

**LIVIU MĂRUIA
CRISTIAN FLOCA
ALEXANDRU BERZOVAN
OANA BORLEA**

**DOREL MICLE
ANDREI STAVILĂ
LAVINIA BOLCU**

Das Alte Dorf

Das Alte Dorf

Moschnitza

Moschnitz

Moschnitza

GEOGRAFIA ISTORICĂ A ZONEI MOȘNIȚA VECHE. REZULTATELE CERCETĂRIILOR ARHEOLOGICE DE TEREN

**Editura BioFlux
Cluj-Napoca 2012**

LIVIU MĂRUIA
CRISTIAN FLOCA
ALEXANDRU BERZOVAN
OANA BORLEA

DOREL MICLE
ANDREI STAVILĂ
LAVINIA BOLCU

***GEOGRAFIA ISTORICĂ A ZONEI MOȘNIȚA
VECHE. REZULTATELE CERCETĂRILOR
ARHEOLOGICE DE TEREN***

**Cu contribuții de: Octavian Rogozea, Sorin Forțiu, Adrian Magina,
Elena Pîrpîliță, Ioan Vedrilă, Petru Horak, Lucian Vidra, Andreea
Gogoșanu**

Referenți:

Prof. univ. dr. Gheorghe Lazarovici

Lect. univ. dr. Călin Timoc

Această lucrare a
apărut cu sprijinul
financiar al
*Consiliului Local
Moșnița Nouă și al
Asociației din
Moșnița pentru
Inițiative
Comunitare*

ASOCIAȚIA DIN
MOȘNIȚA
PENTRU INIȚIATIVE COMUNITARE

Editura BioFlux

Str. Ceahlău, nr. 54

400488 Cluj-Napoca, România

<http://www.editura.bioflux.com.ro>

ISBN

Această lucrare poate fi distribuită gratuit în format electronic. Responsabil pentru imprimare este utilizatorul.

Modalitate de citare:

Măruia, L.; Micle, D.; Floca, C.; Stăvilă, A.; Berzovan, A.; A.; Bolcu, L.; Borlea, O.; Rogoza, O.; Forțiu, S.; Magina, A.; Pîrpîliță, E.; Vedrilă, I.; Horak, P.; Vidra, L.; Gogoșanu, A. (2012), *Geografia istorică a zonei Moșnița Veche. Rezultatele cercetărilor arheologice de teren*, Editura BioFlux Cluj- Napoca, 2012, 1154 p.

Concepția grafică a copertei: Claudiu Toma

**LIVIU MĂRUIA
CRISTIAN FLOCA
ALEXANDRU BERZOVAN
OANA BORLEA**

**DOREL MICLE
ANDREI STAVILĂ
LAVINIA BOLCU**

***GEOGRAFIA ISTORICĂ A ZONEI MOȘNIȚA
VECHE. REZULTATELE CERCETĂRILOR
ARHEOLOGICE DE TEREN***

**Cu contribuții de: Octavian Rogozea, Sorin Forțiu, Adrian Magina,
Elena Pîrpîliță, Ioan Vedrilă, Petru Horak, Lucian Vidra, Andreea
Gogoșanu**

**Editura BioFlux
Cluj-Napoca 2012**

Motto:

*„Iubite cetitoriu, multe prostii ăi fi citit de când ești.
Cetește, rogu-te, și ceste și, unde-i vede că nu-ți vin la socoteală,
ie pana în mână și dă și tu altceva mai bun la ivală,
căci eu atâta m-am priceput și atâta am făcut.”*

Ion Creangă

CUPRINS

<i>MULȚUMIRI</i>	11
<i>CUVÂNT ÎNAINTE</i> (prof. univ. dr. A. Bejan)	12
<i>PREFAȚĂ</i> (prof. univ. dr. Gh. Lazarovici)	15
<i>ARGUMENT ȘI INTRODUCERE</i> (L. Măruia)	17
CAPITOLUL I	27
<i>CARACTERISTICILE FIZICO-GEOGRAFICE ALE ZONEI MOȘNIȚA</i>	27
I.1. Localizarea și limitele arealului investigat (L. Măruia)	27
I.1.1. Limita nordică	30
I.1.2. Limita estică	34
I.1.3. Limita sudică	37
I.1.4. Limita vestică	38
I.2. Geomorfologia și relieful zonei Moșnița (L. Măruia)	39
I.2.1. Geomorfologia zonei Moșnița	40
I.2.2. Peisajul fizico-geografic al zonei Moșnița	48
I.3. Hidrografia zonei Moșnița (L. Măruia)	120
I.4. Caracteristicile climatice ale zonei Moșnița (L. Măruia)	129
I.5. Vegetația zonei Moșnița (L. Măruia)	134
I.6. Fauna zonei Moșnița (L. Măruia)	135
I.7. Solurile zonei Moșnița (O. Borlea)	137
CAPITOLUL II	142
<i>METODE ȘI TEHNICI DE CERCETARE SISTEMATICĂ DE TEREN VIZÂND RECONSTITUIREA GEOGRAFIEI ISTORICE A ZONEI MOȘNIȚA</i>	142
II. 1. Documentare preliminară pentru investigarea arheologică sistematică de teren (L. Măruia)	142
II. 1. a. Analiza izvoarelor literare antice, a documentelor medievale și a literaturii moderne de specialitate (S. Forțiu, A. Magina, L. Măruia)	143
II. 1. b. Analiza cartografică (L. Măruia)	150
II. 1. c. Analiza toponimică (L. Măruia)	152
II. 1. d. Utilizarea și interpretarea imaginilor satelitare (L. Măruia, L. Bolcu, O. Borlea, C. Floca)	155
II. 1. e. Utilizarea fotografiilor aeriene (ortofotogramelor) (L. Măruia)	163
II. 2. Metode, tehnici și tehnologii de cercetare arheologică de teren (L. Măruia)	163
II. 2. 1. Tehnici de cercetare sistematică de teren pentru zona de câmpie joasă	164
II. 2. 1. a. Echipa de cercetare (L. Măruia)	164
II. 2. 1. b. Echipament necesar (C. Floca, L. Măruia)	165
II. 2. 1. c. Tehnici de parcurgere a terenului (L. Măruia, C. Floca)	166
II. 2. 1. d. Procesarea preliminară a datelor prin intermediul utilitarului <i>Google Earth</i> (C. Floca)	176
II. 3. Procesarea materialului arheologic și întocmirea fișelor de sit standardizate (L. Măruia, A. Berzovan)	177
CAPITOLUL III	184
<i>GEOGRAFIA ISTORICĂ A ZONEI MOȘNIȚA DIN NEOLITIC PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL EPOCII MODERNE</i>	184
III. 1. Obiectivele arheologice descoperite în zona Moșnița: analiza distribuției spațiale și discuții generale de ordin istoric (L. Măruia, C. Floca)	184
III.2. Obiective arheologice databile larg în preistorie (L. Măruia, C. Floca)	185
III.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	186
III.2.b. Obiective arheologice	186
III.2.c. Morfologia terenului	186
III.2.d. Alte observații	186
III. 3. Obiectivele arheologice neolitice	187
III.3.1. Harta generală a distribuției (L. Măruia, C. Floca)	187
III.3.2. Obiective arheologice neolitice (faze sau culturi neprecizabile) (L. Măruia, C. Floca)	188
III.3.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	188

III.3.2.b. Obiective arheologice	188
III.3.2.c. Morfologia terenului	188
III.3.2.d. Alte observații	189
III.3.3. Neolitic dezvoltat (Cultura Vinča, faza A3) (L. Măruia, C. Floca)	189
III.3.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:	189
III.3.3.b. Obiective arheologice	190
III.3.3.c. Morfologia terenului	190
III.3.3.d. Alte observații	191
III.3.4. Analiza culturii materiale neolitice din zona studiată (O. Rogozea)	191
III.3.4.a. Introducere	191
III.3.4.b. Considerații generale privind cultura materială	191
III.3.4.c. Descoperiri de tip Vinča	197
III.3.4.d. Concluzii	199
III. 4. Obiectivele arheologice eneolitice	199
III.4.1. Harta generală a distribuției (L. Măruia, C. Floca)	199
III.4.2. Eneolitic Dezvoltat (Cultura Tiszapolgár) (L. Măruia, C. Floca)	200
III.4.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:	200
III.4.2.b. Obiective arheologice	200
III.4.2.c. Morfologia terenului	200
III.4.2.d. Alte observații	200
III.4.3. Eneolitic Final (Cultura Baden) (L. Măruia, C. Floca)	201
III.4.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:	201
III.4.3.b. Obiective arheologice	201
III.4.3.c. Morfologia terenului	201
III.4.3.d. Alte observații	201
III.4.4. Analiza culturii materiale eneolitice din zona studiată (O. Rogozea)	201
III.4.4.a. Introducere:	201
III.4.4.b. Considerații generale privind cultura materială:	201
III.4.4.c. Descoperiri de tip Tiszapolgár	201
III.4.4.d. Descoperiri de tip Baden	203
III.4.4.e. Concluzii	203
III. 5. Obiectivele arheologice de epoca bronzului	204
III.5.1. Harta generală a distribuției (L. Măruia, C. Floca)	204
III.5.2. Obiective arheologice de epoca bronzului (faze sau culturi neprecizabile) (L. Măruia, C. Floca)	205
III.5.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	205
III.5.2.b. Obiective arheologice	205
III.5.2.c. Morfologia terenului	205
III.5.2.d. Alte observații	206
III.5.3. Faza mijlocie a epocii bronzului (Cultura Vatina) (L. Măruia, C. Floca)	206
III.5.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	206
III.5.3.b. Obiective arheologice	206
III.5.3.c. Morfologia terenului	206
III.5.3.d. Alte observații	206
III.5.4. Faza târzie a epocii bronzului (Cultura Cruceni-Belegiš) (L. Măruia, C. Floca)	207
III.5.4. a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	207
III.5.4.b. Obiective arheologice	207
III.5.4.c. Morfologia terenului	207
III.5.4.d. Alte observații	207
III.5.5. Analiza culturii materiale a epocii bronzului din zona studiată (A. Stavilă)	207
III.5.5.a. Introducere	207
III.5.5.b. Considerații generale privind cultura materială	208
III.5.5.c. Descoperiri de tip Vatina	210

III.5.5.d. Descoperiri de tip Cruceni-Belegiș	212
III. 6. Obiectivele arheologice hallstattiene	214
III.6.1. Harta generală a distribuției (L. Măruia, C. Floca)	214
III.6.2. Obiective arheologice hallstattiene (faze sau culturi neprecizabile) (L. Măruia, C. Floca)	215
III.6.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	215
III.6.2.b. Obiective arheologice	215
III.6.2.c. Morfologia terenului	215
III.6.2.d. Alte observații	215
III.6.3. Prima epocă a fierului, Faza timpurie (Cultura Gáva) (L. Măruia, C. Floca)	216
III.6.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	216
III.6.3.b. Obiective arheologice	216
III.6.3.c. Morfologia terenului	216
III.6.3.d. Alte observații	216
III.6.4. Prima epocă a fierului, Faza timpurie (Cultura Gornea-Kalakača) (L. Măruia, C. Floca)	217
III.6.4.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	217
III.6.4.b. Obiective arheologice	217
III.6.4.c. Morfologia terenului	217
III.6.4.d. Alte observații	217
III.6.5. Prima epocă a fierului, Faza mijlocie (Cultura Basarabi) (L. Măruia, C. Floca)	218
III.6.5.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	218
III.6.5.b. Obiective arheologice	218
III.6.5.c. Morfologia terenului	219
III.6.5.d. Alte observații	219
III.6.6. Analiza culturii materiale hallstattiene din zona studiată (A. Berzovan)	219
III.6.6.a. Introducere	219
III.6.6.b. Considerații generale privind cultura materială	219
III.6.6.c. Descoperiri de tip Gáva	222
III.6.6.d. Descoperiri de tip Gornea – Kalakača (Bosut III)	223
III.6.6.e. Descoperiri de tip Basarabi	223
III.6.6.f. Concluzii	224
III. 7. Obiectivele arheologice din a doua epocă a fierului	225
III.7.1. Analiza distribuției spațiale (L. Măruia, C. Floca)	225
III.7.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	225
III.7.1.b. Obiective arheologice	225
III.7.1.c. Morfologia terenului	225
III.7.1.d. Alte observații	225
III.7.2. Analiza culturii materiale dacice din zona studiată (A. Berzovan)	225
III.7.2.a. Introducere	225
III.7.2.b. Considerații generale privind cultura materială	226
III.7.2.c. Descoperiri din epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.)	228
III.7.2.d. Concluzii	228
III. 8. Obiectivele arheologice databile în sec. II-IV d. Hr.	228
III.8.1. Analiza distribuției spațiale (L. Măruia, C. Floca)	228
III.8.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	229
III.8.1.b. Obiective arheologice	229
III.8.1.c. Morfologia terenului	229
III.8.1.d. Alte observații	230
III.8.2. Analiza culturii materiale databile în sec. II-IV d. Hr. din zona studiată (A. Berzovan)	231
III.8.2.a. Introducere	231
III.8.2.b. Considerații generale privind cultura materială	232
III.8.2.c. Concluzii	233
III. 9. Obiectivele arheologice databile în perioada migrațiilor și epoca medievală	234
III.9.1. Descoperiri arheologice din perioada migrațiilor (sec. V-VIII) (L. Măruia, C. Floca)	235

III.9.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice databile în perioada migrațiilor	235
III.9.1.b. Obiective arheologice	236
III.9.1.c. Morfologia terenului	236
III.9.1.d. Alte observații	236
III.9.2. Descoperiri arheologice din evul mediu timpuriu (sec. IX – XIII) (L. Măruia, C. Floca).....	236
III.9.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice databile în epoca medieval timpurie.....	236
III.9.2.b. Obiective arheologice	237
III.9.2.c. Morfologia terenului	237
III.9.2.d. Alte observații	237
III.9.3. Descoperiri arheologice din Evul Mediu Dezvoltat (sec. XIV-XVI) (L. Măruia, C. Floca)	237
III.9.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice din epoca medieval dezvoltată	237
III.9.3.b. Obiective arheologice	238
III.9.3.c. Morfologia terenului	238
III.9.3.d. Alte observații	238
III.9.4. Descoperiri arheologice din Evul Mediu Târziu (sec. XVII-XVIII) (L. Măruia, C. Floca)	240
III.9.4.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice din epoca medieval târzie	240
III.9.4.b. Obiective arheologice	240
III.9.4.c. Morfologia terenului	240
III.9.4.d. Alte observații	241
III.9.5. Considerații generale privind cultura materială (A. Berzovan)	241
III. 10. Obiectivele arheologice de la începutul epocii moderne (sfârșitul sec. XVIII-începutul sec. XIX) (C. Floca, L. Măruia)	244
III.10.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	244
III.10.1.b. Obiective arheologice	244
III.10.1.c. Morfologia terenului	244
III.10.1.d. Alte observații	245
III.10.2. Analiza culturii materiale de la începutul epocii moderne din zona studiată	245
III. 11. Obiectivele arheologice nedatabile (C. Floca, L. Măruia).....	245
III.11.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice	246
III.11.1.b. Obiective arheologice	246
III.11.1.c. Morfologia terenului	246
III.11.1.d. Alte observații	246
CONCLUZII (L. Măruia, D. Micle, A. Berzovan)	247
THE HISTORICAL GEOGRAPHY OF MOȘNIȚA VECHE AREA. ARCHAEOLOGICAL SURVEY RESULTS (O. Borlea)	256
ABREVIERI BIBLIOGRAFICE	259
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	260

MULȚUMIRI

Orice moment de bilanț presupune întoarcerea firului activității înapoi spre a vedea „pașii” care au fost parcurși pentru realizarea obiectivelor demersului propus. Dar, mai importanți decât acești pași, sunt oamenii care au pus umărul în contexte, momente și moduri diferite pentru ducerea „cărutei” la liman și fără ajutorul cărora acest lucru nu ar fi fost posibil. Este dificil, de asemenea, să exprimi în câteva rânduri seci și, poate, uneori formale, întreaga gratitudine pentru sprijinul și imboldul acordat.

Lui **VASILE LINȚIA** i se datorează de fapt acest proiect care, prin pasiunea, energia și optimismul său, a constituit „motorul” parcurgerii tuturor etapelor de cercetare și de finalizare a demersului. Prin tot ceea ce a făcut domnia sa ca și persoană privată, **nespecialistă cu acte**, dar **pasionată**, ar trebui să devină un model de urmat și urmărit, inclusiv pentru forurile cu competențe în domeniul protecției și promovării patrimoniului cultural național.

ALEX PROTEASA a fost mereu un apropiat colaborator al echipei de cercetare, implicându-se activ atât în activități de cercetare efectivă de teren, cât și în numeroase alte probleme administrative sau științifice, constituind un sprijin constant al proiectului monografiei Moșniței Vechi. Îi mulțumim cu căldură pentru întreaga implicare.

Unui alt „neprofesionist” în ale istoriei și arheologiei, **LEONARD DOROGOSTAIISKY**, i se datorează sprijinul moral și material pentru realizarea și finalizarea întregului proiect. Din nou „garsoniera de pe Buftea” a reprezentat laboratorul de procesare a materialului arheologic recoltat (activitate desfășurată pe parcursul a aproape un an)¹.

Imboldul motivațional și sprijinul material oferit cu prietenie de **LORENA (SMADU) VLAD** ne-au permis să mergem înainte în momentele dificile, să găsim tăria și înțelepciunea de a depăși punctele de restriște, găsim mereu capacitatea de a ne motiva să nu renunțăm.

În activitatea cercetării de teren, dar și în etapele de procesare a datelor au fost implicați mai mulți studenți sau oameni pasionați din comunitatea locală. Rolul fiecăruia va reieși în urma lecturării acestui studiu.

Primarul comunei Moșnița Nouă, **d-l IOAN SORINCĂU**, precum și **membrii Consiliul Local al Primăriei Moșnița Nouă** au oferit, în măsura posibilităților, suportul moral și financiar pentru realizarea activității preliminare de cercetare de teren, dar și de publicare, în condiții grafice deosebite, a monografiei. Tuturor le adresăm gratitudinea noastră.

Nu în ultimul rând am dori să mulțumim membrilor **Asociației din Moșnița pentru Inițiative Comunitare** prin a căror dedicare și implicare activă a putut fi dusă la bun sfârșit activitatea de realizare a acestei monografii și aici ne gândim, îndeosebi, la **REMUS PETRUSE** și **SIMONA KUTASI**, participanți direcți la diversele etape de realizare a studiului.

Timișoara, 01.12.2012

Autorii

¹ Spunem *din nou* pentru că întreaga procesare a materialului arheologic rezultat în urma desfășurării proiectului *eGISpat Timiș. Repertoriul arheologic al siturilor arheologice din Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Secțiunea Arheologie* s-a realizat în spațiul privat, pus cu mărinimie la dispoziție de domnul Dorogostaisky.

CUVÂNT ÎNAINTE

Prof. univ. dr. Adrian Bejan

Peisajul științific românesc (și în contextul său istoriografia și arheologia ca și compartiment al acestuia) a realizat în ultimele două decenii, comparativ cu perioadele anterioare, un salt calitativ enorm, datorat unor multipli factori, determinați de deschiderea spre lumea științifică internațională a cercetării naționale, de pătrunderea și abordarea masivă a noilor tehnici de cercetare bazate pe aparatură modernă, dar îndeosebi de formarea unor echipe de specialiști a căror investigații pe tărâm științific au dat rezultate spectaculoase, ca urmare a înaltului profesionalism, reflectare a temeinicei pregătiri teoretice dublate de o minuțioasă cercetare de teren. Este și cazul unui colectiv de tineri cercetători, cadre didactice, absolvenți și studenți ai Universității de Vest din Timișoara. În această instituție de învățământ superior la domeniul de specializare ISTORIE, atât prin sistemul de licență (participarea studenților la practica de specialitate pe șantiere arheologice, colaborarea lor cu specialiștii în vederea elaborării tezelor de licență, participarea la sesiuni științifice studențești în cadrul activității Cercurilor științifice), cât și prin parcurgerea de către absolvenți a programului masteral intitulat *Arheologie Interdisciplinară*, și în condițiile existenței unui laborator de arheologie dotat cu aparatură modernă de cercetare, s-au creat premisele selectării unor tineri de excepție, apoi a constituirii unor echipe complexe, interdisciplinare de specialiști din diverse domenii de cercetare, reuniți sub același stindard al pasiunii pentru cunoașterea adevărului științific, obținut nu prin metode facile, ieftine, ci prin preferința exclusivă pentru lucrul bine întocmit, cu meticulozitate și dăruire, mergând până la limitele maxime ale efortului personal.

Precizăm că echipa nu se află la primii pași pe drumul dificil al demersului științific. O uriașă cercetare de teren extinsă pe parcursul a patru ani (august 2006-august 2010), dublată de o temeinică documentare bibliografică, cartografică și de analiză a imaginilor satelitare, s-a finalizat cu reactualizarea Listei Monumentelor Istorice a județului Timiș (Măruia, L.; Micle, D.; Cîntar, A.; Ardelean, M.; Stavilă, A.; Bolcu, L.; Borlea, O.; Horak, P.; Timoc, C.; Floca, C.; Vidra, L., (2011), *ArheoGIS. Baza de date a siturilor arheologice cuprinse în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Editura BioFlux Cluj Napoca, 2011, 601 p.) Lucrarea este valoroasă nu doar prin rezultatele sale științifice, actualizând vechile liste ale monumentelor, depășite și cu valoare științifică scăzută. Se pun acum bazele unei metodologii de cercetare, elaborându-se o fișă analitică a sitului, tinzând spre analiza exhaustivă a obiectivului cu mijloacele de investigare interdisciplinare actuale. Se sudează un spirit de solidaritate și apartenență la colectiv, care asigură depășirea dificultăților, spirit al cărui centru motor îl reprezintă personalitatea puternică a neobositului și energicului cercetător și dascăl Liviu Măruia, a cărui teză de doctorat se înscrie pe aceleași coordonate precizate deja: Măruia, L.; *Cercetări interdisciplinare vizind reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2011, 303 p. În acest moment, se poate constata la membrii echipei o adevărată competiție pozitivă de autodepășire, aceștia având în lucru alte studii și volume, reprezentând finalizări ale altor cercetări de teren, toate fiind în diverse stadii de elaborare, urmând a vedea lumina tiparului într-un viitor apropiat.

Investigația arheologică se bazează pe cercetarea de teren, rezultate care asigură interpretarea istorică. Ca urmare, monografiile istorice ale unor localități sau zone care au constituit, de-a lungul succesiunii etapelor cronologice, spații de continuu habitat uman, sunt pilonii de temelie ai edificiului istoric pentru obiectivului investigat. Dar, cunoașterea acestui patrimoniu istoric impune corelarea a două coordonate esențiale ale integrării spațiului de habitat în dinamica actuală a dezvoltării: geografia și istoria obiectivului. Acestui deziderat i se subordonează lucrarea intitulată *Geografia istorică a zonei Moșnița Veche. Rezultatele cercetărilor arheologice de teren* având ca autori pe Măruia, L.; Micle, D.; Floca, C.; Stavilă, A.; Berzovan, Al.; Bolcu, L.; Borlea, O.; (cu contribuții de Rogozea, O.; Forțiu, S.; Magina, A.; Pirpiliță, E.; Vedrilă, I.; Horak, P.; Vidra, L.; Gogoșanu, A.). Având o structură deja consacrată, încă de la primele pagini se precizează arealul cercetării, motivația, colectivul de cercetare, importanța științifică, cultural-educativă și administrativă. Cercetarea se bazează pe o amplă investigație de teren, desfășurată pe parcursul a 21 de zile de muncă efectivă, efectuată de către o echipă formată din minim cinci persoane care au acoperit o suprafață de cca. 2700 ha, parcurgând fiecare pedestru cca. 450 km, descoperindu-se 93 de obiective arheologice noi. Față de modestia semnalărilor arheologice anterioare (două obiective arheologice, două spade de bronz, două locații ale unor movile de pământ și două monede izolate), rezultatul științific este copleșitor. De reținut motivația cercetării: „...demersul nostru a urmărit identificarea, cercetarea, interpretarea și integrarea unitară a unor realități de teren în contextul generic al

conceptului de *geografie istorică*, ca și componentă de bază a peisajului cultural. Utilizarea metodelor și tehnicilor moderne, interdisciplinare, de investigație conferă substanță unei astfel de abordări. Investigarea, în această manieră, a unor microunități geografice oferă date complexe, care pot sta la baza unor investigații detaliate și punctuale în viitor."

Caracteristicile fizico-geografice ale zonei Moșnița reprezintă cel mai extins capitol al cărții, fapt justificabil datorită raportului strâns dintre mediul geografic și locuirea umană. Cu excepția omului modern, în perioadele istorice anterioare, în lipsa unei tehnologii performante, omul a trebuit să țină seama mai mult de cadrul geografic, adaptându-se particularităților sale.

De remarcat metodologia abordată de autori: plecând de la localizarea și limitele arealului investigat, se abordează apoi geomorfologia și relieful zonei Moșnița, cu depistarea unor aflorimente de fier și a unor izvoare feruginoase, în legătură cu depozitele sedimentare care conțin acest metal. Peisajul fizico-geografic al zonei Moșnița relevă aspecte deosebite, ca urmare a utilizării și suprapunerii hărților cadastrale vechi, începând cu cele habsburgice din sec. XVIII și până la imaginile satelitare actuale. Se surprind astfel toate modificările de relief, inclusiv cele datorate intervenției umane (edilitare, irigații, etc.) Iar împărțirea suprafeței investigate în patru sectoare a permis cunoașterea peisajului, precum și structura reliefului și hidrografiei inițiale (rețeaua hidrografică naturală în succesiunea epocilor istorice până în prezent). Peisajul se întrecește cu aspectele legate de climă, floră, faună și tipurile de sol ale zonei. Concluzia arheologică vizează posibilitatea existenței, de-a lungul epocilor istorice, a unor așezări amplasate pe zone mai înalte, pe grinduri și terase, cu terenuri agricole cu suprafață restrânsă și randament redus.

Metode și tehnici de cercetare sistematică de teren vizând reconstituirea geografiei istorice a zonei Moșnița, capitol care prezintă metodologia cercetării și conține unele aspecte care pot constitui modele pentru un anumit tip de investigație multidisciplinară, menită să permită abordarea integrală a obiectivului investigat, sub toate aspectele cercetării. Sunt prezentate succint etapele necesare investigării arheologice sistematice de teren, respectiv ale perieghezei: documentarea preliminară; analiza izvoarelor literare antice, a documentelor medievale și a literaturii moderne de specialitate (remarcabilă suprapunerea localizărilor din documentele medievale peste obiectivele arheologice medievale depistate); analiza cartografică; toponimică; utilizarea și interpretarea imaginilor satelitare; procesarea preliminară a datelor prin intermediul utilitarului *Google Earth*; legislația privind protecția patrimoniului arhitectural și a siturilor arheologice; utilizarea fotografiilor aeriene (ortofotogramelor). De asemenea, se prezintă metodele, tehnicile și tehnologiile de cercetare arheologică de teren, adaptate specificului zonei Moșnița Veche. Faza finală a acestei etape de cercetare o reprezintă procesarea materialului arheologic și întocmirea fișelor de sit standardizate. Insistăm asupra fișelor de sit: chiar dacă mai pot suferi unele amendamente, ele constituie la ora actuală un document - instrument de lucru amplu al sitului respectiv, conținând: istoricul cercetărilor, date geografice despre sit, date istorice despre sit, analiza materialului arheologic, fiecare compartiment defalcat la rândul său pe subpuncte. Se adaugă data perieghezei, autor periegheză și bibliografie.

Capitolul *Geografia istorică a zonei Moșnița din neolitic până la începutul epocii moderne* abordează într-o manieră sintetizatoare succesiunea cronologică a obiectivelor, începând din **preistorie** (neolitic, eneolitic, epoca bronzului, prima epoca a fierului) și continuând cu descoperiri din **a doua epocă a fierului; obiective arheologice databile în sec. II – IV d.Hr.; obiective arheologice databile în perioada migrațiilor, epoca medievală și descoperiri de la începutul epocii moderne.**

Prezentarea materialului arheologic descoperit va fi reluat în compartimentul de ANEXE al lucrării, extrem de consistent și a cărei elaborare a necesitat o uriașă muncă de selectare, fotografiere și desenare a sa.

Menționăm – valabil pentru întreaga lucrare, nu doar pentru un capitol sau altul – utilizarea cu acribie și competență a unei bogate bibliografii, aparatul critic epuizând probabil integral tot ceea ce literatura de specialitate cunoaște referitor la problemele analizate.

De asemenea, nu se poate ignora excepționala ilustrație, reflectare a utilizării mijloacelor moderne de cercetare: documente cartografice, planșe, fotografii, scheme și grafice, tabele, etc.

Apreciem, în final, încă o dată valoarea excepțională pentru istoriografia și arheologia națională a cercetărilor de teren de tipul celei din zona Moșnița, valoroase atât prin metodologia cât și prin rezultatele

lor. Spre ilustrare, reluăm din concluziile autorilor: „Cercetările arheologice de teren din zona Moșnița au permis identificarea a 93 de situații arheologice distincte...Culegerea, procesarea și interpretarea informațiilor au creat un tablou dinamic și complex al prezenței umane în această zonă de câmpie joasă a Banatului... am putut constata că există o acoperire cronologică, practic neîntreruptă, din neolitic și până la începutul epocii moderne, evident, cu intensități și caracteristici specifice de la o perioadă la alta”.

PREFAȚĂ

Prof. univ. dr. Gheorghe Lazarovici

Lucrarea *Geografia istorică a zonei Moșnița Veche. Rezultatele cercetărilor arheologice de teren* elaborată de un colectiv de cercetători entuziaști, profesioniști, analitici, condusă de doctorii Liviu Măruia și Dorel Micle, nu este doar un model de abordare complexă a unei zone din punct de vedere arheologic, dar este singura, după opinia noastră, cercetare exhaustivă a unei comune, investigare care îmbracă toate aspectele unui model de analiză arheologică interdisciplinară.

Lucrarea analizează și prezintă sistemul (geografic, geologic, floră, faună, pedologie, etc.), prin metode dintre cele mai moderne, vizând atât studiul izvoarelor istorice și arheologice, precum și elemente legate de cartografia habsburgică (este studiată dinamica rețelei hidrografice, a peisajului, vegetației, a vechilor vetre de localitate de dinainte de lucrările de sistematizare, etc.) și până la imaginile satelitare sau ortofotogramele *APIA*.

Modernă și actuală, cercetării de teren i se adaugă colectarea materialelor, prelucrarea lor fără a pune bariere istorice, pornind de la piesele preistorice și până la cele medievale sau moderne. Lucrarea este, de asemenea, și un model de cercetare, un **model școală**, am zice noi. În studiul colegilor mai tineri sunt analizate distribuția spațială, elementele de mediu, care pot oferi posibilitatea unor predicții pentru viitoare strategii de cercetare. De altfel, Dorel Micle și Liviu Măruia, în tezele lor de doctorat, au prezentat asemenea modele pentru anumite perioade istorice (sec. II-V) sau zone geografice (Dealurile Lipovei).

Lucrarea nu este doar un repertoriu arheologic, ci prezintă și importante analize, sinteze, fiind un model de prezentare și ilustrare a materialului arheologic (cu descrieri, dimensiuni, desene, atribute ș.a.). Pertinente și corecte sunt și încadrările etno-culturale, astfel încât acestea pot deveni baze informaționale extrem de utile pentru arheologii români sau străini. În aceeași măsură aceasta poate deveni un instrument de lucru accesibil arhitecților, constructorilor sau tuturor celor care proiectează și execută lucrări, aceștia având garanția că nu vor distruge, fără voie, monumente și bunuri din patrimoniul cultural național.

Lucrarea poate fi consultată de publicul larg, de la profesori, studenți, elevi sau oameni dornici să cunoască cultura și istoria pământului bănățean.

În aceeași măsură, lucrarea se adresează, în primul rând, și autorităților administrative locale și județene care trebuie astfel să țină cont, atunci când doresc a lansa proiecte economice și industriale, de observațiile formulate pe baza investigațiilor sistematice de teren din hotarul limitrof localității Moșnița Veche, zonă aflată în plină dezvoltare imobiliară. Arheologii vor putea astfel supraveghea lucrările și nu se vor mulțumi doar în a colecta materialele arheologice din șanțurile destinate construirii de conducte de gaz, apă sau fundații de imobile.

Exemplul pe care l-au dat oamenii locului și autoritățile locale, atât prin sprijinul financiar, în primul rând, cât și prin cel moral și patriotic, având disponibilitatea protejării patrimoniului cultural național, este nu doar lăudabil, ci poate deveni un model de respect pentru înaintași, pentru cultură. Au existat și există în țară numeroase monografii comunale sau proiecte europene pentru cercetarea unor unități geografice, dar în nici una din acelea nu s-a făcut o asemenea cercetare largă. În mod deosebit am remarcat analiza corectă a ceramicii culturii Vinča A₃ realizate de tânărul Octavian Rogozea și am studiat mai toate fragmentele ceramice publicate de autori pentru a vedea care este relația cu situl de la Bucovăț, unde am făcut cercetări.

Nu vrem să ne lăsăm furați de aprecierile și analizele de specialist din prezentarea de față, dar observăm munca lăudabilă, migăloasă, corectă și modernă a autorilor. Suntem impresionați de efortul autorităților locale și suntem convinși că exemplul pe care l-au dat prin sprijinirea unui astfel de demers poate fi urmat și de alte comune. Sperăm că în viitor va lua naștere și un muzeu local care va stimula educația și turismul pentru cunoașterea și respectarea patrimoniului cultural local și național.

ARGUMENT ȘI INTRODUCERE

Autor: Liviu Măruia

Prelucrări GIS: Petru Horak, Andrei Stavilă

Patrimoniul istoric (din care parte integrantă face și patrimoniul arheologic) reprezintă valori esențiale pe care orice comunitate modernă și civilizată trebuie să le **caute** pentru a le **înțelege** spre a încerca să le **integreze** în dinamica actuală a dezvoltării. Experiența umanității a dovedit că fiecare dintre noi valorizăm două coordonate esențiale ale spațiului în care trăim: **geografia și istoria locului**. Dar nu întotdeauna șansa ne plasează în zone cu un potențial spectaculos și vizibil, care să atragă spontan interesul (pe teritoriul actual al județului Timiș puține comunități beneficiază de o natură de excepție sau de monumente istorice care să poată fi valorizate de la sine, bineînțeles cu o minimă implicare din partea oamenilor locului). Pentru zona de câmpie joasă, în care se înscrie și comuna Moșnița Nouă, peisajul geografic nu excelează în note interesante, care să genereze atenție și să devină elemente de atracție turistică, geografia actuală nefiind un „prieten” de nădejde. Atunci cum stăm cu istoria, o să vă întrebați? La o primă verificare a surselor informaționale, accesibile astăzi oricui din fața unui calculator, constatăm că **stăm prost**, zona Moșnița fiind aproape o „pată albă” pe harta arheologică a Banatului! Spre a vă face o imagine sumativă a ceea ce **se cunoștea**, situația se prezintă în felul următor²:

Albina (fondată în anul 1925):

- nicio descoperire arheologică;

Moșnița Nouă (fondată în 1902):

- „în hotarul localității s-a descoperit o așezare neolitică”;
- „în hotarul localității s-a descoperit o așezare hallstattiană”;

Moșnița Veche (atestare documentară problematică la 1332, certă de la 1690-1700):

- din hotarul localității provin două spade și o brățară de bronz de la începuturile primei epoci a fierului;
- în hotarul localității sunt semnalate, extrem de ambiguu, două zone cu movile de pământ neinvestigate arheologic;
- la 3 km N de sat, sub Pădurea Bistra, se află vechea vatră a localității de dinainte de sistematizarea habsburgică;
- din hotarul localității provin două monede: un denar roman republican și o monedă bizantină de la Iustinian I

Rudicica (prima atestare a numelui de la 1954, dar cătunul există încă de la mijlocul sec. XIX):

- nicio descoperire arheologică;

Urseni (atestare documentară de la 1403):

- din descoperiri întâmplătoare, efectuate indeosebi în zona albiei actuale a Timișului, provin mai multe obiecte arheologice importante, care au fost incluse în expoziția școlii generale din localitate, vernisată în 13 noiembrie 2009.

Analizând statistica de mai sus, constatăm că nici valorile culturale nu sunt poli importanți care să coaguleze promovarea unor elemente de specificitate locală, datele respective, chiar și la o cercetare mult mai detaliată, fiind cantonate în generalizări și clișee valabile pentru o bună parte din localitățile Banatului. Cu alte cuvinte, faptele înaintașilor sunt extraordinare, dar urmele materiale, pe care noi să le putem identifica astăzi, lipsesc cu desăvârșire!!! Nimic mai fals...spre deosebire de spațiul geografic pe care-l invocam și mai sus și ale cărui coordonate le poate cunoaște ușor toată lumea, cadrul istoric zace ascuns atât de aproape de noi și nu ne atrage atenția decât atunci când hazardul relevă elemente spectaculoase (monede, tezaure de obiecte prețioase, morminte, ziduri de cetate, etc.). Aproape nimeni nu realizează că acele „pietre” sau „blide sparte” scoase la lumină de plugul din grădină sau de la holdă, precum și de lama excavatorului cu care ne construim noua casa modernă, sunt prima dovadă palpabilă a vieții înaintașilor noștri pe aceste meleaguri. Cercetarea minuțioasă a acestor mărturii, asemenea unei veritabile anchete criminalistice, ne va furniza o „poveste” fabuloasă și fascinantă, în care dinamica istorică se împletește cu cea geografică, rescriind din temelii nu doar istoria Moșniței, ci și a întregului Banat de Câmpie din ultimii

² Pentru discuția detaliată și trimerile bibliografice, vezi *Anexa 1* din prezentul studiu.

7000 de ani, **probele palpabile** fiind cele care furnizează explicațiile istorice și nu generalizările extrapolate pe spații largi.

„Povestea” realizării cercetărilor arheologice sistematice de teren din hotarul localităților Moșnița Veche și parțial Moșnița Nouă, precum și a prezentării monografice a acestor rezultate a comportat mai multe etape, al căror fir îl vom prezenta pe scurt în acest context.

În luna august 2006, o echipă de la Universitatea de Vest din Timișoara (Dorel Micle, Liviu Măruia, Mircea Ardelean, Adrian Cîntar și numeroși studenți voluntari) demarează proiectul *eGISpat Timiș*, care a vizat identificarea cu precizie în teren, topografierea cu Stația Totală și întocmirea unei fișe de sit standardizate pentru obiectivele arheologice din *Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Secțiunea Arheologie*³. În această listă oficială, în hotarul localității Moșnița Veche, „sub Pădurea Bistra” (cod LMI TM-I-s-B-06072), este menționat un câmp de tumuli din epoca bronzului. În cursul lunii septembrie 2006 se desfășoară mai multe campanii de cercetare arheologică de teren non-sistematică, care constată că informațiile din LMI Timiș în cazul acestui obiectiv sunt complet eronate, atât din punct de vedere topografic, cât și cronologic și funcțional (vezi, mai jos, discuția detaliată de la fișele de sit ale obiectivelor Moșnița Veche 30 și 35 din cadrul *Anexei 2*). Cu toate acestea, pe baza informațiilor avute la dispoziție în toamna anului 2006 se consideră că obiectivul vizat de Lista Monumentelor Istorice este cel denumit mai târziu Moșnița Veche 35, întocmindu-se ridicarea topografică cu Stația Totală, precum și fișa de sit aferentă. În această formă a sa, proiectul este predat beneficiarului (Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național a Județului Timiș) în luna decembrie 2007, instituție care, la rândul său, are în atribuții notificarea administrației publice locale în vederea protejării obiectivului respectiv.

În următorii doi ani (2008-2009) nu s-au mai desfășurat, în ceea ce ne privește, nici un fel de cercetări arheologice de teren în zona Moșnița. Cu toate acestea, în vara anului 2009, cu ocazia desfășurării primei campanii de cercetare arheologică sistematică de la Unip „Dealul Cetățuica” (com. Sacoșu Turcesc, jud. Timiș) am avut primele discuții cu inimosul promotor al valorilor culturale din Moșnița Veche, Alex Proteasa. Treptat, mai ales în contextul complexelor probleme pe care le-a ridicat identificarea în teren a „Satului bătrân”, s-a conturat ideea demarării unui proiect mai larg, care să vizeze cercetarea sistematică de teren a hotarului localității Moșnița Veche. În iarna 2009-2010 am început colaborarea cu Vasile Linția, cel care va fi inițiatorul întregului proiect de cercetare.

Transpunerea în practică a numeroaselor discuții se va concretiza prin semnarea, în 15 aprilie 2010, a contractului de prestări servicii dintre *Asociația din Moșnița pentru Inițiative Comunitare* (în calitate de beneficiar) și *Asociația ArheoVest Timișoara* (în calitate de prestator). Prin acest contract s-au pus bazele juridico-administrative ale întregului proces pe care îl presupunea proiectul de cercetare arheologică sistematică a hotarului cadastral al localității Moșnița Veche (de fapt, așa cum vom prezenta detaliat mai jos, suprafață de lucru vizată de acest contract depășește sensibil hotarul cadastral **actual**, deoarece ne interesau realitățile istorice de până la lucrările de sistematizare a localității, de la finele sec. XVIII). Pentru a profita de condițiile meteorologice și de vegetație favorabile, o parte din activitatea de cercetare de teren s-a desfășurat pe parcursul lunii martie 2010, deci cu circa o luna înainte de semnarea propriu-zisă a contractului.

În cursul anului 2010 a avut loc activitatea complexă de procesare a întregului material arheologic recoltat în cursul campaniei din luna martie, precum și de redactare a fișelor de sit aferente. Deoarece o parte din suprafața de teren nu a putut fi investigată în primăvara aceluia an, aceasta a fost cercetată sistematic în lunile ianuarie și martie-aprilie 2011, finalizându-se astfel etapa cercetării de teren.

Concret, pe parcursul a 21 de zile efective de muncă în teren (martie 2010, ianuarie-aprilie 2011), o echipă formată din minim 5 persoane a acoperit o suprafață de cca. 2700 ha, parcurgând fiecare pedestru cca. 450 km, **descoperindu-se 93 de obiective arheologice noi**, după cum urmează:

- suprafață inclusă în hotarul cadastral al localității Albina: cca. 135 ha (nu a fost descoperit **niciun obiectiv arheologic**);

³ Asupra întregii problematice a desfășurării acestui proiect pentru județul Timiș, vezi L. Măruia, *Desfășurarea proiectului eGISpat Timiș și redactarea monografiei siturilor arheologice din LMI Timiș. Etape și metodologie de lucru*, în vezi L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, A. Stavilă, L. Bolcu, O. Borlea, M. Ardelean, P. Horak, C. Timoc, C. Floca, L. Vidra, *ArheoGIS – baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, p. 11-23.

- suprafață inclusă în hotarul cadastral al localității Moșnița Nouă: cca. 613 ha (din care 48 ha reprezintă o parte a intravilanului, care nu a fost supusă cercetării de teren, **descoperindu-se 17 obiective arheologice noi**);
- suprafață inclusă în hotarul cadastral al Municipiului Timișoara: cca. 53,5 ha (**au fost descoperite 2 obiective arheologice noi**);
- suprafață inclusă în hotarul cadastral al localității Bucovăț: cca. 35 ha (**nu a fost descoperit niciun obiectiv arheologic**);
- suprafață inclusă în hotarul cadastral al localității Moșnița Veche: cca. 1863 ha (din care cca. 170 ha reprezintă suprafața intravilanului și care a fost parțial investigată, **fiind descoperite 73 de obiective arheologice noi**).

Fig. 1. Limitele hotarelor cadastrale moderne din cadrul arealului investigat (imagine satelitară *Google Earth* editată)

Fig. 2. Imagini din timpul investigațiilor de teren din martie 2010

Fig. 3. Imagini de teren din martie 2010

Încă de la început trebuie să precizăm că demararea unui astfel de proiect ne-a pus în fața unor situații nemaiîntâlnite, care au presupus găsirea unor soluții adecvate. Pornind de la datele din bibliografia de specialitate, dar și coroborând cu realitățile terenului din areale pe care am început a le investiga metodic, am încercat a ne face inițial o estimare a efortului precum și a resurselor umane și financiare necesare finalizării proiectului. Datele inițiale au fost substanțial modificate pe parcursul înaintării în proiect:

- suprafața de investigat (cca. 2700 ha) a necesitat un efort de timp și uman mult mai mare decât estimasem inițial. La demararea proiectului am crezut că această suprafață va putea fi verificată în

circa 7 zile de o echipă formată din 5 persoane, în realitate fiind necesare 21 de zile de muncă efectivă în teren (vezi detaliile problemei în cadrul *Capitolului II*);

- bibliografia de specialitate menționa în hotarul Moșniței Noi două obiective arheologice, iar la Moșnița Veche erau semnalate: două spade de bronz, două locații ale unor movile de pământ, un toponim cu „ridicături de pământ” și două monede izolate⁴. Experiența acumulată anterior⁵ în cazul unor cercetări de teren în zone de câmpie ne-a îndemnat să considerăm că, după ce va fi parcurs întregul areal, vor fi identificate cca. 30 de obiective. În realitate, în aprilie 2011, la finalizarea cercetărilor de teren, fuseseră descoperite 93 de obiective arheologice, **toate** inedite;
- în consecință, pentru procesarea unitară a tuturor categoriilor de informații culese prin aceste cercetări a fost necesară identificarea unor soluții eficiente de sortare și stocare a materialului, atât în format fizic cât și digital (fișierele de text și imagine ale acestui proiect însumează un volum de 68,8 Gb);

Pentru derularea activității de teren echipa de investigație a fost formată, întotdeauna, din minim un arheolog și unu până la șase masteranzi sau studenți, familiarizați cu activitatea de cercetare în teren. În cadrul proiectului, desfășurat între martie 2010 – aprilie 2011, la activitatea de cercetare de teren au participat următorii (rolul acestora reiese oricum din lecturarea fișelor de sit din cadrul *Anexei 2*) :

- Liviu Măruia (lect. univ. dr., arheolog expert); coordonare activitate de cercetare în teren pentru identificarea și delimitarea obiectivelor arheologice;
- Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stavilă, Oana Borlea (masteranzi în cadrul masteratului *Arheologie interdisciplinară*); participanți la activități de cercetare în teren pentru identificarea și delimitarea obiectivelor arheologice;
- Ioan Vedrilă, Elena Pirpiliță, Andreea Gogoșanu, Remus Dincă, Marian Păun, Simona Kutasi, Claudiu Carlaonț, Ioana Clonța, Claudiu Toma (studenți, voluntari): participanți la activități de cercetare în teren pentru identificarea și delimitarea obiectivelor arheologice;

⁴ Sintetic S.A. Luca, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2006, p. 177-178 (cu bibliografia primară).

⁵ Vezi, între altele, L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, A. Bălos, A. Pescaru – Rusu, „Măgura” Uroiului (*Hunedoara County, Romania*). *An Archaeological Site from the perspective of Landscape Archaeology*, la *Computer Applications to Archaeology 2009 Williamsburg*, Virginia, USA. March 22-26, 2009, p. 288-289 (un raport extins al cercetărilor arheologice non-invasive de la „Măgura Uroiului” fost publicat de L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, A. Bălos, A. Pescaru, A. Stavilă, L. Bolcu, „Măgura” Uroiului (*Hunedoara County, Romania*). *An Archaeological Site from the perspective of Landscape Archaeology*, în *Annales d'Université "Valahia" Târgoviște. Section d'Archéologie et d'Histoire*, 12, 2010, 1, p. 85-96) ; D. Micle, L. Măruia, A. Cîntar, *eGISpat Timis: Topographic 3D Measurements Using the Total Station and GIS Processing in the Analysis of the Archaeological Sites in Timis County, Romania*, la *Computer Applications to Archaeology 2009 Williamsburg*, Virginia, USA. March 22-26, p. 163-164; D. Micle, L. Măruia, M. Török – Oance, *The morpho-topographic and cartographic analysis using GIS and Remote Sensing techniques of the archaeological site Cornesti "Iarcuri", Timis County, Romania*, în *Advances on Remote Sensing for Archaeology and Cultural Heritage Management*, Roma, 2008, p. 387-393. Asupra unor investigații prospective ale sitului arheologic de la Cornești „Iarcuri”, bazate pe analiza imaginilor satelitare, vezi și studiul D. Micle, L. Măruia, L. Dorogostaiski, *The earth works from Cornești – „Iarcuri” (Orțișoara village, Timiș county) in the light of recent field research*, în *AB, S.N., Arheologie-Istorie*, 14, 2006, 1, p. 283-305; L. Măruia, D. Micle, M. Török – Oance, Gh. Lazarovici, C. M. Lazarovici, L. Smadu – Vlad, A. Stavilă, L. Bolcu, *Archaeological geomorphometry and geomorphography. Case study on Cucuteni-an sites from Ruginoasa and Scânteia, Iași County, Romania*, în *Fusion of Cultures. Abstracts of the XXXVIII Conference on Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology. Fco. Javier Melero, Pedro Cano & Jorge Revelles (Editors)*, Granada, 2010, p. 689; D. Micle, L. Măruia, S. Kopeczny, A. Cîntar, S. Simionescu, L. Vidra, O. Borlea, C. Floca, *Medieval earth fortifications from the Romanian N-E Banat in the context of interdisciplinary analysis*, în *Fusion of Cultures. Abstracts of the XXXVIII Conference on Computer Applications and Quantitative Methods in Archaeology. Fco. Javier Melero, Pedro Cano & Jorge Revelles (Editors)*, Granada, 2010, p. 731; L. Dorogostaiski, *Utilizarea imaginilor satelitare, ortofotogramelor, hărților topografice, GPS-ului și fotografiei digitale la realizarea periegezelor* Studiu de caz: descoperirea fortificație preistorice de la „Valea Alioșu”, Alioș (comuna Mașloc, județul Timiș), în *Studii de Istorie a Banatului*, 32-33, 2008-2009, p. 256-274; D. Micle, L. Măruia, L. Dorogostaiski, A. Cîntar, *Noi descoperiri arheologice de teren în zona de NV a Banatului, acoperită de Câmpia Vingăi și Dealurile Lipovei(I)*, în *Studii de Istorie a Banatului*, 30-31, 2006-2007, p. 7-30.

- Alex Proteasa, Remus Petrus (localnici, membri ai *Asociației din Moșnița pentru Inițiative Comunitare*, pasionați, voluntari): participanți la activități de cercetare în teren pentru identificarea și delimitarea obiectivelor arheologice.

Activitatea de procesare a informației și de redactare a fișelor de sit a necesitat, de asemenea, implicarea întregii echipe de cercetare care a presupus următoarele (rolul fiecăruia va reieși din lecturarea prezentului studiu):

- redactarea monografiei rezultate în urma cercetărilor arheologice de teren: Liviu Măruia, Cristian Floca, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Alexandru Berzovan, Octavian Rogozea, Sorin Forțiu, Adrian Magina;
- datele geografice despre sit (punct, reper localizare, reper hidrografic, descriere geografică, coordonate GPS și Stereo 70): Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Oana Borlea;
- prelucrarea imaginilor (*Google Earth*, imagini de suprafață, hărți topografice): Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Oana Borlea;
- realizarea planurilor topografice: Adrian Cîntar, Liviu Măruia, Mircea Ardelean;
- analiza datelor istorice despre sit: Liviu Măruia;
- fotografia digitală a artefactelor: Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Lucian Vidra, Remus Dincă, Marian Păun;
- desenarea artefactelor: Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Ioan Vedrilă, Andreea Gogoșanu, Alexandru Berzovan;
- procesarea digitală a fotografiilor și a desenelor scanate: Lavinia Bolcu, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Andreea Gogoșanu, Ioan Vedrilă;
- inserarea imaginilor în fișiere: Lavinia Bolcu, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Andreea Gogoșanu, Ioan Vedrilă;
- analiza GIS și prelucrarea spațială a datelor: Andrei Stăvilă, Petru Horak.

Oricum, întreaga metodologie de cercetare va fi detaliat prezentată în cadrul *Capitolului II* din prezentul studiu. Cercetarea acestei unități microgeografice a presupus utilizarea unor metode și tehnici interdisciplinare de cercetare:

- analiza și interpretarea izvoarelor istorice scrise;
- analiza cartografică: hărțile istorice și hărțile topografice; hărțile tematice;
- studiul toponimiei;
- tehnicile GIS (topografie și cartografie digitală cu aplicabilitate în arheologie);
- aerofotointerpretarea (analiza imaginilor satelitare și a ortofotoplanurilor);

Toate acestea impun o cercetare sistematică de teren, prin parcurgerea și verificarea unui areal vast, printr-un studiu complex de *field archaeology*. Logistica avută la dispoziție, precum și experiența de teren acumulată în activitățile similare din alte regiuni au constituit un avantaj în îndeplinirea unui asemenea obiectiv. Finalitatea procesului de investigare științifică comportă, în viziunea noastră, câteva aspecte esențiale:

A. IMPORTANȚA ȘTIINȚIFICĂ:

- cercetarea sistematică de teren (activitate pe care o poate desfășura **oricine** – elev, student, pasionat, dar **sub coordonarea** unui arheolog specializat în investigații de teren, activitate ce nu presupune decât o logistică elementară) a celor 2700 ha cuprinse, în cea mai mare parte a lor, în hotarul cadastral actual al Moșniței Vechi, a „basculat” din temelii tot ceea ce se știa despre caracterul și intensitatea locuirii umane în Banatului de Câmpie. Tezele încetățenite în literatura de specialitate, dar și în conștiința publică, conform cărora Banatul a fost, în cea mai mare parte a sa, un ținut mlăștinos și locuit sporadic, au fost infirmate cu prisosință de aceste cercetări;

Fig. 4. Harta dispunerii spațiale a celor 93 de obiective arheologice din zona Moșnița Veche

- procesarea integrală a materialului arheologic recoltat prin cercetările de suprafață a permis realizarea hărților istorice grupate pe epoci, toate acestea văzute în contextul peisajului geografic inițial (trebuie să ținem cont că intervențiile antropice majore din ultimii 250 de ani au schimbat drastic natura Moșniței, care nu mai are nici o legătură cu starea originală). S-a putut astfel recrea modul de viață al omului neolitic de acum 6000 de ani, spre exemplu, care avea o așezare centrală de peste 10 hectare, dispusă pe un grind brodat de mlaștini, iar în jurul acesteia gravitau alte așezări mai mici, poate ale meșteșugarilor (unele erau plasate în mijlocul mlaștinilor, fiind construite probabil pe piloni). Mai aproape de noi, cele peste 30 de locații medievale (sec. XIV-XVII) ne arată o dinamică deosebită a satelor sau cătunelor, care trebuiau să se modeleze după vicisitudinile naturii (inundații, secătuirea terenurilor agricole, etc.) sau ale istoriei (conflicte militare, invazii, moliime, ec.);
- cercetările de teren au putut stabili că în zona investigată există circa 20 de situri arheologice de importanță regională la nivelul Banatului, iar cel puțin 5 dintre acestea pot deveni repere importante pentru arheologia românească, în eventualitatea demarării unor cercetări mult mai detaliate în viitor;
- monografia geografiei istorice a celor 2700 de hectare investigate însumează circa 1200 de pagini de informații complet noi, fiind, alături de Liebling (localitate cercetată de unul dintre participanții la proiectul Moșnița, Cristian Floca) **prima localitate din România** care beneficiază de o astfel de abordare;
- extinderea cercetării la nivelul întregului hotar cadastral al comunei Moșnița Nouă va genera descoperirea, cu certitudine, a altor câteva zeci de obiective arheologice noi, oferind o imagine completă a locuirii umane pe tot interfluviul Bega-Timiș;
- acest gen de investigații furnizează **bazele informaționale** și oferă o **estimare** a caracterului și intensității prezenței umane, reprezentând punctul de plecare pentru construirea discursului istoric.

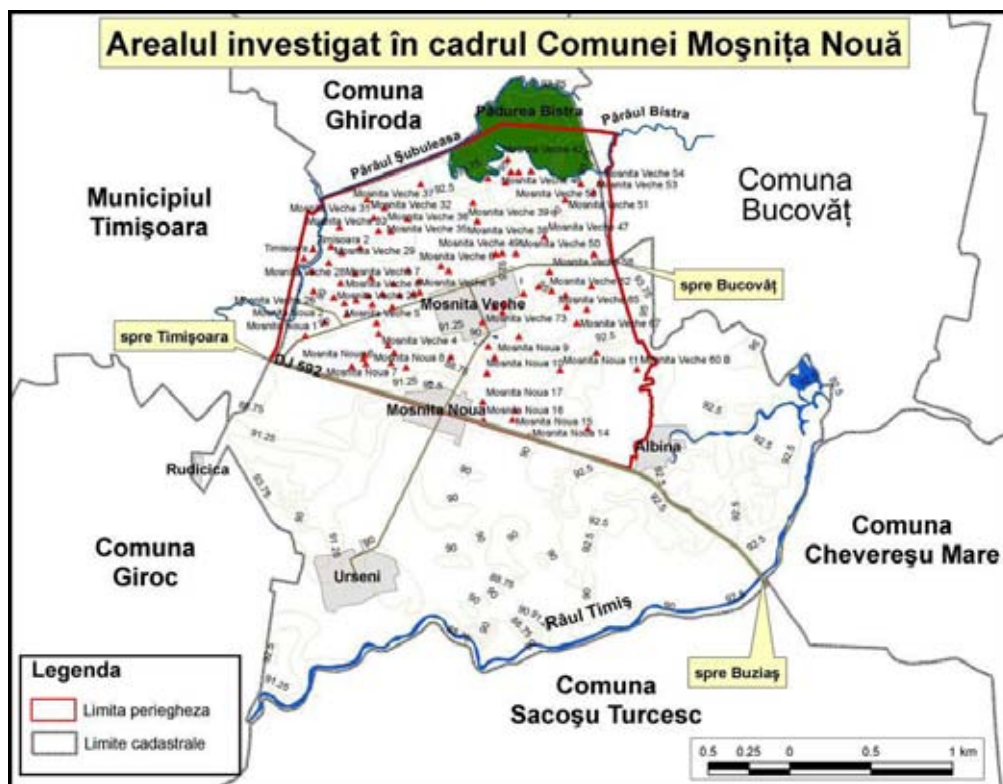

Fig. 5. Harta arealului cercetat sistematic din cadrul comunei Moșnița Nouă

B. IMPORTANȚA CULTURAL-EDUCATIVĂ:

- **permite implicarea activă** a unor categorii sociale diverse (elevi, administrație locală, oameni curioși sau pasionați) în cercetarea, identificarea și valorizarea elementelor culturale locale, cu efect benefic în dezvoltarea durabilă a comunității;
- **publicarea de broșuri, materiale informative, note de presă**, diseminarea informațiilor pe rețele de socializare sau blog-uri, mediatizează comunitatea și o plasează în note favorabile pentru cei care o cunosc din exterior;
- materialele arheologice recoltate în urma cercetărilor de teren (fragmente ceramice, osoase, din piatră) pot fi restaurate de către specialiști și pot fi **integrate unui muzeu** local, alături de valorile etnografice sau istorice;
- implicarea tinerilor în **excursii practice pe teren**, unde vor înțelege mult mai bine istoria și geografia satului lor, trezind spiritul patriotic local, precum și dorința de cunoaștere, devenind o alternativă pozitivă la tentațiile lumii cotidiene;
- **investigarea sistematică** invazivă și restaurarea siturilor arheologice importante, pot reprezenta factori esențiali pentru creșterea prestigiului comunității, prin **dezvoltarea infrastructurii turistice**, ceea ce generează o serie de alte elemente cu rol benefic pentru localitate.

C. IMPORTANȚA ADMINISTRATIVĂ:

- localizarea cu precizie a siturilor arheologice, precum și clasarea lor (de tip A-național sau B-local) va avea impact asupra dezvoltării urbanistice, administrația locală având un instrument de lucru facil pentru integrarea lor în proiectele de dezvoltare urbanistică locală și zonală (conf. OM 43/2000 și Legii 422/2001);
- existența hărților arheologice de detaliu, disponibile gratuit și *on-line* pe un web-site dedicat, va ușura semnificativ și va grăbi procesul de acordare a autorizațiilor de construcție din cadrul planurilor urbanistice generale sau locale, fiind cunoscut faptul că zona Moșnița este una dintre cele mai rapide în dezvoltarea imobiliară de la periferia Timișoarei;
- **autoritățile locale**, ca de altfel întreaga opinie publică românească, vor conștientiza treptat că patrimoniul cultural și arheologia nu reprezintă o frână și un „bau-bau” pentru dezvoltare, blocând

construcțiile de orice fel. Nu există societate civilizată care să nu caute să-și valorizeze trecutul și să-l șteargă, din nepăsare și ignoranță, cu lama buldozerului. Poate încă nu ne dăm seama, dar patrimoniul arheologic, care șade lângă noi în tăcere de mii de ani, poate ajuta dezvoltarea pozitivă mult mai mult decât alte „valori” pe care le preluăm azi prea ușor din comoditate și conformism.

Fig. 6. Situl arheologic neolitic Moșnița Veche 7 afectat de introducerea rețelei de gaz (iunie 2010)

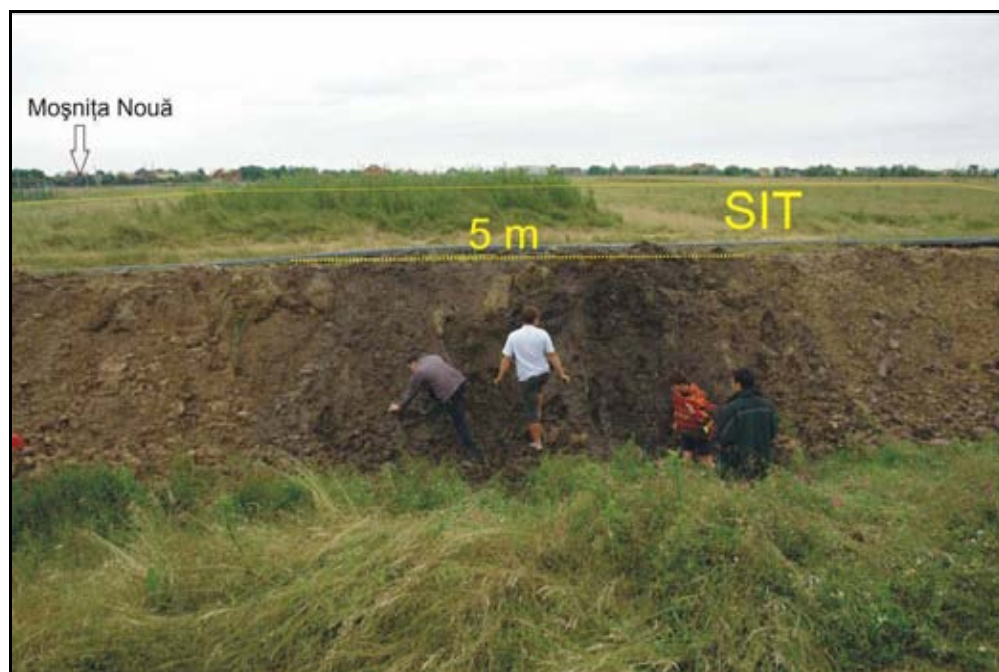

Fig. 7. Complex neolitic din situl Moșnița Nouă 8, tăiat de un canal pentru introducerea rețelei de gaz (iunie 2010)

Fig. 8. Complexe arheologice neolitice de pe situl Moșnița Nouă 8 afectate de introducerea rețelei de gaz din iunie 2010

În ansamblul său, demersul nostru a urmărit identificarea, cercetarea, interpretarea și integrarea unitară a unor realități din teren în contextul generic al conceptului de *geografie istorică*, ca și componentă de bază a peisajului cultural. Utilizarea metodelor și tehnicilor moderne, interdisciplinare, de investigație conferă substanță unei astfel de abordări. Investigarea, în această manieră, a unor microunități geografice oferă date complexe, care pot reprezenta baza unor investigații detaliate și punctuale în viitor.

Scopul proiectului este acela de a arăta **ce există, la ce ne ajută, ce putem face, cum o putem face, dacă o putem face și dacă MERITĂ** să vorbim despre patrimoniul arheologic în cadrul comunităților locale. Rezultatele practice ale unui astfel de demers ne arată tare, clar și răspicat că lucrurile sunt mult mai complexe decât par la prima vedere, istoria este mult mai vie și mai aproape de noi decât ne-am imaginat. Singura condiție spre a așeza istoria locală pe coordonatele sale firești de civilizație este **SĂ VREM!**

CAPITOLUL I

CARACTERISTICILE FIZICO-GEOGRAFICE ALE ZONEI MOȘNIȚA

Autori: Liviu Măruia, Oana Borlea

Prelucrări GIS: Petru Horak

Lucrarea de față fiind una de geografie istorică, componenta peisajului geografic deține o pondere extrem de importantă, oferind suportul spațial pentru desfășurarea dinamicii istorice. Dar, așa cum vom vedea, și acest peisaj geografic se află într-o perpetuă transformare, mutațiile nefiind întotdeauna ușor de reconstituit cu mijloacele pe care le-am avut noi la dispoziție. Încă de la început este lesne de înțeles că noi operăm cu peisajul **actual**, care prezintă o relevanță scăzută atunci când analizăm situri preistorice sau databile până în sec. XVIII. Intervențiile moderne din ultimele două veacuri, au schimbat radical peisajul geografic inițial, încât decelarea lui de ceea ce vedem noi astăzi nu reprezintă deloc o întreprindere facilă. De aceea este de dorit utilizarea unor metode și mijloace interdisciplinare, care să poată oferi cât mai multe date pentru un discurs științific bazat pe probe și mai puțin pe clișee, redundanțe sau generalități.

I.1. Localizarea și limitele arealului investigat⁶:

Încă de la început trebuie să precizăm că limitele geografice care furnizează suportul spațial pentru prezentul demers reprezintă un **areal de studiu**, acestea fiind relativ arbitrar trasate, neavând legătură cu unități morfologice naturale sau cu hotare cadastrale moderne. În esența sa, atunci când am decis trasarea acestui areal, am încercat să cuprindem hotarul cadastral al localității Moșnița Veche în limitele sale istorice și nu actuale. Oricum, ceea ce ne-a interesat a fost încercarea de a surprinde densitatea și caracterul prezenței umane din această zonă joasă, considerată de cele mai multe ori aprioric, ca fiind mlăștinoasă și improprie locuirii.

Din punct de vedere geografic, zona care a fost supusă investigațiilor sistematice de teren și face obiectul prezentului studiu, este amplasată aproximativ în partea centrală a județului Timiș, la SE de municipiul Timișoara.

Față de localitățile învecinate, biserica ortodoxă din Moșnița Veche⁷ se află la următoarele distanțe: la 8,7 km ESE de catedrala ortodoxă din Timișoara; la 4,4 km SV de biserica ortodoxă din Bucovăț; la 4,7 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda și la 1,7 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă. Apropierea de municipiul reședință de județ a făcut ca, cel puțin în ultimul deceniu, localitățile Moșnița Nouă și Moșnița Veche să intre în dinamica dezvoltării regionale, fiind cuprinse în planurile de dezvoltare imobiliară periurbană, cu efecte semnificative asupra schimbărilor de peisaj.

⁶ Autor L. Măruia.

⁷ În cadrul sistemului de triangulație, pentru a elimina ambiguitățile de localizare sau în aprecierea distanțelor, am preferat referințierea pe anumite puncte fixe, în cazul de față bisericile ortodoxe. Situația este valabilă și pentru plasarea obiectivelor arheologice discutate în cadrul fișelor de sit din cadrul *Anexei 1*. Deoarece nucleul desfășurării prezentului proiect este dat de hotarul localității Moșnița Veche, referințierea se face față de biserica ortodoxă de aici și nu față de cea din centrul de comună de la Moșnița Nouă.

Fig. 9. Poziția geografică a comunei Moșnița Nouă în cadrul județului Timiș

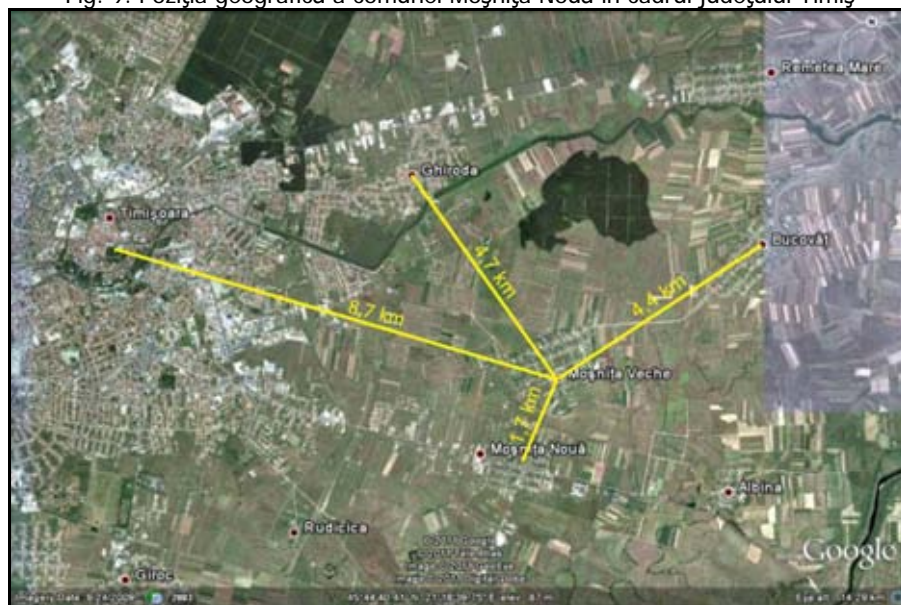

Fig. 10. Distanțele dintre biserica ortodoxă din Moșnița Veche și localitățile învecinate - imagine Google Earth prelucrată

De asemenea, accesibilitatea este facilitată de existența căilor de comunicație rutiere, Moșnița Nouă fiind străbătută median de DJ 592 Timișoara – Buziaș (distanța dintre Moșnița Nouă și Timișoara pe acest drum este de 2,5 km, de la ieșirea din cele două localități). Între Moșnița Nouă – Moșnița Veche – Bucovăț calea de acces este reprezentată de DC 149, acoperit cu asfalt până în Moșnița Veche, apoi pietruit spre Bucovăț. Pentru investigarea laturii de N și NV a zonei noastre de studiu s-a putut ajunge lesne și dinspre Timișoara sau Ghirada, prin cartierul Șarta. Prin poziția sa geografică, arealul circumscris localității Moșnița a reprezentat un teren ușor de abordat, chiar dacă au existat și zone în care distanța față de căile de comunicație auto a fost semnificativă (vezi mai jos discuția detaliată de la prezentarea metodologiei de cercetare de teren).

Așa cum precizam și mai sus, obiectivul acestui proiect a fost reprezentat de investigarea, prin cercetări sistematice de teren, a hotarului istoric al localității Moșnița Veche. În atare condiții, inițial s-a decis parcurgerea terenului de la N de DJ 592 (sectorul cuprins între ieșirea din Municipiul Timișoara și intrarea în localitatea Albina) și până la actualul curs al Canalului Bega, dar ulterior, din considerente obiective, limita nordică a fost „coborâtă” până pe actualul curs al Pârâului Șubuleasa.

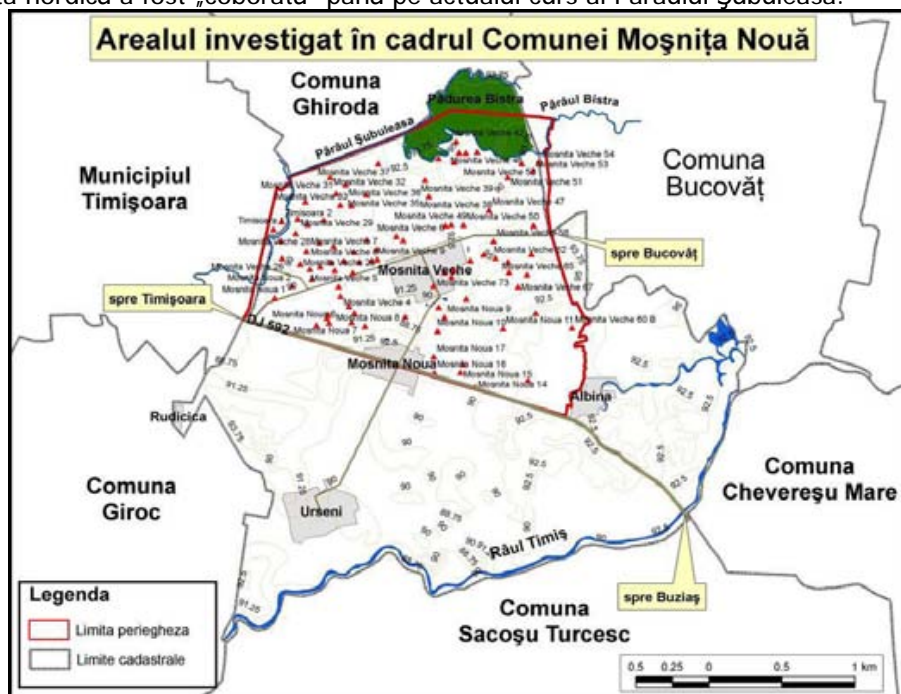

Fig. 11. Limitele arealului investigat prin cercetări sistematice în cadrul hotarului cadastral al comunei Moșnița Nouă
Suprafața totală cuprinsă în acest areal de investigare a fost de cca. 2700 ha, care se împart în felul următor:

- suprafață inclusă în hotarul cadastral al localității Albina: cca. 135 ha;
- suprafață inclusă în hotarul cadastral al localității Moșnița Nouă: cca. 613 ha (din care 48 ha reprezintă o parte a intravilanului, care nu a fost supusă cercetării de teren);
- suprafață inclusă în hotarul cadastral al Municipiului Timișoara: cca. 53,5 ha;
- suprafață inclusă în hotarul cadastral al localității Bucovăț: cca. 35 ha;
- suprafață inclusă în hotarul cadastral al localității Moșnița Veche: cca. 1863 ha (din care cca. 170 ha reprezintă suprafața intravilanului și care a fost parțial investigată). Din cadrul acestei suprafețe totale mai trebuie scăzută și o zonă de cca. 130 ha, reprezentând aproximativ jumătatea nordică a Pădurii Bistra care nu a fost parcursă în cadrul cercetării sistematice de teren.

Din punct de vedere al modului de utilizare a terenului, în momentul efectuării cercetărilor noastre, o caracteristică definitorie a fost dată de pârlogirea puternică a acestuia, cca. 90% din total nemaifiind afectat de lucrările agricole în ultimii cinci ani, această stare de fapt având implicații semnificative în desfășurarea cercetărilor perieghetice. De asemenea, au fost parcurse 155 de ha din cadrul laturii sudice a Pădurii Bistra. Faptul că cea mai mare parte a suprafeței arealului investigat a fost pârlogită, a generat evidențierea unui număr mult mai mic de artefacte arheologice, inclusiv unele situri putând „scăpa” la verificarea vizuală desfășurată în cadrul perieghizei sistematice.

Fig. 12. Limitele hotarelor cadastrale moderne din cadrul arealului investigat

I.1.1. Limita nordică: reprezintă o limită convențională, care desemnează zona noastră de studiu și respectă doar parțial hotarul cadastral actual al localității Moșnița Veche. Rațiunea pentru care am oprit, în stadiul actual de desfășurare a proiectului vizând reconstituirea geografiei istorice a hotarului istoric al localității Moșnița Veche, limita de nord pe Pârâul Șubuleasa, a ținut și de existența hotarelor cadastrale moderne, la N de acest pârâu aflându-se hotarul comunei Ghiroda. Oricum, în situația unui studiu care abordează realități istorice, împărțirile administrative moderne nu au nici o relevanță, cu excepția inventarierii siturilor arheologice pentru autoritățile publice locale sau cu atribuții în domeniu. Din punct de vedere topografic, pe această limită nordică am plasat patru puncte de referință convenționale:

- punctul A (coord. GPS: 45 44 53 N; 21 17 40 E): reprezintă colțul de NV al arealului nostru de studiu, poziționat în hotarul cadastral al Municipiului Timișoara, la S de cartierul Șarta, pe malul estic al unui mare canal de irigații care preia apa din Canalul Bega;
- punctul B (coord. GPS: 45 45 42 N; 21 19 49 E): reprezintă o cotă convențională din care limita cadastrală a Moșniței Vechi se desparte de zona pe care noi am investigat-o în cadrul periegezei sistematice, în cadrul Pădurii Bistra;
- punctul C (coord. GPS: 45 45 46 N; 21 21 17 E): reprezintă limita de NE a zonei investigate de noi în cadrul Pădurii Bistra și, în același timp, limita cadastrală dintre hotarele Moșniței Vechi și Bucovățului;
- punctul D (coord. GPS: 45 45 44 N; 21 21 41 E): reprezintă extremitatea de NE a arealului nostru de studiu, punctul aflându-se în hotarul comunei Bucovăț.

Fig. 13. Limita nordică a arealului de studiu (prelucrare după o imagine *Google Earth*)

Strict geografic limita nordică a zonei de studiu se întinde pe o distanță de 6,05 km între punctele A și D. În partea sudică a cartierului Șarta limita este reprezentată de un scurt traiect fosil al Pârâului Șubuleasa, grav afectat de existența unei gropi de gunoi neecologice, dar și de intervențiile antropice moderne care au legătură cu grupul de gospodării din cartierul sus-menționat. Acest braț al Șubulesei face parte din vechile cursuri de divagare, încă păstrate din epoca de dinainte de lucrările de hidroameliorații și îmbunătățirea teritoriului (vezi, mai jos, discuția detaliată de la prezentarea evoluției cadrului geografic).

Fig. 14. Extremitatea de NV a arealului de studiu văzută dinspre N

Fig. 15. Sector parțial activ al Pârâului Șubuleasa, afectat de deșeuri moderne

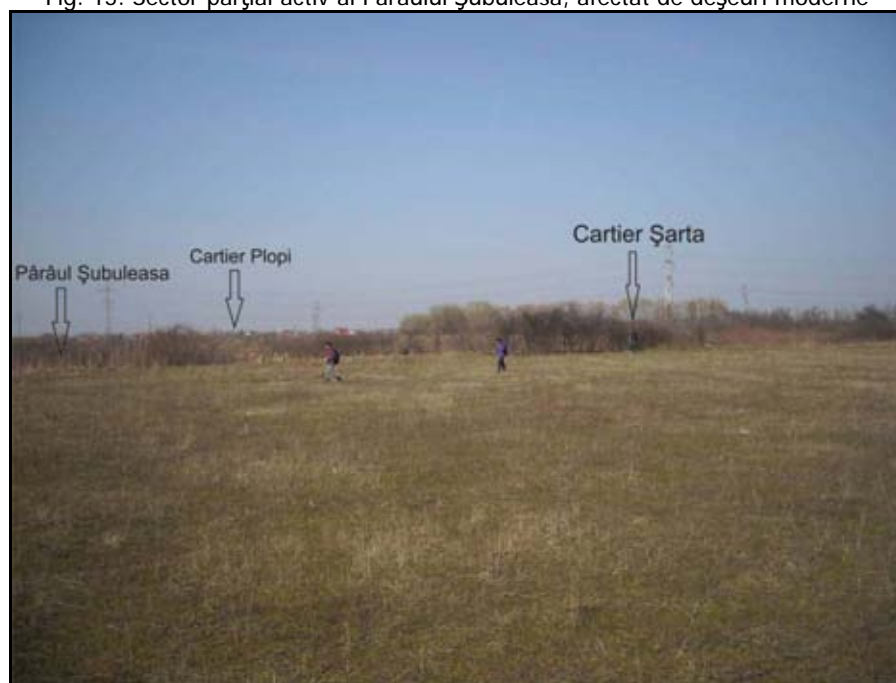

Fig. 16. Braț fosil al Pârâului Șubuleasa văzut dinspre S

Între extremitatea de SE a cartierului Șarta și marginea vestică a Pădurii Bistra, limita de studiu este reprezentată de un sector lung de 2,3 km al Pârâului Șubuleasa, perfect liniar, generat de lucrările moderne de amenajare a teritoriului.

Fig. 17. Limita nordică a arealului de studiu în zona extremității vestice a Pădurii Bistra (vedere dinspre SV)

Fig. 18. Pârâul Șubuleasa - sector regularizat, marcând limita nordică a arealului de studiu (vedere dinspre NE)

Respectivele intervenții moderne au modificat radical peisajul geografic natural, traiecul fostelor brațe ale Șubulesei fiind încă vizibile în teren, chiar dacă mult aplatizate. Din extremitatea vestică a Pădurii Bistra, limita nordică a hotarului cadastral al Moșniței Vechi urmărește, de asemenea printr-un canal regularizat, liziera pădurii. Investigația noastră s-a oprit aproximativ la jumătatea Pădurii Bistra (punctul B din fig. 13), de unde a continuat pe direcția V-E, extremitatea nordică suprapunându-se uneia dintre împărțirile parcelor forestiere actuale.

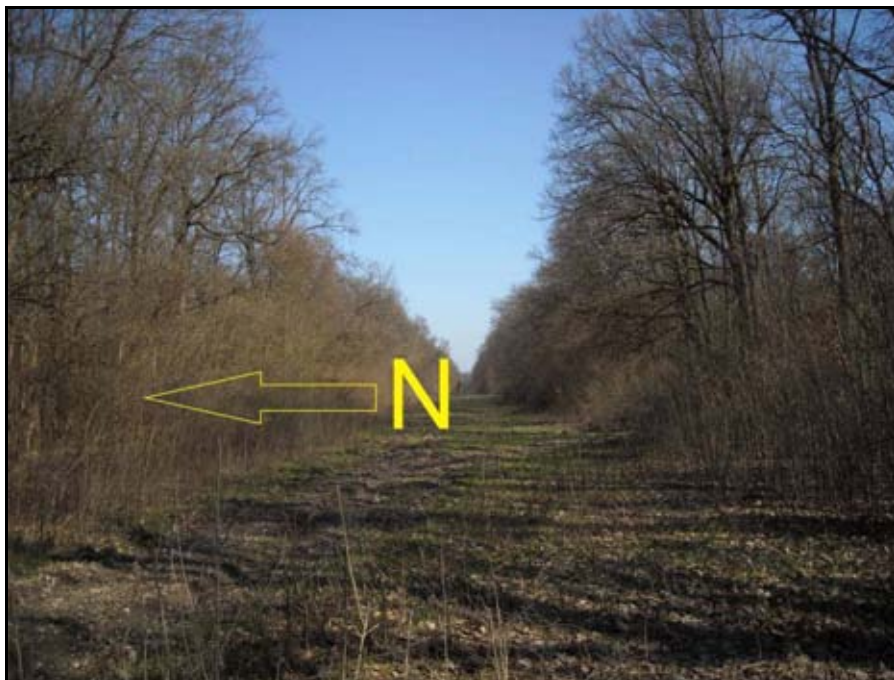

Fig. 19. Limita nordică a arealului de studiu în zona mediană a Pădurii Bistra

I.1.2. Limita estică: și în acest caz avem de-a face cu o limită convențională, care nu ține cont de traiectul hotarelor cadastrale actuale. S-a procedat astfel datorită premisei conform căreia hotarul istoric dintre Moșnița Veche și Bucovăț era reprezentat de „iarc”, adică cel de-al treilea val „roman” care străbate Banatul de la S la N. În consecință, am extins zona de cercetare cu o medie de 150 de m E de acest val, spre a surprinde eventuale obiective arheologice asociate, chiar dacă astăzi terenul se află din punct de vedere administrativ, inclus extravilanului comunei Bucovăț. Pe aliniamentul trasat între punctul D (în N) și F (în S, la intersecția cu DJ 592 Timișoara - Buziaș), limita estică a arealului nostru de investigație se întinde pe o distanță de aproximativ 7 km.

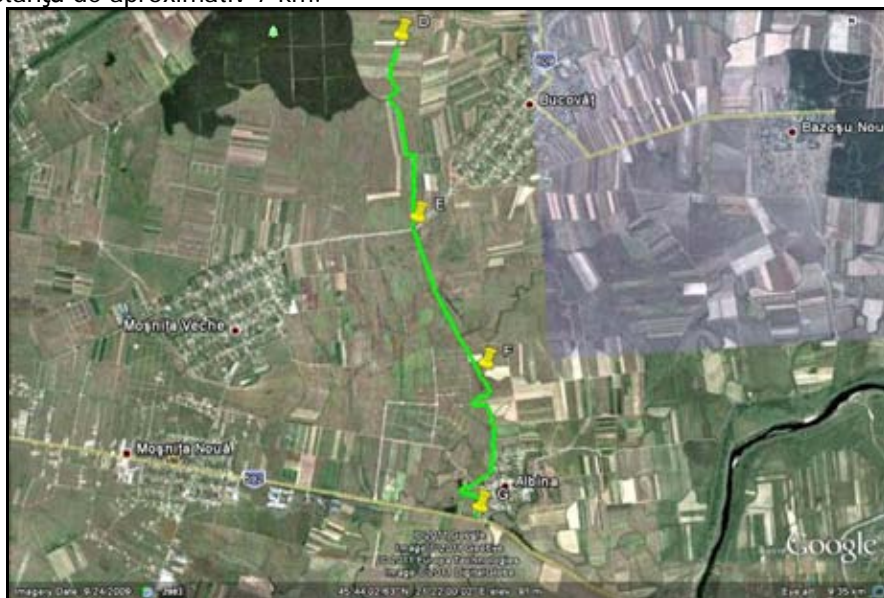

Fig. 20. Limita estică a arealului de studiu (editare a unei imagini satelitare *Google Earth*)

Ca și în cazul extremității nordice, și în această situație am procedat la împărțirea acestui sector în trei zone distincte:

- sectorul dintre punctele convenționale D (coord. GPS: 45 45 44 N; 21 21 41 E) și E (coord. GPS: 45 44 32 N; 21 21 42 E), în care limita de studiu este amplasată în hotarul localității

Bucovăț, vizând identificarea unor posibile obiective arheologice aflate în legătură cu valul III, la o distanță medie de 150 m E de acesta;

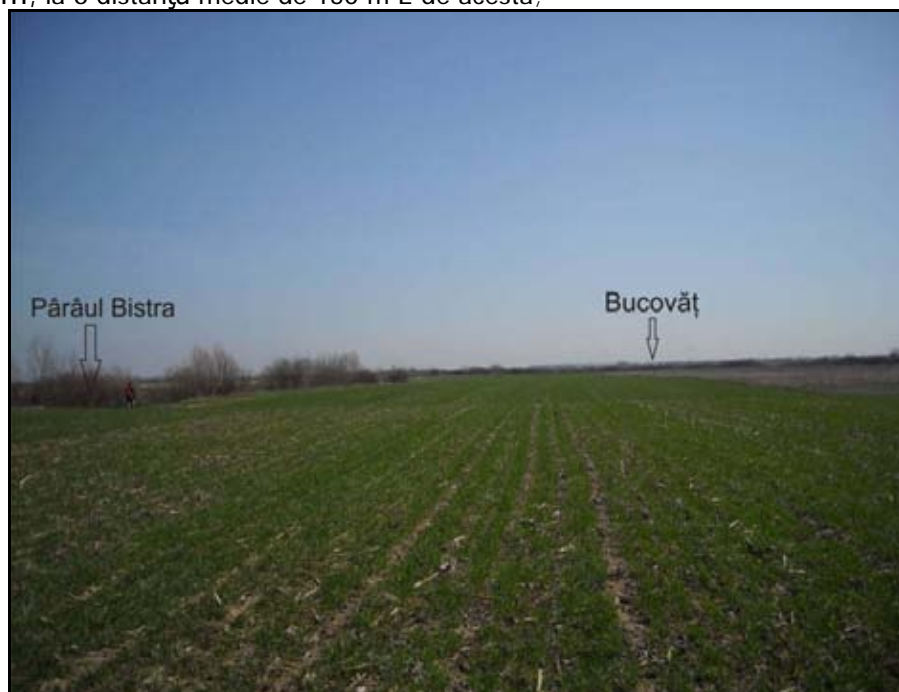

Fig. 21. Limita estică a arealului de studiu, reprezentată de un sector al Pârâului Bistra (vedere dinspre N)

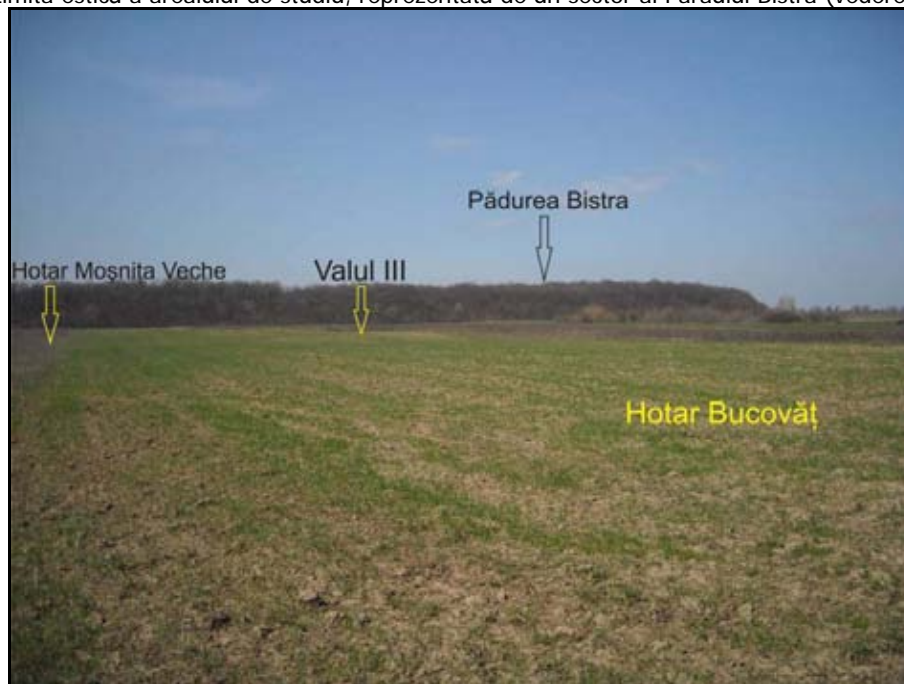

Fig. 22. Sectorul de NE al arealului de studiu, la E de valul III, în hotarul Bucovățului (vedere dinspre S)

- sectorul dintre punctele convenționale E (coord. GPS: 45 44 32 N; 21 21 42 E, amplasat la intersecția cu DC 149 Moșnița Veche – Bucovăț) și F (coord. GPS: 45 43 34 N; 21 22 15 E, situat în punctul în care valul III traversează Râul Bercoi, unul dintre numeroasele meandre fosile care acum sunt regularizate) în care extremitatea zonei cercetate este reprezentată de traiectul valului „roman III”. Pârlogirea puternică a terenului și existența unei vegetații ierboase abundente chiar și în sezonul rece (ianuarie-martie 2011) a făcut ca cercetarea de teren să se oprească pe linia „Iarcului”, care în acest

sector este inclus în totalitate în hotarul cadastral actual al Moșniței Vechi (pentru detaliile de morfologie a terenului vezi și fișa sitului Moșnița Veche 60 din cadrul *Anexei 2*).

Fig. 23. Sector al valului III care reprezintă limita de E a arealului de studiu (vedere dinspre S)

Fig. 24. Suprafață puternic pârlogită în apropierea valului III (vedere dinspre SV)

- sectorul dintre punctele convenționale F (coordonate GPS: 45 43 34 N; 21 22 15 E) și G (coordonate GPS: 45 42 38 N; 21 22 05 E, în colțul de SV al localității Albina, la intersecția cu DJ 592 Timișoara – Buziaș). În această zonă limita noastră de studiu străbate hotarul cadastral al Albinei, fiind trasată convențional de-a lungul unuia dintre brațele care formează Râțul Bercoi, o albie veche de divagare, care se activează la precipitații bogate odată cu creșterea nivelului freaticului. În preajma localității Albina am „împins” spațiul de investigare până la extremitatea vestică a extravilanului acestei localități.

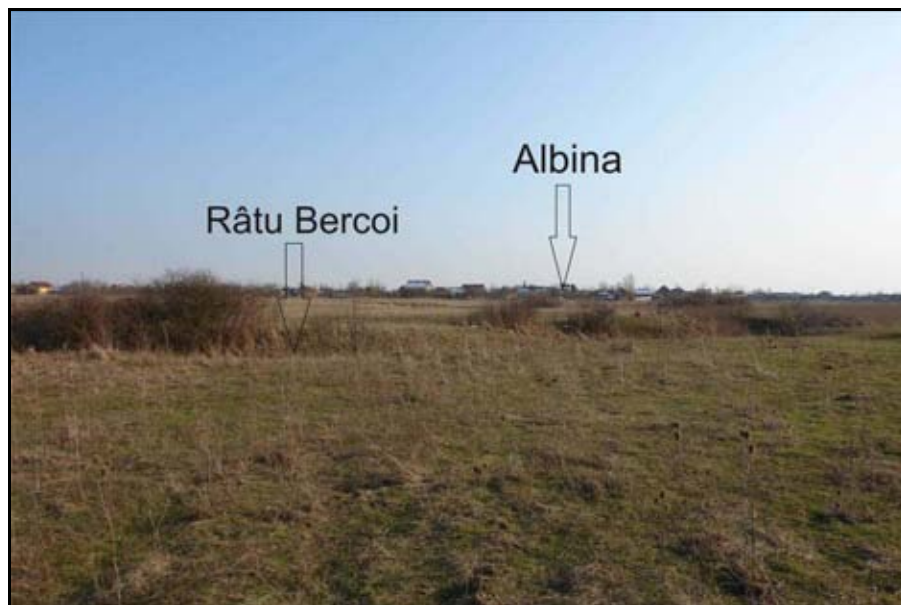

Fig. 25. Un sector al Râtului Bercoi văzut dinspre NV

Fig. 26. Râtu Bercoi regularizat, văzut dinspre SV

I.1.3. Limita sudică: este cea mai ușor definibilă dintre limitele arealului de studiu, fiind reprezentată de un sector de aproximativ 6,5 km de-a lungul DJ 592 Timișoara – Buziaș, între ieșirea acestuia din localitatea Albina (punctul G, coordonate GPS: 45 42 38 N; 21 22 05 E) și intrarea în Municipiul Timișoara (punctul H, coordonate GPS: 45 43 30 N; 21 17 14 E). Am preferat această demarcație pe un element arhitectonic modern, în speță drumul județean, deoarece reprezintă un reper major și facil în orientare, chiar dacă nu este relevant pentru un discurs legat de realități istorico-arheologice.

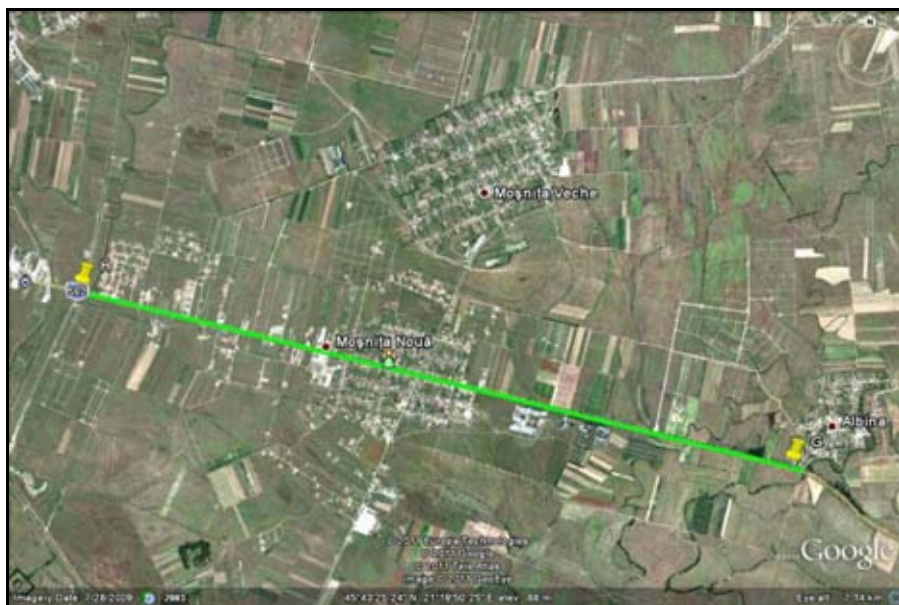

Fig. 27. Limita sudică a arealului de studiu (editare a unei imagini satelitare *Google Earth*)

I.1.4. Limita vestică: a fost delimitată convențional de-a lungul unui canal modern de hidroameliorații, care primește apă din Bega printr-un nod hidrotehnic plasat între cartierele Plopi și Șarta. Canalul urmărește versantul drept al Pârâului Șubuleasa, cu care merge în paralel spre S până în aval de intersecția cu DJ 592 Timișoara – Buziaș, la intrarea acestuia în Municipiul Timișoara. Arealul nostru de investigație pe latura sa de vest este plasat între punctele H (în S, coord. GPS: 45 43 30 N; 21 17 14 E) și A (în N, coord. GPS: 45 44 53 N; 21 17 40 E), pe o lungime de aproximativ 2,6 km.

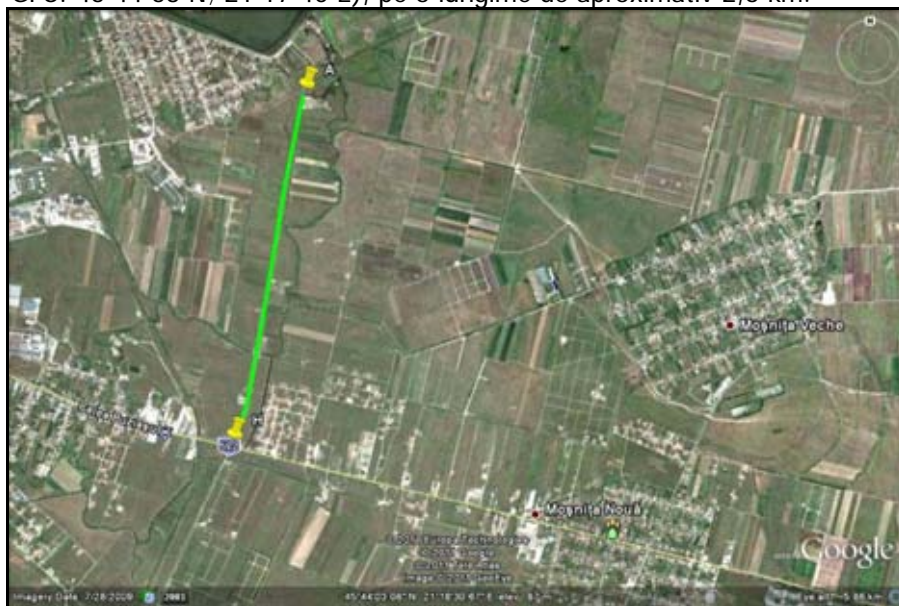

Fig. 28. Limita vestică a arealului de studiu (editare a unei imagini satelitare *Google Earth*)

Fig. 29. Canalul de hidroameliorații, reprezentând limita vestică a arealului de studiu (vedere dinspre NE)

I.2. Geomorfologia și relieful zonei Moșnița:

În contextul încercărilor de reconstituire a geografiei istorice a zonei Moșnița, rolul factorului natural este unul deosebit de important, reprezentând suportul spațial al desfășurării activităților umane. Relația dintre om și mediul înconjurător a fost și este guvernată de tendința de a exploata cât mai eficient orice resursă naturală avută la îndemână, omul speculând toate avantajele sau, uneori, dezavantajele pe care i le oferă peisajul înconjurător. Geomorfologia și geologia sunt factorii primari care determină geneza și evoluția reliefului, acesta la rândul său suferind mutații perpetue în dinamica erelor geologice, toate având repercusiuni asupra modului de exploatare a mediului de către om, din preistorie și până în epoca modernă⁸. De asemenea, un „actor” extrem de important în această dinamică a peisajului îl reprezintă omul care, mai ales în ultimele două veacuri, și-a pus o amprentă covârșitoare asupra mediului natural, modificându-l în anumite situații radical. De aceea, în ceea ce privește discuția referitoare la peisajul geografic (în care trebuie să abordăm elementele de geologie, geomorfologie, relief, pedologie, hidrografie, vegetație și faună), va trebui să ținem cont de acest factor. Din păcate, lipsa unor studii minuțioase de detaliu, prin care să se încerce o reconstituire veridică, bazată pe probe de teren, a evoluției paleogeografiei unei zone, împiedică formularea unor observații pertinente. Situația din arealul nostru de investigație din zona Moșnița se înscrie perfect în acest cadru al schimbărilor radicale de peisaj

⁸ Pentru aspectele teoretice ale problematicei vezi îndeosebi M. Voiculescu, *Geografia mediului înconjurător. Fundamentare teoretică*, Timișoara, 2002, p. 12-13; M. Anghelinu, *Evoluția gândirii teoretice în arheologia din România. Concepte și modele aplicate în preistorie*, Târgoviște, 2003; D. F. Dincauze, *Environmental archaeology. Principles and practice*, Cambridge, 2000; K.R. Olvig, *Historical geography and the society/nature „problematic”: the perspective of. J.F. Schouw, G.P. Marsch and E. Reclus*, in *Journal of Hystorical Geography*, 6, 1980, 1, p. 29-45; F. Farinelli, *Friedrich Ratzel and the nature of (political) geography*, in *Political Geography*, 19, 2000, 8, p. 943-955 (cu bibliografia); J. Lossau, *Anthropogeography (after Ratzel)*, in R. Kitchin, N. Thrift (ed.) *International Encyclopedia of Human Geography*, Elsevier, 2009, p. 140-147; G. Mercier, *Between science and homeland: An analysis of Paul Vidal de la Blanche's regionalism*, in *Cahiers de Geographie du Quebec*, 45, 2001, p. 389-412 (cu bibliografia); E. Gordon, *An historical geography of Europe*, London, 1967; R.A. Butlin, R.A. Dodgshon, *An historical geography of Europe*, Oxford University Press, 1998; H.C. Darby (ed.), *The relations of history and geography. Studies in England, France an United States*, University of Exeter Press, 2002; D. Turnock, *Eastern Europe: An Historical Geography, 1815-1945*, London, 1989; B. Graham, G. J. Ashworth, J. E. Tunbridge, *A Geography of Heritage: Power, Culture and Economy*, London, 2000; N.G.L. Hammond, *A History of Macedonia. Historical Geography and Prehistory*, vol. I-II, Oxfor University Press, 1972; F.W. Carter, *An historical geography of the Balkans*, London, 1977; D. Hardy, *Hystorical geography and heritage studies*, in *Area*, 20, 1988, 4, p. 333-338; R.A. Butlin, *Historical geography: through the gates of space and times*, London, 1993; R.A. Butlin, N. Roberts, *Ecological relations in historical times: human impact and adaptation*, Blackwel, 1995.

geografic cauzate de intervențiile antropice din ultimele două veacuri. Ori palierul cronologic pe care l-am identificat și studiat în această zonă (neolitic – sfârșitul sec. XVIII d. Hr.) se încheie exact când debutează acțiunile de hidroameliorații și sistematizări, cu efecte drastice asupra peisajului inițial. Ceea ce analizăm noi astăzi este peisajul **actual**, iar decelarea realităților istorice nu este deloc facilă strict pe baza informațiilor de care dispunem la momentul de față. Din păcate noi prezentăm cadrul geografic actual, fiindu-ne aproape imposibil să întreprindem o reconstituire a acestui mediu pentru fiecare din perioadele istorice discutate (vezi întreaga problematică de la câmpul „descrierea geografică” de la fișele de sit ale celor 93 de obiective arheologice cuprinse în *Anexa 2*).

1.2.1. Geomorfologia zonei Moșnița⁹: Din punct de vedere geografic, zona Moșnița face parte din Câmpia Joasă a Timișului, una dintre subunitățile majore ale Câmpiei de Vest¹⁰. Câmpia Timișului este delimitată la nord-vest de Câmpia Jimboliei (pe linia localităților Checea, Cărpiniș, Iecea Mică, Biled, Satchinez), la nord se învecinează cu Câmpia Vingăi (pe linia localităților Satchinez, Sânandrei, Giarmata), în nord-est cu Dealurile Lipovei (pe linia localităților Giarmata, Recaş), continuând cu Depresiunea Lugojului¹¹, apoi în est Dealurile Pogănișului (pe linia localităților Recaş, Sârbova, Buziaș), Câmpia Bârzavei (pe linia localităților Sârbova, Sacoșu Turcesc, Stamora Română, Folea, Voiteg, Deta, Moravița), iar în sud-vest aceasta este delimitată convențional de granița cu Serbia¹².

Unitățile geografice sunt, în general, diferențiate în funcție de unitățile morfologice, în acest sens și Câmpia Timișului poate primi o regionare internă după cum urmează:

- Câmpia Timișoarei;
- Câmpia Bega Veche;
- Câmpia Bega Mică;
- Câmpia Birdei;
- Câmpia Moraviței.

⁹ Autor L. Măruia.

¹⁰ Pentru discuțiile referitoare la raionarea fizico-geografică a Câmpiei de Vest, selectiv vezi V. Ardelean, I. Zăvoianu, *Județul Timiș*, București 1979, p. 9-12; V. Mihăilescu, *Dealurile și câmpiile României*, București, 1966, p. 131; Gr. P. Pop, *Dealurile de Vest și Câmpia de Vest*, Oradea, 2005, p. 99-110; Idem, *Definirea, limitele și regionarea Dealurilor de Vest și a Câmpiei de Vest*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Seria Geografie*, 50, 2005, 1, p. 183-233; V. Tufescu, *România. Natură, om, economie*, București, 1974, p. 146; A. Bogdan, *Contribuții la raionarea fizico-geografică a Câmpiei Tisei*, în *Buletinul Universității Babeș Bolyai. Seria Științele Naturii*, 1, 1957, 1-2, p. 143-150; Gr. Măhara, *Dealurile Banatului și Crișanei – Aspecte geografice*, în *Analele Universității Oradea. Seria Geografie*, 6, 1996, p. 55-64; V. Tufescu, *România – Natură, om, economie*, București, 1974, p. 146; Al. Savu, *Raionarea fizico-geografică a Câmpiei Tisei*, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Seria Geologie – Geografie*, 1, 1958, p. 75-90; T. Mărgineanțu, *Monografia comunei Opațița*, Timișoara, 1929, *passim*; I. Lotreanu, *Monografia Banatului*, Timișoara, 1935, vol. I, p. 15-51; N. Firu, *Monografia comunei Chișoda, (Studii)*, în *Revista Institutului Social. Banat-Crișana.*, (sept.-oct.), 1943, p. 457-472; Al. Chevereșan, *Monografia comunei Deta, scrisă cu ocazia Jubileului de 200 ani de la înființarea comunei 1724-1924*, Timișoara, 1925, p. 8-30; I. Milian, *Monografia comunei Ghiroda*, Timișoara 2003, p. 38-46; P. Coteț, I. Băcănar, *Regiunea Banat. Caracterizare geografică*, în *Natura. Seria Geografie – Geologie*, 17, 1965, 2, p. 18-35; M. Bizerea, *Cadru natural și social al Banatului*, în M. Bizerea, N. Frăsinel, S. Grigore (Ed) *Aspecte din flora și fauna Banatului*, Timișoara, 1972, p. 8-25; M. Bizerea, *Relieful județului Timiș*, în *Tibiscus*, 1971, p. 179-188; A. Contrea, *Belințul – Cadru fizic și etnic al unui sat bănățean*, Timișoara, 1938, p. 9-30.

¹¹ Delimitarea între Câmpia Timișului și limita vestică a Culoarului Depresionar Lugoj în general este una convențională, aceasta fiind stabilită pe curba de nivel de 100 m, neexistând diferențe majore din punct de vedere morfologic. Nu revine studiului de față rolul de a discuta numeroasele dezbateri istoriografice referitoare la raionarea și denumirea unităților micro-geografice ale Câmpiei de Vest.

¹² G. P. Pop, *Dealurile de Vest și Câmpia de Vest*, Oradea, 2005, p. 146.

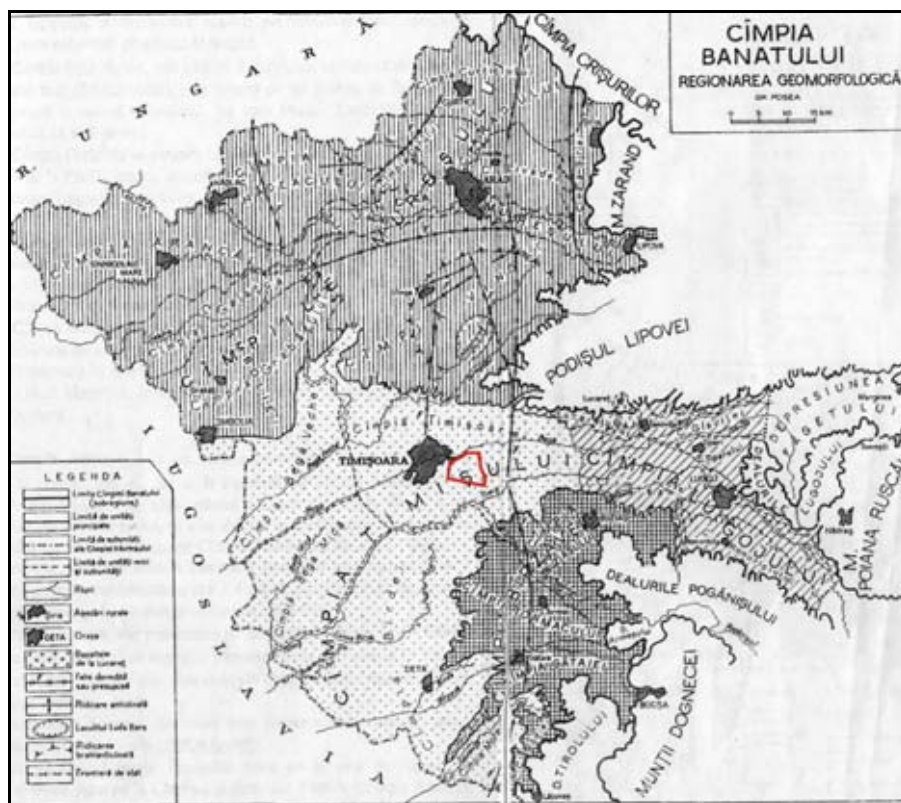

Fig. 30. Amplasarea zonei de investigație în cadrul unităților morfo-geografice ale Câmpiei de Vest (*apud* Gr. Posea, *Câmpia de Vest a României - Câmpia banato-crișană*, București, 1997, fig. 34)

Fig. 31. Aplasarea arealului de studiu pe harta fizico-geografică a județului Timiș (*apud* V. Ardelean, I. Zăvoianu, *Județul Timiș*, București, 1979)

Câmpia Timișului se prezintă sub forma unei unități geomorfologice având caracteristicile unei câmpii de subsidență¹³ în cea mai mare parte a sa. Condițiile de subsidență au fost favorizate de mai mulți factori dezvoltăți pe parcursul a mai multe ere geologice începând, pentru această zonă, cu sfârșitul

¹³ *Subsidență* - Scufundarea lentă și progresivă a fundului unui bazin sau depresiuni, paralel cu sedimentarea acestora. Suprafața zonelor de subsidență poate rămâne perioade întregi la același nivel, fiind compensată continuu de acumulări venite din exterior. Privită pe intervale îndelungate, subsidența se face totuși ritmic și sacadat, un ciclu începând cu sedimente groșiere și terminându-se cu altele fine, ajungându-se, în final, la sute și mii de metri grosime, până se realizează un echilibru izostatic mai stabil. Inițial, se definea ca fiind o arie de coborâre lentă, fără dislocări marginale, înecată sub aluviuni abundente, a căror depunere grăbită împiedica marea să pătrundă înăuntrul depresiunii respective. În prezent se admite că ariile subsidente pot fi și sub nivelul mării. Exemple de subsidență: Câmpiile Titu-Sărata, Câmpia Siretului, Depresiunea Brașovului (cf. <http://geografic.info/dictionar-geografic/Subsidenta.html>, accesat la 01.10.2011).

meoțianului și continuând inclusiv în zilele noastre, astfel considerăm necesară menționarea pe scurt a etapelor evolutive care au dus la formarea și evoluția reliefului Câmpiei Timișului spre formele în care se prezintă astăzi.

Procesul evolutiv de formare a Câmpiei Timișului își are debutul, după cum am menționat mai sus, la sfârșitul meoțianului, perioadă în care domeniul marin sarmatic era împărțit în mai multe bazine, după cum urmează: Panonic, Dacic, Euxinic, Caspic¹⁴. În perioada geologică următoare, în pontian, se constată o activitate de afundare a fundamentului cristalin al Lacului Panonic, iar participarea însemnată a unităților fluvio-torențiale a dus la mărirea suprafeței Lacului Panonic¹⁵. Odată cu adâncirea Lacului Panonic s-a constatat și un puternic proces de sedimentare care a dus la conturarea actualelor unități dealuroase în partea de est și sud a Banatului. Mișcările tectonice de adâncire au continuat pe tot parcursul pliocenului determinând apariția a trei zone importante care au influențat major relieful teritoriului discutat, acestea fiind: arealul de confluență al Crișurilor (zona Kiss-Sarret), confluența Mureș-Tisa (zona Szeged-Csongrad) și confluența Timiș-Tisa¹⁶. În funcție de mișcările structurilor geologice din aceste spații, determinate de o instabilitate tectonică accentuată, cursurile majore de apă, cât și întreaga unitate hidrografică din această zonă și-au găsit cu greu un curs stabil, speculându-și adesea conurile proprii de dejecție¹⁷.

Contribuția râului Mureș la procesul de sedimentare a fost unul determinant, acesta ridicând patul aluvial al majorității afluenților și obligând astfel rețeaua hidrografică din zonă să oscileze pe propriile depuneri, la acest proces complex de „colmatare” contribuind, la acea dată, prin împingeri de sedimente dinspre sud, și râurile Bega și Timiș. Prin procesele de sedimentare, energiile de relief au devenit tot mai mici (cu o medie de 0,6 m/km), ceea ce a favorizat mai mult divagarea cursurilor principale de ape, determinând astfel stabilizarea și conturarea reliefului¹⁸. Odată format Defileul Dunării, la începutul cuaternarului mediu, Lacul Panonic se drenează aproape în totalitate, Dunărea primind rolul de principal colector al râurilor din partea de vest a țării¹⁹. O nouă fază importantă în dezvoltarea reliefului Câmpiei Timișului are loc în pleistocenul superior odată cu ridicarea catenelor carpatice, care reactivează vechi falii și totodată în vecinătate este determinată o activitate vulcanică (vezi Lucareț-Șanovița, Gătaia-Șumig). Ultimele schimbări ale cursurilor râurilor sunt constatate în holocen odată cu activarea zonei de subzistență Csongrad-Szeged²⁰.

În urma mișcărilor orogenice, când a avut loc ciocnirea dintre plăcile munților și cele ale câmpiei, s-a produs o fracturare și fragmentare la nivelul unor falii sau linii ale câmpiei. În urma unor sondaje, s-a putut constata efectul fracturării la nivelul actual prin apariția bazaltelor la Lucareț²¹, prin existența la zi a rocilor vulcanice (Șumig, Luda-Bara, Lucareț), a izvoarelor minerale bicarbonatate și a apelor termale (Buziaș), cât și prin grosimea depozitelor sedimentare (2000 m în zona Giulvăz-Foieni). Fundamentul Câmpiei de Vest este alcătuit din blocuri de șisturi cristaline, peste care s-au depus (în special în perioada pannoniană și pe parcursul retragerii apelor lacului pannonic) sedimente sau depozite alcătuite din marne, argile, nisipuri, conglomerate. În cuaternar, câmpia este acoperită de depozite löessoide, fluvio-lacustre,

¹⁴ Gh. Ianoș, *Riscuri pedohidrice în partea central-vestică a Câmpiei Banatului*, Timișoara, 2008, p. 13.

¹⁵ D. Paraschiv, *Geologia zăcămintelor de hidrocarburi din România*, în *Studii Tehnice și Economice*, Institutul de Geologie al României, seria A, nr.10, București, 1975, p. 364.

¹⁶ Gr. Posea, *Câmpia de Vest a României*, București, 1997, p. 289.

¹⁷ Gh. Ianoș, *op.cit.* p. 14.

¹⁸ *Ibidem*, p.15.

¹⁹ Vezi discuția pe larg asupra problemei la Gr. Posea, M. Grigore, N. Popescu, *Observații geomorfologice asupra Defileului Dunării*, în *Analele Universității București, Seria Geologie-Geografie*, 37, 1963, 13, p. 82-108; Gr. Posea *Defileul Dunării*, în *Natura, Geologie-Geografie*, 1, 1964, p. 45-50; Gr. Posea, I. Ilie, M. Grigore, N. Popescu, *Ipoteze asupra genezei Defileului Dunării*, în *Terra*, 21, 1969, p. 3-13.

²⁰ Gh. Ianoș, *op.cit.* p. 16.

²¹ M. Nichita, M. Savul, *Considerațiuni asupra caracterelor petrografice și chimice ale bazaltului de la Lucareț (Banat)*, în *Revista Muzeului de Mineralogie și Geologie*, Universitatea Cluj, 8, Cluj-Napoca, 1944, p. 85-97; H. Savu, C. Udrescu, V. Neacșu, M. Stoian, I. Tiepac, *Petrology, geochemistry and origin of the pleistocene intra-plate basalts of Lucareț (Banat-Romania)*, în *Romanian Journal of Petrology*, Bucharest, 76, 1994, p. 109-118 (cu bibliografia fenomenului vulcanic din vestul României); J. Andrei, T. Cristescu, *Asupra prezenței unor fracturi crustale pe rama nordică a bazinelor Lăpugiu și Timiș – Bega*, în *Studii și cercetări de geologie, geofizică și geografie. Seria Geofizică*, 4, 1966, 2, p. 311-315; I. Seghedi, *Alkali-basaltic volcanites from Lucareț-Șanovița. Mineral occurrences in south-western Banat*, în *Romanian Journal of Mineralogy*, Bucharest, 76, 1993, p. 31-36.

argile, depozite de mlaștină și turbă etc., iar în holocen au avut loc depuneri aluviale din arealele de divagare actuale și subactuale, nisipuri eoliene și aluviunile luncilor²².

În holocen, procesul de acumulare activă prin intensificarea rețelei hidrografice, cât și acțiunea de erodare au contribuit la depunerea structurilor încrucișate de nisipuri și pietrișuri din terasele inferioare și din lunci, acestea modificându-și forma în funcție de traseul arterelor hidrografice care, în timp, și-au schimbat direcția și au erodat lateral, prin meandrare sau divagare²³.

Din păcate, în ceea ce privește structura geologică de detaliu pentru zona investigată prin cercetări sistematice de teren, datele de care dispunem la ora actuală nu ne permit reconstituirea minuțioasă a substratului geologic. Geologia și litologia unui areal sunt factori extrem de importanți pentru identificarea unor posibile surse de materie primă²⁴, influențând, de asemenea, caracteristicile straturilor de sol, cu efecte directe asupra habitatului uman²⁵ (vezi, mai jos, discuția detaliată de la subcapitolul consacrat pedologiei zonei Moșnița). Harta geologică (scara 1:200.000) pentru zona Timișoara²⁶ nu ne

²² V. Ardelean, I. Zăvoianu, *op. cit.*, București, 1979, p. 13; Gr. Posea, *Câmpia de vest a României. Câmpia Banato-Crișană*, București, 1997, p. 25; Gr. P. Pop, *Dealurile de Vest și Câmpia de Vest*, Oradea, 2005, p. 14-17; V. Mihăilescu, *Dealurile și câmpiile României*, București, 1966, p. 130-132; M. Bizerea, Gh. Lăzărescu, *O nouă zonă de ape minerale în bazinul mijlociu al Beregsăului*, în *Studii de geografie a Banatului*, 1, 1970, p. 143-150; M. Bizerea, *Zona vulcanismului noroios în Câmpia Înaltă a Vingăi*, în *Lucrări Științifice ale cadrelor didactice, Institutul Pedagogic din Timișoara*, Timișoara, 1985, p. 255-268.

²³ V. Ardelean, I. Zăvoianu, *op. cit.*, p. 24-25; O. Herșcovici, *Considerații asupra depunerilor de nisip din vestul Banatului*, în *Studii de geografie a Banatului*, 2, 1972, p. 16-32; Gh. Ianoș, M. Goian, *Solurile Banatului. Evoluție și caracteristici agrochimice*, vol. I, Timișoara, 1995, p. 40.

²⁴ Asupra metodologiei de lucru, vezi și M. Cărciumaru, A. Muraru, E. Cărciumaru, A. Otea, *Contribuții la cunoașterea surselor de obsidian ca materie primă pentru confecționarea uneltelor paleolitice pe teritoriul României*, în *Memoria Antiquitatis*, 9-11, 1977-1979, p. 561-603; M. Cărciumaru, D. Popovici, M. Cosac, *Spectrographic analysis of neo-eneolithic obsidian samples and several considerations about the obsidian supply sources*, în *Annales d'Université „Valahia” Târgoviște. Section d'Archéologie et d'Histoire*, 2-3, 2000-2001, p. 116-126; Al. Păunescu, *Considerații asupra depozitelor naturale care au constituit puncte de aprovizionare cu roci necesare cioplirii uneltelor de către comunitățile preistorice din Dobrogea*, în *Buletinul Muzeului „Teohari Antonescu”*, Giurgiu, 2-4, 1996-1998, p. 83-91; A. Turq, *Réflexion méthodologiques sur les études de matières premières lithiques. Des lithothèques au matériel archéologique*, în *Paleo*, 17, 2005, p. 111-132; O. Crandell, *Regarding the procurement of lithic material at the neolithic site at Limba (Alba County, Roumania): sources of local and imported materials*, în *Geoarchaeology and Archaeomineralogy*, Sofia, 2008, p. 36-45; Idem, *Macroscopic and microscopic analysis of chert. A proposal for standardisation of methodology and terminology*, în *Buletinul Cercurilor Științifice Studentești Alba Iulia*, 12, 2006, p. 7-30 (cu o bibliografie mai largă); Idem, *Romanian Lithothèque Project: Knappable stone resources in the Mureș Valley, Romania*, în *Studia Universitatis Babeș – Bolyai. Geologia, Special Issue – MAEGS 16*, Cluj Napoca, 2009, p. 79-80; R.H. Tykot, *Chemical fingerprinting and source tracing of obsidian: the central mediterranean trade in black gold*, în *Accounts of Chemical Research*, 35, 2002, 8, p. 618-627; C. Duke, J. Steele, *Geology and lithic procurement in Upper Palaeolithic Europe: a weights of evidence based GIS model of lithic resource potential*, în *Journal of Archaeological Science*, 37, 2010, 4, p. 813-824; P. Fernandez, J.P. Raynal, M.H. Moncel, *Middle Palaeolithic raw material gathering territories and human mobility in the southern Massif Central, France: first results from a petro-archaeological study on flint*, în *Journal of Archaeological Science*, 35, 2008, 8, p. 2357-2370.

²⁵ Asupra geocronologiei stabilite pe baza analizelor sedimentologice din anumite stațiuni paleolitice din arealul limitrof Câmpiei Timișului (Românești „Dumbrăvița”, Coșava „Dâmbu Pleș”, Zăbrani „Dâmbu Pietrei”) vezi M. Cărciumaru, *Studiul paleoclimatic și geocronologic asupra unor stațiuni paleolitice din Banat*, în Fl. Mogoșanu, *Paleoliticul din Banat*, București, 1978, p. 90-97; V. Boroneanț, A. Boroneanț, *Paleoliticul de la Zăbrani*, în *Ziridava*, 23, 2002, p. 13-52. Pentru o abordare legată de geografia istorică a zonei vestice a României în antichitate, vezi și S. Dumitrașcu, *Considerații geomorfologice, pedologice și geografice privind nord-vestul României în epocile dacică și romană*, în E. Iaroslavschi, V. Crișan, G. Florea, G. Gheorghiu (red.), *Studii de istorie antică: omagiu profesorului Ioan Glodariu*, Deva, 2001, p. 279-286; D. Petrea, N. Josan, S. Dumitrașcu, *Evoluția paleomediului în holocen a Câmpiei Crișurilor (Vestul României) dovedită prin mărturii geoarheologice și paleopedologice*, în *Studia Universitatis Babeș – Bolyai. Geographia*, 51, 2006, 2, p. 3-10. Din păcate nu ne-a fost accesibil studiul lui Fl. Medeleț, *Considerații privind regimul hidrologic și geografia preistorică a Banatului*, referat pentru doctorat, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj Napoca, 1972 (informații cf. N. Gudea, I. Moțu, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 155-158).

²⁶ *Harta geologică a R.S. România. Scara 1:200000. Foaia L – 34 – XXII Timișoara* (red. Al. Codarcea, A. Drăgulescu, L. Hinculov, E. Nica), Comitetul de Stat al Geologiei, Institutul Geologic, București, 1967.

oferă informații utile referitoare la structura arealului nostru de interes și, cu atât mai puțin, pe baza acestora nu putem reconstitui morfologia depozitelor sedimentare, unele dintre acestea putând conține surse de materie primă, exploatabile în epocile istorice. Cu toate acestea, în contextul desfășurării cercetărilor sistematice de teren, am putut surprinde anumite realități geologice interesante, care pot avea implicații în exploatarea unor surse de materii prime. Primele dintre aceste observații empirice vizează existența unor aflorimente de fier sau a unor izvoare feruginoase, aflate în directă legătură cu depozite sedimentare care conțin cantități semnificative din acest metal. Locațiile unde am identificat aceste situații sunt următoarele:

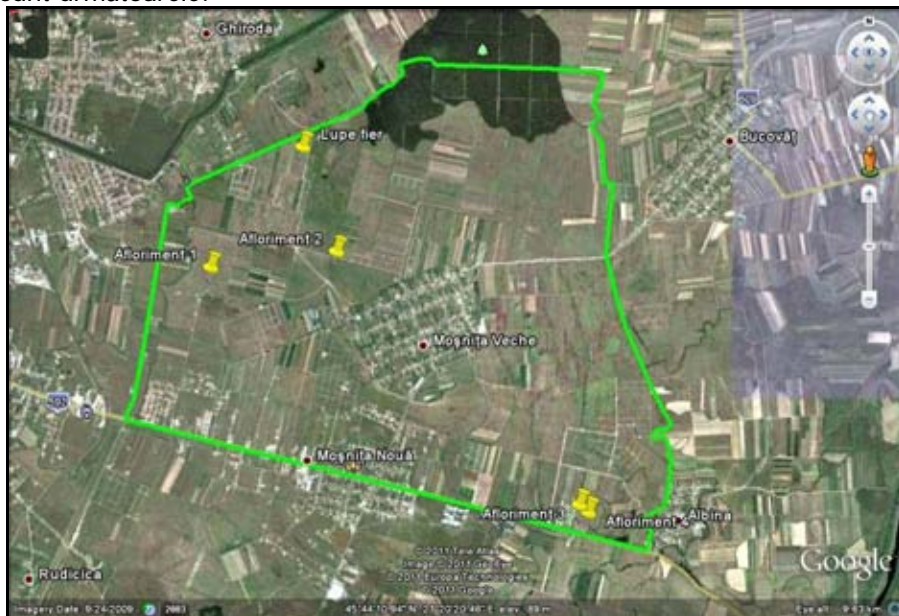

Fig. 32. Harta distribuției aflorimentelor și a unor lupe de fier izolate descoperite în urma cercetărilor sistematice de teren (imagine *Google Earth* editată)

Afloriment 1 (coord. GPS: 45 44 24 N 21 18 00 E, 89 m altitudine): a fost descoperit în data de 18.03.2010 de-a lungul unuia dintre numeroasele canale de hidroameliorații, care aveau menirea și de a coborî nivelul pânzei freatice spre a se putea utiliza terenul pentru agricultura modernă. Locația se găsește în apropierea unora dintre cuiburile de locuințe care făceau parte din localitatea „Das Alte Dorf”, dispărută în a doua jumătate a sec. XVIII în urma sistematizărilor habsburgice (vezi și discuția de la obiectivele Moșnița Veche 27, 28, 29, 30). Aflorimentul constă în mai multe izvoare puternic feruginoase, apărute la adâncimea de 2 metri față de nivelul actual de călcare și care străbat, probabil, un depozit sedimentar de nisipuri cu un conținut semnificativ de minereu de fier.

Fig. 33. Imagine cu izvoarele feruginoase

Fig. 34. Imagine cu izvoarele feruginoase (detaliu)

Afloriment 2 (coord. GPS: 45 44 30 N 21 19 10 E, 89 m altitudine): a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren în data de 13.03.2010 și constă din numeroși bulgări de hematit în greutate de câteva zeci de grame fiecare. Amplasarea lor pe marginea unor canale moderne de hidroameliorații ne-a sugerat că pot proveni din orizonturi stratigrafice mai profunde față de nivelul actual de călcare, dar înierbarea taluzului canalelor nu a permis efectuarea unor observații de amănunt. Cu toate acestea, urmărirea traiectului unui șanț pentru introducerea rețelei de gaz în localitatea Moșnița Veche, operațiune efectuată în luna iunie 2010, ne-a permis să surprindem depozitele sedimentare feruginoase la o adâncime medie de cca. 1,20 m față de nivelul actual de călcare (vezi și discuția de la fișele obiectivelor Moșnița Veche 6 și 55 din cadrul *Anexei 2*).

Fig. 35. Zonă cu aflorimente de fier, pe marginea unui canal de desecare (vedere dinspre SV)

Afloriment 3 (coord. GPS: 45 42 52 N 21 21 26 E, 91 m altitudine): a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren în data de 11.03.2011 și constă dintr-o concentrare de bulgări de hematit răspândită pe o suprafață de câțiva zeci de metri pătrați, amplasată la N de fostul curs al Râtului Bercoi, unul dintre numeroasele meandre fosile din arealul nostru de interes. Și în acest caz se pare că lucrările de hidroameliorații moderne au fost cele care au scos la lumină, din depozite sedimentare mai adânci, aceste mineralizații feroase.

Fig. 36. Zona cu aflorimente de fier pe latura nordică a Râtului Bercoi (vedere dinspre V)

Fig. 37. Zona cu aflorimente de fier pe latura nordică a Râtului Bercoi (detaliu la sol)

Afloriment 4 (coord. GPS: 45 42 49 N 21 21 31 E, 90 m altitudine): a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren în data de 11.03.2011, prin efectuarea unor sondaje pedologice de control (40x50x50 cm) pe una dintre terasele foarte bine profilate în teren, la S de fostul curs al Râtului Bercoi. Aflorimentul în sine este reprezentat de bulgări de hematit în greutate de câteva zeci de grame fiecare, apăruiți într-un sol gălbui-lutos, care conținea inclusiv concrețiuni calcaroase.

Fig. 38. Zona cu aflorimente de fier pe latura sudică a Râtului Bercoi (vedere dinspre SE)

Concentrare de lupe de fier (coord. GPS: 45 45 10 N 21 18 51 E, 88 m altitudine): au fost descoperite în urma cercetărilor sistematice de suprafață în data de 21.03.2010 și constau din cinci fragmente de lupe de fier, descoperite pe una dintre terasele bine profilate în teren dintre fostele meandre ale Pârâului Șubuleasa. Faptul că în preajma acestora nu au fost evidențiate nici un fel de alte artefacte care să poată permite o încadrare cronologică chiar și elementară, ne-a sugerat ipoteza că ele pot proveni de la un posibil cuptor pentru redus minereul de fier amplasat în această zonă.

Fig. 39. Zona cu aglomerări de lupe de fier (vedere dinspre N)

Pe baza acestor observații, am putea formula ipoteza preliminară că aceste aflorimente de fier puteau fi cunoscute și în antichitate sau perioada medievală, și utilizate în procesul metalurgic. Bineînțeles că pentru a avea un răspuns mult mai ferm în această direcție ar fi necesară efectuarea unor studii complexe de geologie realizate prin sondaje sau carotaje, rezultatele fiind supuse și unor analize de metalografie²⁷.

1.2.2. Peisajul fizico-geografic al zonei Moșnița: așa cum precizam și mai sus, relieful arealului nostru de interes se înscrie zonei de câmpie joasă, cu foarte puține elemente geomorfologice care să îi dea o notă de particularitate. Cu toate acestea, este evident că există o legătură indisolubilă între specificitățile de relief și locuirea umană doar că, în prezent, această legătură nu poate fi întotdeauna ușor lămurită datorită masivelor schimbări de peisaj survenite în ultimele două secole și jumătate.

Din punct de vedere altitudinal, cea mai înaltă cotă este de 95,7 m în „vârful” Dealului Pricoroi, situat în zona nisipoasă de la E de Moșnița Veche, iar cea mai scăzută este de 88,5 m, plasată pe cursul inferior al Pârâului Șubuleasa, la limita dintre hotarele cadastrale ale Moșniței Noi și Timișoarei. În ansamblul său, terenul investigat prin cercetări sistematice, prezintă o medie altitudinală de cca. 90 metri, cu mici variațiuni față de această valoare. Factorul esențial în structura reliefului de la Moșnița este dat de existența unor întinse suprafețe plane, fără amplitudini semnificative pe micro-zone.

²⁷ O bibliografie minimală vizează N. Boroffka, *Folosirea fierului în România de la începuturi până în secolul VIII î.e.n.*, în *Apulum*, 24, 1987, p. 55-77; M. Rusu, *Începuturile metalurgiei fierului în Transilvania*, în *In memoriam Constantini Daicoviciu*, Cluj, 1974, p. 349-360; A. Lazslo, *Începuturile metalurgiei fierului pe teritoriul României*, în *SCIV*, 26, 1975, 1, p. 17-40; Ș. Ferenczi, *Premisele naturale ale metalurgiei fierului în Munții Orăștiei*, în *Studii și Comunicări de Istorie și Etnografie Caransebeș*, 2, 1977, p. 299-309; *idem*, *Importanța unor metale neferoase și a unor minerale în procesul de formare a puterii dacice din Munții Sebeșului*, în *Sargetia*, 14, 1979, p. 93-101; E. Zah, *Exploatarea fierului în Dobrogea antică*, în *Pontica*, 4, 1971, p. 191-206; Ș. Olteanu, *Probleme ale metalurgiei medievale din Țările Române în lumina cercetărilor recente*, în *Revista Muzeelor*, 4, 1967, 2, p. 120; E. Iaroslavschi, R. Petrowszki, *Cuptoarele pentru redus minereul de fier de la Fizeș, jud. Caraș Severin*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 147-155; E. Iaroslavschi, *Cuptoarele pentru redus minereul de fier de la Șoșdea, jud. Caraș Severin*, în *AMN*, 14, 1973, p. 231-237; A. Bejan, L. Măruia, *Civilizația geto-dacilor. Universul ocupațional. Meșteșugurile*, Timișoara, 2005, p. 24-28 (cu bibliografia).

Fig. 40. Harta topografică 1:25.000, ediția 1975 (*apud* Direcția Topografică Militară)

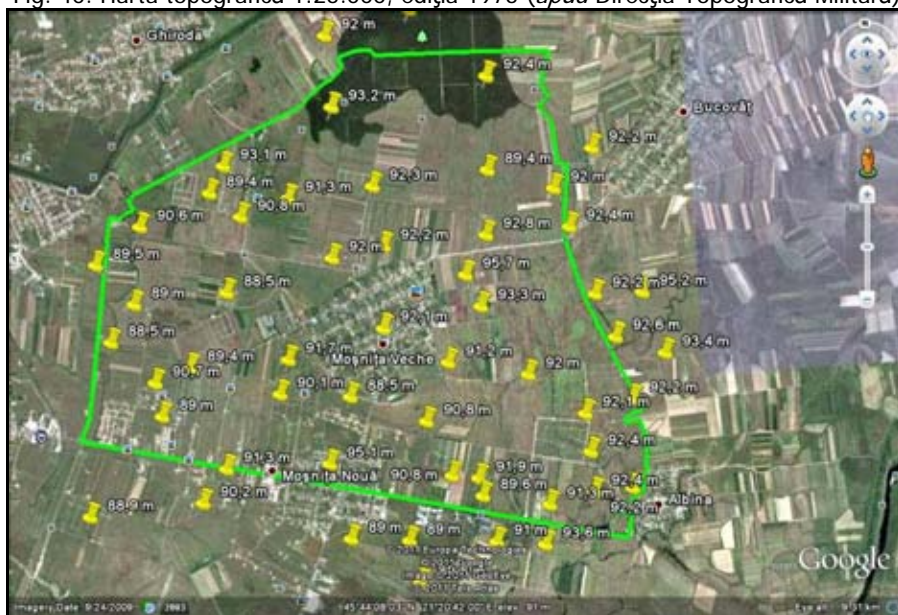

Fig. 41. Cotele altitudinale ale arealului de studiu (imagine satelitară adaptată după harta 1:25.000, ediția 1975)

Pentru încercarea de reconstituire a peisajului inițial precum și a dinamicii reliefului între sistematizările habsburgice (mijlocul sec. XVIII) și explozia dezvoltării imobiliare (după anul 2006), cele mai utile instrumente de lucru pe care le avem la dispoziție sunt hărțile și planurile cadastrale. Din bogatul material cartografic, în demersul nostru am putut utiliza următoarele categorii de hărți: prima ridicare topografică habsburgică a Banatului (1769-1772); planul cadastral al Moșniței din 1774; a doua ridicare topografică habsburgică a Banatului (1806-1869); a treia ridicare topografică habsburgică a Banatului (1869-1896); planul de reglementare al morilor de pe Șubuleasa (1835); planul cadastral al Moșniței din 1877; planul cadastral al Moșniței din 1929; planurile directoare de tragere (1924-1959); harta topografică militară, scara 1:25.000 (ediția 1962); harta topografică militară, scara 1:25.000 (ediția 1975). La acestea se adaugă alte numeroase hărți istorice sau moderne la scară mare, dar care nu oferă un suport informațional suplimentar. Dinamica actuală a peisajului poate fi lesne urmărită prin analizarea ortofotoplanurilor sau a imaginilor satelitare. Toate acestea ne pot oferi date extrem de importante pentru

a putea creiona peisajul, precum și structura reliefului și hidrografiei inițiale, putându-ne astfel imagina relația dintre cadrul geografic și amplasarea obiectivelor arheologice.

Spre a putea face o discuție mai detaliată asupra reliefului, dar mai ales a transformărilor de peisaj datorate intervențiilor antropice moderne, am împărțit suprafața în patru sectoare, poziționate în raport cu o axă imaginară SV-NE, care are în centru biserica ortodoxă din Moșnița Veche.

Fig. 42. Împărțirea convențională în patru sectoare a suprafeței de studiu (editarea unei imagini satelitare *Google Earth* din 28.07.2009)

a) Sectorul de SV:

În acest sector am inclus zona delimitată la S de DJ 592 Timișoara – Buziaș, la E de DC 152 Moșnița Nouă – Moșnița Veche, la N de un mare canal de hidroameliorații care pornește din nordul localității Moșnița Veche spre Pârâul Șubuleasa, iar la V este un alt mare canal de hidroameliorații (vezi mai sus discuția de la limita vestică a arealului de studiu).

Din punct de vedere cronologic, primul material cartografic pe care îl avem la dispoziție pentru analizarea acestei zone este reprezentat de prima ridicare topografică habsburgică (1769-1772), secțiunea 68 a hărții²⁸.

²⁸ *Die „Josephinische Aufnahme“ – Siebenbürgen und das Banat von Temes / Transylvania and Temes*, Arcanum Adatbázis Kft., Budapest, 2005. Materialul cartografic este disponibil gratuit, la înaltă rezoluție, și *on-line* pe *website*-ul, http://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:Banat_Josephinische_Landaufnahme_pg068.jpg (accesat la 06.10.2011). Vezi și P.G.M. Dickson, *Joseph II's Hungarian land survey*, in *The English Historical Review*, 106, 1991, p. 611-634. Asupra metodologiei de analiză retrospectivă a dinamicii peisajului geografic cu ajutorul hărților istorice de detaliu, vezi și Jan Skaloš, Martin Weber, Zdeněk Lipský, Ivana Trpáková, Markéta Santrůčková, Lenka Uhliřová, Pavel Kukla, *Using old military survey maps and orthophotograph maps to analyse long-term land cover changes – Case study (Czech Republic)*, in *Applied Geography*, 31, 2011, 2, p. 426-438.

Fig. 43. Sectorul de SV al arealului de studiu conform primei ridicări topografice habsburgice (1769-1772)

Analizând această hartă (la scara aproximativă 1:28.800) constatăm că terenul se prezintă împădurit în cea mai mare parte a sa și este străbătut de două cursuri de apă foarte meandrate. Se mai surprind și patru zone de bălțire de dimensiuni importante. Sporadic, intercalate în pădurea compactă, apar figurate câteva terenuri agricole. Întreaga zonă este parcursă de numeroase drumuri vicinale, atât spre terenurile agricole, cât și spre zonele de pădure. Urmărind traiectul neregulat al acestora constatăm că ele străbat deasa rețea hidrografică prin vaduri care, la precipitații bogate, puteau deveni impracticabile. Localitatea Moșnița este dispusă de o parte și de alta a unui curs de apă, iar casele și gospodăriile sunt nesistematizate. Din punct de vedere al structurii reliefului, date fiind discontinuitățile nesemnificative, acestea nu apar figurate pe această hartă. Pentru a putea puncta modificările majore de peisaj până în prezent am procedat la o georeferențiere și suprapunere a acestei hărți peste imaginile satelitare actuale. Marja de eroare a suprapunerii, din punctul nostru de vedere, după corelarea tuturor elementelor morfologice comune, între situația din 1772 și 2010 (dată îndeosebi de traiectul unor meandre), este de până la 100 de metri.

Fig. 44. Harta din 1772 suprapusă și editată în programul *Google Earth*

Fig. 45. Realitățile istorico-geografice rezultate din suprapunerea hărții din 1772 peste imaginile satelitare actuale

Pentru înțelegerea realităților peisagistice reprezentate în fig. 45, facem precizarea că rețelele hidrografice existente la 1772 sunt marcate cu albastru deschis, zonele mlăștinoase sunt figurate cu verde-olive, iar culoarea galbenă roșie grupurile de gospodării de dinainte de sistematizare.

Următorul suport cartografic deosebit de util pentru demersul nostru este reprezentat de harta cadastrală a Moșniței din 1774²⁹, care oferă o frescă foarte detaliată a realităților geografice din zona noastră de interes³⁰.

²⁹ *Plan Beschreibung des National Orts Moschniza, Temesvar District. Solches Gränzet von Morgen mit Schesvar und Bukovez. Von Abend mit Fabrique. Von Mittag mit Medvesch. Von Abend mit Giroda*, scara 1:7200 (păstrat în Arhiva Muzeului Banatului din Timișoara, Secția Istorie, inv. 713).

³⁰ Un comentariu foarte detaliat și pertinent, confirmat în cea mai mare măsură de rezultatele cercetărilor de teren, la E. Calincof, *Contribuții documentare privind localitatea Moșnița în secolul al XVIII-lea*, în *SIB*, 16, (1992), 1993, p. 179-196 (cu bibliografia).

Fig. 46. Colțul de SV al arealului de studiu pe harta cadastrală a Moșniței din 1774

Din punct de vedere geografic, peisajul este aproape nemodificat față de harta precedentă, apărând aceeași suprafață compactă împădurită, care ocupa întregul teren de la SV de Moșnița, până spre hotarul cu localitatea Metwesch (Urseni) și periferia cetății Timișoarei. Totuși, pe acest material cartografic sunt menționate toponimele și hidronimele, precum și dispunerea loturilor date spre folosință locuitorilor din Moșnița, localitate încă nesistematizată la acea dată. Dintre cursurile de apă cele mai importante erau „Ogrinova Graben” („Șanțul Ogrinova”), care șerpuia la S de drumul de poștă Timișoara – Lugoj. În aceeași zonă este figurată și o întinsă suprafață mlăștinoasă, „Rātu Stibeu”, înconjurat de păduri compacte pe laturile de S, E și V, iar pe marginea sa nordică trecea drumul de poștă menționat mai sus. Intravilanul localității, încă nesistematizat, era străbătut median de un curs de apă numit „Rātu Voievozilor”, care izvora de la NE de localitate și se innămolea la SV de aceasta, în hotarul actual al localității Moșnița Nouă.

Planul de regularizare al Begăi Vechi, Bistrei și Șubulesei, datând din 1835 este un instrument de lucru deosebit de util pentru înțelegerea dinamicii complicatei rețele hidrografice, îndeosebi din partea nordică a zonei noastre de investigare³¹. Colțul de SV al acestui spațiu este ocupat, la începutul sec. XIX, de o întinsă suprafață împădurită, străbătută de drumul de poștă Timișoara – Chevereș, dispărând însă întinsele zone mlăștinoase dispuse de-a lungul Șanțului Ogrinova. Cursul inferior al Pârâului Șubuleasa meandreaază puternic și preia câteva dintre râurile care drenează zona Moșniței Vechi de astăzi.

³¹ *Plan uiber die Regulirung der auf der Szubulyásza bestehenden Mühlen*, 1835, dimensiuni 73 x 51 cm, scara 1: 14.400 cm, accesibilă on-line la înaltă rezoluție la următoarea adresă: <http://mol.arcanum.hu/terkep/opt/a101205htm?v=pdf&q=WORD%3D%28mosnica%29&s=DAT&m=0&a=rec> (accesat la 15.10.2011).

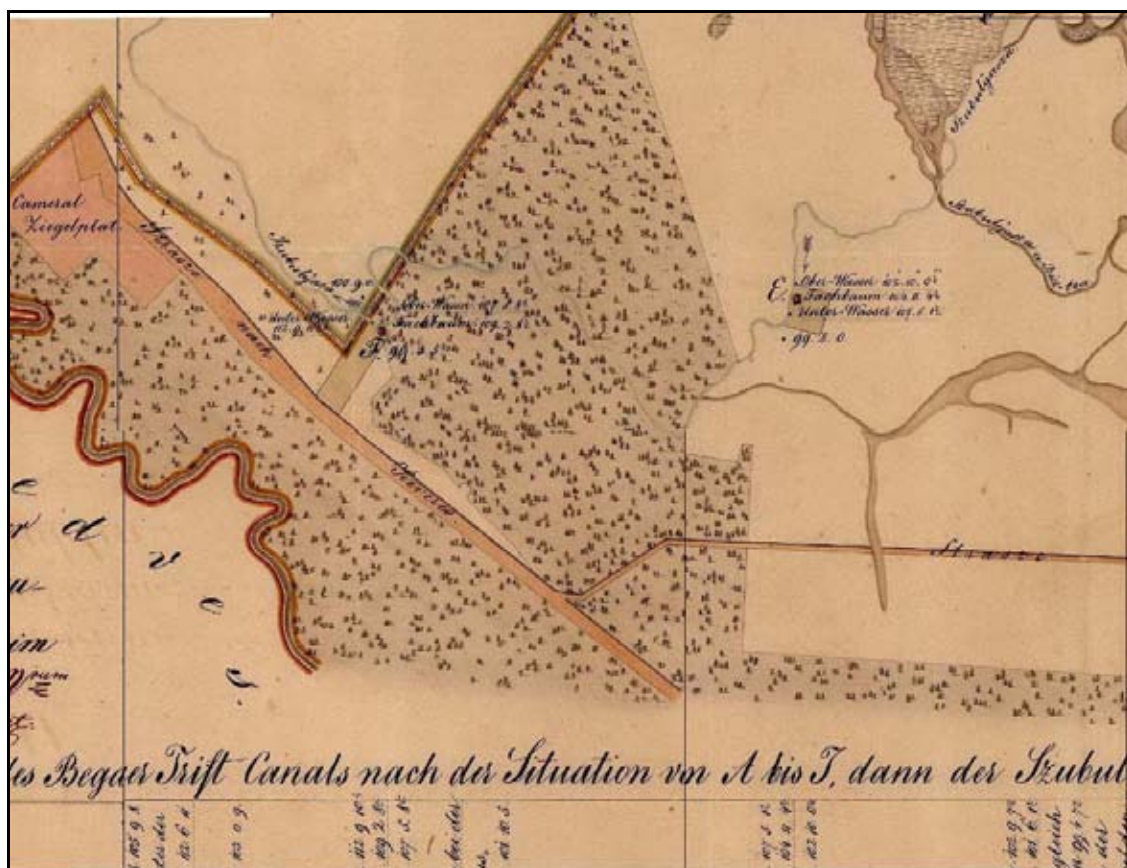

Fig. 47. Colțul de SV al arealului nostru de studiu pe planul de regularizare al Șubelesei din 1835

Analizând cea de-a doua ridicare topografică habsburgică (1806-1869)³² se constată schimbări de peisaj geografic substanțiale: localitatea Moșnița (Mosnicza) este acum un sat prosper și sistematizat; întinsele zone împădurite din partea de SV au dispărut, fiind transformate în terenuri arabile, străbătute de câteva canale de hidroameliorații; pâraul Șubuleasa, pe care este amplasată și o moară de apă, drenează o bună parte din râturile care încă mai există intercalate între terenurile agricole.

³² Material cartografic georeferențiat și suprapus peste programul *Google Earth*, accesibil la înaltă rezoluție pe web-site-ul http://archivportal.arcanum.hu/maps/html/katfelm2b_google.html (accesat la 15.10.2011). Asupra acestei problematici vezi și G. Timár, S. Biszak, B. Székely, G. Molnár, *Digitized maps of the Habsburg Military Surveys – overview of the Project of ARCANUM Ltd. (Hungary)*, în M. Jobst (ed.), *Preservation in Digital Cartography. Lecture notes in Geoinformation and Cartography*, Springer-Verlag, Berlin – Heidelberg, 2011, p. 273-283; Gábor Timár, Balázs Székely, Gábor Molnár, Csaba Ferencz, Anikó Kern, Csilla Galambos, Gábor Gercsák, László Zentai, *Combination of historical maps and satellite images of the Banat region—Re-appearance of an old wetland area*, în *Global and Planetary Change*, 62, 2008, 1-2, p. 29-38. Vezi și G. Timár, G. Molnár, B. Székely, S. Biszak, J. Varja, A. Jankó, *Planurile celei de-a doua ridicări topografice și varianta lor georeferențiată*, în *Revista de Geodezie, Cartografie și Cadastru* 17, 2008, 1-2, p. 3-15.

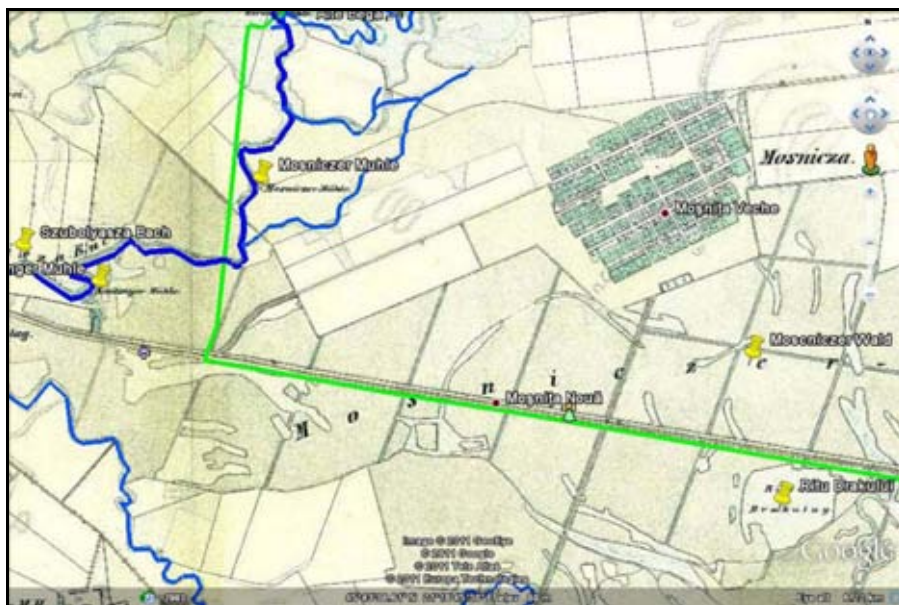

Fig. 48. Colțul de SV al arealului de studiu pe a doua ridicare topografică habsburgică (1806-1869). Imagine suprapusă și editată în programul *Google Earth*)

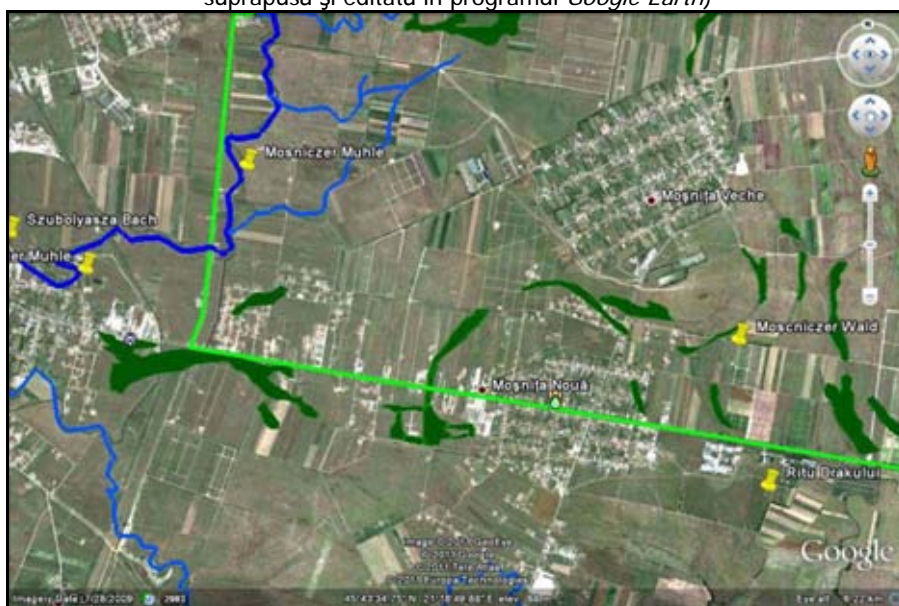

Fig. 49. Rețeaua hidrografică și toponimia celei de-a doua ridicări topografice habsburgice (1806-1869), digitizate peste o imagine satelitară din 28.07.2009 (editare în programul *Google Earth*)

Suportul cartografic georeferențiat și suprapus imaginii satelitare prezentate în fig. 49 redă următoarea situație: culoarea albastru închis reprezintă cursul permanent de apă al Pârâului Șubuleasa; culoarea albastru deschis – cursuri temporare de apă; culoarea verde – zonele mlăștinoase.

Pentru demersul nostru de încercare a reconstituirii dinamicii reliefului zonei Moșnița, harta cadastrală a localității din anul 1877 joacă un rol foarte important, punctând transformările majore ale terenului, cauzate de intervențiile antropice din ultimul secol (1772-1877)³³.

³³ *Mosnicza falu temesvár megyei kisközség. Magyarországi Temes megyében. Kataszteri Térképe, 1877, scara 1:2880.*

Fig. 50. Colțul de SV al arealului de studiu pe planul cadastral al Moșniței din 1877

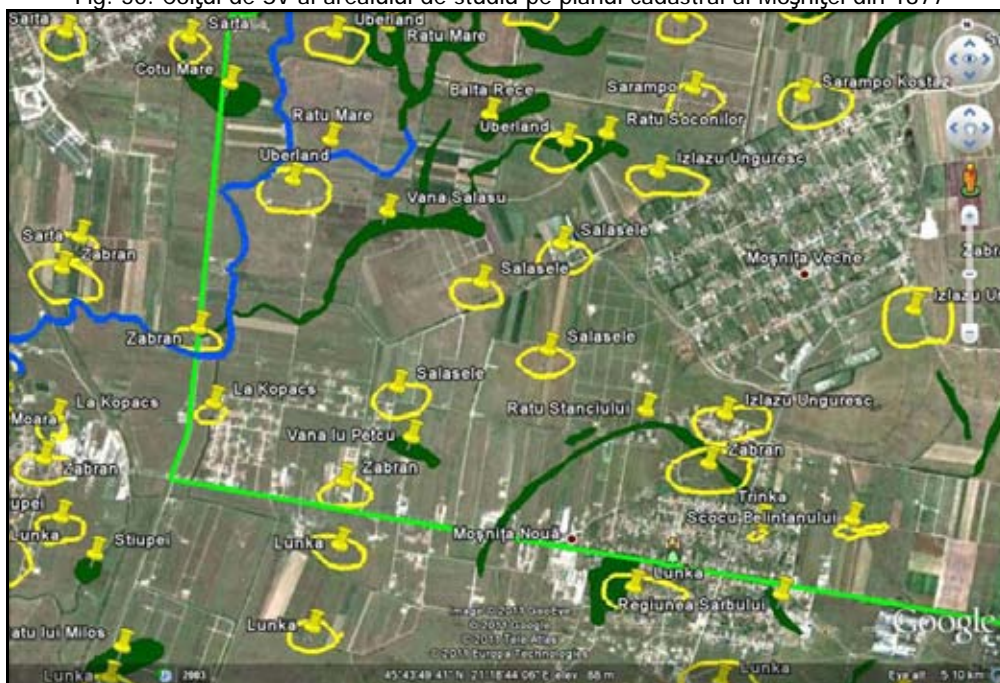

Fig. 51. Rețeaua hidrografică și toponimia planului cadastral din 1877, digitizate peste o imagine satelitară din 28.07.2009 (editare în programul Google Earth)

Analizând acest suport cartografic constatăm existența aceluiași peisaj ca și pe cea de-a doua ridicare topografică habsburgică. Suprafața terenului este utilizată, în cea mai mare parte, pentru agricultură, iar rețeaua hidrografică este tributară Pârâului Șubuleasa. Mai există câteva zone joase, mlăștinoase, numite rături (pentru discuția detaliată, vezi mai jos, subcapitolul *Hidrografie*). De asemenea, apar figurate o serie de toponime care desemnează realitățile celei de-a doua jumătăți a sec. XIX din zona Moșnița (pentru discuția detaliată, vezi mai jos, subcapitolul *Toponimie*).

Din păcate, nu am putut avea acces la foaia de hartă scara 1:25000 care să cuprindă zona noastră de interes din cea de-a treia ridicare topografică habsburgică (1869-1896)³⁴. Am utilizat astfel doar harta

³⁴ Asupra detaliilor acestui mare proiect de topografiere a teritoriului monarhiei austro-ungare și a teritoriilor vecine, vezi și Béla Kovács, Gábor Timár, *The Austro-Hungarian Triangulations in the Balkan Peninsula (1855–1875)*, in G. Gartner, F. Ortog (ed.), *Lecture Notes in Geoinformation and Cartography. Cartography in Central and Eastern Europe*, 6, 2010, p. 535-544; G. Timár, G. Molnár, Z. Imecs, C. Păunescu, *Datum and Projection Parameters for the Transylvanian Sheets of the 2nd and 3rd Military Surveys*, in *Geographia Technica*, 1, 2007, p. 83-88; G. Timár, C. Mugnier, *Rectification of the Romanian 1:75 000 map series, prior to World War I*, in *Acta Geodaetica et Geophysica Hungarica*, 45, 2010, 1, p. 89-96; G. Molnár, G. Timár, *Mosaicking of the 1:75000 sheets of the Third Military Survey of the Habsburg Empire*, in *Acta Geodaetica et Geophysica Hungarica*, 44, 2009, 1, p. 115-120.

generală, scara 1:75.000, care nu furnizează date importante, fiind la o scară prea mare spre a oferi detalii suplimentare³⁵.

Fig. 52. Zona Moșnița pe a treia ridicare topografică habsburgică, scara 1:75.000

După Marea Unire din 1918 s-a procedat la o primă încercare de unitarizare și uniformizare a materialului cartografic din Vechiul Regat al României cu cel provenit din regiunile care aparținuseră Imperiului Austro-Ungar, rezultând astfel așa-numitele „Planuri Directoare de Tragere”³⁶. Realizarea acestora s-a întins pe o perioadă lungă de timp, din anii Primului Război Mondial și până în anul 1959, rezultând astfel 2118 planșe, scara 1:20.000. Pentru zona Banatului s-a procedat la o compilare a surselor cartografice austro-ungare (inclusiv din cea de-a patra ridicare habsburgică), generându-se astfel hărți eterogene, în care toponimia austriaco-maghiară este suprapusă de cea românească. Georeferențierea și suprapunerea acestora peste imaginile satelitare³⁷ oferite prin programul *Google Earth* în cadrul proiectului eHarta³⁸, furnizează o bază informațională deosebit de utilă pentru încercarea noastră de reconstituire a dinamicii reliefului și peisajului din zona Moșnița.

³⁵ Accesibilă on-line la <http://lazarus.elte.hu/hun/digkonyv/topo/3felmeres.htm> (accesat la 20.10.2011).

³⁶ V. Crăciunescu, I. Rus, Șt. Constantinescu, I. Ovejanu, *Planurile Directoare de Tragere*, <http://earth.unibuc.ro/download/planurile-directoare-de-tragere> (accesat la 20.10.2011); I. Rus, Z. Bartos-Elekes, Șt. Constantinescu, V. Crăciunescu, G. Timăr, I. Ovejanu, *A few considerations regarding the romanian cartographic development at the beginning of the 20th (twentieth) century*, în *Geographia Technica*, 2, 2007, p. 56-61; V. Dragomir, *Evoluția cartografiei românești de-a lungul timpului*, în *Terra*, 27, Ianuarie-Iulie, 1975, p. 40-47.

³⁷ <http://earth.unibuc.ro/download/planurile-directoare-de-tragere> (accesat la 20.10.2011). Vezi aplicația dedicată de pe această pagină.

³⁸ V. Crăciunescu, *Proiect colaborativ geo-spatial.org: eHarta*, <http://earth.unibuc.ro/articole/eHarta> (accesat la 21.10.2011).

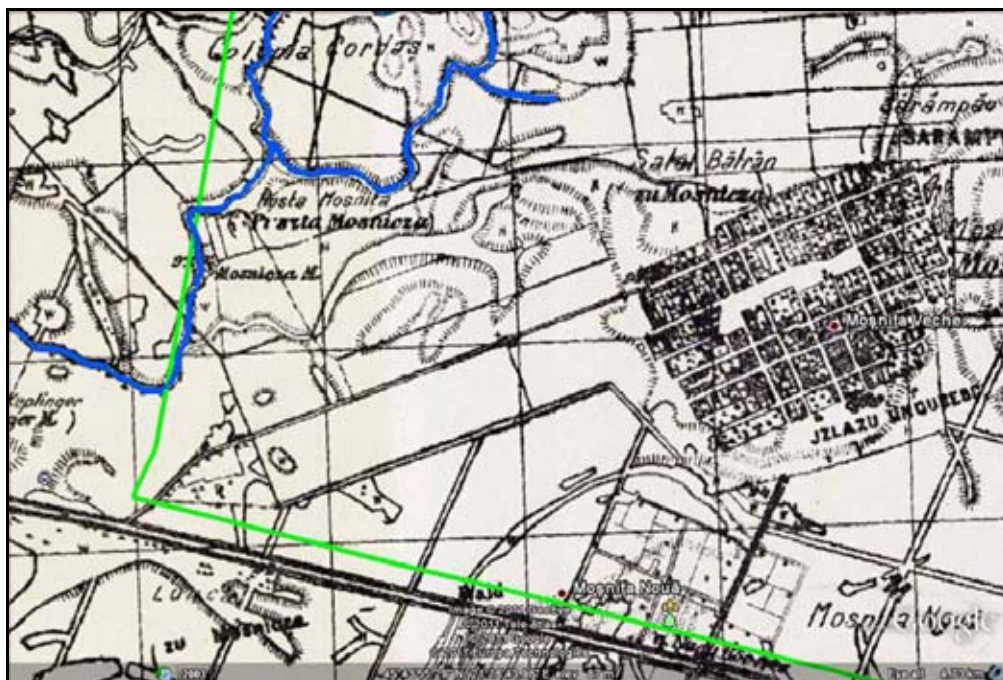

Fig. 53. Colțul de SV al arealului de studiu reprezentat pe Planurile Directoare de Tragere

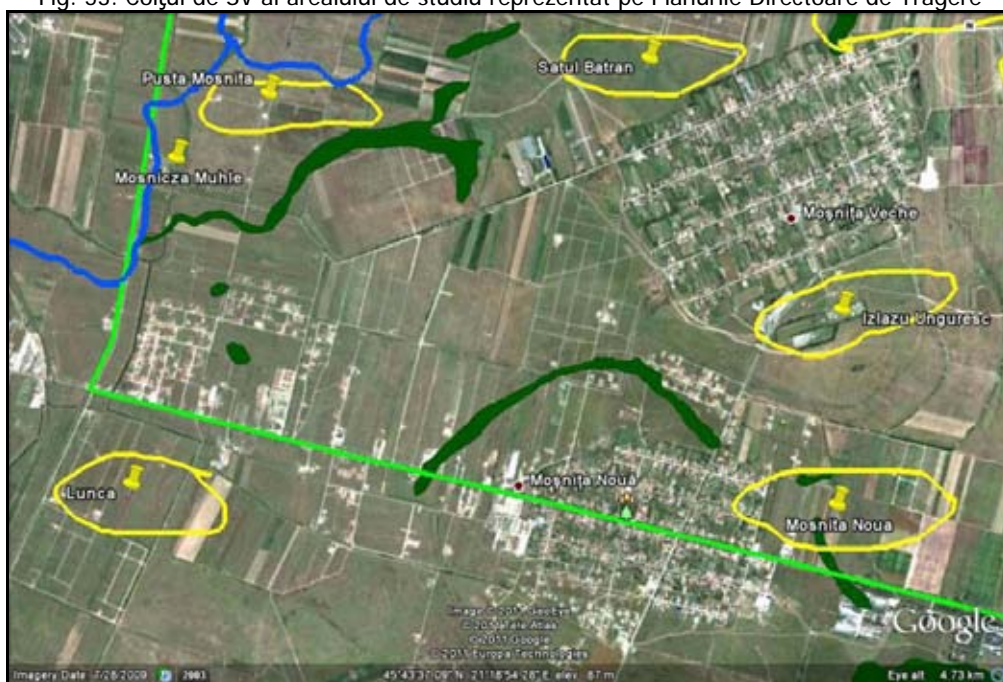

Fig. 54. Rețeaua hidrografică și toponimia Planurilor Directoare de Tragere, digitizate peste o imagine satelitară din 28.07.2009 (editare în programul *Google Earth*)

Analizând colțul de SV al arealului nostru de studiu se constată existența unor întinse terenuri arabile, dar și a două zone joase și mlăștinoase, care speculează traiectul unor foste meandre fosile din bazinul hidrografic al Begăi. Între acestea este figurat un teren mai înalt, care se circumscrie zonei numite „Sălaș”. De asemenea, suprafața terenului este parcursă de mai multe drumuri vicinale care fac legătura dintre Moșnița și Timișoara, iar pe Pârâul Șubuleasa este încă funcțională moara Moșnița (Mosnicza Mühle).

Pentru demersul nostru am mai utilizat și câteva planuri cadastrale ale localității din perioada interbelică, dar valoarea informațională nu sporește prin analizarea acestora, iar pentru a nu îngreuna excesiv prezentul studiu am preferat să nu mai întreprindem și o analiză detaliată a lor.

Materialul cartografic cel mai recent pe care l-am avut la dispoziție este reprezentat de harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975. Georeferențierea acesteia și suprapunerea peste imaginile satelitare actuale oferite prin programul *Google Earth* ne furnizează tabloul transformărilor majore și radicale de peisaj pe care le-a suferit această zonă de câmpie joasă în ultimele trei decenii, îndeosebi în urma lucrărilor de hidroameliorații și amenajarea teritoriului pentru agricultură din deceniul 8 al sec. XX.

Fig. 55. Harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975, reprezentând colțul de SV al arealului de studiu (*apud* Direcția Topografică Militară)

Fig. 56. Rețeaua hidrografică, toponimia și cotele de altitudine reprezentate pe harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975, digitizate peste o imagine satelitară din 28.07.2009 (editare în programul *Google Earth*)

Analizând harta topografică din 1975 constatăm existența unor întinse suprafețe agricole în colțul de SV al zonei noastre de interes, precum și a pășunii comunale de pe latura de NV a localității Moșnița Veche, în locul numit „Pusta Moșniței”. Rețeaua hidrografică este slab reprezentată și constă în câteva

canale de hidroameliorații, dintre care se detașează Pârâul Șubuleasa, dar fără a fi nominalizat ca atare pe această hartă. De asemenea, așa-numitul „Drum al Boilor” reprezenta în anii '70 ai sec. XX o importantă cale de comunicație între Moșnița Veche și cartierul Plopi al Timișoarei. După construirea canalelor de hidroameliorații acest drum s-a păcănit, devenind exclusiv un drum de acces la terenurile agricole din partea vestică a celor două Moșnițe, fără a mai fi o cale de comunicație cu Timișoara.

Cercetările arheologice sistematice de teren s-au desfășurat în primăverile anilor 2010-2011, moment în care peisajul geografic al zonei Moșnița a fost radical modificat de intervențiile antropice moderne (vezi, mai jos, și discuția detaliată de la subcapitolul consacrat analizei și interpretării imaginilor satelitare). De aceea, descrierile geografice de la fiecare dintre cele 93 de obiective descoperite și analizate detaliat în cadrul *Anexei 2* se referă la **peisajul actual**, adică cel surprins în momentul vizitei noastre în zona vizată.

Din punct de vedere geografic, colțul de SV al arealului nostru de studiu se prezintă astăzi ca o zonă afectată masiv de construcțiile edilitare din ultimii cinci ani, precum și de numeroasele canale de hidroameliorații construite în deceniul 8 al secolului XX. Zona plasată la N de DJ 592 Timișoara – Moșnița Nouă și până la „Drumul Boilor” este reprezentată de o suprafață plană, dar străbătută de câteva meandre fosile, urme ale unor vechi vâni sau râuri, așa cum apăreau ele figurate până în perioada interbelică.

Fig. 57. Zonă afectată de canale de desecare și de cartierul rezidențial Puz 2 (vedere dinspre N, coordonate GPS foto: 45 43 38 N; 21 18 05 E)

Așa cum reiese din figura de mai sus, decelarea peisajului geografic inițial de ceea ce este actualmente vizibil reprezintă un demers aproape imposibil. Construirea canalelor de hidroameliorații (acțiune asociată și cu nivelări mecanizate ale teraselor, grindurilor sau meandrelor pentru obținerea terenurilor agricole) a schimbat radical atât peisajul, cât și structura și regimul hidrografic (pentru detalii, vezi mai jos discuția din cadrul subcapitolului *Rețeaua hidrografică*). De asemenea, în ultimul deceniu în cea mai mare parte a extravilanului localităților Moșnița Veche și Moșnița Nouă s-au realizat planuri masive de dezvoltare imobiliară, cu implicații majore asupra structurilor naturale de peisaj.

Fig. 58. Cartierul rezidențial Puz 1 și latura de SV a arealului de studiu (vedere dinspre NE, coordonate GPS foto: 45 43 34 N; 21 17 58 E)

Surprinderea formelor caracteristice ale reliefului, în condițiile existenței unor cartiere compacte de locuințe, este o întreprindere dificilă care pornește și de la prezența unor declivități foarte mici ale pantelor, chiar și în mediu natural inițial. Cu toate acestea, o analiză atentă a structurilor de peisaj poate evidenția existența unor mici grinduri pe care **puteau** fi amplasate așezări umane, dar a căror verificare nu mai este posibilă datorită lucrărilor edilitare realizate **fără aviz de descărcare de sarcină arheologică**.

Fig. 59. Zona de SV a arealului de studiu afectată de construirea canalelor de hidroameliorații și a cartierelor rezidențiale (vedere dinspre SE, coordonate GPS foto: 45 44 00 N; 21 17 51 E)

Colmatarea canalelor de desecare din anii '80 ai sec. XX cu deșeuri menajere sau provenind de la construcții actuale, generează o revenire treptată și parțială la regimul freatic de dinainte de aceste intervenții, la precipitații bogate sau la topirea zăpezilor o parte dintre fostele meandre redevenind active. În situația ilustrată în fig. 59 se observă limpede o astfel de stare de fapt pe terenul mai înalt din versantul stâng al Pârâului Șubuleasa, unde un astfel de râț s-a reactivat în cursul lunii martie 2010, când am efectuat noi investigațiile sistematice de teren.

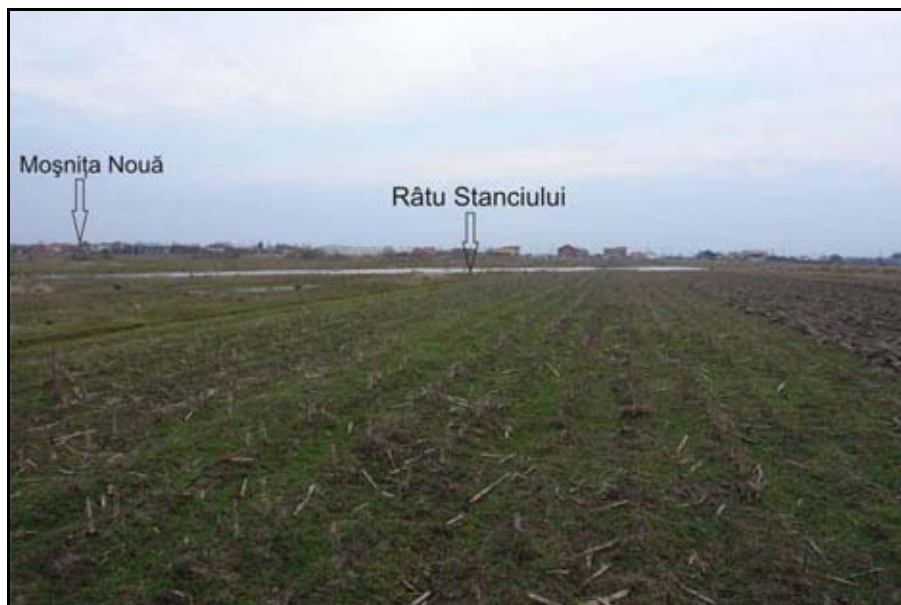

Fig. 60. Râtu Stanciului și terasele sale văzute dinspre NNV (coordonate GPS foto: 45 43 29 N; 21 18 45 E)

În zona de la NV de Moșnița Nouă este încă bine vizibil în teren un fost curs important de apă, „Râtu Stanciului” (toponimia este cea provenind din planul cadastral al Moșniței de la 1877), care și el acumulează apă la creșterea nivelului freaticului. Pe ambii versanți ai săi se dezvoltă terase bine profilate, care domină talvegul luciului de apă cu o diferență de nivel de cca. 2 metri, situație favorabilă pentru amplasarea unor așezări umane (vezi discuția detaliată de la obiectivul Moșnița Nouă 7 și a celor asociate marii așezări neolitice din cadrul *Anexei 2*).

Fig. 61. Vâna lui Petcu acumulează apă la creșterea nivelului freaticului (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 43 36 N; 21 18 14 E)

O situație similară a fost constatată și în cazul unei alte zone joase, „Vâna lui Petcu” (toponimie provenită, de asemenea, din planul cadastral al Moșniței din 1877), care se activează la creșterea nivelului freaticului, chiar dacă versanții săi sunt astăzi mult aplatizați de lucrările agricole moderne.

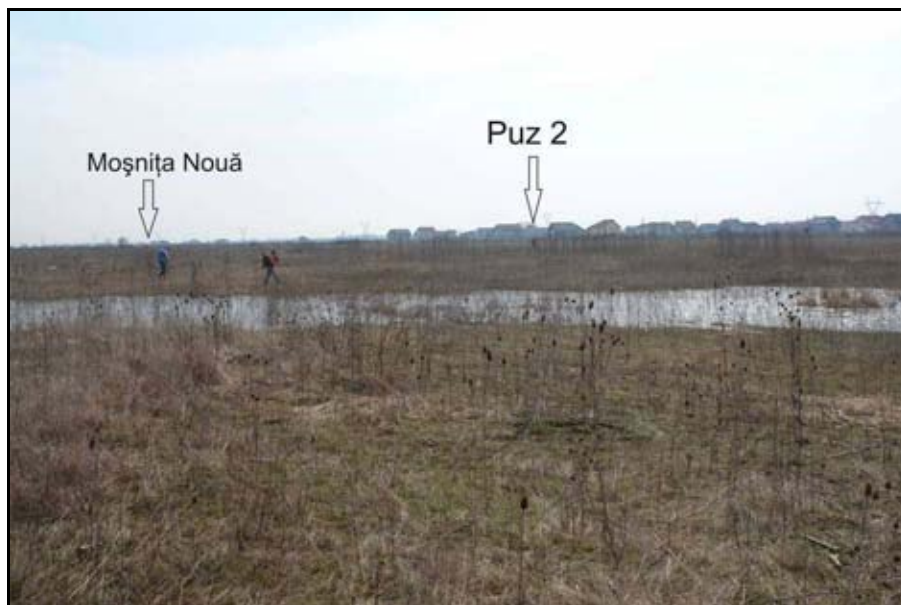

Fig. 62. Meandru fosil pe latura de SV a arealului de studiu (vedere dinspre NV, coordonate GPS foto: 45 43 49 N; 21 17 32 E)

Înspre limita de SV a arealului de studiu există mai multe zone joase, reprezentând foste meandre sau belciuge care fac parte din bazinul hidrografic al Pârâului Șubuleasa. Verificările de teren desfășurate în perioade cu regim freatic ridicat (primăvara 2010), precum și în sezonul uscat (vara 2010) au surprins tocmai aceste fluctuații ale acviferului. Din nou suntem nevoiți să atragem atenția că observațiile de teren actuale comportă nuanțări semnificative față de regimul hidrologic inițial, influențat masiv de lucrările de hidroameliorații moderne.

Fig. 63. Groapă generată de extracția lutului pentru construirea de locuințe și nivelarea terenului în intravilanul Moșniței Noi (vedere dinspre NE, coordonate GPS foto: 45 43 23 N; 21 19 20 E)

Așa cum vom vedea pe parcursul prezentării caracteristicilor peisajului fizico-geografic actual din zona Moșnița, un element caracteristic al intervențiilor antropice moderne, cu implicații importante în dinamica reliefului, este reprezentat de existența unor gropi de dimensiuni mari, generate de extracția pământului pentru ridicarea locuințelor din noile vetre de localități (în cazul Moșniței Vechi, la sfârșitul sec. XVIII, iar în cazul Moșniței Noi la începutul sec. XX) sau pentru nivelarea discontinuităților din interiorul

intravilanului. În fig. 63 este ilustrată una dintre aceste gropi, amplasate la N de localitatea Moșnița Nouă, al cărui fund coboară sub nivelul freaticului și acumulează apă permanent.

Fig. 64. Una dintre gropile pentru extracția lutului, situată la SV de Moșnița Veche (vedere dinspre SSE, coordonate GPS foto: 45 43 39 N; 21 19 35 E)

În situația ilustrată în fig. 64 este surprinsă o groapă mai puțin adâncă, amplasată pe un teren nisipos mai înalt dintre Moșnița Nouă și Moșnița Veche, care nu acumulează apă nici la creșterea nivelului freaticului. Prezența acestor gropi afectează structura inițială a peisajului, atât prin excavarea propriu-zisă, cât și prin depunerea pe margine a pământului considerat impropriu utilizării pentru scopul propus, astfel încât, în momentul desfășurării cercetărilor de teren, eventualele obiective arheologice nu mai pot fi surprinse (vezi situația de la obiectivul Moșnița Veche 61 din cadrul *Anexei 2*).

Fig. 65. Suprafață plană de teren la S de "Drumul Boilor" (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 43 47 N; 21 18 49 E)

Sectorul de teren amplasat la S de „Drumul Boilor”, între Moșnița Veche și versantul stâng al Pârâului Șubuleasa se caracterizează prin existența unor întinse suprafețe plane, fragmentate de traiectul unor foste meandre fosile, slab vizibile în teren.

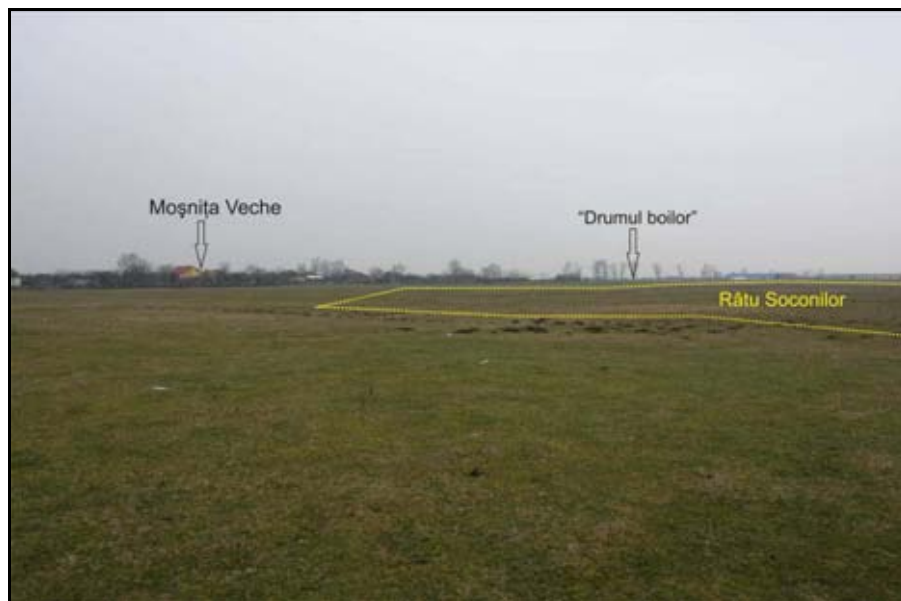

Fig. 66. Amplasamentul fostului "Rât al Soconilor", actualmente zona "Pusta Moșniței" (vedere dinspre NE, coordonate GPS foto: 45 44 25 N; 21 19 39 E)

Analizând structura peisajului geografic actual pentru zona de NV a localității Moșnița Veche constatăm existența alternanțelor de terenuri mai înalte cu terenuri joase. Chiar dacă astăzi întreaga suprafață este ocupată de pășunea numită „Pusta Moșniței”, coroborarea datelor și observațiilor de teren cu informațiile oferite de hărțile istorice, ne arată că o bună parte a acestui areal era reprezentat, până la masivele lucrări de hidroameliorații moderne, de o zonă mlăștinoasă numită „Râtul Soconilor” (toponimia este preluată din harta cadastrală de la 1877).

Fig. 67. Zona "Pusta Moșniței" și "Rātu Soconilor" (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 44 25 N; 21 19 31 E)

Extensia mlăștinii respective poate fi lesne urmărită în teren, aceasta ocupând o suprafață de câteva zeci de hectare. Pe latura nordică a fostei mlăștini terenul se ridică cu o diferență de nivel de cca. 1 m, căpătând aspectul unui grind bine profilat în teren. Cu toate acestea, verificările minuțioase de suprafață nu au evidențiat nici un obiectiv arheologic, chiar dacă pigmentația solului este brun-negricioasă (nu este exclusă prezența unor suprafețe împădurite semnificative în acest areal).

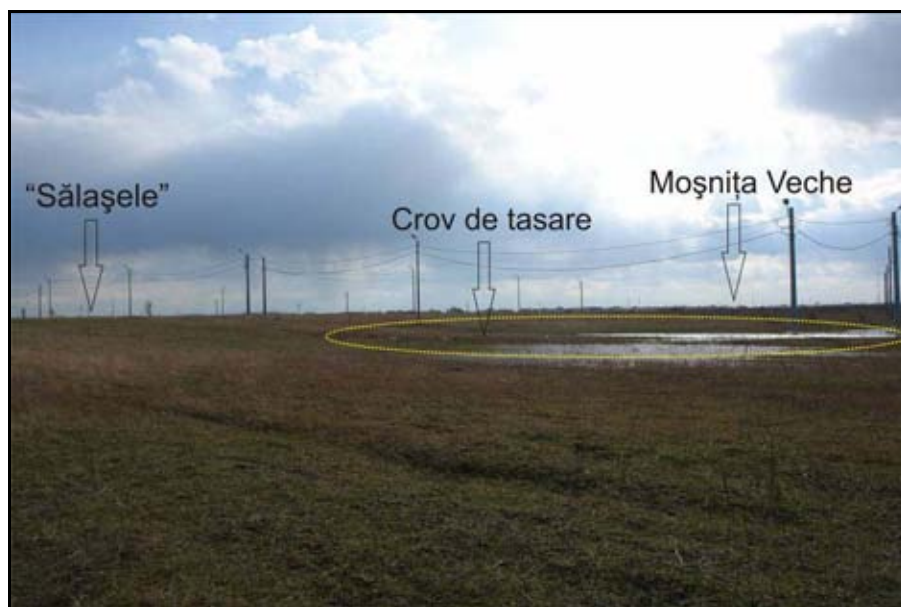

Fig. 68. Crovul de tasare din zona "Sălașele", vedere dinspre V (coordonate GPS foto: 45 44 06 N; 21 18 32 E)

Unul dintre arealele cele mai interesante din punct de vedere geomorfologic, peisagistic și arheologic este reprezentat de zona numită „Sălaș”, o suprafață de câteva zeci de hectare poziționată la VSV de fostul C.A.P. Moșnița Veche și la N de „Drumul Boilor”. Suprafața terenului se ridică relativ brusc cu cca. 3 metri diferență de nivel față de zonele limitrofe, iar latura nordică este flancată de „Vâna Sălașu”, un important meandru fosil care se reactivează periodic la creșterea nivelului freaticului. Partea mediană a acestei zone este ocupată de un crov de tasare în suprafață de cca. 1 hectar care și el acumulează apă la precipitații bogate (vezi fig. 68). Prezența acestui crov, precum și existența terenului înalt, ferit de inundații, a făcut ca zona „Sălaș” să fie arealul cu cea mai importantă densitate de locuire umană din suprafața investigată de noi la Moșnița, cuprinzând obiective arheologice databile din neolitic și până la începutul epocii moderne (vezi și discuțiile detaliate de la obiectivele Moșnița Veche 14, 15, 16, 17 din cadrul *Anexei 2*).

Fig. 69. "Vâna Sălașu" activă în primăvara anului 2010 (vedere dinspre ENE, coordonate GPS foto: 45 44 19 N; 21 18 32 E)

Așa cum limpede se observă în fig. 69, „Vâna Sălașu” a rămas până astăzi un element hidrografic important în cadrul peisajului geografic. În timpul primăverii, la creșterea nivelului freaticului „Vâna

Sălașu” acumulează un volum important de apă a cărei adâncime poate să ajungă și până la 1 m (situație constată cu prilejul investigațiilor din luna martie 2010). Trebuie să ținem cont că versanții săi sunt actualmente puternic aplatizați și taluzați, iar vegetația specifică zonelor joase a fost eliminată în urma intervențiilor moderne, situație care generează o evaporatie intensă și duce la secarea totală a luciului de apă în perioada sezonului cald. Așa cum se observă din analiza materialului cartografic istoric, în condițiile de peisaj natural, „Vâna Sălașu” acumula apă permanent, fapt speculat și prin amplasarea în imediata sa vecinătate a așezărilor umane.

Fig. 70. Traiectul "Rătului Mare", actualmente colmatat (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 44 29 N; 21 18 49 E)

Peisajul geografic din extremitatea de NV a colțului de SV a zonei noastre de investigație, se caracterizează astăzi prin existența unor largi suprafețe plane, fără declivități importante sau structuri naturale care să iasă în evidență. Fostul traseu al cursului de apă numit „Rătu Mare” este aproape insesizabil, fiind în mare parte colmatat și nivelat de lucrările agricole moderne.

Fig. 71. Traiectul unuiu dintre sectoarele de divagare de pe cursul inferior al Vâniei Sălașu (vedere dinspre SSE, coordonate GPS foto: 45 44 03 N; 21 17 48 E)

O situație similară se constată și în cazul „Vânei Sălașu”, pe cursul său inferior, aproape de punctul de confluență cu Pârâul Șubuleasa, unde lucrările moderne de hidroameliorații și agricole au colmatat aproape total traiectul rețelei hidrografice inițiale. Coroborarea datelor cartografice istorice cu realitățile identificate de noi ne arată că, cel puțin pentru cursul inferior al „Vânei Sălașu”, aceasta se despletea în mai multe brațe, înainte de a conflua cu Pârâul Șubuleasa, puțin în aval de fosta moară de apă a Moșniței. Cercetările de teren desfășurate într-o perioadă cu un nivel freatic ridicat (martie 2010) au putut urmări lesne ductul acestor brațe, mai ales după indiciile revelator reprezentat de amprenta de vegetație. Versantul nordic, mai înalt, a fost speculat de către comunitățile umane, aici fiind identificată o mică așezare databilă în perioada sec. III-IV (vezi discuția detaliată de la fișa obiectivului Moșnița Veche 26).

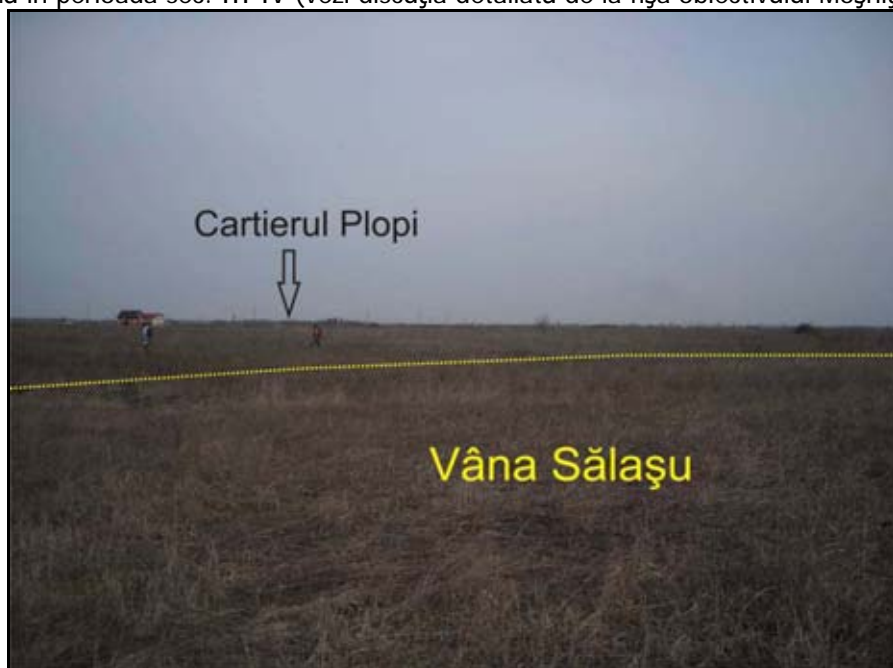

Fig. 72. Cursul inferior, azi sec, al Vâniei Sălașu (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 44 08 N; 21 18 06 E)

Realitatea surprinsă în fig. 72 prezintă un sector al albiei majore din cursul principal inferior al „Vânii Sălașu” care nu mai acumulează ape nici la creșterea nivelului freaticului. Traiectul fostului curs de apă este încă bine vizibil în teren, chiar dacă intervențiile moderne au taluzat puternic versanții și au aplatizat albia majoră. În versantul vestic al acesteia s-a dezvoltat o terasă bine profilată, care domină cu peste un metru diferență de nivel talvegul, terasă speculată atât de comunitățile neolitice, cât și de cele din perioada sec. III-IV d. Hr. pentru amplasarea unui așezări (vezi discuția detaliată de la fișa obiectivului Moșnița Veche 25 din cadrul *Anexei 2*).

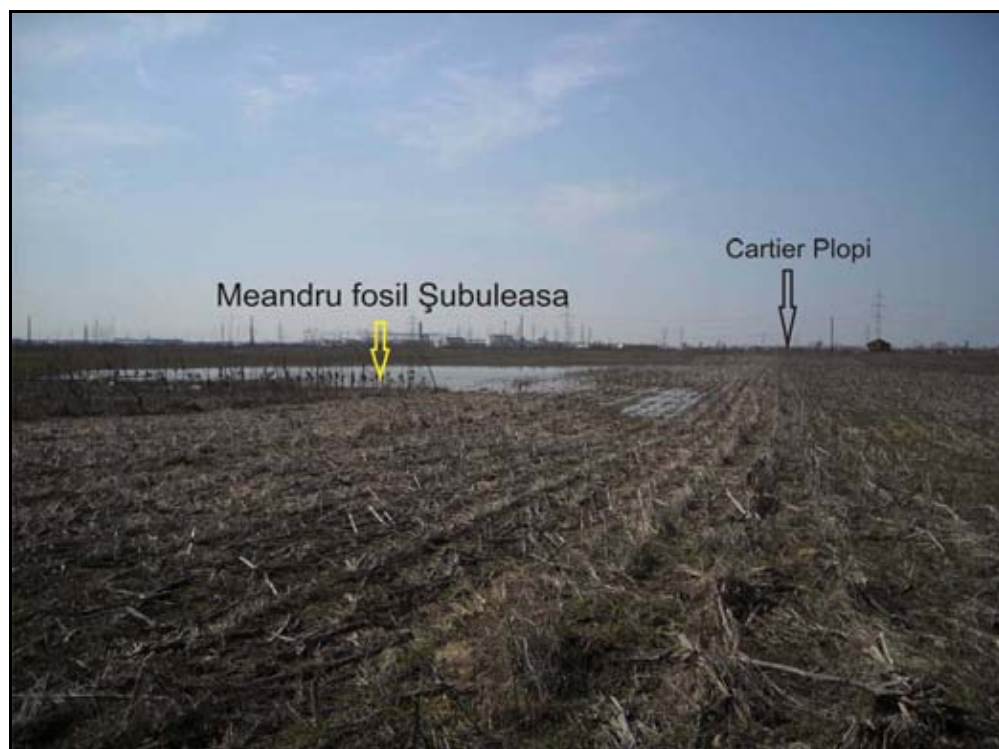

Fig. 73. Meandru fosil din versantul stâng al Pârâului Șubuleasa, activat la creșterea freaticului din martie 2010 (vedere dinspre SE, coordonate GPS foto: 45 44 37 N; 21 17 46 E)

Extremitatea de NV a sectorului discutat în acest context este plasată la V de actualul curs al Pârâului Șubuleasa, în hotarul cadastral al Timișoarei. Așa cum am putut observa analizând materialul cartografic avut la dispoziție, din punct de vedere morfologic zona era guvernată de existența a numeroase brațe despletite ale Begăi Vechi, Șubulesei și Bistrei, intercalate de largi suprafețe înmlăștinite. Evident că lucrările moderne de canalizare și îmbunătățiri funciare au estompat această stare de fapt naturală, peisajul fiind astăzi utilizat pentru agricultură. Cu toate acestea, în primăveri cu precipitații bogate o parte dintre meandre se reactivează, acumulând apă de-a lungul talvegului, situație ilustrată și în fig. 73. Până la finele sec. XVIII în această zonă se aflau câteva dintre cuiburile de locuințe care aparțineau de „Satu bătrân”, urme identificate și prin cercetările sistematice de teren întreprinse de echipa noastră (vezi fișa obiectivului Timișoara 2 din cadrul *Anexei 2*).

b) Sectorul de NV:

Sectorul convențional de NV al arealului de studiu este delimitat pe latura sa sudică de un mare canal de hidroameliorații care pornește de la NNV de Moșnița Veche spre Pârâul Șubuleasa, canal activ pe întreaga perioadă a anului. Limita de V este dată de un alt canal de hidroameliorații modern, care marchează și extremitatea vestică a zonei noastre de studiu. Cursul canalizat al Pârâului Șubuleasa furnizează limita de NV, până pe liziera Pădurii Bistra, pentru ca limita nordică să fie reprezentată de o linie convențională care străbate aproximativ sectorul median al pădurii menționate mai sus, limită identică cu cea nordică a arealului de studiu. Extremitatea estică a acestui sector este reprezentată, de asemenea, de o linie convențională care unește zona mediană a Pădurii Bistra (în N) cu zona centrală a

intravilanului localității Moșnița Veche, pe o direcție generală NE-SV, fără a avea repere majore de delimitare.

Pentru reconstituirea dinamicii peisajului geografic al acestui sector și a putea înțelege raportul indisolubil dintre mediul înconjurător și comunitățile umane, am apelat la aceleași suporturi cartografice care să ne permită analiza retrospectivă de la prima ridicare topografică habsburgică (1769-1772) și până în prezent. Încă de la început, trebuie să precizăm că acest sector de NV al zonei de investigare s-a dovedit a fi cel mai complex din punct de vedere al modificărilor de peisaj survenite în ultimele două veacuri și jumătate datorită intervențiilor antropice moderne.

Fig. 74. Sectorul de NV al arealului de studiu conform primei ridicări topografice habsburgice (1769-1772)

Primul suport cartografic pe care l-am utilizat în demersul nostru este reprezentat de harta topografică habsburgică din 1769-1772 care ne oferă o ultimă frescă a peisajului geografic natural, nealterat de intervențiile umane semnificative, care vor schimba, în deceniile următoare, complet morfologia zonei. Analizând această hartă, constatăm existența nucleului central al localității Das Alte Dorf, formată din grupuri de gospodării cu grădinile adiacente, dispuse pe terenurile ferme, dar înconjurate de numeroase brațe de divagare sau mlaștini. Din păcate, harta nu furnizează și numele rețelelor hidrografice din zonă, care fac parte evident din brațele de divagare ale Begăi (pâraiele Șubuleasa și Bistra vor apărea menționate ca atare abia de la începutul sec. XIX, în contextul în care întreaga zonă are o hidrografie extrem de complicată și care a putut genera confuzii în denumirea cursurilor de apă). Între vechea vatră, nesistematizată, a Moșniței și Das Alte Dorf există mai multe drumuri vicinale, de pământ, cu traseu neregulat, care străbat zone de pășune și câteva parcele agricole. La E de Das Alte Dorf, spre Pădurea Bistra, se găsește o întinsă suprafață mlăștinoasă, drenată de mai multe cursuri de apă. De fapt, întreaga lizieră sudică a pădurii sus-menționate ne apare ca fiind brodată de o complicată rețea de mlaștini și pâraie de legătură. Între aceste mlaștini și Moșnița sunt numeroase suprafețe agricole parcelate, probabil terenurile moșnițenilor de dinainte de reorganizarea administrativă efectuată de habsburgi. Pădurea Bistra este compactă, dar străbătută de o rețea destul de deasă de drumuri de acces și exploatare forestieră, care evită numeroasele cursuri de apă, tributare atât Begăi (în N), cât și Pârâului Bistra (în S).

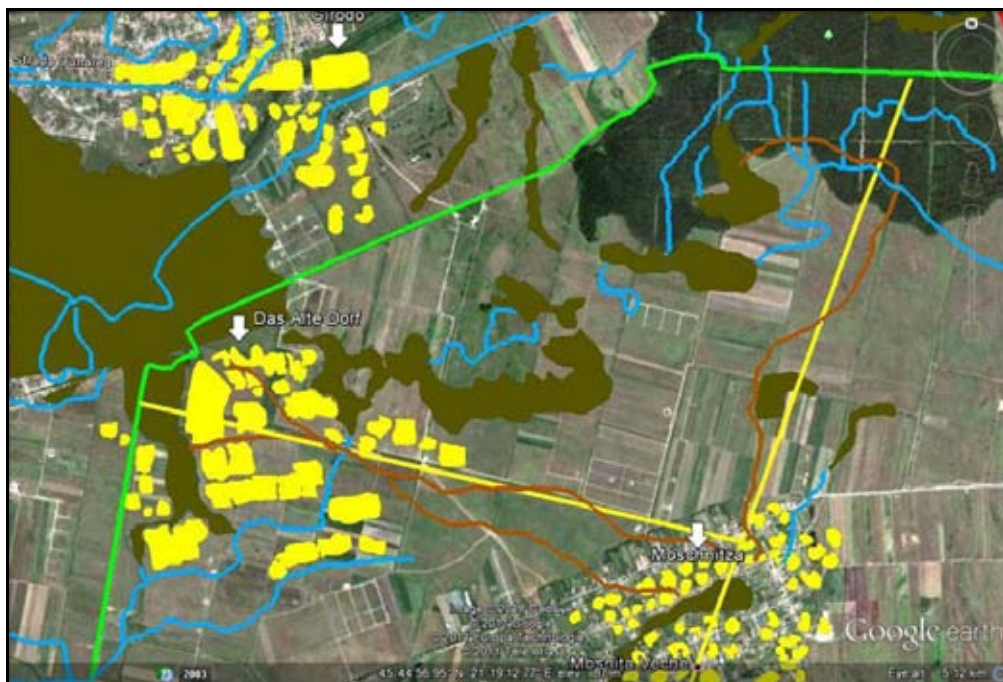

Fig. 75. Realitățile istorico-geografice ale colțului NV al zonei de studiu, rezultate din suprapunerea hărții din 1772 peste imaginile satelitare actuale

Pentru demersul nostru, georeferențierea acestei hărți și suprapunerea imaginilor satelitare actuale, ne oferă un instrument de lucru deosebit de util, care permite înțelegerea facilă a realităților întâlnite în cercetările de teren din 2010-2011. În fig. 75 culoarea galbenă redă planimetria gospodăriilor din localitățile cuprinse în zona de studiu sau în arealul limitrof (Moșnița, Das Alte Dorf și Ghiroda), reprezentând realitatea istorică de dinainte de sistematizarea de la sfârșitul sec. XVIII. Rețele hidrografice curgătoare sunt reprezentate cu albastru deschis, iar mlaștinile cu verde-oliv. Liniile maro deschis marchează câteva dintre traseele drumurilor vicinale de pământ, al căror duct evident că nu mai poate fi identificat astăzi în teren. În schimb, rețeaua hidrografică de acum 250 de ani mai poate fi, parțial, regăsită în peisajul actual, cu toate modificările radicale datorate intervențiilor moderne.

Fig. 76. Colțul de NV al arealului de studiu pe harta cadastrală din 1774

Planul cadastral al Moșniței din 1774 prezintă aproximativ aceeași situație ca și prima ridicare topografică habsburgică, pentru zona discutată în acest context existând încă vechile vetre de localități

nesistematizate, Moșnița și Das Alte Dorf. Rețeaua hidrografică este complicată, cuprinzând sectoare ale cursurilor Begăi Vechi, Șubulesei și Bistrei, precum și alte câteva râuri și vâni care drenează întinse suprafețe mlăștinoase. Pe latura sudică a Pădurii Bistra apar figurate câteva grupuri izolate de gospodării în zona numită Livezi. Ca și noutate, pe acest plan cadastral, la nord de localitatea nesistematizată Moșnița, spre Pădurea Bistra, apar deja loturile de pământ distribuite locuitorilor acestei localități.

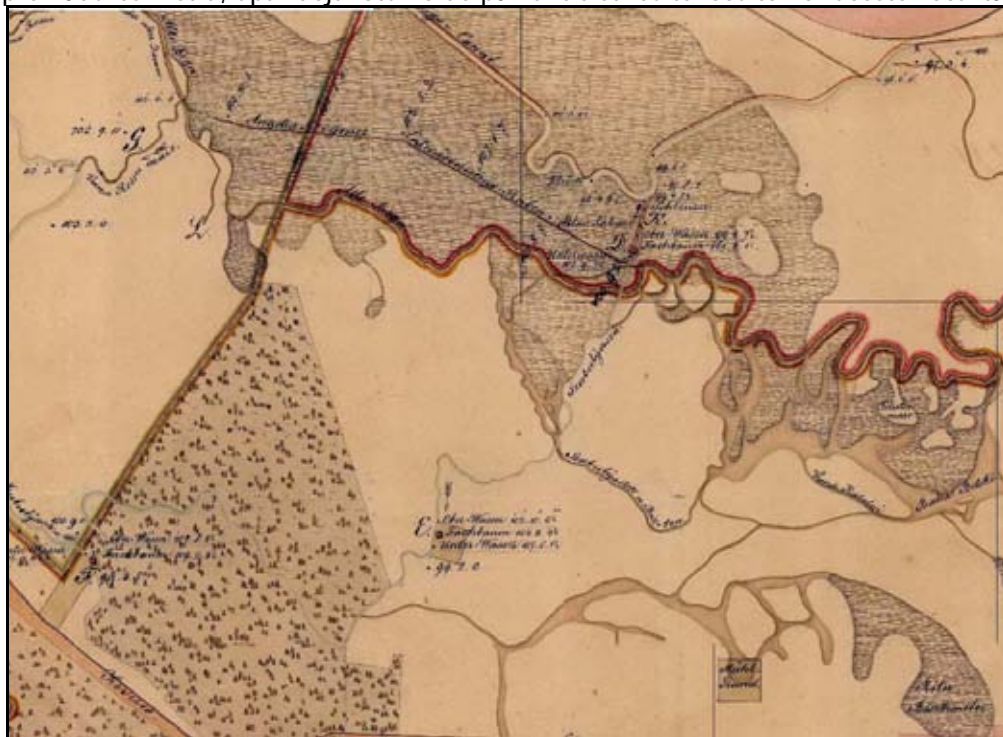

Fig. 77. Colțul de NV al arealului de studiu pe harta reprezentând planul de regularizare al Șubulesei din 1824

Planul de regularizare al Șubulesei din 1824 este unul dintre cele mai utile instrumente de lucru pentru înțelegerea complicatei rețele hidrografice din sectorul nord-vestic al arealului nostru de studiu³⁹. Analizând acest suport cartografic se observă că un braț natural de divagare al Begăi, numit Bega Veche, se desprinde din cursul principal al râului, acum regularizat, în hotarul localității Remetea Mare și formează apoi liziera nordică a Pădurii Bistra, meandrând puternic. În zona Șarta este construit un canal de legătură între Bega Veche și Canalul Bega, canal care există până astăzi, evident modernizat. Pârâul Șubuleasa nu reprezintă altceva decât un fost braț al Begăi Vechi, care se desprinde din aceasta în partea de vest a Pădurii Bistra și drenează numeroasele bălți și mlaștini din zona fostei localități Das Alte Dorf, care nu mai exista la 1824. În punctul de confluență cu canalul artificial Bega Veche – Canalul Bega, din zona Șarta, Pârâul Șubuleasa cotește în unghi drept spre S, urmând aproximativ același traiect cu cel cunoscut în ziua de astăzi. Pârâul Bistra marca liziera sudică a pădurii omonime și conflua cu Bega Veche la V de aceeași pădure, într-o zonă cu numeroase râuri și mlaștini.

Toponimia figurată pe acest plan cadastral este una de detaliu și furnizează date importante pentru încercarea de recreare a peisajului geografic inițial. Astfel, între întinsele mlaștini drenate de Pârâul Șubuleasa, la S de Bega Veche, apare o Selște Mare, care este delimitată la S de Vâna Cotului și drenează Balta Betski, alimentată de Vâna Bistrenilor. Ceva mai la S de acest sector al Șubulesei și de Vâna Cotului se află o mlaștină importantă, Râtu Bistrenilor. La S de Pădurea Bistra se găsesc alte două largi suprafețe mlăștinoase, Râtu Lat și Râtu Kostada. În sectorul de NV al Pădurii Bistra se află un curs de apă care face legătura dintre Pârâul Bistra și Bega Veche, numit Valea Fundă. Tot în această zonă mai sunt menționate alte două cursuri de apă, Cerna Bara și Mikli Bara, ambele brațe de divagare ale Begăi Vechi din Pădurea

³⁹ Din păcate rezoluția hărții ilustrate de noi în fig. 69 nu este una dintre cele mai bune (pentru vizualizarea hărții în condiții optime, consultă aplicația de la <http://mol.arcanum.hu/terkep/opt/a111111htm?v=pdf&a=start>, accesat la 29.12.2011).

Bistra. Majoritatea acestor informații au putut fi regăsite pe teren în urma cercetărilor efectuate în 2010-2011.

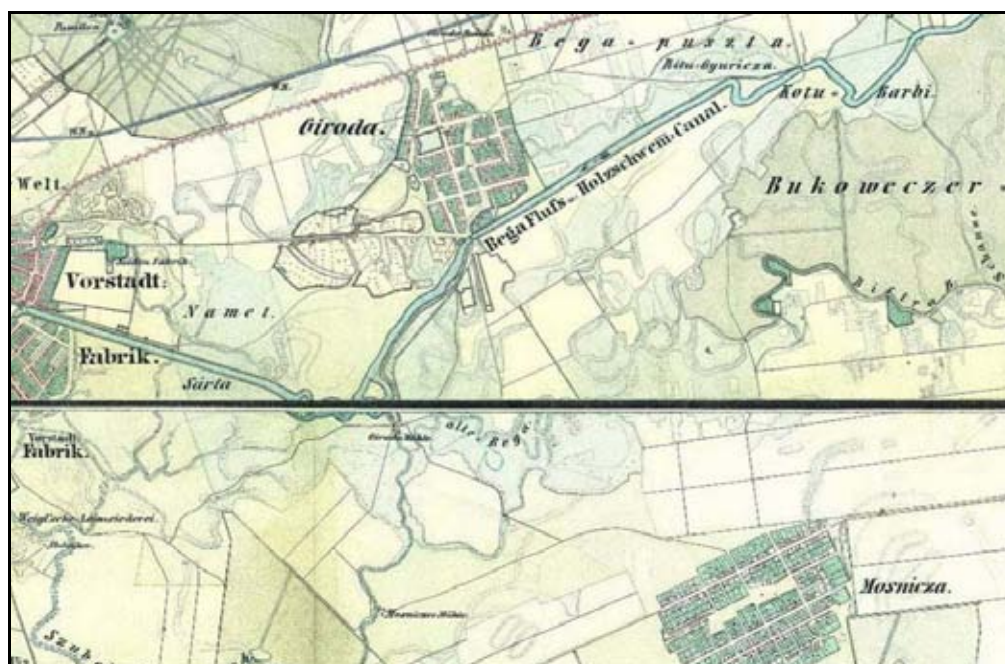

Fig. 78. Colțul de NV al arealului de studiu pe a doua ridicare topografică habsburgică (1806-1869)

Fig. 79. Realități hidrografice și toponimice rezultate din georeferențierea și suprapunerea celei de-a doua ridicări topografice habsburgice peste imagini satelitare actuale (editare în programul *Google Earth*)

Analizând cea de-a doua ridicare topografică habsburgică (fig. 78 și 79), constatăm modificări semnificative la nivelul peisajului geografic față de situația întâlnită cu aproape un secol mai devreme. Astfel, pentru colțul de NV al arealului nostru de studiu, se constată dispariția aproape totală a mlaștinilor, cu excepția unui sector de la SE de Satul bătrân, unde pe planul de regularizare al Șubulesei din 1824 se aflau Râtu Bistrenilor și Râtu Lat. Bega Veche drenează în continuare zona de SV a Pădurii Bistra, iar în punctul în care aceasta se desparte de Pârâul Șubuleasa se afla Moara Ghiroda. Între numeroasele brațe de divagare ale Șubulesei, Begăi Vechi și Bistrei sunt acum terenuri agricole, iar localitatea Moșnița este

[illegible][illegible]

Planul cadastral al Moșniței din 1877 reprezintă, așa cum o arătam și mai sus, atunci când vorbeam despre colțul de SV al arealului de studiu, unul dintre acele utile suporturi cartografice pe care le-am avut la dispoziție pentru demersul nostru. Detaliile peisagistice și toponimice ne arată existența, în continuare, a unor suprafețe mlăștinoase în zona fostului Das Alte Dorf, iar drenarea zonei este efectuată acum exclusiv de Pârâul Șubuleasa. Cursul natural al Begăi Vechi se oprește în regiunea Morii Ghiroda, în dreptul canalului de legătură cu sectorul regularizat al cursului principal al Râului Bega, în apropierea actualului cartier Șarta, debitul fiind deviat spre S, spre Șubuleasa. Între numeroasele meandre de la liziera vestică a Pădurii Bistra, în sectorul de confluență a Begăi Vechi cu Pârâul Bistra, sunt menționate toponimele Cotu Morii și Cotu Muntean, iar la S de pădurea menționată mai sus se află zonele numite

Șușdin și Livada. Întregul sector de la N de Moșnița, spre Pădurea Bistra, în arealele numite Șărămpău, Șărămpău Kostaz și Livada, terenul este acoperit de întinse terenuri agricole dispuse sub formă de loturi.

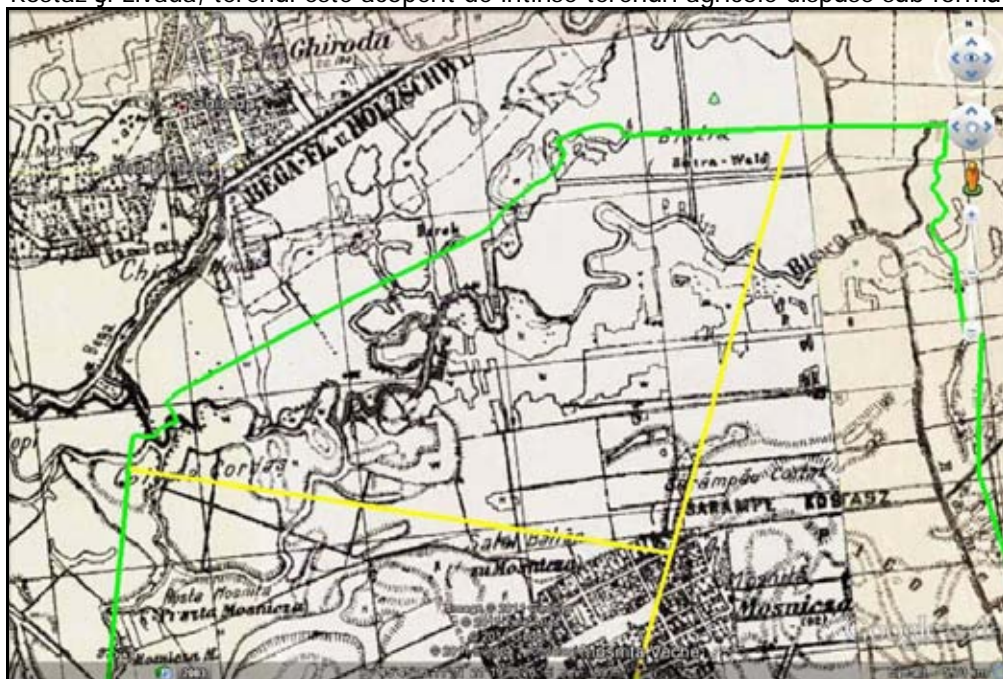

Fig. 82. Colțul de NV al arealului de studiu reprezentat pe Planurile Directoare de Tragere

Fig. 83. Realități hidrografice și toponimice rezultate din georeferențierea și suprapunerea Planurilor Directoare de Tragere peste imagini satelitare actuale (editare în programul *Google Earth*)

Situația topografică figurată pe Planurile Directoare de Tragere nu diferă semnificativ față de suportul cartografic precedent, stare determinată și de faptul că aceste planuri reprezintă o compilație a hărților de dinainte de 1918 și nu sunt rodul unei noi topografieri de teren. Rețeaua hidrografică și utilizarea terenurilor sunt practic neschimbate, doar toponimia fiind româniată, dar mai săracă decât în planul de la 1877. Cele două mlaștini din zona Șărămpău Costaz ocupă suprafețe însemnate, reprezentând traiectul fostelor cursuri de apă mai importante de la N de Moșnița de dinainte de sistematizarea localității.

Fig. 85. Realități hidrografice și toponimice rezultate din georeferențierea și suprapunerea hărții topografice, scara 1:25.000, ediția 1975 peste imagini satelitare actuale (editare în programul *Google Earth*)

Harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975 reprezintă ultima frescă a unui peisaj care va fi radical modificat de masivele lucrări de îmbunătățiri funciare din anii '80 ai sec. XX. Reperele topografice sunt totuși puține, în colțul de NV al arealului nostru de studiu fiind marcat un singur toponim, Cotu Babei, plasat în „golful” de la S de Pădurea Bistra. În zona Satului bătrân rețeaua hidrografică constă în câteva meandre fosile, reprezentând foste traiecte ale Begăi Vechi, Bistrei și Șubulesei, fără a fi denumite ca atare pe această hartă. La N de Moșnița Veche, în zona Șărămpău sunt deja construite două mari canale de hidroameliorații, drenând terenurile joase și făcând legătura cu rețeaua hidrografică din zona Satului bătrân. Cotele de altitudine sunt repere importante pentru urmărirea dinamicii reliefului în această zonă în

care declivitățile de pantă sunt aproape insesizabile cu ochiul liber în teren. Intervențiile antropice de după realizarea hărții vor fi cele care vor modifica radical și definitiv peisajul geografic în zona Moșniței, inclusiv prin distrugerea unui număr important de situri arheologice.

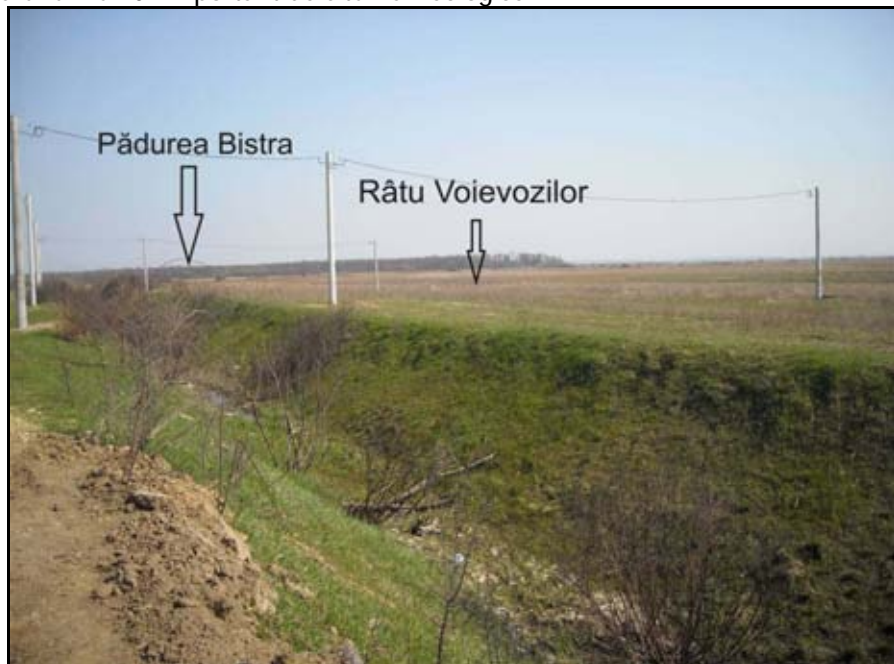

Fig. 86. Zonă afectată de construirea canalelor de desecare la NNE de Moșnița Veche (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 44 34 N; 21 20 15 E)

Situația ilustrată în fig. 86 surprinde modificările majore pe care le-a suferit peisajul geografic datorită lucrărilor de hidroameliorații de la sfârșitul sec. XX, în acest caz fiind vorba de un sector de la N de localitatea Moșnița Veche unde terasa dezvoltată la V de traiectul Râtului Voievozilor (toponimie preluată din planul cadastral de la 1776) este tăiată median de un canal de desecare cu o adâncime de cca. 4 m și o lățime pe muchie de cca. 15 m. Cu acel prilej a fost distrus parțial și tumulul definit de noi ca fiind obiectivul Moșnița Veche 49 și a fost afectată jumătatea estică a așezării medievale denumite Moșnița Veche 48 (pentru discuțiile detaliate, vezi fișele aferente din cadrul *Anexei 2*). Dorim să aducem în discuție cu acest prilej și faptul că un astfel de canal afectează drastic peisajul și poate genera distrugerea obiectivelor arheologice nu doar prin excavația sa propriu-zisă, cât și prin pământul evacuat și depus pe margini, care duce la „ascunderea” artefactelor arheologice prin căpăcuire și inversiune stratigrafică. Strict peisagistic se constată că terasa vestică a Râtului Voievozilor se înalță cu cca. 2 metri față de talvegul acestuia, ferind-o astfel de inundații la creșterea nivelului freaticului, situație speculată prin amplasarea așezării medievale.

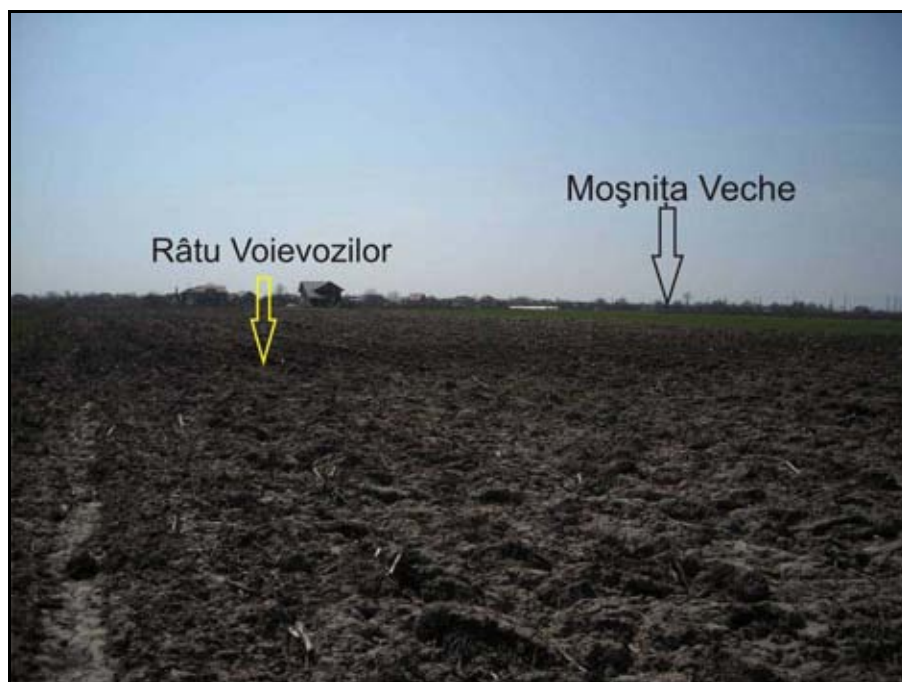

Fig. 87. Fostul curs, actualmente colmatat, al Râtului Voievozilor (vedere dinspre NNE, coordonate GPS foto: 45 44 40 N; 21 20 25 E)

Traiectul Râtului Voievozilor, de la NE de actuala Moșniță Veche este acum taluzat și colmatat de lucrările agricole moderne, dar traseul său este încă bine vizibil în teren, îndeosebi în perioadele umede ale anului. Fig. 87 surprinde această stare de fapt, precum și terasa bine profilată de la S de acesta, terasă favorabilă, locuită din sec. III d. Hr. și până la sfârșitul sec. XVII (vezi discuția de la fișa obiectivului Moșnița Veche 50).

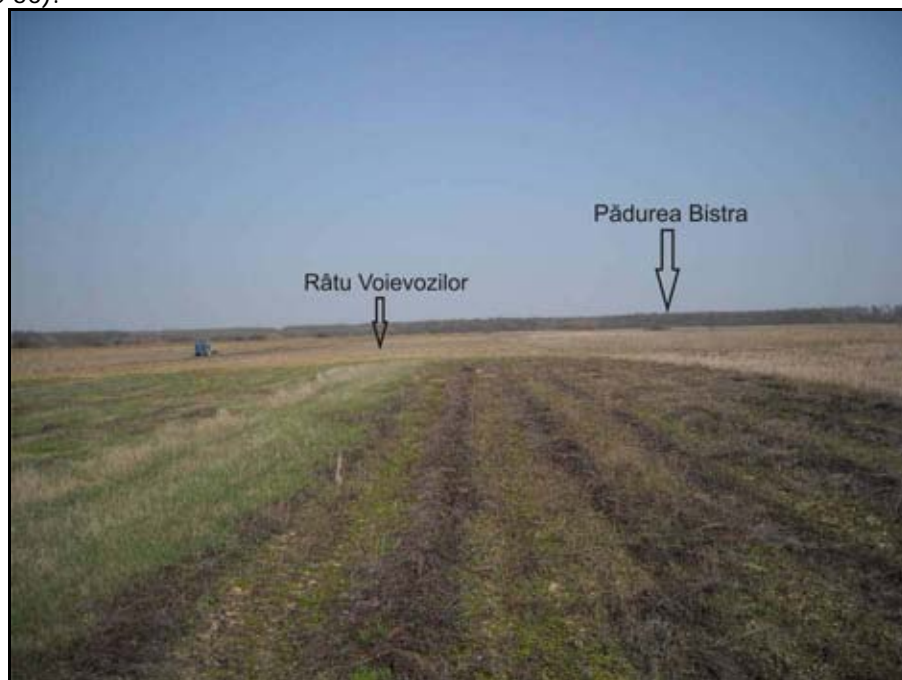

Fig. 88. Fostul curs al Râtului Voievozilor, în zona Șărpău - Costaz (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 44 37 N; 21 20 22 E)

În imaginea ilustrată în fig. 88 este prezentată aceeași situație cu traseul colmatat al Râtului Voievozilor, de data aceasta văzut dinspre S, de pe terasa pe care este amplasat obiectivul Moșnița Veche 50. Amprenta acestuia în teren este clară, iar umiditatea acumulată pe ductul său conferă un indiciu

important pentru stabilirea traseului precis, care poate fi urmărit din zona nordică a Dealului Pricoroi și până la intrarea în intravilanul Moșniței Vechi, în sectorul de NE al localității.

Fig. 89. Zonă mlăștinoasă la N de Moșnița Veche, în sectorul Șărămpău - Costaz (vedere dinspre N, coordonate GPS foto: 45 44 57 N; 21 19 56 E)

Zona mlăștinoasă de la N de Moșnița Veche își menține parțial și astăzi acest statut, îndeosebi în perioadele când regimul pluviometric este ridicat, sectorul reprezentând un relict al fostelor mlaștini Râtu Bistrenilor și Râtu Lat care existau în prima jumătate a sec. XIX aici. Datorită structurii pedologice specifice și a existenței nivelului freatic aproape de suprafață, vegetația tipică arealelor mlăștinoase se menține și astăzi, chiar dacă lucrările agricole care se mai desfășurau până acum câțiva ani au influențat situația naturală. Frapează descoperirea în această zonă a unui obiectiv arheologic neolitic (Moșnița Veche 38), singura explicație logică pe care o putem propune cu titlul de ipoteză fiind aceea că structurile de habitat erau plasate probabil pe piloni implântați în mlaștină, cu rol de a ascunde și izola așezarea de un potențial dușman. Evident că un răspuns ferm în această direcție va putea fi furnizat doar de o cercetare arheologică sistematică prin săpătură a obiectivului în cauză.

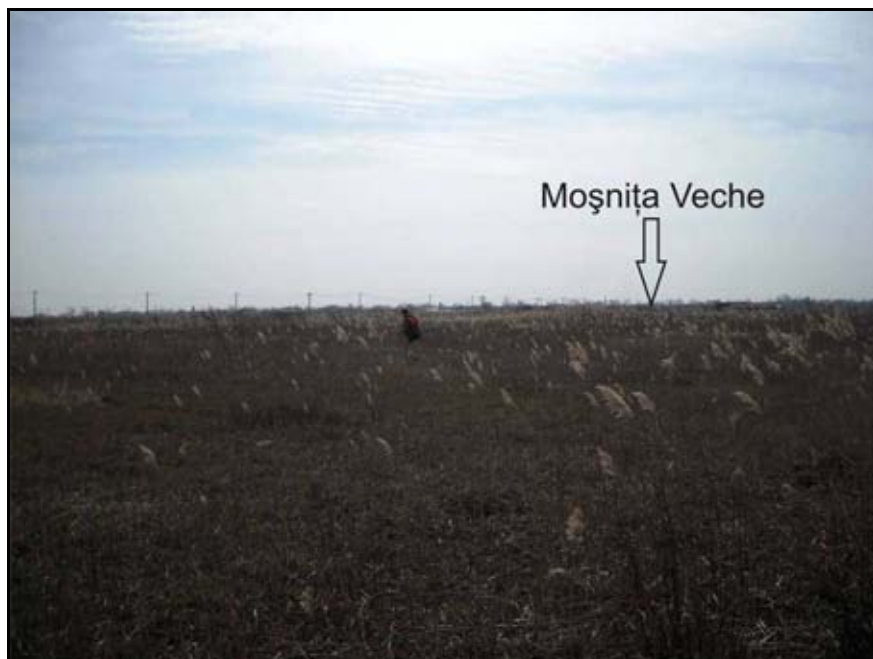

Fig. 90. Fostă zonă mlăștinoasă la N de Moșnița Veche, în zona Livada (vedere dinspre N, coordonate GPS foto: 45 45 01 N; 21 19 57 E)

Puțin mai la N de situația discutată și prezentată în fig. 89, deci tot spre liziera sudică a Pădurii Bistra, se găsește o întinsă suprafață astăzi pârlogită, în care vegetația și structura solului dovedesc clar existența fostelor mlaștini, acum complet asanate (vezi fig. 90). Suprafața terenului este cvasi-plană, fără declivități de pantă sesizabile pe un larg areal. Cercetările arheologice perieghetice desfășurate în martie 2010 nu au evidențiat urme ale prezenței umane în timpuri preistorice sau istorice, situație generată de prezența terenurilor mlăștinoase. Cu toate acestea, spre NV, terenul este ușor înălțat, sugerând existența unui posibil grind pe care a fost identificată o mică așezare, databilă în epoca medieval dezvoltată și târzie.

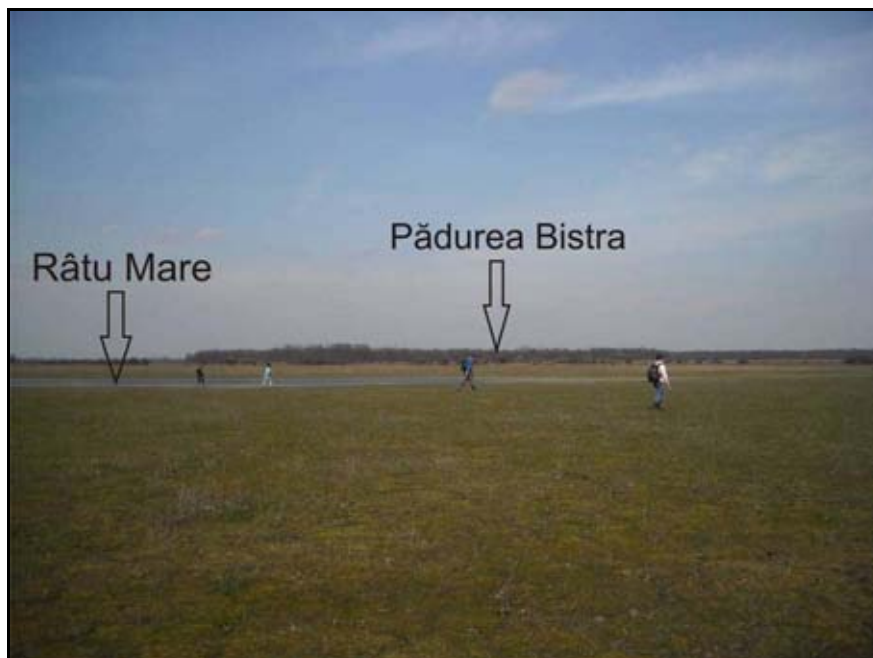

Fig. 91. Sector reactivat al Râtului Mare în martie 2010 (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 44 43 N; 21 19 00 E)

Figura 91 surprinde unul dintre sectoarele cursului superior al Râtului Mare, reactivat datorită creșterii nivelului freaticului în luna martie 2010. Râtu Mare este una dintre cele mai importante rețele hidrografice din zona de NV a arealului nostru de studiu, care apare figurat ca atare pe toate materialele cartografice pe care le-am utilizat, de la prima ridicare topografică habsburgică și până la harta din 1975, editată de Direcția Topografică Militară. Acesta își găsește obârșia în zona mlăștinoasă de la E de Satu Bătrân, fiind la origine probabil unul dintre brațele de divagare ale Begăi Vechi, care se despleteau în acea zonă, o parte din ape fiind captate de Pârâul Șubuleasa, iar o parte de Râtu Mare. Pe cursul său inferior meandrează puternic, înainte de a conflua cu Șubuleasa, puțin în amonte de fosta moară Moșnița, având în ambii versanți terase destul de bine profilate. Revenind la fig. 83, aceasta este realizată de la S de cursul său principal, de pe suprafața unei terase plane, care domină talvegul său cu o diferență de nivel relativă de cca. 1,5 m. Cercetările sistematice de teren nu au surprins artefacte în această zonă, chiar dacă morfologia este una favorabilă locuirii.

Fig. 92. Braț fosil aplatizat al Begăi Vechi, în zona Cotu Morii (vedere dinspre NNE, coordonate GPS foto: 45 45 04 N; 21 18 38 E)

Așa cum am precizat și mai sus, peisajul geografic din zona Satului bătrân este dominat de o foarte complicată rețea hidrografică, astăzi fosilizată, care a fost tributară atât Begăi Vechi, precum și Râtului Mare, Șubulesei sau Bistrei. Mlaștinile aferente au fost asanate definitiv abia în deceniul al optulea al sec. XX, astăzi fiind vizibile doar traiectele fostelor cursuri de apă, care păstrează vegetația specifică și acumulează apă la creșterea nivelului freaticului. Pârlogirea puternică a terenului, cauzată de dezvoltarea imobiliară din ultimul deceniu, corelată cu părăgirea și colmatarea canalelor de hidroameliorații, generează o treptată revenire la situația naturală, chiar dacă ductul acestor cursuri de apă este mult taluzat. O astfel de situație este ilustrată în fig. 92, reprezentând unul dintre brațele fosile ale Begăi Vechi, parțial reactivate la creșterea nivelului freaticului din martie 2010, la NE de fostul amplasament al Satului Bătrân.

Fig. 93. Braț de divagare al Begăi Vechi în zona Cotu Morii - Satu Bătrân (vedere dinspre N, coordonate GPS foto: 45 45 01 N; 21 18 53 E)

Figura de mai sus ilustrează traiectul unuia dintre brațele de legătură dintre Bega Veche și Râtu Mare, în extremitatea de NE a Satului Bătrân, la S de Cotu Morii, în cursul lunii martie 2010, când nivelul freatic ridicat a determinat reactivarea cursului respectiv. După cum se observă, agricultura modernă a taluzat și aplatizat mult marginile și talvegul, dar pârlogirea terenului din ultimul deceniu generează o întoarcere treptată spre peisajul inițial.

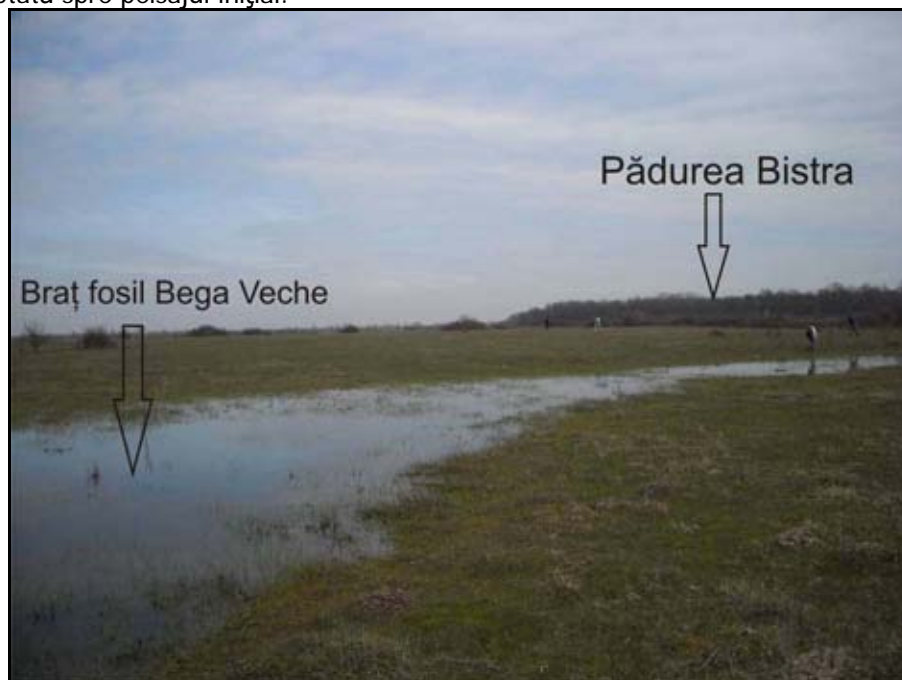

Fig. 94. Braț fosil al Begăi Vechi, reactivat în martie 2010, în zona Cotu Muntean (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 45 19 N; 21 19 18 E)

Arealul de la SV de Pădurea Bistra se înscrie în aceeași dinamică hidrografică complexă, cu numeroase brațe fosile și foste mlaștini, toate dispuse în zona numită Cotu Muntean, loc în care undele Pârâului Bistra se împleteau cu cele ale Begăi Vechi până la începutul sec. XIX. În figura 86 este surprins

un braț fosil al Begăi Vechi, care ocolește un grind mai înălțat din zona Cotu Muntean, zonă în care cercetările sistematice de teren nu au identificat vestigii arheologice, în ciuda morfologiei favorabile. Nivelul freatic ridicat din primăvara anului 2010 a determinat reactivarea parțială a acestuia.

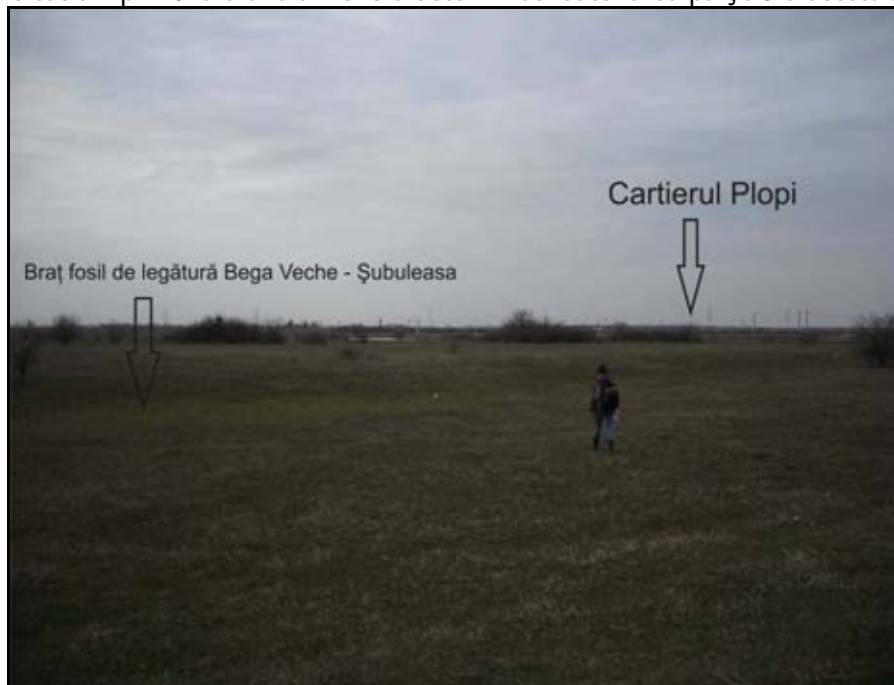

Fig. 95. Braț fosil de divagare al Begăi Vechi în zona Cotu Muntean (vedere dinspre E, coordonate GPS foto: 45 45 19 N; 21 19 19 E)

În aceeași zonă sunt vizibile azi în teren mai multe meandre fosile, care nu acumulează apă nici la creșterea regimului freaticului, situație ilustrată și în fig. 95 unde un astfel de meandru reprezintă un fost curs de legătură între Bega Veche și Șubuleasa. La S de acesta se observă o terasă bine profilată în teren, care domină talvegul fostului curs de apă cu peste un metru și care era, astfel, ferită de inundații. Cercetările sistematice efectuate nu au relevat existența unor urme de locuire pe terasa respectivă, chiar dacă gradul de favorabilitate era unul ridicat.

Fig. 96. Zona "Satu Bătrân" fragmentată și afectată median de construirea canalelor moderne de hidroameliorații de la "Stația Mică" (vedere dinspre VNV, coordonate GPS foto: 45 44 42 N; 21 18 13 E)

Locația fostului Sat Bătrân a fost grav și radical afectată de construirea importantului nod de hidroameliorații de la Stația Mică, lucrare realizată în deceniul 8 al secolului XX. Cele două mari canale paralele taie practic în două jumătăți exact zona centrală a localității Das Alte Dorf, dispărută la sfârșitul veacului XVIII. De asemenea, cantitatea importantă de pământ excavat a fost depusă și împrăștiată pe o suprafață de câțiva zeci de metri de o parte și de alta a acestor canale, acoperind stratul arheologic, care nu mai poate fi astfel identificat prin cercetări exclusive de suprafață.

Fig. 97. Braț fosil din zona de confluență a pâraielor Bistra și Șubuleasa cu Bega Veche (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 44 47 N; 21 18 17 E)

Figura 97 redă traiectul unuia dintre brațele fosile foarte bine profilate în teren, care delimitau latura de NE a nucleului central de locuințe de la Das Alte Dorf. Satul ocupa terasa de la S de acest meandru,

mai înaltă cu peste 2 metri față de talveg, astfel încât era ferită de inundații și la cele mai mari debite⁴⁰. Cursul de apă respectiv făcea parte din complicata rețea hidrografică care se întreta în această zonă, cu gradul cel mai mare de inmalstinire din întregul nostru areal de studiu de la Moșnița. Ne putem gândi că rațiunea pentru amplasarea inițială aici a Satului bătrân (cele mai vechi artefacte descoperite prin cercetări de teren datează din sec. XIV) a fost tocmai aceea de izolare și ascundere în mlaștină, probabil datorită evenimentelor politico-militare vitrege. La sfârșitul sec. XVIII, când situația generală a Banatului era cu totul alta, această locație s-a dovedit a nu mai corespunde noilor realități, localitatea fiind total abandonată (vezi discuția detaliată de la fișa obiectivului Moșnița Veche 30 din cadrul *Anexei 2*).

⁴⁰ Din punctul nostru de vedere, undele de viitura nu au efecte drastice în zona cursului median și inferior al Begăi, deoarece râul își adună debitul principal din regiunile montane ale Poienii Ruscăi și acesta se disipează în albia majoră încă din sectorul depresiunii Făgetului și apoi în aval de Balinț-Chizătău. În condițiile în care, în mod natural, râul nu a fost indiguit, unda de viitură este imposibil să se propage până în zona Moșniței, ea pierzându-și efectul din amonte spre aval. O situație deosebit de interesantă și care se leagă exact de aceste unde de viitură de pe cursul superior al râului, am întâlnit cu prilejul efectuării diagnosticului de teren pe traseul autostrăzii Lugoj-Deva, sectorul Balinț – Mănăștiur, din luna noiembrie 2011. Pe cei 25 km care au fost sondați prin cca. 700 de secțiuni de 2x10 m și cu adâncimi cuprinse între 0,8 și 4 m a fost acumulat un „dosar” sedimentologic excepțional pentru albia majoră a Begăi, care arată nivele de depunere aluvionară substanțială, generate de inundații majore pentru acest sector. Credem că, mai degrabă, regimului debitului pe Bega și afluenții săi din zona Moșnița este influențat de creșterea regimului freaticului, îndeosebi primăvara sau la precipitații bogate excepționale, care nu generează totuși inundarea grindurilor sau teraselor mai înalte cu 1-2 metri față de talvegul cursurilor de apă. Asupra lucrărilor de hidroameliorații și amenajarea teritoriului, cu implicații foarte importante asupra schimbărilor de peisaj geografic inițial, vezi și V. Fizeșan, *Navigația pe Canalul Bega în trecut. Preconizări actuale și de viitor*, în *Probleme actuale în gospodărirea apelor. Concepții de cercetare – proiectare – exploatare*, 1, Timișoara, 1982, p. 108-118; Al. Zănescu, *Pagini din trecutul folosirii și amenajării apelor din sistemul Timiș – Bega*, în *Probleme actuale în gospodărirea apelor. Concepții de cercetare – proiectare – exploatare*, 1, Timișoara, 1982, p. 38-49; D. Herescu, R. Preluscek, *Unele considerații privind gospodărirea apelor mari în sistemul de conexiune Timiș – Bega*, în *Probleme actuale în gospodărirea apelor. Concepții de cercetare – proiectare – exploatare*, 1, Timișoara, 1982, p. 95-100; S. Leutschaf, P. Velimirovici, *Elemente de bază în amenajarea hidrotehnică a spațiului în Banat*, în *Probleme actuale în gospodărirea apelor. Concepții de cercetare – proiectare – exploatare*, 1, Timișoara, 1982, p. 85-91; M. Olaru, *A history of about 300 years of high waters and hydrotechnic constructions in Banat (I)*, în *Review of Historical Geography and Toponomastics*, 1, 2006, 1, p. 89-106; R. Nedelcu, E. Man, *Lucrări de îmbunătățiri funciare în spațiul hidrotehnic Banat – Județul Timiș. Trecut, prezent și viitor*, în *Buletinul Științific al Universității „Politehnica” din Timișoara, România. Seria Hidrotehnică. Consacrată sesiunii științifice de 50 de ani de învățământ hidrotehnic în Timișoara*, 57, 1998, 2, p. 841-852; E. Preluscek, A. Jancso, *Short history of a Bega – Timiș hydrotechnic system*, în *The International Conference „Preventing and Fighting Hydrological Disasters. 21-22 november 2002 Timișoara*, Timișoara, 2002, p. 201-208. O abordare generală a problematicii cursului Begăi pentru arealul limitrof al Dealurilor Lipovei și la L. Măruia, *Cercetări interdisciplinare vizând reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei*, Timișoara, 2011, p. 92-94.

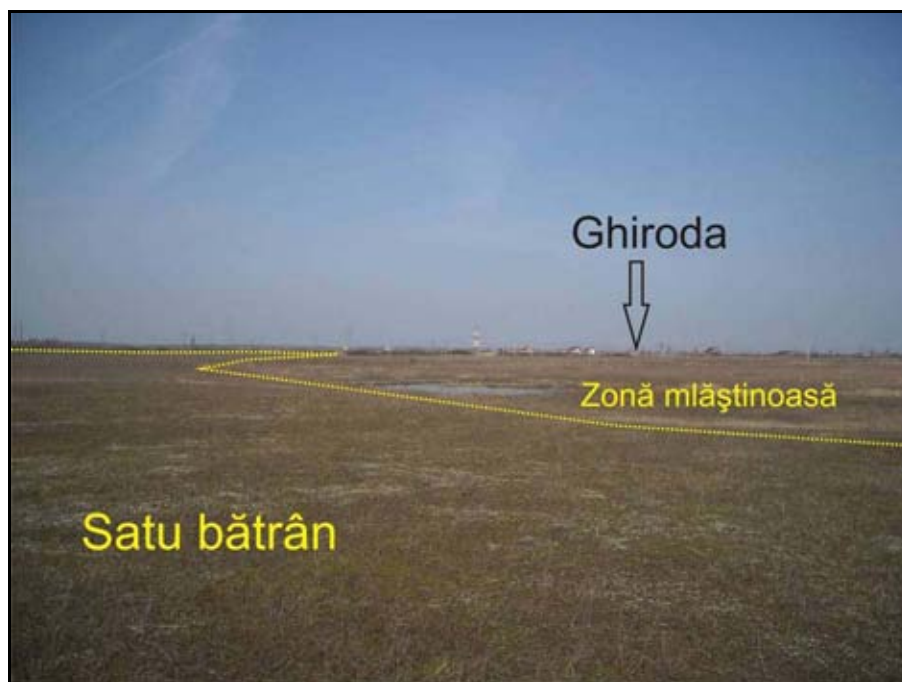

Fig. 98. Zona mlăștinoasă de la N de fostul "Sat bătrân" (vedere dinspre SE, coordonate GPS foto: 45 44 43 N; 21 18 23 E)

Aceleași realități peisagistice sunt surprinse și în fig. 98, care prezintă una dintre zonele încă mlăștinoase și în 2010 de la N de nucleul central al Satului bătrân. Se observă limpede terasa de 2 metri înălțime care domină luciul de apă al mlaștinii, ceea ce îi conferea protecție față de potențialele viituri sau de creșterea regimului freaticului chiar și în mediu natural.

Fig. 99. Braț fosil al Begăi Vechi, reactivat în martie 2010, de la E de "Satu bătrân" (vedere dinspre N, coordonate GPS foto: 45 44 57 N; 21 18 51 E)

În figura de mai sus este surprins unul dintre sectoarele de divagare ale Begăi Vechi de la NE de Satul Bătrân, în aval de confluența cu Pârâul Bistra. Nivelul ridicat al freaticului din luna martie 2010 a generat reactivarea acestuia, adâncimea apei ajungând în anumite sectoare până la -1,5 m, în condițiile în care talvegul său este puternic colmatat și taluzat de lucrările agricole moderne. În versantul sudic s-a

dezvoltat o terasă bine profilată, mai înaltă cu cca. 1,5 m față de nivelul luciului de apă din 2010, pe suprafața căreia a fost descoperită o așezare databilă între sec. XV-XVIII (vezi discuția de la obiectivul Moșnița Veche 35 din cadrul *Anexei 2*).

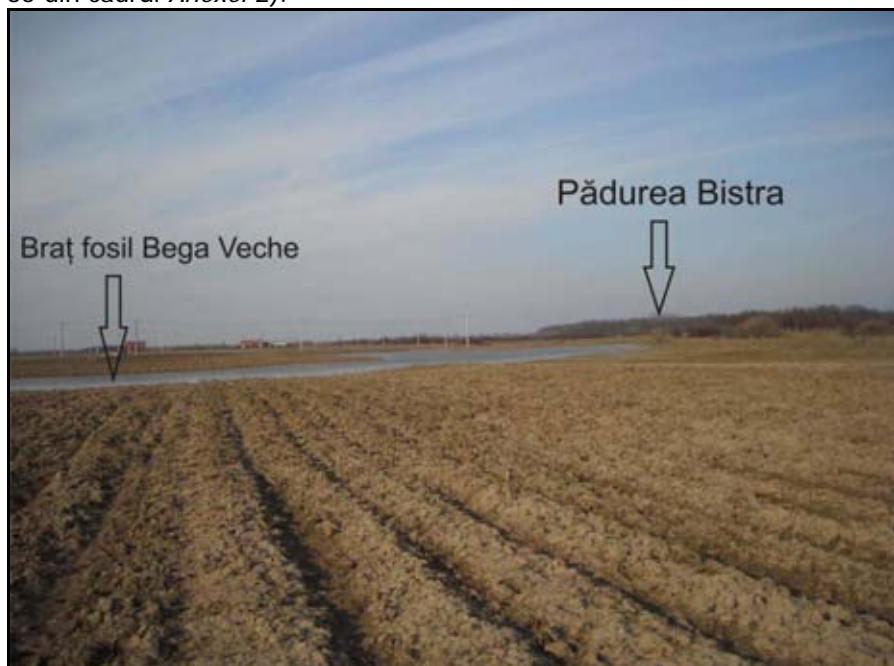

Fig. 100. Braț fosil al Begăi Vechi, reactivat în martie 2010, de la E de "Satu bătrân" (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 44 58 N; 21 18 55 E)

Imaginea de mai sus surprinde același traiect al unui braț de divagare al Begăi Vechi, reactivat în martie 2010, văzut dinspre S, de pe suprafața așezării medievale definite ca fiind Moșnița Veche 35. În condiții naturale un astfel de curs de apă avea versanții mult mai abrupti, brodați de vegetație specifică (sălci, răchită, păpuris), care împiedicau evaporatia și mențineau bălți inclusiv în perioadele secetoase. Aceste bălți puteau avea un rol ambivalent, fiind utilizate de vite sau porci pentru scăldat și adăpat, dar puteau genera mirosuri pestilențiale, reprezentând și habitatul optim pentru țânțari, insecte purtătoare de boli transmisibile.

Fig. 101. Braț fosil al Begăi Vechi în zona "Satu Bătrân" (vedere dinspre E, coordonate GPS foto: 45 44 55 N; 21 18 30 E)

Brațul fosil al Begăi Vechi ilustrat în fig. 101 marchează unul dintre principale cursuri de apă care străbăteau extremitatea nordică a Satului bătrân, despărțind grupurile de gospodării amplasate pe terasele din ambii săi versanți, mai înalte cu cca. 2 metri față de cota luciului de apă surprins de noi în primăvara anului 2010, atunci când nivelul freaticului era ridicat. Cercetările arheologice de teren au confirmat datele cartografice furnizate de prima ridicare topografică habsburgică (1769-1772) identificând două așezări medievale, Moșnița Veche 31 (amplasată în versantul sudic) și Moșnița Veche 32 (amplasată în versantul nordic), ambele reprezentând probabil două nuclee ale fostului Das Alte Dorf.

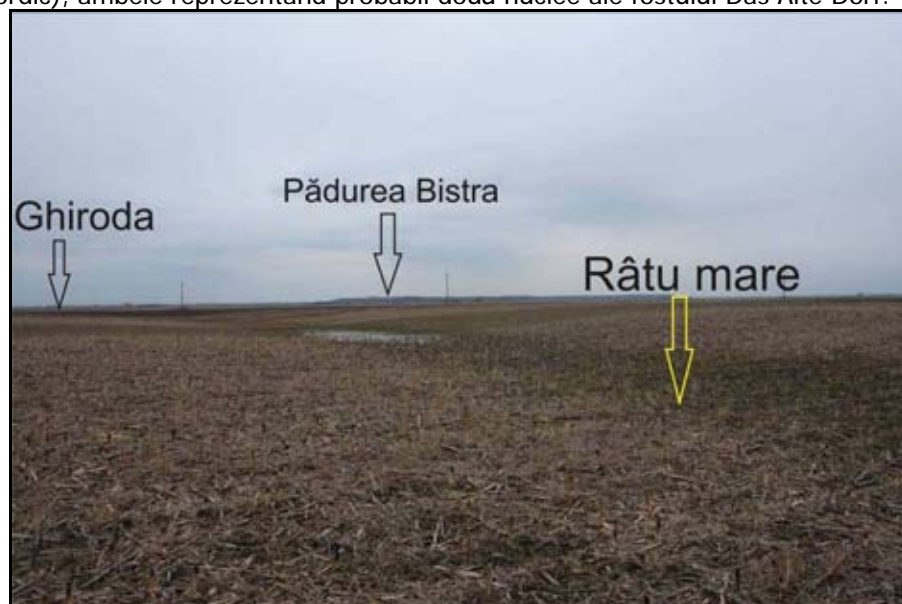

Fig. 102. Traiectul fosil al Râtului Mare, vedere dinspre S (coordonate GPS foto: 45 44 22 N; 21 18 20 E)

Peisajul actual de la S de fostul Sat bătrân este străbătut de numeroase alte meandre fosile, care nu mai acumulează apă nici la un regim freatic ridicat, dar au o amprentă foarte clară în relief. O astfel de situație este ilustrată în fig. 102, și surprinde unul dintre fostele cursuri de apă din bazinul hidrografic al

Râtului Mare, cu terase în ambii versanți, dar pe care nu au fost evidențiate artefacte arheologice, în ciuda gradului de favorabilitate ridicat.

c) Sectorul de NE:

Limita convențională a sectorului de NE al arealului de studiu este reprezentată, pe latura vestică, de o linie imaginară care unește aproximativ pe direcția SSV-NNE biserica ortodoxă din Moșnița Veche cu zona central-estică a Pădurii Bistra; extremitatea nordică se circumscrie limitei nordice a arealului de studiu, respectiv sectorului median al Pădurii Bistra; limita estică este, de asemenea, extremitatea estică a zonei noastre de investigare, care cuprinde parțial un sector al extravilanului comunei Bucovăț, precum și limita cadastrală dintre această unitate administrativă și Moșnița Veche, urmărind traiectul valului „roman” III; limita sudică reprezintă o linie imaginară care unește un punct aflat pe valul III la 850 m S de DC 149 Moșnița Veche – Bucovăț cu un alt punct convențional din intravilanul primei localități din zona numită „Bășeni”. Din descrierea de mai sus, precum și din urmărirea acestor limite pe hărțile aferente pe care o să le discutăm mai jos, reiese că este vorba exclusiv de o delimitare convențională care să ne poată permite o mai bună orientare pentru încercarea noastră de analiză regresivă în vederea înțelegerii dinamicii peisajului geografic din zona Moșnița de la 1769 și până în prezent.

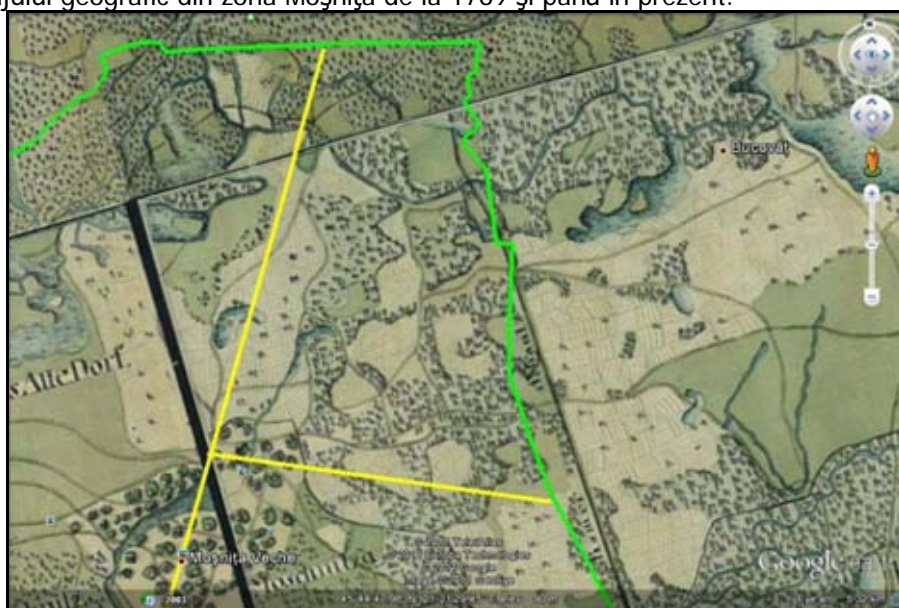

Fig. 103. Sectorul de NE al arealului de studiu conform primei ridicări topografice habsburgice (1769-1772)

Fig. 104. Realitățile istorico-geografice ale colțului NE al zonei de studiu, rezultate din suprapunerea hărții din 1772 peste imaginile satelitare actuale

Analizând prima ridicare topografică habsburgică din 1769-1772 constatăm că partea de NE a zonei noastre de interes este acoperită, în cea mai mare parte a sa, de pâlcuri compacte de pădure, intercalate de terenuri agricole. Mai multe drumuri vicinale serpuiesc printre holde și păduri, două dintre acestea trecând la E de valul „roman” III, înspre actuala vatră a Bucovățului, care nu exista la acel moment, și unde erau numeroase terenuri agricole compacte. Rețeaua hidrografică a zonei este relativ slab reprezentată, doar în zona Pădurii Bistra existând cursul pârâului omonim și al unui alt braț tributar tot acestuia. La NE de Moșnița, în zona numită Șărâmpău, Râtu Voievozilor (care nu apare denumit pe acesta hartă) își are izvoarele într-o mlaștină. Un element istorico-arheologic deosebit de important figurat pe acest suport cartografic este valul „roman” III, denumit „Römer Schanze”, structură foarte clară în teren la acea vreme, reprezentând un reper major în topografia zonei. Pe sectorul nostru de interes valul, cu șanțul spre E, are un traseu aproape rectiliniu pe direcția generală SSE-NNV, doar în zona de traversare a Pârâului Bistra făcând o șicană de câteva sute de metri spre V, pentru ca apoi să revină la direcția inițială.

Fig. 105. Colțul de NE al arealului de studiu pe harta cadastrală din 1774

Planul cadastral al Moșniței de la 1774 surprinde aproximativ aceeași situație peisagistică ca și prima ridicare topografică habsburgică, diferențele fiind exclusiv în proporția reprezentărilor terenurilor agricole (mult mai restrânse) în raport cu zonele acoperite de pădure (mult mai extinse). Pe liziera Pădurii Bistra apare Bistra Graben, de fapt cursul meandrat al pârâului omonim. Singura noutate este dată de faptul că întreaga suprafață de teren este parcelată în loturi egale, denumite ca atare, și care urmau a fi atribuite localnicilor din Moșnița, aflată încă pe vechiul ei stabiliment răsfirat și nesistematizat.

Fig. 106. Colțul de NE al arealului de studiu pe planul de regularizare al Șubulesei din 1824

Și în cazul colțului de NE al arealului nostru de studiu, planul de regularizare al Șubulesei din 1824 oferă date deosebit de importante și interesante. Astfel, marea mlaștină de unde își avea obârșia Râtu Voievozilor la 1776, la NE de Moșnița, este figurată ca având o suprafață importantă și se numea Râtu Kostada, o transliterație a toponimiei locului, cunoscut din a doua jumătate a sec. XIX ca și Costaz. La S de liziera Pădurii Bistra, reprezentată de pârâul omonim, se găsea o altă zonă mlăștinoasă importantă, Râtu lui Buci. Sectorul estic al pădurii mai sus menționate era parcurs de Vâna Seliștie, cu izvoarele în hotarul cadastral al Bucovățului, care este tributară Pârâului Bistra. În suprafața de teren de la S de Pădurea Bistra, spre Moșnița, apar figurate pâlcuri sporadice de arbori, iar hotarul cu Bucovățul era reprezentat de Rômer Schanze, adică sectorul aferent al valului „roman” III.

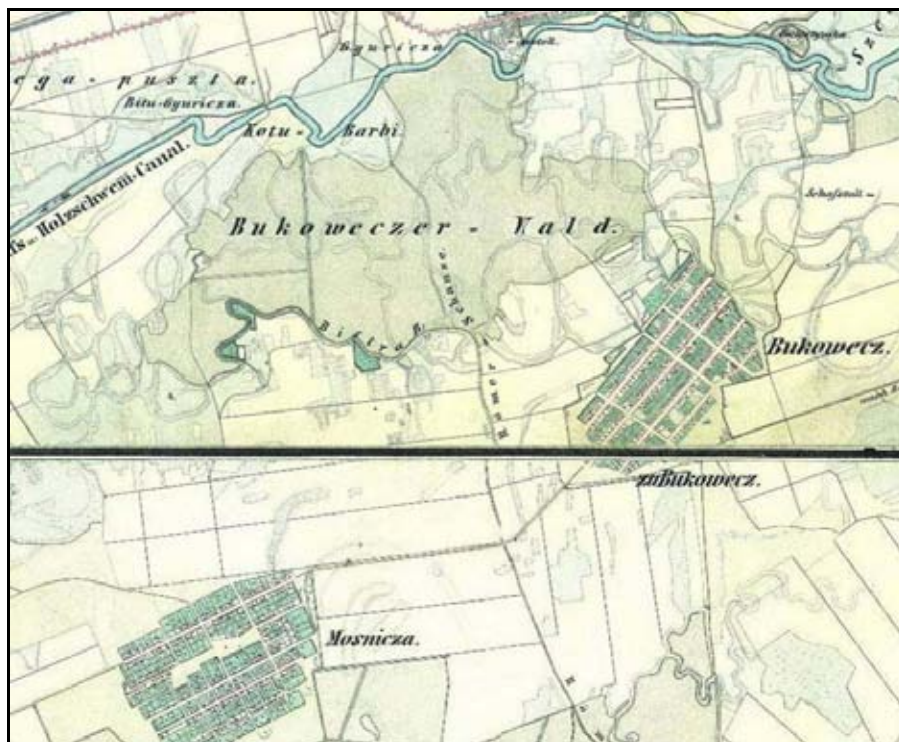

Fig. 107. Colțul de NE al arealului de studiu pe a doua ridicare topografică habsburgică (1806-1869)

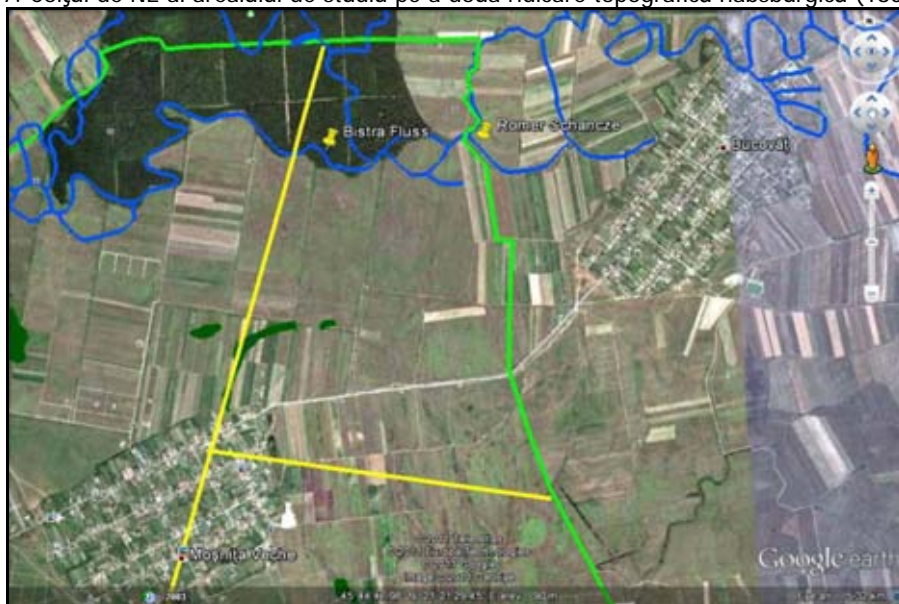

Fig. 108. Realități hidrografice și toponimice din colțul de NE al arealului de studiu rezultate din georeferențierea și suprapunerea celei de-a doua ridicări topografice habsburgice peste imagini satelitare actuale (editare în programul Google Earth)

Analizând cea de-a doua ridicare topografică habsburgică din prima jumătate a sec. XIX constatăm că realitățile peisagistice sunt radical schimbate, dispărând pâlcurile de pădure, întregul teren de până la Pădurea Bistra fiind dominat de întinse suprafețe agricole. Rețeaua hidrografică este slab reprezentată și constă din zona mlăștinoasă de la NE de Moșnița, unde pe hărțile precedente era plasat Râtu Kostada, precum și din Pârâul Bistra, pe liziera pădurii omonime. De asemenea, la limita pădurii sus-menționate, sunt figurate trei suprafețe compacte de arbori plantați, care vor fi și cunoscute drept Livezi în topografia ulterioară (vezi mai jos). Limita estică a arealului nostru de interes este reprezentată, și în acest caz, de traiectului valului „roman” III.

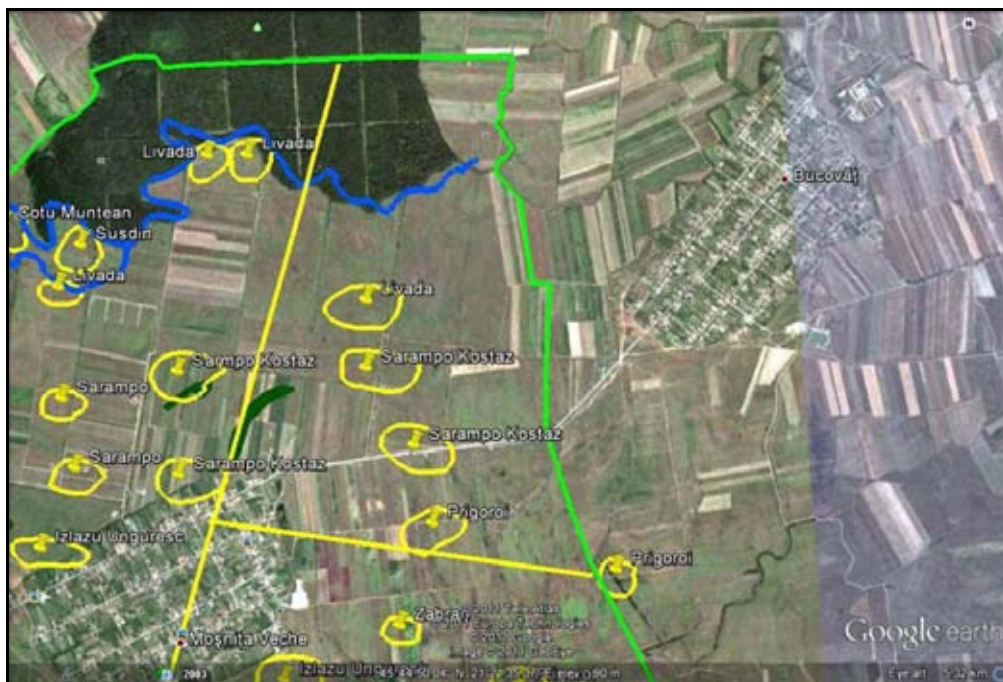

Fig. 109. Realități hidrografice și toponimice din colțul de NE al zonei de studiu rezultate din georeferențierea și suprapunerea planului cadastral din 1877 peste imagini satelitare actuale (editare în programul *Google Earth*)

Planul cadastral de la 1877 nu furnizează date suplimentare în ceea ce privește dinamica peisajului, care este practic similar celei de-a doua ridicări topografice habsburgice, astfel încât nu mai revenim asupra descrierii sale. Singurele noutăți sunt reprezentate de menționarea a trei toponime: Prigori (desemnează o zonă vastă, la E de Moșnița, spre valul „roman” 3); Șărămpău-Costaz (de asemenea, o suprafață largă la NE de Moșnița, atât la N, cât și de-a lungul drumului de legătură cu Bocovățul); Livada (toponim care desemnează arealul de la S de Pădurea Bistra, dar la N de Șărămpău-Costaz, unde există zonele de arbori plantați, menționați în a doua ridicare habsburgică).

Fig. 110. Colțul de NE al arealului de studiu reprezentat pe Planurile Directoare de Tragere

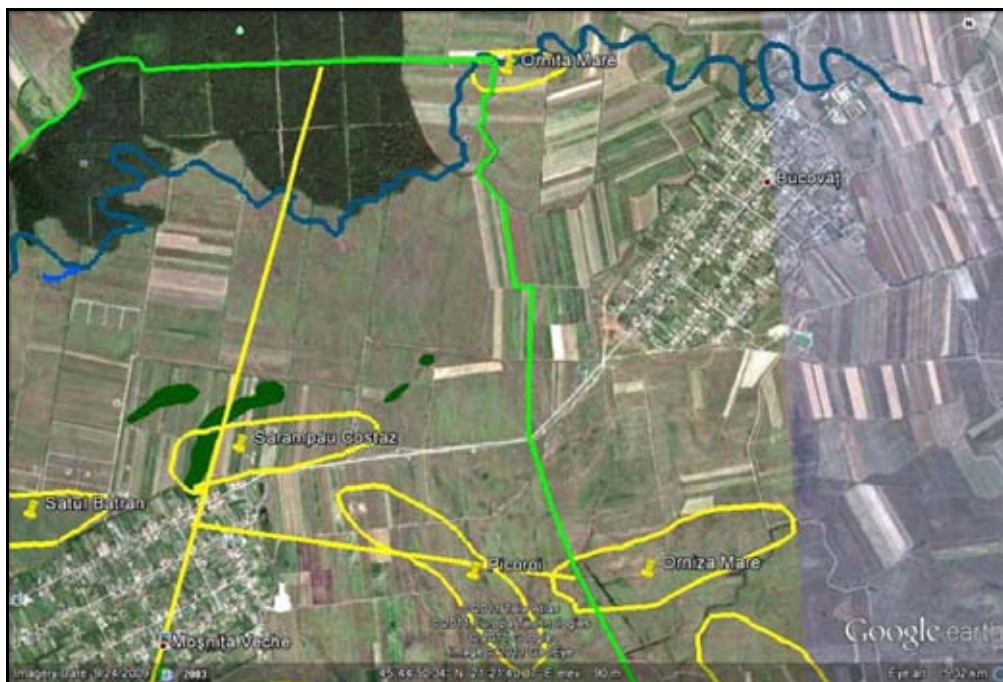

Fig. 111. Realități hidrografice și toponimice din sectorul de NE a zonei studiate, rezultate din georeferențierea și suprapunerea Planurilor Directoare de Tragere peste imagini satelitare actuale (editare în programul *Google Earth*)

Aceeași situație o constatăm și în cazul Planurilor Directoare de Tragere care, teoretic, redau realități din prima jumătate a sec. XX, nefiind figurate modificări semnificative ale peisajului geografic. Singura noutate este toponimul Ornița Mare, plasat chiar în extremitatea nord-estică a zonei de interes, mai mult în hotarul Bucovățului. Rețeaua hidrografică este reprezentată de Pârâul Bistra și câteva meandre nenumite amplasate în preajmă. Sectoarele mlăștinoase ocupă aceeași zonă de la NE de Moșnița, în regiunea Șărâmpău-Costăz.

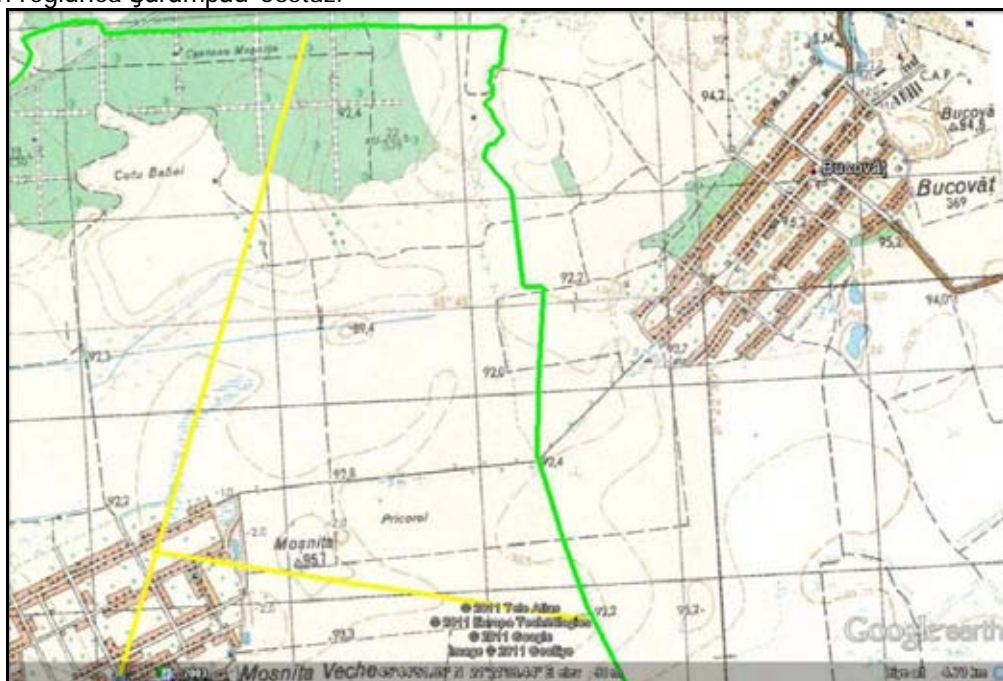

Fig. 112. Colțul de NE al arealului de studiu reprezentat pe harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975

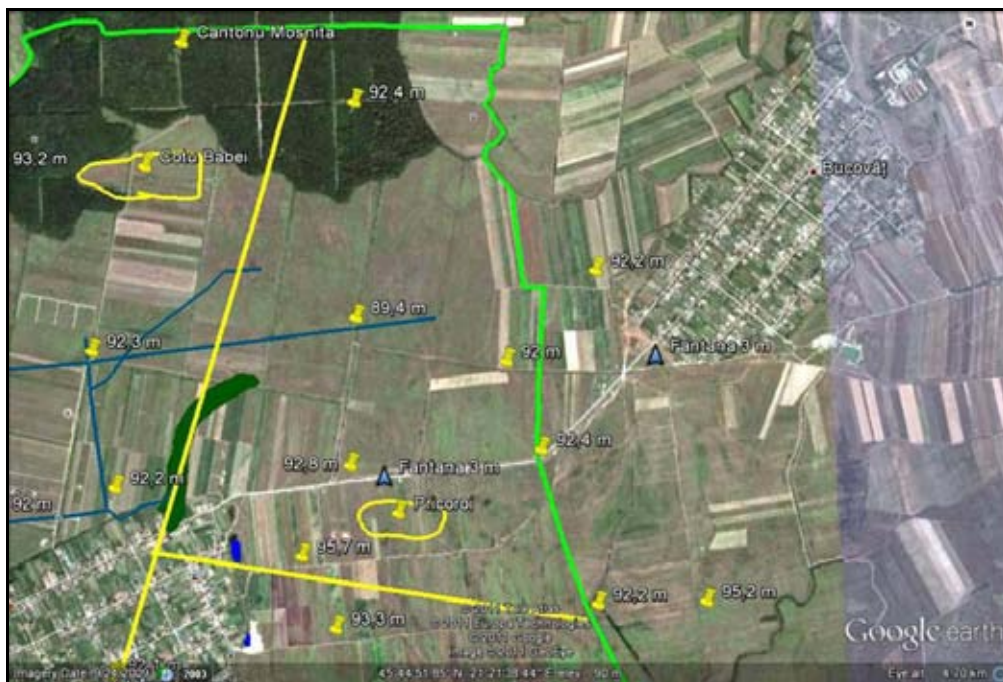

Fig. 113. Realități hidrografice și toponimice din partea de NE a arealului de studiu, rezultate din georeferențierea și suprapunerea hărții topografice, scara 1:25.000, ediția 1975 peste imagini satelitare actuale (editare în programul *Google Earth*)

Ultimul suport cartografic utilizat, harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975 este extrem de săracă în informații pentru acest sector analizat de noi. Morfologia reliefului poate fi dedusă urmărind cotele altitudinale, aici fiind și cea mai mare înălțime de la Moșnița, „vârful” Pricoroiului având 95,7 m. Toponimia cuprinde doar un singur punct, Pricoroi, plasat la E de Moșnița Veche și la S de DC 149 care face legătura cu Bucovățul. Rețeaua hidrografică constă exclusiv dintr-un canal modern de hidroameliorații și o zonă mlăștinoasă la NE de Moșnița Veche, mlaștină care apare pe toate hărțile începând cu sec. XVIII și până la această hartă. Așa cum am constatat atunci când am desfășurat cercetările sistematice de teren, harta topografică militară, instrument de lucru atât de important în alte situații, s-a dovedit a fi inutilă pentru demersul nostru, date fiind modificările radicale de peisaj dintre 1975 și 2010/2011. Inclusiv plasarea obiectivelor arheologice pe această hartă în cadrul fișelor de sit ale *Anexei 2* prezintă doar un rol strict statistic, realitățile topografice fiind evident depășite.

Fig. 114. Zonă de la NE de Moșnița Veche afectată de extracțiile moderne de lut (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 44 20 N; 21 20 32 E)

O primă situație concretă pe care dorim să o prezentăm și pe care am întâlnit-o în investigațiile noastre din 2010-2011 vizează gropile de extracție a pământului de la marginea de NE a Moșniței Vechi. La fel ca și în cazurile discutate mai sus, la figurile 63-64, și mai jos, la figura 114, și această zonă de la limita intravilanului localității moderne a suferit masive intervenții antropice atunci când s-a produs sistematizarea Moșniței pe actualul amplasament, la sfârșitul sec. XVIII. Cu acest prilej s-au excavat cantități importante de pământ atât pentru ridicarea noilor gospodării, cât și pentru nivelarea accidentelor de relief din interiorul satului. Cu siguranță unele dintre aceste gropi au fost utilizate și mai târziu, poate chiar până în ziua de astăzi, toate aceste intervenții lărgind aria de afectare a terenului natural. Plasarea lor în marginea așezării a determinat și transformarea acestora în gropi de gunoi, cu efect negativ inclusiv în bulversarea unor situri arheologice limitrofe (vezi situația de la obiectivul Moșnița Veche 61). Adâncimea mare a acestor gropi face ca ele să acumuleze apă din freatic și precipitații pe întreaga perioadă a anului, pe versanți apărând vegetația specifică zonelor umede și fiind, în același timp, repere utile în urmărirea dinamicii acviferului.

Fig. 115. Latura de N a Dealului Pricoroi, cea mai înaltă cotă de la Moșnița (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 44 17 N; 21 20 41 E)

Figura 115 surprinde cea mai importantă declivitate naturală de relief din zona Moșnița, și anume Dealul Pricoroi (95,7 m altitudine absolută), „deal” care se profilează clar în teren prin cei peste 5 metri diferență de nivel față de zonele limitrofe. În imaginea de mai sus se observă o mică vale care evoluează pe latura sa vestică, amplificând decupajul morfologic al zonei celei mai înalte. Cercetările arheologice de teren, precum și analiza hărților pedologice de detaliu, evidențiază structura nisipoasă a solului pentru întregul areal cuprins pe direcția Moșnița Veche E – Albina, Pricoroiul fiind astfel o posibilă dună de nisip, acoperită cu un strat superficial de humus.

Fig. 116. Depozite masive de nisip la E de Dealul Pricoroi (coordonate GPS foto: 45 44 22 N; 21 20 56 E)

Structura pedologică nisipoasă este ilustrată în imaginea de mai sus, care reprezintă o groapă modernă de extracție a nisipului pe latura de E a Pricoroiului. Analizând stratigrafia acestei gropi, observăm un strat superficial de humus cu o grosime de 0,25 m, bulversat de lucrările agricole care se desfășurau aici până acum câțiva ani. Sub acest strat de humus se află un depozit compact de nisip, depus în straturi subțiri sub forma varvelor, ceea ce denotă o sedimentare acvatică lentă și nu este rezultatul unui inundații. Grosimea nisipului, în groapa respectivă, ajungea până la 1,5 m față de nivelul actual de călcare, valoare condiționată de adâncimea gropii.

Fig. 117. Zonă mlăștinoasă la E de Dealul Pricoroi, spre Bucovăț (vedere dinspre VSV, coordonate GPS foto: 45 44 26 N; 21 21 07 E)

Regiunea aflată între Dealul Pricoroi (V) și Iarc (E) se prezintă sub forma unei întinse suprafețe plane, fragmentată de existența unor foste meandre, cea mai mare parte dintre acestea colmatate și aplatizate datorită lucrărilor agricole moderne. În zona meandrelor, dar și în anumite sectoare plane există zone mlăștinoase destul de întinse, care se reactivează la creșterea nivelului freaticului, situație pe care am surprins-o și noi în ianuarie 2011 și este ilustrată în fig. 117. Înmlăștinirea terenurilor plane poate fi generată și de structura pedologică care are la suprafață argile impermeabile și nu permit infiltrarea apei pluviale. Dar, așa cum spuneam și mai sus și așa cum s-a observat și din analiza materialului cartografic istoric, slaba reprezentare a rețelei hidrografice în această zonă este determinată și de structura preponderent nisipoasă a solului, care permite infiltrarea rapidă a apei.

Fig. 118. Zonă mlăștinoasă la E de Dealul Pricoroi, spre Bucovăț (vedere dinspre E, coordonate GPS foto: 45 44 28 N; 21 21 22 E)

Figura de mai sus prezintă tot o astfel de zonă mlăștinoasă, plasată de data aceasta de-a lungul unui meandru încă bine profilat în teren la circa 450 m E de valul „roman” III, element hidrografic care, în mod destul de ciudat, nu apare pe nici una dintre hărțile pe care le-am utilizat pentru demersul nostru. Pârlogirea terenului în ultimul deceniu, datorită exploziei imobiliare, face ca peisajul să revină treptat spre forma sa inițială, în primul rând la nivelul vegetației. Terasale destul de bine profilate din versanții acestei rețele hidrografice fosilizate au fost speculați de comunitățile umane, aici fiind identificată o așezare databilă în perioada sec. III-IV (vezi discuția de la fișa obiectivului Moșnița Veche 59 din cadrul *Anexei 2*).

Fig. 119. Teren mlăștinos din zona de SE a Pădurii Bistra (vedere dinspre SSE, coordonate GPS foto: 45 45 14 N; 21 21 32 E)

Sectorul de SE al Pădurii Bistra, aflat în zona valului „roman” III, la limita actualelor hotare cadastrale dintre Moșnița Veche și Bucovăț, se prezintă și azi ca o suprafață joasă și mlăștinoasă, cu o vegetație specifică. În teren sunt încă vizibile traiectele unor meandre de divagare ale Pârâului Bistra, care formează între ele grinduri bine profilate, speculate și de comunitățile umane, aici fiind plasate obiectivele arheologice definite de noi drept Moșnița Veche 52, 53 și 54.

Fig. 120. Meandru fosil al Begăi Vechi de la N de Contonul Moșnița (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 45 46 N; 21 20 28 E)

Pădurea Bistra reprezintă unul dintre factorii cei mai importanți pentru preservarea peisajului geografic natural, în lipsa lucrărilor agricole formele de relief nealterate sau trasele vechilor cursuri de apă fiind încă bine păstrate în teren. Corelarea datelor furnizate de materialul cartografic istoric (îndeosebi

planul de regularizare al Șubulesei din 1824) cu observațiile formulate în urma cercetărilor de teren, ne arată o dinamică extrem de complicată a rețelei hidrografice din zona Pădurii Bistra, cu numeroase brațe fosile și belciuge care făceau legătura între Bega Veche, Bistra și Șubuleasa. O astfel de situație este ilustrată în figura de mai sus, meandrul având o adâncime păstrată de peste 4 metri și o lățime superioară de peste 25 metri.

Fig. 121. Șanțul modern care marchează extremitatea estică a Pădurii Bistra și movilele aferente (vedere dinspre N, coordonate GPS foto: 45 45 28 N; 21 21 20 E)

Suprafața actuală a Pădurii Bistra a fost generată de plantările de arbori din perioada modernă dar, probabil, suprapune un areal care a fost împădurit natural și în timpurile preistorice sau istorice. Ceea ce am dorit să punctăm prin exemplul ilustrat în fig. 121 este faptul că liziera pădurii este delimitată de șanțuri moderne săpate cu scopul de a împiedica accesul facil și sustragerea de material lemnos fără autorizații. Aceste șanțuri au dimensiuni variabile și se întâlnesc pe tot teritoriul Banatului, iar uneori sunt asociate cu valuri de pământ care pot fi interpretate ca și structuri antice în literatura de specialitate⁴¹. Nu excludem chiar și faptul că movilele de pământ generate de excavarea șanțului de pe latura de E a Pădurii Bistra să fie acei „tumuli” menționați în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Secțiunea Arheologie și datați, complet eronat, în epoca bronzului⁴².

⁴¹O astfel de situație este cea de la Șiștarovăț (jud. Arad), din Dealurile Lipovei (asupra problematicei, vezi și L. Măruia, *Cercetări interdisciplinare vizând reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei*, Timișoara, 2011, p. 1583-1590, cu bibliografia).

⁴²Pentru întreaga discuție, vezi și L. Măruia, D. Micle, A. Cintar, M. Ardelean, A. Stavilă, L. Bolcu, O. Borlea, P. Horak, C. Timoc, C. Floca, L. Vidra, *ArheoGIS. Baza de date a siturilor arheologice cuprinse în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, p. 318-321. Aceeași discuție și în cadrul fișei obiectivului Moșnița Veche 30 a *Anexei 2* din prezentul studiu.

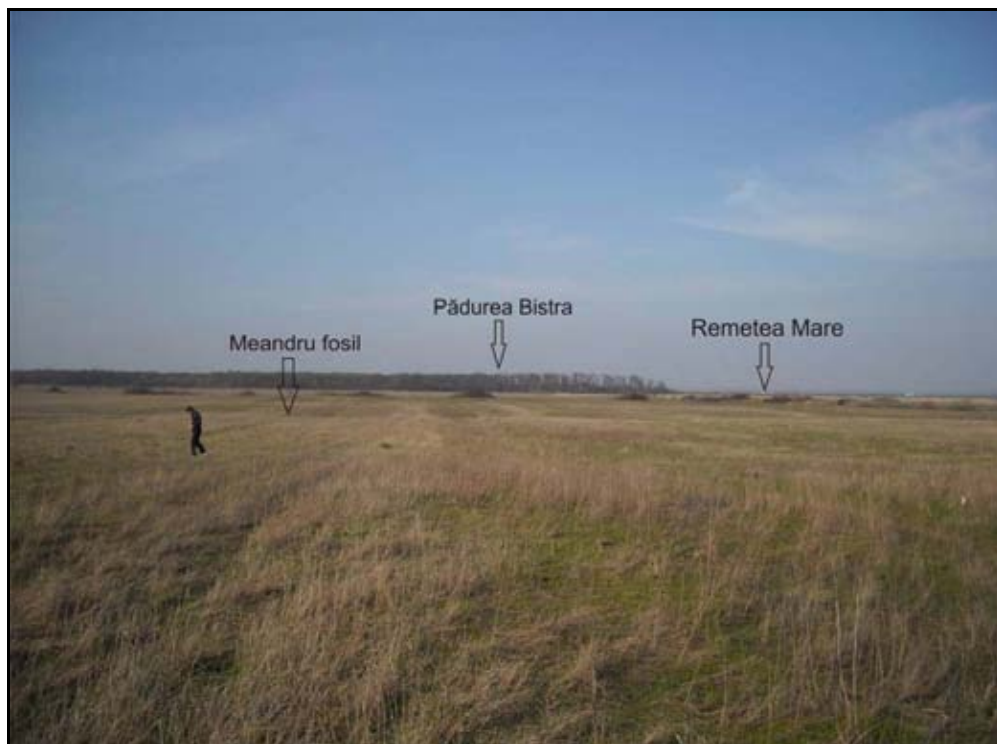

Fig. 122. Meandre fosile la N de DC 149 Moșnița Veche - Bucovăț, în zona Șărămpău (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 44 34 N; 21 21 06 E)

Versantul nordic al Dealului Pricoroi, plasat dincolo de DC 149 Moșnița Veche – Bucovăț, coboară vizibil înspre cursul unui meandru fosil, taluzat și regularizat acum și care a reprezentat unul dintre firele de obârșie ale Râului Voievozilor, așa cum apărea el menționat pe planul cadastral al Moșniței din 1776. Întreaga suprafață de teren este nisipoasă, cu un strat superficial de humus, doar în zona sa de NV, pe prima terasă dezvoltată în versantul stâng al meandrului sus-menționat, fiind identificată o așezare deschisă multistratificată, databilă din neolitic și până la începutul epocii moderne. Din punct de vedere strict topografic, această zonă este favorabilă habitatului uman, având surse de apă în apropiere și terase bine profilate în teren, care erau ferite de inundare la creșterea regimului freaticului în cazul precipitațiilor bogate. Se pare că, totuși, pedologia nisipoasă a reprezentat un impediment major, solul fiind lipsit de fermitate și impropriu construirii locuințelor, dar ușor de excavat pentru plasarea mormintelor (evident că această supoziție se bazează pe deducții logice, cercetările de teren desfășurate pe suprafață pârlogită nefiind în măsură să ofere un răspuns pertinent asupra acestei chestiuni).

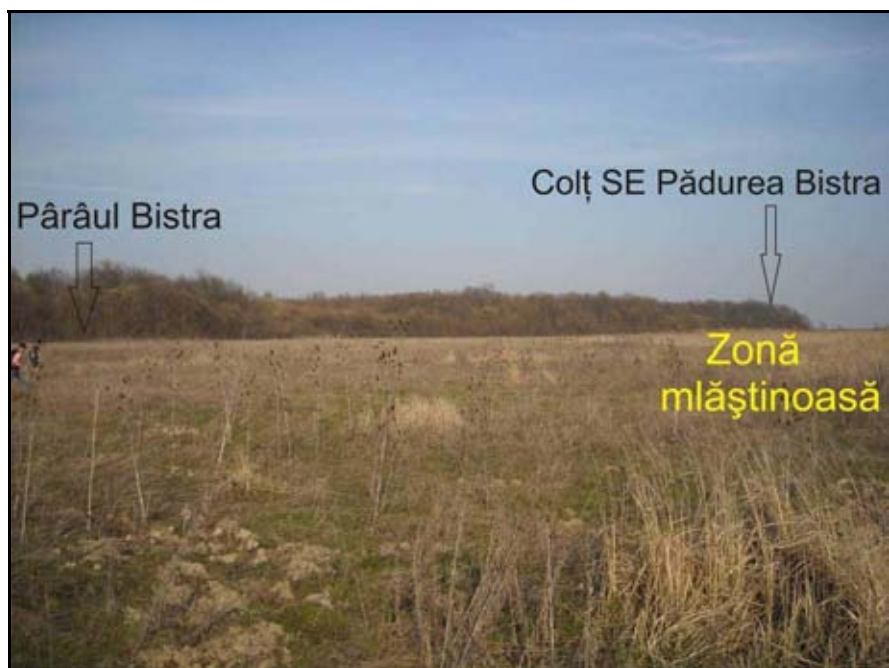

Fig. 123. Teren pârlogit și parțial mlăștinis în zona obiectivului Moșnița Veche 46 (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 45 23 N; 21 20 33 E)

La N de zona discutată în figura precedentă, înspre Pădurea Bistra, terenul coboară destul de accentuat, generând o suprafață mlăștinoasă destul de extinsă chiar și astăzi. Cu toate acestea este frapant că mlaștina respectivă nu apare pe nici una dintre hărțile pe care noi le-am consultat pentru redactarea prezentului studiu, în condițiile în care lucrările de hidroameliorații din ultimele decenii au coborât foarte mult regimul natural al freaticului. De asemenea, între această întinsă zonă mlăștinoasă și versantul stâng al Pârâului Bistra, probabil speculând un grind ceva mai înălțat, cercetările de teren au identificat o importantă așezare deschisă multistratificată, definită drept Moșnița Veche 46. Opinăm preliminar că în locația respectivă ar putea fi plasată chiar așezarea medievală dispărută, Bistra.

Fig. 124. Teren mlăștinis la S de Pădurea Bistra, în zona Livezi (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 45 14 N; 21 20 34 E)

Suprafața mlăștinoasă, însumând câteva zeci de hectare din regiunea Livezi, este marcată sugestiv prin situația ilustrată de fig. 124, surprinsă în primăvara anului 2010. Este de presupus că, în mod natural, regiunea respectivă era un teren impropriu atât locuirii, cât și practicării agriculturii, zona putând fi acoperită cu pâlcuri de copaci specifici sectoarelor umede, precum și cu stuf sau papură, resurse naturale deosebit de utile pentru acoperișurile locuințelor.

d) Sectorul de SE:

Ultima zonă convențională de analiză a dinamicii peisajului geografic din sectorul nostru de studiu este cea de SE, care se circumscrie suprafețelor cadastrale ale localităților Moșnița Veche, Moșnița Nouă și Albina. Limitele sunt furnizate de drumul local Moșnița Nouă – Moșnița Veche (în V); de linia convențională care pornește de la N de Moșnița Veche spre ESE, spre Iarc, străbătând regiunea Dealului Pricoroi și terenurile de la E de acesta (în N); de limita de E a arealului nostru de studiu, pentru sectorul de la V de Albina (în E) și de DJ 592 Moșnița Nouă – Albina (în S). Așa cum vom vedea mai jos, perioada de timp de aproape 250 de ani pe care încercăm să o analizăm în acest context (1769-2011) se caracterizează, și pentru acest sector, printr-o transformare perpetuă, accelerată de intervenția umană tot mai pregnantă, astfel încât peisajul natural inițial a fost drastic modificat.

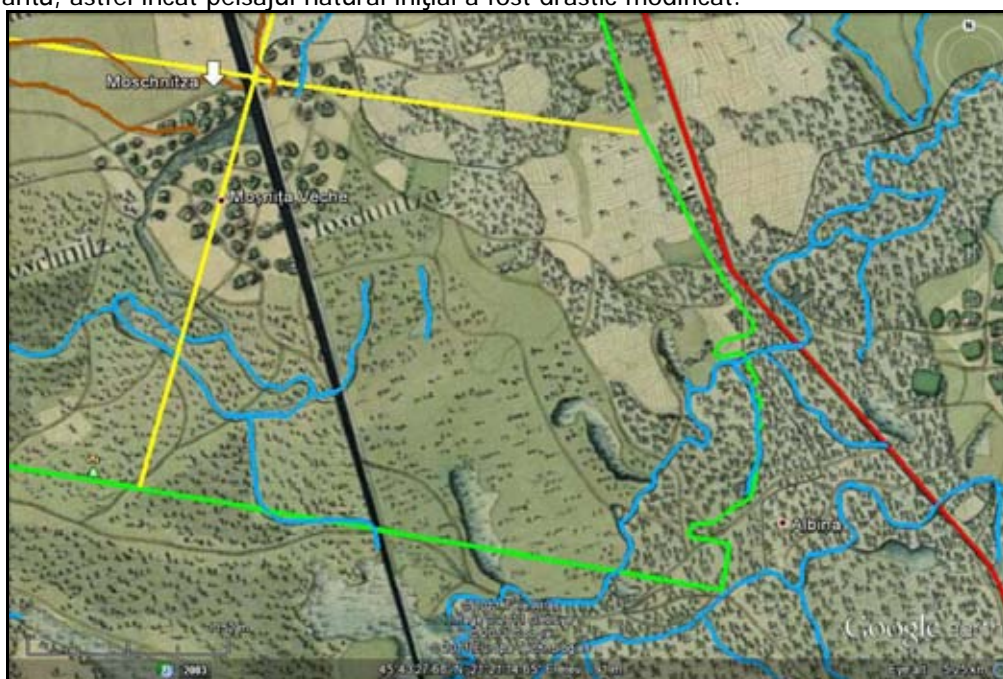

Fig. 125. Sectorul de SE al arealului de studiu conform primei ridicări topografice habsburgice (1769-1772)

Fig. 126. Realitățile istorico-geografice ale colțului SE al zonei de studiu, rezultate din suprapunerea hărții din 1772 peste imaginile satelitare actuale

Prima ridicare topografică habsburgică ne prezintă, pentru acest sector, o largă suprafață împădurită, dispusă sub forma unei perdele forestiere plasate la E de Moșnița, după Dealul Pricoroi, spre larc. O porțiune de pădure compactă este amplasată în versantul stâng al Râtului Bercoi, acoperind și actuala vatră a localității Albina, extinzându-se spre E până la marginea vetrei nestrămutate încă a Bucovățului și coborând peste Pârâul Bernar, spre Timiș. Cu toate acestea, cea mai mare parte a terenului este reprezentată de o întinsă pășune cu pâlcuri de copaci, care acoperă întreaga suprafață de la SE de Moșnița, până la drumul de poștă Timișoara – Chevereș, inclusiv peste intravilanul actuali Moșnițe Noi. Singurele terenuri agricole se află spre hotarul cu Bucovățul, între perdeaua de pădure menționată mai sus și larc. Traiectul valului III este foarte clar redat, străbătând zona împădurită pe o direcție generală SSE-NNV. Rețeaua hidrografică, destul de bine reprezentată, constă din câteva cursuri de apă numite precum și din trei suprafețe mlăștinoase importante, cea mai mare dintre acestea fiind plasată în apropierea drumului de poștă, la N de marea mlăștină de la Rātu Dracului. Extremitatea de SE este drenată de cursul sinuos și meandrat al Râtului Bercoi (numit pe această hartă) și care se varsă în suprafața mlăștinoasă menționată mai sus. Sectorul de la S de Moșnița este străbătut de câteva cursuri de apă care se înscriu în bazinul hidrografic al Râtului Stanciului, urmele acestora fiind încă limpede vizibile și astăzi în teren (vezi discuția detaliată mai jos).

Fig. 127. Colțul de SE al arealului de studiu pe harta cadastrală din 1774

Analizând realitățile peisagistice redate pe planul cadastral al Moșniței din 1774, constatăm că acestea sunt sensibil diferite față de ceea ce era redat pe prima ridicare topografică habsburgică, realizată cu câțiva ani mai devreme. Cu siguranță nu peisajul natural a fost cel care s-a schimbat atât de drastic, ci acuratețea înregistrărilor datelor de teren fiind cea care face diferența. Din păcate, în stadiul actual de investigare, nu putem preciza care dintre aceste două hărți este cea care se apropie cel mai mult de corectitudine. Planul cadastral în discuție ne prezintă o întinsă suprafață împădurită plasată la SE de Moșnița, iar în interiorul acesteia există mai multe poieni care erau utilizate ca și terenuri arabile. Rețeaua hidrografică este similară cu cea de pe prima ridicare din 1769-1772, fiind reprezentată de pâraiele și râurile drenate de Râtu Stanciului, precum și de Râtu Bercoi, la care se adaugă cele trei suprafețe mlăștinoase, dominate de Râtu Dracului. Traiectul drumului de poștă Timișoara – Chevereș delimitează la S zona noastră de interes, având un duct aproape rectiliniu, iar în punctele de traversare a rețelelor hidrografice sunt plasate poduri, probabil de lemn. În zona Dealului Pricoroi suprafața terenului este deja împărțită în loturi egale, care urmau a fi acordate localnicilor din Moșnița, aflată în pragul sistematizării.

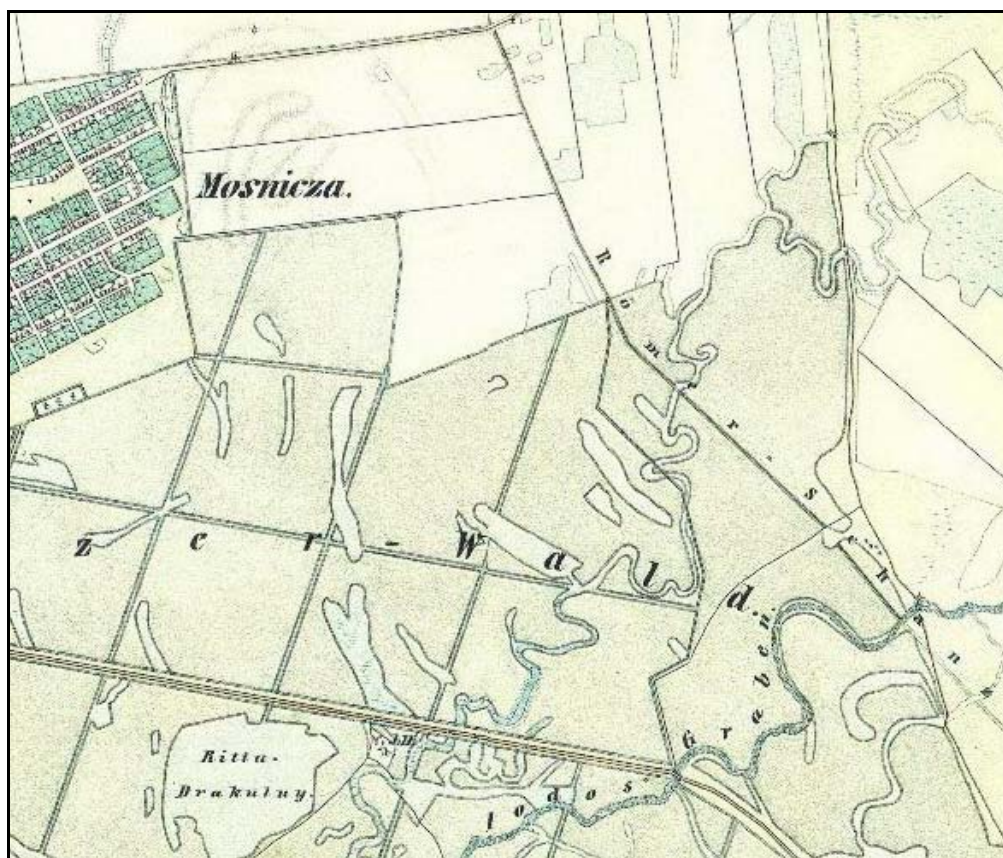

Fig. 128. Colțul de SE al arealului de studiu pe a doua ridicare topografică habsburgică (1806-1869)

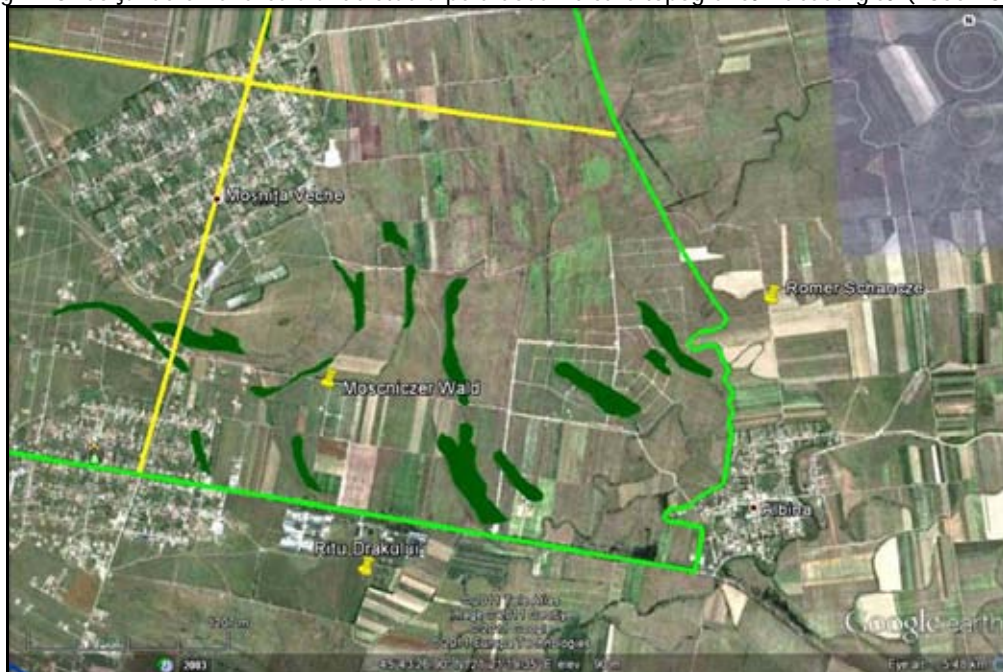

Fig. 129. Realități hidrografice și toponimice din colțul de SE al arealului de studiu rezultate din georeferențierea și suprapunerea celei de-a doua ridicări topografice habsburgice peste imagini satelitare actuale (editare în programul Google Earth)

Suportul cartografic furnizat de cea de-a doua ridicare topografică habsburgică ne prezintă un peisaj geografic schimbat radical, datorită intervențiilor antropice. În primul rând localitatea Moșnița este

sistematizată pe actualele coordonate planimetrice și spațiale, iar întinsele suprafețe împădurite nu mai există. Este, de asemenea, prima hartă a Moșniței pe care apare figurat cimitirul localității, amplasat în locația în care există și astăzi. Ceea mai mare parte a terenului este acum pășune, care ocupă întreaga zonă numită „Câmpu Moșnița”, fiind străbătută de drumuri dispuse în tablă de șah, pe o direcție generală SSV-NNE. Dealul Pricoroi și până înspre hotarul cu Bucovățul este utilizat ca și teren agricol, probabil și datorită solului nisipos și fertil. Suprafețele mlăștinoase sunt mai numeroase decât pe cele două hărți discutate mai sus, pe lângă cele trei deja cunoscute, existând alte câteva și în zona Câmpului Moșnița. Traiectul valului „roman” III apare clar figurat, urmărind aceeași direcție ca și pe hărțile precedente.

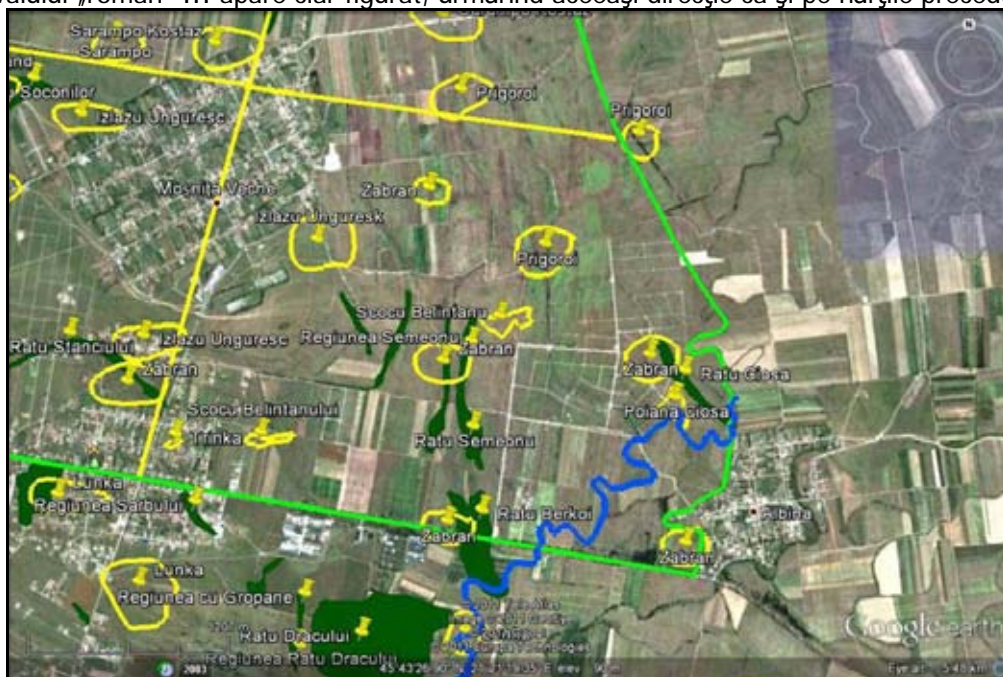

Fig. 130. Realități hidrografice și toponimice din colțul de SE al zonei de studiu rezultate din georeferențierea și suprapunerea planului cadastral din 1877 peste imagini satelitare actuale (editare în programul *Google Earth*)

Planul cadastral din 1877 furnizează, înainte de toate, cea mai detaliată situație micro-toponimică, multe dintre numele de locuri nemaipărând nici pe hărțile mai vechi, nici pe cele ulterioare. Astfel, zona de la SE de Moșnița, în zona cimitirului, se numește Izlazu Unguresc, iar Pricoroiul desemnează o largă suprafață de teren de la E de localitate, până spre Iarc. În intravilanul actual al Moșniței Noi (care la vremea respectivă nu exista), este plasat toponimul Trinkă, iar la E de acesta Scocu Belintanului. Cel mai des întâlnit toponim din acest sector de SE al arealului nostru de studiu este Zăbran, care apare figurat în cinci locații diferite: unul la E de Moșnița și S de Pricoroi; altul la S de Moșnița, spre actuala Moșnița Nouă; în zona fostei ferme avicole, la N de Rătu Dracului; la SV și la NV de Albina și în zona mlăștinilor de la Câmpu Moșnița, regiune mlăștinoasă numită pe acest plan cadastral drept Rătu Semeonului. Alte două toponime, Rătu Cioasa și Poiana Cioasa, desemnează un teren mlăștinos de la NV de Albina, drenat parțial de cursul de apă al Rătului Bercoi. Din punct de vedere peisagistic, la 1877 cea mai mare parte a acestui teritoriu era reprezentată de întinse suprafețe de pășuni, dar și de terenuri agricole, fragmentate de zone mlăștinoase destul de largi. Trebuie să ținem cont și de faptul că în acest sector se află cumpăna de ape dintre bazinul hidrografic al Begăi (aici se află izvoarele Rătului Stancului, tribut ar Șubulesei și, prin aceasta, Begăi) și cel al Timișului (prin cursul de apă al Rătului Bercoi). Declivitățile de pantă extrem de scăzute au generat numeroase fenomene de meandrare, băltire și înmlăștinire, situații care au fost anulate doar în a doua jumătate a sec. XX prin masive lucrări de hidroameliorații și îmbunătățiri funciare.

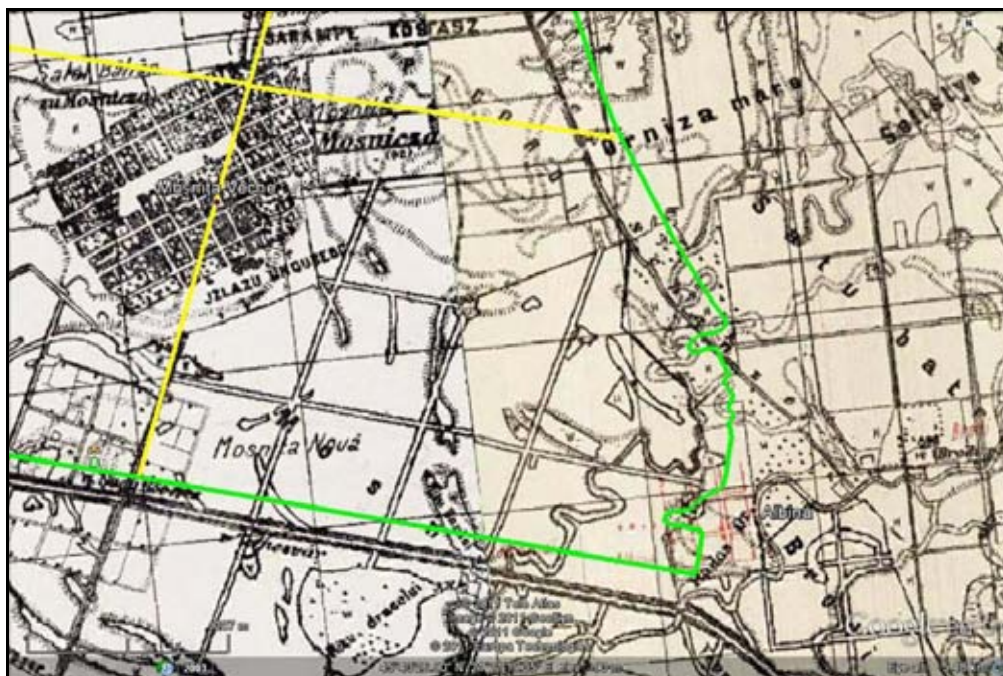

Fig. 131. Colțul de SE al arealului de studiu reprezentat pe Planurile Directoare de Tragere

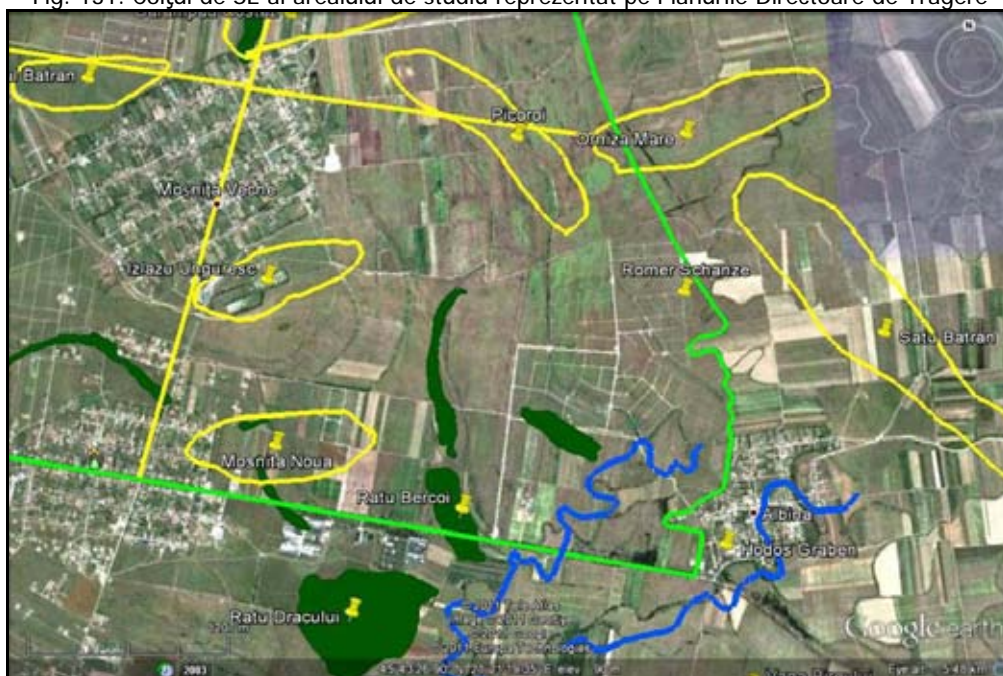

Fig. 132. Realități hidrografice și toponimice din zona de SE a zonei studiate, rezultate din georeferențierea și suprapunerea Planurilor Directoare de Tragere peste imagini satelitare actuale (editare în programul *Google Earth*)

Fig. 131 și 132 ne prezintă situația topografică figurată pe Planurile Directoare de Tragere din prima jumătate a sec. XX, când realitățile peisagistice și antropice sunt substanțial diferite față de situația de la 1877. Din punct de vedere toponimic, Izazu Unguresc desemnează zona cimitirului de la S de Moșnița Veche, Pricoroi un larg areal la E de această localitate, iar Orniza Mare marchează hotarul dintre Moșnița și Bucovăț, în zona Iarcului. Planimetria geometrică a Moșniței Noi este deja redată, chiar dacă localitatea nu este încă ridicată. Un toponim extrem de interesant, chiar dacă depășește limitele arealului nostru de studiu, este Satu Bătrân, plasat la NE de viitoarea localitate Albina și desemnează, de fapt, fosta locație a Bucovățului de dinainte de sistematizarea habsburgică, așa cum apărea aceasta și pe harta din 1769-1772. Rețeaua hidrografică este reprezentată de cursurile de apă ale Râtului Bercoi și ale Hodoș Graben,

acesta din urmă drenând zona Albina. Suprafețele mlăștinoase sunt relativ extinse, fiind plasate în aceeași zonă a Câmpului Moșnița, la N de marea mlăștină de la Rătu Dracului.

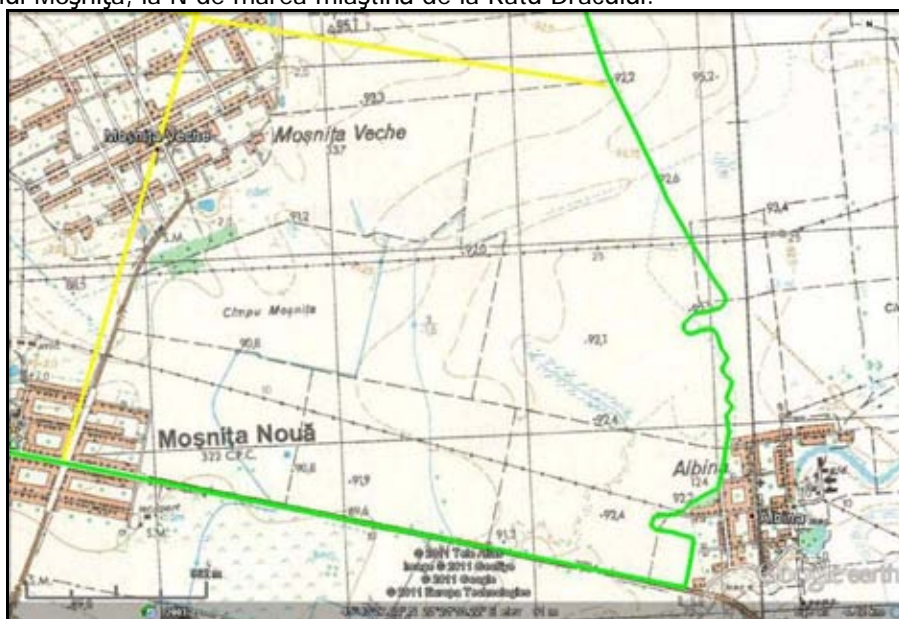

Fig. 133. Colțul de SE al arealului de studiu reprezentat pe harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975

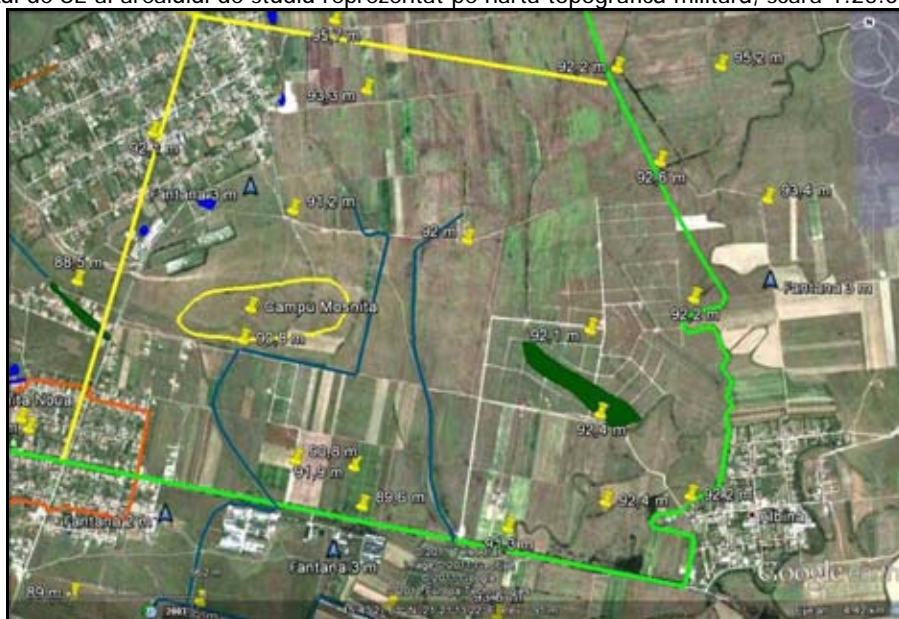

Fig. 134. Realități hidrografice și toponimice din zona de SE a arealului de studiu, rezultate din georeferențierea și suprapunerea hărții topografice, scara 1:25.000, ediția 1975 peste imagini satelitare actuale (editare în programul Google Earth)

Ultimul suport cartografic analizat de noi în prezentul demers constă în harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975, care ne oferă o ultimă frescă a peisajului geografic de dinainte de lucrările de îmbunătățiri funciare din anii '80 ai secolului trecut. Ca și în cazul celorlalte trei sectoare analizate mai sus, și în situația zonei de SE a arealului de studiu, utilitatea acestei hărți pentru înțelegerea dinamicii peisajului este destul de redusă fiind omise, dintr-un motiv care nouă ne scapă, o serie de elemente caracteristice ale reliefului sau rețelei hidrografice care existau, cu siguranță, și în 1974-1975 (pentru majoritatea celorlalte zone ale teritoriului românesc, aceste hărți sunt instrumente de lucru indispensabile, dar **nu** și pentru zona Moșnița). Din punct de vedere toponimic, singura locație menționată este Câmpu Moșnița, desemnând o zonă largă de la SE de cimitirul din Moșnița Veche. Peisagistic, putem constata că întreaga suprafață este reprezentată de un teren agricol, brăzdat de două canale de hidroameliorații care

pornesc de la S de Dealul Pricoroi, înaintând spre S, dincolo de DJ 592 Moșnița Nouă – Albina. Singura suprafață mlăștinoasă se găsește la NV de Albina, în zona actualului P.U.Z. Azzuro. Importante pentru demersul nostru sunt cotele altitudinale, care reflectă în mod real diferențele de nivel, precum și fântânile (care ne arată starea medie a cotei freatică de dinainte de coborârea nivelului general prin lucrările majore de îmbunătățiri funciare și ne permit să analizăm problematica existenței mlaștinilor). De asemenea, putem observa că pe latura de E a Moșniței Vechi există patru luciuri de apă, cantonate în fostele gropi de extracție a pământului, datând din momentul sistematizării moderne a localității.

Fig. 135. Terasa din versantul stâng al cursului superior a Râtului Stanciului (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 43 14 N; 21 20 08 E)

Peisajul geografic actual, analizat de noi în timpul investigațiilor din 2010-2011, reflectă cele peste două secole și jumătate de intervenții antropice masive, cu efecte drastice asupra schimbărilor de mediu. În figura 135 este ilustrată una dintre terasele foarte bine profilate și dezvoltate în versantul stâng al zonei de obârșie a Râtului Stanciului, la E de Moșnița Nouă. Terasa respectivă domină cu peste 2 metri diferență de nivel relativă talvegul Râtului Stanciului, care acum este regularizat și nu acumulează apă decât la creșterea nivelului freaticului. Locația favorabilă a fost speculată și prin amplasarea unei modeste așezări neolitice, denumite de noi Moșnița Veche 17 (pentru discuțiile detaliate, vezi fișa aferentă din cadrul *Anexei 2*).

Fig. 136. Traiectul fosil și regularizat al unuia dintre brațele care deșează în Râtu Dracului (vedere dinspre N, coordonate GPS foto: 45 43 12 N; 21 20 08 E)

Același tip de peisaj este surprins și în figura de mai sus, redând zona de la obârșia unuia dintre firele de apă care deșează în fosta mare mlaștină de la Râtu Dracului, fir de apă a cărui albie majoră este încă bine profilată în teren în ciuda lucrărilor agricole și de îmbunătățiri funciare. În ambii versanți evoluează terase de peste 2 metri diferență de nivel, speculate și de comunitățile umane, aici fiind identificată o mică așezare medievală, denumită Moșnița Nouă 16.

Fig. 137. Traiectul fosil și năpădit de vegetație al cursului principal al Râtului Bercoi (vedere dinspre NV, coordonate GPS foto: 45 43 03 N; 21 21 00 E)

Una dintre cele mai importante artere hidrografice care străbate arealul nostru de investigație este Râtu Bercoi, care apare figurat pe toate materialele cartografice istorice, este vizibil pe imaginile satelitare, iar ductul său poate fi urmărit și astăzi cu ușurință pe teren. Figura 137 prezintă un sector al

albiei majore a acestuia din luna martie 2011, constatându-se că lucrările moderne de hidroameliorații au coborât nivelul freaticului, astfel încât traiectul său este fosil și la precipitații bogate. De asemenea, chiar dacă profilul de albie încă se păstrează în forma naturală meandrată, aceasta a fost canalizată, versanții au fost puternic taluzați și curățați de vegetația specifică zonelor joase.

Fig. 138. Albia majoră a Râului Bercoi, acum taluzată și regularizată (vedere dinspre NE, coordonate GPS foto: 45 43 02 N; 21 21 00 E)

Situația descrisă mai sus poate fi și mai ușor înțeleasă din figura 138, unde avem un sector puternic taluzat al Râului Bercoi, care poate fi urmărit doar după adâncirea de peste 2 metri în relief, versanții fiind mult aplatizați de lucrările agricole moderne. Albia majoră acumulează secvențial apă la creșterea nivelului freaticului, terenul fiind impropriu chiar și practicării agriculturii moderne.

Fig. 139. Zonă mlăștinoasă la V de localitatea Albina, din zona de divagare a pâraielor care formează Râtu Bercoi (vedere dinspre SV, coordonate GPS foto: 45 43 03 N; 21 21 12 E)

La V de localitatea Albina, între numeroasele meandre al Râului Bercoi, există și astăzi suprafețe mlăștinoase destul de extinse, mlăștini care nu au directă legătură cu rețeaua hidrografică limitrofă, ci se datorează structurii pedologice care are în fundament depozite de argilă impermeabilă ce nu permite

infiltrarea apei de precipitații. Evident că aceste terenuri erau impropriei locuirii umane, situație certificată și de investigațiile sistematice care nu au surprins nici un fel de elemente arheologice.

Fig. 140. Traiectul Râtului Bercoi la V de localitatea Albina (vedere NNV, coordonate GPS foto: 45 42 48 N; 21 21 31 E)

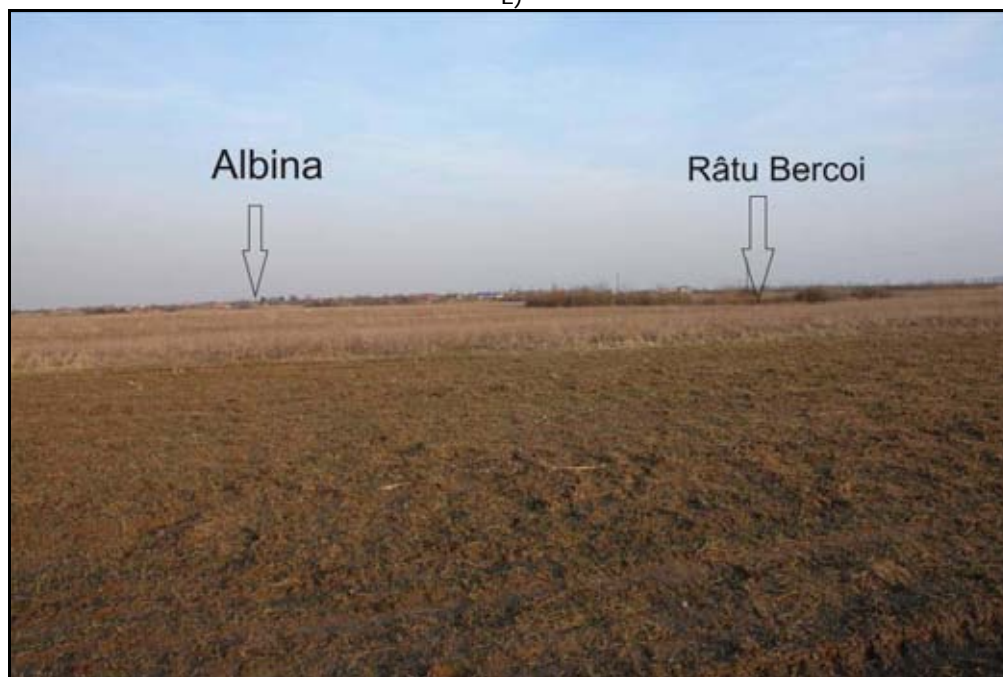

Fig. 141. Cursul superior al Râtului Bercoi la V de localitatea Albina (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 43 03 N; 21 21 41 E)

În figurile 140 și 141 am ilustrat alte două sectoare ale cursului meandrat al Râtului Bercoi, la V de localitatea Albina, încercând să arătăm terasele destul de bine profilate care se dezvoltă în ambii săi versanți. Și astăzi, chiar și în contextul canalizărilor moderne, Râtu Bercoi reprezintă un reper semnificativ în peisaj, având o albie majoră încă viguroasă, brodată de pâlcuri compacte de sălcii. Totuși, interesant este faptul că în zona imediat limitrofă a sa nu au fost identificate, în urma cercetărilor sistematice de

teren, obiective arheologice, motivele putând fi multiple și nu au legătură, din punctul nostru de vedere, cu eventualele inundații catastrofale.

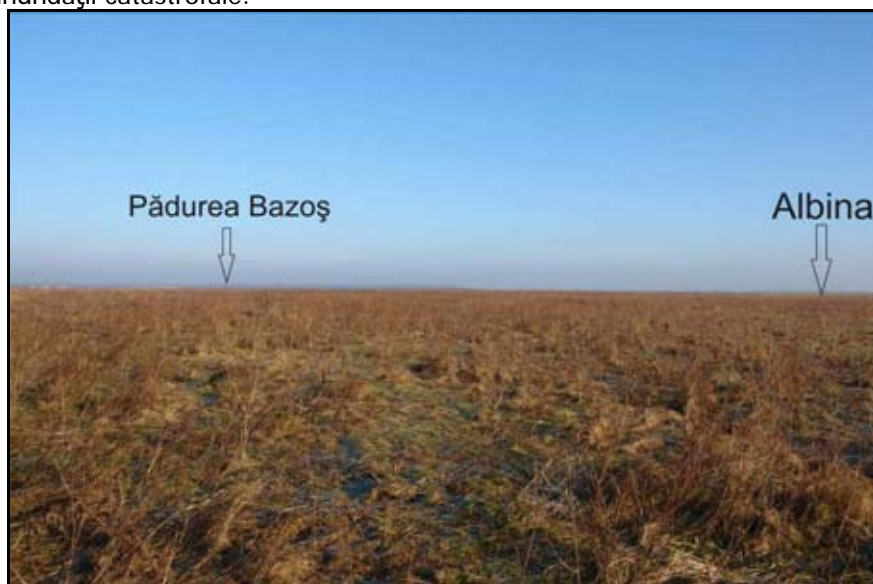

Fig. 142. Zonă nisipoasă, depusă sub formă de dune, la E de Moșnița Veche (vedere dinspre SV, coordonate GPS foto: 45 43 57 N; 21 20 47 E)

La E și SE de Moșnița Veche, dincolo de Dealul Pricoroi, spre Albina, există o suprafață de câteva sute de hectare în care structura solului este nisipoasă, căpătând aspectul unor dune ușor valonate și încă vizibile în peisaj în ciuda nivelărilor generate de agricultura modernă. Una dintre caracteristicile locului este lipsa oricăror rețele hidrografice, chiar și fosile (din păcate, în timpul investigațiilor noastre de teren nu am găsit indicii relevante care să ne permită să aflăm adâncimea pânzei freatice). Poate nu întâmplător, aflat în directă legătură cu această stare de fapt, se poate explica și lipsa obiectivelor arheologice, zona fiind improprie locuirii umane.

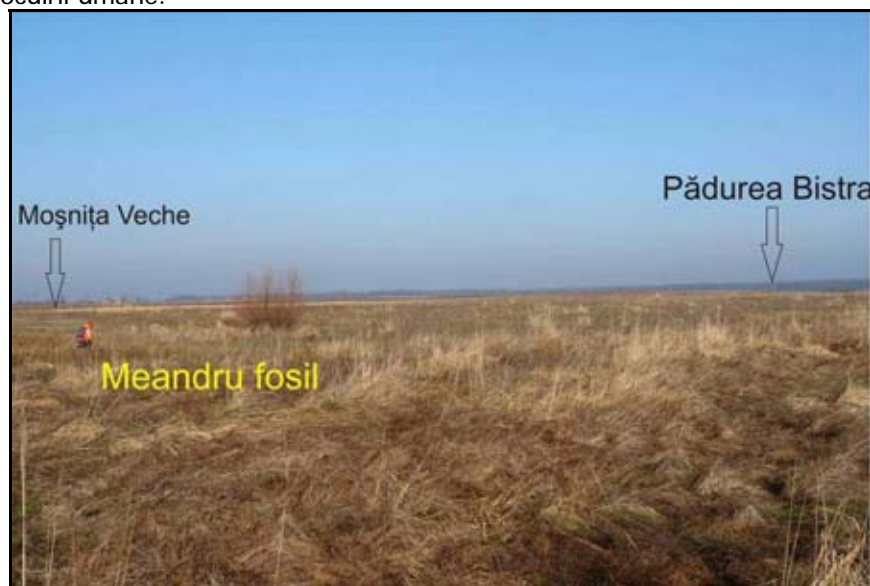

Fig. 143. Traiectul unui meandru fosil la E de Dealul Pricoroi (vedere dinspre ESE, coordonate GPS foto: 45 43 57 N; 21 21 07 E)

La NE de zona discutată în figura 143, peisajul actual capătă o dinamică mai accentuată, generată de prezența traiectului unor meandre fosile, actualmente canalizate și taluzate. Structura pedologică este, de asemenea, nisipoasă, dar prezența apei a permis ridicarea unor modeste așezări, databile în perioada sec. II-IV (vezi discuția detaliată din cadrul fișelor de sit ale obiectivelor Moșnița Veche 64 și 67, cuprinse în *Anexa 2*).

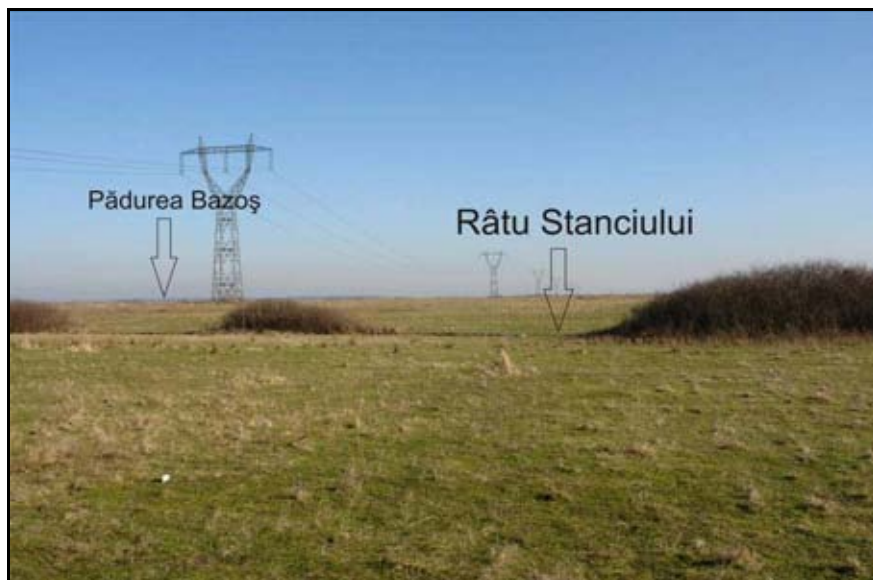

Fig. 144. Unul dintre meandrele fosile de pe cursul superior al Râtului Stanciului (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 43 35 N; 21 20 48 E)

Spațiul marcat de un aliniament care unește extremitățile estice ale Moșniței Noi și Moșniței Vechi este delimitat de traiectul foarte clar al Râtului Stanciului, acesta reprezentând un reper major în peisajul zonei de la Câmpu Moșniței. În ambii versanți ai săi se dezvoltă terase foarte bine profilate, dominând cu peste 2 metri albia sa majoră, actualmente canalizată și fără apă chiar și la creșterea nivelului freaticului. Interesantă este puținătatea descoperirilor arheologice din zonă, în condițiile în care favorabilitatea reliefului este ridicată: terase înalte, sursă de apă în apropiere, sol brun-nisipos fertil. Nu excludem prezența unor păduri compacte în timpurile preistorice sau istorice, care să fi împiedicat așezarea comunităților umane în această regiune.

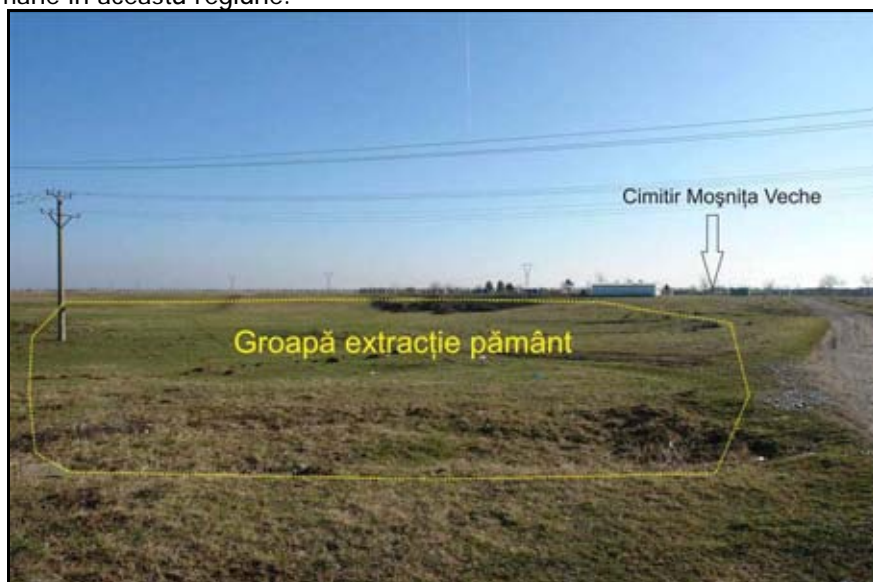

Fig. 145. Groapă modernă de extracție a pământului de la S de Moșnița Veche (vedere dinspre N, coordonate GPS foto: 45 43 49 N; 21 20 08 E)

La S de Moșnița Veche se află o altă groapă modernă de extracție a pământului, similară celor descrise în figurile 55, 56 și 106 și datând probabil de la finele veacului XVIII, din momentul sistematizării localității pe actualele coordonate. Și în această situație dorim să aducem în discuție faptul că astfel de intervenții își pun amprenta asupra peisajului natural, putând inclusiv duce la distrugerea unor obiective arheologice mai vechi (în imediata vecinătate a gropii, pe latura sudică a sa, se află așezarea post-romană Moșnița Veche 69, suprapusă de terenul de fotbal al acestei localități).

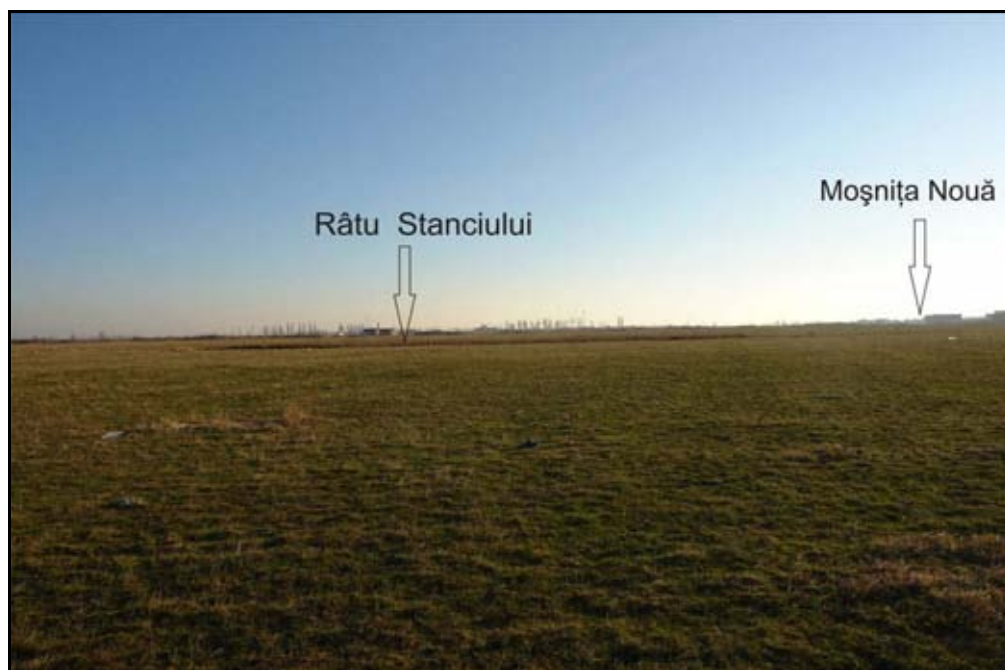

Fig. 146. Traiectul fosil al Râtului Stanciului în sectorul dintre Moșnița Nouă și Moșnița Veche (vedere dinspre N, coordonate GPS foto: 45 43 38 N; 21 20 21 E)

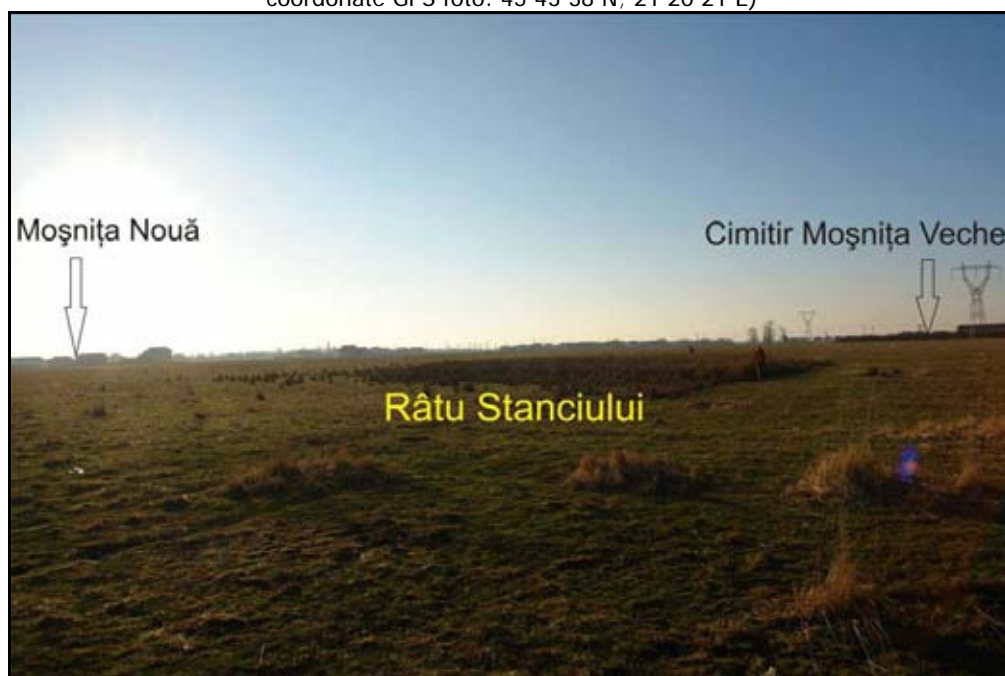

Fig. 147. Zonă mlăștinoasă din albia majoră a Râtului Stanciului, la S de cimitirul din Moșnița Veche (vedere dinspre E, coordonate GPS foto: 45 43 34 N; 21 20 19 E)

Situațiile ilustrate de figurile 146 și 147 surprind două sectoare ale cursului superior al Râtului Stanciului, din spațiul plasat actualmente între cele două Moșnițe. Se poate lesne observa traiectul încă vizibil al acestui curs de apă în teren, în ciuda puternicei taluzări generate de agricultura modernă și de activitățile de îmbunătățiri funciare, precum și prezența unor suprafețe mlăștinoase, care se reactivează la creșterea nivelului freaticului. Cercetările arheologice de teren au evidențiat în această zonă trei locații distincte: două post-romane (Moșnița Nouă 9 și 10); una preistorică neprecizabilă (Moșnița Nouă 10) și una hallstattiană (Moșnița Veche 68). Cantitatea redusă de material arheologic recoltată a putut fi generată și de puternica pârlogire actuală a terenului.

Fig. 148. Întinsă suprafață plană pârlogită în zona Zăbran, la E de Moșnița Veche și Moșnița Nouă, spre Albina (vedere dinspre V, coordonate GPS foto: 45 43 42 N; 21 21 43 E)

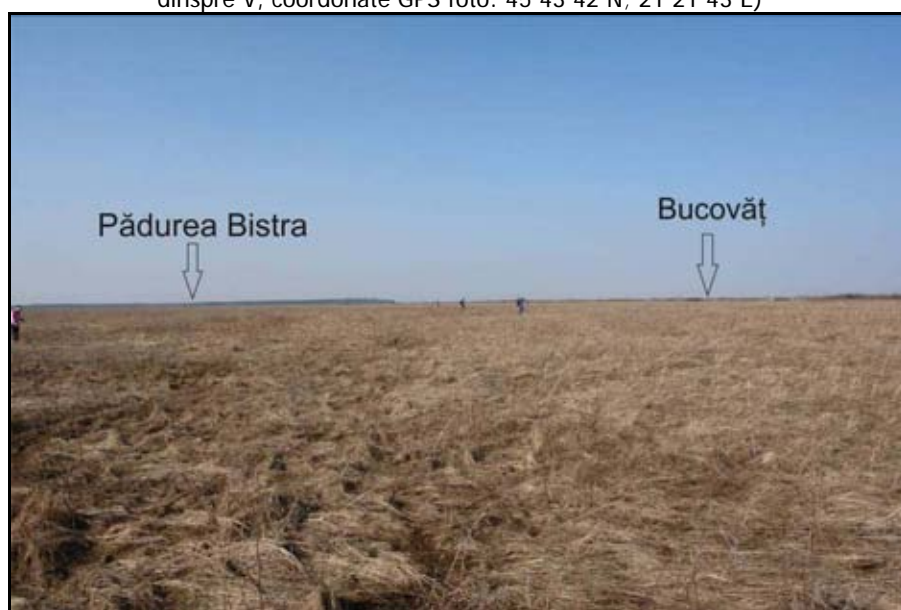

Fig. 149. Întinsă suprafață plană pârlogită în zona Zăbran, la E de Moșnița Veche și Moșnița Nouă, spre Albina (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 43 52 N; 21 21 54 E)

Extremitatea estică a hotarului cadastral al Moșniței Vechi, înspre zona Iarcului și limita cu Bucovățul, este astăzi un întins areal plan și pârlogit. Pe o suprafață de peste 100 ha terenul se menține cvasi-plan, lipsind și traiectele fosilizate ale unor cursuri de apă, iar structura pedologică este una brun-nisipoasă. Ca și în cazul situației discutate mai sus la figura 148, cercetările noastre nu au putut identifica indicii care să arate nivelul pânzei freatice. De asemenea, și în această zonă densitatea obiectivelor arheologice este foarte scăzută, putând avea legătură cu lipsa apei dar și cu existența unor întinse suprafețe împădurite, a căror prezență o putem doar bănuși nu și dovedi în stadiul și cu mijloacele actuale de investigare.

Fig. 150. Suprafață mlăștinoasă în zona Râtului Ciosa, la NV de localitatea Albina (vedere dinspre S, coordonate GPS foto: 45 43 31 N; 21 21 57 E)

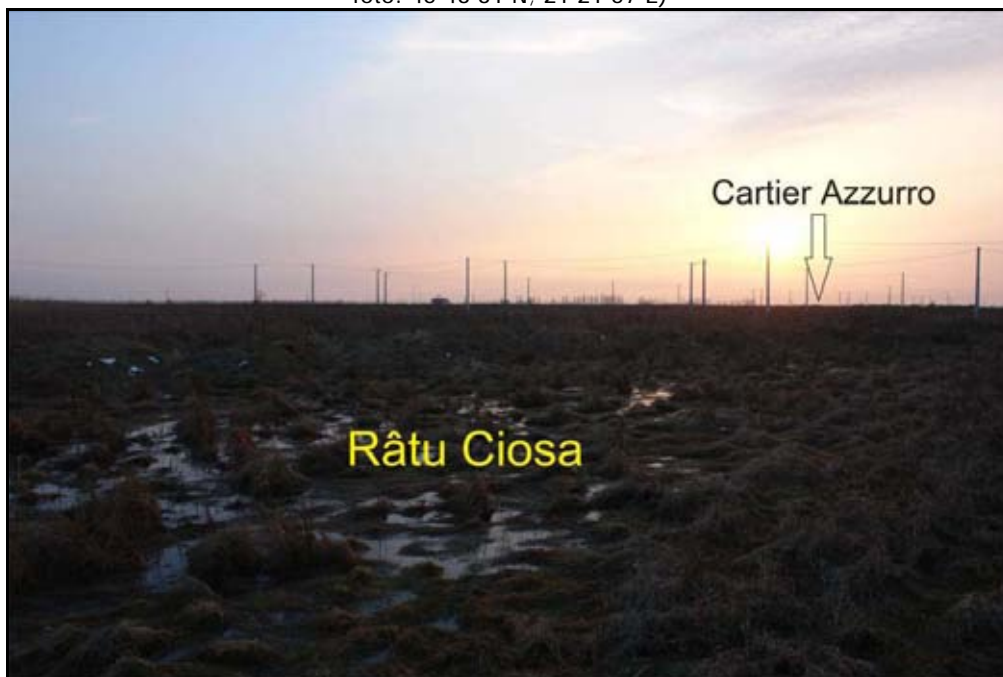

Fig. 151. Zona mlăștinoasă a Râtului Ciosa (vedere dinspre E, coordonate GPS foto: 45 43 22 N; 21 22 01 E)

Ultimele două situații pe care dorim să le prezentăm în cadrul acestui larg excurs care încearcă reconstituirea peisajului geografic natural din zona Moșnița se referă la o suprafață mlăștinoasă destul de extinsă cuprinsă astăzi în hotarul administrativ al localității Albina. Planul cadastral al Moșniței din 1877 numește această zonă Râtu Ciosa, marcând un teren de băltire, drenat parțial de Râtu Bercoi.

I.3. Hidrografia zonei Moșnița⁴³:

Apa a reprezentat și reprezintă un factor vital pentru toată lumea vie, astfel încât nu poate fi concepută viața fără apă. Omul a trebuit să țină mereu cont de distribuția surselor de apă, în funcție de acestea organizându-și modul de viață, apa fiind folosită la hidratarea oamenilor și animalelor, la prepararea hranei, la spălat, în activitățile meșteșugărești (olărit, metalurgie, etc.), în agricultură, pentru transport. Nu trebuie să uităm însă că surplusul de apă capătă conotații negative, prin inundații generate de revărsarea rețelelor hidrografice sau de creșterea nivelului freaticului la precipitații bogate.

Zona Moșnița fiind una joasă, cu o bogată rețea hidrografică naturală, excedentul hidric a fost cel care a guvernat existența omului, acesta fiind nevoit să se raporteze eficient la fluctuațiile debitelor. Probabil că nivelul mediu ridicat al freaticului a influențat semnificativ tipul de habitat (bordeiele sau gropile de provizii adânci, spre exemplu, nu puteau fi construite decât pe grinduri mai înalte pentru a fi evitate posibilele infiltrații)⁴⁴. De asemenea, o altă caracteristică a hidrografiei zonei noastre de interes, este dată de lipsa rețelelor majore, cu debit semnificativ. Așa cum pe larg am dezvoltat în subcapitolul de mai sus, majoritatea unităților hidrografice de suprafață sunt reprezentate de brațe de divagare, râuri, meandre fosile, care seacă total sau parțial în sezonul uscat. O parte semnificativă din cele 93 de obiective arheologice identificate **NU** se află în preajma unor cursuri de apă, ceea ce sugerează ipoteza că necesarul de apă al comunității era asigurat prin săparea de puțuri (pentru necesarul consumului uman și a activităților domestice), vitele putând fi adăpate și în bălți sau mlaștini aflate ceva mai departe de așezare.

Pentru perioada dominației turcești în zonă, informații asupra peisajului circumscris Moșniței ne parvin de la călătorul turc Evlia Celebi, care în descrierea sa privitoare la cetatea Timișoarei ne informează că „această cetate este astfel așezată în mlaștinile râului Timiș (sic!), încât seamănă cu o broască țestoasă culcată în apă...” . Vorbind despre modul de construcție al cetății face mențiuni asupra peisajului înconjurător: „...chiar dacă s-ar construi din cărămidă, locul acesta fiind noroios din cauza ploilor abundente și a pământului mlaștinos și mișcător de pe lângă marele râu, construcția din piatră nu ar rezista nici măcar câțiva ani și s-ar scufunda sub pământ...”⁴⁵.

Probabil cea mai fidelă reconstituire a peisajului de dinainte de lucrările de sistematizare este oferită de către Francesco Grisellini în a sa *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*, cât și de materialul cartografic din prima ridicare topografică habsburgică (vezi discuția detaliată din subcapitolul de mai sus). Francesco Grisellini, în partea a doua a lucrării sale, reușește o descriere în amănunt a ceea ce a însemnat Banatul de câmpie în perioada imediată cuceririi habsburgice⁴⁶.

Datorită proceselor de subsidență, a energiei de pantă scăzute, cât și a gradului sporit de colmatare care a determinat înmlăștiniri și divagări ale cursurilor de apă, după cucerirea Banatului de către habsburgi (1718), au fost demarate de autoritățile acelor vremuri ample lucrări hidroameliorative ce au constatat în asanarea terenurilor mlaștinoase, regularizarea unor cursuri de apă, precum și în crearea unor sisteme de poldere. Aceste lucrări au continuat și în perioada comunistă prin săparea unor canale de coborâre a pânzei freatice.

Din rațiuni atât economice, cât și urbanistice în perioada 1720-1728 debutează lucrările de sistematizare hidrografică, perioadă în care au fost realizate patru regularizări ale canalului Bega. Totodată, important în modificarea peisajului geografic inițial a fost crearea sistemului de poldere, precum

⁴³ Autor L. Măruia.

⁴⁴ Totodată putem menționa și notațiile de ordin logic formulate de regretatul Fl. Medeț, care descriind gropile unor morminte de incinerare de epoca bronzului, face observația conform căreia gurile urnelor funerare se aflau la o adâncime foarte mică, de cca. 0,20- 0,30 m adâncime (situație întâlnită în necropolele de la Peciu Nou, Timișoara - Fratelia, Voiteg), în acest sens acesta considerând că: „această situație pune serios sub semnul îndoielii așa zisa teorie a mlaștinilor de nelocuit din câmpia Banatului și indică, de asemenea, că în zonă creșterea naturală a solului [...], este practic nulă...” (Fl. Medeț, *Cămpurile de urne funerare din Banat*, în *AMN*, 32, 1995, p. 298-299).

⁴⁵ Analiza critică a textului la M. Guboglu, *Călătoria lui Evlya Celebi efendi în Banat*, în *SIB*, 2, 1970, p. 36-37; Al. Rusu, C. Rudnănu, *Călători străini despre Banat și Timișoara (sec. XVIII-XIX)*, în *SIB*, 2, 1970, p. 141-153.

⁴⁶ Pentru detalii Fr. Grisellini, *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*, Timișoara, 2006, p. 218-223.

și a celor două noduri hidrotehnice de la Coștei și Topolovăț. Lucrări hidroameliorative s-au desfășurat și în perioadele următoare, acestea având în principal rolul de coborâre a freaticului zonei⁴⁷.

Pentru a nu repeta informațiile dezvoltate la descrierea peisajului geografic, unde componenta hidrografică a jucat un rol major, în cadrul acestui subcapitol vom trece în revistă doar elementele definitorii ale rețelei hidrografice actuale care, așa cum am mai spus-o de mai multe ori pe parcursul acestei lucrări, trebuie văzute prin prisma transformărilor majore survenite în ultimele două secole și jumătate.

Rețeaua hidrografică naturală permanentă de suprafață este reprezentată actualmente de Pârâul Șubuleasa și de afluentul său, Pârâul Bistra.

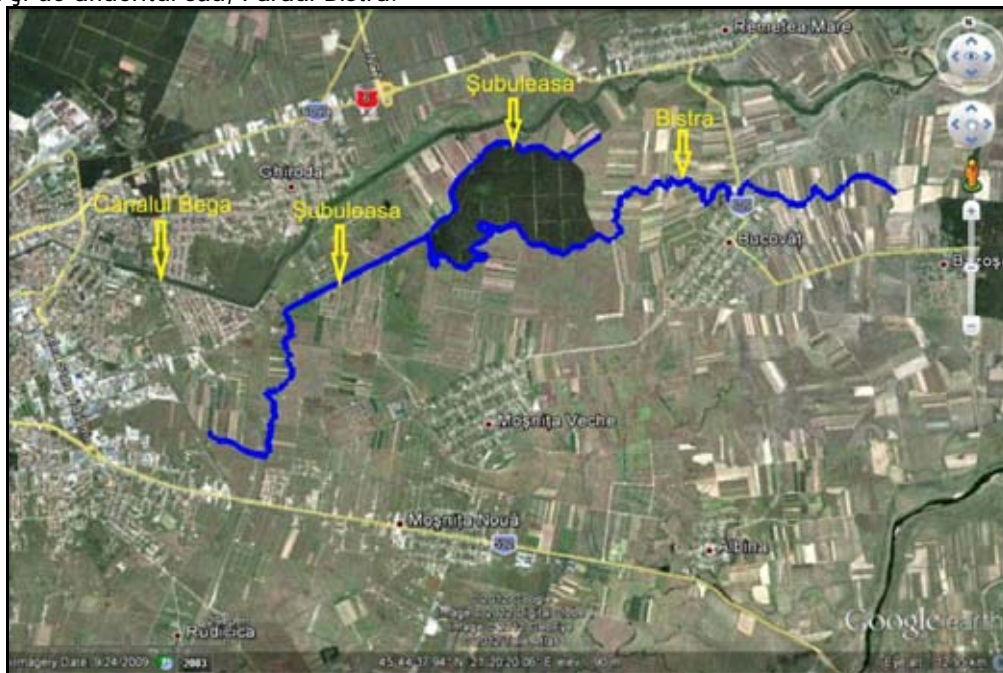

Fig. 152. Rețeaua hidrografică naturală actuală din zona Moșnița (imagine satelitară Google Earth)

Șubuleasa: este cea mai importantă arteră hidrografică naturală de suprafață, care drenează cea mai mare parte a arealului nostru de studiu, cu excepția colțului de S și SE. Lungimea totală a acestui pârâu este de cca. 20 km, iar cursul său nu este întotdeauna ușor de urmărit, cel puțin pentru sectorul inferior, care este suprapus total de actuala vatră a Municipiului Timișoara. Urmărind evoluția sa în timp, pe baza analizei materialului cartografic avut la îndemână, constatăm că, de fapt, Șubuleasa desemnază cursul mijlociu și inferior al unui pârâu care se formează în aval de fosta locație a „Satului Bătrân”, drenând numeroasele brațe de divagare și rături ale Begăi Vechi. Odată cu regularizarea și îndiguirea Begăi în zona de la S de localitatea Ghirada, Bega Veche nu mai primea apă din cursul principal, iar numeroasele brațe de divagare se fosilizează. După intervențiile de îmbunătățiri funciare din a doua jumătate a sec. XX, zona sa de obârșie a fost modificată total și canalizată, astfel încât astăzi este aproape imposibil de precizat care ar putea să fie izvorul propriu-zis, acesta fiind reprezentat de apele freatice și de infiltrație din versantul stâng al actualului curs al Canalului Bega, la NE de Pădurea Bistra, în apropierea

⁴⁷ Asupra lucrărilor de hidroameliorații și rolul acestora în modificarea peisajului vezi și Al. Zănescu, *Pagini din trecutul folosirii și amenajării apelor din sistemul Timiș – Bega*, în *Probleme actuale în gospodărirea apelor. Concepții de cercetare – proiectare – exploatare*, 1, Timișoara, 1982, p. 38-49; M. Olaru, *A history of about 300 years of high waters and hydrotechnic constructions in Banat (I)*, în *Review of Historical Geography and Toponomastics*, 1, 2006, 1, p. 89-106; R. Nedelcu, E. Man, *Lucrări de îmbunătățiri funciare în spațiul hidrotehnic Banat – Județul Timiș. Trecut, prezent și viitor*, în *Buletinul Științific al Universității „Politehnica” din Timișoara, România. Seria Hidrotehnică. Consacrată sesiunii științifice de 50 de ani de învățământ hidrotehnic în Timișoara*, 57, 1998, 2, p. 841-852; V. Ardelean, *Modificări ale peisajului geografic în urma lucrărilor hidroameliorative din Câmpia Banatului*, în *SGB*, 2, 1972, p. 98-104; E. Meșter, Șt. Grigore, *Considerațiuni asupra numelui și cadrului fizico-geografic al orașului Timișoara*, în *SGB*, 1, 1970, Timișoara, p. 9-29;

fortificației medievale de la Remetea Mare „Cetate”⁴⁸. Inițial, Șubuleasa marchează liziera nordică a pădurii mai sus-menționate, pentru ca apoi să aibă un curs liniar canalizat pe o distanță de 2,3 km, până la S de Cartierul Șarta al Timișoarei.

Fig. 153. Sector canalizat al Șubulesei la V de Pădurea Bistra, vedere dinspre SV (coordotate GPS foto: 45 45 25 N 21 19 12 E)

Imaginea de mai sus surprinde un astfel de sector canalizat al Șubulesei, plasat la V de Pădurea Bistra, drenând un areal care era în mod natural mlăștinos, cu numeroase brațe de divagare ale Begăi Vechi, aproape de confluența cu Pârâul Bistra. Lățimea medie a luciului de apă este de 6-7 m, iar adâncimea de 0,5 metri, valori care se mențin pe întreaga perioadă a anului. Din păcate, în timpul investigațiilor noastre, nu am putut întreprinde o estimare a debitului, iar informații publicate nu există, după știința noastră.

⁴⁸ Asupra acestui aspect vezi și L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, M. Ardelean, A. Stavilă, L. Bolcu, O. Borlea, P. Horak, C. Timoc, C. Floca, L. Vidra, *op. cit.*, p. 410-416.

Fig. 154. Versantul stâng al Pârâului Șubuleasa în zona fostei mori Moșnița, vedere dinspre S (coordonate GPS foto: 45 44 14 N 21 17 36 E)

La S de cartierul Șarta, cursul Șubulesei se înscrie pe albia sa naturală, bine profilată în teren, păstrând încă unele meandre. Chiar dacă astăzi este canalizată și versanții sunt puternic taluzați de lucrările de hidroameliorații, pe maluri a început să se refacă vegetația specifică zonelor umede, cu sălcii, papură, răchită, etc.

Fig. 155. Nod hidrotehnic pe cursul mijlociu al Șubulesei, vedere dinspre S (coordonate GPS foto: 45 43 52 N 21 17 23 E)

La cca. 700 m N de DJ 592 Timișoara – Moșnița Nouă există un nod hidrotehnic de unde cursul Șubulesei subtraversează marele canal care preia apă din Bega din zona cartierului Șarta, schimbându-și

direcția de curgere înspre V și apoi NV, ieșind din hotarul localității Moșnița. Sectorul inferior al pârâului poate fi dificil de urmărit deoarece este suprapus de intravilanul Timișoarei și este supus unor modificări majore. În mod natural, acesta marca limita sudică a cartierului Fabric și se vărsa în Râul Bega în zona actualului sens giratoriu de la intersecția Bulevardului Corneliu Coposu cu str. Pestalozzi.

Bistra: este un pârâu cu o lungime de aproximativ 19 km, avându-și obârșia dintr-o zonă cu numeroase meandre fosile de la NV de localitatea Bazoș. Ca și în cazul Șubulesei, și Bistra drenează, de fapt, pânza freatică ridicată din această zonă de câmpie joasă, iar datorită declivității de pantă foarte scăzută, prezintă un curs deosebit de sinuos. După îndiguirea Begăi și construirea numeroaselor canale de desecare, întregul curs al pârâului a devenit unul temporar, secând în sezonul cald sau în perioadele secetoase. Cea mai mare parte a cursului său superior a rămas vizibilă în teren în ciuda taluzărilor moderne, chiar dacă în zona localității Bucovăț există sectoare care sunt acum complet colmatate. Pe teritoriul comunei Moșnița, Pârâul Bistra marchează exclusiv liziera sudică și vestică a pădurii omonime, motiv pentru care albia sa s-a păstrat la parametri naturali.

Fig. 156. Sector al cursului Pârâului Bistra, pe latura de SE a pădurii omonime, vedere dinspre V (coordonate GPS foto: 45 45 18 N 21 20 57 E)

Fig. 157. Sector al cursului principal al Pârâului Bistra în pădurea omonimă, vedere dinspre V (coordonate GPS foto: 45 45 32 N 21 20 16 E)

În figurile 156 și 157 sunt ilustrate două sectoare ale cursului său, așa cum au fost surprinse în cursul lunii martie 2010, atunci când nivelul pânzei freatice era ridicat. Cu prilejul unor alte verificări de teren desfășurate în zona Pădurii Bistra din luna martie 2006, cea mai mare parte a cursului pârâului era complet secată. Un element extrem de important, datorat prezenței pădurii, îl reprezintă preservarea foarte bună a cadrului natural și a morfologiei inițiale a albiei, aici lipsind practic intervențiile antropice moderne. Se poate observa astfel că albia minoră este foarte bine profilată în teren, luciul de apă situându-se la o diferență de nivel de până la 5-6 metri față de terenul din jur. Acest lucru poate furniza un indiciu important în interpretarea fenomenului de revărsare și inundare, în condițiile în care bazinul hidrografic al Bistrei este unul redus și nu poate acumula debite bogate. Probabil că, în mod natural, și celelate brațe fosile sau rături din zona investigată de noi prezentau aceeași morfologie sau aceleași caracteristici.

Fig. 158. Braț fosil al Pârâului Bistra, văzut dinspre V (coordonate GPS foto: 45 45 34 N 21 19 37 E)

Tot în zona Pădurii Bistra, pârâul omonim se despletește în mai multe brațe, care au format râurile și bălțile de la confluența cu Șubuleasa și Bega Veche, una dintre aceste situații fiind ilustrată în figura de mai sus. Bineînțeles că astăzi toate aceste cursuri de apă reprezintă faza finală de evoluție a rețelei hidrografice, influențată major de intervențiile umane moderne.

Dinamica neîntreruptă a hidrografiei zonei Moșnița va cunoaște ultima sa etapă de evoluție în a doua jumătate a sec. XX, când tendința pentru exploatarea maximală a terenurilor agricole s-a concretizat prin masive lucrări de îmbunătățiri funciare. Figura 159 surprinde situația existentă în anul 1975, așa cum apare ea figurată pe harta topografică, scara 1:25.000, deci înainte de aceste intervenții. În suprafața pe care noi am investigat-o prin cercetări sistematice, în acel an, Pârâul Șubuleasa încă meandra în zona Satului Bătrân, iar pe latura de SV a Pădurii Bistra se mai păstrau câteva belciuge care au aparținut cândva Begăi Vechi și Bistrei (pentru detaliile discuției, vezi și mai sus analiza colțului de NV al arealului de studiu). Rețeaua de canale de desecare este încă slab reprezentată, drenând zonele joase de la S de Pădurea Bistra precum și spațiul cuprins între cele două Moșnițe.

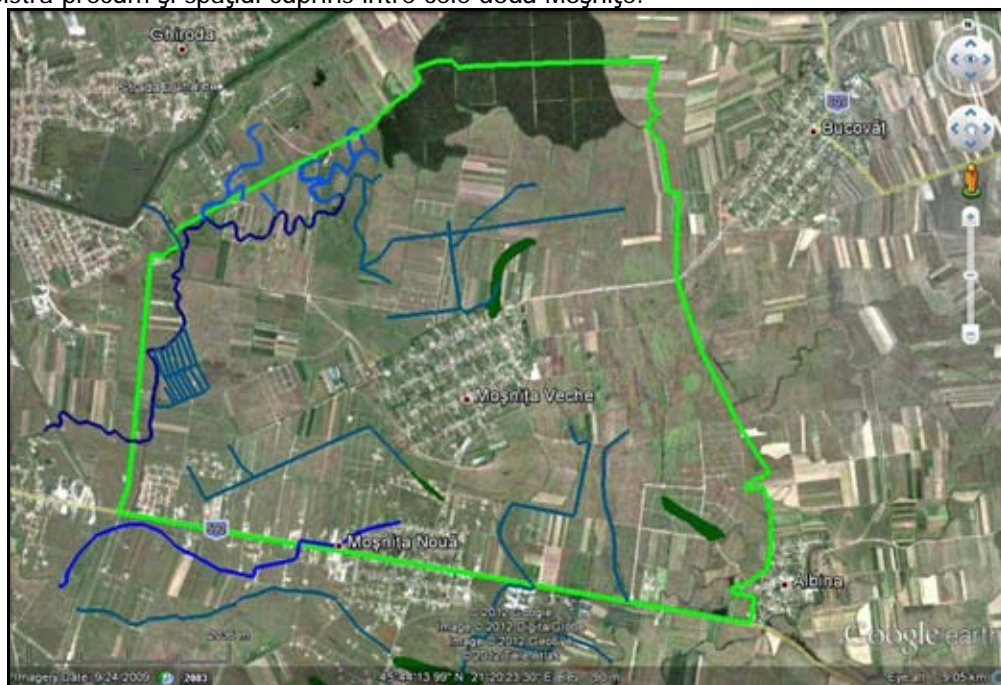

Fig. 159. Unitățile hidrografice din arealul studiat figurate pe harta topografică, scara 1:25.000, ediția 1975 (suprapunere peste imagini satelitare în programul *Google Earth*)

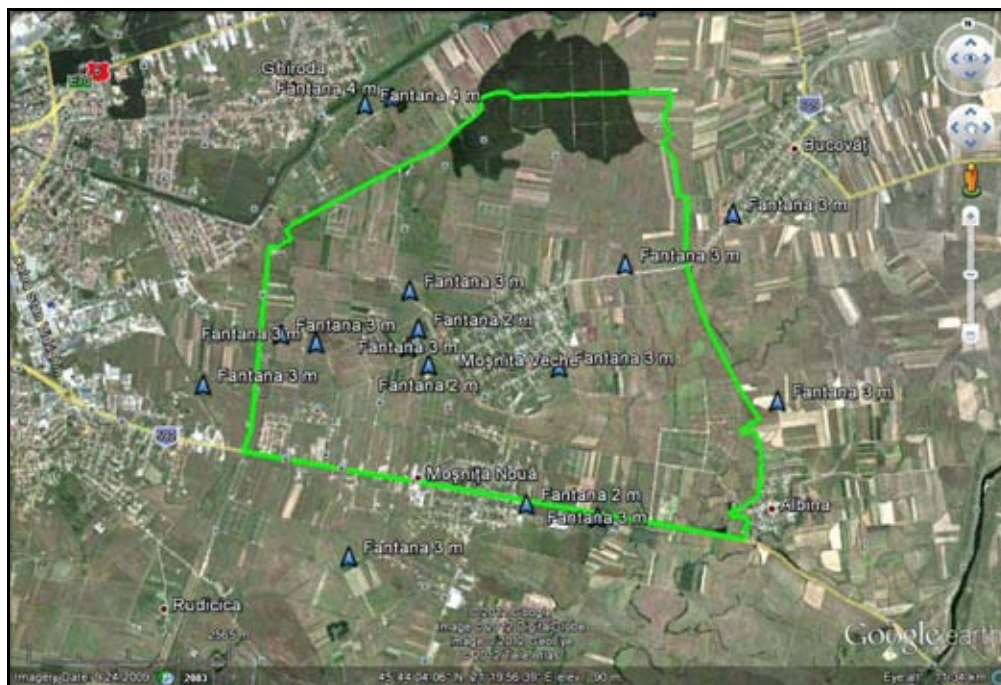

Fig. 160. Adâncimea medie a nivelului freaticului în zona Moșnița (prelucrare a hărții topografice, scara 1:25.000, ediția 1975)

În analiza caracteristicilor habitatului uman în zonele de câmpie joasă, problematica apelor subterane este una dintre cele mai complexe și nu întotdeauna ușor de reconstituit, omul ținând mereu cont de fluctuațiile acestora⁴⁹. Situațiile întâlnite în zona Moșnița exprimă cel mai bine acest raport, fiind ilustrat prin numeroase exemple atât la analiza peisajului geografic general, cât și în cadrul fișelor de sit cuprinse în *Anexa 2*.

Apele subterane sunt clasificabile în două mari categorii: *ape freatice* și *ape de adâncime*, acestea manifestându-se în funcție de relief și de structura hidrogeologică a unei zone⁵⁰. Câmpia de subsidență a Timișului este formată din depozite cuaternare, suprapuse de un orizont al nisipurilor albastre de vârstă pleistocen-superioară care sunt purtătoare ale freaticului și care, la rândul lor, sunt acoperite de nisipuri lössoide sau aluviuni. Alimentarea freaticului se realizează în principal indirect, prin deversarea subterană a fluxului freatic din câmpiile piemontane, dar și datorită apelor pluviale, acestea având însă un rol secundar⁵¹. Vârful acumulărilor de apă se produce la sfârșitul iernii, după topirea zăpezii, cu precădere în lunile martie și aprilie, când bazinele superioare ale râurilor sunt nevoite să colecteze cantități însemnate de apă. La polul opus nivele minime ale freaticului se situează în lunile septembrie și octombrie, datorită secetei prelungite și a evaporației accentuate⁵², situații pe care le-am întâlnit și noi pe parcursul cercetărilor din 2010 și 2011.

Relevantă, din punctul nostru de vedere, este harta topografică din 1975 care redă adâncimea medie a luciului de apă din fântânile existente înainte de ultimele și cele mai importante lucrări de

⁴⁹ Pentru o punere în temă generală, vezi și M. Comșa, *Rolul mediului natural (munți, păduri, bălți) în menținerea elementului autohton la nord de Dunăre în secolele III-VII p.C.*, în *Carpica*, 27, 1998, p. 54-65; S. Dumitrașcu, *Considerații geomorfologice, pedologice și geografice privind nord-vestul României în epocile dacică și romană*, în E. Iaroslavschi, V. Crișan, G. Florea, G. Gheorghiu (ed.), *Studii de istorie antică: omagiu profesorului Ioan Glodariu*, Deva, 2001, p. 279-286; Al. Gyuriș, *Contribuții la geografia istorică a Banatului în secolele VI-XII*, în *AB, S.N.*, 4, 1995, p. 393-413; I. Băcănar, I. Ghercec, *Harta așezărilor omenești atestate în decursul mileniului al II-lea în Banatul Românesc – considerații și interpretări geografice*, în *Studii și cercetări geologice, geofizice, geografice. Seria Geografie*, tom XVI, nr. 2, București, 1969, p. 213-223.

⁵⁰ M. Albu, *Mecanica apelor subterane*, București, 1981; I. Cobzariu, A. Ungureanu, *Considerațiuni hidrogeologice asupra stratului acvifer din câmpia joasă a Timișului inferior*, în *Probleme de hidrometrie*, 2, București, 1972.

⁵¹ Vezi toată discuția la Gh. Ianoș, *Riscuri pedohidrice în partea central-vestică a Câmpiei Banatului*, Timișoara 2008, p. 65 și urm.

⁵² I. Ujvári, *Geografia apelor României*, București, 1972, p.34 și urm.

hidroameliorații (vezi supra, fig. 160). Se observă ponderea valorilor cuprinse între 2 și 3 m, excepție făcând zona de la V de Pădurea Bistra unde adâncimea medie este de 4 metri. Rezultă astfel un nivel al freaticului destul de ridicat, care putea fi ușor atins prin săparea unor puțuri, chiar și cu mijloace rudimentare, oferind surse de apă potabilă pentru comunitatea respectivă⁵³.

Apele de adâncime sunt mai puțin importante pentru subiectul nostru și aparțin depozitelor panoniene formate din argile și marne, fiind întâlnite la adâncimi de 250-350 m și având adesea caracter artezian datorită proceselor de afundare treptată a depozitelor purtătoare de apă⁵⁴.

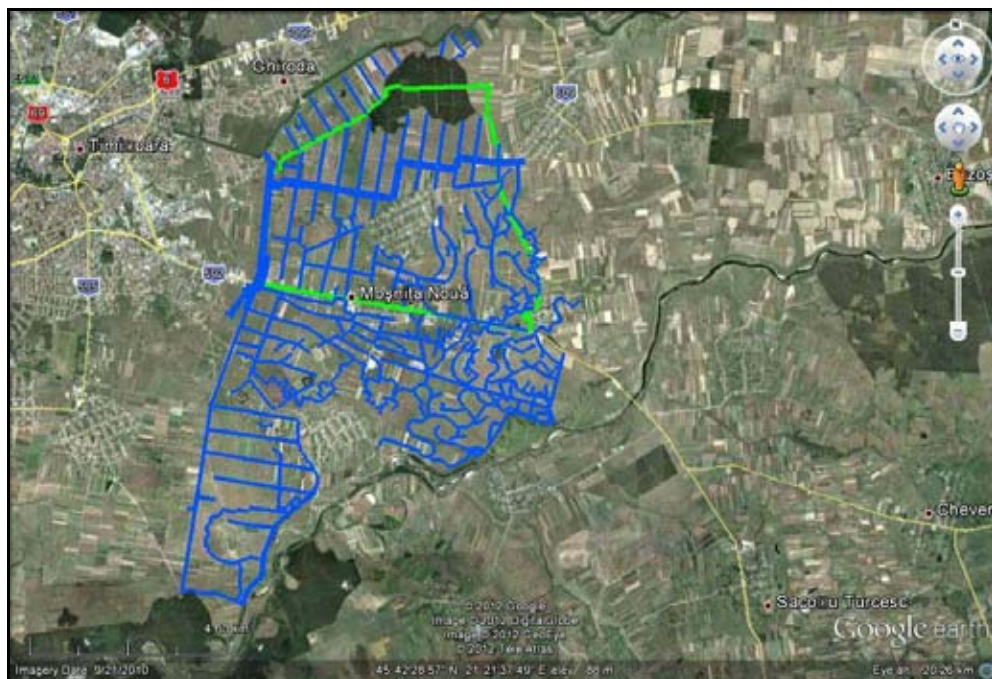

Fig. 161. Digitizarea rețelei de canale de hidroameliorații actuale pe interfluviul Bega - Timiș în zona Moșnița (prelucrare a imaginilor satelitare *Google Earth*)

Pentru înlăturarea excedentului de apă din sol, nivelarea terenurilor accidentate și redarea agriculturii unor suprafețe tot mai extinse, în anii '70-'80 ai secolului trecut, s-a procedat la înfăptuirea unor acțiuni de îmbunătățiri funciare fără precedent, care au transformat atât regimul hidrografic, cât și peisajul. Figura 161 prezintă rețeaua de canale moderne pe întregul interfluviu Timiș-Bega în zona Moșnița. Se constată astfel că, pentru zona care face parte din bazinul hidrografic al Begăi (zonă joasă, cu rețea naturală complexă și haotică) s-au trasat canale liniare, dispuse în tablă de șah, drenând eficient tot terenul. Sectorul care este tributar Timișului dispune de o rețea hidrografică naturală mai bine marcată în teren, care nu a putut fi eliminată prin nivelările moderne, astfel încât s-a procedat la canalizarea și taluzarea vechilor cursuri de apă.

⁵³ În cercetările arheologice de pe teritoriul Banatului de Câmpie au fost descoperite astfel de puțuri în contexte databile din neolitic și până la începuturile epocii moderne, dintre care menționăm cele de la Uivar (neolitic), Dumbrăvița – șoseaua de centură, Giarmata – autostrada (perioada sec. II-IV), Sânnicolau Mare – „Seliște”, Timișoara (perioada medievală). O bibliografie informativă vizează A. Bejan, Al. Zărnescu, *Fântână de lemn descoperită la Timișoara*, în *Tibiscus*, 4, 1975, p. 233-239; A. Bejan, L. Măruia, *Sânnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2004*, București, 2005, p. 327-329.

⁵⁴ I. Munteanu, R. Munteanu, *Timiș- Monografie*, Timișoara, 1999, p.29; A. Țenu, *Apele subterane de adâncime din Banat*, în *Studii de hidrogeologie*, 12, 1975, p. 59-74

Fig. 162. Digitizarea rețelei de canale de hidroameliorații actuale în zona noastră de studiu (prelucrare a imaginilor satelitare Google Earth)

Această rețea deasă de canale a avut și un efect distructiv asupra siturilor arheologice, multe dintre cele identificate de noi fiind afectate mai mult sau mai puțin, un exemplu sugestiv fiind dat de obiectivul Moșnița Nouă 7. Importanța așezare neolitică este tăiată median de două astfel de canale, care distrug total zona centrală a așezării.

În ansamblul său, rețeaua hidrografică a zonei Moșnița, atât de suprafață, cât și de adâncime, se caracterizează printr-o complexitate deosebită, dată nu atât de importanța cursurilor de apă cât, mai degrabă, de mutațiile la care a fost supusă datorită intervențiilor umane în perioada modernă. Cercetarea detaliată a acestora poate oferi un dosar important în înțelegerea raportului om-mediul pentru zonele joase și parțial mlăștinoase ale Banatului de câmpie.

I.4. Caracteristicile climatice ale zonei Moșnița⁵⁵:

Rolul, influența și importanța factorilor climatici asupra activităților umane sunt elemente majore, astfel încât o simplă trecere în revistă a celor definitorii ar lărgi mult cadrul subiectului de față⁵⁶. Încă de la

⁵⁵ Autor L. Măruia.

⁵⁶ Aspectele generale au mai fost abordate și la L. Măruia, *Cercetări interdisciplinare vizând reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei*, Timișoara, 2011, p. 75 și urm. O bibliografie informativă asupra relației dintre elementele climatice și activitatea umană vizează M. Cărciumaru, *Mediul geografic în Pleistocenul Superior și culturile paleolitice din România*, București, 1980 (cu bibliografia); idem, *Condițiile climatice din timpul sedimentării depozitelor pleistocene din Peștera Hoților de la Băile Herculane*, în *SCIVA*, 25, 1974, 3, p. 351-357; idem, *Paleomediul și geocronologia tardenoazianului de la Erbicieni (jud. Iași)*, în *SCIVA*, 35, 1984, 4, p. 288-300; idem, *La relation homme-environnement, élément important de la dynamique de la société humaine au cours du Paléolithique et de l'Épipaléolithique sur le territoire de la Roumanie*, în *Dacia, N.S.*, 29, 1985, p. 7-34; M. Bitiri, M. Cărciumaru, *Așezarea paleolitică de la Bușag și mediul său natural*, în *Marmația*, 5-6, 1979-1981, p. 79-106; M. Cărciumaru, M. Anghelinu, E.C. Nițu, M. Cosac, G. Murătoareanu, *Geo-Archéologie du paléolithique moyen, paléolithique supérieur, épipaléolithique et mésolithique en Roumanie*, Târgoviște, 2007, p. 49-81; F.V. Mureșan, *Calamități naturale și variații climatice în prima jumătate a secolului al XVIII-lea – impactul acestora asupra habitatelor umane din districtul românesc al Bistriței*, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Bariț” Cluj Napoca*, 43, 2004, p. 113-129; L. Boia, *Omul și clima: teorii, scenarii, psihoze*, București, 2005; I.C. Drăgan, S. Airinei, *Geoclima și istoria*, București, 1993; N. Ionac, *Clima și comportamentul uman*, București, 1998; E. Teodoreanu, *Bioclimatologie umană*, București, 2002 (cu o bibliografie substanțială); W.C. Dickinson, *Archaeology, anthropology and climatology*, în *Integrative Plant Anatomy*, 2000, p. 437-452; A.J. Kalis, J. Merkt, J. Wunderlich, *Environmental changes during the Holocene climatic optimum in*

început trebuie precizat faptul că într-un discurs care încearcă lămurirea comportamentului uman în raport cu caracteristicile climatice și care se referă la un interval de timp lung (din neolitic și până la începutul sec. XVIII), analizarea condițiilor de mediu va avea relevanță doar dacă aceasta va fi întreprinsă secvențial, pe fiecare din etapele cronologice în discuție. Pe de altă parte, studiile de analiză trebuie să se refere la zona noastră de studiu sau, în cel mai rău caz, la un areal imediat limitrof, astfel încât extrapolările să nu fie prea largi și cu o marjă de variabilitate prea extinsă. Din păcate, în majoritatea studiilor de arheologie sau istorie, condițiile climatice ale regiunii respective sunt preluate din lucrări de geografie care se referă la situația **actuală** și nu la elementele definitorii ale epocii în discuție⁵⁷. Pentru zona Banatului de Câmpie nu s-au întreprins, după știința noastră, până la ora actuală, studii de climatologie istorică și de geoarheologie care să ofere un punct de plecare informațional multumitor, bazat pe probe și analize minuțioase, pentru ultimii 10.000 de ani. Lipsind analizele, vom fi nevoiți să ne referențiem la obiective arheologice limitrofe sau la studii generale, ale căror date le putem accepta prin extrapolare, cu rezervele de rigoare⁵⁸.

Climatul, definit ca și un regim multianual al vremii, este compus dintr-o sumă de factori care se intercondiționează: regimul termic, regimul pluviometric, regimul eolian, radiația globală, nebulozitatea, umiditatea relativă sau evapotranspirația. În analiza raporturilor dintre om și mediul ambiant aceste elemente au jucat un rol extrem de important, determinând anumite particularități ale habitatului uman de-a lungul vremii. Dar, așa cum precizam și mai sus, în cazul analizării zonei Moșnița, lipsa unor studii punctuale și precise de paleoclimatologie împiedică formularea, în cele mai multe situații, a unor răspunsuri autentice vizând raportul om – mediul ambiant.

Caracteristicile climatice ale zonei de câmpie joasă bănățeană sunt influențate atât de poziția geografică la nivelul Europei, care generează un specific al circulației maselor de aer, circulație

Central Europe – human impact and natural causes, în *Quaternary Science Review*, 22, 2003, 1, p. 33-79; J. Riel – Salvatore, G. Popescu, C.M. Barton, *Standing at the gates of Europe: human behavior and biogeography in the Southern Carpathians during the Late Pleistocene*, în *Journal of Anthropological Archaeology*, 27, 2008, 4, p. 399-417; Arie S. Isaar, *Climate Changes During the Holocene and their Impact on Hydrological Systems*, Cambridge University Press, 2003; M. Țicleanu, A. Vasas, G. Bindea, *Reflets des realites paleogeographiques premesolithiques (preholocene) du Bassin Pannonien dans la tradition mythique europeene et ouest-asiatique*, în *XIle Congres International de Sciences Préhistoriques et Protohistoriques*, Bratislava, 2, 1991, p. 110-120; Zs. Ruzsiczay-Rüdiger, L. Fodor, G. Bada, Sz. Leél-Össy, E. Horváth, T.J. Dunai, *Quantification of Quaternary vertical movements in the central Pannonian Basin: A review of chronologic data along the Danube River, Hungary*, în *Tectonophysics*, 410, 2005, 1-4, p. 157-172; B. Erdei, L. Hably, M. Kázmér, T. Utescher, A. A. Bruch, *Neogene flora and vegetation development of the Pannonian domain in relation to palaeoclimate and palaeogeography*, în *Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology*, 253, 2007, 1-2, p. 115-140 (cu bibliografia recentă); P.D. de Menocal, *Cultural responses to climate change during the late Holocene*, în *Science*, 292, 2001, p. 667-673.

⁵⁷ Pentru o punere în temă a metodologiei de investigare a paleoclimatologiei vezi și următoarele manuale: R. S. Bradley, *Paleoclimatology. Reconstructing climates of the Quaternary*, Elsevier Academic Press, 2001; B. Saltzman, *Dynamical paleoclimatology. Generalized theory of global climate change*, Yale University Press, 2001 (vezi și critica teoriei lui Saltzman la K.A. Maasch, R.J. Oglesby, A. Fournier, *Barry Saltzman and the Theory of Climate*, în *Journal of Climate – Special Section*, 18, 2005, p. 2141-2150); D. Anderson, K. Maasch, D. Sandweiss (ed.), *Climate change and cultural dynamics. A global perspective on Mid-Holocene transitions*, Elsevier, 2007; W. Burroughs, *Climate change in prehistory. The end of the reign of chaos*, Cambridge University Press, 2005; idem, *Does the Weather Really Matter?*, Cambridge University Press, 1997; V. Gornitz (ed.), *Encyclopedia of Paleoclimatology and ancient environments*, Springer Science, 2009.

⁵⁸ Pentru paleolitic și mezolitic vezi M. Cărciumaru, *Studiul paleoclimatic și geocronologic asupra unor stațiuni paleolitice din Banat*, în Fl. Mogoșanu, *Paleoliticul din Banat*, București, 1978, p. 90-97; idem, *Mediul geografic în pleistocenul superior...*, p. 45-61; 190-200; 217-236. Un raport al analizelor paleobotanice efectuate la Zăbrani la J. Nandris, *Aspect of Dacian economy and Hughland zone exploitation*, în *Dacia, N.S.*, 25, 1981, p. 231-254. Pentru epoca dacică vezi și determinările paleobotanice efectuate de M. Cărciumaru, *Cercetări paleoclimatice și paleoetnobotanice în stațiunea de la Cărlomănești (jud. Buzău). Date privind cultivarea unor cereale și plante de cultură*, în *SCIVA*, 28, 1977, 3, p. 333-364; idem, *Considerații paleoetnobotanice și contribuții la agricultura geto-dacilor*, în *Thraco-Dacica*, 4, 1983, p. 126-134; idem, *Considerații paleoetnobotanice și contribuții la agricultura geto-dacilor (II)*, în *Thraco-Dacica*, 5, 1984, 1-2, p. 171-176; idem, *Considerații paleoetnobotanice și contribuții la agricultura geto-dacilor (III)*, în *Thraco-Dacica*, 6, 1985, 1-2, p. 182-188; idem, *Considerații paleoetnobotanice și contribuții la agricultura geto-dacilor (IV)*, în *Thraco-Dacica*, 7, 1986, 1-2, p. 129-133; idem, *Plante folosite de traco-geto-daci (Încercare de sinteză), (V)*, în *Thraco-Dacica*, 8, 1987, 1-2, p. 171-176.

determinată de centrul de acțiune termică sezonier (anticlonul siberian), cât și de centrul de acțiune dinamică (anticlonul azoric și siberian)⁵⁹.

Prin poziția sa, zona noastră de interes se încadrează în condițiile climatului temperat continental, cu influențe submediteranene, ceea ce determină fenomene climatice caracterizate prin diversitate și neregularitate.

Rolul **maselor de aer** este adesea definitoriu în ceea ce privește specificul climatic dintr-o anumită zonă, astfel că zona Moșnița este caracterizată de interferența maselor de aer de origine vestică cu cele continentale de origine estică, acestea fiind frecvent influențate de mase de aer cald ce traversează Marea Mediterană, precum și de mase de aer rece, de origine polară⁶⁰. Pentru zona noastră de interes, predominante sunt următoarele direcții de circulație:

- **circulația vestică**- se manifestă atât în perioada caldă cât și în cea rece, determinând ierni blânde, iar vara contribuie la scăderea temperaturii, generând precipitații bogate și instabilitate accentuată a vremii;
- **circulația polară**- determină scăderi bruște de temperatură, precipitații bogate în averse și o nebulozitate accentuată;
- **circulația tropicală**- cu o direcție generală SV-NE, poartă o cantitate însemnată de vapori, rezultând astfel ierni blânde, cu precipitații lichide și veri cu vreme instabilă și descărcări electrice. Vara, în perioadele când advecția aerului tropical se produce dinspre sud-est, vremea este călduroasă și secetoasă⁶¹.

Regimul eolian este dominat de circulații ale maselor de aer denumite generic drept „vânturi de vest”, având o direcție predominantă din sector nord-vestic și estic. O frecvență scăzută o au vânturile de origine sudică și sud-vestică (cu o valoare a predominanței de 2,7 %), acestea fiind prezente mai ales în lunile aprilie și mai⁶². În această zonă a Câmpiei de Vest viteza medie a vântului se limitează la valoarea de 2,2 m/s, valorile cele mai mici înregistrându-se în lunile august-septembrie – 1,8-1,9 m/s, pe când cele mai mari valori se înregistrează în lunile martie-aprilie, cu valori de 2,6-2,7 m/sec. Cu toate că valoarea medie a regimului eolian se păstrează la un nivel scăzut, există și extreme care se plasează până la 40 m/sec⁶³. Faptul că relieful zonei Moșnița nu prezintă declivități semnificative, care să ofere adăpost, a făcut ca problematica expunerii la vânt să fie una dintre cele mai importante pentru comunitățile umane, îndeosebi pentru perioada sezonului rece. Din acest punct de vedere credem că ar fi foarte utile comparațiile etno-arheologice pentru explicarea unor comportamente habitationale cauzate de condițiile meteo (evident că pentru a avea succes un asemenea demers, în prima fază trebuie investigate sistematic prin săpătură obiectivele arheologice). În intenția noastră se regăsește un proiect de arheologie experimentală care se referă la parcurgerea pedestră în lunile de iarnă cu temperaturi scăzute și viscol, timp de cel puțin o săptămână, a unor sectoare din Banatul de Câmpie, spre a înțelege impactul climei și, în principal, al vântului asupra comportamentului uman.

Temperatura aerului deține, probabil, cel mai mare impact în ceea ce privește influențarea evoluției anumitor comunități, a comportamentului economic al acestora, dar și asupra organizării structurii și a vieții sociale. Pentru zona limitrofă Timișoarei, temperatura medie multianuală actuală se plasează în jurul valorii de 10,6°C, iar de când au loc observații meteorologice moderne, temperatura medie anuală în acest areal a avut un caracter stabil, înregistrându-se abateri de 61,5 % în sens pozitiv și

⁵⁹ V. Ghibedea, E. Grigercsik, L. Băcanu, *Precipitațiile atmosferice în Câmpia Banatului și în dealurile piemontane vecine*, în *Studii de Geografie a Banatului*, 1, 1970, p. 59-98; V. Ghibedea, L. Băcanu, E. Grigercsik, *Topoclimatele din Câmpia Banatului*, în *Studii de Geografie a Banatului*, 2, 1972, p. 45-75; V. Ghibedea, *Anomalii ale regimului precipitațiilor atmosferice din Banat*, în *Geografia Banatului*, Timișoara, 1976, p. 53-67; V. Lascu, D. Brătean, D. Petrescu, *Considerații climatice asupra regimului termic al părții de vest a României*, în *Geografia Banatului*, Timișoara, 1976, p. 83-88.

⁶⁰ E. Grigercsik, *Frecvența maselor de aer atmosferice pe teritoriul României și consecințele acestora pentru economia agricolă a Câmpiei Banatului (1952-1973)*, în *Geografia Banatului- material pentru cursurile de geografie*, Timișoara, 1976, p.67 și urm.

⁶¹ I. Munteanu, R. Munteanu, *Timișoara-Monografie*, Timișoara, 2002, p.16.

⁶² V.Ghibedea, L. Băcanu, E. Grigercsik, *Topoclimatele din Campia Banatului*, în *Studii de Geografie a Banatului*, 2, 1972, p.48.

⁶³ L. Băcanu, *Particularitățile dinamicii atmosferei în zona orașului Timișoara*, *Studii de Geografie a Banatului*, 3, 1973, p.81 și urm.

de 38,5 % în sens negativ, cea mai importantă abatere fiind de + 1,8° C. Temperaturile medii lunare prezintă un ascendent în primele șapte luni ale anului, înregistrându-se maxima în luna iulie, cu valoarea de 21,1 °C, iar începând din luna august se înregistrează tendința descendentă a valorilor temperaturilor, minima de -1,6 °C fiind înregistrată în luna ianuarie⁶⁴.

Observațiile meteorologice științifice întreprinse în ultimul veac și jumătate au arătat că numărul zilelor cu îngheț la sol este de 90, fiind notate, de asemenea, variații importante de la un an la altul. Primele brume apar, ocazional, la sfârșitul lunii octombrie, iar ultimele la mijlocul lunii aprilie, având consecințe importante asupra etapelor de vegetație a plantelor. Un element extrem de important, din punctul nostru de vedere, îl reprezintă fenomenul de îngheț la sol, care deține un rol ambivalent: unul negativ, întrerupând, între altele, activitățile gospodărești edilitare (săparea de gropi, spre exemplu); unul pozitiv, „betonând” drumurile de pământ desfundate sau mlaștinile și permițând astfel desfășurarea unui trafic mult mai lesnicios. De asemenea, apariția înghețului și brumei provoacă veștejirea vegetației, asigurând astfel, spre exemplu, areale de vizibilitate mult mai bune între comunități, al căror câmp vizual se lărgeste astfel simțitor față de sezonul cald.

Regimul termic de primăvară joacă un rol important deoarece condițiile atmosferice au influențe hotărâtoare atât asupra stării de vegetație a culturilor de toamnă, cât și în modul de organizare a activităților cotidiene de pregătire a terenurilor pentru semănat sau de organizare a altor meșteșuguri casnice, stagnante peste iarnă (este de presupus că, cel puțin pentru mediul rural, meșteșugul olăritului sau metalurgia nu se puteau practica în perioada sezonului rece, din considerente practice cât se poate de evidente).

Frecvența zilelor cu temperaturi specifice din zona Moșnița reprezintă un alt factor de analiză din cadrul structurii regimului termic, grupat pe următoarele categorii:

- **numărul mediu al zilelor de îngheț:** este de 91 de zile, în mod obișnuit primul îngheț fiind înregistrat în luna octombrie, iar ultimul în prima jumătate a lunii aprilie;
- **numărul zilelor de iarnă:** cu o temperatură maximă de 0 °C, numărul acestor zile este redus la aproximativ 23, acest fapt fiind influențat de masele de aer provenite din sud;
- **numărul mediu al zilelor de vară:** cu o temperatură maximă de 25 °C, este de aproximativ 100, acestea fiind cuprinse în intervalul aprilie-octombrie;
- **numărul zilelor tropicale:** cu temperatura maximă de 30 °C, pentru această zonă este de 40 de zile, acestea încadrându-se în lunile iulie-august, când durata de strălucire a soarelui este maximă⁶⁵.

Regimul pluviometric prezintă o valoare medie multianuală de 501,9 mm, iar cantități anuale de precipitații cu valori peste această medie s-au înregistrat în peste 60 de ani de la debutul monitorizării meteorologice, acest fapt reprezentând 50,8% din total. În cursul anului, cele mai bogate precipitații cad în iunie, cele mai reduse înregistrându-se în luna februarie. Precipitații bogate se înregistrează și în lunile mai-iulie datorită circulației maselor de aer din vest, începând din luna august precipitațiile vor scădea, atingând în luna octombrie minimul secundar, ca mai apoi, odată cu luna noiembrie, să primească din nou un sens ascendent, în luna februarie fiind atins maximul principal⁶⁶. Variațiile mari ale regimului precipitațiilor sunt evidențiate și de cantitățile inegale care cad de-a lungul anului, astfel anotimpul cel mai bogat în precipitații este vara, cu o valoare de 31,9 % din cantitatea anuală, pe când cele mai reduse cantități au fost înregistrate pe parcursul iernii și a toamnei, cu valori de 21,2 % și respectiv 21,5 % din cantitatea anuală. Precipitațiile solide sunt specifice sezonului rece, numărul mediu al zilelor de ninsoare fiind de 20,8, primele ninsori fiind semnalate adesea la sfârșitul lunii noiembrie, acestea nefiind de durată. Luna ianuarie deține cel mai mare număr de zile cu ninsoare având o medie de 6,5 zile⁶⁷.

⁶⁴ L. Băcanu, *Unele aspecte ale regimului termic din cadrul Municipiului Timișoara*, în *Geografia Banatului- material pentru cursurile de geografie*, Timișoara, 1976, p.36 și urm.

⁶⁵ Șt. M. Stoenescu (coord.), *Atlasul Climatologic al Republicii Socialiste Romania*, București, 1966.

⁶⁶ V.Ghibedea, *Resursele climatice ale Câmpiei Banatului*, în *SGB*, vol. III, Timișoara, 1973, p.59.

⁶⁷ Vezi discuția la: *Ibidem*, p.63 și E. Grigercsik, *Corelația dintre factorii dinamici și precipitațiile atmosferice în Banat*, în *Studii de Geografie a Banatului*, Timișoara, 1973, p.110-119.

Urmărirea în timp a valorilor pluviometrice excedentare a evidențiat că manifestările deosebite se repetă la cca. 7-8 ani, iar inundații importante și periculoase se produc o dată la 14-15 ani⁶⁸. Atât inundațiile, cât și anii secetoși joacă un rol major în dinamica vieții umane de-a lungul timpului, impunând mutații, reasezări sau chiar migrații, fenomenele hidrologice extreme reprezentând unul dintre factorii naturali cu cel mai mare impact asupra comportamentului uman. Inundațiile locale, generate de ploi torențiale excepționale, pot modifica semnificativ geografia unor microzone, atât prin ravenarea și erodarea versanților, cât și prin depunerea unor cantități importante de aluviuni în zona conurilor de dejecție sau pe primele terase ale albiilor majore (în aceste situații identificarea obiectivelor arheologice exclusiv prin cercetări de teren poate să întâmpine serioase obstacole, uneori insurmontabile). Cercetările noastre de teren de la Moșnița au constatat, de mai multe ori, asemenea situații de căpăcuire a siturilor arheologice cu straturi aluvionare cauzate de viituri locale (vezi discuțiile detaliate de la fișele de obiectiv cuprinse în *Anexa 2*).

În analiza fenomenelor de geografie istorică, ponderea, volumul și forma de manifestare a formelor de precipitare atmosferică joacă un rol foarte important, având o influență deosebită asupra habitatului, activităților cotidiene sau a transportului terestru sau acvatic. Din păcate, lipsa unor studii detaliate interdisciplinare asupra acestor fenomene până în prezent împiedică un studiu autentic, bazat pe probe irefutabile, astfel încât generalizările, extrapolările și speculațiile fiind cele care domină încă discursul istoriografic.

Nebulozitatea prezintă valori ridicate pentru această zonă, fapt determinat de poziția geografică și prezența numeroaselor nuclee de condensare din atmosferă. Valoarea medie multianuală a nebulozității este de 6,1 zile/lună, înregistrându-se variații importante de la un an la altul. Valoarea minimă se înregistrează în luna august (4,4 zile/lună) datorită activității anticiclonice, maximum înregistrându-se în luna decembrie (7,7 zile/lună), cauzat de intensificarea activității ciclonice mediteraneene⁶⁹.

Concluzionând, putem preciza că unitatea de relief dezbătută este caracterizată de un climat mai blând, cu ierni mai scurte decât în restul teritoriului țării, cu temperaturi medii lunare pozitive, excepție făcând luna ianuarie, cu o medie lunară de -1,6 °C. Primăverile sunt scurte, specifice fiind variațiile mari de temperatură și precipitații bogate, în lunile aprilie-mai existând posibilitatea apariției unor perioade scurte de îngheț datorită maselor de aer de origine polară. Au fost sesizate uneori și direcții inverse de circulație, cu invazii de aer rece din nordul și nord-estul Europei, fapt care determină scăderi bruște ale temperaturilor în luna aprilie și chiar în luna mai, cu efecte negative importante pentru culturile agricole (fenomene legate în tradiția populară de „Sfinții de Gheață”: Urban, Pongracz și Bonifaciu)⁷⁰. Verile sunt lungi, întinzându-se adesea până la începutul lunii octombrie și înregistrându-se perioade de secetă, chiar dacă pe parcursul acestui anotimp au fost semnalate 31,9% din cantitatea anuală de precipitații. Toamna este, de asemenea, scurtă prezentând la nivel de observații meteorologice instabilități, valorile diferitelor parametri variind, aceasta fiind săracă în precipitații față de celelalte anotimpuri, având o valoare de 21,5 % din cantitatea anuală de precipitații.

⁶⁸ Sintetic, la N. Topor, *op. cit.* Vezi și O. Bogdan, E. Niculescu, *Phénomènes climatiques extrêmes dans le dernières siècles en Roumanie*, în *Révue Roumaine de Géographie*, 36, 1992, p. 57-62; E. Niculescu, *Extreme pluviometrice pe teritoriul României în ultimul secol*, în *Studii și Cercetări de Geografie*, 44, 1997, p. 63-67; E. Stanciu, *Cauzele sinoptice care au generat viituri pe râurile din Banat în luna februarie 1999*, în *Geographica Timisiensis*, 8-9, 1999-2000, p. 103-110 (cu bibliografia); N. Topor, *Cauzele ploilor din mai-iunie 1970 cu efect catastrofal în România*, în *Hidrotehnica*, 15, 1970, p. 584-592.

⁶⁹ Șt. M. Stoenescu (coord.), *op.cit.* p. 38.

⁷⁰ Vezi și O. Bogdan, *Fenomene climatice de iarnă și de vară*, București, 1978, *passim*; O. Bogdan, E. Niculescu, *Dryness and drought in the western regions of Romania. Climatic particularities*, în *Proceedings of the regional conference of geography*, Timișoara – Novi Sad – Szeged – Tübingen, 1999, p. 107-115; M.C. Iliescu, *Variation séculaire de la température moyenne de l'air sur le territoire de Roumanie*, în *Révue Roumaine de Géographie*, 35, 1991, p. 67-74; N. Teodorescu, E. Stanciu, C. Harabagiu, *Ciclicitate naturală sau modificare climatică? Reflectare în procesele hidrometeorologice în spațiul Banat*, în *Buletinul Științific al Universității „Politehnica”*, 57, 1998, 2, p. 629-640. Asupra părții etno-folclorice a fenomenelor respective vezi și T. Gherman, *Meteorologie populară: observări, credințe și obiceiuri*, București, 2002; I. Otescu, *Credințele țăranului român despre cer și stele*, București, 2002; N. Topor, *Ani ploioși și secetoși în Republica Populară Română*, București, 1963 (cu bibliografia); Gh. Băzâc, *Din istoria meteorologiei. Efort și aport în meteorologie*, București, 1985.

I.5. Vegetația zonei Moșnița⁷¹:

Problematica analizării vegetației care a acoperit/acoperă suprafața zonei Moșnița este una dintre cele dificile, pornind, din nou, de la lipsa aproape totală a studiilor de paleobotanică care să poată oferi răspunsuri pertinente în funcție de perioada istorică în care se înscrie obiectivul arheologic discutat. Vegetația reprezintă unul dintre factorii definitorii în dinamica civilizației umane, de structura și evoluția sa omul trebuind să țină cont aproape întotdeauna, iar pe baza resturilor fosile de frunze sau de polen putând fi reconstituit mediul geografic al perioadei și regiunii respective⁷². De asemenea, în contextul prelevării de probe provenite din investigațiile arheologice, fragmentele de lemn carbonizat sunt utilizate în datările absolute pe bază de C¹⁴, iar fragmentele de trunchiuri fosilizate sunt suportul pentru stabilirea dendrocronologiei.

Așa cum am mai precizat și mai sus, în cadrul dinamicii peisajului din arealul nostru de interes, suprafețele împădurite au cunoscut fluctuații perpetue, care nu pot fi întotdeauna urmărite cu mijloacele de care dispunem în prezent, singurul instrument de lucru pertinent fiind oferit de hărțile istorice și pe care le-am dezbătut detaliat în cadrul paragrafului referitor la analiza peisajului. Totuși, este foarte posibil ca învelișul vegetal să cuprindă, în linii mari, aceleași specii din neolitic și până în prezent, ceea ce diferă și nu poate fi reconstituit fiind doar ponderea și distribuția sa geografică. Trebuie să ținem cont și că lemnul sau pădurea au reprezentat pentru om una dintre cele mai importante bogății, fiind utilizat în activitățile cotidiene pentru întreținerea focului (focul domestic, sacru, al olarului sau al meșterului metalurg, etc.), pentru construcții (de toate tipurile și formele), pentru transport (terestru sau acvatic). De asemenea, pădurea oferă protecție în fața intemperiilor naturii sau ascundere în fața vicisitudinilor istoriei⁷³. În pădure se găsește vânatul, care poate suplinii oricând nevoia de hrană a comunității.

Prin poziția sa geografică, zona Moșniței se înscrie actualmente arealului de silvostepă, diversitatea floristică fiind caracterizată de prezența unei vegetații lemnoase bogate, regășibilă în cadrul Pădurii Bistra și reprezentată de stejarul pedunculat (*Quercus robur*) și stejarul pufos (*Q. pubescens*), cele două categorii fiind asociate cu frasinul (*Fraxinus angustifolia*), ulmul (*Ulmus minor*, *U. laevis*) și plopul alb (*Populus alba*).

În clasa arbuștilor pot fi incluse ca specii principale porumbarul (*Prunus spinosa*) și păducelul (*Crataegus monogyna*). Stratul ierbos este reprezentat de graminee, în categoria cărora intră păiușul (*Festuca sulcata*, *F. pseudovina*, *F. valesiaca*, *Bromus inermis*), mai rar apărând pirul (*Agropyron cristatum*). De-a lungul cursurilor de apă se dezvoltă atât o vegetație de zăvoaie, reprezentată de plop (*Populus alba*, *P. nigra*, *P. canescens*), sălcii (*Salix alba*, *S. fragilis*), cer (*Quercus ceris*), frasin (*Fraxinus angustifolia*) și anin (*Alnus glutinosa*), cât și o vegetație hidrofilă cu rogozuri (*Carex vulpina*, *C. riparia*, *C. acutiformis*), trestie (*Phragmites comunis*) și pipirig (*Juncus glaucus*). Ultimul etaj al vegetației, specific pajiștilor de luncă, dezvoltă o vegetație specifică, caracterizată de coada vulpii (*Alopecurus pratensis*), firuța (*Poa pratensis*), trifoi alb (*Trifolium repens*), trifoi hibrid (*T. hybridum*) și iarba câmpului (*Agrostis alba*).

⁷¹ Autor L. Măruia.

⁷² Vezi M. Cărciumaru, *Paleoetnobotanica. Studii în preistoria și protoistoria României (istoria agriculturii din România)*, Iași, 1996 (îndeosebi p. 61-128); M. Cărciumaru, M. Pleșa, M. Mărgărit, *Omul și plantele: manual de analiză carpologică*, Târgoviște, 2005 (cu bibliografia); B. Ciută, *Arheobotanica. Ghid metodologic privind prelevarea, procesarea și interpretarea macroresturilor vegetale provenite din săpăturile arheologice*, Alba Iulia, 2008; idem, *Cultivarea plantelor în pre și protoistoria bazinului intracarpatic din România*, Alba Iulia, 2009; idem, *Cultivarea plantelor în perioada eneolitic – epoca bronzului. Cultura Coțofeni, în Apulum*, 45, 2008, 1, p. 331-343; D. Zohary, M. Hopf, *Domestications of plants in the Old World*, Oxford, 1988; N. Doláková, A. Roszková, A. Přichystal, *Palynology and natural environment in the Pannonian to Holocene sediments of the Early Medieval centre Pohansko near Breclav (Czech Republic)*, în *Journal of Archaeological Science*, 37, 2010, p. 2538-2550; B.A.S. Davies, S. Brewer, A.C. Stevenson, J. Guiot, *The temperature of Europe during the Holocene reconstructed from pollen data*, în *Quaternary Science Reviews*, 22, 2003, 15-17, p. 1701-1717.

⁷³ Pentru o punere în temă asupra evoluției istorice a pădurilor pe actualul teritoriu al României, vezi și G. Popescu, *Pădurea și omul*, București, 1985, p. 126-139; S. Pașcovschi, D. Sburlan, *Pădurile României*, București, 1966, p. 104-108; 130-132; C. Chiriță (red.), *Pădurile României. Studiu monografic*, București, 1981, p. 15-21; 228-231; M. Drăgoi, *Economie forestieră*, București, 2000, p. 54-60; T. Szabo, *Civilizația lemnului*, Cluj Napoca, 2001; C. Giurescu, *Istoria pădurii românești din cele mai vechi timpuri până astăzi*, București, 1975, p. 11-29; D. Ivănescu, *Din istoria silviculturii românești*, București, 1972.

Multe dintre aceste plante au acțiuni medicinale, fiind folosite ca și plante de leac încă din antichitate⁷⁴. În acest context considerăm deosebit de utilă prezentarea observațiilor efectuate în teren în ultimele cinci-șase decenii de către oamenii locului, cei care au putut surprinde elementele caracteristice ale învelișului vegetal specific zonei Moșnița⁷⁵. Astfel, fondul forestier este reprezentat preponderent din jugastru (*Acer campestre*), corn (*Cornus mas*), alun (*Corylus avellana*), măr și păr sălbatic, iar în locurile joase, pe marginea bălților creștea răchită (*Salix fragilis* L.). În locurile drenate și îndeosebi pe marginea drumurilor existau scoruși (*Mespilus germanica*) și tufe de trandafir sălbatic (*Rosa canina*), soc (*Sambucus* L.) și iasomie (*Jasminum auriculatum*). În Pădurea Bistra se găsesc bureți, cârligei (*Epilobium roseum*) și viorele (*Scilla bifolia*), iar la lizieră fragi (*Fragaria vesca*) și măcriș (*Rumex acetosa*). Pe islaz, până la masivele lucrări de îmbunătățiri funciare de la începutul anilor '80 ai secolului XX, se găsea piciorul cocoșului (*Ranunculus repens* L.), păpădie (*Taraxacum officinale*), spini și turiță (*Agrimonia eupatoria*). Pe lângă drumuri și la liziera pădurii erau urzici moarte (*Laminum album*), volbură (*Convolvulus arvensis*), ciuperci champignon (*Agaricus bisporus*), ciuperci șarpești (*Macrolepiota procera*), bășina calului (*Lycoperdon bovista*) și troscotul (*Polygonum aviculare*). În culturi se întâlneau volbura, pirul (*Agropyron repens*), colomida (*Cirsium arvense*), coștreiul, știrul (*Amaranthus retroflexus*) și ștevia (*Rumex patientia*). Pe marginile bălților și a apelor creștea papura (*Typha angustifolia*), dar sunt documentați și nuferi albi (*Nymphaea alba* L.) și galbeni (*Nuphar lutea* L.). În interiorul intravilanului existau salcâmi (*Robinia pseudoacacia*), duzi (*Morus alba*; *Morus nigra*), soc (*Sambucus* L.), boz (*Sambucus ebulus*), smochini (*Ficus carica*), nuci (*Juglans regia* L.), cireși (*Prunus avium*), vișini (*Prunus cerasus*), caiși (*Prunus armeniaca*), gutui (*Cydonia oblonga*), corcoduși (*Prunus cerasifera*), iar localnicii decorau gospodăriile cu lalele (genul *Tulipa*), zambile (*Hyacinthus orientalis*), narcise (genul *Narcissus*), trandafiri (genul *Rosa* L.), iasomie, ghiociei (*Galanthus nivalis*) și lăcrimioare (*Convallaria majalis*).

I.6. Fauna zonei Moșnița⁷⁶:

Resturile osteologice ale animalelor, păsărilor și peștilor descoperite în urma investigațiilor arheologice constituie baza studiilor de arheozoologie, care au rolul de a reconstitui relația om-animal din momentul existenței respectivului obiectiv arheologic⁷⁷. Nu revine demersului de față să întreprindă o trecere în revistă a importanței cercetărilor de zooarheologie pentru reconstituirea modului de viață și a economiei societății, dar ceea ce trebuie să precizăm este faptul că pentru zona Banatului există contribuții istoriografice esențiale, ale căror rezultate pot fi extrapolate și pentru zona Moșnița⁷⁸. Pe baza

⁷⁴ O bibliografie informativă vizează S. Ciubotaru, *Folclorul medical din Moldova: tipologie și corpus de texte*, Iași, 2005; I.A. Candrea, *Folclorul medical român comparat: privire generală: medicina magică*, Iași, 1999; idem, *Iarba fiarelor: studii de folclor din datinile și credințele poporului român*, București, 2001.

⁷⁵ Informații Vasile Linția.

⁷⁶ Autor L. Măruia.

⁷⁷ Pentru o punere în temă, vezi M. Cărciumaru, *Relația om – animal în Preistorie și Protoistorie pe teritoriul României (Tratare sintetică, cu privire specială asupra animalelor domestice)*, în *Paleobotanica*, Iași, 1996, p. 38-56; G. El Sussi, *Vânători, pescari și crescători de animale în Banatul mileniilor VI î. Hr. – I d. Hr.*, Timișoara, 1996; idem, *Determinarea resturilor faunistice dintr-o locuință neolitică timpurie de la Șeușa – „La cărarea morii” (Jud. Alba)*, în *Banatica*, 15, 2000, p. 49-57; S. Haimovici, *Caracteristicile paleofaunei din așezările perioadei de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului în Moldova*, în *SCIIVA*, 30, 1979, 1, p. 11-20 (vezi și cele peste 250 de contribuții istoriografice consacrate arheozoologiei de același Sergiu Haimovici, consultând lista lucrărilor la <http://www.cimec.ro/Arheologie/Sergiu-Haimovici/lista-lucrarilor-stiintifice-Sergiu-Haimovic%20.pdf>, accesat la 24.02.2011); E. Terzea, *Fauna pleistocenă și holocenă din zona Porților de Fier*, în *Speologia. Seria Monografică*, București, 1976; A. Bălășescu, V. Radu, D. Moise, *Omul și mediu animal între milenii VII-IV î.e.n. la Dunărea de Jos*, București, 2005; A. Bălășescu, M. Udrescu, V. Radu, D. Popovici, *Archéozoologie en Roumanie. Corpus de données*, București, 2003; C. Beldiman, *Industria materiilor dure animale în preistoria României. Resurse naturale, comunități umane și tehnologie din paleoliticul superior până în neoliticul timpuriu*, București, 2007; M. Udrescu, L. Bejenaru, C. Hrișcu, *Introducere în arheozoologie*, Iași, 1999.

⁷⁸ O bibliografie informativă vizează F. Chiu, *Raport preliminar al materialului faunistic din așezarea fortificată din prima epocă a fierului de la Herneacova (jud. Timiș)*, în *Patrimonium Banaticum*, 2, 2003, p. 87-93; idem, *Cercetări arheozoologice în situl neolitic de la Foeni- Cimitirul ortodox (jud. Timiș). Campania 2002*, în *Analele Banatului. Serie Nouă*, 10-11, 2002- 2003, 1, p. 13-20; G. Trăncă, *Analiza faunistică a materialului din așezarea Coțofeni de la Bocșa-Colțan, jud. Caraș-Severin*, în *Acta MN*, 20, 1983, p. 859-866; G. El Sussi, *Vânători, pescari și crescători de animale în*

acestor studii pot fi precizate ponderile speciilor de animale din cadrul comunității, cu condiția ca datele să fie prelevate și analizate exhaustiv pe fiecare unitate de săpătură. De asemenea, mutațiile faunei din neolitic și până în prezent nu sunt atât de pregnante, astfel încât putem conchide că o prezentare generală a faunei actuale nu poate fi prea departe de orizontul biotic al timpurilor preistorice și istorice.

Răspândirea spațială a speciilor de animale este determinată și influențată de zonele de vegetație, care oferă acestora hrană și adăpost, astfel încât scurta noastră trecere în revistă va ține cont de clasele de vegetație specifică.

Fauna de pădure este reprezentată din populații importante de mistreți (*sus scrofa*), al căror raport cu societatea umană a fost unul ambivalent: pozitiv, asigurând un surplus de hrană în urma practicării vânătorii; negativ, prin numeroasele daune pe care le produc culturilor agricole, turmele de mistreți străbătând largi areale și apropiindu-se, chiar și astăzi, foarte mult de gospodăriile oamenilor⁷⁹. Dintre speciile de mamifere sunt de menționat căprioara (*capreolus capreolus*), vulpea (*vulpes vulpes*), veverița (*scirius vulgaris*) sau bursucul (*meles meles*). Alături de animalele domestice, o parte dintre acestea puteau fi vâdate, spre a suplini aportul alimentar în cadrul comunității⁸⁰. Păsările sunt reprezentate, între altele, de privighetoare (*Iuscinia megarhynchos*), pupăză (*upupa epops*), potârniche (*Perdix perdix*), gaiță (*Garrulus glandarius*), mierlă neagră (*turdus merula*), turturică (*streptopelia turtur*),

Banatul mileniilor VI î. Chr. I d. Chr. Studii arheozoologice, Timișoara, 1996; idem, *Cercetări arheozoologice preliminare în situri Starčevo-Criș timpurii din Câmpia Banatului. Fauna de la Foeni-Gaz și Dudeștii Vechi (Jud. Timiș)*, în *Analele Banatului*, 2001, p. 15-40; idem, *Analogii și diferențe între economiile animaliere ale comunităților Vinča C și grupul Foeni din Banat*, în *Banatica*, 16, 2003, 1, p. 135-151; idem, *Studiul resturilor de faună din așezarea Coșofeni de la Moldova Veche-Ostrov, jud. Caraș-Severin*, în *Tibiscum*, 8, 1993, p. 35-41; idem, *Analiza materialelor faunistice provenite din așezările Starčevo-Criș de la Gornea-Locurile Lungi și Moldova Veche-Rât*, în *ActaMN*, 22-23, 1985-1986, p. 41-50; idem, *Prezența lui Equus (Asinus) Hydruntinus reg. în așezarea vinciană de la Gornea-Căunița de Sus (Județul Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 8, 1985, p. 79-82; idem, *Considerații privind materialul faunistic provenind din așezarea dacică de la Stenca Liubcovei (Județul Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 8, 1985, p. 123-138; idem, *Economia animalieră a comunității vinciene timpurii de la Gornea-Căunița de Sus*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 43-56; idem, *Materialul faunistic din așezarea daco-romană de la Timișoara-„Freidorf” (Jud. Timiș)*, în *Crisia*, 18, 1988, p. 131-138; idem, *Materialul faunistic din așezarea din secolul al VIII-lea e.n. de la Gornea-„Căunița de Sus” (com. Sichevița, jud. Caraș-Severin)*, în *SCIVA*, 40, 1989, 4, p. 371-376; idem, *Considerații preliminare asupra materialului faunistic din așezarea medievală de la Berzovia-„Pătruieni”*, în *Banatica*, 10, 1990, p. 281-288; idem, *Ofrande animale din necropola de incinerare de la Voiteg (Jud. Timiș)*, în *Thraco Dacica*, 11, 1990, p. 249-251; idem, *La faune de l'établissement vincien de Liubcova-Ornița (dép. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 11, 1991, p. 9-18; idem, *Analiza resturilor de faună din așezarea Starčevo-Criș de la Pojejena-„Nucet” (Județul Caraș-Severin)*, în *Revista Muzeelor*, 1991, 2, p. 20-24; idem, *La faune de l'établissement néolithique de Cuptoare „Șfoga” (dép. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 12, 1993, p. 53-64; idem, *Rapport préliminaire sur le matériel faunistique de l'établissement Vatina de Foeni (département Timiș)*, în *Analele Banatului. Serie Nouă*, 3, 1994, p. 184-191; idem, *Analiza resturilor de faună din așezarea de epoca bronzului (cultura Vatina) de la Gornea-„Păzăriște” (Jud. Caraș-Severin)*, în *Analele Banatului. Serie Nouă*, 4, 1995, p. 226-243; idem, *Economia animalieră a comunităților neo-eneolitice de la Parța (Jud. Timiș)*, în *Banatica*, 13, 1995, 1, p. 23-52; idem, *Studiu preliminar al materialului faunistic din așezarea neolitică Parța-tell II (Jud. Timiș)*, în *Analele Banatului. Serie Nouă*, 6, 1998, p. 129-152; idem, *Studiul resturilor de faună din așezarea neolitică târzie de la Sănandrei (Jud. Timiș)*, în *Analele Banatului. Serie Nouă*, 7-8, 1999-2000, p. 193-204; idem, *Analiza resturilor faunistice dintr-un mormânt de epoca bronzului de la Balta Sărată (Jud. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 15, 2000, 1, p. 103-104; idem, *Cercetări arheozoologice preliminare în situri Starčevo- Criș timpurii din Câmpia Banatului. Fauna de la Foeni-Gaz și Dudeștii Vechi (Jud. Timiș)*, în *Analele Banatului. Serie Nouă*, 9, 2001, p. 15-40; idem, *Cercetări arheozoologice preliminare în cetatea medievală de la Carașova (Jud. Caraș-Severin)*, în *Analele Banatului. Serie Nouă*, 10-11 (2002-2003, 1), p. 285-298; idem, *Analogii și diferențe între economiile animaliere ale comunităților Vinča C și grupul Foeni în așezări din Banat*, în *Banatica*, 16, 2003, 1, p. 135-151.

⁷⁹ Ca și observație empirică, dar deosebit de importantă din punctul nostru de vedere, este constatarea pe care am surprins-o în numeroase situații în cursul cercetărilor arheologice de teren asupra scurmăturilor mistreților, acestea fiind documentate aproape exclusiv pe suprafața obiectivelor arheologice. Situația a fost observată în zeci de cazuri, rămăturile lipsind pe largi suprafețe în care investigațiile sistematice de teren nu au identificat obiective arheologice. Cu siguranță solul mai bogat în nutrienți, generat de intervenția antropică, asigură un surplus nutritiv plantelor, iar mistreții profită, la rândul lor, de această stare de fapt devenind astfel, într-un mod aproape ilar, un important indice revelator pentru identificarea de obiective arheologice în zone pârlogite, unde lucrările agricole moderne lipsesc cu desăvârșire.

⁸⁰ V. Cotta, *Vânatul și vânătoarea în România: tehnica ocrotirii și recoltării vânatului*, București, 2001 (cu bibliografia).

guguștiuc (*streptopelia decaocto*), pițigoi mare (*parus major*), șorecar (*buteo buteo*), cioară de semănătură (*corvus frugilegus*), etc.⁸¹. Animalele caracteristice zonei de stepă, larg întâlnite și în zona Moșnița, sunt: popândăul (*Citellus citellus*), hârciogul (*Cricetus cricetus*), șoarecii de câmp (*Microtus arvalis*) sau iepurele de câmp (*Lepus europaeus*). Aceste specii de rozătoare au putut cauza daune comunităților umane, pătrunzând în locuințe sau în gropile de provizii, afectând inclusiv impermeabilitatea acestora.

Fauna acvatică este destul de diversificată și este în strânsă relație cu regimul și rețeaua hidrografică. Dintre peștii care pot fi întâlniți și pescuiți în râurile și pâraiele arealului în discuție, menționăm mreana (*barbus barbus*), cleanul (*leuciscus cephalus*) și scobarul (*chondostroma nasus*). Nu este exclus ca în dieta umană să fi fost incluși și racii⁸² sau moluștele (scoicile sau melcii, de apă și de uscat). Ca și în cazul considerațiilor referitoare la floră, credem că este important să aducem în discuție anumite observații provenite din memoria colectivă a localității Moșnița Veche, culese de către Vasile Linția. Astfel, se pare că până în jurul anilor 1900, în Pădurea Bistra existau familii de lupi (*Canis lupus*). De asemenea, fauna pădurii cuprindea dihuri (*Mustela putorius*), foarte mulți șerpi și șopârle. Avifauna din zona pădurii cuprindea uli mari (genul *Accipiter*), iar la lizieră se întâlneau stârcul cenușiu sau gacul (*Ardea cinerea*), foarte mulți fazani (*Phasianus colchicus*) și iepuri de câmp (*Lepus europaeus*), precum și sticleți (*Carduelis carduelis*), corbi (*Corvus corax*), țărți (*Pica pica*), grauri (*Sturnus vulgaris*), ciocănitori (fam. *Picidae*), cucii (*Cuculus canorus*). Pe câmpuri și în locurile joase se întâlneau rața și gâsca sălbatică (fam. *Anatidae*), ciomvica (*Vanellus vanellus*), pitpalacul (*Coturnix coturnix*), ciocârlia (*Alauda arvensis*), etc. În malurile abrupte de lut își făceau cuiburile prigoriile (*Merops apiaster*). Pe lângă case cuibăreau rândunica (*Hirundo rustica*), lăstunul (*Dolichon urbica*), vrăbile (*Paser domesticus*) și cocostârcul (*Ciconia ciconia*). Existau numeroși șobolani de casă (*Rattus norvegicus norvegicus*) și șoareci de casă (*Mus musculus*), șerpi de casă (*Natrix natrix*), cârțițe (fam. *Talpidae*), nevăstuici (*Mustela frenata*) și bufnițe (*Asio otus*, *Strix aluco*, *Athene noctua*). La vechile odăi și în cimitire sunt documentate vipere (fam. *Viperidae*), iar în copaci trăiesc brotăcelii (*Hyla arborea*). În bălțile și în cursurile de apă existau crapi (*Cyprinus carpio*), somni (*Silurus glanis*), (mai ales în Șubuleasa), știucă (*Esox lucius*), lini (*Tinca tinca*), gărșaniță (*Carassius carassius*), țipari (*Anguilla anguilla*). Toate cursurile de apă stătătoare aveau lipitori (*Hirudo medicinalis*) precum și numeroși șerpi de apă (*Natrix tessellate*) și șobolani de apă (*Arvicola terrestris amphibious*). Pentru vremuri mai de demult sunt amintiți castori (*Castor fiber*). Existau, de asemenea, și o sumedenie de broaște de apă (fam. *Ranidae*), broaște râioase (fam. *Bufo*) și broaște țestoase (*Emys orbicularis*). Insectele au fost reprezentate de foarte multe muște de casă (*Musca domestica*), iar în pădure erau albine sălbatice (fam. *Apidae*). În zona lizierei erau tăuni (*Tabanus bovinus*), bândăuni (*Bombus muscorum*), sclepti (*Hypoderma bovis*), bazoni cu cuibul în pământ (produceau miere foarte lichidă), precum și fluturi de dimensiuni mari, unii având amvergura aripilor de peste 10 cm. Pe câmpuri erau numeroase lăcuste (*Locusta migratoria*), coșai (*Pachytulus migratorius*), iar în sat viespi (gen *Vespa*), molii (insecte din ordinul *Lepidoptera*) și muște.

Pentru reconstituirea veridică a importanței și rolului speciilor de animale în cadrul comunităților umane din zona Moșnița, condiția esențială este desfășurarea săpăturilor arheologice, care să ofere suportul faptic pentru analiza arheozoologică. De aceea, cercetările noastre non-invazive nu pot reprezenta o bază pentru o astfel de abordare.

I.7. Solurile zonei Moșnița⁸³:

Învelișul pedologic reprezintă una dintre componentele de bază în analizarea elementelor de peisaj care înconjoară un obiectiv arheologic. Datorită complexității factorilor genetici (substrat, orografie, temperatură, precipitații, vegetație, intervenție antropică, etc.), solurile zonei Moșnița se caracterizează, în ansamblul lor, printr-o mare varietate zonală⁸⁴. În cercetarea arheologică de teren, un anumit procent de

⁸¹ Sintetic D. Stănescu, L. Pârvolescu, *Timișoara și păsările ei*, Timișoara, 2008 (cu bibliografia).

⁸² Asupra speciilor de raci și moluște, precum și a densității populațiilor, vezi L. Pârvolescu, *Sistematica și biologia nevertebratelor acelomate: ghid practice*, Cluj Napoca, 2008; idem, *Ghid ilustrat pentru identificarea speciilor de raci din România*, Timișoara, 2009.

⁸³ Autor O. Borlea.

⁸⁴ Pentru elemente generale de pedologie a Banatului, vezi G. Ianoș, *Geografia solurilor – cu noțiuni speciale de pedologie*, Timișoara, 2004; Idem, *Considerații asupra procesului de formare și evoluție a solurilor din cadrul*

relevanță îl are și studiul hărților pedologice și a altor elemente din pedologie pentru arealul avut în vedere.

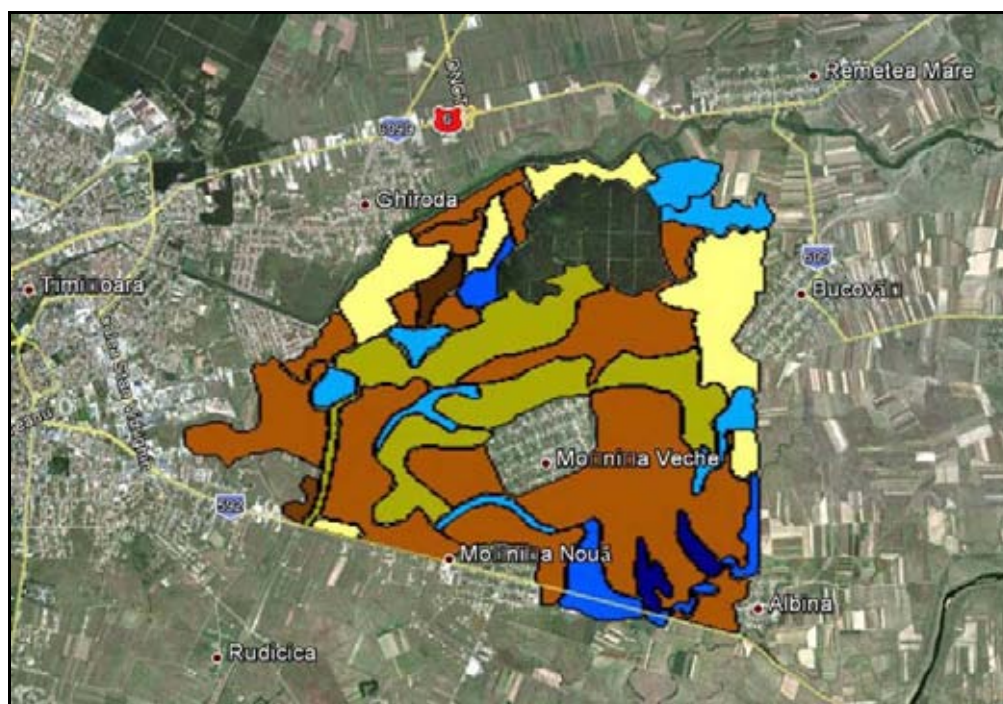

Fig. 163. Mozaicul pedologic al Zonei Moșnița (imagine satelitară adaptată după G. Ianos, M. Goian, I. Pușcă, *Solurile Banatului. Prezentarea cartografică a solurilor agricole*, Timișoara, 1998)

principalelor forme de relief din Banat, în *Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria Geografie*, 1, 1994, p. 69-80; Idem, *Cercetări referitoare la degradarea terenurilor agricole din Banat ca urmare a proceselor de pantă*, în *Analele Universității din Oradea. Seria Geografie*, 5, 1995, p. 176-183; G. Ianos, M. Goian, I. Pușcă, *Solurile Banatului. Evoluție și caracteristici agrochimice*, Timișoara, 1995; Idem, *Solurile Banatului. Condiții naturale și fertilitate*, Timișoara, 1997; Idem, *Solurile Banatului. Prezentarea cartografică a solurilor agricole*, Timișoara, 1998; D. Țărău, M. Luca, *Panoptic al comunelor bănățene din perspectivă pedologică*, Timișoara, 2002; S. Uroiuc, *Mineralogia și petrologia solurilor din zona central-nordică a Banatului*, Timișoara, 2002; Timișoara, 1988.

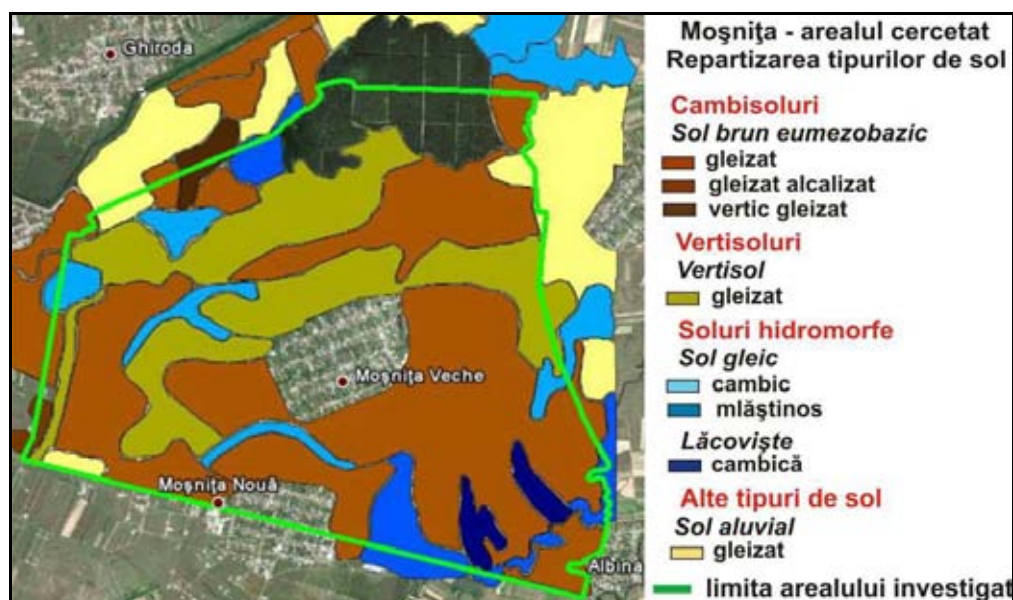

Fig. 164. Tipurile de sol ale arealului studiat (imagine satelitară adaptată după G. Ianoș, M. Goian, I. Pușcă, *Solurile Banatului. Prezentarea cartografică a solurilor agricole*, Timișoara, 1998)

Studiul solului în sine are o valoare interpretativă⁸⁵ pentru cercetarea arheologică. Cel mai adesea, aceasta reiese din efectuarea unor studii pedologice specifice pentru situl arheologic în cauză, care pot furniza răspunsuri la întrebări legate de amplasarea obiectivului arheologic sau de vârsta depozitelor. Există, de asemenea, situații în care studiile pedologice au furnizat informații cu privire la sedimente, soluri, forme de relief asociate, vârsta acestora, toate puse mai apoi în legătură cu locația și vârsta straturilor arheologice.

Studiul hărților pedologice poate releva, în anumite cazuri, mai rar, indicii sau elemente ce pot sugera arealuri de importanță arheologică. Anumite tipuri de sol pot fi specifice unor areale geografice, iar unele situri pot prezenta o anumită predilecție pentru anumite areale, astfel că, prin analiza intercorelată a acestor elemente, putem obține informații despre relația sol-sit care pot fi luate în considerare în cazul prospecțiilor arheologice și în crearea hărților predictive.

Distribuția locațiilor arheologice poate fi comparată cu distribuția proprietăților solului, pentru observarea modului de asociere sau pentru testarea unor ipoteze privind distribuția spațială. Această legătură între distribuția așezărilor umane și caracteristicile solului reiese din faptul că procesele de solificare sunt influențate de factori de mediu (dintre care unii pot lăsa urme identificabile în sol), aceiași factori de mediu care influențează și distribuția spațială.

Acestea fiind spuse, menționăm că aceste legături nu trebuie tratate simplist, ci pot fi interpretate doar ținând cont de faptul că solurile evoluează în timp, iar percepția umană asupra fertilității solului variază și ea de-a lungul epocilor. Spre exemplu, așteptările și nevoile unei comunități medievale, legate de producția la hectar pe un anumit areal, vor fi diferite față de cele de astăzi, pentru aceeași zonă.

Harta repațiției tipurilor de sol pentru arealul cercetat la Moșnița⁸⁶ indică 4 clase de sol și mai multe tipuri și subtipuri. Toate acestea, însă, sunt rezultatul unui proces de formare și evoluție marcat de condițiile de mediu din Câmpia Timișului.

Solul din câmpiile joase din Banat s-a format mai recent, în comparație cu alte forme de relief, iar în zonele de luncă, procesele de solificare nu sunt încă definitive. Câmpiile joase din Banat au o structură litologică eterogenă, ce constă din depozite fluvio-lacustre cu o componență mineralogică variată, rezultat al acțiunii rețelei hidrografice, cu puternicul său caracter meandrat, la care se adaugă sedimentări eoliene de prafuri loessice și nisipuri. Până la începerea lucrărilor de hidroameliorație nu se poate vorbi de o pătură de sol continuă, aceasta fiind întreruptă de întinderile de apă cu adâncimi reduse

⁸⁵ V. Holliday, *Soils in Archaeological Research*, Oxford University Press, New York, 2004, p. 61-71.

⁸⁶ G. Ianoș, I. Pușcă, *Solurile Banatului. Prezentarea cartografică a solurilor agricole*, Timișoara, 1998.

și de zonele înmlăștinite, astfel că solul se formează pe grinduri și pe vechile terase ale râurilor, respectiv alte arealuri mai înalte, iar în zonele submerse au loc procese de înțelenire semiumedă⁸⁷.

Învelișul de sol al zonelor joase din câmpia bănățeană este divers, ca urmare a litologiei variate și a nivelului freatic, și se compune din lăcoviști, soluri gleice, respectiv soluri brune eu-mezobazice sau aluviale, pentru lunci, unde au loc inundații și aluvionări repetate⁸⁸.

Cambisolurile

Cambisolurile sunt soluri de culoare brună sau brun-roșcată, asociate, în ceea ce privește formarea, cu o perioadă relativ scurtă de pedogeneză, în cazul luncilor și teraselor joase, sau cu procese de denudație, pentru forme de relief ușor înclinate.

Solurile brune eu-mezobazice

Acest tip de soluri este reprezentat de soluri tinere, formate pe un material parental bogat în baze (argile, marne, aluviuni). Se formează în condiții climatice cu temperaturi medii de 9-11 °C și condiții de precipitații între 600-700 mm în zona de câmpie. De regulă, ele apar pe traiectul unor foste albi.

Solurile brune eu-mezobazice gleizate caracterizează zonele de câmpie și luncă, în arealuri ce sufereau repetate inundații. În aceste zone, acolo unde fenomenul de aluvionare a fost pronunțat, suprapus unor soluri argiloase și cu bioacumulare, în prezența unui exces de apă și în condiții anaerobe, s-a format un orizont de glei (negru cu reflexe metalice). În zona Moșnița acestea s-au dezvoltat pe depozite fluviale grosiere și au un caracter moderat și puternic acid.

Solurile brun eu-mezobazice gleizate vertice sunt soluri afectate de gleizare moderată și puternică.

În clasificarea modernă se consideră că aceste soluri au o calitate medie, în ceea ce privește fertilitatea.

Vertisolurile

Acest tip de sol evoluează pe depozite fluviale cu un nivel freatic ridicat. Temperaturile medii multianuale în care acestea s-au format sunt de 9-11 °C, respectiv condițiile de umiditate se situează între 550-800 mm. La sfârșitul verii se pot observa crăpături adânci în arealele acoperite de aceste soluri, ca urmare a umidității foarte reduse. Primăvara se poate manifesta un exces de umiditate.

Vertisolurile gleizate sunt specifice luncii și câmpiei joase. Fertilitatea lor este oscilantă, în condiții naturale fiind medie și chiar scăzută.

Solurile hidromorfe

Pot fi denumite generic soluri care suferă de un exces periodic de umiditate. Procesele chimice ce au loc în aceste condiții duc la prezentarea acestor soluri cu un colorit pestriț. În această clasă intra *lăcoviștile* și *solurile gleice*, a căror exces de umiditate provine din apa freatică.

Lăcoviștile sunt evaluate în zone unde pânza freatică se situează la adâncimi de 1,5 m. Se formează și evoluează pe forme de relief joase, pe depozite loessoide sau lacustre, în condiții de mediu cu temperaturi de sub 10 °C și precipitații între 550 și 650 de mm. În Banat s-au format sub o fitocenoză de silvostepă și favorizează creșterea de plante hidrofile.

Lăcoviștile cambice sunt caracteristice zonelor unde apa stagnează perioade mai îndelungate, ducând la levigarea sărurilor solubile. Acestea le este specifică culoarea închisă a orizonturilor superioare și conținutul mare de carbon. Fără intervenție, sunt greu de utilizat agricol, fiind cel mai potrivite pentru pășuni și fânețe.

Solurile gleice se formează pe depozite fluviale necarbonatice, în zone cu drenaj defectuos, cu un nivel freatic ridicat. Temperaturile medii anuale în care evoluează se situează între 7 și 10 °C, iar precipitațiile între 600 și 1000 mm.

Solurile gleice cambice au un drenaj mai bun, prezintă procese de alterare, levigare și debazeificare și au o reacție moderat acidă.

Solurile gleice mlaștinoase apar pe zone mai restrânse, având un exces permanent de umiditate, cu o bogată vegetație hidrofilă la suprafață. Sunt improprie utilizării arabile, și chiar ca pășuni sau fânețe. Fertilitatea este redusă, iar pentru o integrare în circuitul agricol necesită lucrări de amploare de drenaj și fertilizare.

Solurile aluviale

⁸⁷ G. Ianoș, *Solurile Banatului. Evoluția și caracteristicile agrochimice*, Timișoara, 1995, p. 90.

⁸⁸ G. Ianoș, I. Pușcă, M. Goian, *Considerații Naturale și de fertilitate*, Timișoara, 1997, p. 203-217, 234-245, 259-266, 282.

Se regăsesc în luncile neinundabile ale râurilor, materialul de solificare fiind reprezentat de depozitele fluviale; prezintă o eterogenitate accentuată, iar apa freatică se găsește la adâncimi reduse.

Solurile aluviale gleizate ocupă arii extinse în majoritatea luncilor cursurilor de apă bănățene; întrerup procesul de solificare și conduc la o înălțare a profilului.

Din punct de vedere arheologic, tabloul pe care îl pictează aceste caracteristici pedologice ale arealului, este unul care ne sugerează așezări amplasate pe zone mai înalte, pe grinduri și terase, cu terenuri agricole cu suprafață restrânsă și randament redus. O parte a arealului era, probabil, acoperită de zone cu ape stagnante cu adâncime mică, multă vegetație hidrofilă, fiind afectată de reversări periodice ale Begăi. La o primă vedere, poate părea improbabil ca asemenea arealuri să fie propice unor așezări umane, însă cercetarea arheologică dovedește că acestea au existat, iar terenurile din jur au servit, probabil, practicării unei agriculturi de subzistență. De asemenea, corelarea distribuției spațiale a tipurilor de soluri cu topografia obiectivelor arheologice, ne arată că nu există o legătură intrinsecă între cele două aspecte, omul preistoric, antic sau medieval neținând cont de caracteristicile pedologice, decât într-o mică măsură.

CAPITOLUL II

METODE ȘI TEHNICI DE CERCETARE SISTEMATICĂ DE TEREN VIZÂND RECONSTITUIREA GEOGRAFIEI ISTORICE A ZONEI MOȘNIȚA

Autori: L. Măruia, C. Floca, Al. Berzovan, A. Magina, S. Forțiu, O. Borlea
Prelucrări GIS: A. Stavilă

II. 1. Documentare preliminară pentru investigarea arheologică sistematică de teren⁸⁹

Finalitatea demersului pe care îl presupune cercetarea sistematică a terenului limitrof actualei localități Moșnița Veche prin mijloace non-invazive o constituie încercarea de recreare a dinamicii locuirii umane de la cele mai vechi urme de cultură materială, databile în neoliticul timpuriu, și până la începuturile epocii moderne (începutul sec. XIX). Sintagma teoretică care cuprinde, într-o accepțiune extrem de complexă, această problematică este aceea de *geografie istorică*, aceasta presupunând o sumă de metode și tehnici care au ca și finalitate reconstituirea, cât mai fidel cu putință, a modului de viață al omului în arealul nostru de interes, mod de viață văzut prin relația directă cu mediul înconjurător⁹⁰.

Complexele probleme pe care le presupune acest concept au făcut să existe accepțiuni extrem de diverse, inclusiv o definiție unanim acceptată a *geografiei istorice* fiind dificil de formulat. Încă de la primele lucrări scrise ale antichității, geografia și istoria sunt indisolubil legate, pornind de la premisa că geografia caută să explice întregul teritorial, iar istoria se ocupă cu explicarea acțiunilor indivizilor și societăților, reconstituind mediul vieții, al creației și producției omului. Cu ajutorul cunoștințelor geografice, istoricii încearcă integrarea faptelor istorice în dinamica dezvoltării societății în general, iar reconstituirea geografică a epocilor trecute ajută la explicarea legăturilor care există între om și mediul înconjurător. Încă de la punerea bazelor metodologice ale geografiei umane, relația și determinismul om – mediu înconjurător au fost considerate ca fiind deosebit de importante⁹¹.

Geografia istorică pune în evidență rolul important al mediului geografic în desfășurarea evenimentelor istorice, preluând mediul de la geografie și evoluția socială de la istorie. Ea reprezintă, așadar, studiul interdependenței dintre mediul natural și societatea umană⁹². Geografia istorică ne apare ca una dintre științele cele mai vechi și cuprinzătoare, având ca și sarcină a descrie și a explica dacă diversitatea umană se traduce prin diversitatea peisajelor geografice aflate în continuă înnoire. Atât geografii, cât și istoricii își dispută întâietatea discursului în cadrul geografiei istorice, dar ideea de bază trebuie să se refere la integrativitate, fiecare aducând plus valoarea informațională a domeniului său de studiu în sectorul celuilalt. De asemenea, metodele specifice ale istoriei trebuie să se întrepătrundă cu cele ale geografiei, rezultând o abordare interdisciplinară și, pe alocuri, chiar transdisciplinară, în care metodele moderne se îmbină organic cu cele clasice, tradiționale.

Scopul esențial al geografiei istorice este acela de a face o analiză integrantă a elementelor naturale cu cele sociale, din conjugarea cărora au rezultat civilizațiile umane din preistorie și până în ziua de astăzi. În lucrările de teoretizare⁹³ a conceptului, au fost formulate câteva reguli de bază, care să vizeze o astfel de abordare:

- istoria se împletește strâns cu geografia;

⁸⁹ Autor L. Măruia.

⁹⁰ L. Măruia, *Cercetări interdisciplinare vizând reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei*, Timișoara, 2011, p. 114 și urm.

⁹¹ *Ibidem*. Vezi și V. Cucu, *Geografia populației și așezărilor umane*, București, 1981, p. 18-25; V. Osiac, *Geografia istorică (note de curs)*, Craiova, 1993, p. 3-7 (cu bibliografia românească esențială).

⁹² Vezi și L. Boia, *Probleme de geografie istorică*, București, 1985; idem, *Om și climă: teorii, scenarii, psihoze*, București, 2005; R.Ș. Vergatti, *Mediul înconjurător și societatea în Europa Apuseană între sec. al XI-lea și al XIII-lea*, în *Revista de Istorie*, 36, 1984, 5, p. 439-447.

⁹³ L. Boia, *Probleme de geografie....*, p. 75 și urm.; V. Osiac, *op. cit.*, p. 6 și urm.

- nu există influențe unilaterale, ci interdependențe, care se manifestă permanent în toate etapele istorice și în toate sferile activității umane;
- raporturile om – mediu înconjurător înregistrează o evoluție istorică, apărând idei și forme noi de relaționare, cu influență mai mică sau mai mare asupra celor doi „actori”, omul și mediul;
- chiar dacă societatea umană s-a bucurat de un progres tehnologic perpetuu, a rămas dependentă de mediul geografic înconjurător;
- există reguli naturale care trebuie respectate;
- chiar dacă societatea contemporană a intervenit masiv asupra mediului natural, nu îl poate și nu trebuie să îl elimine nici măcar parțial din relația cu omul.

Din punctul nostru de vedere, prin conceptul de *geografie istorică* vom înțelege relația care a existat și există între comunitatea umană și mediul său înconjurător, văzută prin prisma dezvoltării istorice. Reconstituirea acestui raport presupune utilizarea a cât mai multor metode și tehnici care să ofere date autentice, din teren, și care să fie apoi coroborate și integrate discursului istoric, spre a încerca eludarea cât mai multor clișee și șabloane încetățenite, uneori, în literatura de specialitate.

II. 1. a. Analiza izvoarelor literare antice, a documentelor medievale și a literaturii moderne de specialitate⁹⁴

Activitatea de cercetare arheologică de teren presupune parcurgerea mai multor etape distincte, în care se urmărește colectarea a cât mai multor categorii de informații despre arealul care urmează a fi investigat. În cazul nostru, analizarea izvoarelor scrise antice oferă date minimale, situație general valabilă la nivelul întregului spațiu carpato-danubiano-pontic, motivele fiind larg cunoscute și inutile de prezentat în acest cadru restrâns. Eventuala coroborare a datelor izvoarelor antice cu descoperirile de teren poate fi efectuată la încheierea cercetărilor, când avem imaginea de ansamblu a realităților terenului⁹⁵. Cu toate acestea, valoarea izvoarelor antice pentru reconstituirea geografiei istorice a zonei Moșnița este una foarte scăzută, dacă nu chiar nulă, și nu oferă un instrument de lucru util, arealul fiind prea restrâns pentru o astfel de abordare.

În ceea ce privește documentele medievale referitoare la zona noastră de interes, situația este oarecum diferită, existând surse informaționale care pot fi conexe, cu o marjă de probabilitate, cu informațiile relevate în urma cercetărilor arheologice de teren.

Istoriografia pozitivistă maghiară de la sfârșitul secolului al XIX – începutul secolului XX a menționat destul de rar Moșnița iar etimologia toponimului a provocat o sfadă vie între tradiția locală și explicația științifică⁹⁶.

În anul 1333, preotul romano-catolic Nicolaus din *Monisa* a plătit unsprezece banali drept dijmă papală⁹⁷. Satul *Monisa* aparținea de arhidiaconatul de Timiș (*Timisiensis*). Este unica menționare a acestui sat⁹⁸ în actele lui Iacob al lui Berengariu și Raimund de Bonofato, strângătorii dijmelor papale din regatul

⁹⁴ Autori S. Forțiu, A. Magina, L. Măruia.

⁹⁵ O situație care poate să illustreze cel mai bine această aserțiune a vizat coroborarea informațiilor literare antice cu cercetările de teren dar și de săpătură privind identificarea foarte posibilă la Unip „Dealul Cetățuica” a *davei* antice Zurobara, menționată de Ptolemeu. Asupra acestui aspect, vezi și S. Forțiu, *Este Timișoara antică Zurobara? Nu! Și totuși, unde este Zurobara?*, la <http://www.banat.ro/academica/Zurobara.pdf> (accesat la 07.10.2012). Rezultatele investigațiilor arheologice sistematice desfășurate începând cu anul 2009 sunt în curs de procesare și urmează să facă obiectul unei prezentări monografice. De asemenea o interpretare critică și detaliată a cartografiei antice referitoare la Ziridava (localizată până recent, în urma unor interpretări superficiale de către istoriografia modernă, a coordonatelor lui Ptolemeu, la Pecica „Șanțu Mare”) a oferit o surpriză majoră, determinând practic „mutarea” respectivei *dave* dacice din locația mai sus menționată din județul Arad, la Ardeu (com. Balșa, jud. Hunedoara) (prezentarea detaliată a problematicei la S. Forțiu, *Ziridava în context ptolemeic*, Brăila, 2012, cu bibliografia exhaustivă).

⁹⁶ Observațiile și analiza critică a izvoarelor referitoare la atestarea documentară a localității Moșnița i se datorează lui Sorin Forțiu, căruia îi mulțumim pentru tot sprijinul acordat în realizarea acestui capitol.

⁹⁷ vezi *Sequuntur rationes Decimae sexennalis collectae in Hungaria ab anno 1332 ad 1337 a Iacopo Berengarii et Raimundo [de] Bonofato Collectoribus Pontificiis* publicat drept *Socotelile lui Iacob al lui Berengariu și Raimund de Bonofato, strângătorii dijmelor pe șase ani din regatul Ungariei*, în *Documente privind istoria României*, Veacul XIV, C. Transilvania, vol. III (1331-1340), Editura Academiei Republicii Populare Române, 1954, p. 228.

⁹⁸ și prima consemnare a toponimului în documente!

Ungariei în perioada 1332-'37. Editorii români din 1954⁹⁹ afirmă implicit că *Monisa* este Moșnița de azi. Identitatea propusă nu era nouă. Încă în anul 1891 ORTVAY Tivadar susținuse că *dacă locul este bine precizat [a fi în arhidiaconatul de Timiș], cu greu putem înțelege altceva [sub numele Monisa] decât Moșnița din comitatul Timiș*¹⁰⁰. Numele slav de *Monisa* ar fi apărut datorită pădurilor din zonă (*Monisa* fiind *diminutivul slavului moschia = pădure*¹⁰¹). Cu această ocazie, Ortway mai consemnează și faptul că PESTY Frigyes¹⁰² menționează *Bossány* drept nume al Moșniței în *vechime* în timp ce GÖRÖG Demeter (1802)¹⁰³ și LIPSZKY János (1808)¹⁰⁴ oferă *Bessenyő*. Ortway presupune că între cele două nume (i.e. *Bossány* și *Bessenyő*) există o *relație cauzală*¹⁰⁵ fără a specifica și la ce se referă. O mai bună explicație oferă Nicolae DRĂGANU¹⁰⁶ în 1933: ... Moșnița, ung. Mosnicza din Timiș, ... trebuie socotit ca un derivat din slav. *mŭchŭ* «*muscus*» [i.l., *mușchi* (botanică)], Afirmatia poate fi cu greu combătută¹⁰⁷.

În fapt, un sat cu numele de Moșnița pe actuala vatră apare probabil doar la sfârșitul secolului al XVII-lea. Sub numele de *Mosnicza*, satul este atestat documentar prin documentul *Conscriptio Districtum*¹⁰⁸. În acest act se menționează clar că este vorba de un **sat nou ridicat**^{109,110}. În anul 1717, Moșnița apare sub numele de *Moschniz* având 50 de case¹¹¹.

⁹⁹ Mihail ROLLER (redactor responsabil), Ion IONAȘCU, L.[etiția] LĂZĂRESCU-IONESCU, Barbu CÂMPINA, Eugen STĂNESCU, D.[avid] PRODAN.

¹⁰⁰ *E hely ... ha jól van közölve, alig érthetünk mást alatta mint Mosniczát Temesmegyében (Geographia ecclesiastica Hungariae ineunte saeculo XIV: E tabulis rationes collectorum pontificiorum a. 1281-1375 referentibus eruta digesta illustrata ...* edidit Theodorus ORTVAY / *Magyarország egyházi földleirása a XIV. század elején: A pápai tizedjegyzékek alapján feltüntetve ...* szerkesztette ORTVAY Tivadar, Budapestini: [s. n], 1891-1892, 2 köt., Első fele, 1891, [2], VIII + 1-494 pg.; Második fele, 1892, XLIV + [495]-1025 pg.; Első fele, Második Rész, p. 479).

¹⁰¹ ... *moschia = erdő, mosnicza pedig annak diminutivuma (Ibidem, pp. 479-480). ... Monisa ... szláv nevét nyilván a határabeli akkori erdőségektől vette, mert moschia erdőt jelent, mosnicza pedig annak kicsinyített alakja (REISZIG Ede, VENDE Aladár, Temes vármegye közséjei, in BOROVSKY Samu (& all), Temes Vármegye, Magyarország vármegyéi és városai ... Encyklopédiája, Országos Monografia Társaság, Budapest, s.a. [1912(?)], 463 pg. + 1 térkép; p. 77).*

¹⁰² în notițele sale rămase în manuscris.

¹⁰³ [GÖRÖG Demeter, MÁRTON József,] *Magyar Átlás | az az | Magyar, Horvát, és Tót | országok' | Vármegyéji, 's Szabad Kerületei' | és | a' határ-őrző Katonaság' Vidékinek | közönséges és különös | Tablái: közre bocsátotta Görög [Demeter] folytatta és végezte Márton Jó'sef ... | Atlas Hungaricus | seu Regnorum | Hungariae, Croatiae et Slavoniae | Comitatum, privilegiorum districtum, | et Confiniorum | Generales & Particulares | Mappae Geographicae | Viennae, s.a. [1802-'11]*

¹⁰⁴ Joannes LIPSZKY de Szedlicsna (i.e. LIPSZKY János -n.m.), *Repertorium locorum obiectorumque in XII. tabulis Mappae regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae, et confinium militarium Magni item Principatus Transylvaniae occurrentium ...*, Budae, Typis Regiae Universitatis Pestanae, 1808, [IV] + 766 pg.; p. 336.

¹⁰⁵ ... *meglehet, hogy Bessenyő és Bossány nevek közt okozati összefüggés van. (Geographia ecclesiastica Hungariae ineunte saeculo XIV: E tabulis rationes collectorum pontificiorum a. 1281-1375 referentibus eruta digesta illustrata ...* edidit Theodorus ORTVAY / *Magyarország egyházi földleirása a XIV. század elején: A pápai tizedjegyzékek alapján feltüntetve ...* szerkesztette ORTVAY Tivadar, Budapestini: [s. n], 1891-1892, 2 köt., Első fele, 1891, [2], VIII + 1-494 pg.; Második fele, 1892, XLIV + [495]-1025 pg.; Első fele, Második Rész, p. 480).

¹⁰⁶ Nicolae DRĂGANU, *Români în veacurile IX-XIV pe baza toponimiei și a onomasticii*, București, Imprimeria Națională, 1933, 683 pg.; p. 129.

¹⁰⁷ Remus CREȚAN, *Banat toponymy – a short view on the origins of settlements in the eastern part of Timișoara*, in *Review of Historical Geography and Toponomastics*, vol. II, no. 3-4, 2007, pp. 45-56; p. 53: *Moșnița* < Slav **Mŭchŭna* (**mŭchŭ* "moss - Bryophyta" + suffix -*ŭna*) + suffix -*ica*; see also Serbian *mošnjica* < *mòsnja* + -*ica*; see Russian hydronym *Mošnica* < Slav **mŭchŭ* "moss" (bot.). See Romanian hydronym *Moșna* on Târnava Mare valley < **Mŭchŭna* (cu întreaga bibliografie aferentă). Se amintește și *legenda locală* a lui *Moș Ioniță*.

¹⁰⁸ *Török-Magyarkori történelmi emlékek. Első osztály: Okmánytar IX. Török-Magyarkori állam-okmánytár*, szerkeszték és jegyzetekkel ellátták SZILÁDY Áron és SZILÁGYI Sándor, VII kötet, Eggenberger Ferdinánd Akadémiai, 1872, pp. 329-333, doc. nr. CCLXI (apud Pavel BINDER, *Lista localităților din Banat de la sfârșitul secolului al XVII-lea*, in *Studii de istorie a Banatului*, Vol. II, Universitatea din Timișoara, Timișoara, 1970, pp. 61-68; p. 68).

Documentul se păstrează în fondul Marsigli la *Biblioteca Universitaria di Bologna*, IT.

¹⁰⁹ *Neoerrecti pagi circum jacentes Tömesvar (Ibidem, p. 67; o analiză parțială a acestui document la Raularian RUSU, Organizarea spațiului geografic în Banat, Mvsevm Banaticvm Temesiense, Bibliotheca Historica et Archaeologica Banatica, XLII, Editura Mirton, Timișoara, 2007, ISBN 978-973-52-0201-9, 606 pg.; pp. 153-154).*

¹¹⁰ *Ultimii ani* ai perioadei otomane au consemnat o ușoară revigorare demografică și economică a Pașalacului (sic!) Timișoarei, ca urmare a inlesnirilor oferite de turci țăranilor băștinași, prin care aceștia deveneau proprietari (ciftlik) ai*

În anul 1781, moșia Moșnița a fost cumpărată de KIRJÁK György de Szent pentru suma de 68161 guldeni de Renania¹¹² iar văduva acestuia, ÁRADY Anna Maria, a vândut proprietatea grofului ALTHAN(N) Mihály János în anul 1785. Domeniul ajunge din nou în posesia erariului în anul 1787. În 1805, moșia este achiziționată de comitele de Torontal, GYÜRKY István de Losonc(i)¹¹³. Rămâne în posesia acestei familii de-a lungul secolului al XIX-lea. În 1896, contele GYÜRKY Ábrahám¹¹⁴, nepotul lui István, deținea încă o mare parte a proprietății dar apare și contele SERÉNYI János¹¹⁵ drept posesor¹¹⁶ al unei părți consistente alături de erariu¹¹⁷. La începutul secolului al XX-lea, pustiitul *Satubatriu* (sic!) era cunoscut și drept *gróf Serényi-pusztá* iar istoriografia pozitivistă maghiară din sec. XIX credea că aici s-ar fi aflat, de-a lungul evului mediu și în timpul stăpânirii otomane, satul Moșnița iar mutarea pe actuala vatră ar fi fost determinată de o inundație¹¹⁸.

Una dintre localitățile menționate în documentele medievale și care ar putea fi plasată în zona noastră de interes este Nemethi, care apare în mai multe acte de delimitare a posesiunilor orașului și cetății Timișoara¹¹⁹. Astfel într-un document de hotărnicie din 4 iunie 1539 sunt menționate dezbatările legate de stabilirea hotarelor localităților limitrofe Timișoarei, una dintre cele mai importante fiind acest Nemethi, plasat în mlaștinile de la SE de oraș și delimitat de hotarul acestuia de pârâul Fook, care se desprinde din cursul principal al Begăi. Înspre N și E vecinătățile localității sunt date de o baltă importantă numită *Kerektó* (Tăul Rotund), precum și de pârâul numit *Rohoncza*. Identificarea acestor microtoponime între realitățile geografice ale peisajului de dinainte de sistematizările habsburgice nu este un demers tocmai facil, dar întreaga descriere din documentul respectiv ne plasează, foarte probabil, în zona cunoscută astăzi ca și „Satu bătrân”¹²⁰. Corelând toate informațiile documentare cu sursele cartografice de la finele sec. XVIII (prima ridicare topografică habsburgică), dar și cu rezultatele cercetărilor arheologice de teren, nu excludem că localitatea Nemethi să fie identică cu Das Alte Dorf-ul de la 1769, reprezentând, de fapt, „Satul bătrân” din conștiința colectivă actuală a Moșniței Vechi (vezi și discuția detaliată de la fișa obiectivului Moșnița Veche 30 din cadrul *Anexei 2*). Evident că o astfel de omonimizare nu se poate realiza decât în contextul demarării unor campanii de cercetare arheologică sistematică invazivă, cercetarea

pământului pe care-l lucrau. Aceste reforme au atras și numeroși țărani de la nord de Mureș, nemulțumiți de noul regim habsburgic, în teritoriul Pașălăcului [Timișoarei] (T. Birăescu, 1934, A. Caciara, E. Glück, 1973). (Ibidem, p. 156).

* [Anul] 1690, F.[ără] D.[ată]: *Iradeaua sultanală prin care se înfăptuiește prima și singura reformă agrară din Imperiul Otoman. Țăranul este declarat proprietar al pământului pe care-l lucrează, cu drept de moștenire și de vânzare. Documentul este reinnoit în anul 1695 cu scopul de a mări capacitatea de apărare a vilayetului [de Timișoara].* (Ioan HAȚEGAN, *Cronologia Banatului*, Vol. 2. Partea 2: *Vilayetul de Timișoara: 1552-1716*, Academia Română Filiala Timișoara, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Titu Maiorescu”, Editura Banatul & Artpress, Timișoara, 2005, 371 pg., ISBN 973-7836-56-1, 973-97121-6-9, 973-7836-54-5; pp. 264-265).

¹¹¹ REISZIG Ede, VENDE Aladár, *Temes vármegye közséjei*, în BOROVSZKY Samu (& all), *Temes Vármegye, Magyarország vármegyéi és városai ... Encyklopédiája, Országos Monografia Társaság, Budapest, s.a. [1912(?)], 463 pg. + 1 térkép; p. 77.*

¹¹² rhénusi forint (l.m.) / florenus Rhenensis (l.l.) / Rheinischer Gulden (l.g.).

¹¹³ † 2.09.1807, Giarmata, jud. Timiș.

¹¹⁴ * 29.01.1836, Kisterenye (azi, parte a Bátönyterenye, HU); † 15.12.1901, Giarmata, jud. Timiș.

¹¹⁵ Kisserényi SERÉNYI János Nepomuki Alajos László [* 17.07.1859, Pest; † 24.07.1930, Budapest].

¹¹⁶ SERÉNYI János a intrat în posesia unor proprietăți la Bucovăț și Moșnița prin intermediul soției sale, Irma, contesă DESSEWFFY de Csernek et Tarkeő [* 24.10.1867, Oradea; † 7.01.1956, Budapest]. Aceste proprietăți au fost date în arendă (vezi BODNÁR Mónika, *A Kisserényi Gróf SERÉNYI család helye a gömöri népi történeti emlékezetben, Egyetemi doktori (PhD) értekezés*, Témavezető: DR. BARTHA Elek, A kézirat a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatósága és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumok Igazgatósága támogatásával készült, Debrecen, 2010, 187 pg. (mss.); p. 15).

¹¹⁷ REISZIG Ede, VENDE Aladár, *Temes vármegye közséjei*, în BOROVSZKY Samu (& all), *Temes Vármegye, Magyarország vármegyéi és városai ... Encyklopédiája, Országos Monografia Társaság, Budapest, s.a. [1912(?)], 463 pg. + 1 térkép; p. 77.*

¹¹⁸ *Idem.*

¹¹⁹ Pentru întreaga problematică, analiză critică a surselor și bibliografie detaliată, vezi A. Magina, *Hotarele și domeniul orașului Timișoara în 1539*, în *Banatica*, 19, 2009, p. 61-75; C. Feneșan, *Domeniul cetății Timișoara până în 1552*, în *Revista Istorică*, 8, 1997, 7-8, p. 517-532.

¹²⁰ A. Magina, *op. cit.*, p. 68 și urm.

perieghetică nefiind în măsură să ofere un răspuns mulțumitor la această complexă problemă. De asemenea, din punctul nostru de vedere, nu există niciun argument în a considera că „Satul bătrân” este vatra veche a actualei Moșnițe Vechi, acesta fiind o localitate distinctă și, pentru o scurtă perioadă de timp (probabil 1690-1780), contemporană acesteia.

Cetatea Chery/Cseri¹²¹ este neidentificată cu certitudine pe teren, dar a fost situată fie în zona Receaș, fie mai nou la Sacoșul Turcesc¹²². În a doua jumătate a secolului al XIV-lea, Chery este donat familiei nobile Korogy având un domeniu compus din câteva sate situate în zona Receaș (Vulcan (Wikan), Sebesfok). În secolul al XV-lea domeniul s-a extins ajungând la câteva zeci de sate¹²³.

În anul 1459 Chery, împreună cu domeniul aferent, este donat de regele Matia Corvin lui Ladislau și Nicolae de Kanisa, iar localitățile domeniului erau următoarele: Chery, Thoty, Bozyazek, Kerezthur, Iwangewrghfalwa, Dragfalwa, Chalanus, Zohofalwa, Berkfalwa, Posarwstho, Alsobyzeree, Kezesebyzeree, Felsebyzeree, utramque Veres Janwsfalwa, Merewfalwa, Berkolcz, Thokadyenesfalwa, Thokafalwa, Milespeterfalwa, Kwruth, Trokkamyhalfalwa, Balyok, Drasafalwa, Herkefalwa, Bwzkafalwa, Thenke, Gardynfalwa, Bothyamarthonfalwa, Peterfalwa, Bozos, Benokenezfalwa, Prybyliacabfalwa, Brathokenezfalwa, Halagos, Dankkenez, Chwdafalwa, Draxafalwa, utramque Bathwa, Cherlezyek, Peterfalwa, Naghsarosd, Kyssarosd, Isak, Thatarfalwa, Rwgas, Saastho, Weresmarth, Thothyllek et Magyaryllek.

În total este vorba de 51 de localități la care se adaugau predii (locuri pustii, sate pustiite) și mori. Dintre localități unele pot fi identificate: Bozos=Bazoș, Dragfalwa=Dragșina, Isak=Sacoș, Thothyllek și Magyaryllek=Uliuc.

Kwruth (Körút), care înseamnă drum principal, se poate să fie legat de drumul sau valul „roman” din zonă.

Horgasto poate semnifica un lac încărligat, cotit.

Berkfalwa poate fi sat pe o înălțime (în maghiara Berc=pisc, varf, delușor), sau într-un loc cu arbusti, dumbravă (magh. berek=dumbravă).

Chalanus poate desemna un loc plin cu urzici (magh. csalanos)

Sasto= lacul vulturului, satul de la lacul vulturului

Posarusto=lacul cu crapi, satul lacului cu crapi

Peterfalwa=Szentpentre amintit apoi în defterele turcești.

În 1473¹²⁴ domeniul ajunge pe mâna unui nobil de origine română, din zona Hațeg-Hunedoara, Ioan Ungur de Nădășdia. Localitățile componente erau: Chery, Thothy, Botybok, Weresmarth, Rwgas, Horgastho, Harumbyzere (cele trei Bizere), Prebythfalwa, Zelyges, Beren (Berin), Haromzenderew (cele trei Zenderew), Godynfalwa, Beekfalwa, Sarosd, Kyssarosd, Draxafalwa, Lazlofalwa, Balyok, Throkfalwa, Thokafalwa, Weresthanosfalwa.

În anul 1507¹²⁵ același domeniu era donat lui Ștefan Werboczy, autorul *Tripartitului* din 1517, și fiilor săi. La acea dată de cetatea Chery mai avea în componență localitățile: Chery, Berin (ambele târguri), Thothy, Botybok, Weresmarth, Rwgas, Horgastho, trei Bizere (de jos, de sus și de mijloc), Prebythfalwa, Zelyges, trei Zenderew (de jos, de sus și de mijloc), Godynfalwa, Beekfalwa, Naghsarosd,

¹²¹ Observațiile legate de domeniul Chery/Cseri i se datorează lui Adrian Magina de la Muzeul Banatului Montan Reșița, căruia îi mulțumim cu căldură pentru tot sprijinul acordat.

¹²² În luna iunie 2011 Cristian Floca, efectuând o cercetare punctuală de teren, a identificat între localitățile Berini și Otvești, pe unul dintre brațele fosile ale Pogănișului, o fortificație cvasi-circulară, cu două șanțuri încă foarte bine păstrate (coordonate GPS: 45 35 46 N 21 26 24 E). Pe latura de V, pe terasa versantului stâng al pârâului mai sus-menționat, se află o întinsă așezare deschisă, de la suprafața căreia au fost recoltate cantități importante de ceramică medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI). Până la efectuarea unor investigații arheologice invazive, omonimizarea acestei structuri cetatea și mănăstirea Chery rămâne doar în sfera speculațiilor fără acoperire factologică (pentru o sinteză a discuțiilor din literatură, vezi și D. Țicu, *Geografia ecleziastică a Banatului medieval*, Cluj Napoca, 2007, p. 83, cu bibliografia).

¹²³ *Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár - MOL), Arhiva diplomatică antemohaciană (Diplomatikai levéltár- DI.)*, nr. 15352 (va fi editat în *Oklevelek Temesvármegye és Temesvár város történetéhez/Diplome privind istoria comitatului Timiș și a orașului Timișoara*, vol. II (1430-1470), culese de Pesty Frigyes, ediție, note și studiu introductiv Livia Magina, Adrian Magina, probabil Cluj, 2013, nr. 278).

¹²⁴ *MOL DI.* 36604.

¹²⁵ *MOL DI.* 16167 și *DI.* 72182.

Kyssarosd, Draxafalwa, Lazlofalwa, Balyok, trei Thopolcz (de jos, de sus și de mijloc), Throkfalwa, Thokafalwa, Sebesffok, Wereshanosfalwa. Alte 62 de sate ale domeniului au fost pustiite de către turci: Dyafalwa, Medwes, Harkofalwa, Cheerkofalwa, Drasofalwa, Custafalwa, Balafalwa, Bozilofalwa, Korwd, Baazos, Bochachfalwa, Klokoch, Bwkafalwa, Merewfalwa, Beeltho, Ketherfalwa, Wyfalw, Chodafalwa, Drahafalwa, Lewkewsfalwa, Dankfalwa, Wamfalwa, Kwmpsathelke, Posarostho, Chohafalwa, Kosthathfalwa, Chalanos, Berkfalwa, Sulymeg, Naghbothya, Kisbothya, Jenewfalwa, Mikolafalwa, Cheplezek, Kazthafalwa, Magyarwlyek, Thotwlyek, Saastho, Bozyazeg, Kerezthwr, Wereshmarth, Naghisak, Kisisaak, Radnafalwa, Kowachfalwa, Mirkofalwa, Stanychafalwa, Stoyagfalwa, Haranchafalwa, Bwdafalwa, Mylbrothyfalwa, Nyrad, Zylwas, Thernocz, Eleske, Palfalwa, Latharfalwa, Iklod, Erdewthelke, Glawyna, Luchachfalwa, Hamarzo.

O parte dintre localități, care apoi apar și în deftere, s-au refăcut în urma atacurilor turcești din secolul al XV-lea. Cele care nu mai apar menționate au dispărut definitiv. Cu toată stăruința noastră, nu am putut omonimiza informațiile din arhivele documentare medievale cu realitățile terenului, acest lucru putând fi realizat cu sorți de izbândă doar în urma desfășurării unor cercetări sistematice de săpătură, care să ofere suportul faptic multumitor¹²⁶.

¹²⁶ O lucrare deosebit de importantă care analizează geografia istorică a Banatului pentru prima jumătate de veac a stăpânirii turcești este cea a lui E. Pál, *A Temesvári és Moldovai Szandzák Törökkori települései (1554-1579)*, Szeged, 1996 (pentru zona Moșnița, vezi p. 92). Asupra problematicei prezenței otomane în zona Timișoarei, vezi și Th. N. Trâpcea, *Despre unele cetăți medievale ale Banatului*, în *Studii de istorie a Banatului*, 1, 1969, p. 23-82; idem, *Aspecte privind starea economică, socială și politică a pașalâcului de Timișoara*, în *Studii de istorie a Banatului*, 4, 1976, p. 3-23; A. Decei, *Aspecte economice și sociale din viața Banatului în epoca otomană*, în *Studii de Istorie a Banatului*, 3, 1974, p. 12-26; Cristina Feneșan, *Cultura otomană a vilayetului Timișoara (1552-1716)*, Timișoara, 2004; I. Hațegan, *Habitat și populație în Banat (secolele XI-XX)*, Timișoara, 2003; P. Iambor, *Cucerirea Banatului de către turci și transformarea lui în pașalâc*, în D. Benea (ed.), *Vilayetul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pașalâcului) 1552-2002*, Timișoara, 2002, p. 7-26; Al. Rădulescu, *Istorie și demografie în Banatul otoman (1552-1716). Realități și ipoteze*, în D. Benea (ed.), *Vilayetul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pașalâcului) 1552-2002*, Timișoara, 2002, p. 53-91; D. Tomoni, *Cetatea Făgetului în timpul stăpânirii otomane*, în D. Benea (ed.), *Vilayetul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pașalâcului) 1552-2002*, Timișoara, 2002, p. 129-140; I. Totoiu, *Contribuții la problema stăpânirii turcești în Banat și Crișana*, în *Revista de Istorie*, 13, 1960, 1, p. 5-35; V. Veliman, *Documente turco-osmane privind vilayetul (eialetul) Timișoarei*, în *Revista Arhivelor*, 42, 1985, 4, p. 413-427; C. Feneșan, *Cultura otomană a vilayetului Timișoarei (1552-1716)*, Timișoara, 2004; Al. Rădulescu, *Observații privind istoriografia Banatului medieval. O privire de ansamblu*, în *Studii de Istoria Banatului*, 21-22, 1997-1998, p. 65-103; idem, *Cercetări de arheologie medievală în Banatul de Câmpie*, în *Studii de Istoria Banatului*, 23-25, 1999-2001, p. 45-87.

Fig. 165. Harta localităților menționate în defterele turcești (1554-1579, *apud*, E. Pál, *A Temesvári és Moldovai Szandzák Törökkori települései (1554-1579)*, Szeged, 1996, georeferențiere în programul Google Earth)

Georeferențierea hărții cu propunerile de poziționare a localităților menționate în *defterele* turcești dintre 1554-1579, realizată de către E. Pál, confirmă supozițiile de localizare în zona „Satului bătrân” a localității Nemethi (Nimet pe respectiva hartă).

Fig. 166. Suprapunerea obiectivelor arheologice medieval dezvoltate peste harta localităților menționate în defterele turcești (1554-1579, *apud*, E. Pál, *op. cit.*)

Harta din de mai sus marchează suprapunerea localităților identificate de către același autor maghiar pentru perioada 1554-1579 peste realitățile terenului surprinse de către echipa noastră de investigare. Constatăm că în cele 2700 de ha cercetate sistematic sunt plasate alte cinci localități:

- Pozsarosto: în extremitatea de SE, lângă actuala localitate Albina, cel mai apropiat obiectiv identificat de noi și databil în această perioadă fiind Moșnița Nouă 12 (pentru detalii vezi fișa aferentă din cadrul *Anexei 2*);
- Potok: plasat în extremitatea de SV a arealului de studiu, în preajma cartierului „Ciarda Roșie” din Timișoara, obiectivul cel mai apropiat identificat de noi fiind Moșnița Nouă 1;
- Knezova Szeliste, plasat la N de Nimet (probabil „Satu bătrân”, adică Moșnița Veche 30 din *Anexa 2*), înspre cartierul „Șarta” al Timișoarei. Cel mai apropiat obiectiv medieval dezvoltat de locația propusă de E. Pál este Moșnița Veche 32;
- Berkova este localizată în extremitatea de NV a actualei Păduri Bistra, între numeroasele brațe de divagare de pe cursul inițial al Begăi, Bistrei și Șubulesei. Apropiat de locația propusă este obiectivul Moșnița Veche 37;
- Bisztra, având ca și propunere de amplasare sudul pădurii cu același nume, în zona limitrofă fiind identificate mai multe obiective importante, între care se detașează Moșnița Veche 46 (vezi discuția detaliată de la fișa aferentă din cadrul *Anexei 2*).

Cum spuneam și mai sus, posibilitatea corelării precise a informațiilor oferite de documentele medievale cu realitățile terenului se plasează într-o marjă de probabilitate destul de mare, care va putea fi restrânsă doar în urma unor cercetări prin săpătură a respectivelor obiective.

Din punct de vedere al istoriografiei moderne, pentru demersul nostru am luat în calcul exclusiv abordările care tratează explicit arealul de interes, fără a trece în revistă studiile generale sau cele cu referire la zone marginale¹²⁷. După știința noastră, nu există abordări punctuale asupra unor realități istorice sau geografice de detaliu care să vizeze arealul de studiu, toate datele fiind sau extrem de generale sau referitoare la spațiile largi limitrofe. Toate sursele bibliografice cu atingere explicită la zona noastră de interes și pe care am reușit să le identificăm, sunt trecute în revistă punctual în cadrul *Anexei 1*, astfel încât considerăm redundantă prezentarea lor și în acest context.

O lucrare de o importanță deosebită pentru înțelegerea istoriei și geografiei Moșniței de la finele sec. XVIII i se datorează Eleonorei Calincof¹²⁸, autoarea analizând critic cartografia și realitățile social-politice ale zonei, în contextul acțiunilor de sistematizare și reorganizare administrativă întreprinse de habsburgi, majoritatea datelor fiind confirmate de către cercetările întreprinse în cadrul prezentului proiect.

După știința noastră, în hotarul suprafeței investigate prin cercetări sistematice de teren, nu s-au desfășurat vreodată cercetări arheologice propriu-zise, al căror rezultat explicit să fie publicat. Singurul obiectiv arheologic care a atras atenția pasionaților locali a fost așezarea neolitică denumită de noi Moșnița Nouă 7. În contextul masivelor lucrări de îmbunătățiri funciare din a doua jumătate a sec. XX, suprafața obiectivului este secționată pe direcțiile N-S și E-V de două mari canale de desecare, canale cu adâncimea de cca. 4 m și lățimea pe coamă de peste 10 m. În profilele canalelor sunt vizibile numeroase piese arheologice, care atrag atenția unor pasionați locali. Piese reprezentative vor forma, în anul 1985, prin grija profesorului de istorie, un mic punct expozițional în incinta Școlii Generale din Moșnița Nouă (despre soarta acestei expoziții nu mai avem nici un fel de date la ora actuală). Doi ani mai târziu, în 1987, tânărul pe atunci Remus Petruse, culege o serie de artefacte din profilele canalelor care secționează așezarea organizând, cu profesorul Holtzinger, un punct expozițional în incinta Liceului „Electrotimiș” din Timișoara (nici despre soarta acestei expoziții nu mai avem date în prezent)¹²⁹.

Relativ recent, din 2009, Moșnița Veche dispune de o lucrare monografică, semnată de Florin Gornic¹³⁰, obiectivul autorului fiind acela de a prezenta aspecte ale istoriei moderne și contemporane a localității, arheologiei și antichităților fiindu-le consacrate doar două pagini și jumătate¹³¹, evident bazate pe datele confuze ale istoriografiei de specialitate. La acestea se adaugă și unele informații inedite oferite autorului de către regretatul Florin Medeleteș, din păcate neverificabile și neconfirmate de către cercetările

¹²⁷ Pentru istoriografia geografică, vezi *supra* analiza detaliată din cadrul Capitolului I.

¹²⁸ E. Calincof, *Contribuții documentare privind localitatea Moșnița în secolul al XVIII-lea*, în *SIB*, 16, (1992), 1993, p. 179-196 (cu bibliografia).

¹²⁹ Informații oferite cu amabilitate de d-l Remus Petruse, căruia îi mulțumim și pe această cale.

¹³⁰ Fl. Gornic, *Monografia localității Moșnița Veche (județul Timiș, România). 675 de ani de atestare documentară*, Timișoara, 2009.

¹³¹ *Ibidem*, p. 32-34.

sistematice de teren (pentru discuția detaliată, vezi fișele obiectivelor arheologice editate din cadrul *Anexei 1*).

Lista Monumentelor Istorice a Județului Timiș, Secțiunea Arheologie menționează în hotarul localității Moșnița Veche (cod LMI TM-I-s-B-06072) un câmp de tumuli din epoca bronzului în zona numită „Satu Bătrân”. În contextul demarării proiectului *eGISpat Timiș*, în anul 2006 o echipă de cercetare de la Universitatea de Vest Timișoara (Liviu Măruia, Mircea Ardelean, Adrian Cîntar, Oana Borlea,) desfășoară investigații de topografie arheologică asupra respectivului obiectiv, rezultatele fiind publicate în 2011¹³². Corelarea tuturor categoriilor de informații acumulate între 2006 și 2011 asupra „Satului Bătrân” au dovedit că atribuirile cronologice și funcționale din Lista Monumentelor Istorice sunt complet eronate, obiectivul neavând nicio legătură cu epoca bronzului (pentru discuția detaliată, vezi fișa obiectivului Moșnița Veche 35 din cadrul *Anexei 2*).

În ansamblul său, literatura de specialitate, atât geografică cât și istorico-arheologică, referitoare la zona Moșnița se plasează într-o marjă de generalitate, utilitatea ei reală pentru demersul nostru fiind redusă.

II. 1. b. Analiza cartografică¹³³

Materialul cartografic prezintă o importanță deosebită în contextul studiilor de arheologia peisajului, având ca și finalitate încercarea de reconstituire a geografiei istorice pentru un anumit areal. În cazul Moșniței, care acoperă, din punct de vedere geografic, o zonă de câmpie joasă aflată în arealul periurban al unui oraș în plină expansiune spațială (Timișoara), hărțile oferă cel mai important instrument comparativ pentru lămurirea transformărilor mediului geografic sub impactul antropic. Detaliile legate de acest subiect au fost prezentate detaliat în cadrul capitolului I astfel încât considerăm redundantă reluarea discuției în acest context.

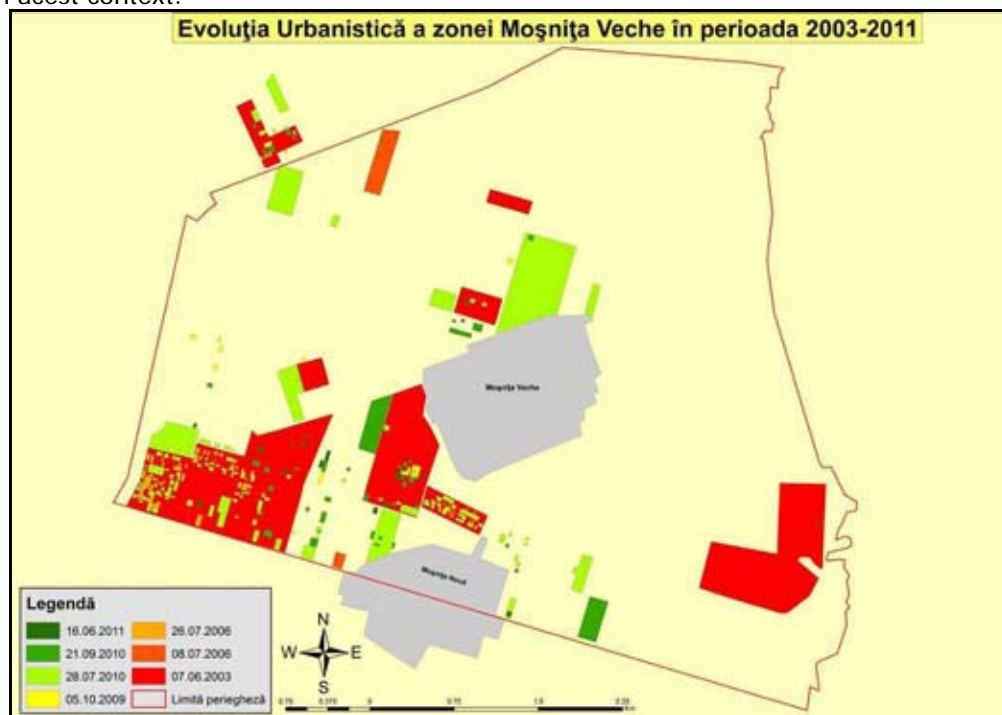

Fig. 167. Evoluția expansiunii urbane a zonei Moșnița în ultimul deceniu (prelucrare GIS după imagini satelitare Google Earth)

Prelucrarea GIS din figura de mai sus surprinde dinamica expansiunii urbane din ultimul deceniu (2003-2012) pentru arealul investigat de noi, cu consecințe importante în ceea ce privește posibilitatea

¹³² L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, A. Stăvilă, L. Bolcu, O. Borlea, M. Ardelean, P. Horak, C. Timoc, C. Floca, L. Vidra, *ArheoGIS – baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, p. 318-337.

¹³³ Autor L. Măruia; prelucrări GIS A. Stăvilă.

fizică de a investiga anumite suprafețe de teren, care acum sunt acoperite de cartiere rezidențiale, **TOATE construite fără supraveghere arheologică de specialitate** și, acolo unde a fost cazul, **fără aviz de descărcare de sarcină arheologică**. Așa cum detaliat precizăm în cadrul *Capitolului 1* din prezentul demers, analiza regresivă comparativă asupra materialului cartografic avut la dispoziție oferă cel mai util instrument în încercarea de recreare a mediului geografic natural, alterat de intervențiile antropice masive din ultimele două veacuri și jumătate.

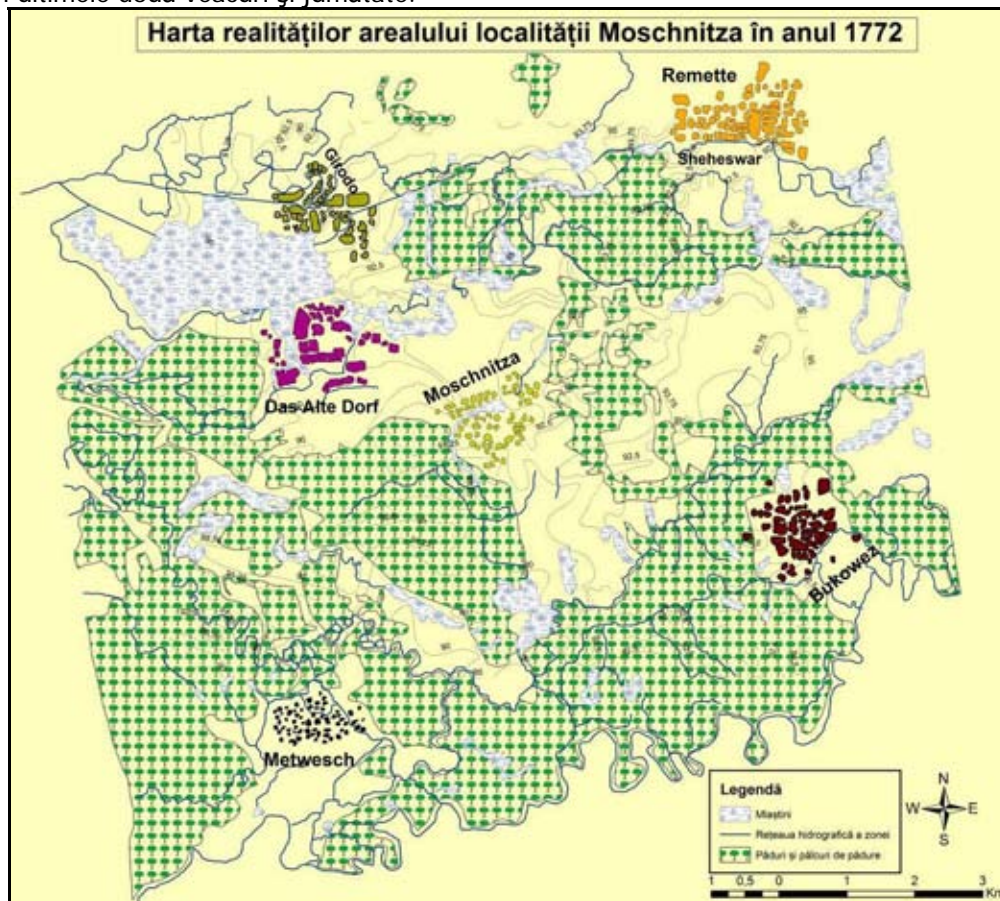

Fig. 168. Realitățile istorico-geografice ale zonei Moșnița la 1772, pe interfluviul Bega-Timiș (prelucrare GIS a primei ridicări topografice habsburgice)

Georeferențierea și editarea în programe de tip GIS a primei ridicări topografice habsburgice (1769-1772) ne oferă o ultimă frescă a cadrului geografic și istoric originar al zonei Moșnița, cu amplasarea rețelei hidrografice naturale, a pădurilor și pălcurilor de pădure, precum și cu amplasamentul localităților de dinainte de sistematizare. Un fapt deosebit de interesant îl reprezintă posibilitatea reconstituirii cumpenei de ape dintre bazinul hidrografic al Timișului (în S) și cel al Begăi (în N), în condițiile în care declivitățile de pantă se plasează în jurul valorii de 1 m, pe un aliniament care unește astăzi zona de intrare în Municipiul Timișoara a DJ 592, în zona cartierului Ciarda Roșie, cu extremitatea sudică a Pădurii Bistra. Rețeaua hidrografică din acest areal este captată de Pârâul Șubuleasa, tributar natural al Begăi, chiar dacă pe numeroase sectoare, datorită pantei extrem de scăzute se constată fenomenul de înmlăștinire. Întreaga extremitate de S și SE a arealului este captată spre Timiș, printr-o serie de pâraie temporare având un curs extrem de meandrat. Tot în ceea ce privește hidrografia, această primă ridicare topografică habsburgică ne arată amplasarea suprafețelor mlăștinoase, constatându-se o concentrare a acestora în zona nordică a arealului, îndeosebi în zona „Satului Bătrân” și a Pădurii Bistra. De asemenea, suprafețe mlăștinoase erau și în zona „Salașele” și la E de actuala localitate Moșnița Veche, spre Albina, toate aceste zone fiind astăzi asanate, pierzându-și total morfologia inițială.

Aceeași hartă de la 1772 ne arată gradul de ocupare a terenurilor cu vegetație forestieră (pădure compactă sau pălcuri de copaci), precum și dispunerea terenurilor agricole sau a fânețelor pentru perioada anterioară sistematizărilor. Analizând materialul cartografic constatăm că zona de la N de

Moșnița, spre „Satul Bătrân” este reprezentată de terenuri agricole, pășuni și fânețe, străbătute de drumuri vicinale neregulate. Zone cu pădure se află la N și NE de Moșnița, înspre Ghiroda și Remetea, având o planimetrie neregulată. Totuși, suprafețele forestiere cele mai întinse sunt înspre S, spre Urseni și spre fosta vatră a Bucovățului de dinainte de sistematizare.

Un alt element extrem de important și interesant rezultat în urma georeferențierii primei ridicări topografice habsburgice îl oferă plasarea exactă a „cuiburilor” de locuințe ale vetrelor localităților din interfluviul Bega – Timiș. Dintre cele șase localități existente la 1772 în respectivul areal, patru își vor păstra aproximativ amplasamentul și ulterior sistematizării (Moșnița, Urseni, Remetea și Ghiroda); una va dispărea definitiv (Das Alte Dorf) și o alta va fi strămutată pe o vatră plasată la aproximativ 3 km spre N (Bucovăț). Interpretările de geografie istorică le-am detaliat în cadrul *Capitolului I*, precum și la discuția detaliată de la obiectivele Moșnița Veche 30 și Moșnița Veche 35 din cadrul *Anexei 2*.

Utilitatea celorlalte materiale cartografice avute la dispoziție (planul cadastral de la 1774; planul de regularizare al Șubulesei de la 1824; a doua ridicare topografică habsburgică de la 1806-1869; planul cadastral de la 1877; Planurile Directoare de Tragere din perioada interbelică; harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975) pentru încercarea de reconstituirea a dinamicii mediului geografic și a geografiei istorice a zonei Moșnița le-am tratat amănunțit în cadrul aceluiași *Capitol I*, reluarea discuției fiind inutilă și în acest context.

II. 1. c. Analiza toponimică¹³⁴

Amprenta toponimică este, din punctul nostru de vedere, unul din cei mai importanți indici revelatori pentru identificarea de obiective arheologice noi, dar și de stabilire a peisajului colateral¹³⁵. Trebuie ținut totuși cont de migrația toponimică, dar și de evoluția și dispariția lor în timp. O analiză atentă a acestor asocieri de toponime poate să inducă, chiar și în etapa preliminară de documentare, o strategie de abordare a unui anumit areal. În momentul demarării activității de cercetare sistematică de teren, locațiile respective trebuie investigate cu o atenție sporită. De asemenea, pentru a accentua relevanța unei astfel de abordări, ar fi necesară o discuție a semnificației și înțelesului fiecărui termen, prin perspectiva studiilor de lingvistică și dialectologie¹³⁶, demers care depășește competențele profesionale ale echipei de redactare a prezentului studiu.

În cazul arealului cercetat de noi prin investigații sistematice de teren, baza informațională pentru reconstituirea dinamicii toponimiei a fost reprezentată de hărțile avute la dispoziție, din care am selectat doar planul cadastral din 1877 și harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975. Pentru realitățile actuale (de fapt intervalul 1950 – prezent), informațiile se bazează pe memoria orală a colectivității, culeasă de Vasile Linția și Alex Proteasa, toate aceste toponime fiind într-un permanent proces de transformare, migrare și dispariție. De asemenea, utilizarea memoriei colective comportată o marjă semnificativă de subiectivitate, care nu întotdeauna poate fi cuantificată. Aici avem în vedere numeroase situații cu care noi ne-am confruntat în cazul cercetărilor arheologice de teren desfășurate pe teritoriul Banatului, multe dintre toponimele menționate de literatura de specialitate neregăsindu-se pe hărți, iar memoria colectivă prezentă nu mai păstrează respectivele toponime, informatorii inițiali ai arheologilor fiind trecuți în rândul celor drepti de multă vreme, iar identificarea reală a datelor respective, în lipsa unor alte indicii topografice, nu mai este posibilă. Credem că este necesar să tragem un răspicat semnal de alarmă în utilizarea, de către literatura arheologică de specialitate actuală, doar a toponimiei în

¹³⁴ Autor L. Măruia; prelucrări GISA. Stavilă.

¹³⁵ Asupra acestui aspect vezi și E. D. Pădureanu, L. Albu, *Toponime și realități istorico-arheologice în județul Arad*, în *Ziridava*, 24, 2005, p. 25-30.

¹³⁶ V. Frățilă, *Lexicologie și toponimie românească*, Timișoara, 1987; idem, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, 2002; V. Frățilă, V. Goicu, R. Suflețel, *Dicționarul toponimic al Banatului (A-B)*, vol. I, Timișoara, 1984; R. Suflețel, V. Goicu, *Dicționarul toponimic al Banatului (C)*, vol. II, Timișoara, 1985; idem, *Dicționarul toponimic al Banatului (D-E)*, vol. III, Timișoara, 1986; V. Frățilă, V. Goicu, R. Suflețel, *Dicționarul toponimic al Banatului (F-G)*, vol. IV, Timișoara, 1986; idem, *Dicționarul toponimic al Banatului (H-L)*, vol. V, Timișoara, 1987; idem, *Dicționarul toponimic al Banatului (M-N)*, vol. VI, Timișoara, 1989; R. Suflețel, V. Goicu, *Dicționarul toponimic al Banatului (O)*, vol. VII, Timișoara, 1989; V. C. Ioniță, *Glosar toponimic Caraș-Severin*, Reșița, 1972; idem, *Nume de locuri din Banat*, Timișoara, 1982; idem, *Identificarea pe baza toponimie actuale a unor așezări dispărute*, în *Banatica*, 4, 1975, p. 463-469; idem, *Toponime slave în Valea Bârzavei*, în *Bantica*, 3, 1974, p. 379-397; T. L. Buhnă, *Nume de ape din bazinele râurilor Timiș și Bega*, Teză de disertație, Universitatea de Vest din Timișoara, 2005, (mms.); R. Crețan, V. Frățilă, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007.

poziționarea obiectivelor arheologice, situația putând genera confuzii, ambiguități sau situații fără ieșire în viitor. În altă ordine de idei, așa cum am constatat și în cazul Moșniței, există unele toponime care răzbat veacurile, fiind borne importante pentru comunitatea respectivă, dar sunt și alte situații în care toponimia evoluează rapid, în funcție de dinamica geografică sau socială.

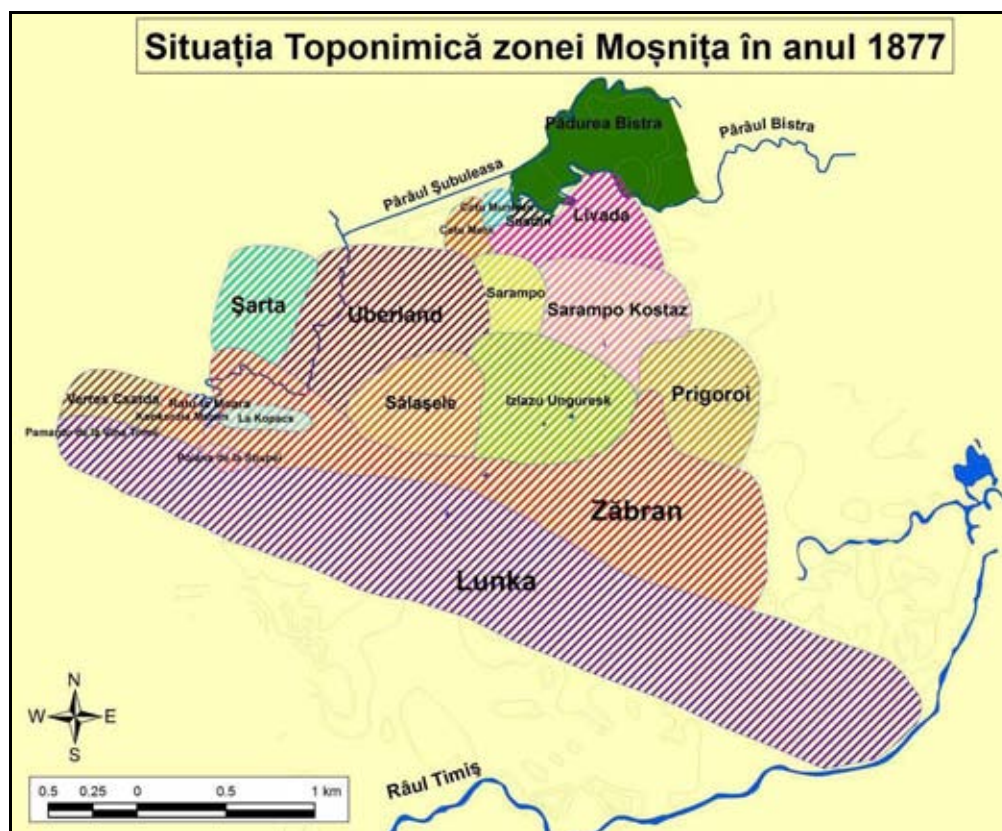

Fig. 169. Toponimia zonei Moșnița la 1877 (prelucrare GIS a planului cadastral din acel an)

Harta din figura de mai sus surprinde realitățile toponimice ale zonei Moșnița așa cum apar ele figurate pe un plan cadastral al localității din anul 1877, moment istoric în care maghiarizarea a cunoscut o notă pregnantă. Zona sudică a arealului de studiu este numită „Lunka” și marchează o suprafață întinsă de pășune pe care va fi plasată mai târziu, la începutul sec. XX, localitatea Moșnița Nouă. Toponimia din zona vestică, de la limita hotarului cadastral al Timișoarei, ne prezintă locația unde erau plasate morile de pe Șubuleasa, „Konkordia Malom” și „Rātu la Moară”. De asemenea, toponimul „La Kopacs” marchează, probabil, un pâlc izolat de arbori, reper major pentru acea zonă joasă de pe drumul Timișoarei. „Sălășele” desemnează aceeași zonă de teren mai înaltă de la V de Moșnița (Veche), denumire care se păstrează până în ziua de astăzi. Extremitatea sudică a localității mai sus menționate se numește la 1877 „Izlazu Unguresk”, denumire care, și ea, se păstrează până în ziua de azi. Toponimia de la N și E de Moșnița, în speță „Sarampo”, „Sarampo Kostaz” și „Prigoroii” reprezintă alte dovezi ale perenității numelor de locuri din arealul investigat de noi. Înspre Pădurea Bistra sunt plasate „Livezile”, precum și alte două microtoponime legate de pădurea mai sus-menționată și de meandrările Pârâului Bistra: „Cotu Morii” și „Cotu Muntean”. Privită în ansamblul său, harta cadastrală de la 1877 reprezintă o frescă foarte utilă în înțelegerea realităților istorico-geografice ale zonei Moșnița, văzute prin prisma microtoponimiei.

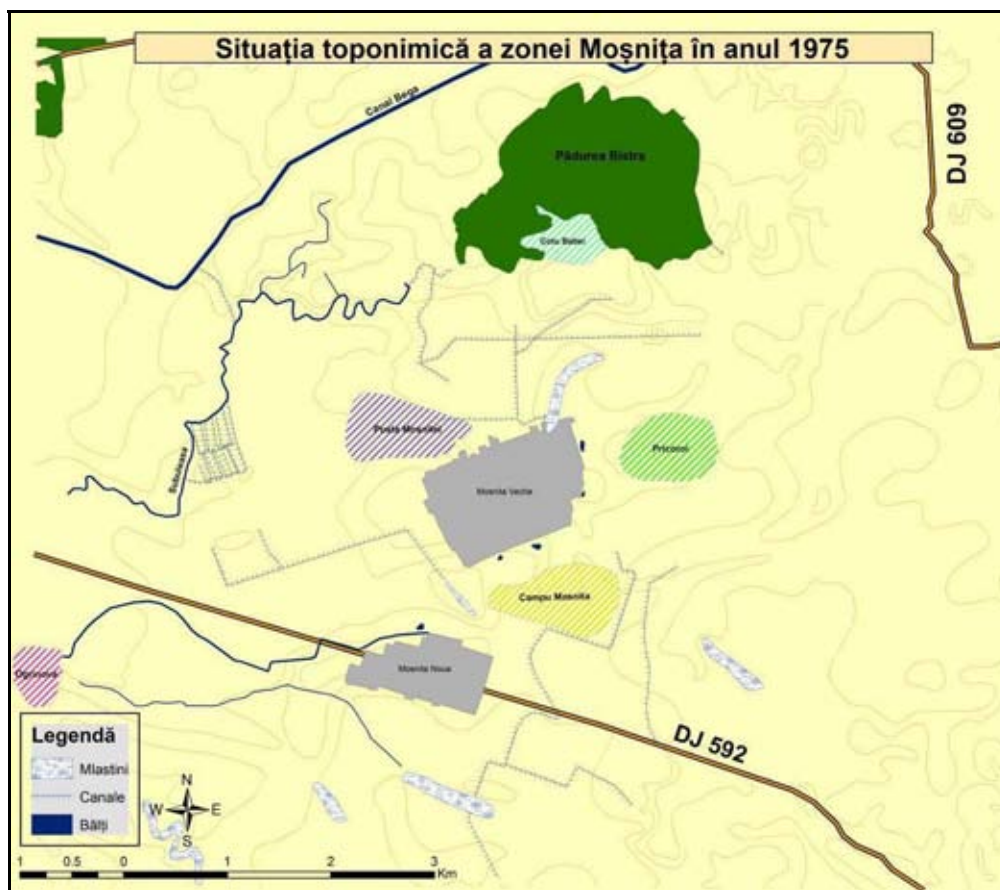

Fig. 170. Toponimia zonei Moșnița la 1975 (prelucrare GIS a hărții topografice militare, scara 1: 25.000)

Harta topografică militară, scara 1:25.000, ediția 1975 este, așa cum am mai precizat deja, un instrument de lucru destul de general pentru zona noastră de interes, iar toponimia este, de asemenea, extrem de săracă, fiind menționate doar patru denumiri: „Câmpu Moșnița” (plasat la SSE de Moșnița Veche); „Pricoroi” (la E de aceeași localitate, spre Albina); „Pusta Moșniței” (plasată la NV de Moșnița Veche) și „Cotu Babei” (marchează un areal destul de extins, sub formă de golf, de la S de actuala Pădure Bistra).

deosebit este posibilitatea de a accesa, după dorință, arhiva temporală cu imagini, cuprinsă între 2002-2012), cât și prin lărgirea arealului de înaltă rezoluție la suprafața întregului teritoriu al României. Pentru demersul nostru, am avut la dispoziție o arhivă de imagini variată, plasată cronologic între 07.06.2003 și 24.06.2011, situație care, așa cum vom vedea și mai jos, va permite, între altele, efectuarea unei analize a intruziunii masive a lucrărilor edilitare din ultimul deceniu asupra mediul istorico-geografic, cu consecințe importante în distrugerea unor obiective arheologice.

Datorită calității imaginilor, rezoluției, vederii de ansamblu oferite, actualizării periodice a imaginilor, acest program a început să fie utilizat și în România în domeniul arheologiei, astăzi devenind un instrument de lucru indispensabil, fără de care o cercetare arheologică de teren nu mai poate fi concepută¹⁴⁰. Imaginile satelitare reprezintă un instrument imagistic util în procesarea datelor spațiale despre siturile arheologice, atât prin crearea unor fișiere specifice de tip .kmz, cât și prin crearea și editarea unor imagini pentru delimitarea obiectivelor arheologice în parte și punctarea elementelor morfologice specifice.

După încheierea investigațiilor noastre de teren din zona Moșnița, aplicația *Google Earth™* a devenit accesibilă pe orice telefon mobil care are încorporat un receptor *GPS* și are asigurată o conexiune la internet. În acest fel, este afișată poziția celui care efectuează cercetarea de teren, în timp real, pe imaginea satelitară, aplicația reprezentând un instrument de lucru extrem de util în organizarea și desfășurarea periegezei.

Pentru etapa preliminară de identificare a obiectivelor arheologice prin interpretarea anomaliilor oferite de imaginile satelitare, utilitarul *Google Earth* ne-a fost util în trei situații:

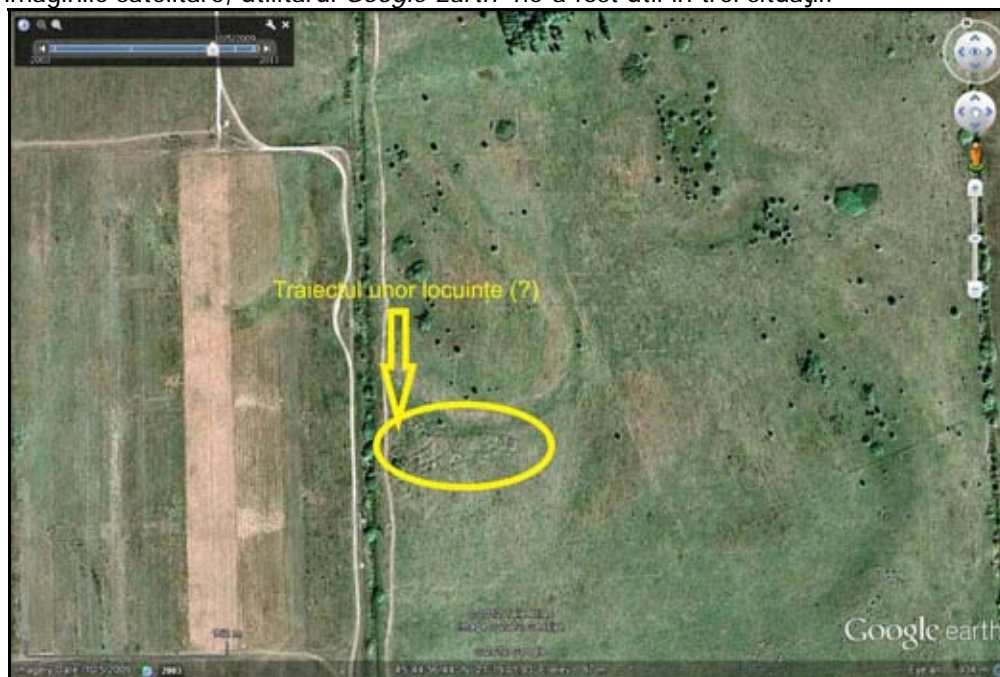

Fig. 172. Traiectul unor posibile urme de locuințe medievale, devenite obiectivul Moșnița Veche 35 (imagine satelitară *Google Earth* din 05.10.2009)

¹⁴⁰ Pentru o punere în temă vezi D. Micle, *Despre prospecțiunile arheologice aeriene*, în *Revista Facultății de Științe Umanist-Creștine. Seria Istorie*, Arad, 1, 2005, p. 4-27; D. Micle, L. Măruia, L. Dorogostaiski, *The earth works from Cornesti-„Iarcuri” (Ortisoara village, Timis county) in the light of recent field research*, în *AB, S. N., Arheologie-Istorie*, 14, 2006, 1, p. 283-305; D. Micle, M. Török, L. Măruia, *The morpho-topographic and cartographic analysis using GIS and Remote Sensing techniques of the archaeological site Cornesti “Iarcuri”, Timis County, Romania*, în *Advances on Remote Sensing for Archaeology and Cultural Heritage Management*, Roma, 2008, p. 387-393; D. Micle, L. Măruia, L. Dorogostaiski, A. Cîntar, *Noi descoperiri arheologice în zona de NV a Banatului, acoperită de Câmpia Vingăi și Dealurile Lipovei (I)*, în *SIB*, 30-31, 2006-2007, p. 7-30; L. Dorogostaiski, *Utilizarea imaginilor satelitare, ortofotogramelor, hărților topografice, GPS-ului și fotografiei digitale la realizarea periegezelor. Studiu de caz: descoperirea fortificației preistorice de la „Valea Alioșu”, Alioș (comuna Mașloc, județul Timiș)*, în *SIB*, 32-33, 2008-2009, p. 256-274; L. Măruia, *op. cit.*, p. 166 și urm.

- imaginea din figura de mai sus surprinde anomalii de teren care au fost interpretate în anul 2006, în contextul desfășurării proiectului *eGISpat Timiș*, ca fiind vechea vatră a localității Moșnița Veche de la sfârșitul sec. XVIII, situația dovedindu-se ulterior mult mai complexă decât a fost estimată inițial (pentru discuția detaliată, vezi fișele aferente obiectivelor Moșnița Veche 30 și 35 din cadrul *Anexei 2*). De asemenea, în pășunea de la N și E de Moșnița Veche 35 pe imaginile satelitare, dar și în teren sunt vizibile traiecte de șanțuri regulate, care pot reprezenta limitele de parcelare ale loturilor de pământ de la sfârșitul sec. XVIII și începutul sec. XIX;

Fig. 173. Structură dreptunghiulară la NV de Moșnița Veche, cu date și funcționalitate neprecizabile, devenit obiectivul Moșnița Veche 13 (imagine satelitară *Google Earth* din 05.10.2009)

- situația ilustrată în figura de mai sus surprinde o structură dreptunghiulară regulată, orientată SV-NE, având laturile de 30 x 40 m. Cercetările arheologice de teren nu au identificat în arealul limitrof al acestei structuri nici un fel de artefact arheologic, astfel încât datarea sau funcționalitatea sa, în etapa actuală de investigație, nu pot fi precizate. O analogie apropiată am constatat, în urma cercetărilor sistematice de teren, în toamna anului 2009, în hotarul localității Ususău (comună, jud. Arad), pe Valea Mureșului, dar iarăși fără a putea preciza datarea sau funcționalitatea¹⁴¹. Pigmentația solului este brun-cenușie, iar sondajele pentru verificarea texturii solului (30x40x40 cm) au arătat existența unor sporadice urme de arsură și chirpic, dar nu și fragmente ceramice.

¹⁴¹ L. Măruia, *op. cit.*, p. 1785-1788.

Fig. 174. Traiectul valului "roman" III vizibil pe o imagine satelitară din 05.10.2009

- traiectul valului „roman” III din hotarul estic al localităților Moșnița Nouă, Moșnița Veche și Albina apare clar pe imaginile satelitare *Google Earth* din 05.10.2009, putând fi urmărit pe o distanță aeriană de cca, 2,5 km.

Utilizând imaginile satelitare listate, accesate prin intermediul utilitarului *Google Earth™*, parcurgerea suprafeței a fost organizată sistematic, excluzând astfel posibilitatea omiterii ori parcurgerii repetate a anumitor suprafețe. Prin intermediul acestora se facilitează o vedere de ansamblu asupra realităților terenului, cu detalii referitoare la parcelele agricole, cursuri de apă, canale, drumuri, construcții și alte aspecte importante cu rol de reper în vederea dinamicii verificărilor.

În urma identificării cu precizie a sitului arheologic, se procedează la culegerea de date *GPS* (latitudine, longitudine, altitudine), din puncte care sunt considerate caracteristice: „centrul” sitului, zonele marginale, etc. Aceste date sunt înregistrate fie în memoria *GPS*-ului, fie sunt notate în jurnalul de periegheză al arheologului. După întoarcerea din teren, datele achiziționate sunt descărcate și introduse în programul *Google Earth™*, care trebuie să aibă setat meniul de citire a coordonatelor sincronizat cu cel al formatului *GPS*-ului.

În etapa de procesare a datelor se crează fișiere de tip .kmz, care presupun marcarea tuturor siturilor identificate în teren, după care se va salva imaginea cu extensia .jpg în așa fel încât să se poate observa detaliile legate de microgeografia zonei, reperele majore de hidrografie și meandrele fosile, după caz. Delimitarea arealului investigat s-a făcut printr-un poligon de culoare galbenă, care încadrează situl, pentru a fi cât mai vizibil.

Așa cum vom vedea ceva mai jos, imaginile satelitare oferă un instrument de lucru comparativ extrem de util pentru analizarea dinamicii imobiliare din ultimul deceniu, cu consecințe grave în ceea ce privește intruziunile invazive, fără supraveghere arheologică de specialitate, zona Moșnița putând deveni un studiu de caz tipic pentru arealele periurbane aflate în plină dezvoltare.

Legea 258, publicată în *Monitorul Oficial*, nr. 603/12 iulie 2006 referitoare la *Modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arhitectural și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național*, prevede în articolul 2, litera k, punctul 7 că **etapele de supraveghere arheologică** sunt necesare în situațiile:

- de punere în practică a unui proiect de cercetare arheologică sistematică;
- ca parte a unui studiu de impact asupra mediului;

- ca urmare a unei intervenții preconizate asupra solului, care poate reprezenta o amenințare pentru potențialului arheologic al unei zone delimitate sau al unui sit arheologic;
- **ca parte a fazelor de realizare și avizare a documentațiilor urbanistice;**
- ca urmare a unor procese naturale care pun în evidență bunuri de patrimoniu arheologic sau
- **ca urmare a unor acțiuni umane, altele decât cercetarea arheologică și a lucrărilor prevăzute la articolul 6** (Art. 6. al OG 43/2000 vorbește despre folosirea și angajarea altor specialiști pentru efectuarea de „cercetări, studii sau alte lucrări”).

La punctul 8 se menționează că etapele cercetării arheologice pot fi inițiate sau desfășurate ca urmare a cererii unei persoane fizice sau juridice de drept public sau privat.

Privind aceeași problemă a necesității supravegherii arheologice, *Ordinul Ministerului Culturii și Cultelor nr 2581/2007 prevede la capitolul III*, că „*Supravegherea arheologică*” se va face acolo unde există posibilitatea ca **lucrări aflate în desfășurare să afecteze sau să distrugă patrimoniul arheologic mobil sau structuri constructive arheologice.**

Zonele desemnate sunt cele în care:

- **este susceptibilă prezența vestigiilor arheologice, deși aceasta nu este documentată;**
- în zonele de protecție ale obiectivelor din lista monumentelor istorice atunci când nu sunt menționate situri arheologice ci doar monumente de arhitectură, respectiv în situațiile excepționale, când proiectul tehnic al investiției nu permite realizarea de cercetări arheologice preventive și nu poate fi modificat din motive obiective.

Articolul 10 al aceluiași ordin stipulează că atunci când se impune efectuarea supravegherii arheologice serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii și Cultelor eliberează avizul favorabil dacă sunt întrunite următoarele condiții:

- supravegherea să fie efectuată de o instituție de specialitate, prin arheologii înscrși în Registrul Arheologilor;
- beneficiarul să anunțe serviciul public deconcentrat al Ministerului Culturii și Cultelor de data deschiderii șantierului și de recepția lucrărilor, respectiv să asigure condiții specialiștilor pentru exercitarea atribuțiilor de control și inspecție;
- raportul de supraveghere arheologică să fie depus ulterior la serviciul public deconcentrat al Ministerului Culturii și Cultelor;
- **în cazul descoperirii de vestigii arheologice în timpul lucrărilor beneficiarul să sisteze lucrările de construcție, în vederea solicitării autorizației și executării cercetărilor arheologice preventive,**

Articolul 14 face mențiunea că cercetarea arheologică preventivă sau de supraveghere se realizează pe baza încheierii unui contract tip între beneficiar și executant aprobat prin Ordinul Ministerului Culturii și Cultelor.

După știința noastră nici una dintre aceste prevederi legale **NU a fost și NU este** respectată în cazul construcțiilor rezidențiale sau de orice alt tip din zona Moșnița, cercetarea științifică și, în fond, comunitatea locală fiind văduvite de informații extrem de prețioase despre trecutul îndepărtat sau apropiat. Indolența, nepăsarea, incompetența fiind atributele care apasă, din păcate tot mai mult, asupra societății contemporane, „vinovații” fiind practic toți „actorii” unui sistem care nu funcționează: autoritățile publice locale, comunitatea locală, firmele de construcții și dezvoltatorii imobiliari, instituțiile deconcentrate ale Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, arheologii, etc. Într-o societate care se dorește a păși într-un viitor european prosper și bazat pe valori autentice, disprețul față de trecutul de lângă noi, pe care-l distrugem într-un mod barbar, ne va asigura un stigmat care nu ne va aduce câtuși de puțin RESPECT european. Oricum, dincolo de patetismul unor astfel de afirmații, ceea ce trebuie să înțelegem fiecare dintre noi este că patrimoniul istoric și arheologic pe care șansa ni l-a hărăzit în vecinătate este un tezaur care valorizează comunitatea și nu blochează, sub nicio formă, dezvoltarea galopantă și, uneori fără coerență, a lumii înconjurătoare. Și, pragmatic vorbind, **LEGEA TREBUIE RESPECTATĂ**, chiar și în România și, cu atât mai mult, în zona Timișoarei care se dorește, ironia sorții, capitală culturală europeană!

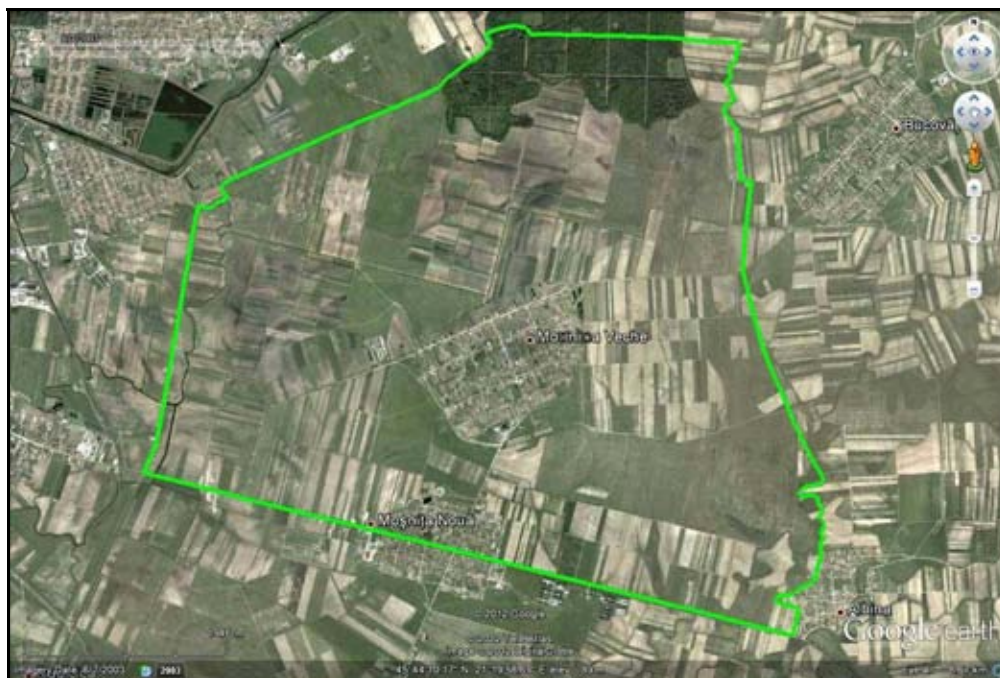

Fig. 175. Imagine satelitară *Google Earth* din 07.06.2003

Prima imagine satelitară avută la dispoziție pentru zona investigată de noi prin cercetări sistematice de teren datează din iunie 2003 când întregul extravilan al Moșniței Vechi și Moșniței Noi era utilizat ca și teren arabil sau ca și pășune.

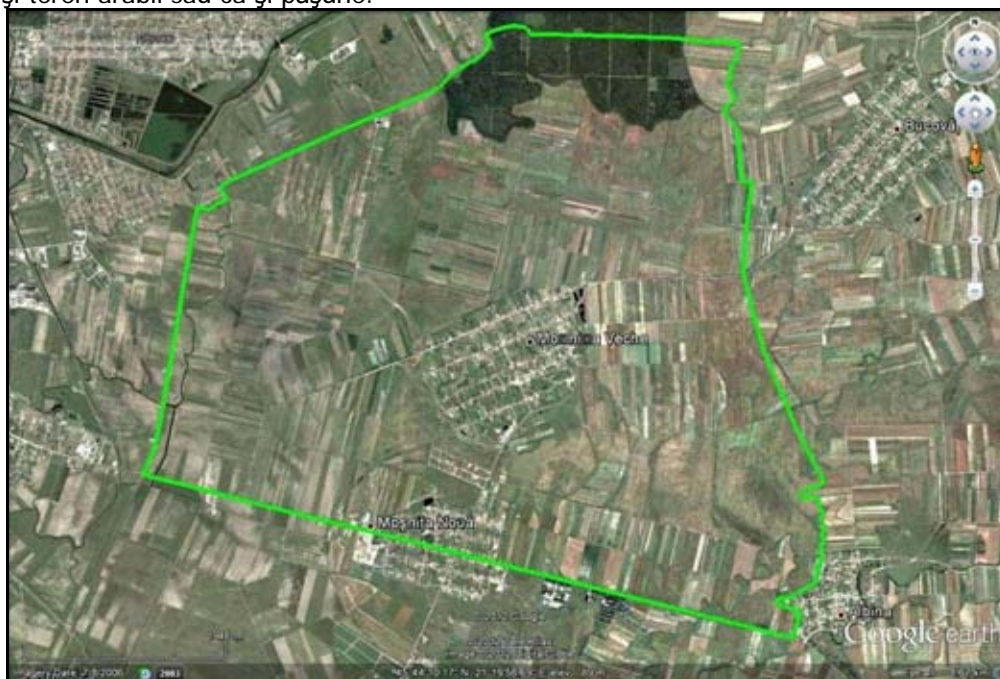

Fig. 176. Imagine satelitară *Google Earth* din 08.07.2006

Fig. 177. Imagine satelitară *Google Earth* din 26.07.2006

Situația rămâne practic neschimbată până în luna iulie 2006, când într-un interval de numai 20 de zile se construiește o întreagă rețea de drumuri de acces și se toarnă fundațiile unui cartier din extremitatea de SV a arealului nostru de studiu¹⁴², evident fără o evaluare preliminară din partea arheologilor și, dacă ar fi fost cazul, urmată de o supraveghere la construcție. Investigațiile noastre din anul 2010 nu au mai putut verifica largi suprafețe din zona construită, terenurile devenind proprietăți private și observațiile ar fi fost, oricum, tardive.

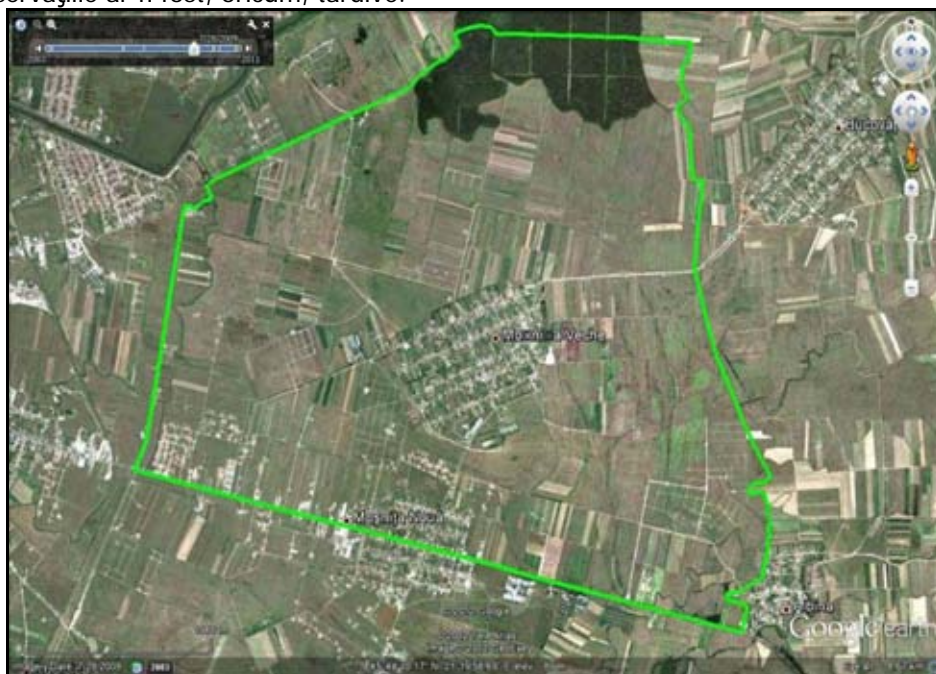

Fig. 178. Imagine satelitară *Google Earth* din 28.07.2009

¹⁴² Intervalul de timp extrem de scurt impune totuși o precauție referitoare la o posibilă eroare de afișaj a datei din programul *Google Earth*.

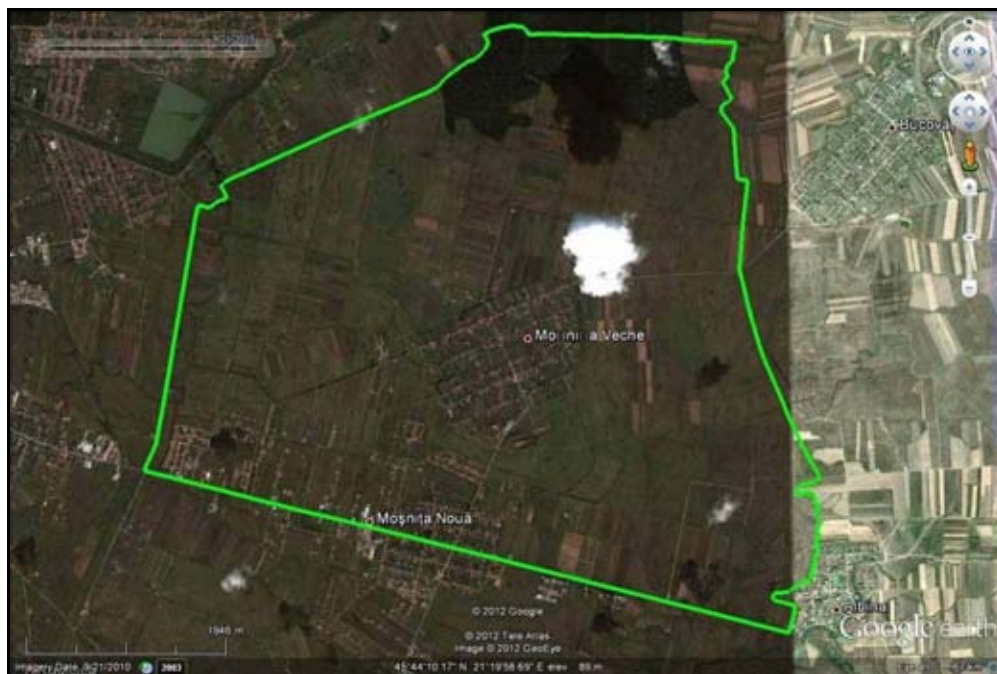

Fig. 179. Imagine satelitară *Google Earth* din 21.09.2010

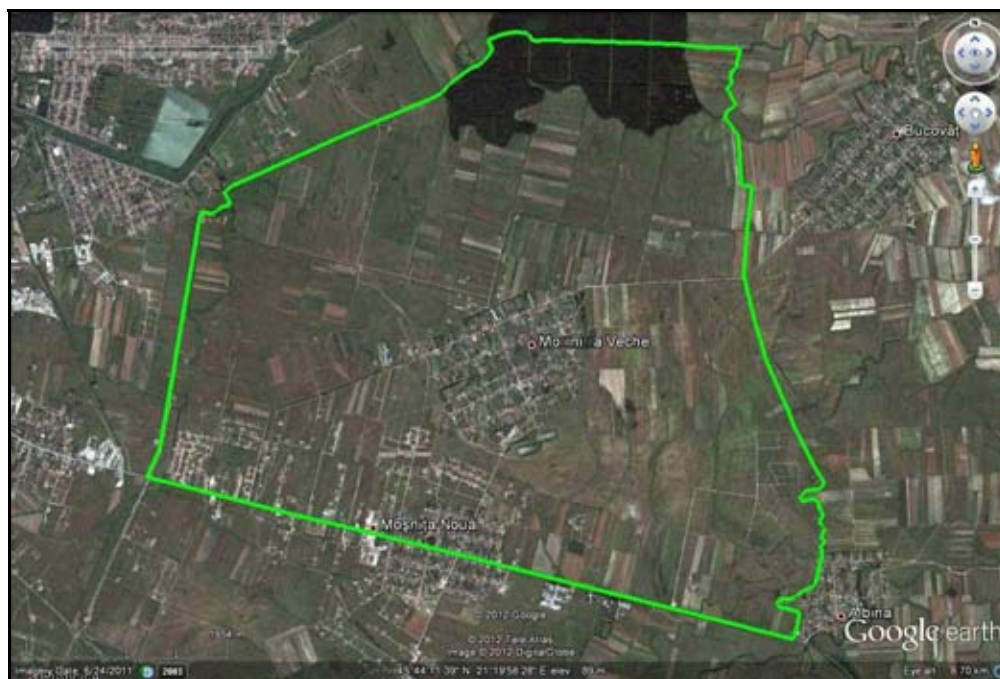

Fig. 180. Imagine satelitară *Google Earth* din 24.06.2011

Imaginile din intervalul 2009-2011 ne arată această dinamică imobiliară deosebită, precum și pârlogirea aproape totală a terenurilor din extravilan, cu consecințe importante în identificarea obiectivelor arheologice sau în ceea ce privește cantitatea și calitatea materialului prelevat pentru realizarea prezentului demers.

În ansamblul său, așa cum am mai precizat, utilitarul *Google Earth* reprezintă un instrument de lucru indispensabil cercetărilor de teren, având valențe multiple: de la etapa preliminară de documentare de „birou”, la cea de cercetare efectivă în teren și sfârșind cu procesarea și interpretarea finală a datelor.

II. 1. e. Utilizarea fotografiilor aeriene (ortofotogramelor)¹⁴³

Imaginile oferite de fotografiile aeriene oferă o serie de avantaje în investigația arheologică de teren: rezoluție mare la nivelul întregii României, georeferențierea în sistemul de proiecție național (Stereo 70); posibilitatea de multiple analize prin programe de tip *GIS*, etc. Printre dezavantajele cele mai importante se numără, înainte de toate, necesitatea cumpărării licenței pentru utilizarea publică a informației, cauză pentru care se restrânge substanțial facilitatea utilizării acestora în demersul științific. Un al doilea dezavantaj este reprezentat de momentul realizării fotografiilor, majoritatea fiind imagini de vară, în care covorul vegetal este abundent. Pentru zonele în care rezoluția imaginilor satelitare este ridicată, ar fi de dorit coroborarea celor două tipuri de fotografii, de multe ori cele satelitare având o mai mare relevanță decât ortofotogramele. În cazul investigațiilor noastre din zona Moșnița, ortofotogramele nu s-au dovedit instrumente de lucru utile, fiind depășite din toate punctele de vedere de imaginile satelitare, astfel încât nu le-am întrebuințat în nici una din etapele demersului de cercetare.

Fig. 181. Ortofotoplan din anul 2005 cu zona localității Moșnița Veche (prelucrare *Google Earth* după o imagine ANCP)

II. 2. Metode, tehnici și tehnologii de cercetare arheologică de teren¹⁴⁴

Metodologia propriu-zisă de cercetare arheologică de teren comportă o întreagă problematică teoretică, subsumată conceptului de *survey archaeology*¹⁴⁵, care desemnează procesul metodologic cu

¹⁴³ Autor L. Măruia.

¹⁴⁴ Autor L. Măruia.

¹⁴⁵ Bibliografia subiectului este una impresionantă, pentru o punere în temă vezi B. D. Dillon (ed.), *Practical archaeology. Field and laboratory techniques and archaeological logistics*, Los Angeles, 1993 (cu o bogată bibliografie mai veche); G.G. White, T.F. King, *The archeological survey manual*, Left Coast Press, California, 2007; E.B. Banning, *Archaeological survey*, New York, 2002; A.J. Ammerman, *Surveys and archaeological research*, în *Annual Review of Anthropology*, 10, 1981, p. 63-88; A. Brown, *Fieldwork for archaeologists and local historians*, London, 1987; J. Bintliff, M. Kuna, N. Venclová (ed.), *The future of surface artefact survey in Europe*, Sheffield University Press, 2000; K. Phillips, *Preliminary archaeological survey and identification of threats to archaeological resources*, Tauranga, 2003; P.L. Drewett, *Field archaeology: an introduction*, London, 1999 (cu bibliografia substanțială la nivel european); O. Bender, N. Evelpidou, A. Krek, A. Vassilopoulos (ed.), *Geoinformation technologies for geocultural landscapes: european perspectives*, CRC Press, London, UK, 2009; L. L. Scheiber, B. J. Clark, *Archaeological landscapes on the High Plains*, University Press of Colorado, 2008; K. W. Butzer, *Archaeology as human ecology: method and theory for a contextual approach*, Cambridge University Press, 2006; L. R. Lozny (ed.), *Landscapes under pressure. Theory and practice of cultural heritage research and preservation*, Springer, New York, 2006.

ajutorul căruia, prin aplicarea unui set de tehnici, arheologii colectează, iar mai apoi corelează informații despre locația, distribuția și organizarea materialelor arheologice în vederea estimării parametrilor de înregistrare arheologică regională. Cu alte cuvinte, conceptul de *survey archaeology* desemnează aplicarea tuturor metodelor neinvazive de prospectare a unui areal. Aceste metode sunt:

- periegheza;
- prospecțiunile aeriene;
- prospecțiunile satelitare;
- prospecțiunile pedologice;
- prospecțiunile geofizice;

Ideal ar fi ca într-o cercetare de teren să fie utilizate toate metodele de prospectare enunțate mai sus, creându-se astfel un studiu interdisciplinar asupra zonei supuse cercetării, adesea însă acest lucru se dovedește a fi greu de aplicat.

În ceea ce ne privește, am adaptat aceste concepte teoretice realităților zonale, iar o trecere în revistă a metodologiei generale de investigație o considerăm redundantă în acest context.

II. 2. 1. Tehnici de cercetare sistematică de teren pentru zona de câmpie joasă

Experiența acumulată în ultimul deceniu de cercetări arheologice de teren, sistematice sau nonsistematice, interval în care am efectuat documentația pentru cca. 1000 de obiective arheologice, ne-a arătat că pentru a avea rezultate scontate în procesul de investigare în teren, metodologia efectivă de lucru trebuie să țină cont de specificitățile micro-zonelor. Astfel, câmpia joasă (cum este cazul zonei Moșnița sau zonei Igrăș¹⁴⁶) impune o abordare în raport cu masivele intervenții antropice din ultimele două veacuri jumătate, situație care nu se regăsește decât parțial în zonele de câmpie înaltă: cazul Liebling¹⁴⁷, cazul Gătaia¹⁴⁸, cazul Câmpiei Înalte a Vingăi¹⁴⁹ sau cel al zonei Alioș¹⁵⁰. De asemenea, cercetările punctuale din cadrul proiectului *eGISpat Timiș*¹⁵¹ sau cele din Dealurile Lipovei¹⁵² ne-au determinat să aplicăm metode de cercetare adaptate fiecărei situații întâlnite, factorul peisagistic local jucând un rol determinant în alegerea strategiei optime.

II. 2. 1. a. Echipa de cercetare¹⁵³

Pentru organizarea eficientă a verificărilor de teren este foarte important ca numărul membrilor echipei de cercetare să fie optim, astfel încât aceștia să acopere o suprafață de teren cât mai mare, dar în același timp să se sincronizeze în mișcare și acțiuni. Strict statistic, pe parcursul a 21 de zile efective de muncă în teren (martie 2010, ianuarie-aprilie 2011), a fost acoperită o suprafață de cca. 2700 ha, rezultând un parcurs pedestru de cca. 450 km pentru fiecare participant. Pentru derularea activității de teren echipa de investigație a fost formată, întotdeauna, din minim un arheolog și unu până la șase masteranzi sau studenți, familiarizați cu activitatea de cercetare în teren. În cadrul proiectului, la activitatea de cercetare de teren au participat următorii (rolul acestora reiese din lecturarea fișelor de sit din cadrul *Anexei 2*) :

¹⁴⁶ Investigații sistematice realizate de către Alexandru Ionescu și aflate în plină desfășurare în momentul redactării prezentului studiu. La 10 noiembrie 2012 a fost parcurs cca. 20% din hotarul administrativ modern al localității Igrăș (com. Sâmpetru Mare, jud. Timiș), fiind identificate un număr de 55 de obiective arheologice, toate inedite.

¹⁴⁷ C. Floca, *Liebling. Monografie arheologică* (sub tipar). Lucrarea reprezintă procesarea informațiilor despre 103 obiective arheologice identificate prin cercetări sistematice de teren.

¹⁴⁸ Cercetări nesistematice desfășurate în anii 2010-2012 de către Sergiu Enache, irelevante din punctul nostru de vedere datorită lipsei de metodă în cercetare, gestionare și procesare de date.

¹⁴⁹ Cercetări nesistematice desfășurate între 2006-2012 de către Leonard Dorogostaisky, Dorel Micle, Adrian Cîntar, Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu. Materialul de epoca bronzului se află în procesare, făcând obiectul tezei de doctorat a lui A. Stăvilă.

¹⁵⁰ Cercetări sistematice desfășurate de către Adrian Ardelean, în data de 10 noiembrie 2012 fiind investigată o suprafață de cca. 20% din hotarul localității Alioș (com. Mașloc, jud. Timiș), fiind descoperite 64 de obiective arheologice, majoritatea inedite.

¹⁵¹ L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, A. Stăvilă, L. Bolcu, O. Borlea, M. Ardelean, P. Horak, C. Timoc, C. Floca, L. Vidra, *ArheoGIS – baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011.

¹⁵² L. Măruia, *Cercetări interdisciplinare vizând reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei*, Timișoara, 2011.

¹⁵³ Autor L. Măruia.

- Liviu Măruia (lect. univ. dr., arheolog expert); coordonare activitate de cercetare în teren pentru identificarea și delimitarea obiectivelor arheologice;
- Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stăvilă, Oana Borlea (masteranzi în cadrul masteratului *Arheologie interdisciplinară*): participanți la activități cercetare în teren pentru identificarea și delimitarea obiectivelor arheologice;
- Ioan Vedrilă, Elena Pirpiliță, Andreea Gogoșanu, Remus Dincă, Marian Păun, Simona Kutasi, Claudiu Carlaonț, Ioana Clonța, Claudiu Toma (studenți, voluntari): participanți la activități cercetare în teren pentru identificarea și delimitarea obiectivelor arheologice;
- Alex Proteasa, Remus Petrușe (localnici, membri ai *Asociației din Moșnița pentru Inițiativa Comunitare*, pasionați, voluntari): participanți la activități cercetare în teren pentru identificarea și delimitarea obiectivelor arheologice.

În aceste condiții, pentru străbaterea a sute de km pedestru, sau de „rezolvare” a unor dificultăți din teren (traversarea de mlaștini, pâraie, canale de hidroameliorații, parcurgerea de suprafețe noroioase sau alunecoase, cățărarea în copaci înalți pentru imagini de ansamblu ale unor situri, etc.) membrii echipei de cercetare de teren au trebuit să dispună de o condiție fizică bună, disponibilitate la efort și experiența activității pe teren accidentat.

II. 2. 1. b. Echipament necesar¹⁵⁴

Nu revine studiului de față să efectueze o abordare detaliată a descrierii fiecărui tip de echipament și a rolului pe care acesta l-a jucat în cercetarea de teren și în procesarea datelor, echipament minimal fără de care o astfel de investigare nu ar fi posibilă.

În cazul cercetărilor arheologice de la Moșnița s-a utilizat **utilitarul GPS** de tipul Mio P550, un Pocket PC cu multiple funcții. GPS-ul (*Global Positioning System*) (*Sistem de Poziționare Globală*) reprezintă un sistem de navigare bazat pe o rețea de 24 sateliți plasați pe orbită de către Departamentul de Apărare al Statelor Unite. Utilizat inițial pentru aplicații militare, GPS-ul a devenit un bun pentru uz civil în anii '80 ai sec. XX. Aparatul funcționează în orice condiții meteorologice, oriunde în lume, 24 ore pe zi¹⁵⁵.

Sateliții GPS înconjoară pământul de două ori pe zi, pe orbite foarte precis determinate și transmit semnale/informații către stațiile terestre. Receptoarele GPS culeg aceste informații și folosesc triangulații pentru a calcula localizarea exactă a utilizatorului pe care o afișează pe monitorul aparatului, sub formă de coordonate Lat/Long, în grade și minute zecimale.

Pentru înregistrarea acestor coordonate este nevoie, inițial, de calibrarea GPS-ului, proces ce reprezintă căutarea semnalului satelitar de către receptorul aparatului și care poate dura 5-10 minute (în funcție și de condițiile meteorologice sau de posibilele obturări cauzate de vegetație sau de clădiri), însă odată calibrat aparatul va afișa coordonatele în numai câteva secunde la următoarele poziționări.

Deși GPS-ul afișează, pe lângă coordonatele de latitudine și longitudine, și altitudinea punctului înregistrat, în cazul cercetărilor de la Moșnița această coordonată a elevației nu a fost preluată din această sursă, deoarece diferențele de altitudine pentru terenul vizat de studiul nostru sunt foarte mici iar marja de eroare de 1-5 m pe care o înregistrează GPS-ul ar duce la rezultate irelevante sau chiar eronate. Astfel, altitudinea punctelor de interes a fost preluată cu ajutorul programului *Global Mapper™*, prin suprapunerea hărților topografice (1:25.000) peste *Modelului Numeric al Terenului* (MNT).

Coordonatele înregistrate de GPS ne oferă o poziționare geografică suficient de precisă pentru necesitățile cercetării arheologice, marja de eroare fiind de numai 1-5 m. Înregistrarea lor se face în punctul de maximă aglomerare al artefactelor, acolo unde se consideră a fi „centrul” convențional al obiectivului arheologic, însă există și alte situații ce impun utilizarea GPS-ului, cum ar fi descoperirile cu caracter special sau unicat, sau cele în care obiectul descoperit nu este recoltat din cauza dimensiunilor sale. Utilitatea GPS-ului s-ar reduce cu mult fără coroborarea datelor sale cu cele ale programului *Google Earth*. Astfel, coordonatele sunt introduse în motorul de căutare ale acestui program iar mai apoi, prin intermediul funcțiilor acestuia, punctele sunt localizate, înregistrate și marcate în funcție de obiectivul stabilit¹⁵⁶.

¹⁵⁴ Autori C. Floca, L. Măruia.

¹⁵⁵ Pentru detalii privind modul de funcționare al GPS-ului, vezi: A. El Rabbany, *Introduction to GPS: The Global Positioning System*, Norwood, 2002; M. Kennedy, *The Global Positioning System and GIS*, Londra, 2002.

¹⁵⁶ Pentru detaliile tehnice, vezi C. Floca, *Liebling, Monografie arheologică* (sub tipar).

Pentru a surprinde detaliile necesare, dar și pentru a obține imagini de calitate, am utilizat **aparatul foto SONY DSC – R1**, aparat ce captează imagini de înaltă rezoluție.

Ocupând un loc central într-o lucrare științifică, ilustrația joacă un rol esențial în transmiterea informației. De aceea, o altă înregistrare importantă din teren o reprezintă captarea imaginilor de la nivelul suprafeței solului, ilustrații ce surprind diverse aspecte de interes pentru cercetare. În acest mod, dovezile realităților vizibile din teren sunt stocate, putând fi vizualizate fără deplasarea în respectivul punct, ele intrând într-o bază de date ușor de gestionat.

De asemenea, pentru eficientizarea și standardizarea procesului de cercetare de teren am utilizat și un **jurnal de teren**. Pe lângă înregistrările pe diverse suporturi digitale sunt necesare și înregistrările textuale, pe un suport clasic. Astfel, în jurnalul de teren au fost notate toate datele observabile legate de geomorfologia terenului, hidrografie, sol, cele referitoare la materialul rămas nerecoltat ori diverse alte observații. Toate aceste date au fost analizate și interpretate în etapele de lucru ulterioare perieghezei, fapt ce a făcut din jurnalul de teren un instrument de lucru indispensabil.

Biletul tip pe care noi l-am utilizat are o formă standardizată care conține patru câmpuri:

- **indicativul obiectivului:** reprezintă numele obiectivului arheologic descoperit, având rolul de a da identitate acestuia. Astfel, acest indicativ va putea fi utilizat și recunoscut cu ușurință în cadrul întregii baze de date. Pentru evitarea confuziilor de orice tip noi am preferat acordarea unor numere unice fiecăror situații care au fost considerate ca fiind obiective arheologice.
- **coordonatele geografice:** prezintă poziția exactă a punctului central al descoperirii, sub forma coordonatelor geografice latitudine și longitudine, altitudinea fiind, așa cum precizăm și mai sus, eronată din cauza receptorului GPS și nu este astfel specificată.
- **data perieghezei:** reprezintă data efectuării verificării din teren. Este o informație relevantă pentru plasarea în timp a momentului de recoltare al materialului, moment ce poate fi raportat la modificările ulterioare ale realităților de la fața locului, ce au schimbat vizibilitatea sau aspectul terenului.
- **autorii perieghezei:** persoanele care au efectuat verificarea din teren, element important în ceea ce privește interpretarea informațiilor de teren.

II. 2. 1. c. Tehnici de parcurgere a terenului¹⁵⁷

Pentru specialiștii în domeniul cercetărilor arheologice, descrierea efectivă a procesului investigării de teren ar putea părea o redundanță. Cu toate acestea cercetarea sistematică din zona Moșnița s-a confruntat cu anumite situații de specificitate pe care dorim să le trecem în revistă spre a putea explica, spre exemplu, de ce într-o zonă pârlogită, fără vizibilitate la sol, mistrețul și cărtița reprezintă indici revelatori extrem de importanți. Sau de ce, în aceleași condiții de lipsă vizibilitate, se practică mici sondaje cu lopăți rabatabilă pentru verificarea structurii pedologice, acest fapt nereprezentând o intruziune invazivă distructivă, ci doar informativă. Pe de altă parte, datorită perioadei de vegetație a culturilor agricole și a celor sălbatice, dar și a diverselor lucrări agricole efectuate, periegheza nu poate fi desfășurată în orice moment al anului din cauza lipsei de vizibilitate la nivelul suprafeței solului, obturată tocmai din pricina factorilor mai sus amintiți. Perioada optimă pentru verificarea în teren debutează la sfârșitul toamnei (noiembrie), parcurgând lunile de iarnă (în cazul în care condițiile meteo permit) și încetând la începutul lunii aprilie, când încălzirea accentuează dezvoltarea vegetației. Intervalul optim este, așadar, cuprins între lunile noiembrie – aprilie.

Verificarea propriu-zisă a suprafeței a constat în parcurgerea pedestră a întregului areal vizat, fie că a fost vorba de teren arabil ori pârloagă, acesta fiind analizat vizual cu atenție. Această acoperire vizuală a terenului s-a efectuat printr-o baie de suprafață prin linii paralele aflate la o distanță de 10-15 m una față de cealaltă, linia reprezentând traiectoria fiecărui membru al echipei.

¹⁵⁷ Autori L. Măruia, C. Floca.

Fig. 182. Traiectoria verificărilor de teren de la NE de Moșnița Veche. Imagine satelitară *Google Earth* cu marcarea convențională a traseelor parcurse

Direcția traseelor parcurse a fost adaptată în funcție de natura terenului. În cazul suprafețelor arabile, cel mai important reper în organizarea spațială a perieghezei au fost parcelele agricole, orientate pe diverse direcții (E-V, N-S, etc.).

Fig. 183. Verificarea vizuală a zonelor cu teren arabil de la NE de Moșnița Nouă (coordonate GPS foto: 45 43 15 N 21 20 07 E; 88 m alt.)

Fig. 184. Verificarea vizuală a zonelor cu teren arabil de la E de Moșnița Nouă (coordonate GPS foto: 45 43 11 N 21 20 45 E; 89 m alt.)

Puținele terenuri agricole încă lucrate din arealul nostru de studiu au oferit condițiile ideale de cercetare, cu vizibilitate optimă la sol, iar acolo unde au fost identificate obiective arheologice, suprafața acestora a putut fi clar delimitată, iar numărul și calitatea artefactelor a fost ridicată.

Pe suprafețele pășunilor, pârlomagelor sau a mlaștinilor, deși reperele sunt ușor diferite, traiectul liniilor baleiate respectă aceleași principii, fiind verificată întreaga suprafață vizată.

Fig. 185. Verificarea vizuală a terenurilor pârlomagite de la ENE de Moșnița Nouă (coordonate GPS foto: 45 43 13 N 21 20 52 E; 89 m alt.)

Fig. 186. Verificarea vizuală a terenurilor pârlogite de la E de Moșnița Veche, din zona „Iarc” (coordonate GPS foto: 45 44 14 N 21 21 32 E; 90 m alt.)

Una dintre caracteristicile cercetărilor din zona Moșnița a fost dată de existența unor largi suprafețe pârlogite, cu vizibilitate la sol extrem de scăzută, care a împiedicat identificarea artefactelor (pentru observațiile detaliate, vezi discuțiile de la obiectivele arheologice în cauză analizate în cadrul *Anexei 2*). **Singura modalitate** de a putea identifica un obiectiv arheologic în aceste condiții, precum și de a face observații minimale referitoare la datare sau atribuire culturală este efectuarea unor mici sondaje de verificare a particularităților solului în zonele pe care le bănuiam că au potențial arheologic, dar fără vizibilitate la sol. Aceste sondaje au dimensiuni de 0,4x0,4 m și adâncimi de până la 0,5 m, executate cu ajutorul unei lopăți rabatabile, prin acestea putându-se certifica existența sau inexistența unui obiectiv arheologic, intervenția invazivă fiind minimă.

Fig. 187. Sondaj de verificare a texturii solului în zona pârlogita de la SSE de Moșnița Veche (coordonate GPS foto: 45 43 47 N 21 20 27 E; 90 m alt.)

În cazul în care vizibilitatea este vitregită din cauza unei zone de pășune sau pârloagă, un rol important în depistarea unui obiectiv arheologic este îndeplinit de acțiunea animalelor sălbatice, care scot la suprafață porțiuni din subsol (cârțițele) sau deranjează stratul de sol superficial (porcii mistreți), creând porțiuni vizibile. În cazul cercetărilor de la Moșnița activitățile animalelor sălbatice au constituit un sprijin real al verificărilor de teren, ținând cont de suprafețele întinse a căror vizibilitate este obturată de vegetație (pârloagă, pășuni). Ca și observație empirică, dar deosebit de importantă, este constatarea pe care am surprins-o în numeroase situații în cursul cercetărilor arheologice de teren, atât din zona Moșnița, cât și din alte spații ale Banatului, asupra scurmăturilor mistreților aproape exclusiv pe suprafața obiectivelor arheologice. Situația a fost constatată în zeci de cazuri, rămăturile lipsind pe largi suprafețe în care investigațiile sistematice de teren nu au identificat obiective arheologice. Cu siguranță solul mai bogat în nutrienți, generat de intervenția antropică, asigură un surplus nutritiv plantelor, iar mistreții profită, la rândul lor, de această stare de fapt, devenind astfel, într-un mod aproape ilar, un important indice revelator pentru identificarea de obiective arheologice în zone pârlogite, unde lucrările agricole moderne lipsesc cu desăvârșire.

Fig. 188. Suprafață pârlogită, răvășită de scurmăturile mistreților, la S de Pădurea Bistra (coordonate GPS foto: 45 45 17 N 21 20 51 E; 91 m alt.)

Fig. 189. Mușuroaie de cârțiță pe terenul de fotbal al Moșniței Vechi, cele care au permis identificarea obiectivului Moșnița Veche 69 (coordonate GPS foto: 45 43 46 N 21 20 13 E; 90 m alt.)

Asemănătoare este și situația zonei împădurite, care a fost parcursă sistematic, în această situație reperul major fiind constituit de drumurile forestiere, ce se întind pe direcțiile N-S, E-V.

Fig. 190. Aspecte din timpul investigațiilor de teren din zona centrală a Pădurii Bistra (coordonate GPS foto: 45 45 41 N 21 20 08 E; 90 m alt.)

Fig. 191. Aspecte din timpul investigațiilor de teren din zona de SV a Pădurii Bistra (coordonate GPS foto: 45 45 26 N 21 19 35 E; 90 m alt.)

Totuși prezența vegetației forestiere abundente, precum și a covorului gros de frunze (cercetările noastre s-au desfășurat toamna și primăvară) au generat o vizibilitate scăzută la sol. Așa cum am mai precizat și cu alte ocazii pe parcursul prezentului studiu, Pădurea Bistra a prezervat foarte bine elementele geomorfologice inițiale, de dinainte de masivele lucrări de îmbunătățiri funciare și amenajare a teritoriului din epoca modernă. În cazul cercetărilor de teren non-invazive singura „șansă” de a putea surprinde

eventualele intervenții antropice a fost dată de corelarea indicilor de micro-morfologie a terenului cu mici sondaje de verificare a texturii solului, în zonele „suspectate” de potențial arheologic. Cu toate acestea, parcurgerea sistematică a jumătății sudice a pădurii mai sus menționate nu a permis identificarea nici unui obiectiv arheologic.

Fig. 192. Cercetări în zona cartierelor rezidențiale de la V de Moșnița Nouă (coordonate GPS foto: 45 43 25 N 21 18 09 E; 89 m alt.)

Fig. 193. Zonă afectată de poluare modernă masivă la V de Moșnița Nouă (coordonate GPS foto: 45 43 17 N 21 18 58 E; 89 m alt.)

Fig. 194. Verificarea vizuală a terenului în zona rezidențială de la N de Moșnița Nouă (coordonate GPS foto: 45 43 28 N 21 19 30 E; 90 m alt.)

Fig. 195. Zona estică a viitorului cartier rezidențial „Azzuro” (coordonate GPS foto: 45 43 15 N 21 22 04 E; 90 m alt.)

Una dintre caracteristicile zonei Moșnița este dată de existența a numeroase cartiere imobiliare, plasate în extravilan, aflate în diferite faze de execuție a construcțiilor sau utilităților, fapt care generează o serie de particularități în cercetările de teren: imposibilitatea verificării unor zone deja construite și devenite proprietăți private; distrugerea unor întinse suprafețe de teren prin construirea de drumuri, conducte, rețele de stâlpi (evident **fără supraveghere arheologică**); poluarea majoră a solului cu deșeuri moderne (material utilizat în construirea drumurilor; materiale de construcții – cărămizi, țigle, mortar, etc.; *pet-uri*; sticle; fragmente ceramice moderne). Toate acestea limitează, mai mult sau mai puțin, posibilitatea efectuării unor observații pertinente de către autorii investigațiilor de teren.

Fig. 196. Investigații în intravilanul Moșniței Vechi (grădina lui Alex Proteasa) (coordonate GPS foto: 45 44 03 N 21 20 20 E; 90 m alt.)

Fig. 197. Investigații în intravilanul Moșniței Vechi (coordonate GPS foto: 45 44 11 N 21 20 16 E; 90 m alt.)

Un caz aparte în privința verificărilor vizuale de teren îl constituie zonele construcțiilor moderne, plasate îndeosebi în zona intravilană. Pe lângă zonele afectate total de aceste structuri (clădiri, drumuri), foarte greu sau imposibil de verificat, arealele din imediata vecinătate, cum sunt grădinile, sunt zone parțial afectate de intervențiile umane moderne. Faptul că aceste terenuri sunt actualmente proprietăți private îngrădite a făcut imposibilă verificarea sistematică a lor, însă s-a efectuat o verificare punctuală a câtorva grădini gospodărești.

II. 2. 1. d. Procesarea preliminară a datelor prin intermediul utilitarului *Google Earth*¹⁵⁸

În etapa preliminară de organizare și gestionare a datelor, utilitarul *Google Earth* se dovedește a fi, și de această dată, indispensabil, fiind parcurse următoarele etape¹⁵⁹:

- **crearea fișierelor de gestionare:** ținând cont de cantitatea și diversitatea datelor culese din teren, este nevoie de o organizare sistematică a informațiilor într-un mod care să permită un acces rapid și facil. Utilitarul *Google Earth* permite o asemenea organizare a datelor sub forma unor fișiere (*folder*). Pentru a crea un asemenea fișier, sunt parcurși următorii pași: în partea stângă a interfaței programului se află trei categorii de meniuri: *Search*, *Places*, *Layers*. Crearea și salvarea fișierelor se face în meniul *Places*, în prima fază creându-se un fișier apăsând *click* dreapta pe butonul *My Places*, pentru a se genera un *folder*, denumit specific cu conținutul la care vrem să ne referim. În cazul actualului studiu, organizarea fișierelor s-a făcut pe considerente cronologice, fiecărei zile de verificare în teren fiindu-i alocat un dosar numit cu data respectivei verificări și conținând subdosare cu traseul și obiectivele arheologice aparținătoare acelei zile;
- **descărcarea datelor GPS:** odată cu stabilirea centrului unui obiectiv arheologic, din acest punct, prin intermediul GPS-ului, sunt înregistrate coordonatele geografice (latitudine, longitudine) specifice. La întoarcerea din teren datele achiziționate sunt descărcate și introduse în programul *Google Earth*, acesta având setat meniul de citire a coordonatelor sincronizat cu cel al formatului GPS-ului (grade, minute zecimale). Această operațiune se efectuează automat în programul *Google Earth*, accesând bara de meniu *Tools* – apăsând butonul *Options*, apoi se bifează sistemul *Degrees, Decimal Minutes*, după care se apasă butonul *Apply* și *Ok*. Se revine la meniul anterior și se introduc coordonatele exact cum sunt redade de GPS, se apasă pe butonul *Search* și se va afișa automat locația exactă a sitului. În acest mod, prin intermediul coordonatelor GPS cuprinse în anexe (fișele individuale), se poate localiza exact orice punct arheologic de interes;
- **poziționarea și delimitarea obiectivului arheologic:** după crearea fișierului, pentru introducerea datelor dorite în conținutul său, se dă *click* pe acesta, se bifează din bara de meniu butonul *Add Placemark*, care permite introducerea numelui locației și a coordonatelor geografice (grade sexagesimale) ale obiectivului vizat. Apăsând, apoi, butonul *Ok* se crează un fișier (marcător locație, poligon, cale) în interiorul precedentului. Programul permite și delimitarea suprafeței obiectivului arheologic prin crearea unui poligon care va mărgini limita repartizării geografice a materialului arheologic. Pentru ca poligonul să reprezinte unul dintre siturile din fișierul creat, selectăm *folderul* care conține numele sitului căruia i se creează poligonul, apoi este bifat din bara de meniu butonul *Add Polygon* și se va delimita arealul și forma sitului, alegându-se culoarea și grosimea liniei marcatoare;
- **marcarea traseului parcurs în teren:** fiind vorba de o verificare sistematică a terenului, este necesară o imagine de ansamblu care să illustreze traseele parcurse, pentru a se evita omiterea unor suprafețe sau reverificarea involuntară a altora. Programul *Google Earth* permite marcarea acestor trasee prin jalonarea unei căi, pe care o conducem astfel încât să urmeze traseul aproximativ parcurs în teren. Pentru aceasta se dă *click* pe *folderul* ce reprezintă data parcurgerii traseului în teren, se bifează din bara de meniu butonul *Add Path*, jalonându-se traseul parcurs, și se alege, ca și în cazul marcării poligonului, culoarea și grosimea liniei marcatoare;
- **exportul datelor și imaginilor Google Earth:** ulterior acestor operațiuni, datele introduse pot fi salvate cu extensia *.kmz*, cu scopul stocării lor sau vizualizării acestora pe un alt PC. Pentru aceasta este bifat *folderul* principal și, automat, toate fișierele conținute de acesta, este deschis meniul *File* – se apasă butonul *Save*, cu opțiunea *Save Place as...*, acesta salvându-se automat cu extensia *.kmz*. Totodată, imaginile satelitare pot fi exportate în format *.jpg*, parcurgând aceeași pași, cu diferența opțiunii finale, *Save Image* în loc de *Save Place as...*. În cazul imaginilor satelitare ce urmează a fi editate în vederea introducerii lor în fișele analitice, este salvată imaginea fiecărui obiectiv în parte, cu delimitarea sa, urmărind să surprindem în imagine cât mai multe repere naturale și antropice adiacente sitului.

¹⁵⁸ Autor C. Floca.

¹⁵⁹ Proces metodologic preluat *ad-litteram* din C. Floca, *op. cit.* (sub tipar).

II. 3. Procesarea materialului arheologic și întocmirea fișelor de sit standardizate¹⁶⁰

După încheierea investigațiilor de teren, informațiile istorico-geografice și materialul arheologic recoltat au fost procesate detaliat, în vederea unei prezentări monografice. Încă de la început, trebuie să precizăm că intenția studiului este aceea de a prezenta și aborda unitar strict informațiile culese din teren, fără a avea pretenția unei lucrări de arheologie clasică. De la procesarea primară a materialului arheologic și până la redactarea fișelor de sit detaliate s-au parcurs mai multe etape, desfășurate pe parcursul a peste doi ani.

Pentru realizarea materialului ilustrativ din cadrul acestei lucrări a fost necesară transformarea întregii informații (aici facem strictă referire la materialul arheologic recoltat în cadrul cercetărilor de teren) într-o manieră în care tehnica de calcul să ne permită manipularea și gestionarea acesteia cât mai eficient posibil. În atare condiții s-a optat pentru două direcții: fotografierea materialului arheologic și scanarea desenelor realizate pe baza pieselor tipice.

În cadrul acestei etape au fost utilizate două modalități prin care materialul arheologic și desenele fragmentelor ceramice tipice au fost transformate în format digital: prin utilizarea unui aparat foto SONY DSC – R1 și a unui scanner Mustek ScanExpress A3 USB.

Fotografierea artefactelor s-a desfășurat într-un proces realizat în mai multe etape bine stabilite, după cum urmează:

- fotografierea artefactelor în modul *macro* al aparatului foto pe un *background* de sticlă, acesta având atașată o scară, astfel reușindu-se păstrarea raportului scară-artefact, chiar dacă variabilele aparatului foto au fost modificate în timp (distanța obiectiv-artefact; distanța focală, etc.);
- fotografierea a mai beneficiat de prezența a două reflectoare de mare putere (500 W) care împreună cu *background*-ul de sticlă au dus la eliminarea umbrelor și totodată la eficientizarea editării imaginilor;
- inițial, au beneficiat de fotografiere atât artefactele tipice, cât și cele atipice, recoltate din teren, în vederea creării unei baze informaționale ilustrative care să permită o ușoară manipulare a informației;
- în etapa următoare au fost refotografiate fragmentele ceramice tipice desenate, aceste fotografii intrând mai apoi în procesul de editare.

A doua modalitate de transformare a informației în imagine digitală a fost *scanarea* desenelor, realizate pe baza fragmentelor ceramice tipice.

Prelucrarea materialului ilustrativ final s-a realizat în programul *Corel Photo-Paint12* deoarece acesta lucrează în sistem vectorial, permițând modificări ale imaginii fără a afecta calitatea acesteia¹⁶¹.

Prin intermediul *software*-ului menționat mai sus au fost editate atât imaginile obținute prin fotografiere, cât și prin scanare, în acest sens respectându-se următoarele etape:

- importarea imaginii;
- extragerea imaginii din *background*-ul de sticlă;
- copierea într-o pagină nouă a fragmentului ceramic decupat;
- înlăturarea eventualelor impurități rămase în urma îndepărtării *background*-ului;
- exportul imaginii în format *.jpg*.

Și în cazul desenelor realizate pe baza fragmentelor ceramice tipice s-au respectat aceeași pași, mai puțin etapa a doua descrisă mai sus, desenelor fiindu-le atașate o scară electronică, în cazul acesta neexistând un raport de interdependență între scară și desenul scanat.

În opinia noastră, utilizarea pachetului *CorelDRAW Graphic Suite 12* sau a altor programe de editare grafică, reprezintă o necesitate atât în cadrul achiziționării și procesării, precum și a editării informației grafice în vederea publicării acesteia la standarde calitative cât mai înalte, astfel încât materialul ilustrativ să redea cât mai fidel realitățile terenului precum și a materialului arheologic colectat.

Întregul proces de desfășurare a activităților de cercetare de teren a arealului localității Moșnița Veche, precum și etapele concrete de procesare a importantului volum informațional au presupus identificarea soluțiilor optime care să ofere eficiență sporită muncii. Nu a revenit studiului de față menirea

¹⁶⁰ Autori L. Măruia, Al. Berzovan.

¹⁶¹ Vezi Tech Terms Dictionary, *Vector Graphic*, <http://www.techterms.com/definition/vectorgraphic>, (accesat la 15.11.2012).

de a întreprinde o detaliere teoretică a metodelor și tehnologiilor utilizate, acest lucru putând deveni subiectul unui manual distinct.

Necesitatea procesării unei cantități vaste de informații culese ca urmare a cercetărilor arheologice de teren, ne-a obligat la realizarea unor fișe standardizate pentru siturile arheologice, cât mai complete și cât mai complexe, în încercarea de a evita de la bun început ambiguități care, așa cum se va vedea în *Anexa I*, ridică atât de multe probleme în discuțiile cu privire la punctele menționate în literatura de specialitate. În acest sens, am luat în discuție o serie de factori ce țin de poziționarea și localizarea punctelor discutate, prezentând de asemenea, tot în cadrul acestor fișe și descrierea detaliată însoțită de fotografii și desene a materialelor arheologice mai reprezentative pe care le-am salvat.

Procesarea și analizarea materialului arheologic recoltat cu ocazia cercetărilor de teren efectuate a reprezentat un demers extrem de dificil, operându-se cu o cantitate enormă de artefacte din numeroase epoci istorice și preistorice.

În aceste condiții, pentru prelucrarea materialelor arheologice au fost cooptați în cadrul echipei mai mulți studenți, care să ajute în principal la desenarea și fotografierea pieselor discutate. Dacă procesarea materialelor prin fotografiere nu a ridicat probleme deosebite, desenarea artefactelor a reprezentat o adevărată provocare pentru studenții insuficient instruiți și lipsiți de experiența lucrului cu un număr așa de mare de piese din perioade atât de diverse. Acest fapt a generat, din păcate, o oarecare lipsă de unitate stilistică a desenelor dar și o serie de desene greșite pe care, după caz, a trebuit să le radiem cu totul sau să le refacem.

Analiza artefactelor în sine a adus alte serii de probleme, legate în principal de găsirea unei formule unitare de analiză și de prezentare. Dacă formula de prezentare grafică, a fost, în linii mari, cea utilizată în cadrul unor lucrări deja publicate de noi¹⁶², formula de analiză a trebuit să o constituim *ad-hoc*, atât pentru ceramică, cât și pentru celelalte categorii de artefacte.

Discuțiile, încadrările cronologice, trimerile și analogiile au fost făcute orientativ, în limita posibilităților proprii. Competențele în domeniu ale membrilor colectivului redacțional nu acoperă toate epocile tratate, acest fapt putând genera o oarecare lipsă de unitate în interpretările din cadrul subcapitolelor dedicate diferitelor epoci.

În cadrul discuțiilor individuale pe obiective, am considerat că nu este necesar să facem analize statistice detaliate cu privire la materialul recoltat. Din punctul nostru de vedere, astfel de studii efectuate pe material de perieghază sunt irelevante dacă nu de-a dreptul inutile, în contextul în care calitatea și cantitatea materialelor salvate este, după cum se poate vedea și în discuțiile detaliate din cadrul fișelor de sit existente, adeseori influențată de factori lipsiți de legătură cu realitatea arheologică, cum ar fi adâncimea la care s-a arat sau gradul de pârlogire a terenului.

În ciuda acestor lipsuri, **de care suntem perfect conștienți și pe care ni le asumăm ca atare**, nădăjduim ca maniera de prezentare a materialelor din cadrul acestei lucrări să devină un model de referință în ceea ce privește publicarea materialelor arheologice rezultate ca urmare a unor perieghaze.

În tabelul de mai jos sunt redată și explicate câmpurile utilizate de noi în analiza fiecărui obiectiv în parte¹⁶³:

I. Istoricul cercetărilor

În cadrul acestui câmp este prezentat un istoric al cercetărilor efectuate.

II. Date geografice despre sit

Acest câmp conține mai multe subpuncte distincte care vizează problematica poziționării obiectivului și a integrării sale în peisajul geografic. Le vom prezenta în cele ce urmează.

a. punct

În acest câmp este menționat punctul toponimic în care este situat obiectivul (de ex. „Satul Bătrân S”), etc.

b. reper localizare

Sunt menționate distanțele dintre obiectivul

¹⁶² Vezi L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, A. Stăvilă, L. Bolcu, O. Borlea, M. Ardelean, P. Horak, C. Timoc, C. Floca, L. Vidra, *ArheoGIS – baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, passim; L. Măruia, *Cercetări interdisciplinare vizând reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei*, Timișoara, 2011, passim.

¹⁶³ Autor Al. Berzovan.

c. reper hidrografic

d. descriere geografică

e. stare actuală

f. suprafață sit

g. coordonate GPS

h. coordonate Stereo 70

i. hartă topografică

j. imagine satelitară

k. imagine suprafață

l. planuri topografice

III. Date istorice despre sit

a. tip sit

b. datare

c. material arheologic

IV. Analiza materialului arheologic

prezentat și o serie de trei repere geografice fixe (de regulă biserici din localități învecinate) în vederea realizării triangulației.

Este prezentată distanța până la cea mai apropiată sursă de apă.

Este prezentat în detaliu cadrul microgeografic în care este amplasat obiectivul arheologic descris.

Este menționată starea actuală a terenului la data ultimei verificări.

Acest câmp conține suprafața în hectare (estimativ) a obiectivului.

Sunt prezentate coordonatele spațiale (latitudine, longitudine, altitudine) a ceea ce s-a stabilit convențional că reprezintă „centrul” obiectivului descris.

Sunt prezentate coordonatele spațiale ale obiectivului în sistemul național de georeferențiere Stereo 70.

În cadrul acestui câmp este inserată o hartă topografică, scara 1:25 000, ediția 1975, pe care este marcată poziția obiectivului.

Sunt inserate două imagini satelitare preluate cu ajutorul programului *Google Earth*, una de ansamblu, respectiv una de detaliu pe care este marcată poziția obiectivului vizat și limitele sale estimative. Pe harta de detaliu sunt marcate și alte elemente naturale sau antropice menite să ușureze orientarea sau înțelegerea caracteristicilor de micro-relief.

În cadrul acestui câmp sunt prezentate mai multe fotografii efectuate pe suprafața obiectivului prezentat sau în imediata sa apropiere. Pe fotografiile sunt marcate limitele sale dar și alte repere, acolo unde este cazul.

Unde există, sunt prezentate și planurile topografice ale obiectivului, obținute ca urmare a cartării lor cu ajutorul Stației Totale.

Acest câmp conține mai multe subpuncte în care sunt discutate aspecte ce țin de natura descoperirilor. Le vom prezenta în cele ce urmează.

Se menționează tipul sitului discutat (spre exemplu „tumul”, „așezare deschisă multistratificată”, etc.).

Este prezentată datarea obiectivului, fiind menționate, în ordine cronologică toate epocile (și, unde e cazul, culturile), a căror prezență a fost constatată ca urmare a analizei materialelor arheologice.

Acest câmp conține o discuție generală despre materialele arheologice descoperite, despre caracteristicile lor, datarea și atribuirea lor culturală.

În cadrul acestui câmp sunt analizate, detaliat,

materialele arheologice considerate reprezentative. Materialele sunt grupate și prezentate în funcție de epoci, în ordine cronologică. Prezentarea materialelor arheologice s-a făcut de asemenea sub forma unui chestionar standardizat.

Analiza materialului ceramic am încercat să o gândim într-o manieră unitară, luând în discuție o serie de factori ce țin de morfologia în sine a fragmentelor ceramice, fără a neglija însă și problematica încadrărilor culturale și a analogiilor existente. Câmpurile marcate cu asterisc (*) sunt câmpuri opționale, care sunt inserate doar dacă sunt necesare, pentru a nu mai prelungi inutil descrierile la câmpuri ce ar rămâne altminterea goale:

Tip	Se precizează caracterul artefactului (de ex. vas întreg, perete, buză, etc.), eventual forma vasului, în măsura în care aceasta poate fi precizată. Piese precum jetoanele, întâlnite în câteva situații, au fost analizate tot după aceleași criterii, dat fiind faptul că ele sunt în majoritatea cazurilor realizate din pereți sau funduri de vase.
Tip buză *	În cadrul acestui câmp este prezentată descrierea buzelor de vase, luându-se în calcul mai mulți factori, cum ar aspectul sau înclinarea față de axul central al vasului. Pentru a evita orice fel de confuzii, dorim să atragem atenția că înclinarea (gradul de „evazare” sau „invazare” s-a calculat în funcție de axul central și nu față de peretele vasului, pentru că dată fiind starea fragmentară a materialului, de cele mai multe ori pereții nu s-au păstrat !).
Tip fund *	Am prezentat tipul de fund (de ex. fund plat, fund inelar, etc.).
Tip toartă *	Am discutat tipul de toartă, luând în calcul în principal elemente de morfologie (de ex. profilul). Pentru a nu complica inutil discursul, dată fiind varietatea foarte mare de profile existente, am utilizat câteva categorii mai largi (de ex. toartă cu profil ovoidal, alungit, etc.).

Tip picioruș*	În cele câteva ocazii când am întâlnit astfel de artefacte.
Dimensiuni	Sunt precizate, de la caz la caz, diametrul gurii, diametrul fundului, grosimea pereților, etc.
Tehnică	În cadrul acestui câmp am menționat tehnica în care a fost lucrat vasul din care a făcut parte.
Slip*	S-a discutat dacă vasul prezintă slip, aducându-se în discuție culoarea și starea de conservare a acestuia.
Smaltz*	S-a discutat dacă vasul prezintă smaltz, aducându-se în discuție culoarea și starea de conservare a acestuia. În situațiile în care smaltzul a fost aplicat sub forma unui decor, decorul nu l-am descris în cadrul acestui câmp, ci în cadrul câmpului „ornamente”.
Ardere	S-a menționat strict tipul de ardere, fără a intra însă în prea multe detalii.
Degresant	S-a menționat tipul de degresant, în unele situații făcându-se și anumite aprecieri cu privire la calitatea pastei vasului.
Ornamente	În cadrul acestui câmp am prezentat, am discutat și am descris, uneori detaliat, ornamentica fragmentului avut în discuție.
Datare	Este menționată datarea fragmentului avut în discuție, în măsura în care aceasta poate fi făcută. Pentru epocile istorice, am menționat în secole, pentru epocile preistorice, am precizat doar perioada la modul general.
Atribuire culturală	S-a menționat, în măsura în care a fost posibil acest lucru, atribuirea culturală a piesei. Pentru epocile preistorice, s-au menționat cultura (sau orizontul), pentru epocile istorice utilizându-se denumiri generice, acceptate în literatura de specialitate (de ex. epoca regatului dac, perioada romană,

etc.).

Analogii În cadrul acestui câmp am discutat analogiile pentru piesa discutată, prezentând, de la caz la caz și unele observații în plus. Am căutat, pe cât posibil, să oferim analogii preferențial din zona Banatului românesc, trimiterile fiind făcute, pe cât posibil, la piese rezultate ca urmare a unor săpături arheologice.

Analiza materialului special a impus o serie de probleme, dată fiind diversitatea sa intrinsecă. Cu toate acestea, în condițiile unei slabe ocurențe a acestor piese în cadrul artefactelor salvate, am optat pentru o formulă oarecum mai generală, chiar „simplistă”, care să permită o analiză a lor într-un mod unitar:

Funcționalitate În cadrul acestui câmp, s-a menționat funcționalitatea piesei, în cazul în care aceasta a putut fi precizată (de ex. cute, topor, lamă, etc.).

Material S-a precizat materialul din care a fost realizată piesa (de ex. gresie, obsidian, silex, etc.).

Dimensiuni S-au prezentat dimensiunile piesei (de ex. lungimea maximă, grosimea, etc.).

Grad de uzură În cadrul acestui câmp s-a discutat gradul de uzură al piesei.

Atribuire culturală S-a menționat, în măsura în care a fost posibil acest lucru, atribuirea culturală a piesei.

Analogii În cadrul acestui câmp am discutat analogiile pentru piesa discutată, prezentând, de la caz la caz și unele observații în plus. Am căutat, pe cât posibil, să oferim analogii preferențial din zona Banatului românesc, trimiterile fiind făcute, pe cât posibil, la piese rezultate ca urmare a unor săpături arheologice.

Este precizată data (sau datele) la care a fost efectuată periegheza.

V. Data periegheză

VI. Autor periegheză:
VII. Bibliografie

Sunt menționați participanții la periegheză.
Este prezentată bibliografia utilizată la realizarea fișei de sit (de regulă, în cazul siturilor care au un istoric al cercetărilor mai bogat).

CAPITOLUL III

GEOGRAFIA ISTORICĂ A ZONEI MOȘNIȚA DIN NEOLITIC PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL EPOCII MODERNE

Autori: C. Floca, L. Măruia, A. Stavilă, A. Berzovan, O. Rogoza

Prelucrări GIS: A. Stavilă

III. 1. Obiectivele arheologice descoperite în zona Moșnița: analiza distribuției spațiale și discuții generale de ordin istoric¹⁶⁴

În urma cercetărilor sistematice de teren non-invazive a fost surprins un număr de 93 de situații arheologice distincte în arealul investigat de noi. Încă de la început trebuie să precizăm că prin situație arheologică înțelegem orice intervenție antropică care poate fi probată prin elemente micromorfologice specifice sau prin descoperirea de artefacte¹⁶⁵. Prezentarea detaliată a tuturor acestor situații am efectuat-o în cadrul fișelor de sit standardizate cuprinse în *Anexa 2*, acestea oferind suportul faptic pentru interpretarea dinamicii geografiei istorice a zonei Moșnița.

După prelucrarea și procesarea materialelor arheologice din cadrul obiectivelor individuale, am încercat redactarea unei sinteze generale menite să trateze descoperirile din diferitele epoci istorice și preistorice. De un real folos în crearea unei metode analitice eficiente, l-a reprezentat modelul prezentării descoperirilor arheologice din hotarul localității Liebling de către unul dintre membrii colectivului redacțional al acestei lucrări, Cristian Floca¹⁶⁶.

Deși tonul și aspectul demersului pot părea, la o primă vedere, poate prea „didacticiste”, suntem de părere că astfel de abordări sunt extrem de utile atât pentru profesioniștii mai puțin familiarizați cu materialele din anumite epoci, cât mai ales, pentru tinerii cercetători și studenți. Lipsa unor baze informaționale multumitoare pentru multe perioade sau epoci a generat multiple dificultăți în interpretarea materialului arheologic recoltat prin cercetări non-invazive.

¹⁶⁴ Autori L. Măruia, C. Floca.

¹⁶⁵ Din punctul nostru de vedere prin **obiectiv arheologic** se înțelege o zonă geografică distinctă, pe suprafața căreia s-au atestat urme ale unor activități umane mai vechi, constând din artefacte și ecofacte. Obiectivul arheologic poate reprezenta un sit arheologic în sine sau numai o parte încadrată acestuia. Descoperirile reunite în cadrul unui obiectiv pot defini entități din cele mai diverse, cum ar fi așezări întregi (sate), morminte sau necropole, locuințe izolate, structuri pirotehnice (cuptoare de metalurgie, olar, etc.), zone de exploatare a metalelor, liticelor, sării (de suprafață sau subterane), fântâni, etc.

În cazul nostru, termenul de *Obiectiv* ține locul termenului de *sit arheologic*, însă accepțiunea celor doi termeni poate fi, în funcție de situație, ușor diferită.

Distingerea geografică și utilizarea termenului de *obiectiv arheologic* au rolul de a evita generarea unor încadrări eronate, dat fiind faptul că numai cercetarea invazivă (săpătura sistematică) este capabilă să confirme sau să infirme apartenența mai multor aglomerări de material arheologic la un singur complex sau grup de complexe, ce reprezintă un singur *sit arheologic*.

Dovezile descoperirii unui obiectiv arheologic sunt de natură diversă. Pe lângă materialul arheologic mai mult sau mai puțin vizibil la nivelul solului există și alți indici, cei mai importanți fiind cei legați de sol, mai exact de culoarea și pigmentația acestuia.

¹⁶⁶ În momentul redactării acestor rânduri, lucrarea lui C. Floca, *Liebling. Monografie arheologică* se afla încă în manuscris, deși scrierea ei s-a finalizat înaintea întocmirii prezentelor observații, motiv pentru care trimiterele și citările sunt generale.

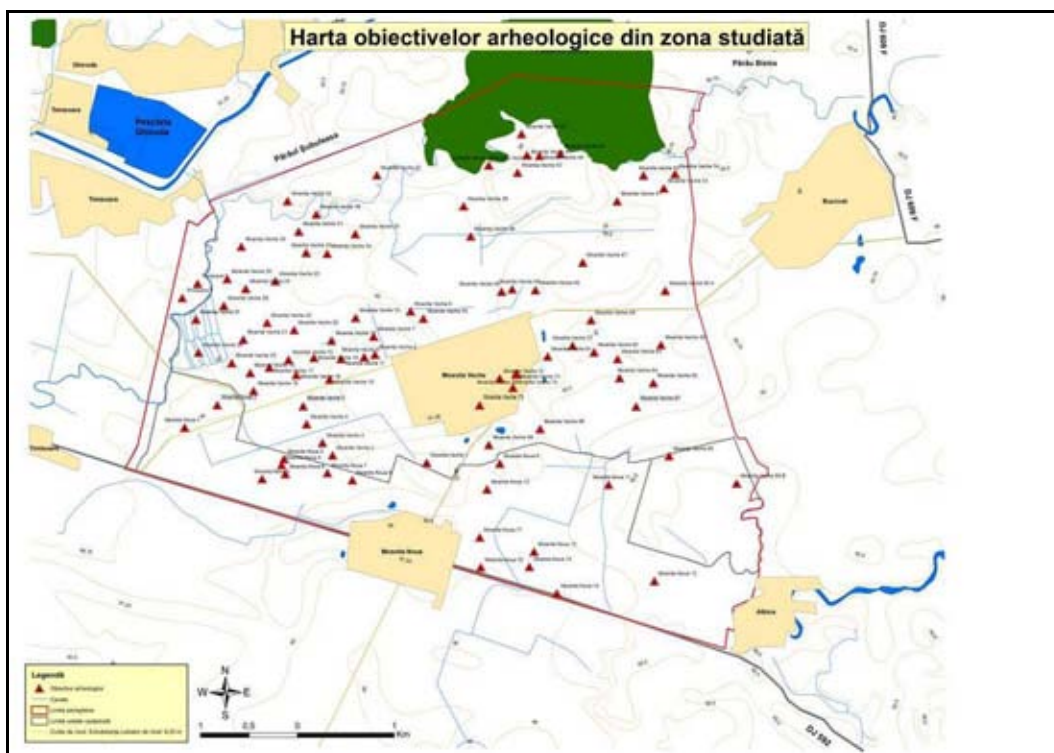

Fig. 198. Harta distribuției spațiale a obiectivelor arheologice identificate în arealul de studiu

Urmărind harta distribuției spațiale a celor 93 de obiective descoperite în arealul nostru de studiu constatăm că nu există practic zone care să nu fi fost locuite de către comunitățile umane în intervalul cuprins între neolitic și sfârșitul sec. XVIII d. Hr., teoria sau teză conform căreia Banatul de câmpie a fost un teren mlăștinos, impropriu locuirii, nefiind confirmată de cercetările sistematice de la Moșnița. Pe cele 2700 ha investigate se constată, totuși, anumite concentrări de obiective arheologice: zona de la V de Moșnița Nouă și Moșnița Veche (în special zona „Sălășe”); zona de la NV de Moșnița Veche („Satu Bătrân”); zona sudică a Pădurii Bistra; zona de la E de Moșnița Veche (zona „Pricoroi”). Una dintre caracteristicile acestor obiective este aceea că cea mai mare parte a acestora sunt multistratificate, ceea ce sugerează specularea elementelor morfo-geografice favorabile de către comunități din perioade diverse.

III.2. Obiective arheologice databile larg în preistorie¹⁶⁷

Prin obiective arheologice databile larg în preistorie înțelegem acele concentrări de artefacte care pot fi atribuite, cu certitudine, preistoriei, dar care datorită stării fragmentare a pieselor nu pot fi încadrate cronologic mai precis.

¹⁶⁷ Autori L. Măruia, C. Floca.

III.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice

Fig. 199. Harta distribuției spațiale a obiectivelor databile larg în preistorie

Analizând harta distribuției spațiale, constatăm o concentrare a acestor obiective în zona „Sălășe”, un areal geografic propice locuirii care a fost intens utilizat până la începutul epocii moderne. O altă zonă din care au fost recoltate artefacte preistorice neîncadrabile cultural, este plasată în „golful” sudic al Pădurii Bistra. În zonele nisipoase de la E de cele două Moșnițe, înspre Albina și Bucovăț, au fost identificate sporadice artefacte preistorice aparținând unor comunități de mici dimensiuni.

III.2.b. Obiective arheologice: Moșnița Nouă 2, MN 10, MN 11, MN 13, MN 14, MN 15, Moșnița Veche 2, MV 6, MV 8, MV 10, MV 12, MV 14, MV 15, MV 16, MV 18, MV 19, MV 20, MV 21, MV 22, MV 23, MV 25, MV 30, MV 31, MV 42, MV 43, MV 44, MV 45, MV 46, MV 47, MV 48, MV 57, MV 62, MV 64, MV 67, Timișoara 1, T 2.

III.2.c. Morfologia terenului: dat fiind numărul mare al descoperirilor încadrate larg în preistorie ne confruntăm cu aspecte variate ale peisajului geografic pe care aceste situri sunt amplasate. Într-o proporție mică sunt prezente obiectivele poziționate pe suprafețe cvasi-plane, fără elemente evidente morfogeografice, urmate de cele amplasate pe platouri plane încadrate unor terase întinse, aflate în preajma meandrelor fosile sau ale cursurilor actuale de apă. Cele mai numeroase situri de acest tip sunt distribuite geografic pe grinduri sau terase bine profilate, ce domină cu câțiva metri terenurile mai joase adiacente, zone mărginite în general de unul sau mai multe meandre fosile.

III.2.d. Alte observații: cea mai însemnată aglomerare a acestor obiective se regăsește în partea vestică a localității Moșnița Veche acolo unde, pe o suprafață de circa 300 de hectare, sunt repartizate mai bine de o treime din cele 36 de astfel de puncte. În această zonă punctele descoperite sunt foarte apropiate între ele, la distanțe cuprinse între câțiva zeci și până la câteva sute de metri. Celelalte două treimi ale siturilor se găsesc dispersate în diverse părți ale arealului cercetat, excepție făcând zona aflată la SV de pădurea Bistra sau colțul sud-estic al ariei cercetate, suprafețe de mare întindere lipsite total de astfel de descoperiri.

III. 3. Obiectivele arheologice neolitice

III.3.1. Harta generală a distribuției¹⁶⁸:

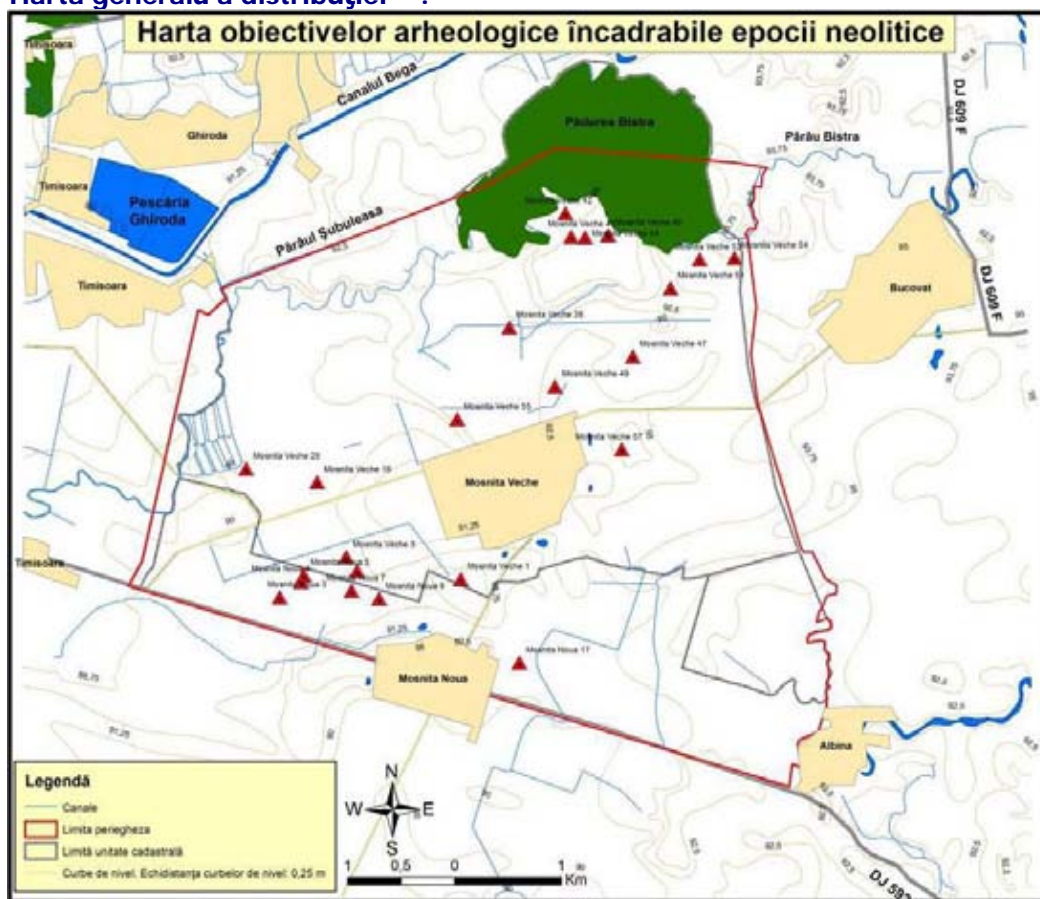

Fig. 200. Harta distribuției spațiale a obiectivelor arheologice neolitice din arealul de studiu

Analizând harta distribuției obiectivelor neolitice din arealul nostru de studiu, constatăm o situație deosebit de interesantă, care se referă la plasarea acestor obiective de-a lungul unui traseu cvasi-liniar, dispus pe o direcție generală SV-NE, cu mici variații excentrice de la această axă. În stadiul actual de investigație ne este imposibil să precizăm dacă respectiva stare de fapt constituie o coincidență sau avem de-a face cu veritabile „rute de civilizație”, utilizate de memoria colectivă de-a lungul secolelor sau mileniilor. Această axă a obiectivelor neolitice din arealul investigat de noi pare a fi plasată între importantul *tell* de la Bucovăț „Gruicul cu Cremene”¹⁶⁹ și cele de la Chișoda „Gomila”¹⁷⁰ și Parța „Tell 1 și Tell 2”.

¹⁶⁸ Autori L. Măruia, C. Floca.

¹⁶⁹ Pentru o punere în temă asupra obiectivului de la Bucovăț „Gruicul cu cremene”, vezi Gh. Lazarovici, *Bucovăț, „Cremeniș” (jud. Timiș)*, în Gh. Lazarovici, Fl. Drașovean (ed.), *Cultura Vinča în România (Origine, evoluție, legături, sinteze)*, Timișoara, 1991, p. 54-58; C.M. Lazarovici, Gh. Lazarovici, *Arhitectura Neoliticului și Epocii Cuprului din România*, Iași, 2006, p. 375-387; L. Măruia, D. Micle, A. Cintar, A. Stăvilă, L. Bolcu, O. Borlea, M. Ardelean, P. Horak, C. Timoc, C. Floca, L. Vidra, *ArheoGIS – baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, p. 70-78.

¹⁷⁰ Asupra rezultatelor investigațiilor și impactul acestora în istoriografia neoliticului pe teritoriul Banatului, vezi îndeosebi O. Radu, *Plastica neolitică de la Chișoda-Veche și câteva probleme ale neoliticului din nordul Banatului*, în *Tibiscus*, 5, 1979, p. 67-76; Fl. Drașovean, *Așezarea neolitică de la Chișoda Veche (jud. Timiș)* în Gh. Lazarovici, Fl. Drașovean, *Cultura Vinča în România (Origine, evoluție, legături, sinteze)*, Timișoara, 1991, p. 71-72; Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj Napoca, 1979, p. 145, 152, 155; idem, „Șocul” *Vinča C în Transilvania. Contribuții la geneza eneoliticului timpuriu*, în *AMP*, 11, 1987, p. 33-56; idem, *Migration et diffusion dans les cultures du Banat et de l'Alfold*, în *Rubané et Cardial*, Liège, 1990, p. 21; C.M. Lazarovici, Gh. Lazarovici, *Arhitectura neoliticului și epocii cuprului din România*, vol I, Iași, 2006, p. 502; Gh. Lazarovici, Zoia Kalmar Maxim, *Parța. Despre arhitectura culturii*

III.3.2. Obiective arheologice neolitice (faze sau culturi neprecizabile)¹⁷¹: În categoria obiectivelor arheologice neolitice, cuprinzând faze sau culturi neprecizabile, am inclus acele categorii de artefacte care, datorită gradului mare de fragmentare, pot fi atribuite epocii neolitice dar opiniile de bun simț împiedică orice tip de încadrare culturală.

III.3.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice: dispunerea topografică a obiectivelor databile larg în neolitic coincide, în linii mari, cu cea a tuturor obiectivelor neolitice astfel încât considerăm redundante orice formulări suplimentare.

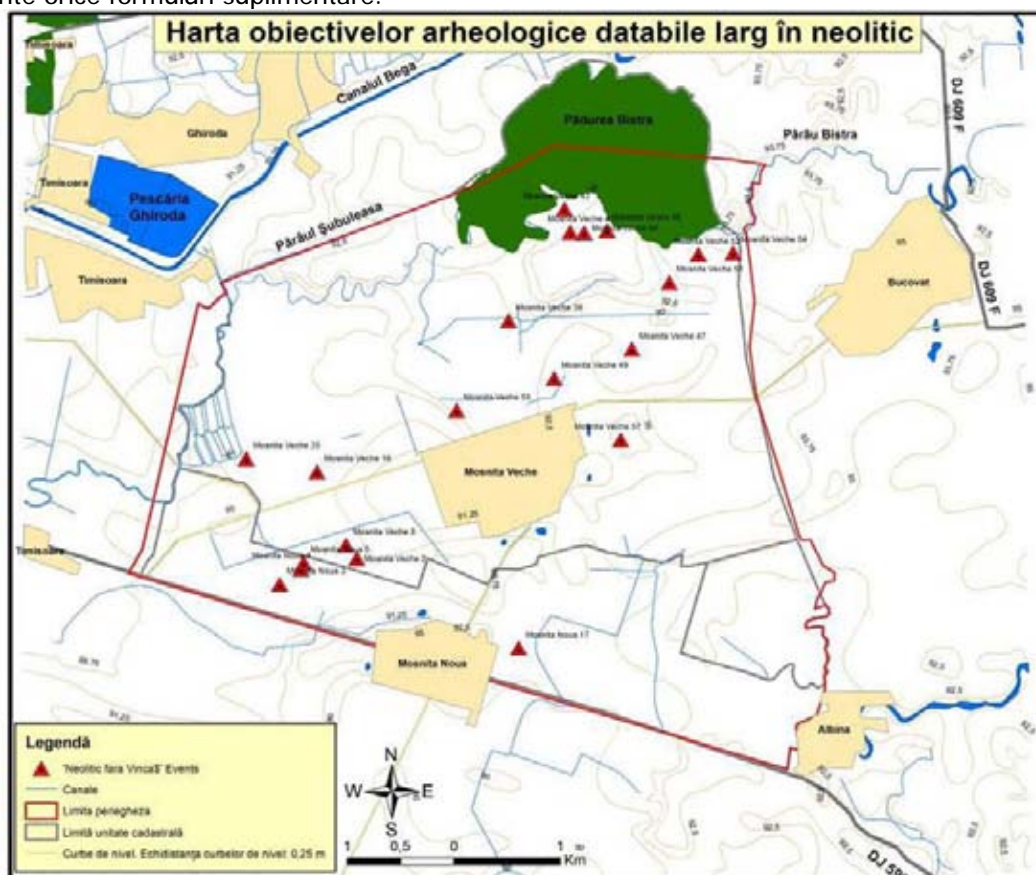

Fig. 201. Harta distribuției spațiale a obiectivelor datate larg în neolitic

III.3.2.b. Obiective arheologice: Moșnița Nouă 3, MN 4, MN 5, MN 17; Moșnița Veche 2, MV 3, MV 16, MV 25, MV 38, MV 42, MV 44, MV 45, MV 46, MV 47, MV 49, MV 51, MV 52, MV 54, MV 55, MV 57.

III.3.2.c. Morfologia terenului: cu unele excepții, obiectivele arheologice neolitice sunt amplasate pe suprafața unor terase sau grinduri mai puternic sau mai slab profilate, majoritatea fiind mărginite de meandre fosile, pe care le domină cu un plus de elevație de până la câțiva metri. Situația aparent irațională a amplasării într-o zonă foarte joasă, ușor inundabilă, este singulară (MV 38), celelalte

Banatului, în *Tibiscum*, 8, 1993, p. 41-42; A. Oprinescu, *Răspândirea culturii Tiszapolgár-Românești în Banat*, în *Banatica*, 6, 1981, p. 45; Fl. Medeleț; I. Bugilan, *op. cit.*, p. 122; Fl. Drașovean, *Connections between Vinča C and Tisa, Herpály, Petrești and Bucovăț cultures in norther Banat*, în *Banatica*, 11, 1991, p. 209-211; idem, *The Petrești Culture in Banat*, în *AB, S.N.*, 3, 1994, p. 139-140; idem, *Cultura Vinča târzie (faza C) în Banat*, Timișoara, 1996, p. 109; idem, *Relation of Vinča culture phase C with the Transylvanian region*, în Fl. Drașovean (ed.), *The Vinča Culture, its Role and Cultural Connections*, 1996, p. 273-275; idem, *Transilvania și Banatul în neoliticul târziu. O contribuție la originile culturii Petrești*, în *Apulum*, 40, 2003, p. 41; Fl. Drașovean, T. Mariș, *Așezarea neolitică târzie de la Zlaști (jud. Hunedoara)*, în *AB, S.N.*, 6, 1998, p. 100; B. Bochiș, *Contribuții la repertoriul așezărilor Tiszapolgár din Banatul românesc*, în *PB*, 3, 2004, p. 56; S. A. Luca, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2006, p. 70 și urm.; L. Măruia, D. Miclă, A. Cîntar, A. Stavilă, L. Bolcu, O. Borlea, M. Ardelean, P. Horak, C. Timoc. C. Floca, L. Vidra, *op. cit.*, p. 109-118.

¹⁷¹ Autori L. Măruia, C. Floca.

descoperiri fiind poziționate în areale dificil sau imposibil de inundat de cursurile de apă de suprafață ori de creșterea nivelului pânzei freatice.

III.3.2.d. Alte observații: distribuția spațială a obiectivelor arheologice neolitice, aproape exclusiv pe suprafața unor terase și grinduri fluviale, denotă tendința acestor comunități de a specula micile cursuri de apă de suprafață, surse care puteau satisface necesitățile de apă menajeră din cadrul unei așezări.

Privind în ansamblu, descoperirile sunt reparizate în două zone principale ale arealului cercetat și anume la nord de localitatea Moșnița Veche, de la limita acesteia până la sud de pădurea Bistra unde există o aglomerare mai importantă, dar și la sud-vest de aceeași localitate. Se observă lipsa totală a acestui tip de descoperiri de pe suprafețe întinse din partea de nord-vest și sud-est a arealului cercetat.

III.3.3. Neolitic dezvoltat (Cultura Vinča, faza A3)¹⁷²:

III.3.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

Fig. 202. Harta distribuției spațiale a obiectivelor neolitice încadrabile culturii Vinča, faza A3

Obiectivele arheologice încadrabile neoliticului dezvoltat (Cultura Vinča, faza A3) sunt plasate exclusiv în zona situată actualmente între cele două localități Moșnița, reprezentând practic o realitate istorică intrinsecă.

¹⁷² Autori L. Măruia, C. Floca.

III.3.3.b. Obiective arheologice: Moșnița Nouă 7, MN 8; Moșnița Veche 1.

III.3.3.c. Morfologia terenului: cele trei obiective arheologice datate în această perioadă sunt amplasate, fără excepție, pe grinduri și terase bine profilate, înălțate față de suprafața ce le înconjoară. În toate cele trei cazuri terasarea terenului se datorează aceluiași curs de apă, actual fosilizat, aflat în imediata vecinătate a descoperirilor.

Fig. 203. Moșnița Nouă 7 și meandru fosil de pe latura de S a sa văzut dinspre SV

Un important sprijin în favoarea acestei observații sunt hărțile topografice iozefine, care au surprins cursul de apă adiacent siturilor în stare activă, la nivelul secolului XVIII. Deși nu este o certitudine, această amplasare poate fi un argument ce permite ipoteza conform căreia acest curs de apă era activ și în perioada de habitare a comunităților vinciene.

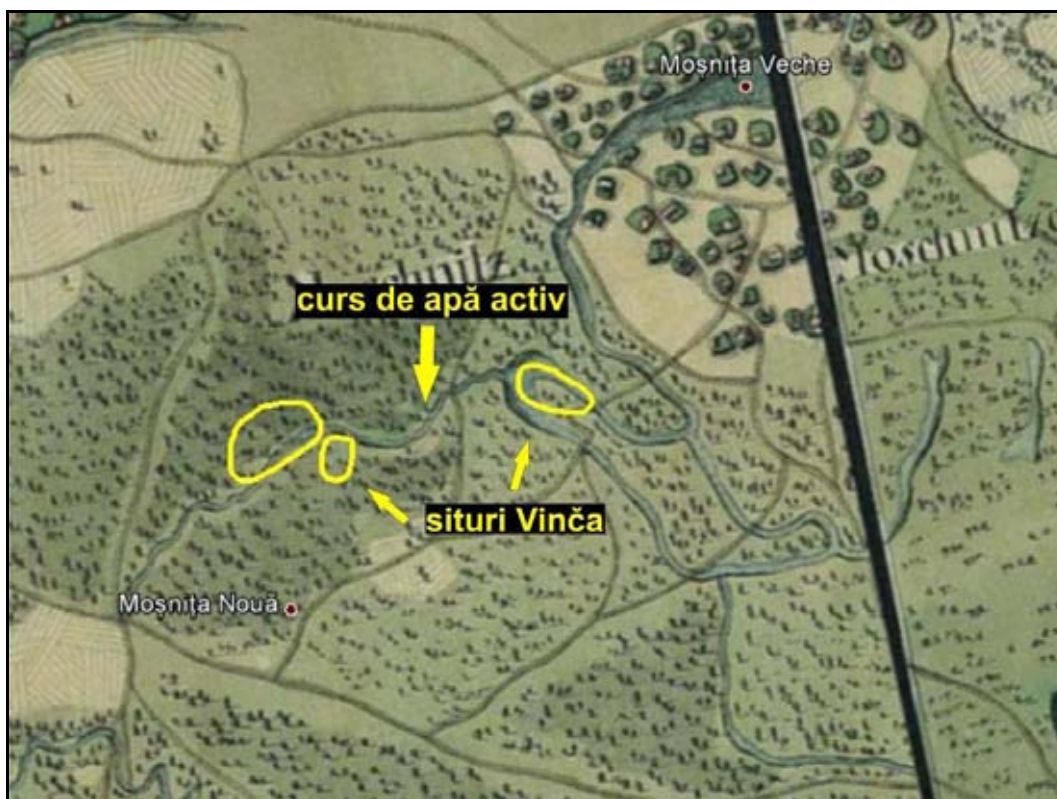

Fig. 204. Distribuția spațială a siturilor Vinča în raport cu un curs de apă.

Hartă topografică iozefină (1769-1772) prelucrată

III.3.3.d. Alte observații: peisajul actual al terenului pe care sunt amplasate cele trei obiective arheologice este profund schimbat față de realitățile preistorice, fapt datorat lucrărilor de regularizare și îmbunătățiri funciare efectuate în ultimele trei secole.

III.3.4. Analiza culturii materiale neolitice din zona studiată¹⁷³:

III.3.4.a. Introducere: materialul ceramic recoltat în urma cercetărilor de teren întreprinse în hotarul comunei Moșnița Nouă, Moșnița Veche și Timișoara (jud. Timiș), încadrabil în neoliticul dezvoltat, indică un număr important de situri arheologice, pentru un areal relativ restrâns.

Fragmentele ceramice neolitice colectate, au o pondere semnificativă, din punct de vedere numeric, comparativ cu celelalte epoci. Alături de factorul cantitativ, prezența unui însemnat număr de fragmente ceramice tipice facilitează, într-o anumită măsură, o posibilă atribuire culturală. Alături de acești factori, cercetarea acritică și exhaustivă a unor situri neolitice importante din Banat și publicarea materialelor provenite din aceste cercetări sub forma unor consistente studii ajută, într-o oarecare măsură, la atribuirea culturală a materialului provenit din zona care face obiectul de studiu al acestei cercetări. Trebuie însă să subliniem că în lipsa unor cercetări arheologice prin săpătură impune o atribuirea culturală orientativă.

Stabilirea unor atribuiri culturale sigure poate apărea în viitor, în urma unor săpături arheologice sistematice, care vor putea contribui la rândul lor la completarea tabloului neoliticului bănățean.

III.3.4.b. Considerații generale privind cultura materială: în ceea ce privește factura, materialul ceramic încadrabil în neoliticul dezvoltat, a fost divizat pe baza cumulului caracteristicilor morfologice în trei categorii distincte: ceramică fină, semifină și grosieră sau uzuală. Menționăm că, din punctul de vedere al tehnologiei ceramice, materialul din hotarul localităților Moșnița Nouă, Moșnița Veche și Timișoara se încadrează în mare în tipicul orizontului cronologic din arealul indicat mai sus, dar materialul prezintă totuși și unele caracteristici.

Lipsa unui context clar de proveniență al ceramicii care să facă posibilă și o analiză statistică împiedică stabilirea unor corelații clare și sigure între factură, tipul de ardere și degresantul utilizat. Totuși,

¹⁷³ Autor O. Rogoza.

orientativ se impune să subliniem în câteva cuvinte caracteristicile generale pentru unele tipuri de ceramică și preferința pentru o anumite tehnică de ardere sau degresant în cazul fiecărei categorii de ceramică.

În urma analizei tipului de degresant au fost identificate 27 de tipuri de degresant. Prin urmare, în cazul ceramicii de factură grosieră degresantul cu granulație mare este preponderent și include în majoritatea cazurilor ceramica pisată (șamotă) în amestec cu diverse alte incluziuni. Pentru ceramica semifină degresantul are o granulație intermediară păstrând însă, din punctul de vedere al compoziției amestecului, în mare parte caracteristicile întâlnite și în cazul ceramicii grosiere. Ceramica fină este caracterizată, din punctul de vedere al degresantului, de amestecurile care conțin, în preponderență, măr și mai ales nisip. Prezența nisipului în componența degresantului este firească, acesta fiind prezent în depozitele de argilă, fie ele primare sau secundare.

Fig. 205. Clasele de degresant aparținând ceramicii încadrabile epocii neolitice: 1. Măr; 2. Măr cu pietricele și șamotă; 3. Măr cu șamotă; 4. Măr micaceu și concrețiuni feruginoase; 5. Măr, nisip, pietricele și pleavă.

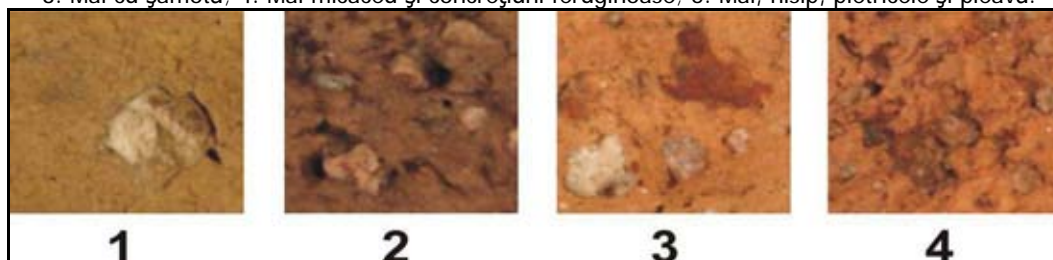

Fig. 206. Clasele de degresant aparținând ceramicii încadrabile epocii neolitice: 1. Pietricele de mari dimensiuni, nisip cu granulație medie și pleavă; 2. Pietricele de mari dimensiuni, șamotă, sporadice urme de pleavă; 3. Pietricele mari, șamotă, concrețiuni feruginoase, sporadic pleavă; 4. Pietricele, pleavă și materie organică în cantitate mare.

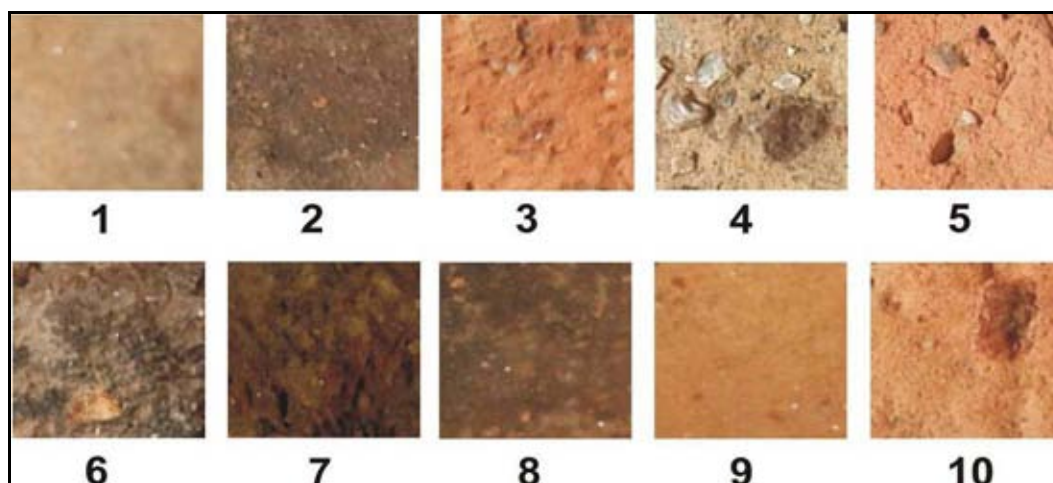

Fig. 207. Clasele de degresant aparținând ceramicii încadrabile epocii neolitice: 1. Nisip cu granulație fină; 2. Nisip cu granulație fină și fragmente de șamotă; 3. Nisip cu granulație fină și pietricele de mici dimensiuni; 4. Nisip cu granulație mare, pietricele și șamotă; 5. Nisip cu granulație mare, șamotă, pleavă; 6. Nisip cu granulație medie și șamotă; 7. Nisip cu granulație medie, pietricele, sporadic șamotă și materie organică; 8. Nisip fin micaceu; 9. Nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă; 10. Nisip fin micaceu și sporadice concrețiuni feruginoase.

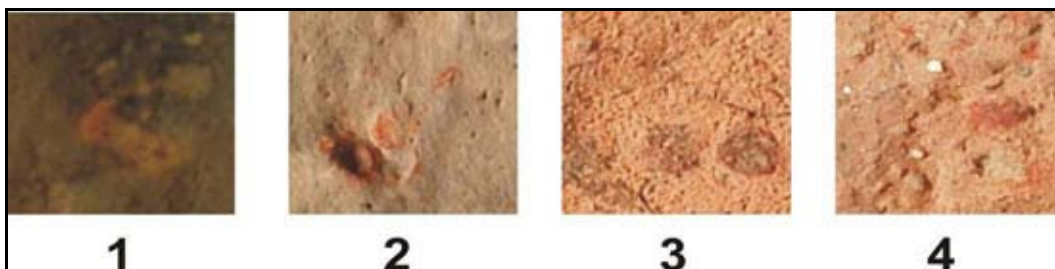

Fig. 208. Clasele de degresant aparținând ceramicii încadrabile epocii neolitice: 1. Șamotă; 2. Șamotă și concrețiuni feruginoase; 3. Șamotă, nisip cu granulație fină și concrețiuni feruginoase; 5. Șamotă, nisip cu pietricele și sporadice urme de pleavă.

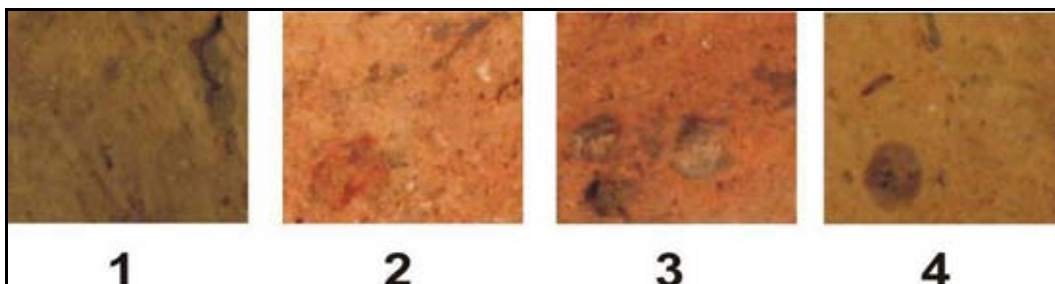

Fig. 209 Clasele de degresant aparținând ceramicii încadrabile epocii neolitice: 1. Pleavă; 2. Pleavă cu fragmente de șamotă și concrețiuni feruginoase; 3. Pleavă cu materie organică, pietricele și concrețiuni feruginoase; 4. Pleavă cu șamotă.

Suprafețele fragmentelor de factură grosieră sunt netezite cu atenție, în timp ce la unele fragmente de factură semifină și fină păstrează încă lustrul, care probabil a fost realizat la majoritatea fragmentelor din aceste ultime două categorii, dar care nu a rezistat și astfel nu a putut fi identificat.

Arderea cel mai des întâlnită în cazul ceramicii de factură grosieră este cea realizată într-o atmosferă reducătoare. Pentru ceramica semifină și fină ardere preferată este cea realizată într-o atmosferă reducătoare, însă excepții privind atmosfera de ardere apar în cazul tuturor categoriilor.

Sub aspectul formelor de vase, reconstituirea este îngreunată de caracterul extrem de fragmentar al vaselor. Excepție fac unele vase care provin din situl Moșnița Nouă 7 și Moșnița Nouă 8. În cazul acestor situri pot fi reconstituite unele tipuri de vase. Astfel putem distinge: vasul-capac, tipul B, zoomorf (MN 7_34, MN 7_96), cupa cu picior înalt și gol în interior (MN 7_86; MN 7_101, MN 7_139), strachina simplă adâncă, îngustă cu peretele curb, subtipul AIII (MN 7_25, MN 7_39, MN 7_47, MN 7_57; MN 7_73, MN 7_81, MN 7_97, MN 7_121, MN 7_126, MN 7_131, MN7_134, MN8_15, MN8_18, MN8_19, etc.), strachina simplă globulară, subtipul AV (MN 7_55, MN 7_65, MN 7_77, MN 7_94), strachina simplă tronconică, largă, cu peretele curb, subtipul AIIB (MN 7_49, MN 7_52, MN 7_58, MN 7_64, MN 7_87, MN 7_134), strachina profilată bitronconică, cu gura dreaptă, subtipul B VIIa (MN 7_24; MN 7_100; MN 7_129, MN8_6, MN8_21), strachina simplă, profilată, subtipul AV (MN 7_54), strachina profilată cu buză scurtă, umăr scurt și rotunjit, subtipul B VIIa (MN 7_82)¹⁷⁴. O analiză orientativă sub aspect numeric, a formelor de vas, arată clar că din perspectiva ocurenței, forma cea mai răspândită este strachina simplă, urmată de strachina profilată, cu tipurile și subtipurile lor, urmate de picioarele de vas și vasele capac.

Sub aspectul părților de vas, cum este și firesc, pereții sunt cei mai comuni, urmați de buzele și fundurile de vas. În cazul buzelor de vas au fost determinate trei tipuri: rotunjită, dreaptă teșită, evazată și invazată.

¹⁷⁴ Pentru încadrarea tipologică în cadrul fiecărui tip și subtip am utilizat tipologia pentru formele de vas creată de către Gheorghe Lazarovici. Vezi G. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p.106-107, Fig. 9.

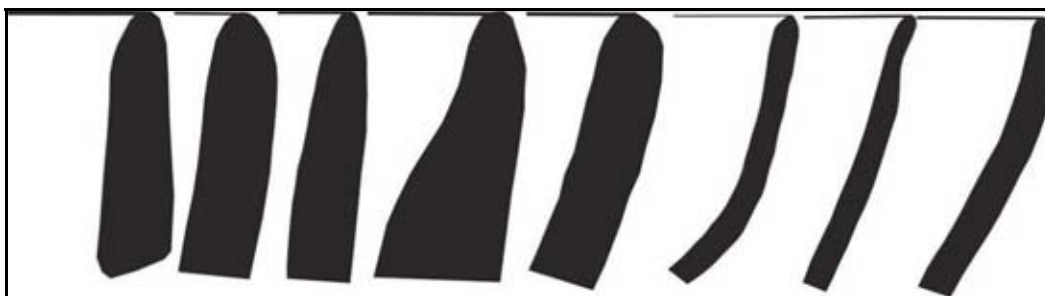

Fig. 210. Principalele tipuri de buze: buze de vas rotunjite.

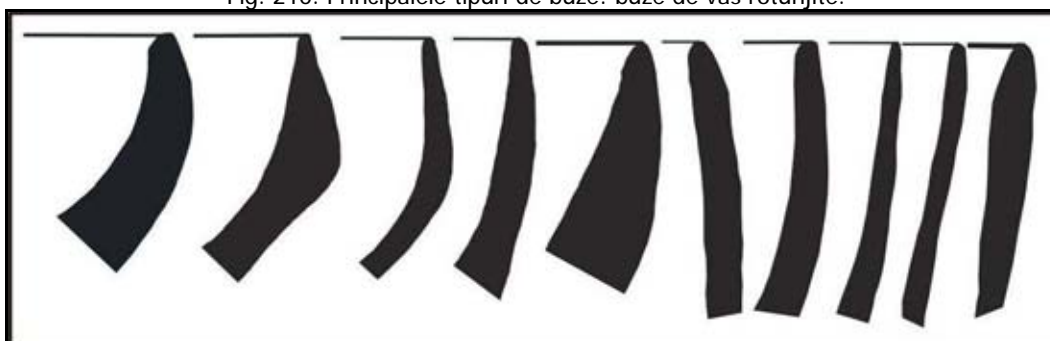

Fig. 211. Principalele tipuri de buze: buze de vas ascuțite invazate.

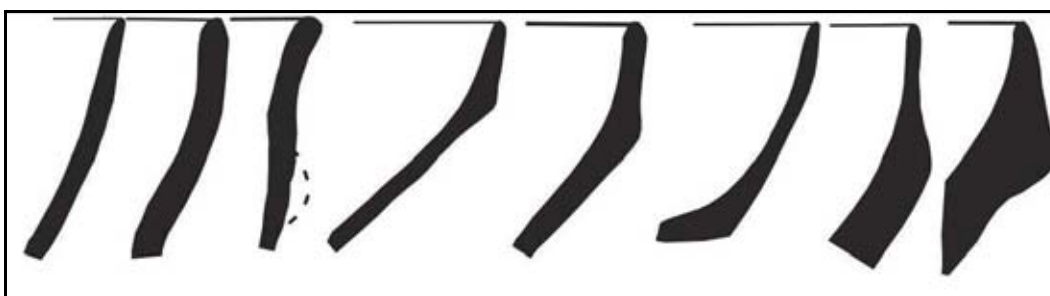

Fig. 212. Principalele tipuri de buze: buze de vas ascuțite evazate.

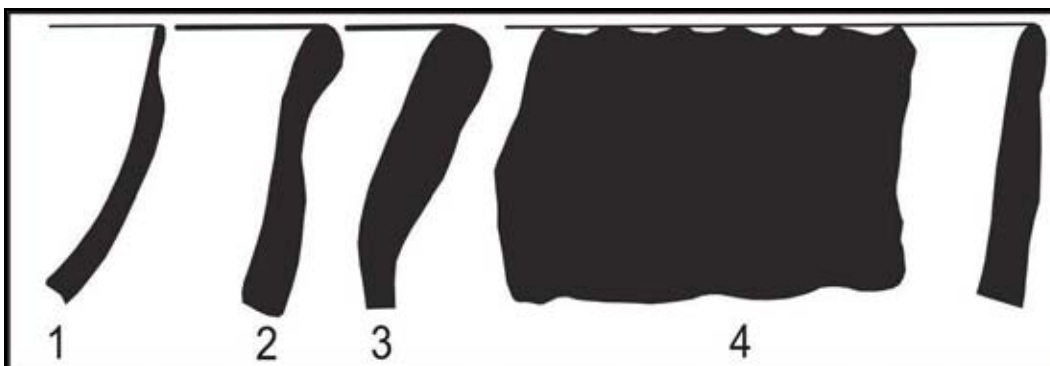

Fig. 213. Principalele tipuri de buze: 1. buză de vas ascuțită, prezintă pe exterior șanțuire; 2. buză de vas rotunjită, foarte ușor evazată; 3. buză de vas teșită, ușor evazată; 4. buză de vas alveolată.

Decorurile cel mai des întâlnite sunt cele plastice, mai exact diverși butoni (MN 7_9, MN 7_10, MN 7_11, MN 7_30, MN 7_31, MN 7_32, MN 7_61, MN 7_71, MN 7_72, MN 7_83, MN 7_84, MN 7_88, MN 7_90, MN 7_98, MN 7_99, MN 7_103, MN 7_104, MN 7_142, MN 7_143, MN 7_144, MN 7_145, MN 8_3, MN 8_21, MN 8_23, MN 8_25, MN 8_27, MN 8_28, MN 8_29, MN 8_30, MN 8_31, MN 8_32,) și brăul (MN 7_35). Tot în repertoriul ornamentelor plastice apar și modelări ale buzelor, care au un aspect vălurit (MN 7_79, MN 8_20).

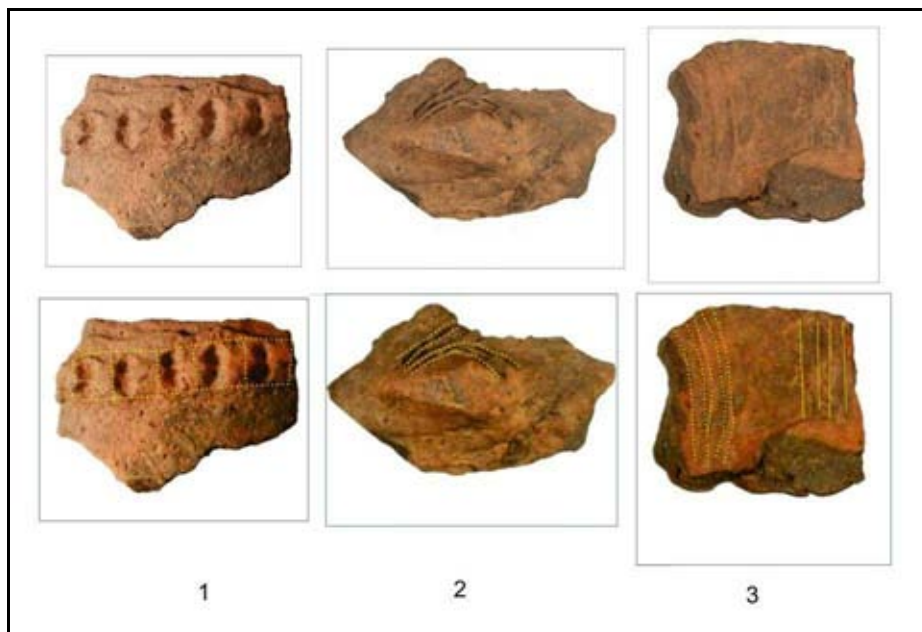

Fig. 214. Decoruri prezente pe ceramica din epoca neolitică: 1. brâu alveolar; 2. buton asociat cu incizii; 3. incizii cu traiectorie curbilinie și rectilinie.

Un alt motiv frecvent întâlnit în decorul ceramicii neolitice care face obiectul acestui studiu este cel realizat din incizii care formează benzi meandrice umplute cu puncte-incizii (MN 7_12, MN 7_21, MN 7_33, MN 7_42, MN 7_60, MN 7_63, MN 7_73, MN 7_75, MN 7_79, MN 7_92, MN 7_96, MN 7_135, MN 7_136, MN 7_141,).

Fig. 215. Decoruri prezente pe ceramica din epoca neolitică: 1, 2, 3, benzi formate din incizii umplute cu puncte lunguiețe.

Modalitatea de decorarea cu incizii frânte sau în unghi (MN 7_34, MN 7_90, MN 7_121, MN 8_1), cu incizii cu traiectorie curbilinie (MN 7_91), incizii meandrice (MN 7_76, MN 8_22) este utilizată mai rar.

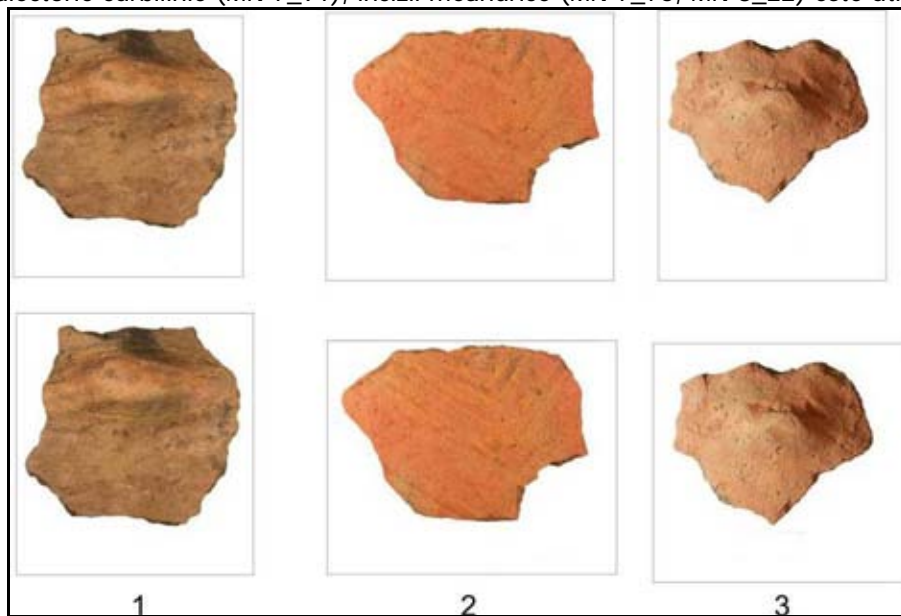

Fig. 216. Decoruri prezente pe ceramica din epoca neolitică: 1. buton lunguieț cu capetele rotunjite; 2. incizii frânte în unghi care formează meandre; 3. buton lunguieț cu capetele rotunjite

Chiar dacă nu face parte dintr-un decor propriu-zis, intenționat, imprimeul de material textil, probabil de rogojină, este întâlnit pe fragmente din fundul unor vase analizate (MN 7_93, MN 7_80, MN 7_137). Barbotina apare pe un singur fragment de factură grosieră (MN 7_89).

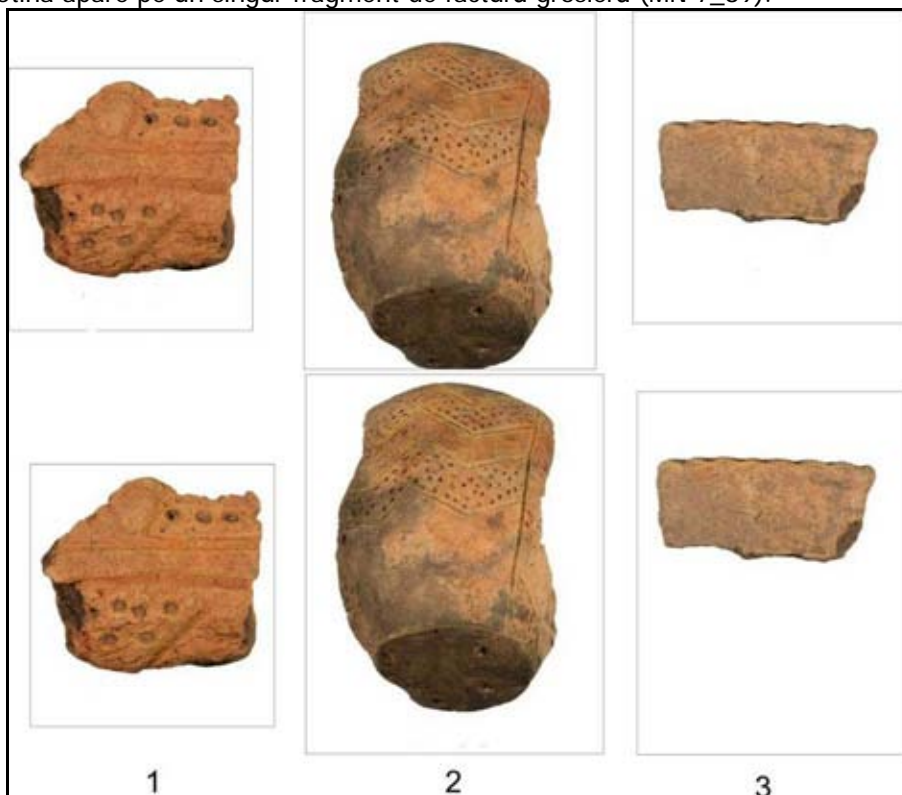

Fig. 217. Decoruri prezente pe ceramica din epoca neolitică: 1. benzi formate din incizii umplute cu puncte lunguiețe; 2. benzi formate din incizii umplute cu puncte lunguiețe; 3. buza vălurită.

III.3.4.c. Descoperiri de tip Vinča: materialele care aparțin culturii Vinča, descoperite în arealul indicat, sunt destul de numeroase și, foarte important, fragmentele ceramice tipice, numeroase la rândul lor, permit o încadrare culturală aproape sigură.

În cele ce urmează ne vom opri asupra culturii Vinča și a rolului acesteia în neoliticul dezvoltat din Banat și Transilvania. Aceasta apare în regiunea carpato-dunăreană în urma unui fenomen de migrație și difuziune¹⁷⁵, fiind străină de neoliticul local vechi¹⁷⁶, reprezentat de cultura Stačevo-Criș, marcând începutul neoliticului dezvoltat¹⁷⁷. Cultura Vinča face parte din vastul complex balcano-anatolian, cu originea în Asia Anterioară, mai exact în culturile chalcoliticului anatolian¹⁷⁸.

¹⁷⁵ G. Lazarovici, M. Nica, *Chalcoliticul Balcano-Anatolian*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 5.

¹⁷⁶ G. Lazarovici *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 21; Idem, *Tipologia și cronologia culturii Vinča A în Banat*, în *Banatica*, 2, 1973, p. 30; Idem, *Unele probleme ale ceramicii neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 3, 1975, p. 13; Idem, *Die Beziehungen der Vinča A Phase zu Nordthessalien und dem Sud Balkan*, în *Apulum*, 15, 1977, p. 19; Idem, *Gornea. Preistorie*, Reșița, 1977, p. 49; Idem, *Legăturile fazei Vinča A cu zona nord-thessalică și sud-balcanică*, în *Tibiscus*, 5, 1979b, p. 57; Idem, *op.cit.*, 1979a, p. 73.

¹⁷⁷ Idem, *Cultura Vinča A în Banat*, în *AMN*, 7, 1970, p. 473; Idem, *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 47; Idem, *op. cit.*, 1971, p. 21; Idem, *Sincronismele Vinča A-Starčevo-Criș*, în *AMN*, 24-25, 1987-1988, p. 17.

¹⁷⁸ Idem, *op.cit.*, 1970, p. 473; Idem, *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 51; Idem, *op. cit.*, 1977, p. 24; Idem, *op. cit.*, 1979b, p. 64; Idem, *op.cit.*, 1979a, p. 72; G. Lazarovici, M. Nica, *op.cit.*, p. 5; Fl. Drașovean, *Observații pe baza unor materiale inedite privind raporturile dintre culturile Starčevo-Criș, Vinča A și lumea liniară în nordul Banatului*, în *Apulum*, 26, 1989, p. 38.

Drumul parcurs de aceste comunități este vizibil prin sudul Traciei, Macedonia, Morava și Vardar spre Serbia. O altă cale posibilă de pătrundere prin Bulgaria-Oltenia-Banat nu poate fi susținută prin descoperirile din zona Dunării mijlocii sau Dunărea inferioară¹⁷⁹.

Cert este însă că faza A1 este faza incipientă a colonizării de către purtătorii culturii Vinča, care spre finalul fazei Starčevo-Criș IIIB, se implantează etnic pe linia Dunării¹⁸⁰. După acest prim val din faza A1, mai puțin însemnat din punct de vedere demografic, comunitățile vinciene depășesc linia Dunării, în faza A2, ca urmare a unui nou aflux demografic, colonizând astfel Banatul¹⁸¹.

Pătrunderea în Transilvania are loc foarte timpuriu, încă din faza A1¹⁸², proces care se repetă și în faza A2¹⁸³. Infiltrarea în acest spațiu se realizează probabil prin zona Munților Poiana Ruscă sau pe căi care ocolesc acești munți spre depresiunea Hunedoarei și ulterior mai departe, spre valea Mureșului și spre Transilvania¹⁸⁴.

După acest moment cronologic, în faza A2-A3, influențele acestei culturi se fac resimțite pe un vast areal, în Europa Centrală, Transilvania, câmpia Alföldului și Transdanubia, Oltenia și Moldova, dând naștere unor numeroase grupe și culturi¹⁸⁵.

Pentru zona Banatului asimilarea etnică și culturală a culturii neolitice vechi este încheiată la orizontul cronologic Vinča A3. În urma acestui proces ia naștere fenomenul de sinteză Starčevo-Criș IV¹⁸⁶. Acest contact între cele două culturi distincte este cel mai vizibil în așezarea de la Gornea-*Căunița de Sus* care, ca și o consecință a acestui contact, este în involuție¹⁸⁷.

Sub aspectul ceramicii se constată, pentru așezarea de la Gornea, că ceramica neagră continuă să fie bine reprezentată, în această fază, în comparație cu celelalte categorii, în timp ce specia *blacktopped* este slab reprezentată sau lipsește cu desăvârșire. Din punctul de vedere al tratării suprafețelor, lustruirea decade, ajungând de la 80% în faza A1 la numai 20% în faza A3. Arderea continuă să fie bună. Ceramica de factură semifină este în creștere din punct de vedere procentual, ea reprezentând 10% din totalul ceramicii acestei etape. Ceramica grosieră variază de la 43% până la 67%. Arderea caracteristică este cea oxidantă, vizibilă în culorile cărămiziu și roșu brun, specifice acestei specii. Forma specifică pentru această etapă este strachina bitronconică cu gura dreaptă, invazată sau evazată (17%), strachina cu buză scurtă, umăr scurt sau rotunjit, strachina cu buză de înălțime mijlocie cu umărul înalt și rotunjit (15%) și strachina profilată plată cu buza scurtă și umărul ascuțit (6,7%). Restul formelor din repertoriul specific culturii Vinča sunt prezente dar mai slab reprezentate. Ornamentele pentru ceramica grosieră sunt alveolele dispuse sub buză sau grupate sub formă de șiruri orizontale sau verticale. Inciziile sunt dispuse în motive formate din incizii întretăiate, tăieturi scurte sau meandre. Barbotina apare dispusă în șiruri verticale, oblice sau orizontale. Pentru ceramica semifină decorul caracteristic este cel format din două incizii, trei-patru incizii paralele în meandru, benzi umplute cu puncte și unele decoruri plastice. Pentru ceramica fină definitorii sunt pliseurile dispuse "în căpriori", "parchet", vertical, orizontal sau oblic¹⁸⁸.

¹⁷⁹ V., Dumitrescu, A. Vulpe, *Dacia înainte de Dromihete*, București, 1988, p. 31; G. Lazarovici, *op.cit.*, 1971, p. 21; Idem, *op.cit.*, 1974, p. 47-51; Idem, *op.cit.*, 1977, p. 50;

¹⁸⁰ Idem, *Gornea: "Căunița de sus", com. Sichevița, jud. Caraș-Severin*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 21; S. A. Luca, *Așezarea Starčevo-Criș de la Libcova-Ornița*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 23, Idem, *Stratigrafie și cronologie. Cel mai timpuriu raport stratigrafic dintre culturile Starčevo-Criș și Vinča. Corelația dintre nivelurile V și IV de la Libcova-Ornița*, în *Sargetia*, 21-24, 1988-1991, p. 6 și nota 21; Idem, *Stratigraphie et chronologie. Le plus ancien rapport stratigraphique d'entre les cultures Starčevo-Criș et Vinča-corrélation d'entre les niveaux Ve et IVe de Liubcova-"Ornița"*, în *Banatica*, 11, 1991, p. 153; Idem, *Liubcova-Ornița*, Târgoviște, 1998, p. 98-99.

¹⁸¹ Idem, *op.cit.*, 1988-1991, p. 6 și nota 21; Idem, *op.cit.*, 1991, p. 153.

¹⁸² N. Vlăsa, *Unele probleme ale neoliticului*, în *AMN*, 4, 1967, p. 409; Idem, *Neoliticul Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 1976, p. 122.

¹⁸³ S. A. Luca, H. Ciugudean, A. Dragotă, C. Roman, *Fazele timpurii ale culturii Vinča în Transilvania*, în *Angustia*, 5, 2000, p. 49;

¹⁸⁴ *Ibidem*, p. 49; S. A. Luca, *Aspecte ale neoliticului și eneoliticului din sudul și sud-vestul Transilvaniei*, în *Apulum*, 36, 1999, p. 49.

¹⁸⁵ F. Drașovean, *op.cit.*, 1989, p. 38, cu bibliografia respectivă.

¹⁸⁶ G. Lazarovici, *op.cit.*, 1977, p. 59, p. 65, p. 80; Idem, *op.cit.*, 1979a, p. 113.

¹⁸⁷ *Ibidem*, p. 115; Idem, *op.cit.*, 1991, p. 21.

¹⁸⁸ Idem, *op.cit.*, 1977, p. 60-61; Idem, *op.cit.*, 1979a, p. 113-114.

III.3.4.d. Concluzii: materialul din această zonă reprezintă foarte clar caracteristicile tipologice și tehnologice ale ceramicii din neoliticul dezvoltat. Importanța materialului pentru acest interval cronologic este evidentă, la fel și importanța siturilor, care prin caracterul lor pluristratificat oferă posibilitatea lămuririi unor importante aspecte privind procesele culturale care se derulează în acest areal. Din nefericire lipsa unor săpături arheologice sistematice care să ofere un context arheologic clar împiedică precizarea unor concluzii cu caracter absolut.

III. 4. Obiectivele arheologice eneolitice

III.4.1. Harta generală a distribuției¹⁸⁹:

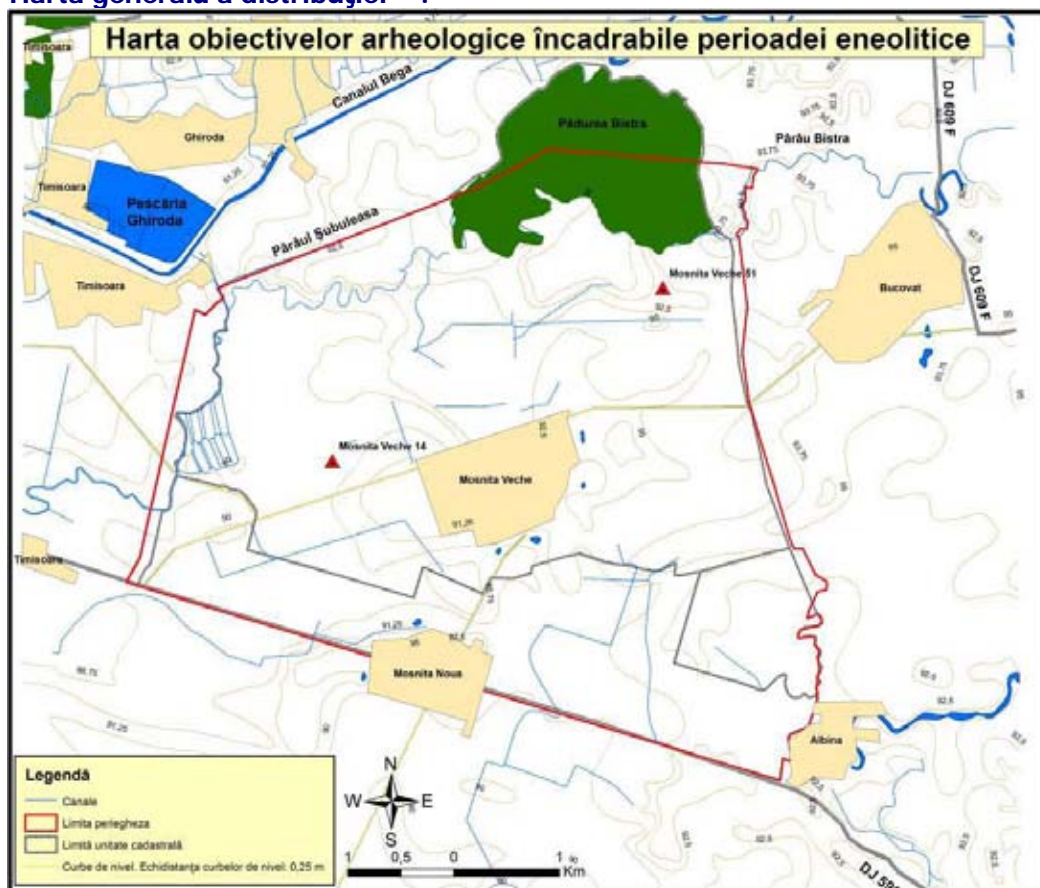

Fig. 218. Harta distribuției spațiale a obiectivelor eneolitice din arealul studiat

Analizând harta distribuției spațiale a obiectivelor eneolitice, constatăm existența a doar două obiective arheologice amplasate, unul la NV de localitatea Mănești Veche în zona „Sălașe”, și un altul în colțul de SE al Pădurii Bistra, astfel încât orice alte observații suplimentare le considerăm redundante.

¹⁸⁹ Autori L. Măruia, C. Floca.

III.4.2. Eneolitic Dezvoltat (Cultura Tiszapolgár)¹⁹⁰:

III.4.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

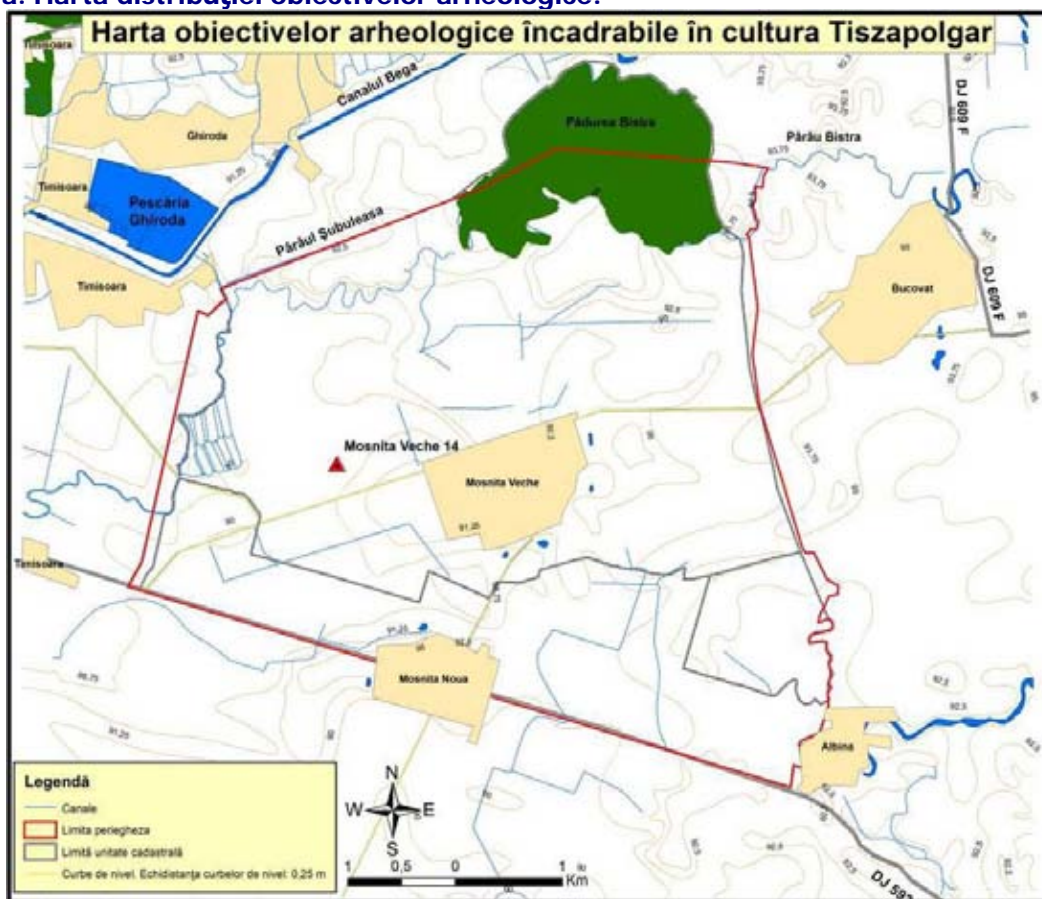

Fig. 219. Harta distribuției obiectivelor arheologice încadrabile Culturii Tiszapolgár

III.4.2.b. Obiective arheologice: Moșnița Veche 14.

III.4.2.c. Morfologia terenului: suprafața singurului obiectiv arheologic de acest tip se prezintă sub forma unui platou poziționat pe un grind de mare întindere, flancat la N de un important meandru fosil spre care platoul coboară ușor.

III.4.2.d. Alte observații: unicul sit Tiszapolgár se găsește amplasat la vest de localitatea Moșnița Veche. Descoperirea singulară de acest gen nu permite ipoteze relevante vizavi de observarea unor predilecții pentru amplasarea geografică a siturilor.

¹⁹⁰ Autori L. Măruia, C. Floca.

III.4.3. Eneolitic Final (Cultura Baden)¹⁹¹:

III.4.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

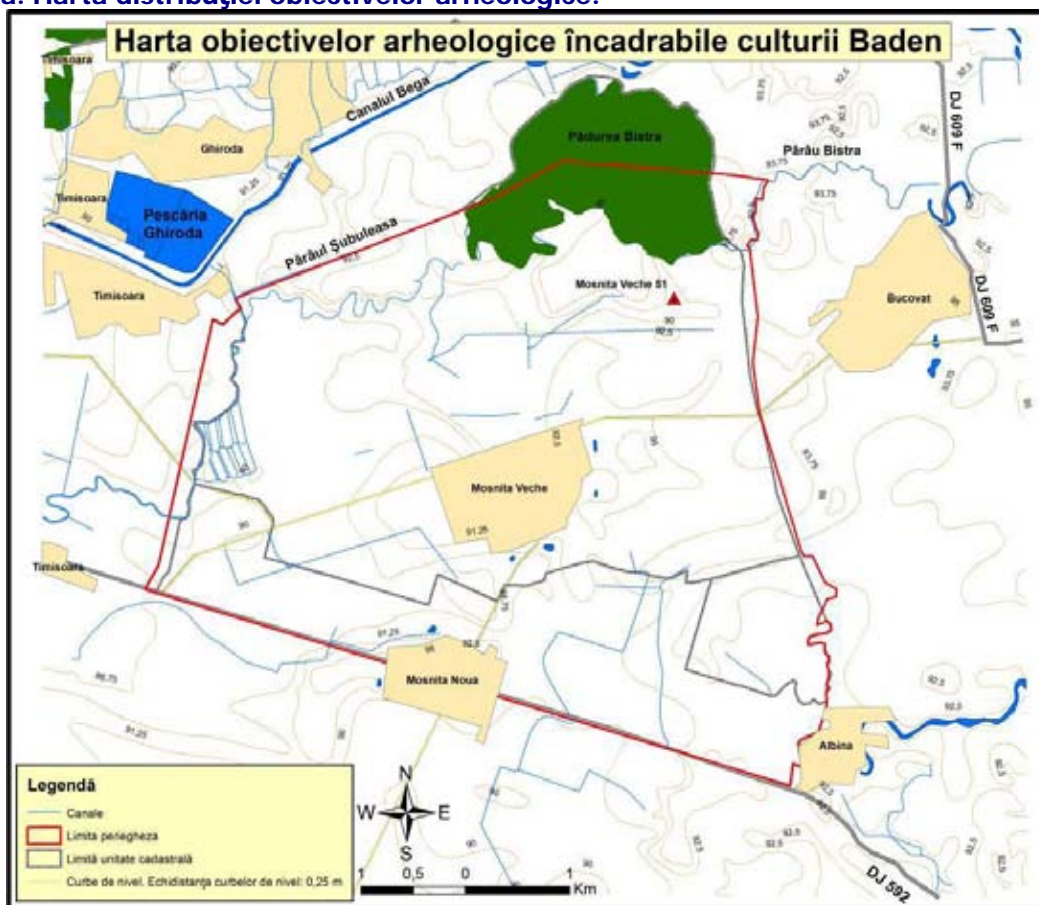

Fig. 220. Harta distribuției obiectivelor arheologice încadrabile Culturii Baden

III.4.3.b. Obiective arheologice: Moșnița Veche 51.

III.4.3.c. Morfologia terenului: unicul obiectiv arheologic de acest tip este amplasat pe un teren plat, fără repere morfo-geografice majore în preajmă, cu excepția unui cov de tasare aflat pe latura sudică a sitului.

III.4.3.d. Alte observații: unicul sit Baden se găsește amplasat în partea nordică a arealului cercetat, în apropierea colțului sud-estic al pădurii Bistra. Descoperirea singulară de acest gen nu permite ipoteze relevante vizavi de observarea unor predilecții pentru amplasarea geografică a siturilor.

III.4.4. Analiza culturii materiale eneolitice din zona studiată¹⁹²:

III.4.4.a. Introducere:

Fragmentele ceramice care pot fi atribuite epocii eneolitice sunt foarte puține și, la fel ca în cazul fragmentelor aparținătoare altor epoci, lipsa contextului împiedică o atribuire culturală certă.

III.4.4.b. Considerații generale privind cultura materială:

III.4.4.c. Descoperiri de tip Tiszapolgár: Cantitativ, materialele aparținând culturii Tiszapolgár sunt slab reprezentate, un număr mic de fragmente fiind atribuite acestei culturi (MV14_4, MV14_12, MV14_15, MV14_15, MV14_16, MV14_25). Acestea au fost descoperite în punctul denumit Moșnița Veche 14. Din acest motiv nu ne propunem să discutăm aici o tratare exhaustivă a unui subiect atât de amplu și complex cum este cultura Tiszapolgár, mulțumindu-ne să precizăm unele caracteristici generale.

Sub aspectul tehnologiei ceramice fragmentele puse în discuție au ca degresant șamota (MV14_4), măr în amestec cu șamotă (MV14_12) sau nisip cu pietricele și șamotă (MV14_14, MV14_15), pietricele și șamotă (MV14_16) și nisip micaceu și șamotă (MV14_25). În ceea ce privește arderea,

¹⁹¹ Autori L. Măruia, C. Floca.

¹⁹² Autor O. Rogozea.

majoritatea fragmentelor aparținând culturii Tiszapolgár recoltate în acest punct, sunt arse într-o atmosferă reducătoare, un singur fragment având o ardere mixtă. Din punctul de vedere al părților de vas predomină așa-zisele "toarte cioc" (MV14_12, MV14_15, MV14_15, MV14_16, MV14_25).

Această cultură apare ca rezultat al unui proces evolutiv complex și lung marcat de diferențe cauzate de specificul fiecărei zone care este inclusă în acest proces, de unde și numărul mare de grupe, aspecte și faciesuri din perioada de formare¹⁹³. Cert este că modul de viață neolitic, care începe să se modifice în eneoliticul timpuriu, este supus unei transformări lente. Pentru nordul Banatului, în siturile de la Parța și Bucovăț procesul amintit este greu de observat, elementele neolitice fiind conservate¹⁹⁴.

În cadrul grupului Bucovăț unele elementele specifice culturii Tiszapolgár, cum ar fi o anumită ornamentație incizată, "toartele cioc" și pasta gălbuie, apar în faza IIIa și IIIc¹⁹⁵. În sudul Banatului, mai exact în așezarea de la Jupa-Sud, elemente neolitice sunt prezente alături de unele elemente noi care se vor dezvolta în Tiszapolgár¹⁹⁶.

Ca răspândire, cultura Tiszapolgár acoperă nordul Serbiei, Polonia Mică, partea răsăriteană a Ungariei. În România, această cultură acoperă teritoriul Banatului, Crișanei, Sătmăruului, Sălajului, sud-vestul Maramureșului și vestul Transilvaniei¹⁹⁷. Pentru Banat amintim așezările de la Parța¹⁹⁸, Bucovăț¹⁹⁹, Uivar²⁰⁰, Hodoni²⁰¹, Cornești²⁰², Cruci²⁰³, Chișoda, Silagiu, Șag²⁰⁴, Cuptoare²⁰⁵, Jupa²⁰⁶, Valea Timișului²⁰⁷, Slatina Timiș²⁰⁸, etc.

Evoluția acestei culturi este marcată de mai multe faze al căror număr variază de la două faze la trei faze. În cazul periodizării cu două faze (A și B), prima fază este considerată o fază timpurie, în care purtătorii acestei culturi separă necropolele de așezări, iar *tell*-urile nu mai sunt utilizate. Faza A poate fi divizată, la rândul ei, în două subfaze: A1 în care tradițiile neolitice persistă, și faza A2, în care elementele reminiscente din neolitic dispar. Faza B este definită de dispariția totală a elementelor neolitice, fiind considerată faza clasică a acestei culturi²⁰⁹.

Periodizarea ce presupune trei etape, determinate pe baza ceramicii, îi aparține cercetătorului Gheorghe Lazarovici. Astfel, etapei timpurii îi sunt caracteristice proeminențele-cioc, pasta bine arsă de culoare cărămizie, roșie sau gălbuie. O altă caracteristică a acestei faze este numărul scăzut al picioarelor de cupă perforate.

¹⁹³ G. Lazarovici, *Principalele probleme ale culturii Tiszapolgár în România*, în *AMN*, 20, 1983, p. 4; D. Diaconescu, *Cultura Tiszapolgár în România*, Sibiu, 2009, p. 72.

¹⁹⁴ G. Lazarovici, *op.cit.*, 1983, p. 4.

¹⁹⁵ Idem, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 170; Idem, *Principalele probleme...*, p. 8.

¹⁹⁶ S. A. Luca, *Așezarea neolitică de la Jupa-Sud*, în *Tibiscum*, 8, 1983, p. 27.

¹⁹⁷ D. Diaconescu, *Repertoriul descoperirilor aparținând culturii Tiszapolgár de pe teritoriul României*, în *Corviniana*, 12, 2008, p. 68-111. Idem, *Cultura Tiszapolgár în România*, Sibiu, 2009, p. 77, p. 89-142.

¹⁹⁸ G. Lazarovici, *Importuri ale culturii Tiszapolgár în așezarea sălcuțeană de la Cuptoare-Sfocșea. Contribuții la legăturile culturale și cronologice ale culturilor Tiszapolgár și Sălcuța*, în *Banatica*, 6, 1983, p. 39; G. Lazarovici, Z. Kalmar, F. Drașovean, S. A. Luca, *Complexul neolitic de la Parța*, în *Banatica*, 8, 1985, p. 13; G. Lazarovici, F. Drașovean, Z. Kalmar, *Parța. Monografia Arheologică*, vol. I. 1, Timișoara, 2001, p. 191;

¹⁹⁹ G. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 170; Idem, *Principalele probleme...*, pp. 8-9; Idem, *Așezarea și grupul Bucovăț*, Timișoara, 1991, p. 2.

²⁰⁰ D. Diaconescu, *Cultura Tiszapolgár în România*, Sibiu, 2009, p. 75; Idem, *Repertoriul descoperirilor...*, p. 97.

²⁰¹ F. Drașovean, M. Munteanu, D. Țeicu, *Hodoni, locurile neolitice și medievale*, Reșița, 1996, p. 10-12; D. Diaconescu, *Repertoriul descoperirilor...*, p. 81.

²⁰² *Ibidem*, p. 76.

²⁰³ *Ibidem*.

²⁰⁴ A. Oprinescu, *Răspândirea culturii Tiszapolgár-Românești*, în *Banat*, în *Banatica*, 6, 1981, p. 45.

²⁰⁵ *Ibidem*, p. 45; G. Lazarovici, *Importuri ale culturii Tiszapolgár...*; D. Diaconescu, *Repertoriul descoperirilor...*, p. 77.

²⁰⁶ S. A. Luca, *op.cit.*, 1983.

²⁰⁷ M. Gumă, R. Petrovsky, *Noi descoperiri eneolitice timpurii în zona Caransebeșului*, în *Tibiscus*, 5, 1979, pp. 99-103.

²⁰⁸ G. Lazarovici, I. Munteanu, *Așezarea eneolitică de la Slatina Timiș*, în *SCC*, Caransebeș, 4, 1982.

²⁰⁹ D. Diaconescu, *Cultura Tiszapolgár...*, p. 76-77.

Etapa mijlocie este caracterizată de o ceramică acoperită cu un slip, lustruit uneori, și o pastă neagră, cenușie sau brună. Din punctul de vedere al formelor, acestei etape îi sunt caracteristice cupele cu picior înalt sau scund, gol și perforat²¹⁰.

Etapa a treia este considerată ca fiind etapa de tranziție spre cultura Bodrogkeresztúr. Formele specifice sunt oalele tronconice cu gâtul înalt, umărul ascuțit sau rotunjit și cu mici toarte în zona dintre gât și umărul vasului²¹¹.

III.4.4.d. Descoperiri de tip Baden: Cercetările de teren desfășurate în arealul localității Moșnița Veche au dus și la descoperirea unor fragmente ceramice atribuite, cu rezervele impuse de o cercetare de suprafață, culturii Baden.

Comunitățile Baden se manifestă în Serbia, Austria, Ungaria, Polonia, etc²¹². În România această cultură este prezentă în câmpia joasă Banatului, iar în Crișana ocupă, pe lângă zona de nisip din Câmpia Careiului și a Nirului, și zona de câmpie joasă²¹³. În zona de câmpie din vecinătatea piemontului Crișanei, există descoperiri aparținătoare purtătorilor culturii Baden, dar cu unele elemente și caracteristici preluate de la comunitățile culturii Coțofeni. Partea montană și piemontană a Banatului, peșterile și terasele înalte, alături de văile intramontane ale Crișanei, sunt dominate de cultura Coțofeni²¹⁴.

Din punct de vedere al periodizării, cultura Baden poate fi divizată în arealul dintre Crișul Alb la nord și Dunăre la sud, în trei faze: timpurie, mijlocie (care cuprinde descoperirile Baden clasice) și târzie²¹⁵.

Etapa timpurie înglobează caracteristici specifice pentru cultura Cernavodă III, dintre care unele provin din câmpia dintre Mureș și Criș sau din Valea Dunării²¹⁶.

Caracteristica celei de-a II-a faze a acestei culturi este aspectul de sinteză culturală, apărut în urma contactului direct între comunitățile Baden și Coțofeni. În această fază elementele Baden B se combină cu elemente Coțofeni I timpuriu. Acum își fac apariția ornamentele care anunță Badenul clasic.

Faza a III-a este caracterizată de restrângerea influenței culturii Coțofeni în arealul culturii Baden, care va cunoaște în acest interval maximul de dezvoltare. La sfârșitul fazei poate fi constatată o penetrație în zonele montane a comunităților Baden, mai exact în peșteri sau așezări sezoniere. Această prezență poate fi pusă pe seama extinderii influenței Kostolac sau a transhumanței²¹⁷.

Această ultimă etapă nu este cunoscută în Banat, acest areal fiind dominat de elemente Kostolac și, ulterior, Vučedol²¹⁸.

III.4.4.e. Concluzii: Materiale aparținătoare eneoliticului provenind din arealul localității Moșnița vin să completeze și să îmbogățească lista descoperirilor din această zonă. Natura descoperirilor nu permite o încadrarea cronologică mai fină, dar acest impediment va fi probabil lămurit de cercetări sistematice viitoare.

²¹⁰ G. Lazarovici, *Despre eneoliticul timpuriu din Banat*, în *Tibiscus*, 5, 1975, p. 10.

²¹¹ *Ibidem*, p. 11.

²¹² A. Ardet, *Considerații privind așezarea Baden de la Timișoara-Freidorf*, în *Tibiscum*, 1988, p. 121.

²¹³ P. I. Roman, *Cultura Coțofeni*, București, 1976, p. 13; P. I. Roman, I. Némethi, *Cultura Baden în România*, București, 1978, p. 19; Z. Kalmar, A. Oprinescu, *Descoperiri Baden-Coțofeni în Banat*, în *Tibiscum*, 1986, p. 201-203; A. Ardet, *op.cit.*, în *Tibiscum*, 1988, p. 122; M. Gumă, *Epoca Bronzului în Banat*, Timișoara, 1997, p. 17; H. Ciugudean, *Eneoliticul Final în Banat și Transilvania: Cultura Coțofeni*, Timișoara, 2000, p. 54-55.

²¹⁴ P. I. Roman, I. Némethi, *op.cit.*, p. 41.

²¹⁵ *Ibidem*; Z. Kalmar, A. Oprinescu, *op.cit.*, p. 200.

²¹⁶ *Ibidem*, p. 201.

²¹⁷ *Ibidem*, p. 202-203.

²¹⁸ *Ibidem*, p. 208.

III. 5. Obiectivele arheologice de epoca bronzului

III.5.1. Harta generală a distribuției²¹⁹:

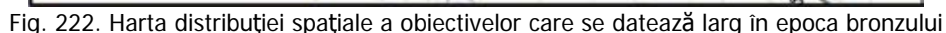

Fig. 221. Harta generală a distribuției obiectivelor databile în epoca bronzului

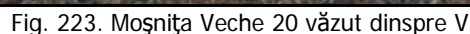
Harta distribuției spațiale a obiectivelor databile în epoca bronzului din zona Moșnița, ne arată o concentrare a acestora în zona de la V de localitatea Moșnița Veche, în arealul favorabil al „Sălașelor”. Alte trei obiective de mici dimensiuni sunt plasate după cum urmează: unul în arealul „Satului bătrân”, un altul în zona de NE a localității Moșnița Veche și cel de-al treilea în „golful” sudic al Pădurii Bistra.

²¹⁹ Autori L. Măruia, C. Floca.

III.5.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

III.5.2.c. Morfologia terenului: siturile dateate în această perioadă sunt amplasate, în general, pe suprafața unor terase sau grinduri puternic profilate, înconjurate sau delimitate aproape în toate cazurile de meandre fosile, martore ale unor foste cursuri de apă din zonă. Din perspectiva riscurilor reprezentate de inundații, aceste situri sunt amplasate foarte favorabil, fiind ferite de astfel de fenomene.

<https://biblioteca-digitala.ro>

III.5.2.d. Alte observații: în cea mai mare parte, aceste descoperiri se plasează între localitatea Moșnița Veche și limita vestică a arealului cercetat, pe un spațiu relativ restrâns, celelalte două puncte rămase fiind izolate.

III.5.3. Faza mijlocie a epocii bronzului (Cultura Vatina)²²¹:

III.5.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

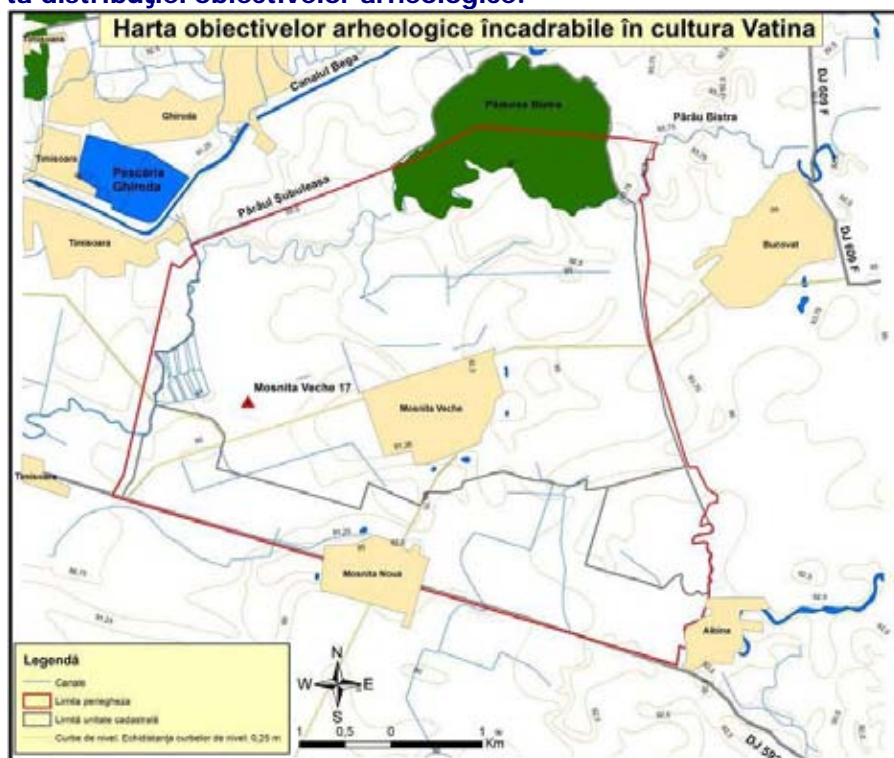

Fig. 224. Harta distribuției obiectivelor arheologice aparținând Culturii Vatina

III.5.3.b. Obiective arheologice: Moșnița Veche 17.

III.5.3.c. Morfologia terenului: suprafața unicului obiectiv arheologic de acest tip face parte dintr-un întins platou ce domină arealul din jur cu circa 3 metri. Platoul este încadrat într-un grind de mari dimensiuni mărginit de un meandru fosil bine profilat, terenul din acest sector având o pantă relativ accentuată către talvegul meandruului. Extremitatea estică a sitului este punctată de prezența unui cov de tasare.

III.5.3.d. Alte observații: Unicul sit Vatina este plasat între localitatea Moșnița Veche și limita vestică a arealului cercetat. Descoperirea singulară de acest gen nu permite ipoteze relevante vizavi de observarea unor predilecții pentru amplasarea geografică a siturilor.

²²¹ Autori L. Măruia, C. Floca.

III.5.4. Faza târzie a epocii bronzului (Cultura Cruceni-Belegiș)²²²:

III.5.4. a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

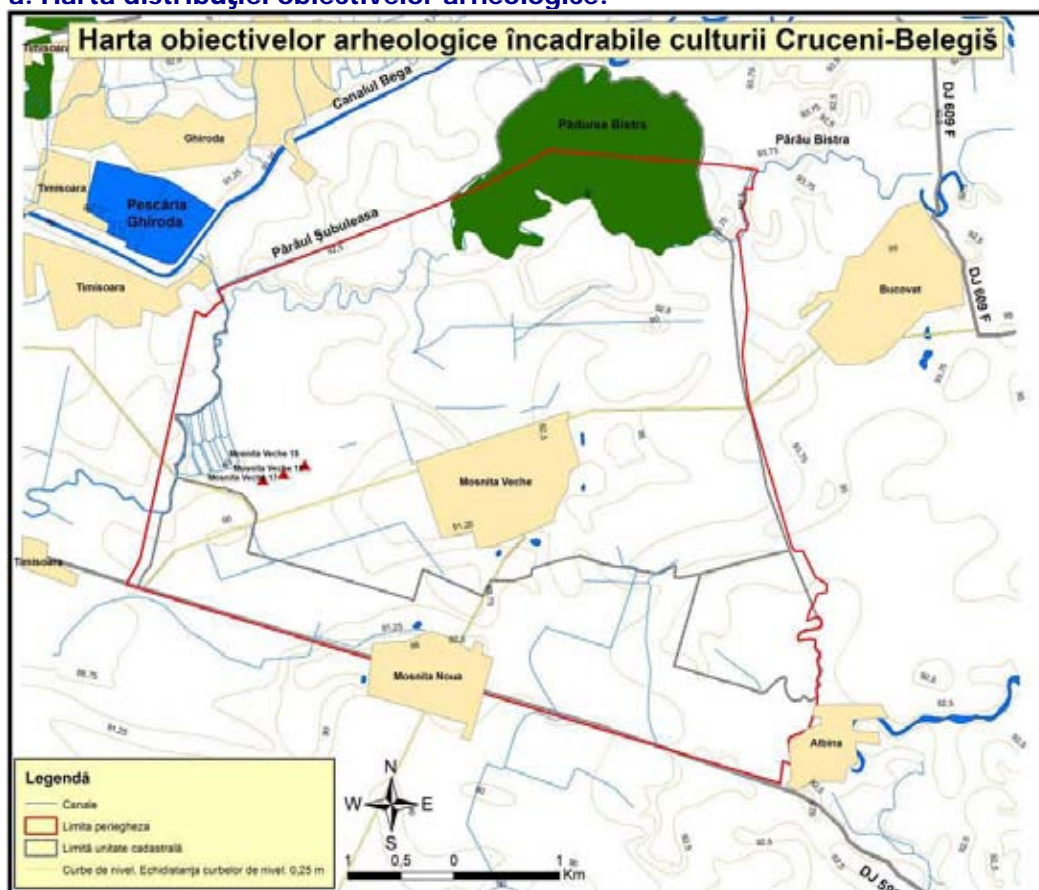

Fig. 225. Harta distribuției spațiale a obiectivelor încadrabile Culturii Cruceni- Belegiș

III.5.4.b. Obiective arheologice: Moșnița Veche 15, MV 17, MV 18.

III.5.4.c. Morfologia terenului: din cele trei obiective arheologice datate în această perioadă unul este amplasat pe o suprafață cvasi-plană, iar celelalte două se întind pe un platou de mari dimensiuni ce domină arealul din jur cu circa 3 metri. Acest platou face parte dintr-un grind extins, fiind mărginit de un meandru fosil de o parte a sa și de un cov de tasare de altă parte. Prin poziția lor, aceste situri sunt ferite de riscurile inundării cauzate de apele pluviale.

III.5.4.d. Alte observații: cele trei descoperiri Cruceni-Belegiș sunt concentrate în aceeași zonă geografică, plasată între localitatea Moșnița Veche și limita vestică a arealului cercetat, fiind cuprinse într-o arie de nici 15 hectare.

III.5.5. Analiza culturii materiale a epocii bronzului din zona studiată²²³:

III.5.5.a. Introducere: Analiza materialului ceramic rezultat în urma cercetărilor de teren sistematice întreprinse în hotarul localității Moșnița Nouă, Moșnița Veche și Timișoara (jud. Timiș) a relevat o pondere scăzută a obiectivelor arheologice încadrabile epocii bronzului, putând distinge un număr de nouă astfel de puncte.

Comparativ, din punct de vedere al cantității de material recuperat, epoca bronzului este **slab reprezentată** față de celelalte epoci, **restrângând** astfel posibilitatea realizării unor atribuiri culturale clare, acesta fiind, de cele mai multe ori, **un proces strict orientativ**, cercetarea de teren prin metode neinvazive relevându-și astfel limitele. Totodată, ținând cont de minusurile generate de cercetarea de teren și de inconsistența publicațiilor ce prezintă în mod explicit material de epoca bronzului, demersurile

²²² Autori L. Măruia, C. Floca.

²²³ Autor A. Stăvilă.

noastre privind realizarea unor atribuiri culturale sau cronologice exacte au fost, cu atât mai mult, îngreunate.

Eventualele cercetări efectuate pe calea săpăturii sistematice vor aduce, probabil, un plus informațional în ceea ce privește epoca bronzului de pe teritoriul administrativ al localităților cercetate.

III.5.5.b. Considerații generale privind cultura materială: Tratarea materialului într-o manieră unitară se impune plecând, în primul rând, de la dezideratul de a avea o imagine cât mai completă a ceea ce înseamnă epoca bronzului în zona teritoriului cercetat, dar totodată, și de la constrângerile impuse de materialul deosebit de fragmentar.

Ceramica de epoca bronzului analizată comportă, din punct de vedere al microfabricului, o serie de particularități, pasta prezentându-se variat în funcție de specificitățile locale ale zonelor de proveniență a lutului, a degresanților utilizați, precum și a manierei de ardere a vaselor.

Degresanții se prezintă sub forma a zece clase distincte, cea mai crescută frecvență având-o clasa șamotei (9), regăsită în materialul recoltat de pe situl MV 16 și MV 17 (vezi fragmentele MV 16_55 17_40 17_45 17_46 17_47 17_107 17_125). Prezența mărului, cât și a nisipului fin este într-un totu îndreptățită, date fiind condițiile naturale specifice zonei cercetate, caracterizate, din punct de vedere al solului, prin prezența aluviunilor fine. Celelalte specii de degresanți mențin un oarecare echilibru al frecvenței însă, în lipsa unui eșantion reprezentativ, o tratare statistică riguroasă a materialului devine imposibilă.

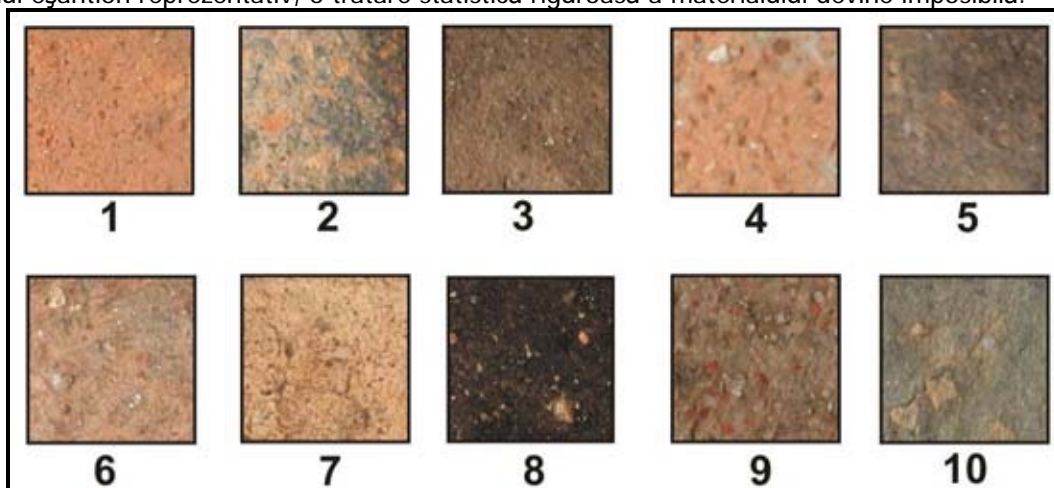

Fig. 226. Clasele de degresant aparținând ceramicii încadrate epocii bronzului: 1. măr; 2. măr și șamotă; 3. nisip cu granulație fină; 4. nisip cu granulație fină și șamotă; 5. nisip cu granulație fină și șamotă în cantități mici; 6. nisip cu granulație fină, șamotă și pietricele în cantități reduse; 7. nisip cu pietricele; 8. nisip și șamotă; 9. șamotă; 10. șamotă cu pietricele.

Materialul se încadrează, din punct de vedere al arderii, în categoria tehnicii reducătoare, categoria mixtă și oxidantă fiind mai slab reprezentate. De obicei, pe cele două fețe ale vasului se obișnuia aplicarea unui slip, atât cu rol estetic, de netezire a suprafeței vasului, cât și practic, în vederea impermeabilizării acestora. Culoarea fragmentelor ceramice sunt adesea influențate de maniera de ardere, însă, în cazul de față, slipul joacă un rol important, întâlnind, de cele mai multe ori, culori deschise specifice arderii oxidante.

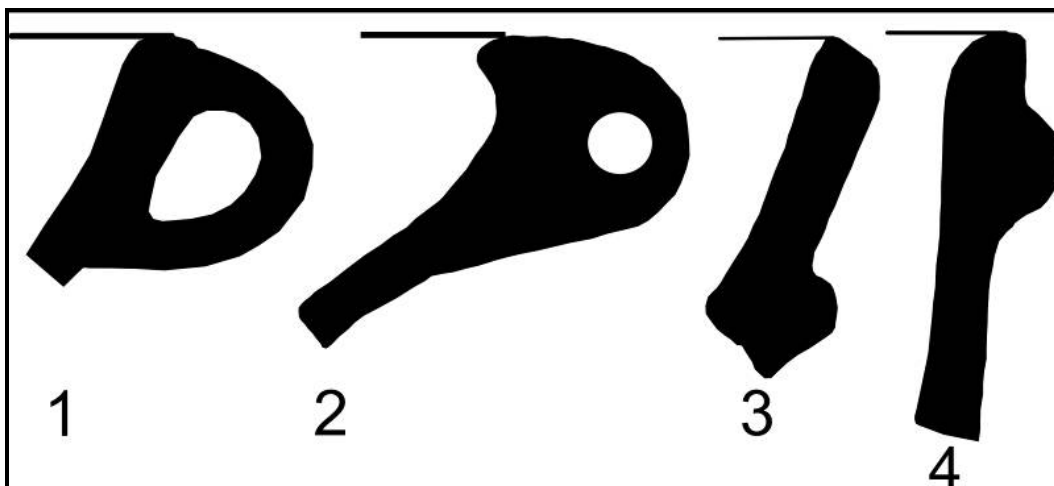

Fig. 227. Principalele tipuri de buze: 1 și 3. buză de vas țesită; 2. buză de vas invazată; 4. buză de vas rotunjită.

Reconstituirea unor forme de vase este aproape imposibilă, caracterul fragmentar al materialului nepermițând, în cele mai multe cazuri, acest lucru. Totuși, dintre fragmentele recoltate se pot distinge forme ca: vasul stelat (MV 15_15), vatra portativă sau „pyraunos-ul” (MV 15_16), o posibilă amforă (MV 16_19) sau castronul (MV 17_106, MV 17_158). Părțile de vas prezente sunt, în cele mai multe cazuri, reprezentate prin pereți de vas decorați, și, mai rar, funduri sau buze. În ceea ce privește buzele, se remarcă patru tipuri: buza invazată, care prezintă o toartă ce pornește din buză, precum și trei tipuri drepte care, la rândul lor, se pot împărți în subtipurile *țesită* și *rotunjită*.

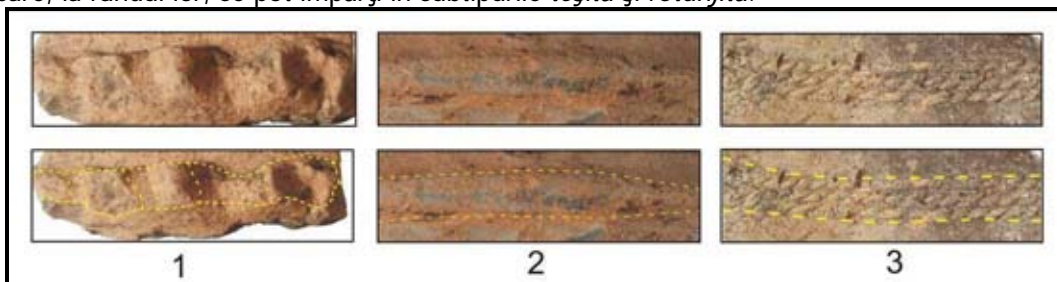

Fig. 228. Decoruri prezente pe ceramica de epoca bronzului: 1. brâu alveolar; 2. brâu simplu; 3. decor pseudo-șnurat

Cu toate că materialul nu este unul generos din punct de vedere cantitativ, acesta se prezintă diferit în ceea ce privește repertoriul decorurilor, combinând diverse elemente specifice. Decorul cel mai întâlnit este cel pseudo-șnurat, acesta plasând materialul respectiv în prima etapă de dezvoltare a culturii Cruceni-Belegiș. În cazul de față decorul pseudo-șnurat se prezintă fie simplu, sub forma unor benzi, fie sub diferite combinații cu alte forme de decor, cum ar fi brâul simplu sau cercurile concentrice realizate prin ștampilare.

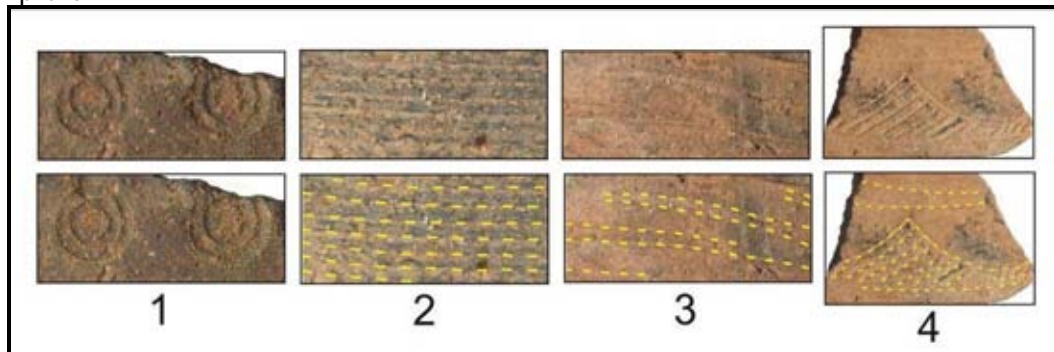

Fig. 229. Decoruri prezente pe ceramica de epoca bronzului: 1. cercuri concentrice; 2. decor cu pieptenele; 3. decor cu măturica 4. linii incizate paralele și ghirlande cu spațiul exterior decorat prin hașuri dispuse oblic.

Observăm, de asemenea, în cadrul repertoriului, decoruri realizate prin tehnica inciziei cu măturica sau pieptenele, cele două aparținând, probabil, bronzului mijlociu, precum și linii paralele incizate

sau ghirlande cu spațiul exterior decorat prin linii incizate dispuse oblic. Mai rar apar butonii sau canelurile, în această situație putând distinge canelurile fine dispuse vertical pe toată sau canelurile fine dispuse circular în jurul unui buton sau a unei proeminențe, ori cele dispuse sub forma unor triunghiuri, dar starea fragmentară a materialului nu ne permite reconstituirea întocmai a decorului. Impresiunile sunt prezente doar în cazul fragmentului ceramic MV 17_123, acestea fiind plasate între cele două registre de caneluri descrise în rândurile de mai sus, distingând astfel un grup de trei astfel de impresiuni în partea dreaptă a fragmentului.

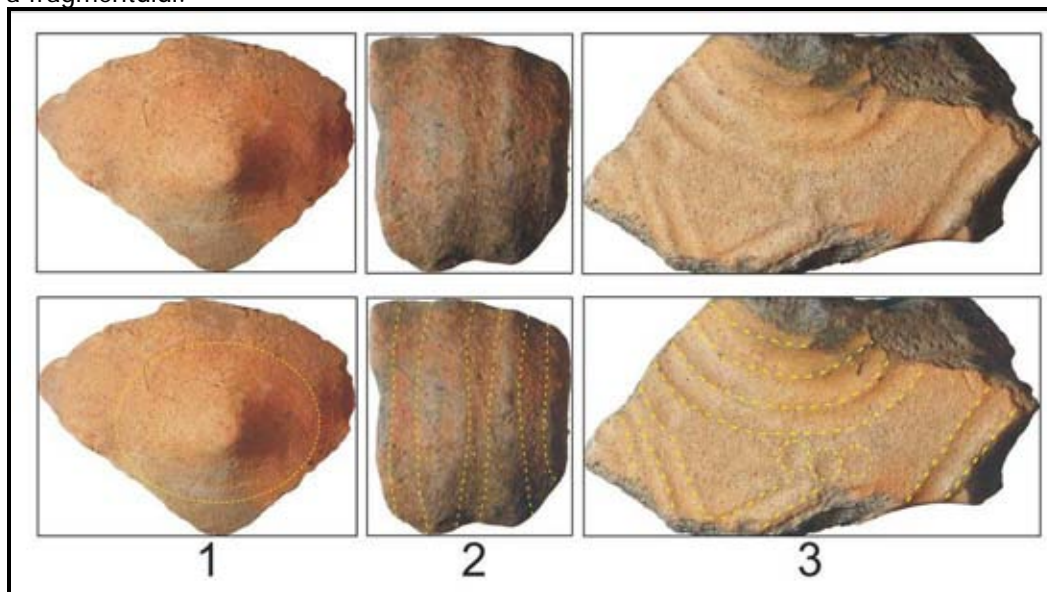

Fig. 230. Decoruri prezente pe ceramica de epoca bronzului: 1. buton; 2 și 3. canelura

III.5.5.c. Descoperiri de tip Vatina: Descoperirile de tip Vatina din arealul cercetat sunt restrânse ca număr, adesea atribuirea culturală în acest sens fiind una probabilă și strict orientativă. Fără a insista prea mult asupra datelor ce fac referire la dezbaterile privind stadiile de evoluție culturală, menționăm că aceasta se formează pe baza culturii Periam-Mokrin, manifestare culturală aparținând bronzului timpuriu, ulterior cultura Vatina cuprinzând doar o parte din vechea arie de răspândire a fondului cultural de formare, cunoscând o extindere spre sud²²⁴. Dezbaterile istoriografice mai vechi privind zona Banatului românesc stabilesc, pentru acest areal, ca și manifestare culturală tipică a bronzului mijlociu, grupul cultural Cornești-Crvenka²²⁵. Ulterior, F. Gogâltan aduce lămuriri suplimentare privind definirea distinctă a acestei manifestări culturale, opinând că aceasta reprezintă o grupă cu specificități regionale în cadrul culturii Vatina și nu o grupă distinctă față de această cultură²²⁶. Cronologic, cultura Vatina ocupă intervalul cuprins între fazele Reinecke Br. A₁-B₂/C, ceea ce, în termenii cronologiei absolute, s-ar traduce prin intervalul 1800 B.C – 1500 B.C²²⁷.

Revenind asupra materialului ceramic pus în discuție, putem încadra acestei culturi următoarele fragmente ceramice: MV 15_15, MV 16_19, MV 16_30, MV 17_123, MV 17_124, MV 17_126.

²²⁴ S. Morintz, *Contribuții la istoria tracilor timpurii*, vol. I, București, 1978, p.17.

²²⁵ N. Tasić în 1984 vorbește pentru prima dată de manifestarea culturală Cornești-Crvenka, ca element arheologic distinct față de cultura Vatina, ulterior ideea fiind preluată și de cercetători români precum Fl. Gogâltan sau M. Gumă, opinându-se că „grupul cultural de tip Cornești-Crvenka, pare a se profila [...] drept cea mai reprezentativă manifestare etno-culturală din această etapă a Bronzului mijlociu în Banatul românesc” (M. Gumă, *Epoca bronzului în Banat. Orizonturi cronologice și manifestări culturale*, Timișoara, 1997, p. 43.). Pentru întreaga dezbateră vezi: N. Tasić, *Die Verbicioara-Kultur*, în *Kulturen der frühbronzezeit des Karpatenbeckens und Nordbalkans*, Beograd, 1984, p.85; F. Gogâltan, *About the Early Bronze Age in the Romanian Banat*, în N. Tasić (ed.), *The Yugoslav Danube Basin and the Neighbouring Regions in the 2nd Millenium B.C.*, Belgrade-Vršac, 1996, p.46.

²²⁶ Idem, *Bronzul mijlociu în Banat. Opinii privind grupul Cornești-Crvenka*, în P. Rogozea, V. Cedică (ed.), *Festschrift für Florin Medeleț. Zum 60. Geburtstag*, Timișoara, 2004, p. 99-103.

²²⁷ M. Gumă, *op.cit.*, p.46, 68.

Discuții privind apartenența culturală și încadrarea cronologică o pot suscita fragmentele ceramice MV 16_19, MV 16_30, MV 17_124, cele trei prezentând decor de tip *Besenstrich* și *Kammstrich*. Astfel, în vederea argumentării apartenenței culturale și cronologice relative realizate în fișele de obiectiv corespondente, vom aborda succint realitățile perioadei timpurii a epocii bronzului și etapa de trecere la bronzul mijlociu din Banat.

Decorul cu măturica (*Besenstrich*) este cunoscut în Banat doar pentru bronzul timpuriu, iar odată cu apariția elementelor de decor incizat acesta dispare, situație ilustrată la Valea Timișului, în nivelele I și II²²⁸, cât și pentru alte regiuni, la Tószeg, Socodor și în N, în aria culturii Otomani²²⁹. Interesantă, însă, este observația lui G. Lazarovici, reactualizată mai apoi și de M. Gumă, privind necesitatea tratării în mod diferit a două situații arheologice, legate de maniera de decorare, astfel că asocierea decorului cu măturica cu cel de tip *Textilmuster* în același context arheologic poate încadra materialul în orizonturile bronzului timpuriu, însă apariția separată a decorurilor cu măturica, a celui cu striuri sau a celor de tip *Textilmuster* pot reprezenta evoluții la paliere cronologice sau spațiale diferite²³⁰. În sensul celor afirmate mai sus, M. Gumă diferențiază în cadrul evoluției culturii Gornea-Orlești, specifice celei de-a doua etape a bronzului timpuriu în Banat, două subfaze de evoluție materializate prin manifestările Foeni-Ocnele Mari, Mureș I, Mureș Ib, Cicir-Socodor și Gornea – „Vodneac”²³¹.

Ilustrarea tranziției la primele faze ale bronzului mijlociu, în nordul și centrul Banatului, prin păstrarea și asocierea decorului de tip *Besenstrich* și *Textilmuster* sau striuri cu decorul incizat caracterizat de arcade, ghirlande sau triunghiuri hașurate, este ilustrat prin orizontul cultural Cicir-Socodor și de săpăturile reprezentative de la Socodor²³², Cicir – „Spinul lui Stanca”²³³, nivelele mai vechi de la Cornești – „Cornet”²³⁴ sau nivelul Mureș II din așezarea de la Periam – „Movila cu Șanț”²³⁵. Nu vom insista asupra diferitelor sincronisme ce se pot realiza cu elementele culturale din jur, acestea nefiind relevante în contextul actualului demers, însă ținem să menționăm și o serie de descoperiri de epoca bronzului, identificate de noi prin cercetări de suprafață, care păstrează aceleași coordonate ale asocierii a cel puțin unuia dintre decorurile de tip *Besenstrich* sau *Kammstrich*, cu maniera de decorare prin incizie. Reprezentative în acest sens sunt descoperirile de la Aluniș 1²³⁶, Becicherecu Mic 3²³⁷, Firiteaz 6²³⁸, Munar 1²³⁹ sau Seceani 2²⁴⁰ (notarea obiectivelor respectă nomenclatorul convenit de noi).

Conform opiniilor formulate mai sus, considerăm că fragmentele ceramice supuse analizei pot fi încadrate, cu titlu probabil și păstrând rezervele de rigoare, unor etape timpurii ale culturii Vatina,

²²⁸ M. Gumă, N. Gumă, *Săpături de salvare de la Valea Timișului (Județul Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 4, 1977, p.52-55;

²²⁹ G. Lazarovici, C. Săcărin, *Epoca bronzului în „Clisura Dunării”*, în *Banatica*, 5, 1979, p. 75.

²³⁰ *Ibidem*, p.75; M. Gumă, *op. cit.*, p.27.

²³¹ Conform cronologiei propuse de către M. Gumă, manifestările de tip Gornea-Orlești se încadrează în faza a doua (II) a bronzului timpuriu de pe teritoriul Banatului, perioadă care, în concordanță cu natura descoperirilor și a evoluției acestora, poate fi subdivizată în alte două etape ce cuprind manifestările culturale Foeni-Ocnele Mari și Mureș I, pentru subetapa IIa și Mureș Ib, Cicir-Socodor și Gornea – „Vodneac”, pentru subetapa IIb. Importantă pentru demersul de față este subetapa IIb, în care poate fi surprinsă mixtura elementelor anterioare cu cele specifice începutului etapei mijlocii a bronzului. De altfel, M. Gumă socotește, cu titlu de supoziție, elementele de tip Cicir-Socodor ca pe o posibilă fază întâi a grupului Cornești-Crvenka (Vatina în accepțiunea noastră). Pentru întreaga discuție vezi: M. Gumă, *op. cit.*, p.26-37.

²³² D. Popescu, *Cercetări arheologice în Transilvania, Sondajele de la Socodor – 1948*, în *MCA*, 2, 1956, p.43-88.

²³³ E. D. Pădureanu, *Noi descoperiri neolitice și din epoca bronzului în județul Arad*, în *Banatica*, 2, p. 400, fig.3.

²³⁴ F. Gogăltan, *op.cit.*, 1996, p.46; Idem, *The Southern Border of the Otomani Culture*, în J. Gancarski (ed.), *Kultura Otomani-Füzesabony – rozwój, chronologia, gospodarka. Materiały z konferencji archeologicznej Dukla*, 5, 1999, fig. 9, 12.

²³⁵ T. Soroceanu, *Studien zur Mureș-Kultur, Internationale Archäologie*, 7, Erlbach, 1991, Taf. 60/A5; 61/5; 62/3, 6; 65/A3; 69/10, 71/C31; 72/9; 75/15-16; 77/16; 78/18-19;79/8-13; 81/C9, 11, 12, 15, 16; 82/D5.

²³⁶ Material nepublicat; Informație amabilă L. Dorogostaisky, C. Floca, A. Gogoșanu.

²³⁷ Material nepublicat; Informație amabilă L. Măruia, A. Căntar.

²³⁸ Material nepublicat; Informație amabilă L. Dorogostaisky.

²³⁹ Material nepublicat; Informație amabilă L. Dorogostaisky, C. Floca, A. Gogoșanu.

²⁴⁰ Material nepublicat; Informație amabilă L. Dorogostaisky, L. Măruia, D. Micle, R. Stoia, A. Staviță, L. Bolcu, C. Floca, O. Borlea.

apartenența acestora la o etapă care să preceadă elementele etnoculturale mai sus menționate putându-le doar bănuși, fapt demonstrabil doar prin efectuarea unor săpături sistematice.

Cealaltă parte a fragmentelor ceramice pot fi atribuite unor etape pe deplin constituite ale culturii Vatina, când ghirlandele, arcadele, hașurile sau canelurile fine reprezintă un motiv generalizat. Astfel de analogii, nepăstrând însă în totalitate identitatea, au fost reperate la Moldova Veche – „Ostrov/Spitz”²⁴¹, Gornea – „Pod Păzăriște”²⁴² și Ciuta – „Cornu Dealului”²⁴³ (pentru fragmentul MV 17_126), la Pančevo – Omoljica, Jasenov-Zidovar²⁴⁴, Periam – „Movila cu Șanț”²⁴⁵ Mailat 2 (Desen 2_41, 2_45)²⁴⁶, Cornești 2_3 (Desen 2_3_7)²⁴⁷, dovedind existența elementelor și a tehnicilor de decorare prezente pe fragmentul MV 17_123 și în cazul altor situri. Pe aceleași coordonate se înscrie și fragmentul MV 15_15, cu bune analogii în obiectivele Cornești 2_2 (Desen 2_2_207, 2_2_339, 2_2_418) sau Satu Mare 1²⁴⁸.

III.5.5.d. Descoperiri de tip Cruceni-Belegiș: Cultura Cruceni-Belegiș reprezintă, pentru zona Banatului, manifestarea culturală încadrabilă epocii târzii a bronzului. Conform cercetărilor prin săpătură și, totodată, prin studierea materialului ceramic, s-a concluzionat că geneza acestei culturi se leagă în primul rând de spațiul ocupat de elementele vatinoide, acestea reprezentând fondul de formare al culturii, la care au contribuit manifestări de tip *Litzenkeramik*, aparținând grupului cultural Gumtransdorf-Drassburg²⁴⁹, a ceramicii încrustate de tip Szeremle²⁵⁰ și, nu în ultimul rând, elemente specifice culturii mormintelor tumulare (*Hügelgraberkultur*)²⁵¹. Din punct de vedere cronologic, se acceptă, în general, încadrarea culturii în spațiul temporal cuprins între fazele Reinecke B₂/C – Ha A₁²⁵². Cultura este cunoscută, în principal, prin descoperirile din necropole, periodizarea internă realizându-se pe baza ceramicii, astfel fiind distinse două faze sau, după unii cercetători, chiar trei²⁵³.

Materialul recoltat de noi (MV 15_14, MV 17_36, MV 17_40, MV 17_125, MV 18_14) prezintă caracteristicile specifice primei faze din evoluția culturii, prezența decorului pseudo-șnurat fiind un element specific în periodizarea internă a acesteia. Decorul menționat mai sus apare pe materialul salvat, atât singular, sub forma de asociere a două benzi pseudo-șnurate în asociere cu brâu simplu și, nu în ultimul rând, asociat unor decoruri formate din cercuri concentrice imprimate (vezi MV 15_14).

²⁴¹ M. Gumă, *op.cit.*, p.216, Pl. XLIV/19; S. Morintz, *op.cit.*, p.21, fig. 6/7.

²⁴² *Ibidem*, p.217 Pl. XLV/19.

²⁴³ *Ibidem*, p.205 Pl. XXXIII/8; p.208 Pl. XXXVI/7.

²⁴⁴ S. Morintz, *op. cit.*, p.20, fig.2/3,6.

²⁴⁵ M. Gumă, *op.cit.*, p.225, Pl. LIIB/21.

²⁴⁶ Material nepublicat; Informație amabilă L. Dorogostaisky.

²⁴⁷ Material nepublicat; Informație amabilă L. Dorogostaisky.

²⁴⁸ Material nepublicat; Informație amabilă L. Dorogostaisky, L. Măruia, A. Stavilă.

²⁴⁹ M. Gumă, *op.cit.*, p. 57.

²⁵⁰ I. Bóna, *Die Mittlere Bronzezeit Ungarns und ihre Südöstlichen Beziehungen*, Budapesta, 1975, p.205; M. Șandor-Chicideanu, *Cultura Zuto Brdo-Gârla Mare. Contribuții la cunoașterea epocii bronzului la Dunărea Mijlocie și Inferioară, vol. I*, Cluj-Napoca, 2003, p. 15

²⁵¹ Mărturii ale prezenței acestei culturi sunt atestate în spațiul Banatului prin descoperirile de la Felnac- „La Vii”, prin urna descoperită în hotarul localității Șag, jud. Timiș, precum și prin mormântul de înhumăție descoperit la Peciu Nou- „În irigat”. Detalii asupra descoperirilor vezi la: C. Kacsó, *Descoperirile din epoca bronzului de la Felnac. Contribuții la cunoașterea culturii tumulare în Banat*, în *Symposia Thracologica*, 9, București, 1992, p. 97; A. Szentmiklosi, *Un mormânt de incinerăție aparținând culturii Cruceni-Belegiș descoperit la Șag (jud. Timiș). A Cremation Grave Belonging to Cruceni-Belegiș Culture Discovered at Șag (Timiș County)*, în *AB, S.N.*, 10-11, 2004, p. 81-92; Idem, *Cămpurile de urne funerare din Banat. Cronica expoziției permanente*, în *AB, S.N.*, 10-11, 2003-2004, p. 557.

²⁵² Vezi pe scurt întreaga dezbatere privind încadrările cronologice la: M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, p.150-157; Idem, *The end of the Bronze Age and the beginning of the Early Iron Age in south-western Romania, western Serbia and north-western Bulgaria. A short review*, în *TD*, 16, 1-2,1995, p.100-102; O. Brukner, B. Jovanović, N. Tasić, *Praistorija Vojvodine*, Novi Sad, 1974, p. 240-249; N. Tasić, *Die verbindungen zwichern den spätbronzezeitlichen kulturen in den Südkarpaten und im Donaugebeit*, în *Banatica*, 12, 1, 1993, p. 87; N. Tasić, *The problem of the Belegiș (Belegiș-Cruceni, Belegiș-Bobda) Culture. Genesis, duration and periodisation*, în F. Drașovean (ed.), *Festschrift für Gheorghe Lazarovici. Zum 60. Geburtstag*, Timișoara, 2001, p. 315-316.

²⁵³ Pentru opinii privind periodizarea tripartită a culturii vezi: A. Szentmiklosi, *Așezările culturii Cruceni-Belegiș în Banat (teză de doctorat, mms.)*, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, 2009, p. 127; Idem, *The Relations of the Cruceni-Belegiș Culture with Zuto Brdo-Gârla Mare Culture*, în *AB, S.N.*, 14, 1, 2006, p.233-234.

Fragmentul MV 15_14 atrage atenția prin natura decorului, acesta fiind realizat cu ajutorul unei ștampile, fapt sugerat de aspectul standardizat al celor trei elemente decorative și, totodată, de zonele de delimitare dintre cercuri, acestea păstrându-se în relief, decorului lipsindu-i, însă, urme de incrustare.

Motivul reprezentat de cercurile concentrice este un element ornamental des întâlnit, atât în cadrul repertoriului grupului Szeremle, cât și în cel al culturii Žuto Brdo-Gârla Mare, fiind dificil de precizat în cazul nostru „sursa” influenței.

Contacte între grupa Szeremle și cultura Cruceni-Belegiș sunt atestate pe teritoriul Banatului la Foeni – „Gomila Lupului I”²⁵⁴, totodată existența grupului Szeremle-Bijelo Brdo în momentul de debut al culturii Cruceni-Belegiș fiind certificată prin cana din mormântul M. 78 de la Belegiș – „Stojiča gumno”²⁵⁵. O altă posibilitate de proveniență a decorului o putem căuta și în cadrul relațiilor dintre manifestările etnoculturale de tip Žuto Brdo-Gârla Mare cu cele de tip Cruceni-Belegiș, atestate pe teritoriul Banatului în necropolele de la Cruceni, Peciu Nou și așezările de la Deta – „Dudărie”, Foeni – „Gomila Lupului II”²⁵⁶ și Cruceni – „Módosi út”²⁵⁷.

În cazul fragmentului prezentat de noi, considerăm plauzibilă preluarea decorului din mediile Žuto Brdo-Gârla Mare, însă, fără o cercetare detaliată, printr-o eventuală cercetare invazivă, cele afirmate mai sus au un caracter pur orientativ.

III.5.5.e. Concluzii: Concluzionând, observăm că, fără excepție, materialul de epoca bronzului salvat în urma cercetărilor de teren, este asociat cu material arheologic aparținând altor epoci, ceea ce indică caracterul multistratificat al obiectivelor. Materialul prezentat acoperă o perioadă cronologică destul de însemnată, fiind sesizate materiale aparținând fazelor timpurii și clasice a culturii Vatina, precum și fragmente ceramice încadrabile fazei întâi a culturii Cruceni-Belegiș.

²⁵⁴ F. Gogâltan, *op.cit.*, p. 88-89.

²⁵⁵ A. Szentmiklosi, *Materiale aparținând culturii Cruceni-Belegiș descoperite în hotarul localității Dragsina (județul Timiș)*, în *AB, S.N.*, 12-13, 2004-2005, p. 115.

²⁵⁶ Idem, *Materials belonging to the culture Cruceni-Belegiș discovered in the boundaries of the locality Dragsina (Timiș County)*, în *Banatica*, 17, *S.N.* 2005, p. 80.

²⁵⁷ Idem, *Locuirea de tip Cruceni-Belegiș de la Cruceni – „Módosi út” (jud. Timiș). Sondajele arheologice din anii 1997 și 1999*, în *Banatica*, 20, 1, 2010, p. 297, Pl. III/9. Fragmentul de aici păstrează un decor realizat prin canelare, ce amintește doar de impresiunile prin ștampilare, dar este relevant în vederea ilustrării relațiilor dintre cele două culturi.

III. 6. Obiectivele arheologice hallstattiene:

III.6.1. Harta generală a distribuției²⁵⁸:

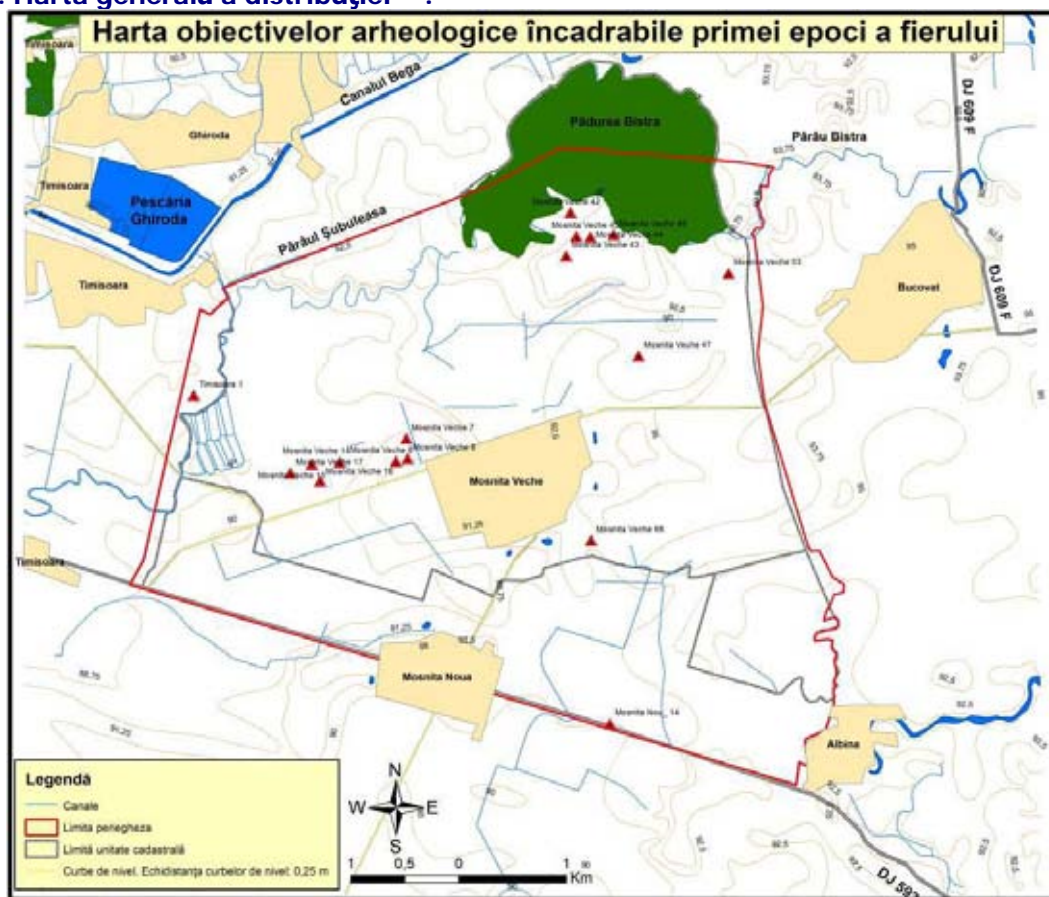

Fig. 231. Harta distribuției spațiale a obiectivelor încadrabile în prima epocă a fierului

Disponerea topografică a obiectivelor încadrabile primei epoci a fierului ne arată două concentrări distincte: una în zona „Sălășe”, de la V de Moșnița Veche, iar cealaltă în „golful” sudic al Pădurii Bistra, ambele locații fiind îndelung utilizate, din neolitic și până la începutul epocii moderne. Apropierea geografică a obiectivelor identificate în aceste două areale poate sugera un caracter disparat al locuirii sau migrarea vetrei aceleiași așezări. În mod evident, informații suplimentare pot fi furnizate numai prin cercetări arheologice invazive. Descoperirile de la E de Moșnița Veche și Moșnița Nouă, toate de mici dimensiuni, sugerează prezența unor comunități izolate plasate pe grinduri, delimitate de mlaștini sau cursuri temporare de apă.

²⁵⁸ Autori L. Măruia, C. Floca.

III.6.2. Obiective arheologice hallsttiene (faze sau culturi neprecizabile)²⁵⁹:

III.6.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

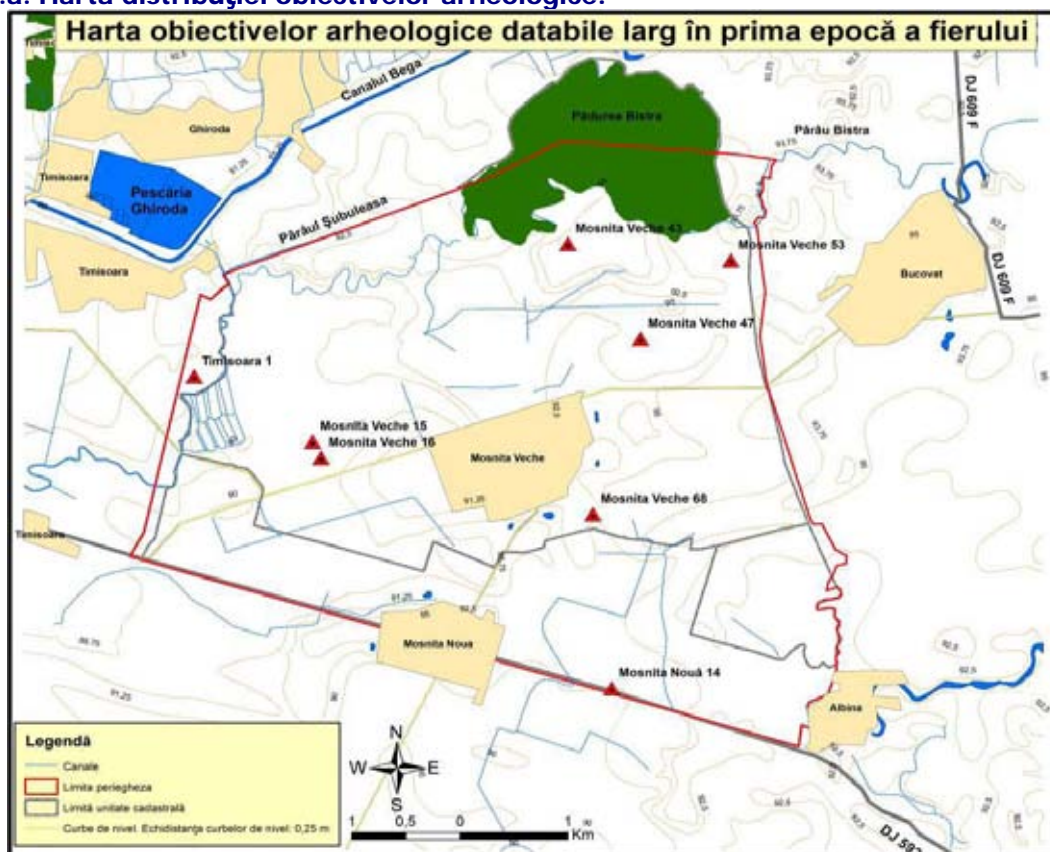

Fig. 232. Harta distribuției spațiale a obiectivelor databile larg în prima epocă a fierului

III.6.2.b. Obiective arheologice: Moșnița Nouă 14, Moșnița Veche 15, MV 16, MV 43, MV 47, MV 53, MV 68, Timișoara 1.

III.6.2.c. Morfologia terenului: în marea majoritate a cazurilor, obiectivele arheologice de acest tip sunt amplasate pe suprafața unor terase sau grinduri bine profilate, mărginite de actuale meandre fosile sau chiar cursuri de apă active (pârâurile Șubuleasa, Bistra).

III.6.2.d. Alte observații: privind în ansamblu, descoperirile sunt dispersate pe întregul areal cercetat, punctele având un aspect izolat unul față de celălalt.

²⁵⁹ Autori L. Măruia, C. Floca.

III.6.3. Prima epocă a fierului, Faza timpurie (Cultura Gáva)²⁶⁰:

III.6.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

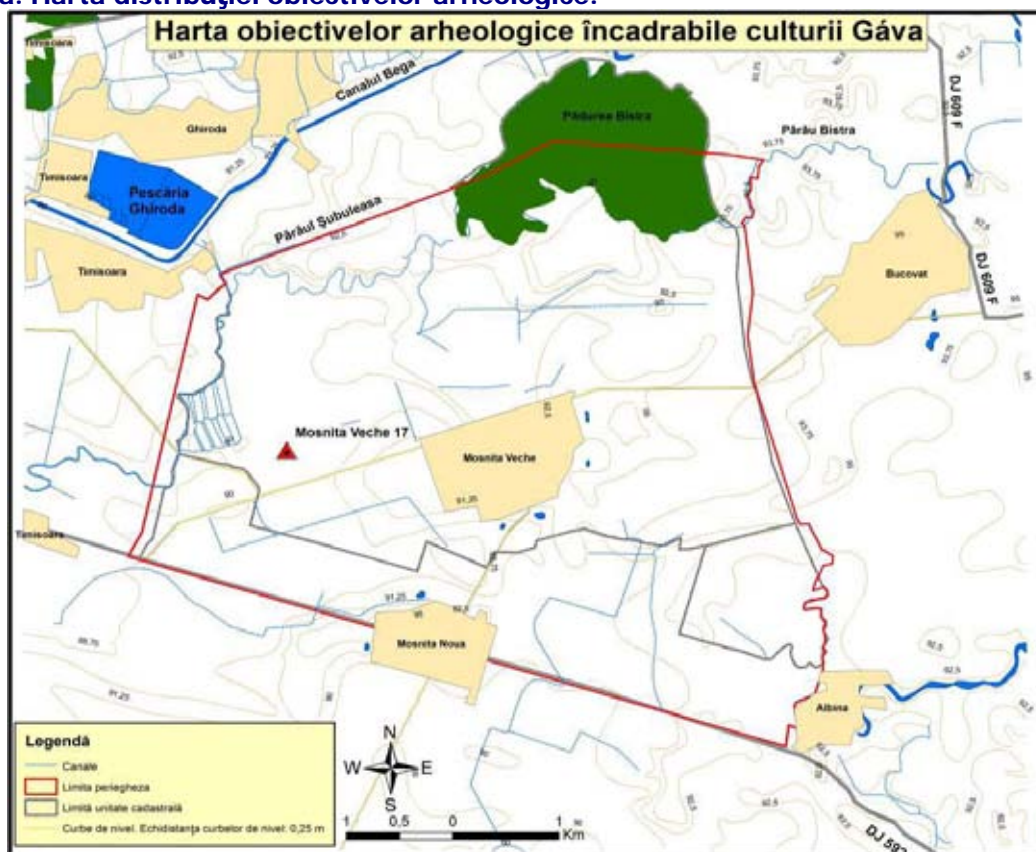

Fig. 233. Harta distribuției spațiale a descoperirilor de tip Gáva din arealul de studiu

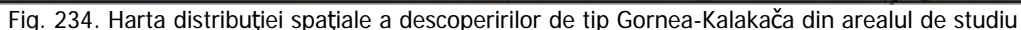
III.6.3.b. Obiective arheologice: Moșnița Veche 17.

III.6.3.c. Morfologia terenului: suprafața unicului obiectiv arheologic de acest tip face parte dintr-un întins platou ce domină arealul din jur cu circa 3 metri. Platoul este încadrat într-un grind de mari dimensiuni mărginit de un meandru fosil bine profilat, terenul din acest sector având o pantă relativ accentuată către talvegul meandruului. Extremitatea estică a sitului este punctată de prezența unui crov de tasare.

III.6.3.d. Alte observații: unicul punct cu material de tip Gáva este plasat între localitatea Moșnița Veche și limita vestică a arealului cercetat. Descoperirea singulară de acest gen nu permite ipoteze relevante vizavi de observarea unor predilecții pentru amplasarea geografică a siturilor.

²⁶⁰ Autori L. Măruia, C. Floca.

III.6.4.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

III.6.4.b. Objective archeologic: Moșnița Veche 8, MV 42, MV 44, MV 46.

III.6.4.c. Morfologia terenului: cu excepția obiectivului MV 8, amplasat pe o suprafață plană, lipsită de urmele unor foste cursuri de apă, celelalte descoperiri încadrate în această perioadă sunt situate pe grinduri ori mici platouri încadrate unor terase bine profilate, concentrte în zona de nord a hotarului, acolo unde fostele brate de divagare ale Begăi brăzduau cândva terenul.

III.6.4.d. Alte observații: aspectul actual al ariei mai sus amintite a suferit profunde modificări antropice în era modernă, prin masivele lucrări de canalizare și îndiguire efectuate pe cursul râului Bega. De aceea, o privire asupra hărților topografice iosefine (1769-1772) prilejuiește o imagine mult mai fidelă asupra realităților mediului geografic, anterior acestor modificări.

²⁶¹ Autori L. Măruia, C. Floca.

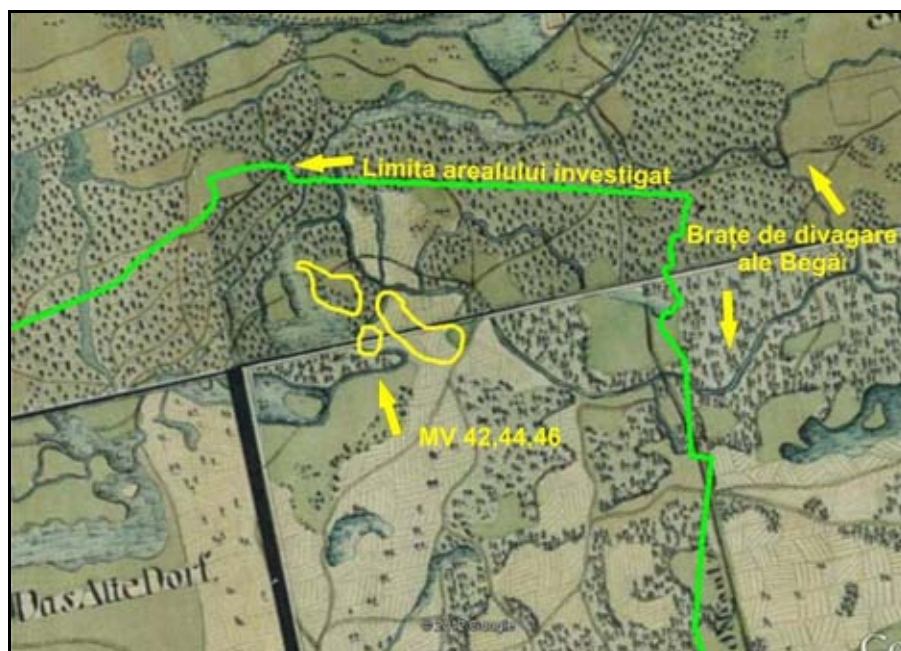

Fig. 235. Distribuția spațială a siturilor Gornea-Kalakača în raport cu un curs de apă.

Hartă topografică iozefină (1769-1772) prelucrată

III.6.5. Prima epocă a fierului, Faza mijlocie (Cultura Basarabi)²⁶²:

III.6.5.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

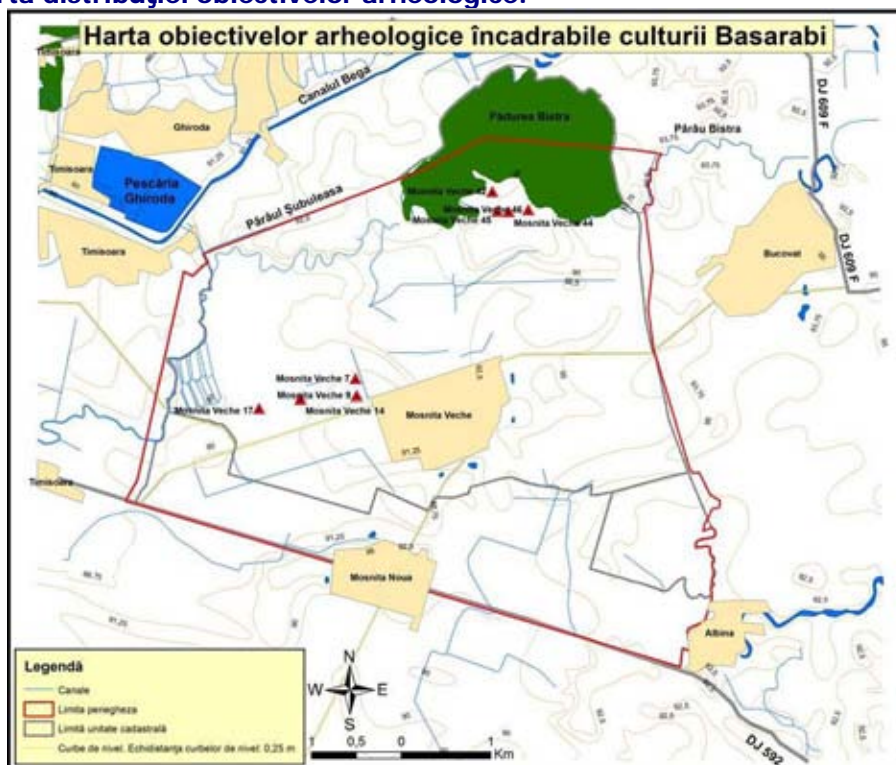

Fig. 236. Harta distribuției spațiale a descoperirilor de tip Basarabi din arealul de studiu

III.6.5.b. Objective archeologic: Mošnița Veche 7, MV 9, MV 14, MV 17, MV 42, MV 44, MV 45, MV 46.

²⁶² Autori L. Măruia, C. Floca.

III.6.5.c. Morfologia terenului: cu mici excepții, descoperirile de acest tip sunt amplasate pe suprafața unor grinduri ori terase întinse, bine profilate, delimitate deseori de meandre fosile.

III.6.5.d. Alte observații: jumătate din obiectivele arheologice în discuție sunt amplasate în același areal geografic discutat anterior, în cazul siturilor Gornea-Kalakača, unde brațele de divagare ale râului Bega, fosilizate în prezent, meandruau întreaga zonă. Pe lângă această aglomerare, repartizată la sud de pădurea Bistra, celalaltă jumătate a descoperirilor de tip Basarabi se găsesc poziționate la vest de localitatea Moșnița Veche, fiind concentrare, precum cele din zona pădurii, pe o arie restrânsă.

III.6.6. Analiza culturii materiale hallstattiene din zona studiată²⁶³:

III.6.6.a. Introducere: Cercetările arheologice de teren au condus la identificarea a 17 obiective arheologice cu descoperiri ce pot fi încadrate primei epoci a fierului.

Materialul arheologic salvat din cadrul acestor obiective este destul de sărac, date fiind condițiile de teren, **încadrarea culturală fiind, în cele mai multe situații, strict orientativă**, datările propuse comportând, din punctul nostru de vedere, **serioase rezerve**, cu atât mai mult cu cât piesele discutate provin exclusiv din cercetări arheologice de teren. Din nefericire, durata mare în timp a anumitor forme sau a anumitor ornamente în cadrul culturilor primei vârste a fierului, nu face decât să complice și mai mult situația și așa complicată de starea fragmentară a materialului.

Rămâne ca analizele specialiștilor pe această epocă, dar mai ales efectuarea unor sondaje sau săpături în punctele repertoriate de noi, să confirme sau să infirme ipotezele propuse în cadrul acestor rânduri.

III.6.6.b. Considerații generale privind cultura materială: Dat fiind faptul că un număr însemnat de forme și chiar ornamente se regăsesc în cadrul mai multor culturi din epoca tratată, fiind în multe cazuri greu de departajat, am preferat să prezentăm unitar considerațiile privind cultura materială.

Vom discuta exclusiv ceramica, deoarece cercetările de teren nu au dus la descoperirea nici unui artefact litic sau metalic ce ar putea fi atribuit clar acestei perioade.

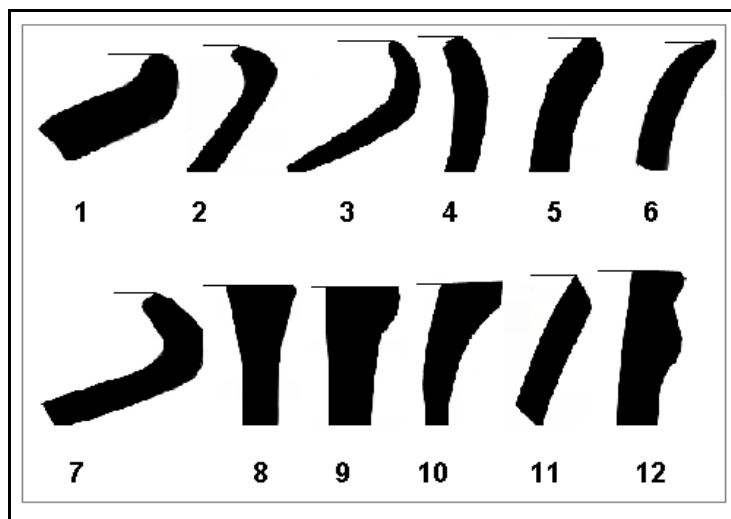

Fig. 237. Principalele tipuri de buze: 1. buză de vas rotunjită, ușor evazată; 2. buză de vas rotunjită, invazată. 3. buză ascuțită, invazată; 4. buză rotunjită, ușor invazată; 5. buză de vas rotunjită, ușor evazată; 6. buză de vas ascuțită, ușor evazată; 7. buză de vas teșită, invazată; 8. buză de vas teșită, îngroșată bilateral; 9. buză de vas teșită, îngroșată spre exterior; 10. buză de vas teșită, ușor evazată, îngroșată și lățită spre exterior; 11. buză de vas teșită, evazată. 12. buză de vas teșită, „în două trepte”.

Formele ceramice ce pot fi reconstituite sunt relativ puțin numeroase. Predomină net, din punct de vedere numeric, fragmentele de străchini, marea lor majoritate prezentând buze de tip invazată, mai rar drept sau evazată. În număr semnificativ sunt prezente și vasele de provizii și vasele de băut, de diferite

²⁶³ Autor A. Berzovan.

forme și dimensiuni. În schimb, cănille sau vasele de tip „urnă” sunt ceva mai rare, vasele de tip „fructieră” lipsind, deocamdată, cu totul.

Din punct de vedere al morfologiei buzelor, predomină net buzele teșite, în diferite forme, specifice îndeosebi vaselor de provizii și buzele rotunjite, în multe cazuri mai mult sau mai puțin invazate, caracteristice îndeosebi străchinilor.

În ceea ce privește fundurile, ele sunt în majoritate plate, prezentând doar sporadic talpă și deloc inele, fiind din acest punct de vedere relativ uniforme. Din acest motiv, nu am mai considerat necesar să le mai reprezentăm în cadrul acestui capitol.

Un număr important de fragmente ceramice prezintă praguri și fațetări, în câteva cazuri chiar caneluri. Torsadarea buzelor și chiar a gurii vaselor este un procedeu ornamental frecvent întâlnit.

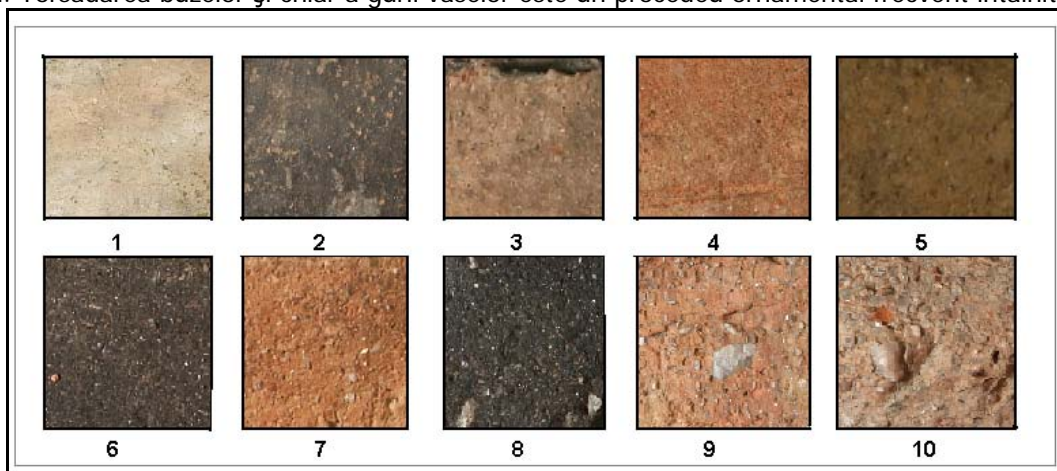

Fig. 238. Principalele tipuri de degresanți: 1. măr; 2. măr cu șamotă; 3. măr cu șamotă și sporadice fragmente organice; 4. șamotă cu concrețiuni feruginoase; 5. nisip fin; 6. nisip fin cu șamotă; 7. nisip fin, șamotă și sporadice concrețiuni feruginoase; 8. nisip cu granulație medie și pietricele; 9. nisip cu granulație mare și pietricele; 10. nisip cu granulație mare, pietricele și șamotă.

Pasta ceramicii este destul de variată, în funcție de calitatea lutului și a degresanților utilizați. Nisipul, cu granulație mai mică sau mai mare și cu un conținut de mică variabil, este de departe cel mai frecvent utilizat, alături de șamotă sau de pietricele, acestea din urmă îndeosebi în pasta veselei de uz comun. Degresanții organici sunt extrem de rar utilizați.

Analiza atentă a acestor aspecte, în cadrul loturilor de ceramică salvată, obligă la prudență în ceea ce privește practica datării sau încadrării culturale în funcție de ardere sau pastă. Astfel, fragmentele recoltate din cadrul obiectivelor situate în zona pădurii Bistra (MV 43, MV 44, MV 45 și MV 46) tind să aibă în general o cantitate de nisip ceva mai mare în pastă decât cele recoltate din alte zone (fapt constatat și pentru alte perioade luate în discuție), situație ce poate fi pusă pe seama unor anumite particularități ale lutului local.

Din punct de vedere al arderii, predomină arderea de tip reducător sau necontrolat, arderea oxidantă întâlnindu-se rar în cadrul loturilor analizate.

Un număr semnificativ de fragmente ceramice prezintă urme de slip, în general de culoare cafenie sau cărămizie, în diverse nuanțe, aplicat, de la caz la caz, pe interiorul sau pe exteriorul vaselor. În cele mai multe situații, datorită intemperiei, slipul de pe vase se prezintă într-o stare puternic corodată. Lustruirea, ca tehnică, este foarte rar întâlnită.

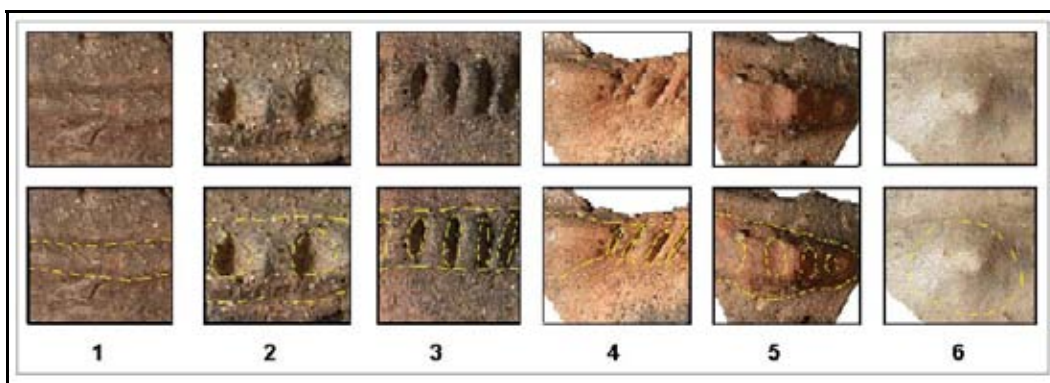

Fig. 239. Principalele tipuri de ornamente plastice: 1. brâu simplu; 2. brâu alveolar; 3. brâu crestat, creștături aplicate în unghi drept; 4. brâu crestat și buton; 5. buton tip „creastă de cocoș”; 6. proeminență.

Ornamentația ceramicii este destul de bogată. Ornamentele plastice sunt frecvent întâlnite, ele apărând îndeosebi pe vase de provizii, vase de băut și, mai rar sau deloc, pe străchini sau boluri. Se remarcă prezența brăurilor crestăte, în diferite forme, asociate sau nu cu butoni de formă ovoidală. Brăurile simple sau brăurile alveolare sunt ceva mai slab reprezentate în cadrul materialului recoltat. Butonii sunt întâlniți mai rar, iar proeminențe nu se întâlnesc decât într-un singur caz, al unui fragment ceramic pe care noi l-am atribuit unui orizont mai timpuriu, și anume culturii Gáva (MV 17_127).

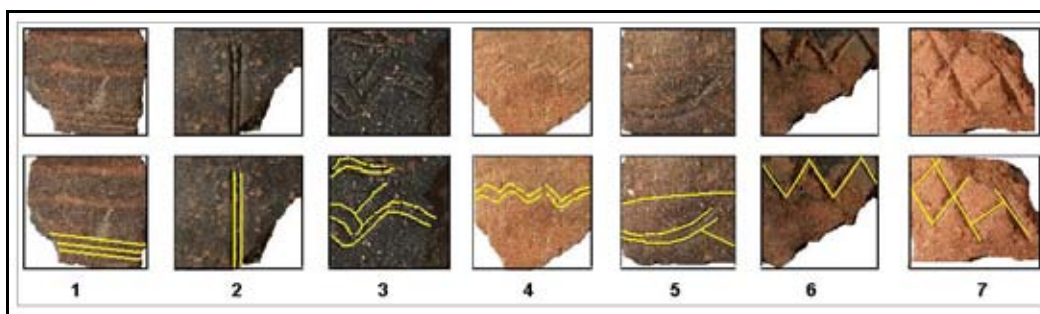

Fig. 240. Principalele tipuri de ornamente incizate: 1. bandă de linii orizontale; 2. bandă de linii verticale; 3. linii în valuri; 4. bandă de linii în valuri; 5. linii în valuri și linie orizontală; 6. linie în zig-zag; 7. rețea de linii.

Ornamentele incizate sunt frecvente, apărând pe toate categoriile de ceramică. Predomină, din punct de vedere cantitativ, benzile de linii orizontale, verticale, sau în valuri, adeseori asociate în diverse combinații. În unele situații, buzele au fost ornamentate prin linii în zig-zag sau rețele de linii.

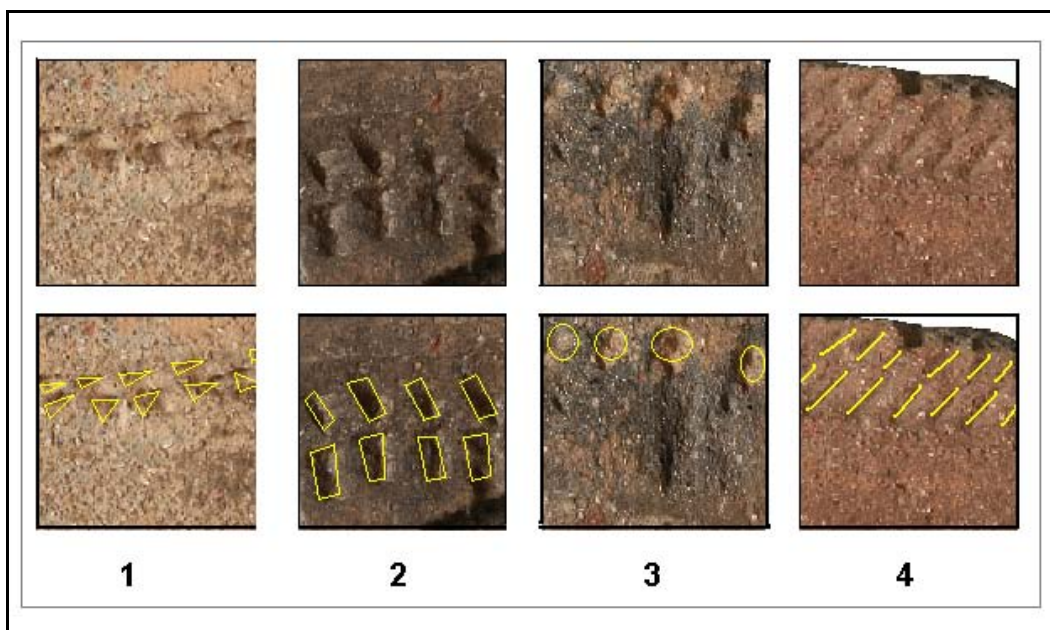

Fig. 241. Ornamente speciale: 1. șiruri paralele de triunghiuri stampate; 2. șiruri paralele de triunghiuri stampate; 3. șir de împunsături; 4. șiruri paralele de linii oblice

În ceea ce privește ornamentele „speciale”, remarcăm prezența motivelor decorative realizate prin stampare, specifice culturii Basarabi. Din punct de vedere cantitativ, ele apar foarte de rar. Sunt prezente atât ornamentele de tipul „s” – urilor, aplicate îndeosebi pe buza vaselor, alături de șirurile de triunghiuri sau dreptunghiuri. La fel de rare sunt și șirurile de împunsături realizate „cu paiul”.

Problematica ustensilelor utilizate pentru ornamentarea ceramicii Basarabi a fost amplu tratată în literatura de specialitate²⁶⁴.

III.6.6.c. Descoperiri de tip Gáva: Descoperirile ce pot fi atribuite acestei culturi, corespunzând Hallstatt-ului timpuriu, sunt la ora actuală foarte slab reprezentate. În cadrul unui singur obiectiv, și anume MV 17, am putut sesiza prezența unor sporadice fragmente materiale arheologice ce pot fi atribuite acestei culturi, din rândul acestora remarcându-se un fragment aparținând unui vas de tip urnă, lustruit, ornamentat cu proeminență (MV 17_127).

În zona Banatului, descoperirile de tip Gáva sunt la ora actuală foarte puțin numeroase, prezența acestui tip de material fiind constatată doar în câteva situri, cum ar fi cele de la Vărădia – „Chilii”²⁶⁵, Remetea Mare – „Gomila lui Pituț”²⁶⁶ sau Berzasca – „Stația I.F.E.T.”²⁶⁷. În ceea ce ne privește, nu excludem ca unele fragmente ceramice descoperite în cadrul cercetărilor arheologice sistematice desfășurate în situl la Unip – „Dealul Cetățuica”²⁶⁸, să aparțină acestui orizont.

Din punct de vedere cronologic, descoperirile de tip Gáva se eșalonează, în zona Banatului, între sfârșitul grupelor din perioada de tranziție spre prima epocă a fierului și apariția în zonă a grupurilor culturale de tip Gornea - Kalakača (Bosut III), respectiv a celor de tip Insula Banului²⁶⁹.

²⁶⁴ Asupra problemei ustensilelor utilizate în ornamentarea ceramicii Basarabi, vezi M. Jevtic, *On tools for ornamentation of the pottery in the Basarabi culture*, în *Banatica*, 12, 1, 1993, p. 113-128; A.V. Nicic, S. Ailincăi, *K voprosu o tehnike nanesenija šampovannogo dekora na rannegal'statskoj loščenoj stolovoj keramike Karpato-Dunajsko-Pontijskogo regiona*, în *UKŽ*, 1, 2003, p. 97-107; A.V. Nicic, S. Ailincăi, G. Jugănar, C. Dobrinescu, *Considerații privind realizarea decorului imprimat pe ceramica din prima epocă a fierului în spațiul nord-vest pontic*, în *Pontica*, 37, 2004, p. 111-130.

²⁶⁵ M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București 1993, p. 184.

²⁶⁶ *Ibidem*.

²⁶⁷ *Ibidem*, p. 186.

²⁶⁸ Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la L. Bolcu, *Șantierul arheologic Unip „Dealul Cetățuica”. Rezultatele preliminare ale campaniilor 2007-2010*, Teză de disertație, Universitatea de Vest Timișoara, 2011, (mss).

²⁶⁹ M. Gumă, *op.cit.*, p. 183-184.

III.6.6.d. Descoperiri de tip Gornea – Kalakača (Bosut III): Acestei faze i-am atribuit o serie de descoperiri din mai multe obiective: MV 8, MV 42, MV 44, acesta din urmă cu unele rezerve. Dat fiind faptul că numeroase forme și ornamente caracteristice ceramicii de tip Gornea – Kalakača se regăsesc și la ceramica de tip Basarabi, mai ales în cadrul descoperirilor timpurii, face ca în foarte multe situații, îndeosebi în cazurile în care materialul recoltat se prezenta într-o stare foarte fragmentară, departajarea să fie aproape imposibil de realizat.

Ornamentica ceramicii este relativ bogată și constă, în principal, în ornamente incizate dispuse în benzi orizontale, verticale sau în valuri pe diferite zone ale vasului, care, alături de buzele și gurile torsadate, reprezintă una dintre notele caracteristice ale acestei culturi²⁷⁰.

Din rândul formelor ceramice recoltate, se remarcă îndeosebi străchinile, prezente în număr foarte mare.

Analogiile existente în zona Banatului sunt numeroase. Pentru spațiul românesc, materiale similare s-au descoperit la Gornea – „Tărmuri - Pod Păzăriște”²⁷¹, Vărădia – „Chilii”²⁷², Giroc – „Mescal”²⁷³, Gătaia²⁷⁴, Silagiu- „Pirpora”²⁷⁵, Dejani²⁷⁶ sau Satchinez²⁷⁷. Este foarte posibil ca o parte din materialele hallstatiene descoperite la Unip – „Dealul Cetățuica”²⁷⁸ să aparțină grupului Gornea – Kalakača. Menționăm, de asemenea, faptul că cercetările de teren efectuate în hotarul localității Liebling de către C. Floca, au relevat de asemenea prezența în zonă a purtătorilor acestei culturi.

Din punct de vedere cronologic, descoperirile de tip Gornea – Kalakača se eșalonează, în zona Banatului, la finalul fazei timpurii a Hallstatt-ului, mai exact în Ha B₁-B₃²⁷⁹, evoluția sa încheindu-se odată cu apariția în regiune a manifestărilor de tip Basarabi²⁸⁰.

III.6.6.e. Descoperiri de tip Basarabi: Culturii Basarabi îi pot fi atribuite o serie de descoperiri din următoarele obiective: MN 14, MV 7, MV 14, MV 17, MV 42, MV 45 și MV 46. Cu rezerve, anumite piese descoperite la MV 15, MV 16 și MV 44 ar putea fi atribuite, de asemenea, acestei culturi.

Din punct de vedere al evoluției sale, cultura Basarabi a fost împărțită în trei faze distincte, cu trăsături specifice. Astfel, cultura materială a fazei timpurii ar fi caracterizată, între altele, după M. Gumă, de prezența moștenirii de tip Gornea – Kalakača și Insula Banului²⁸¹, atât în repertoriul formelor, cât și în ornamentală. În această fază, poate chiar din faza târzie a culturii Gornea – Kalakača, apar ornamentele în „s”²⁸². Din rândul siturilor atribuite de noi culturii Basarabi, în cadrul fazei timpurii ar putea fi încadrate, cu unele rezerve, obiectivele MV 9, MV 14 și MV 45.

Fazei mijlocii ar putea să îi fie atribuite, în linii mari, cea mai mare parte a descoperirilor, după cum par să indice analogiile existente, cele mai multe trimitând spre situri datate în cadrul acestei sub-faze, cum ar fi Berzasca – „Ogașul Odului”, Berzasca – „Stația de pompare”, Românești – „Peștera cu Apă”, etc²⁸³.

Din câte cunoaștem în acest moment, nici una din descoperirile repertoriate de noi nu poate fi încadrată cert în cadrul fazei târzii. Nu excludem, însă, ca piesele analizate, din rândul cărora unele își găsesc analogii în puncte atribuite de literatura de specialitate fazei târzii, să indice un orizont mai tardiv²⁸⁴. În orice caz, până la efectuarea unor săpături sau sondaje, în ceea ce ne privește, preferăm să păstrăm rezerve.

²⁷⁰ *Ibidem*, p. 200.

²⁷¹ *Ibidem*, p. 126-128, Pl. XXXVII, Pl. XLI, (nr.9).

²⁷² F. Bozu, *Archaeological rescue excavations on the south slope of Chilli Hill in Vărădia Village, Caraș-Severin County*, în *Banatica*, 20, 2010, p. 224.

²⁷³ M. Gumă, *op. cit.*, p. 196.

²⁷⁴ *Ibidem*, p. 196.

²⁷⁵ *Ibidem*, pl. L/2,4.

²⁷⁶ *Ibidem*, p. 196, pl. XL/5.

²⁷⁷ *Ibidem*, Pl. XLIII, XLV.

²⁷⁸ L. Bolcu, *op. cit.*

²⁷⁹ P. Medovici, *Kalakača. Naselje ranog gvozdenog doba*, Novi Sad, 1988, Sl. 324.

²⁸⁰ M. Gumă, *op. cit.*, p. 203.

²⁸¹ *Ibidem*, p. 232-233.

²⁸² *Ibidem*.

²⁸³ *Ibidem*.

²⁸⁴ *Ibidem*.

Analiza ceramicii recoltate a permis reconstituirea următoarelor forme: strachina, castronul, bolul, vasul de tip „urnă”, ceașca, vasul de provizii și, probabil, vasul de tip „sac”. Ornamentica este relativ bogată și constă din ornamente plastice, incizate și realizate prin stampare, care, după cum am spus mai sus, sunt specifice orizontului cultural Basarabi. Lipsa ornamentelor „complexe” poate fi explicată, din punctul nostru de vedere, prin gradul mare de fragmentare a ceramicii.

În zona Banatului, așezările atribuite culturii Basarabi sunt destul de numeroase²⁸⁵. Pentru arealul de câmpie, singura așezare săpată, cunoscută în literatura de specialitate, este cea de la Remetea Mare – „Gomila lui Gabor”²⁸⁶, acestea adăugându-i-se un număr important de așezări, cunoscute exclusiv ca urmare a unor cercetări de suprafață²⁸⁷. În zona imediat apropiată arealului investigat de noi, principala așezare care, dată fiind amploarea sa, putea să fi jucat și rolul unui centru de putere de importanță regională, a fost cea de la Unip – „Dealul Cetățuica”, unde, ca urmare a cercetărilor arheologice sistematice demarate începând cu anul 2009, s-a putut constata existența unui foarte bogat nivel de locuire atribuit culturii Basarabi²⁸⁸.

Pentru Banat, ca de altfel și pentru o bună parte a teritoriului României, cultura Basarabi apare drept „cea mai reprezentativă manifestare etno-culturală din perioade mijlocie a primei vârste a fierului”²⁸⁹. Problematika finalului culturii Basarabi și a Hallstatt-ului târziu sunt deocamdată insuficient lămurite în zona Banatului.

III.6.6.f. Concluzii: Din punct de vedere al habitatului, în zona investigată se pot observa două concentrări principale de descoperiri, una dintre ele în zona Pădurii Bistra (MV 43, MV 44, MV 45 și MV 46), cealaltă gravitând în jurul punctului „Sălaș”, situat la est de perimetrul localității Moșnița Veche (MV 7, MV 8, MV 9, MV 14, MV 15, MV 16, MV 17). De notat că descoperirile hallstatiene reprezintă aici doar o parte dintr-o serie de situri complexe, multistratificate, ce ocupă aceste puncte. În lipsa săpăturilor și în situația în care suntem nevoiți, deocamdată, să operăm cu datări largi și problematice, e greu de precizat ce reprezintă cu adevărat aceste două aglomerări de descoperiri.

Materialul recoltat din puncte „izolate”, precum MV 47, MV 53, MV 68 sau MN 14, este destul de sărac, imposibil de încadrat cultural, în unele cazuri chiar și atribuirea lor perioadei hallstatiene comportând serioase precauții.

Confirmarea sau infirmarea ipotezelor propuse nu va putea fi făcută decât ca urmare a demarării unor campanii de cercetare arheologică invazivă în punctele discutate.

²⁸⁵ *Ibidem*, p. 212-215.

²⁸⁶ *Ibidem*, p. 214.

²⁸⁷ *Ibidem*, p. 212 sq.

²⁸⁸ L. Bolcu, *op.cit.*

²⁸⁹ M. Gumă, *op.cit.*, p. 211.

III. 7. Obiectivele arheologice din a doua epocă a fierului:

III.7.1. Analiza distribuției spațiale²⁹⁰:

III.7.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

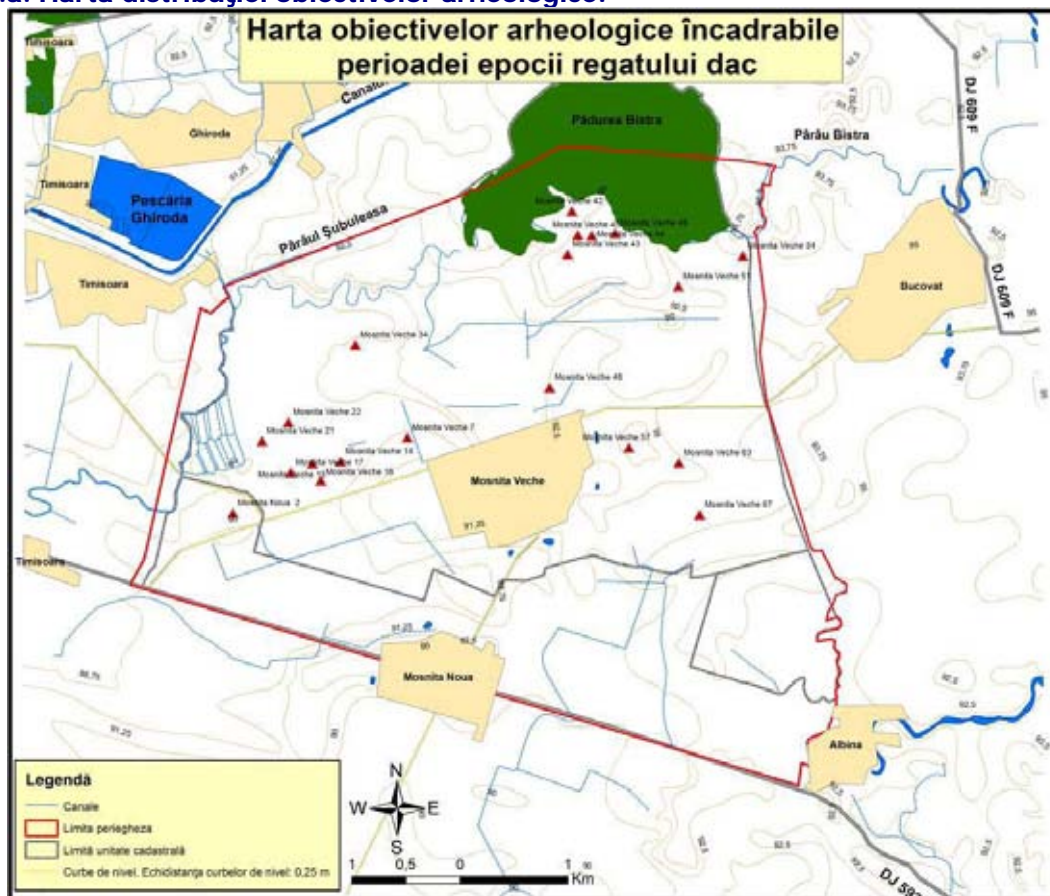

Fig. 242. Harta distribuției spațiale a descoperirilor din a doua epocă a fierului din arealul de studiu

III.7.1.b. Obiective arheologice: Moșnița Nouă 2, Moșnița Veche 7, MV 14, MV 15, MV 16, MV 17, MV 21, MV 22, MV 34, MV 42, MV 43, MV 44, MV 45, MV 46, MV 48, MV 51, MV 54, MV 57, MV 63, MV 67.

III.7.1.c. Morfologia terenului: cu unele excepții, în care suprafața siturilor se prezintă sub forma unor terenuri cvasi-plane, fără elemente evidențiabile de geomorfologie, majoritatea descoperirilor datate în această perioadă se regăsesc amplasate pe suprafața unor întinse terase, mici boturi de terase sau grinduri tipice, bine profilate, mărginite cel mai adesea de traiectul unor meandre fosile.

III.7.1.d. Alte observații: per ansamblu, obiectivele arheologice de acest tip se regăsesc aglomerate între localitatea Moșnița Veche și limita vestică a arealului cercetat, în marginea sudică a pădurii Bistra și, într-o mai mică măsură, la est de aceeași localitate, acestea fiind dispersate.

III.7.2. Analiza culturii materiale dacice din zona studiată²⁹¹:

III.7.2.a. Introducere: Cercetările arheologice de teren au condus la identificarea unui important număr de obiective arheologice ce pot fi încadrate larg celei de-a doua epoci a fierului (mai exact epocii regatului dac). Aceste descoperiri constituie, din punctul nostru de vedere, o adevărată „surpriză”, dată fiind puținătatea descoperirilor de sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr. de pe teritoriul județului Timiș cunoscute până acum din literatura de specialitate. Această lipsă, care denotă fără îndoială doar un stadiu al cercetărilor, a dus la o situație cel puțin bizară, județul Timiș fiind, până nu demult, singurul județ din România care nu avea în RAN nici măcar un singur punct atribuit acestei perioade!

Materialul arheologic salvat este, în general, destul de sărac și aflat într-o stare puternic fragmentară. Cu toate acestea, unele forme au putut fi reconstituite, datările și încadrările propuse în

²⁹⁰ Autori L. Măruia, C. Floca.

²⁹¹ Autor A. Berzovan.

cadru acestui studiu fiind, cu fireștile excepții, relativ sigure. Există, totuși, unele probleme la formele ceramice cu o durată mai mare în timp și care se transmit din epoca regatului dac în perioada secolelor II-IV d.Hr., diferențierea dintre cultura materială a celor două perioade fiind adeseori destul de dificil de realizat²⁹².

Rămâne ca efectuarea unor sondaje sau săpături în punctele repertoriate de noi să confirme sau să infirme ipotezele propuse în aceste rânduri.

III.7.2.b. Considerații generale privind cultura materială: Dat fiind numărul redus de descoperiri și faptul că majoritatea, dacă nu chiar toate, pot fi încadrate epocii regatului dac, am preferat să prezentăm unitar considerațiile privind cultura materială.

Vom discuta exclusiv ceramica, deoarece cercetările de teren nu au dus la descoperirea nici unui artefact litic sau metalic ce ar putea fi atribuit clar acestei perioade.

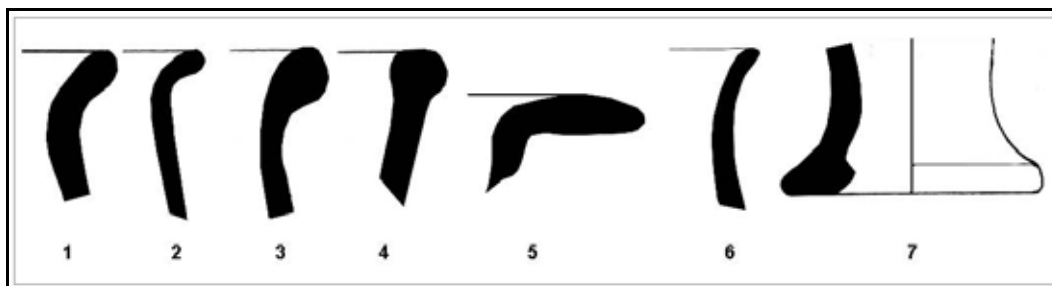

Fig. 243. Principalele forme: 1. buză rotunjită, ușor evazată; 2. buză rotunjită, evazată; 3. buză rotunjită, îngroșată spre exterior, ușor evazată; 4. buză rotunjită, îngroșată bilateral, ușor evazată; 5. buză rotunjită, lățită spre exterior, puternic evazată; 6. buză ascuțită, ușor evazată; 7. picior de fructieră.

Puține forme ceramice au putut fi reconstituite cert. Din rândul vaselor specifice acestei perioade predomină, din punct de vedere numeric, vasele de tip borcan, prezentând buze destul de unitare din punct de vedere morfologic. Cătuile sau „ceștile-opaiț”, cum mai sunt numite, formează, la rândul lor, o prezență semnificativă în cadrul descoperirilor. Remarcăm ornamentica bogată a acestora care, deocamdată, nu își găsește analogii în descoperirile din zona Banatului și a Crișanei. Cămile apar în descoperiri ceva mai rar, prezența lor fiind semnalată, de altfel, și de o serie de toarte de culoare cenușie, unele dintre ele vergelate. Au fost, de asemenea, salvate și câteva fragmente aparținând unor vase de tip „fructieră”.

²⁹² Pe baza analizei materialelor de săpătură de la Unip – „Dealul Cetățuica”, dar și pe baza experienței acumulate în analiza altor materiale, am putut constata, spre exemplu, că ceramica fină cenușie specifică epocii regatului dac, tinde să aibă, în general, o porozitate a pastei mai ridicată decât ceramica perioadei sec. II-IV d.Hr., fapt care îi dă adeseori un aspect „cretos” la pipăit. Cu toate acestea, și în mediul dacic al epocii regatului se întâlnesc vase identice din punctul de vedere al realizării tehnice cu cele datate în perioada romană, în lipsa unui context arheologic clar departajarea devenind imposibil de realizat. Suntem de părere că doar un studiu amănunțit al problematicii „ceramicii cenușii” din Banat și din Crișana ar fi în măsură să aducă unele lămuriri în această complicată chestiune.

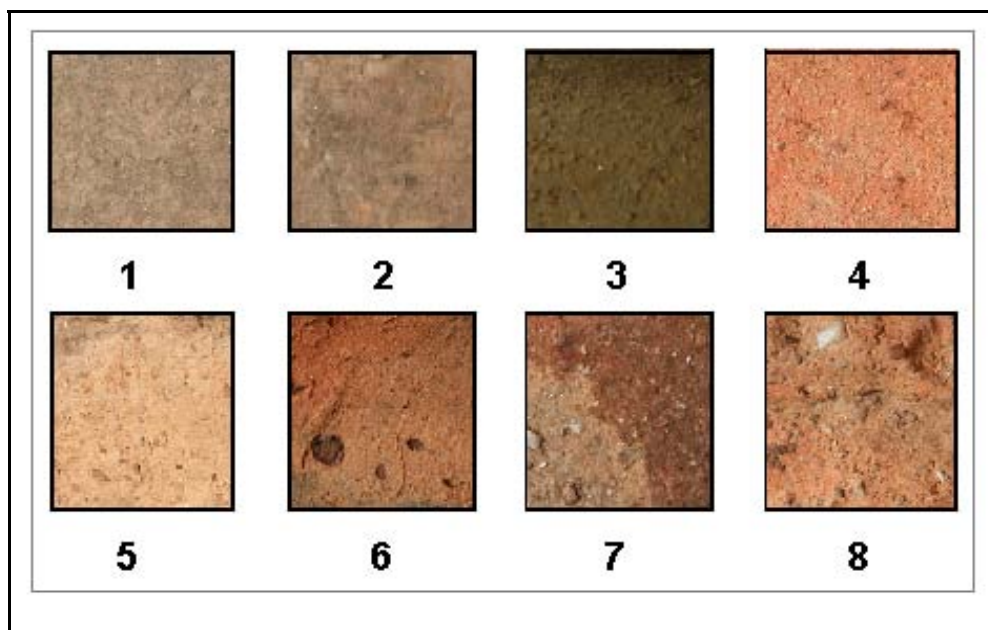

Fig. 244. Principalele tipuri de degresanți: 1. măr; 2. măr cu șamotă; 3. nisip fin; 4. nisip fin cu șamotă; 5. nisip fin, șamotă și sporadice concrețiuni feruginoase; 6. nisip fin, șamotă, concrețiuni feruginoase și pleavă; 7. nisip grosier; 8. nisip grosier cu pietricele și șamotă.

Pasta ceramicii este destul de variată, în funcție de calitatea lutului și a degresanților utilizați. Nisipul, cu granulație mai mică sau mai mare și cu un conținut de mică variabil, este de departe cel mai frecvent degresant utilizat, alături de șamotă sau de pietricele, acestea din urmă îndeosebi în pasta veselei de uz comun. Degresanții organici sunt elemente foarte rar întâlnite. În pasta unora dintre vase am putut constata prezența unor sporadice concrețiuni feruginoase. Amintim descoperirea unui perete de vas care prezenta în pastă un conținut ridicat de grafit.

Din punctul de vedere al arderii, predomină arderea de tip reducător sau necontrolat, arderea oxidantă întâlnindu-se rar în cadrul loturilor analizate. În ceea ce privește tehnica de ridicare a vaselor, din cadrul materialului pe care noi l-am atribuit acestei perioade, predomină net recipientele lucrate cu mâna în detrimentul celor lucrate cu roata. Cele lucrate cu roata sunt, în general, realizate dintr-o pastă cenușie, fină.

Un număr semnificativ de fragmente ceramice prezintă urme de slip, în general de culoare cafenie sau cărămizie, în diverse nuanțe, aplicat, de la caz la caz, pe interiorul sau pe exteriorul vaselor. În cele mai multe situații, datorită intemperiiilor, slipul de pe vase se prezintă într-o stare puternic corodată.

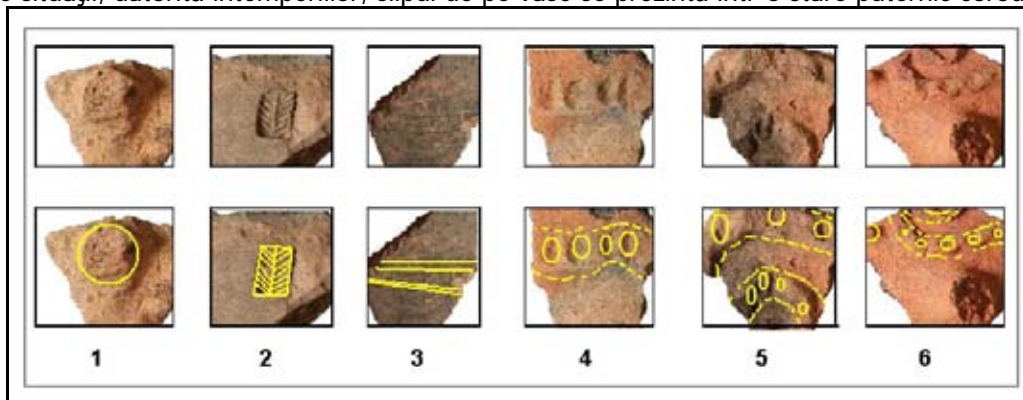

Fig. 245. Principalele tipuri de ornamente: 1. buton aplatizat; 2. ornament realizat prin ștampilare; 3. bandă de linii incizate; 4. brâu alveolar simplu; 5. brăuri alveolare răsucite; 6. brăuri alveolare răsucite și proeminente.

Ornamentica ceramicii este destul de săracă, predominând, în general, ornamentele de tip plastic (brăuri alveolare, butoni, etc.). Ornamentele incizate sunt destul de slab reprezentate și constau îndeosebi

în benzi de linii. Observăm apariția ornamentelor ștampilate pe un fragment ceramic, ornamente ce redau, se pare, motivul brăduțului.

III.7.2.c. Descoperiri din epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.): Descoperirile ce pot fi atribuite acestei perioade sunt relativ numeroase. Cu toate acestea, marea majoritate a punctelor nu sunt semnificative din punct de vedere al cantității și calității materialului salvat. Astfel, situri mai importante din punct de vedere al numărului de piese sunt MV_16, MV_17 și MV_46. Din puncte precum MN_2, MV_14, MV_15, MV_21, MV_42, MV_43 și MV_44 s-a recoltat, în genere, mai puțin material, dar atribuirea acestuia epocii regatului dac este neîndoieabilă. În schimb, materialul recoltat din obiective precum MV_7, MV_22, MV_34, MV_48, MV_51, MV_54, MV_57, MV_63 și MV_67 este mai puțin concludent, atribuirile făcute de noi fiind ipotetice și comportând ca atare o anumită doză de precauție. Materialul de la MV_2 este într-atât de fragmentar încât cu greu poate fi încadrat vreunei perioade.

Materialele salvate nu permit efectuarea unor încadrări cronologice mai precise. Prezența unui perete de vas cu mult grafit în pastă în cadrul MV_14 ar putea sugera un orizont ceva mai timpuriu, dar starea fragmentară nu a permis reconstituirea formei vasului din care a făcut parte. În zonă, fragmente de vase cu grafit în pastă au mai fost descoperite în zona localității Liebling, ca urmare a cercetărilor efectuate de C. Floca, astfel de piese ilustrând, în ultimă instanță, contactele existente între această zonă și lumea celtică central-europeană²⁹³.

Descoperirile efectuate pot fi puse în legătură cu unele mențiuni mai vechi din bibliografia de specialitate, care menționează în hotarul localității Moșnița Veche descoperirea unui denar roman republican, emis de C. Plautius²⁹⁴.

Pentru zona Banatului de Câmpie, după cum afirmasem și în cuvântul introductiv al acestui capitol, există serioase carențe în ceea ce privește cunoașterea epocii regatului dac. Abia în ultimii ani, cercetările de teren efectuate de noi au permis identificarea unui număr semnificativ de așezări atribuibile acestei perioade, anulând definitiv orice suspiciune cu privire la absența dacilor din această regiune geografică în timpul perioadei regatului.

Un posibil centru politic, poate și religios în această zonă în intervalul secolelor I î.Hr. – I d.Hr. ar fi putut fi așezarea de la Unip – „Dealul Cetățuica”, unde, ca urmare a cercetărilor arheologice sistematice demarate începând cu anul 2009, s-a putut constata existența unui foarte bogat nivel de locuire atribuit perioadei dacice. Există, de altfel, posibilitatea ca această așezare să fi fost antica Zurobara, menționată de cartograful alexandrin Ptolemeu²⁹⁵.

III.7.2.d. Concluzii: Din punct de vedere al habitatului, se pot observa două concentrări majore de descoperiri. O serie de descoperiri se concentrează în zona Pustei Moșnița, unde există o serie de obiective cu descoperiri numeroase cum ar fi MV_16 și MV_17. O altă concentrare mai importantă este situată în zona Pădurii Bistra, unde avem importantul obiectiv MV_46. De notat că descoperirile din epoca regatului dac reprezintă aici doar o parte dintr-o serie de situri complexe, multistratificate, ce ocupă aceste puncte. În lipsa unor săpături sau sondaje este greu de spus ce reprezintă cu adevărat aceste două aglomerări de descoperiri.

Confirmarea sau infirmarea ipotezelor propuse nu va putea fi făcută decât ca urmare a demarării unor campanii de cercetare arheologică invazivă în punctele discutate.

III. 8. Obiectivele arheologice databile în sec. II-IV d. Hr.:

III.8.1. Analiza distribuției spațiale²⁹⁶:

Descoperirile ce pot fi atribuite acestei perioade sunt extrem de numeroase, aproape la fel de numeroase ca cele atribuite de noi unor perioade mai apropiate de contemporaneitate, cum ar fi, spre exemplu, cele din Evul Mediu Târziu.

²⁹³ Vezi mai multe la A. Rustoiu, *Observații privind ceramica Latène cu grafit în pastă din România*, în *TD*, 14, 1993, p. 131-142; A. Rustoiu, C. I. Popa, *Câteva probleme privind ceramica Latène cu grafit în pastă din Dacia preromană*, în *AMP*, 23, 2000, p. 253-270.

²⁹⁴ S. A. Luca, *Descoperiri arheologice din Banatul Românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2006, p. 178.

²⁹⁵ S. Forțiu, *Este Timișoara antica Zurobara ? Nu ! Și totuși, unde este Zurobara*, pe www.banat.ro/academica/Zurobara.pdf, accesat la 28.11.2012.

²⁹⁶ Autori L. Măruia, C. Floca.

Judecând după cantitatea materialului salvat, puncte mai importante par să fie MN_1, MN_2, MV_10, MV_18, MV_25, MV_57, MV_61, MV_62, MV_64, MV_67 și MV_69; cele mai bogate puncte sunt, însă, MV_16 și MV_17, situri multistratificate majore în care ponderea materialelor de sec. II-IV d.Hr. este una semnificativă. În schimb, din cadrul celorlalte puncte, precum MN_9, MN_10, MV_4, MV_5, MV_8, MV_11, MV_12, MV_14, MV_15, MV_19, MV_20, MV_23, MV_26, MV_30, MV_33, MV_34, MV_46, MV_47, MV_50, MV_58, MV_59, MV_63, MV_65 și TM 1, au fost recoltate materiale arheologice puține cantitativ. Cu toate acestea, încadrarea cronologică a fragmentelor ceramice nu comportă dubii.

Din literatura de specialitate cunoaștem o singură descoperire aparținând acestei perioade, plasate în zona Moșniței Vechi, reprezentată de un mormânt de înhumatie sarmatic, cu un inventar destul de bogat. Din nefericire, însă, informațiile existente în acest sens sunt mult prea lacunare²⁹⁷.

III.8.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

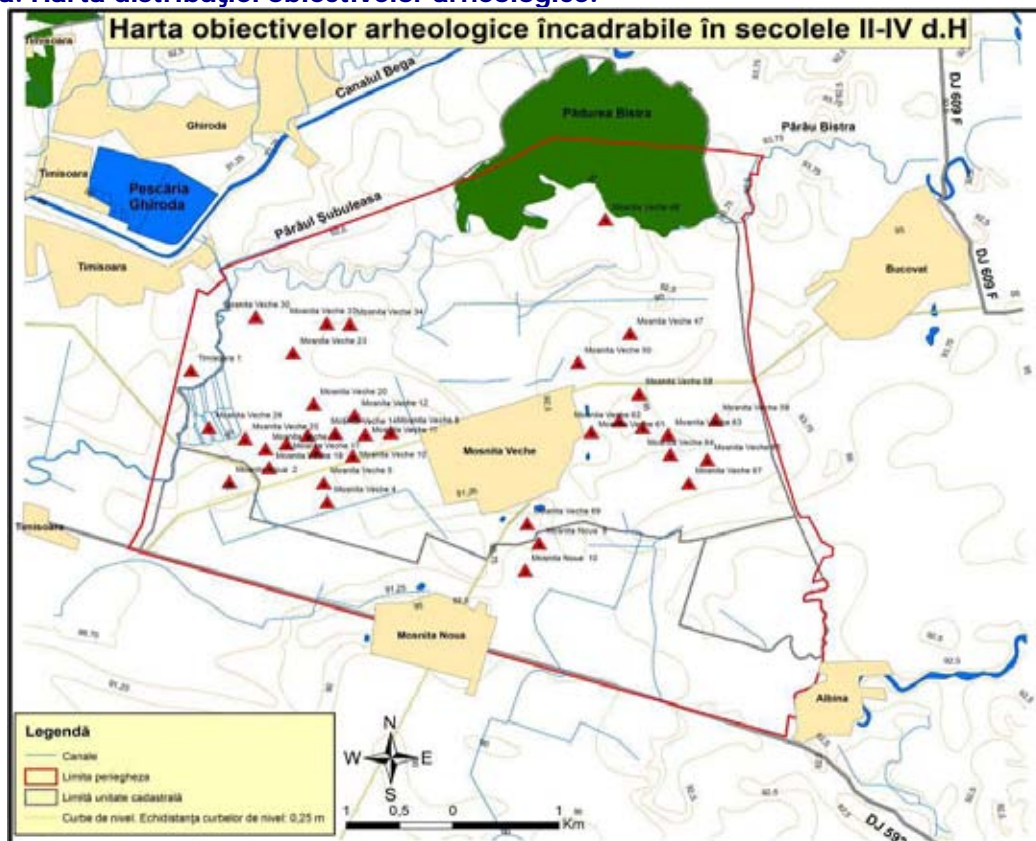

Fig. 246. Harta distribuției spațiale a obiectivelor încadrabile în sec. II-IV d. Hr.

III.8.1.b. Obiective arheologice: Moșnița Nouă 2, MN 9, MN 10, Moșnița Veche 4, MV 5, MV 8, MV 10, MV 11, MV 12, MV 14, MV 15, MV 16, MV 17, MV 18, MV 19, MV 20, MV 23, MV 25, MV 26, MV 30, MV 33, MV 34, MV 46, MV 47, MV 50, MV 57, MV 58, MV 59, MV 61, MV 62, MV 63, MV 64, MV 65, MV 67, MV 69, Timișoara 1.

III.8.1.c. Morfologia terenului: din numărul mare de descoperiri încadrate acestei perioade rezultă aspecte variate ale peisajului geografic pe care aceste situri sunt amplasate. Obiectivele poziționate pe suprafețe cvasi-plane, fără repere morfogeografice evidențiabile, sunt ușor mai numeroase decât în cazurile anterior discutate. Cu toate acestea, cele mai numeroase obiective arheologice de acest tip sunt poziționate pe suprafața unor grinduri sau terase mai slab sau mai puternic profilate, dezvoltate adesea în proximitatea unor meandre fosile.

²⁹⁷ Pentru mai multe detalii, a se consulta *Anexa 1. Repertoriul descoperirilor arheologice din zona de studiu cunoscute din literatura de specialitate*, s.v. *Moșnița Veche Izolat 2*.

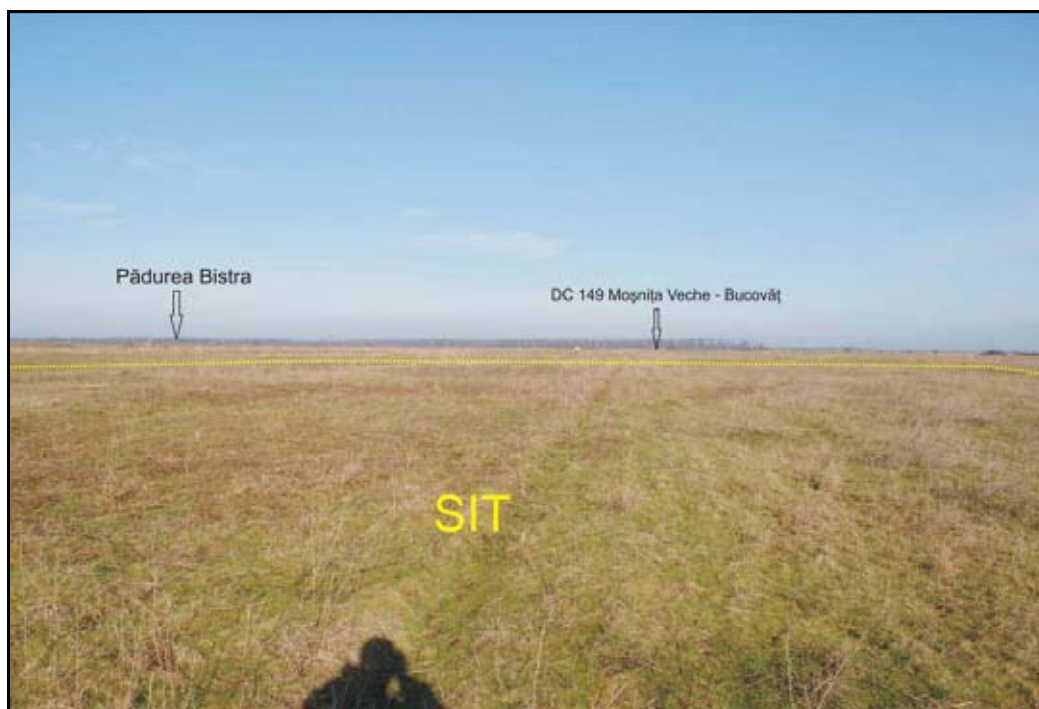

Fig. 247. De pe Moșnița Veche 64 vedere spre N

III.8.1.d. Alte observații: din distribuția geografică a obiectivelor arheologice putem observa concentrarea acestora în zona mediană a arealului cercetat, la E și V de localitatea Moșnița Veche, în timp ce partea nordică conține un singur sit de acest fel, iar zona limitei sudice și colțul sud-estic niciunul. Ținând cont de faptul că atât zona nordică a spațiului cercetat, cât și cea sud-estică, erau înainte de regularizările habsburgice zone brăzdate de brațele de divagare ale râurilor Bega (N) și Timiș (S), iar zona mediană a arealului era lipsită de brațele majore de apă, nu este exclusă posibilitatea evitării intenționate a acestor areale de către comunitățile umane respective²⁹⁸.

²⁹⁸ Desigur, această discuție poate avea loc numai în cazul în care mediul natural observat de habsburgi în secolul XVIII nu este radical schimbat față de mediul geografic antic, fapt ce poate fi probat numai prin cercetări paleoclimatice serioase.

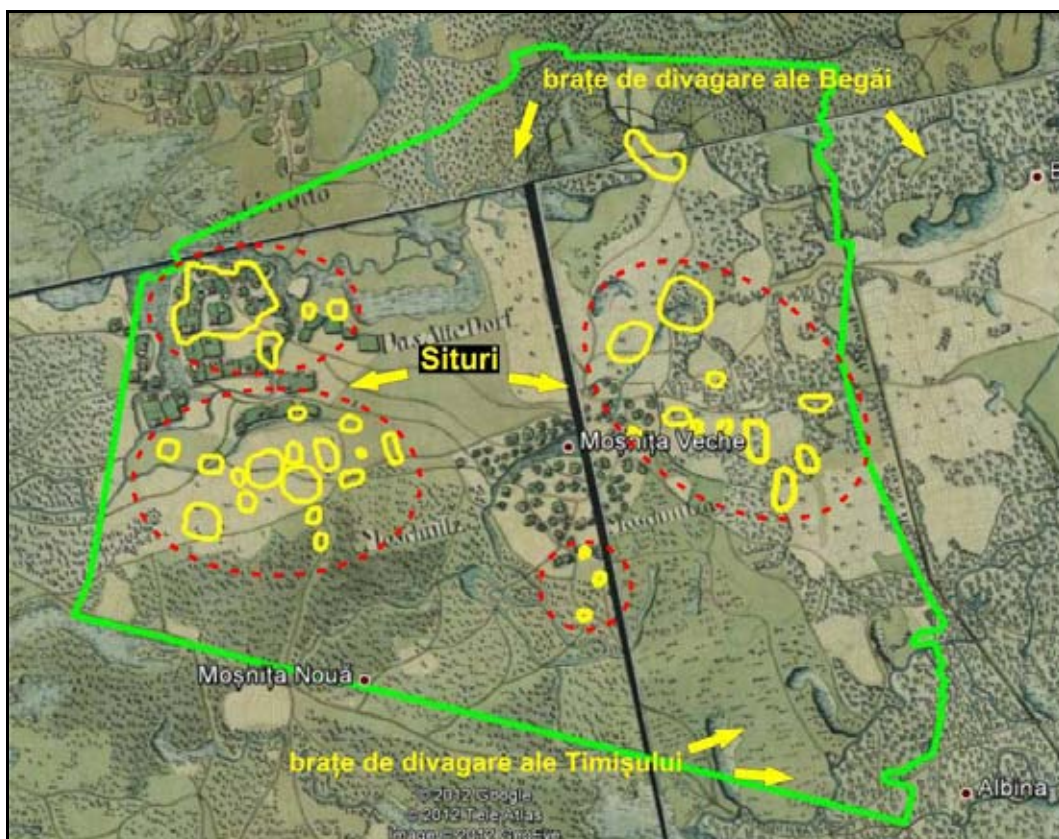

Fig. 248. Distribuția spațială a siturilor din perioada secolelor II-IV d.Hr. în raport cu mediul secolului XVIII. Hărți topografice iozefine (1769-1772) prelucrate

O situație asemănătoare s-a remarcat în cazul cercetărilor perieghetice sistematice efectuate la Liebling²⁹⁹, areal aflat la doar 10 km S față zona investigată de noi, acolo unde s-a constatat faptul că siturile încadrate în perioada secolelor II-IV d. Hr. sunt cele mai depărtate față de sursele de apă de suprafață. Coroborarea acestor date cu noi rezultate ale perieghetelor sistematice și ale cercetărilor invazive vor putea confirma ori infirma dacă există într-adevăr o constantă în acest sens.

III.8.2. Analiza culturii materiale databile în sec. II-IV d. Hr. din zona studiată³⁰⁰:

III.8.2.a. Introducere: Cercetările arheologice de teren efectuate de către noi au condus la identificarea unui număr foarte mare de obiective arheologice din cadrul cărora au fost salvate materiale ce pot fi încadrate, la modul general, perioadei secolelor II-IV d.Hr.

Această perioadă istorică, cu caracteristici arheologice distincte, debutează odată cu disoluția Regatului Dac ca urmare a celui de-al doilea conflict daco-roman și întemeierea Provinciei Dacia, și durează, din punct de vedere istoric, până la sosirea hunilor, eveniment petrecut la cumpăna dintre secolele IV – V d.Hr., care va genera în zonă ample perturbări etno-demografice, atestate atât de izvoarele vremii cât și de descoperirile arheologice³⁰¹.

În ciuda unor mai vechi opinii istoriografice, zona Banatului de Câmpie nu a făcut parte niciodată din cadrul Provinciei Dacia³⁰², chiar dacă e foarte posibil ca ea să se fi aflat în anumite momente sub atenta supraveghere a forțelor militare ale Imperiului Roman. Cert este, însă, că prăbușirea regatului dac

²⁹⁹ C. Floca, *Liebling. Monografie arheologică* (sub tipar).

³⁰⁰ Autor A. Berzovan.

³⁰¹ Astfel, dacă pentru perioada secolelor II – IV d.Hr. avem atestate efectiv, până în acest moment, **sute de obiective arheologice** pe tot teritoriul bănățean, perioada imediat următoare este extrem de săracă în descoperiri, fapt care nu poate fi explicat satisfăcător ca rezultat al stadiului actual al cercetării.

³⁰² Vezi discuțiile detaliate cu privire la așa-zisele "puncte romane" de pe Mureșul Inferior la L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, A. Stavilă, L. Bolcu, O. Borlea, M. Ardelean, P. Horak, C. Timoc. C. Floca, L. Vidra, *op. cit.*, p. 466, cu bibliografia aferentă.

la 106 d.Hr. va crea în zonă un vid de putere de care vor profita sarmații iazigi care, chiar din primele decenii ale secolului II d.Hr.³⁰³, vor începe să pătrundă în număr din ce în ce mai mare în spațiul câmpiei bănățene.

În ciuda numeroaselor puncte cu descoperiri, materialul arheologic salvat de către noi este destul de sărac și aflat într-o stare puternic fragmentară. Cu toate acestea, unele forme au putut fi reconstituite, datările și încadrările propuse în cadrul acestui studiu fiind, cu fireștile excepții, relativ sigure. Există, totuși, unele probleme la formele ceramice cu o durată mai mare în timp și care se transmit din perioada regatului dac în perioada secolelor II-IV d.Hr., diferențierea dintre cultura materială a celor două perioade fiind, în unele situații, destul de dificil de realizat³⁰⁴.

III.8.2.b. Considerații generale privind cultura materială: Starea precară a materialelor salvate de noi, nu permite, din păcate, efectuarea unor analize foarte detaliate asupra morfologiei vaselor. Tot din aceleași pricini, o separare cronologică mai precisă nu a putut fi realizată satisfăcător, motiv pentru care am optat la o tratare unitară a materialelor, fără a încerca să "forțăm" lucrurile.

Vom discuta exclusiv ceramica, deoarece cercetările de teren nu au dus la descoperirea nici unui artefact litic sau metalic ce ar putea fi atribuit clar acestei perioade.

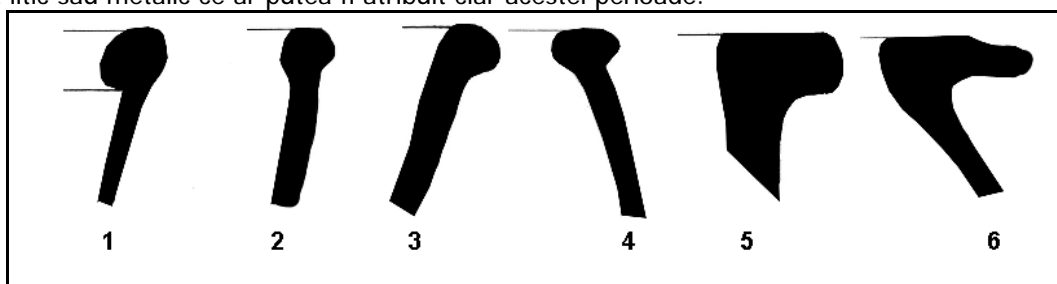
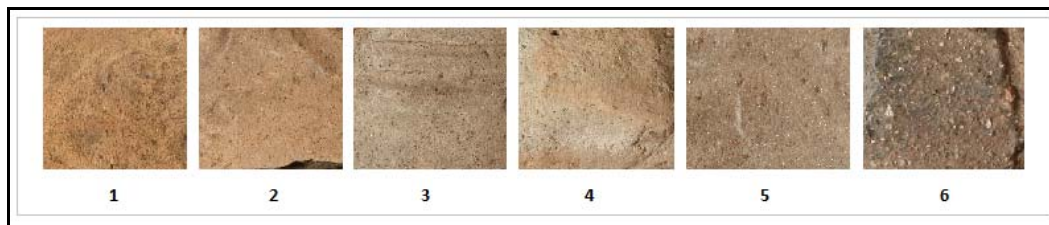

Fig. 249. Principalele forme: 1. Buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată spre interior; 2. Buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral; 3. Buză cu capăt rotunjit, ușor evazată și îngroșată spre exterior; 4. Buză cu capăt teșit, ușor invazată, îngroșată bilateral; 5. Buză cu capăt teșit, lătită spre exterior; 6. Buză cu capăt teșit, invazată, lătită spre interior și exterior

Puține forme ceramice au putut fi reconstituite cert. Din rândul vaselor specifice acestei perioade, o proporție importantă o ocupă bolurile și castroanele. Din punct de vedere morfologic, ele reprezintă imitații destul de fidele după ceramica provincial-romană. Cămile ocupă, la rândul lor, o pondere semnificativă, din punct de vedere morfologic ele trădând influențe mai vechi, de factură locală (dacică). Vasele de provizii sunt prezente, la rândul lor, din cadrul acestora remarcându-se prezența câtorva fragmente aparținând unor vase de tip *dolia* – acest tip de vase, se întâlnește încă din ceramica dacică pre-romană și se perpetuează până în secolul IV d.Hr.³⁰⁵.

³⁰³ A. Bejan, L. Măruia, D. Tănase, *Un mormânt cu podoabe de aur din epoca sarmatică timpurie descoperit la Sănnicolau Mare - Seliște (jud. Timiș)*, în *AB, S.N.*, 19, 2011, p. 161-180.

³⁰⁴ Pe baza analizei materialelor de săpătură de la Unip – „Dealul Cetățuica”, dar și pe baza experienței acumulate în analiza altor materiale am putut constata, spre exemplu, că ceramica fină cenușie specifică epocii regatului tinde să aibă, în general, o porozitate a pastei mai ridicată decât ceramica sec. II-IV d.Hr., fapt care îi dă adeseori un aspect „cretos” la pipăit. Cu toate acestea, și în mediul dacic al epocii regatului se întâlnesc vase identice, din punct de vedere al realizării tehnice cu cele datate în perioada romană, în lipsa unui context arheologic clar departajarea devenind imposibil de făcut. Suntem de părere că doar un studiu amănunțit al problematicii „ceramicii cenușii” din Banat și din Crișana ar fi în măsură să aducă unele lămuriri în această complicată chestiune.

³⁰⁵ I. Glodariu, *Vase de provizii de inspirație elenistică*, în *Arheologia Moldovei*, 18, 1995, p. 49 cu bibliografia aferentă.

Fig. 250. Principalii degresanți utilizați: 1. Măl; 2. Măl cu sporadică șamotă; 3. Măl cu sporadice pietricele; 4. Măl cu sporadice concrețiuni feruginoase; 5. Nisip fin micaceu cu șamotă; 6. Nisip cu granulație mare.

Majoritatea fragmentelor analizate au fost lucrate cu roata olarului, într-o manieră foarte îngrijită. Din punctul de vedere al pasteii, ceramica acestei perioade este extrem de unitară. Majoritatea ceramicii utilizează degresanți fini, mături sau nisipuri cu granulație foarte mică. Fragmentele grosiere, lucrate cu mâna, sunt destul de rare, acestea utilizând ca degresanți nisipuri cu granulație mare, în cantități semnificative și prezentând, de obicei, și urme de ardere secundară.

Din punctul de vedere al arderii, predomină net arderea reducătoare, acest fapt dând ceramicii acel aspect cenușiu, atât de caracteristic. Cu toate acestea, însă, am putut întâlni și destule exemplare arse necontrolat, sau chiar oxidant. Fragmentele arse oxidant sunt surprinzător de asemănătoare ca aspect ceramicii romane provinciale, dacă nu vor fi reprezentând chiar importuri.

Un număr semnificativ de fragmente ceramice prezintă pe interior, uneori și pe exterior, coaste tehnice. Aplicarea slipului pe exterior, uneori și pe interior este, de asemenea, o tehnică frecvent întâlnită.

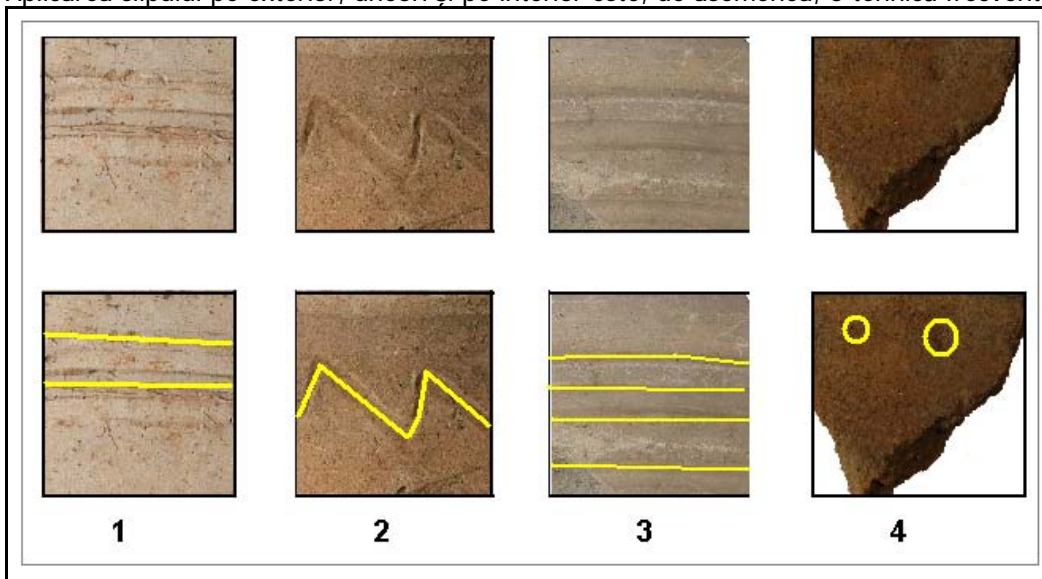

Fig. 251. Principalele tipuri de ornamente întâlnite: 1. Bandă de linii orizontale; 2. Linie în val; 3; coaste tehnice aplicate pe exterior; 4. Bandă de impresiuni efectuate cu degetul

Ornamentica ceramicii este destul de săracă, predominând în general ornamentele incizate. Acestea constau în linii orizontale simple, benzi de linii orizontale paralele, linii în val sau benzi de linii în val. Câteva exemplare au fost ornamentate prin coaste tehnice aplicate pe exterior. Un singur fragment, foarte grosier și lucrat cu mâna, a fost ornamentat cu o bandă de impresiuni realizate cu degetul.

III.8.2.c. Concluzii: Analiza culturii materiale a secolelor II-IV d.Hr. ridică o serie de probleme deosebite, legate atât de intensitatea locuirii, cât mai ales de atribuirea etnică. În general, în literatura de specialitate din România, până în 1989, și într-o oarecare măsură chiar și după acest moment, aceste descoperiri erau atribuite la modul general "daco-romanilor"³⁰⁶, de vreme ce în zona Ungariei ele erau atribuite, în aceeași măsură, populațiilor sarmatice³⁰⁷. Cercetările din ultima perioadă, eliberate întrucâtva de constrângerile de ordin politico-ideologic, au mai nuanțat oarecum concluziile acestor studii în ambele țări.

Din punctul nostru de vedere, analiza descoperirilor arheologice în sine nu poate reprezenta, pentru această perioadă, un instrument valid de departajare etnică, putând numai constata existența, la nivelul culturii materiale, a unor puternice influențe romane, a unor semnificative remanente dacice, în vreme ce prezența mormintelor sarmatice în întreg Banatul de Câmpie atestă, indubitabil, prezența efectivă a acestei populații în zonă. Episodul conflictului dintre sarmații *Limigantes* și *Arcaragantes*, petrecut în zona Câmpiei Tisei și amplu redat de către istoricul Ammianus Marcellinus, atestă populații

³⁰⁶ Câteva exemple: A. Bejan, *Banatul în secolele IV-XII*, Timișoara, 1995; D. Benea, *Dacia sud-vestică în secolele III-IV*, Timișoara 1996; M. Mare, *Banatul între secolele IV-IX*, Timișoara, 2004., etc.

³⁰⁷ Spre exemplu V. Kulcsár, *A Kárpát medencei szarmaták temetkezési szokásai*, Azsod, 1998, etc.

eterogene din punct de vedere etnic, judecând după onomastica liderilor locali, reprezentând grupuri dacice (mai mult sau mai puțin romanizate), sarmatice și – am spune noi – și germanice, în cadrul acestui areal³⁰⁸.

Ponderea foarte mare a obiectivelor cu descoperiri de secol II-IV d.Hr. pare, pentru un cercetător nefamiliarizat cu realitățile arheologice bănățene, cât se poate de surprinzătoare – pe bună dreptate, este straniu ca într-o perioadă ce acoperă doar trei secole (!) să existe un număr atât de mare de puncte cu descoperiri raportat la alte paliere cronologice. Și, se pare că nu este vorba doar de o situație specifică acestui areal - cercetările de teren efectuate în localitatea Liebling de către C. Floca au relevat o pondere similară, periegezele efectuate periodic de către membrii Arheovest în alte areale constatând aceeași situație în tot Banatul de Câmpie.

Situația își găsește cu greu explicații, după câte cunoaștem, problematica nefiind abordată până acum în literatura de specialitate. Din punctul nostru de vedere, acest fapt ar putea fi explicat printr-o serie de ipoteze, care nu se exclud reciproc una pe alta. Le vom menționa pe cele care ni se par cele mai plauzibile: **a)** stilul de viață nomad (sau semi-nomad) al sarmaților iazigi care vor fi viețuit în numeroase așezări sezoniere, roind periodic, putea să genereze un număr relativ mare de puncte cu urme arheologice, care marchează de fapt sălașele lor temporare; **b)** cucerirea Regatului Dac de către Traian a condus la ample restructurări etno-demografice în spațiul intra-carpatic, în special în bazinul Mureșului Mijlociu, fiind foarte posibil ca populația locală dacică, în mod indubitabil dislocată din zonă, să fi fost împinsă de către romani în zona Câmpiei de Vest, ca o populație "tampon" între granița Provinciei și teritoriile stăpânite de iazigi; **c)** este foarte posibil ca în urma cuceririi romane și a pătrunderii subsecvente a iazigilor, zona analizată să intre într-o perioadă de "colaps social", marcată de o puternică nucleizare și fărâmițare a structurilor sociale și habitaționale, care să se reflecte în existența unor numeroase așezări de mici și foarte mici dimensiuni, într-un mediu destul de autarhizat.

Nu este aici locul potrivit discutării în detaliu al tuturor acestor ipoteze – cert este însă că răspunsuri concrete la toate aceste probleme nu vor putea fi obținute decât odată cu demararea unor cercetări arheologice invazive sistematice. În acest sens, arealul analizat de noi în cadrul acestei monografii, prezintă o serie de obiective bogate în descoperiri de secol II-IV d.Hr. care s-ar preta unor astfel de investigații – avem în vedere îndeosebi punctele MV_16 și MV_17, situri multistratificate cu descoperiri bogate, a căror cercetare pe calea unor săpături sistematice credem că ar putea aduce informații noi și utile cu privire la toate problemele ridicate de noi.

III. 9. Obiectivele arheologice databile în perioada migrațiilor și epoca medievală³⁰⁹:

Înainte de a începe discuțiile, credem că se impun totuși câteva considerații cu privire la terminologia și periodizarea pe care le-am utilizat³¹⁰. Departajarea pe perioade am făcut-o încercând să ținem cont, în primul rând, de realitățile istorice locale, luând ca și repere o serie de evenimente istorice care au marcat semnificativ structura evolutivă a societății din Câmpia Bănățeană pe parcursul evului mediu. Astfel, prin termenul de **perioada migrațiilor** înțelegem intervalul cuprins de la invazia hunică care cauzează „colapsul” culturii sarmatice din Câmpia Pannonică, până la sfârșitul veacului VIII, marcat la rândul său de un alt eveniment important pe plan regional, și anume disoluția Khaganatului Avar sub loviturile franco-bulgare.

Din punctul nostru de vedere, **evul mediu timpuriu** propriu-zis debutează în zonă abia odată cu cucerirea maghiară a Banatului și integrarea sa teritorială și administrativă în cadrul Regatului Ungariei condus de către dinastia arpadiană (~900 – 1301).

Prin termenul de **ev mediu dezvoltat** înțelegem perioada cuprinsă între secolele XIV-XVI. Ea debutează cu domnia lui Carol Robert de Anjou (1301-1342) – un eveniment important pentru istoria medievală bănățeană în această perioadă fiind mutarea capitalei Regatului Ungariei la Timișoara (1315-1323). Finalul perioadei medieval dezvoltate poate fi socotit momentul cuceririi turcești, consacrat prin

³⁰⁸ Pentru această problemă a se vedea D. Benea, *Limigantes et Arcaragantes (I)*, în *Analele Universității Timișoara, Seria Filosofie, Socio-Umane*, 3, p. 143-153, mai recent E. Pădurean, *Despre etimologia termenilor Limigantes și Arcaragantes* în *Ziridava*, 25, 2010, 1, p. 103-116.

³⁰⁹ Analiza distribuției spațiale și comentariile geografice au fost realizate de C. Floca, L. Măruia, iar considerațiile de ordin istoric și analiza materialului de către A. Berzovan.

³¹⁰ Credem că nu mai este cazul să enumerăm toate propunerile de periodizare a Evului Mediu propuse până acum în istoriografia românească și străină.

ocuparea Timișoarei, în anul 1552, de către Ahmed Pașa în urma unui îndelung asediu și transformarea subsecventă a Banatului într-un *vilayet* otoman³¹¹. Cât privește **evul mediu târziu**, acesta poate fi suprapus, în opinia noastră, cu perioada de final a stăpânirii otomane, continuând inclusiv după momentul 1718 până la amplele operațiuni de restructurare și sistematizare a satelor care au debutat, odată cu adoptarea de către Imperiul Habsburgic a setului de reguli urbanistice *Impopulationis Haupt-Instruction* (11 ianuarie 1772). Aceste lucrări de sistematizare, care vor schimba definitiv fața Banatului, marchează practic începutul modernității în această zonă a Europei.

III.9.1. Descoperiri arheologice din perioada migrațiilor (sec. V-VIII)³¹²: Puține descoperiri pot fi atribuite perioadei migrațiilor, perioadă de altfel foarte puțin cunoscută pentru spațiul bănățean³¹³. Piese ce ar putea fi atribuite, cu mari rezerve acestei perioade, au fost descoperite pe suprafața obiectivelor: MN 15, MV 8, MV 42, MV 44, MV 46, MV 48, și MV 67. Ceramica descoperită la MV 2, într-o stare puternic fragmentară, ar putea aparține atât perioadei migrațiilor cât și perioadei dacice. Puținătatea pieselor, starea lor fragmentară, datarea lor problematică, nu permit, în acest stadiu al cercetării, formularea unor considerații mai aprofundate.

III.9.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice databile în perioada migrațiilor:

³¹¹ Pentru mai multe detalii privind impactul cuceririi otomane asupra Banatului, a se vedea I. Hațegan, *Vilayetul de Timișoara*, Timișoara, 2005; P. Binder, *Lista localităților din Banat de la sfârșitul secolului al XVII-lea*, în *Studii de Istorie a Banatului*, 2, 1970, p. 61-68; M. Bizerea, F. Bizerea, *Localizarea așezărilor din Banat consemnate în „Gesta Hungarorum”*, în *Studii de Istorie a Banatului*, 5, 1978, p. 1-16; idem, *Așezările din Banat consemnate în registrele dijmelor papale din anii 1332-1337*, în *Studii de Istorie a Banatului*, 5, 1978, p. 17-25; M. Bizerea, C. Rudneanu, *Considerațiuni istorico-geografice asupra districtului autonom al Caransebeșului în Evul Mediu*, în *Studii de Istorie a Banatului*, 1, 1969, p. 7-22; A. Decei, *Aspecte economice și sociale din viața Banatului în epoca otomană*, în *Studii de Istorie a Banatului*, 3, 1974, p. 12-26; Cristina Feneșan, *Cultura otomană a vilayetului Timișoara (1552-1716)*, Timișoara, 2004; I. Hațegan, *Habitat și populație în Banat (secolele XI-XX)*, Timișoara, 2003; P. Iambor, *Cucerirea Banatului de către turci și transformarea lui în pašalâc*, în D. Benea (ed.) *Vilaietul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pašalâcului) 1552-2002*, Timișoara, 2002, p. 7-26; Al. Rădulescu, *Istorie și demografie în Banatul otoman (1552-1716). Realități și ipoteze*, în D. Benea (ed.), *Vilaietul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pašalâcului) 1552-2002*, Timișoara, 2002, p. 53-91; D. Tomoni, *Cetatea Făgetului în timpul stăpânirii otomane*, în D. Benea (ed.), *Vilaietul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pašalâcului) 1552-2002*, Timișoara, 2002, p. 129-140; I. Totoiu, *Contribuții la problema stăpânirii turcești în Banat și Crișana*, în *Revista de Istorie*, 13, 1960, 1, p. 5-35; V. Veliman, *Documente turco-osmane privind vilaietul Timișoarei*, în *Revista Arhivelor*, 42, 1985, 4, p. 413-427; C. Popeti, *Forme de pătrundere a Reformei în Transilvania și Banat (sec. XVI)*, în *Studii de Istorie a Banatului*, 8, 1982, p. 42-56.

³¹² Autori L. Măruia, C. Floca.

³¹³ Vezi spre exemplu D. Tănase, *Observații cu privire la ceramica din secolele VIII-X descoperită în așezări din Banatul de Câmpie*, în G. Rădulescu (ed.), *Vasaria Medievalia*, Cluj Napoca 2010. Publicarea recentelor descoperiri de la Unip – Dealu Cetățuica, unde echipa noastră a surprins în săpătură mai multe complexe de tip Praga – Korčák – Zhitomir datate în perioada secolelor VI-VII și atribuite slavilor timpurii, va aduce, sperăm, mult necesarele informații pentru a putea permite creionarea tabloului istoric al perioadei migrațiilor.

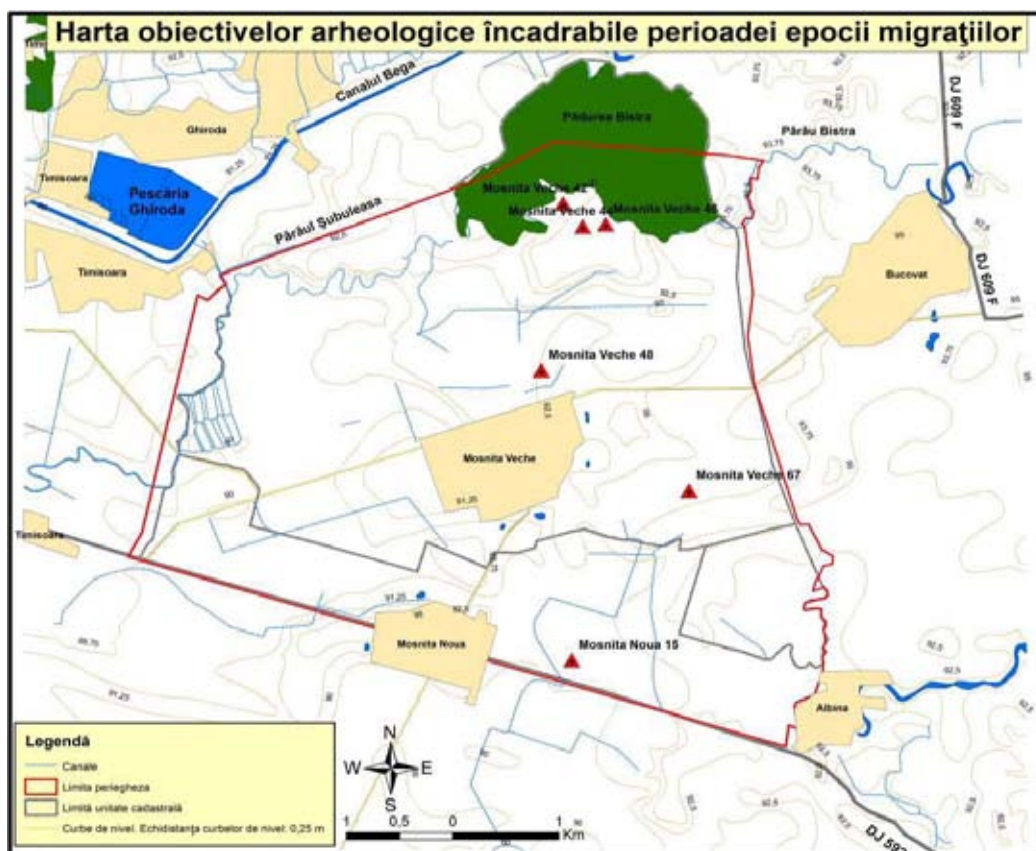

Fig. 252. Harta distribuției spațiale a obiectivelor încadrabile epocii migrațiilor

III.9.1.b. Obiective arheologice: Moșnița Nouă 15, Moșnița Veche 42, MV 44, MV 46, MV 48, MV 67.

III.9.1.c. Morfologia terenului: obiectivele arheologice de acest tip sunt amplasate, în general, pe platouri cvasi-plane, încadrate pe suprafața unor terase extinse, ușor înălțate și mărginite de foste cursuri de apă, actuale meandre fosile.

III.9.1.d. Alte observații: descoperirile de această factură sunt prezente numai în jumătatea estică a arealului cercetat. Jumătate dintre obiective arheologice sunt dispersate în diverse puncte izolate, în timp ce cealaltă jumătate este concentrată în zona sudică a Pădurii Bistra, pe o arie de circa 20 de hectare.

III.9.2. Descoperiri arheologice din evul mediu timpuriu (sec. IX – XIII)³¹⁴: Perioada evului mediu timpuriu este mai bine cunoscută pe teritoriul Banatului, săpăturile arheologice mai vechi³¹⁵ sau mai recente³¹⁶ aducând numeroase informații cu privire la habitatul din această perioadă.

Descoperirile atribuite perioadei medievale timpurii sunt ceva mai numeroase, iar datarea lor este, în orice caz, mult mai sigură. Concentrări mai importante de material aparținând acestei perioade au fost constatate pe suprafața obiectivelor: MN 13, MN 15, MV 17, MV 33, MV 42, MV 44, MV 45, MV 46, MV 48, respectiv MV 50. Un număr mai mare de fragmente a fost salvat din punctul MV 43, materialele din punctele MN 14, MV 1, MV 31 și MV 32 fiind în schimb destul de sporadice.

Din punctul de vedere al formelor, pentru perioada evului mediu timpuriu, a putut fi constatată prezența „căldărușelor pecenege” (neilustrat), una dintre formele specifice acestei perioade, dar și a vaselor borcan. Acestea din urmă, din punctul de vedere al formei și al pastei, par să continue tradiții locale mai vechi.

III.9.2.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice databile în epoca medieval timpurie:

³¹⁴ Autori L. Măruia, C. Floca.

³¹⁵ I. Uzum, *Locuirea feudală timpurie de la Gornea - Țărmuri (jud. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 4, 1977, p. 215-222.

³¹⁶ F. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița. DN - varianta ocolitoare Timișoara, km. 549+076 - DN 69 km. 6+430*, Timișoara, 2004.

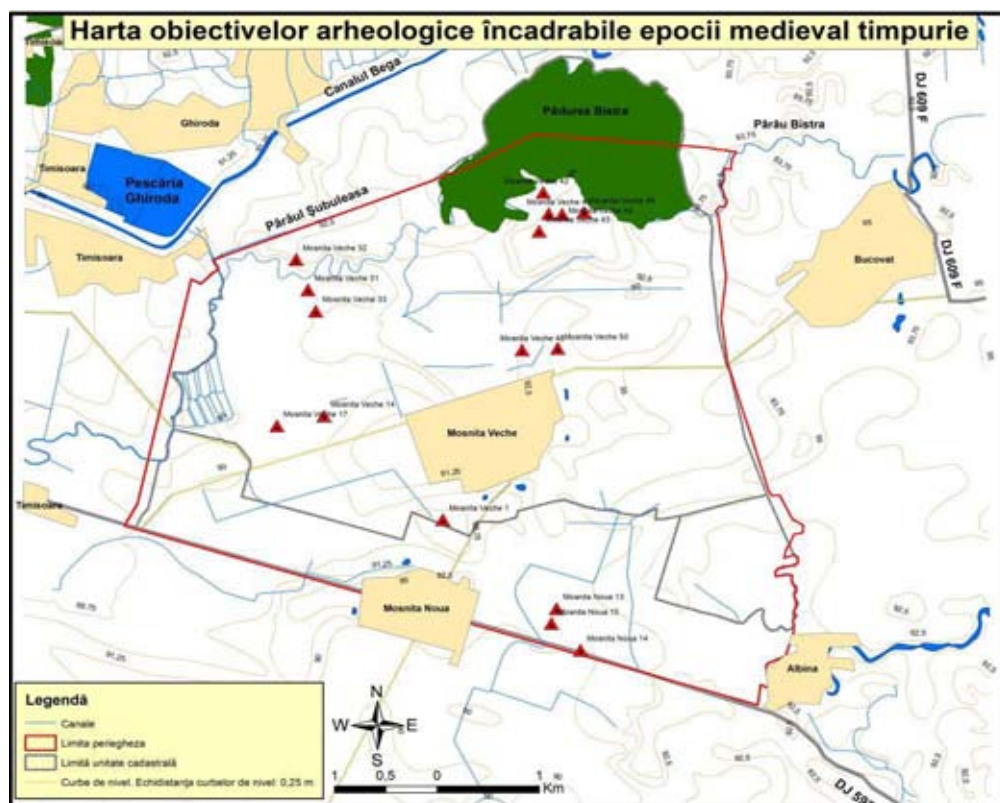

Fig. 253. Harta distribuției spațiale a obiectivelor medieval timpurii

III.9.2.b. Obiective arheologice: Moșnița Nouă 13, MN 14, MN 15, Moșnița Veche 1, MV 14, MV 17, MV 31, MV 32, MV 33, MV 42, MV 43, MV 44, MV 45, MV 46, MV 48, MV 50.

III.9.2.c. Morfologia terenului: marea majoritate a acestor descoperiri sunt amplasate pe suprafața unor grinduri bine delimitate, iar celelalte puncte se găsesc extinse pe platouri ori terase ușor înălțate, toate ferite de riscul inundațiilor.

III.9.2.d. Alte observații: per ansamblu, jumătate din siturile medieval timpurii se regăsesc de-a lungul cursului pârâului Bistra, speculând numeroasele grinduri și terase generate de meandrările acestuia de-a lungul vremii. Dintre acestea, o importantă aglomerare se regăsește la limita sudică a Pădurii Bistra. Celelalte puncte sunt dispersate în diverse zone ale suprafeței cercetate.

III.9.3. Descoperiri arheologice din Evul Mediu Dezvoltat (sec. XIV-XVI)³¹⁷: Perioada medieval dezvoltată este, la rândul ei, bine cunoscută pe teritoriul Banatului. În zona analizată de noi, materiale arheologice ce pot fi atribuite perioadei medieval-dezvoltate au fost salvate dintr-un mare număr de puncte: MN 12; MN 13; MN 15, MN 16, MV 4, MV 8, MV 11, MV 14, MV 15, MV 16, MV 17, MV 18, MV 19, MV 22, MV 23, MV 24, MV 29, , MV 32, MV 33, MV 34, MV 35, MV 36, MV 37, MV 38 , MV 39, MV 40, MV 41, MV 42, MV 45, MV 46, MV 47, MV 48, MV 49, MV 50, MV 51, MV 57, MV 66, MV 70, TM 1, TM 2, descoperiri mai semnificative fiind în punctele MV 30, MV 31 respectiv MV 43 și MV 44.

Numărul însemnat de puncte cu descoperiri din cadrul acestei perioade, poate fi atribuit existenței mai multor vetre de sat în zonă, dar și a unor grupuri de locuințe izolate. Analiza spațială și contextuală a tuturor acestor descoperiri poate oferi o foarte interesantă imagine asupra habitatului medieval din Banat de dinainte de ocupația otomană și de marile lucrări de sistematizare. În acest sens, numeroasele descoperiri de la MV 30 și MV 31, din zona „Satului Bătrân”, ca și cele de la MV 43 și MV 44, din zona Pădurii Bistra indică, fără doar și poate, vechi vetre de locuire.

III.9.3.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice din epoca medieval dezvoltată:

³¹⁷ Autori L. Măruia, C. Floca.

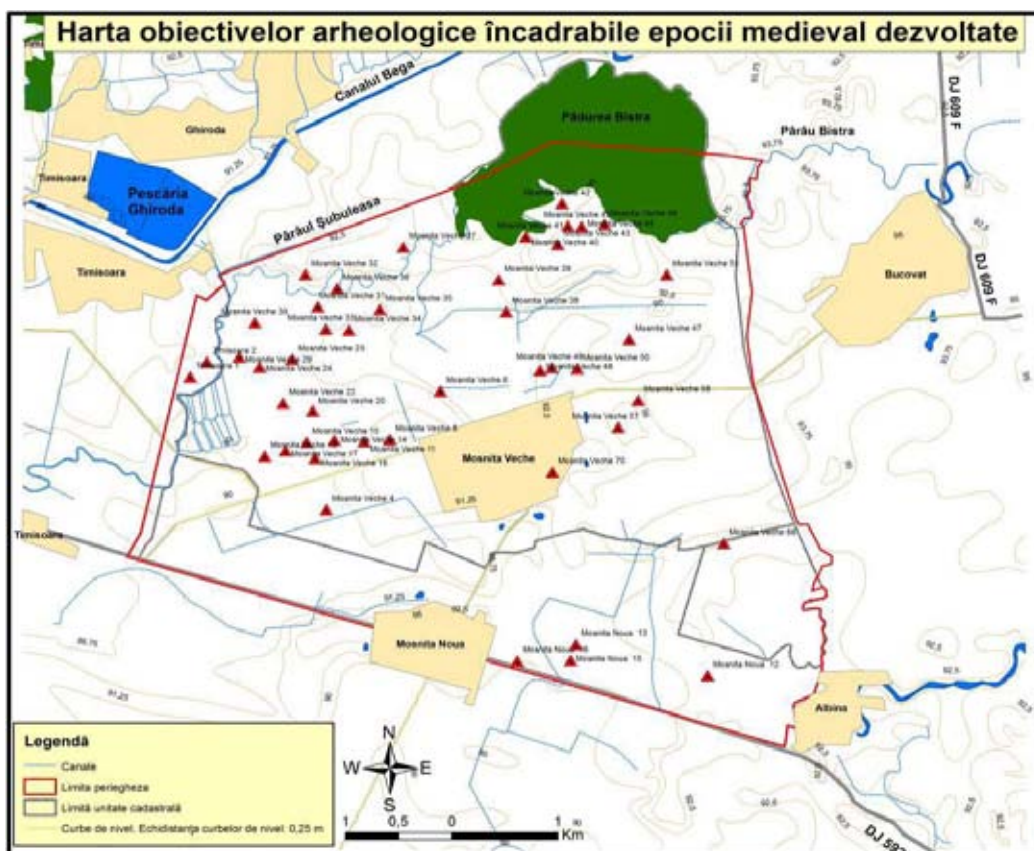

Fig. 254. Harta distribuției spațiale a obiectivelor medieval dezvoltate

III.9.3.b. Obiective arheologice: Moșnița Nouă 12, MN 13, MN 15, MN 16, Moșnița Veche 4, MV 6, MV 8, MV 11, MV 14, MV 15, MV 16, MV 17, MV 18, MV 20, MV 22, MV 23, MV 24, MV 29, MV 30, MV 31, MV 32, MV 33, MV 34, MV 35, MV 36, MV 37, MV 38, MV 39, MV 40, MV 41, MV 42, MV 43, MV 44, MV 45, MV 46, MV 47, MV 48, MV 49, MV 50, MV 51, MV 57, MV 58, MV 66, MV 70, Timișoara 1, T 2.

III.9.3.c. Morfologia terenului: obiectivele arheologice medieval dezvoltate sunt cele mai numeroase descoperiri din arealul cercetat. Numărul mare al siturilor implică o varietate ridicată în aspectul mediului din care acestea fac parte. Un caz singular este prezent pe o suprafață joasă, ușor inundabilă, în timp ce punctele amplasate pe suprafețe cvasi-plane, fără niciun element morfo-geografic evident, sunt ceva mai numeroase. O categorie importantă este reprezentată de siturile aflate pe suprafața unor platouri ori suprafețe plane întinse, ușor înălțate ori încadrate unor terase largi. Cele mai numeroase descoperiri sunt, precum în majoritatea epocilor, amplasate pe suprafața unor grinduri sau terase bine profilate, vădit înălțate față de zonele înconjurătoare, mărginite sau înconjurare aproape întotdeauna de traiectul unor brațe acvatice fosile.

III.9.3.d. Alte observații: analizând distribuția geografică a acestor situri putem observa amplasarea a circa jumătate din descoperirile de acest tip în preajma actualului pârâu Bistra, zonă care înainte de marile regularizări hidrografice era brăzdată de brațele de divagare ale râului Bega. Este foarte posibil ca traiectul acestor cursuri, surprins pe hărțile primei ridicări topografice habsburgice (sec. XVIII), să nu fi fost cu mult diferit cu câteva secole înainte (sec XIV-XVI), perioadă în care se încadrează descoperirile noastre. Astfel, aceste comunități, speculând zone neinundabile din preajma cursurilor de apă, puteau beneficia de pe urma avantajelor oferite de acestea.

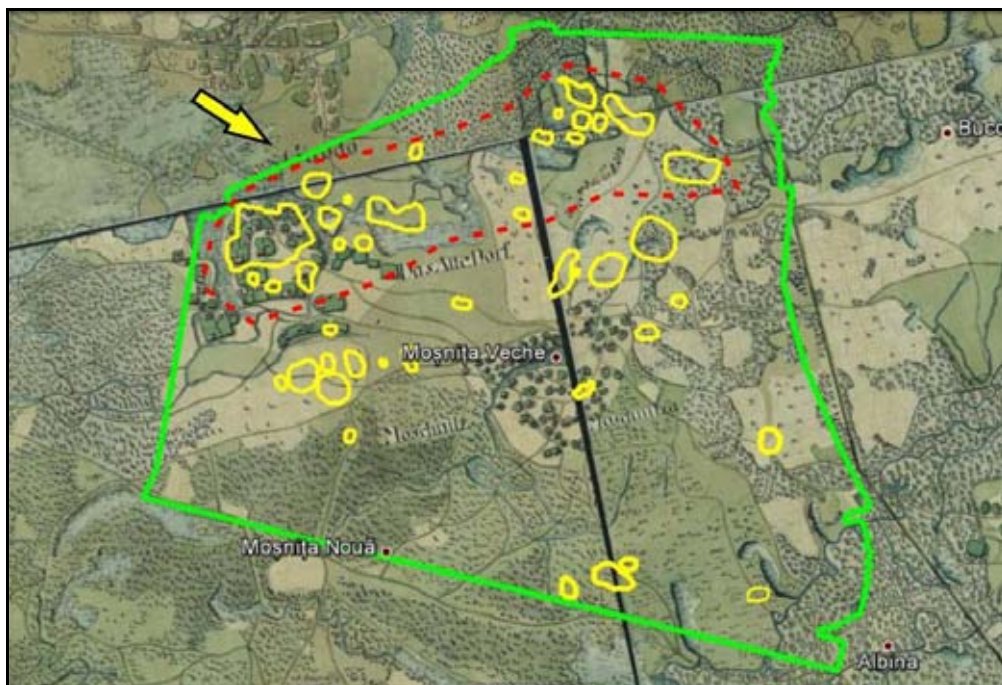

Fig. 255. Distribuția spațială generală a siturilor medievale dezvoltate în raport cu mediul secolului XVIII
Hărți topografice iozefine (1769-1772) prelucrate

Un alt aspect important este cel legat de aglomerarea siturilor din zona actuală de confluență a pâraurilor Bistra și Șubuleasa, areal ocupat până la sfârșitul secolului XVIII de vatra localității Das Alte Dorf. Cel puțin opt dintre obiectivele arheologice prezente în această zonă, pot fi puse în relație cu această localitate dispărută care, după toate probabilitățile, exista și în secolele XIV-XVI.

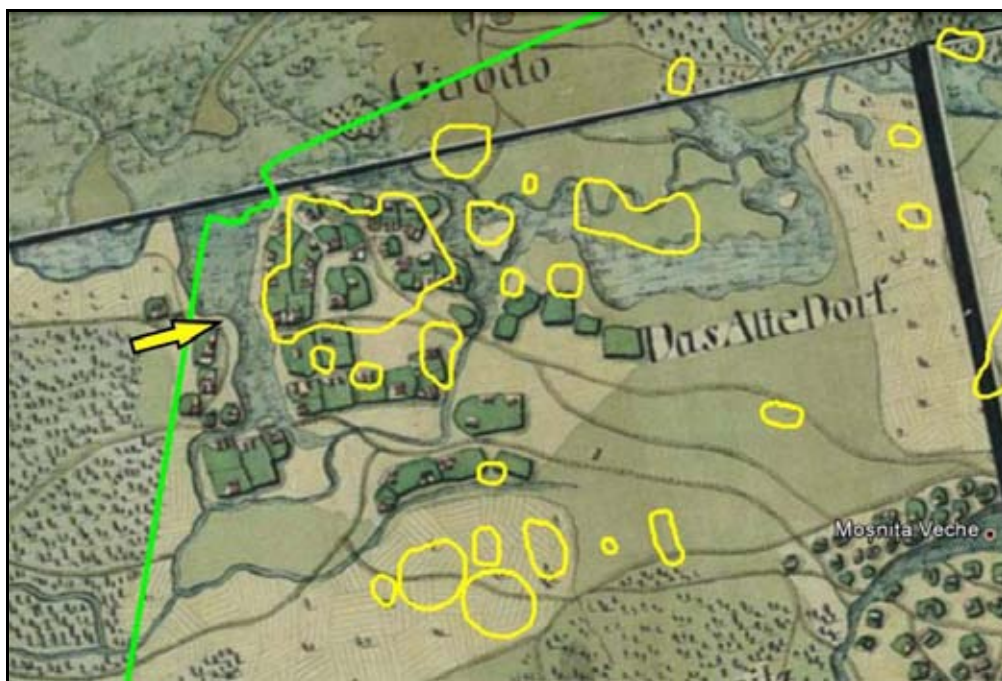

Fig. 256. Distribuția spațială a unor situri medievale dezvoltate în raport cu realitățile secolului XVIII
Hărți topografice iozefine (1769-1772) prelucrate

III.9.4.d. Alte observații: pentru această perioadă, este de remarcat dispariția totală a siturilor medievale dezvoltate de la vest de Moșnița Veche și împuținarea drastică a celor din zona de nord-vest a arealului cercetat, fapt ce poate fi pus pe seama dispariției vechii localități din zonă, strămutată între timp.

O altă evidență importantă este concentrarea a jumătate din siturile încadrate acestei perioade în zona vetrei localității Moșnița Veche, așa cum era ea extinsă în secolul XVIII, fapt observabil, de asemenea, pe hărțile iozefine. Din cele 13 locații de acest tip, șase suprapun vatra satului iar celelalte șapte gravitează în imediata vecinătate a acesteia. Contemporaneitatea descoperirilor noastre cu această localitate este, cel puțin parțial, evidentă. De aceea, atât obiectivele suprapuse vechii vetre, cât și cele care o mărginesc, pot fi puse în relație directă cu realitățile respectivei localități. Pe lângă aceste descoperiri, celelalte puncte sunt amplasate în partea nordică și nord vestică a arealului cercetat, fiind înșiruite, în majoritatea lor, de-a lungul pârâului Bistra. Este curios faptul că partea vestică, cea sudică și colțul de sud-est al întregului areal verificat sunt complet lipsite de acest gen de descoperiri.

Fig. 258. Distribuția spațială a unor situri medieval târzii în raport cu vatra Moșniței Vechi din secolul XVIII
Hărți topografice iozefine (1769-1772) prelucrate

III.9.5. Considerații generale privind cultura materială³¹⁹:

Materialele arheologice salvate de către noi și atribuite epocii migrațiilor și perioadei medievale, deși destul de numeroase, sunt, în cea mai mare parte, aflate într-o stare puternic fragmentară. Destul de puține forme pot fi reconstituite cert, iar datările pe care le-am propus comportă, în cele mai multe cazuri, firești rezerve. Rămâne ca reluarea acestor materiale de către medieviști, dar și efectuarea unor săpături sau sondaje în câteva dintre punctele repertoriate de noi, să confirme sau să infirme ipotezele prezentate în cadrul acestor rânduri.

Cercetările arheologice de teren au condus la identificarea unui important număr de obiective arheologice încadrabile perioadei migrațiilor și perioadei medievale. Dat fiind caracterul puternic fragmentar al ceramicii salvate, care arareori permite reconstituirea unor forme și efectuarea unor încadrări tipologice și cronologice precise, am preferat să prezentăm într-o manieră unitară considerațiile ce privesc cultura materială.

³¹⁹ Autor A. Berzovan.

Vom discuta în cele ce urmează doar ceramica, deoarece cercetările arheologice de teren nu au relevat artefacte tipice din alte materiale, cu excepția unor cuți de gresie, probabil medievale dar imposibil de încadrat cronologic, aflate într-o stare fragmentară. Un fragment de cataramă de fier (neilustrat), aparține probabil tot perioadei medievale, la fel și câteva fragmente ce par să fi aparținut unor vase din bronz.

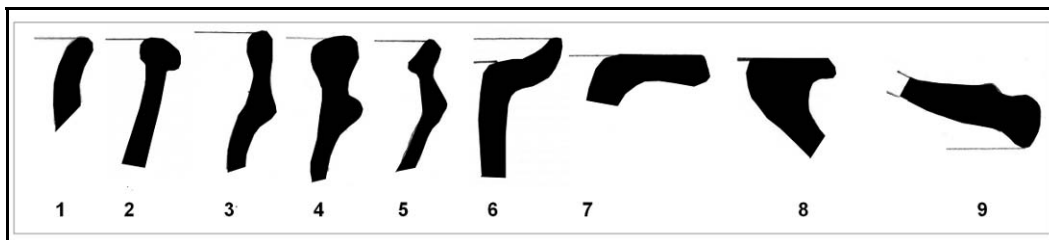

Fig. 259. Principalele tipuri de buze: 1. buză cu capăt rotunjit, ușor evazată; 2. buză cu capăt teșit, ușor evazată, îngroșată bilateral; 3. buză cu capăt rotunjit, ușor îngroșată spre interior, în două trepte; 4. buză cu capăt rotunjit, îngroșată bilateral, în două trepte; 5. buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte, prezintă prag pentru capac; 6. buză cu capăt ascuțit, evazată, prezintă prag pentru capac; 7. buză cu capăt teșit, puternic evazată și lățită spre exterior; 8. buton de capac; 9. capac.

Din punctul de vedere al morfologiei, ceramica medieval-dezvoltată și cea medieval târzie reprezintă loturi destul de unitare, buzele mai mult sau mai puțin evazate, în „două trepte”, fiind un element specific. În unele situații, s-a putut constata existența unor praguri, mai mult sau mai puțin evidente în zona buzelor vaselor, realizate în vederea aplicării de capace. Fundurile vaselor sunt în general plate, fără inel, prezentând în unele cazuri talpă destul de slab profilată.

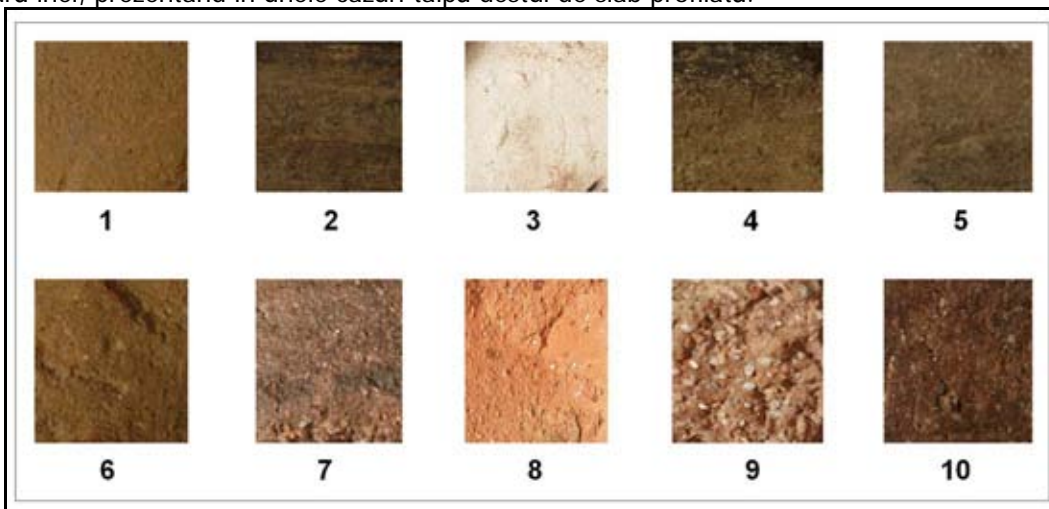

Fig. 260. Principalii degresanți utilizați: 1. măr; 2. măr cu șamotă; 3. pastă caolinată; 4. nisip micaceu cu granulație fină; 5. nisip cu granulație fină; 6. nisip cu granulație medie și sporadică șamotă; 7. nisip cu granulație medie și șamotă; 8. nisip cu granulație medie și sporadice concrețiuni feruginoase; 9. nisip cu granulație mare, pietricele și șamotă; 10. nisip cu pietricele.

Din punctul de vedere al calității degresanților utilizați, pasta ceramicii salvate de noi este în general fină – cu toate acestea, îndeosebi în cadrul loturilor atribuite de noi Perioadei Migrațiilor și Evului Mediu Timpuriu întâlnim fragmente cu o pastă mai grosieră, prezentând nisip cu granulație mare, uneori chiar și pietricele.

Analiza atentă a acestor aspecte în cadrul loturilor de ceramică salvată, obligă la prudență în ceea ce privește practica datării sau încadrării culturale în funcție de ardere sau pastă. Astfel, fragmentele salvate din cadrul obiectivelor situate în zona Pădurii Bistra (MV 43, MV 44, MV 45 și MV 46) tind să aibă, în general, o cantitate de nisip ceva mai mare în pastă decât cele salvate din alte zone (fapt constatat și pentru alte perioade luate în discuție), situație ce poate fi pusă pe seama unor anumite particularități ale lutului local.

Toate loturile de ceramică analizate au fost lucrate cu roata, cu toate acestea utilizarea roții încete poate fi constatată pe fragmentele aparținând Perioadei Migrațiilor și Evului Mediu Timpuriu. În ceea ce

privește arderea, predomină ușor arderea neuniformă și cea oxidantă. Un număr semnificativ de fragmente ceramice prezintă urme de slip, atât pe exterior cât și pe interior.

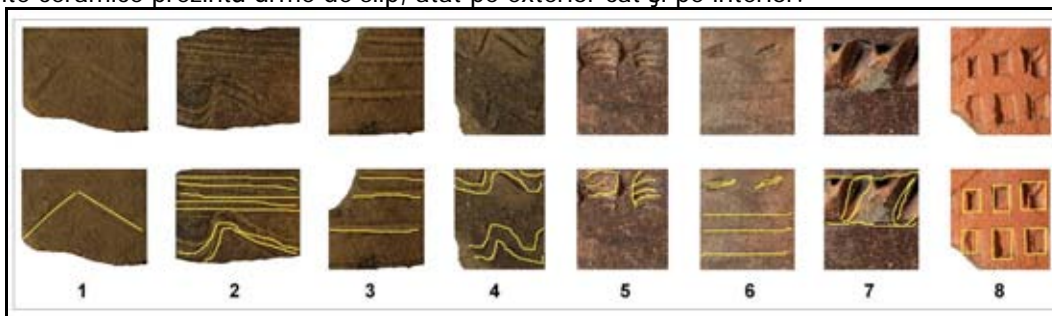

Fig. 261. Ornamente plastice și ornamente incizate: 1. linie simplă în val; 2. bandă de linii orizontale și linii în valuri cu măturica; 3. linii paralele realizate cu instrument bont; 4. bandă de linii în valuri realizate cu un instrument bont; 5. incizii cu unghia; 6. ciupituri și linii orizontale; 7. brâu alveolar. 8. ornamente realizate „cu ruloul”.

Ornamentica pieselor analizate este destul de variată. Putem distinge două categorii mari de ornamente în funcție de tehnicile utilizate: cele plastice și incizate, respectiv ornamentele realizate prin pictare și smălțuire. În cadrul primei categorii predomină net benzile de linii orizontale sau în valuri, realizate fie cu măturica, fie cu un instrument bont. Ciupiturile sau inciziile realizate cu unghia apar, la rândul lor, destul de frecvent, îndeosebi în cadrul loturilor de materiale medieval-timpurii.

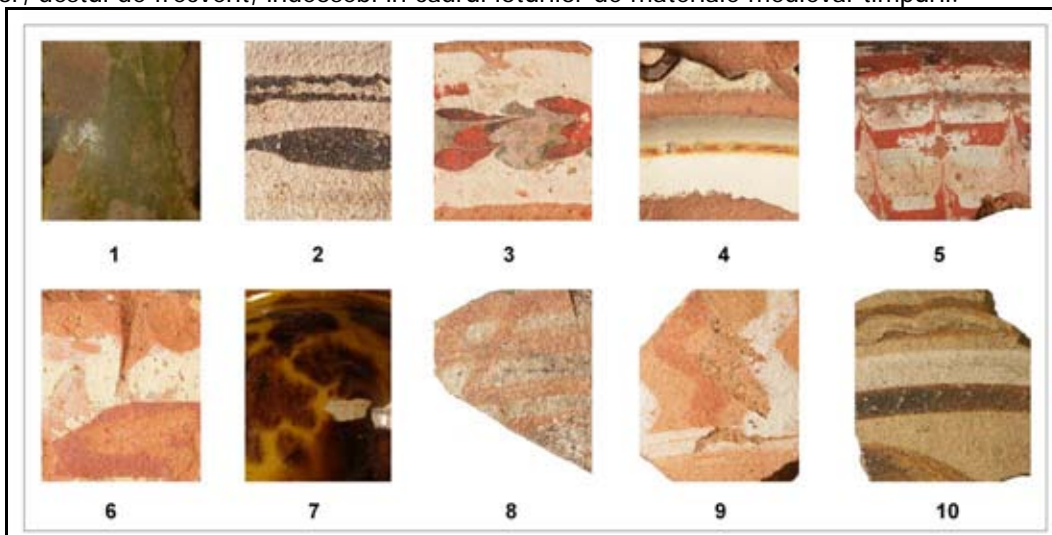

Fig. 262. Ornamente realizate prin pictare și smălțuire: 1. smalt verzui; 2. ornamente pictate; 3. pictură policromă redând motive florale; 4. smalt policrom redând motive geometrice; 5. pictură policromă redând motive geometrice; 6. smalt policrom; 7. smalt policrom „picurat”; 8. pictură bicromă redând linii în rețea; 9. pictură bicromă; 10. pictură policromă redând motive geometrice și incizie.

În ceea ce privește ornamentele realizate prin pictare și smălțuire, ele aparțin în totalitate perioadei medieval-târzii. Este greu de spus în ce măsură unele dintre aceste piese, având în mod vădit un aspect oarecum mai „de lux”, vor fi reprezentat importuri din alte regiuni sau produse ale meșterilor olari locali.

III. 10. Obiectivele arheologice de la începutul epocii moderne (sfârșitul sec. XVIII-începutul sec. XIX)³²⁰:

III.10.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

Fig. 263. Harta distribuției spațiale a obiectivelor de la începutul epocii moderne

Singurul obiectiv arheologic încadrabil începutului epocii moderne face irelevantă orice discuție referitoare la distribuția spațială, acesta fiind plasat în interiorul intravilan actual al localității Moșnița Veche.

III.10.1.b. Obiective arheologice: Moșnița Veche 73.

III.10.1.c. Morfologia terenului: fiind contemporane cu existența sitului aflat în discuție (sec. XIX), hărțile topografice franciscane sunt cel mai util material cartografic analizabil în cazul de față. Pe baza acestora putem deduce că punctul de interes era încadrat în interiorul localității Moșnița și că, alături de o importantă parte a satului, era amplasat pe suprafața unui întins grind, înconjurat din trei părți de un curs de apă important, așa cum apare el figurat pe prima ridicare topografică habsburgică.

³²⁰ Autori C. Floca, Liviu Măruia

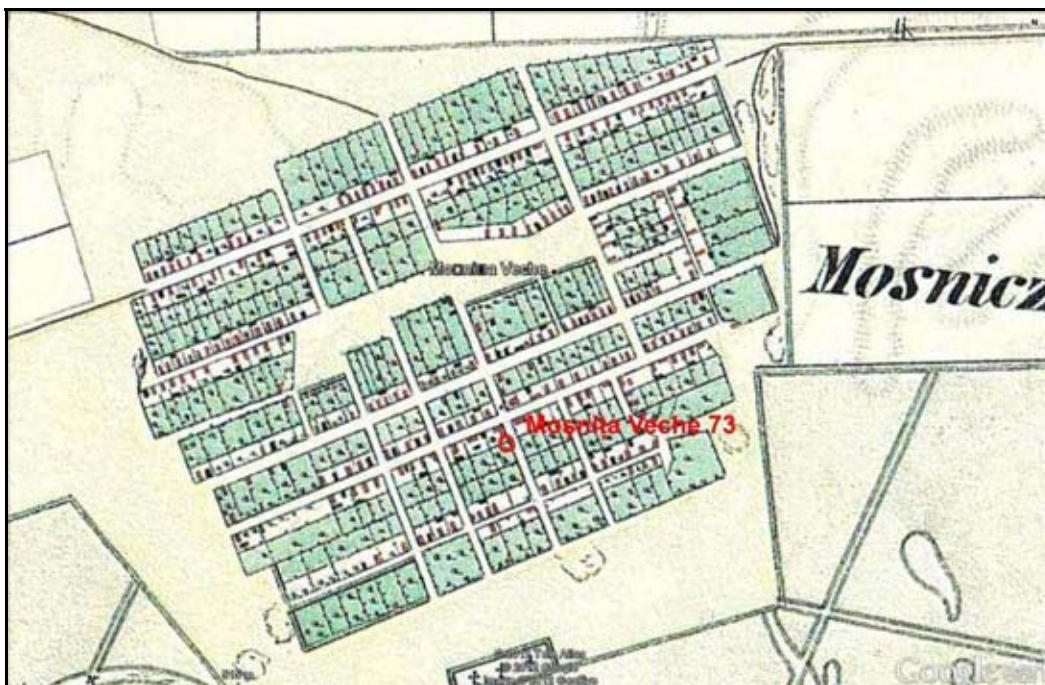

Fig. 264. Poziționarea geografică a sitului în cadrul localității Moșnița Veche, la începutul epocii moderne (prelucrare a hărții topografice franciscane)

III.10.1.d. Alte observații: din cauza modificărilor majore ale peisajului inițial, survenite în urma lucrărilor edilitare moderne, descrierea geografică a arealului se poate baza numai pe observațiile efectuate asupra hărților topografice mai vechi, comportând, așadar, o relativitate crescută.

În altă ordine de idei, ținând cont de contemporaneitatea obiectivului arheologic aflat în discuție cu activitatea localității moderne Moșnița Veche, relația directă a celor două nu comportă niciun dubiu, MV 73 fiind subordonat realităților istorice ale acestei comunități.

III.10.2. Analiza culturii materiale de la începutul epocii moderne din zona studiată:

Din cauza faptului că materialul arheologic încadrat acestei perioade a fost indentificat într-un singur obiectiv arheologic, o tratare sintetică a acestuia devine redundantă, în condițiile în care acesta este analizat detaliat în cadrul fișei aferente cuprinsă în *Anexa 2*.

III. 11. Obiectivele arheologice nedatabile³²¹:

În această categorie am încadrat acele descoperiri care, îndeosebi datorită stării fragmentare a pieselor, nu pot fi încadrate cu certitudine vreunui palier cronologic, motiv pentru care și analiza materialului arheologic devine irelevantă.

³²¹ Autori C. Floca, Liviu Măruia

III.11.1.a. Harta distribuției obiectivelor arheologice:

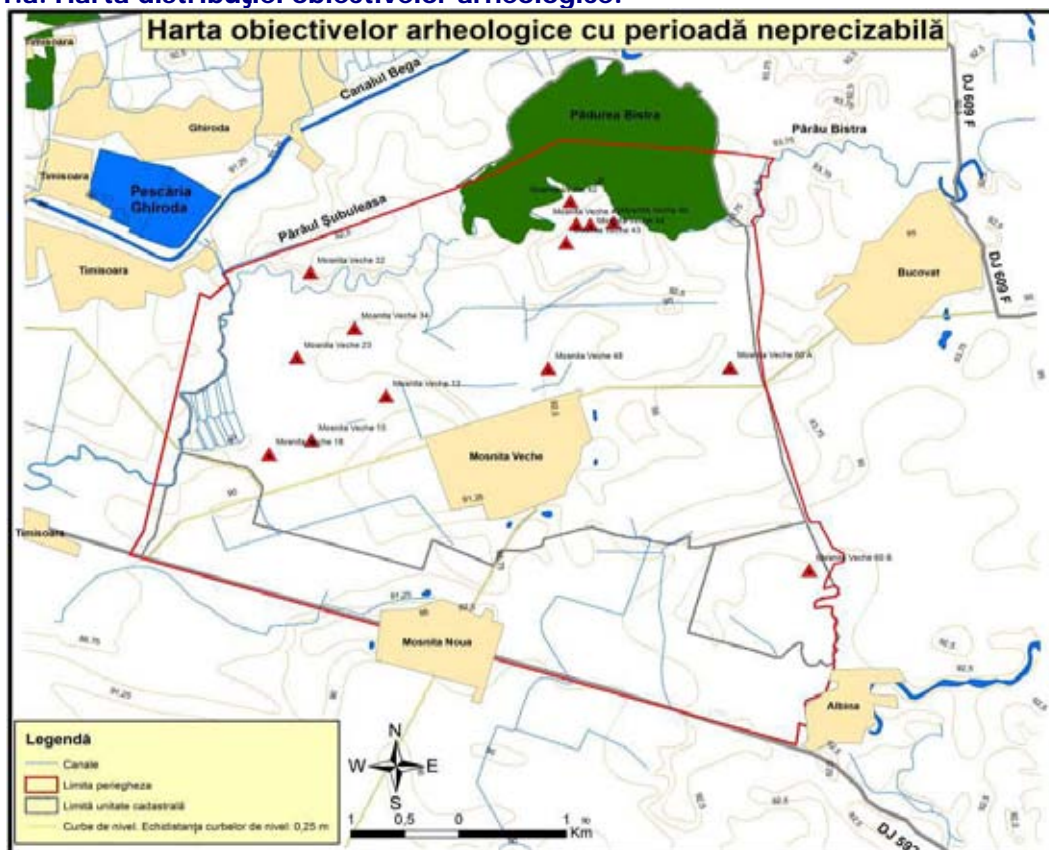

Fig. 265. Harta distribuției spațiale a obiectivelor nedatabile

III.11.1.b. Obiective arheologice: Moșnița Veche 13, MV 15, MV 18, MV 23, MV 32, MV 34, MV 42, MV 43, MV 44, MV 45, MV 46, MV 48, MV 60.

III.11.1.c. Morfologia terenului: lipsa unei încadrări cronologice în cazul acestui tip de descoperiri face irelevantă o analiză a distribuției spațiale. Mai mult decât atât, posibilitatea ridicată ca aceste descoperiri să facă parte din paliere cronologice diferite ar genera, pe baza unei astfel de analize, posibile confuzii.

III.11.1.d. Alte observații: descoperirile de acest gen sunt dispersate în diverse puncte ale arealului cercetat, singura concentrare situându-se la limita sudică a pădurii Bistra.

※

Privind în ansamblu distribuția spațială a tuturor obiectivelor arheologice analizate, se pot face mai multe observații:

- partea vestică a arealului cercetat este zona cu cea mai mare concentrare de obiective arheologice, de la preistorie și până în perioada medieval dezvoltată. O altă concentrare constantă a descoperirilor din diverse perioade istorice este prezentă la sud de Pădurea Bistra, în imediata vecinătate a acesteia;
- descoperirile medievale gravitează, într-o bună măsură, în jurul fostelor vetre ale localităților Das Alte Dorf și Moschnitz, fiind relaționate direct cu realitățile acestora;
- se constată un hiatus de locuire în colțul sud-estic al spațiului verificat, la vest de localitatea Albina, acolo unde pe o suprafață de peste 300 de hectare au fost descoperite numai trei obiective arheologice.

CONCLUZII

Autori: Liviu Măruia, Dorel Micle, Alexandru Berzovan

Iată că, în cele din urmă, demersul pe care l-am început în luna martie a anului 2010 își găsește finalitatea, după aproape doi ani de cercetări de teren și procesare a materialului arheologic, căpătând forma unei lucrări care se dorește a deveni o bază informațională accesibilă tuturor celor interesați, dar și un punct de plecare pentru viitoare interpretări de ordin istoric.

În economia lucrării, capitolul consacrat definirii caracteristicilor fizico-geografice ale zonei Moșnița (*Capitolul I*) poate părea, la o primă vedere, disproporționat de mare comparativ cu celelalte. În orice demers de geografie istorică, dar și de arheologie în general, stabilirea raportului dintre mediul geografic și locuirea umană trebuie să fie o preocupare definitorie a proiectului de cercetare. Omul preistoric, antic sau medieval, lipsit de avantajele unei tehnologii performante care să-i permită să modifice radical peisajul în favoarea sa, a trebuit să țină cont de toate avantajele pe care i le oferea cadrul geografic, adaptându-se specificităților acestuia. Încercarea de recreare a acestui raport nu avea cum să fie un demers facil, în condițiile în care zona analizată de către noi a suferit modificări drastice și fundamentale în ultimele două secole și jumătate datorită intervențiilor antropice masive ce au avut loc începând din perioada habsburgică și până aproape de zilele noastre.

Investigațiile de teren, desfășurate între anii 2010-2011, au surprins un areal afectat de acțiuni edilitare majore, care au modificat substanțial mediul geografic inițial. Noile cartiere de vile, cu drumurile de acces aferente, dar și alte elemente, precum canalele de hidroameliorații, obturează, îngreunează și falsifică înțelegerea geografiei locului, membrii proiectului de cercetare trebuind să extragă total modernitatea din peisajul existent. În acest sens, am apelat la materialele cartografice mai vechi, care ne-au permis, efectiv, o "întoarcere în timp" până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, când inginerii topografi ai Imperiului Habsburgic au surprins o ultimă frescă a cadrului geografic nealterat de intervenția modernității. Pentru a evidenția modificarea graduală a peisajului natural ca urmare a acestor intruziuni, am procedat la o analiză comparativă a materialului cartografic existent pentru perioada cuprinsă între anii 1769 – 1975, analizând dinamica peisajului, încercând să înțelegem atât evoluția elementelor geografice (hidrografia, microgeomorfologia, etc.), cât și pe cea a toponimelor.

O atenție sporită am acordat și problematicei surselor de materie primă. Astfel, cu ocazia cercetărilor de teren pe care le-am efectuat, am putut constata prezența, într-un număr semnificativ de puncte, a unor mineralizații de fier situate la suprafață, corelarea acestora cu unele obiective arheologice descoperite fiind evidentă. În aceste condiții este foarte posibil ca în diversele perioade istorice și preistorice, această importantă materie primă să nu fi fost neapărat importată din arealul îndepărtat al Banatului Montan, ea putând fi, la fel de bine, exploatată local – descoperirea unor lupe de fier, din păcate imposibil de încadrat cronologic, conferă credibilitate acestei presupunerii. Din nefericire contextul pragmatic al desfășurării cercetărilor nu ne-a permis efectuarea unor analize metalografice în vederea obținerii unor răspunsuri multumitoare.

Pentru investigarea celor circa 2700 de hectare, delimitate convențional ca și areal de studiu, a trebuit să aplicăm o metodologie pe care, de cele mai multe ori, am identificat-o, adaptat-o și optimizat-o „din mers”. Astfel, *Capitolul II* a fost dedicat prezentării detaliate a metodologiei de lucru pe care am utilizat-o în cadrul acestui proiect, dar și în cadrul unor alte proiecte similare, cum ar fi cel de la Liebling. Deși, la prima vedere, cum am mai spus, maniera de explicare a metodelor utilizate poate părea destul de "didacticistă", rămânem la părerea că acest gen de abordări sunt mai mult decât necesare, întrucât, după cunoștințele noastre, până în acest moment în istoriografia arheologică românească nu există un "manual" dedicat cercetărilor arheologice de tip perieghetic sistematic. Din aceste motive, sperăm ca metodologia propusă de noi să constituie, dacă nu un model, cel puțin un util punct de pornire celor interesați să întreprindă acest gen de investigații.

Lucrarea deține o pondere semnificativă de informații concentrate în cele două *Anexe* care, cu siguranță, vor fi destul de dificil de lecturat de către publicul larg. Cu toate acestea, din punctul nostru de vedere, prezentarea detaliată a materialului arheologic este extrem de importantă pentru că ea este singura în măsură să ofere reperele de organizare a interpretărilor istorice. Urmărind o fișă analitică standardizată, am încercat să analizăm toate situațiile întâlnite de către noi, oferind, în măsura în care a fost posibil, și o serie de interpretări preliminare. Suntem conștienți că informațiile oferite de cercetările

arheologice non-invasive de teren comportă o serie de limitări care țin de numărul mai mult sau mai puțin redus al artefactelor salvate, de caracterul fragmentar al acestora și, mai ales, de inexistența contextului primar de proveniență. Cu toate acestea, chiar și o astfel de "vizualizare de suprafață" poate să se dovedească extrem de utilă, întrucât artefactele tipice descoperite au permis, în cele mai multe cazuri, constatarea existenței unor urme de locuire din diverse epoci istorice și preistorice, plasate într-un număr mare de puncte, schimbând radical percepția existentă asupra intensității de locuire din această zonă, considerată, până nu demult, ca fiind o zonă mlăștinoasă, improprie locuirii.

Mai mult decât atât, crearea, pe baza acestor cercetări, a unor hărți accesibile tuturor, unde punctele de interes arheologic au fost deja depistate sau marcate, oferă posibilități pentru stabilirea unor strategii de investigare sistematică a unor puncte care, prin amploarea lor, se pretează unor astfel de abordări. De asemenea, în contextul demarării unor ample proiecte edilitare și de infrastructură, existența acestor hărți poate să se dovedească extrem de utilă atât proiectanților, cât și arheologilor, minimalizându-se astfel riscul distrugerii unor situri arheologice.

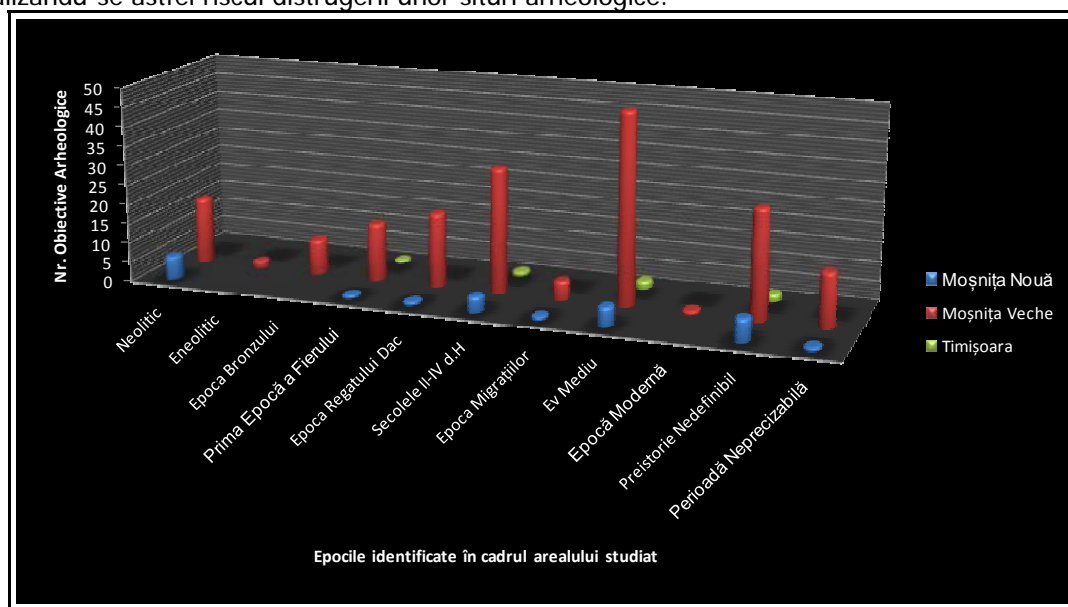

Fig. 266. Graficul pe epoci al repartiției numerice a obiectivelor arheologice din hotarele Moșniței Noi, Moșniței Vechi și Timișoarei

Informațiile din literatura de specialitate sunt foarte restrânse și ne prezintă, pentru arealul investigat de noi, un număr de 8 obiective arheologice care, la o analiză atentă, s-au dovedit a fi extrem de problematice în identificarea lor exactă pe teren (pentru detalii vezi *Anexa 1*). Din păcate, așa cum am constatat în numeroase alte situații de pe teritoriul Banatului, această ambiguitate a informațiilor referitoare la obiectivele arheologice edite, este o constantă și nu o excepție, utilitatea lor fiind, în opinia noastră, strict statistică.

Cercetările sistematice de teren pe care le-am efectuat au permis identificarea a **93** de situații arheologice distincte (așezări, structuri antropice cu funcționalitate și datare neprecizabile, fortificații liniare de pământ, etc.). Culegerea, procesarea și interpretarea informațiilor ne creează un tablou dinamic și complex al prezenței umane în această zonă de câmpie joasă a Banatului.

Desigur că o parte a punctelor menționate de noi sunt destul de sărace în materiale arheologice și, la prima vedere, s-ar putea obiecta cu privire la importanța sau relevanța discursului. Cu toate acestea, am optat pentru includerea **tuturor descoperirilor**, din mai multe motive deoarece numărul și calitatea artefactelor culese de la suprafață este în directă legătură cu starea terenului. Spre exemplu, într-un teren pârlogit apar mult mai puține artefacte, iar maniera de exploatare agricolă poate atrage, după sine, „bogația” în artefacte a respectivului obiectiv arheologic, fapte care au fost explicate detaliat în cadrul fișelor, astfel că, **pentru fiecare punct în parte, s-au oferit argumentele necesare în favoarea includerii sale în lista obiectivelor de interes.**

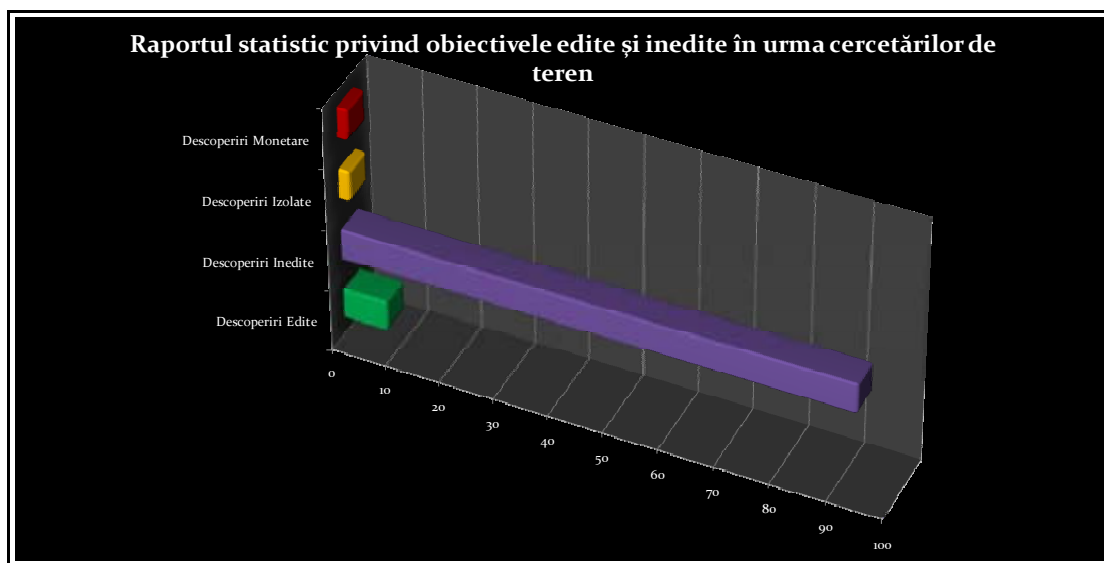

Fig. 267. Raportul statistic al obiectivelor arheologice editate și inedite din arealul studiat

Graficul de mai sus redă raportul statistic procentual dintre descoperirile cunoscute în literatura de specialitate (obiective arheologice propriu-zise, descoperiri izolate și descoperiri monetare) și cele identificate în urma investigațiilor sistematice de teren.

După analizarea întregului material arheologic recoltat, am putut constata că există o acoperire cronologică, practic neîntreruptă, din neolitic și până la începutul epocii moderne, evident, cu intensități și caracteristici specifice de la o perioadă la alta. Totuși, cea mai mare parte dintre locațiile geografice definite ca și obiective arheologice, constau din puncte multistratificate, situație care completează cele afirmate mai sus, referitoare la specularea caracteristicilor favorabile ale peisajului geografic.

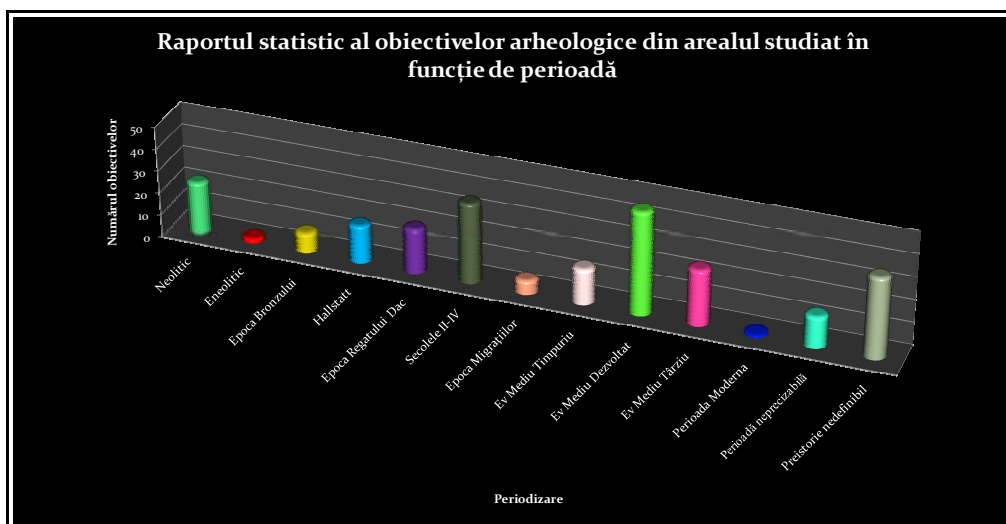

Fig. 268. Graficul distribuției procentuale al obiectivelor arheologice din zona studiată în funcție de epocă

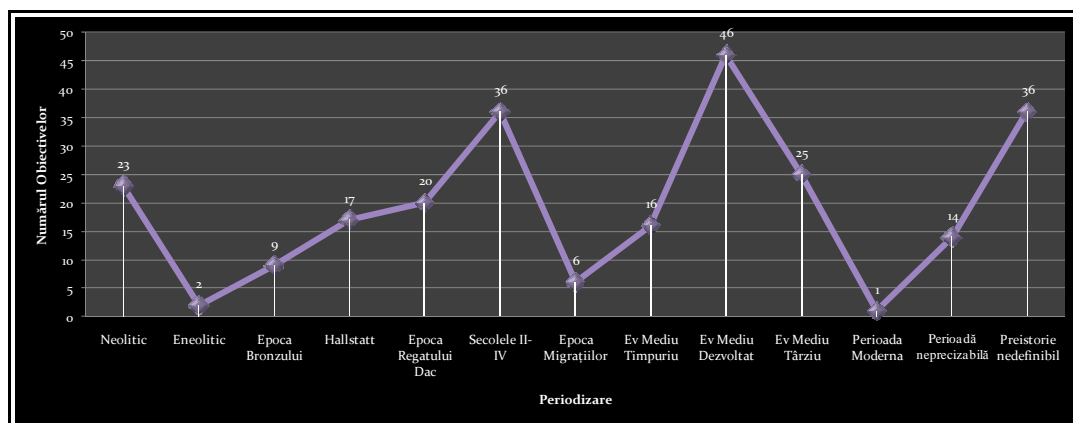

Fig. 269. Graficul evoluției numerice a obiectivelor arheologice din arealul studiat, din neolitic și până la începutul epocii moderne

Punctele cu descoperiri preistorice, imposibil de încadrat cronologic sau cultural datorită absenței materialelor tipice, reprezintă circa 14% din procentajul total al descoperirilor. Neoliticul este reprezentat de circa 9% dintre puncte, unele dintre ele reprezentând situri de o importanță deosebită, care din punctul nostru de vedere s-ar preta unor investigații sistematice invazive. Bogatele descoperiri, din arealul studiat, vin "în completarea" repertoriilor arheologice ale localităților timișene învecinate cum ar fi, spre exemplu, Bucovăț. Procentajul punctelor neolitice din arealul analizat este apropiat celui din zona Lieblingului. Eneoliticul este foarte slab reprezentat, materiale încadrabile acestei perioade fiind prezente doar în 1% dintre puncte.

Dacă în zone precum Liebling sau Câmpia Vingăi, epoca bronzului este foarte bine reprezentată, la Moșnița peisajul pare să fie diferit, mai puțin de 4% din punctele analizate având descoperiri încadrabile acestei perioade. În acest stadiu al cercetării, situația este greu explicabilă. Poate fi vorba, spre exemplu, de o preferință a comunităților acestei perioade pentru zonele de câmpie înaltă, rămânând, însă, ca viitoarele investigații de teren din alte zone ale Banatului să permită formularea unor considerații mai relevante.

Epoca hallstatiană este reprezentată de circa 7% dintre puncte, un procentaj ușor mai mare decât cel constatat în cazul localității Liebling. Descoperirile, destul de bogate, multe dintre ele fiind încadrabile cultural cu certitudine. Coroborarea acestora cu descoperirile contemporane de la Unip – "Dealul Cetățuica" este de natură să arunce o nouă lumină asupra distribuției spațiale a unor culturi precum Gáva, Gornea – Kalakača sau Basarabi în zona acestui sector din bazinul inferior al Timișului.

Remarcăm, de asemenea, prezența unui număr semnificativ de puncte (8%), în care s-au făcut descoperiri ce pot fi încadrate perioadei secolelor I î.Hr. – I d.Hr. Epoca regatului dac este puțin cunoscută în zona bănățeană, numeroasele puncte cu descoperiri de la Moșnița schimbând fundamental percepția asupra intensității de locuire din această perioadă. Coroborate cu importante descoperiri de la Unip – "Dealul Cetățuica", par să contureze un peisaj din ce în ce mai coerent al locuirii dacice în acest sector al câmpiei bănățene. De notat însă că în zona localității Lielbling, descoperirile din această perioadă par să lipsească cu totul, descoperindu-se în schimb două puncte arheologice cu fragmente ceramice grafitate de tradiție celtică, ce pot fi încadrate cu larghețe secolelor III- II î.Hr.

Ponderea foarte mare a descoperirilor aparținând secolelor II-IV d.Hr. (14%), își găsește mai greu o explicație. Aceeași situație a fost constatată și în zona localității Liebling, unde punctele cu descoperiri atribuite secolele II-IV d.Hr. dețin o pondere foarte ridicată, această situație fiind valabilă, din câte ne-am putut da seama până acum, și pentru alte zone din cadrul Banatului de câmpie. În paginile acestei lucrări am propus trei posibile scenarii de explicare a acestei situații dar, în ce ne privește, suntem de părere că în acest stadiu al investigației încă nu pot fi oferite răspunsuri pertinente. Cert este că doar demararea unor cercetări sistematice în mai multe puncte din zona Banatului și efectuarea unor studii detaliate asupra "ceramicii cenușii" ar putea să ne ducă spre ipoteze mult mai bine fundamentate, care să depășească stadiul unor simple speculații. Contrastul evident dintre numărul ridicat al punctelor cu descoperiri de secol II-IV d.Hr. și cel cu descoperiri de secol V-VIII d.Hr. (2%, dintre care câteva sunt nesigure), se leagă, desigur, de amplele perturbări etno-demografice ce au afectat zona în timpul "perioadei migrațiilor".

Descoperirile medievale sunt la rândul lor destul de numeroase, astfel 6% din puncte pot fi încadrate evului mediu timpuriu, 18% evului mediu dezvoltat, respectiv 10% evului mediu târziu, procentaje similare cu cele constatăte în zona localității Liebling. Documentând cu atenție descoperirile medieval-târzii (sec. XVII-XVIII), din păcate adeseori ignorate de cercetători (din pricina formării preponderent antichizante), am putut realiza o frescă a peisajului antropic existent înainte de marile lucrări de sistematizare inițiate în secolul XVIII de către administrația Imperiului Habsburgic, aducând astfel importante informații cu privire la istoria și demografia Banatului premodern.

Realizarea unui demers de acest gen care a implicat o cercetare de suprafață a peste 2700 de hectare din hotarul unei localități și care, judecând după informațiile existente în literatură, dar și după condițiile geomorfologice, nu părea să aibă un potențial arheologic deosebit, s-a dovedit a fi extrem de relevantă, **informațiile strânse bulversând fundamental realitățile cunoscute până acum din literatura de specialitate**, acest lucru fiind confirmat și în alte zone ale Banatului în care s-au desfășurat cercetări sistematice (vezi cazurile Liebling, Alioș, Igrîș, Dealurile Lipovei, etc.).

În urma unor astfel de rezultate, se ridică firesc o serie de întrebări care credem că ar trebui să dea de gândit la modul cel mai serios:

- cât cunoaștem de fapt din realitățile unor perioade istorice și preistorice și cât din ceea ce cunoaștem este cu adevărat relevant?
- putem construi sinteze majore sau modele teoretice realiste pe baza a ceea ce știm până acum?

Răspunsul nu este unul greu de aflat. Urmărind pe o hartă distribuția punctelor arheologice edite din repertoriul constatăm că majoritatea se grupează în preajma căilor de comunicație moderne (căi ferate, șosele, localități moderne, etc.) care reflectă, de fapt, stadii și metodologii ale cercetării și **nu** o realitate istorică.

Cert este că într-o perioadă istoriografică aflată încă sub imperiul marilor sinteze redactate în deceniile trecute, dar dominată, din ce în ce mai mult, de tendința de a adopta sau crea noi modele interpretative, absența unor baze informaționale relevante se resimte acut pe toate palierele cercetării, de la lucrările de sinteză și până la cataloagele de ceramică și alte artefacte unde, pe destul de multe epoci, situația este una cât se poate de nefericită. Din punctul nostru de vedere **discursul științific și interpretativ trebuie să pornească, mai întâi și mai întâi, de la fapte**.

Departa de a fi un obtuz încrâncenat, sabotor al dezvoltării economice și imobiliare regionale – așa cum i s-a creat o falsă imagine în mass-media românească - arheologul secolului XXI se găsește azi în postura de garant al păstrării și conservării bunurilor culturale mobile și imobile, într-o luptă inegală cu indolența, mediocritatea și chiar *mauvaise volonté* născute din ignoranță, subcultură și interese meschine de moment.

Nu a fost alegerea arheologului să se erijeze în apărător al patrimoniului istoric și arheologic, având suficiente probleme legate de cercetare și educare dar, într-o lume confuză și limitată, pusă pe căpățuială și îmbogățire rapidă, cine mai are timp să se gândească și la moștenirea culturală ce trebuie lăsată și urmașilor.

Dinamica investițiilor economice, imobiliare și de infrastructură l-a obligat pe arheolog să ia atitudine în fața distrugerii siturilor arheologice (intenționate sau în necunoștiință de cauză) și a monumentelor istorice, uitate, ignorate sau chiar voit îndepărtate din calea „progresului” sau, mai nou, ascunse sub sintagma „dezvoltare durabilă”.

Conform *Cartei pentru protecția și gestiunea patrimoniului arheologic*, adoptată la conferința ICAHM, ICOMOS, Lausanne, 1990, art. 1.: *Patrimoniul arheologic reprezintă singura mărturie pentru o lungă perioadă a istoriei străvechi și o sursă esențială pentru o serie de fenomene sociale, culturale și economice, pe parcursul întregii evoluții a societății umane*. Patrimoniul arheologic este perisabil și de neînlocuit; el este supus în permanență distrugerii din cauze naturale, prin activitatea umană contemporană: agricultură, amenajarea teritoriului, construcții urbane sau rutiere, dar și prin cercetări clandestine sau neștiințifice, trafic de obiecte antice ș.a.m.d.³²².

Siturile arheologice sunt elemente componente ale *patrimoniului tangibil*, definite ca *bunuri culturale imobile*, deci fac parte din patrimoniul cultural al unei țări³²³.

România a aderat încă din 1997 la *Convenția europeană privitoare la protecția patrimoniului arheologic*, semnată la La Valetta la 16 ianuarie 1992 (această convenție a fost ratificată de Parlamentul României prin Legea 150/1997)³²⁴, însă abia în ianuarie 2000 a fost elaborat și a intrat în vigoare primul act normativ cu valoare de lege privitor la protecția patrimoniului arheologic. Este vorba de *Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 din 31 ianuarie 2000* privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național. La rândul său, *Ordonanța Guvernului nr. 43/2000* a fost aprobată și modificată prin *Legea 378/2001* și *Legea 462/2003*. Aceasta din urmă a introdus *principiul "the polluter pays"* și a cuprins *măsuri pentru prevenirea braconajului arheologic* (regimul utilizării detectoarelor de metale și mărirea cuantumului contravențiilor și sancțiunilor).

În acest sens art. 2 lit. c al Legii nr. 462/2003 definește cercetarea arheologică preventivă ca fiind un demers arheologic determinat de *"lucrările de construire, modificare, extindere sau reparare privind căi de comunicație, dotări tehnico-edilitare, inclusiv subterane și subacvatice, excavări, exploatarea de cariere, construcția de rețele magistrale, amenajări pentru îmbunătățiri funciare, rețele de telecomunicații, amplasarea de relee și antene de telecomunicații, lucrări de cercetare și de prospectare a terenurilor - foraje și excavări -, necesare în vederea efectuării studiilor geotehnice, amplasarea balastierelor și a sondelor de gaze și petrol, precum și alte lucrări care afectează suprafața solului în zonele cu patrimoniu arheologic reperat, indiferent dacă se execută în intravilanul sau extravilanul localităților și indiferent de forma de proprietate a terenului"*³²⁵.

În directă concordanță cu definiția de mai sus, dar și cu principiul *the polluter pays*, art. 6 al aceleiași legi prevede obligativitatea persoanelor fizice sau juridice, de drept public sau privat, și a principalilor ordonatori de credite ai autorităților și instituțiilor publice, de a finanța toate lucrările pe care le presupune o cercetare arheologică atunci când un proiect investițional afectează iremediabil patrimoniul arheologic. Este asigurată, astfel, protejarea patrimoniului arheologic mobil și imobil atât prin cunoașterea, protejarea, conservarea și studierea (integrală sau parțială) a acestuia, dar și prin posibilitatea de a modifica proiectul (trasee, tehnici de construcție, etc.) în vederea conservării patrimoniului arheologic³²⁶.

Toată această cuprinzătoare legislație caută nu numai să asigure protejarea patrimoniului cultural european dar și ca perfecționarea acestui domeniu legislativ să fie în concordanță cu *conceptul de dezvoltare durabilă* a tuturor comunităților. Dezvoltarea durabilă este acel tip de dezvoltare, care

³²² I. Bogdan Cătănicu, *Succesivele modificări ale Ordonanței 43/2000 și protecția patrimoniului arheologic*, în *Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu” din Cluj-Napoca*, Series Humanistica, tom. V, 2007, p. 341–356.

³²³ **Patrimoniul cultural național** reprezintă ansamblul de creații umane, materiale sau spirituale, care prin valoarea lor constituie identitatea culturală națională. Sunt incluse aici și acele peisaje sau situri naturale care sunt semnificative pentru istorie sau pentru caracterul zonei în care se află.

³²⁴ <http://www.cimec.ro/Resurse/Legislatie/ConventiiEuropene/150-1997.htm> (accesat la 15.12.2012).

³²⁵ <http://www.cultura.ro/Documents.aspx?ID=133> (accesat la 15.12.2012).

³²⁶ M. V. Anghelescu, *Arheologia preventivă din România și contextul european*, București, 2004, p. 56.

răspunde nevoilor prezentului, fără a periclita posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi de dezvoltare³²⁷, de a-și alege propria cale de exploatare a teritoriului pe care acestea locuiesc. Așadar, conservarea patrimoniului arheologic trebuie pusă în legătură directă cu protejarea mediului (cele două fiind într-o oarecare măsură interdependente) și cu dezvoltarea economică - *principiul conservării integrate*³²⁸. Pentru aplicarea acestui principiu este nevoie ca politica de amenajare a teritoriului, precum și cea vizând protecția mediului, să integreze și conservarea patrimoniului arheologic, astfel încât să rezulte un ansamblu unitar care să răspundă, în același timp, necesităților culturale, sociale și economice ale comunităților umane.

Ținând cont de cele două principii mai sus enunțate, prin integrarea siturilor arheologice în studiile de impact asupra mediului, protejarea acestora este direct legată de celelalte probleme economice și sociale ridicate de marile lucrări publice sau private. Punerea în practică a conceptului de dezvoltare durabilă este posibilă doar printr-o bună coordonare între autoritățile responsabile, la toate nivelele decizionale, dar și o bună coordonare la nivelul comunităților locale. Totodată aceasta ar însemna apariția de numeroase oportunități pentru valorificarea patrimoniului cultural și, implicit, a celui arheologic: programe de investiții majore, de restaurare urbană și programe locale de dezvoltare rurală, obținerea de avantaje materiale prin integrarea patrimoniului arheologic în circuitul turistic și accesul publicului larg la patrimoniul arheologic.

În România, potrivit prevederilor *Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice*, cu modificările și completările ulterioare, **monumentele istorice** sunt **monumentele, ansamblurile și siturile istorice** (așa cum fiecare dintre aceste categorii este definită în lege) care sunt clasate în două grupe: **grupa A** (monumente istorice de valoare națională și universală) și **grupa B** (monumente reprezentative pentru patrimonial cultural local).

Monumentele pot fi împărțite în categorii tipologice, așa cum sunt ele menționate și în **Legea nr. 5/2000** privind aprobarea *Planului de amenajare a teritoriului național* (Secțiunea a III-a – Zone Protejate), tipologie care nu respectă întocmai categoriile stabilite de **Legea nr. 422/2001**, dar reprezintă o abordare pragmatică a domeniului³²⁹:

Monumente arheologice:

- a) Complexe paleolitice;
- b) Așezări neolitice și eneolitice;
- c) Așezări și necropole din epoca bronzului;
- d) Fortificații și așezări din prima epocă a fierului (*hallstattiene*);
- e) Fortificații dacice;
- h) Orașe antice;
- i) Edificii;
- j) Monumentele medievale identificate pe baza cercetărilor arheologice;
- k) Rezervații arheologice cuprinzând situri cu niveluri de locuire pe perioade îndelungate – așezări și necropole.

Principalele instituții implicate în protejarea patrimoniului arheologic la nivelul județului Timiș sunt Ministerul Culturii și Patrimoniului Național și Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național a județului Timiș.

La nivel practic, Direcția trebuie să funcționeze ca mediator între întreprinzătorii economici care au nevoie de expertiză arheologică și instituțiile care pot executa această expertiză. Ea **ar trebui** să sprijine întreprinzătorii la negocierea contractelor pentru expertiza arheologică, la modificarea acestora sau a oricăror condiții de lucru pe parcursul lucrării, dar **NU** o face încă într-o manieră multumitoare.

În contextul săpăturilor de salvare tot mai dese, cauzate de lucrările de infrastructură (autostrăzi, drumuri naționale, gazoducte, etc.), a dezvoltărilor imobiliare sau industriale (parcuri industriale, depozite de marfă), Direcțiile pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național din fiecare județ în parte se află sub o continuă presiune între constructori, proprietari și beneficiari - pe de o parte - și Minister - pe de altă parte -, încercând să controleze, conform legii, toate lucrările ce aduc atingere siturilor arheologice

³²⁷ <http://www.sustainable-development.gov.uk/what/index.htm> (accesat la 15.12.2012).

³²⁸ M. V. Angheliescu, *op. cit.*, p. 17

³²⁹ I. Oberländer-Târnoveanu, *Un viitor pentru trecut. Ghid de bună practică pentru păstrarea patrimoniului cultural*, CIMEC, București, 2002, p. 18-29.

cunoscute sau neidentificate încă. Într-o astfel de situație, ideal ar fi să existe o hartă a potențialului arheologic din fiecare județ, precum și un repertoriu al siturilor arheologice, în baza cărora să se poată asigura o administrare eficientă a patrimoniului din teritoriu. De asemenea, ar trebui ca aceste situri să fie inventariate și clasate conform standardelor Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, pentru ca administratorul din județ să cunoască valoarea fiecărui sit arheologic în parte, adică dacă este de clasă națională (A) sau locală (B).

Redactarea monografiei arheologice a localității Moșnița Veche (jud. Timiș), bazată pe cercetări arheologice de teren sistematice, se constituie într-un model de realizare a *hărții potențialului arheologic* ce ar trebui să stea la baza oricărui aviz de descărcare de sarcină arheologică dintr-un anumit areal. Arheologii (sau instituțiile de profil) au obligația să pună la dispoziția administrației publice locale o listă și o hartă completă a siturilor arheologice pentru a se putea verifica în timp util dacă dezvoltatorul va construi peste un posibil sit sau nu. Problema este că, de obicei, aceste hărți se întocmesc „din mers”, adică la cerere și numai punctual, strict pentru aria de cuprindere a viitoarei construcții. În România nu a existat (și nici nu se întrevede în viitorul apropiat) un program național de localizare și cartare a tuturor siturilor arheologice din teritoriu. Acest lucru face ca foarte multe situri (de fapt majoritatea lor) să nu fie cunoscute arheologilor și, implicit, autorităților locale, deoarece *ele încă nu sunt identificate!* Neajunsul principal al unei astfel de situații este credința generalizată în rândul autorităților locale și centrale că dacă nu avem hărți ale potențialului arheologic pe cale de consecință ele nici nu există! Ori această monografie arheologică dovedește contrariul, arătând că indolența arheologilor și neimplicarea autorităților pot avea repercusiuni majore în ceea ce privește protejarea patrimoniului și moștenirea culturală a unei țări.

Deși *Ghidul privind metodologia de elaborare și conținutul cadru al Planului Urbanistic General GP 038/1999*, aprobat prin ordin al Ministerului Ordinii Publice și Amenajării Teritoriului nr. 13N din 10.03.1999 prevede ca siturile arheologice să fie trecute în *planul de urbanism general* al localității, de elaborarea căruia primăriile respective sunt direct interesate, el este, de cele mai multe ori, ignorat. La întocmirea acestui plan de urbanism trebuie să existe și un studiu istoric al localității, care să cuprindă toate siturile și monumentele arheologice și de cultură, marcate cu exactitate pe hartă. Din păcate, în foarte multe cazuri, interesele economice locale, imobiliare, agricole sau industriale, primează în detrimentul patrimoniului arheologic, astfel încât arhitecții eludează legea și nu respectă normativele.

Studiile de caz prezentate în lucrarea de față, prin care se atrage atenția asupra unor lucrări imobiliare care deja au afectat siturile arheologice, precum și asupra ignorării legii și obținerea avizelor de construcție fără descărcare de sarcină arheologică, nu fac decât să dovedească (dacă mai era cazul) adevărul celor afirmate de noi, și se constituie într-un semnal de alarmă la adresa autorităților și a mentalității noastre naționale.

Protejarea patrimoniului arheologic are o legătură directă, nu doar cu politicile culturale (conservare, restaurare, educare etc.), ci și cu reformele economice (dezvoltarea agriculturii, fondului forestier și funciar, turismului, dezvoltarea durabilă). Realizarea unor politici și reforme echilibrate și raționale, fără un cadru legislativ și infrastructuri strict necesare, este practic imposibilă³³⁰.

Este evident că patrimoniul arheologic aparține nu doar arheologilor, el este parte a moștenirii culturale comune, iar protecția acestuia este o obligație morală a fiecărui popor și a întregii umanități: a păstra moștenirea culturală pentru generațiile viitoare!

Dezvoltarea durabilă a zonelor de interes arheologic este obiectiv de interes național, iar protejarea și punerea în valoare a patrimoniului arheologic din aceste zone constituie un demers public.

Situl arheologic reprezintă o resursă turistică prin: **loc** (extrem de important, în competiție directă cu alte atracții turistice, pe care le pot substitui și/sau completa); **grad de atractivitate** (depinde de valoarea cultural-istorică, gradul de amenajare); **beneficii** (culturale, sociale, propagandă, relaxare, activități cultural-artistice, sportive, recreative); **responsabilități educaționale, morale și etice**.

Patrimoniul cultural are o importanță multivalentă, de natură estetică, istorică, științifică, socială, economică sau educațională. În valorificarea acestor aspecte, factorii responsabili trebuie să se asigure că utilizarea monumentelor culturale de către societate nu sacrifică însăși trăsăturile care definesc importanța acestora. Importanța unui monument de cultură nu rezidă, însă, doar în posibilitatea ca acesta să reprezinte o sursă de venituri. Au fost, astfel, identificate, în cadrul valorii totale a unui bun cultural, două

³³⁰ S. Musteață, *Protecția patrimoniului arheologic*, Chișinău, 2008, p. 16.

categorii principale de valori: *valori opționale* și *valori nonprofit*. De asemenea, au fost identificate două tipuri de beneficii ce pot fi obținute de pe urma siturilor arheologice: *curente* și *potențiale*. În prima categorie, aceea a *beneficiilor curente*, intră avantajele pe care situl respectiv le poate oferi comunității locale. În același timp siturile arheologice pot oferi și *beneficii potențiale*, ca de exemplu rezultatele științifice care pot fi obținute prin viitoare investigații, sau oportunități educative create prin prezentarea și interpretarea sitului vizitatorilor. În ceea ce privește evaluarea patrimoniului din punct de vedere economic, au fost identificate, până în prezent, patru mijloace analitice diferite. Cele mai des folosite sunt studiile de tipul "*willingness-to-pay*" și studiile de impact, pentru care economiștii au, în general, o predilecție deosebită. Prin primul tip de studiu este reflectată, în primul rând, disponibilitatea publicului de a plăti taxele de vizitare a diferitelor obiective culturale, în vreme ce cel de al doilea tip de studiu, studiul de impact, măsoară importanța economică a unui bun cultural, în funcție de veniturile pe care acest bun le generează, atât direct cât și indirect. Acest din urmă studiu este mai popular, având în vedere că, potrivit lui, cheltuielile pe bunuri culturale aduc și beneficii economice.

Rolul comunității locale trebuie să devină tot mai important, nu numai în virtutea dreptului acesteia de a-și cunoaște rădăcinile istorice și trecutul, ci și pentru cultivarea interesului de a proteja patrimoniul cultural, mai ales în rândul tinerilor.

Pentru ca ideea de conservare integrată a patrimoniului arheologic, formulat în Convenția de la La Valetta (art. 5), să permită transmiterea într-o formă cât mai intactă, nealterată, în context original, către generațiile viitoare a patrimoniului arheologic, dar în același timp pentru ca protejarea acestuia să nu îngreuneze amenajările publice sau private, și mai cu seamă pentru evitarea distrugerii patrimoniului arheologic, elaborarea unor documentații de urbanism fără consultări sistematice între arheologi, urbanisti și specialiști în amenajarea teritoriului este o practică dăunătoare, nedorită și ilegală.

Considerăm că, prin excelență și pentru prima dată în România, spiritul civic și dragostea pentru cultură a învins în cadrul unei comunități cum este cea de la Moșnița Veche, demonstrând că, de la oameni simpli la autorități, se pot implica concret și necondiționat în cunoașterea, conservarea și protejarea patrimoniului local. Implicarea activă și sprijinul financiar a făcut posibil un astfel de demers, dovedind că respectarea trecutului nu reprezintă pentru acești oameni doar un deziderat demagogic, iar integrarea în valorile europene se face mult mai simplu de jos în sus, prin culturalizare, educare și responsabilizare, efortul lor trebuind să dea de gândit forurilor politice și administrative centrale.

În ansamblul său, lucrarea *Geografia istorică a zonei Moșnița Veche. Rezultatele cercetărilor arheologice de teren*, cu inevitabilele sale minusuri, credem că oferă o estimare a potențialului arheologic al zonei de câmpie joasă a Banatului fiind, înainte de toate, o bază informațională care va putea fi completată prin cercetări similare în zone limitrofe sau în alte regiuni.

THE HISTORICAL GEOGRAPHY OF MOȘNIȚA VECHE AREA. ARCHAEOLOGICAL SURVEY RESULTS³³¹

Abstract

Finally, after almost two years of systematic field walking and artifact processing, which started in March 2010, we accomplish our goal and achieve the form of a volume which can be regarded as an informational database accessible to everyone and the starting point of a future historical interpretation.

If judged in comparison, the first chapter, consisting of the description of the geography of Mosnita area (Chapter 1), may seem a little too large. However, in a historical geography approach of an area, and especially in archaeology, establishing a clear relation between the geographical surroundings and human inhabitation has to be the basis of every research project. The man of Prehistoric, Ancient, and Medieval Times was deprived of the advantages of technology which would allow modifications in the environment and had to make the most of what nature offered, by adapting. Trying to understand the extent of this relationship was not easy, to say the least, because the area has suffered drastic and fundamental modifications in the last two centuries as a result of massive anthropic interferences dating back to the Habsburg rule and ending today.

The systematic field walking, done between 2010 and 2011, revealed an area affected by major works, which substantially modified the initial geographical situation. The new residential district, with their access roads and also such as drainage pipes, make understanding the local geography very difficult, as the members of the research team had to see the actual geography hidden behind all these modern features. To successfully do this we had to resort to working with historical cartographical maps, which allow a "time travel" to the times of the second half of the 18th century when the Habsburg Empire topographers managed to record the last image of the unaltered geography of the area. In order to bring forward the stages of altering the natural environment we proceeded to make a comparative analysis of the cartographic images existent for the years 1769-1975, in order to understand the landscape dynamics and to try to understand the evolution of geographical features to hydrography and microgeomorphology and also by analyzing toponyms.

Special regard was also given to raw material provenance. During research we made note of a significant number of areas where iron outcrops could be seen at the surface, which were in evident relation to some archaeological points of interest. With this in mind it is possible to say that during historic or prehistoric times, this precious raw matter may not have been all imported from the mountainous area of the Banat region, and could have been locally exploited. The discovery of some iron agglomerations, impossible to date unfortunately, may be evidence towards this statement. However, we were not able to make any metalographical analysis in order to obtain a more satisfactory answer.

In order to cover all 2700 ha, area arbitrarily settled upon for this research, we had to frequently adapt and modify our research methods. Thus, the second chapter is reserved to the detailed description of the procedures used to accomplish the present research, but also in some similar projects, such as Liebling. At first, our approach to explaining this may seem a little superfluous but we retain the opinion that it is very much necessary, because, as far as we know, to this day there is no textbook dedicated to this kind of research in Romanian archaeology. We hope that the methodology we employed will at least become a starting point, if not a standard, in such enterprises.

The present volume contains a huge amount of information in the two Annexes which will undoubtedly be difficult to lecture for the public. But in spite of this, we maintain our opinion that a detailed presentation of the archaeological artifacts retrieved is most important, for it is the base for historical interpretation. By following a standardized analytical sheet a general analysis of all situations encountered was performed as well as a preliminary interpretation. We are well aware that information resulted from non-invasive survey archaeology is limited in regards to the number of artifacts retrieved, of their conservation state and of the lack of primary context. However even such a "surface view" can

³³¹ Traducere O. Borlea.

become most useful in assessing the evidence of human inhabitation throughout history, which was observed in many archaeological points of interest over the entire area, which completely changed the image of historical inhabitation of this area, previously considered a uninhabitable marsh.

Furthermore, based in this research maps were created, now accessible to everyone, which mark all archaeological points of interest, which allow establishing research strategies for similar areas. Concerning the recent construction works in the area they may prove useful to both archaeologists and architects, in minimizing the risk of archaeological site destruction.

Studies of the area are scarce and information likewise and only numbered 8 known archaeological sites for this area, which proved extremely difficult to pin point on site (details in annex 1). Unfortunately, this is common situation in regard to previously identified sites and reduces their importance to a statistical one.

The systematic field survey made allowed us to identify 93 archaeological points of interest be they settlements, anthropic structures of unknown purpose, linear earthworks etc. The finding, processing and interpretation of information paint a very dynamic and complex image of human presence in the low plains of the Banat region.

It is true that some of the areas flagged by us as archaeologically important can be considered to have only few artifacts, and their relevance might be disputed. However, we included all discoveries, for many reasons, because the number of artifacts recovered is in direct relation to the state of the land. For example a fallow is very difficult to find artifacts in and, on the other hand, agricultural practices may bring about a relative multitude of artifacts, all situations having been explained in detail in the report sheets, as every archaeological point of interest was given reason for its inclusion in the list.

After the analyzing of the artifacts in their entirety we could observe a chronological span dating from Neolithic to modern times, with specific intensities. The largest part of the geographical locations named as archaeological points of interest are multilayered, which adds to our previous statement, referring to the use of favorable geographical features.

The prehistoric finds, impossible to accurately date or culturally distinguish because of the lack of typical material, only amount to about 14%. Neolithic finds account for 9 % of discoveries, some of which are important sites, prone to systematic archaeological research. Rich finds might be regarded as completions of archaeological repertoires of neighbouring villages, such as Bucovat. The percentage of Neolithic finds is close to the one identified in Liebling. Eneolithic is poorly represented with only 1%.

If areas such as Liebling and Vinga Plain are rich in Bronze Age finds, Mosnita seems different, with less than 4% of finds belonging to this time frame. At this point, is hard to explain. It can be due to a preference for high plains, but only future research into other areas of Banat will allow more relevant conclusions.

Hallstatt finds amount to 7%, slightly higher than Liebling. The discoveries, pretty rich, can't be all culturally assigned with certitude. Corroborating these with recent finds from Unip-“Dealul Cetatuica”, may shed a new light on the spatial distribution of cultures such as Gáva, Gornea – Kalakača or Basarabi in the lower course of the Timis River.

We bring forth into discussion a considerable number of finds which can be dated 1st century BC – 1st century AD (8% of archaeological points of interest). The times of the Dacian Kingdom is not well documented in the Banat, and the numerous finds at Mosnita change the perception on the number of settlements belonging to this era. Put in perspective by the finds of Unip-“Dealul Cetatuica”, such finds seem to contribute to a more coherent image of Dacian settlements in the Banat plains. However, such finds seem to be absent from Liebling, where only two areas present Celtic ceramics, which can be loosely dated between 3rd-2nd century BC.

The high number of 2nd-4th century AD finds (14%) is harder to explain. The same situation is observed in Liebling where such discoveries have a high frequency, also true for other areas in the plains of the Banat. In regards to this we propose three theories which might explain such a situation, but we have to say that the present stage of research cannot yield definite answers. It is only certain that only future systematic research in more areas in the Banat region and more detailed studies concerning the “gray ceramics” could lead to more clear hypotheses, that will be above mere speculations. The evident contrast between the high number of areas with 3rd-4th century AD discoveries and the ones dated

between 5th and 8th century AD (2% and some are uncertain) is tied, of course, to the ethno-geographical disturbances of the Migration Age.

Medieval discoveries are also numerous with 6% assigned to Early Middle Ages, 18% to the intermediate period and 10 % to Late Middle Ages, situation similar to the one observed in Liebling. By carefully documenting Late Middle Ages finds (17-18th century), many times ignored by researchers (because of their schooling focused on older periods) we could establish a image of the anthropic landscape of the area before the works employed by the Habsburg Empire in the 18th century and add some interesting information to the history and demography of pre-modern Banat.

The research, with its covering of 2700 ha of the assigned territory of a commune, which, given previous archaeological and geomorphologic information, was unlikely to yield any results, has proven extremely relevant, changing completely the known situation of the area, a result also found in the research of Liebling area and also Alios, Igris or Dealurile Lipovei.

In light of these results we find there are a number of serious questions to be asked:

- How much of the historical and prehistoric reality do we really understand and what is truly relevant?
- Can we really compose major synthesis or any realistic theoretical model based on our knowledge so far?

The answer is not hard to find. By tracing on the map the distribution of the known archaeological points of interest we find that most are found in the vicinity of modern ways of communication (roads, rail roads etc) and actually reflect a research pattern and not a historical reality.

It is certain than in this time, still dominated by the great synthesis of the past, but also by the tendency to adopt or create new research models, the absence of a relevant informational database is felt on every level of research, from ceramic typology to relevant writings, where the situation is dire. In our opinion the scientific interpretation must begin firstly with facts.

In its entirety, the *Historical Geography of the Mosnita Veche Area: Field Survey Results*, even if it may be lacking in some areas, offers still an accurate estimate of the archaeological potential of the low plains of the Banat region, being, first and foremost, a informational database which can be expanded by research in neighbouring areas or even other regions.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

<i>AB, S.N.</i>	<i>Analele Banatului. Serie Nouă. Muzeul Banatului. Timișoara</i>
<i>AE</i>	<i>Archaeologiai Értésítő. Budapesta</i>
<i>AIIA Cluj</i>	<i>Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj Napoca</i>
<i>AISC</i>	<i>Anuarul Institutului de Studii Clasice, Cluj Napoca</i>
<i>AMCS</i>	<i>Arheologia Medievală. Muzeul Caraș-Severin</i>
<i>AMN</i>	<i>Acta Musei Napocensis. Muzeul de Istorie. Cluj-Napoca</i>
<i>AMP</i>	<i>Acta Musei Porolissensis. Muzeul de Istorie și Artă. Zalău</i>
<i>AO</i>	<i>Arhivele Olteniei. Craiova</i>
<i>Apulum</i>	<i>Apulum. Acta Musei Apulensis. Alba Iulia</i>
<i>ATS</i>	<i>Acta Terae Septemcastrensis. Universitatea „Lucian Blaga”. Sibiu</i>
<i>Banatica</i>	<i>Banatica. Muzeul Județean Caraș-Severin. Reșița</i>
<i>BAR. IS</i>	<i>British Archaeological Reports. International Series. Oxford</i>
<i>BMMN</i>	<i>Buletinul Muzeului Militar Național. București</i>
<i>Carpica</i>	<i>Carpica. Muzeul județean de istorie și artă. Bacău</i>
<i>CCA</i>	<i>Cronica Cercetărilor Arheologice. Comisia Națională de Arheologie. București</i>
<i>Crisia</i>	<i>Crisia. Muzeul Țării Crișurilor. Oradea</i>
<i>Dacia</i>	<i>Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Institut „V. Pârvan”. București</i>
<i>Dacia N.S.</i>	<i>Dacia. Nouvelle Series. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne. Institut „V. Pârvan”. București</i>
<i>EN</i>	<i>Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie și Istoria Artei. Cluj-Napoca</i>
<i>Erdélyi Múzeum</i>	<i>Erdélyi Múzeum. Cluj</i>
<i>FA</i>	<i>Folia Archaeologica</i>
<i>Gemina</i>	<i>Gemina, Muzeul Banatului. Timișoara</i>
<i>MCA</i>	<i>Materiale și Cercetări Arheologice. București</i>
<i>PB</i>	<i>Patrimonium Banaticum. Timișoara</i>
<i>PZ</i>	<i>PRAEHISTORISCHE ZEITSCHRIFT. Berlin</i>
<i>RAC</i>	<i>Revista Arhivelor. Cluj Napoca</i>
<i>RI</i>	<i>Revista Istorică. București</i>
<i>RISBC</i>	<i>Revista Institutului Social Banat Crișana. Timișoara</i>
<i>RMM.MIA</i>	<i>Revista muzeelor și monumentelor. Seria monumentelor istorice și de artă. București</i>
<i>RMMN</i>	<i>Revista Muzeului Militar Național</i>
<i>RVM</i>	<i>Rad Vojvodjanskih Muzeja. Novi Sad</i>
<i>SAC</i>	<i>Situri Arheologice Cercetate în perioada 1983-1992, vol. 1, Brăila, 1996 ; vol. 2. București, 1997</i>
<i>SCC</i>	<i>Studii și Comunicări de Etnografie și Istorie. Caransebeș</i>
<i>SCIV(A)</i>	<i>Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie. București</i>
<i>SGB</i>	<i>Studii de Geografie a Banatului. Universitatea de Vest din Timișoara</i>
<i>SIB</i>	<i>Studii de istoria Banatului. Universitatea de Vest din Timișoara</i>
<i>SMIM</i>	<i>Studii și materiale de istorie medie. București</i>
<i>TD</i>	<i>Thraco-Dacica. Institutul de Tracologie. București</i>
<i>Tibiscum</i>	<i>Tibiscum. Studii și comunicări de etnografie-istorie. Caransebeș</i>
<i>Tibiscus</i>	<i>Tibiscus. Muzeul Banatului. Timișoara</i>
<i>Ziridava</i>	<i>Ziridava. Muzeul Județean Arad</i>

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Anghelinu, Mircea	<i>Evoluția gândirii teoretice în arheologia din România. Concepte și modele aplicate în preistorie</i> , Târgoviște, 2003.
Ardelean, Victor	<i>Modificări ale peisajului geografic în urma lucrărilor hidroameliorative din Câmpia Banatului</i> , în SGB, 2, 1972, p. 98-104.
Ardelean, Victor; Zăvoianu, Ion	<i>Județul Timiș</i> , București, 1979.
Banning, E.B.	<i>Archaeological survey</i> , New York, 2002.
Băcănar, I.; Ghercec, I.	<i>Harta așezărilor omenesti atestate în decursul mileniului al II-lea în Banatul Românesc – considerații și interpretări geografice</i> , în <i>Studii și cercetări geologice, geofizice, geografice. Seria Geografie</i> , tom XVI, nr. 2, București, 1969, p. 213-223.
Bălănescu, Dana; Lazarovici, Gheorghe	<i>Considerații privind tipologia și evoluția vaselor-capac din cultura Vinča (descoperiri din "Clisura Dunării")</i> , în <i>Banatica</i> , 5, 1977, p. 17-44.
Bejan, Adrian; Măruia, Liviu	<i>Sănnicolau Mare, jud. Timiș. Punct: „Seliște”</i> , în <i>Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2004</i> , București, 2005, p. 327-329.
Bejan, Adrian; Măruia, Liviu; Tănase, Daniela	<i>Un mormânt cu podoabe de aur din epoca sarmatică timpurie descoperit la Sănnicolau Mare - Seliște (jud. Timiș)</i> , în <i>AB, S.N.</i> , 19, 2011, p. 161-180.
Bejan, Adrian; Zărnescu, Alexandru	<i>Fântână de lemn descoperită la Timișoara</i> , în <i>Tibiscus</i> , 4, 1975, p. 233-239.
Binder, P.	<i>Lista localităților din Banat de la sfârșitul secolului al XVII-lea</i> , în <i>Studii de Istorie a Banatului</i> , 2, 1970, p. 61-68.
Bizerea, Marius	<i>Cadrul natural și social al Banatului</i> , în Bizerea, Marius; Frăsinel, N.; Grigore, S. (Ed) <i>Aspecte din flora și fauna Banatului</i> , Timișoara, 1972, p. 8-25.
Bizerea, Marius	<i>Relieful județului Timiș</i> , în <i>Tibiscus</i> , 1971, p. 179-188.
Bizerea, Marius	<i>Zona vulcanismului noroios în Câmpia Întă a Vinga</i> , în <i>Lucrări Științifice ale cadrelor didactice, Institutul Pedagogic din Timișoara</i> , Timișoara, 1985, p. 255-268.
Bizerea, Marius, Bizerea, F.	<i>Localizarea așezărilor din Banat consemnate în „Gesta Hungarorum”</i> , în <i>Studii de Istorie a Banatului</i> , 5, 1978, p. 1-16.
Bóna, Istvan	<i>Die Mittlere Bronzezeit Ungarns und ihre Südöstlichen Beziehungen</i> , Budapest, 1975.
Boroffka, Nikolaus	<i>Folosirea fierului în România de la începuturi până în secolul VIII î.e.n.</i> , în <i>Apulum</i> , 24, 1987, p. 55-77.
Brukner, Bogdan; Jovanović, Borislav; Tasić, Nikola	<i>Praistorija Vojvodine</i> , Novi Sad, 1974.
Butlin, R.A., Dodgshon, R.A.	<i>An historical geography of Europe</i> , Oxford University Press, 1998.
Butlin, R.A.	<i>Historical geography: through the gates of space and times</i> , London, 1993.
Butlin, R.A., Roberts, N.	<i>Ecological relations in historical times: human impact and adaptation</i> , Blackwell, 1995.
Calincof, Eleonora	<i>Contribuții documentare privind localitatea Moșnița în secolul al XVIII-lea</i> , în <i>SIB</i> , 16, (1992), 1993, p. 179-196.

Carter, F.W.	<i>An historical geography of the Balkans</i> , London, 1977.
Cârciumaru, Marin	<i>Studiul paleoclimatic și geocronologic asupra unor stațiuni paleolitice din Banat</i> , în Fl. Mogoșanu, <i>Paleoliticul din Banat</i> , București, 1978, p. 90-97.
Chevereșan, Alexandru	<i>Monografia comunei Deta, scrisă cu ocazia Jubileului de 200 ani de la înființarea comunei 1724-1924</i> , Timișoara, 1925.
Chiu, Florentina	<i>Cercetări arheozoologice în situl neolitic de la Foeni- Cimitirul ortodox (jud. Timiș). Campania 2002</i> , în <i>Analele Banatului. Serie Nouă</i> , 10-11, 2002- 2003, 1, p. 13-20.
Chiu, Florentina	<i>Raport preliminar al materialului faunistic din așezarea fortificată din prima epocă a fierului de la Herneacova (jud. Timiș)</i> , în <i>Patrimonium Banaticum</i> , 2, 2003, p. 87-93.
Crețan, Remus; Frățilă, Vasile	<i>Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș</i> , Timișoara, 2007.
Darby, H.C. (ed.)	<i>The relations of history and geography. Studies in England, France an United States</i> , University of Exeter Press, 2002.
Decei, Aurel	<i>Aspecte economice și sociale din viața Banatului în epoca otomană</i> , în <i>Studii de Istorie a Banatului</i> , 3, 1974, p. 12-26.
Dillon, B. D. (ed.)	<i>Practical archaeology. Field and laboratory techniques and archaeological logistics</i> , Los Angeles, 1993.
Dincauze, D. F.	<i>Environmental archaeology. Principles and practice</i> , Cambridge, 2000.
Dorogostaisky, Leonard	<i>Utilizarea imaginilor satelitare, ortofotogramelor, hărților topografice, GPS-ului și fotografiei digitale la realizarea perieghezelor. Studiu de caz: descoperirea fortificației preistorice de la „Valea Alioșu”, Alioș (comuna Mașloc, județul Timiș)</i> , în <i>SIB</i> , 32-33, 2008-2009, p. 256-274.
Drașovean,Florin; Doina,Benea; Mare, Mircea; Muntean, Marius; Tănase, Daniela; Crânguș, Mariana; Chiu, Florentina; Micle, Dorel; Regep-Vlascici, Simona; Szentmiklosi, Alexandru; Ștefănescu, Atalia; Timoc, Călin	<i>Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița. DN - varianta ocolitoare Timișoara, km. 549+076 - DN 69 km. 6+430</i> , Timișoara, 2004.
Drașovean, Florin	<i>Observații pe baza unor materiale inedite privind raporturile dintre culturile Starčevo-Criș, Vinča A și lumea liniară în nordul Banatului</i> , în <i>Apulum</i> , 26, 1989, p. 9-47.
Dumitrașcu, Sever	<i>Considerații geomorfologice, pedologice și geografice privind nord-vestul României în epocile dacică și romană</i> , în Iaroslavschi, Eugen, Crișan, V.; Florea, Gelu, Gheorghiu, G. (red.), <i>Studii de istorie antică: omagiu profesorului Ioan Glodariu</i> , Deva, 2001, p. 279-286.
El Susi, Georgeta	<i>Analogii și diferențe între economiile animaliere ale comunităților Vinča C și grupul Foeni din Banat</i> , în <i>Banatica</i> , 16, 2003, 1, p. 135-151.
El Susi, Georgeta	<i>Cercetări arheozoologice preliminare în situri Starčevo-Criș timpurii din Câmpia Banatului. Fauna de la Foeni-Gaz și Dudeștii Vechi (Jud. Timiș)</i> , în <i>Analele Banatului</i> , 2001, p. 15-40.

El Susi, Georgeta	<i>Studiu preliminar al materialului faunistic din așezarea neolitică Parța-tell II (jud. Timiș), în Analele Banatului. Serie Nouă, 6, 1998, p. 129-152.</i>
El Susi, Georgeta	<i>Vânători, pescari și crescători de animale în Banatul mileniilor VI î. Chr. I d. Chr. Studii arheozoologice, Timișoara, 1996.</i>
Farinelli, F.	<i>Friedrich Ratzel and the nature of (political) geography, în Political Geography, 19, 2000, 8, p. 943-955.</i>
Feneșan, Costin	<i>Cultura otomană a vilayetului Timișoarei (1552-1716), Timișoara, 2004.</i>
Fizeșan, V.	<i>Navigația pe Canalul Bega în trecut. Preconizări actuale și de viitor, în Probleme actuale în gospodărirea apelor. Concepții de cercetare – proiectare – exploatare, 1, Timișoara, 1982, p. 108-118.</i>
Forțiu, Sorin	<i>Este Timișoara antică Zurobara ? Nu ! Și totuși, unde este Zurobara, pe www.banat.ro/academica/Zurobara.pdf, accesat la 28.11.2012.</i>
Frățilă, Vasile	<i>Lexicologie și toponimie românească, Timișoara, 1987; idem, Studii de toponimie și dialectologie, Timișoara, 2002.</i>
Frățilă, Vasile; Goicu, Viorica; Suflețel, Rodica	<i>Dicționarul toponimic al Banatului (A-B), vol. I, Timișoara, 1984.</i>
Frățilă, Vasile; Goicu, Viorica; Suflețel, Rodica	<i>Dicționarul toponimic al Banatului (F-G), vol. IV, Timișoara, 1986.</i>
Frățilă, Vasile; Goicu, Viorica; Suflețel, Rodica	<i>Dicționarul toponimic al Banatului (H-L), vol. V, Timișoara, 1987.</i>
Frățilă, Vasile; Goicu, Viorica; Suflețel, Rodica	<i>Dicționarul toponimic al Banatului (M-N), vol. VI, Timișoara, 1989.</i>
Gheorghe, Ianoș; Goian, Mircea; Pușcă, Iulian	<i>Solurile Banatului. Evoluție și caracteristici agrochimice, Timișoara, 1995.</i>
Ghibedea, V.	<i>Anomalii ale regimului precipitațiilor atmosferice din Banat, în Geografia Banatului, Timișoara, 1976, p. 53-67.</i>
Ghibedea, V.; Băcanu, L.; Grigercsik, E.	<i>Topoclimatele din Câmpia Banatului, în Studii de Geografie a Banatului, 2, 1972, p. 45-75.</i>
Ghibedea, V.; Grigercsik, E.; Băcanu L.	<i>Precipitațiile atmosferice în Câmpia Banatului și în dealurile piemontane vecine, în Studii de Geografie a Banatului, 1, 1970, p. 59-98.</i>
Gogâltan, Florin	<i>About the Early Bronze Age in the Romanian Banat, în Tasič, Nicola (ed.), The Yugoslav Danube Basin and the Neighbouring Regions in the 2nd Millenium B.C., Belgrade-Vršac, 1996, p. 43-64.</i>
Gogâltan, Florin	<i>Bronzul mijlociu în Banat. Opinii privind grupul Cornești-Crvenka, în P. Rogozea, V. Cedică (ed.), Festschrift für Florin Medeleț. Zum 60. Geburtstag, Timișoara, 2004, p.79-153.</i>
Gordon, E.	<i>An historical geography of Europe, London, 1967.</i>
Gornic, Florin	<i>Monografia localității Moșnița Veche (județul Timiș, România). 675 de ani de atestare documentară, Timișoara, 2009.</i>
Graham, B.; Ashworth, G. J.; Tunbridge, J. E.	<i>A Geography of Heritage: Power, Culture and Economy, London, 2000.</i>
Griselini, Francesco	<i>Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei, Timișoara, 2006.</i>

Guboglu, M.	<i>Călătoria lui Evlya Celebi efendi în Banat</i> , în <i>SIB</i> , 2, 1970, p. 23-60.
Gumă, Marian	<i>Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României</i> , București 1993.
Gumă, Marian	<i>Epoca bronzului în Banat. Orizonturi cronologice și manifestări culturale</i> , Timișoara, 1997.
Gumă, Marian	<i>The end of the Bronze Age and the beginning of the Early Iron Age in south-western Romania, western Serbia and north-western Bulgaria. A short review</i> , în <i>TD</i> , 16, 1-2, 1995, p.99-138.
Gumă, Marian; Gumă, Nicoleta	<i>Săpături de salvare de la Valea Timișului (Județul Caraș-Severin)</i> , în <i>Banatica</i> , 4, 1977, p.45-68.
Gyuriș, Alexandru	<i>Contribuții la geografia istorică a Banatului în secolele VI-XII</i> , în <i>AB, S.N.</i> , 4, 1995, p. 393-413.
Hammond, N.G.L.	<i>A History of Macedonia. Historical Geography and Prehistory</i> , vol. I-II, Oxford University Press, 1972.
Hardy, D.	<i>Hystorical geography and heritage studies</i> , în <i>Area</i> , 20, 1988, 4, p. 333-338.
Hațegan, Ioan	<i>Habitat și populație în Banat (secolele XI-XX)</i> , Timișoara, 2003.
Herescu, D.; Prelushek R.	<i>Unele considerații privind gospodărirea apelor mari în sistemul de conexiune Timiș – Bega</i> , în <i>Probleme actuale în gospodărirea apelor. Concepții de cercetare – proiectare – exploatare</i> , 1, Timișoara, 1982, p. 95-100.
Ianoș, Gheorghe	<i>Cercetări referitoare la degradarea terenurilor agricole din Banat ca urmare a proceselor de pantă</i> , în <i>Analele Universității din Oradea. Seria Geografie</i> , 5, 1995, p. 176-183.
Ianoș, Gheorghe	<i>Considerații asupra procesului de formare și evoluție a solurilor din cadrul principalelor forme de relief din Banat</i> , în <i>Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria Geografie</i> , 1, 1994, p. 69-80.
Ianoș, Gheorghe	<i>Geografia solurilor – cu noțiuni speciale de pedologie</i> , Timișoara, 2004.
Ianoș, Gheorghe	<i>Riscuri pedohidrice în partea central-vestică a Câmpiei Banatului</i> , Timișoara, 2008.
Ianoș, Gheorghe	<i>Solurile Banatului. Condiții naturale și fertilitate</i> , Timișoara, 1997.
Ianoș, Gheorghe	<i>Solurile Banatului. Prezentarea cartografică a solurilor agricole</i> , Timișoara, 1998.
Ianoș, Gheorghe; Goian, Mircea	<i>Solurile Banatului. Evoluție și caracteristici agrochimice</i> , vol. I, Timișoara, 1995.
Jevtić, Miloš	<i>On tools for ornamentation of the pottery in the Basarabi culture</i> , în <i>Banatica</i> , 12, 1, 1993, p. 113-129.
Lascu V.; Brătean, D.; Petrescu, D.	<i>Considerații climatice asupra regimului termic al părții de vest a României</i> , în <i>Geografia Banatului</i> , Timișoara, 1976, p. 83-88.
Lazarovici, Gheorghe	<i>Așezarea neolitică de la Parța</i> , în <i>Tibiscus</i> , 2, 1972, p. 3-26.
Lazarovici, Gheorghe	<i>Cu privire la neoliticul din Banat</i> , în <i>Tibiscus</i> , 3, 1974, p. 45-63.
Lazarovici, Gheorghe	<i>Cultura Vinča A în Banat</i> , în <i>ActaMN</i> , 7, 1970, p. 473-487.
Lazarovici, Gheorghe	<i>Die Beziehungen der Vinča A Phase zu Nordthessalien und dem Sud Balkan</i> , în <i>Apulum</i> , 15, 1977, p. 19-26.
Lazarovici, Gheorghe	<i>Gornea-Preistorie</i> , Reșița, 1977.
Lazarovici, Gheorghe	<i>Tipologia și cronologia culturii Vinča din Banat</i> , în <i>Banatica</i> , 2, 1973, p. 25-54.
Lazarovici, Gheorghe	<i>Tipologia și cronologia materialului vinčian de la Balta Sărată (campania din 1963)</i> , în <i>ActaMN</i> , 12, 1975, p. 13-17.
Lazarovici, Gheorghe	<i>Unele probleme ale neoliticului din Banat</i> , în <i>Banatica</i> , 1, 1971, p. 17-

	31.
Lazarovici, Gheorghe	<i>Vinča veche în Banat</i> , în <i>Cultura Vinča în România</i> , Timișoara, 1991, p. 19-20.
Lazarovici, Gheorghe Săcărin, Caius	<i>Epoca bronzului în „Clisura Dunării”</i> , în <i>Banatica</i> , 5, 1979.
Lázsló, Attila	<i>Începuturile metalurgiei fierului pe teritoriul României</i> , în <i>SCIV</i> , 26, 1975, 1, p. 17-40.
Leutschaft, S.; Velimirovici, P.	<i>Elemente de bază în amenajarea hidrotehnică a spațiului în Banat</i> , în <i>Probleme actuale în gospodărirea apelor. Concepții de cercetare – proiectare – exploatare</i> , 1, Timișoara, 1982, p. 85-91.
Lotreanu, Ioan	<i>Monografia Banatului</i> , Timișoara, 1935, vol. I, p. 15-51.
Luca, Sabin, Adrian	<i>Așezarea Starčevo-Criș de la Libcova-Ornița</i> , în <i>Banatica</i> , 9, 1987, p. 13-24.
Luca, Sabin, Adrian	<i>Contribuții la istoria artei neolitice-plastica așezării de la Liubcova-“Ornița” (jud. Caraș-Severin)</i> , în <i>Banatica</i> , 10, 1990, p. 6-42.
Luca, Sabin, Adrian	<i>Die Vinča-Siedlung aus Rumess. Die A Phase der Vinča-Kultur in Sibienbürgen</i> , în <i>Sargetia</i> , 26, 1, 1995-1996, p. 45-67.
Luca, Sabin, Adrian	<i>Liubcova-Ornița</i> , Târgoviște, 1998.
Luca, Sabin, Adrian	<i>Stratigrafie și cronologie. Cel mai timpuriu raport stratigrafic dintre culturile Starčevo-Criș și Vinča. Corelația dintre nivelurile V și IV de la Libcova-Ornița</i> , în <i>Sargetia</i> , 21-24, 1988-1991, p. 1-14.
Luca, Sabin, Adrian	<i>Stratigraphie et chronologie. Le plus ancien rapport stratigraphique d'entre les cultures Starčevo-Criș et Vinča-corrélation d'entre les niveaux Ve et IVE de Liubcova-“Ornița”</i> , în <i>Banatica</i> , 11, 1991, p. 141-155.
Luca, Sabin, Adrian	<i>Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu</i> , Sibiu, 2006.
Măhara Grigore	<i>Dealurile Banatului și Crișanei – Aspecte geografice</i> , în <i>Analele Universității Oradea. Seria Geografie</i> , 6, 1996, p. 55-64
Mărgineanțu, Tiberiu	<i>Istoricul comunei Opațița</i> , Timișoara, 1929.
Măruia, Liviu	<i>Cercetări interdisciplinare vizând reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei</i> , Timișoara, 2011.
Măruia, Liviu; Micle, Dorel; Cîntar, Adrian; Bălos, Angelica; Pescaru, Adriana; Stăvilă, Andrei; Bolcu, Lavinia	<i>„Măgura” Uroiului (Hunedoara County, Romania). An Archaeological Site from the perspective of Landscape Archaeology</i> , în <i>Annales d'Université “Valahia” Târgoviște. Section d'Archéologie et d'Histoire</i> , 12, 2010, 1, p. 85-96.
Măruia, Liviu; Micle, Dorel; Cîntar, Adrian; Stăvilă, Andrei; Bolcu, Lavinia; Borlea Oana; Ardelean Mircea; Horak Petru; Timoc, Călin; Floca, Cristian; Vidra Lucian	<i>ArheoGIS – baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren</i> , Cluj Napoca, 2011.
Medovici, Predrag	<i>Kalakača. Naselje ranog gvozdenog doba</i> , Novi Sad, 1988.
Mercier, G.	<i>Between science and homeland: An analysis of Paul Vidal de la Blanche's regionalism</i> , în <i>Cahiers de Géographie du Québec</i> , 45, 2001, p. 389-412.
Meșter, E., Grigore, Ștefan	<i>Considerațiuni asupra numelui și cadrului fizico-geografic al orașului Timișoara</i> , în <i>SGB</i> , 1, 1970, Timișoara, p. 9-29.

Micle, Dorel; Măruia, Liviu; Cîntar Adrian	<i>eGISpat Timis: Topographic 3D Measurements Using the Total Station and GIS Processing in the Analysis of the Archaeological Sites in Timis County, Romania, la Computer Applications to Archaeology 2009 Williamsburg, Virginia, USA. March 22-26, p. 163-164.</i>
Micle, Dorel; Măruia, Liviu; Dorogostaiski, Leonard; Cîntar Adrian	<i>Noi descoperiri arheologice de teren în zona de NV a Banatului, acoperită de Câmpia Vingăi și Dealurile Lipovei(I), în Studii de Istorie a Banatului, 30-31, 2006-2007, p. 7-30.</i>
Micle, Dorel; Măruia, Liviu; Dorogostaiski Leonard	<i>The earth works from Cornești – „Iarcuri” (Orțișoara village, Timiș county) in the light of recent field research, în AB, S.N., Arheologie-Istorie, 14, 2006, 1, p. 283-305.</i>
Micle, Dorel; Măruia, Liviu; Török – Oance, Marcel	<i>The morpho-topographic and cartographic analysis using GIS and Remote Sensing techniques of the archaeological site Cornești “Iarcuri”, Timis County, Romania, în Advances on Remote Sensing for Archaeology and Cultural Heritage Management, Roma, 2008, p. 387-393.</i>
Mihăilescu, Vintilă	<i>Dealurile și câmpiile României, București, 1966.</i>
Milin, Ioan	<i>Monografia comunei Ghiroda, Timișoara 2003.</i>
Morintz, Sebastian	<i>Contribuții la istoria tracilor timpurii, vol. I, București, 1978.</i>
Nedelcu, R.; Man, E.	<i>Lucrări de îmbunătățiri funciare în spațiul hidrotehnic Banat – Județul Timiș. Trecut, prezent și viitor, în Buletinul Științific al Universității „Politehnica” din Timișoara, România. Seria Hidrotehnică. Consacrată sesiunii științifice de 50 de ani de învățământ hidrotehnic în Timișoara, 57, 1998, 2, p. 841-852.</i>
Olaru, Martin	<i>A history of about 300 years of high waters and hydrotechnic constructions in Banat (I), în Review of Historical Geography and Toponomastics, 1, 2006, 1, p. 89-106.</i>
Olvig, K.R.	<i>Historical geography and the society/nature „problematic”: the perspective of. J.F. Schouw, G.P. Marsch and E. Reclus, în Journal of Hystorical Geography, 6, 1980, 1, p. 29-45.</i>
Pál, Engel	<i>A Temesvári és Moldovai Szandzák Törökkori települési (1554-1579), Szeged, 1996.</i>
Pop, Grigor. P.	<i>Dealurile de Vest și Câmpia de Vest, Oradea, 2005.</i>
Pop, Grigor. P.	<i>Definirea, limitele și regionarea Dealurilor de Vest și a Câmpiei de Vest, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Seria Geografie, 50, 2005, 1, p. 183-233.</i>
Posea, Grigore	<i>Câmpia de Vest a României, București, 1997.</i>
Preluschek, E., Jancso, A.	<i>Short history of a Bega – Timiș hydrotechnic system, în The International Conference „Preventing and Fighting Hydrological Disasters. 21-22 november 2002 Timișoara, Timișoara, 2002, p. 201-208.</i>
Rădulescu, Alexandru	<i>Cercetări de arheologie medievală în Banatul de Câmpie, în Studii de Istoria Banatului, 23-25, 1999-2001, p. 45-87.</i>
Rădulescu, Alexandru	<i>Istorie și demografie în Banatul otoman (1552-1716). Realități și ipoteze, în Benea, Doina (ed.), Vilaetul Timișoarei (450 de ani de întemeiere a pașalâcului) 1552-2002, Timișoara, 2002, p. 53-91.</i>
Rădulescu, Alexandru	<i>Observații privind istoriografia Banatului medieval. O privire de ansamblu, în Studii de Istoria Banatului, 21-22, 1997-1998, p. 65-103.</i>
Resch, Friederich	<i>Typologische Studie kultischer Geschichtsdeckel aus der jungsteinzeitlich Siedlung von Parța I, în Banatica, 11, 1991, p. 185-192.</i>

Resch, Friederich	<i>Typologische Studie kultischer Gesichtdeckel aus der jungsteinlichen Siedlung von Parța</i> , în <i>ActaMN</i> , 33, 1, 1996, p. 11-18.
Rustoiu, Aurel	<i>Observații privind ceramica Laténe cu grafit în pastă din România</i> , în <i>TD</i> , 14, 1993, p. 131-142.
Rusu, Mircea	<i>Începuturile metalurgiei fierului în Transilvania</i> , în <i>In memoriam Constantini Daicoviciu</i> , Cluj, 1974, p. 349-360.
Savu, Alexandru	<i>Raionarea fizico-geografică a Câmpiei Tisei</i> , în <i>Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Seria Geologie – Geografie</i> , 1, 1958, p. 75-90.
Seghedi, I.	<i>Alkali-basaltic volcanites from Lucareț-Șanovița. Mineral occurrences in south-western Banat</i> , în <i>Romanian Journal of Mineralogy</i> , Bucharest, 76, 1993, p. 31-36.
Stanciu, E.	<i>Cauzele sinoptice care au generat viituri pe râurile din Banat în luna februarie 1999</i> , în <i>Geographica Timisiensis</i> , 8-9, 1999-2000, p. 103-110.
Stănescu Dan, Lucian Pârvulescu	<i>Timișoara și păsările ei</i> , Timișoara, 2008.
Stoenescu, Ștefan M. (coord.)	<i>Atlasul Climatologic al Republicii Socialiste România</i> , București, 1966.
Suflețel, Rodica; Goicu Viorica	<i>Dicționarul toponimic al Banatului (C)</i> , vol. II, Timișoara, 1985.
Suflețel, Rodica; Goicu Viorica	<i>Dicționarul toponimic al Banatului (D-E)</i> , vol. III, Timișoara, 1986.
Suflețel, Rodica; Goicu Viorica	<i>Dicționarul toponimic al Banatului (O)</i> , vol. VII, Timișoara, 1989; V. C. Ioniță, <i>Glosar toponimic Caraș-Severin</i> , Reșița, 1972.
Szentmiklosi, Alexandru	<i>Locuirea de tip Cruceni-Belegiș de la Cruceni – „Módosi út” (jud. Timiș). Sondajele arheologice din anii 1997 și 1999</i> , în <i>Banatica</i> , 20, 1, 2010.
Szentmiklosi, Alexandru	<i>Un mormânt de incinerare aparținând culturii Cruceni-Belegiș descoperit la Șag (jud. Timiș). A Cremation Grave Belonging to Cruceni-Belegiș Culture Discovered at Șag (Timiș County)</i> , în <i>AB, S.N.</i> , 10-11, 2004, p. 81-92.
Șandor-Chicideanu, Monica	<i>Cultura Zuto Brdo-Gârla Mare. Contribuții la cunoașterea epocii bronzului la Dunărea Mijlocie și Inferioară, vol. I</i> , Cluj-Napoca, 2003.
Tasić, Nikola	<i>Die verbindungen zwichern den spätbronzezeitlichen kulturen in den Südkarpaten und im Donaugebeite</i> , în <i>Banatica</i> , 12, 1, 1993.
Tasić, Nikola	<i>The problem of the Belegiș (Belegiș-Cruceni, Belegiș-Bobda) Culture. Genesis, duration and periodisation</i> , în Drașovean, Florin (ed.), <i>Festschrift für Gheorghe Lazarovici. Zum 60. Geburtstag</i> , Timișoara, 2001.
Tănase, Daniela	<i>Observații cu privire la ceramica din secolele VIII-X descoperită în așezări din Banatul de Câmpie</i> , în Rădulescu, Gabriela (ed.), <i>Vasaria Medievalia</i> , Cluj Napoca 2010.
Timár, Gábor; Molnár, Gábor; Székely, Balázs; Biszak, S.; Varja, J.; Jankó, A.	<i>Planurile celei de-a doua ridicări topografice și varianta lor georeferențiată</i> , în <i>Revista de Geodezie, Cartografie și Cadastru</i> 17, 2008, 1-2, p. 3-15.
Timár, G.; S. Biszak; Székely, B.; Molnár, G.	<i>Digitized maps of the Habsburg Military Surveys – overview of the Project of ARCANUM Ltd. (Hungary)</i> , în M. Jobst (ed.), <i>Preservation in Digital Cartography. Lecture notes in Geoinformation and Cartography</i> , Springer-Verlag, Berlin – Heidelberg, 2011, p. 273-283.
Timár, Gábor; Székely,	<i>Combination of historical maps and satellite images of the Banat region—Re-appearance of an old wetland area</i> , în <i>Global and</i>

Balázs; Molnár, Gábor; Ferencz, Csaba; Kern, Anikó; Galambos, Csilla; Gercsák, Gábor; Zentai, László	<i>Planetary Change</i> , 62, 2008, 1-2, p. 29-38.
Trâncă, Georgeta	<i>Analiza faunistică a materialului din așezarea Coțofeni de la Bocșa-Colțan, jud. Caraș-Severin</i> , în <i>Acta MN</i> , 20, 1983, p. 859-866.
Tufescu, Victor	<i>România. Natură, om, economie</i> , București, 1974.
Turnock, D.	<i>Eastern Europe: An Historical Geography, 1815-1945</i> , London, 1989.
Țărău Dorin; Luca, Marcel	<i>Panoptic al comunelor bănățene din perspectivă pedologică</i> , Timișoara, 2002.
Ujvári, I.	<i>Geografia apelor României</i> , București, 1972.
Uroiuc, Stela	<i>Mineralogia și petrologia solurilor din zona central-nordică a Banatului</i> , Timișoara, 2002; Timișoara, 1988.
Uzum, Ilie	<i>Locuirea feudal timpurie de la Gornea - Țărmuri (jud. Caraș-Severin)</i> , în <i>Banatica</i> , 4, 1977, p. 215-222.
Veliman, V.	<i>Documente turco-osmane privind vilaietul (eialetul) Timișoarei</i> , în <i>Revista Arhivelor</i> , 42, 1985, 4, p. 413-427.
White, G.G., King, T.F.	<i>The archeological survey manual</i> , Left Coast Press, California, 2007.
Zănescu, Alexandru	<i>Pagini din trecutul folosirii și amenajării apelor din sistemul Timiș – Bega</i> , în <i>Probleme actuale în gospodărirea apelor. Concepții de cercetare – proiectare – exploatare</i> , 1, Timișoara, 1982, p. 38-49.

ANEXA 1

REPERTORIUL DESCOPERIRILOR ARHEOLOGICE DIN ZONA DE STUDIU CUNOSCUTE ÎN LITERATURA DE SPECIALITATE

CONSIDERAȚII GENERALE

Consultând literatura de specialitate referitoare la descoperirile arheologice din arealul vizat de studiul nostru am putut constata următoarele:

- există menționate un număr de 8 obiective arheologice propriu-zise, dintre care 2 sunt plasate în hotarul cadastral al Moșniței Noi și 6 în cel al Moșniței Vechi. La acestea se adaugă un număr de două descoperiri izolate de piese (reprezentat din două spade de bronz și un mormânt sarmatic), precum și două piese monetare (un denar roman republican și un *folles* bizantin);
- ca și tipologie a obiectivelor, acestea pot fi clasate astfel: așezări deschise (5); fortificații liniare de pământ (1); tumuli (2+1);
- din punct de vedere cronologic situația în literatură se prezintă astfel: descoperiri neolitice (3); de epoca bronzului (1); hallstattiene (2); epocă sarmatică (1); epocă „romană” (1); epocă medievală (1); descoperiri nedatate (2).

Din păcate această statistică simplă, în urma analizei contextuale și critice a informațiilor, se dovedește a fi complet eronată. În primul rând, indiciile extrem de vagi, ambigue, contradictorii și confuze nu permit identificarea în teren a nici uneia dintre respectivele obiective arheologice, în condițiile în care 2700 de ha de teren au fost investigate sistematic (aici trebuie să punctăm faptul că formulări de tipul „în hotarul satului se semnalează o așezare...” sunt inutilizabile și chiar ridicole pentru o abordare științifică, bazată pe probe și nu pe generalizări.

MOȘNIȚA NOUĂ (comună, jud. Timiș)

I. Obiective arheologice

OBIECTIV 1 EDIT (MOȘNIȚA NOUĂ 1 EDIT)

a. istoricul cercetărilor și date istorice despre sit: întreaga literatură de specialitate consultată vorbește despre o „stațiune” neolitică plasată în hotarul localității Moșnița (*sic!*) (com. Moșnița Nouă, jud. Timiș), fără a oferi niciun indiciu de localizare. Trebuie să ținem cont totuși că localitatea Moșnița Nouă există abia din anul 1902, până la acea dată prin Moșnița înțelegându-se exclusiv actuala localitate Moșnița Veche, situație care a și generat confuzia din literatura de specialitate de după 1918. O primă mențiune i se datorează neobositului custode al Muzeului din Vrsac, Felix (Bódog) Milleker¹, care prezintă sumar descoperirea unui vas cu picior cu șase perforații efectuată în 1886 sau 1887 de către Albert Javorszky dintr-un punct neprecizat din hotarul Moșniței. Gh. Lazarovici, în *Neoliticul Banatului*² plasează stațiunea respectivă în neoliticul târziu (cultura Tiszapolgár), precizând că materialul arheologic se găsește în colecțiile Muzeului Banatului din Timișoara, iar informații suplimentare i-au fost oferite cu amabilitate, probabil verbal, de către Florin Medeleț și Marius Moga. Menționarea așezării, într-o simplă înșiruire bibliografică, dintr-un studiu consacrat Banatului în epoca romană, nu furnizează niciun fel de indicii suplimentare³. Repertoriile recente ale Banatului reiau, fără completări, datele din bibliografia mai veche⁴. Din punctul nostru de vedere acest obiectiv trebuie radiat din lista siturilor arheologice ale Moșniței Noi, obiectivul fiind plasat în hotarul Moșniței Vechi (vezi, mai jos, discuția de la obiectivul *Moșnița Veche 4 Edit*).

b. toponim: „hotarul satului”.

c. descriere geografică: indiciile din literatura de specialitate nu permit localizarea așezării respective, „hotarul satului” (dacă este vorba despre Moșnița Veche?) având o suprafață de peste 1700 de ha!!!

¹ B. Milleker, *Délmagyarország régiséglelei honfoglalás előtt időköl*, vol I, Temesvár, 1897, p. 79.

² Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj Napoca, 1979, p. 202, nr. 58.

³ N. Gudea, I. Moțu, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 192, nr. 75 (repertoriul respectiv este util investigațiilor doar prin aceea că oferă o sistematizare a bibliografiei, dar nu oferă și o interpretare critică, așa cum ar fi firesc, a acesteia).

⁴ S. A. Luca, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Alba Iulia, 2006, p. 177-178; idem, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2010, p. 176-177

d. coordonate geografice (latitudine longitudine / Stereo 70): -

e. harta topografică: -

f. imagine satelitară: -

g. date: eneolitic timpuriu (Cultura Tiszapolgár).

h. bibliografie:

Bochiș, Bogdan, *Contribuții la repertoriul așezărilor Tiszapolgár din Banatul românesc*, în *Patrimonium Banaticum*, 3, 2004, p. 56.

Diaconescu, Dragoș, *Considerations concerning the habitat of the Tiszapolgár culture in Romania*, în *Itinera in prehistoria. Studia in honorem magistri Nicolae Ursulescu*, Iași, 2009, p. 254.

Diaconescu, Dragoș, *Cultura Tiszapolgár în România*, Sibiu, 2009, p. 108.

Gudea, Nicolae; Moțu, Ion, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 192, nr. 75.

Lazarovici, Gheorghe, *Neoliticul Banatului*, Cluj Napoca, 1979, p. 202, nr. 58.

Lazarovici, Gheorghe, *Principalele probleme ale culturii Tiszapolgár în România*, în *AMN*, 20, 1983, p. 16.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Alba Iulia, 2006, p. 177-178.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2010, p. 176-177.

Milleker, Bódog, *Délmagyarország regiséglei honfoglalás előtt időköl*, vol I, Temesvár, 1897, p. 79.

OBIECTIV 2 EDIT (MOȘNIȚA NOUA 2 EDIT)

a. istoricul cercetărilor și date istorice despre sit: ca și în cazul obiectivului precedent, informațiile din literatură vorbesc despre o așezare hallstattiană în „hotarul satului”, orice alte indicii de topografie, planimetrie, interpretare istorică, atribuire culturală, lipsind cu desăvârșire. Din punctul nostru de vedere, astfel de informații sunt inutilizabile și dăunătoare demersului științific, perpetuând clișee interpretative sau generalizări care **NU** se bazează decât pe indicii vagi, preluate și perpetuate de istoriografie într-o manieră necritică⁵. Din punctul nostru de vedere respectivul obiectiv trebuie radiat din lista monumentelor arheologice din hotarul Moșniței Noi, informațiile fiind generale, ambigue și neverificabile .

b. toponim: „hotarul satului”.

c. descriere geografică: indiciile din literatura de specialitate nu permit localizarea așezării respective, „hotarul satului” având o suprafață de peste 1700 de ha!!!

d. coordonate geografice (latitudine longitudine / Stereo 70): -

e. harta topografică: -

f. imagine satelitară: -

g. date: Hallstatt.

h. bibliografie:

Gudea, Nicolae; Moțu, Ion, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 193, 198, nr. 34

Mărghitan, Liviu, *Banatul în lumina arheologiei*, vol. I, Timișoara, 1979, p. 109.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Alba Iulia, 2006, p. 178.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2010, p. 176.

MOȘNIȚA VECHE (com. Moșnița Nouă, jud. Timiș)

I. Obiective arheologice

OBIECTIV 1 EDIT (MOȘNIȚA VECHE 1 EDIT)⁶

a. istoricul cercetărilor și date istorice despre sit: Problematika „Satului bătrân”, respectiv a vechii vetre a localității Moșnița Veche a reprezentat un „caz” relativ larg dezbătut în literatura de

⁵ N. Gudea, I. Moțu, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 193, 198, nr. 34; L. Mărghitan, *Banatul în lumina arheologiei*, vol. I, Timișoara, 1979, p. 109.

⁶ Obiectivul este identic cu Moșnița Veche 30 din cadrul Anexei 2, iar pentru prezentarea detaliată a subiectului vezi fișa aferentă.

specialitate și dificil de rezolvat, inclusiv membrii prezentului proiect lucrând la acest subiect cca. 4 ani, interval în care opiniile formulate pe baza informațiilor acumulate au suferit mai multe mutații. Obiectivul apare menționat ca atare și în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Secțiunea Arheologie (cod LMI TM-I-s-B-06072), fiind considerat a fi, complet eronat, un câmp de tumuli din epoca bronzului. Singurele informații bibliografice despre „tumuli” de epoca bronzului de la Moșnița Veche se regăsesc în repertoriul lui Fl. Medeț și I. Bugilan⁷, unde se afirmă textual: „«Tumulii funerari» din punctul numit «Satu Bătrân», la 3 km nord de sat, sub pădurea Bistra, care au fost incluși pe lista rezervațiilor arheologice declarate ca atare de Consiliul Popular Județean Timiș, sunt, de fapt, ridicături de pământ indicând locul caselor din vatra satului, în sec. XVIII”. Aceste afirmații au indus echipei de cercetare inițială a proiectului *eGISpat Timiș 2007* (Dorel Micle, Liviu Măruia, Adrian Cintar, Mircea Ardelean) o pistă de investigare care s-a dovedit a fi incorectă abia după 4 ani de cercetări sistematice și aproape exhaustive ale întregului hotar cadastral al actualei localități Moșnița Veche. Așa cum se va vedea, în cazul „Satului bătrân” de la Moșnița Veche avem de-a face cu trei tipuri de confuzii: cronologică, de atribuire a funcționalității obiectivului arheologic și topografică.

Primele informații documentare prezintă localitatea *Monisa* ca făcând parte, la 1333, dintre parohiile incluse în dioceza Cenadului⁸, dar identificarea topografică a acesteia rămâne încă un subiect deschis. Istoria ulterioară a localității comportă o lungă perioadă despre care datele documentare sunt lacunare, dar care pot fi suplinite prin informațiile furnizate de cercetările arheologice sistematice de teren⁹. Alte repere de la începuturile epocii moderne vizează anii 1690-1700, când la Marsigli apare sub numele de *Mosnitza*, apelativ figurat și în conscripția localităților bănățene din 1717¹⁰, având 50 de case. Cucerirea habsburgică a Banatului aduce schimbări majore în sursele de informare, materialele cartografice ale secolului XVIII oferind date deosebit de importante. Pe harta lui Mercy (1723-1725) localitatea *Mosnitza* apare cu simbolul de sat locuit. De o importanță deosebită sunt harta lui Grisellini, prima ridicare topografică militară a Banatului habsburgic din 1769-1772 și planul cadastral al Moșniței din 1774¹¹.

⁷ Fl. Medeț, I. Bugilan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 149.

⁸ C. Suci, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, București, 1967, p. 409; E. Pál, *A Temesvári és Moldovai szandszák török kori települései (1554 – 1579)*, Szeged, 1996, p. 92; E. Calincof, *Contribuții documentare privind localitatea Moșnița în secolulul al XVIII-lea*, în *SIB*, 16, (1992), 1993, p. 179 (cu bibliografia).

⁹ Asupra acestui aspect, vezi studiul foarte documentat al E. Calincof, *op. cit.*, p. 180-205 (cu bibliografia).

¹⁰ R. Crețan, V. Frățilă, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007, p. 279; E. Calincof, *op. cit.*, p. 180 (cu bibliografia).

¹¹ *Plan Beschreibung des National Orts Moschniza, Temesvar District. Solches Gränzet von Morgen mit Schesvar und Bukovez. Von Abend mit Fabrique. Von Mittag mit Medvesch. Von Abend mit Gíroda*, scara 1:7200 (*non vidit*, apud E. Calincof, *op. cit.*, p. 199, nota 17, cu un foarte bun comentariu de geografie istorică confirmat, în mare măsură, de cercetările sistematice de teren din martie 2010 și ianuarie-martie 2011).

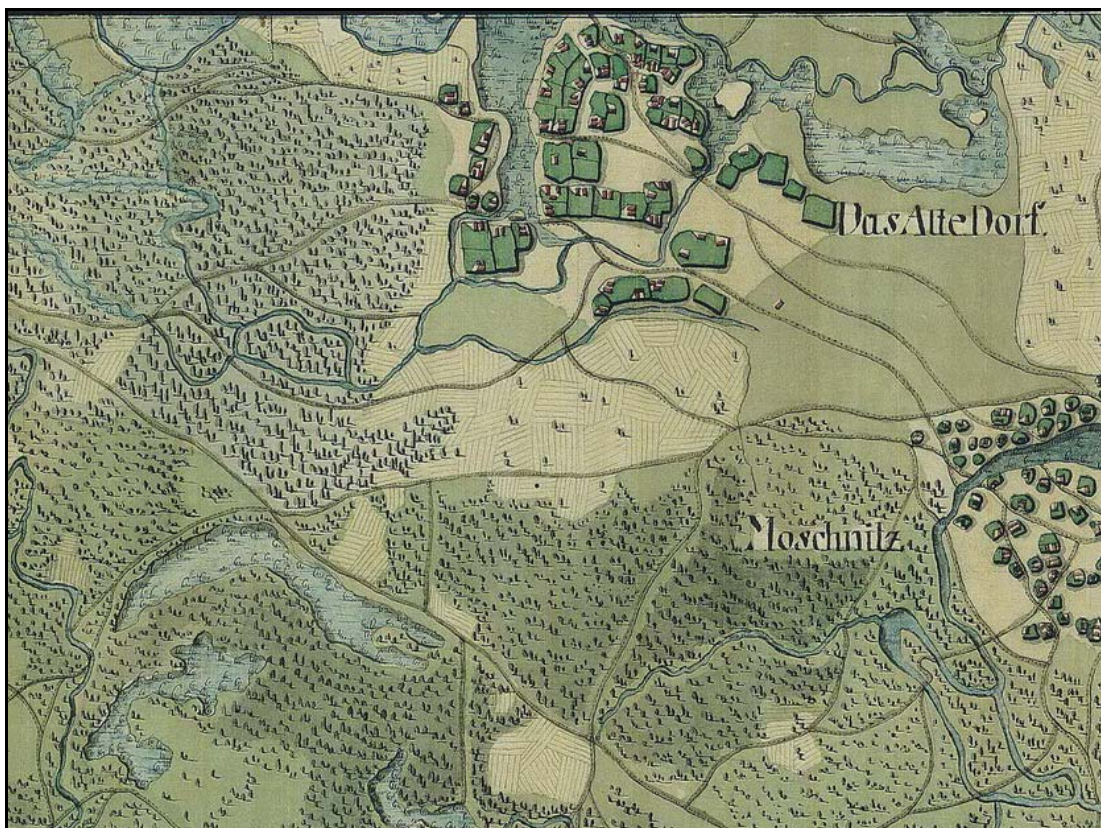

Fig. 1. Amplasarea „Satului bătrân” pe harta habsburgică din 1769-1772

Identificarea în teren a vetrei localității de dinainte de sistematizarea habsburgică a reprezentat o constantă în cercetarea istorică modernă, încercările rezumându-se, în cea mai mare parte, la coroborarea datelor cartografiei secolului XVIII cu toponimia și tradiția locală, păstrată încă în memoria colectivă a comunității. Un astfel de episod al tradiției locale, invocat în toate lucrările care vizează istoria Moșniței, îl are în plan central pe un anume „Moș Niță”, un înțelept al satului de pe vechea vatră, amplasată undeva pe grindurile înconjurare de brațele inundabile ale Pârâului Șubuleasa. Nemulțumiți de deseale inundații ale pârâului respectiv și la sfaturile legendarului „Moș Niță”, comunitatea se strămută pe o vatră nouă, undeva mai la S de cea inițială¹².

Pornind de la aceste informații, în octombrie 2006 membrii proiectului *eGISpat Timiș* demarează informările și verificările de teren. Primul areal de investigare vizează zona Pădurii Bistra (sectorul „Cotul Babei” și „Cotul Ciorii”), unde atât LMI Timiș 2004, cât și repertoriul lui FI. Medeleț și I. Bugilan plasează „Satul bătrân”, dar fără a se ajunge la rezultatele scontate (se descoperă, cu acest prilej, o așezare neolitică și o așezare medievală de sec. XIV-XV). Ulterior, în urma unor informații în localitatea Moșnița Veche, se identifică în teren arealul unei vetre de sat medieval unde, într-adevăr, se observă la suprafața solului forma unor movile de pământ. Coroborând datele avute la momentul respectiv la dispoziție, s-a considerat că acest punct este cel vizat de LMI Timiș 2004, efectuându-se ridicarea topografică cu Stația Totală.

În contextul demarării proiectului vizând întocmirea monografiei geografiei istorice a localității Moșnița Veche, în martie 2010 se continuă investigațiile din anul 2006, prin realizarea unei cercetări sistematice și aproape exhaustive de teren a hotarului cadastral al localității Moșnița Veche. Observațiile înregistrate cu acest prilej permit formularea următoarelor constatări referitoare la „Satul bătrân”:

- Plasarea „Satului bătrân” sub Pădurea Bistra este eronată, cercetările sistematice de teren desfășurate în momente prielnice (primăvara devreme, în sezon fără vegetație) neevidențind urme arheologice databile în evul mediu.

¹² Întreaga discuție la E. Calincof, *op. cit.*, p. 188-189 (cu bibliografia și comentariul critic și pertinent al materialului cartografic de sec. XVIII).

- Pe terasele din versantul stâng al Pârâului Bistra, cel care formează latura sudică a pădurii omonime, au fost identificate 11 așezări, majoritatea preistorice (neolitice, epoca bronzului, hallstattiene și dacice). S-a evidențiat și o mare și bogată așezare medieval dezvoltată (sec. XIV-XV), probabil vechea localitate dispărută, Bistra. Au fost identificate, de asemenea, două mici așezări medieval târzii (sec. XVI-XVII), reprezentând grupuri de sălașe sau comunități izolate, dezvoltate pe terasa proeminentă din versantul stâng al Pârâului Bistra.
- În locația unde tradiția locală plasează „Satul Bătrân”, în zona Pârâului Șubuleasa, cercetările sistematice de teren au identificat o mare și bogată așezare medievală (cea discutată în acest context și denumită Moșnița Veche 30), databilă între sec. XV-XVIII, care poate fi vatra satului menționată și în cartografia habsburgică a veacului al XVIII-lea. În acest areal, pe o suprafață de câteva zeci de hectare au fost surprinse, pe lângă o așezare centrală, încă alte 10 concentrări distincte de artefacte, contemporane cu marea așezare, putând reprezenta cuiburi de locuințe sau dependințe meșteșugărești (una dintre aceste concentrări este reprezentată de un atelier de fierar, fapt dedus din concentrarea masivă de fragmente de lupă și zgură de fier) (obiectivul Moșnița Veche 36). Paleogeografia zonei a fost marcată profund de intervențiile masive de regularizări, asanări și desecări din perioada habsburgică și comunistă (nivelul pânzei freatice a fost coborât cu cca. 3 m față de starea naturală), însă observațiile atente din teren au putut decela peisajul actual de cel inițial, siturile ocupând terase și grinduri înălțate cu cca. 2 m față de zonele inundabile sau de băltire.
- Locația topografiată în 2006 ca fiind „Satul bătrân” este reprezentată de o altă vatră medievală, databilă, de asemenea, între sec. XV-XVIII, vatră din care mai sunt vizibile movilele de pământ care, în urma unor informări ulterioare topografierii din 2006 între localnicii bătrâni, ar fi posibil să reprezinte urmele unor foste răsaduri de varză de la mijlocul sec. XX, care suprapun obiectivul medieval (vezi mai jos, discuția de la obiectivul Moșnița Veche 35). Verificările minuțioase de teren au relevat faptul că obiectivul respectiv are o extensie mult mai mare spre E decât zona movilelor, de-a lungul unui meandru fosil. În teren, dar și pe imaginile satelitare și ortofotoplanuri este vizibil traiectul unor valuri liniare de pământ, provenind probabil de la parcelările habsburgice de la finele sec. XVIII, parcelări care au nivelat latura estică a așezării respective¹³. La 620 m NNE de acest punct se regăsește o altă vatră de localitate, amplasată pe un grind înconjurat de meandre fosile, de unde s-au recoltat fragmente ceramice identice cu cele din obiectivul arheologic topografiat pentru LMI Timiș (obiectivul Moșnița Veche 37). În urma analizei materialului arheologic recoltat de la suprafața terenului, se constată numeroase analogii între siturile din zona Pârâului Șubuleasa (unde tradiția locală plasează „Satul bătrân”, respectiv „Das Alte Dorf” din hărțile sec. XVIII) și cel topografiat de noi în 2006, putând reprezenta vetre de sat contemporane sau a căror datare absolută nu poate fi precizată doar prin cercetări de teren.
- Contemporaneitatea dintre localitățile „Das Alte Dorf” și Moșnița, așa cum apare pe prima ridicare topografică habsburgică din 1769-1772, trebuie verificată în documentele epocii, în contextul în care istoria ulterioară a „Satului bătrân” nu mai este cunoscută în cartografia sec. XIX (pe planul cadastral din 1877, realizat după lucrările de regularizări habsburgice, locația „Satului bătrân” de la confluența Pârâului Șubuleasa cu Pârâul Bistra nu mai apare figurată, localitatea fiind complet dispărută).
- În stadiul actual al cercetărilor apare destul de clar că „Das Alte Dorf” („Satul bătrân”) a fost, în a doua jumătate a sec. XVIII, o localitate **contemporană și diferită** de Moșnița de dinainte de sistematizarea acesteia pe actuala vatră (opinie formulată pe baza informației materialului cartografic, dar și pe consistentul „dosar” oferit de cercetările sistematice de teren). „Satul bătrân”, amplasat pe terasele dintre numeroasele brațe de divagare de la confluența pâraielor Bistra și Șubuleasa a fost complet abandonat și strămutat la sfârșitul sec. XVIII, probabil în contextul masivelor lucrări de regularizare a terenurilor mlăștinoase de la periferia Timișoarei. Pare foarte posibil ca locuitorii acestei localități să se fi refugiat (sau să fi fost mutați de către

¹³ Situația se regăsește și pe o hartă cadastrală din 1787. Vezi E. Calincof, *op. cit.*, p. 189, nota 30 (cu un pertinent comentariu critic, confirmat în totalitate de realitățile actuale din teren).

autoritățile habsburgice) spre așezările vecine (Moșnița, Ghiroda, Fabric). Această ipoteză trebuie, cum spuneam și mai sus, verificată în arhivele documentare ale perioadei.

Pe baza acestor date, s-a putut constata că „Satul bătrân” nu are nicio legătură cu actuala Pădure Bistra (așa cum apare informația în *Lista Monumentelor Istorice a Județului Timiș. Secțiunea Arheologie*), dar și că între așezările medievale de pe Pârâul Șubuleasa și cea topografiată de noi în 2006 există o relație de contemporaneitate sau apropiere în timp (doar demararea unor viitoare campanii de cercetări arheologice sistematice va fi în măsură să aducă nuanțări cronologice mai fine decât stricta cronologie dată de materialul arheologic descoperit la suprafața terenului).

b. toponim: „Satu bătrân”.

c. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe un important grind, dezvoltat între mai multe brațe, actualmente fosile și regularizate prin săparea a numeroase canale moderne de desecare. Terenul pe care este amplasat obiectivul domină arealele joase și inundabile cu diferențe de nivel de peste 2 m altitudine relativă. Analiza materialului cartografic de dinainte de lucrările de hidroameliorații ne arată că în această zonă era confluența pâraielor Șubuleasa și Bistra, motiv pentru care întreaga zonă era străbătută de numeroase brațe de divagare (vizibile și astăzi în teren). Cu toate acestea, intervențiile moderne au schimbat radical peisajul inițial, suprafața grindului unde era amplasată vatra centrală a „Satului bătrân” fiind „tăiată” de numeroase canale de desecare, care fragmentează obiectivul arheologic în mai multe sectoare distincte. Pigmentația solului este brun-cenușie, cu numeroase fragmente de cărămidă, chirpici și ceramică la suprafață.

d. coordonate geografice (latitudine longitudine / Stereo 70): 45 44 46 N 21 18 05 E. 87 m altitudine / 212433; 478487

e. harta topografică:

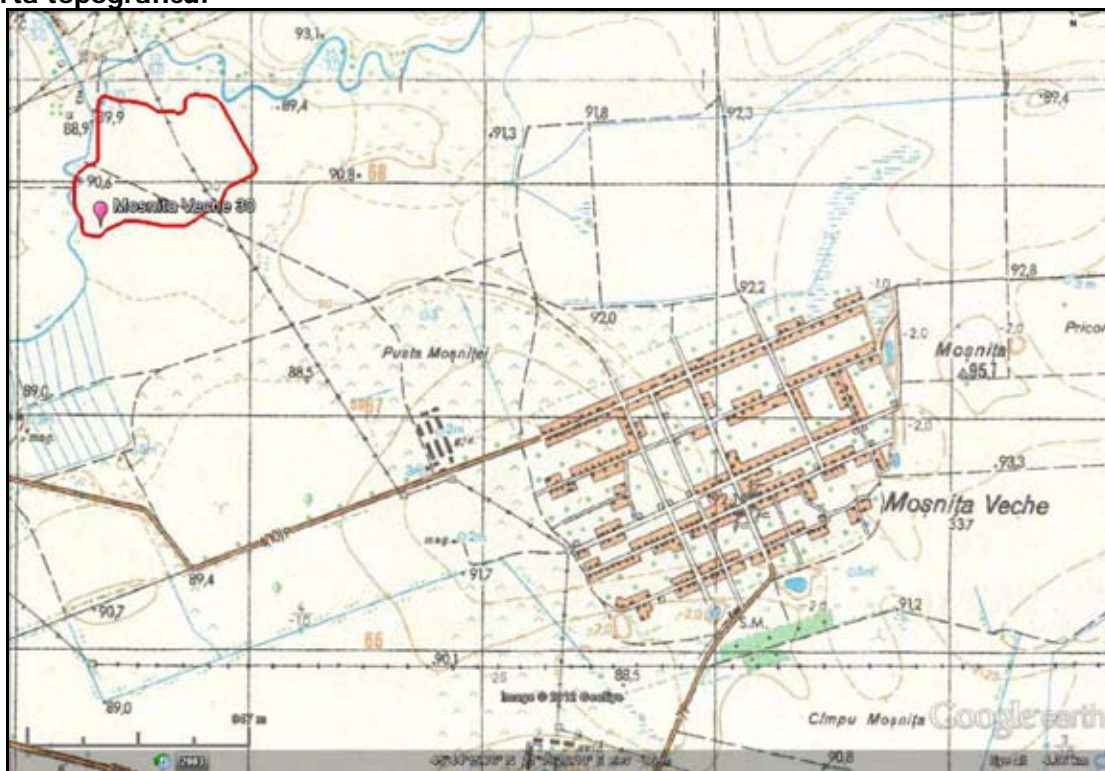

Fig. 2. Amplasarea „Satului bătrân” pe harta topografică 1:25.000, ediția 1974 (apud Direcția Topografică Militară)

f. imagine satelitară:

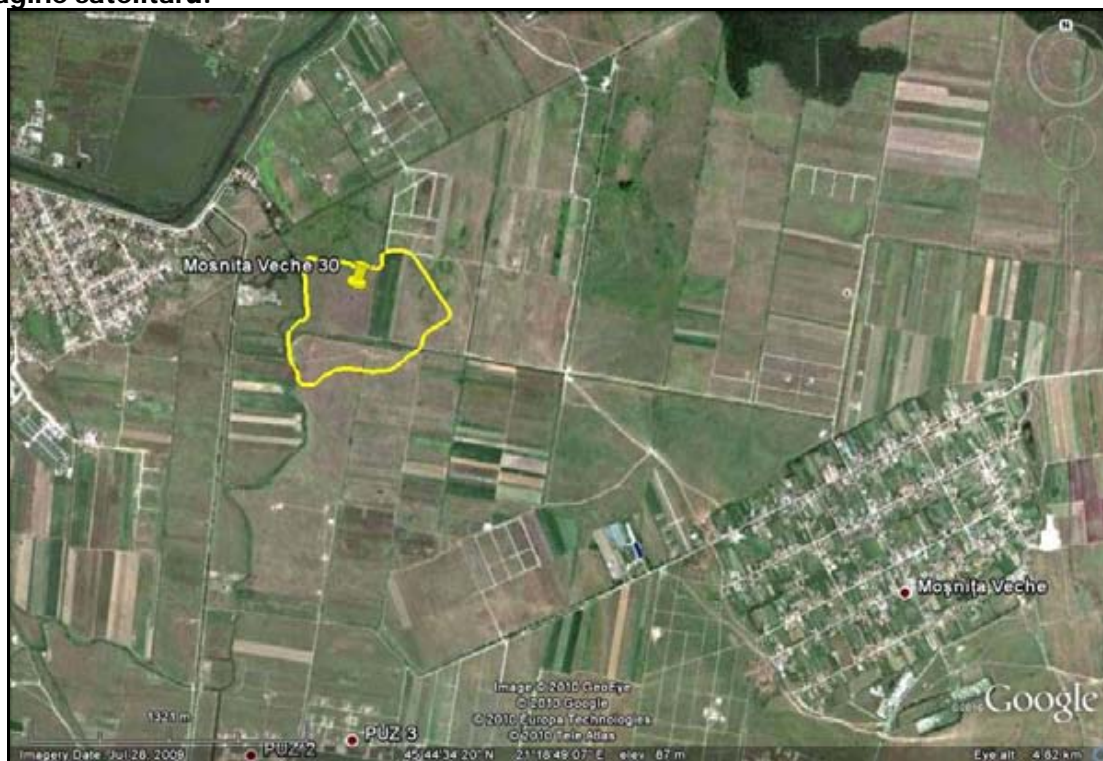

Fig. 3. Amplasarea „Satului bătrân” pe o imagine satelitară *Google Earth* din 28.07.2009

Fig. 4. Amplasarea „Satului bătrân” pe o imagine satelitară *Google Earth* din 28.07.2009 (editarea toponimiei și planimetriei în programul *Corel Draw*)

g. date: preistorie (relevată prin descoperirea unor sporadice fragmente ceramice atipice și dificil de încadrat cronologic); sec. II-IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII)

h. bibliografie:

Calincof, Eleonora, *Contribuții documentare privind localitatea Moșnița în secolul al XVIII-lea*, în *SIB*, 16, (1992), 1993, p. 180-205.

Crețan, Remus; Frățilă, Vasile, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007, p. 279.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Alba Iulia, 2006, p. 178, nr. 3.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2010, p. 176, nr. 2.

Măruia, Liviu; Micle, Dorel; Cîntar, Adrian; Stăvilă, Andrei; Bolcu, Lavinia; Borlea, Oana; Ardelean, Mircea; Horak, Petru; Timoc, Călin; Floca, Cristian; Vidra, Lucian, *ArheoGIS. Baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, p. 318-337.

Medeleț, Florin; Bugilan, Ioan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 149.

Pál, Engel, *A Temesvári és Moldovai szandszák törökkori települései (1554 – 1579)*, Szeged, 1996, p. 92.

Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, București, 1967, p. 409.

Țicu, Dumitru, *Geografia ecleziastică a Banatului medieval*, Cluj Napoca, 2007, p. 193.

OBIECTIV 2 EDIT (MOȘNIȚA VECHE 2 EDIT)

a. istoricul cercetărilor și date istorice despre sit: în repertoriul movilelor de pământ din Banat, datorat regretatului Fl. Medeleț și lui I. Bugilan, se precizează textual: „la 500 m est de sat se semnalează o movilă de pământ cu diametrul de cca 15 m, înaltă de cca 2,5 m”¹⁴. Sursa primară a informației este dată de Arhiva Muzeului Banatului Timișoara, fără alte precizări suplimentare, iar din textul respectiv reiese că autorii studiului nu au efectuat o verificare personală în teren. În urma cercetărilor sistematice desfășurate între 2010-2011 în arealul vizat de posibila existență a movilei de pământ s-a putut constata că **NU** există astfel de structuri antropice, iar conștiința colectivă locală (cea care a constituit, probabil, sursa de informare din Arhiva Muzeului Banatului din Timișoara) confundă un fenomen geomorfologic natural (Dealul Pricoroi – 95,7 m alt) cu o movilă de pământ (vezi și discuția detaliată de la fișele de sit Moșnița Veche 57, 58, 62 și 63 din cadrul *Anexei 2* a prezentului studiu). Din punctul nostru de vedere respectivul obiectiv trebuie radiat din lista monumentelor arheologice din hotarul Moșniței Vechi.

b. toponim: -

c. descriere geografică: „la 500 m est de sat se semnalează o movilă de pământ cu diametrul de cca 15 m, înaltă de cca 2,5 m”¹⁵ (cum precizam și mai sus, movila de pământ antropică nu există în realitate).

d. coordonate geografice (latitudine longitudine / Stereo 70): -

e. harta topografică: -

f. imagine satelitară: -

g. date: -

h. bibliografie:

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Alba Iulia, 2006, p. 178, nr. 2 a.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2010, p. 176, nr. 4 a.

Medeleț, Florin; Bugilan, Ion, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 149

¹⁴ Fl. Medeleț, I. Bugilan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 149.

¹⁵ *Ibidem*.

OBIECTIV 3 EDIT (MOȘNIȚA VECHE 3 EDIT)

a. istoricul cercetărilor și date istorice despre sit: în același repertoriu al movilelor de pământ din Banat se vorbește despre microtoponimul „Gomili” care ar exista în hotarul localității, fără precizări suplimentare¹⁶. Sursa de informare a autorilor vizează o variantă inedită a *Dicționarului Toponimic al Banatului* care i-ar fi fost accesibilă profesorului Florin Medeț, prin informațiile oferite de Rodica Suflețel. Consultarea întregului material cartografic al zonei Moșnița din 1769 până în prezent (vezi *supra*, capitolul despre cadrul geografic, precum și subcapitolul despre dinamica toponimiei din cadrul subcapitolului aferent), a literaturii de specialitate¹⁷, a informațiilor culese din conștiința colectivă actuală¹⁸, toate coroborate cu cercetările sistematice de teren, au arătat că respectivul toponim **NU** a existat și nu există în arealul geografic vizat de prezentul studiu. Avem de-a face, așadar, fără putință de tăgadă, cu o confuzie care nu are legătură cu realitățile terenului iar, din punctul nostru de vedere, respectivul obiectiv trebuie radiat din lista siturilor arheologice din hotarul Moșniței Vechi.

b. toponim: „Gomili”.

c. descriere geografică: -

d. coordonate geografice (latitudine longitudine / Stereo 70): -

e. harta topografică: -

f. imagine satelitară: -

g. date: -

h. bibliografie:

Crețan, Remus; Frățilă, Vasile, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007, p. 279-281.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Alba Iulia, 2006, p. 178, nr. 2 b.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2010, p. 176, nr. 4 b.
Medeț, Florin; Bugilan, Ion, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 149.

OBIECTIV 4 EDIT (MOȘNIȚA VECHE 4 EDIT)

a. istoricul cercetărilor și date istorice despre sit: în opinia noastră obiectivul neolitic menționat în literatura de specialitate ca făcând parte din hotarul cadastral al Moșniței Noi¹⁹ (vezi discuția de la *Moșnița Nouă 1 Edit*) este identic cu cel plasat de literatura mai veche la Moșnița Veche²⁰ (confuzie generată de faptul că până la 1902 prin Moșnița se înțelegea doar localitatea Moșnița Veche) (pentru discuția detaliată vezi prezentarea obiectivului *Moșnița Nouă 1 Edit*).

b. toponim: (vezi discuția de la *Moșnița Nouă 1 Edit*).

c. descriere geografică: indiciile din literatura de specialitate nu permit localizarea în teren a respectivei „așezări”. Pe lângă acest fapt, datele publicate la care am avut noi acces, fac mai degrabă ecoul unor descoperiri izolate de piese și nu fac referire la un sit propriu-zis.

d. coordonate geografice (latitudine longitudine / Stereo 70): -

e. harta topografică: -

f. imagine satelitară: -

g. date: (vezi discuția de la *Moșnița Nouă 1 Edit*).

¹⁶ *Ibidem*, p. 149.

¹⁷ O sinteză a informațiilor toponimice la R. Crețan, V. Frățilă, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007, p. 279-281 (cu unele confuzii geografice totuși).

¹⁸ Informații verbale Vasile Lintja.

¹⁹ Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj Napoca, 1979, p. 202, nr. 58; N. Gudea, I. Moțu, *Observații în legătură cu istoria Banatului în epoca romană*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 192, nr. 75; S. A. Luca, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Alba Iulia, 2006, p. 177-178; idem, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2010, p. 176-177.

²⁰ I. Berkeszi, *A Temesvári Múzeum gyűjteménye*, în *Archaeologiai értesítő*, 24, 1904, 4, p. 380-381; B. Milleker, *Délmagyarország régiséglei honfoglalás előtt időkől*, vol I, Temesvár, 1897, p. 79; Fl. Gornic, *Monografia localității Moșnița Veche (județul Timiș, România). 675 de ani de atestare documentară*, Timișoara, 2009, p. 33 (din păcate interpretare informativă inutilizabilă, scoasă din context și fără citarea sursei).

h. bibliografie:

Berkeszi, István, *A Temesvári Múzeum gyűjteménye*, în *Archaeologiai értesítő*, 24, 1904, 4, p. 380-381.

Gornic, Florin, *Monografia localității Moșnița Veche (județul Timiș, România). 675 de ani de atestare documentară*, Timișoara, 2009, p. 33.

Milleker, Bódog, *Delmagyarország regiséglei honfoglalás előtt időköl, vol I, Temesvár, 1897, p. 79.*

OBIECTIV 5 EDIT (MOȘNIȚA VECHÉ 5 EDIT)

a. istoricul cercetărilor și date istorice despre sit: problematica valului „roman” III este una dintre cele mai complexe și nelămurite aspecte ale arheologiei bănățene de până în prezent²¹ (vezi discuția detaliată de la obiectivul Moșnița Veche 60 din cadrul *Anexei 2*). În acest context doar aducem în discuție semnalări generale ale „Iarcului” de la Moșnița (Veche) din literatura mai veche, acestea nedepășind cadrul unor simple menționări²², fără a oferi niciun fel de detalii punctuale.

b. toponim: „Iarc”, „Römer schantz”.

c. descriere geografică: vezi discuția detaliată de la obiectivul Moșnița Veche 60 din cadrul *Anexei 2*.

d. coordonate geografice (latitudine longitudine / Stereo 70): vezi obiectivul Moșnița Veche 60 din cadrul *Anexei 2*.

e. harta topografică: vezi obiectivul Moșnița Veche 60 din cadrul *Anexei 2*.

f. imagine satelitară: vezi obiectivul Moșnița Veche 60 din cadrul *Anexei 2*.

g. date: vezi obiectivul Moșnița Veche 60 din cadrul *Anexei 2*.

h. bibliografie:

Gornic, Florin, *Monografia localității Moșnița Veche (județul Timiș, România). 675 de ani de atestare documentară*, Timișoara, 2009, p. 33.

Király, Pál, în *A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat VI. Évkönyve az 1889. és 1890. évekről*, p. 85.

Kematmüller, Heinrich, *Die Römerstraßen im Banat, respective in Südungarn. Eine militärgeographische Studie ...*, în *Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik*, XIV. Jahrgang, Wien-Pest-Leipzig, Hartleben's Verlag, 1892, p. 219.

OBIECTIV 6 EDIT (MOȘNIȚA VECHÉ 6 EDIT)

a. istoricul cercetărilor și date istorice despre sit: în monografia localității Moșnița Veche Fl. Gornic face următoarea afirmație: „în zona, numită în prezent Prunii Mari spre Pădurea Bistra, s-a descoperit o așezare neolitică finală, lucrările arheologice scoțând la iveală un topor perforat de piatră șlefuită datat din aceeași epocă a mijlocului mileniului al III-lea î.e.n.”²³. Din păcate autorul nu face trimitere la niciun fel de informație bibliografică sau de altă natură, iar strădaniile noastre nu au regăsit nimic în literatura de specialitate publicată²⁴. Cercetările sistematice de teren, cele care fac subiectul prezentului studiu, nu au evidențiat în zona „Prunii Mari” niciun fel de artefact care să poată fi atribuit neoliticului, astfel încât, până la proba contrarie, ne exprimăm serioase rezerve asupra veridicității informației.

b. toponim: „Prunii Mari”.

c. descriere geografică: indiciile furnizate sunt prea vagi, iar cercetările de teren nu confirmă respectiva afirmație.

²¹ O sinteză a informațiilor la D. Micle, L. Măruia, A. Cîntar, M. Török-Oance, *Die Erdwälle vom rumänischen Banat im Kontext der Landschaftsarchäologie*, în E. Nemeth, Fl. Fodorean, D. Matei, D. Blaga, *Der südwestliche Limes des römischen Dakien. Strukturen und Landschaft*, Cluj Napoca, 2011, p. 82-88.

²² P. Király, în *A Hunyadmegyei Történelmi és Régészeti Társulat VI. Évkönyve az 1889. és 1890. évekről*, p. 85; H. Kematmüller, *Die Römerstraßen im Banat, respective in Südungarn. Eine militärgeographische Studie ...*, în *Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik*, XIV. Jahrgang, Wien-Pest-Leipzig, Hartleben's Verlag, 1892, p. 219 (mulțumesc prietenului Sorin Fortiu pentru sprijinul bibliografic acordat). Vezi și Fl. Gornic, *op. cit.*, p. 33, care face trimitere la opinii generale inedite ale profesorului Florin Medeleț (fără citarea sursei scrise).

²³ Fl. Gornic, *op. cit.*, p. 33.

²⁴ Nu excludem, ipotetic, că sursa de informații să fie regretatul Florin Medeleț, cel atât de des invocat de autor, fără trimitere la lucrări publicate în cadrul capitolului *Repere identitare din Antichitate*, p. 32-34 (cu informații inedite și în alte puncte). De altfel, în lista bibliografică de la finalul monografiei Moșniței Vechi, la punctul 23, sunt citate *Fișe documentare* aparținând reputatului istoric timișorean, datând din 1993, și pe care, probabil, domnul Gornic le-a putut consulta.

d. coordonate geografice (latitudine longitudine / Stereo 70): -

e. harta topografică: -

f. imagine satelitară: -

g. date: neolitic (cu rezerva dovedirii existenței sitului prin furnizarea de probe irefutabile).

h. bibliografie:

Gornic, Florin, *Monografia localității Moșnița Veche (județul Timiș, România). 675 de ani de atestare documentară*, Timișoara, 2009, p. 33.

II. Descoperiri izolate

OBIECTIV IZOLAT 1 (MOȘNIȚA VECHE IZOLAT 1)

a) **Istoricul cercetărilor și date istorice despre descoperire:** la începutul sec. XX, cu ocazia unor lucrări de amenajare a Canalului Bega, în zona de hotar a Moșniței Vechi, a fost descoperită întâmplător o spadă de bronz cu limbă la mâner care a făcut subiectul unor studii generale vizând spadele de tip Reutlingen descoperite pe teritoriul României²⁵.

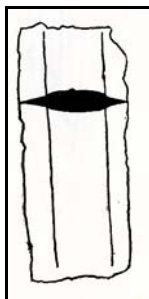

Fig. 5. Prima spadă de la Moșnița (apud A.D Alexandrescu, *Die Bronzeschwerter aus Rumänien*, în *Dacia*, N.S., 10, 1966, pl. XXIII/8, fără scară).

Într-un context care nu mai poate fi reconstituit, în anul 2001, a fost descoperită o a doua spadă cu limbă la mâner, îndoită intenționat din vechime. Din păcate descoperitorul, dorind îndreptarea acesteia la cald în condiții empirice, a reușit ruperea sa. Piesa, păstrată în condiții bune totuși, se găsește actualmente într-o colecție particulară despre care autorii publicării piesei nu oferă indicii suplimentare. Cele mai apropiate analogii din punct de vedere geografic provin de la Arad, Berzasca, Caransebeș, Cenad, Timișoara, Pecica, Sichevița, Liubcova, etc²⁶.

²⁵ A.D. Alexandrescu, *Die Bronzeschwerter aus Rumänien*, în *Dacia*, N.S., 10, 1966, p. 187, nr. 265, pl. XXIII/8; T. Bader, *Die Schwerter in Rumänien*, în *Prehistorische Bronzenfunde*, 4, Stuttgart, 1991, p. 95, nr. 218, pl. 22/218. Pentru discuția detaliată vezi și Al. Szentmiklosi, R.M. Șeptilici, *A second flange-hilted cutting sword from Moșnița Veche*, în *Analele Banatului*, S.N., 9, 2001, p. 109-122 (cu bibliografia).

²⁶ Al. Szentmiklosi, R.M. Șeptilici, *op. cit.*

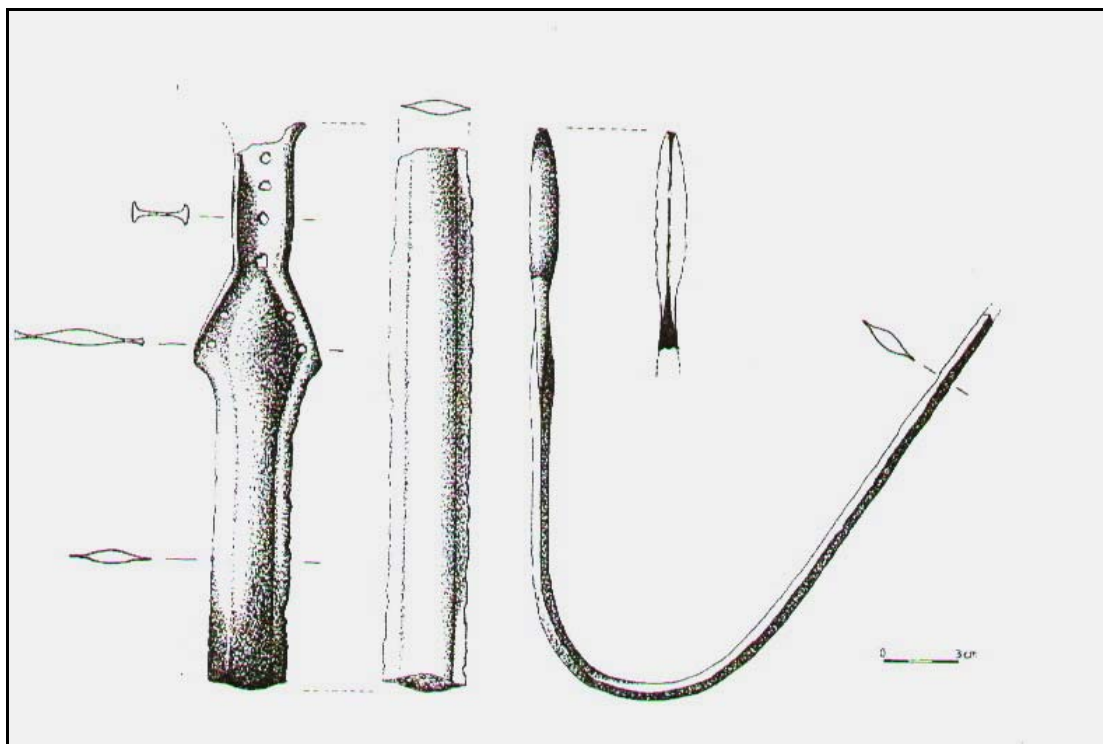

Fig. 5. A doua spadă din bronz cu limbă la mâner de la Moșnița Veche (*apud* Al. Szentmiklosi, R.M. Șeptilici, *A second flange-hilted cutting sword from Moșnița Veche*, în *Analele Banatului*, S.N., 9, 2001, p. 122, pl. II)

b) date: Bronz D – Hallstatt A1 (Varianta Gușterița a tipului Reutlingen)

c) Bibliografie:

Alexandrescu, A.D., *Die Bronzeschwerter aus Rumänien*, în *Dacia*, N.S., 10, 1966, p. 187, nr. 265, pl. XXIII/8.

Gornic, Florin, *Monografia localității Moșnița Veche (județul Timiș, România). 675 de ani de atestare documentară*, Timișoara, 2009, p. 33-34

Gumă, Marian, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, p. 255, 292.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Alba Iulia, 2006, p. 178, nr. 1.

Luca, Sabin Adrian, *Descoperiri arheologice din Banatul românesc. Repertoriu*, Sibiu, 2010, p. 176, nr. 1 b.

Szentmiklosi Alexandru, Șeptilici Raoul - M., *A second flange-hilted cutting sword from Moșnița Veche*, în *Analele Banatului*, S.N., 9, 2001, p. 109-122.

OBIECTIV IZOLAT 2 (MOȘNIȚA VECHE IZOLAT 2)

a) Istoricul cercetărilor și date istorice despre descoperire: În aceeași monografie a Moșniței Vechi, Florin Gornic face următoarea afirmație²⁷: „la 30 mai 1934, cetățeanul Nicolae Comloșan din Ciarda Roșie când, întâmplător, scotea lut pentru cărămidă din propria grădină, a descoperit un mormânt sarmatic de înhumare evaluat de arheologi ca fiind al unei femei, deoarece conținea 423 (1/4 kg) mărgelă de sticlă colorată, o cană mică de lut lucrat la roată, lama oxidată a unui cuțit mic de fier, 2 fragmente de broșe de bronz și o brățară de bronz datând din secolele II-III e.n.". Din păcate, și în acest caz, nu este menționată sursa informației, iar verificările noastre nu au regăsit niciun fel de date publicate. În urma unei discuții telefonice, autorul monografiei ne-a precizat, cu amabilitate, că informațiile i-au fost transmise, după cum bănuiam și noi, de către Florin Medeș din fișele sale personale, inedite până în ziua de astăzi.

b) date: sec. II-III d. Hr. (mormânt sarmatic).

c) Bibliografie:

²⁷ Fl. Gornic, *op. cit.*, p. 34.

Gornic, Florin, *Monografia localității Moșnița Veche (județul Timiș, România). 675 de ani de atestare documentară*, Timișoara, 2009, p. 34.

III. Descoperiri monetare

MONETAR 1 EDIT (MOȘNIȚA VECHE MONETAR 1)

a. tipul descoperirii: descoperire izolată.

b. istoricul cercetărilor și condițiile descoperirii: În anul 1932, în timpul unor lucrări arabile desfășurate în partea de hotar dinspre Bucovăț a fost descoperit întâmplător un denar roman republican emis de C. Plautius²⁸. Pe avers are reprezentarea personificării Romei cu cască, privind spre dreapta, iar pe revers sunt redați Dioscurii în galop spre dreapta. Piesa a intrat în colecția Somogy.

d. date: 47 î. Hr. (emis la Roma).

e. Bibliografie:

Gornic, Florin, *Monografia localității Moșnița Veche (județul Timiș, România). 675 de ani de atestare documentară*, Timișoara, 2009, p. 34

Medeleț, Florin, *Contribuții la repertoriul numismatic al Banatului, Epoca Latène. Secolul IV î.Chr.-106*, în *Analele Banatului. Serie Nouă*, 3, 1994, p. 270.

MONETAR 2 EDIT (MOȘNIȚA VECHE MONETAR 2)

a. tipul descoperirii: descoperire izolată.

b. istoricul cercetărilor și condițiile descoperirii: În anul 1938, în hotarul localității, fără precizări suplimentare, s-a descoperit un *folles* de la Iustinian I.

d. date: sec. VI d. Hr.

e. Bibliografie:

Mare, Mircea, *Banatul între secolele IV-IX*, Timișoara, 2004, p. 190.

Protase, Dumitru, *Autohtonii în Dacia. Dacia post-romană până la slavi*, Cluj Napoca, 2000, p. 238.

²⁸ Fl. Medeleț, *Contribuții la repertoriul numismatic al Banatului, Epoca Latène. Secolul IV î.Chr.-106*, în *Analele Banatului. Serie Nouă*, 3, 1994, p. 270 (cu bibliografia esențială). Informațiile din Fl. Gornic, *op. cit.*, p. 34, sunt, din păcate, eronate.

ANEXA 2

REPERTORIUL DESCOPERIRILOR ARHEOLOGICE DIN ZONA DE STUDIU IDENTIFICATE ÎN URMA CERCETĂRIILOR SISTEMATICE DIN 2010-2011

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Borlea

Desene artefacte: Ioan Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 08.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „La Părădaisă”.

b. reper localizare: situl se află la 2,5 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă, la 1,3 km VSV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche și la 720 m NE de tabela de intrare în Municipiul Timișoara, dinspre Moșnița Nouă, pe DJ 592.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 330 m SE de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: situl ocupă un teren plat, fără diferențe semnificative de pantă, având pe latura de N și NV un posibil meandru fosil, foarte tasat de lucrările agricole moderne. La precipitații bogate și primăvara când nivelul pânzei freatice este ridicat, în respectivul meandru se acumulează apă. Latura sudică a obiectivului a fost afectată de construirea unui cartier rezidențial.

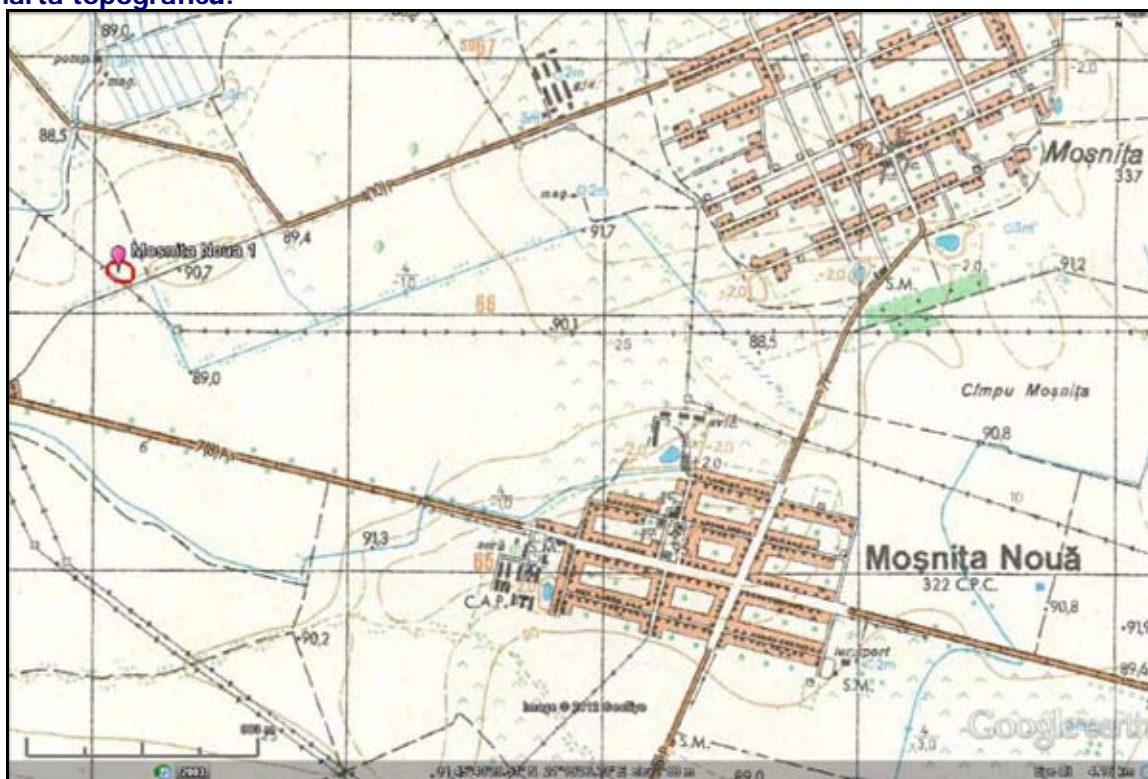
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

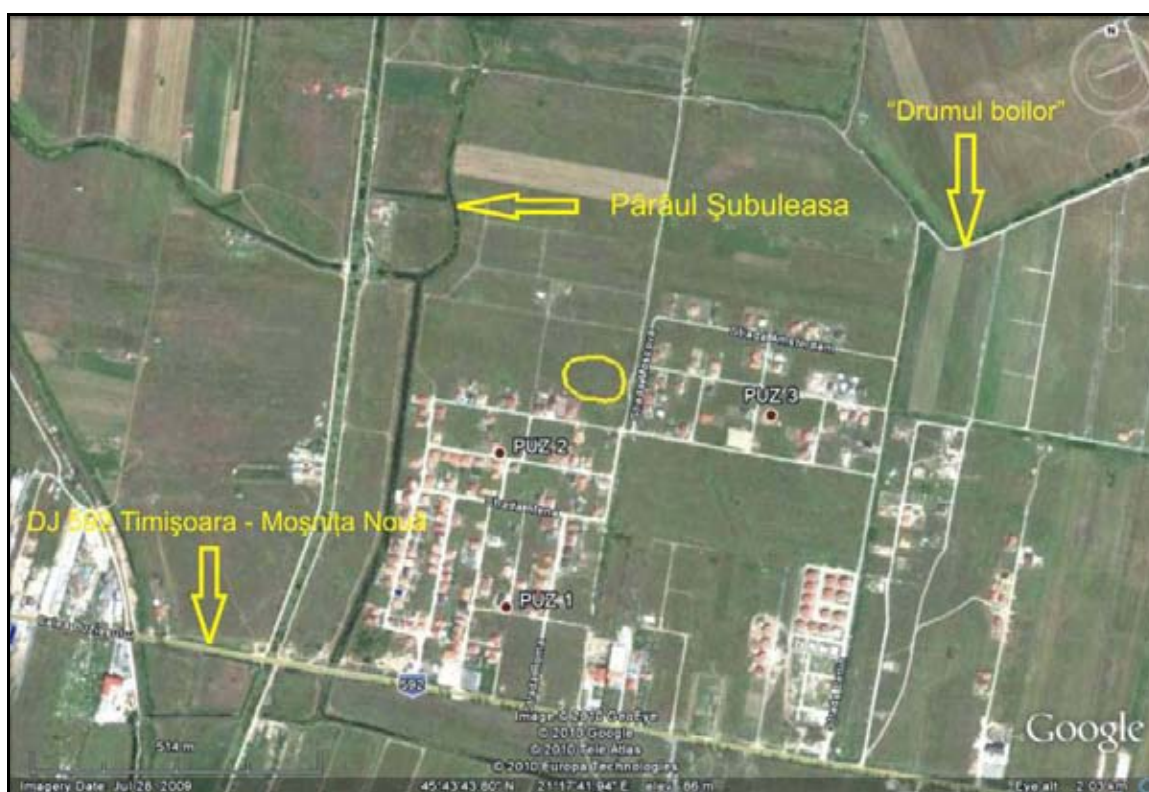
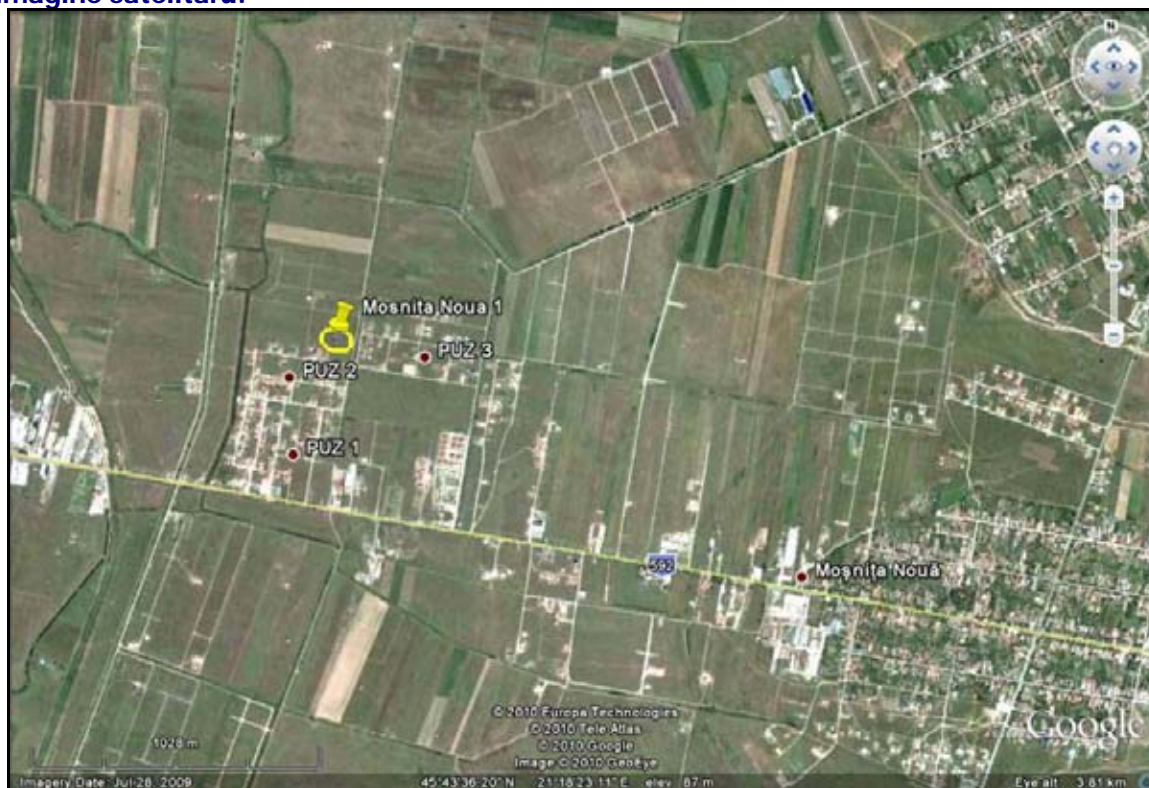
g. coordonate GPS: 45 43 45 N 21 17 42 E, 86 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 211849; 476628.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

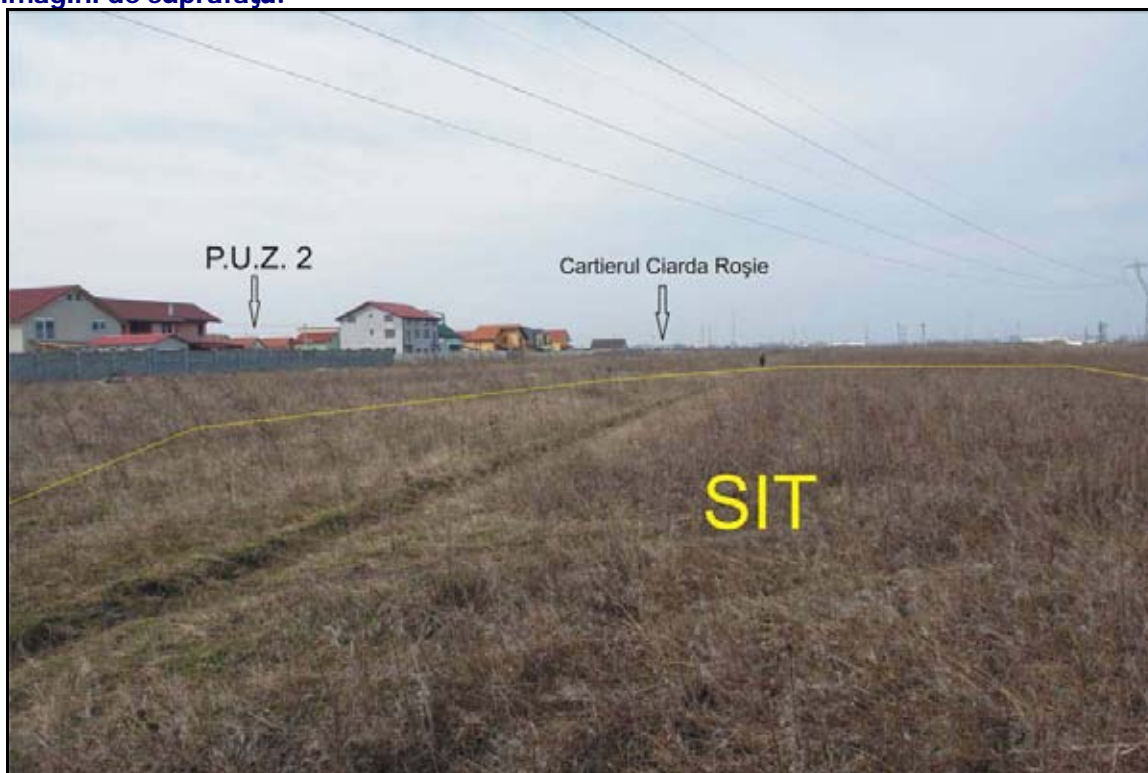

Fig. 1. De pe Moșnița Nouă 1 vedere spre VSV, spre cartierul Ciarda Roșie

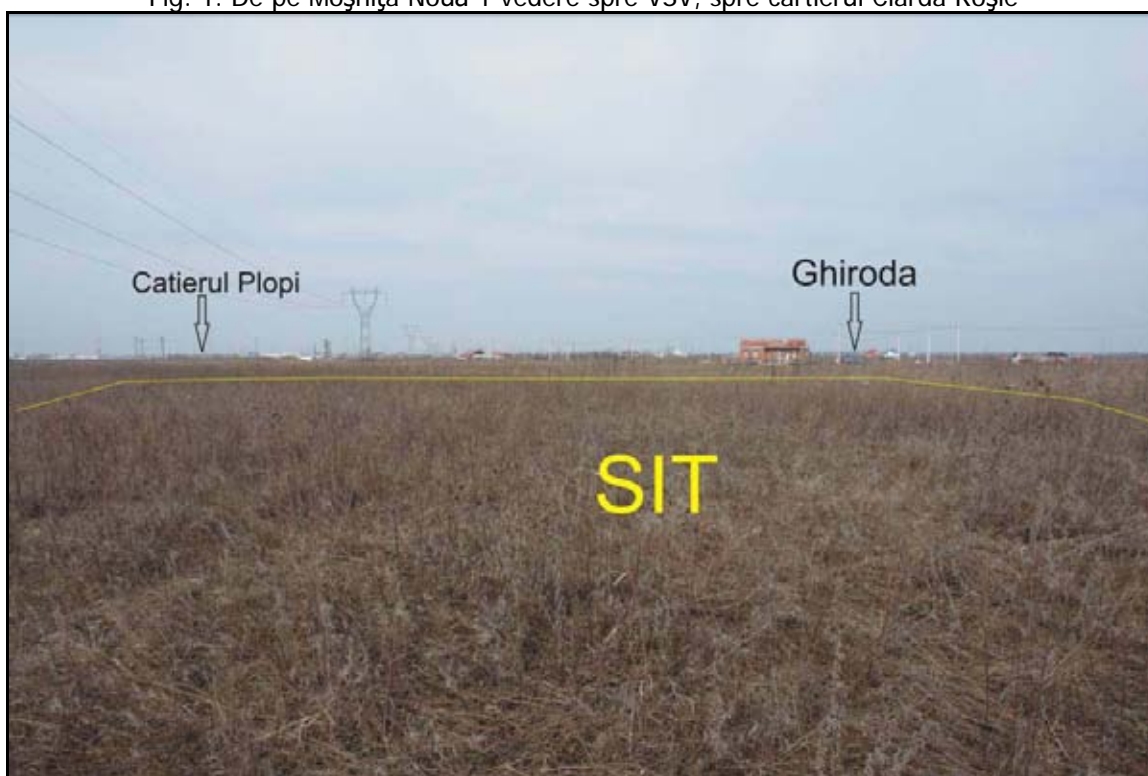

Fig. 2. De pe Moșnița Nouă 1 vedere spre NNV, spre Cartierul Plopi

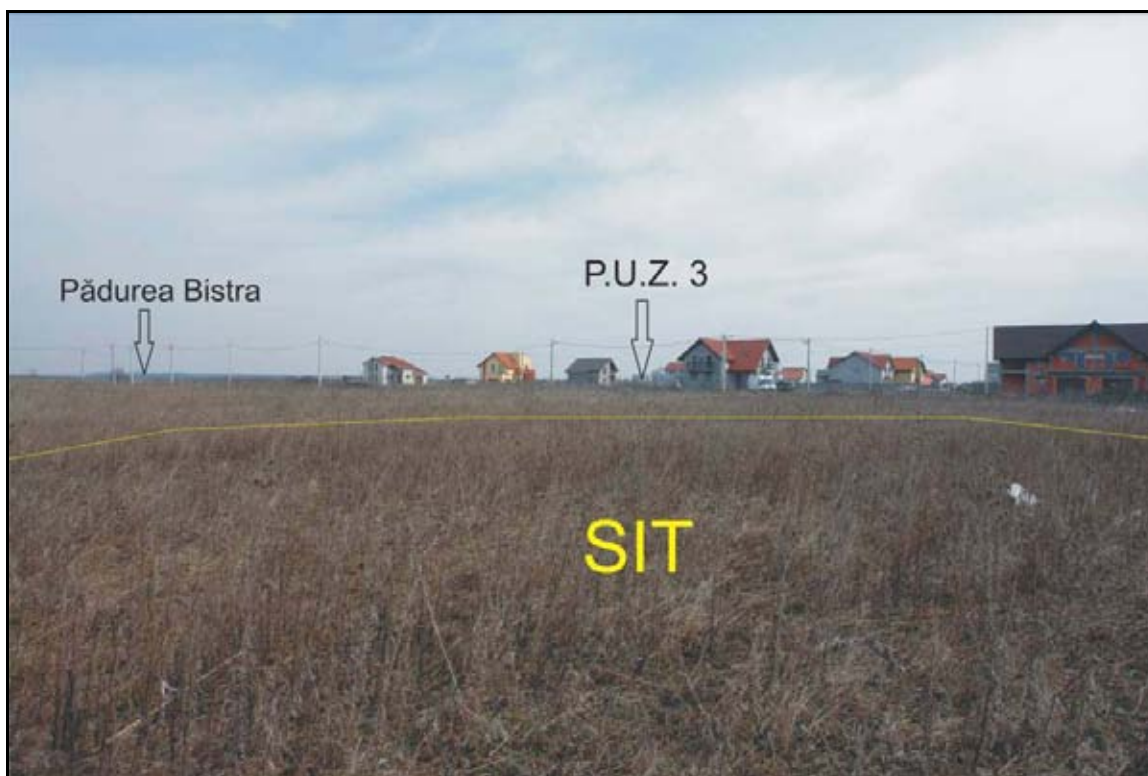

Fig. 3. De pe Moșnița Nouă 1 vedere spre NE, spre Pădurea Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: sec. II-IV; epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui obiectiv arheologic relativ bogat în artefacte (fragmente ceramice și fragmente de rășniță din tuf vulcanic), dar cantitatea acestora a fost condiționată de faptul că terenul era pârlogit, în momentul vizitei noastre, cu o abundentă vegetație uscată și vizibilitate redusă la sol. Pigmentația solului este brun-negricioasă, generată de o intensă intervenție antropică. Din rândul materialului ceramic salvat, majoritatea aparține sec. II-IV d. Hr.

Ceramica se află într-o stare foarte fragmentară, cu toate acestea unele forme putând fi reconstituite. Specia ceramicii fine este reprezentată majoritar de fragmente lucrate la roată, din rândul căreia dominantă este cea de culoare cenușie în diverse nuanțe: gri-cenușie, cenușie cu nuanțe maronii și cenușie cu nuanțe cimentii. Observăm, de asemenea, prezența unor fragmente ceramice, unele de dimensiuni mari, arse oxidant, având o culoare cărămizie și gălbui-cărămizie, iar, judecând după grosimea pereților, par a aparține unor vase de dimensiuni mari. Ceramica lucrată la mână este slab reprezentată, fiind salvate un număr restrâns de fragmente de culoare brun-cărămizie și negricioasă, cu mult nisip în pastă. Nu au fost descoperite fragmente ceramice ornamentate. Ceramica medieval târzie constă dintr-un singur fragment din pastă albicioasă, ornamentat prin smălțuire pe exterior.

În vederea studiului au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (3); fragmente ceramice tipice nedesenate (3); fragmente ceramice atipice (23); fragmente rășniță din tuf vulcanic (1); fragmente chirpic (1); fragmente lupă de fier (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

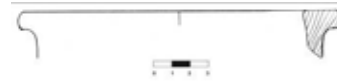
a. descoperiri din sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Nouă1_1 a

Foto Moșnița Nouă1_1 b

Desen Moșnița Nouă1_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată și lățită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brună cu nuanțe cafenii, puternic corodat, atât pe interior cât și pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: doar pe baza buzei, forma vasului nu poate fi reconstituită. Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”¹, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”², etc.).

Foto Moșnița Nouă1_2 a

Foto Moșnița Nouă1_2 b

Desen Moșnița Nouă1_2

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: boluri și castroane prezentând o buză cu astfel de morfologie sunt extrem de frecvent întâlnite în cultura materială a sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”³, Grădinari – „Seliște”⁴, etc.).

¹ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște" (jud. Caraș Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 7/5, fig. 16/1.

² O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai" (județul Caraș - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 13/1.

³ Idem, fig. 9/6, fig. 12/9.

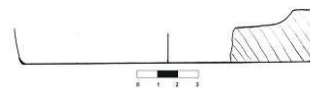
⁴ O. Bozu, *op.cit.*, fig. 9/2,3,4, fig.10/5.

Foto Moșnița Nouă1_3 a

Foto Moșnița Nouă1_3 b

Desen Moșnița Nouă1_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

08.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Borlea

Desene artefacte: Ioan Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren efectuate de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 08.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „La Părădaisă” / „Drumu boilor” / „Cotul lu Lipină”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 2,3 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă, la 2,7 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche și la 4,3 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 580 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe un posibil grind, mai înălțat decât terenul din jur cu cca. 1 m. Nu este exclus ca ridicarea terenului să fi fost generată de locuirea intensă a arealului, acesta căpătând astfel o formă de *tell*. Pe laturile de N și V se distinge încă traiectul unor meandre de divagare, actualmente mult aplatizate, dar păstrând apă la precipitații bogate sau primăvara, când freaticul este ridicat.

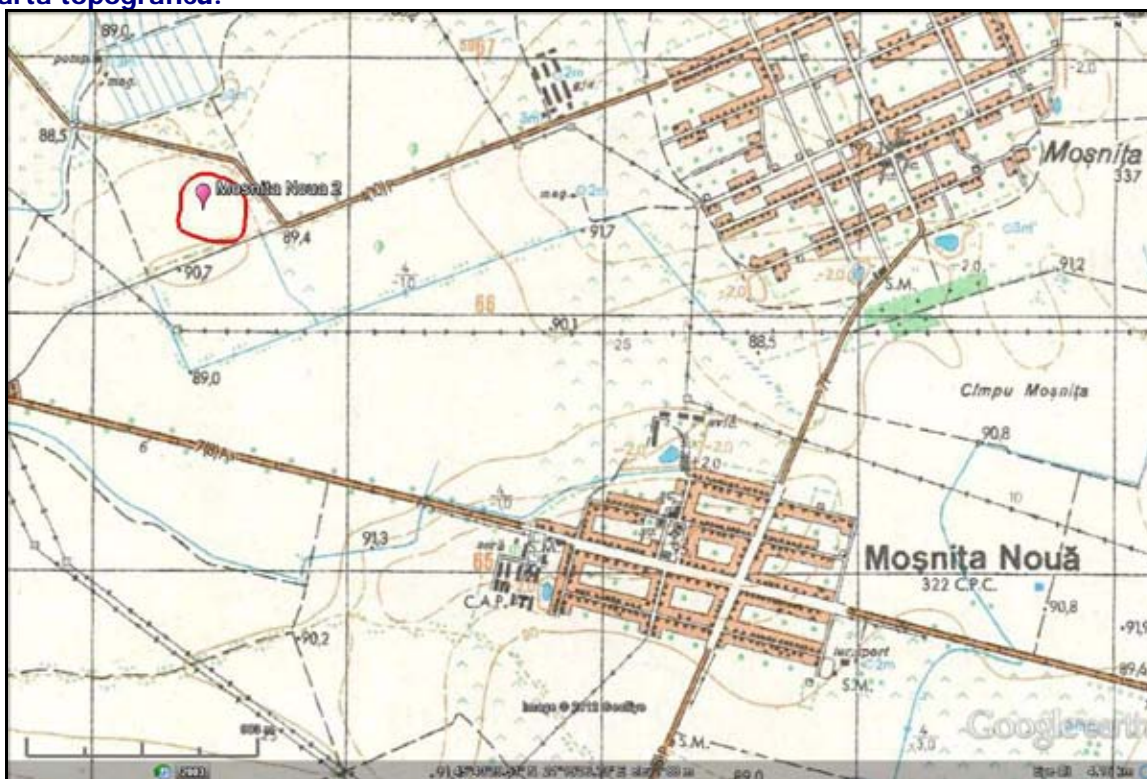
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 5 ha.

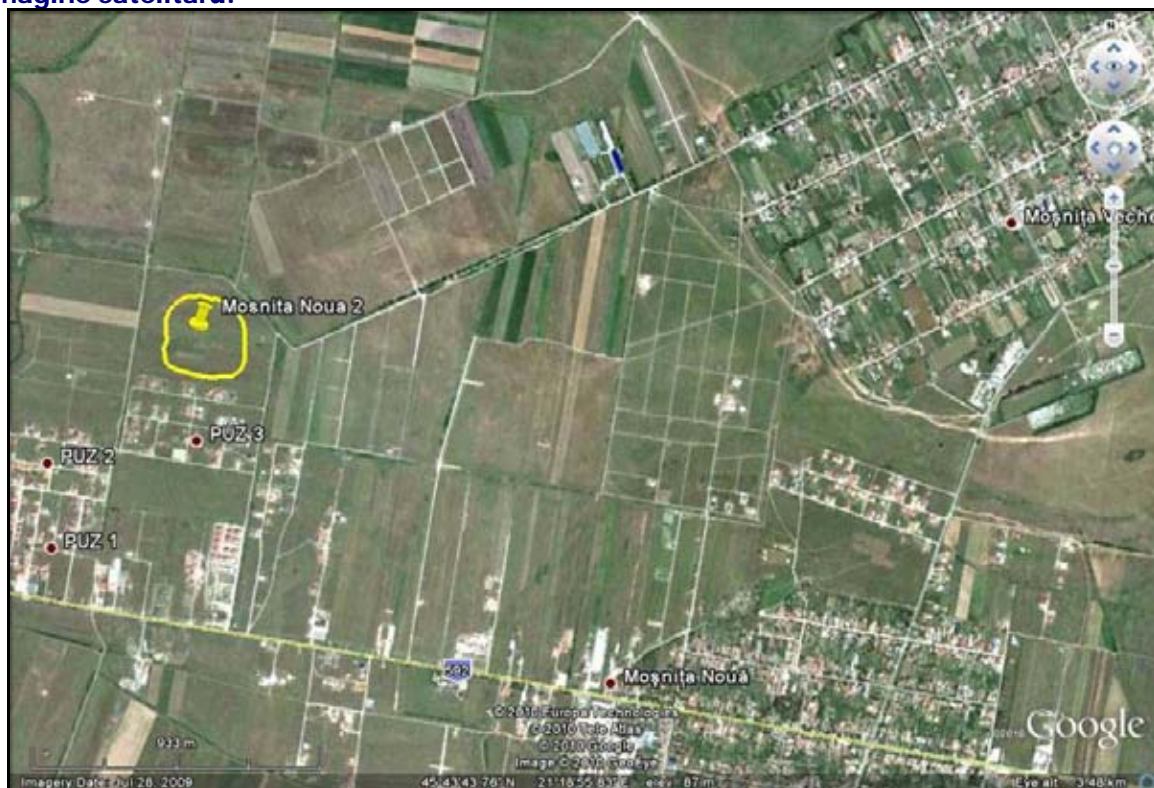
g. coordonate GPS: 45 43 53 N 21 17 57 E, 87 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212184; 476860.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Nouă 2 vedere spre NNE, spre Pădurea Bistra

Fig. 2. De pe Moșnița Nouă 2 vedere spre S, spre zonele de dezvoltare imobiliară P.U.Z. 2 și 3

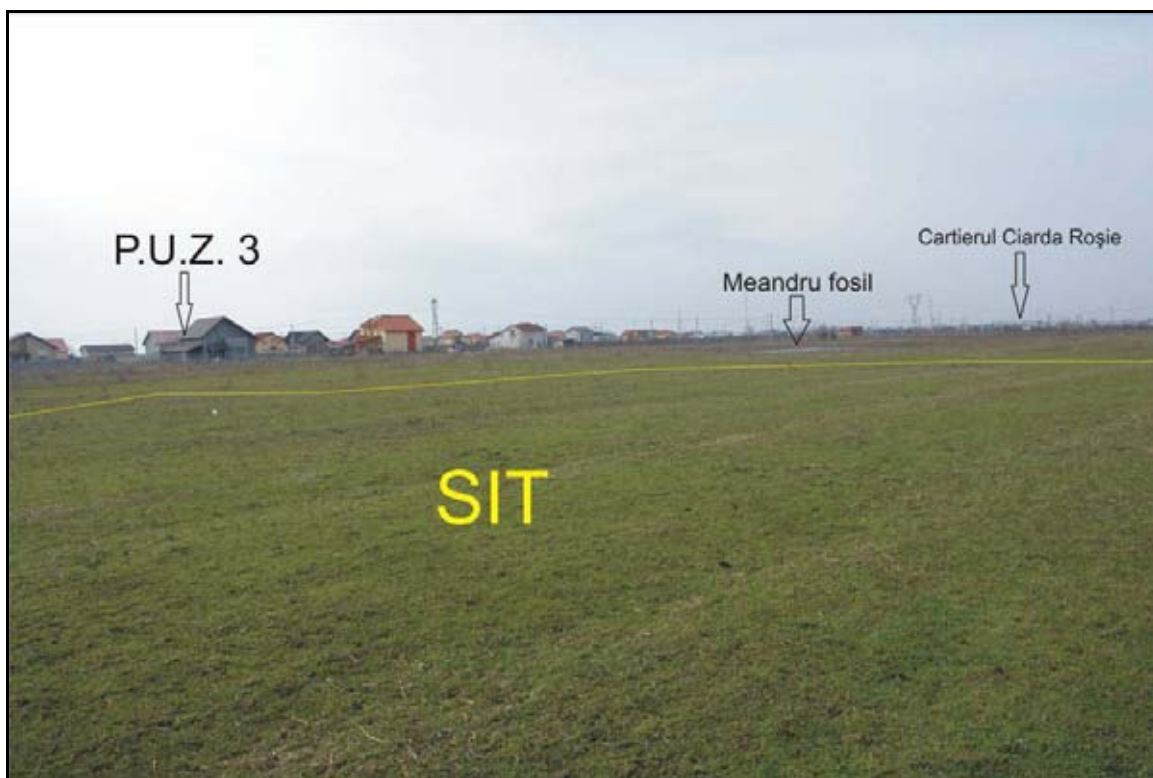

Fig. 3. De pe Moșnița Nouă 2 vedere spre SV, spre cartierul Ciarda Roșie

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată sau tell (?).

b. datare: Preistorie nedefinibil; epoca regatului dac (sec. I î. Hr. – I d. Hr.); sec. II-IV.

c. material arheologic (discuții generale): cercetările arheologice de teren au surprins un material arheologic relativ bogat, răspândit pe o suprafață de cca. 4-5 ha, areal în care pigmentația solului este brun-negricioasă, provenind de la o intensă locuire antropică. Pârlogirea terenului a făcut ca frecvența artefactelor la suprafața solului să fie mai redusă, deși ceilalți indici revelatori (pigmentația solului, morfologia terenului sub formă de grind sau *tell*, etc.) certifică existența unui obiectiv arheologic important.

Fragmentele ceramice preistorice sunt puține, majoritar atipice și imposibil de încadrat cultural. Artefactele databile în perioada sec. I î. Hr. – I d. Hr. nu sunt foarte numeroase, încadrarea lor în această perioadă realizându-se, mai degrabă, după criteriul pastei. În ceea ce privește ornamentele, se remarcă prezența brăului alveolar.

Ceramica de sec. II-IV d.Hr., cea mai importantă din punct de vedere cantitativ, este caracterizată prin predominarea ceramicii cenușii, lucrate la roată, cu slip pe exterior, în cadrul căreia se pot distinge mai multe categorii: ceramică gri-cenușie, ceramică cenușie cu nuanțe maronii și ceramică cenușie cu nuanțe roșiatice. Ornamentica este săracă și constă din brăuri simple, caneluri fine aplicate pe buzele evazate, coaste realizate pe exteriorul vaselor, precum și ornamente incizate (linie în val). Tot acestei perioade îi aparțin probabil și sporadice fragmente ceramice lucrate cu mâna, arse neuniform, realizate dintr-o pastă cu foarte mult nisip și cu aspect zgrumțuros. Ca și elemente de specificitate, remarcăm prezența unui fragment de perete de vas cu încercare de perforare, precum și a unui jeton realizat dintr-un perete de vas.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (12); fragmente ceramice tipice nedesenate (6); fragmente ceramice atipice (52); fragment rășniță tuf vulcanic (1); fragmente chirpic vitrifiat (3).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. descoperiri aparținând sec. I î. Hr. – I d. Hr.:

Foto Moșnița Nouă 2_7 a

Foto Moșnița Nouă 2_7 b

Desen Moșnița Nouă 2_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă un slip fin de culoare maronie, aplicat și la interior și la exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentată.

Datare: cu rezervele de rigoare, sec. I î. Hr. – I d. Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

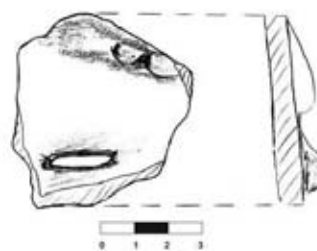
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment. Poate aparține unei cupe.

Foto Moșnița Nouă 2_11 a

Foto Moșnița Nouă 2_11 b

Desen Moșnița Nouă 2_11

Tip: fragment de vas, perete, aparținând probabil unei cățui.

Toartă: prezintă toartă, ruptă.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă un slip de culoare cărămidă, aplicat pe exterior, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: ornament plastic reprezentat de un brâu alveolar, realizat neingrijit, parțial corodat.

Datare: cu rezervele de rigoare, sec. I î. Hr. – I d. Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: Cățui ornamentate cu brăuri alveolare răscute, în arcade sau în bastonaș, nu s-au descoperit deocamdată în zona Banatului și Crișanei. Analogiile existente în alte zone ale Daciei pre-romane sunt însă relativ numeroase, mai ales în zona Moldovei (vezi de ex. la Brad¹, Poiana², etc.).

¹ V. Ursachi, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, București, 1995, pl. 70.

² R. Vulpe, S. Teodor, *Piroboridava*, București 2003, fig. 189/5,6,8.

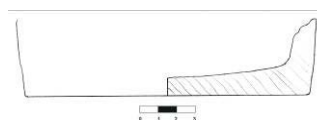
b. descoperiri aparținând sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Nouă 2_1 a

Foto Moșnița Nouă 2_1 b

Desen Moșnița Nouă 2_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: slip cenușiu lustruit aplicat pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

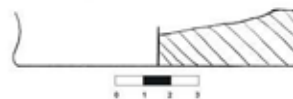
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 2_2 a

Foto Moșnița Nouă 2_2 b

Desen Moșnița Nouă 2_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fundul prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: slip lustruit aplicat pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 2_3 a

Foto Moșnița Nouă 2_3 b

Desen Moșnița Nouă 2_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fundul prezintă talpă, corodată în mare măsură.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

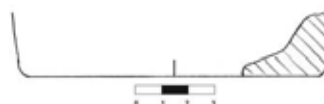
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 2_4 a

Foto Moșnița Nouă 2_4 b

Desen Moșnița Nouă 2_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,5 cm

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

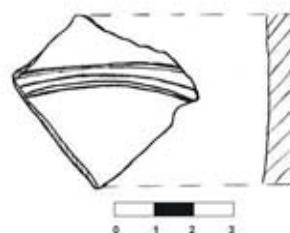
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 2_5 a

Foto Moșnița Nouă 2_5 b

Desen Moșnița Nouă 2_5

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm

Tehnică: lucrat la roată, prezintă coaste pe interior.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare gri-cenușie.

Ardere: reducătoare

Degresant: măr

Ornamente: bandă de linii incizate în pasta moale.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvent întâlnite în cadrul ceramicii sec. II-IV d.Hr. și suntem de părere că nu mai este necesar să mai facem trimiteri și analogii detaliate.

Foto Moșnița Nouă 2_6 a

Foto Moșnița Nouă 2_6 b

Desen Moșnița Nouă 2_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, lățită (cca. 2 cm) spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15,2 cm

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

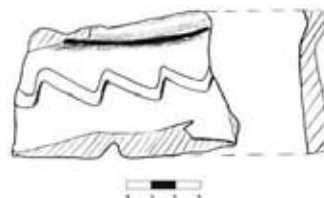
Analogii: doar pe baza buzei, forma vasului nu poate fi reconstituită. Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”³, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”⁴, etc.).

Foto Moșnița Nouă 2_8 a

Foto Moșnița Nouă 2_8 b

Desen Moșnița Nouă 2_8

Tip: fragment de vas, perete, rupt în apropierea buzei

Dimensiuni: grosime medie: între 0,6-1 cm.

Tehnică: lucrat la roată

Ardere: reducătoare

Degresant: măr cu mici fragmente de șamotă, pasta având o porozitate accentuată

Ornamente: un registru creat din două linii paralele, realizate prin apăsare cu degetul, în interiorul căruia a fost incizat, cu un instrument bont, o linie vălurită.

Datare: sec. IV (cu rezervele de rigoare).

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvent întâlnite în cadrul ceramicii sec. II-IV d.Hr. și suntem de părere că nu mai este necesar să mai facem trimiteri și analogii detaliate.

³ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște" (jud. Caraș Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 7/5, fig. 16/1.

⁴ O. Bozu O, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai" (Județul Caraș - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 13/1.

Foto Moșnița Nouă 2_9 a

Foto Moșnița Nouă 2_9 b

Desen Moșnița Nouă 2_9

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: slip lustruit de culoare gri-cenușie aplicat pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: coaste aplicate pe exterior.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvent întâlnite în cadrul ceramicii sec. II-IV d.Hr. și suntem de părere că nu mai este necesar să mai facem trimiteri și analogii detaliate.

Foto Moșnița Nouă 2_10 a

Foto Moșnița Nouă 2_10 b

Desen Moșnița Nouă 2_10

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr cu sporadice pietricele de granulație mică.

Ornamente: bandă cu trei brăuri simple paralele în relief.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvent întâlnite în cadrul ceramicii sec. II-IV d.Hr. și suntem de părere că nu mai este necesar să mai facem trimiteri și analogii detaliate.

Foto Moșnița Nouă 2_12 a

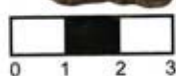
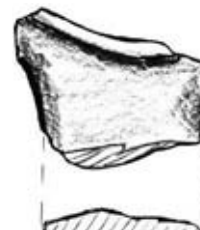

Foto Moșnița Nouă 2_12 b

Desen Moșnița Nouă 2_12

Tip: fragment de vas, perete.

Toartă: prezintă toartă păstrată fragmentar, în secțiune elipsoidală.

Dimensiuni: grosime maximă a torții: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrată cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornament plastic, reprezentat de o nervură pe partea interioară a toartei.

Date: II-IV

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

08.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

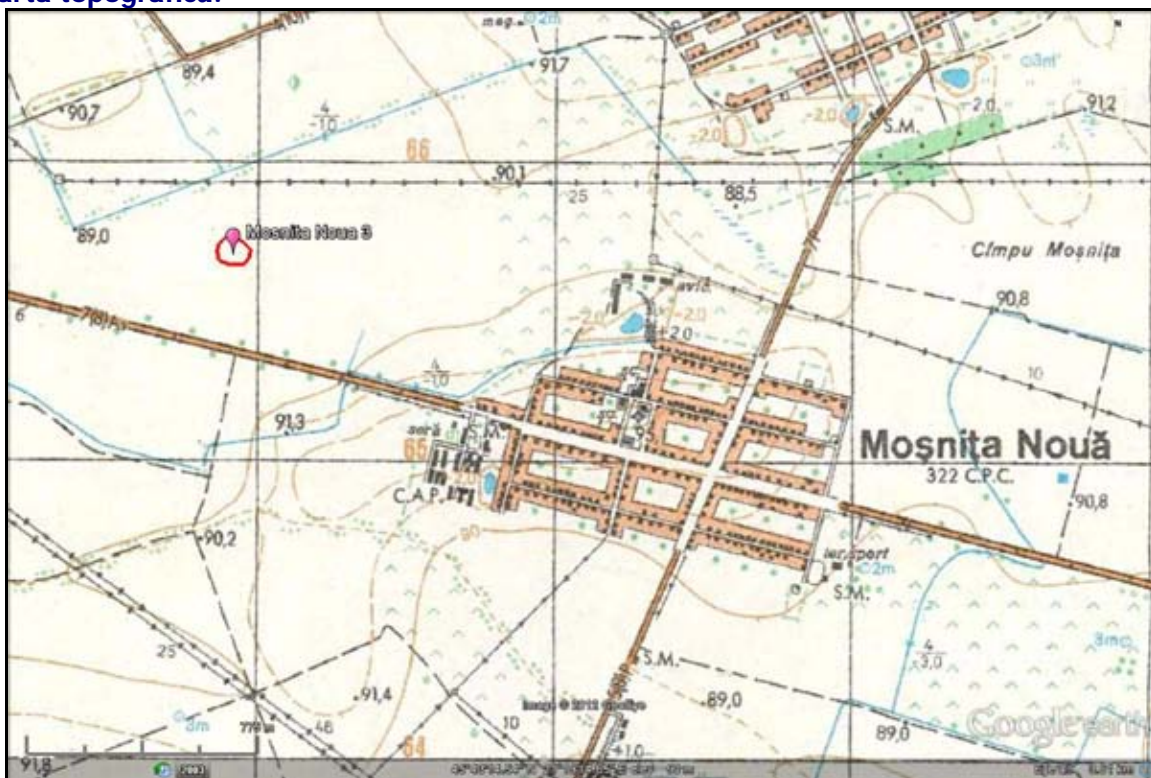
Desene artefacte: Ioan Vedrilă

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 08.03.2010.

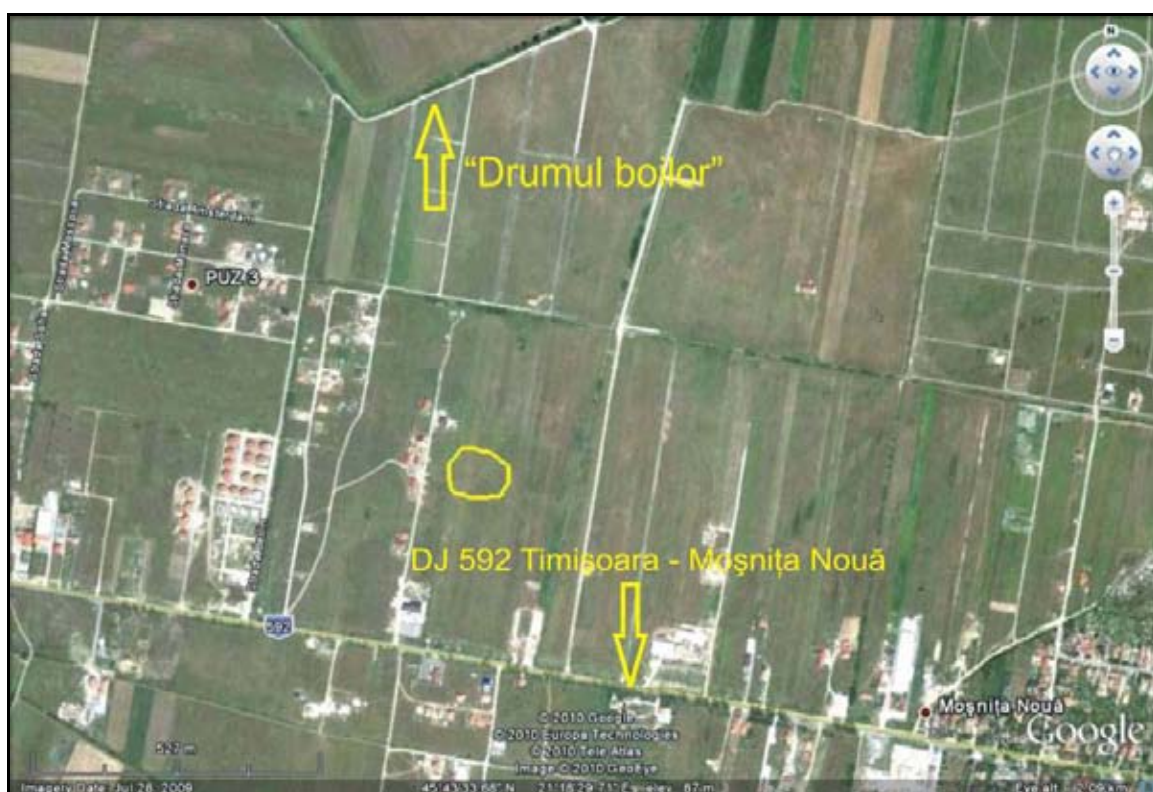
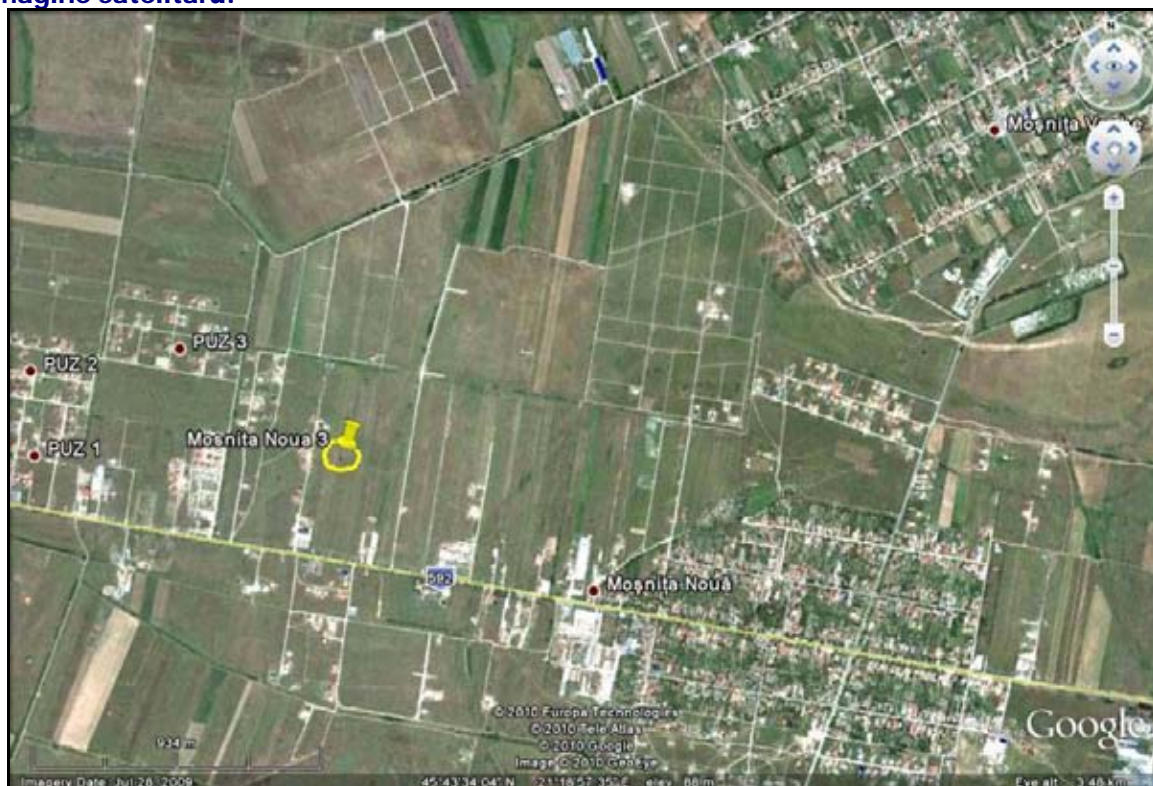
b. reper localizare: situl este amplasat la 1,5 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă, la 2,5 km SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche și la 330 m N de DJ 592 Timișoara – Moșnița Nouă.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe o terasă care domină cu cca. 1 m terenul din jur, fiind delimitat pe latura de N și NV de un meandru fosil, încă bine profilat în terenul din jur. Pigmentația solului este brun-gălbuie, cu textură lutoasă.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Nouă 3 vedere spre NNE, spre Ghiroda

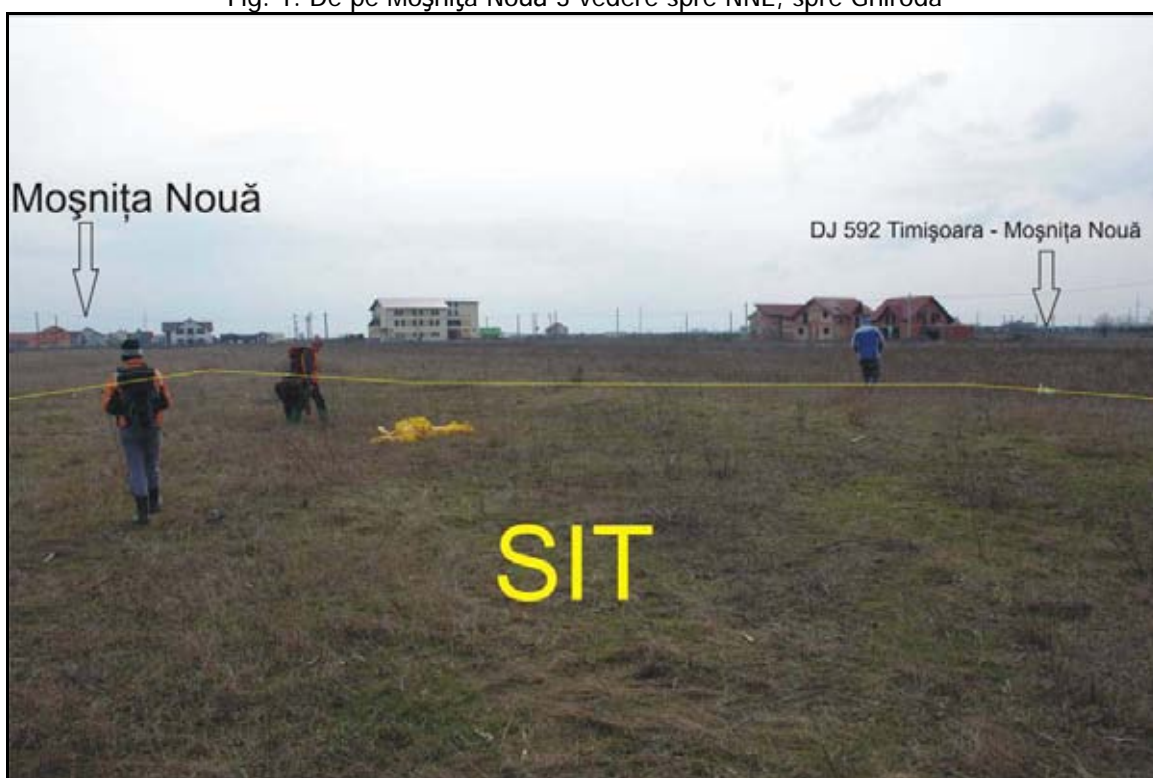

Fig. 2. De pe Moșnița Nouă 3 vedere spre SE, spre localitatea Moșnița Nouă

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: neolitic.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au surprins sporadice fragmente ceramice neolitice la suprafața solului, situație generată și de pârllogirea puternică a terenului. S-a constatat faptul că există concentrări importante de chirpic, scoase la suprafață de o mai veche conductă de alimentare cu apă a localității Moșnița Veche, al cărui duct poate fi observat în teren prin balizajul specific. Obiectivul Moșnița Nouă 3 poate fi pus în relație cu așezările neolitice reprezentând obiectivele Moșnița Nouă 4, 7, 8, cât și Moșnița Veche 1, 2, 3, 47, 51 (vezi *infra* întreaga discuție). Materialul arheologic salvat este reprezentat din fragmente ceramice majoritar atipice, aparținând speciilor: grosieră, dar și semifină. Starea fragmentară nu a permis reconstituirea unor forme specifice. Materialul litic recoltat constă din două fragmente de așchii de silex cu urme de debitaj precum și dintr-un nucleu din același material. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (22); fragmente așchii tipice de silex desenate (1); fragment nucleu de silex (1); fragment topor sau daltă din piatră (1); fragmente chirpic (6).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. Descoperiri neolitice:

Foto Moșnița Nouă 3_1 a

Foto Moșnița Nouă 3_1 b

Desen Moșnița Nouă 3_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip brun cărămiziu atât la interior, cât și la exterior, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

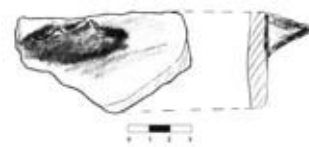
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 3_2 a

Foto Moșnița Nouă 3_2 b

Desen Moșnița Nouă 3_2

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun deschis pe partea interioară a vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu în cantități semnificative.

Ornamente: buton ovoidal prezentând în partea centrală o alveolare.

Date: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 3_3 a

Foto Moșnița Nouă 3_3 b

Desen Moșnița Nouă 3_3

Funcționalitate: topor fără gaură de înmănușare.

Material: ?

Dimensiuni: lungime: 7 cm, lățime: 3,5 cm, grosime: 0,5 cm.

Grad de uzura: stare de conservare proastă.

Date: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

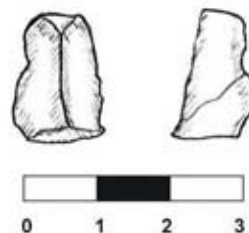
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 3_4 a

Foto Moșnița Nouă 3_4 b

Desen Moșnița Nouă 3_4

Funcționalitate: fragment lamă cioplită bifacial

Material: silex.

Dimensiuni: lungime: 1,6 cm, lățime: 0,8 cm, grosime: 0,4 cm

Grad de uzura: mediocru, piesa este păstrată fragmentar

Date: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

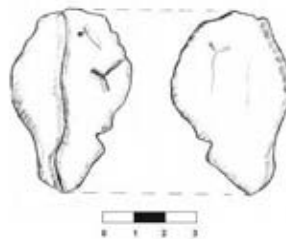
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 3_5 a

Foto Moșnița Nouă 3_5 b

Desen Moșnița Nouă 3_5

Funcționalitate: fragment lamă cioplită bifacial.

Material: silex.

Dimensiuni: lungime: 5,6 cm, lățime maximă: 3,8 cm.

Grad de uzura: piesa este păstrată fragmentar.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

V. Data periegheză:

08.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, O. Rogoza, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Borlea

Desene artefacte: Ioan Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 08.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălașă S”.

b. reper localizare: situl se află la 1,4 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă, la 2,2 km SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, și la 450 m N de DJ 592 Timișoara – Moșnița Nouă.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 1,4 km SE de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe o întinsă terasă, dezvoltată între două meandre fosile, actualmente aproape complet aplatizate, astfel încât peisajul actual este cvasi-plat. De asemenea, sectorul median al așezării este tăiat, de la N la S, de un canal modern de hidroameliorații, care a bulversat stratigrafia în arealul său limitrof. Actualmente sectorul de la E de acest canal este cuprins în proiecte de dezvoltare imobiliară, pe suprafața sitului fiind deja construit un drum de acces și câteva locuințe.

e. stare actuală: teren pârlogit și cartier rezidențial în construcție.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

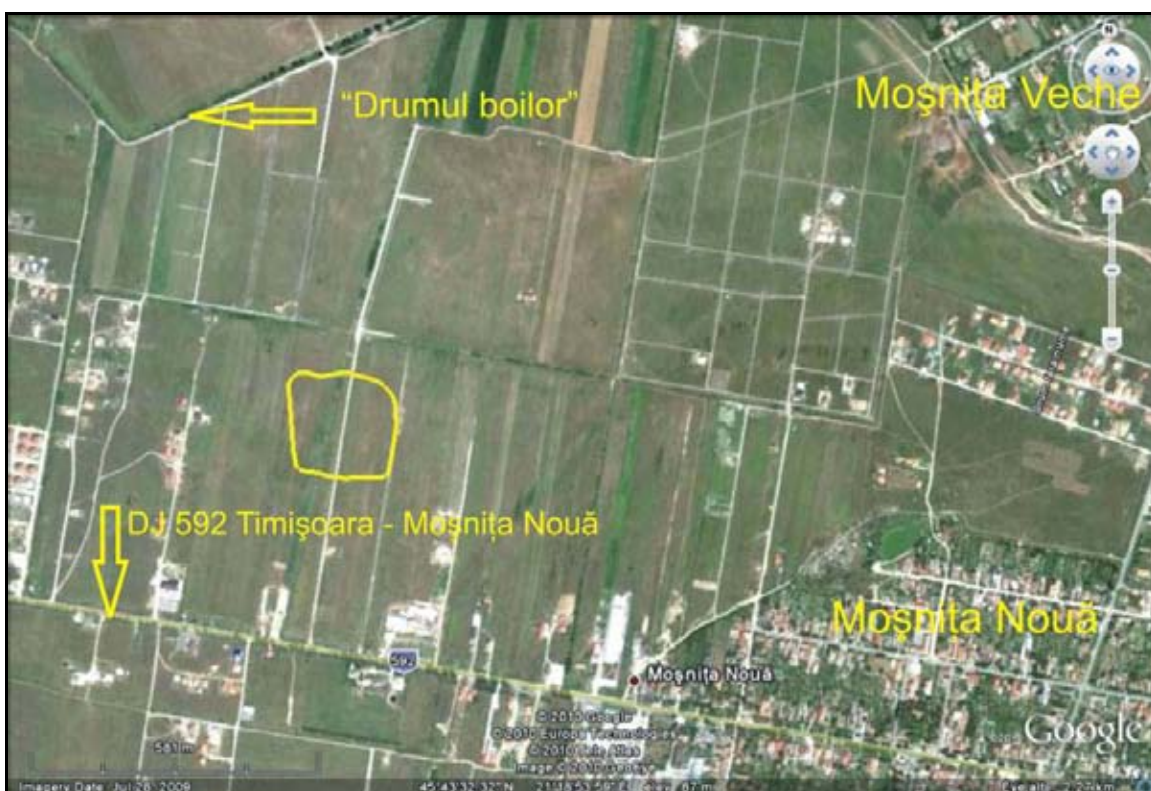
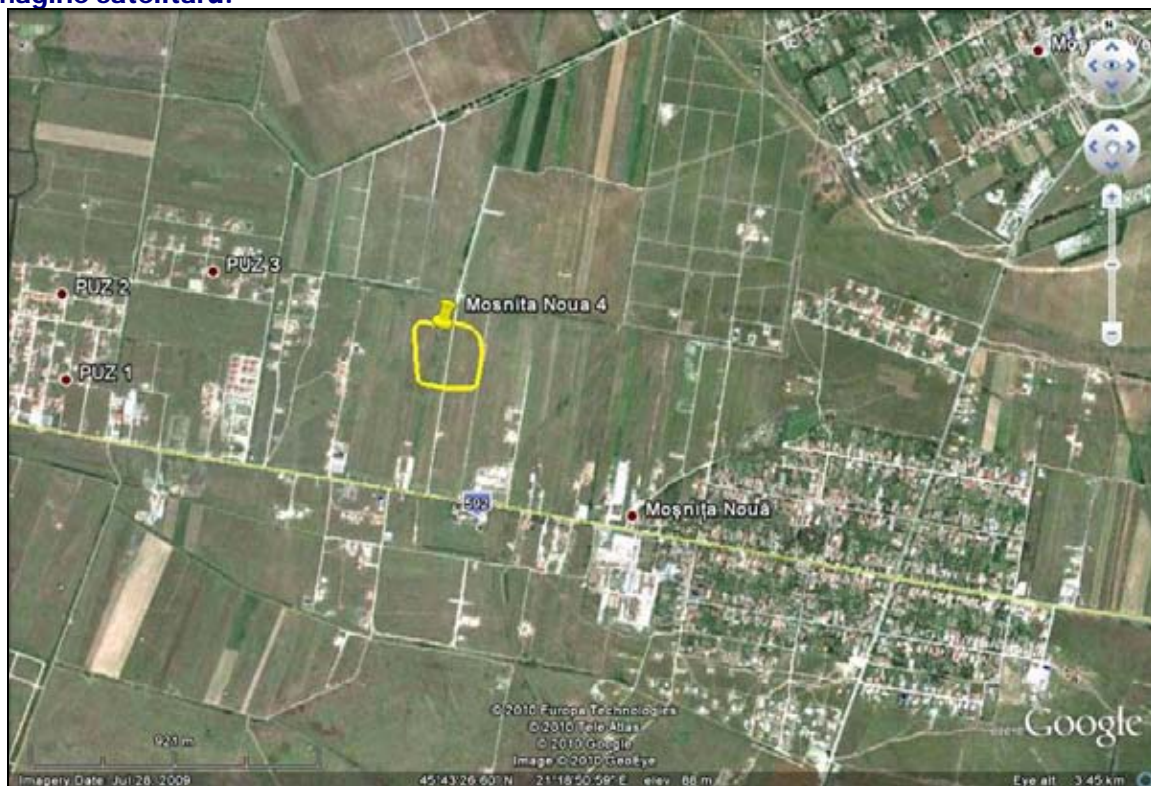
g. coordonate GPS: 45 43 34 N 21 18 29 E, 87 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212848; 476241.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

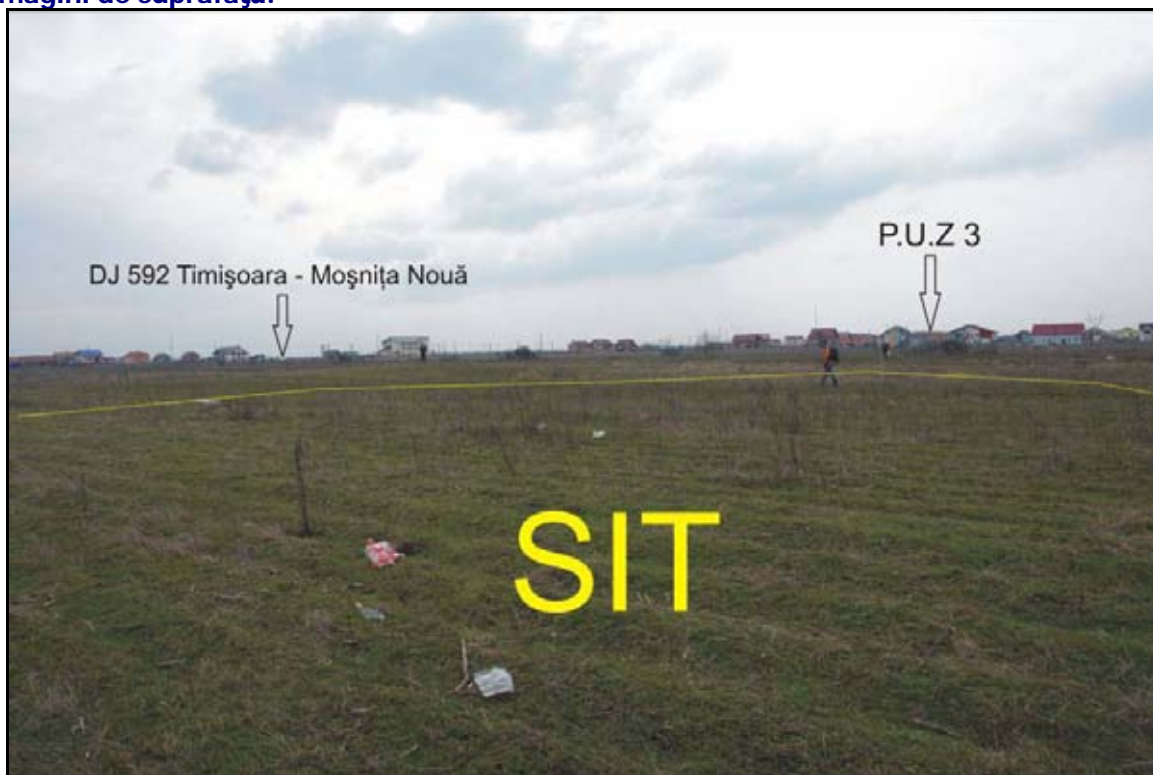

Fig. 1. De pe Moșnița Nouă 4 vedere spre SV

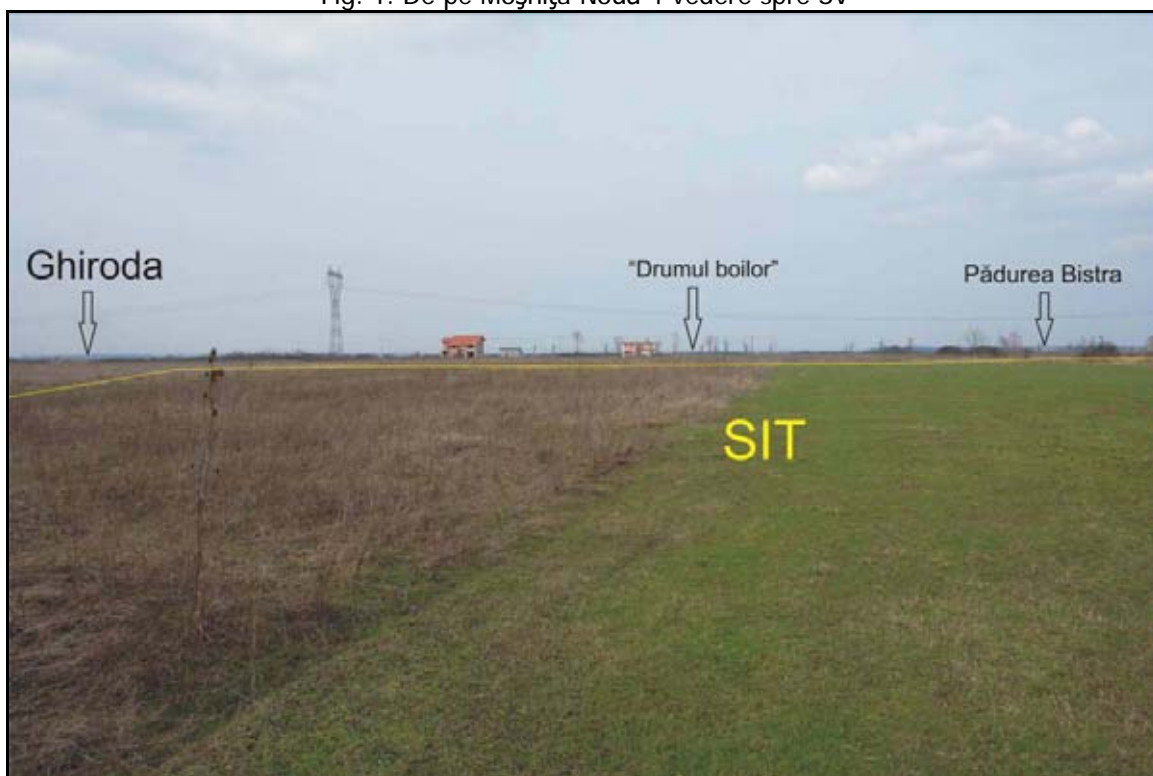

Fig. 2. De pe Moșnița Nouă 4 vedere spre N

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: neolitic.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au constatat existența unui bogat material arheologic, amplasat pe ambele părți ale canalului de hidroameliorații. Construirea drumului de acces în zona rezidențială, cât și excavarea fundațiilor unor construcții imobiliare recente, a determinat bulversarea stratului arheologic, astfel încât o parte din materialul recoltat provine din pământul acestor gropi. Prin observațiile culese în teren, Moșnița Nouă 4 se înscrie între importantele așezări neolitice ale zonei, toate gravitând în jurul importantului obiectiv Moșnița Nouă 7.

Fragmentele ceramice aparțin, în cea mai mare parte, speciei grosiere, constatându-se o mare diversitate a degresanților și a pastei. Astfel, în foarte multe cazuri întâlnim ca și degresant nisipul amestecat cu pietricele, care oferă fragmentelor ceramice un aspect zgrumțuros. Șamota și pleava sunt, la rândul lor, prezente în pasta unor vase, uneori în cantități foarte mari, fapt care generează un aspect poros respectivelor artefacte. Ceramica semifină este reprezentată prin doar câteva fragmente de culoare cenușie, care utilizează măr pe post de degresant. Ornamentica ceramicii este foarte săracă și constă în ciupituri realizate cu unghia și împunsături „cu paiul”. Materialul litic este foarte sărac și constă din două dălți foarte bine păstrate. Remarcăm, de asemenea, prezența unor fragmente de chirpic, unele dintre ele vitrificate. Starea fragmentară a materialului salvat nu permite o încadrare culturală precisă în acest moment.

În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (7); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (77); dălți sau topoare din piatră (2); fragmente așchii de silex (2); fragmente chirpic (5).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. descoperiri neolitice:

Foto Moșnița Nouă 4_1 a

Foto Moșnița Nouă 4_1 b

Desen Moșnița Nouă 4_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,3 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă un slip fin maroniu pe exterior, corodat în mare măsură.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuirii culturale.

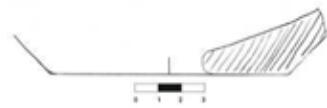
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 4_2 a

Foto Moșnița Nouă 4_2 b

DDes

en Moșnița Nouă 4_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,3 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie, puternic corodat pe interior.

Ardere: reductoare

Degresant: nisip cu pietricele și, sporadic, șamotă.

Ornamente: neornamentat

Datare: neolitic

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuii culturale.

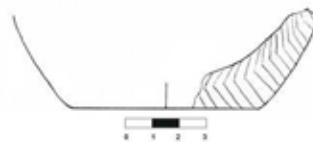
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 4_3 a

Foto Moșnița Nouă 4_3 b

Desen Moșnița Nouă 4_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm

Tehnică: lucrat cu mână,

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe exterior, puternic corodat

Ardere: necontrolată

Degresant: nisip cu pietricele cu granulație mare

Ornamente: neornamentat

Datare: neolitic

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuii culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 4_4 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13,3 cm

Tehnică: lucrat cu mână,

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe interior, puternic corodat

Ardere: reducătoare

Degresant: nisip cu pietricele cu granulație mare și sporadice fragmente de șamotă. Prezența pietricelelor cu granulație mare a determinat desprinderea unora dintre acestea, generând pori de mari dimensiuni.

Ornamente: neornamentat

Datare: neolitic

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuii culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 4_4 b

Desen Moșnița Nouă 4_4

Foto Moșnița Nouă 4_5 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 17,5 cm

Tehnică: lucrat cu mână. Fragmentul este afectat de o calcifiere parțială.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu pietricele și sporadică șamotă. Caracteristică este prezența, în pasta vasului, a unor mineralizații de fier.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuii culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 4_5 b

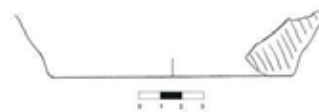
Desen Moșnița Nouă 4_5

Foto Moșnița Nouă 4_6 a

Foto Moșnița Nouă 4_6 b

Desen Moșnița Nouă 4_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și pietricele de mici dimensiuni.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiți culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 4_7 a

Foto Moșnița Nouă 4_7 b

Desen Moșnița Nouă 4_7

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă și degresant organic

Ornamente: ornament plastic sub formă buton conic, cu vârf rotunjit.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiți culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 4_8 a

Foto Moșnița Nouă 4_8 b

Desen Moșnița Nouă 4_8

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,8 cm

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă și degresant organic

Ornamente: ornament plastic, buton corodat

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

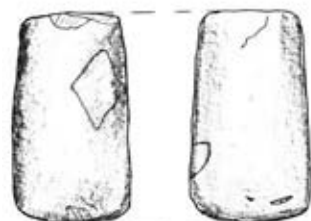
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 4_9 a

Foto Moșnița Nouă 4_9 b

Desen Moșnița Nouă 4_9

Funcționalitate: topor fără gaură de înmănușare.

Dimensiuni: lungime totală: cca. 6 cm; lățimea părții active: 3,5 cm; lățimea părții inactive: 2,8 cm; grosime maximă: cca. 1 cm.

Material: gresie cu granulație fină.

Grad de uzura: superficial, piesa fiind bine păstrată.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 4_10 a

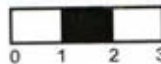

Foto Moșnița Nouă 4_10 b

Desen Moșnița Nouă 4_10

Funcționalitate: topor fără gaură de înmănușare.

Dimensiuni: lungime totală: cca. 4 cm; lățimea părții active: cca. 3,7 cm; lățimea părții inactive: 2,7 cm; grosimea maximă: 0,8 cm.

Material: rocă sedimentară de culoare verzuie.

Grad de uzura: superficial, piesa fiind bine păstrată.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

V. Data periegheză:

08.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, O. Rogozea, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 08.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălașă S”.

b. reper localizare: situl se află la 1,4 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă, la 2,1 km SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche și la 630 m S de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl se află la 2,9 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat la cca. 150 m N de Moșnița Nouă 4, de care este despărțit de traiectul unui meandru, actualmente aproape complet aplatizat. Construirea unor canale de hidroameliorații moderne (obiectivul se găsește la intersecția a două astfel de canale) a schimbat radical peisajul inițial, inclusiv suprafața sitului fiind astfel afectată.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: 0,5 ha.

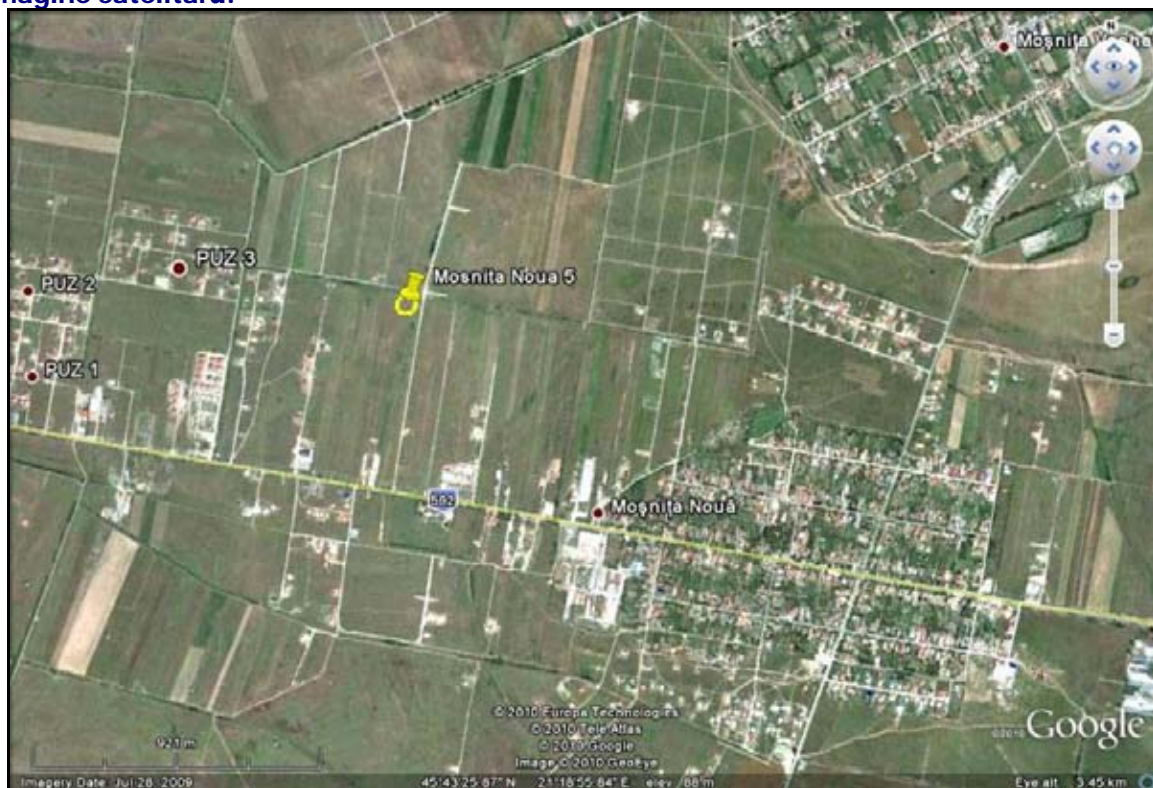
g. coordonate GPS: 45 43 36 N 21 18 30 E, 88 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212873; 476302.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

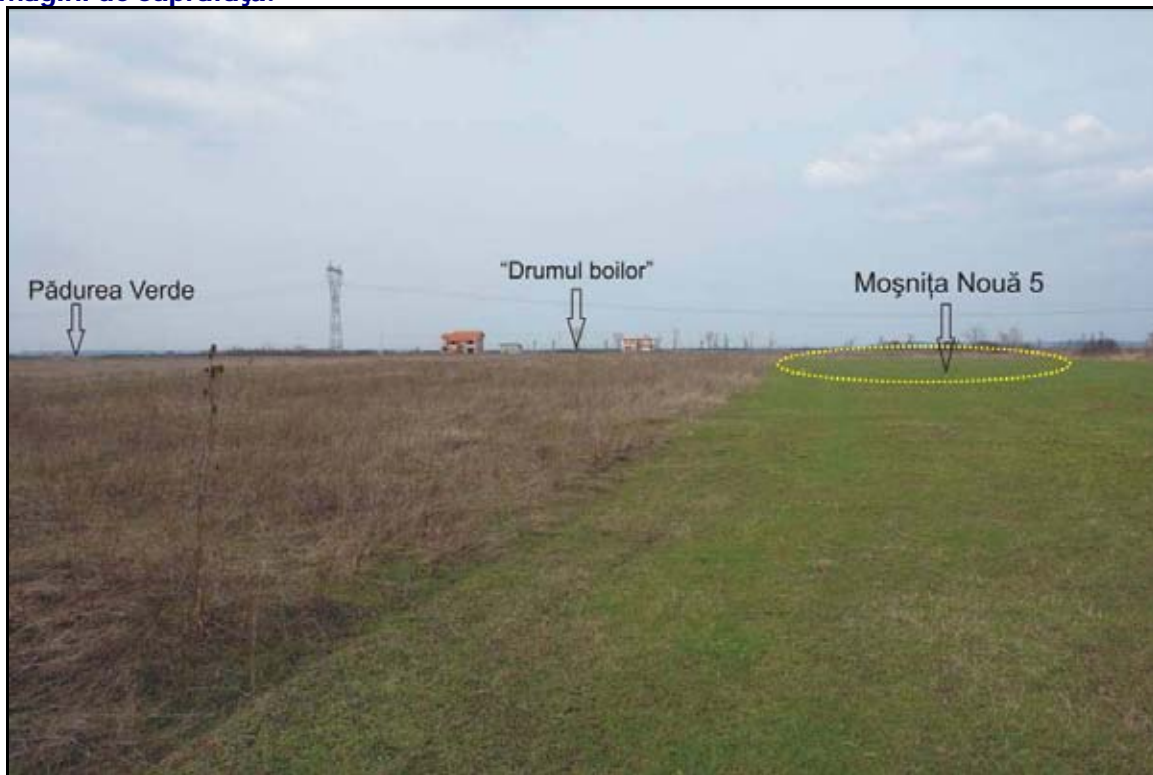

Fig. 1. Moșnița Nouă 5 văzut dinspre S

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: neolitic.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența la suprafața solului a unor sporadice fragmente ceramice, situația fiind generată și de pârlogirea intensă a terenului. Obiectivul poate fi pus, cu siguranță, în relație cu Moșnița Nouă 4, reprezentând un alt grup de complexe neolitice, amplasate de o parte și de alta a numeroaselor meandre care brăzdau zona. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice atipice (9); fragmente chirpic (5).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

08.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, O. Borlea, C. Floca

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 08.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălașă S”.

b. reper localizare: situl se află la 1,3 km NV de Biserica ortodoxă din Moșnița Nouă, la 2,2 km SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche și la 410 m N de DJ 592 Timișoara – Moșnița Nouă.

c. reper hidrografic: situl se află la 3,1 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul este reprezentat de un tumul aplatizat, cu un diametru la bază de aproximativ 20 m și o înălțime păstrată de 0,7 m, fiind circumscris de obiectivul Moșnița Nouă 4. Doar pe baza cercetărilor arheologice de teren este dificil de precizat dacă există vreo relație cronologică între așezarea neolitică (Moșnița Nouă 4) și tumulul de față. Pare totuși foarte probabil ca acest tumul să dateze dintr-o perioadă ulterioară (posibil epoca bronzului, dacă este mormânt tumular) sau chiar epoca medieval-târzie (dacă este movilă de hotar). Funcționalitatea și cronologia acestui obiectiv vor putea fi precizate doar prin demararea unor campanii de investigație prin săpătură.

e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară în construcție.

f. suprafață sit: 0,25 ha.

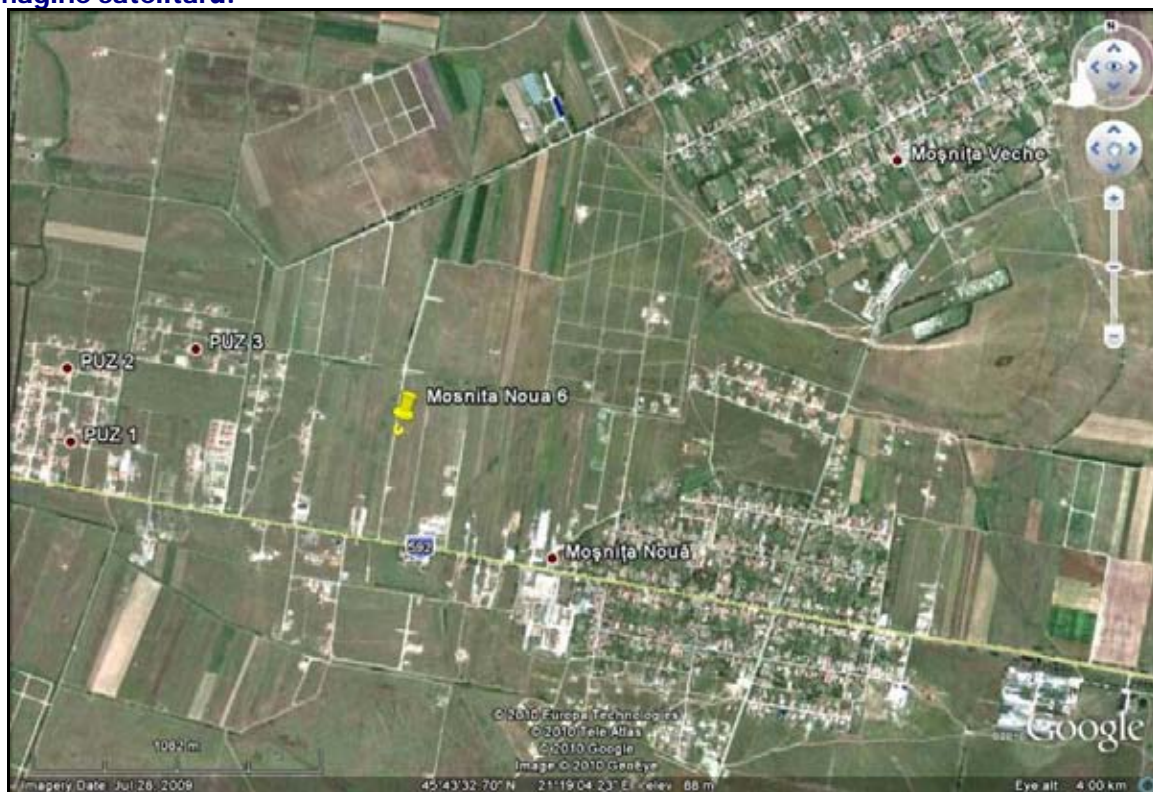
g. coordonate GPS: 45 43 31 N 21 18 31 E, 87 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212887; 476147.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

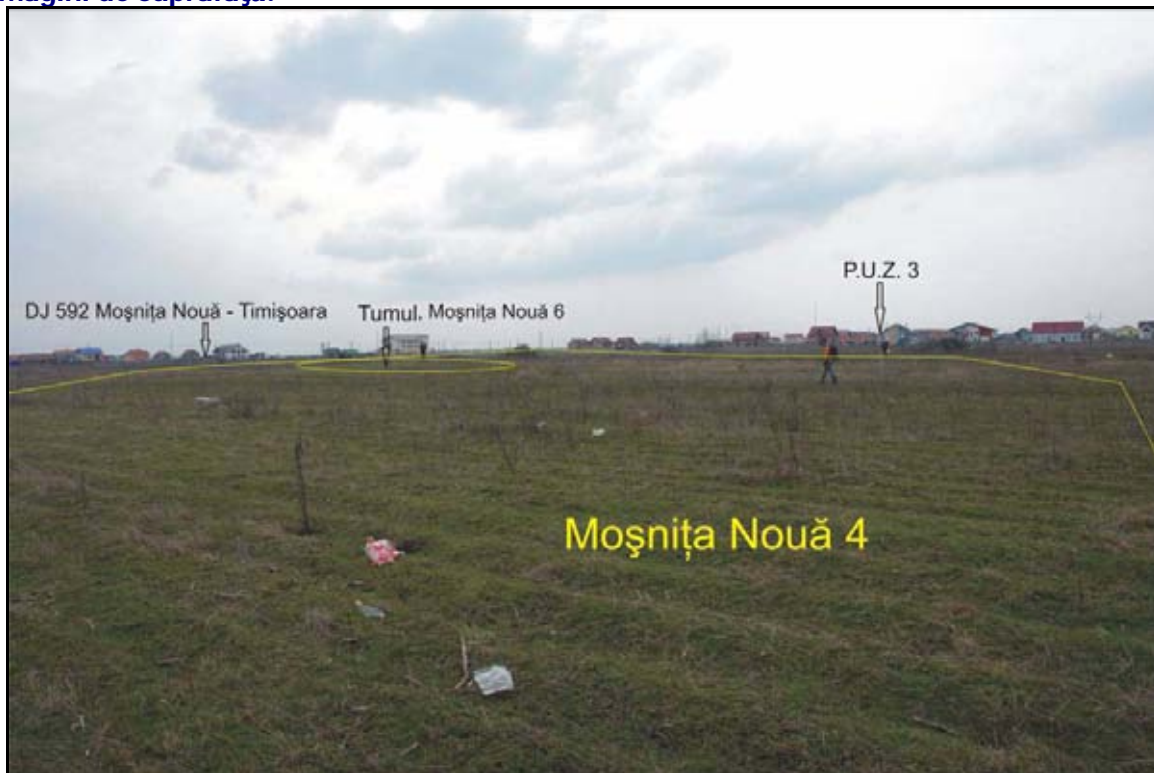

Fig. 1. De pe Moșnița Nouă 4 vedere spre SV, spre tumulul reprezentând Moșnița Nouă 6

Fig. 2. Moșnița Nouă 6 văzut dinspre NE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: movilă de pământ.

b. datare: datare neprecizabilă doar în urma investigațiilor non-invazive.

c. material arheologic: în urma cercetărilor arheologice de teren s-a constatat că materialele arheologice descoperite la suprafața posibilului tumul se află în poziție secundară și se încadrează așezării neolitice Moșnița Nouă 4, care circumscrie acest obiectiv.

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

08.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, O. Rogoza, A. Berzovan, L. Bolcu, , O. Borlea
Desene artefacte: O. Borlea, I. Vedrilă, E. Pîrpiliță, A. Gogoșanu

I. Istoricul cercetărilor:

În urma corelării informațiilor din literatura de specialitate cu datele culese din teren, în stadiul actual de investigare ne este imposibil să precizăm dacă obiectivul analizat în acest context este unul inedit sau a fost cunoscut mai demult (vezi și discuția de la fișele Moșnița Nouă 1 Edit și Moșnița Veche 4 Edit din cadrul *Anexei 1*). În contextul masivelor lucrări de îmbunătățiri funciare din a doua jumătate a sec. XX, suprafața obiectivului este secționată pe direcțiile N-S și E-V de două mari canale de desecare, canale cu adâncimea de cca. 4 m și lățimea pe coamă de peste 10 m. În profilele canalelor sunt vizibile numeroase piese arheologice, care atrag atenția unor pasionați locali. Piese reprezentative vor forma, în anul 1985, prin grija profesorului de istorie, un mic punct expozițional în incinta Școlii Generale din Moșnița Nouă (despre soarta acestei expoziții nu mai avem niciun fel de date la ora actuală). Doi ani mai târziu, în 1987, tânărul, pe atunci, Remus Petrus, culege o serie de artefacte din profilele canalelor care secționează așezarea organizând, cu profesorul Holtzinger, un punct expozițional în incinta Liceului „Electrotimis” din Timișoara (nici despre soarta acestei expoziții nu mai avem date în prezent)¹. Demarând proiectul de cercetare arheologică de teren sistematică a hotarelor cadastrale ale localităților Moșnița Nouă și Moșnița Veche, echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă redescoperă obiectivul în 08-09.03.2010, precizându-i limitele și recoltând un bogat material arheologic. În vara anului 2010 încep lucrările pentru introducerea rețelei de gaz metan în comuna Moșnița Nouă, prilej cu care se practică un șanț cu adâncimea de cca. 1,20 m și lățimea de 0,4 m care secționează așezarea neolitică de-a lungul celor două canale de hidroameliorații. Urmărind traiectul șanțului pentru introducerea rețelei de gaz, am putut constata existența unui foarte bogat strat de cultură arheologică (în cadrul unei gropi practicate pentru introducerea unui nod de racord, la intersecția celor două canale de hidroameliorații, grosimea stratului de cultură depășește 1,7 m). De asemenea, șanțul taie mai multe complexe arheologice (inclusiv două posibile bordeie), secționând podini de lutuală arsă cu o grosime de cca. 20 cm. Mai trebuie precizat și faptul că sectorul de NE al obiectivului (aflat în hotarul cadastral al localității Moșnița Veche) este inclus într-o zonă rezidențială în dezvoltare, actualmente aici fiind în construcție mai multe imobile care distrug complexe neolitice.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălaș S”.

b. reper localizare: situl se află la 1 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă, la 1,8 km SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche și la 5,1 km SSE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: situl se află la 3,3 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: peisajul actual al amplasamentului obiectivului arheologic este complet schimbat de lucrările de regularizări și îmbunătățiri funciare din perioada modernă, suprafața acestuia fiind „tăiată” de două importante canale care se intersectează aproximativ în centrul așezării. Se poate totuși observa că obiectivul ocupa o terasă, sub formă de grind, care domina arealul mai jos din jurul său cu cca. 1 m, iar pe latura de S și SV era flancat de un important curs de apă, actualmente fosil, dar încă bine profilat în teren. Pigmentația solului este brun-negricioasă.

e. stare actuală: teren arabil (sectorul de SV și NV); pârlăgă (zona de SE); zonă de dezvoltare imobiliară (zona de NE).

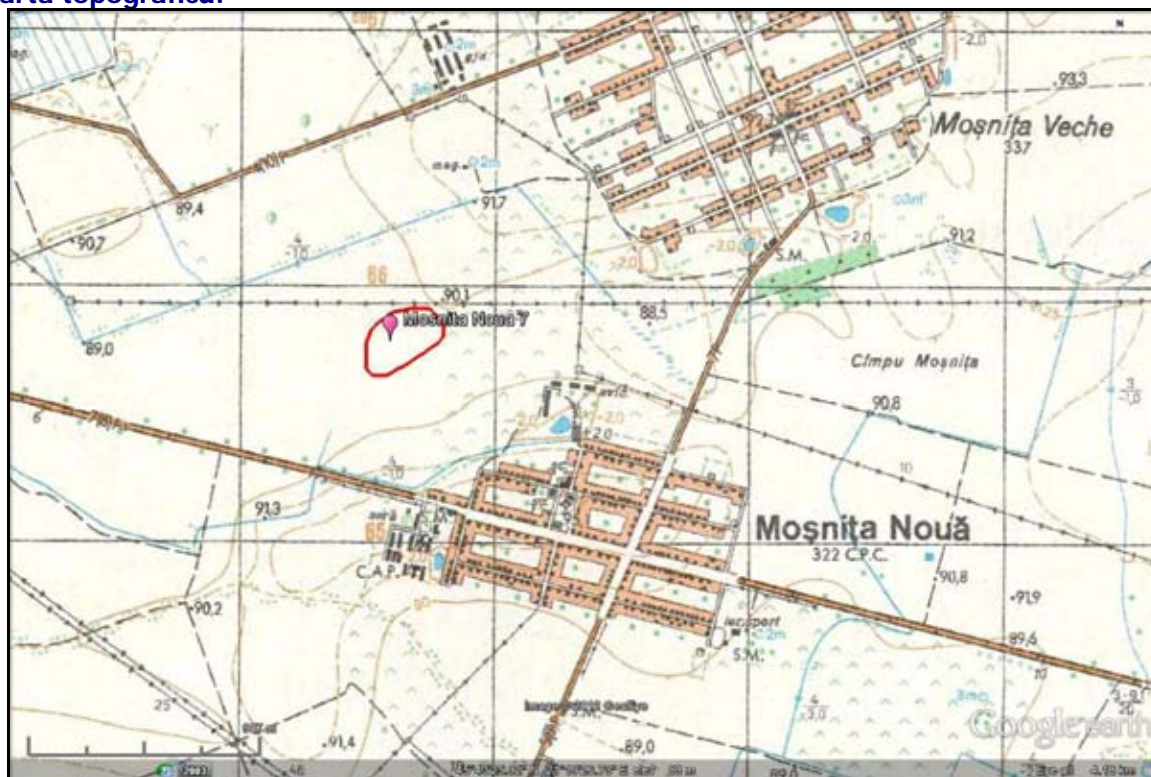
f. suprafață sit: cca. 6 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 32 N 21 18 51 E, 87 m altitudine.

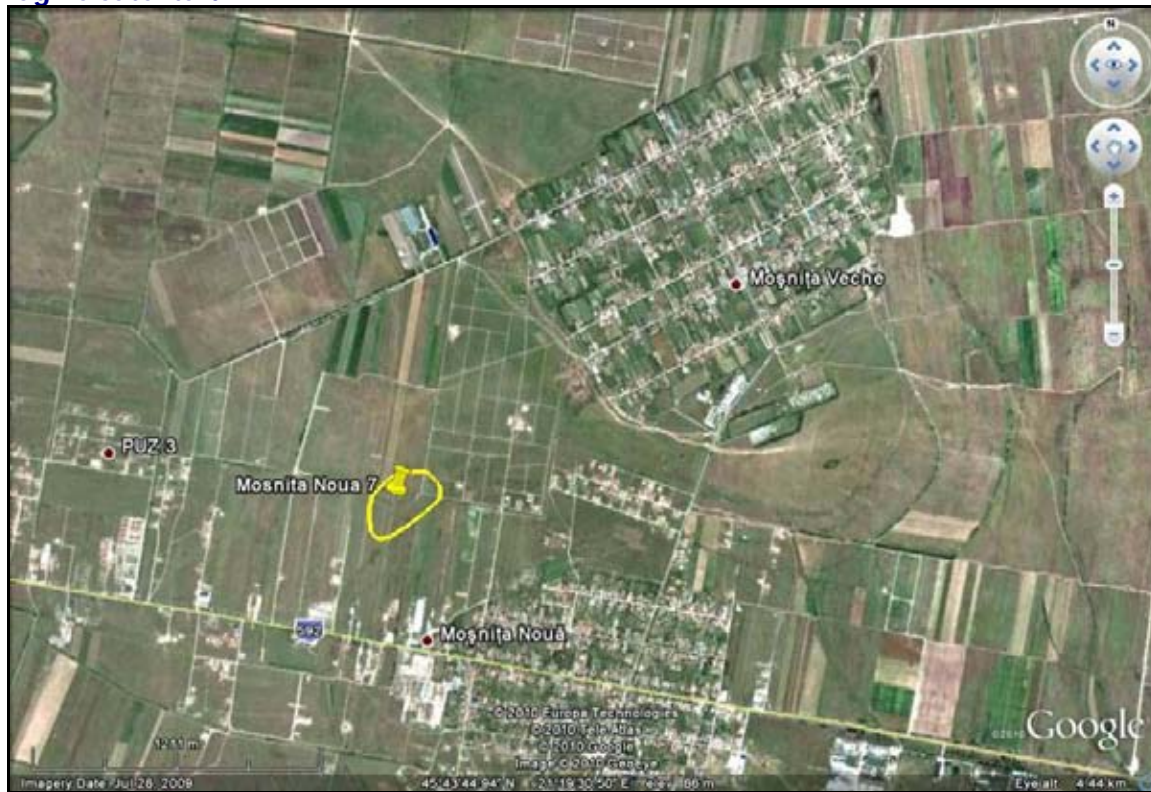
h. coordonate Stereo 70: 213321; 476158.

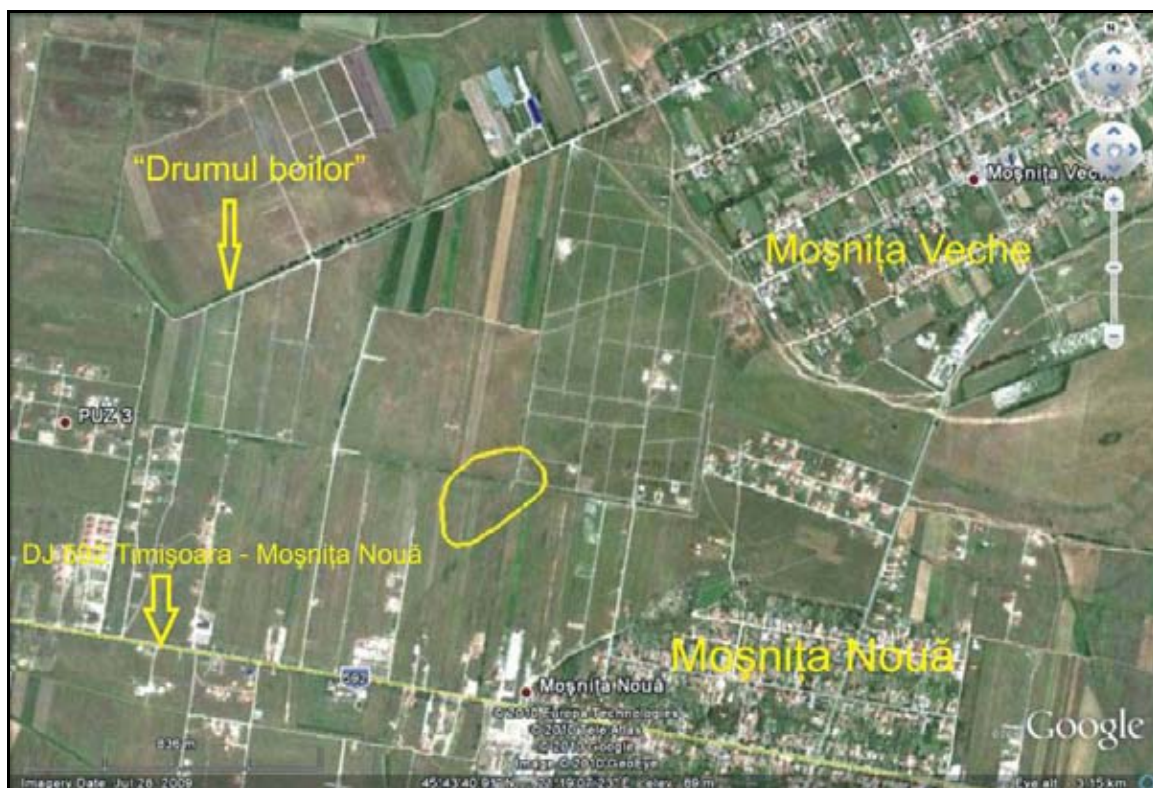
¹ Informații oferite cu amabilitate de d-l Remus Petrus, căruia îi mulțumim și pe această cale.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. Moșnița Nouă 7 și meandru fosil de pe latura de S a sa văzut dinspre SV

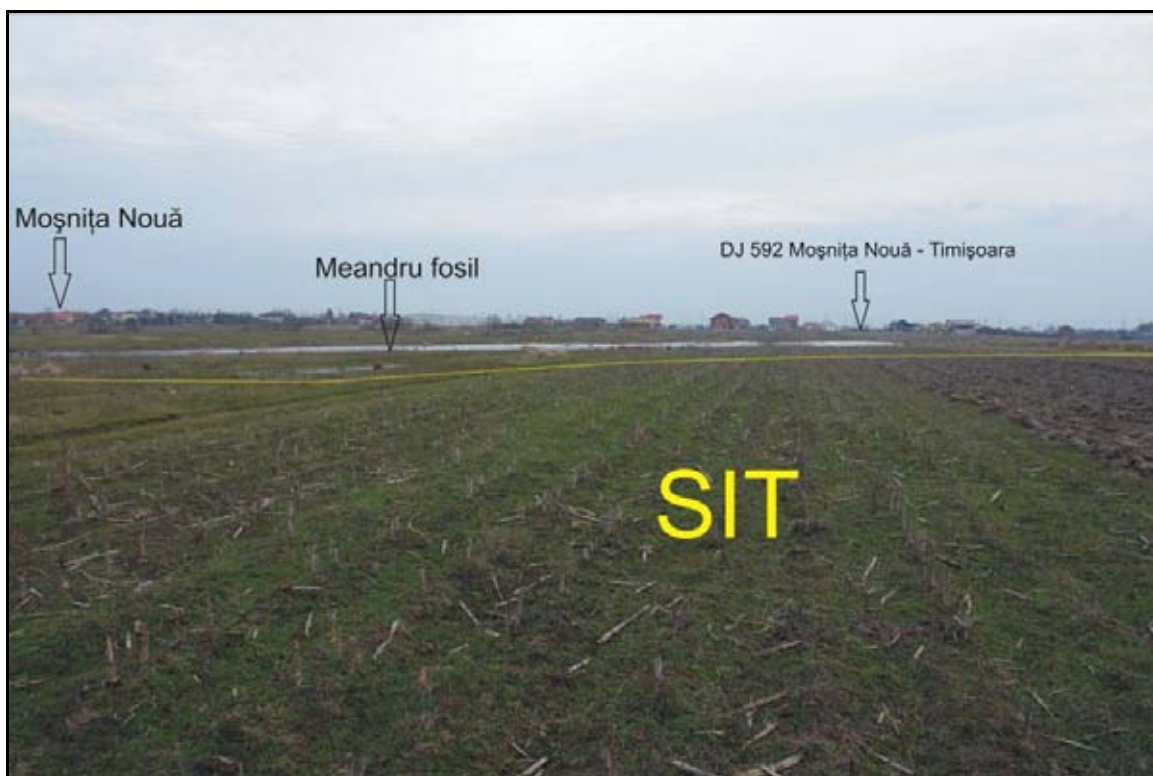

Fig. 2. De pe Moșnița Nouă 7 vedere spre SSE, spre localitatea Moșnița Nouă

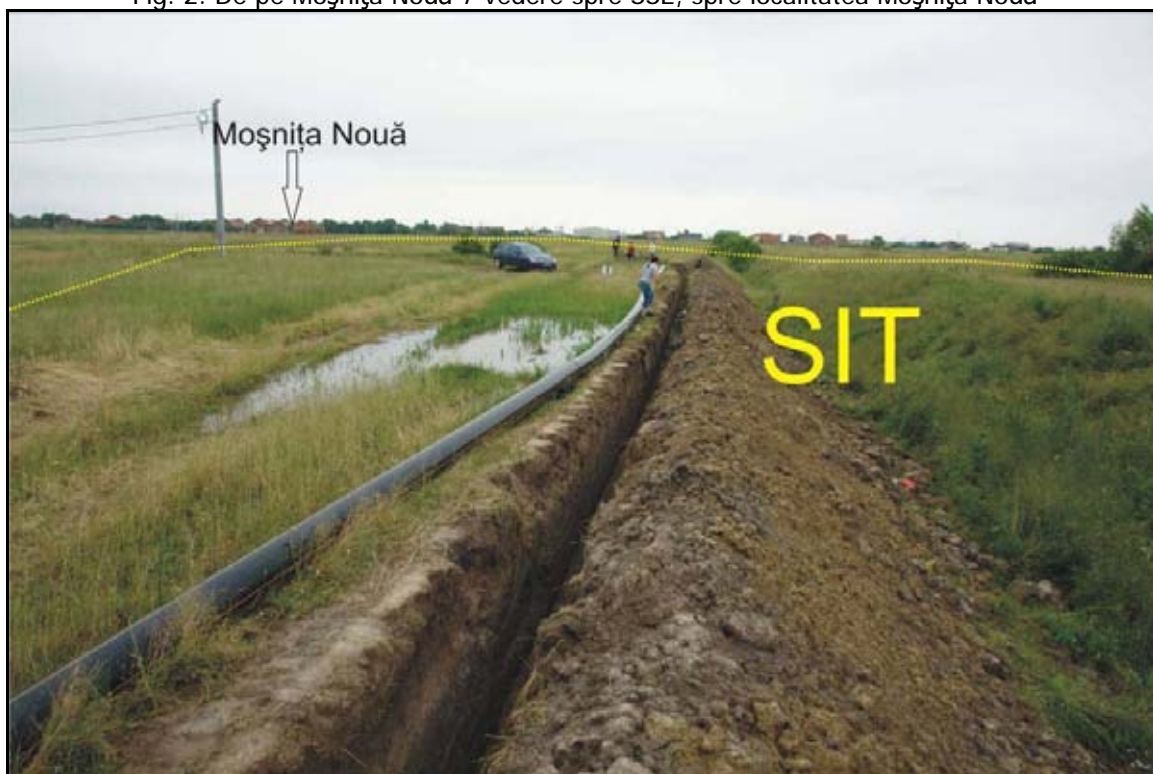

Fig. 3. Dinspre Moșnița Nouă 7 vedere spre S, de-a lungul traseului magistralei de gaz

Fig. 4. Detaliu cu grosimea stratului de cultură, degajat de magistrala de gaz metan

Fig. 5. Complex arheologic deranjat de magistrala de gaz, vedere de la S spre N

Fig. 6. Detaliu al unui complex arheologic deranjat de magistrala de gaz metan

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: neolitic dezvoltat (Cultura Vinča, faza A3).

c. material arheologic: cercetările arheologice de suprafață au relevat existența unui foarte bogat material arheologic, observabil îndeosebi pe terenurile în care se mai practică încă agricultura și constând din fragmente ceramice, de chirpic, așchii de silex și obsidian. Materiale arheologice mai pot fi surprinse și în profilele, astăzi înierbate, ale celor două mari canale de hidroameliorații construite acum peste 30 de ani. Săparea șanțului pentru introducerea rețelei de gaz metan a relevat existența unui material arheologic de o bogăție deosebită (am putut constata, de altfel, o răvășire a pământului excavat în dreptul complexelor arheologice de către muncitori, astfel încât este de presupus că au fost extrase, cu acel prilej, piese mult mai numeroase sau mai bine conservate decât am putut noi salva, în momentul vizitei noastre din 20.06.2010). Numeroase fragmente ceramice pot fi observate și în pământul rezultat de la lucrările edilitare de pe latura de NE a obiectivului în cauză.

În ceea ce privește materialul arheologic, putem formula următoarele observații generale:

- materialul este, în general fragmentar, bogat în fragmente ceramice tipice. Predomină net ceramica cu pastă grosieră, la realizarea căreia a fost utilizată o gamă largă de degresanți, organici și anorganici: paie, pleavă, nisip cu diverse granulații, pietricele (unele de dimensiuni mari), șamotă, precum și sporadice mineralizații de fier;
- pot fi reconstituite cert unele forme: vasul tronconic, bolul (de mari și mici dimensiuni), cupa (vasul cu picior) și vasul-capac .
- arderea cunoaște o varietate largă de moduri, dominând însă net arderea reductoare;
- ceramica fină și semifină, de culoare preponderent cenușie, cu nuanțe maronii sau cărămizii, utilizează ca degresanți nisip cu granulație fină sau măr. Arderea este preponderent reductoare;
- ornamentica este relativ săracă, cele mai multe ornamente fiind asociate ceramicii grosiere: brăuri în relief cu impresiuni de degete; împunsături realizate cu paiul, asociate adeseori cu linii incizate în diverse unghiuri. Din rândul ornamentelor plastice sunt prezenți butonii, de diverse forme și dimensiuni, asociați, în unele cazuri, cu ornamente incizate. Unele buze au fost ornamentate prin alveolări.

Se întâlnesc, de asemenea, fragmente de chirpici, unele dintre acestea prezentând urmele impresiunilor de nuiiele.

Materialul litic, relativ bine reprezentat, constă atât din piese finite (lustruitoare, lame și așchii), precum și din piese aflate în curs de prelucrare. Materia primă este reprezentată din silex (majoritar), obsidian, jasp și cuarțit.

În vederea întocmirii prezentului studiu, am recoltat: fragmente ceramice tipice desenate (140); fragmente ceramice tipice nedesenate (52); fragmente ceramice atipice (235); fragmente chirpic (5); fragmente așchii de obsidian (4).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. descoperiri neolitice:

Foto Moșnița Nouă 7_1 a

Foto Moșnița Nouă 7_1 b

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă bine profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip, pietricele, șamotă și pleavă în cantități reduse.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, faza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_2 a

Foto Moșnița Nouă 7_2 b

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 23,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă la interior slip de culoare brună, corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă în cantități semnificative, pietricele și sporadice urme de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

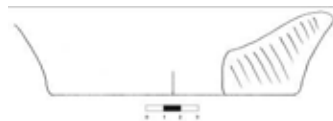
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_3 a

Foto Moșnița Nouă 7_3 b

Desen Moșnița Nouă 7_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe partea interioară a vasului un slip de culoare albicioasă, puternic corodat

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă și șamotă în cantități semnificative.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_4 a

Foto Moșnița Nouă 7_4 b

Desen Moșnița Nouă 7_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă; desprinderea unora dintre pietricele au creat pori de mari dimensiuni.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_5 a

Foto Moșnița Nouă 7_5 b

Desen Moșnița Nouă 7_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 18,5 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți un slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii, foarte corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă în cantități reduse.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: Cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_6 a

Foto Moșnița Nouă 7_6 b

Desen Moșnița Nouă 7_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23,5 cm

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: oxidantă.

Degresant: pleavă, pietricele și cantități infime de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_7 a

Foto Moșnița Nouă 7_7 b

Desen Moșnița Nouă 7_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă în cantități reduse, pietricele și sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

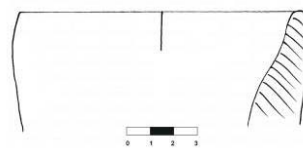
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_8 a

Foto Moșnița Nouă 7_8 b

Desen Moșnița Nouă 7_8

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe suprafața exterioară un slip de culoare roșiatică.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu pietricele, pleavă și șamotă în cantități reduse.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

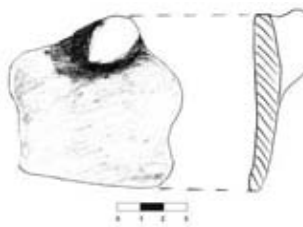
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_9 a

Foto Moșnița Nouă 7_9 b

Desen Moșnița Nouă 7_9

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă, nisip cu pietricele și sporadice urme de pleavă.

Ornamente: buton de formă rotundă aplatizat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_10 a

Foto Moșnița Nouă 7_10 b

Desen Moșnița Nouă 7_10

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: 1,2 cm

Tehnică: lucrat la mână,

Slip: prezintă pe exterior urme de slip de culoare cafenie puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, alt degresant organic imposibil de precizat, pietricele și concrețiuni feruginoase sporadice.

Ornamente: buton alungit.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

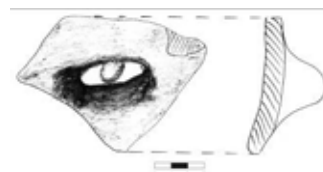
Analogii: Butonul lunguiet cu capetele rotunjite, dispus în zona de maximă circumferință a vasului, este comun, la nivelul cronologic al neoliticului dezvoltat, fiind prezent în majoritatea culturilor neolitice. Pentru faza A a culturii Vinča menționăm analogii la Miercurea Sibiului "Petriș"².

Foto Moșnița Nouă 7_11 a

Foto Moșnița Nouă 7_11 b

Desen Moșnița Nouă 7_11

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă pe partea interioară a vasului urme ale unui slip de culoare cafenie puternic corodat, iar pe partea exterioară sunt prezente urme de calcifiere.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină, pleavă, cantități reduse de pietricele și mineralizații de fier

Ornamente: buton masiv ovoidal alveolat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

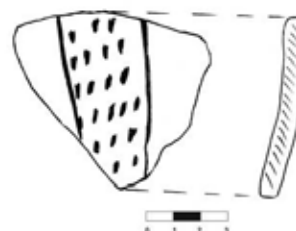
Analogii: Butonul lunguiet cu capetele rotunjite și cu o alveolă în centru este de asemenea relativ comun pentru neoliticul dezvoltat. Strict pentru cultura Vinča, faza A, putem preciza analogii la Gornea „Căunița de Sus”³.

Foto Moșnița Nouă 7_12 a

Foto Moșnița Nouă 7_12 b

Desen Moșnița Nouă 7_12

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă în cantități importante și nisip cu granulație fină.

Ornamente: dispuse pe mai multe registre, delimitate prin linii incizate care încadrează un decor realizat prin împunsături „cu paiul”.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: fără a avea ansamblul decorului, forma vasului sau un context clar, vom menționa păstrând rezervele de rigoare, analogii în Banat la: Gornea⁴, Liubcova – „Ornița”⁵, Timișoara – „Fratelia”⁶, Freidorf

² S. A. Luca, H. Ciugudean, A. Dragotă, C. Roman, *Fazele timpurii ale culturii Vinča în Transilvania*, în *Angustia*, 5, 2000, fig. 11/6.

³ Gh. Lazarovici, *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 1, 1971, pl. IV/7-8.

- „Hladnika”⁷, Balta Sărată⁸. În spațiul transilvănean găsim analogii la Șeușa "La Cărarea Morii"⁹, Orlat¹⁰, Romos¹¹ și Miercurea Sibiului-„Petriș”¹².

Foto Moșnița Nouă 7_13 a

Foto Moșnița Nouă 7_13 b

Desen Moșnița Nouă 7_13

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, șamotă, pleavă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_14 a

Foto Moșnița Nouă 7_14 b

Desen Moșnița Nouă 7_14

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

⁴ Gh. Lazarovici, *Cultura Vinča A în Banat*, în *ActaMN*, 7, 1970, p. 481; Idem, *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 25; Idem, *Gornea-Preistorie*, Reșița, 1977, p. 60-61; Idem, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, pl. XV/G 1;

⁵ E. Comșa, *Donées concernant la civilisation Vinča du sud-ouest de la Roumanie*, în *Dacia N.S.*, 1969, p. 32, Fig. 18/3.

⁶ Gh. Lazarovici, *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 3, 1975, p. 14-15; Idem, *Fratelia-Fabrica de cărămidă (oraș Timișoara, jud. Timiș)*, în Gh. Lazarovici, Fl. Drașovean (ed.), *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 49.

⁷ Gh. Lazarovici, Fr. Resch, C. Ghermann, *Descoperiri arheologice la Timișoara-Freidorf*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 37-38, fig. 4/1, 6/6; Gh. Lazarovici, *Freidorf-ob. I, Hladika (jud. Timiș)*, în Gh. Lazarovici, Fl. Drașovean (ed.), *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 46, fig. 15/9.

⁸ L. Groza, *Așezarea neolitică de la Balta-Sărată*, în *Banatica*, 1, 1971, pl. II; Gh. Lazarovici, *Tipologia și cronologia materialului vinčian de la Balta Sărată (campania din 1963)*, în *ActaMN*, 12, 1975, p. 14, 16.

⁹ M.M. Ciută, *Contributions to the archaeological repertory of discoveries belonging to the Early Vinča phase from South-Western Transilvania*, în *Omagiu profesorului Ioan Andrițoiu*, Alba-Iulia, 2005, p. 230, fig. 1/ 1, 3.

¹⁰ S. A. Luca, I. Părean, *Descoperiri arheologice în hotarul comunei Orlat (jud. Sibiu)*, în *Sargetia*, 26, 1, 1995-1996, p. 227, fig. 2/1,2.

¹¹ S. A. Luca, *Die Vinča-Siedlung aus Rumess. Die A Phase der Vinča-Kultur in Sibienbürgen*, în *Sargetia*, 26, 1, 1995-1996, p. 49, pl. 3/1, 3, 5, 6, 7; S. A. Luca, H. Ciugudean, A. Dragota, C. Roman, *Faza timpurie a culturii Vinča în Transilvania. Repere ale orizontului cronologic și cultural*, în *Angustia*, 5, 2000, p. 45.

¹² *Ibidem*, p. 41, fig. 8/4, fig. 10/ 1-7, fig. 12/ 5-9.

Slip: prezintă slip de culoare neagră pe interior și pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă și pleavă în cantități mari.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_15 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă de granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_15 b

Desen Moșnița Nouă 7_15

Foto Moșnița Nouă 7_16 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă, nisip cu granulație medie, pleavă în cantități foarte mici și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_16 b

Desen Moșnița Nouă 7_16

Foto Moșnița Nouă 7_17 a

Foto Moșnița Nouă 7_17 b

Desen Moșnița Nouă 7_17

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 17 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: șamotă, nisip cu granulație fină și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_18 a

Foto Moșnița Nouă 7_18 b

Desen Moșnița Nouă 7_18

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 21,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu și șamotă în cantități reduse, precum și pleavă sporadică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_19 a

Foto Moșnița Nouă 7_19 b

Desen Moșnița Nouă 7_19

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mână,

Slip: prezintă pe interior un slip de culoare cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă, pleavă în cantități mici și nisip cu granulație fină. Prezența materiei vegetale dă

suprafeței exterioare o porozitate accentuată.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_20 a

Foto Moșnița Nouă 7_20 b

Desen Moșnița Nouă 7_20

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu, șamotă în cantități reduse, pietricele și pleavă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_21 a

Foto Moșnița Nouă 7_21 b

Desen Moșnița Nouă 7_21

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: constă în două incizii care formează, în aparență, un triunghi cu vârful în jos. Suprapunând aceste incizii au fost realizate împunsături cu un instrument ascuțit.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *Supra* Moșnița Nouă 7_12.

Foto Moșnița Nouă 7_22 a

Foto Moșnița Nouă 7_22 b

Desen Moșnița Nouă 7_22

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui vas de tip castron.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pleavă în cantități mari și sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_24 a

Foto Moșnița Nouă 7_24 b

Desen Moșnița Nouă 7_24

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19,2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna,

Slip: prezintă slip subțire de culoare cafenie pe interior, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: forma vasului are analogii la Gornea- „Căunița de Sus”¹³.

¹³Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, pl. XV/A 5-8 și B 6.

Foto Moșnița Nouă 7_25 a

Foto Moșnița Nouă 7_25 b

Desen Moșnița Nouă 7_25

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și șamotă în cantități foarte mici.

Ornamente: neornamentată.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, faza A3.

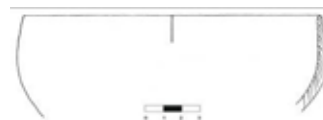
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_26 a

Foto Moșnița Nouă 7_26 b

Desen Moșnița Nouă 7_26

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_27 a

Foto Moșnița Nouă 7_27 b

Desen Moșnița Nouă 7_27

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_28 a

Foto Moșnița Nouă 7_28 b

Desen Moșnița Nouă 7_28

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21,4 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: slip cafeniu puternic corodat, pe ambele părți.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pleavă, măr și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_29 a

Foto Moșnița Nouă 7_29 b

Desen Moșnița Nouă 7_29

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, lobată.

Dimensiuni: grosimea medie a peretelui: 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_30 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr, nisip cu pietricele și pleavă.

Ornamente: ornament plastic cu rol funcțional, buton ovoidal proeminent.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_30 b

Desen Moșnița Nouă 7_30

Foto Moșnița Nouă 7_31 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare roșie-cărămizie la exterior.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr cu pietricele și șamotă.

Ornamente: buton cu două proeminențe semisferice, dispuse în lateral unul față de altul.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_31 b

Desen Moșnița Nouă 7_31

Foto Moșnița Nouă 7_32 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare roșie-cărămizie la exterior, respectiv brun-deschisă la interior.

Foto Moșnița Nouă 7_32 b

Desen Moșnița Nouă 7_32

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă.

Ornamente: probabil brâu alveolar, realizat prin impresiune cu degetul (starea fragmentară impune rezerva de rigoare în interpretare).

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

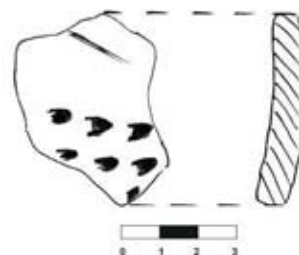
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_33 a

Foto Moșnița Nouă 7_33 b

Desen Moșnița Nouă 7_33

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: linie incizată cu un instrument bont și decor realizat prin înțepături cu „paiul”

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *Supra* Moșnița Nouă 7_12.

Foto Moșnița Nouă 7_34 a

Foto Moșnița Nouă 7_34 b

Desen Moșnița Nouă 7_34

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: 0,8 m.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă un slip de culoare cafenie, cu nuanțe cenușii și maronii, aplicat atât pe interior, cât și pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: buton alungit, tras din peretele vasului, decorat cu linii incizate, atât verticale, cât și înclinate.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, faza A3.

Analogii: Fragmentul de capac poate fi încadrat din punct de vedere tipologic în categoria B a tipologiei realizate de către Gh. Lazrovici și D. Bălănescu, mai exact în categoria vaselor-capac prosopomorfe¹⁴. Funcționalitatea deosebită, posibil cultică,¹⁵ a acestor piese alături de lipsa descoperiri

¹⁴ D. Bălănescu, Gh. Lazrovici, *Considerații privind tipologia și evoluția vaselor-capac din cultura Vinča (descoperiri din "Clisura Dunării")*, în *Banatica*, 5, 1977, p. 17.

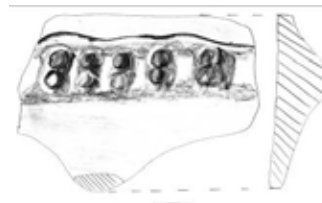
unor capace identice¹⁶ împiedică o încadrare tipologică exactă. Starea fragmentară a acestuia împiedică la rândul ei încadrarea tipologică precisă. Piesa are însă posibile analogii la Parța¹⁷ și Liubcova - „Ornița”¹⁸.

Foto Moșnița Nouă 7_35 a

Foto Moșnița Nouă 7_35 b

Desen Moșnița Nouă 7_35

Tip: fragment de vas, perete, rupt în apropierea buzei (starea fragmentară nu a permis reconstituirea diametrului exact).

Dimensiuni: grosime medie: 1,3 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: concrețiuni feruginoase, pleavă și nisip cu granulație fină.

Ornamente: pe suprafața vasului a fost aplicat un brâu care prezintă în partea mediană un șir de impresiuni duble, realizate cu degetul.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

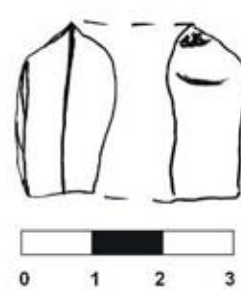
Analogii: Fragmentul are analogii în așezarea de la Gornea – „Căunița de Sus”¹⁹.

Foto Moșnița Nouă 7_36 a

Foto Moșnița Nouă 7_36 b

Desen Moșnița Nouă 7_36

Funcționalitate: lamă cioplită bifacial.

Material: obsidian.

Grad de uzura: superficială, piesa fiind foarte bine păstrată.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča.

Analogii: Obsidianul, ca material pentru confecționarea uneltelor litice cioplite, apare în majoritatea așezărilor din neoliticul dezvoltat din Banat. Menționăm descoperiri de obsidian la: Parța²⁰, Sânnandrei²¹,

¹⁵ *Ibidem*, p. 23; O. Radu, E. Resch, C. Germann, *Plastica antropomorfă și zoomorfă de cultură Vinča Turdaș*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 68.

¹⁶ C. Germann, F. Resch, *Depozitul ceramic de la Parța*, în *Banatica*, 6, 1981, p. 17.

¹⁷ Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 103, pl. XXIII/A10, 11; F. Resch, *Typologische Studie kultischer Geschichtsdeckel aus der jungsteinzeitlichen Siedlung von Parța I*, în *Banatica*, 11, 1991, pl. 1/B3; E.F. Resch, *Typologische Studie kultischer Gesichtdeckel aus der jungsteinlichen Siedlung von Parța*, în *ActaMN*, 33, 1, 1996, pl. 2/2;

¹⁸ S. A. Luca, *Contribuții la istoria artei neolitice-plastica așezării de la Liubcova-„Ornița” (jud. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, p. 15, fig. 11/1 a-e.

¹⁹ Gh. Lazarovici, *Tipologia și cronologia culturii Vinča în Banat*, în *Banatica*, 2, 1973, fig. 4/16; Idem, *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 3, 1974, fig. 6/22, fig. 7/13; Idem, *Gornea. Preistorie*, Reșița, 1974, pl. LII/22, LIII/16.

²⁰ Gh. Lazarovici, Z. Kalmar, Fl. Drasovean, S. A. Luca, I. Dragomir, *Complexul Neolitic de la Parța*, în *Banatica*, 8, 1985, p. 26, pl. X/20; M. Salagean, A. Pantelica, L. Daraban, T. Fiat, *Provenance Studies of Obsidian from the*

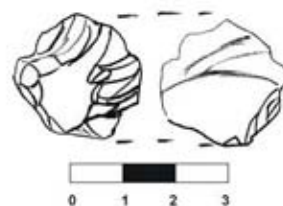
Gornea²², Zorlenț²³, Balta-Sărată²⁴, Timișoara – „Freidorf IV”²⁵, etc. Lipsa unui context arheologic clar și a unui număr mai mare de fragmente de obsidian împiedică o încadrare culturală sigură.

Foto Moșnița Nouă 7_37 a

Foto Moșnița Nouă 7_37 b

Desen Moșnița Nouă 7_37

Funcționalitate: așchie reprezentând un rebut de debitaj.

Material: obsidian.

Grad de uzura: dificil de precizat, piesa fiind rebut de debitaj.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča.

Analogii: vezi *Supra* Moșnița Nouă 7_36.

Foto Moșnița Nouă 7_38 a

Foto Moșnița Nouă 7_38 b

Desen Moșnița Nouă 7_38

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Neolithic Settlement of Partza in South-West Romania, in *First Romanian Conference on the Applications of Physics Methods in Archaeology*, I, București, 1987.

²¹ Fl. Martiș, *Studiu traseologic al materialului litic cioplit din așezarea neolitică de la Sănandrei (jud. Timiș)*, in *Patrimonium Banaticum*, 1, 2005.

²² Gh. Lazarovici, *Cultura Vinča A în Banat*, in *ActaMN*, 7, 1970, p. 477; Idem, *Gornea. Preistorie*, Reșița, 1974, p. 83, pl. XI/A 48, 50, 52, pl. XI/A 9-10, pl. XI/A 48, pl. XI/A 18, 25; Idem, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 53, pl. XXIX/8, pl. XXIX/2-3, pl. XXIX/10, pl. XXIX/4.

²³ Idem, *Vinča veche în Banat*, in Gh. Lazarovici, Fl. Drașovean (ed.), *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 19.

²⁴ *Ibidem*, *Balta Sărată, "Câmpul lui Poșta", (oraș Caransebeș, jud. Caraș-Severin)*, in Gh. Lazarovici, Fl. Drașovean (ed.), *Cultura Vinča în România*, 1991, p. 27; L. Groza, *Așezarea neolitică de la Balta Sărată*, in *Banatica*, 1, 1971, p. 63.

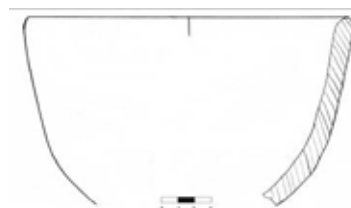
²⁵ Fl. Drașovean, *Timișoara-Freidorf IV*, in Gh. Lazarovici, Fl. Drașovean (ed.), *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 21.

Foto Moșnița Nouă 7_39 a

Foto Moșnița Nouă 7_39 b

Desen Moșnița Nouă 7_39

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, faza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_40 a

Foto Moșnița Nouă 7_40 b

Desen Moșnița Nouă 7_40

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 18,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, pietricele cu granulație medie, sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: prezintă caneluri foarte slab profilate, realizate prin impresiuni cu degetul.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

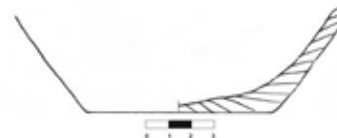
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_41 a

Foto Moșnița Nouă 7_41 b

Desen Moșnița Nouă 7_41

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână, prezintă un slip brun-închis pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

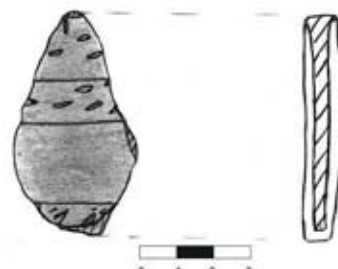
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_42 a

Foto Moșnița Nouă 7_42 b

Desen Moșnița Nouă 7_42

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă un slip fin de culoare brun închisă pe interior, parțial exfoliat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, sporadică materie organică.

Ornamente: constă în două linii paralele care delimitează două registre în interiorul cărora au fost aplicate împunsături cu „paiul”.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *Supra* Moșnița Nouă 7_33.

Foto Moșnița Nouă 7_46 a

Foto Moșnița Nouă 7_46 b

Desen Moșnița Nouă 7_46

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă un slip subțire de culoare brun închisă pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr micaceu, sporadică materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, faza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_47 a

Foto Moșnița Nouă 7_47 b

Desen Moșnița Nouă 7_47

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_48 a

Foto Moșnița Nouă 7_48 b

Desen Moșnița Nouă 7_48

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, fragmente concrețiuni feruginoase cu granulație mare, șamotă, pleavă, materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

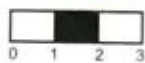
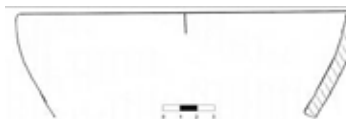

Foto Moșnița Nouă 7_49 a

Foto Moșnița Nouă 7_49 b

Desen Moșnița Nouă 7_49

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22,4 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr, șamotă și sporadic materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_50 a

Foto Moșnița Nouă 7_50 b

Desen Moșnița Nouă 7_50

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, pleavă, sporadice concrețiuni feruginoase, materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_51 a

Foto Moșnița Nouă 7_51 b

Desen Moșnița Nouă 7_51

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6,9 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr micaceu, materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_52 a

Foto Moșnița Nouă 7_52 b

Desen Moșnița Nouă 7_52

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de rotunjită, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 30 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie cu nuanțe cafenii, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, materie organică, sporadice concrețiuni feruginoase, nisip micaceu și sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

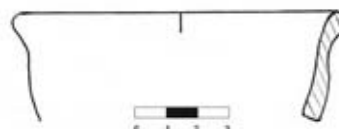
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_54 a

Foto Moșnița Nouă 7_54 b

Desen Moșnița Nouă 7_54

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, foarte ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10,4 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă urme de slip de culoare cafenie cu nuanțe brune și cenușii, prost păstrat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică și sporadic pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Date: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_55 a

Foto Moșnița Nouă 7_55 b

Desen Moșnița Nouă 7_55

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas de formă globulară.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21,9 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare brun-maronie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

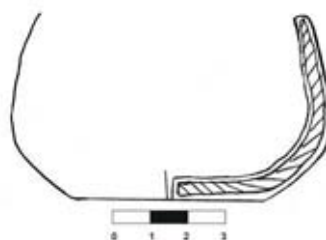
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_56 a

Foto Moșnița Nouă 7_56 b

Desen Moșnița Nouă 7_56

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5,1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare brun-închisă.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină, sporadic materie organică și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

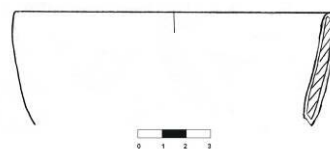
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_57 a

Foto Moșnița Nouă 7_57 b

Desen Moșnița Nouă 7_57

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: slip de culoare cafenie aplicat pe interior și prost păstrat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu fin.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

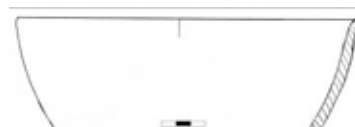
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_58 a

Foto Moșnița Nouă 7_58 b

Desen Moșnița Nouă 7_58

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr, sporadic pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

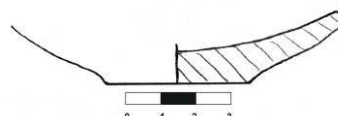
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_59 a

Foto Moșnița Nouă 7_59 b

Desen Moșnița Nouă 7_59

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 4 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cafenie cu nuanțe brun cenușii.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_60 a

Foto Moșnița Nouă 7_60 b

Desen Moșnița Nouă 7_60

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: materie organică în cantități mici și sporadic șamotă.

Ornamente: linie incizată și împunsături realizate cu „paiul”.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

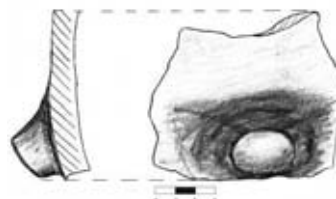
Analogii: vezi *Supra* Moșnița Nouă 7_42.

Foto Moșnița Nouă 7_61 a

Foto Moșnița Nouă 7_61 b

Desen Moșnița Nouă 7_61

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pietricele de mari dimensiuni, șamotă, sporadice urme de pleavă.

Ornamente: buton ovoidal masiv, aplatizat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_63 a

Foto Moșnița Nouă 7_63 b

Desen Moșnița Nouă 7_63

Tip: posibil fragment al unei „tăvițe de pește”.

Dimensiuni: grosimea medie a peretelui: cca. 1,1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: probabil pe partea inferioară cu o linie incizată ce delimitează un spațiu în interiorul căruia au fost realizate mai multe împunsături cu „paiul”.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

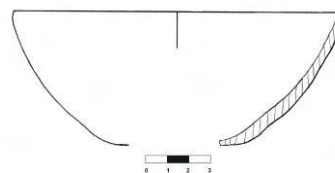
Analogii: vezi *Supra* Moșnița Nouă 7_60.

Foto Moșnița Nouă 7_64 a

Foto Moșnița Nouă 7_64 b

Desen Moșnița Nouă 7_64

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, puternic evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă un slip fin, brun închis pe interior și exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr micaceu și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_65 a

Foto Moșnița Nouă 7_65 b

Desen Moșnița Nouă 7_65

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, pietricele groșiere, materie organică și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_66 a

Foto Moșnița Nouă 7_66 b

Desen Moșnița Nouă 7_66

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, materie organică și sporadice concrețiuni feruginoase cu granulație mare.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

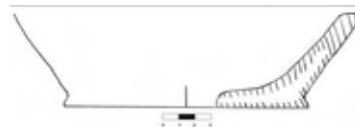
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_67 a

Foto Moșnița Nouă 7_67 b

Desen Moșnița Nouă 7_67

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie, sporadic materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_68 a

Foto Moșnița Nouă 7_68 b

Desen Moșnița Nouă 7_68

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă un slip grosier brun-cafeniu pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu, pietricele, sporadic șamotă și materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_69 a

Foto Moșnița Nouă 7_69 b

Desen Moșnița Nouă 7_69

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 34,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip cafeniu, parțial corodat, pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie, pietricele, șamotă și sporadic materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_70 a

Foto Moșnița Nouă 7_70 b

Desen Moșnița Nouă 7_70

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip grosier, pietricele cu granulație mare, materie organică în exces.

Ornamente: prezintă urmele unei impresii textile pe exterior, probabil neintenționată.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

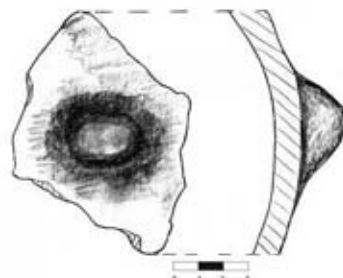
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_71 a

Foto Moșnița Nouă 7_71 b

Desen Moșnița Nouă 7_71

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,4 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă un slip cărămiziu deschis pe interior și exterior, cel exterior fiind parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie, pietricele, materie organică și sporadic șamotă.

Ornamente: buton de formă ovoidală, prezintă o ușoară impresiune digitală în zona centrală.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

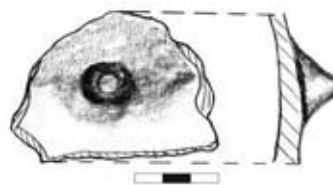
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_72 a

Foto Moșnița Nouă 7_72 b

Desen Moșnița Nouă 7_72

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie, pietricele, sporadic pleavă.

Ornamente: proeminență tronconică puternic degradată.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

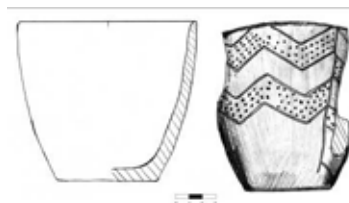
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_73 a

Foto Moșnița Nouă 7_73 b

Desen Moșnița Nouă 7_73

Tip: vas de formă tronconică, păstrat parțial, fiind distrus de lucrările moderne de excavație. Prezintă buză ascuțită și fund plat (posibil tipul B₅₀²⁶).

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13,2 cm; diametrul fundului: cca. 7,5 cm; înălțimea maximă: cca. 11,5 cm; grosimea pereților: între 0,5 și 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la mână. Vasul prezintă slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii pe exterior și pe interior, fiind puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină, fragmente de șamotă și sporadic concrețiuni feruginoase.

Ornamente: vasul prezintă un ornament complex realizat din linii incizate vertical care creează registre pe pereții acestuia, în cadrul căruia sunt dispuse, pe orizontală, linii paralele în zig-zag ce încadrează spații ornate cu împunsături realizate cu un instrument ascuțit.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: pentru decor vezi *Supra* Moșnița Nouă 7_60. Forma are analogii în așezarea de la Gornea – „Căunița de Sus”²⁷.

Foto Moșnița Nouă 7_74 a

Foto Moșnița Nouă 7_74 b

Desen Moșnița Nouă 7_74

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie cu nuanțe brune și cărămizii, parțial corodat. Prezintă pe interior slip de culoare brună.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie, sporadice fragmente de șamotă, concrețiuni feruginoase și

²⁷ Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, pl. XV/B 3.

pleavă.

Ornamente: decorat prin caneluri verticale realizate grosolan.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_75 a

Foto Moșnița Nouă 7_75 b

Desen Moșnița Nouă 7_75

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat prin linie orizontală realizată cu un instrument ascuțit care delimitează un spațiu ornamentat prin incizii realizate cu „paiul”.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *Supra* Moșnița Nouă 7_73.

Foto Moșnița Nouă 7_76 a

Foto Moșnița Nouă 7_76 b

Desen Moșnița Nouă 7_76

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,9 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cafenie, cu nuanțe brune și cenușii.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: linii incizate cu un instrument ascuțit, atât orizontale, cât și verticale sau oblice, care redau un ornament complex, imposibil de reconstituit datorită stării fragmentare a peretelui.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: dată fiind starea fragmentară a materialului, cu mari rezerve menționăm fragmentele ceramice cu decor descoperite la Timișoara – „Freidorf”²⁸ și Gornea – „Căunița de Sus”²⁹.

²⁸ Gh. Lazarovici, Fr. Resch. C. Ghermann, *Descoperiri arheologice la Timișoara-Freidorf*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 37-38, fig. 6/12.

²⁹ Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, pl. XV/G 31 și posibil G 26.

Foto Moșnița Nouă 7_77 a

Foto Moșnița Nouă 7_77 b

Desen Moșnița Nouă 7_77

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 7 cm; diametrul fundului: cca. 5,5 cm; înălțime maximă: cca. 4,8 cm; lățime maximă: cca. 8,2 cm; grosimea medie a peretelui: între 0,3 și 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior și pe exterior slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii și brune.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr cu sporadice concrețiuni feruginoase și sporadic urme ale unui degresant organic.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_78 a

Foto Moșnița Nouă 7_78 b

Desen Moșnița Nouă 7_78

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 4,9 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și degresant organic cu foarte sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

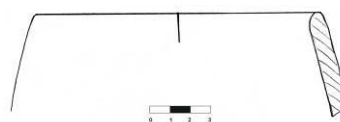
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_79 a

Foto Moșnița Nouă 7_79 b

Desen Moșnița Nouă 7_79

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă atât pe interior, cât și pe exterior slip de culoare cafenie cu nuanțe cenușii și maronii, puternic corodat.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: linii oblice ce delimitează spații ornamentate prin împunsături realizate cu „paiul”.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, faza A3.

Analogii: vezi *Supra Moșnița Nouă 7_75*.

Foto Moșnița Nouă 7_80 a

Foto Moșnița Nouă 7_80 b

Desen Moșnița Nouă 7_80

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 16,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână, prezintă pe fund urmele imprimate ale unei rogojini.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și pietricele cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

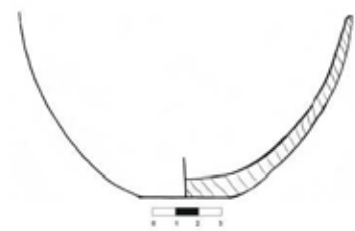
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_81 a

Foto Moșnița Nouă 7_81 b

Desen Moșnița Nouă 7_81

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 4 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți urmele unui slip cafeniu cu nuanțe cărămizii, foarte puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr, degresant organic în cantitate foarte mică, sporadice urme de șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_82 a

Foto Moșnița Nouă 7_82 a

Desen Moșnița Nouă 7_82

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată, prezintă șanțuire pe exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă urme slabe de slip de culoare cafenie pe interior.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: Forma are analogii la Gornea – „Căunița de Sus”³⁰ și Limba³¹.

Foto Moșnița Nouă 7_83 a

Foto Moșnița Nouă 7_83 b

Desen Moșnița Nouă 7_83

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 25 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe ambele părți, foarte puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă, materie organică.

Ornamente: prin buton ovoidal.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

³⁰ Gh. Lazarovici, *Gornea. Preistorie*, Reșița, 1977, pl. XXXVIII/7, 10, 15 ; Idem, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 114, XV/D 11, 14.

³¹ S. A. Luca, H. Ciugudean, A. Dragota, C. Roman, *Faza timpurie a culturii Vinča în Transilvania. Repere ale orizontului cronologic și etno-cultural*, în *Angustia*, 5, 2000, p. 40, fig. 7/7.

Foto Moșnița Nouă 7_84 a

Foto Moșnița Nouă 7_84 b

Desen Moșnița Nouă 7_84

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: buton rotund, masiv, aplatizat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_85 a

Foto Moșnița Nouă 7_85 b

Desen Moșnița Nouă 7_85

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 19,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii pe exterior și pe interior, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă cu pietricele de mari dimensiuni și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

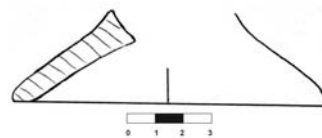
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_86 a

Foto Moșnița Nouă 7_86 b

Desen Moșnița Nouă 7_86

Tip: picior de cupă.

Dimensiuni: diametrul piciorului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

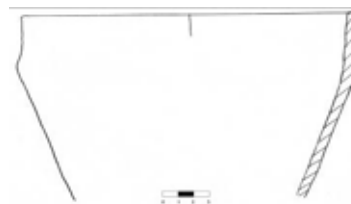
Analogii: fără a avea ansamblul complet al vasului, materialul fiind și în acest caz fragmentar, încadrarea tipologică certă a ceramicii este dificilă, în consecință precizăm analogii posibile în Banat, la Parța³², Timișoara – „Freidorf”³³ și Gornea – „Căunița de Sus”³⁴. Pentru spațiul transilvănean găsim analogii la Tărtăria – „Gura Văii Cioarei”³⁵, Romos³⁶, Limba³⁷, Miercurea Sibiului – „La Petriș”³⁸ și Șeușa – „La Cărarea Morii”³⁹.

Foto Moșnița Nouă 7_87 a

Foto Moșnița Nouă 7_87 a

Desen Moșnița Nouă 7_87

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior un slip lustruit de culoare roșu cărămiziu și pe exterior un slip cărămiziu nelustruit.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: Forma vasului are analogii în așezarea vinciană de la Fratelia⁴⁰.

³² Gh. Lazarovici, *Cultura Vinča A în Banat*, în *ActaMN*, 7, 1970, p. 481, p. 484, fig. 9 și nota 53; Idem, *Unele probleme ale ceramicii neolitice din Banat*, în *Banatica*, 3, 1975, pl. IV/8.

³³ Gh. Lazarovici, Fr. Resch. C. Ghermann, *Descoperiri arheologice la Timișoara-Freidorf*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 38, fig. 5/2-15.

³⁴ Gh. Lazarovici, *Tipologia și cronologia culturii Vinča din Banat*, în *Banatica*, 2, 1973, p. 33, fig. 3/1; 9/19-20; 10/19; 11/17; 13/15; 15/15; Idem, *Gornea-Preistorie*, Reșița, 1977, p. 60, pl. XXXVIII/4, 22, pl. XLVI/ 16, pl. XLVII. 10, 16; Idem, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 114, pl. XV/D 1, E 2; pl. XV/A 19-20, B 20, C 10, E 3; pl. XV/ E 1-4.

³⁵ N. Vlassa, *Unele probleme ale neoliticului Transilvaniei*, în *ActaMN*, 4, 1967, p. 405, fig. 4/1-2; Idem, *Neoliticul Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 1976, p. 115, fig. 4/1-2;

³⁶ S. A. Luca, *Siedlung aus Rumess. Die A-Phase der Vinča-Kultur in Sibienbürgen*, în *Sargetia*, 26, 1, 1995-1996, p. 47, pl. 6/4-5.

³⁷ Idem, *Fazele timpurii ale culturii Vinča în Transilvania*, în *Angustia*, 5, 2000, p. 40, fig. 7/1, 3.

³⁸ *Ibidem*, p. 40, fig. 9/7-10.

³⁹ M.M. Ciută, *Contributions to the Archaeological Repertory of Discoveries Belonging to the Early Vinča Phase from South-Western Transilvania*, în *Omagiu profesorului Ioan Andreițoiu*, Alba-Iulia, 2005, p. 231, fig. 1/ 2.

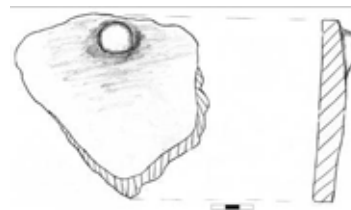
⁴⁰ Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 114, XV/F 23.

Foto Moșnița Nouă 7_88 a

Foto Moșnița Nouă 7_88 b

Desen Moșnița Nouă 7_88

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 2 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă în cantități foarte mari și sporadic pietricele. Cantitatea foarte mare de pleavă oferă părții interioare a peretelui un aspect neregulat.

Ornamente: buton masiv, rotund, ușor applatizat și decorat probabil prin caneluri realizate într-o manieră grosolană.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

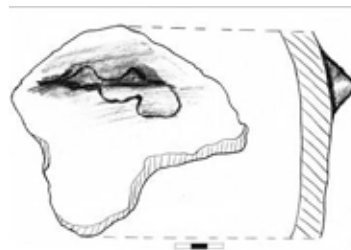
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_89 a

Foto Moșnița Nouă 7_89 b

Desen Moșnița Nouă 7_89

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,7 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie cu unele nuanțe roșiatice, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pietricele, pleavă și materie organică în cantități mari, fapt ce dă peretelui de vas, atât pe exterior, cât și pe interior un aspect neregulat.

Ornamente: două proeminente alăturate conice/barbotină.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_90 a

Foto Moșnița Nouă 7_90 b

Desen Moșnița Nouă 7_90

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,2 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: materie organică, pietricele și sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: buton masiv, ovoidal, pe suprafața căruia au fost incizate două benzi oblice din trei linii care se intersectează într-o manieră grosolană.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

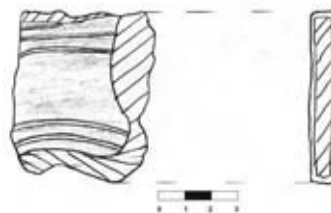
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_91 a

Foto Moșnița Nouă 7_91 b

Desen Moșnița Nouă 7_91

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare brun cafenie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadice urme de șamotă cu pietricele.

Ornamente: prin două benzi de linii incizate.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, faza A3.

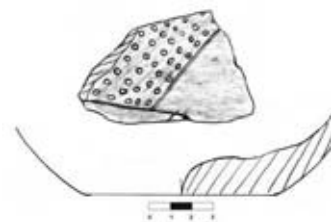
Analogii: decorul de pe fragmentul ceramic își are unele posibile analogii la Freidorf – „Hladink”⁴¹.

Foto Moșnița Nouă 7_92 a

Foto Moșnița Nouă 7_92 b

Desen Moșnița Nouă 7_92

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți urme de slip de culoare cărămizie cu nuanțe cafenii, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și materie organică.

Ornamente: linie incizată oblică ce delimitează un spațiu umplut cu șiruri paralele de înțepături realizate cu un instrument ascuțit.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, faza A3.

Analogii: vezi *Supra* Moșnița Nouă 7_73.

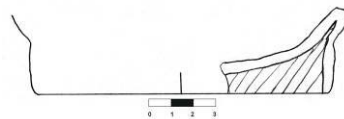
⁴¹ Gh. Lazarovici, *Freidorf-ob. 1, Hladnik (jud. Timiș)*, în Gh. Lazarovici, Fl. Drașovean (ed.), *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 46, fig. 14/ 3, 5.

Foto Moșnița Nouă 7_93 a

Foto Moșnița Nouă 7_93 b

Desen Moșnița Nouă 7_93

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, iar pe fund urmele unor impresiuni de rogojină.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin cu fragmente de șamotă și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_94 a

Foto Moșnița Nouă 7_94 b

Desen Moșnița Nouă 7_94

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, alveolată, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă, pe ambele părți, slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii, în mare parte corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr, materie organică în cantități mici.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: Fragmentul are analogii la Gornea – „Căunița de Sus”⁴².

Foto Moșnița Nouă 7_95 a

Foto Moșnița Nouă 7_95 b

Desen Moșnița Nouă 7_95

⁴² Gh. Lazarovici, *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 1, 1974, fig. 7/18; Idem, *Gornea. Preistorie*, Reșița, 1977, pl. XLIX/2, pl. LIV/12, LVI/18.

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, alveolată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 28 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare brun cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: materie organică, pleavă, pietricele în cantitate mică și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: proeminențe de forma unor "lacrimi".

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: Starea fragmentară nu permite o încadrare tipologică absolută, de aceea menționăm, cu rezervele impuse de starea de conservare, posibile analogii la Gornea – „Căunița de Sus”⁴³.

Foto Moșnița Nouă 7_96 a

Foto Moșnița Nouă 7_96 b

Desen Moșnița Nouă 7_96

Tip: cap de vas zoomorf.

Dimensiuni: dată fiind slaba conservare a vasului, dimensiunile nu au putut fi precizate.

Tehnică: lucrat la mână, prezintă slip de culoare brun cafenie, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr, materie organică, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: Decorul este compus din incizii care formează benzi umplute cu puncte.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: Din punct de vedere tipologic piesa se încadrează în categoria vaselor cap de vas cu reprezentări zoomorfe sau antropomorfe (așa numitele capace prosopomorfe)⁴⁴. Aceasta își are analogii la Parța⁴⁵ și Liubcova – „Ornița”⁴⁶.

⁴³ Gh. Lazarovici, *Gornea. Preistorie*, Reșița, 1977, pl. LIV/1.

⁴⁴ Vezi și *Supra* Moșnița Nouă 7_34, nota 9 și 10.

⁴⁵ Gh. Lazarovici, *Așezarea neolitică de la Parța*, în *Tibiscus*, 2, 1974, p. 12, pl. II/1,3; Idem, *Unele probleme ale ceramicii neolitice din Banat*, în *Banatica*, 3, 1975, pl. VIII/3; Idem, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 103, pl. XXIII/ A15, 16; C. Germann, F. Resch, *op. cit.*, p. 17, fig. V/5; O. Radu, E. Resch, C. Germann, *Plastica antropomorfă și zoomorfă de cultură Vinča Turdaș*, în *Tibiscus*, 3, 1974, pl. XVIII/4; F. Resch, *Typologische Studie kultischer Geschichtsdeckel aus der jungsteinzeitlichen Siedlung von Parța I*, în *Banatica*, 11, 1991, pl. 1/A1; F. E. Resch, *Typologische Studie kultischer Gesichtdeckel aus der jungsteinzeitlichen Siedlung von Parța*, în *ActaMN*, 33, 1, 1996, pl. 2/6.

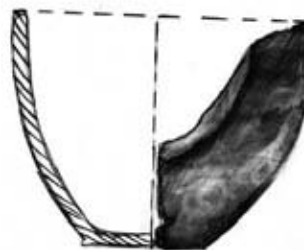
⁴⁶ S. A. Luca, *Contribuții la istoria artei neolitice-plastica așezării de la Liubcova-„Ornița” (jud. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 10, 90, p. 14, fig. 10/6 a-6.

Foto Moșnița Nouă 7_97 a

Foto Moșnița Nouă 7_97 b

Desen Moșnița Nouă 7_97

Tip: vâscior de formă tronconică.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 3,6 cm; diametrul gurii: cca. 8,5 cm; înălțime maximă: cca. 5,5 cm; grosimea medie a pereților: între 0,5 și 0,8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_98 a

Foto Moșnița Nouă 7_98 b

Desen Moșnița Nouă 7_98

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie a peretelui: cca. 2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți un slip de culoare cărămizie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pietricele mari, șamotă, concrețiuni feruginoase, sporadic pleavă, fapt care dă peretelui vasului un aspect neregulat.

Ornamente: două proeminențe unite.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

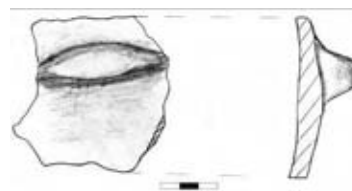
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_99 a

Foto Moșnița Nouă 7_99 b

Desen Moșnița Nouă 7_99

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie a peretelui: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii, în mare parte corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, pietricele și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: buton masiv, alungit, ușor aplatizat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_10.

Foto Moșnița Nouă 7_100 a

Foto Moșnița Nouă 7_100 b

Desen Moșnița Nouă 7_100

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

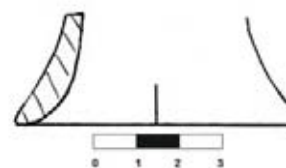
Analogii: Forma își găsește analogii la Gornea – „Căunița de Sus”⁴⁷.

Foto Moșnița Nouă 7_101 a

Foto Moșnița Nouă 7_101 b

Desen Moșnița Nouă 7_101

Tip: picior de cupă.

Dimensiuni: diametrul piciorului: cca. 6,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip brun cărămiziu.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_86.

⁴⁷Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, p. 114, pl. XV/C13.

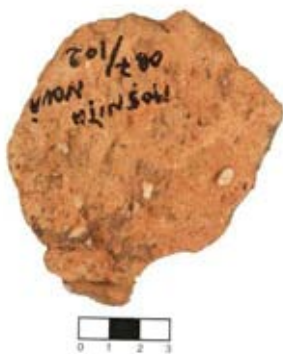
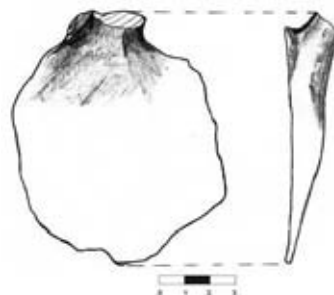

Foto Moșnița Nouă 7_102 a

Foto Moșnița Nouă 7_102 b

Desen Moșnița Nouă 7_102

Tip: fragment de vas, perete, prezintă toată fragmentară.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,4 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, materie organică și pietricele de mari dimensiuni, sporadic și șamotă, fapt care dă părții interioare a vasului un aspect neregulat.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

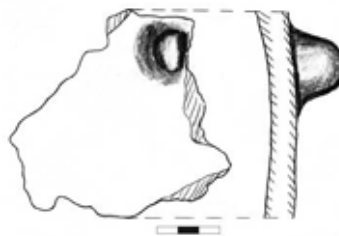
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_103 a

Foto Moșnița Nouă 7_103 b

Desen Moșnița Nouă 7_103

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cărămizie, cu nuanțe cafenii, parțial corodat și pe interior un slip cafeniu cu nuanțe brune.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, pietricele de mari dimensiuni, sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: buton ovoidal.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_104 a

Foto Moșnița Nouă 7_104 b

Desen Moșnița Nouă 7_104

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun negricioasă pe interior.

Ardere: necontrolată.

Degresant: materie organică, sporadic pleavă, concrețiuni feruginoase și pietricele.

Ornamente: două proeminențe unite.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_105 a

Foto Moșnița Nouă 7_105 b

Desen Moșnița Nouă 7_105

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 20,7 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pietricele de mari dimensiuni, nisip cu granulație medie și pleavă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

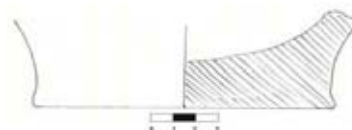
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_106 a

Foto Moșnița Nouă 7_106 b

Desen Moșnița Nouă 7_106

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip cafeniu cu nuanțe brune, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pleavă în cantități mici, șamotă, nisip cu granulație medie și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_107 a

Foto Moșnița Nouă 7_107 b

Desen Moșnița Nouă 7_107

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 12,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare brun cărămizie, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină, materie organică și sporadice urme de pleavă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_108 a

Foto Moșnița Nouă 7_108 b

Desen Moșnița Nouă 7_108

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,9 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cărămizie, parțial corodat, iar pe interior slip de culoare cafenie cu nuanțe brune, prost păstrat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele, materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_109 a

Foto Moșnița Nouă 7_109 b

Desen Moșnița Nouă 7_109

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, concrețiuni feruginoase, pietricele de mari dimensiuni.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

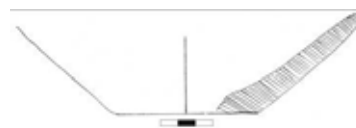
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_110 a

Foto Moșnița Nouă 7_110 b

Desen Moșnița Nouă 7_110

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_112 a

Foto Moșnița Nouă 7_112 b

Desen Moșnița Nouă 7_112

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: oxidantă.

Degresant: pleavă, nisip cu granulație fină și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_113 a

Foto Moșnița Nouă 7_113 b

Desen Moșnița Nouă 7_113

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior și pe exterior slip de culoare cafenie, cu nuanțe cărămizii, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, nisip cu granulație fină, materie organică și sporadic pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_114 a

Foto Moșnița Nouă 7_114 b

Desen Moșnița Nouă 7_114

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii și brune, puternic corodat pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pleavă, degresant organic, nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

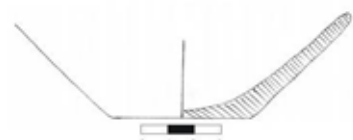
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_115 a

Foto Moșnița Nouă 7_115 b

Desen Moșnița Nouă 7_115

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă atât pe interior, cât și pe exterior slip de culoare brună cu nuanțe cenușii, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_117 a

Foto Moșnița Nouă 7_117 b

Desen Moșnița Nouă 7_117

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie, puternic corodat pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pleavă, șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_118 a

Foto Moșnița Nouă 7_118 b

Desen Moșnița Nouă 7_118

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie și pe interior slip de culoare brună, parțial corodate.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, pietricele și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_119 a

Foto Moșnița Nouă 7_119 b

Desen Moșnița Nouă 7_119

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, parțial corodat, iar pe interior slip de culoare brună.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pleavă, pietricele de dimensiuni mari, nisip cu granulație medie și materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_120 a

Foto Moșnița Nouă 7_120 b

Desen Moșnița Nouă 7_120

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14,3 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie cu nuanțe brune și cărămizii.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, materie organică, pietricele de dimensiuni mari.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

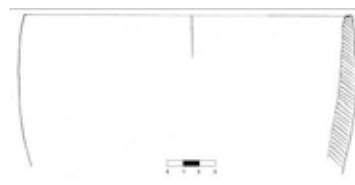
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_122 a

Foto Moșnița Nouă 7_122 b

Desen Moșnița Nouă 7_122

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: materie organică, nisip cu granulație medie și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_123 a

Foto Moșnița Nouă 7_123 b

Desen Moșnița Nouă 7_123

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: 25,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pleavă în cantități mici, nisip cu granulație medie, șamotă și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

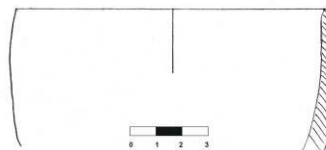
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_124 a

Foto Moșnița Nouă 7_124 b

Desen Moșnița Nouă 7_124

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

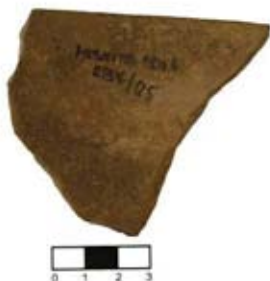

Foto Moșnița Nouă 7_125 a

Foto Moșnița Nouă 7_125 b

Desen Moșnița Nouă 7_125

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip cafeniu pe ambele părți, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_126 a

Foto Moșnița Nouă 7_126 b

Desen Moșnița Nouă 7_126

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_127 a

Foto Moșnița Nouă 7_127 b

Desen Moșnița Nouă 7_127

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 24,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: pleavă în cantități mari.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3

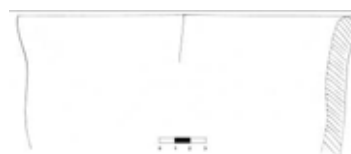
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_128 a

Foto Moșnița Nouă 7_128 b

Desen Moșnița Nouă 7_128

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21,9 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun cafenie pe ambele părți.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

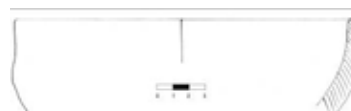
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_129 a

Foto Moșnița Nouă 7_129 b

Desen Moșnița Nouă 7_129

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie, parțial corodat pe ambele părți.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

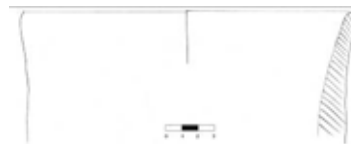
Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă_100.

Foto Moșnița Nouă 7_130 a

Foto Moșnița Nouă 7_130 b

Desen Moșnița Nouă 7_130

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie, puternic corodat pe interior.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, nisip fin și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_131 a

Foto Moșnița Nouă 7_131 b

Desen Moșnița Nouă 7_131

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă urme de slip cafeniu pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

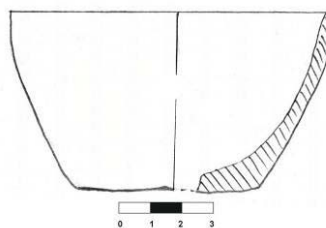
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_134 a

Foto Moșnița Nouă 7_134 b

Desen Moșnița Nouă 7_134

Tip: bol.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10 cm; diametrul fundului: cca. 5,9 cm; înălțimea maximă: cca. 4,2 cm; grosimea pereților: între 0,5 și 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: mъл.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_135 a

Foto Moșnița Nouă 7_135 b

Desen Moșnița Nouă 7_135

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,8 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă urme de slip cafeniu pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: mъл.

Ornamente: linii incizate care delimitează registre în cadrul cărora au fost aplicate o serie de împunsături realizate cu „paiul”.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

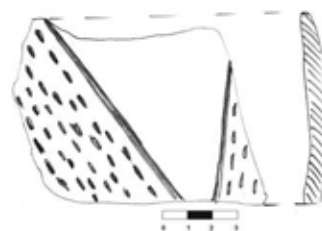
Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_79.

Foto Moșnița Nouă 7_136 a

Foto Moșnița Nouă 7_136 b

Desen Moșnița Nouă 7_136

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă urme de slip cafeniu pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: linii incizate care delimitează registre în cadrul cărora au fost aplicate o serie de împunsături realizate cu „paiul”.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_135.

Foto Moșnița Nouă 7_137 a

Foto Moșnița Nouă 7_137 b

Desen Moșnița Nouă 7_137

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat, prezintă urme de rogojină imprimate.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior urme de slip cafeniu, slab conservat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă și de concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

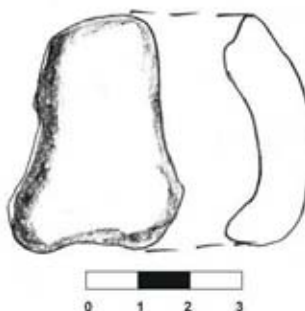
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_138 a

Foto Moșnița Nouă 7_138 b

Desen Moșnița Nouă 7_138

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în secțiune ovoidală.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_139 a

Foto Moșnița Nouă 7_139 b

Desen Moșnița Nouă 7_139

Tip: picior de cupă.

Dimensiuni: înălțimea păstrată: cca. 5,5 cm; grosimea maximă: cca. 3,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip fin de culoare cafenie, păstrat parțial.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_101.

Foto Moșnița Nouă 7_140 a

Foto Moșnița Nouă 7_140 b

Desen Moșnița Nouă 7_140

Tip: picior de cupă.

Dimensiuni: diametrul piciorului: cca. 9,3 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

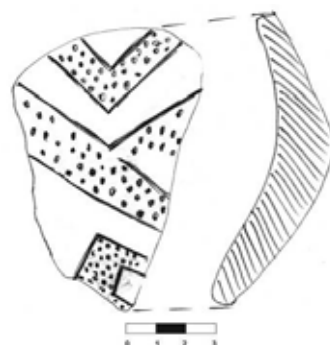
Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_139.

Foto Moșnița Nouă 7_141 a

Foto Moșnița Nouă 7_141 b

Desen Moșnița Nouă 7_141

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: mâl cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: linii incizate în triunghi sau în formă patrulateră care delimitează spații, unele dintre ele fiind umplute cu incizii realizate cu un instrument ascuțit.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_136.

Foto Moșnița Nouă 7_142 a

Foto Moșnița Nouă 7_142 b

Desen Moșnița Nouă 7_142

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip cafeniu pe interior și exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu, pietricele, sporadic șamotă și fibre vegetale.

Ornamente: prezintă o proeminență fragmentară, care poate să aparțină sau unui buton, sau unui început de toartă.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

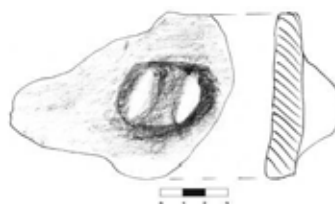
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_143 a

Foto Moșnița Nouă 7_143 b

Desen Moșnița Nouă 7_143

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,2 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip brun-cărămiziu, parțial degradat pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie, pietricele, sporadic șamotă și materie organică.

Ornamente: decorat cu o proeminență dublă, având o impresiune digitală mediană.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

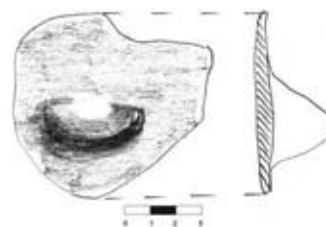
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_144 a

Foto Moșnița Nouă 7_144 b

Desen Moșnița Nouă 7_144

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, șamotă și materie organică.

Ornamente: buton proeminent alungit cu o perforație laterală.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

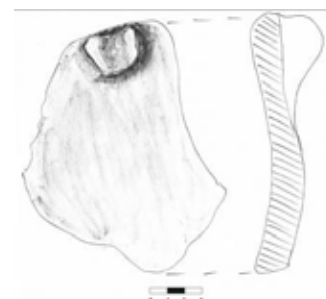
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 7_145 a

Foto Moșnița Nouă 7_145 b

Desen Moșnița Nouă 7_145

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, concrețiuni feruginoase de dimensiuni mari, șamotă și multă materie organică.

Ornamente: ornamentat cu proeminență dublă, având o impresiune digitală mediană.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

V. Data periegezei:

08-09.03.2010; 20.06.2010.

VI. Autor periegezei:

Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Ioan Vedrilă, Cristian Floca, Oana Borlea, Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

- Bălănescu, Dana; Lazarovici, Gheorghe, *Considerații privind tipologia și evoluția vaselor-capac din cultura Vinča (descoperiri din "Clisura Dunării")*, în *Banatica*, 5, 1977, p. 17-44.
- Ciută, Mihai-Marius, *Contributions to the archaeological repertory of discoveries belonging to the Early Vinča phase from South-Western Transilvania*, în *Omăgiu profesorului Ioan Andrițoiu*, Alba-Iulia, 2005, p. 229-336.
- Drașovean, Florin, *Observații pe baza unor materiale inedite privind raporturile dintre culturile Starčevo-Criș, Vinča A și lumea liniară în nordul Banatului*, în *Apulum*, 26, 1989, p. 9-47.
- Drașovean, Florin, *Timișoara-Freidorf IV*, în Lazarovici, Gheorghe; Drașovean, Florin (ed.), *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 41-46.
- Germann, Carol; Resch, Friedrich, *Depozitul ceramic de la Parța*, în *Banatica*, 6, 1981, p. 11-30.
- Groza, Liviu, *Așezarea neolitică de la Balta-Sărată*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 61-65.
- Lazarovici, Gheorghe, *Cultura Vinča A în Banat*, în *ActaMN*, 7, 1970, p. 473-487.
- Lazarovici, Gheorghe, *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 17-31.
- Lazarovici, Gheorghe, *Așezarea neolitică de la Parța*, în *Tibiscus*, 2, 1972, p. 3-26.
- Lazarovici, Gheorghe, *Tipologia și cronologia culturii Vinča din Banat*, în *Banatica*, 2, 1973, p. 25-54.
- Lazarovici, Gheorghe, *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 45-63.
- Lazarovici, Gheorghe, *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 3, 1975, p. 7-24.
- Lazarovici, Gheorghe, *Tipologia și cronologia materialului vinčian de la Balta Sărată (campania din 1963)*, în *ActaMN*, 12, 1975, p. 13-17.
- Lazarovici, Gheorghe, *Die Beziehungen der Vinča A Phase zu Nordthessalien und dem Sud Balkan*, în *Apulum*, 15, 1977, p. 19-26.
- Lazarovici, Gheorghe, *Gornea-Preistorie*, Reșița, 1977.
- Lazarovici, Gheorghe, *Legăturile fazei Vinča A cu zona nord-thessalică și sud-balcanică*, în *Tibiscus*, 5, 1979, p. 57-66.
- Lazarovici, Gheorghe, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979.
- Lazarovici, Gheorghe, *Sincronismele Vinča A-Starčevo-Criș*, în *ActaMN*, 24-25, 1987-1988, p. 17-28.
- Lazarovici, Gheorghe, *Fratelia-Fabrica de cărămidă (oraș Timișoara, jud. Timiș)*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 49.
- Lazarovici, Gheorghe, *Freidorf-ob. I, Hladika (jud. Timiș)*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 46.
- Lazarovici, Gheorghe, *Vinča veche în Banat*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 19-20.
- Lazarovici, Gheorghe, *Balta Sărată, "Câmpul lui Poșta", (oraș Caransebeș, jud. Caraș-Severin)*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 27-28.
- Lazarovici, Gheorghe, *Gornea: "Căunița de sus", com. Sichevița, jud. Caraș-Severin*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 20-22.
- Lazarovici, Gheorghe; Resch, Friedrich; Ghermann Carol, *Descoperiri arheologice la Timișoara-Freidorf*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 35-52.
- Lazarovici, Gheorghe; Kalmar, Zoe; Drașovean, Florin; Luca, Sabin Adrian; Dragomir, Ion, *Complexul Neolitic de la Parța*, în *Banatica*, 8, 1985, p. 1-46.
- Lazarovici, Gheorghe; Nica, Marin, *Chalcoliticul Balcano-Anatolian*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 5-16.
- Luca, Sabin Adrian, *Așezarea Starčevo-Criș de la Libcova-Ornița*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 13-24.
- Luca, Sabin Adrian, *Contribuții la istoria artei neolitice-plastice așezării de la Liubcova-"Ornița" (jud. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, p. 6-42.
- Luca, Sabin Adrian, *Stratigrafie și cronologie. Cel mai timpuriu raport stratigrafic dintre culturile Starčevo-Criș și Vinča. Corelația dintre nivelurile V și IV de la Libcova-Ornița*, în *Sargetia*, 21-24, 1988-1991, p. 1-14.

- Luca, Sabin Adrian, *Stratigraphie et chronologie. Le plus ancien rapport stratigraphique d'entre les cultures Starčevo-Criș et Vinča-corrélation d'entre les niveaux Ve et IVe de Liubcova-"Ornița"*, în *Banatica*, 11, 1991, p. 141-155.
- Luca, Sabin Adrian, *Die Vinča-Siedlung aus Rumess. Die A Phase der Vinča-Kultur in Sibienbürgen*, în *Sargetia*, 26, 1, 1995-1996, p. 45-67.
- Luca, Sabin Adrian, *Liubcova-Ornița*, Târgoviște, 1998.
- Luca, Sabin Adrian, *Aspecte ale neoliticului și eneoliticului din sudul și sud-vestul Transilvaniei*, în *Apulum*, 36, 1999, p. 5-33.
- Luca, Sabin Adrian; Părean, Ion, *Descoperiri arheologice în hotarul comunei Orlat (jud. Sibiu)*, în *Sargetia*, 36, 1, 1995-1996, p. 227-231.
- Luca Sabin Adrian; Ciugudean, Horia; Dragotă, Aurel; Roman, Cristian, *Fazele timpurii ale culturii Vinča în Transilvania*, în *Angustia*, 5, 2000, p. 37-72.
- Martîș, Florentina, *Studiu traseologic al materialului litic cioplit din așezarea neolitică de la Sănandrei (jud. Timiș)*, în *Patrimonium Banaticum*, 1, 2005, p. 77-83.
- Radu, Ortansa; Resch, Eugen; Germann, Carol, *Plastica antropomorfă și zoomorfă de cultură Vinča Turdaș*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 67-77.
- Resch, Friederich, *Typologische Studie kultischer Geschichtsdeckel aus der jungsteinzeitlich Siedlung von Parța I*, în *Banatica*, 11, 1991, p. 185-192.
- Resch, Friederich, *Typologische Studie kultischer Gesichtdeckel aus der jungsteinlichen Siedlung von Parța*, în *ActaMN*, 33, 1, 1996, p. 11-18.
- Sălăgean, M.; Pantelică, A.; Daraban, L.; Fiat, T., *Provenance Studies of Obsidian from the Neolithic Settlement of Partza in South-West Romania*, în *First Romanian Conference on the Applications of Physics Methods in Archaeology*, I, București, 1987, p. 73-86;
- Vlassa, Nicolae, *Unele probleme ale neoliticului Transilvaniei*, în *ActaMN*, 4, 1967, p. 403-423.
- Vlassa, Nicolae, *Neoliticul Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 1976.

Autori: L. Măruia, O. Rogoza, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Borlea

Desene artefacte: Ioan Vedrilă, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren efectuate de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Flocă în data de 09.03.2010. În vara anului 2010, în contextul introducerii rețelei de gaz metan în comuna Moșnița Nouă, latura nordică a obiectivului a fost secționată de un șanț cu o adâncime de 1,2 m și o lățime de 0,4 m, șanț care a scos la suprafață o importantă cantitate de material arheologic din complexe, prilejuind o nouă verificare în teren de către aceeași echipă, la care s-au adăugat Oana Borlea, Alex Proteasa și Remus Petruse.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălaș S”.

b. reper localizare: situl se află la 0,8 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă, la 1,6 km SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche și la 5,2 km SSE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 3,5 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe o terasă bine profilată în teren, aflată la 150 m E de marea așezare neolitică Moșnița Nouă 7, fiind despărțită de aceasta de un meandru fosil colmatat, dar încă vizibil. Analiza materialului ceramic, cât și a morfologiei terenului, arată că Moșnița Nouă 8 a evoluat în paralel cu așezarea precedentă, putând reprezenta o concentrare de complexe gospodărești, despărțite prin meandru respectiv de așezarea centrală. Cercetările de teren au constatat, de asemenea, o căpăcuire a complexelor arheologice cu un strat aluvionar cu o grosime cuprinsă între 10-20 cm, situația putând fi observată atât pe traiectul unui drum de acces la zona rezidențială în construcție, cât și pe traiectul șanțului pentru gaz. Complexele arheologice apărute de-a lungul acestui șanț prezintă o grosime a stratului de cultură de cel puțin 1 m, limita inferioară a șanțului neatingând sterilul arheologic. Mai trebuie precizat faptul că, similar situației de la Moșnița Nouă 7 și latura nordică a acestui obiectiv a fost complet distrusă de construirea unui mare canal de hidroameliorații în anii '70-'80 ai sec. XX.

e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară în construcție.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

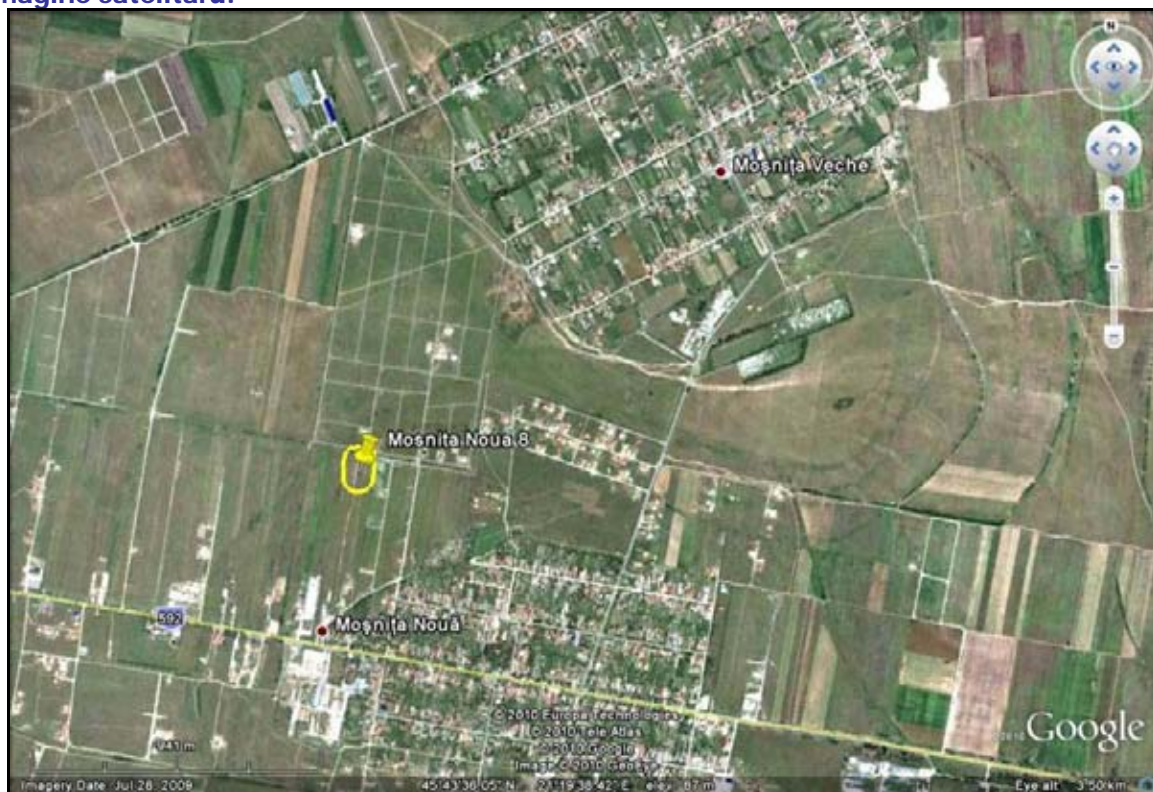
g. coordonate GPS: 45 43 30 N 21 19 03 E, 88 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213577; 476084.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. Moșnița Nouă 8 văzut dinspre S

Fig. 2. Complex arheologic din Moșnița Nouă 8 deranjat de magistrala de gaz metan, vedere dinspre N

Fig. 3. Complexe arheologice deranjate de magistrala de gaz metan, vedere dinspre NE

Fig. 4. Complexe arheologice deranjate de magistrala de gaz metan, vedere dinspre E

Fig. 5. Complex arheologic deranjat de magistrala de gaz metan (detaliu)

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. date: neolitic.

c. material arheologic: la suprafața terenului, cercetările sistematice au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice, situația fiind generată de pârlogirea intensă a terenului, dar și de căpăcuirea complexelor arheologice cu un strat de lut aluvionar cu o grosime de 10-20 cm. O cantitate importantă de artefacte a fost scoasă la lumină de construirea unui drum de acces la zona rezidențială, dar cele mai numeroase piese provin din șanțul pentru introducerea rețelei de gaz.

Materialul arheologic recuperat se prezintă într-o stare fragmentară. Speciile ceramice sunt reprezentate de ceramica fină de culoare cenușie, puțin numeroasă, ceramica semifină care, de altfel, domină numeric și, de asemenea, câteva fragmente de ceramică grosieră. Ornamentica este destul de săracă, ea constând în decoruri plastice (butoni de diferite forme și dimensiuni), ornamente realizate prin impresiuni (buză alveolată) și ornamente incizate (linii și ornamente realizate cu paiul). Remarcăm prezența câtorva fragmente de chirpici (unele fragmente de chirpic prezintă urme de pari și de nuiiele) și material litic reprezentând rebuturi.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (33); fragmente ceramice tipice nedesenate (7); fragmente ceramice atipice (72); fragmente chirpic (5); fragmente așchii de silex (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

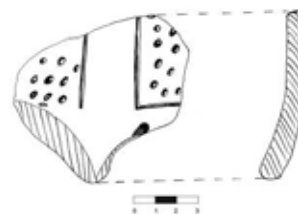
a. descoperiri neolitice:

Foto Moșnița Nouă 8_1 a

Foto Moșnița Nouă 8_1 b

Desen Moșnița Nouă 8_1

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare brun cenușie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip, șamotă și pleavă în cantități reduse.

Ornamente: linii incizate care ar putea delimita mai multe registre, în interiorul cărora sunt prezente o serie de înțepături realizate cu paiul.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_12.

Foto Moșnița Nouă 8_2 a

Foto Moșnița Nouă 8_2 b

Desen Moșnița Nouă 8_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele, șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_3 a

Foto Moșnița Nouă 8_3b

Desen Moșnița Nouă 8_3

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip în cantități semnificative și șamotă.

Ornamente: buton alungit.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_10.

Foto Moșnița Nouă 8_4 a

Foto Moșnița Nouă 8_4 b

Desen Moșnița Nouă 8_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip, pietricele mari, șamotă, mineralizații de fier și pleavă; caracterul grosier al degresanților dă fragmentului ceramic o porozitate accentuată.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

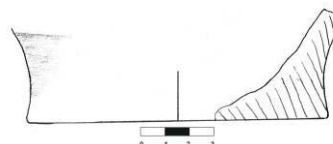
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_5 a

Foto Moșnița Nouă 8_5 b

Desen Moșnița Nouă 8_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă, materie organică, șamotă în cantități mari, sporadic concrețiuni feruginoase. Cantitatea mare de degresant oferă suprafeței vasului un aspect neregulat.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

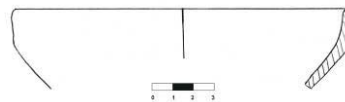
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_6 a

Foto Moșnița Nouă 8_6 b

Desen Moșnița Nouă 8_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

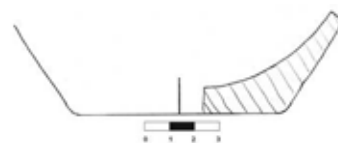
Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_24.

Foto Moșnița Nouă 8_7 a

Foto Moșnița Nouă 8_7 b

Desen Moșnița Nouă 8_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe interior, parțial corodat și slip de culoare cărămizie pe exterior, la rândul său, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, pleavă, sporadice fragmente de șamotă și concrețiuni feruginoase.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_8 a

Foto Moșnița Nouă 8_8 b

Desen Moșnița Nouă 8_8

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr cu pleavă și materie organică, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_9 a

Foto Moșnița Nouă 8_9 b

Desen Moșnița Nouă 8_9

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă cu materie organică, pietricele și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_10 a

Foto Moșnița Nouă 8_10 b

Desen Moșnița Nouă 8_10

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 16,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior un slip de culoare maronie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu, materie organică, pleavă și pietricele de foarte mari dimensiuni.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

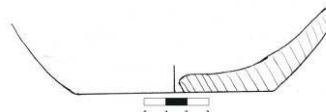
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_11 a

Foto Moșnița Nouă 8_11 b

Desen Moșnița Nouă 8_11

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului cca. 9,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior un slip de culoare cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu, materie organică în cantități mici și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_12 a

Foto Moșnița Nouă 8_12 b

Desen Moșnița Nouă 8_12

Tip: fund de vas.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 16,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cărămizie, iar pe exterior slip de culoare cafenie, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă în cantități foarte mari, materie organică, sporadic pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

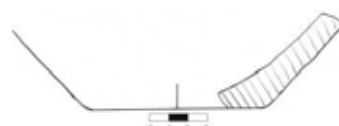
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_13 a

Foto Moșnița Nouă 8_13 b

Desen Moșnița Nouă 8_13

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu, sporadice fragmente de șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_14 a

Foto Moșnița Nouă 8_14 b

Desen Moșnița Nouă 8_14

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele de mari dimensiuni și sporadic pleavă. Degresantul grosier conferă pastei un aspect neregulat, poros.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_15 a

Foto Moșnița Nouă 8_15 b

Desen Moșnița Nouă 8_15

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare brun cafenie cu nuanțe cărămizii, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr cu mici fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_16 a

Foto Moșnița Nouă 8_16 b

Desen Moșnița Nouă 8_16

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr cu fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_17 a

Foto Moșnița Nouă 8_17 b

Desen Moșnița Nouă 8_17

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă atât pe interior, cât și pe exterior slip de culoare brună, cu nuanțe cafenii, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: materie organică în cantități mari, pleavă și nisip cu pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_18 a

Foto Moșnița Nouă 8_18 b

Desen Moșnița Nouă 8_18

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cărămie, parțial corodat și pe interior slip de culoare cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică, pietricele în cantitate mare, materie organică și sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

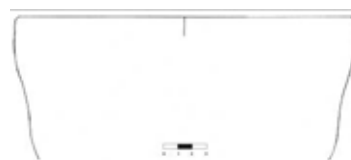
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_19 a

Foto Moșnița Nouă 8_19 b

Desen Moșnița Nouă 8_19

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

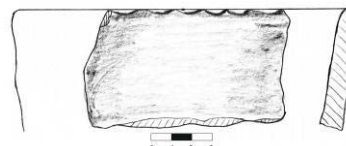
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_20 a

Foto Moșnița Nouă 8_20 b

Desen Moșnița Nouă 8_20

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză alveolată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cafenie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă cu materie organică, nisip și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_94.

Foto Moșnița Nouă 8_21 a

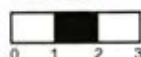

Foto Moșnița Nouă 8_21 b

Desen Moșnița Nouă 8_21

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cafenie cu nuanțe cenușii, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu, cu pietricele și șamotă.

Ornamente: prezintă proeminență ușor rotunjită.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

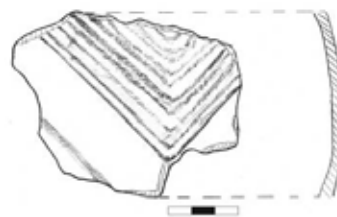
Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 8_6.

Foto Moșnița Nouă 8_22 a

Foto Moșnița Nouă 8_22 b

Desen Moșnița Nouă 8_22

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie, puternic corodat.

Ardere: oxidantă.

Degresant: pleavă cu materie organică, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: prin benzi de linii paralele dispuse în triunghi.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: Motivul aplicat pe fragmentul ceramic are analogii în Banat la Gornea – „Căunița de Sus”¹. În Transilvania motivul este întâlnit pe ceramica vinciană de la Romos² și Miercurea Sibiului – „Petriș”³.

¹ Gh. Lazarovici, *Cultura Vinča A în Banat*, în *ActaMN*, 7, 1970, fig. 8; Idem, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979, pl. XV/ G 26.

² S. A. Luca, *Siedlung aus Rumess. Die A-Phase der Vinča-Kultur in Sibienbürgen*, în *Sargetia*, 26, 1, 1995-1996, pl. II/3, 14, pl. III/11, 13.

³ S. A. Luca, H. Ciugudean, A. Dragotă, C. Roman, *Fazele timpurii ale culturii Vinča în Transilvania*, în *Angustia*, 5, 2000, fig. 8/3, 5.

Foto Moșnița Nouă 8_23 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă cu nisip cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: buton masiv ovoidal.

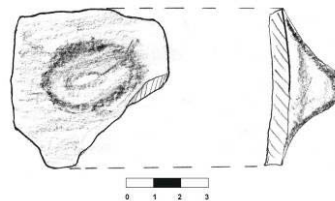
Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_11.

Foto Moșnița Nouă 8_23 b

Desen Moșnița Nouă 8_23

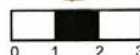

Foto Moșnița Nouă 8_25 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele și sporadice fragmente de pleavă.

Ornamente: proeminentă.

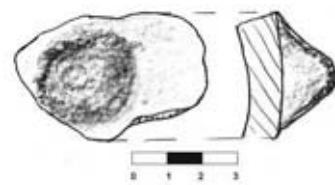
Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_25 b

Desen Moșnița Nouă 8_25

Foto Moșnița Nouă 8_26 a

Tip: fragment de vas, perete, prezintă fragment de toartă.

Tip toartă: toartă în secțiune ovoidală.

Foto Moșnița Nouă 8_26 b

Desen Moșnița Nouă 8_26

Dimensiuni: grosimea medie a peretelui: cca. 0,6 cm; grosimea maximă a toartei: cca. 1,3 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cafenie, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă cu fragmente de șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_27 a

Foto Moșnița Nouă 8_27 b

Desen Moșnița Nouă 8_27

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe interior și pe exterior slip de culoare brun cafenie, în foarte mare măsură corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: buton ovoidal.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_28 a

Foto Moșnița Nouă 8_28 b

Desen Moșnița Nouă 8_28

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, puternic corodat și prost păstrat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă cu concrețiuni feruginoase și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: buton masiv ovoidal.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

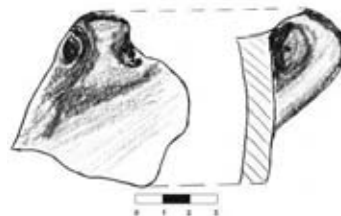
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_29 a

Foto Moșnița Nouă 8_29 b

Desen Moșnița Nouă 8_29

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă cu materie organică, sporadice fragmente de șamotă și pietricele.

Ornamente: toartă cioc cu două alveole laterale.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_30 a

Foto Moșnița Nouă 8_30 b

Desen Moșnița Nouă 8_30

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior urme de slip brun-cafeniu cu nuanțe cenușii, corodat aproape integral.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip, pietricele, concrețiuni feruginoase și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: buton ovoidal aplatizat.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

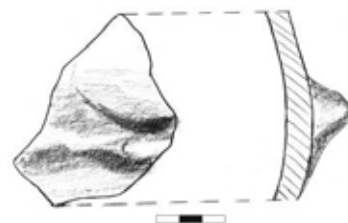
Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 8_3.

Foto Moșnița Nouă 8_31 a

Foto Moșnița Nouă 8_31 b

Desen Moșnița Nouă 8_31

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă cu șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: proeminență.

Datare: Neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 8_30.

Foto Moșnița Nouă 8_32 a

Foto Moșnița Nouă 8_32 b

Desen Moșnița Nouă 8_32

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pleavă.

Ornamente: buton rotund alveolat.

Datare: Neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

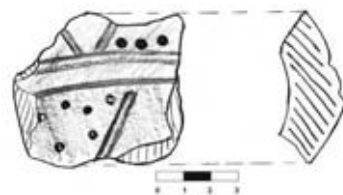
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 8_33 a

Foto Moșnița Nouă 8_33 b

Desen Moșnița Nouă 8_33

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pleavă.

Ornamente: ornamentat prin linii incizate orizontal și oblic, care delimitează mai multe registre distincte, trei dintre ele fiind ornamentate prin incizii realizate cu „paiul”.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: cultura Vinča, subfaza A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 8_1.

V. Data periegheză:

09.03.2010; 20.06.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă, Cristian Floca, Oana Borlea, Alex Proteasa, Remus Petruse.

VII. Bibliografie:

Bălănescu, Dana; Lazarovici, Gheorghe, *Considerații privind tipologia și evoluția vaselor-capac din cultura Vinča (descoperiri din "Clisura Dunării")*, în *Banatica*, 5, 1977, p. 17-44.

- Ciută, Mihai-Marius, *Contributions to the archaeological repertory of discoveris belonging to the Early Vinča phase from South-Western Transilvania*, în *Omagiu profesorului Ioan Andrițoiu*, Alba-Iulia, 2005, p. 229-336.
- Drașovean, Florin, *Observații pe baza unor materiale inedite privind raporturile dintre culturile Starčevo-Criș, Vinča A și lumea liniară în nordul Banatului*, în *Apulum*, 26, 1989, p. 9-47.
- Drașovean, Florin, *Timișoara-Freidorf IV*, în Lazarovici, Gheorghe; Drașovean, Florin (ed.), *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 41-46.
- Germann, Carol; Resch, Friedrich, *Depozitul ceramic de la Parța*, în *Banatica*, 6, 1981, p. 11-30.
- Groza, Liviu, *Așezarea neolitică de la Balta-Sărată*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 61-65.
- Lazarovici, Gheorghe, *Cultura Vinča A în Banat*, în *ActaMN*, 7, 1970, p. 473-487.
- Lazarovici, Gheorghe, *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 1, 1971, p. 17-31.
- Lazarovici, Gheorghe, *Așezarea neolitică de la Parța*, în *Tibiscus*, 2, 1972, p. 3-26.
- Lazarovici, Gheorghe, *Tipologia și cronologia culturii Vinča din Banat*, în *Banatica*, 2, 1973, p. 25-54.
- Lazarovici, Gheorghe, *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 45-63.
- Lazarovici, Gheorghe, *Unele probleme ale neoliticului din Banat*, în *Banatica*, 3, 1975, p. 7-24.
- Lazarovici, Gheorghe, *Tipologia și cronologia materialului vinčian de la Balta Sărată (campania din 1963)*, în *ActaMN*, 12, 1975, p. 13-17.
- Lazarovici, Gheorghe, *Die Beziehungen der Vinča A Phase zu Nordthessalien und dem Sud Balkan*, în *Apulum*, 15, 1977, p. 19-26.
- Lazarovici, Gheorghe, *Gornea-Preistorie*, Reșița, 1977.
- Lazarovici, Gheorghe, *Legăturile fazei Vinča A cu zona nord-thessalică și sud-balcanică*, în *Tibiscus*, 5, 1979, p. 57-66.
- Lazarovici, Gheorghe, *Neoliticul Banatului*, Cluj-Napoca, 1979.
- Lazarovici, Gheorghe, *Sincronismele Vinča A-Starčevo-Criș*, în *ActaMN*, 24-25, 1987-1988, p. 17-28.
- Lazarovici, Gheorghe, *Fratelia-Fabrica de cărămidă (oraș Timișoara, jud. Timiș)*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 49.
- Lazarovici, Gheorghe, *Freidorf-ob. I, Hladika (jud. Timiș)*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 46.
- Lazarovici, Gheorghe, *Vinča veche în Banat*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 19-20.
- Lazarovici, Gheorghe, *Balta Sărată, "Câmpul lui Poșta", (oraș Caransebeș, jud. Caraș-Severin)*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 27-28.
- Lazarovici, Gheorghe, *Gornea: "Căunița de sus", com. Sichevița, jud. Caraș-Severin*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 20-22.
- Lazarovici, Gheorghe; Resch, Friedrich; Ghermann Carol, *Descoperiri arheologice la Timișoara-Freidorf*, în *Banatica*, 7, 1983, p. 35-52.
- Lazarovici, Gheorghe; Kalmar, Zoe; Drașovean, Florin; Luca, Sabin Adrian; Dragomir, Ion, *Complexul Neolitic de la Parța*, în *Banatica*, 8, 1985, p. 1-46.
- Lazarovici, Gheorghe; Nica, Marin, *Chalcoliticul Balcano-Anatolian*, în *Cultura Vinča în România*, Timișoara, 1991, p. 5-16.
- Luca, Sabin Adrian, *Așezarea Starčevo-Criș de la Liubcova-Ornița*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 13-24.
- Luca, Sabin Adrian, *Contribuții la istoria artei neolitice-plastica așezării de la Liubcova-"Ornița" (jud. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, p. 6-42.
- Luca, Sabin Adrian, *Stratigrafie și cronologie. Cel mai timpuriu raport stratigrafic dintre culturile Starčevo-Criș și Vinča. Corelația dintre nivelurile V și IV de la Liubcova-Ornița*, în *Sargetia*, 21-24, 1988-1991, p. 1-14.
- Luca, Sabin Adrian, *Stratigraphie et chronologie. Le plus ancien rapport stratigraphique d'entre les cultures Starčevo-Criș et Vinča-corrélation d'entre les niveaux Ve et IVE de Liubcova-"Ornița"*, în *Banatica*, 11, 1991, p. 141-155.
- Luca, Sabin Adrian, *Die Vinča-Siedlung aus Rumess. Die A Phase der Vinča-Kultur in Sibienbürgen*, în *Sargetia*, 26, 1, 1995-1996, p. 45-67.
- Luca, Sabin Adrian, *Liubcova-Ornița*, Târgoviște, 1998.
- Luca, Sabin Adrian, *Aspecte ale neoliticului și eneoliticului din sudul și sud-vestul Transilvaniei*, în *Apulum*, 36, 1999, p. 5-33.

- Luca, Sabin Adrian; Părean, Ion, *Descoperiri arheologice în hotarul comunei Orlat (jud. Sibiu)*, în *Sargetia*, 36, 1, 1995-1996, p. 227-231.
- Luca Sabin Adrian; Ciugudean, Horia; Dragotă, Aurel; Roman, Cristian, *Fazele timpurii ale culturii Vinča în Transilvania*, în *Angustia*, 5, 2000, p. 37-72.
- Martîș, Florentina, *Studiu traseologic al materialului litic cioplit din așezarea neolitică de la Sănandrei (jud. Timiș)*, în *Patrimonium Banaticum*, 1, 2005, p. 77-83.
- Radu, Ortansa; Resch, Eugen; Germann, Carol, *Plastica antropomorfă și zoomorfă de cultură Vinča Turdaș*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p. 67-77.
- Resch, Friederich, *Typologische Studie kultischer Geschichtsdeckel aus der jungsteinzeitlich Siedlung von Parța I*, în *Banatica*, 11, 1991, p. 185-192.
- Resch, Friederich, *Typologische Studie kultischer Gesichtdeckel aus der jungsteinlichen Siedlung von Parța*, în *ActaMN*, 33, 1, 1996, p. 11-18.
- Sălăgean, M.; Pantelică, A.; Daraban, L.; Fiat, T., *Provenance Studies of Obsidian from the Neolithic Settlement of Partza in South-West Romania*, în *First Romanian Conference on the Applications of Physics Methods in Archaeology*, I, București, 1987, p. 73-86;
- Vlassa, Nicolae, *Unele probleme ale neoliticului Transilvaniei*, în *ActaMN*, 4, 1967, p. 403-423.
- Vlassa, Nicolae, *Neoliticul Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 1976.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren efectuate de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 17.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „La morminți”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 720 m SSE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 1,48 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 1,21 km N de DJ 592 Timișoara-Buziaș.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,53 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o suprafață cvasi-plană, fără repere morfo-geografice evidente în arealul limitrof, cu excepția unei mici depresiuni sub formă de crov situată la vest de obiectivul în discuție. Nu este exclus ca în momentul de funcționare a așezării (sec. II-IV d. Hr.) în această depresiune să se fi acumulat apă atunci când nivelul freaticului era ridicat, îndeosebi primăvara sau la precipitații bogate. În contextul cercetărilor sistematice de teren desfășurate pe actuala pășune dintre Moșnița Nouă și Moșnița Veche, la est de cimitirul ultimei localități, pe o largă suprafață (peste 100 ha) nu au fost identificate nici un fel de vestigii arheologice, pigmentația solului fiind brun-gălbuie cu textură nisipoasă. Situația a putut fi generată fie de existența unei importante suprafețe împădurite, fie de căpăcuirea eventualelor complexe arheologice de straturi aluvionare substanțiale, cercetările perieghetice nefiind suficiente pentru formularea unor opinii ferme.

e. stare actuală: pășune.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 39 N 21 20 19 E; 89 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215098; 476255.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

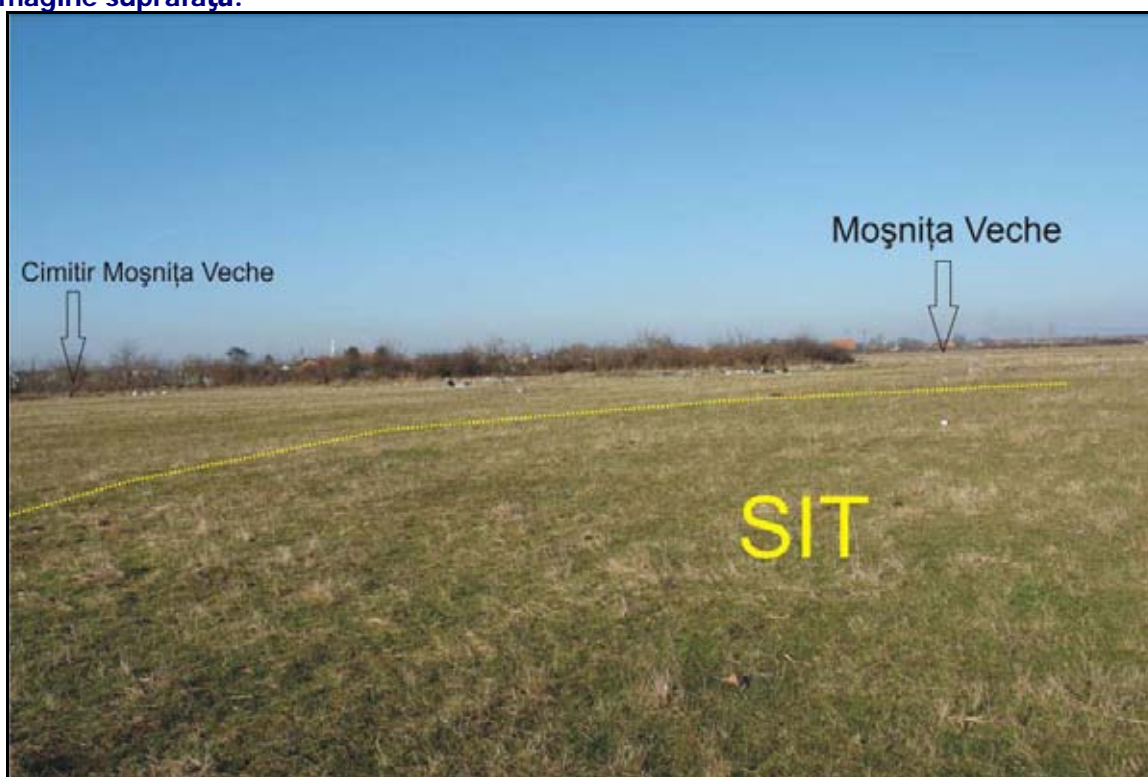

Fig. 1. Dinspre Moșnița Nouă 9 vedere spre N, spre Moșnița Veche

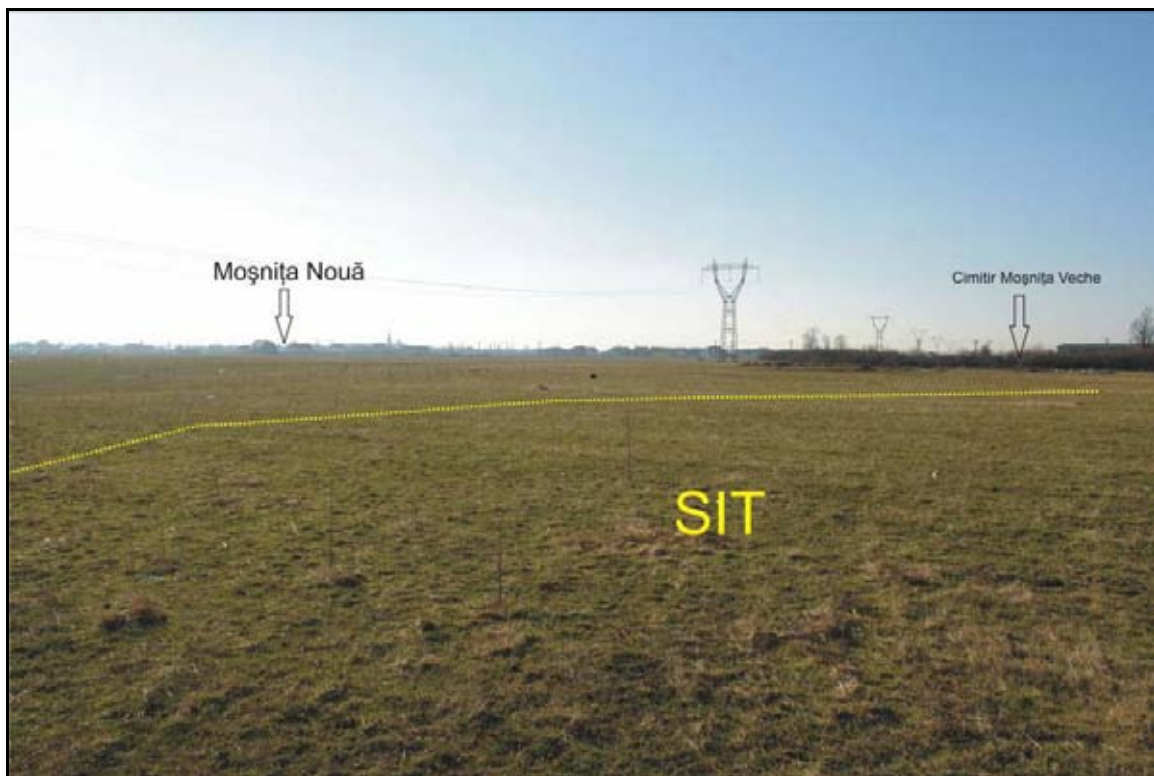

Fig. 2. Dinspre Moșnița Nouă 9 vedere spre SV, spre Moșnița Nouă

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: sec. II-IV d.Hr.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice, majoritatea atipice, răspândite pe o suprafață de cca. 0,25 ha. Fragmentele ceramice salvate constau din pereți de vas atipici din pastă cenușie, lucrată la roată, specifice perioadei sec. II- IV d.Hr. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (4).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

17.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren efectuate de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 17.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „La morminți” / „Câmpu Moșnița”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 930 m SSE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 1,24 km ENE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 910 m N de DJ 592 Timișoara-Buziaș.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,59 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: din punct de vedere geografic, obiectivul este amplasat în punctul cel mai înalt al unui grind, delimitat pe latura sa sudică de un meandru fosil, probabil tribut arheologic al Timișului (în această zonă se găsește cumpăna de ape dintre bazinul râului sus-menționat și cel al Begăi). Diferența de nivel față de talvegul meandruului respectiv este de cca. 2 m altitudine relativă.

e. stare actuală: pășune.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 30 N 21 20 13 E; 88 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214966; 475989.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig.1. Moșnița Nouă 10 văzut dinspre SV

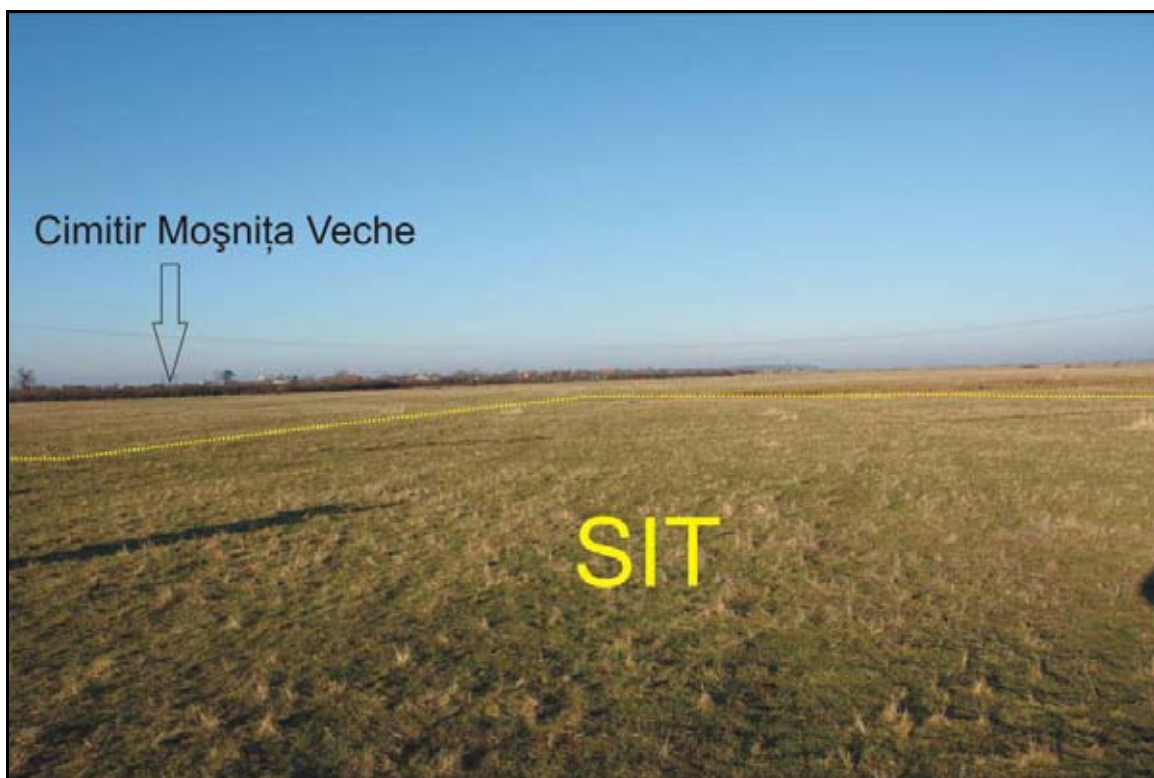

Fig. 2. Dinspre Moșnița Nouă 10 vedere spre N, spre localitatea Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (perioadă neprecizabilă); sec. II-IV d.Hr.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte, reprezentate din fragmente ceramice și un nucleu din silex alb-cafeniu. Situația poate fi generată și de pârlogirea terenului, care nu a mai fost afectat de lucrările agricole de cel puțin un deceniu. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragment nucleu de silex (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

17.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Elena Pîrpiliță, Andreea Gogoșanu, Ioan Vedrilă în datate 11.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Poiana lû Fâsu”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,69 km SE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 2,46 km ENE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 1,33 km N de DJ 592 Moșnița Nouă-Albina.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,8 km N de versantul drept al Râului Timiș.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o suprafață plană, dar mai înaltă cu cca. 1 m altitudine relativă față de talvegul a două meandre fosile, amplasate la E și la V. Prin această poziție era ferit de eventualele inundații sau de creșterea nivelului pânzei freatice. Ceea ce s-a constatat, în momentul efectuării cercetărilor de teren, este faptul că structura solului este nisipoasă, cu puternică pigmentație de arsură și chirpic. Situația este valabilă pentru întregul areal de la E de localitățile Moșnița Veche și Moșnița Nouă, în suprafață de câteva sute de hectare și în care densitatea obiectivelor arheologice este redusă.

e. stare actuală: pârloagă.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha (estimare bazată pe o deducție care ține de morfologia terenului, suprafața solului fiind pârlogită, iar artefactele lipsesc).

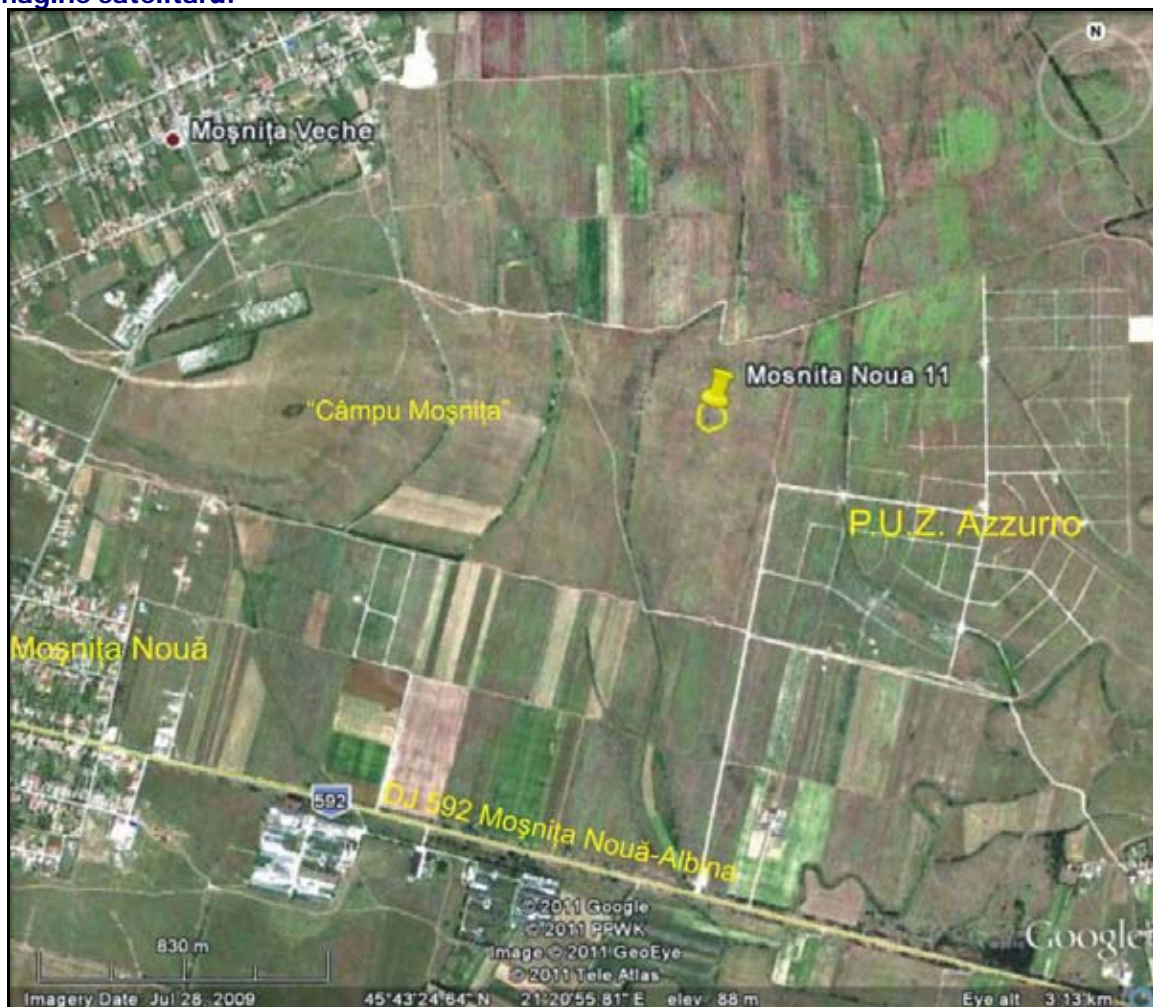
g. coordonate GPS: 45 43 33 N 21 21 12 E; 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216219; 476037.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

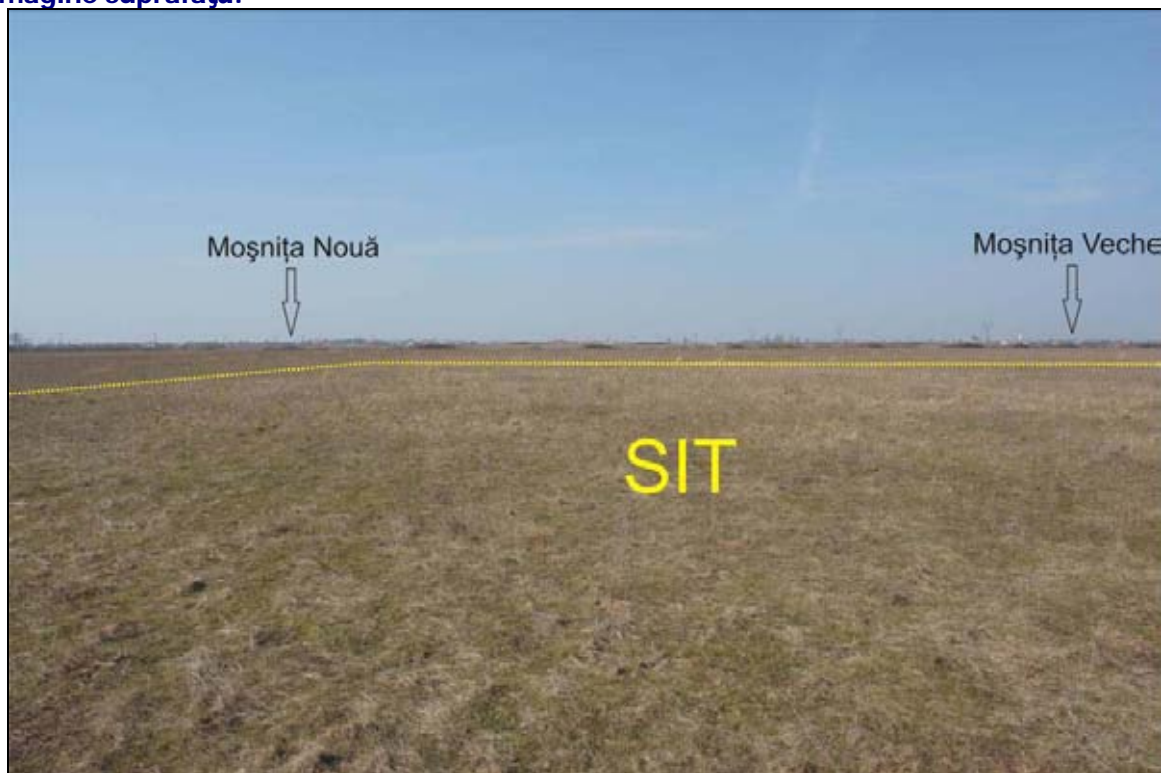

Fig. 1. Dinspre Moșnița Nouă 11 vedere spre V, spre localitățile Moșnița Nouă și Moșnița Veche

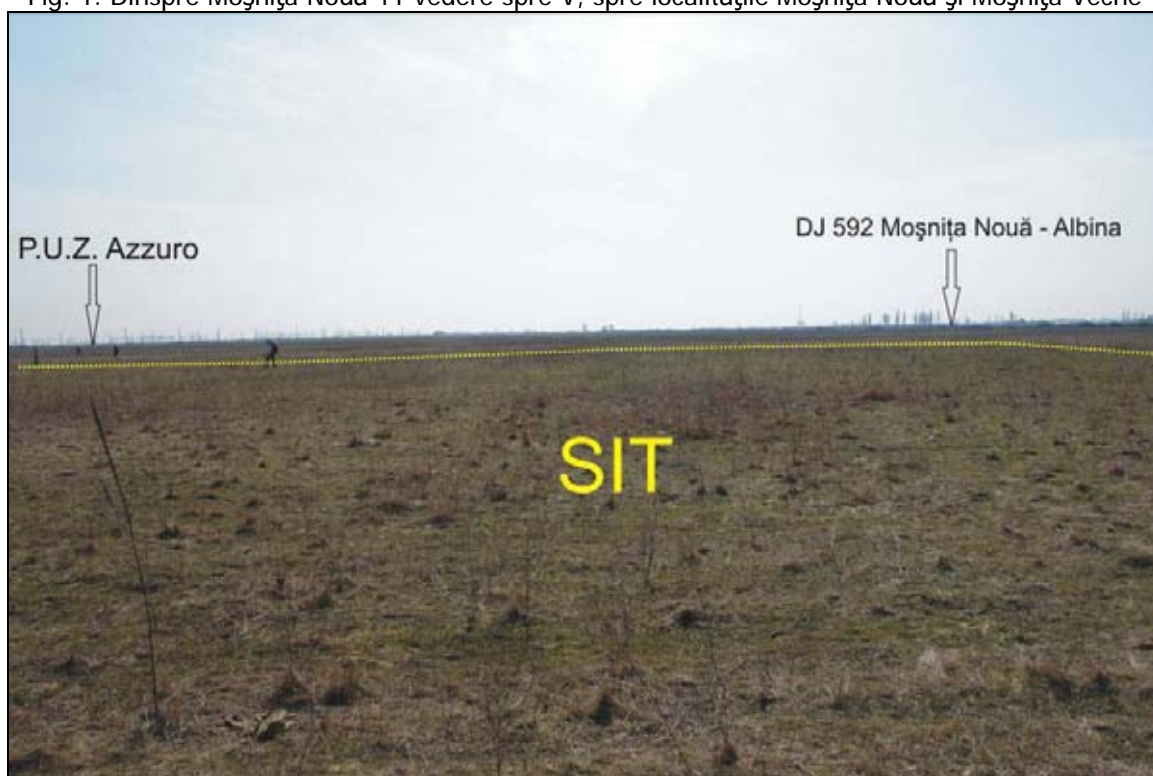

Fig. 2. Dinspre Moșnița Nouă 11 vedere spre E, spre localitatea Albina

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: preistorie (neprecizabil).

c. material arheologic: în momentul efectuării cercetărilor de teren, la suprafața solului a fost identificat doar un fragment de râșniță sau lustruitor din tuf vulcanic, situație generată și de puternica pârlogire a terenului. S-a procedat astfel la efectuarea unui sondaj de control pedologic (40x40x50 cm), rezultând un sol nisipos, cu slabă consistență, dar cu numeroase urme de arsură și chirpici, precum și cu sporadice fragmente ceramice preistorice, majoritatea atipice. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice atipice (5); fragment râșniță sau lustruitor din tuf vulcanic (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

11.03.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Elena Pirpiliță, Andreea Gogoșanu, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, A. Berzovan, L. Bolcu

Desene artefacte: Oana Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren efectuate de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Elena Pîrpiliță, Andreea Gogoșanu, Ioan Vedrilă în data de 11.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Albina NV”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 2,84 km E de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă; la 510 m N de DJ 592 Timișoara-Buziaș și la 1,15 km VNV de biserica ortodoxă din Albina.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,72 km NV de versantul drept al Râului Timiș.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o suprafață plană, dar mai înaltă decât talvegul unor meandre fosile situate la câteva sute de metri distanță pe laturile de N, E și S, fiind astfel ferit de fluctuarea debitelor Timișului și Begăi (suntem în zona cumpenei de ape dintre cele două bazine hidrografice) sau de creșterea freaticului. Ca și observație interesantă, în zona obiectivului, textura solului nu mai este dominată de existența nisipurilor, specifice arealului de la V de localitatea Albina, fapt care a și permis edificarea acestei așezări.

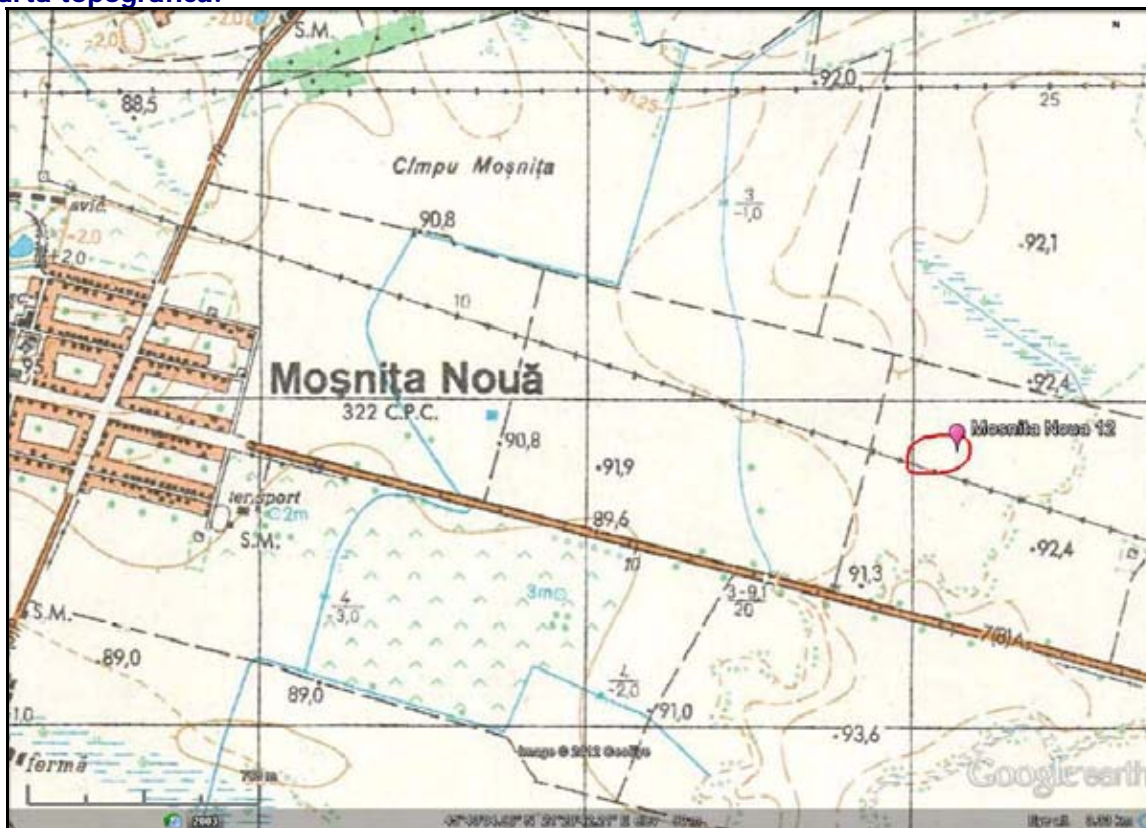
e. stare actuală: teren arabil și pârlăgă.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 02 N 21 21 35 E; 89 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216691; 475040.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

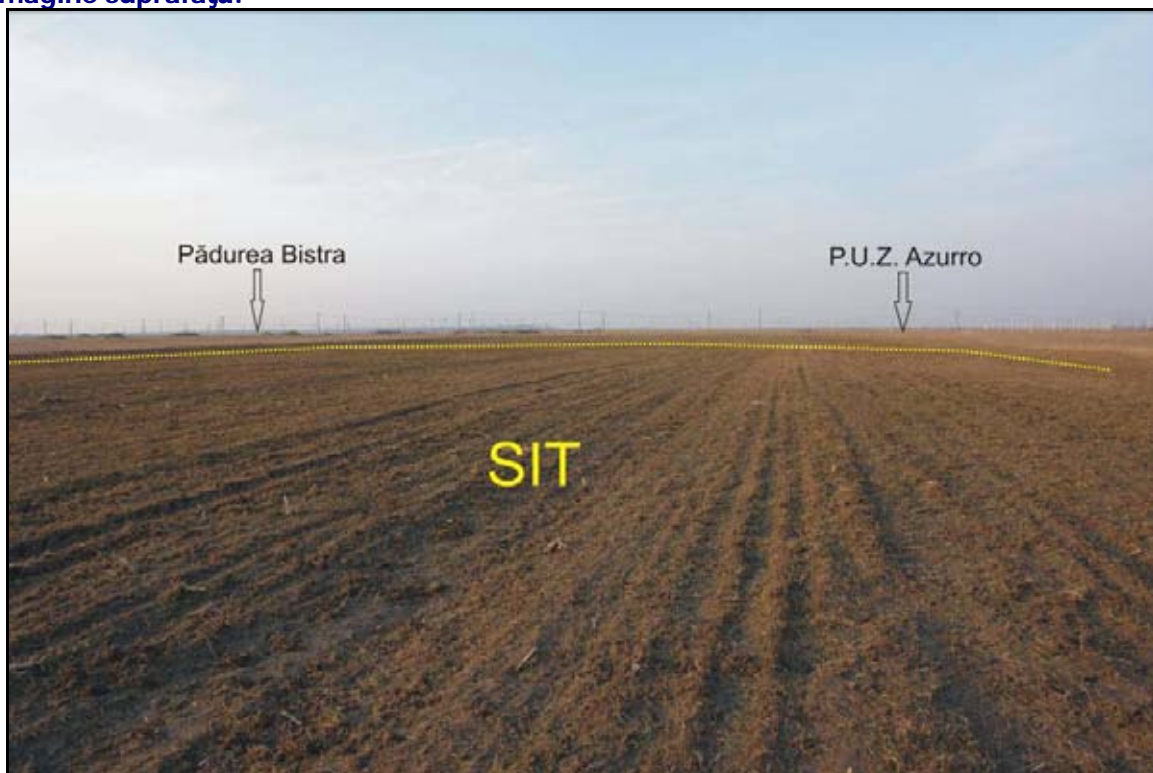

Fig. 1. Dinspre Moșnița Nouă 12 vedere spre N, spre Pădurea Bistra

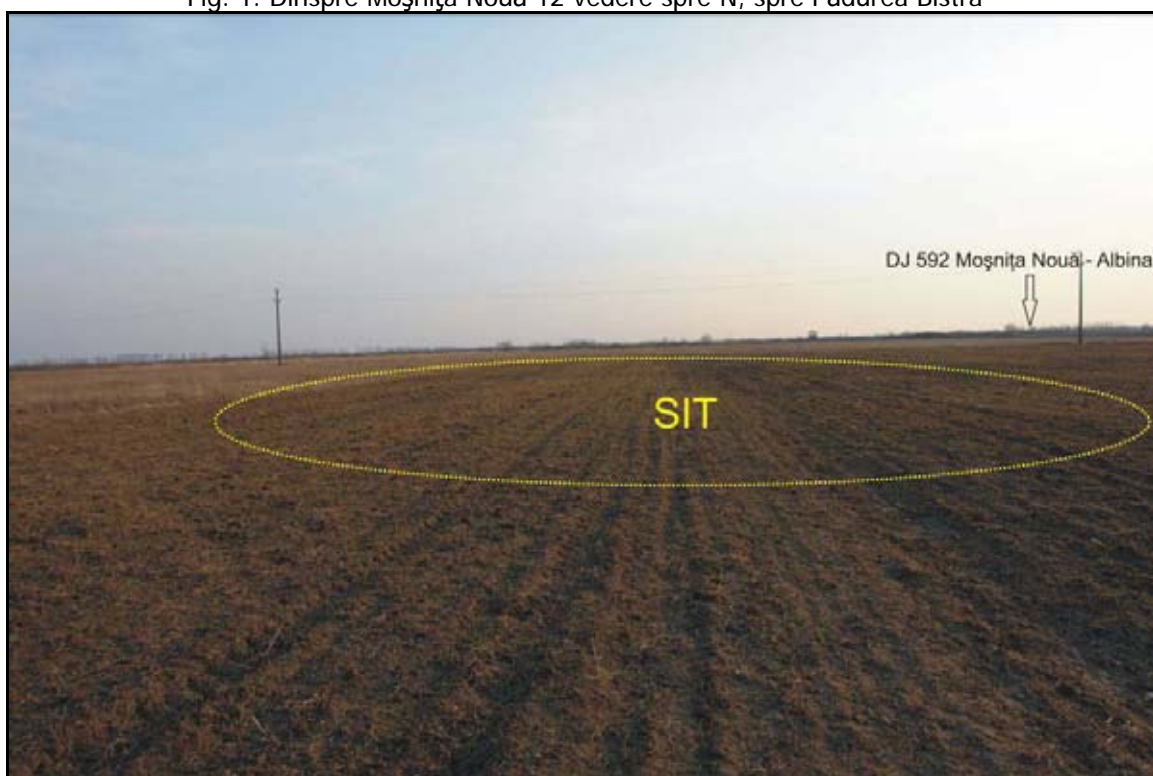

Fig. 2. Moșnița Nouă 12 văzut dinspre N

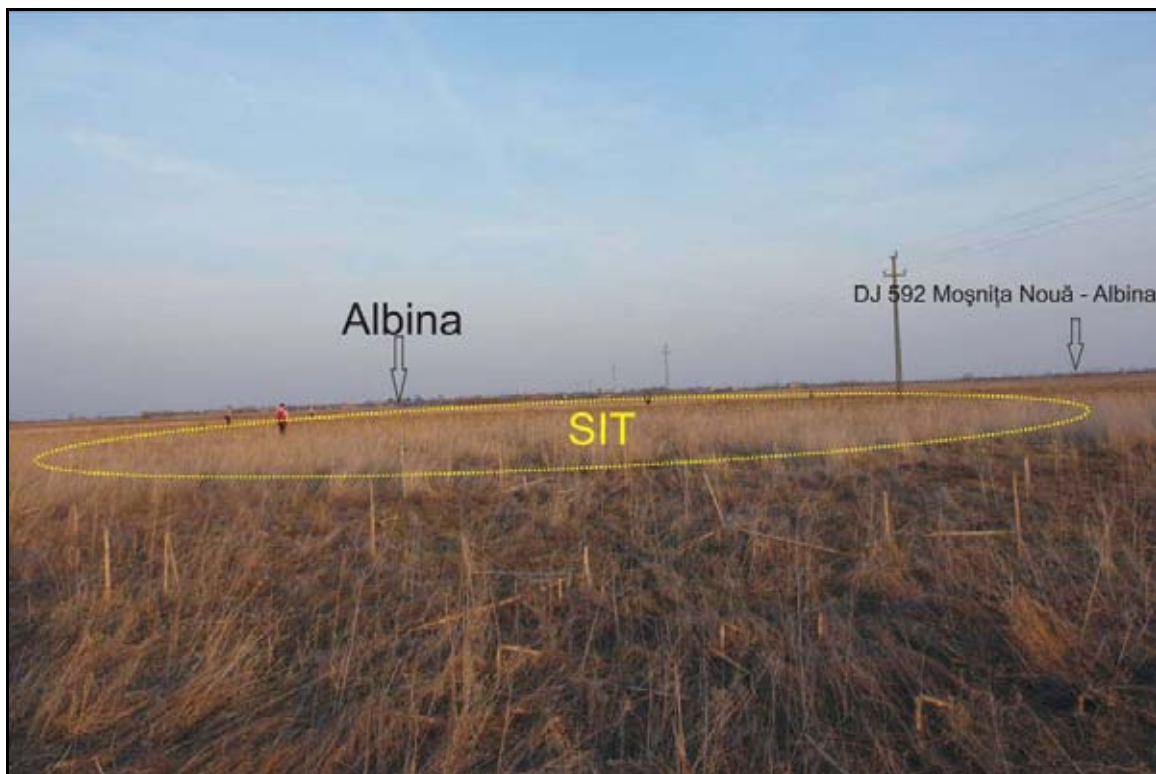

Fig. 3. Moșnița Nouă 12 văzut dinspre VNV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: epocă medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui relativ bogat material arheologic, reprezentat îndeosebi din fragmente ceramice, majoritatea atipice și mărunțite de lucrările agricole moderne. Faptul că aproximativ jumătate din suprafața terenului a fost arată, în momentul vizitei noastre, ne-a permis formularea unor importante observații asupra relevanței periegezelor pe terenuri puternic pârlogite și acoperite cu o bogată vegetație ierboasă uscată. Este cât se poate de plauzibil ca unele obiective de dimensiuni mici sau care nu prezintă cantități importante de artefacte la suprafață, să fi fost scăpate la cercetarea de teren în zonele pârlogite (vezi și discuția de la subcapitolul *Metodologia de cercetare*).

Ceramica salvată aparține în întregime evului mediu dezvoltat și se află într-o stare extrem de fragmentară. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (17); fragmente ceramice tipice nedesenate (8); fragmente ceramice atipice (78); fragmente zgură de fier (9); fragment cute gresie (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

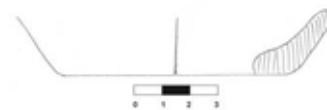
a. descoperiri aparținând evului mediu dezvoltat:

Foto Moșnița Nouă 12_1 a

Foto Moșnița Nouă 12_1 b

Desen Moșnița Nouă 12_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_2 a

Foto Moșnița Nouă 12_2 b

Desen Moșnița Nouă 12_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_3 a

Foto Moșnița Nouă 12_3 b

Desen Moșnița Nouă 12_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_4 a

Foto Moșnița Nouă 12_4 b

Desen Moșnița Nouă 12_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare brun cenușie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_5 a

Foto Moșnița Nouă 12_5 b

Desen Moșnița Nouă 12_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_6 a

Foto Moșnița Nouă 12_6 b

Desen Moșnița Nouă 12_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

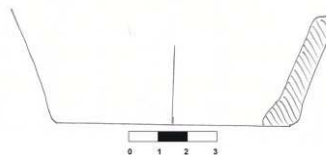
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_7 a

Foto Moșnița Nouă 12_7 b

Desen Moșnița Nouă 12_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_8 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

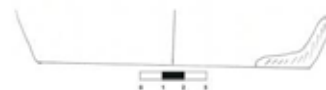
Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_8 b

Desen Moșnița Nouă 12_8

Foto Moșnița Nouă 12_9 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,4 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_9 b

Desen Moșnița Nouă 12_9

Foto Moșnița Nouă 12_10 a

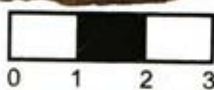

Foto Moșnița Nouă 12_10 b

Desen Moșnița Nouă 12_10

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare negricioasă pe exterior, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

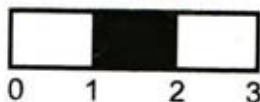

Foto Moșnița Nouă 12_15 a

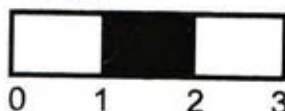
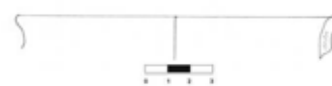

Foto Moșnița Nouă 12_15 b

Desen Moșnița Nouă 12_15

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

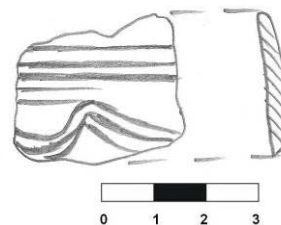
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 12_16 a

Foto Moșnița Nouă 12_16 b

Desen Moșnița Nouă 12_16

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat cu bandă de linii orizontale și bandă de linii în valuri realizate cu pieptenul.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

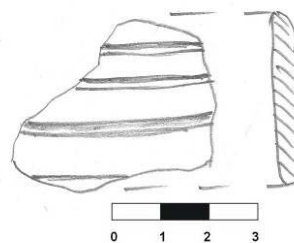
Analogii: ornamente de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica medievală, vezi spre exemplu numeroase analogii la Dumbrăvița¹, etc.

Foto Moșnița Nouă 12_17 a

Foto Moșnița Nouă 12_17 b

Desen Moșnița Nouă 12_17

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare brun cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip.

Ornamente: ornamentat prin linii paralele, orizontale, realizate cu un instrument bont.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: ornamente de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica medievală, vezi, spre exemplu, numeroase analogii la Dumbrăvița², Timișoara – Castelul Huniade³, etc.

¹ Fl. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița. DN – varianta ocolitoare Timișoara km. 549+076 – DN 69 km. 6+430*, Timișoara, 2004, pl. XXXIX/1.

² Ibidem, pl. XXXIX/9, 10, 11.

³ Al. Rădulescu, "Castelul Huniade" - Timișoara. *Sondajul arheologic din anul 1980*, în *Analele Banatului*, S.N., nr. 14, 2, 2006, fig. 12/1,2,3.

Foto Moșnița Nouă 12_18 a

Foto Moșnița Nouă 12_18 b

Desen Moșnița Nouă 12_18

Funcționalitate: cute, păstrată fragmentar.

Material: gresie.

Dimensiuni: lungimea maximă: cca. 9,5 cm; lățimea maximă: cca. 8 cm; grosimea maximă: cca. 2 cm.

Grad de uzura: mediu.

Date: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: probabil evul mediu dezvoltat (atribuire dedusă doar din asocierea cu materialul arheologic, tipologia acestora fiind constantă din preistorie și până în prezent).

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite nici un fel de încadrare tipologică mai precisă.

V. Data perieghetă:

11.03.2011.

VI. Autor perieghetă:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Elena Pîrîliță, Andreea Gogoșanu, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

Autori: L. Măruia, A. Berzovan, L. Bolcu**Desene artefacte:** Oana Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 12.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Izlazu unguresc”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,65 km E de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă; la 460 m N DJ 592 Moșnița Nouă-Albina și la 2,31 km VNV de biserica ortodoxă din Albina.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,97 km NV de versantul drept al Râului Timiș.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe latura nordică a unui important grind, în suprafață de peste 25 ha și care domină cu peste 1 metru altitudine relativă terenul din jur. Chiar dacă peisajul actual este fundamental schimbat de intervențiile antropice moderne, se poate încă observa în teren traiectul unor vechi meandre, aproape complet aplatizate și care delimitau obiectivul pe latura sa de N. Textura solului este gălbui-lutoasă, cu intruziuni de nisip, dar locuirea intensă a schimbat structura naturală inițială. Dată fiind poziționarea geografică apropiată, este foarte posibil ca acest obiectiv să poată fi legat de marea așezare medievală reprezentată de obiectivul Moșnița Nouă 15 (vezi, mai jos, discuția respectivă).

e. stare actuală: teren arabil și pârlăoagă.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 10 N 21 20 37 E; 89 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215451; 475344.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

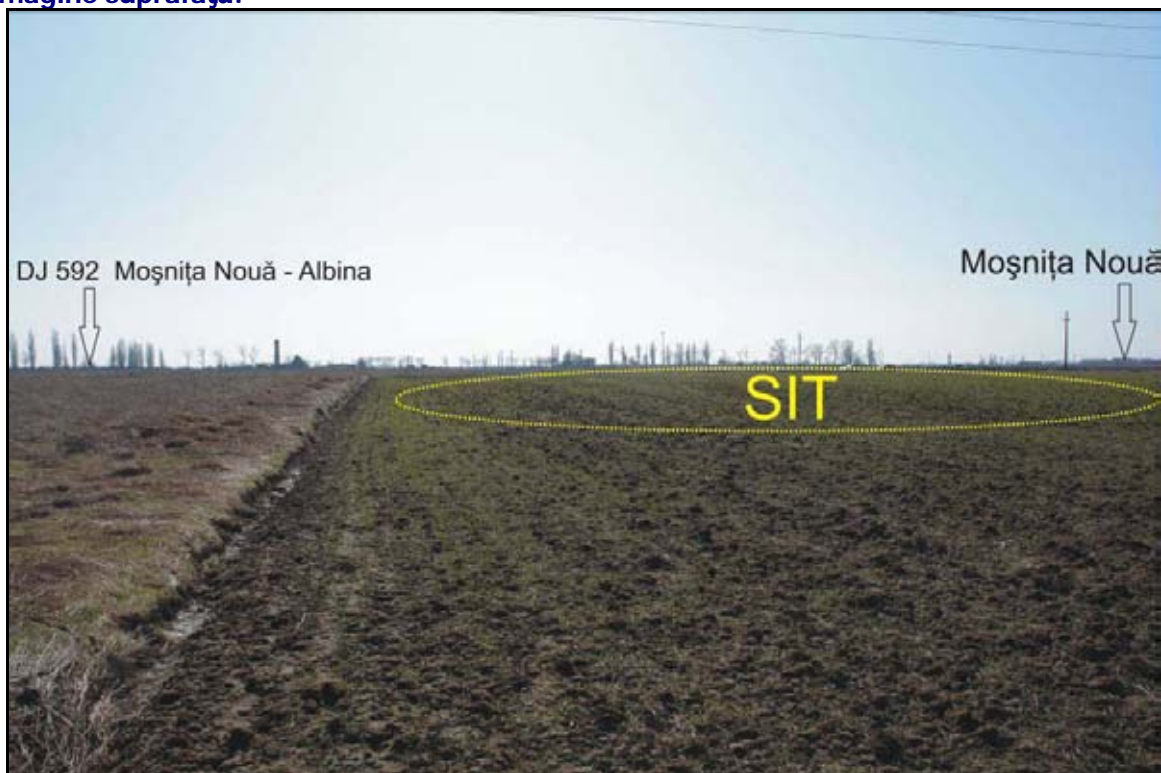

Fig. 1. Moșnița Nouă 13 văzut dinspre N

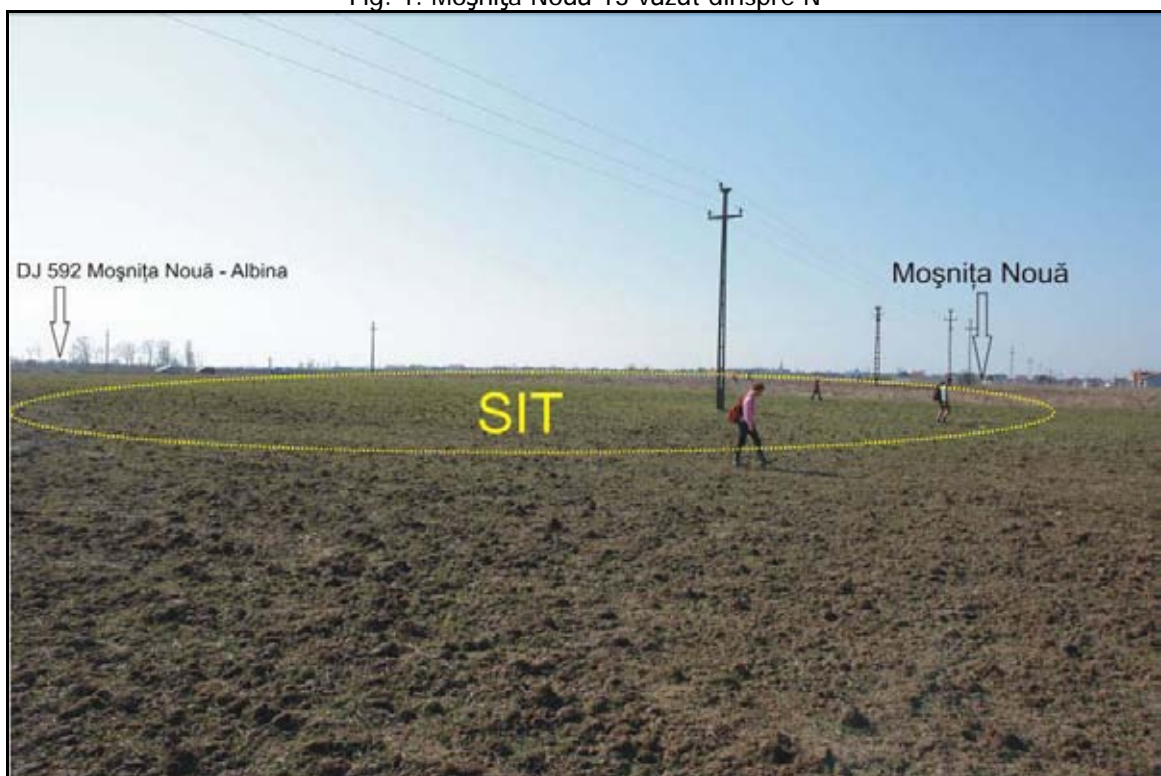

Fig. 2. Moșnița Nouă 13 văzut dinspre ENE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (perioadă neprecizabilă); epocă medieval timpurie (sec. X-XIII); epocă medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui relativ bogat material arheologic, reprezentat îndeosebi din fragmente ceramice, dar și din fragmente de zgură de fier sau tuf vulcanic. Preistoria este reprezentată printr-un singur fragment ceramic atipic de dimensiuni mici, imposibil de încadrat cultural.

Cea mai mare parte a materialului salvat poate fi atribuit evului mediu timpuriu și constă, îndeosebi, din fragmente atipice lucrate dintr-o pastă brun cărămizie, arsă neuniform având mult nisip ca și degresant. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice atipice (31); fragmente zgură de fier (2); fragment cute gresie (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. descoperiri aparținând evului mediu timpuriu:**

Foto Moșnița Nouă 13_2 a

Foto Moșnița Nouă 13_2 b

Desen Moșnița Nouă 13_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip brun-cafeniu pe interior, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granație medie și sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. X- XIII (starea fragmentară a piesei impunând rezerve serioase în date).

Atribuire culturală: epocă medieval timpurie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

12.03.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: Oana Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren efectuate de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 12.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Ferma Avicola N”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,94 km de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă; la 70 m N de DJ 592 Moșnița Nouă-Albina și la 2,04 km V de biserica ortodoxă din Albina.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,46 km NV de versantul drept al Râului Timiș.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă o terasă bine profilată în teren, dezvoltată la S de un meandru fosil, actualmente colmatat și aplatizat de lucrările agricole moderne. Latura sudică a sa este afectată de construirea unui mare canal de desecare, paralel cu DJ 592 Moșnița Nouă – Albina. Pigmentația solului este gălbui-lutoasă, cu excepția unei suprafețe de câteva zeci de metri pătrați unde aceasta este brun-cenușie, generată de existența complexelor arheologice.

e. stare actuală: teren arabil.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

g. coordonate GPS: 45 42 55 N 21 20 48 E; 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215686; 474913.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

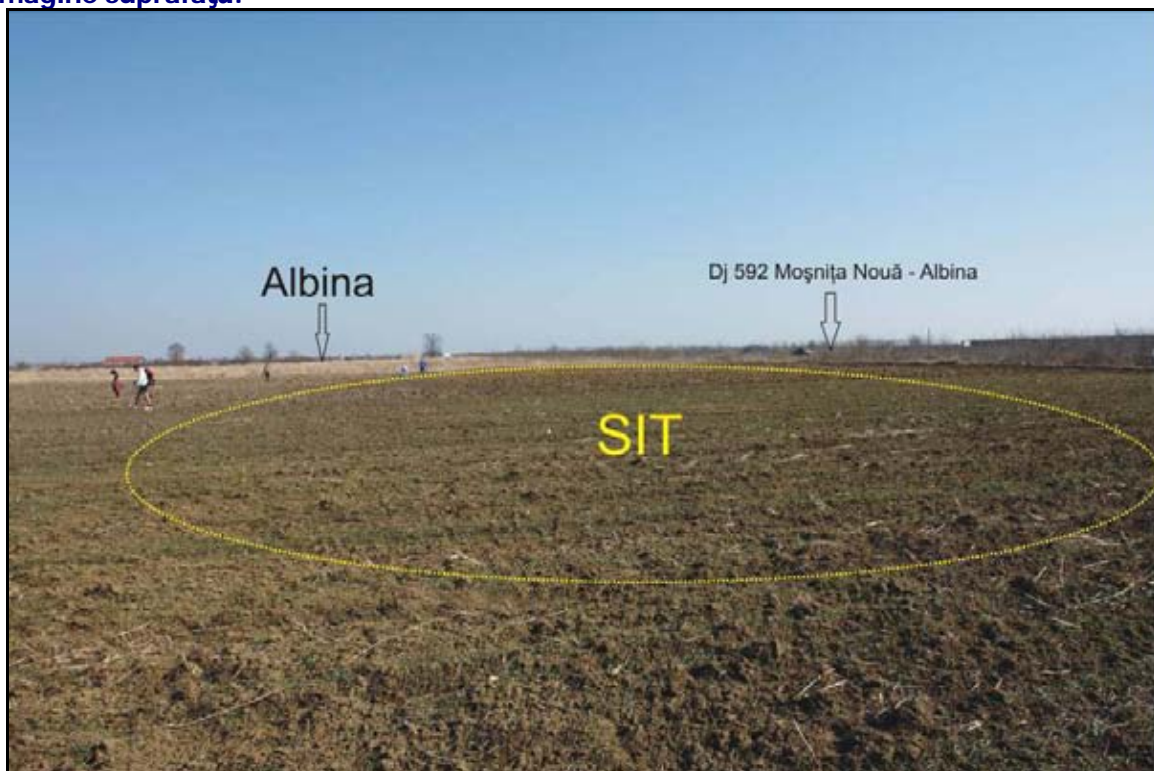

Fig. 1. Moșnița Nouă 14 văzut dinspre V

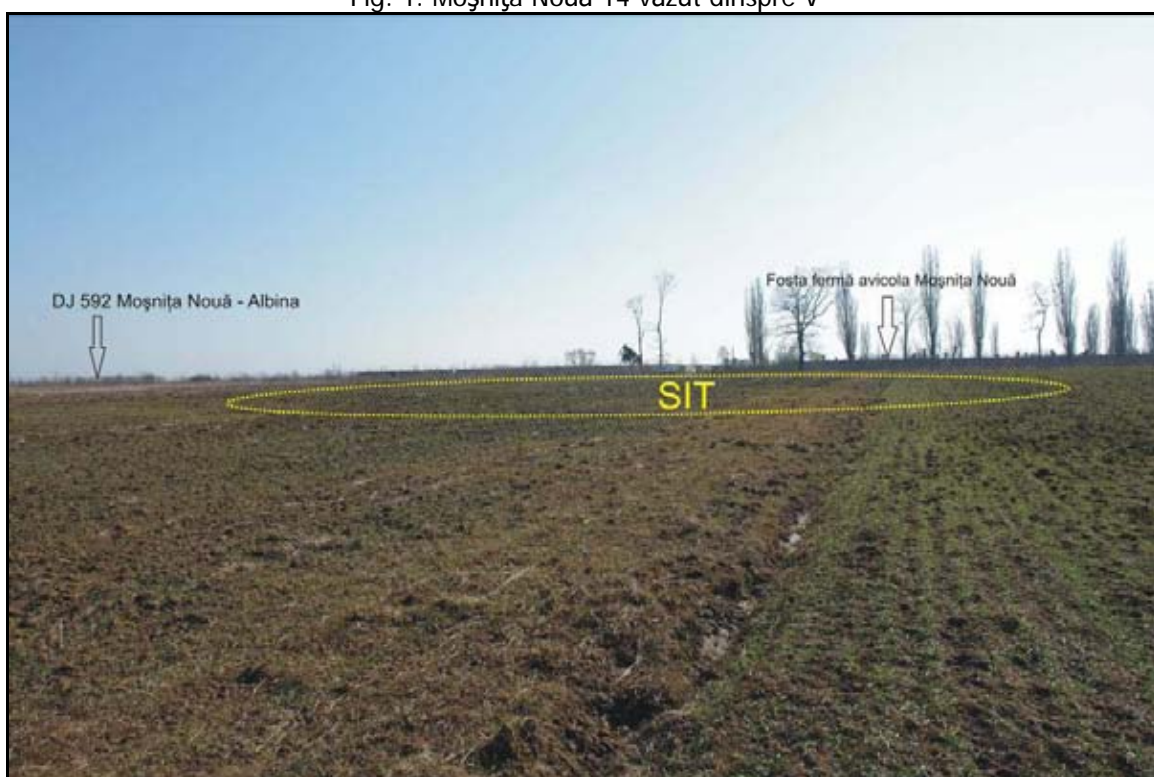

Fig. 2. Moșnița Nouă 14 văzut dinspre NNV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (perioadă neprecizabilă); Hallstatt; epocă medieval timpurie (sec. X-XIII); epocă medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au surprins o concentrare de artefacte arheologice (fragmente ceramice, de chirpic sau de tuf vulcanic) pe o suprafață bine delimitată de câțiva zeci de metri pătrați. Situația a putut fi generată și de căpăciuirea restului suprafeței cu lut provenit din lucrările moderne de amenajarea teritoriului.

Materialul arheologic preistoric nedefinibil constă în sporadice fragmente ceramice atipice, realizate dintr-o pastă grosieră cu nisip și pietricele în compoziție, imposibil de încadrat cultural. Perioada hallstattiană este reprezentată de sporadice fragmente majoritar atipice, unele dintre ele prezentând un slip negru, lustruit pe interior. Dat fiind caracterul lor fragmentar, încadrarea culturală precisă nu poate fi făcută. După aspect, piesele par să aparțină celei de-a doua jumătăți a epocii Hallstattiene (Ha.B – Ha.D). Evului mediu târziu îi pot fi atribuite doar două fragmente ceramice.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (35); fragmente zgură de fier (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. descoperiri aparținând Hallstattului:**

Foto Moșnița Nouă 14_1 a

Foto Moșnița Nouă 14_1 b

Desen Moșnița Nouă 14_1

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei străchini.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 26, 8 cm

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip cafeniu pe interior și exterior, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadic șamotă.

Ornamente: trei caneluri orizontale.

Date: Hallstatt.

Atribuire culturală: Dat fiind faptul că această formă este prezentă în cadrul mai multor culturi și grupe culturale, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

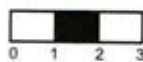
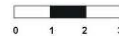
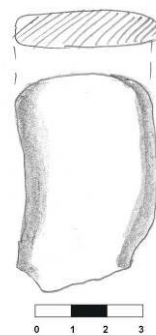
b. descoperiri aparținând evului mediu târziu:

Foto Moșnița Nouă 14_2 a

Foto Moșnița Nouă 14_2 b

Desen Moșnița Nouă 14_2

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil ovoidal, margini rotunjite.

Dimensiuni: grosime medie: 1, 2 cm.

Tehnică: lucrată cu mâna.

Smalt: prezintă smalt bicolor pe exterior, parțial exfoliat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: smalt de culoare oliv închis și verde deschis.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: ceramica cu smalt verzui este frecvent întâlnită în această perioadă, vezi spre exemplu analogii la Timișoara – Piața 700¹, etc.

V. Data periegează:

12.03.2011.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

¹ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 70/2, etc.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stavilă, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 12.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cîmpu Moșnița SE”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,5 km E de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă; la 2,44 km V de biserica ortodoxă din Albina și la 330 m N de DJ 592 Moșnița-Nouă-Albina.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,99 km NV de versantul drept al Râului Timiș.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic s-a dezvoltat pe un grind bine profilat în teren, mai înalt cu peste un metru față de arealul limitrof. Pe latura sa de SV a existat un meandru fosil, actualmente colmatat și aplatizat de lucrările agricole și de hidroameliorații. Zona centrală a fost afectată de construirea unei fântâni de cărămidă de dimensiuni mari (diametrul de cca. 5 metri, cu adâncimea luciului de apă la cca. 6 metri), fântână care bulversează o suprafață de câțiva zeci de metri pătrați din jurul punctului celui mai înalt al grindului. Pe latura de S și SE a obiectivului se construiește un cartier rezidențial, drumurile de acces afectând deja suprafața sitului.

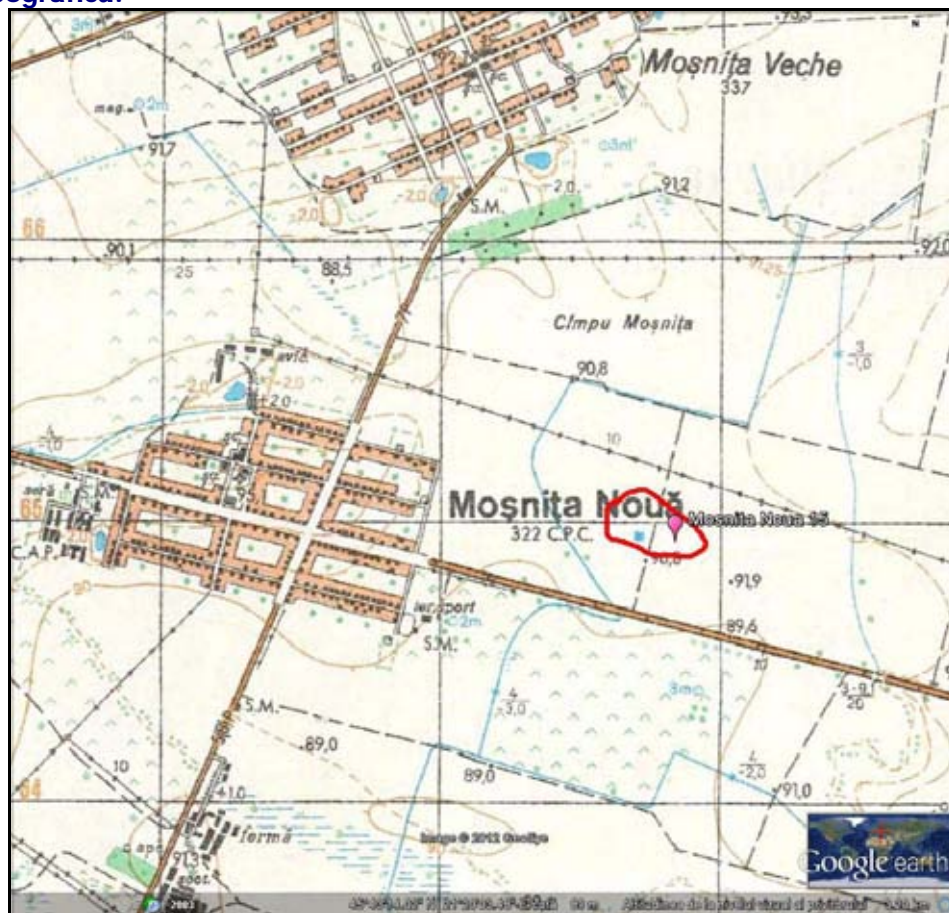
e. stare actuală: teren arabil și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafață sit: cca. 5 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 05 N 21 20 35 E; 89 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215402; 475189.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Nouă 15 vedere spre SV, spre localitatea Moșnița Nouă

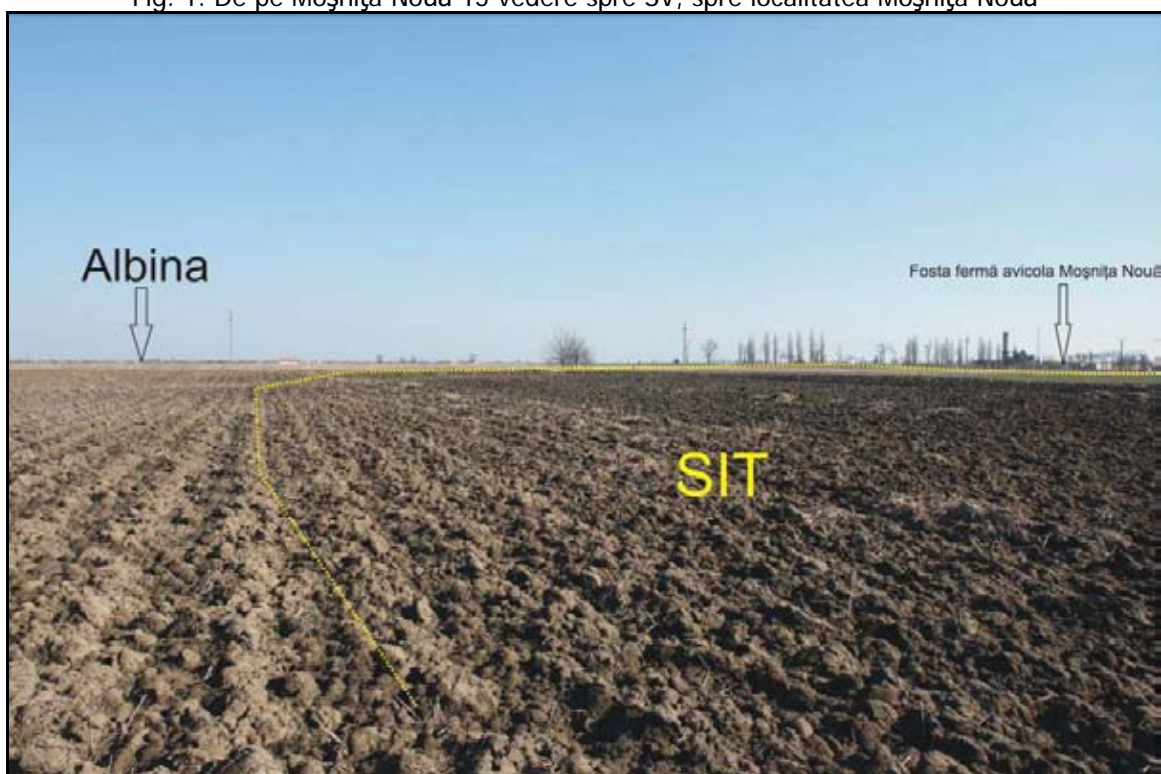

Fig. 2. De pe Moșnița Nouă 15 vedere spre E, spre localitatea Albina

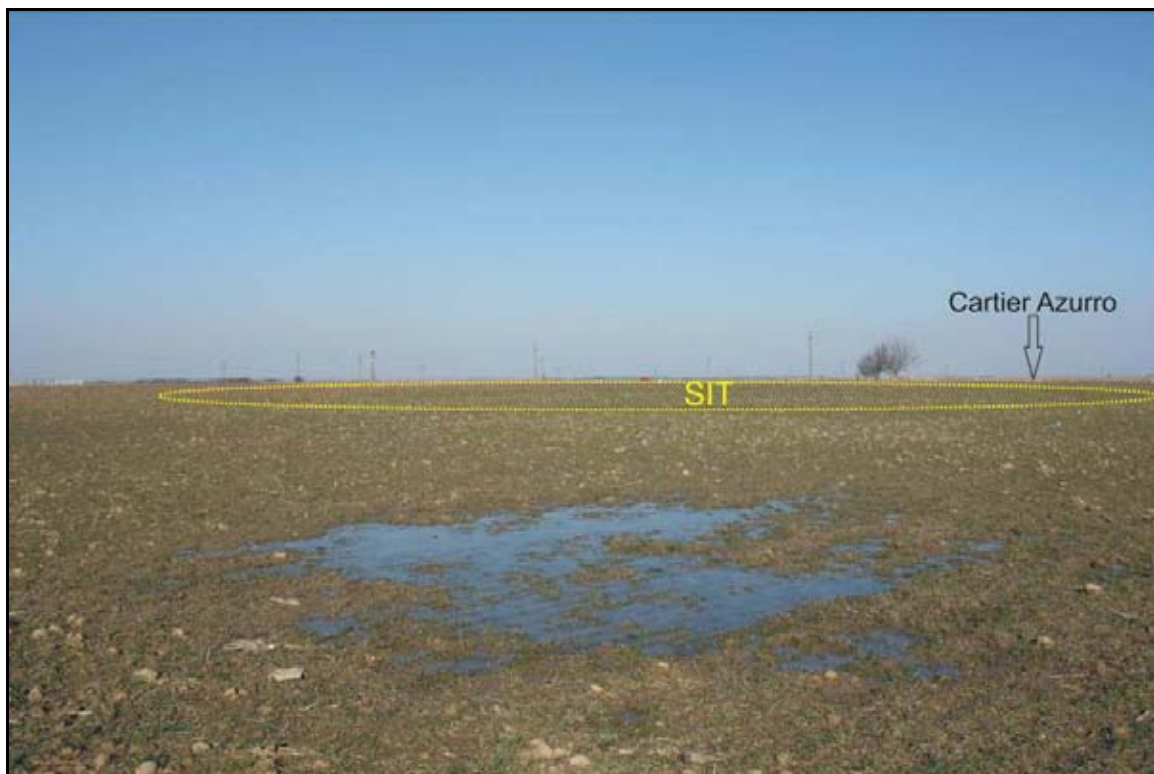

Fig. 3. Moșnița Nouă 15 văzut dinspre SV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: preistorie nedefinibil; epoca migrațiilor (?) (sec. V-IX); epoca medieval timpurie (sec. X-XIII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui foarte bogat material arheologic, reprezentat îndeosebi din fragmente ceramice medieval dezvoltate (sec.XIV-XVI), dar și din sporadice artefacte ceramice medieval timpurii, posibil și de epoca migrațiilor și preistorice, imposibil de încadrat cultural.

Materialul arheologic salvat din acest punct este foarte bogat și constă din numeroase fragmente ceramice, marea lor majoritate în stare foarte fragmentară. Foarte puține fragmente ceramice pot fi atribuite preistoriei, starea lor precară nepermițând efectuarea unei încadrări culturale.

Din punctul nostru de vedere (A.B), este foarte posibil ca unele fragmente ceramice realizate din pastă grosieră și ornamentate cu benzi de linii în val să aparțină epocii migrațiilor - starea lor fragmentară impune însă rezerve în ceea ce privește orice fel de atribuire.

Ceramica de factură medieval timpurie este prezentă în cantități destul de mari. Ornamentica este variată și constă, în principal, din ornamente incizate precum benzi de linii simple sau benzile de linii în valuri, cele două tipuri fiind adeseori asociate în diverse combinații. La rândul său, Evul Mediu dezvoltat este reprezentat de un număr semnificativ de piese. Prin densitatea și varietatea materialului arheologic, precum și prin morfologia terenului, Moșnița Nouă 15 se înscrie între obiectivele medievale importante din vechea vatră a localității Moșnița Veche, putând reprezenta nucleul unei așezări prospere.

În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (64); fragmente ceramice tipice nedesenate (16); fragmente ceramice atipice (186); fragment cui de fier (1); fragmente zgură de fier (1); fragmente lupă de fier (1); fragment așchie de silex (1); fragmente osteologice (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. descoperiri nedefinibile:

Foto Moșnița Nouă 15_1 a

Foto Moșnița Nouă 15_1 b

Desen Moșnița Nouă 15_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,4 cm.

Tehnică: lucrat la roată (?).

Ardere: reducătoare.

Slip: prezintă pe ambele părți un slip de culoare negricioasă puternic corodat.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

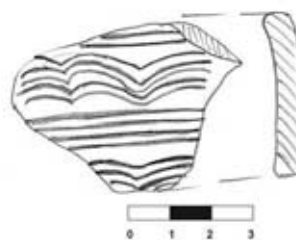
b. descoperiri atribuite epocii migrațiilor (sec. VII- IX):

Foto Moșnița Nouă 15_51 a

Foto Moșnița Nouă 15_51 b

Desen Moșnița Nouă 15_51

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata încetă (?).

Slip: prezintă slip de culoare brun cafenie, parțial corodat pe exterior și pe interior.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele și șamotă.

Ornamente: ornamentat prin benzi de linii incizate și benzi de linii în valuri.

Date: secolele VII-IX (?).

Atribuire culturală: epoca migrațiilor (?).

Analogii: ornamente de acest tip sunt frecvent întâlnite pe ceramica descoperită în așezări atribuite perioadei medievale timpurii, vezi de ex. la Sacoșu Mare¹, Săndandrei², Remetea Mare³, etc.

¹ M. Moroz-Pop, *Așezarea feudal timpurie de la Sacoșu Mare (com. Darova, jud. Timiș)*, în *Tibiscum*, 5, 1979, pl. II/1-2.

² D. Tănase, *Observații cu privire la ceramica din secolele VIII-X descoperită în așezări din Banatul de Câmpie*, în G. Rădulescu (ed.), *Vasaria Medievală*, Cluj Napoca 2010, pl. X.

³ *Ibidem*, pl. VIII.

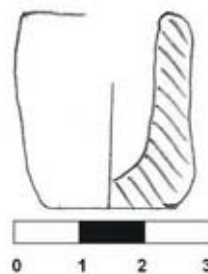
c. descoperiri atribuite generic evului mediu:

Foto Moșnița Nouă 15_44 a

Foto Moșnița Nouă 15_44 b

Desen Moșnița Nouă 15_44

Tip: piesă ceramică cu funcționalitate incertă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 2,5 cm, înălțimea maximă: cca. 2,8 cm, diametrul părții superioare: cca. 2,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: dată fiind funcționalitatea nedeterminată a piesei, datarea nu poate fi precizată în stadiul actual al cercetării.

Atribuire culturală: evul mediu (?).

Analogii: până în acest moment, nu am putut găsi analogii acestei piese în literatura de specialitate, în ciuda insistențelor noastre. În ceea ce privește funcționalitatea ei, din punctul nostru de vedere, date fiind dimensiunile și aspectul neîngrijit, ea ar fi putut avea o utilitate la aprinderea focului, fiind folosită drept „cap” pentru bățul acționat de arcuș.

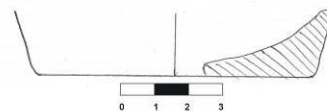
d. descoperiri atribuite evului mediu timpuriu (sec. X-XIII):

Foto Moșnița Nouă 15_2 a

Foto Moșnița Nouă 15_2 b

Desen Moșnița Nouă 15_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior un slip fin de culoare negricioasă, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_3 a

Foto Moșnița Nouă 15_3 b

Desen Moșnița Nouă 15_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă un slip de culoare cenușie aplicat pe ambele părți, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_7 a

Foto Moșnița Nouă 15_7 b

Desen Moșnița Nouă 15_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

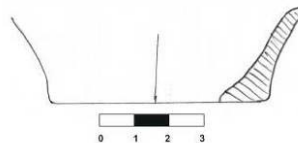
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_9 a

Foto Moșnița Nouă 15_9 b

Desen Moșnița Nouă 15_9

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe interior urmele unui slip de culoare brun închisă, foarte puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

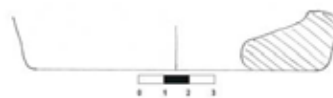
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_18 a

Foto Moșnița Nouă 15_18 b

Desen Moșnița Nouă 15_18

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun negricioasă atât la interior, cât și la exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_27 a

Foto Moșnița Nouă 15_27 b

Desen Moșnița Nouă 15_27

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui borcan.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: vase cu o morfologie a buzei de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica secolelor XI-XIII, vezi de exemplu la Dumbrăvița⁴.

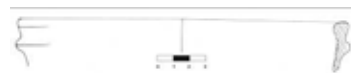
⁴ Fl. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița. DN – varianta ocolitoare Timișoara km. 549+076 – DN 69 km. 6+430*, Timișoara, 2004, pl. XXX.

Foto Moșnița Nouă 15_34 a

Foto Moșnița Nouă 15_34 b

Desen Moșnița Nouă 15_34

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu cap rotunjit, îngroșată bilateral, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

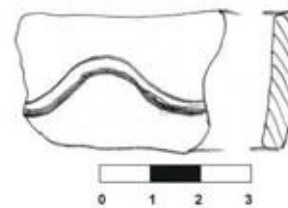
Analogii: vase cu o morfologie a buzei similară sunt foarte frecvent întâlnite în perioada secolelor XII-XIII, vezi de exemplu la Dumbrăvița⁵.

Foto Moșnița Nouă 15_47 a

Foto Moșnița Nouă 15_47 b

Desen Moșnița Nouă 15_47

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun cafenie pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadic șamotă.

Ornamente: ornamentat prin linie în val realizată prin incizie cu un instrument bont.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: ornamente de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica secolelor X-XIII, vezi de ex. la Dumbrăvița⁶, Gornea – „Țărmuri”⁷.

⁵ *Ibidem*, pl. XXXIV/2, pl. XXXV/1,2, etc.

⁶ *Ibidem*, pl. XXXIX/1, etc.

⁷ I. Uzun, *Locuirea feudal-timpurie de la Gornea - Țărmuri (jud. Caraș-Severin)* în *Banatica*, 4, 1977, fig. 4.

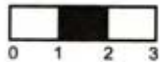

Foto Moșnița Nouă 15_48 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun cafenie pe interior, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: ornamentat prin benzi de linii paralele incizate și bandă de linii incizată în valuri.

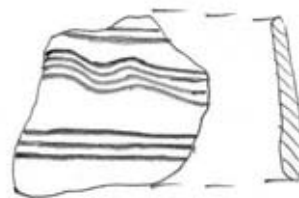
Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_48 b

Desen Moșnița Nouă 15_48

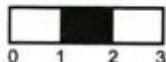

Foto Moșnița Nouă 15_49 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun negricioasă aplicat pe ambele părți.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin benzi de linii incizate paralele și bandă de linii în valuri.

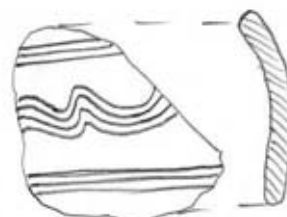
Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_49 b

Desen Moșnița Nouă 15_49

Foto Moșnița Nouă 15_50 a

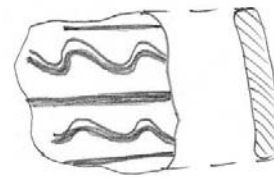
Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Foto Moșnița Nouă 15_50 b

Desen Moșnița Nouă 15_50

Slip: prezintă slip de culoare brun cafenie aplicat atât la interior, cât și la exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin linii orizontale și linii în valuri realizate cu un instrument bont.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

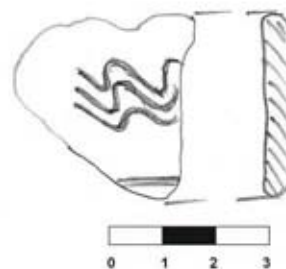
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_52 a

Foto Moșnița Nouă 15_52 b

Desen Moșnița Nouă 15_52

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu linie orizontală și bandă de linii în valuri realizate cu un instrument bont.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

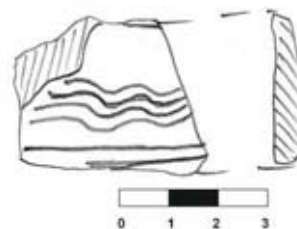
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_53 a

Foto Moșnița Nouă 15_53 b

Desen Moșnița Nouă 15_53

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin benzi de linii paralele și benzi de linii în valuri realizate cu un instrument ascuțit.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

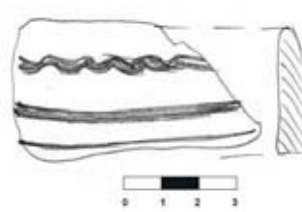
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_56 a

Tip: fragment de vas, perete.**Dimensiuni:** grosimea medie: cca. 0,6 cm.**Tehnică:** lucrat la roată.**Slip:** prezintă pe interior un slip fin de culoare cafenie cu nuanțe brune.**Ardere:** reducătoare.**Degresant:** nisip micaceu cu granulație fină și sporadic șamotă.**Ornamente:** ornamentat prin linii paralele și linie în valuri realizate cu un instrument bont.**Datare:** secolele X-XIII.**Atribuire culturală:** evul mediu timpuriu.**Analogii:** vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_56 b

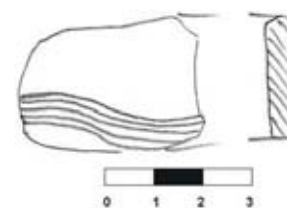
Desen Moșnița Nouă 15_56

Foto Moșnița Nouă 15_57 a

Tip: fragment de vas, perete.**Dimensiuni:** grosime medie: cca. 0,9 cm.**Tehnică:** lucrat la roată.**Ardere:** reducătoare.**Degresant:** nisip cu granulație fină.**Ornamente:** ornamentat prin bandă de linii în valuri incizate cu un instrument ascuțit.**Datare:** secolele X-XIII.**Atribuire culturală:** evul mediu timpuriu.**Analogii:** vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_57 b

Desen Moșnița Nouă 15_57

Foto Moșnița Nouă 15_58 a

Tip: fragment de vas, perete.**Dimensiuni:** grosime medie: cca. 0,7 cm.**Tehnică:** lucrat la roată.**Slip:** prezintă pe exterior un slip de culoare brun cenușie.**Ardere:** reducătoare.**Degresant:** nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.**Ornamente:** ornamentat prin linie orizontală și linie în val incizate cu un instrument bont.**Datare:** secolele X-XIII.

Foto Moșnița Nouă 15_58 b

Desen Moșnița Nouă 15_58

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

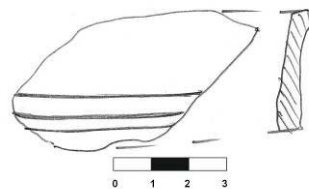
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_59 a

Foto Moșnița Nouă 15_59 b

Desen Moșnița Nouă 15_59

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare brună cu nuanțe negricioase, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică.

Ornamente: ornamentat prin linii paralele orizontale realizate cu măturica.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

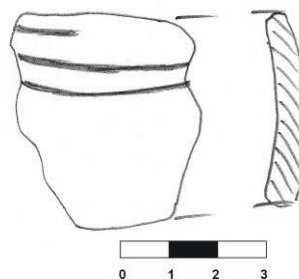
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_60 a

Foto Moșnița Nouă 15_60 b

Desen Moșnița Nouă 15_60

Tip: fragmente de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină, sporadic pietricele.

Ornamente: ornamentat prin paralele orizontale realizate cu măturica.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

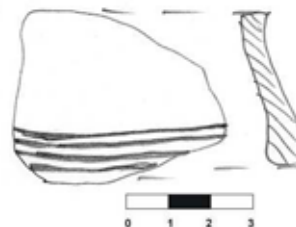
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_62 a

Foto Moșnița Nouă 15_62 b

Desen Moșnița Nouă 15_62

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare brun cafenie și pe interior un slip de culoare cărămie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și pietricele, sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat prin bandă de linii incizate cu un instrument ascuțit.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

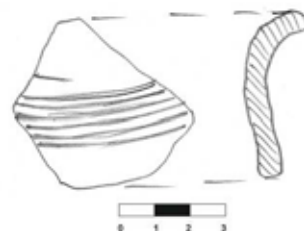
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

Foto Moșnița Nouă 15_63 a

Foto Moșnița Nouă 15_63 b

Desen Moșnița Nouă 15_63

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare brun cafenie, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin linii realizate cu măturica, într-o manieră neingrijită.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_47.

e. descoperiri aparținând evului mediu dezvoltat (XIV-XVI)

Foto Moșnița Nouă 15_4 a

Foto Moșnița Nouă 15_4 b

Desen Moșnița Nouă 15_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_5 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVI-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_5 b

Desen Moșnița Nouă 15_5

Foto Moșnița Nouă 15_6 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVI-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_6 b

Desen Moșnița Nouă 15_6

Foto Moșnița Nouă 15_8 a

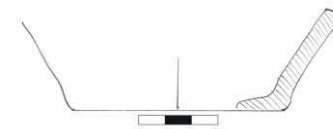
Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,2 cm.

Foto Moșnița Nouă 15_8 b

Desen Moșnița Nouă 15_8

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cafeniu albicioasă, în mare parte corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVI-XVII.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_10 a

Foto Moșnița Nouă 15_10 b

Desen Moșnița Nouă 15_10

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVII.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

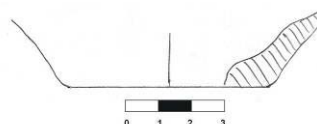
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_11 a

Foto Moșnița Nouă 15_11 b

Desen Moșnița Nouă 15_11

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare brun cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVII.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_12 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

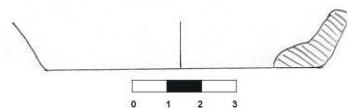
Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_12 b

Desen Moșnița Nouă 15_12

Foto Moșnița Nouă 15_13 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

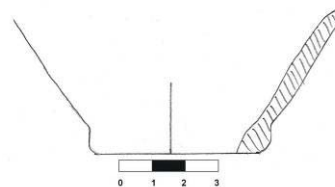
Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_13 b

Desen Moșnița Nouă 15_13

Foto Moșnița Nouă 15_14 a

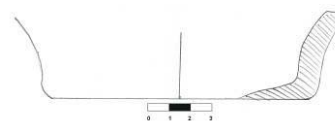
Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13 cm.

Foto Moșnița Nouă 15_14 b

Desen Moșnița Nouă 15_14

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_15 a

Foto Moșnița Nouă 15_15 b

Desen Moșnița Nouă 15_15

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_16 a

Foto Moșnița Nouă 15_16 b

Desen Moșnița Nouă 15_16

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare negricioasă, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_17 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

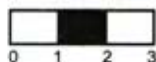

Foto Moșnița Nouă 15_17 b

Desen Moșnița Nouă 15_17

Foto Moșnița Nouă 15_19 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_19 b

Desen Moșnița Nouă 15_19

Foto Moșnița Nouă 15_20 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

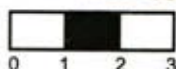
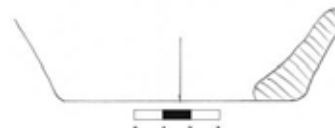

Foto Moșnița Nouă 15_20 b

Desen Moșnița Nouă 15_20

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_21 a

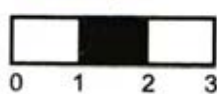
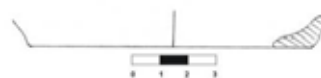

Foto Moșnița Nouă 15_21 b

Desen Moșnița Nouă 15_21

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe interior un slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XV.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

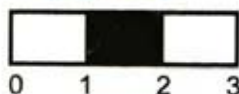

Foto Moșnița Nouă 15_23 a

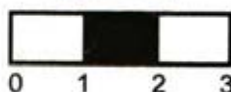
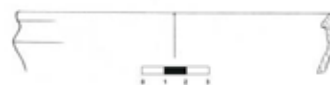

Foto Moșnița Nouă 15_23 b

Desen Moșnița Nouă 15_23

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica

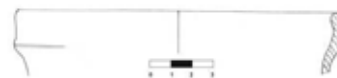
medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița⁸, Timișoara – „Piața 700”⁹, etc.

Foto Moșnița Nouă 15_24 a

Foto Moșnița Nouă 15_24 b

Desen Moșnița Nouă 15_24

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor îngroșată spre interior, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: buze de vas prezentând o morfologie similară sunt extrem de frecvente în ceramica medieval- târzie de pe teritoriul Banatului, vezi de ex. la Dumbrăvița¹⁰, etc.

Foto Moșnița Nouă 15_26 a

Foto Moșnița Nouă 15_26 b

Desen Moșnița Nouă 15_26

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt țesit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_23.

⁸ Fl. Drașovean *et alii*, *op. cit.*, pl. LXXXII/1, 4, etc.

⁹ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șepilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

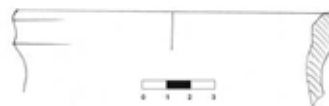
¹⁰ Fl. Drașovean *et alii*, *op. cit.*, pl. LXI/1.

Foto Moșnița Nouă 15_30 a

Foto Moșnița Nouă 15_30 b

Desen Moșnița Nouă 15_30

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare roșu cărămiziu corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_23.

Foto Moșnița Nouă 15_31 a

Foto Moșnița Nouă 15_31 b

Desen Moșnița Nouă 15_31

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, ușor evazată, în două trepte, prezintă nișă slab profilată pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă slip de culoare cărămizie aplicat pe interior, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

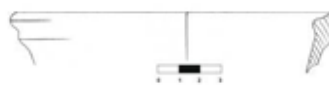
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_23.

Foto Moșnița Nouă 15_35 a

Foto Moșnița Nouă 15_35 b

Desen Moșnița Nouă 15_35

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_23.

Foto Moșnița Nouă 15_36 a

Foto Moșnița Nouă 15_36 b

Desen Moșnița Nouă 15_36

Tip: fragment, partea inferioară a unui capac de vas.

Dimensiuni: diametrul părții inferioare: cca. 23,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu, șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de capac din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_37 a

Foto Moșnița Nouă 15_37 b

Desen Moșnița Nouă 15_37

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun maronie puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: buze de vas cu o morfologie similară sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului, a se vedea analogii la Dumbrăvița¹¹, Timișoara – „Piața 700”¹², etc.

Foto Moșnița Nouă 15_40 a

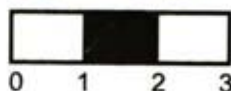
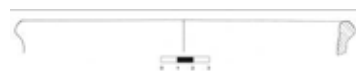

Foto Moșnița Nouă 15_40 b

Desen Moșnița Nouă 15_40

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată bilateral, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea fragmentară în care s-a păstrat buza nu permite formularea unor observații mai detaliate.

Foto Moșnița Nouă 15_41 a

Foto Moșnița Nouă 15_41 b

Desen Moșnița Nouă 15_41

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare brun maronie, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_37.

¹¹ *Ibidem*, pl. LXXV/2;

¹² Z. Kopeczny, *op. cit.*, fig. 64/1.

Foto Moșnița Nouă 15_45 a

Foto Moșnița Nouă 15_45 b

Desen Moșnița Nouă 15_45

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas, în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

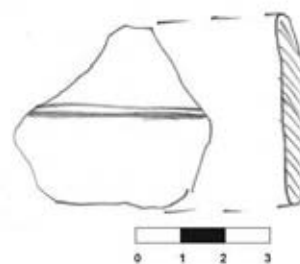
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Nouă 15_54 a

Foto Moșnița Nouă 15_54 b

Desen Moșnița Nouă 15_54

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă pe interior „coaste”.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin linii orizontale realizate cu un instrument bont.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu numeroase analogii la Dumbrăvița¹³, Timișoara – „Piața 700”¹⁴, Timișoara – „Castelul Huniade”¹⁵, etc.

¹³ Fl. Drașovean *et alii*, *op. cit.*, pl. LXXIX/3, Pl. LXXXII/7,8, etc.

¹⁴ Z. Kopeczny, *op. cit.*, fig. 64/1,7.

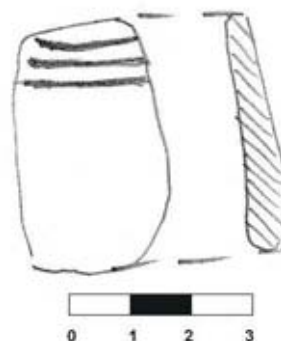
¹⁵ Al. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului*, S.N., 14, 2, 2006, fig. 12/1,2,3.

Foto Moșnița Nouă 15_55 a

Foto Moșnița Nouă 15_55 b

Desen Moșnița Nouă 15_55

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe interior urme de slip cafeniu, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu linii orizontale paralele incizate cu un instrument ascuțit.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

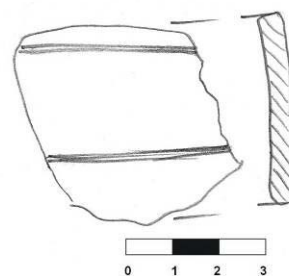
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_54.

Foto Moșnița Nouă 15_61 a

Foto Moșnița Nouă 15_61 b

Desen Moșnița Nouă 15_61

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin două linii paralele orizontale realizate cu un instrument bont.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

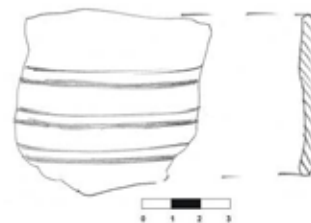
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_54.

Foto Moșnița Nouă 15_64 a

Foto Moșnița Nouă 15_64 b

Desen Moșnița Nouă 15_64

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă coaste pe interior.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat pe exterior cu șiruri de coaste.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Nouă 15_54.

V. Data periegheză:

12.03.2011.

VI. Autori periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stavilă, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 12.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Ferma Avicola N”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,13 km E de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă; la 2,61 km V de biserica ortodoxă din Albina și la 110 m N de DJ 592 Moșnița Nouă-Albina.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,16 km NV de versantul drept al Râului Timiș.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o terasă foarte bine profilată și dezvoltată pe latura sudică a unui important meandru fosil, actualmente desecat și străbătut de un canal de hidroameliorații modern. Poziția sitului este una favorabilă, fiind ferit de inundații sau de creșterea regimului freaticului. În momentul efectuării cercetărilor noastre de teren, o bună parte din suprafața sa era acoperită cu o abundentă vegetație ierboasă, care a restrâns mult vizibilitatea la sol și posibilitatea colectării de artefacte reprezentative. Sondajele de control pedologic (40x40x50 cm) au confirmat existența unui strat de cultură antropică, cu o pigmentație brun-cenușie a solului și fragmente ceramice și de chirpici în compoziție.

e. stare actuală: teren arabil și pârlăoagă.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 04 N 21 20 12 E; 89 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214902; 475183.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

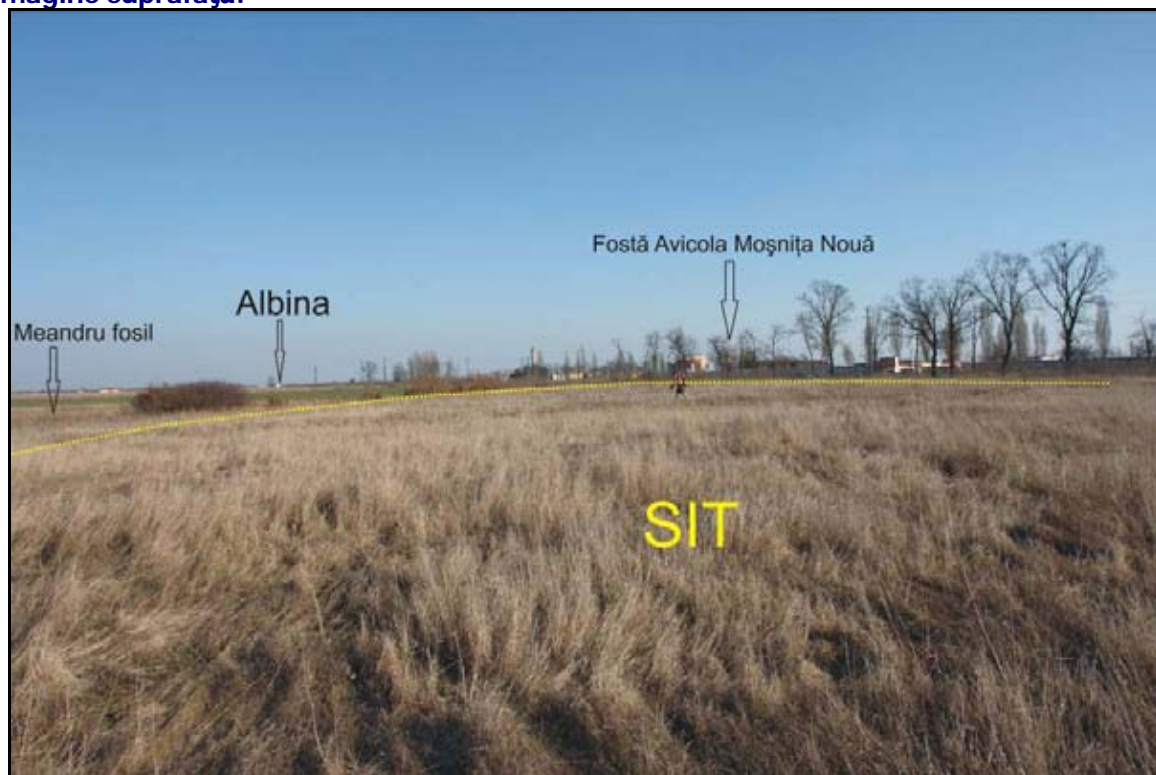

Fig. 1. De pe Moșnița Nouă 16 vedere spre SE, spre fosta Fermă Avicola Moșnița Nouă

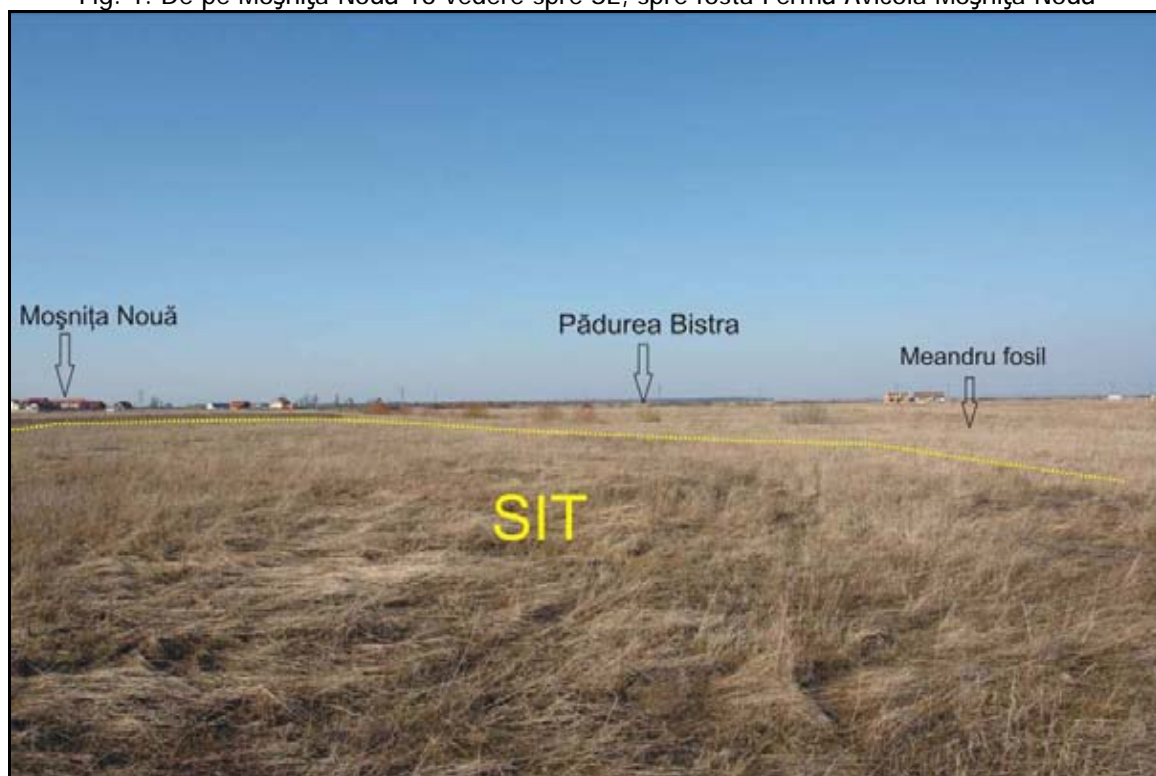

Fig. 2. De pe Moșnița Nouă 16 vedere spre N, spre Pădurea Bistra

Fig. 3. Moșnița Nouă 16 văzut dinspre VNV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte arheologice, reprezentate din fragmente ceramice atipice, fragmente de chirpic și fragmente de zgură de fier. Situația a putut fi generată și de pârlogirea puternică a terenului, care a determinat o vizibilitate redusă la sol. În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice atipice (17); fragmente chirpic (5); fragmente zgură de fier (3); fragmente cărămidă medievală (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

12.03.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, O. Rogozea, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 12.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Moșnița Nouă NE”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1 km ENE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă; la 2,97 km VNV de biserica ortodoxă din Albina și la 440 m N de DJ 592 Moșnița Nouă-Albina.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,56 km SE de versantul drept al Râului Timiș.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic se dezvoltă pe latura vestică a unui meandru fosil foarte bine profilat în teren, pe care îl domină cu o altitudine relativă de cca. 3 metri. Poziția geografică este una deosebit de favorabilă, fiind ferit de creșterea nivelului pânzei freatice la precipitații bogate, precum și de potențiale inundații. Pigmentația solului este brun-cenușie, iar textura este nisipoasă, arealul obiectivului aflându-se în zona de tangentă cu solurile nisipoase de la est de Moșnița Veche și Moșnița Nouă.

e. stare actuală: teren arabil și pârlăoagă.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 14 N 21 20 09 E; 88 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214891; 475492.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

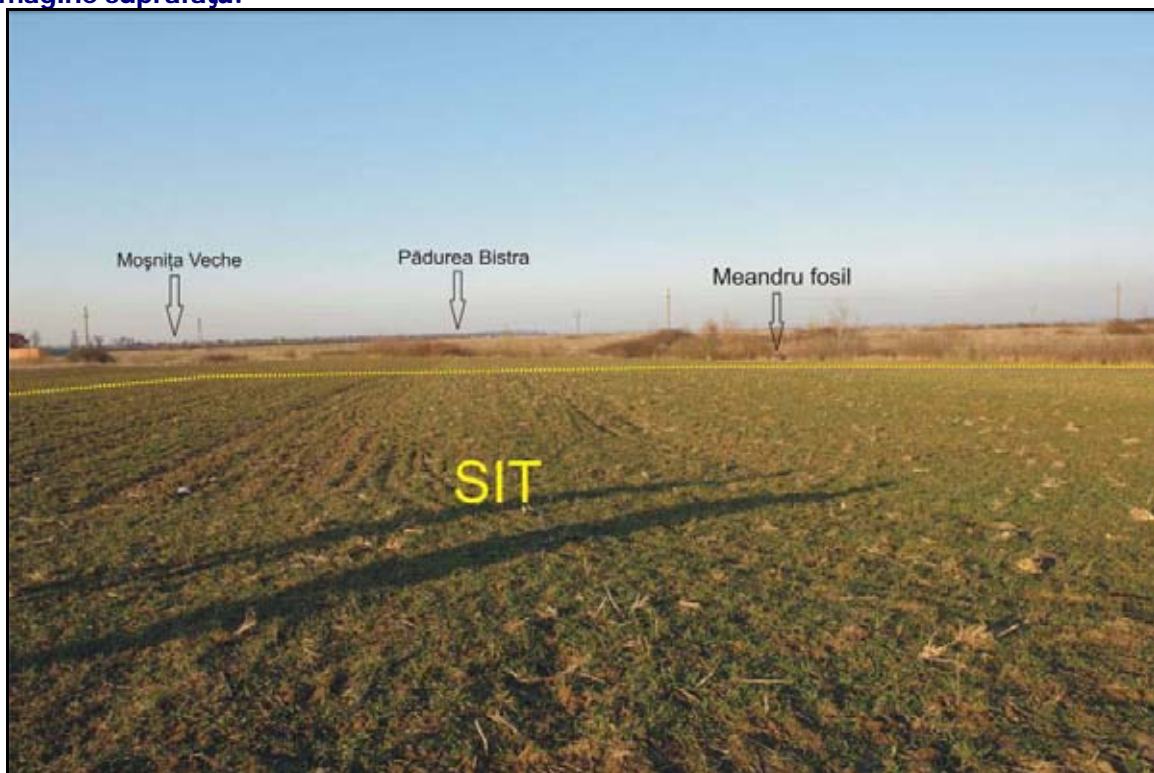

Fig. 1. De pe Moșnița Nouă 17 vedere spre N, spre Pădurea Bistra

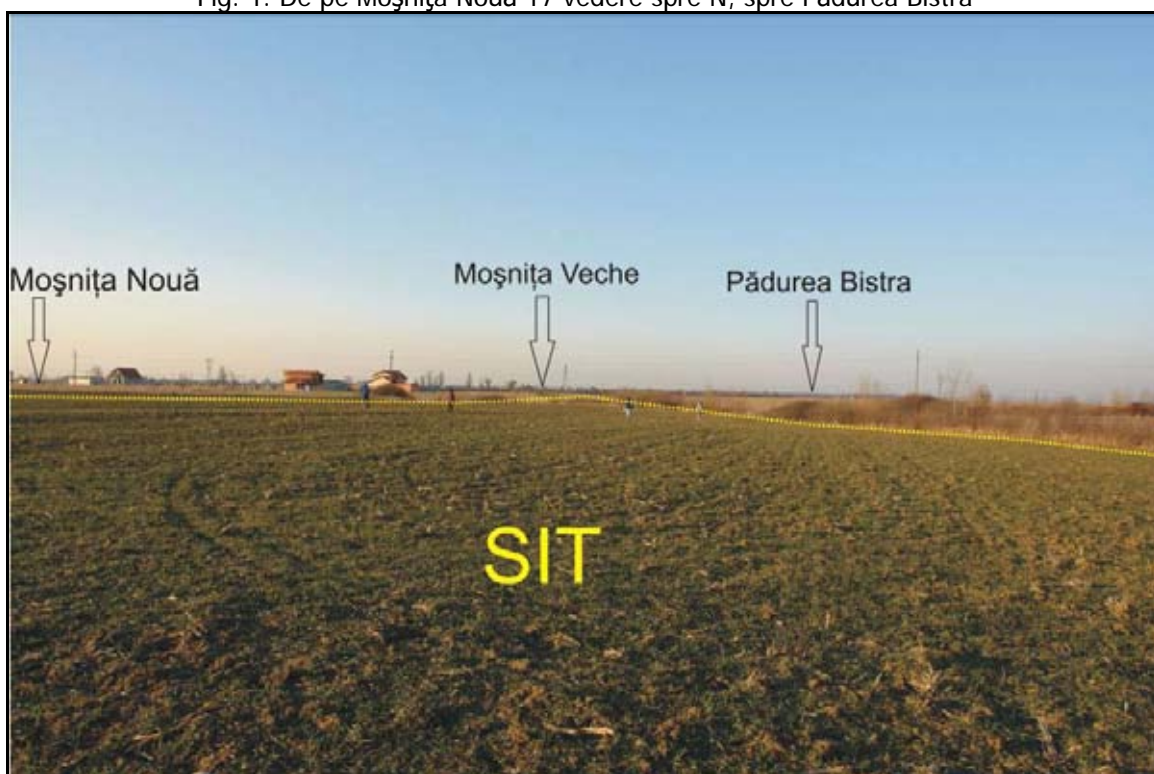

Fig. 2. De pe Moșnița Nouă 17 vedere spre VNV

III. Date istorice despre sit:**a. tip sit:** așezare deschisă.**b. datare:** neolitic.**c. material arheologic:** cercetările arheologice de teren au surprins sporadice artefacte arheologice, reprezentate îndeosebi din fragmente ceramice, majoritatea atipice, mărunțite de lucrările agricole moderne. La suprafața solului sunt vizibile și concentrări de chirpic, provenind de la pereți sau podine de locuințe.

Materialul ceramic salvat este foarte sărac și se află într-o stare puternic fragmentară. El aparține în întregime perioadei neolitice. Predomină net, specia ceramicii grosiere, cea fină și semifină fiind reprezentate de doar câteva fragmente. Ornamentica este foarte săracă, întâlnindu-se doar ornamente plastice.

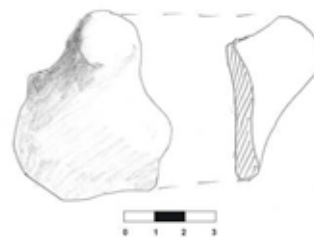
În vederea întocmirii prezentului studiu au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (4); fragmente ceramice atipice (39); fragmente chirpic (7); fragment bulgăre de silex (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. Descoperiri neolitice:**

Foto Moșnița Nouă 17_1 a

Foto Moșnița Nouă 17_1 b

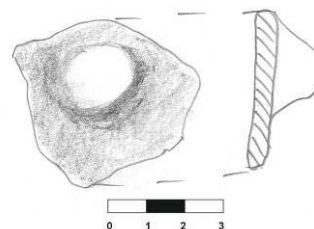
Desen Moșnița Nouă 17_1

Tip: fragment de vas, perete.**Dimensiuni:** grosimea medie: cca. 0,5 cm.**Tehnică:** lucrat la mână.**Slip:** prezintă pe ambele părți un slip fin de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii, parțial corodat.**Ardere:** necontrolată.**Degresant:** șamotă cu urme sporadice de pleavă.**Ornamente:** ornamentat cu buton rotund masiv.**Datare:** neolitic.**Atribuire culturală:** starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuii culturale.**Analogii:** starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 17_2 a

Foto Moșnița Nouă 17_2 b

Desen Moșnița Nouă 17_2

Tip: fragment de vas, perete.**Dimensiuni:** grosime medie: cca. 0,5 cm.**Tehnică:** lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie, slab păstrat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă.

Ornamente: prezintă buton rotund masiv.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiți culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 17_3 a

Foto Moșnița Nouă 17_3 b

Desen Moșnița Nouă 17_3

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie aplicat pe ambele părți, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă, pietricele și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: buton ovoidal, masiv, aplatizat.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Nouă 17_4 a

Foto Moșnița Nouă 17_4 b

Desen Moșnița Nouă 17_4

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, aparținând probabil unei străchini.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: buton ovoidal masiv aplatizat.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

V. Data periegheză:

12.03.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Ioana Clonța, Claudiu Toma, Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, O. Rogoza, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: Ioan Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 09.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Gropile lu Ioancă S”.

b. reper localizare: situl se află la 0,91 km SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 0,94 km NNE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 300 m VNV de DC 152 Moșnița Nouă – Moșnița Veche.

c. reper hidrografic: obiectivul se află 3,8 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, aceasta referințiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă, situație valabilă în cazul majorității obiectivelor de la Moșnița Veche, vezi *infra*).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe un grind, bine delimitat în cadrul arealului limitrof, fiind flancat pe laturile de S și N de două mici văi, generate de izvoare care ies la suprafață atunci când nivelul freaticului este ridicat. Din punct de vedere al structurii pedologice se constată că aproximativ din dreptul acestui obiectiv, înspre E, încep pământurile gălbui nisipoase, care acoperă un larg areal între Moșnița Veche – Bucovăț – Albina. Cât privește morfologia zonei, se constată o creștere semnificativă a altitudinii de la V spre E, altitudinea maximă fiind atinsă în Dealul Pricorui (95,7 m), amplasat la E de localitatea Moșnița Veche. Observația are importanță prin aceea că, inclusiv, obiectivul Moșnița Veche 1 este amplasat pe un teren înalt, ferit total de inundații, fără meandre fosile în preajmă, locația reprezentând cumpăna de ape dintre bazinele hidrografice ale Begăi (în N) și Timișului (în S).

e. stare actuală: pășune.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

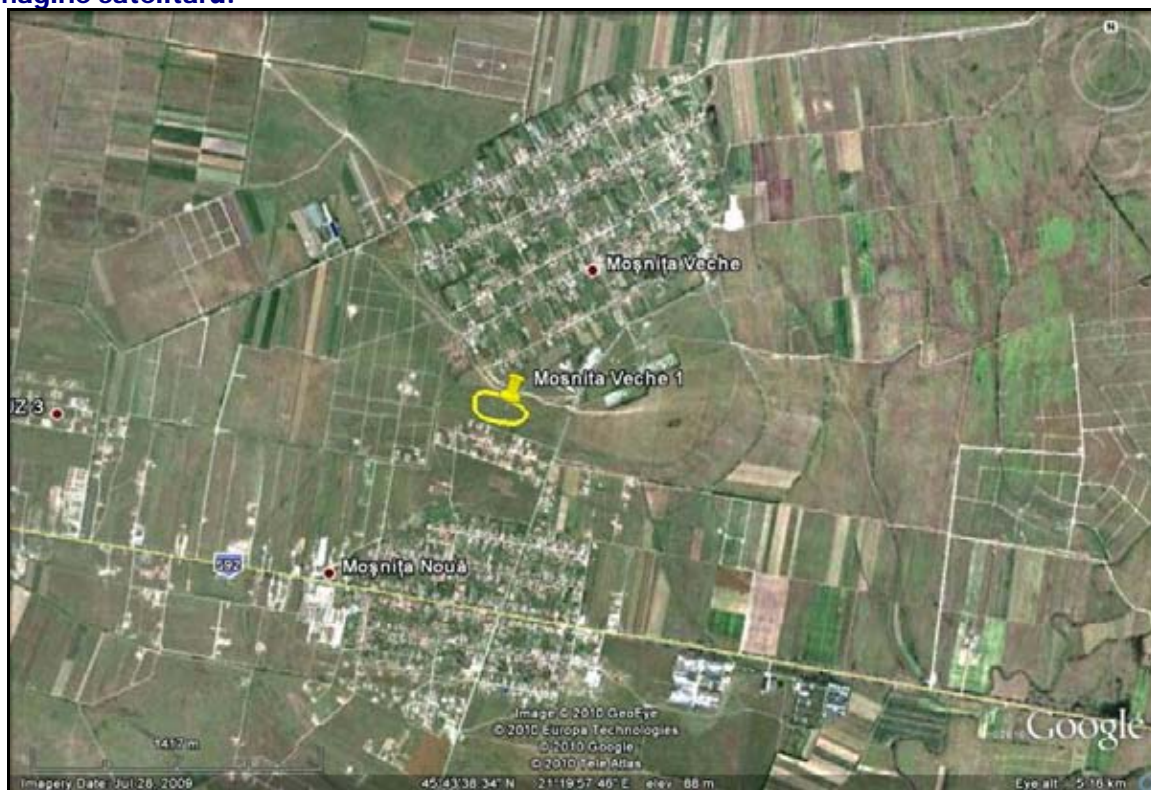
g. coordonate GPS: 45 43 37 N 21 19 38 E, 88 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214343; 476265.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 1 vedere spre NV, spre „Drumul boilor”

Fig. 2. Moșnița Veche 1 văzut dinspre NV

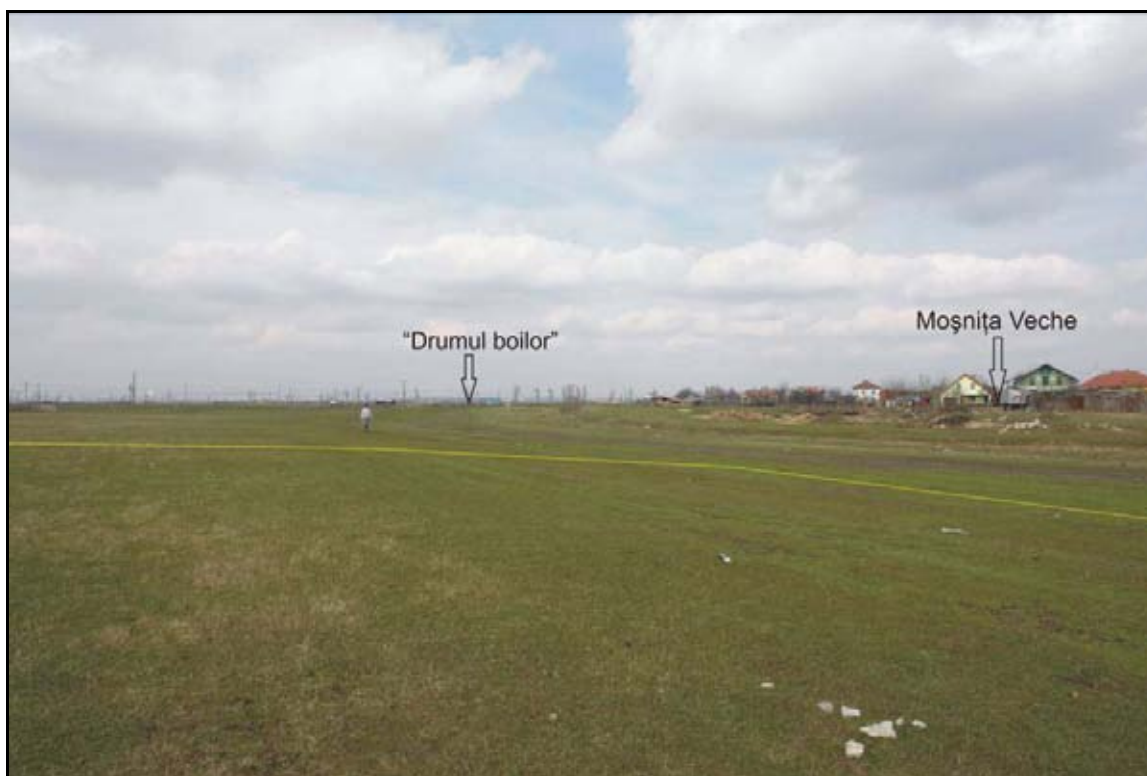

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 1 vedere spre NNV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: neolitic dezvoltat; epoca medieval timpurie (sec. X-XIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte arheologice, situația fiind generată de faptul că arealul obiectivului este reprezentat de pășune. Pigmentația solului, scoasă la lumină de mușuroaiele de cârțiță, este brun-negricioasă, ceea ce ne-a determinat să executăm două sondaje de verificare a texturii solului (40x40x40 cm). În cadrul acestora s-a constatat existența unui strat de cultură arheologic, solul având o pigmenație intensă de arsură, fiind descoperite și fragmente de chirpic și ceramice atipice. În pământul rezultat din groapa unui stâlp de înaltă tensiune s-au recuperat sporadice fragmente ceramice neolitice și medieval timpurii, cât și bucăți masive din podinele unor complexe neolitice (?). În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice atipice (10); fragmente chirpic (12); fragmente zgură de fier (2); fragment piron de fier (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. Descoperiri aparținând neoliticului.

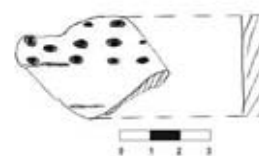
Foto Moșnița Veche 1_2 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,9 cm.

Foto Moșnița Veche 1_2 b

Desen Moșnița Veche 1_2

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: prezintă o linie fin incizată, precum și o serie de împunsături realizate cu un instrument ascuțit.

Datare: neolitic dezvoltat.

Atribuire culturală: Vinča A3.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Nouă 7_136.

a. descoperiri aparținând evului mediu timpuriu:

Foto Moșnița Veche 1_1 a

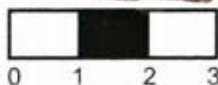
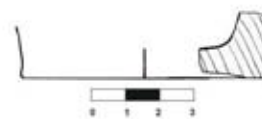

Foto Moșnița Veche 1_1 b

Desen Moșnița Veche 1_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: 7,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: epocă medieval timpurie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegează:

09.03.2010.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, A. Berzovan, L. Bolcu

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 09.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălașă S”.

b. reper localizare: situl se află la 1,6 km SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 1,5 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 700 m S de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl se află la 3,2 km SSE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, aceasta referențiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat actualmente pe o suprafață cvasi-plană, fără elemente morfo-geografice evidente în arealul limitrof. Terenul prezintă, totuși, o sensibilă coborâre de la S spre N. Pigmentația solului este brun-nisipoasă, ceea ce nu exclude căpăcuirea cu un strat de aluviuni a complexelor arheologice, scoase la suprafață doar de arăturile adânci.

e. stare actuală: teren arabil și pârlăgă.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha.

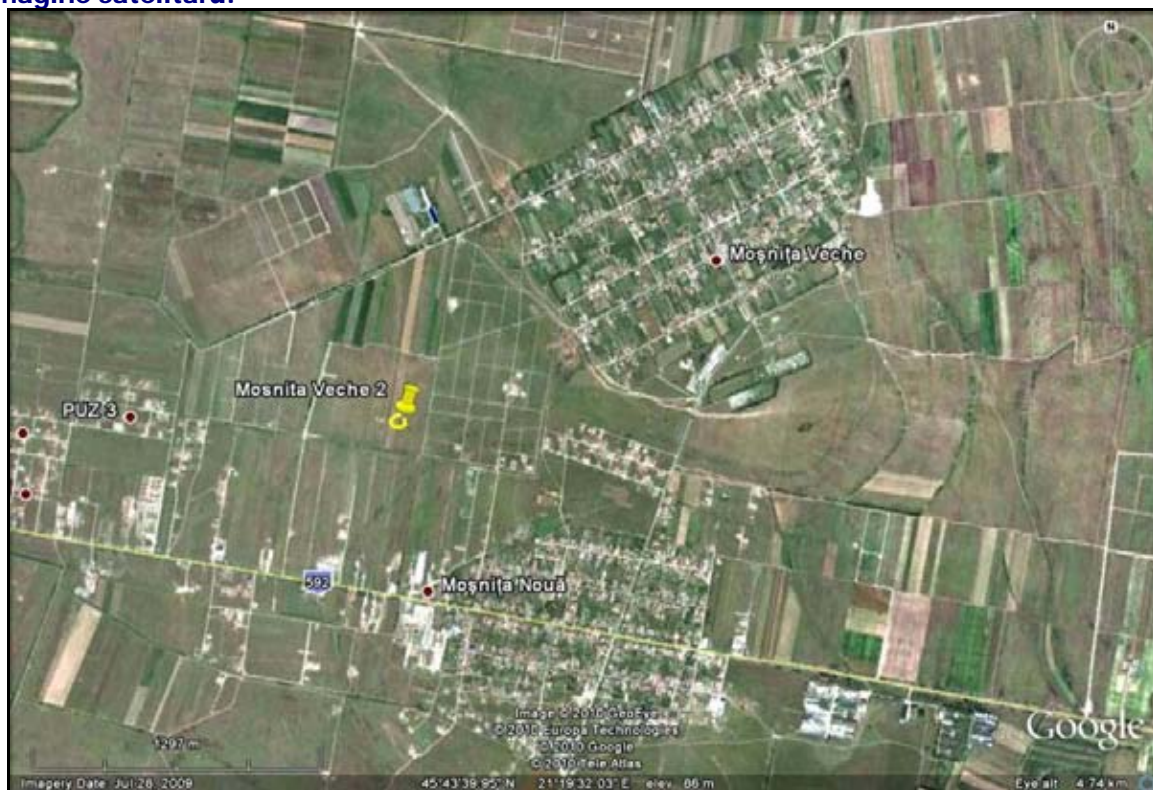
g. coordonate GPS: 45 43 38 N 21 18 53 E, 88 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213373; 476341.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

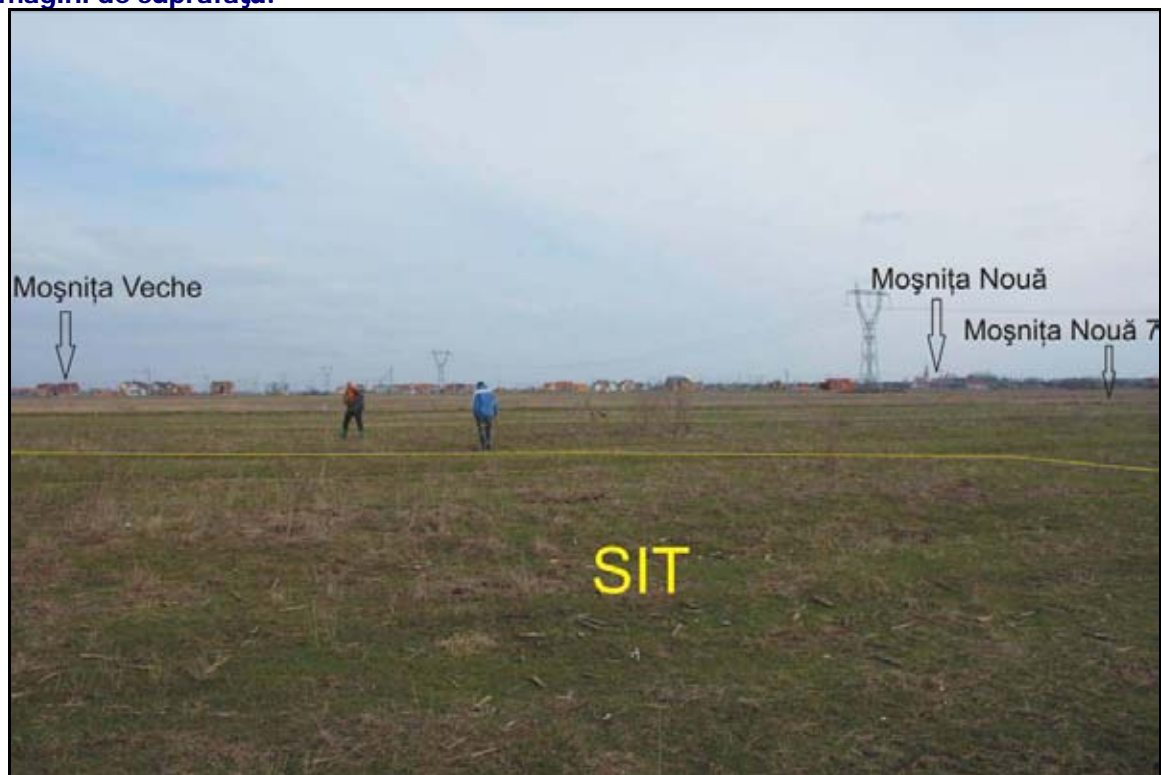

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 2 vedere spre SE, spre Moșnița Nouă 7

Fig. Fragmente ceramice și de chirpic *in situ* pe Moșnița Veche 2

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: preistoric nedefinit; neolitic; datare neprecizabilă (reprezentată de sporadice fragmente ceramice atipice, din pastă de culoare brun-cărmăzie, arsă neuniform, cu mult nisip cu bobul mare ca și degresant, fără decor). Piese pot aparține, cu rezerve, epocii dacice clasice (specia ceramicii grosiere, lucrate cu mâna) sau epocii migrațiilor (sec. VII-VIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au surprins o concentrare de fragmente de chirpici, asociată cu sporadice fragmente ceramice și răspândită pe o suprafață de câteva sute de m². În cazul pieselor neolitice, nu este exclus să fie vorba de complexe de locuire de la periferia mării așezări, denumite de noi Moșnița Nouă 7, obiectivul în discuție acum fiind amplasat la doar 250 m NV de acesta.

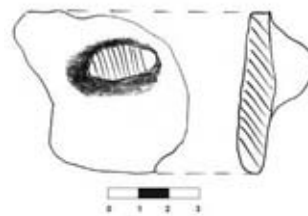
În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice atipice (12); fragmente chirpic (11).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. descoperiri preistorice nedefinite:**

Foto Moșnița Veche 2_1 a

Foto Moșnița Veche 2_1 b

Desen Moșnița Veche 2_1

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,9 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă un slip superficial pe exterior, de culoare cafenie, extrem de corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, șamotă.

Ornamente: din peretele vasului se desprinde o toartă în secțiune ovoidală.

Datare: preistorie nedefinită.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 2_2 a

Foto Moșnița Veche 2_2 b

Desen Moșnița Veche 2_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele și șamotă, dând o consistență grosieră fragmentului

ceramic.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

09.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, O. Rogoza, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 09.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălașă S”.

b. reper localizare: situl se află la 1,72 km SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 1,27 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 560 m S de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl se află la 3 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referențiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: ca și în cazul obiectivului precedent, și acesta este amplasat pe o suprafață plană, fără elemente morfo-geografice în preajmă, cu care să poată fi pus în relație. De asemenea, și în această situație avem de-a face cu o concentrare de fragmente de chirpic, asociate cu sporadice fragmente ceramice, răspândite pe o suprafață de câteva sute de m².

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: 0,5 ha.

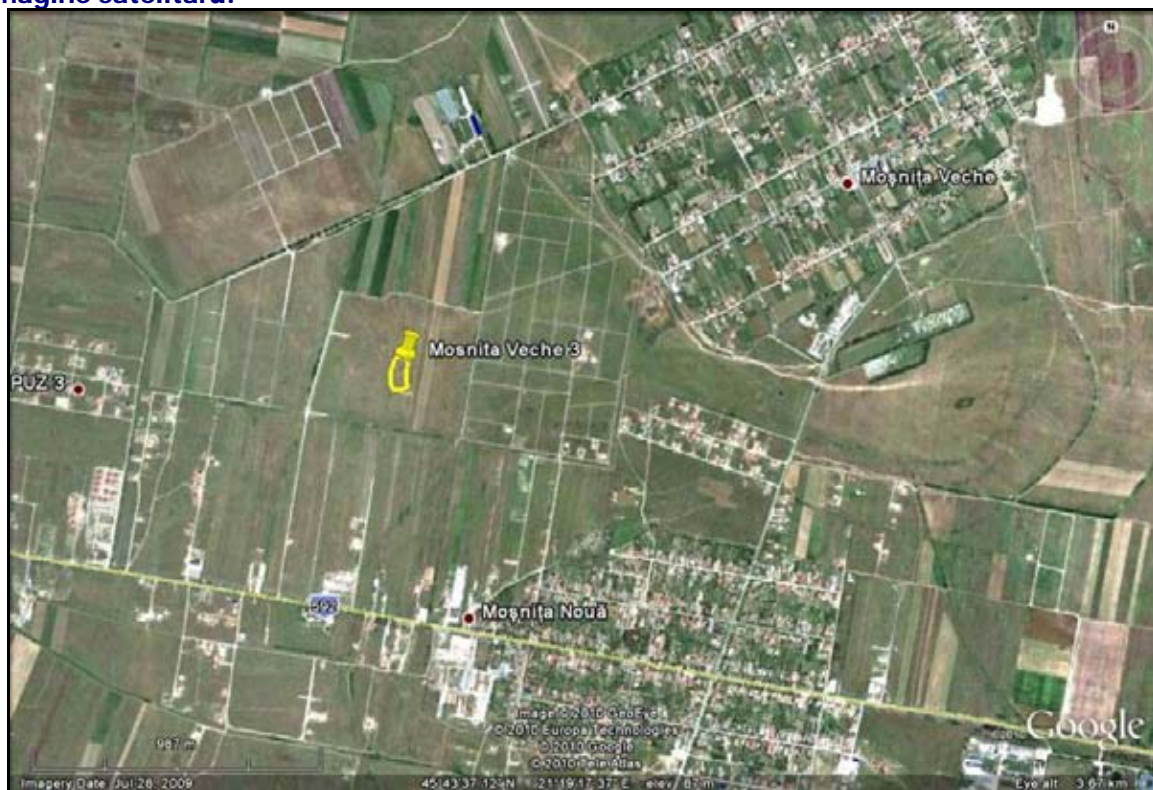
g. coordonate GPS: 45 43 42 N 21 18 48 E, 87 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213270; 476469.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 3 vedere spre NE, spre localitatea Moșnița Veche

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 3 vedere spre S

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 3 vedere spre ESE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: neolitic.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au surprins concentrări importante de chirpic, răspândite pe o suprafață de cca. o jumătate de hectar, dar densitatea fragmentelor ceramice este destul de redusă. Și acest obiectiv poate fi pus în relație cu importanta așezare neolitică, reprezentată de Moșnița Nouă 7, situată la 300 m spre SE. Ceramica recoltată este puțin numeroasă și aflată în stare fragmentară. Predomină net ceramica grosieră, având nisip cu bobul mare și șamotă ca și degresant. Un singur fragment este ornamentat cu un buton alungit. Fragmentele de chirpic prezintă urme de păioase. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (11); fragmente chirpic (6); fragment topor din piatră fără gaură de înmănușare (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. descoperiri neolitice:

Foto Moșnița Veche 3_1 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 25,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

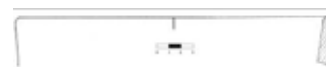
Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe interior, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele și sporadică șamotă.

Foto Moșnița Veche 3_1b

Desen Moșnița Veche 3_1

Ornamente: neornamentat.

Date: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 3_2 a

Foto Moșnița Veche 3_2b

Desen Moșnița Veche 3_2

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cafenie, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

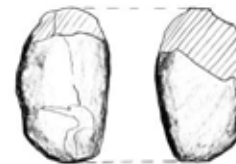
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 3_3 a

Foto Moșnița Veche 3_3b

Desen Moșnița Veche 3_3

Funcționalitate: topor fără gaură de înmănușare.

Material: gresie sedimentară.

Dimensiuni: lungime totală: cca. 7,5 cm; lățime maximă: cca. 4,8 cm; lățimea părții active: cca. 4 cm; grosime maximă: cca. 1,5 cm.

Grad de uzura: accentuat, piesa fiind păstrată fragmentar.

Date: neolitic.

Atribuire culturală: lipsa contextului și starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: lipsa contextului și starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

V. Data periegează:

09.03.2010.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 09.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălașă S”.

b. reper localizare: situl se află la 1,85 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 1,54 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 330 m S de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl se află la 2,78 km SE de versatul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referențiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o suprafață plană, fără elemente morfo-geografice semnificative în zonă, cu excepția faptului că la S de obiectiv terenul cunoaște o ușoară coborâre, care generează acumularea apei atunci când regimul pânzei freatice este ridicat.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: 0,25 ha.

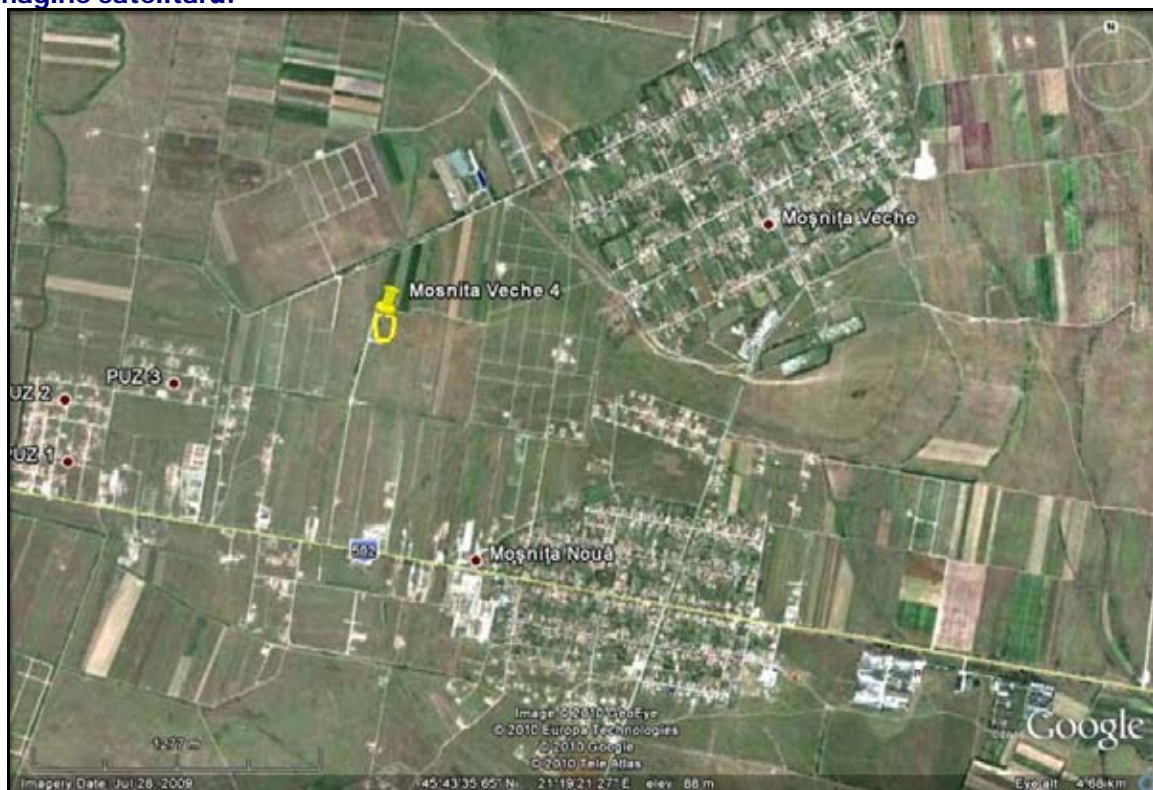
g. coordonate GPS: 45 43 48 N 21 18 40 E, 87 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213106; 476662.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

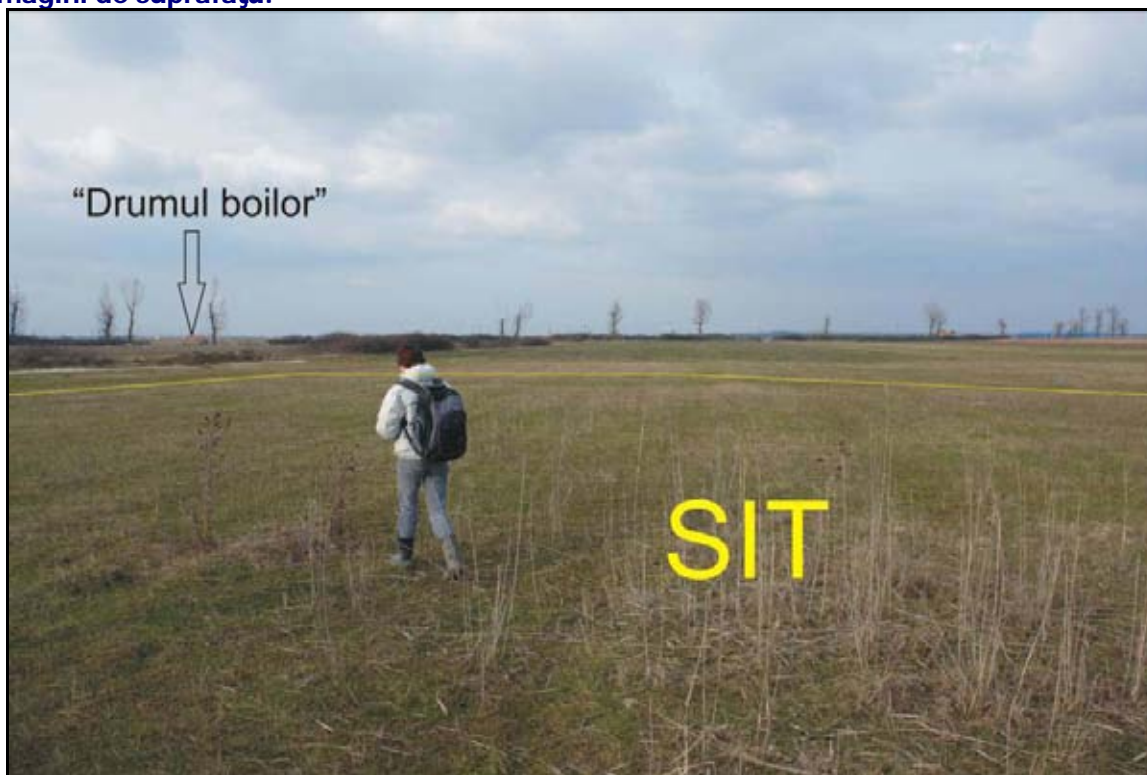

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 4 vedere spre N, spre „Drumul boiler”

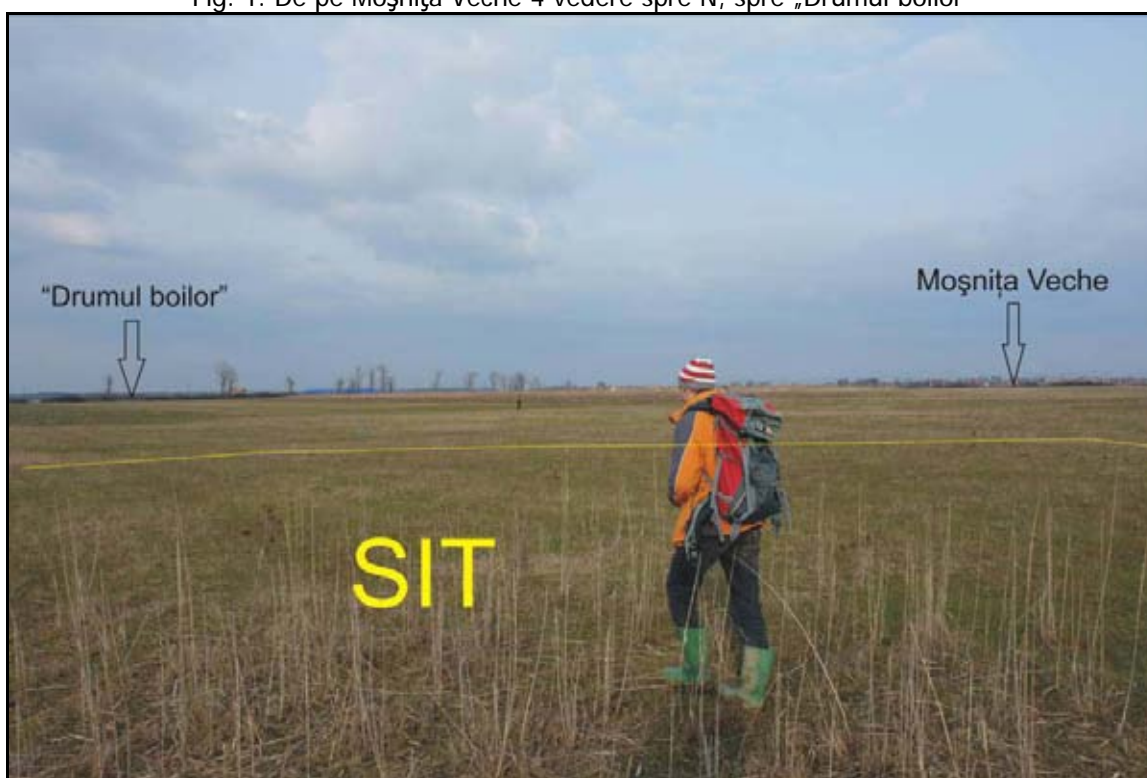

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 4 vedere spre NE, spre localitatea Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: sec. II-IV d.Hr. și epocă medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de suprafață au relevat existența unor sporadice artefacte, din care ponderea cea mai importantă este reprezentată de fragmentele ceramice cenușii, lucrate la roată, specifice perioadei sec. II-IV. Au mai fost surprinse puține fragmente de cărămidă medievală, asociată cu ceramică de sec. XIV-XVI, extrem de fragmentară și majoritar atipică.

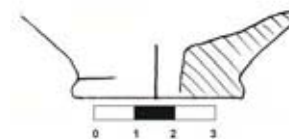
În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (4); fragmente ceramice atipice (10); fragmente chirpici (2); fragment cărămidă medievală (1). Ceramica cenușie, lucrată la roată, se înscrie în două tipuri: de culoare gri-cenușie și gri cu nuanțe maronii. Fragmentele prezintă un slip fin aplicat la exterior precum și coaste.

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. descoperiri aparținând sec. II- IV d.Hr.:**

Foto Moșnița Veche 4_1 a

Foto Moșnița Veche 4_1 b

Desen Moșnița Veche 4_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 4,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reductoare.

Degresant: mîl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

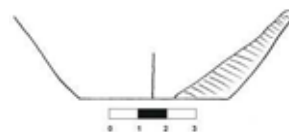
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 4_3 a

Foto Moșnița Veche 4_3 b

Desen Moșnița Veche 4_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5 cm .

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reductoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

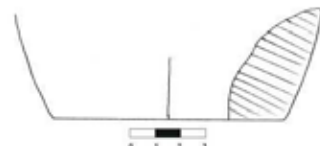
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 4_4 a

Foto Moșnița Veche 4_4 a

Desen Moșnița Veche 4_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reductoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

b. descoperiri aparținând evului mediu dezvoltat:

Foto Moșnița Veche 4_2 a

Foto Moșnița Veche 4_2 b

Desen Moșnița Veche 4_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

09.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 09.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Drumul boilor S”/ „Sălașă S”.

b. reper localizare: situl se află la 1,82 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 1,68 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 150 m S de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl se află la 1,42 km E de actualul curs al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe o suprafață plană, fără elemente morfo-geografice evidente în arealul învecinat. Doar la 600 m spre SV, spre limita de NE a cartierului rezidențial P.U.Z. 3, se observă traiectul unui important meandru fosil, posibil același care trece pe lângă obiectivele neolitice Moșnița Nouă 3, 4, 7 și 8. Latura de E a obiectivului în discuție a fost afectată de construirea unui canal de hidroameliorații, astfel încât nu este exclus ca obiectivul Moșnița Veche 4 să poată fi pus în relație cu acesta.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: 0,25 ha.

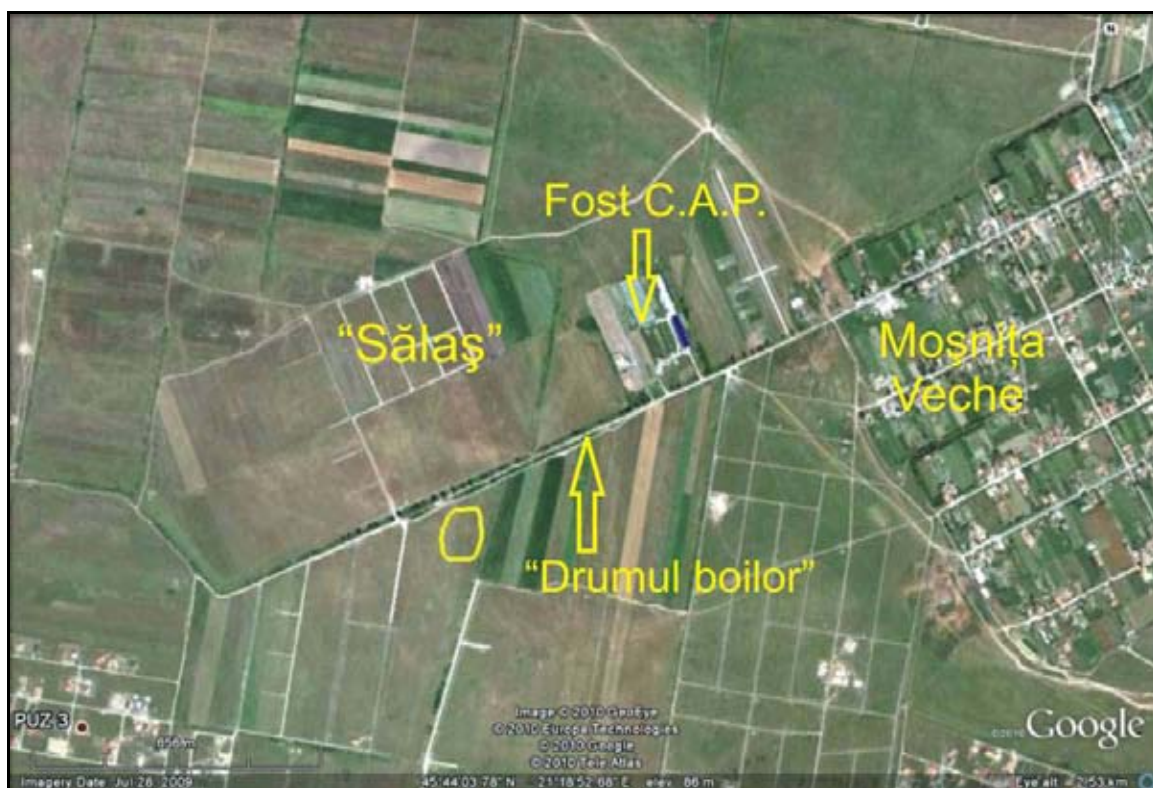
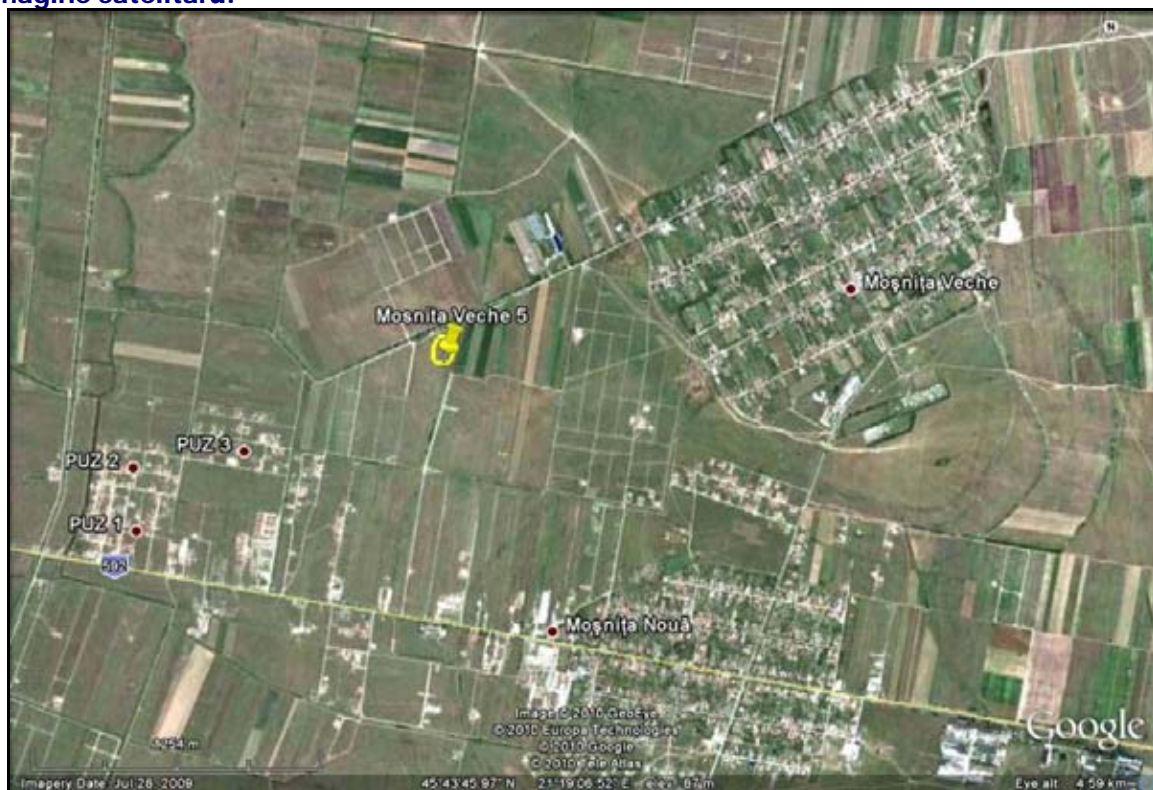
g. coordonate GPS: 45 43 54 N 21 18 38 E, 88 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213071; 476849.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

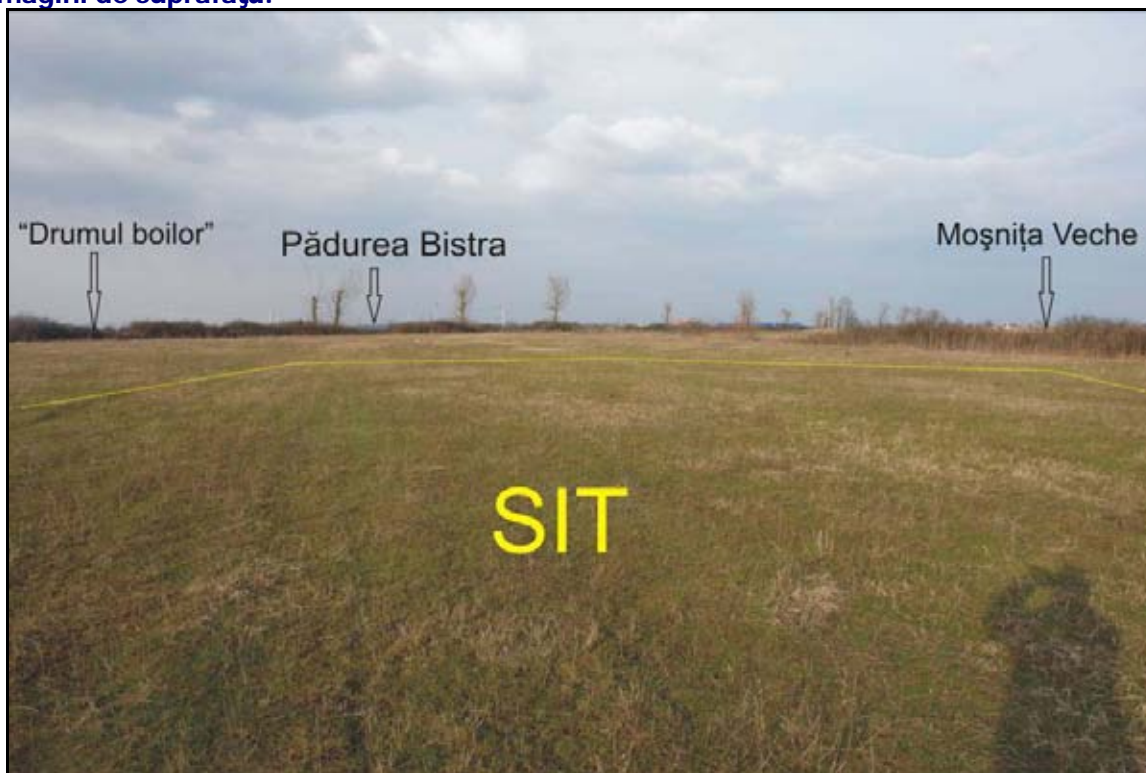

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 5 vedere spre N, spre „Drumul boilor”

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 5 vedere spre S

III. Date istorice despre sit:**a. tip sit:** așezare deschisă.**b. datare:** sec. II-IV d.Hr.**c. material arheologic:** cercetările arheologice de teren au constatat existența unor sporadice artefacte, reprezentate, îndeosebi, din fragmente ceramice cenușii, lucrate cu roata, specifice sec. II-IV. Puținătatea artefactelor identificate poate fi generată și de pârllogirea terenului, în aceste condiții vizibilitatea la sol fiind redusă.

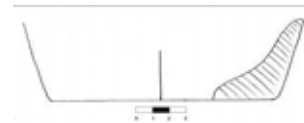
Pentru întocmirea prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice atipice (4); fragmente chirpic (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. descoperiri aparținând sec. II- IV:**

Foto Moșnița Veche 5_1 a

Foto Moșnița Veche 5_1 b

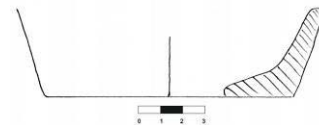
Desen Moșnița Veche 5_1

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 13, 2 cm.**Tehnică:** lucrat la roată.**Slip:** prezintă un slip cafeniu-deschis extrem de corodat, atât pe interior cât și pe exterior.**Ardere:** ardere reducătoare.**Degresant:** măr și fragmente sporadice de concrețiuni feruginoase cu granulație mică.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. II-IV d. Hr.**Atribuire culturală:** la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 5_2 a

Foto Moșnița Veche 5_2 b

Desen Moșnița Veche 5_2

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca 11, 1 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata.**Ardere:** ardere reducătoare.**Degresant:** măr micaceu.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. II-IV d. Hr.**Atribuire culturală:** la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor

atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

09.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren efectuate de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 08.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Rātu Soconilor”.

b. reper localizare: situl se află la 1,2 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,5 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,6 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 2,9 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referințiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe un grind destul de bine profilat în teren, dominând cu cca. 1 m arealul inundabil al „Pustei Moșnița”, actualmente regularizat. Investigațiile de teren au constatat faptul că un strat gros de cel puțin 30 cm de aluviuni căpăcuiește complexele arheologice, acestea putând fi regăsite exclusiv în profilele celor două canale de îmbunătățiri funciare de pe laturile de N și V ale sitului. Faptul că terenul este pășune și nu a fost afectat de lucrările agricole moderne, prezervă starea inițială de colmatare și sedimentare a obiectivului arheologic. Acest fapt a determinat practicarea a trei sondaje de verificare a texturii solului (30x40x50 cm), sondaje în care a putut fi surprins stratul aluvionar care acoperă complexele arheologice, „ascunzându-le” practic pentru cercetarea inițială a terenului. În contextul lucrărilor pentru introducerea rețelei de gaz din localitatea Moșnița Veche, în luna iunie 2010, urmărind traiectul unor șanțuri cu adâncimea de 1,2 m, am putut constata, în mai multe situații, depunerea unui strat substanțial de aluviuni peste obiectivele arheologice (vezi *infra*, discuția de la obiectivul Moșnița Veche 55, care este acoperit cu un strat de 1 m de nămol, ceea ce îl face complet invizibil pentru o perieghetză clasică). Cu același prilej, am constatat existența unor bogate mineralizații de fier, provenite din nisipurile aluvionare, cristalizate sub forma unor aflorimente de câteva zeci de grame și care puteau fi lesne exploatate în procesul metalurgic, aflorimente aflate actualmente la o adâncime de cca. 1-1,5 m, în multe cazuri pe nivele contemporane de călcare ale așezărilor (un astfel de punct a fost identificat pe traiectul unui canal de hidroameliorații, amplasat la 350 m V de obiectivul în discuție acum - coord. GPS: 45 44 30 N 21 19 10 E; 87 m altitudine; în aceeași notă vezi și situația de la obiectivul Moșnița Veche 28).

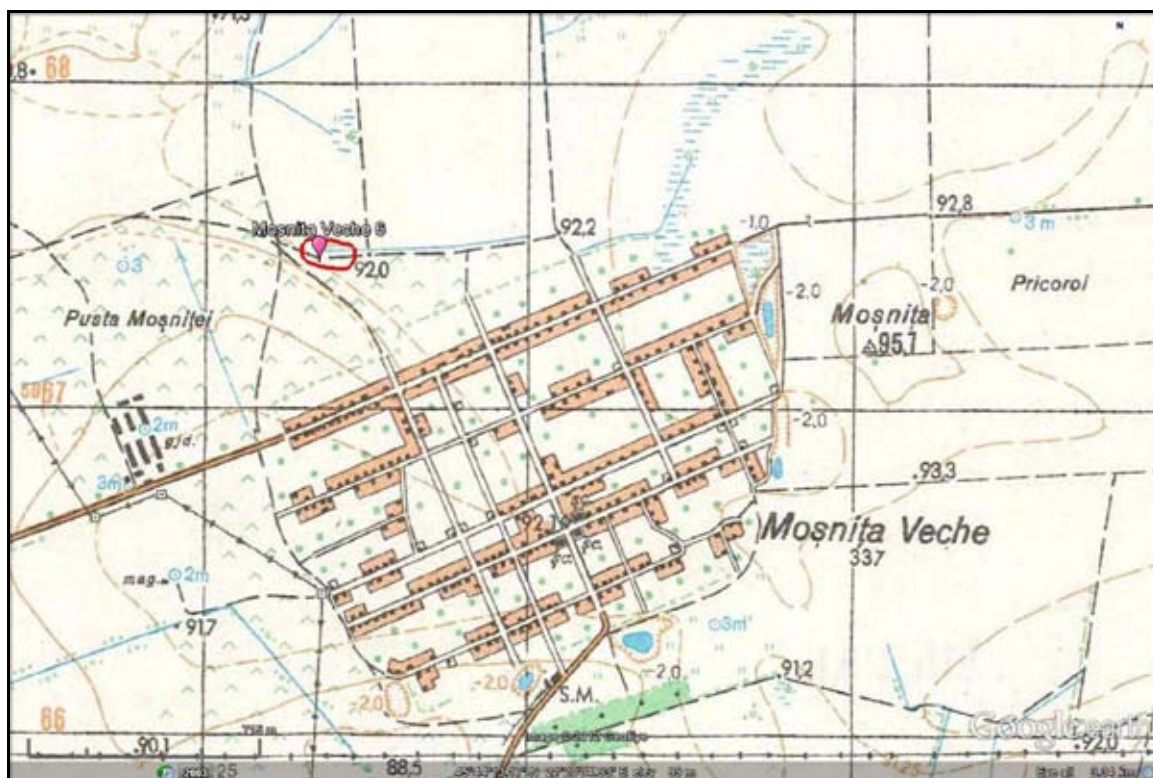
e. stare actuală: pășune.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

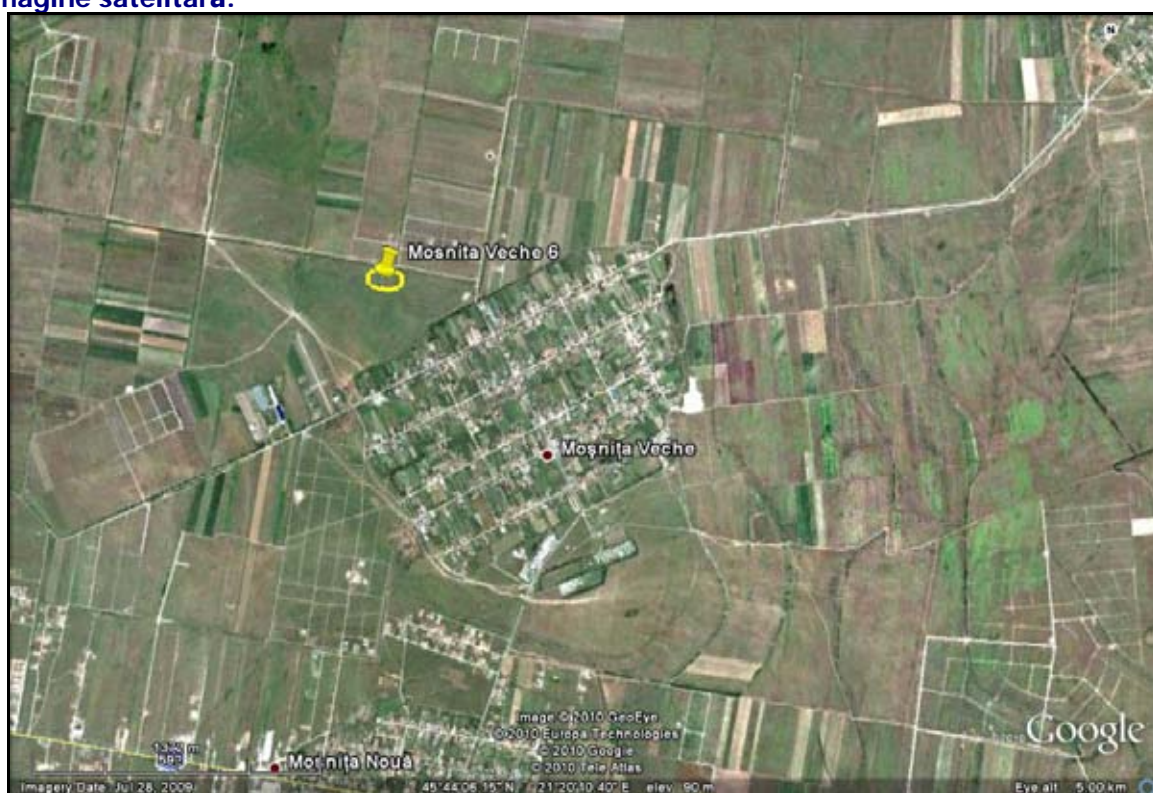
g. coordonate GPS: 45 44 27 N 21 19 27 E, 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214177; 477819.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 6 vedere spre S, spre localitatea Moșnița Veche

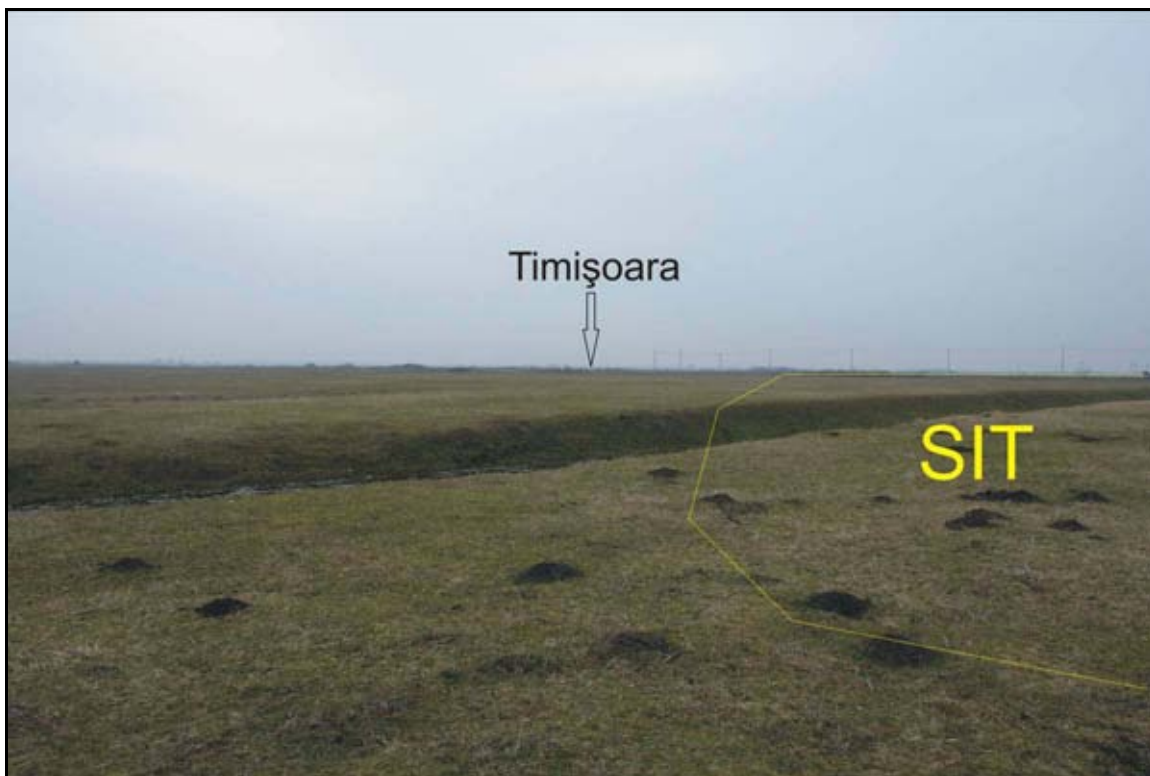

Fig. 2. De la S de Moșnița Veche 6 vedere spre VNV, spre Timișoara

Fig. 3. Strat de cultură arheologic relevat de mușuroaiele de cârțiță (detaliu)

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (?) (atribuire cronologică dificilă, generată de descoperirea unor sporadice fragmente ceramice atipice, din pastă de culoare brun-cărmizie sau negricioasă, arsă neuniform, cu nisip cu bobul mare și cioburi pisate ca și degresant); epoca medieval dezvoltată (sec. XV-XVI).

c. material arheologic (discuții generale): cercetările arheologice de teren au surprins sporadice artefacte, provenind din profilele canalelor de hidroameliorații sau din cele trei sondaje de control al texturii solului. Sunt reprezentate din puține fragmente ceramice de dimensiuni mici, atipice, posibil preistorice, precum și din câteva fragmente ceramice medieval dezvoltate (sec. XV-XVI) și fragmente de cărămidă din aceeași perioadă. În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice atipice (5); fragmente chirpic (4); fragmente cărămidă medievală (4).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

13.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pirpiliță, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: Ioan Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Remus Dincă în data de 13.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Pusta Moșniței”.

b. reper localizare: situl se află la 1,3 km NV față de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,2 km NNV față de biserica ortodoxă din Moșnia Nouă și la 3,75 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: situl este localizat la 2,6 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referințiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o suprafață complet plană, fără niciun element morfo-geografic evident în preajmă. Artefactele arheologice, provenite din complexe de căpăciute de un strat de cca. 20 cm de aluviuni, au fost scoase la suprafață de construirea unui drum de acces la o zonă de dezvoltare imobiliară în construcție.

e. stare actuală: pășune și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafață sit: 0,5 ha.

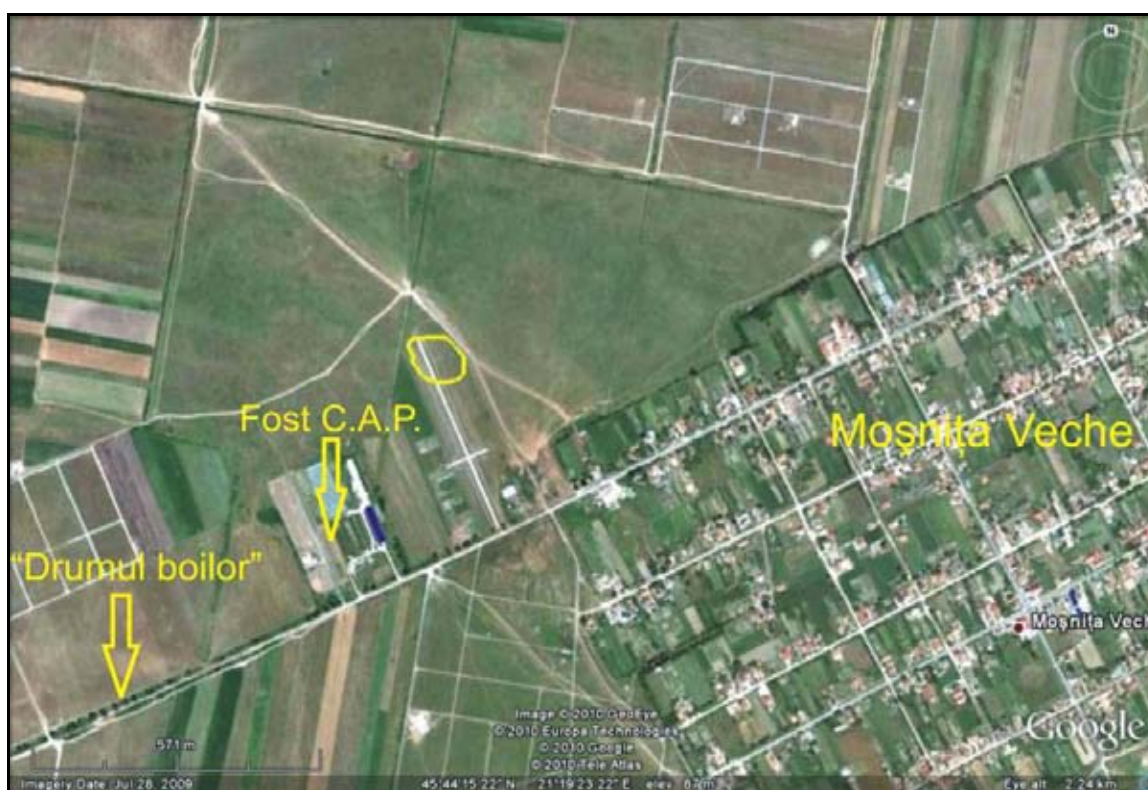
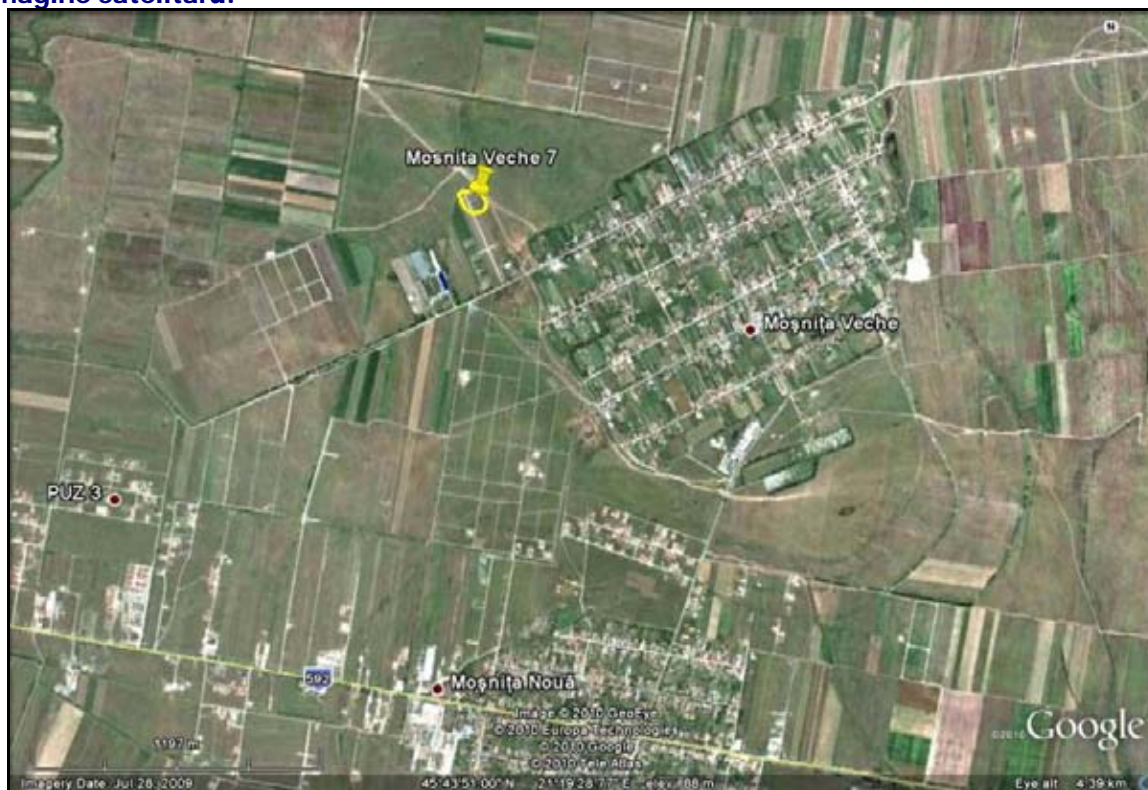
g. coordonate GPS: 45 44 18 N 21 19 10 E, 86 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213797; 477558.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 7 vedere spre NNE, spre Pădurea Bistra

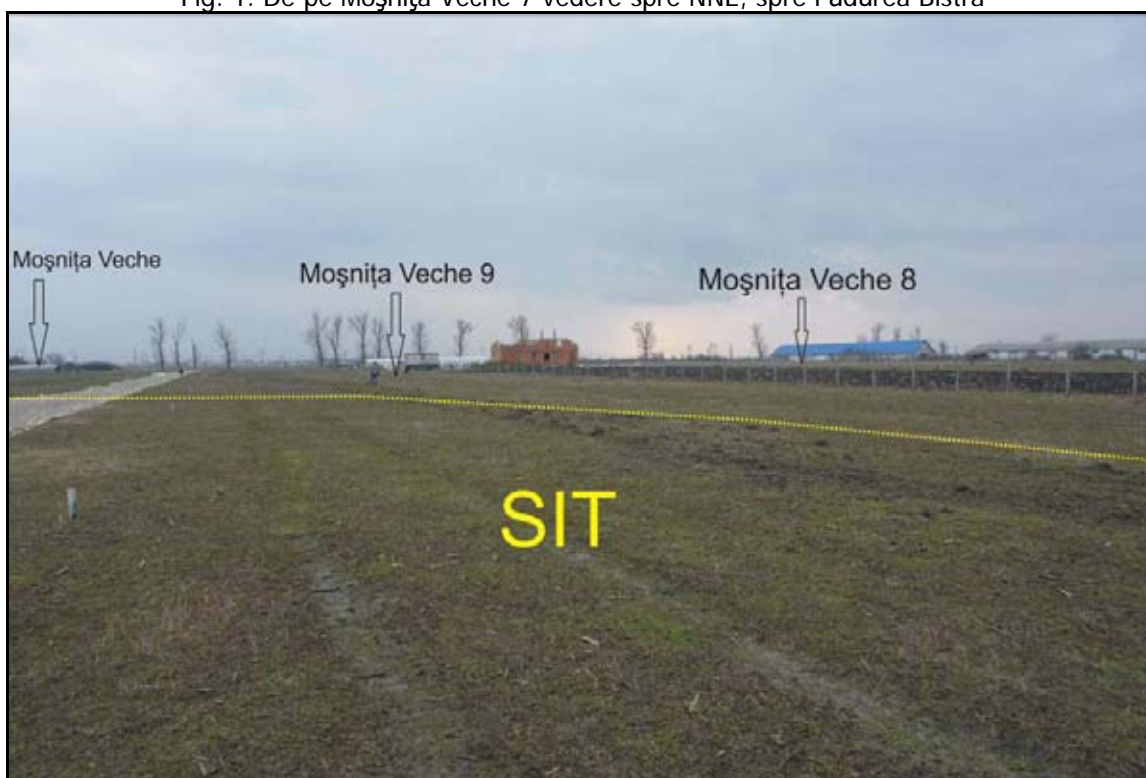

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 7 vedere spre SSV, spre obiectivele Moșnița Veche 8 și 9

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: Hallstatt (cultura Basarabi); epoca regatului dac (?); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au surprins un relativ bogat material arheologic, provenind, îndeosebi, din pământul excavat pentru construirea drumului de acces la zona de dezvoltare imobiliară.

Majoritatea pieselor sunt atipice, astfel încât încadrarea cronologică a lor, în etapa actuală de investigație, este destul de dificilă. Ceramica recoltată se prezintă în cantități reduse, ea fiind în majoritate fragmentară. Remarcăm prezența ceramicii arse reducător cu mult nisip în pastă, dominantă numeric.

Unele fragmente ceramice pot fi atribuite perioadei hallstattiene, probabil culturii Basarabi. Caracterul fragmentar al pieselor nu permite în toate situațiile efectuarea unor încadrări cronologice precise.

Remarcăm, de asemenea, prezența unui fragment ceramic atipic lucrat la roată ce poate fi în cadru cu unele rezerve epocii regatului dac. Tot acestei epoci ar putea să îi aparțină un mic fragment ceramic, de culoare maronie, ornamentat cu brăul alveolar (neilustrat).

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (3); fragmente ceramice tipice nedesenate (5); fragmente ceramice atipice (41); fragment chirpic (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

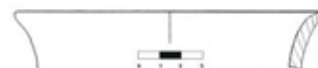
a. descoperiri aparținând Hallstattului:

Foto Moșnița Veche 7_1 a

Foto Moșnița Veche 7_1 b

Desen Moșnița Veche 7_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip de culoare maronie pe interior, respectiv de culoare cafenie, puternic oxidat pe partea exterioară.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: Hallstatt.

Atribuire culturală: cultura Basarabi.

Analogii: buze cu o morfologie de acest tip se întâlnesc frecvent în cadrul culturii Basarabi (Gornea-„Țărmuri – Pod Păzăriște”¹). Pot să aparțină unor vase de tip globular, cu gât ușor evazat, frecvente în faza târzie a culturii Basarabi² (vezi de ex. Valea Timișului – „Rovină”³, etc.).

¹ M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl. LXII/34,35, pl. LXIII/10, etc.

² *Ibidem*, p. 233-234.

³ *Ibidem*, pl. XCIII/3.

Foto Moșnița Veche 7_2 a

Foto Moșnița Veche 7_2 b

Desen Moșnița Veche 7_2

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,4 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip cenușiu pe interior și pe exterior, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină, sporadic apare șamota.

Ornamente: ornamentat cu brâu crestat, realizat îngrijit. Crestăturile sunt aplicate în unghi aproape vertical.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: cultura Basarabi.

Analogii: brăuri similare, cu crestături aplicate în unghi aproape vertical apar frecvent în cadrul ceramicii Basarabi (vezi de exemplu la Berzasca – „Ogașul Odului”⁴, Valea Timișului – „Rovină”⁵, etc.).

Foto Moșnița Veche 7_3 a

Foto Moșnița Veche 7_3 b

Desen Moșnița Veche 7_3

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip cafeniu pe interior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele, sporadic apare șamota.

Ornamente: ornamentat cu incizii, linii în valuri, realizate neîngrijit.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: cultura Basarabi.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

13.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

⁴ *Ibidem*, pl. LXXIII/4

⁵ *Ibidem*, pl. XC/10,11.

Autori: L. Măruia, A. Berzovan, L. Bolcu**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Remus Dincă în data de 13.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Fostul C.A.P. Est”.

b. reper localizare: situl se află la 1,25 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 100 m NNV de „Drumul boilor”, fiind despărțit de un canal de hidroameliorații de fostele ferme ale C.A.P. Moșnița Veche.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 2,72 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referințiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe un teren plat, care prezintă pe latura de V o ușoară ridicare, sugerând faptul că, în etapa de dinainte de construirea unui canal de hidroameliorații, locuirea umană putea specula un mic grind, înălțat cu cca. 0,5 m față de terenul din jur. Lucrările de îmbunătățiri funciare din epoca modernă au schimbat radical peisajul geografic inițial care a și fost bulversat de construirea unei ferme private în ultimul deceniu.

e. stare actuală: teren pârlogit și construcțiile unei ferme private.

f. suprafața sit: cca. 1 ha.

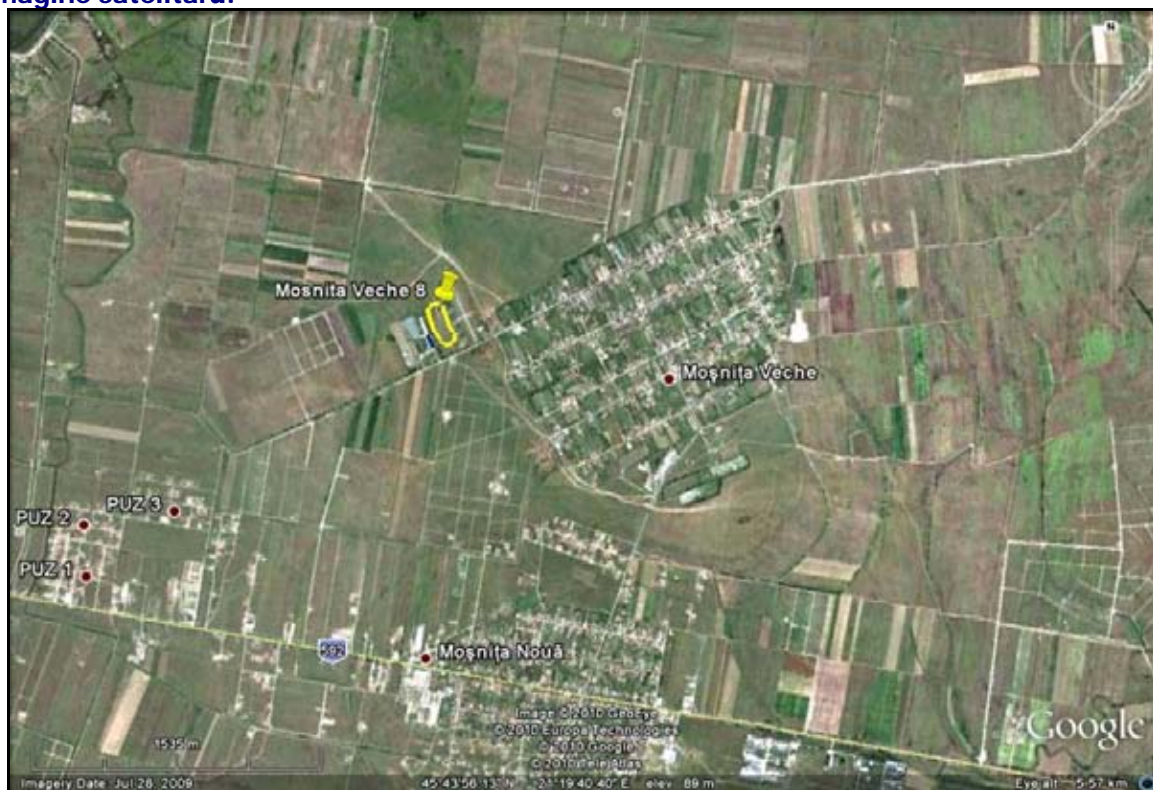
g. coordonate GPS: 45 44 11 N 21 19 06 E, 86 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213700; 477346.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

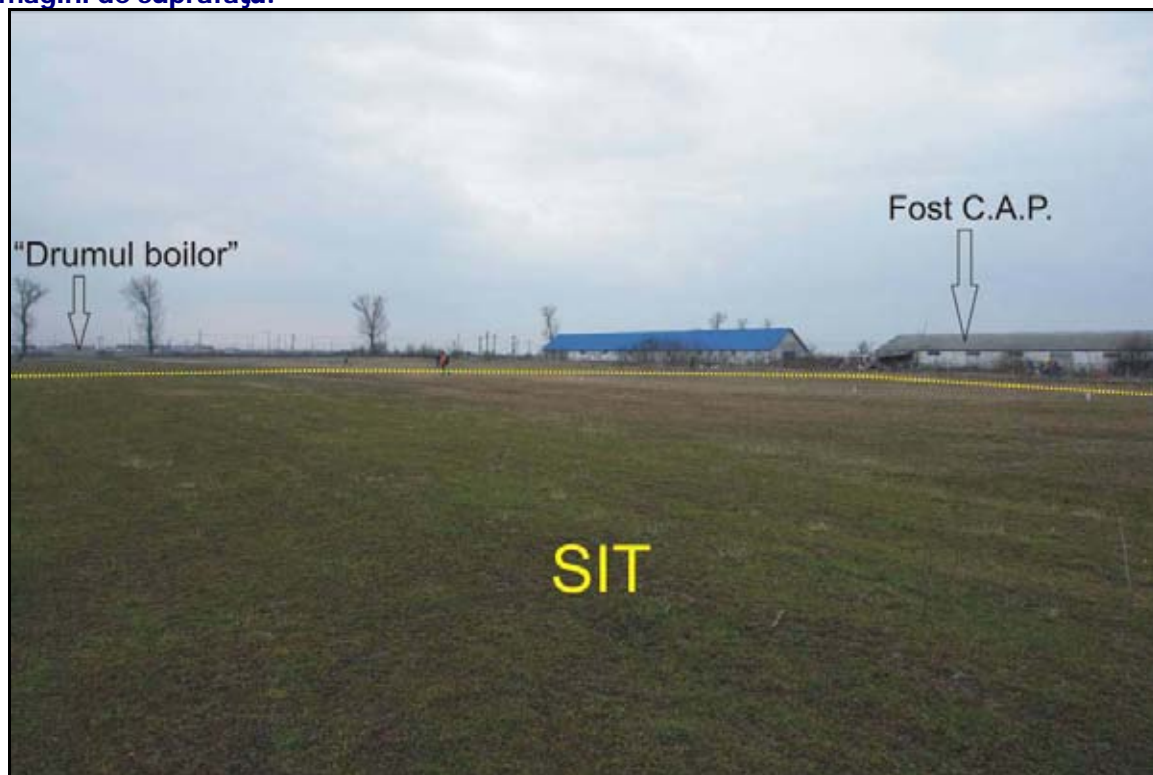

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 8 vedere spre S, spre „Drumul boilor”

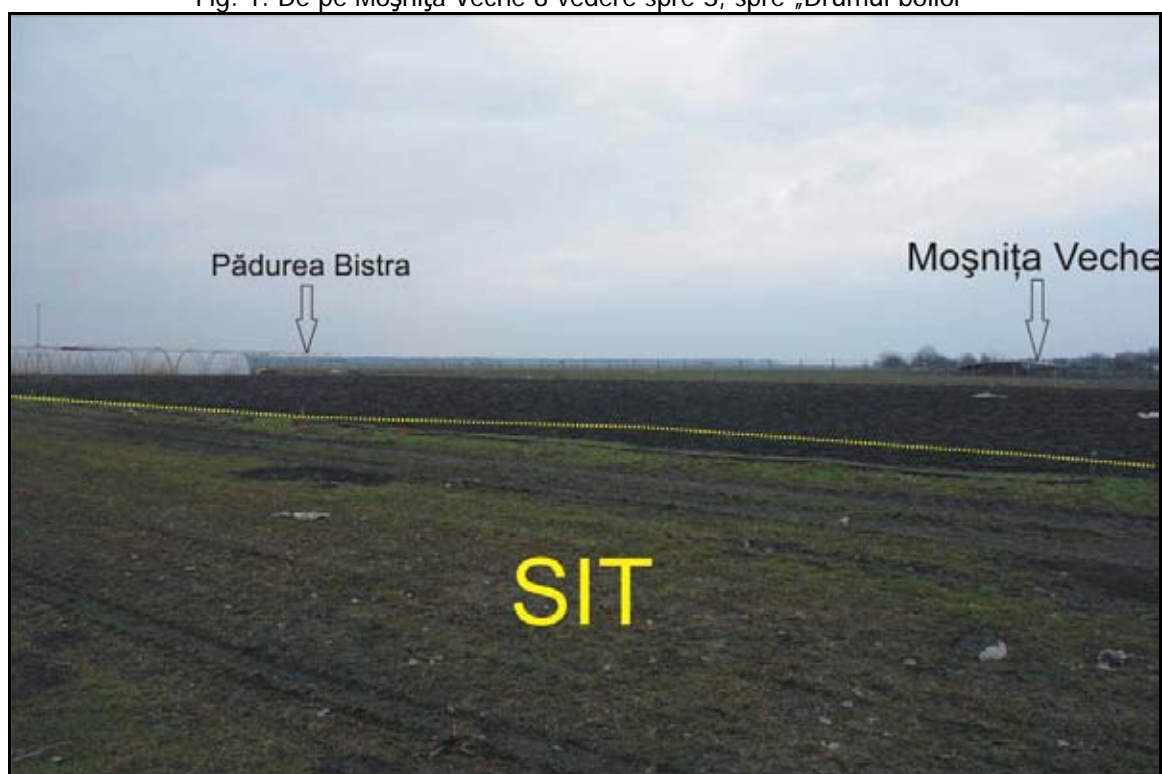

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 8 vedere spre NE, spre Pădurea Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (neprecizabil); Hallstatt (cultura Gornea – Kalakača); secolele II-IV d.Hr.; epoca migrațiilor (?); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte, situația putând fi generată și de pârlogirea arealului obiectivului, vizibilitatea la sol fiind redusă. De asemenea, este foarte posibil ca extensia sitului să fie și în terenul arabil al fermei private, dar îngrădirea acestuia și lipsa proprietarului nu ne-a permis accesul spre verificare. Fragmente ceramice recoltate de pe suprafața sitului sunt sporadice și extrem de fragmentare. Perioadei preistorice îi putem atribui două fragmente realizate din pastă brun cafenie, arsă reducător, cu multă șamotă în pastă. Hallstattul este dovedit de sporadice fragmente ceramice, din rândul cărora unele pot fi atribuite culturii Gornea - Kalakaca, iar perioada secolelor II-IV d.Hr. este dovedită de prezența a două fragmente realizate din pastă cenușie, fină, lucrate la roată. Materialul este completat de sporadice fragmente ceramice medieval târzii, unele din pastă albicioasă caolinată, iar un altul din pastă roșie, arsă puternic oxidant. Se remarcă de asemenea un fragment de la un vas din bronz, a cărui formă și funcționalitate nu pot fi precizate. Materialul litic constă dintr-un fragment de râșniță din tuf vulcanic care prezintă ca și particularitate o concrețiune carbonatică ne mai întâlnită de noi în descoperirile de pe teritoriul Banatului.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (8); fragmente ceramice atipice (8); fragmente tuf vulcanic (5); fragment buză cazan de bronz (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

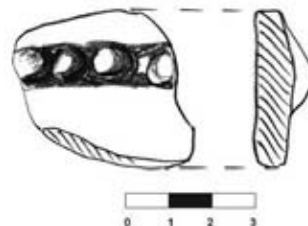
a. descoperiri neîncadrate cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 8_8 a

Foto Moșnița Veche 8_8 b

Desen Moșnița Veche 8_8

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip cafeniu deschis pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: brâu alveolar realizat neîngrijit.

Date: preistorie (neprecizabil).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 8_6 a

Foto Moșnița Veche 8_7 b

Desen Moșnița Veche 8_6

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,9 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip brun cafeniu pe exterior și interior, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, pietricele, șamotă în cantități importante.

Ornamente: buton masiv alungit.

Datare: preistorie (neprecizabil).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

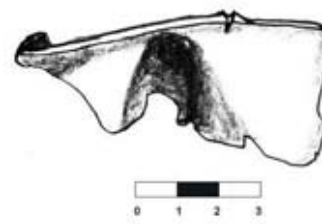
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 8_9 a

Foto Moșnița Veche 8_9 b

Desen Moșnița Veche 8_9

Funcționalitate: tablă din bronz, îndoită, aparținând probabil unei buze de vas, invazate.

Material: bronz.

Dimensiuni: grosimea medie: 0,5 mm.

Grad de uzura: ridicat, piesa fiind extrem de fragmentară.

Datare: imposibil de precizat.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

b. descoperiri atribuite Hallstattului:

Foto Moșnița Veche 8_2 a

Foto Moșnița Veche 8_2 b

Desen Moșnița Veche 8_2

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor invazată, canelată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21,8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, șamotă și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: prezintă o linie dublă incizată și vălurită.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: cultura Gornea – Kalakača (Bosut III)

Analogii: străchini cu buză invazată, canelate și ornamentate prin bandă de linii în valuri se întâlnesc frecvent în mediul Gornea – Kalakača (vezi de ex. la Satchinez¹, Aradac², Banatski Dvor³, etc.).

¹ M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl. XLVII/1,2,3,4.

² Idem, *Câteva observații asupra grupului Bosut*, în *SCIVA*, 32, 1981, 1, p. 50, fig 4/6.

³ *Ibidem*, p. 50, fig. 4/7.

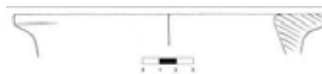
c. descoperiri atribuite sec. II- IV:

Foto Moșnița Veche 8_4 a

Foto Moșnița Veche 8_4 b

Desen Moșnița Veche 8_4

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt teșit, îngroșată bilateral, lățită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: doar pe baza buzei, forma vasului nu poate fi reconstituită. Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”⁴, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”⁵, etc.).

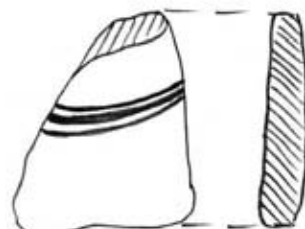
d. descoperiri atribuite epocii migrațiilor:

Foto Moșnița Veche 8_7 a

Foto Moșnița Veche 8_7 b

Desen Moșnița Veche 8_7

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie și pietricele.

Ornamente: trei linii paralele incizate.

Datare: cu rezervele de rigoare, epoca migrațiilor.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

⁴ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște"* (jud. Caraș Severin), în *Banatica*, 10, 1990, fig. 7/5, fig. 16/1.

⁵ O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai"* (județul Caraș - Severin), în *Banatica*, 9, 1987, fig. 13/1.

e. descoperiri atribuite evului mediu târziu (secolele XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 8_1 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadice pietricele.

Ornamente: neornamentat.

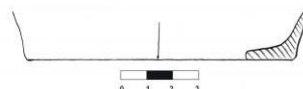
Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 8_1 b

Desen Moșnița Veche 8_1

Foto Moșnița Veche 8_3 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip brun cafeniu pe exterior și pictură brun închisă pe interior și exterior.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: o bandă pictată brun închisă pe interior și o bandă pictată brun închisă pe cea de a doua treaptă din exterior.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medievală târzie.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medievală – târzie de pe teritoriul Banatului, vezi de ex. la Timișoara – „Piața 700”⁶.

Foto Moșnița Veche 8_3 b

Desen Moșnița Veche 8_3

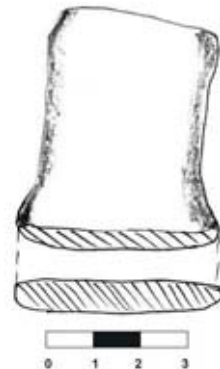
⁶ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Foto Moșnița Veche 8_5 a

Foto Moșnița Veche 8_5 b

Desen Moșnița Veche 8_5

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil alungit, relativ applatizată, cu margini rotunjite, desprinsă din peretele vasului în zona buzei.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Smalt: prezintă smalt, puternic corodat.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație medie, concrețiuni feruginoase.

Ornamente: smalt olive închis în zona peretelui vasului.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data perieghază:

13.03.2010.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, A. Berzovan, L. Bolcu

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Remus Dincă în data de 13.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Pusta Moșniței SE”.

b. reper localizare: situl se află la 1,13 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 200 m NNV de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl este amplsat la 2,8 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referențiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe o suprafață plană, fără repere majore din punct de vedere morfo-geografic în preajmă. Artefactele provin din excavațiile pentru ridicarea unui locuințe în incinta unei ferme private, cât și din pământul aruncat de la construirea drumului de acces. Apare destul de evident că, și în acest caz, avem de-a face cu o căpăcuire a complexelor arheologice de un strat compact de aluviuni, afirmație probată și prin aceea că periegheza sistematică nu a relevat existența unor alți indici revelatori (inclusiv textura și pigmentația solului) care să ateste extensia obiectivului în afara zonei afectate de construcții.

e. stare actuală: teren afectat de construcții moderne.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha

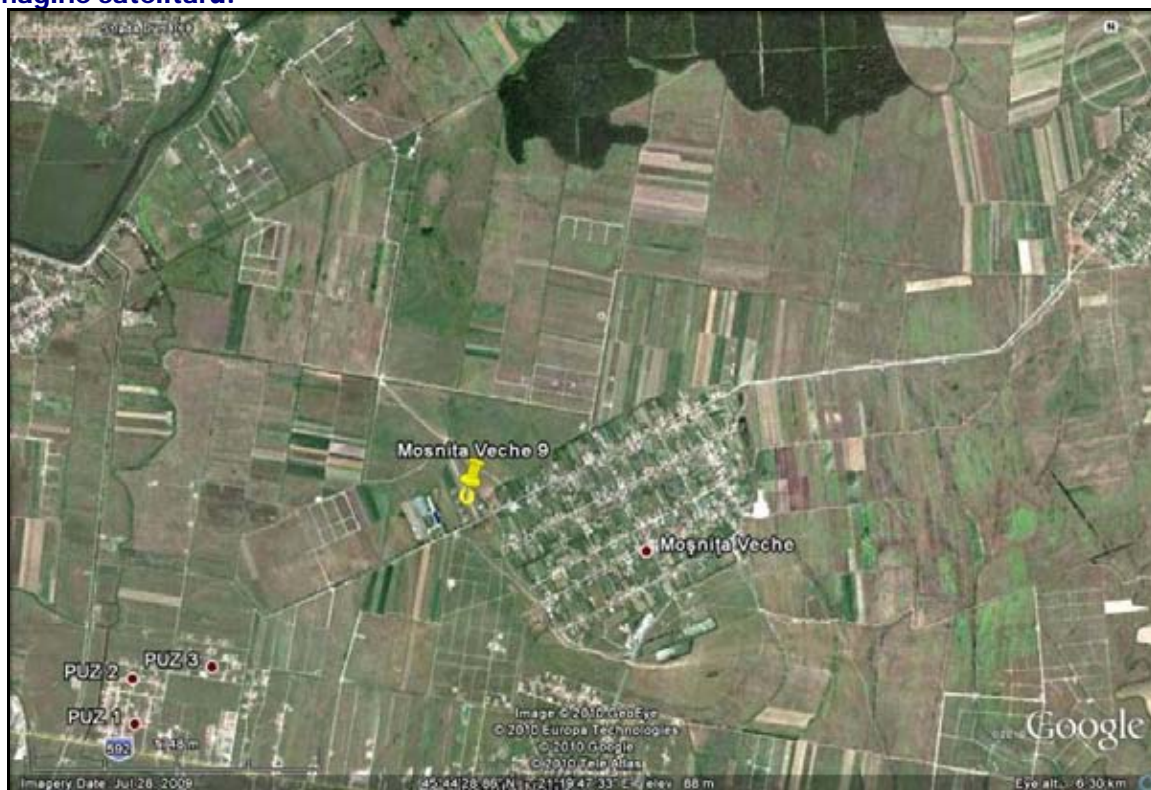
g. coordonate GPS: 45 44 12 N 21 19 11 E, 86 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213810; 477372.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. Moșnița Veche 9 văzută dinspre ENE

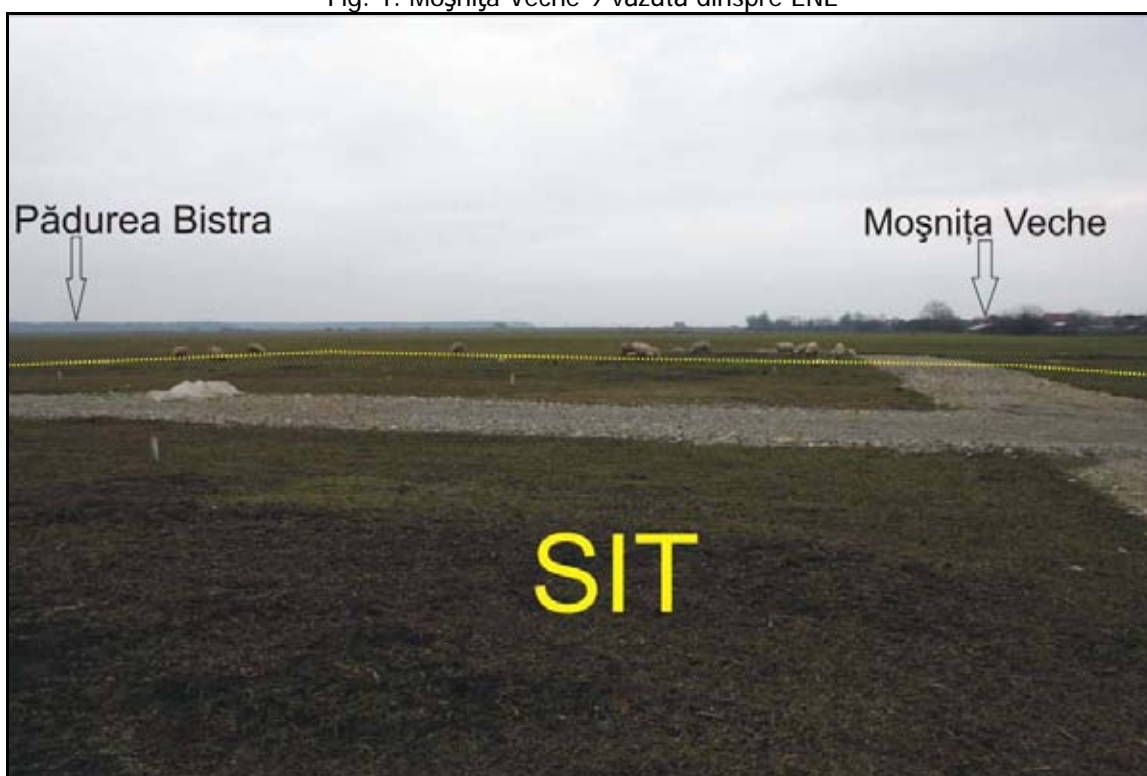

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 9 vedere spre ENE, spre Pădurea Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. date: Hallstatt (cultura Basarabi, faza timpurie).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui relativ bogat material arheologic, provenit exclusiv din excavațiile pentru construirea unei case și a drumului de acces. Ceramica salvată este destul de puțin numeroasă și aflată în stare fragmentară și poate fi atribuită culturii Basarabi.

Speciile ceramice sunt reprezentate de categoria grosieră (slab reprezentată), precum și de cea semifină, dominantă din punct de vedere cantitativ. Ceramicii fine îi aparțin doar câteva fragmente. Pot fi reconstituite, cu oarecare precizie, următoarele forme: strachina, vasul de tip urnă și un tip de vas globular. Registrul ornamental este variat și constă în caneluri aplicate pe pereții vaselor, buză în torsadă, benzi de linii incizate, ornamente relizate prin stampare cu divese instrumente¹. Din rândul ornamentelor plastice semnalăm brăul crestat, asociat într-o situație cu o proeminență aplicată. A fost recoltat, de asemenea, și un fragment masiv de chirpic, cu amprente de nuiiele, una dintre fațetele sale fiind rotunjită încă din vechime. Materialul litic constă dintr-un lustruitor de andezit, păstrat fragmentar.

Analiza preliminară a artefactelor și analogiile existente par să sugereze încadrarea acestui lot de materiale într-o fază mai timpurie a culturii Basarabi².

În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (15); fragmente ceramice tipice nedesenate (3); fragmente ceramice atipice (34); fragmente chirpic (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

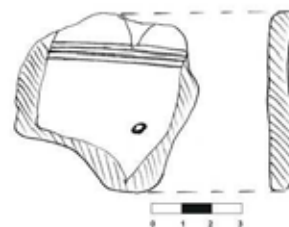
a. descoperiri atribuite Hallstatt-ului:

Foto Moșnița Veche 9_1 a

Foto Moșnița Veche 9_1 b

Desen Moșnița Veche 9_1

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip de culoare brun-negricioasă pe ambele părți.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: bandă de trei linii incizate.

Date: Hallstatt.

Atribuire culturală: cultura Basarabi.

Analogii: ornamente de acest tip se întâlnesc frecvent în cadrul ceramicii culturii Basarabi, existând numeroase analogii în acest sens (vezi de ex. la Gornea – „Țărmuri Pod Păzăriște”³, Gornea – „Căunița de Sus”⁴, etc.).

¹ Asupra problemei ustensilelor utilizate în ornamentarea ceramicii Basarabi, vezi M. Jevtic, *On tools for ornamentation of the pottery in the Basarabi culture*, în *Banatica*, 12, 1993, 1, p. 113-128; A.V. Nicic, S. Ailincăi, *K voprosu o tehnike nanesenija šampovannogo dekora na rannegol'statskoj loščenoj stolovoj keramike Karpato-Dunajsko-Pontijskogo regiona*, în *Ukrainian Ceramological Magazine*, 1, 2003, p. 97-107; S. Ailincăi, A. Nicic, G. Jugănar, C. Dobrinescu, *Considerații privind realizarea decorului imprimat pe ceramica din prima epocă a fierului în spațiul nord-vest pontic*, în *Pontica*, 37, 2004, p. 111-130.

² Problematika este discutată în detaliu în cadrul capitolului ce tratează descoperirile hallstattiene de la Moșnița. Pentru cronologia ceramicii culturii Basarabi vezi M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, p. 232-234.

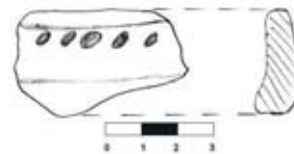
³ *Ibidem*, pl. LXII/18, 21, 26.

Foto Moșnița Veche 9_2 a

Foto Moșnița Veche 9_2 b

Desen Moșnița Veche 9_2

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă un slip de culoare brun-cărmizie, puternic corodat, pe partea exterioară.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă.

Ornamente: împunsături dispuse în linie.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

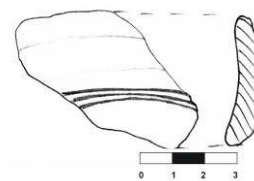
Analogii: ornamente similare se întâlnesc frecvent în cadrul ceramicii culturii Basarabi, existând analogii în acest sens (vezi de ex. la Berzasca – „Ogașul Odului”⁵, etc.).

Foto Moșnița Veche 9_3 a

Foto Moșnița Veche 9_3 b

Desen Moșnița Veche 9_3

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime perete: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă un slip de culoare brun-cărmizie, extrem de corodat, pe partea exterioară.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă în cantități mici.

Ornamente: prezintă două caneluri profilate în relief, pe pragul acestora fiind incizată o bandă compusă din două linii.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

Analogii: ornamentare similară constând din caneluri asociate cu benzi de linii incizate frecvent întâlnite, mai ales în ornamentica străchinilor (vezi de ex. la Berzasca- „Ogașul Odului”⁶, etc.).

⁴ *Ibidem*, pl. LII/7.

⁵ *Ibidem*, pl. LXXVIII/1.

⁶ *Ibidem*, pl. LXXVII/4.

Foto Moșnița Veche 9_4 a

Foto Moșnița Veche 9_4 b

Desen Moșnița Veche 9_4

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime perete: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă un slip de culoare negricioasă, parțial corodat, pe partea exterioară a vasului și un slip de culoare brun-cafenie pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat printr-o linie compusă din incizii patruleterate realizate prin stampare.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: faza timpurie a culturii Basarabi (?).

Analogii: ornamente stampate similare cunosc o largă răspândire atât în cadrul culturii Gornea – Kalakača (vezi de ex. la Satchinez⁷), cât mai ales în faza timpurie și mijlocie a culturii Basarabi (vezi de ex. la Silagiu⁸, Remetea Mare – „Gomila lui Gabor”⁹, etc.).

Foto Moșnița Veche 9_5 a

Foto Moșnița Veche 9_5 b

Desen Moșnița Veche 9_5

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime perete: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun cenușie pe partea interioară a vasului, parțial și pe cea exterioară, fiind puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă.

Ornamente: prezintă trei caneluri profilate în relief, pe pragul acestora fiind incizată o bandă compusă din trei linii.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

Analogii: vezi *supra*, la fragmentul Moșnița Veche 9_3.

⁷ *Ibidem*, pl. XLV/1.

⁸ *Ibidem*, pl. XLIX/4, 5.

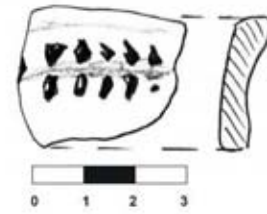
⁹ M. Gumă, *Contribuții la cunoașterea culturii Basarabi*, în *Banatica*, 7, 1984, pl. II/17.

Foto Moșnița Veche 9_6 a

Foto Moșnița Veche 9_6 b

Desen Moșnița Veche 9_6

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă un slip de culoare brun cenușie pe partea interioară a vasului, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă.

Ornamente: trei șiruri paralele de mici dreptunghiuri realizate prin stampare, într-o manieră neîngrijită.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

Analogii: vezi *supra*, la fragmentul Moșnița Veche 9_4.

Foto Moșnița Veche 9_7 a

Foto Moșnița Veche 9_7 b

Desen Moșnița Veche 9_7

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: două benzi incizate fiecare fiind compusă din trei linii; o bandă este dispusă orizontal, cea de-a doua având o dispunere oblică pe cea mai sus menționată.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

Analogii: benzile de linii, realizate în diferite forme și combinații, sunt frecvente în ornamentica ceramicii Basarabi, analogiile fiind extrem de numeroase (vezi de ex. la Gornea – „Căunița de sus”¹⁰, Gornea – „Tărmuri Pod Păzăriște”¹¹, etc.).

¹⁰ Idem, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl. LII/7.

¹¹ *Ibidem*, pl. LXII/18, 21, 26.

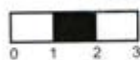
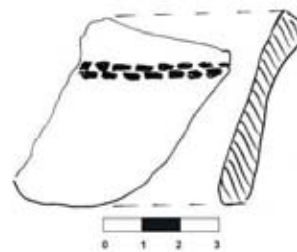

Foto Moșnița Veche 9_8 a

Foto Moșnița Veche 9_8 b

Desen Moșnița Veche 9_8

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă un slip fin de culoare brun cenușie atât pe partea interioară a vasului cât și pe cea exterioară, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă.

Ornamente: peretele de vas prezintă un prag pe marginea căruia au fost realizate două șiruri de mici triunghiuri stampate, paralele.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

Analogii: vezi *supra*, la fragmentul Moșnița Veche 9_4.

Foto Moșnița Veche 9_9 a

Foto Moșnița Veche 9_9 b

Desen Moșnița Veche 9_9

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe partea exterioară slip de culoare brun cărămizie puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: brâu crestat și buton ovoidal.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

Analogii: brăurile crestate asociate cu butoni sunt foarte frecvente în cadrul ornamenticii ceramicii Basarabi, în toate fazele (vezi de ex. la Gornea – „Țărmuri Pod Păzăriște”¹², Valea Timișului – „Rovină”¹³, etc).

¹² *Ibidem*, pl. LXIV/8,9.

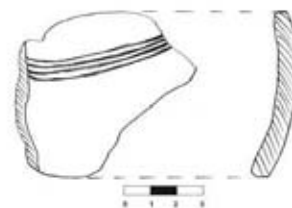
¹³ *Ibidem*, pl. XC/11.

Foto Moșnița Veche 9_10a

Foto Moșnița Veche 9_10b

Desen Moșnița Veche 9_10

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe partea exterioară a vasului un slip de culoare brun cenușie, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă.

Ornamente: bandă incizată compusă din trei linii.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

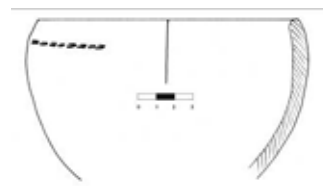
Analogii: vezi *supra*, la fragmentul Moșnița Veche 9_3.

Foto Moșnița Veche 9_11a

Foto Moșnița Veche 9_11b

Desen Moșnița Veche 9_11

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui bol.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun cărămizie pe partea exterioară a vasului, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă în cantități reduse.

Ornamente: șir de împunsături.

Datare: Hallstatt

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

Analogii: boluri cu buza invazată, de acest tip, ornamentate sau neornamentate, se întâlnesc în mediul Basarabi (vezi de ex. la Moldova Veche – „Ostrov Groblia”¹⁴, Berzasca – „Ogașul Odului”¹⁵, etc.).

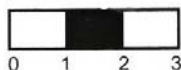

Foto Moșnița Veche 9_12a

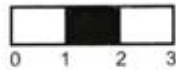
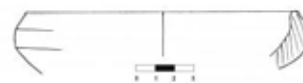

Foto Moșnița Veche 9_12b

Desen Moșnița Veche 9_12

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

¹⁴ *Ibidem*, pl. XCVI/8.

¹⁵ *Ibidem*, pl. LXXV/4.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor invazată, în torsadă.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe ambele părți ale vasului slip de culoare brun cărămizie

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu șamotă

Ornamente: prezintă caneluri care formează torsadarea buzei, acestea continuându-se și pe peretele vasului.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: faza timpurie a culturii Basarabi (?).

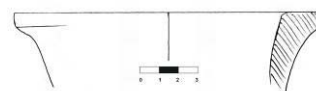
Analogii: străchini cu buza invazată de acest tip sunt foarte frecvente în faza timpurie a culturii Basarabi (vezi de ex. la Piatra Ilișovii¹⁶, Berzasca – „Ogașul Odului”¹⁷, Lugoj¹⁸, Românești – „Peștera cu apă”¹⁹, etc.), ele întâlnindu-se și în mediul Gornea – Kalakača (de ex. la Satchinez²⁰, etc.).

Foto Moșnița Veche 9_13a

Foto Moșnița Veche 9_13b

Desen Moșnița Veche 9_13

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei căni.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată și lățită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

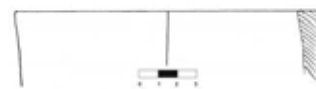
Analogii: forme de acest gen apar relativ frecvent în cadrul culturii Basarabi (vezi de ex. la Berzasca – „Stația de pompare”²¹, Păuliș – „Dealul Bătrân”²², etc.).

Foto Moșnița Veche 9_14a

Foto Moșnița Veche 9_14b

Desen Moșnița Veche 9_14

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată bilaterală.

¹⁶ *Ibidem*, pl. LXXXIV/20.

¹⁷ *Ibidem*, pl. LXXVI/3.

¹⁸ *Ibidem*, pl. LXVII/2.

¹⁹ *Ibidem*, pl. LXVI/8, 9.

²⁰ *Ibidem*, pl. XLVII/2.

²¹ M. Gumă, *Câteva descoperiri din prima și a doua epocă a fierului în "Clisura" Dunării*, în *Banatica*, 6, 1981, pl. II/2, p. 116.

²² E. Pădurean, *Noi descoperiri arheologice în așezarea fortificată de la Dealul Bătrân, jud. Arad*, în *Thraco-Dacica*, 9, 1990, 1-2, p. 182, pl. 23/1.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare brună, pe ambele părți ale vasului, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

Analogii: forma vasului nu poate fi intuită doar pe baza acestui fragment. Buze cu o morfologie similară apar relativ frecvent în cadrul culturii Basarabi (vezi de ex. la Berzasca – „Stația de pompare”²³, etc.).

Foto Moșnița Veche 9_15a

Foto Moșnița Veche 9_15b

Desen Moșnița Veche 9_15

Tip: fragment, buză, aparținând unui vas de tip „urnă”.

Tip buză: buză teșită, evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele.

Ornamente: ornament stampat formând un șir de „s” aplicat pe latura exterioară a buzei; pe peretele vasului se observă urmele unui ornament care nu poate fi reconstituit dată fiind starea fragmentară a piesei ceramice.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi (faza timpurie sau mijlocie).

Analogii: analogiile existente sunt foarte numeroase (vezi de ex. la Moldova Veche – „Ostrov Grobila”²⁴, Berzasca – „Ogașul Odului”²⁵, etc.).

V. Data perieghază:

13.03.2010.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pirpiliță, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

²³ M. Gumă, *op.cit.*, pl. II/1, p. 116.

²⁴ Idem, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl. XCVI/5.

²⁵ *Ibidem*, pl. LXXX/3.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Remus Dincă în data de 13.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Drumul boilor N” / „Sălașă”.

b. reper localizare: situl se află la 1,6 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 1,9 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 100 m N de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 2,6 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referențiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul ocupă o terasă plană, amplasată la E de un fost meandru, actualmente străbătut de un canal de hidroameliorații, care schimbă radical peisajul geografic inițial. Pigmentația solului este brun-negricioasă, denotând existența unui strat substanțial de cultură arheologică. Trebuie menționat faptul că în extremitatea estică a obiectivului poluarea modernă, provenind de la fostele grajduri ale C.A.P.-ului, este una semnificativă.

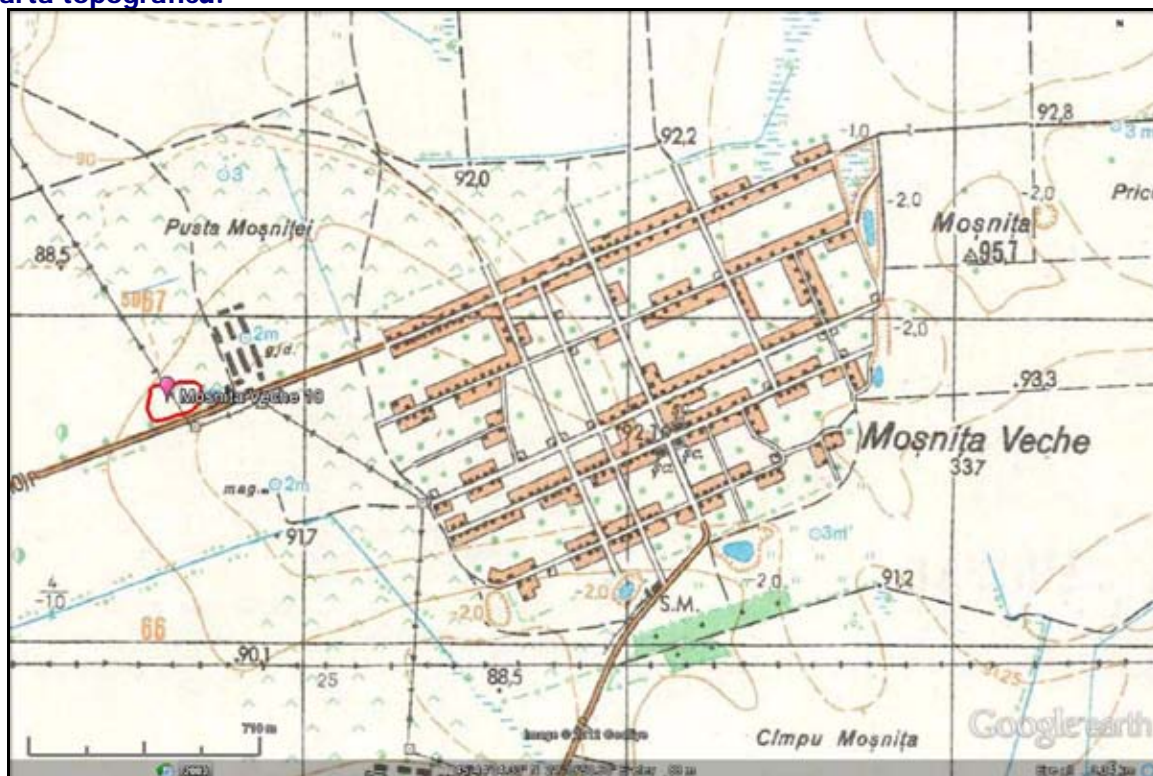
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

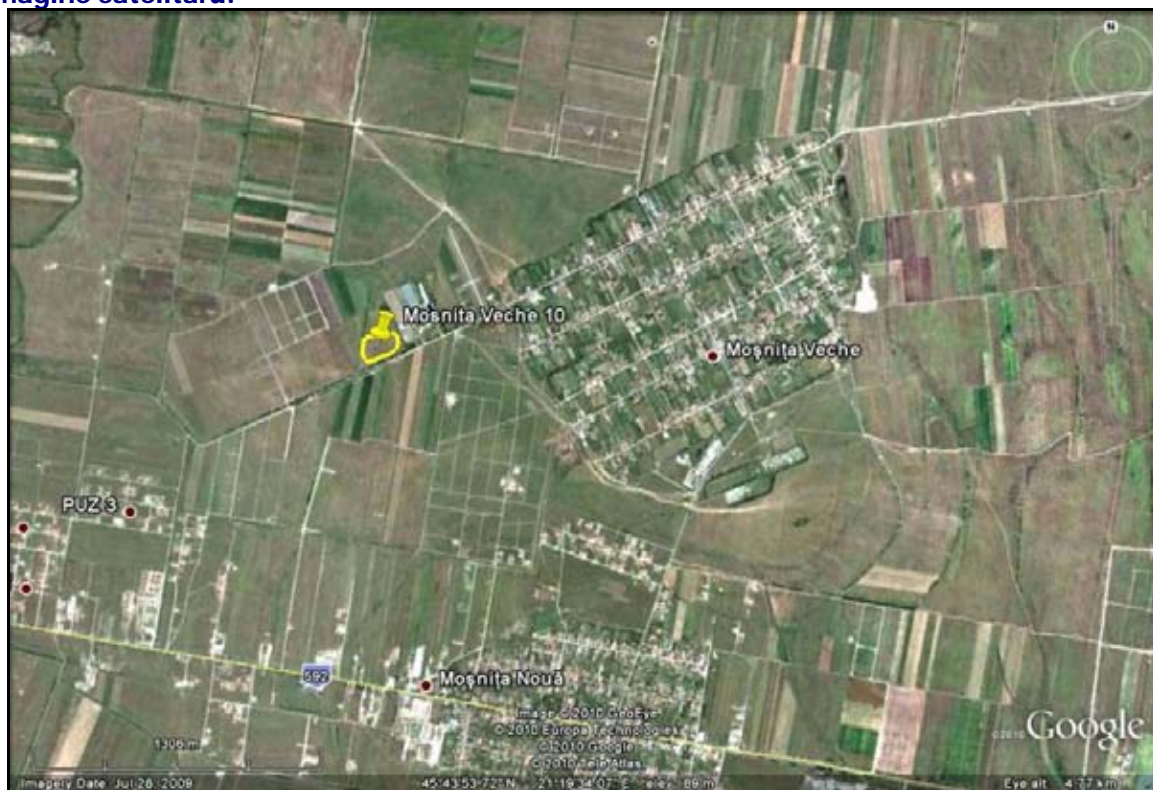
g. coordonate GPS: 45 44 03 N 21 18 50 E, 86 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213343; 477115.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

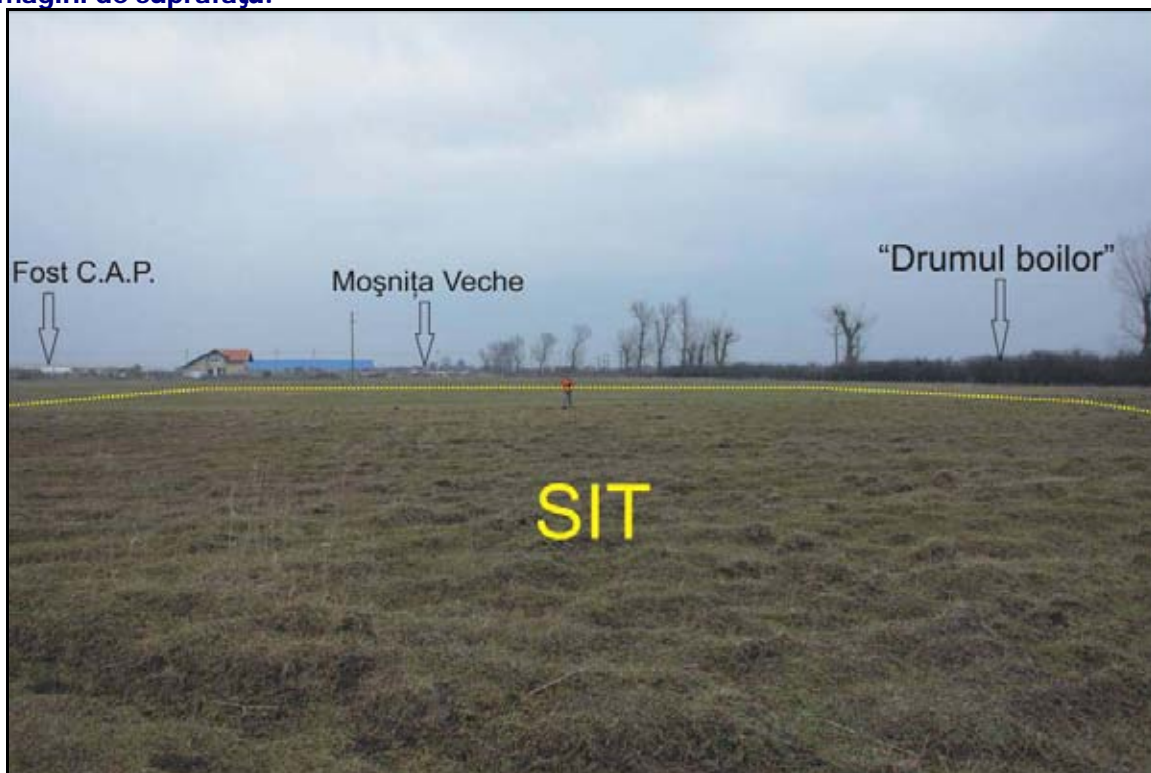

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 10 vedere spre E, spre localitatea Moșnița Veche

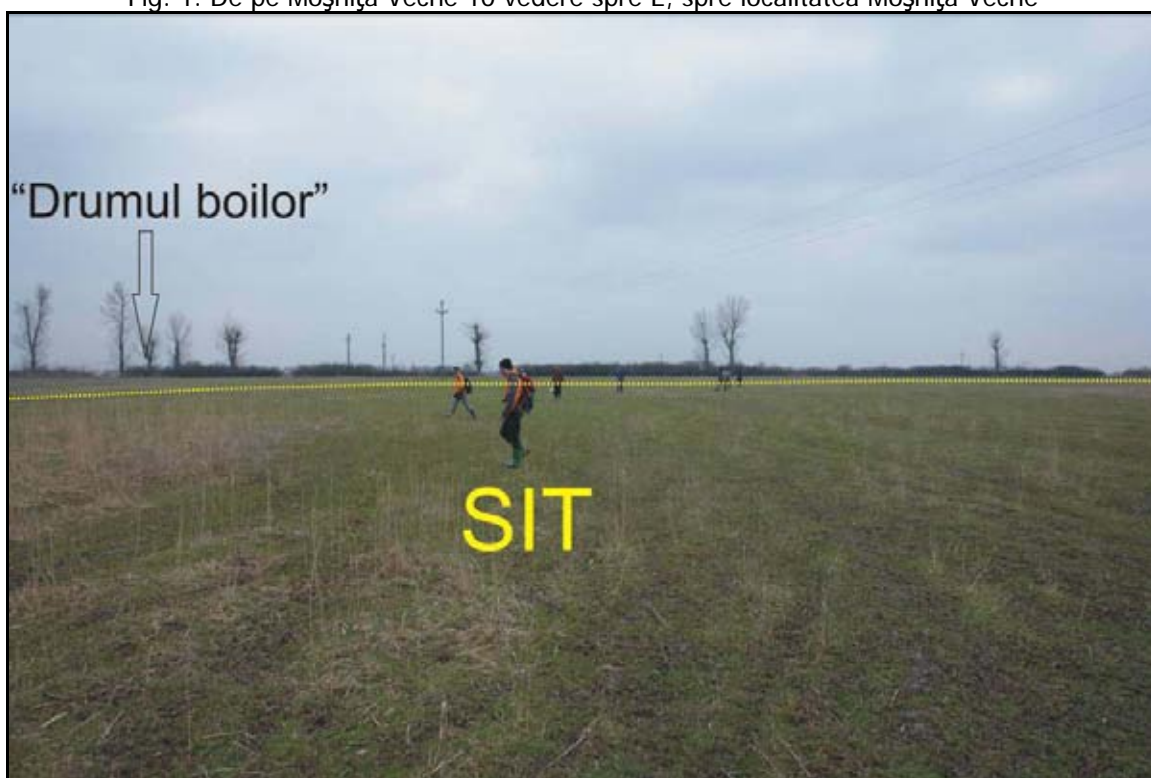

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 10 vedere spre SV, spre „Drumul boiler”

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistoric nedefinibil (relevat de existența unor sporadice fragmente ceramice atipice, dificil de încadrat cultural, arse inegal, cu pastă cu cioburi pisate ca și degresant); secolele II-IV d.Hr.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui relativ bogat material arheologic, răspândit pe o suprafață de peste 1 ha, și reprezentat în majoritatea sa din fragmente ceramice databile în intervalul secolelor II-IV d.Hr., lucrate la roată (de culoare cenușie sau cenușiu-roșiatică) sau cu mână (din pastă grosieră, cu mult nisip în pastă ca și degresant). A fost recoltat cu această ocazie și un jeton, realizat dintr-un perete de vas, aparținând aceleiași perioade.

În vederea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (4); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (15).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. descoperiri aparținând sec. II- IV:**

Foto Moșnița Veche 10_1a

Foto Moșnița Veche 10_1b

Desen Moșnița Veche 10_1

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată bilateral, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 24 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

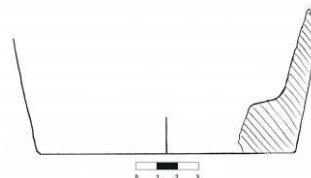
Analogii: boluri prezentând o buză cu astfel de morfologie sunt extrem de frecvent întâlnite în cultura materială a sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”¹, Grădinari – „Seliște”², etc.).

Foto Moșnița Veche 10_2 a

Foto Moșnița Veche 10_2 b

Desen Moșnița Veche 10_2

¹ O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul „Vinograda-Vlașkicrai” (județul Caraș - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 9/6, fig. 12/9.

² O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - „Săliște”(jud. caraș Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 9/2,3,4, fig.10/5.

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă pe interior „coaste”.

Slip: prezintă slip de culoare brun cenușie pe ambele părți ale vasului, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

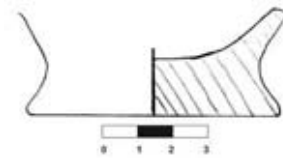
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 10_3 a

Foto Moșnița Veche 10_3 b

Desen Moșnița Veche 10_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă bine profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exteriorul vasului un slip lustruit de culoare cenușie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

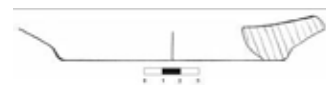
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 10_4 a

Foto Moșnița Veche 10_4 b

Desen Moșnița Veche 10_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund inelar.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

13.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pirpiliță, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Remus Dincă în data de 13.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Fost C.A.P. NV” / „Sălașă”.

b. reper localizare: situl este situat la 1,5 m NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2 km NNV de biserica din Moșnița Nouă și la 100 m VNV de fostele grajduri al C.A.P. Moșnița Veche.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 2,45 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referențiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o terasă, destul de bine profilată, dezvoltată la ESE de un fost meandru, actualmente regularizat și suprapus complet de canale de hidroameliorații care schimbă radical peisajul geografic inițial. Suprafața terenului a fost afectată de construcțiile fostelor grajduri ale C.A.P.-ului, care au și generat o poluare importantă cu deșeuri moderne a arealului. Pigmentația solului este brun-cenușie, rezultată în urma locuirii antropice.

e. stare actuală: zonă afectată de construcții moderne (grajduri și dependințe de la fostul C.A.P.; teren arabil; pârlăgă, pășune.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

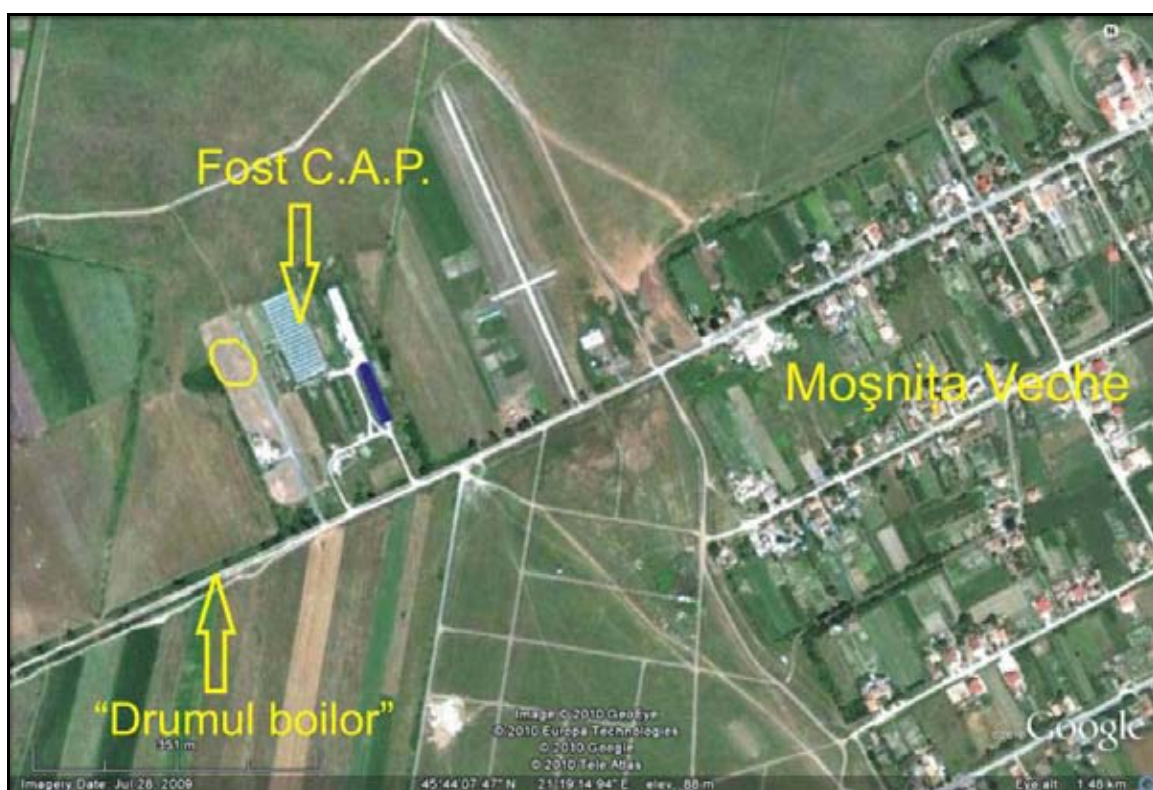
g. coordonate GPS: 45 44 10 N 21 18 55 E, 91 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213461; 477326.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

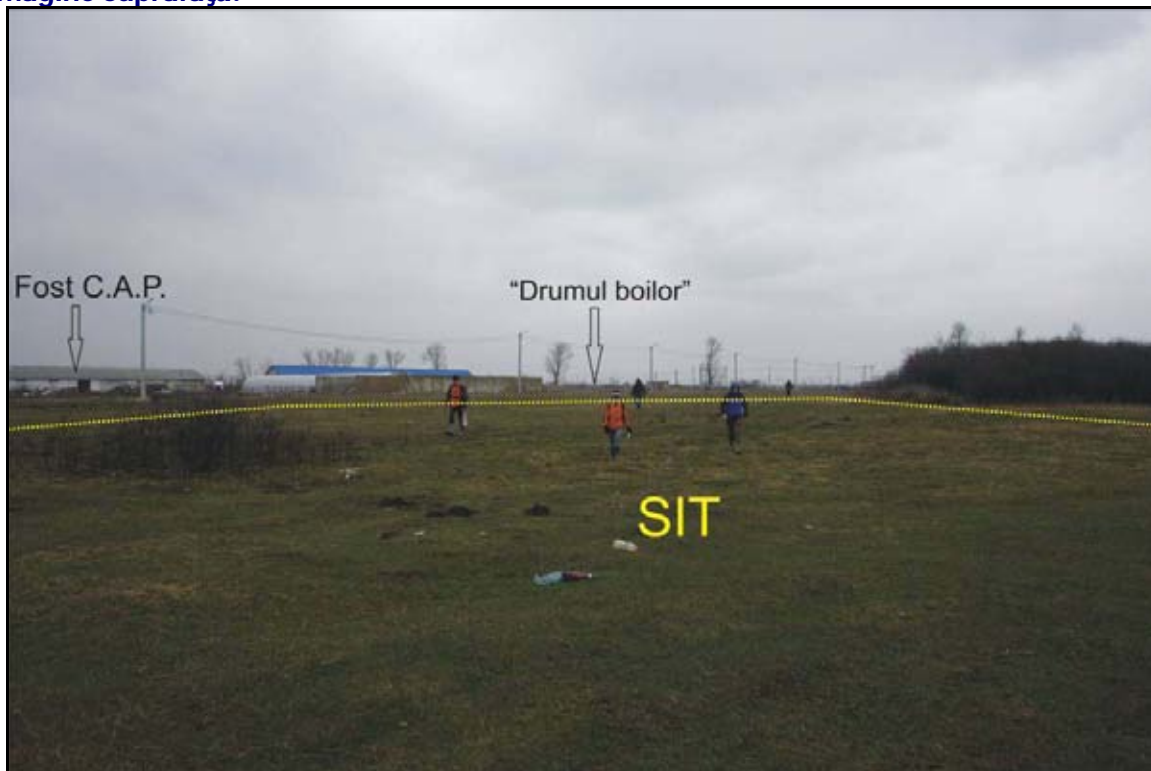

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 11 vedere spre S, spre fostul C.A.P. al localității

II. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: sec. II-IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice, dispuse pe un areal de cca. jumătate de hectar. Situația este generată și de faptul că arealul cu teren arabil este profund afectat de poluarea modernă generată de existența fostului C.A.P. În zona nordică a obiectivului, acolo unde mușuroaiele de cârțiță scot la suprafață fragmente de chirpic, starea de pășune a terenului nu a generat apariția la zi a artefactelor în număr mai important.

Ceramica salvată este în număr foarte redus, marea majoritate fiind într-o stare fragmentară ce nu permite reconstituirea formelor. Ceramica de secol II-IV d.Hr. este în cantitate mică și constă în fragmente ceramice gri-cenușii lucrate cu roata. Ceramica medieval dezvoltată este reprezentată de câteva fragmente de vas de culoare albicioasă, specifică secolelor XIV-XVI. Menționăm de asemenea existența unor sporadice fragmente medieval târzie.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (3); fragmente ceramice atipice (4).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. descoperiri atribuite secolelor II-IV d.Hr.:

Foto Moșnița Veche 11_2 a

Desen Moșnița Veche 11_2

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei căni.

Tip buză: buză cu capăt țesit, îngroșată spre exterior, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: buze cu o morfologie similară se întâlnesc frecvent în ceramica sec. II – IV d.Hr., (vezi de exemplu la Grădinari – „Seliște”¹, etc.).

b. descoperiri atribuite evului mediu târziu (XVII- XVIII):

Foto Moșnița Veche 11_1 a

Foto Moșnița Veche 11_1b

Desen Moșnița Veche 11_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametru fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

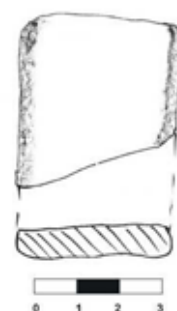
¹ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște" (jud. Caraș Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 11/6.

Foto Moșnița Veche 11_3 a

Foto Moșnița Veche 11_3b

Desen Moșnița Veche 11_3

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în secțiune ovoidală.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

13.03.2010

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pirpiliță, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Remus Dincă în data de 13.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Pusta Moșniței SV” / „Uberland”.

b. reper localizare : situl se află la 1,6 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,2 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 480 m NV de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl se află amplasat la 2,3 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referențiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o terasă destul de bine profilată, dezvoltată la NE de traiectul unui meandru important, actualmente regularizat și străbătut de canale de hidroameliorații. Ca și în cazul altor obiective de la Moșnița Veche (vezi *supra* discuția de la obiectivele Moșnița Veche 6, 7 sau 9, de exemplu) și acesta este căpăcuit de un substanțial strat de aluviuni, depus pe această terasă care flanca atât meandru sus-amintit, cât și o zonă importantă de mlaștină / baltă, care se afla la NE de actuala vatră a localității Moșnița Veche (pe pășunea de la „Pusta Moșniței”). Observația este furnizată, într-o primă fază, de analiza pământului scos din vizuinile popândăilor, care au relevat existența unui strat arheologic (caracterizat de fragmente ceramice atipice și de chirpic) amplasat la o adâncime de peste 30 cm, în lipsa acestor excavații, indicii revelatori de la suprafața solului nepermițând observarea obiectivului arheologic. Prezența stratului de cultură arheologică căpăcuit de aluviuni a fost dovedită și prin practicarea a două sondaje de verificare a texturii solului (40x40x50 cm), care au descoperit sporadice fragmente ceramice atipice și de chirpici.

e. stare actuală: pășune.

f. suprafață sit: 0,5 h.

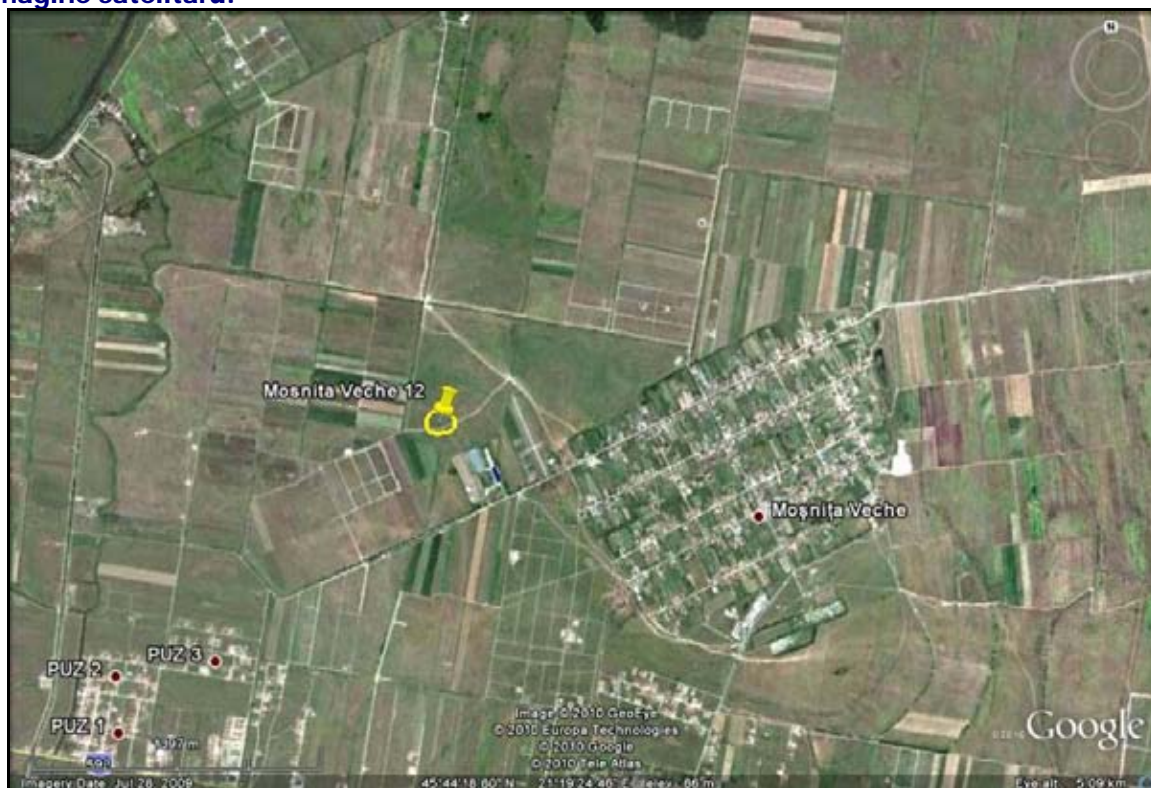
g. coordonate GPS: 45 44 16 N 21 18 50 E, 88,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213362; 477516.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

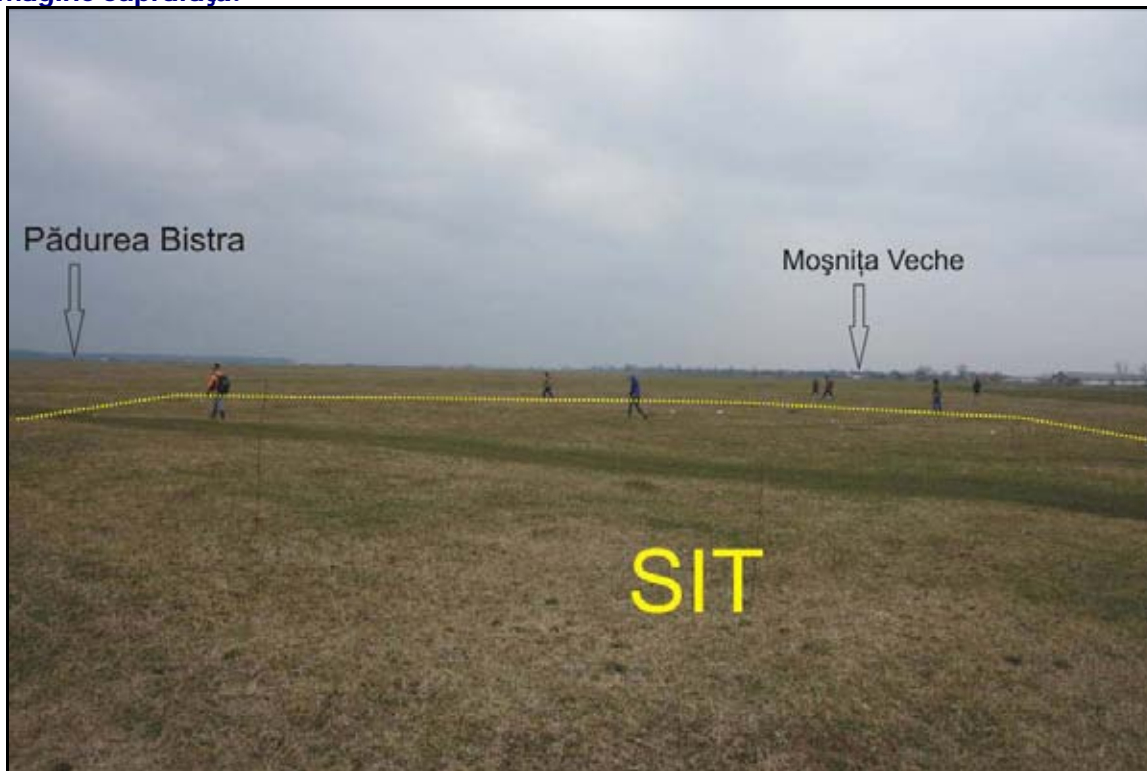
k. imagine suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 12 vedere spre E, spre zona nordică a localității Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: preistorie (epocă greu definibilă datorită fragmentelor ceramice atipice, din pastă grosieră, cu cioburi pisate ca și degresant și arsă neuniform); sec. II-IV d.Hr.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte arheologice, reprezentate din fragmente de chirpici și arsură, cât și din fragmente ceramice preistorice și de perioada secolelor II-IV d.Hr., de culoare roșie, bine arse și din pastă de bună calitate, care ar putea fi de factură provincial-romană. Starea extrem de fragmentară impune rezervele de rigoare în ceea ce privește datările propuse. Artefactele provin exclusiv din pământul provenit din vizuinile de popândăi și din cele două sondaje de verificare a texturii solului, situația fiind generată de faptul că suprafața obiectivului este pășune și nu a fost afectată de lucrările agricole moderne. În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice atipice (7).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

13.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pirpiliță, Remus Dincă

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pîrpiliță, Remus Dincă în data de 13.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Pusta Moșniței NV”.

b. reper localizare: situl se află la 1,5 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,4 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 650 m N de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 2,4 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referințiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe un teren plat, fără elemente morfo-geografice evidente în arealul limitrof, care este guvernat totuși de existența unor meandre fosile aplatizate și regularizate de lucrările de hidroameliorații din perioada modernă. Situl constă dintr-o structură dreptunghiulară cu șanț și val de pământ, având dimensiunile de 30 x 40 m, orientată pe direcția SV-NE. Valul prezintă o înălțime păstrată de cca.0,3-0,4 m, cu o profilatură mai evidentă la colțuri, care sunt rotunjite. Șanțul, aflat în exterior, are o adâncime de 0,3-0,4 m. Respectiva construcție este vizibilă limpede și pe imaginile satelitare *Google Earth* (vezi mai jos). Cercetările arheologice de teren nu au identificat în arealul limitrof al acestei structuri niciun fel de artefact arheologic, astfel încât datarea sau funcționalitatea sa, în etapa actuală de investigație, nu poate fi precizată. O analogie apropiată am constatat, în urma cercetărilor sistematice de teren, în toamna anului 2009, în hotarul localității Ususău (comună, jud. Arad), pe Valea Mureșului, dar iarăși fără a putea preciza datarea sau funcționalitatea¹. Pigmentația solului este brun-cenușie, iar sondajele pentru verificarea texturii solului (30x40x40 cm) au arătat existența unor sporadice urme de arsură și chirpici, dar nu și fragmente ceramice.

e. stare actuală: pășune.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha.

g. coordonate GPS: 45 44 24 N 21 19 01 E, 87 m altitudine.

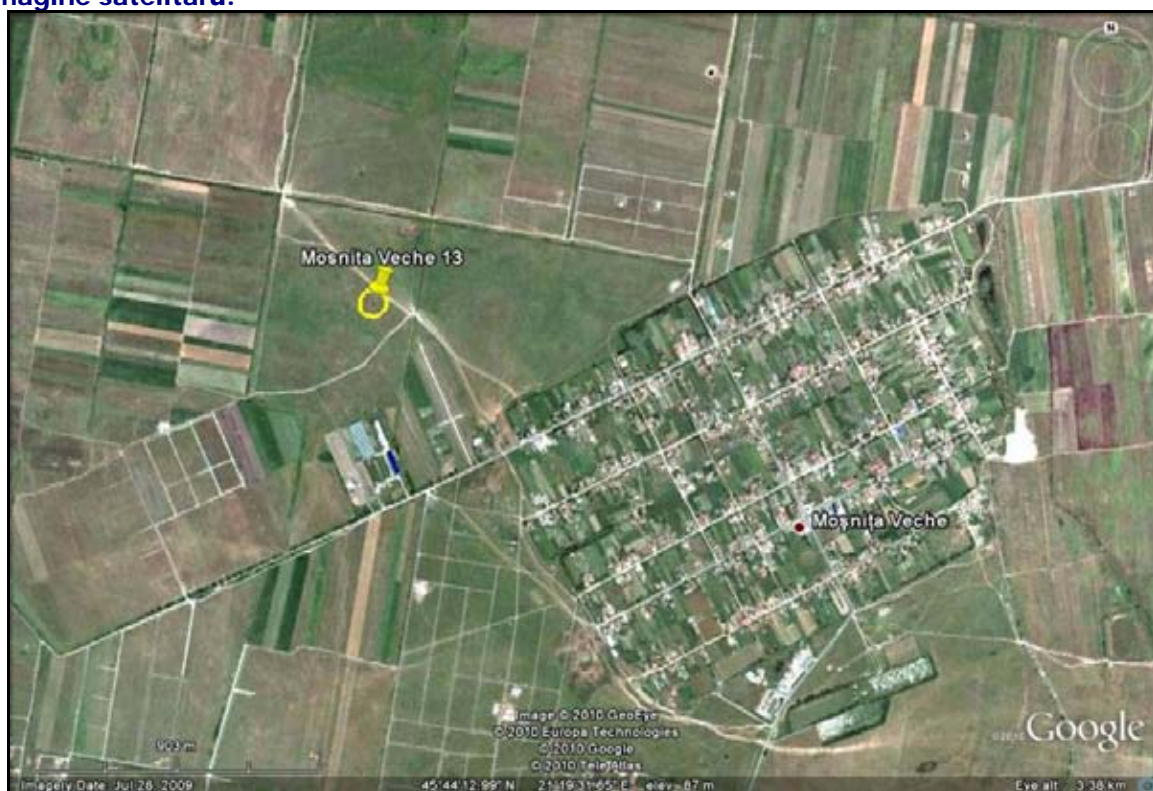
h. coordonate Stereo 70: 213611; 477752.

¹ L. Măruia, *Cercetări interdisciplinare vizând reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei*, Timișoara, 2011, p. 1785-1788.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. Latura de E a Moșnița Veche 13 văzută dinspre NE

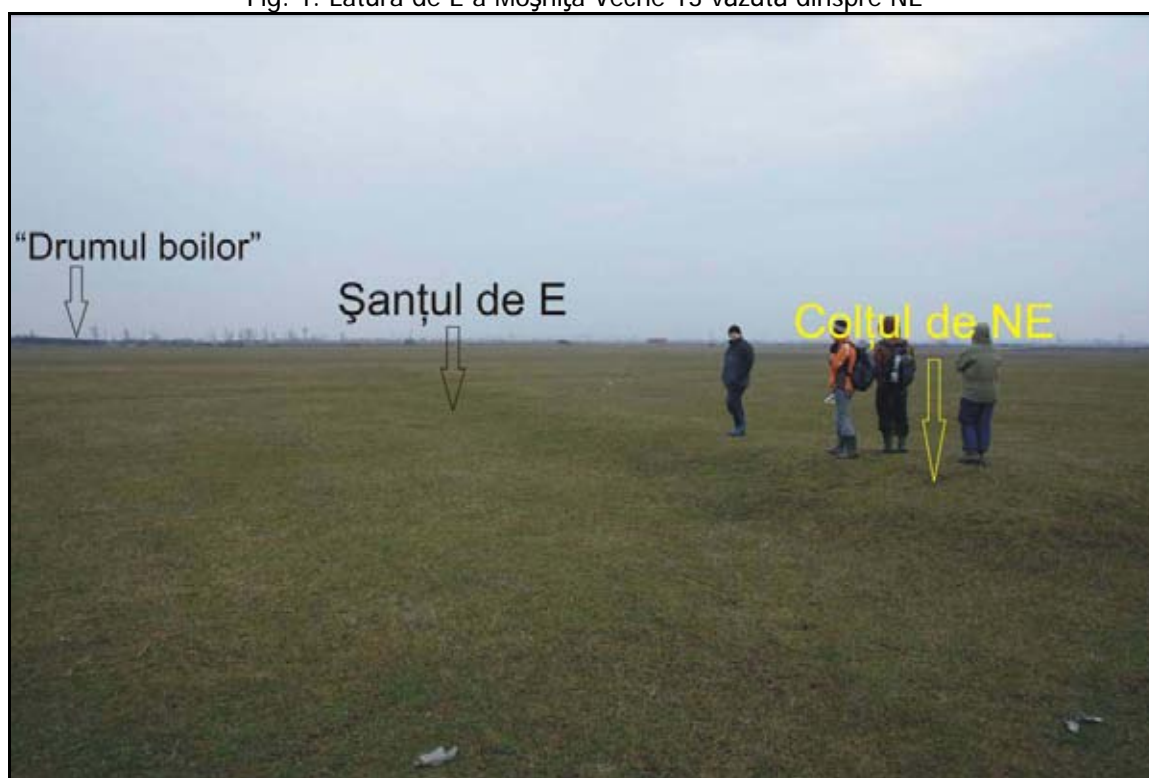

Fig. 2. Colțul de NE al Moșnița Veche 13 văzut dinspre NE

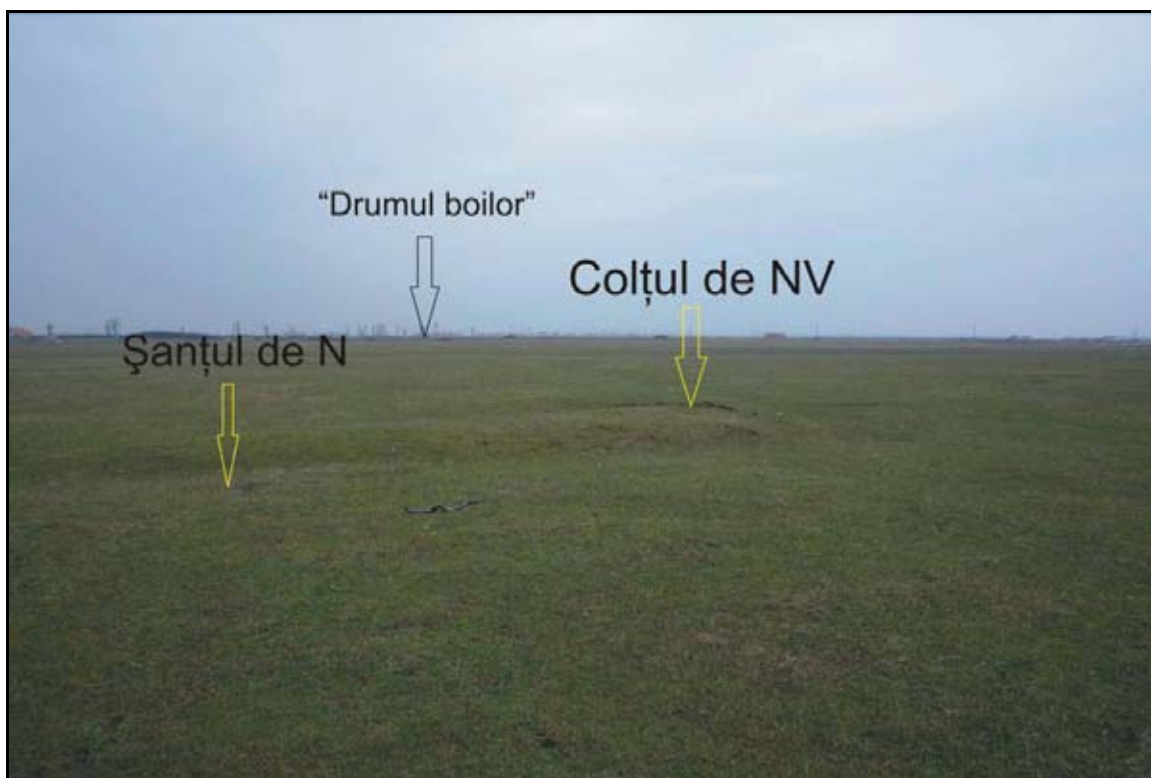

Fig. 3. Latura nordică a Moșnița Veche 13 văzută dinspre NE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: fortificație (?). În lipsa unor indicii de orice natură privind datarea obiectivului, funcționalitatea sa nu poate fi decât presupusă. Prin morfologia sa, structura prezintă analogii cu fortificațiile romane de tip *burgus*, dar lipsa materialelor arheologice de orice natură, starea de conservare bună, precum și faptul că nu apare figurată pe nici una dintre hărțile istorice sau topografice pe care le-am consultat, ne îndeamnă să considerăm improbabilă o asemenea ipoteză. Nu este exclusă o datare în epoca medievală sau chiar în epoca modernă (chiar dacă în conștiința colectivă a comunității nu se mai păstrează niciun fel de amintiri, chiar și între bătrânii satului, despre o construcție în acest loc)². Doar demararea unor campanii de investigație arheologică non-invazivă (prospecțiune geofizică) sau invazivă (săpătură) va fi în măsură să ofere răspunsuri la aceste probleme oferite de obiectivul Moșnița Veche 13.

b. datare: imposibil de precizat în etapa actuală de investigație.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren nu au relevat existența niciunui tip de material arheologic, cu excepția unor sporadice urme de arsură apărute în sondajele pentru verificarea texturii solului.

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

13.03.2010

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Dorel Micle, Ioan Vedrilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Oana Borlea, Elena Pirpiliță, Remus Dincă

VII. Bibliografie:

-

² Informații verbale amabile Vasile Linția, căruia îi mulțumim și pe această cale.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Rogoza

Desene artefacte: I. Vedriță

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă în data de 15.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălaș NE”.

b. reper localizare: situl se află la 1,8 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 330 m NNV de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 2,3 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referențiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă extremitatea de NE a unui întins grind, amplasat în locul numit „Sălaș”, grind în suprafață de cca. 100 de hectare și care prezintă în partea mediană un crov de tasare. Obiectivul în discuție acum este flancat pe latura de N de un important meandru fosil, care acumulează și astăzi apă atunci când nivelul pânzei freatice este ridicat. Suprafața sitului se prezintă sub forma unui întins platou, care coboară lin spre N, spre talvegul meandruului mai sus menționat. Pigmentația solului este brun-negricioasă, cu numeroase fragmente ceramice și de chirpic apărute în arătură.

e. stare actuală: teren arabil; pârlăgă și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafață sit: cca. 3 ha.

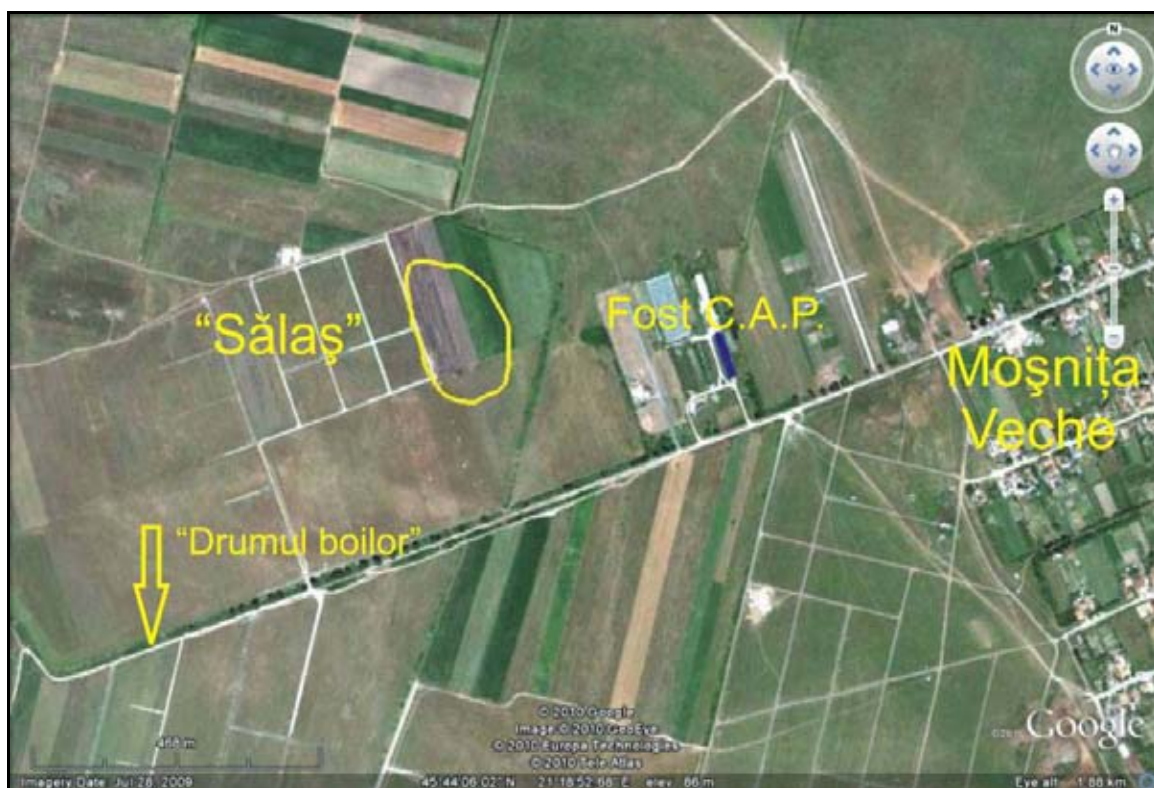
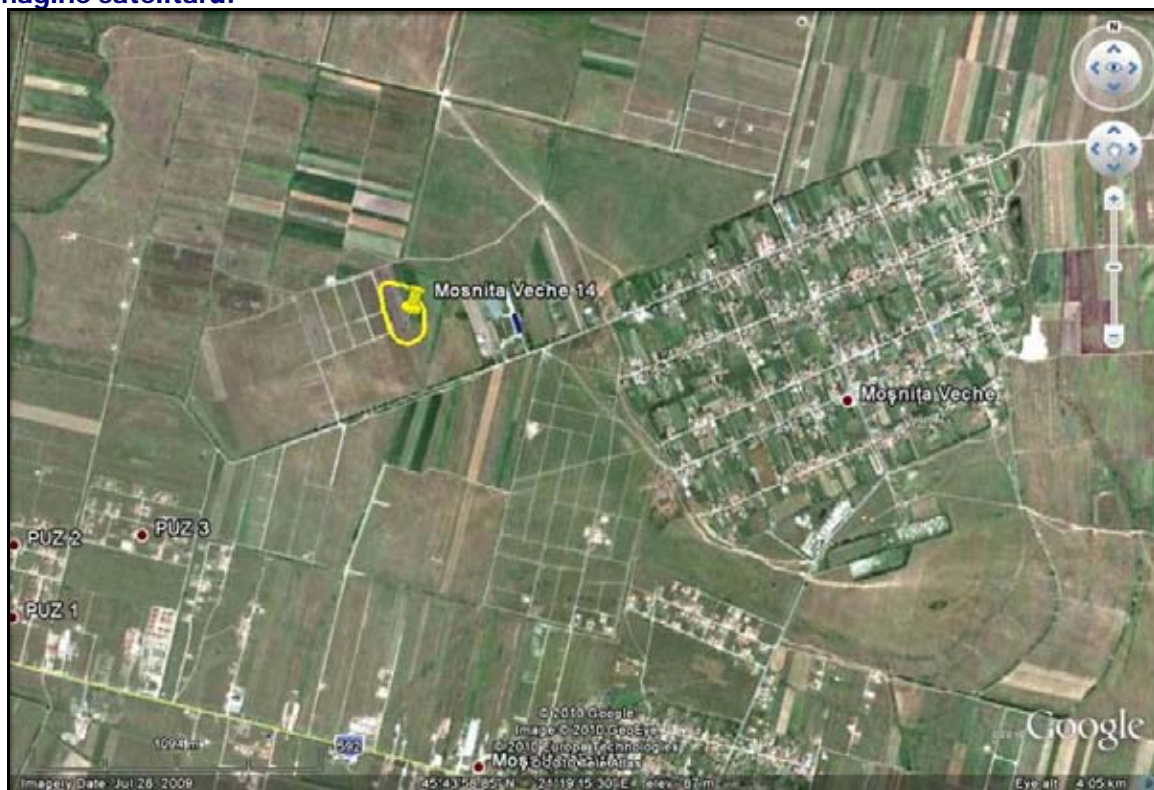
g. coordonate GPS: 45 44 10 N 21 18 42 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213181; 477339.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

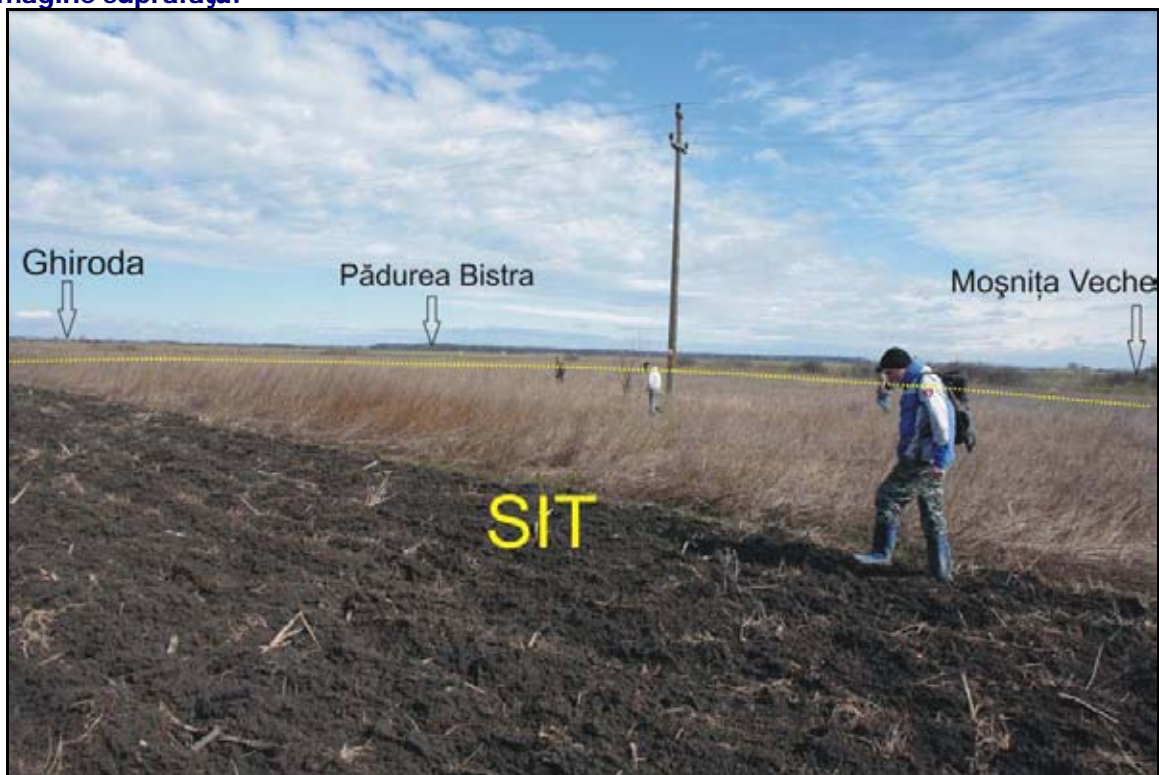

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 14 vedere spre N

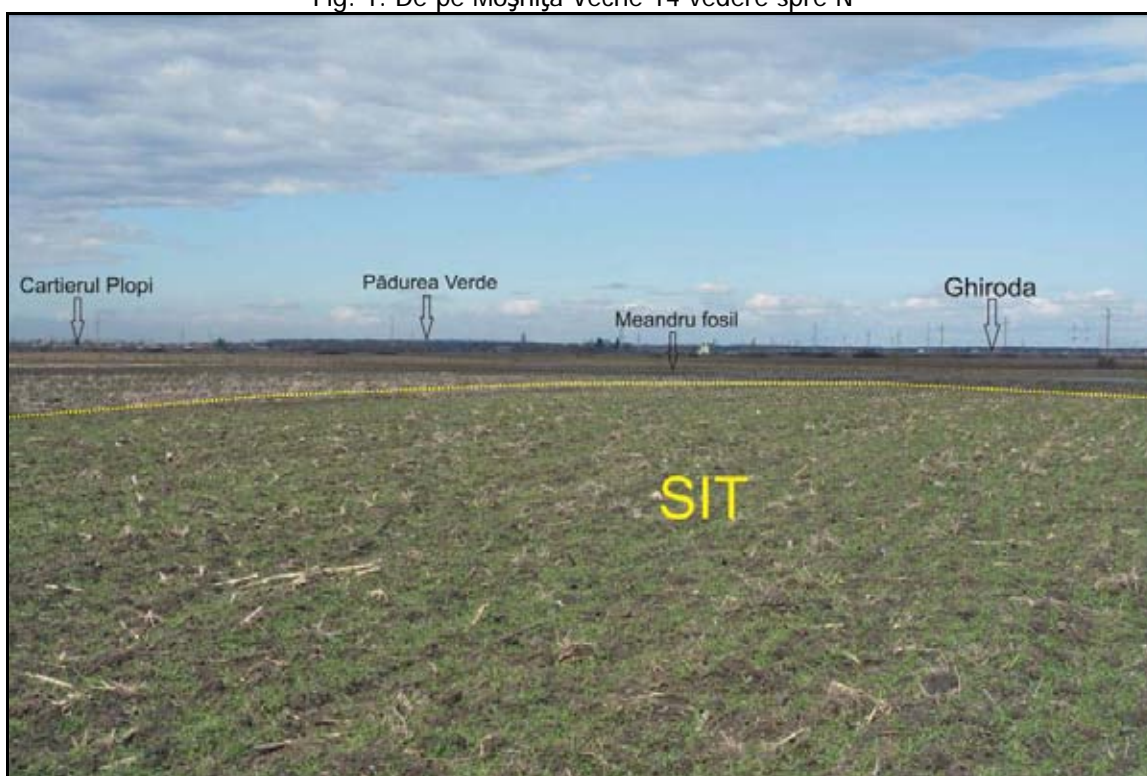

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 14 vedere spre NNV

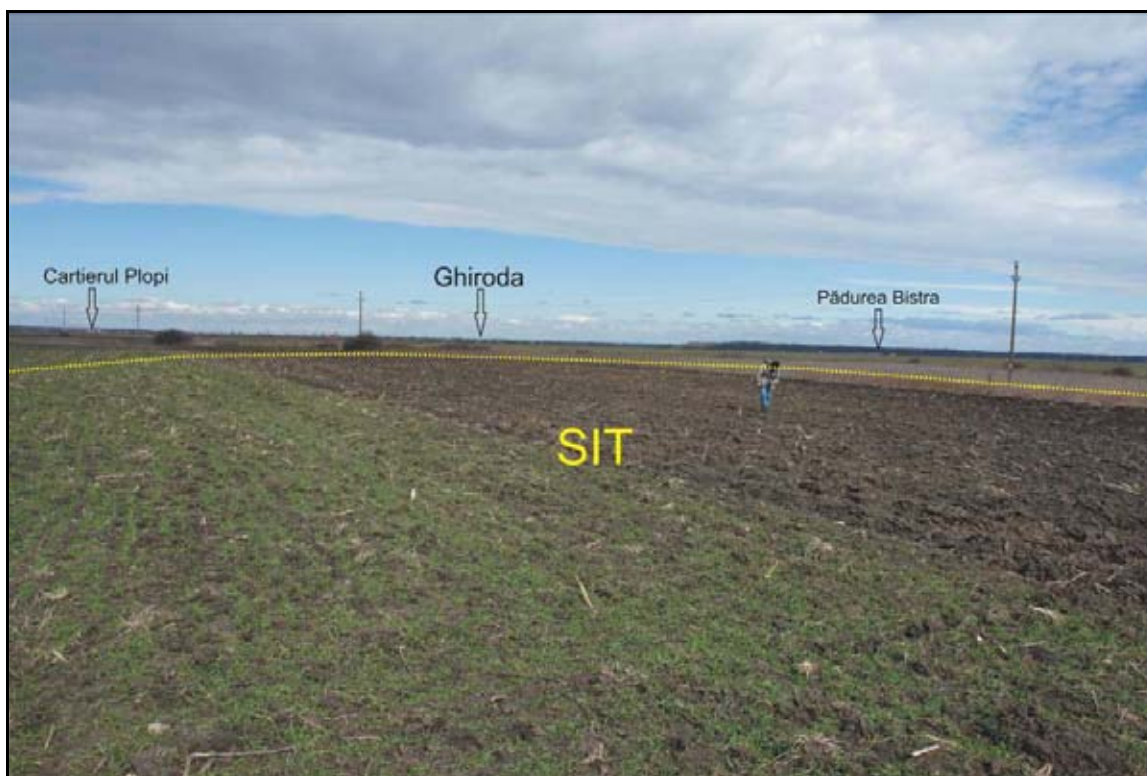

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 14 vedere spre NE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie nedefinibilă; eneolitic – cultura Tiszápolgár; Hallstatt – cultura Basarabi (probabil faza timpurie); epoca regatului dac (sec. II î. Hr. – I d. Hr.); sec. II-IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui bogat material arheologic, reprezentat, îndeosebi, din ceramică, dar au apărut și piese de obsidian, fragmente de râșnițe din tuf vulcanic, etc. Din punct de vedere numeric, cele mai numeroase piese sunt cele preistorice (eneolitic și Hallstatt). Pentru redactarea prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (13); fragmente ceramice tipice nedesenate (12); fragmente ceramice atipice (147); fragmente chirpici (6); fragmente osteologice (1); fragmente râșniță din tuf vulcanic (4); fragmente așchii de silex (2); fragmente lame de obsidian (4). Ceramica salvată este, în cea mai mare parte fragmentară, atribuirile culturale comportând o serioasă doză de precauție. Numărul cel mai important al artefactelor ceramice nu permite decât o încadrare generică perioadei preistorice.

Eneoliticul este reprezentat de o serie de fragmente ceramice, din rândul cărora o serie prezintă ornamente plastice sub forma butonilor ascuțiți, care permit atribuirea acestui material Culturii Tiszápolgár. În același context, materialul litic, reprezentat de lame și așchii de obsidian și silex, ar putea fi legate ipotetic tot de locuirea eneolitică.

Materialul hallstattian este destul de redus din punct de vedere numeric, majoritatea pieselor fiind atipice. Remarcăm prezența unor buze torsadate, precum și a unor fragmente de buze de strachină care, alături de un fragment de perete de vas ornamentat cu brâu crestă, reprezintă argumente în vederea atribuirii acestui material purtătorilor culturii Basarabi (posibil faza timpurie).

Secolelor II î. Hr. – I d. Hr. le poate fi atribuit un număr redus de fragmente ceramice, majoritar atipice, lucrate cu mâna și la roată. Cele la roată sunt lucrate dintr-o pastă cenușie, în diverse nuanțe, prezentând o porozitate relativ accentuată. Un perete de vas atipic, cu mult grafit în pastă, ar putea aparține unui vas de factură celtică.

Materialul arheologic atribuibil sec. II-IV este foarte sărac și constă în fragmente ceramice lucrate cu mâna și cu roata. Ceramica lucrată la mână conține un procentaj ridicat de nisip și pietricele, fapt care

ii conferă un aspect zgrunțuros. Ceramica la roată este predominant din pastă fină, de culoare gri cenușie și gri cu nuanțe maronii. Unul dintre fragmente, cu pastă roșatică, având pe interior un slip cafeniu, ar putea fi de factură provincial-romană.

Perioada Evului Mediu este foarte slab reprezentată, doar trei fragmente putând fi încadrate cert acestei perioade, unul dintre ele, de culoare cărămizie aparținând sec. XIV-XV, iar celelalte două (un fragment de vas și unul de lulea) se datează în sec. XVII-XVIII. Bucățile de chirpic salvate sunt în număr foarte mic, două dintre acestea prezentând urme de tencuială și amprente de fibră lemnoasă, ele neputând fi datate în acest stadiu al cercetării. Investigațiile arheologice de teren au permis, de asemenea, recoltarea a două fragmente de rășniță din tuf vulcanic care nu pot fi determinate cronologic.

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

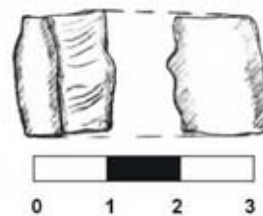
a. descoperiri preistorice neîncadrabile cronologic sau cultural:

Foto Moșnița Veche 14_2 a

Foto Moșnița Veche 14_2 b

Desen Moșnița Veche 14_2

Funcționalitate: lamă bifacială, realizată prin clivaj.

Material: obsidian.

Dimensiuni: lungime păstrată: 1,7 cm; lățime: 1,3 cm.

Grad de uzura: păstrată fragmentar.

Datare: eneolitic (?).

Atribuire culturală: Cultura Tiszápolgár (?).

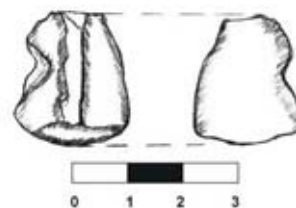
Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 14_3 a

Foto Moșnița Veche 14_3 b

Desen Moșnița Veche 14_3

Funcționalitate: lamă bifacială, realizată prin clivaj.

Material: silex.

Dimensiuni: lungime păstrată: 2,5 cm; lățime: 2,3 cm.

Grad de uzura: păstrată fragmentar.

Datare: eneolitic (?).

Atribuire culturală: Cultura Tiszápolgár (?).

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 14_4 a

Foto Moșnița Veche 14_4 b

Desen Moșnița Veche 14_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie pe partea exterioară, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: eneolitic (?).

Atribuire culturală: Cultura Tiszápolgár (?).

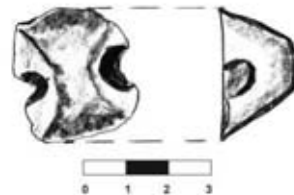
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 14_12 a

Foto Moșnița Veche 14_12 b

Desen Moșnița Veche 14_12

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă-cioc, cu două alveole de-o parte și de alta, desprins de pe peretele vasului.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip cafeniu, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: eneolitic.

Atribuire culturală: Cultura Tiszápolgár.

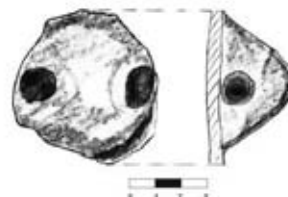
Analogii: Berzovia¹, Parța², Balta Sărată – „Câmpul lui Andrei”³, Valea Timișului – „Rovină”⁴.

Foto Moșnița Veche 14_14 a

Foto Moșnița Veche 14_14 b

Desen Moșnița Veche 14_14

Tip: fragment de vas, perete cu toartă.

Tip toartă: toartă-cioc, prezintă două alveole dispuse de-o parte și de alta.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrată cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

¹ Gh. Lazarovici, *Despre eneoliticul timpuriu în Banat*, în *Tibiscus*, 4, 1975, p.23, fig. 4/4.

² Idem, *Cu privire la neoliticul din Banat*, în *Tibiscus*, 3, 1974, p.62, fig. 13/11.

³ M. Gumă, R. Petrovsky, *Noi descoperiri eneolitice timpurii în zona Caransebeșului*, în *Tibiscus*, 5, p. 101 fig. 4/10.

⁴ *Ibidem*, p. 106, fig. 9/1.

Ornamente: neornamentat.

Date: eneolitic.

Atribuire culturală: Cultura Tiszápolgár.

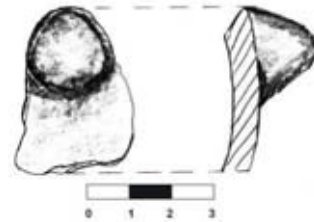
Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 14_12.

Foto Moșnița Veche 14_15 a

Foto Moșnița Veche 14_15 b

Desen Moșnița Veche 14_15

Tip: perete de vas cu buton de tip cioc.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă slip de culoare cărămidie pe ambele părți, ușor corodat pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: eneolitic.

Atribuire culturală: Cultura Tiszápolgár.

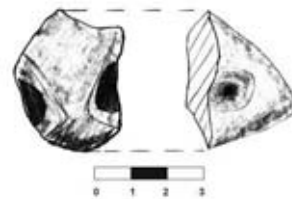
Analogii: Valea Timișului – „Rovină”⁵, Românești – „Peștera cu Apă”⁶.

Foto Moșnița Veche 14_16 a

Foto Moșnița Veche 14_16 b

Desen Moșnița Veche 14_16

Tip: toartă-cioc, cu două alveole de-o parte și de alta.

Dimensiuni: grosimea peretelui de vas: cca. 0,9 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă slip cărămiziu pe interior și pe exterior.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pietricele cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: eneolitic.

Atribuire culturală: Cultura Tiszápolgár.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 14_14.

⁵ *Ibidem*, p.105 fig.8/4.

⁶ M. Moga, B. Bochiș, *Ceramica Tiszápolgár de la Românești-Peștera cu Apă (com. Curtea, jud. Timiș). Săpături* Marius Moga, 1948, în *Analele Banatului*, S.N., 9, 2001, p.93 Pl.VI/3.

c. descoperiri atribuite Hallstatt-ului:

Foto Moșnița Veche 14_6 a

Foto Moșnița Veche 14_6 b

Desen Moșnița Veche 14_6

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei străchini relativ adânci.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 27 cm.

Tehnică: lucrată cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină, în cantitate mare.

Ornamente: neornamentat.

Date: Hallstatt.

Atribuire culturală: probabil cultura Basarabi.

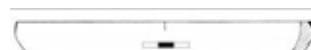
Analogii: străchini adânci, similare acestora, sunt foarte frecvent întâlnite în cadrul ceramicii culturii Basarabi, atât în perioada timpurie (vezi de ex. la Valea Timișului – „Rovină”⁷, etc.), în cea mijlocie (Berzasca – „Ogașul Odului”⁸, Păuliș – „Dealul Bătrân”⁹, Valea Timișului – „Rovină”¹⁰, etc.) cât și în faza târzie (Valea Timișului – „Rovină”¹¹, Moldova Veche – „Ostrov Groblia”¹², etc.).

Foto Moșnița Veche 14_7 a

Foto Moșnița Veche 14_7 b

Desen Moșnița Veche 14_7

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

Tip buză: buză „în torsadă”, ușor invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun-cenușie, aplicat pe interior și exterior, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu, foarte fin, cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: Hallstatt.

Atribuire culturală: faza timpurie a culturii Basarabi (?).

Analogii: străchini de acest tip sunt foarte frecvente în faza timpurie a culturii Basarabi (vezi de ex. la Piatra Ilșovii¹³, Berzasca – „Ogașul Odului”¹⁴, Lugoj¹⁵, Românești – „Peștera cu apă”¹⁶, etc.), ele întâlnindu-se și în mediul Gornea – Kalakača (de ex. la Satchinez¹⁷, etc.).

⁷ M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl. LXXXVI/6.

⁸ *Ibidem*, pl. LXXV/1,2,3.

⁹ E. Pădurean, *Noi descoperiri arheologice în așezarea fortificată de la Dealul Bătrân, jud. Arad*, în *Thraco-Dacica*, 9, 1990, 1-2, pl. 22/12, 13.

¹⁰ Gumă M., op.cit., pl. LXXXIX/8.

¹¹ *Ibidem*, pl. XCI/1.

¹² *Ibidem*, pl. XCVI/8.

¹³ *Ibidem*, pl. LXXXIV/20.

¹⁴ *Ibidem*, pl. LXXVI/3.

Foto Moșnița Veche 14_10 a

Foto Moșnița Veche 14_10 b

Desen Moșnița Veche 14_10

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă un slip de culoare cafenie la exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadică șamotă.

Ornamente: fațetat, pe fațeta superioară au fost incizate, într-o manieră neingrijită, două linii paralele.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: probabil cultura Basarabi.

Analogii: ornamentare similară constând din caneluri asociate cu benzi de linii incizate frecvent întâlnite, mai ales în ornamentica străchinilor (vezi de ex. la Berzasca- „Ogașul Odului”¹⁸, etc).

Foto Moșnița Veche 14_20 a

Foto Moșnița Veche 14_20 b

Desen Moșnița Veche 14_20

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip brun-cafeniu închis pe interior și exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie, șamotă și pietricele.

Ornamente: două caneluri realizate prin impresiuni digitale și două benzi de mici linii oblice, realizate prin incizie cu un instrument specific¹⁹.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: cultura Basarabi.

Analogii: ornamente de acest gen constând din benzi de mici linii oblice asociate canelurilor sunt

¹⁵ *Ibidem*, pl. LXVII/2.

¹⁶ *Ibidem*, pl. LXVI/8, 9.

¹⁷ *Ibidem*, pl. XLVII/2.

¹⁸ *Ibidem*, pl. LXXVII/4.

¹⁹ Asupra problemei ustensilelor utilizate în ornamentarea ceramicii Basarabi, vezi M. Jevtic, *On tools for ornamentation of the pottery in the Basarabi culture*, în *Banatica*, 12, 1993, 1, p. 113-128; A.V. Niciu, S. Ailincăi, *K voprosu o tehnike nanesenija stampovannogo dekora na rannegol'statskoj loščenoj stolovoj keramike Karpato-Dunajsko-Pontijskogo regiona*, în *Ucrainian Ceramological Magazine*, 1, 2003, p. 97-107; S. Ailincăi, A. Niciu, G. Jugănar, C. Dobrinescu, *Considerații privind realizarea decorului imprimat pe ceramica din prima epocă a fierului în spațiul nord-vest pontic*, în *Pontica*, 37, 2004, p. 111-130.

extrem de frecvent întâlnite, îndeosebi pe pereții străchinilor, existând în acest sens numeroase analogii (vezi de ex. la Valea Timișului – „Rovină”²⁰, Berzasca- „Ogașul Odului”²¹, etc).

Foto Moșnița Veche 14_21 a

Foto Moșnița Veche 14_21 b

Desen Moșnița Veche 14_21

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca 1, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip cafeniu deschis pe interior și pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr, șamotă, și materie organică.

Ornamente: brâu crestă cu linii incizate oblic, realizat neîngrijit.

Date: Hallstat.

Atribuire culturală: cultura Basarabi.

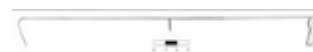
Analogii: ornamente de acest gen sunt specifice culturii Basarabi, întâlnindu-se în toate fazele și în toate stațiunile reprezentative.

o Moșnița Veche 14_23 a

Foto Moșnița Veche 14_23 b

Desen Moșnița Veche 14_23

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

Tip buză: buză în torsadă.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 25, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip cafeniu, aplicat pe exterior, puternic corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: Hallstat.

Atribuire culturală: cultura Basarabi.

Analogii: străchini de acest tip sunt foarte frecvente în faza timpurie a culturii Basarabi (vezi de ex. la Piatra Ilișovii²², Berzasca – „Ogașul Odului”²³, Lugoj²⁴, Românești – „Peștera cu apă”²⁵, etc.), ele întâlnindu-se și în mediul Gornea – Kalakača (de ex. la Satchinez²⁶, etc.)

²⁰ M. Gumă, *op. cit.*, pl. LXXXVII/8.

²¹ *Ibidem*, pl. LXXVII/4,5,6.

²² *Ibidem*, pl. LXXXIV/20.

²³ *Ibidem*, pl. LXXVI/3.

²⁴ *Ibidem*, pl. LXVII/2.

²⁵ *Ibidem*, pl. LXVI/8, 9.

²⁶ *Ibidem*, pl. XLVII/2.

d. descoperiri atribuite epocii regatului dac:

Foto Moșnița Veche 14_13 a

Foto Moșnița Veche 14_13 b

Desen Moșnița Veche 14_13

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă cu profil ovoidal.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrată la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și șamotă în cantitate redusă.

Ornamente: neornamentată.

Datare: sec. I î. Hr. – I d. Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

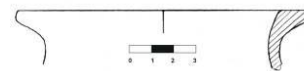
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

e. descoperiri atribuite sec. II- IV:

Foto Moșnița Veche 14_5 a

Foto Moșnița Veche 14_5 b

Desen Moșnița Veche 14_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată spre exterior, lățită, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: doar pe baza buzei, forma vasului nu poate fi reconstituită. Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”²⁷, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”²⁸, etc.).

²⁷ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște"* (jud. Caraș Severin), în *Banatica*, 10, 1990, fig. 7/5, fig. 16/1.

²⁸ O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai" (județul Caraș - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 13/1.

Foto Moșnița Veche 14_17 a

Foto Moșnița Veche 14_17 b

Desen Moșnița Veche 14_17

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,4 cm.

Tehnică: lucrat cu roată.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 14_22 a

Foto Moșnița Veche 14_22 b

Desen Moșnița Veche 14_22

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, îngroșată spre exterior, lățită, ușor evazată.

Dimensiuni: dimensiuni: cca 16, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vezi *supra*, MV 14_15.

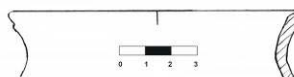
f. descoperiri atribuite evului mediu târziu:

Foto Moșnița Veche 14_9 a

Foto Moșnița Veche 14_9 b

Desen Moșnița Veche 14_9

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită, în două trepte, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11,4 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă (?).

Degresant: nisip cu granulație foarte fină.

Ornamente: ornament realizat prin pictură. Pe partea exterioară, pe treapta buzei, este pictată o bandă de culoare neagră, dedesubtul căreia s-a realizat o pată de formă alungită, de aceeași culoare. Cantul superior al buzei a fost pictat în negru, iar în partea interioară, sub buză, s-a trasat o bandă de culoare cărămiziu-închisă.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medievală târzie.

Analogii: ceramica pictată își găsește numeroase analogii în zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu la Timișoara – „Piața 700”²⁹.

Foto Moșnița Veche 14_24 a

Foto Moșnița Veche 14_24 b

Desen Moșnița Veche 14_24

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata,

Smalt: prezintă smalt policrom pe interior și pe buză.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: smalt de culoare brun-cărămiziu, cu intruziune albicioasă.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: Ev Mediu Târziu.

Analogii: prezintă numeroase analogii în zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu la Timișoara – „Piața 700”³⁰.

V. Data periegează:

15.03.2010

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

²⁹ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVI)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara, 2007, fig. 71/4.

³⁰ *Ibidem*, fig. 71/6.

Autori: L. Măruia, A. Stăvilă, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă în data de 15.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălaș”.

b. reper localizare: situl se află la 2 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,2 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 410 m NNV de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 2,13 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referințiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă sectorul de NE al marelui grind dezvoltat în zona numită „Sălaș”. Pe latura nordică a sa este mărginit de un meandru fosil, foarte bine profilat în teren, care acumulează apă atunci când nivelul freaticului este ridicat, iar latura sudică se oprește pe marginea unui crov de tasare, și el bine delimitat în teren. Întregul teren este unul deosebit de favorabil, dominând cu cca. 3 metri arealele mai joase din jur, iar existența crovului (care până la lucrările de hidroameliorații, care au coborât nivelul pânzei freatice cu cca. 3 m, era activ) a asigurat o posibilă sursă de apă pentru animale și pentru uzul gospodăresc. În ultimii ani întregul teren din zona „Sălaș” a fost parcelat pentru construirea unor cartiere rezidențiale, iar drumurile de acces construite afectează deja obiectivul arheologic.

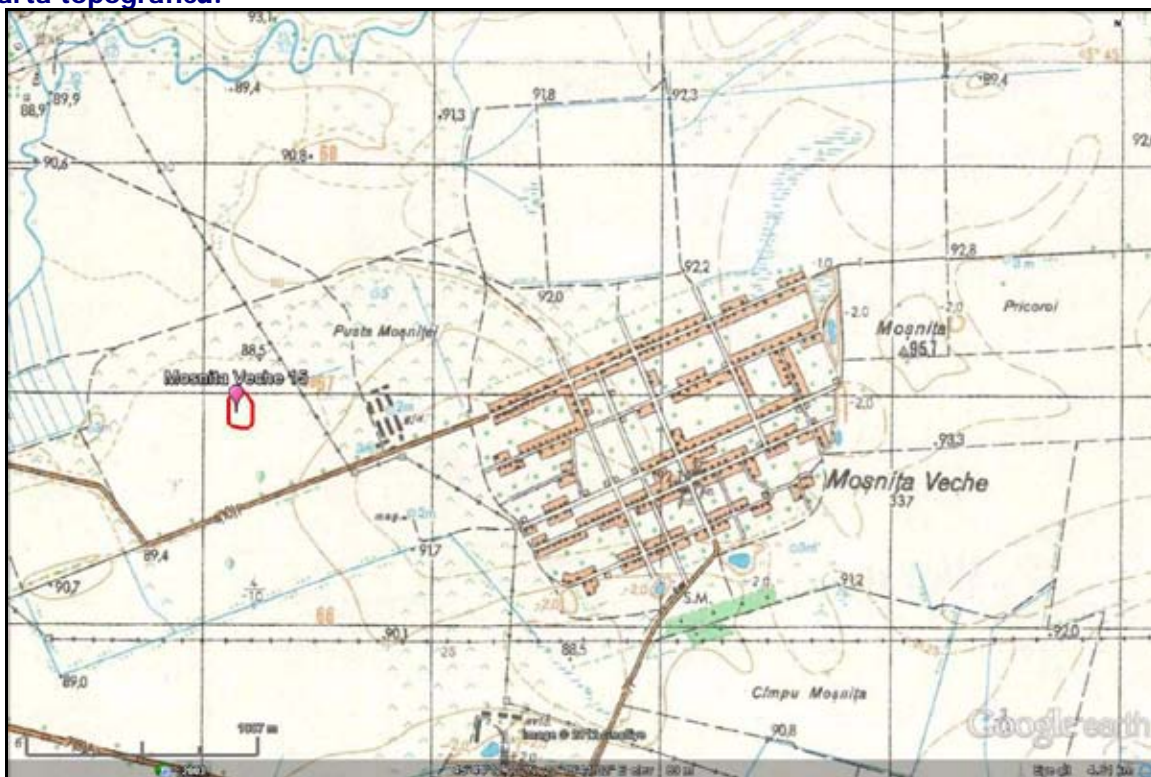
e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

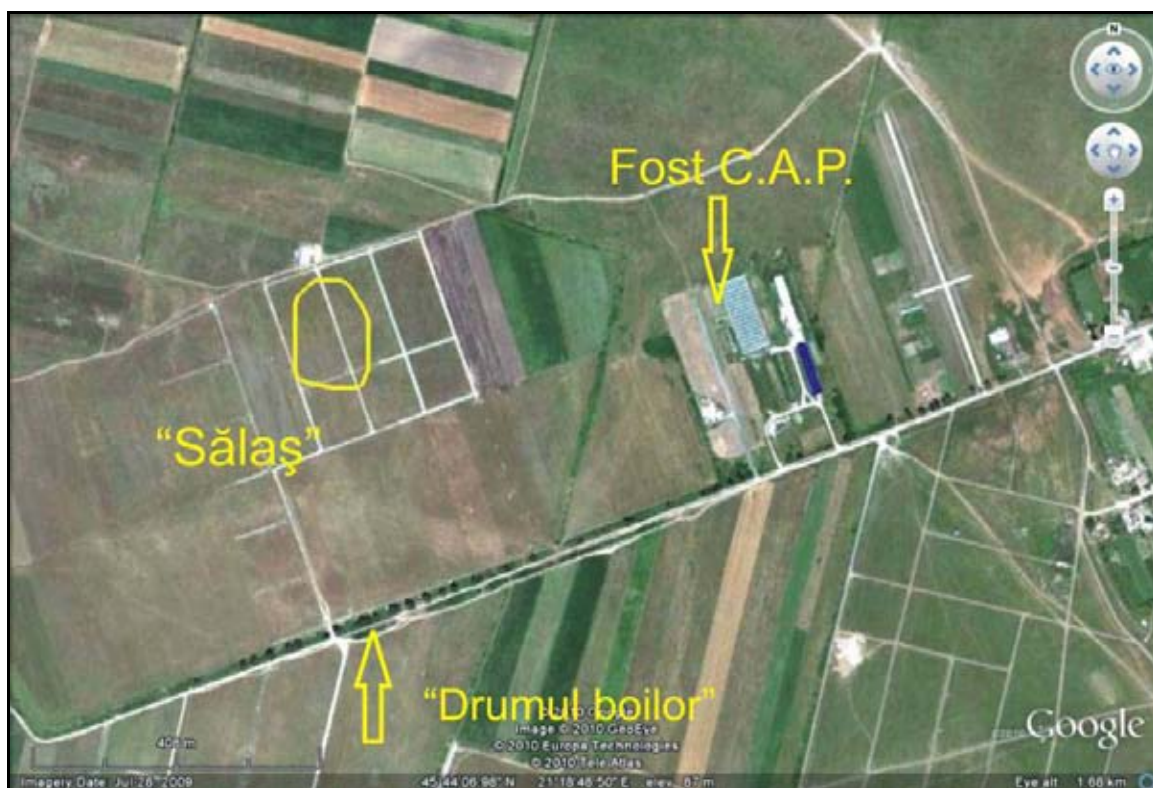
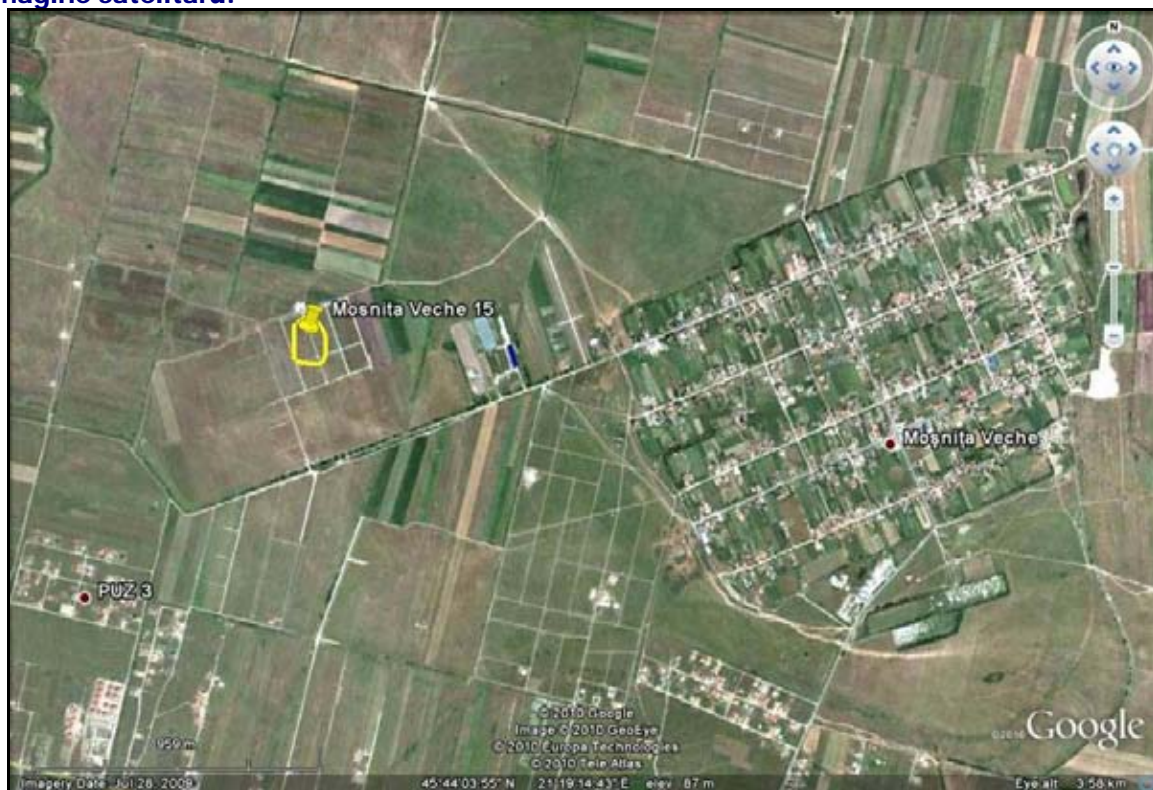
g. coordonate GPS: 45 44 09 N 21 18 30 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212920; 477320.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

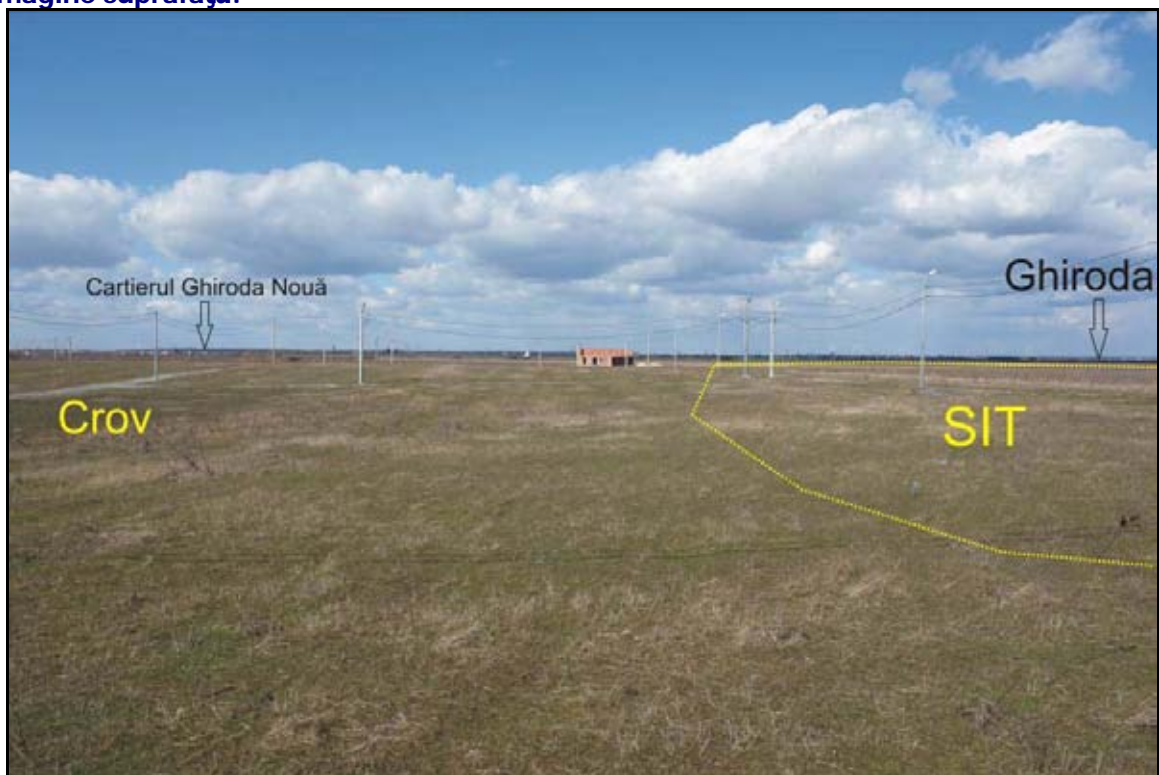

Fig. 1. Moșnița Veche 15 văzut dinspre SSV

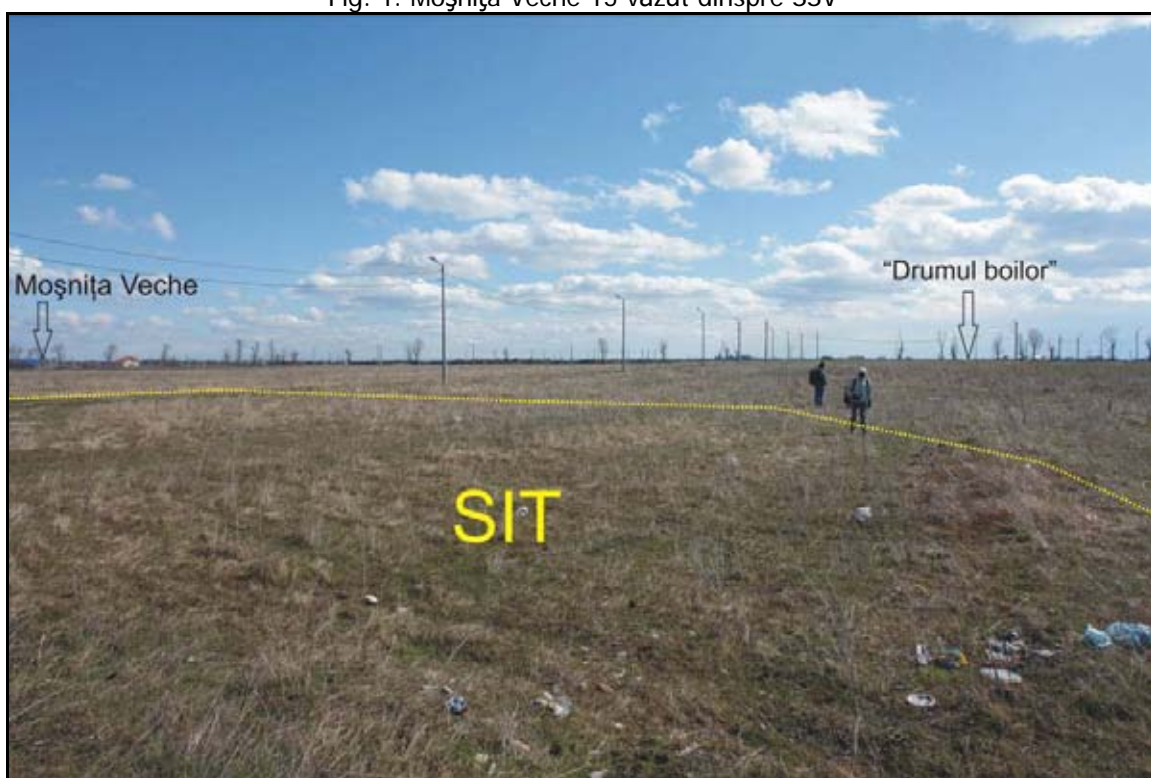

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 15 vedere spre SSE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistoric nedefinibil; epoca bronzului; Hallstatt; epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – I d.Hr.); secolele II-IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui foarte bogat material arheologic, databil din epoca bronzului și până în epoca medieval dezvoltată. Această bogăție deosebită în artefacte este caracteristică tuturor obiectivelor care se circumscriu zonei „Sălaș” (Moșnița Veche 14, 15, 16, 17), făcând din areal cel mai important punct arheologic din hotarul comunei Moșnița Nouă investigat până acum. Ceramica recoltată se prezintă într-o cantitate însemnată fiind puternic fragmentată, astfel că puține forme pot fi reconstituite cu certitudine. Predomină fragmentele ceramice preistorice care datorită fragmentării accentuate sunt greu încadrabile cronologic.

Ceramica de epoca bronzului se înscrie claselor de factură semifină și fină, degresanul folosit legându-se de prezența nisipului în majoritatea cazurilor. Clasa de ardere dominantă este cea reducătoare, rezultând în acest sens culori specifice. Ornamentarea lipsește, excepție făcând doar un singur fragment asupra căruia vom reveni pe larg mai jos. Prima epocă a fierului este reprezentată în ceea ce privește formele tipice de puține fragmente ceramice, majoritar atipice. Unele dintre ele pot fi atribuite cu foarte mari rezerve culturii Basarabi.

Ceramica încadrabilă secolelor I î.Hr. - I d.Hr., este reprezentată de câteva fragmente ceramice lucrate atât la mână cât și la roată. Ceramica lucrată la roată este de culoare cenușie cu nuanțe cimentii, aceasta neprezentând ornamente. Ceramica lucrată la mână prezintă o pondere mai semnificativă, câteva fragmente aparținând unor cățui ornamentate cu brâu alveolar dispus în arcade. Fragmentele ceramice încadrabile în secolele II-IV d.Hr. este reprezentată doar de câteva fragmente ceramice mici lucrate cu roata.

Eului Mediu Dezvoltat îi aparține un număr nu foarte mare de fragmente ceramice majoritar atipice, acestea nefiind ornamentate. Un număr redus de fragmente ceramice pictate pot fi atribuite secolelor XVII-XVIII. Pe lângă materialul ceramic a mai fost recoltat și un material litic în cadrul căruia se remarcă un fragment de silex legat probabil de locuirile preistorice, de asemenea mai putem menționa un lustruitor de piatră și un fragment de tuf vulcanic. Menționăm de asemenea sporadice fragmente de chirpici și de zgură.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (36); fragmente ceramice tipice nedesenate (3); fragmente ceramice atipice (141); fragment cărămidă medievală (1); fragmente chirpic (6); fragmente zgură de fier (2); fragmente tuf vulcanic (5); fragment așchie de silex (1); fragment nucleu de silex (1);

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. materiale aparținând preistoriei, nedefinibile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 15_12 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă și nisip cu pietricele.

Ornamente: buton masiv de formă ovoidală.

Date: preistorie, epocă nedefinibilă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 15_12 b

Desen Moșnița Veche 15_12

Foto Moșnița Veche 15_13 a

Foto Moșnița Veche 15_13 b

Desen Moșnița Veche 15_13

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Tip toartă: toartă în secțiune ovoidală.

Dimensiuni: grosimea medie a peretelui: 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie aplicat pe ambele părți ale vasului.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistoric.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

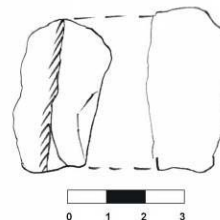
Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 15_27 a

Foto Moșnița Veche 15_27 b

Desen Moșnița Veche 15_27

Funcționalitate: lamă.

Material: silex.

Dimensiuni: lungime maximă: 4 cm; lățime maximă: 2 cm; grosime maximă: cca. 0,4 cm.

Grad de uzura: uzat.

Datare: preistoric.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 15_37 a

Foto Moșnița Veche 15_37 b

Desen Moșnița Veche 15_37

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip brun-cafeniu la exterior, desprins parțial.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: pietricele, șamotă de granulație mare, concrețiuni ferugionase de dimensiuni mari.

Ornamente: buton ovoidal, proeminent.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

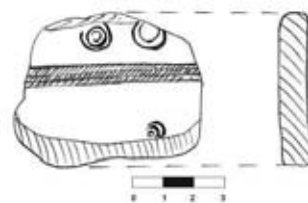
b. materiale arheologice aparținând epocii bronzului:

Foto Moșnița Veche 15_14 a

Foto Moșnița Veche 15_14 b

Desen Moșnița Veche 15_14

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun deschis pe partea interioară a vasului, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip și șamotă.

Ornamente: decor pseudo-șnurat și decor șampilat motive sub formă de cercuri concentrice. Fiecare decor prezintă trei astfel de cercuri concentrice, două dintre acestea fiind dispuse în partea superioară a decorului pseudo-șnurat, fiind bine păstrate, cel de-al treilea fiind plasat în partea inferioară, fiind afectat de fragmentarea materialului ceramic.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: cultura Cruceni-Belegiș (faza I).

Analogii: nu au fost identificate analogii multumitoare, însă decorul format din cercuri concentrice asociat decorului pseudo-șnurat pe același vas poate fi reperat în Banat pe amfora din mormântul nr.11 de la Cruceni¹.

Foto Moșnița Veche 15_15 a

Foto Moșnița Veche 15_15 b

Desen Moșnița Veche 15_15

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas stelat.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip de culoare brun cafenie pe partea interioară și exterioară, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: epoca mijlocie a bronzului.

Atribuire culturală: cultura Vatina.

Analogii: Cornești 2_2 (Desen 2_2_207, 2_2_339, 2_2_418) și Satu Mare 1².

¹ Al. Szentmiklosi, *The relations of the Cruceni-Belegiș culture with the Žuto Brdo- Gârla Mare culture*, în *Analele Banatului*, 14, 2006, 1, p.261, Pl. II/4.

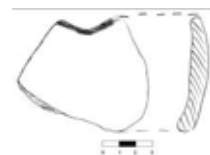
² Material aflat în curs de publicare. Informație amabilă L. Dorogostaisky, L. Măruia, A. Stavilă.

Foto Moșnița Veche 15_16 a

Foto Moșnița Veche 15_16 b

Desen Moșnița Veche 15_16

Tip: perete, aparținând probabil unui vas de tip *pyraunos*.

Dimensiuni: grosimea medie: 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip cărămiziu pe ambele părți, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: Cultura Cruceni-Belegiș.

Analogii: forma fragmentului ceramic ne sugerează apartenența acestuia la vasul cuptor (*pyraunos*), cu analogii în mediile Cruceni-Belegiș la Deta- „Dudărie”³, Timișoara – „Fratelia”⁴ sau la Pančevo – „Lenjinova ulica”⁵ etc.

c. materiale arheologice aparținând perioadei Hallstattiene:

Foto Moșnița Veche 15_20 a

Foto Moșnița Veche 15_20 b

Desen Moșnița Veche 15_20

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip brun-cafeniu pe exterior parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip de granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: stadiul fragmentar al piesei nu permite o atribuire culturală mai precisă.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

³ Al. Szentmiklosi, *Așezările culturii Cruceni-Belegiș în Banat (teză de doctorat, mms)*, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba-Iulia, 2009, p. 203 și Pl. XXIV; A. Popescu, *Analiza materialului ceramic din așezarea de epoca bronzului de la Deta-„Dudărie”* (lucrare de licență, mms.), Universitatea de Vest din Timișoara, Timișoara, 2008, Pl.8.

⁴ Al. Szentmiklosi, *op.cit.*, p. 244, 246, 252, 256, pl. CXXIV/2, pl. CXXI/1,4; A. Stăvilă, *Analiza materialului ceramic din așezarea de epoca bronzului de la Timișoara-„Fratelia”* (lucrare de disertație, mms.), Universitatea de Vest din Timișoara, Timișoara, 2011, p.31-34, 38, 93, 121.

⁵ Lj. Bukvić, *Kanelovana keramika Gava kompleksa u Banatu*, Novi Sad, 2000, p. 122-123, T.57, 58/1-5.

Foto Moșnița Veche 15_22 a

Foto Moșnița Veche 15_22 b

Desen Moșnița Veche 15_22

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametru gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare maronie aplicat și pe interior și pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă cu granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat (?).

Atribuire culturală: probabil cultura Basarabi.

Analogii: vase prezentând buză de acest tip sunt frecvent întâlnite în cadrul culturii Basarabi (vezi de ex. la Remetea Mare – „Gomila lui Gabor”⁶, Berzasca – „Ogașul Odului”⁷, etc.).

Foto Moșnița Veche 15_31 a

Foto Moșnița Veche 15_31 b

Desen Moșnița Veche 15_31

Tip: fragment de vas, buză .

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 28 de cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, pietricele, șamotă.

Ornamente: pe peretele buzei, prezintă un ornament incizat, anume o linie în zig-zag.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: probabil cultura Basarabi.

Analogii: Buze ornate cu linii în zig-zag se întâlnesc frecvent în cadrul descoperirilor de tip Basarabi de la Unip – „Dealul Cetățuica”⁸.

⁶ M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl. CIV/9.

⁷ *Ibidem*, pl. LXXII/2.

⁸ Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la Bolcu L., *Șantierul arheologic Unip "Dealul Cetățuica". Rezultatele preliminare ale campaniilor 2007-2010*, (teză de disertație, mss.), Universitatea de Vest din Timișoara, Timișoara, 2011, passim.

d. materiale arheologice databile în epoca regatului dac (sec. I î. Hr. – I d. Hr.)

Foto Moșnița Veche 15_17 a

Foto Moșnița Veche 15_17 b

Desen Moșnița Veche 15_17

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămidie pe ambele părți ale vasului, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă în cantități semnificative și sporadice pietricele.

Ornamente: două brăuri alveolare răsucite, lucrate neîngrijit.

Date: secole I î.Hr. – I. d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: brăurile alveolare, simple sau dispuse în diferite combinații, apar extrem de frecvent în cadrul ornamenticii ceramicii din epoca regatului dac, în toate siturile și așezările cunoscute. Din acest motiv, dar mai ales din cauza stării fragmentare a piesei care nu permite reconstituirea formei vasului, socotim că nu mai este necesar să oferim analogii detaliate.

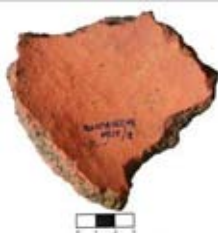
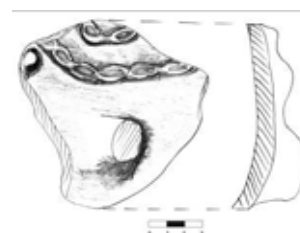

Foto Moșnița Veche 15_18 a

Foto Moșnița Veche 15_18 b

Desen Moșnița Veche 15_18

Tip: fragment de vas, perete, prezintă fragment de toartă, a aparținut probabil unei cățui.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămidie pe ambele părți ale vasului, bine păstrat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă în cantități semnificative și sporadice pietricele.

Ornamente: două brăuri alveolare răsucite lucrate neîngrijit și o proeminență (?) de mici dimensiuni dispusă deasupra celor două brăuri.

Date: secolele I î.Hr. – I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: Cățui ornamentate cu brăuri alveolare răsucite, în arcade sau în bastonaș, nu s-au descoperit deocamdată în zona Banatului și Crișanei. În cazul acestui exemplar, remarcăm de asemenea absența urmelor de ardere secundară pe interior. Analogiile existente în alte zone ale Daciei pre-romane sunt însă relativ numeroase, mai ales în zona Moldovei (vezi de ex. la Brad⁹, Poiana¹⁰, etc.).

⁹ V. Ursachi, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, București, 1995, pl. 70.

¹⁰ R. Vulpe, S. Teodor, *Piroboridava*, București, 2003, fig. 189/5,6,8.

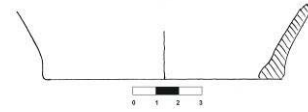
e. materiale arheologice databile în evul mediu dezvoltat (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 15_3 a

Foto Moșnița Veche 15_3 b

Desen Moșnița Veche 15_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

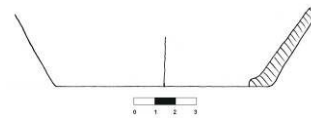
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_4 a

Foto Moșnița Veche 15_4 b

Desen Moșnița Veche 15_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 10,2 cm

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și cantități infime de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

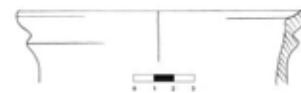
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_7 a

Foto Moșnița Veche 15_7 b

Desen Moșnița Veche 15_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte, ușor evazată, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

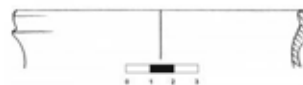
Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Timișoara – „Piața 700”¹¹, Dumbrăvița¹², etc.

Foto Moșnița Veche 15_9 a

Foto Moșnița Veche 15_9 b

Desen Moșnița Veche 15_9

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip cafeniu aplicat pe partea exterioară.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: buze de vas prezentând o morfologie similară sunt extrem de frecvente în ceramica medieval- târzie de pe teritoriul Banatului, vezi de ex. la Dumbrăvița¹³, etc.

Foto Moșnița Veche 15_11 a

Foto Moșnița Veche 15_11 b

Desen Moșnița Veche 15_11

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă cu profil alungit.

Dimensiuni: grosime medie: 0,8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă un slip de culoare brună pe partea exterioară.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

¹¹ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

¹² Fl. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4, etc.

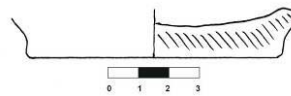
¹³ *Ibidem*, pl. LXI/1.

Foto Moșnița Veche 15_19 a

Foto Moșnița Veche 15_19 b

Desen Moșnița Veche 15_19

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8, 3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: calcifiat pe exterior ceea ce împiedica observarea eventualului slip.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu de granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

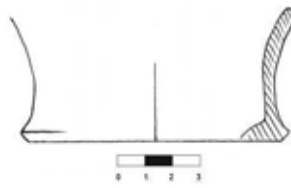
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_21 a

Foto Moșnița Veche 15_21 b

Desen Moșnița Veche 15_21

Tip: fragment de vas, fund. Posibil să fi aparținut unei cahle-oală.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

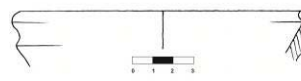
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_23 a

Foto Moșnița Veche 15_23 b

Desen Moșnița Veche 15_23

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor invazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametru gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, șamotă de granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: buze de acest tip își găsesc numeroase analogii în ceramica evului mediu dezvoltat bănățean, vezi de ex. la Dumbrăvița¹⁴.

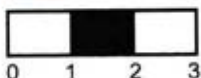

Foto Moșnița Veche 15_24 a

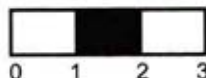
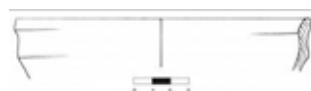

Foto Moșnița Veche 15_24 b

Desen Moșnița Veche 15_24

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte, ușor evazată, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: 15, 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip cafeniu atât la interior cât și la exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă cu granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

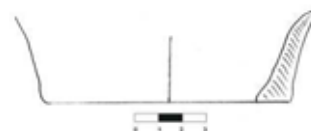
Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița¹⁵, Timișoara – „Piața 700”¹⁶, etc.

Foto Moșnița Veche 15_25 a.jpg

Foto Moșnița Veche 15_25 b

Desen Moșnița Veche 15_25

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip maroniu deschis, atât la interior cât și la exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

¹⁴ *Ibidem*, pl. LXXV/1.

¹⁵ *Ibidem*, pl. LXXXII/1, 4.

¹⁶ Z. Kopečný, *op. cit.*, fig. 68/2.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

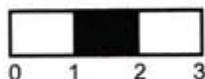

Foto Moșnița Veche 15_26 a

Foto Moșnița Veche 15_26 b

Desen Moșnița Veche 15_26

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită, ușor invazată, îngroșată bilateral, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea fragmentară în care s-a păstrat buza nu permite formularea unor observații mai detaliate.

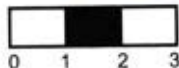

Foto Moșnița Veche 15_29 a

Foto Moșnița Veche 15_29 b

Desen Moșnița Veche 15_29

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas teșită, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10, 2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

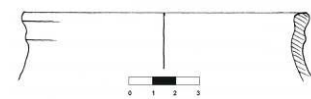
Analogii: buze de vas cu o morfologie similară sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului, a se vedea analogii la Timișoara – „Piața 700”¹⁷, Dumbrăvița¹⁸, etc.

Foto Moșnița Veche 15_30 a

Foto Moșnița Veche 15_30 b

Desen Moșnița Veche 15_30

¹⁷ *Ibidem*, fig. LXXV/2.

¹⁸ Fl. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. fig. 64/1.

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 15_9.

Foto Moșnița Veche 15_33 a

Foto Moșnița Veche 15_33 b

Desen Moșnița Veche 15_33

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip brun-cafeniu, atât pe interior cât și pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și pietricele.

Ornamente: ornamentat cu două linii incizate paralele, orizontale, realizate cu un instrument bont.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

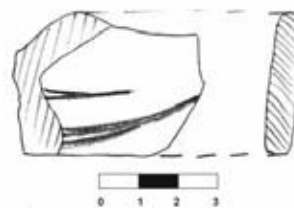
Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu numeroase analogii la Dumbrăvița¹⁹, Timișoara – „Castelul Huniade”²⁰, Timișoara – „Piața 700”²¹, etc.

Foto Moșnița Veche 15_34 a

Foto Moșnița Veche 15_34 b

Desen Moșnița Veche 15_34

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și pietricele.

Ornamente: ornamentat cu linie incizată orizontală.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

¹⁹ *Ibidem*, pl. LXXIX/3, Pl. LXXXII/7,8.

²⁰ Al. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului*, S.N., 14, 2, 2006, fig. 12/1,2,3.

²¹ Z. Kopeczny, *op.cit.*, fig. 64/1,7.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 15_33.

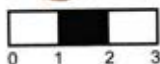

Foto Moșnița Veche 15_35 a

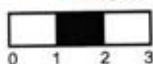
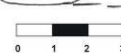
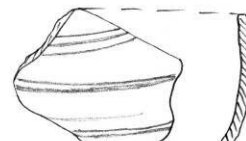

Foto Moșnița Veche 15_35 b

Desen Moșnița Veche 15_35

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip brun-cafeniu pe exterior și brun-cenușiu pe interior, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: micaceu cu granulație medie și pietricele.

Ornamente: ornamentat cu linii incizate paralele, orizontale, realizate cu un instrument bont.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 15_33.

f. materiale arheologice neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 15_1 a

Foto Moșnița Veche 15_1 b

Desen Moșnița Veche 15_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun-cafenie pe partea exterioară a vasului, acesta fiind puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

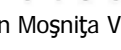
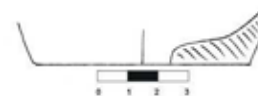
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_2 a

Foto Moșnița Veche 15_2 b

Desen Moșnița Veche 15_2

Tip: fragment de vas, fund.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun cenușie pe partea exterioară a vasului, foarte puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_5 a

Foto Moșnița Veche 15_5 b

Desen Moșnița Veche 15_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,5 cm.

Tehnică: starea fragmentară nu permite stabilirea cu precizie a tehnicii de realizare.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_6 a

Foto Moșnița Veche 15_6 b

Desen Moșnița Veche 15_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,5 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă în partea interioară a vasului un slip de culoare cenușie, pe alocuri corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: pietricele și șamotă în cantități semnificative alături de degresant vegetal greu de precizat care dau peretelui ceramic un aspect poros pronunțat.

Ornamente: neornamentat.

Datare: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_8 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie pe ambele părți ale vasului, pe alocuri corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

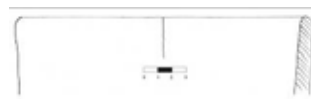
Datare: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_8 b

Desen Moșnița Veche 15_8

Foto Moșnița Veche 15_36 a

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă cu profil ovoidal, „cu șauă”.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrată cu mână.

Slip: prezintă slip cafeniu-roșiatic pe exterior și cafeniu-deschis pe interior, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu, șamotă, concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 15_36 b

Desen Moșnița Veche 15_36

V. Data perieghază:

15.03.2010.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, A. Stavilă, O. Rogoza, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea, E. Pîrpiliță, A. Gogoșanu

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă în data de 15.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălaș”.

b. reper localizare: situl se află la 1,9 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, 1,95 km NV de biserica ortodoxă Moșnița Nouă și la 150 m NNV de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 2,4 km SE de versantul stâng al Canalului Bega (în lipsa unor cursuri de apă permanentă în arealul limitrof, această referențiere la un element hidrografic actual nu prezintă decât o relevanță strict orientativă).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă partea central-sudică a marelui grind din zona „Sălaș”, grind care domină cu cca. 3 m altitudine relativă arealul din jur. Pe latura sa de E este încă vizibil traiektul unui meandru fosil, actualmente străbătut de un canal de hidroameliorații, meandru care desparte obiectivul de față de Moșnița Veche 10. În partea de N se găsește crovul de tasare, discutat și la obiectivul anterior. Pe întreaga suprafață a sitului, actualmente pârlogită sau afectată de drumurile de acces la viitorul complex rezidențial, pigmentația solului este brun-negricioasă, cu importante cantități de artefacte vizibile la suprafață.

e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafață sit: cca. 10 ha.

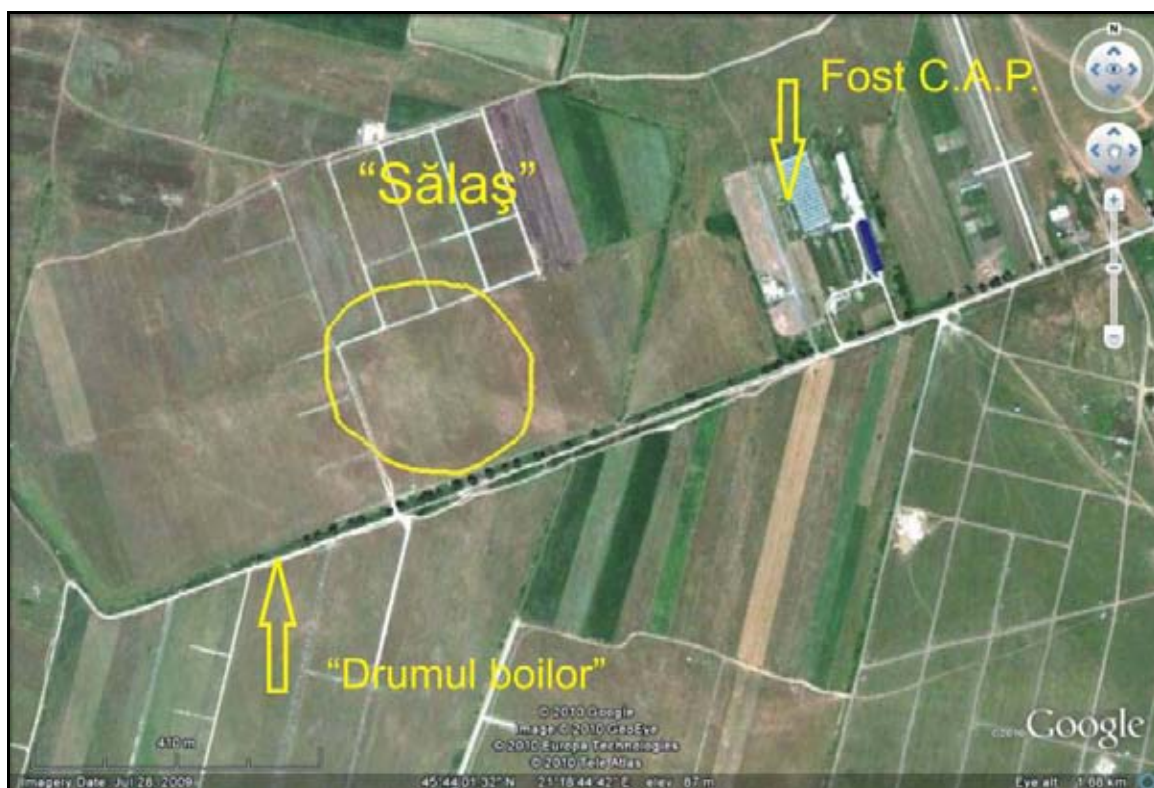
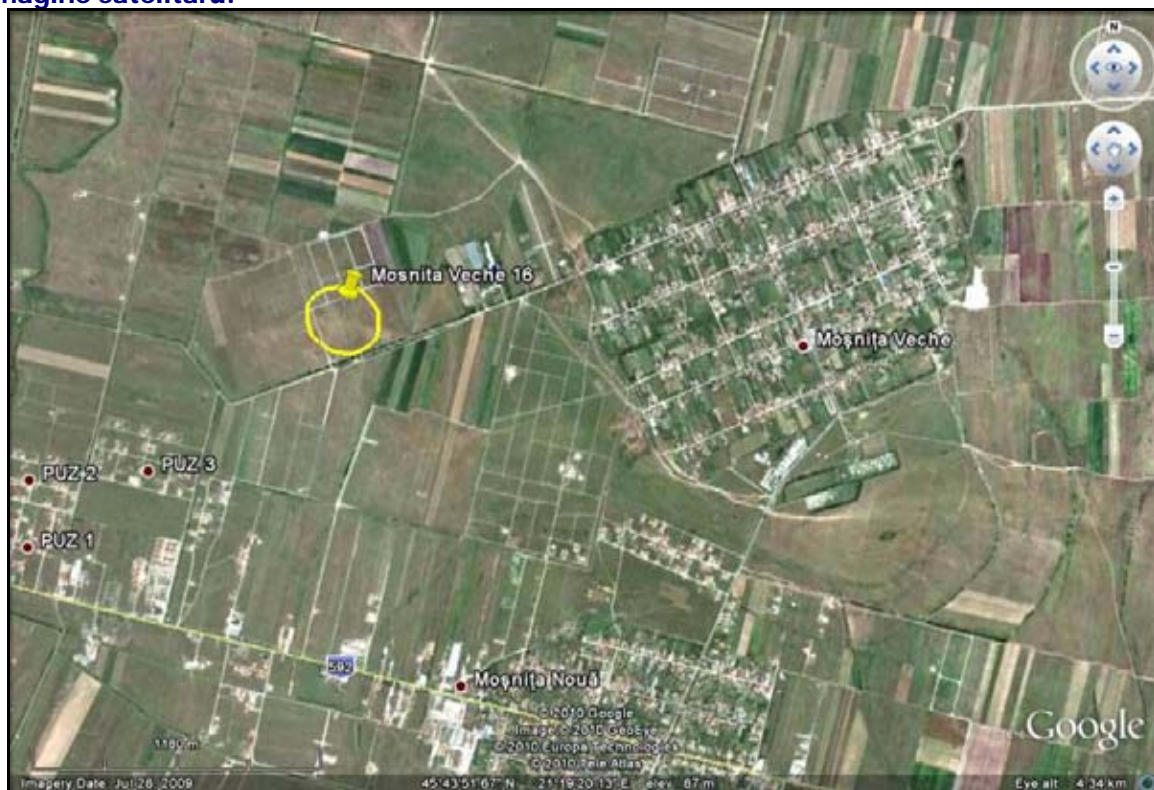
g. coordonate GPS: 45 44 04 N 21 18 34 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212999; 477162.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

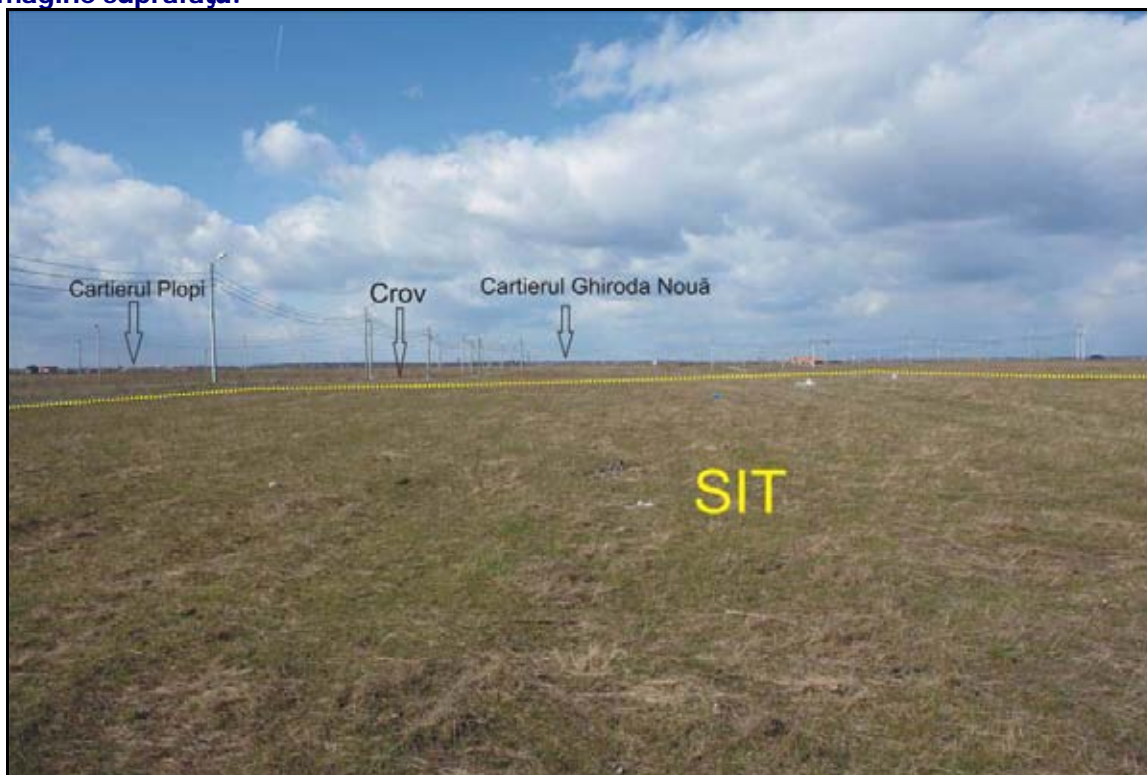

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 16 vedere spre N, spre cartierul Ghiroda Nouă

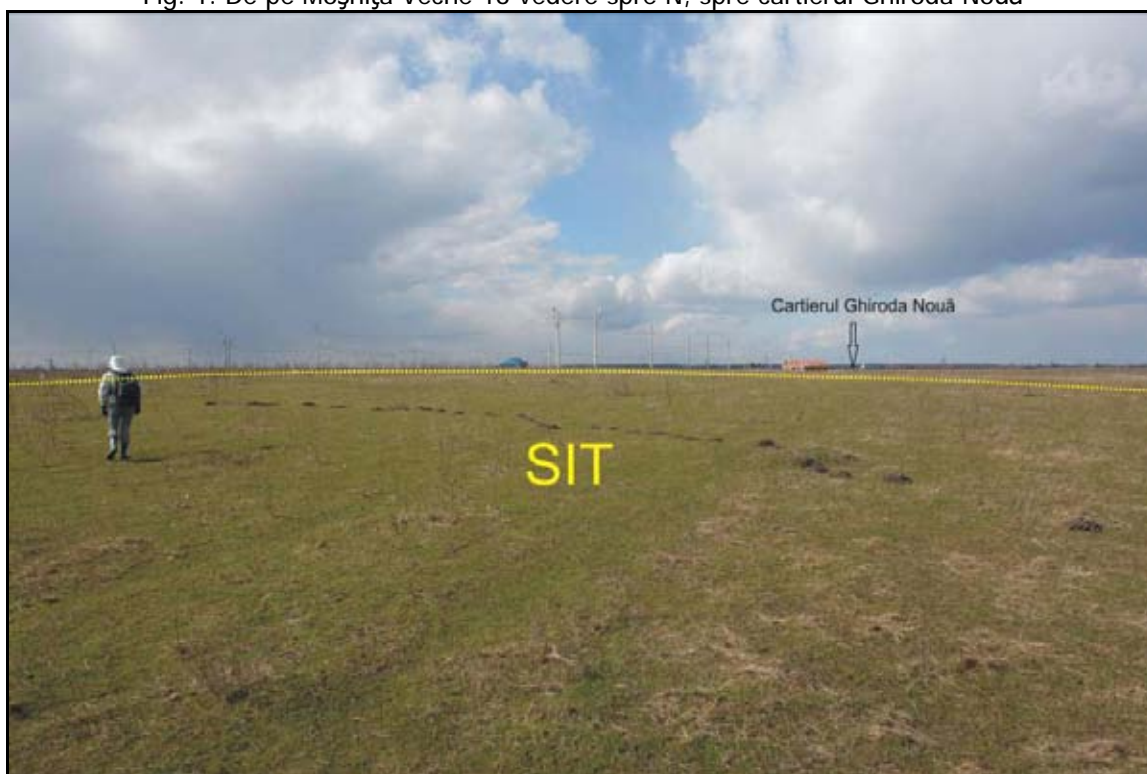

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 16 vedere spre N (detaliu)

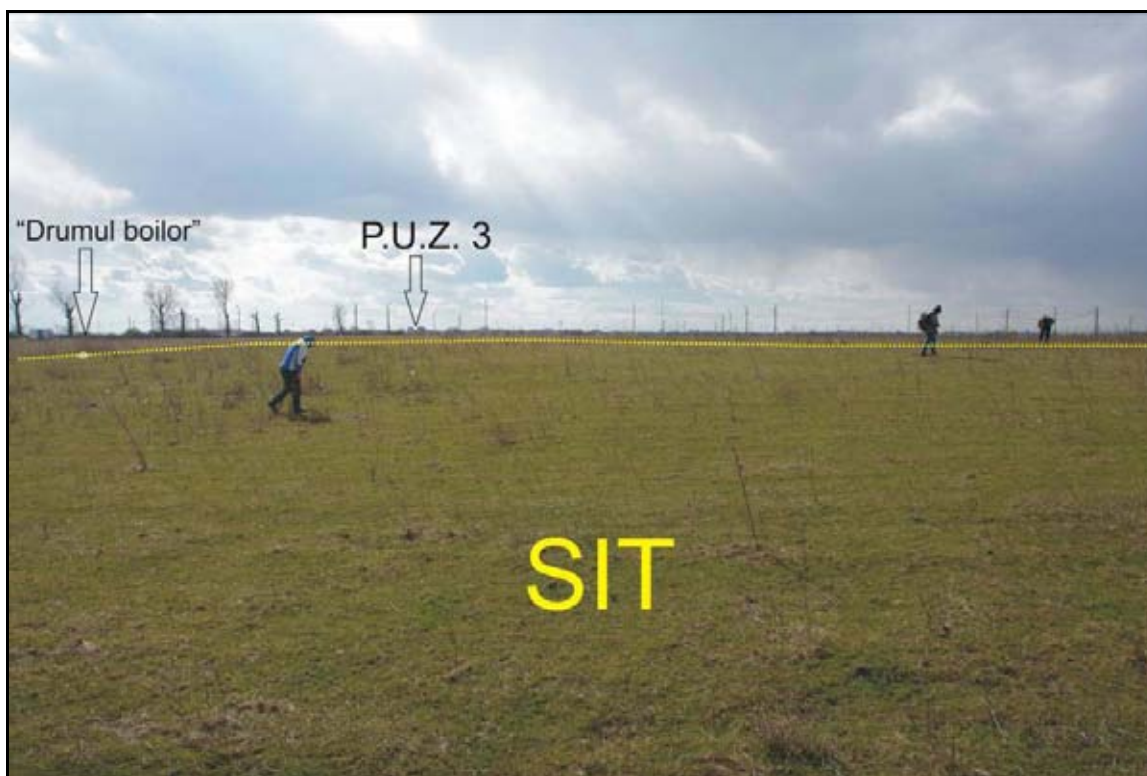

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 16 vedere spre SV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie nedefinibil; neolitic; epoca bronzului; Hallstatt; epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d. Hr.); epoca secolelor II-IV; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui deosebit de bogat material arheologic, databil din neolitic și până la începutul sec. XVIII. Chiar și în condițiile în care suprafața obiectivului este actualmente pârlogită și cu vizibilitate la sol obturată de vegetație, se constată existența unui obiectiv arheologic deosebit de important. Acesta, alături de obiectivul Moșnița Veche 17, sunt printre cele mai bogate în artefacte obiective arheologice multistratificate investigate de noi pe teritoriul Banatului de Câmpie, impunând includerea sa în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Secțiunea Arheologie.

Ceramica neolitică constă în doar câteva fragmente imposibil de încadrat cultural având în vedere fragmentarea accentuată a materialului. Unele fragmente ceramice pot fi atribuite, cu rezerve, epocii bronzului.

Secolele I î. Hr.-I d. Hr. sunt reprezentate de câteva fragmente ceramice lucrate atât cu mâna cât și la roată. Cele lucrate la roată sunt realizate dintr-o pastă cenușie cu diverse nuanțe, iar cea lucrată la mână fiind realizată dintr-o pastă cu multe impurități. Ornamentica fragmentelor ceramice dacice este săracă, remarcând însă prezența unui decor interesant constituit de doi brăduți realizați prin ștampilare în pasta unui vas cenușiu, lucrat la roată.

Materialul atribuit perioadei secolelor II-IV d.Hr. este unul bogat predominând net ceramica lucrată cu roata, de culoare gri-cenușie și cenușie cu nuanțe maronii. Ceramica medieval dezvoltată este reprezentată statistic de o cantitate redusă de fragmente ceramice, acestea neprezentând ornament. Ceramica medieval târzie este reprezentată de sporadice fragmente ceramice, din pastă caolinată și pastă de culoare albicioasă, în principal, unele dintre fragmente prezentând urme de pictură. Pe lângă materialul descris mai sus s-au recoltat și fragmente de chirpici, fragmente litice și de zgură de fier. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (80); fragmente ceramice tipice nedesenate (22); fragmente ceramice atipice (197); fragmente tuf vulcanic (7); fragmente

osteologice (2); fragmente așchii de silex (1); fragmente de mică (1); fragmente gresie (2); fragmente chirpic (10); fragmente zgură de fier (3).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. materiale aparținând preistoriei, nedefinibile cronologic și cultural:

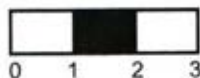

Foto Moșnița Veche 16_4 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: șamotă, pietricele și nisip fin micaceu.

Ornamente: buton ovoidal fragmentat, decorat în partea superioară cu linie incizată în zig-zag.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_4 b

Desen Moșnița Veche 16_4

Foto Moșnița Veche 16_20 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun cenușie pe ambele părți ale vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu șamotă în cantități semnificative.

Ornamente: neornamentat.

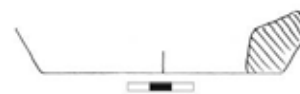
Datare: preistoric nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_20 b

Desen Moșnița Veche 16_20

Foto Moșnița Veche 16_27 a

Foto Moșnița Veche 16_27 b

Desen Moșnița Veche 16_27

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 31 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare brună pe ambele părți ale vasului, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistoric.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

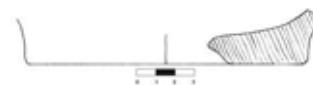
Analogii: starea puternic fragmentară și lipsa ornamentelor nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_39 a

Foto Moșnița Veche 16_39 b

Desen Moșnița Veche 16_39

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg în preistorie.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

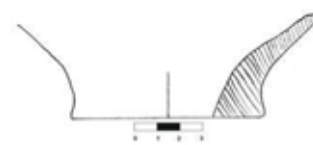
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_40 a

Foto Moșnița Veche 16_40 b

Desen Moșnița Veche 16_40

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg în preistorie.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

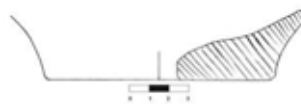
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_43 a

Foto Moșnița Veche 16_43 b

Desen Moșnița Veche 16_43

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg în preistorie.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

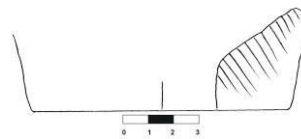
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_44 a

Foto Moșnița Veche 16_44 b

Desen Moșnița Veche 16_44

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele și cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg în preistorie.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_51 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: ornament plastic cu rol funcțional, apucătoare, aplicată pe buza vasului.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg în preistorie.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

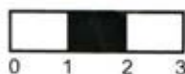

Foto Moșnița Veche 16_51 b

Desen Moșnița Veche 16_51

Foto Moșnița Veche 16_61 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_61 b

Desen Moșnița Veche 16_61

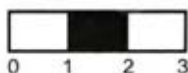

Foto Moșnița Veche 16_64 a

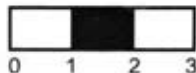

Foto Moșnița Veche 16_64 b

Desen Moșnița Veche 16_64

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,4 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip brun roșiatic pe partea exterioară a vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

b. materiale aparținând epocii neolitice:

Foto Moșnița Veche 16_10 a

Foto Moșnița Veche 16_10 b

Desen Moșnița Veche 16_10

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 19 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă și pleavă în cantități reduse.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 16_21 a

Foto Moșnița Veche 16_21 b

Desen Moșnița Veche 16_21

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip și șamotă în cantități foarte mari, fapt ce generează o porozitate accentuată.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

culturale.

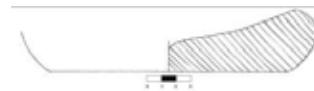
Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 16_46 a

Foto Moșnița Veche 16_46 b

Desen Moșnița Veche 16_46

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg în preistorie (Neolitic ?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 16_54 a

Foto Moșnița Veche 16_54 b

Desen Moșnița Veche 16_54

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 1,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip maroniu pe partea interioară.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație mare și pietricele.

Ornamente: ornamentat cu buton de prindere de formă ovală.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg în neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 16_62 a

Foto Moșnița Veche 16_62 b

Desen Moșnița Veche 16_62

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip cafeniu pe partea exterioară a vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu de granulație fină și măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuii culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

c. materiale aparținând epocii bronzului:

Foto Moșnița Veche 16_19 a

Foto Moșnița Veche 16_19 b

Desen Moșnița Veche 16_19

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 8,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe partea exterioară a vasului slip de culoare brună, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină, șamotă și pietricele în cantități reduse.

Ornamente: ornament realizat cu „măturica” (*Besenstich*).

Datare: cu rezervele de rigoare încadrăm fragmentul în epoca bronzului, menționând totodată faptul că decorul executat cu „măturica” este specific epocii timpurii a bronzului, păstrându-se până în bronzul mijlociu.

Atribuire culturală: -

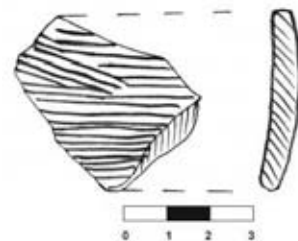
Analogii: Gornea – „Vonderac”¹, Cornești – „Cornet”², etc.

Foto Moșnița Veche 16_30 a

Foto Moșnița Veche 16_30 b

Desen Moșnița Veche 16_30

¹ M. Gumă, *Epoca bronzului în Banat. Orizonturi cronologice și manifestări culturale. The Bronze Age in Banat. Chronological Levels and Cultural Entities.*, Timișoara, 1997, pl. XIV, 4; Gh. Lazarovici, C. Săcărin, *Epoca bronzului în Clisura Dunării*, în *Banatica*, 5, p. 92, fig. 2/ 9.

² Fl. Gogăltan, *The Southern Border of the Otomani Culture*, în *Studia Archaeologica*, 5, Szeged, 1999, fig. 9, 12; Idem, *Bronzul mijlociu în Banat. Opinii privind grupul cultural Cornești – „Crvenka”*, în P. Rogozea, V. Cedică (ed.), *Festschrift für Florin Medeleț. Zum 60. Geburtstag*, Timișoara, 2004, p. 88.

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0.7 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: decor realizat cu pieptenul (*Kammstrich*)

Datare: epoca bronzului

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiți culturale.

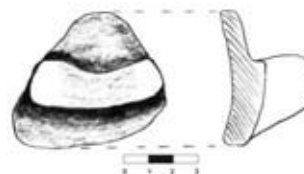
Analogii: Diniaș – „Gomilă”³, Timișoara – „Fratelia”⁴.

Foto Moșnița Veche 16_55 a

Foto Moșnița Veche 16_55 b

Desen Moșnița Veche 16_55

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: șamotă.

Ornamente: prezintă ornamente plastice cu rol funcțional, buton masiv de formă ovoidală cu două proeminențe.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg în epoca bronzului.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiți culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

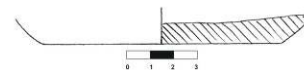
d. materiale aparținând epocii hallstattiene:

Foto Moșnița Veche 16_35 a

Foto Moșnița Veche 16_35 b

Desen Moșnița Veche 16_35

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 10 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu fin.

³ Fl. Gogâltan, *op.cit.*, p.149, pl. XIII/2, 4.

⁴ Al. Szentmiklósi, *Așezările culturii Cruci-Belegiș în Banat*, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia, 2009, (teză de doctorat, *mms.*), Pl.L X/4, CXIV-CXVII.

Ornamente: neornamentat.

Datare: incertă, probabil Hallstat.

Atribuire culturală: cu rezerve, cultura Basarabi.

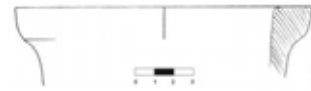
Analogii: starea fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 16_52 a

Foto Moșnița Veche 16_52 b

Desen Moșnița Veche 16_52

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată și ușor lățită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: cultura Basarabi.

Analogii: vase prezentând buză de acest tip sunt frecvent întâlnite în cadrul culturii Basarabi (vezi de ex. la Remetea Mare – „Gomila lui Gabor”⁵, Berzasca – „Ogașul Odului”⁶, etc.).

Foto Moșnița Veche 16_53 a

Foto Moșnița Veche 16_53 b

Desen Moșnița Veche 16_53

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui bol (?).

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 27 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat (?).

Atribuire culturală: cultura Basarabi (?).

Analogii: boluri cu o morfologie a buzei similară, ornamentate sau neornamentate, se întâlnesc în mediul Basarabi (vezi de ex. la Moldova Veche – „Ostrov Groblia”⁷, Berzasca – „Ogașul Odului”⁸, etc.).

⁵ M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl. CIV/9.

⁶ *Ibidem*, pl. LXXII/2.

⁷ *Ibidem*, pl. XCVI/8.

⁸ *Ibidem*, pl. LXXV/4.

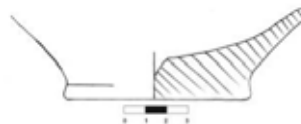
e. materiale aparținând regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d. Hr.):

Foto Moșnița Veche 16_12 a

Foto Moșnița Veche 16_12 b

Desen Moșnița Veche 16_12

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,7 cm.

Tehnică: lucrat la roata.

Slip: prezintă un slip cenușiu pe partea exterioară a vasului, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele I î.Hr.- I d. Hr. sau secolele II-IV d. Hr. (asemănările tehnologice și tipologice specifice celor două perioade mai sus menționate nu ne permit o încadrare cronologică acurată).

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

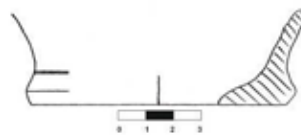
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului. Ar putea să aparțină unei căni.

Foto Moșnița Veche 16_13 a

Foto Moșnița Veche 16_13 b

Desen Moșnița Veche 16_13

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare negricioasă pe partea exterioară a vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și șamotă în cantități reduse.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. I î.Hr – I d. Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului. Ar putea aparține unei căni.

Foto Moșnița Veche 16_15 a

Foto Moșnița Veche 16_15 b

Desen Moșnița Veche 16_15

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 17 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe partea exterioară a vasului un slip de culoare negricioasă.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolul I î.Hr. - I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

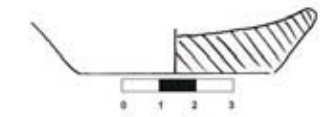
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 16_17 a

Foto Moșnița Veche 16_17 b

Desen Moșnița Veche 16_17

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe partea exterioară a vasului un slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil sec. I î.Hr – I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 16_24 a

Foto Moșnița Veche 16_24 b

Desen Moșnița Veche 16_24

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas – borcan.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe ambele părți ale vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele în cantități mari și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele I î.Hr. – I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: vase borcan de acest tip sunt extrem de frecvent în cadrul ceramicii dacice din epoca regatului (vezi la Pecica- „Șanțul Mare”⁹, Stenca Liubcovei¹⁰, Unip – „Dealul Cetățuica”¹¹, etc.)

Foto Moșnița Veche 16_31 a

Foto Moșnița Veche 16_31 b

Desen Moșnița Veche 16_31

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip, concrețiuni feruginoase și șamotă.

Ornamente: buton rotund aplatizat.

Datare: secolele I î.Hr – I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: butonii rotunzi, aplatizați, apar foarte frecvent în cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, în toate așezările cunoscute, motiv pentru care considerăm că nu mai este necesar să mai facem trimiteri detaliate.

Foto Moșnița Veche 16_32 a

Foto Moșnița Veche 16_32 b

Desen Moșnița Veche 16_32

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe partea exterioară un slip cenușiu puternic corodat, iar pe partea interioară un slip cenușiu cu nuanțe maronii.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: o linie incizată fină, prost păstrată din cauza ruperii vasului; se observă două ornamente

⁹ I.H. Crișan, *Ziridava*, Arad, 1978, pl. 7/2, pl.13/13, etc.

¹⁰ M. Gumă M., *Cercetări arheologice pe Stenca Liubcovei (județul Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 4, 1977, pl.XV/2.

¹¹ Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la L. Bolcu, *Șantierul arheologic Unip "Dealul Cetățuica". Rezultatele preliminare ale campaniilor 2007-2010*, (teză de disertație, mss.), Universitatea de Vest Timișoara, 2011, passim.

realizate prin ștampilare ce redau stilizat un motiv fitomorf, reprezentat de un brăduț. Decorul păstrat mai prost redă doar o jumătate a acestuia, fiind dispus orizontal, celălalt păstrat integral are o dispunere verticală.

Date: secolele I î.Hr. – I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

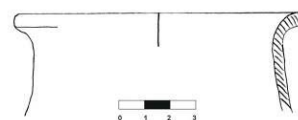
Analogii: faptul că forma vasului nu poate fi reconstituită îngreunează foarte mult orice fel de interpretare. Ornamentul, după dimensiuni și aspect, pare a fi o „ștampilă” anepigrafică locală, existând în acest sens un număr semnificativ de analogii, atât în zone mai apropiate¹² cât și în alte areale ale Daciei pre-romane¹³.

Foto Moșnița Veche 16_70 a

Foto Moșnița Veche 16_70 b

Desen Moșnița Veche 16_70

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas borcan.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: șamotă și nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele I î. Hr. – I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

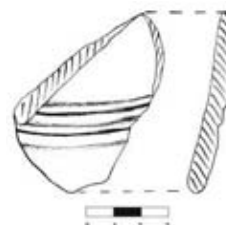
Analogii: vase borcan de acest tip sunt nelipsite din cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, ele fiind prezente, practic, în toate așezările (analogii în zonă la Pecica- „Șanțul Mare”¹⁴, Divici¹⁵, Unip – „Dealul Cetățuica”¹⁶, etc.).

Foto Moșnița Veche 16_79 a

Foto Moșnița Veche 16_79 b

Desen Moșnița Veche 16_79

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: 1 cm.

Tehnică: posibil lucrat la roată.

Slip: prezintă slip brun negricios pe partea exterioră a vasului.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă în cantitate mare.

Ornamente: bandă compusă două linii dispuse paralel, incizate cu un instrument bont.

Date: secolele I î.Hr – I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

¹² L. Mărghit, *Vestigii dacice de pe cursul mijlociu al Mureșului*, în *Sargetia*, 7, 1970, pl. II/f.

¹³ D. Măndescu, *Cetățeni – Stațiunea geto-dacică de pe valea Dâmboviței superioare*, Brăila, 2006, pl. 16/1-9.

¹⁴ I.H. Crișan, *op.cit.*, pl.6,7,8, etc.

¹⁵ M. Gumă, S.A. Luca, C. Săcărin, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice efectuate în cetatea dacică de la Divici între anii 1985-1987*, în *Banatica*, 9, 1987, pl. IV, VI.

¹⁶ L. Bolcu, *op.cit.*

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment. Ornamente de acest gen sunt extrem de frecvent întâlnite în cadrul ceramicii epocii regatului dac și socotim că nu mai este cazul să oferim trimiteri detaliate.

f. materiale aparținând perioadei sec. II-IV:

Foto Moșnița Veche 16_1 a

Foto Moșnița Veche 16_1 b

Desen Moșnița Veche 16_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund inelar.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

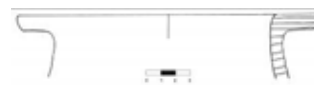
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_2 a

Foto Moșnița Veche 16_2 b

Desen Moșnița Veche 16_2

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată, puternic îngroșată și lătită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie, pietricele și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Săliște”¹⁷, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”¹⁸, etc.).

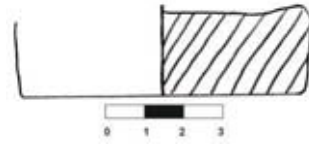
¹⁷ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște" (jud. Caraș Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 7/5, fig. 16/1.

Foto Moșnița Veche 16_3 a

Foto Moșnița Veche 16_3 b

Desen Moșnița Veche 16_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 7, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip fin de culoare cenușie pe exterior, puternic corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu, sporadică șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

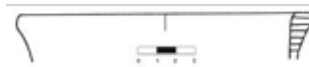
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_6 a

Foto Moșnița Veche 16_6 b

Desen Moșnița Veche 16_6

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip lustruit de culoare cenușiu-închisă pe interior și exterior, parțial degradat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: boluri prezentând o buză cu astfel de morfologie sunt extrem de frecvent întâlnite în cultura materială a sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașicrai”¹⁹, Grădinari – „Seliște”²⁰, etc.).

¹⁸ O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul „Vinograda-Vlașicrai” (județul Caraș - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 13/1.

¹⁹ Idem, fig. 9/6, fig. 12/9.

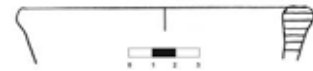
²⁰ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - „Săliște” (jud. Caraș Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 9/2,3,4, fig.10/5.

Foto Moșnița Veche 16_7 a

Foto Moșnița Veche 16_7 b

Desen Moșnița Veche 16_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip lustruit de culoare cenușiu-închisă pe interior și exterior, parțial degradat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

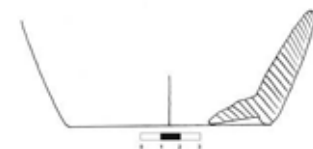
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_6.

Foto Moșnița Veche 16_9 a

Foto Moșnița Veche 16_9 b

Desen Moșnița Veche 16_9

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund inelar.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă „coaste” pe interior.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe partea exterioară a vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

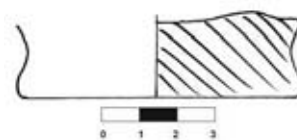
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_11 a

Foto Moșnița Veche 16_11 b

Desen Moșnița Veche 16_11

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe partea exterioară a vasului un slip de culoare cenușie, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_14 a

Foto Moșnița Veche 16_14 b

Desen Moșnița Veche 16_14

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip lustruit, de culoare cenușie, puternic corodat, prezent pe ambele părți ale vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_23 a

Foto Moșnița Veche 16_23 b

Desen Moșnița Veche 16_23

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip lustruit pe ambele părți ale vasului, de culoare brun-cenușie, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: analogiile pentru acest tip de buze sunt foarte numeroase în cadrul descoperirilor de secol II-IV d.Hr. din Banat (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”²¹, Lenauheim²², etc.).

Foto Moșnița Veche 16_25 a

Foto Moșnița Veche 16_25 b

Desen Moșnița Veche 16_25

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20,8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți ale vasului slip de culoare cenușie, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

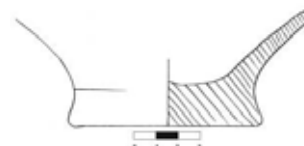
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_6.

Foto Moșnița Veche 16_33 a

Foto Moșnița Veche 16_33 b

Desen Moșnița Veche 16_33

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund inelar.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă un slip de culoare cenușie pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

²¹ O. Bozu, *op.cit.*, fig.8/7, 10/4, etc.

²² A. Bejan, *Complexul ceramic de la Lenauheim (jud. Timiș) din sec. IV e.n.*, în *Banatica*, 2, 1973, fig.2/3.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

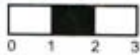
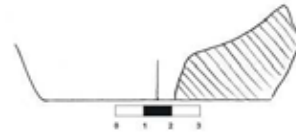

Foto Moșnița Veche 16_34 a

Foto Moșnița Veche 16_34 b

Desen Moșnița Veche 16_34

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe exterior.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

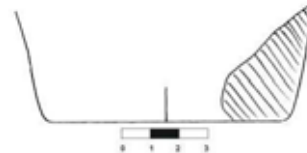
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_47 a

Foto Moșnița Veche 16_47 b

Desen Moșnița Veche 16_47

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip lustruit, de culoare cenușie aplicat pe partea exterioară.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_48 a

Foto Moșnița Veche 16_48 b

Desen Moșnița Veche 16_48

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, puternic îngroșată și lățită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

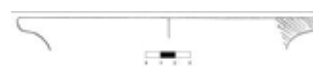
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_2.

Foto Moșnița Veche 16_49 a

Foto Moșnița Veche 16_49 b

Desen Moșnița Veche 16_49

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, puternic îngroșată și lățită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

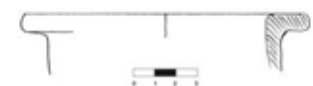
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_2.

Moșnița Veche 16_50 a

Foto Moșnița Veche 16_50 b

Desen Moșnița Veche 16_50

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, puternic îngroșată și lățită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_2.

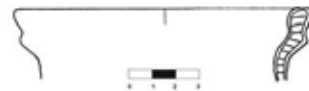
g. materiale aparținând epocii medieval dezvoltate (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 16_5 a

Foto Moșnița Veche 16_5 b

Desen Moșnița Veche 16_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

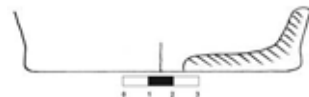
Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița²³, Timișoara – „Piața 700”²⁴, etc.

Foto Moșnița Veche 16_18 a

Foto Moșnița Veche 16_18 b

Desen Moșnița Veche 16_18

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

²³ F. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

²⁴ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Foto Moșnița Veche 16_22 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte, prezintă nișă pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

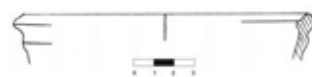
Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_5.

Foto Moșnița Veche 16_22 b

Desen Moșnița Veche 16_22

Foto Moșnița Veche 16_29 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0.8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe pe partea interioară a vasului un slip de culoare cărămidie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: prezintă o linie incizată realizată cu un instrument bont și urme foarte slabe de pictură de culoare verde-maroniu.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu numeroase analogii la Timișoara – „Piața 700”²⁵, Timișoara – „Castelul Huniade”²⁶, Dumbrăvița²⁷, etc.

Foto Moșnița Veche 16_29 b

Desen Moșnița Veche 16_29

²⁵ Z. Kopeczny, *op.cit.*, fig. 64/1,7.

²⁶ A. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului*, S.N., nr. XIV, 2, 2006, fig. 12/1,2,3.

²⁷ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXXIX/3, Pl. LXXXII/7,8, etc.

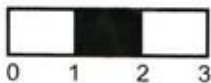

Foto Moșnița Veche 16_41 a

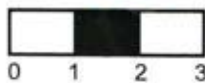
Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 8 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata.**Ardere:** ardere slab oxidantă.**Degresant:** nisip micaceu cu granulație fină.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** secolele XIV-XVI.**Atribuire culturală:** epocă medieval dezvoltată.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_41 b

Desen Moșnița Veche 16_41

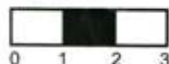

Foto Moșnița Veche 16_45 a

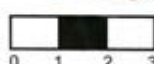
Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 9 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata.**Ardere:** reducătoare.**Degresant:** nisip cu granulație fină.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** secolele XIV-XVI.**Atribuire culturală:** epocă medieval dezvoltată.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_45 b

Desen Moșnița Veche 16_45

Foto Moșnița Veche 16_58 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 10,2 cm.

Foto Moșnița Veche 16_58 b

Desen Moșnița Veche 16_58

Tehnică: lucrat la roată, prezintă „coaste” slab profilate pe interior.

Slip: prezintă slip de culoare brun-cafenie pe ambele părți ale vasului, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

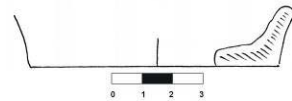
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_63 a

Foto Moșnița Veche 16_63 b

Desen Moșnița Veche 16_63

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_65 a

Foto Moșnița Veche 16_65 b

Desen Moșnița Veche 16_65

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

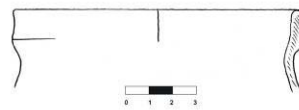
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_5.

Foto Moșnița Veche 16_66 a

Foto Moșnița Veche 16_66 b

Desen Moșnița Veche 16_66

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_5.

Foto Moșnița Veche 16_67 a

Foto Moșnița Veche 16_67 b

Desen Moșnița Veche 16_67

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr și nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_5.

Foto Moșnița Veche 16_68 a

Foto Moșnița Veche 16_68 b

Desen Moșnița Veche 16_68

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată bilateral, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr și nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

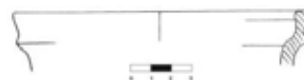
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_5.

Foto Moșnița Veche 16_71 a

Foto Moșnița Veche 16_71 b

Desen Moșnița Veche 16_71

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr și nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: buze de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica medieval dezvoltată de pe teritoriul Banatului de Câmpie, vezi analogii la Dumbrăvița²⁸, Timișoara – „Castelul Huniade”²⁹, etc.

Foto Moșnița Veche 16_72 a

Foto Moșnița Veche 16_72 b

Desen Moșnița Veche 16_72

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr și nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_5.

²⁸ *Ibidem*, pl. LXI/1, etc.

²⁹ A. Rădulescu, *op.cit.*, fig. 11/5.

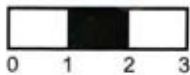

Foto Moșnița Veche 16_73 a

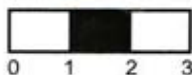

Foto Moșnița Veche 16_73 b

Desen Moșnița Veche 16_73

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr și nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_71.

Foto Moșnița Veche 16_74 a

Foto Moșnița Veche 16_74 b

Desen Moșnița Veche 16_74

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr și nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 16_5.

Foto Moșnița Veche 16_77 a

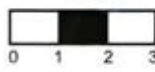
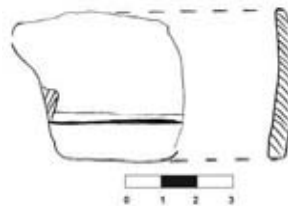

Foto Moșnița Veche 16_77 b

Desen Moșnița Veche 16_77

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: linie simplă incizată cu un instrument bont, dispusă orizontal.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

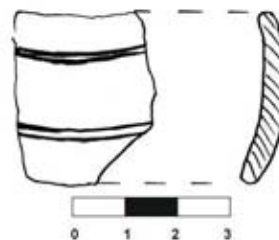
Analogii: Vezi *supra*, Moșnița Veche 16_29.

Foto Moșnița Veche 16_78 a

Foto Moșnița Veche 16_78 b

Desen Moșnița Veche 16_78

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: 0,4 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: două linii simple incizate cu un instrument bont, dispuse orizontal.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: Vezi *supra*, Moșnița Veche 16_29.

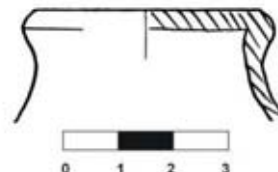
h. materiale aparținând epocii medieval târzii (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 16_16 a

Foto Moșnița Veche 16_16 b

Desen Moșnița Veche 16_16

Tip: fragment, buton de capac.

Dimensiuni: diametrul: 4,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată, din caolin.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epocă medieval târzie.

Analogii: piese similare sunt frecvent întâlnite în ceramica medieval-târzie din spațiul bănățean, vezi analogii la Timișoara – „Piața 700”³⁰, etc.

³⁰Z. Kopeczny, *op.cit.*, fig. 71/4, etc.

Foto Moșnița Veche 16_28 a

Foto Moșnița Veche 16_28 b

Desen Moșnița Veche 16_28

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în secțiune alungită.

Dimensiuni: grosimea: 0.8 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: prezintă pictură de culoare brun închisă.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

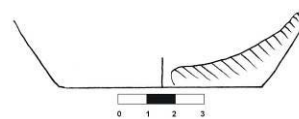
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_36 a

Foto Moșnița Veche 16_36 b

Desen Moșnița Veche 16_36

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului.

Smalt: prezintă smalt pe interior.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: Ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

g. piese arheologice neîcadabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 16_56 a

Foto Moșnița Veche 16_56 b

Desen Moșnița Veche 16_56

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,3 cm.

Tehnică: nu se poate preciza.

Slip: prezintă slip cărămiziu pe partea interioară, bine păstrat, și brun pe partea exterioară, acesta fiind corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_57 a

Foto Moșnița Veche 16_57 b

Desen Moșnița Veche 16_57

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund inelar.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,2 cm

Tehnică: nu se poate preciza tehnica de realizare.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie la interiorul vasului și pe partea exterioară un slip de culoare brun-cafenie puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 16_69 a

Foto Moșnița Veche 16_69 b

Desen Moșnița Veche 16_69

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip brun cafeniu pe ambele părți ale vasului, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

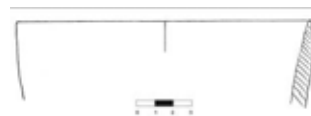
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 16_76 a

Foto Moșnița Veche 16_76 b

Desen Moșnița Veche 16_76

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip cafeniu deschis pe ambele părți ale vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

V. Data perieghetă:

15.03.2010.

VI. Autor perieghetă:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Stăvilă, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă, O. Borlea, E. Pîrpiliță, A. Gogoșanu

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă în data de 15.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălaș NV”.

b. reper localizare: situl se află la 2,2 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă, la 2,2 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche și la 390 m NNV de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 1 km E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul ocupă extremitatea de NV a marelui grind amplasat în zona „Sălaș” și se prezintă sub forma unui întins platou care domină cu cca. 3 m arealul din jur. Pe latura de N terenul prezintă o pantă destul de accentuată spre talvegul unui meandru fosil, bine profilat în teren și care acumulează apă atunci când nivelul freaticului este ridicat. Extremitatea estică este dată de crovul de tasare, în jurul căruia s-au dezvoltat și obiectivele precedente, Moșnița Veche 15 și 16. De asemenea, se poate constata că suprafața platoului pe care este amplasat obiectivul arheologic prezintă o ușoară coborâre de la E spre V, înspre zonele joase și străbătute de numeroase meandre fosile, dezvoltate în versantul stâng al Pârâului Șubuleasa. Pe întreaga suprafață de peste 20 de ha a sitului, pigmentația solului este brun-cenușie, iar în teren sunt vizibile cantități apreciabile de artefacte, chiar dacă terenul este pârlogit și vizibilitatea la sol este obturată de vegetația ierboasă.

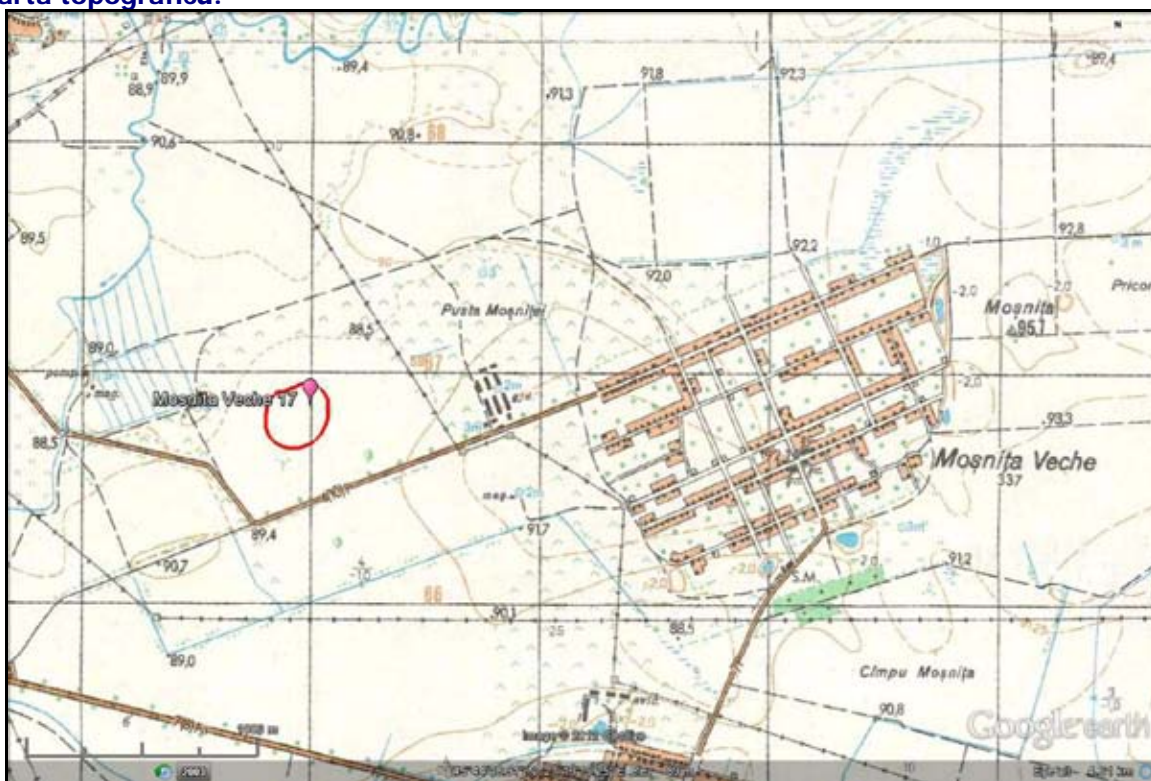
e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafață sit: cca. 20 ha.

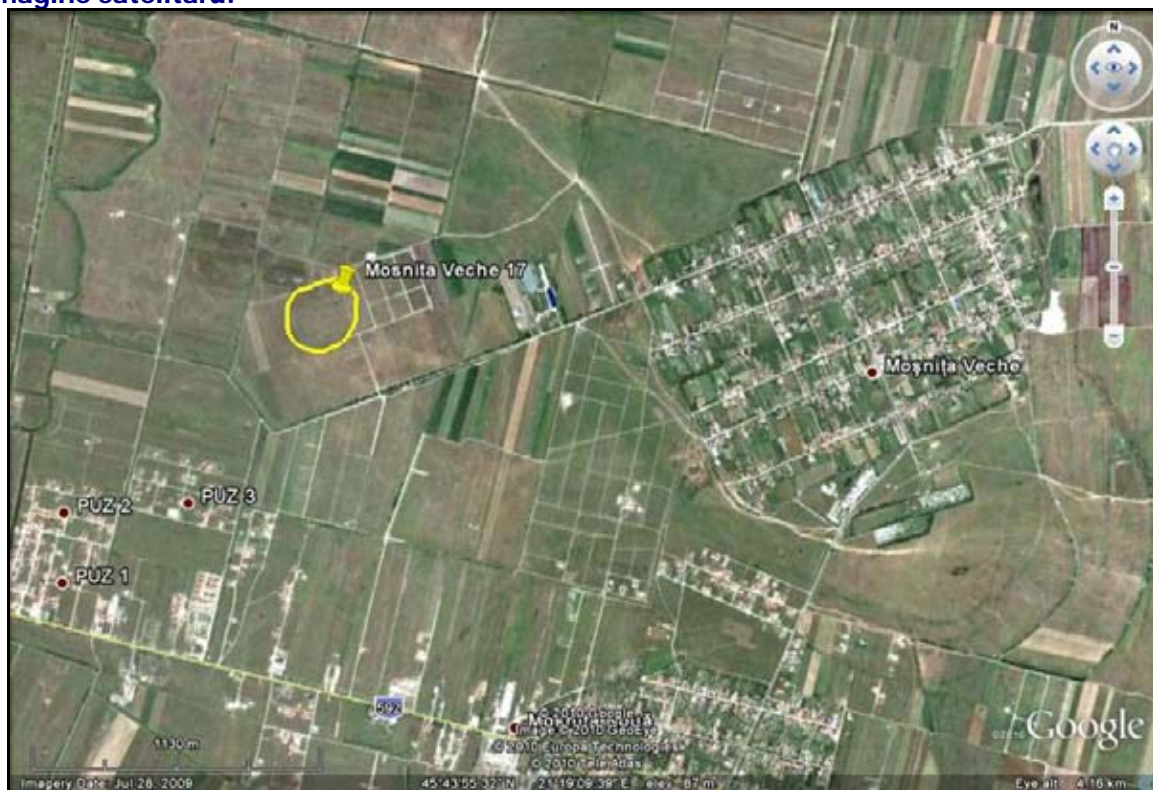
g. coordonate GPS: 45 44 06 N 21 18 21 E, 88,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212721; 477237.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

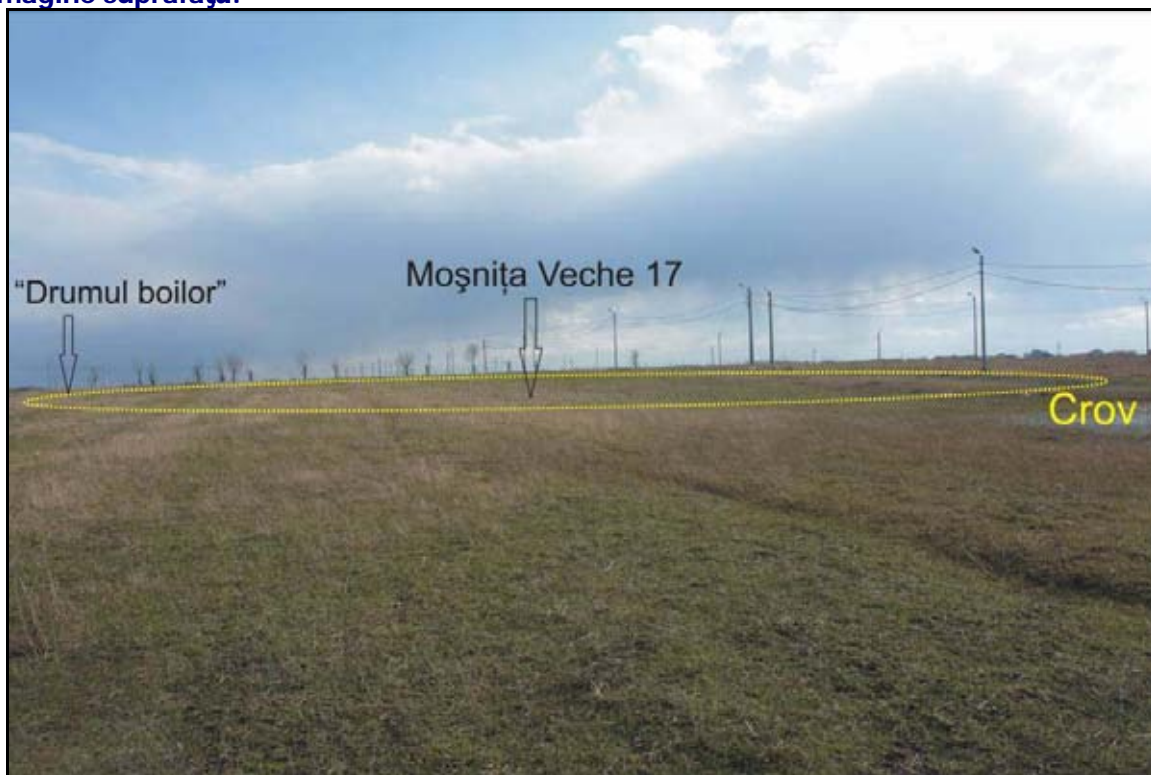

Fig. 1. Moșnița Veche 17 văzută dinspre N

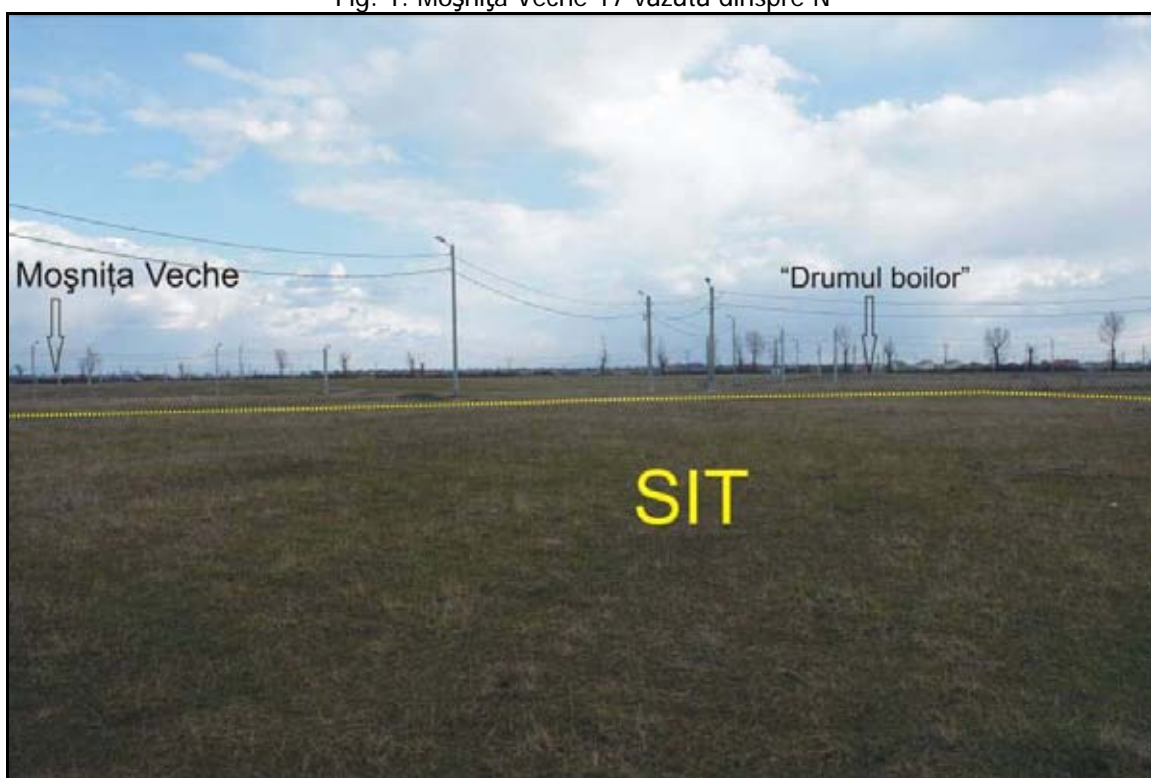

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 17 vedere spre SSV

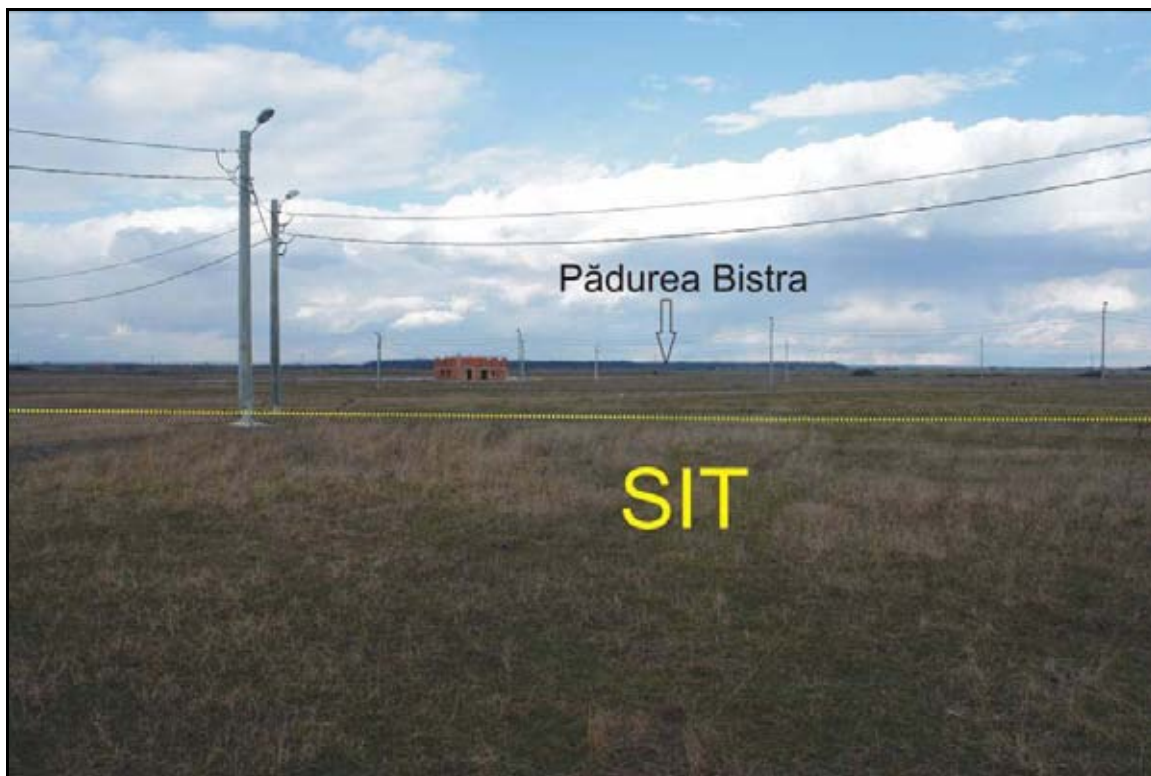

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 17 vedere spre NE, spre Pădurea Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: date neprecizabilă; epoca bronzului (culturile Vatina și Cruceni – Belegiș); Hallstatt (culturile Gava și Basarabi); epoca regatului dac (sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.); sec. II-IV d.Hr.; epoca medieval timpurie (sec. X-XIII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XV); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența la suprafața solului a unor cantități impresionante de artefacte arheologice, răspândite pe o suprafață de peste 20 ha, ceea ce face din Moșnița Veche 17 unul din cele mai importante așezări multistratificate investigate de noi pe teritoriul Banatului de Câmpie. Artefactele se datează din epoca bronzului și până la începutul sec. XVIII, dar ponderea cea mai importantă este furnizată de fragmentele ceramice din epoca bronzului, sec. II-IV d.Hr. și epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI), celelalte perioade fiind dovedite prin sporadice fragmente ceramice. Observațiile efectuate în teren impun constatarea că obiectivul ar trebui inclus, dată fiind importanța sa, în Lista Monumentelor Istorice a Județului Timiș. Secțiunea Arheologie, ținând cont și de faptul că suprafața obiectivului este deja parcelată și inclusă în proiectele de dezvoltare imobiliară a unui cartier rezidențial.

Un număr foarte mare de fragmente ceramice salvate poate fi atribuit preistoriei, dar starea lor fragmentară nu permite efectuarea unor încadrări culturale. La fel de problematică este datarea unor fragmente de vas, din pastă cu mult nisip și ardere predominant reducătoare, destul de numeroase, ceramică similară întâlnindu-se în mai multe perioade istorice și preistorice.

Ceramica de epoca bronzului este destul de numeroasă și constă în fragmente ceramice, în cea mai mare parte atipice. Predomină net specia ceramicii grosiere. Pe baza ornamentelor, ar putea fi definite larg două orizonturi cronologice: unul aparținând bronzului mijlociu (cultura Vatina) și un altul aparținând perioadei târzii a epocii bronzului (cultura Cruceni – Belegiș). Prezența orizontului mijlociu a putut fi stabilită pe baza fragmentelor ceramice, decorate cu ornamente specifice (vezi *supra*, comentariile generale din cadrul *Capitolului III*) constând din linii paralele incizate (tipică decorului *Kammstrich*) ce

redau o metopă, un fragment ceramic ce redă o ghirlandă/arcadă cu spațiul exterior hașurat¹ și a unui fragment ornamentat cu proeminență și caneluri, asociate unor impresii digitale. Culturii Cruceni – Belegiș ar putea să îi fie atribuite o serie de fragmente ceramice ornamentate cu linii paralele orizontale realizate cu „șnurul”.

Epoca hallstattiană este reprezentată de un număr mai restrâns de fragmente ceramice, din rândul cărora remarcăm prezența unor fragmente vaselor de tip „urnă” și a străchinilor specifice perioadei. Prezența unui fragment aparținând unui vas de tip urnă, lustruit, cu două proeminențe ar putea indica un orizont de tip Gava, iar ornamentele în zig-zag incizate pe unele buze de vas pot constitui un indiciu cu privire la prezența în acest punct a purtătorilor culturii Basarabi.

Ceramica databilă în epoca regatului dac este reprezentată de un număr relativ redus de materiale, majoritatea atipice, lucrate cu mâna și la roată. Fragmentele ceramice lucrate cu roata sunt în general din pastă cenușie, cu aspect „cretos”. Pot fi reconstituite cert următoarele forme: fructiera și vasul borcan.

Perioada secolelor II-IV d.Hr. este bine reprezentată. Predomină specia ceramicii fine, lucrate cu roata, de culoare cenușie în diferite nuanțe: gri-cenușie, cenușie cu nuanțe cimentii, cenușie cu nuanțe albicioase, cenușie cu nuanțe cărămizii și cu nuanțe roșiatice. Cele mai multe fragmente prezintă pe interior „coaste”, și slip pe exterior. Ornamentica este destul de săracă, și constă în ornamente lustruite (linii în zig-zag). Unele fragmente lucrate cu mâna, prezentând mult nisip în pastă, cu aspect „zgrunțuros”, ar putea fi atribuite aceleiași perioade. Remarcăm de asemenea prezența unui jeton realizat dintr-un perete de vas.

Evul Mediu Timpuriu și Evul Mediu Dezvoltat sunt reprezentate de un număr relativ restrâns de fragmente ceramice, ca de altfel și Evul Mediu Târziu.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (124); fragmente ceramice tipice nedesenate (27); fragmente ceramice atipice (207); fragmente chirpic (6); fragmente material litic (2); fragment daltă sau topor din piatră (1); fragmente osteologice (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. descoperiri aparținând preistoriei, neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 17_21 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

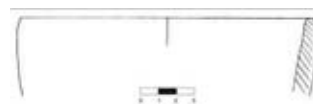
Datare: preistorie nedefinibil

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_21 b

Desen Moșnița Veche 17_21

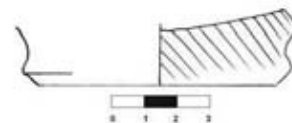
¹ Având în vedere starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor observații pertinente asupra poziției decorului în cadrul peretelui vasului.

Foto Moșnița Veche 17_29 a

Foto Moșnița Veche 17_29 b

Desen Moșnița Veche 17_29

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe interior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistoric, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_34 a

Foto Moșnița Veche 17_34 b

Desen Moșnița Veche 17_34

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistoric, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

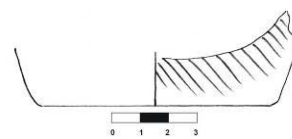
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_35 a

Foto Moșnița Veche 17_35 b

Desen Moșnița Veche 17_35

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior slip cafeniu, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistoric, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_43 a

Foto Moșnița Veche 17_43 b

Desen Moșnița Veche 17_43

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip cafeniu pe exterior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: pietricele cu șamotă.

Ornamente: ornamentat cu buton ovoidal, proeminent.

Datare: preistoric, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_73 a

Foto Moșnița Veche 17_73 a

Desen Moșnița Veche 17_73

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neornamentat.

Atribuire culturală: preistoric, nedefinibil.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Foto Moșnița Veche 17_95 a

Foto Moșnița Veche 17_95 b

Desen Moșnița Veche 17_95

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 27 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_99 a

Foto Moșnița Veche 17_99 b

Desen Moșnița Veche 17_99

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

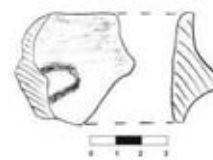
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_105 a

Foto Moșnița Veche 17_105 b

Desen Moșnița Veche 17_105

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 6 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cafenie.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele și șamotă.

Ornamente: prezintă proeminență conică.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

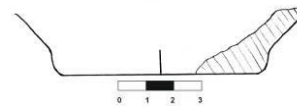
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_115 a

Foto Moșnița Veche 17_115 b

Desen Moșnița Veche 17_115

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, epocă nedefinibilă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

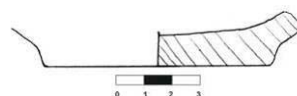
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_116 a

Foto Moșnița Veche 17_116 b

Desen Moșnița Veche 17_116

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, epocă nedefinibilă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

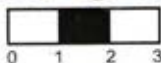

Foto Moșnița Veche 17_117 a

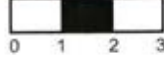

Foto Moșnița Veche 17_117 b

Desen Moșnița Veche 17_117

Tip: fragment de vas, fund.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, epocă nedefinibilă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

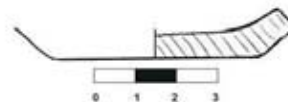
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_160 a

Foto Moșnița Veche 17_160 b

Desen Moșnița Veche 17_160

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr cu nisip și fragmente sporadice de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_161 a

Foto Moșnița Veche 17_161 b

Desen Moșnița Veche 17_161

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip brun-cărămiziu, atât pe interior cât și pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie, pietricele și șamotă.

Ornamente: ornament plastic cu rol funcțional, buton masiv ovoidal.

Datare: preistorie nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

b. descoperiri aparținând epocii bronzului:

Foto Moșnița Veche 17_36 a

Foto Moșnița Veche 17_36 b

Desen Moșnița Veche 17_36

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă pe exterior slip de culoare cărămizie, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă cu pietricele.

Ornamente: brâu orizontal simplu în relief, și linii paralele realizate „cu șnurul”:

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: Cultura Cruceni – Belegiș (faza I).

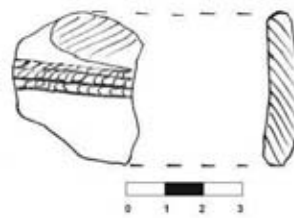
Analogii: fără a putea preciza cu exactitate partea de vas din care provine fragmentul mai sus ilustrat vom preciza analogii în a căror componență se regăsește decorul „pseudo-șnurat” – Cruceni (necropola)², Giroc – „Mescal”³, Voiteg (Voiteni)⁴, etc.

Foto Moșnița Veche 17_40 a

Foto Moșnița Veche 17_40 b

Desen Moșnița Veche 17_40

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă.

Ornamente: ornamentat prin trei linii paralele, realizate „cu șnurul”.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: Cultura Cruceni – Belegiș (faza I).

Analogii: vezi *Supra*, MV 17_36.

² M. Gumă, *Epoca bronzului în Banat. Orizonturi cronologice și manifestări culturale*, Timișoara, 1997, Pl. LXXXI/A 1-2, B 4-5, D 8; Pl. LXXXII/ A 7, B 11, C 12, D 13, 15; O. Radu, *Cu privire la necropola de la Cruceni (jud. Timiș)*, în *SCIV*, 24, 1973, 3, Pl. 2, 4; Pl. 3, 7; Pl. 4/1, 4; Pl. 5/ 1, 3, 4. Pl. 7/ 4.

³ L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, A. Stăvilă, L. Bolcu, O. Borlea, M. Ardelean, P. Horak, C. Timoc, C. Floca, L. Vidra, *ArheoGIS – baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, p.179 (Desen Giroc 2_1), p.183, (Desen 2_23), p.185 (Desen 2_40), p.186 (Desen Giroc 2_44).

⁴ Al. Szentmiklosi, *Câteva morminte plane de incinerare de la sfârșitul epocii bronzului din hotarul comunei Voiteni*, în *AnB S.N.*, 6, 1998, p. 204, pl. 1/4; L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, A. Stăvilă, L. Bolcu, O. Borlea, M. Ardelean, *op.cit.*, p. 571 (Desen Voiteg 1_12), p. 580 (Desen Voiteg 1_66, p.584 Desen Voiteg 1_88), p.589 (Desen Voiteg 1_112).

Foto Moșnița Veche 17_42 a

Foto Moșnița Veche 17_42 b

Desen Moșnița Veche 17_42

Tip: fragment de toartă – apucătoare, în secțiune ovoidală.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: mixtă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu caneluri.

Datare: epoca bronzului (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

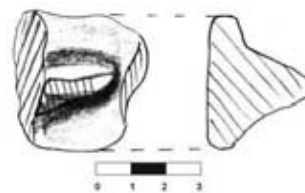
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_44 a

Foto Moșnița Veche 17_44 b

Desen Moșnița Veche 17_44

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0, 9 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă pe exterior slip cărămiziu.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă cu pietricele.

Ornamente: ornamentat cu buton proeminent.

Datare: epoca bronzului (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

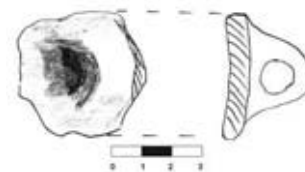
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_45 a

Foto Moșnița Veche 17_45 c

Desen Moșnița Veche 17_45

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă slip de culoare cărămizie pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă.

Ornamente: ornamentat cu toartă- apucătoare.

Datare: epoca bronzului (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

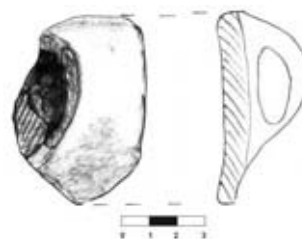
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_46 a

Foto Moșnița Veche 17_46 c

Desen Moșnița Veche 17_46

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână, prezintă pe exterior un slip cărămiziu.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: epoca bronzului (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

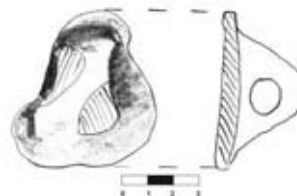
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_47 a

Foto Moșnița Veche 17_47 b

Desen Moșnița Veche 17_47

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână, prezintă slip cafeniu pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: epoca bronzului (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

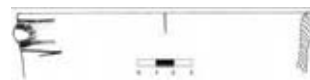
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_97 a

Foto Moșnița Veche 17_97 b

Desen Moșnița Veche 17_97

Tip: buză de vas rotunjită.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16, 5 cm.

Tehnică: lucrată cu mână.

Ardere: mixtă.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: prezintă proeminență de formă conică.

Datare: epoca bronzului (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

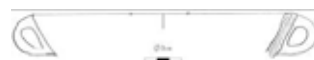
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_106 a

Foto Moșnița Veche 17_106 b

Desen Moșnița Veche 17_106

Tip: buză de vas teșită.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 31 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, slip de culoare cafenie pe exterior.

Ardere: mixtă.

Degresant: nisip cu șamotă.

Ornamente: ornamentat cu toartă apucătoare, aplicată pe buză.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei prezentate nu permite atribuiri culturale sigure.

Analogii: posibile analogii vezi în cadrul necropolei de la Cruceni (jud. Timiș)⁵.

Foto Moșnița Veche 17_107 a

Foto Moșnița Veche 17_107 b

Desen Moșnița Veche 17_107

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă.

Ornamente: ornament plastic cu rol funcțional, toartă-apucătoare.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: încadrarea culturală precisă nu poate fi realizată în acest stadiu al cercetării.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_123 a

Foto Moșnița Veche 17_123 b

Desen Moșnița Veche 17_123

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosime medie: cca 1,3 cm.

⁵ O. Radu, *op.cit.*, Pl. 7/6.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornament complex realizat din caneluri, dispuse atât sub formă de triunghi cât și sub formă de semicirculară sau circulară (probabil în jurul unei proeminențe care din păcate nu s-a mai păstrat). Între cele două registre de caneluri putem observa și un decor sub formă de impresiuni.

Datare: epoca mijlocie a bronzului.

Atribuire culturală: cultura Vatina.

Analogii: fragmente identice nu au fost reperate în bibliografia de specialitate referitoare la teritoriul Banatului însă impresiuni de acest gen se pot întâlni pe amforele de tip Vatina din situri precum: Pančevo – „Omoljica”, Jasenovo – „Židovar”⁶ sau la Periam – „Movila cu Șanț”⁷. Pentru canelurile circulare dispuse în jurul butonului analogii avem în cadrul obiectivului Mailat 2 (Desen 2_41, 2_45)⁸

Foto Moșnița Veche 17_124 a

Foto Moșnița Veche 17_124 b

Desen Moșnița Veche 17_124

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosime medie: cca 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip și șamotă.

Ornamente: ornamentat cu linii paralele incizate.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: încadrarea culturală precisă nu poate fi realizată în acest stadiu al cercetării.

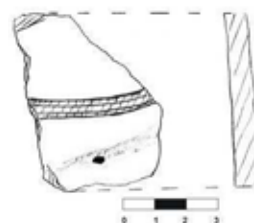
Analogii: posibil la Cruci – „Módosi út”⁹.

Foto Moșnița Veche 17_125 a

Foto Moșnița Veche 17_125 b

Desen Moșnița Veche 17_125

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: șamotă.

Ornamente: ornamentat cu bandă de linii incizate realizate „cu șnurul”.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: cultura Cruci – Belegiš (faza I).

⁶ S. Morintz, *Contribuții la istoria tracilor timpurii*, vol. I, București, 1978, p.20, fig.2/3,6.

⁷ M. Gumă, *op.cit.*, p. 225, Pl. LIb/21.

⁸ Material nepublicat; Informație amabilă L. Dorogostaisky.

⁹ Al. Szentmiklosi, *Locuirea de tip Cruci – Belegiš de la Cruci – Módosi út (jud. Timiș). Sondajele arheologice din anii 1997 și 1999*, în *Banatica*, 20, 1, p. 305, Pl. III/5.

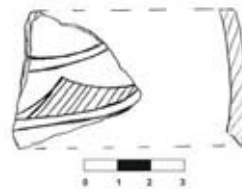
Analogii: vezi *Supra*, Moșnița Veche 17_40.

Foto Moșnița Veche 17_126 a

Foto Moșnița Veche 17_126 b

Desen Moșnița Veche 17_126

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin linii paralele incizate și ghirlande având spațiul exterior decorat prin hașuri dispuse oblic.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: conform analogiilor fragmentul poate fi încadrat culturii Vatină.

Analogii: Moldova Veche – „Ostrov/Spitz”¹⁰, analogii care nu păstrează identitatea ci doar conceptul de realizare (ghirlanda cu spațiile exterioare umplute cu hașuri) la Gornea – „Pod Păzăriște”¹¹, Ciuta – „Cornu Dealului”¹².

Foto Moșnița Veche 17_155 a

Foto Moșnița Veche 17_155 b

Desen Moșnița Veche 17_155

Tip: toartă în secțiune elipsoidală.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentată.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: dat fiind caracterul fragmentar al piesei, atribuirea culturală precisă nu poate fi realizată.

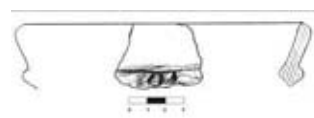
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_157 a

Foto Moșnița Veche 17_157 b

Desen Moșnița Veche 17_157

¹⁰ M. Gumă, *op.cit.*, p. 216, Pl. XLIV/19; S. Morintz, *op.cit.*, p. 21, fig. 6/7.

¹¹ *Ibidem*, p. 217 Pl. XLV/19.

¹² *Ibidem*, p. 205 Pl. XXXIII/8; p. 208 Pl. XXXVI/7.

Tip: buză de vas teșită.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca 15 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: mixtă.

Degresant: nisip cu pietricele.

Ornamente: brâul alveolar realizat neîngrijit.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: dat fiind caracterul fragmentar al piesei, atribuirea culturală precisă nu poate fi realizată.

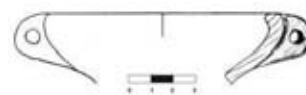
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_158 a

Foto Moșnița Veche 17_159 b

Desen Moșnița Veche 17_158

Tip: buză invazată teșită, aparținând unui vas de tip castron.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă în cantități mici.

Ornamente: ornament plastic cu rol funcțional, toartă-apucătoare.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: conform analogiei prezentate mai jos este posibil ca fragmentul ceramic să se încadreze culturii Cruceni – Belegiș.

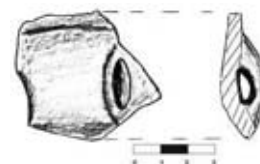
Analogii: Cruceni (necropola)¹³.

Foto Moșnița Veche 17_159 a

Foto Moșnița Veche 17_159 b

Desen Moșnița Veche 17_159

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, slip de culoare maronie pe interior și exterior, corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornament plastic cu rol funcțional, toartă-apucătoare.

Datare: epoca bronzului.

Atribuire culturală: dat fiind caracterul fragmentar al piesei, atribuirea culturală precisă nu poate fi realizată.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

¹³ O. Radu, *op.cit.*, Pl.5/5.

b. descoperiri aparținând perioadei hallstattiene:

Foto Moșnița Veche 17_12 a

Foto Moșnița Veche 17_12 b

Desen Moșnița Veche 17_12

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie a peretelui: cca. 1, 6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu trei caneluri slab profilate.

Datare: Hallstat (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_14 a

Foto Moșnița Veche 17_14 b

Desen Moșnița Veche 17_14

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei străchini.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: Probabil cultura Gornea – Kalakača sau Basarabi. Dat fiind faptul că această formă este prezentă în cadrul mai multor culturi și grupe culturale, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_18 a

Foto Moșnița Veche 17_18 b

Desen Moșnița Veche 17_18

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei strachini.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip fin de culoare cărămizie pe ambele părți.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: Probabil cultura Gornea – Kalakača sau Basarabi. Dat fiind faptul că această formă este prezentă în cadrul mai multor culturi și grupe culturale, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_19 a

Foto Moșnița Veche 17_19 b

Desen Moșnița Veche 17_19

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui vas de tip „urnă”.

Tip buză: buză cu capăt teșit, evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie pe ambele părți.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: probabil cultura Basarabi.

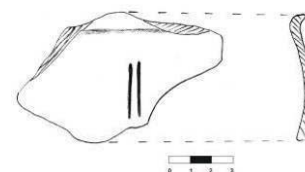
Analogii: vase de tip „urnă” de acest tip, ornamentate sau neornamentate, se întâlnesc frecvent în cadrul culturii Basarabi, (vezi de ex. la Moldova Veche – „Ostrov Groblia”¹⁴, Berzasca- „Ogașul Odului”¹⁵, etc.).

Foto Moșnița Veche 17_39 a

Foto Moșnița Veche 17_39 b

Desen Moșnița Veche 17_39

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare brun-negricioasă.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: șamotă.

Ornamente: linii verticale paralele.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale

¹⁴ M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl. XCVI/4./5.

¹⁵ *Ibidem*, pl. LXXX/3.

precise. Probabil cultura Gornea – Kalakača sau Basarabi.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 17_98 a

Foto Moșnița Veche 17_98 b

Desen Moșnița Veche 17_98

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip fin de culoare cărămizie pe ambele părți.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin cu șamotă.

Ornamente: ornamentat cu linie în zig-zag pe latura exterioară a buzei.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

Analogii: buze de vas cu o morfologie similară sunt frecvent întâlnite în mediul Basarabi (vezi de ex. la Berzasca – „Ogașul Odului”¹⁶, Gornea – „Tărmuri Pod Păzăriște”¹⁷, și altele; ornamentele constând din linii incizate în zig-zag apare frecvent la Unip – „Dealul Cetățuica”¹⁸).

Foto Moșnița Veche 17_127 a

Foto Moșnița Veche 17_127 b

Desen Moșnița Veche 17_127

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas de tip urnă.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: acoperit cu un slip fin, lustruit, atât la interior cât și la exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornament plastic, proeminentă.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: cultura Gáva.

Analogii: analogii pentru vase de tip urnă similare, bine lustruite, ornamentate cu proeminențe de acest tip se întâlnesc în mediul Gáva (vezi de ex. la Remetea Mare – „Gomila lui Pituț”¹⁹, etc.).

¹⁶ *Ibidem*, pl. LXXII/1.

¹⁷ *Ibidem*, pl. LXIV/2.

¹⁸ Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la Bolcu L., *Șantierul arheologic Unip "Dealul Cetățuica". Rezultatele preliminare ale campaniilor 2007-2010*, (teză de disertație, mss.), Universitatea de Vest Timișoara, 2011.

¹⁹ M. Gumă, *op.cit.*, pl.XXXV/6.

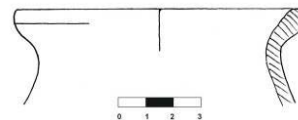
c. descoperiri aparținând perioadei regatului dac (sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.):

Foto Moșnița Veche 17_8 a

Foto Moșnița Veche 17_8 b

Desen Moșnița Veche 17_8

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas – borcan.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată spre exterior, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: vase borcan de acest tip sunt nelipsite din cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, ele fiind prezente, practic, în toate așezările (analogii în zonă la Pecica- „Șanțul Mare”²⁰, Divici²¹, Unip – „Dealul Cetățuica”²², etc.)

Foto Moșnița Veche 17_16 a

Foto Moșnița Veche 17_16 b

Desen Moșnița Veche 17_16

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei căni.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată spre exterior, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: 18, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil sec. I î. Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: căni cu o morfologie a buzei similară sunt frecvent întâlnite în ceramica epocii regatului dac (vezi de ex. la Pecica – „Șanțul Mare”²³, Unip – „Dealul Cetățuica”²⁴, etc.).

²⁰ I.H. Crișan, *Ziridava*, Arad, 1978, pl. 6,7,8, etc.

²¹ M. Gumă, S. A. Luca, C. Săcărin, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice efectuate în cetatea dacică de la Divici între anii 1985-1987*, în *Banatica*, 9, 1987, pl. IV, VI.

²² Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la L. Bolcu, *Șantierul arheologic Unip „Dealul Cetățuica”. Rezultatele preliminare ale campaniilor 2007-2010*, (teză de disertație, mss.), Universitatea de Vest Timișoara, 2011.

²³ I.H. Crișan, *op.cit.*, pl. 36/1-4.

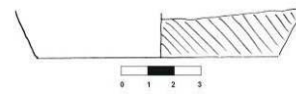
²⁴ L. Bolcu, *op.cit.*

Foto Moșnița Veche 17_24 a

Foto Moșnița Veche 17_24 b

Desen Moșnița Veche 17_24

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: șamotă cu pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

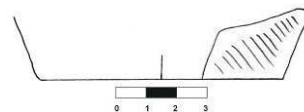
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului. Ar putea aparține, ipotetic, unui vas de tip borcan.

Foto Moșnița Veche 17_28 a

Foto Moșnița Veche 17_28 b

Desen Moșnița Veche 17_28

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. - sec. I d. Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

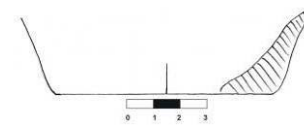
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 17_33 a

Foto Moșnița Veche 17_33 b

Desen Moșnița Veche 17_33

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: probabil epoca regatului dac.

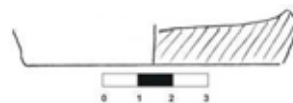
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 17_49 a

Foto Moșnița Veche 17_49 b

Desen Moșnița Veche 17_49

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: cu foarte mari rezerve, sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: probabil epoca regatului dac.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 17_50 a

Foto Moșnița Veche 17_50 b

Desen Moșnița Veche 17_50

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: cu rezerve, sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: posibil epoca regatului dac.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

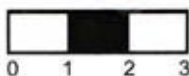

Foto Moșnița Veche 17_75 a

Foto Moșnița Veche 17_75 b

Desen Moșnița Veche 17_75

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: cu rezerve, sec. I î.Hr. – sec. I d. Hr.

Atribuire culturală: probabil epoca regatului dac.

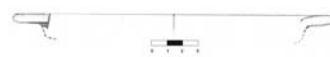
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 17_78 a

Foto Moșnița Veche 17_78 b

Desen Moșnița Veche 17_78

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei fructiere.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, puternic evazată și lățită.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 40 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: fructiera este unul din tipurile de vase specifice ceramicii epocii regatului dac. Din nefericire, starea puternic fragmentară nu permite o încadrare tipologică mai precisă.

Foto Moșnița Veche 17_109 a

Foto Moșnița Veche 17_109 b

Desen Moșnița Veche 17_109

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui vas – borcan.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: 16, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil sec. I î.Hr.- sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: vase borcan de acest tip sunt nelipsite din cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, ele fiind prezente, practic, în toate așezările (analogii în zonă la Pecica- „Șanțul Mare”²⁵, Divici²⁶, Unip – „Dealul Cetățuica”²⁷, etc.).

²⁵ I. H. Crișan, *op.cit.*, pl.6,7,8, etc.

²⁶ M. Gumă, S.A. Luca, C. Săcărin, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice efectuate în cetatea dacică de la Divici între anii 1985-1987*, în *Banatica*, 9, 1987, pl. IV, VI.

²⁷ L. Bolcu, *op.cit.*

Foto Moșnița Veche 17_110 a

Foto Moșnița Veche 17_110 b

Desen Moșnița Veche 17_110

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip și șamotă în cantități reduse.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

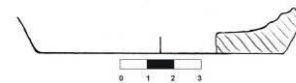
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului. Ar putea aparține, ipotetic, unui vas de tip borcan.

Foto Moșnița Veche 17_112 a

Foto Moșnița Veche 17_112 b

Desen Moșnița Veche 17_112

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă „coaste” pe interior.

Slip: prezintă slip gri-cenușiu pe ambele părți.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – I d.Hr. sau sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: incertă.

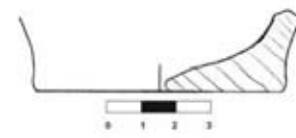
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_113 a

Foto Moșnița Veche 17_113 b

Desen Moșnița Veche 17_113

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil sec. I î.Hr. –sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

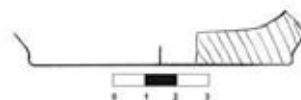
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 17_120 a

Foto Moșnița Veche 17_120 b

Desen Moșnița Veche 17_120

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip.

Ornamente: neornamentat.

Datare: cu rezerve, în intervalul sec. I î.Hr. –sec I d. Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 17_144 a

Foto Moșnița Veche 17_144 b

Desen Moșnița Veche 17_144

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă puternic profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: 8, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip cenușiu-negricios pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil sec. I î.Hr. – I d.Hr.

Atribuire culturală: cu rezerve, epoca regatului dac.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

d. descoperiri aparținând perioadei sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 17_1 a

Foto Moșnița Veche 17_1 b

Desen Moșnița Veche 17_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 6 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

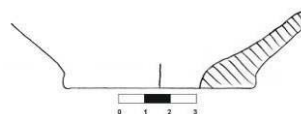
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_3 a

Foto Moșnița Veche 17_3 b

Desen Moșnița Veche 17_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cenușie cu nuanțe cimentii.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_4 a

Foto Moșnița Veche 17_4 b

Desen Moșnița Veche 17_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

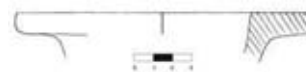
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_7 a

Foto Moșnița Veche 17_7 b

Desen Moșnița Veche 17_7

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei căni.

Tip buză: buză cu capăt teșit, puternic îngroșată și lătită spre exterior, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cenușie, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuii etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”²⁸, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”²⁹, etc.).

Foto Moșnița Veche 17_9 a

Foto Moșnița Veche 17_9 b

Desen Moșnița Veche 17_9

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui castron.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată spre interior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: neornamentat.

Degresant: mâl cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuii etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”³⁰, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”³¹, etc.).

²⁸ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște"* (jud. caraș Severin), în *Banatica*, 10, 1990, fig. 7/5, fig. 16/1.

²⁹ O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai"* (județul Caraș - Severin), în *Banatica*, 9, 1987, fig. 13/1.

³⁰ O. Bozu, *op.cit.* fig. 9/4.

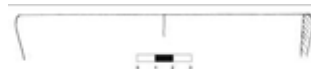
³¹ O. Bozu, G. El Susi, *op.cit.*, fig. 9/6.

Foto Moșnița Veche 17_10 a

Foto Moșnița Veche 17_10 b

Desen Moșnița Veche 17_10

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă pe ambele părți slip de culoare cenușie, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_11 a

Foto Moșnița Veche 17_11 b

Desen Moșnița Veche 17_11

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată spre interior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cenușie, ușor lustruit.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_9.

Foto Moșnița Veche 17_15 a

Foto Moșnița Veche 17_15 b

Desen Moșnița Veche 17_15

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip cenușiu pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II - IV d.Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramică.

Analogii: boluri prezentând o buză cu astfel de morfologie sunt extrem de frecvent întâlnite în cultura materială a sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”³², Grădinari – „Seliște”³³, etc.).

Foto Moșnița Veche 17_22 a

Foto Moșnița Veche 17_22 b

Desen Moșnița Veche 17_22

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată spre interior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II - IV d.Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramică.

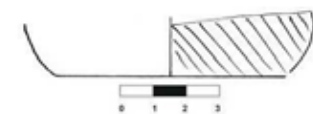
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_9.

Foto Moșnița Veche 17_25 a

Foto Moșnița Veche 17_25 b

Desen Moșnița Veche 17_25

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II - IV d.Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramică.

³² *Idem*, fig. 9/6, fig. 12/9.

³³ O. Bozu, *op.cit.*, fig. 9/2,3,4, fig.10/5.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_26 a

Foto Moșnița Veche 17_26 b

Desen Moșnița Veche 17_26

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 6 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat

Datare: sec. II- IV d. Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramică.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_27 a

Foto Moșnița Veche 17_27 b

Desen Moșnița Veche 17_27

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata,

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe exterior, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II – IV d.Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramică.

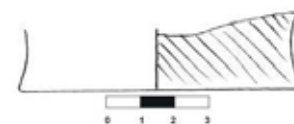
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_30 a

Foto Moșnița Veche 17_30 b

Desen Moșnița Veche 17_30

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramică.

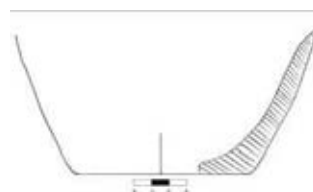
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_31 a

Foto Moșnița Veche 17_31 b

Desen Moșnița Veche 17_31

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata,

Slip: prezintă slip de culoare cenușie, lustruit, pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramică.

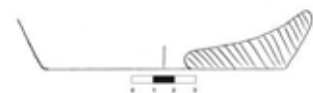
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_48 a

Foto Moșnița Veche 17_48 b

Desen Moșnița Veche 17_48

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II – IV d. Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramic

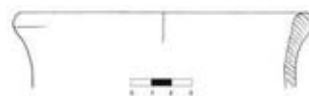
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_96 a

Foto Moșnița Veche 17_96 b

Desen Moșnița Veche 17_96

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată și îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe exterior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II – IV d.Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramic

Analogii: Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”³⁴, etc.).

Foto Moșnița Veche 17_100 a

Foto Moșnița Veche 17_100 b

Desen Moșnița Veche 17_100

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas de provizii (*dolia*).

Tip buză: buză cu capăt teșit, invazată, îngroșată și lățită spre exterior, ușor răsfrântă.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat cu roata,

Slip: prezintă slip cenușiu pe ambele părți.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II – IV d.Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etnoculturale certe ale acestui tip de ceramic

Analogii: Vase de provizii prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”³⁵, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”³⁶, etc.).

³⁴ O. Bozu, *op.cit.* fig. 11/7.

³⁵ *Ibidem*, fig. 12/1,2..

³⁶ O. Bozu, G. El Susi, *op.cit.*, fig.4/4, etc.

Foto Moșnița Veche 17_104 a

Foto Moșnița Veche 17_104 b

Desen Moșnița Veche 17_104

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna,

Slip: prezintă slip cenușiu pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: La ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etniculturale certe ale acestui tip de ceramică.

Analogii: toarta este de tip comun, analogiile existente fiind extrem de numeroase, motiv pentru care socotim că nu mai este necesar să facem trimiteri detaliate.

Foto Moșnița Veche 17_111 a

Foto Moșnița Veche 17_111 b

Desen Moșnița Veche 17_111

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip fin de culoare cenușie pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramică.

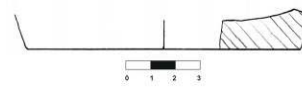
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_114 a

Foto Moșnița Veche 17_114 b

Desen Moșnița Veche 17_114

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 11 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe exterior, lustruit.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_121 a

Foto Moșnița Veche 17_121 b

Desen Moșnița Veche 17_121

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca 11 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_131 a

Foto Moșnița Veche 17_131 b

Desen Moșnița Veche 17_131

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată spre interior.

Dimensiuni: diametrul gurii: 26, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului

Slip: prezintă slip de culoare gri-cenușiu pe exterior, lustruit.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura

materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”³⁷, Grădinari – „Seliște”³⁸, etc.).

Foto Moșnița Veche 17_153 a

Foto Moșnița Veche 17_153 b

Desen Moșnița Veche 17_153

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă canelată.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 3 cm.

Tehnică: lucrată cu roata olarului

Slip: acoperită cu slip cenușiu cu nuanțe maronii, lustruit.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentată.

Datare: secolele II-IV d.Hr sau sec. I î.Hr. – I d. Hr. (?).

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: toarte de acest tip se întâlnesc în cadrul ceramicii sec. II –IV d.Hr., având însă bune analogii și în cultura materială dacică pre-romană (vezi de exemplu la Pecica – „Șanțul Mare”³⁹, etc.).

e. descoperiri aparținând evului mediu timpuriu (sec. X-XIII):

Foto Moșnița Veche 17_32 a

Foto Moșnița Veche 17_32 b

Desen Moșnița Veche 17_32

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

³⁷ *Idem*, fig. 9/5,6.

³⁸ O. Bozu, *op.cit.*, fig. 19/15.

³⁹ I. H. Crișan, *op.cit.*, pl. 88/10.

Foto Moșnița Veche 17_51 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 10 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_51 b

Desen Moșnița Veche 17_51

Foto Moșnița Veche 17_57 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_57 b

Desen Moșnița Veche 17_57

Foto Moșnița Veche 17_66 a

Tip: fragment de vas, fund.

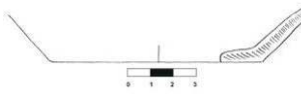
Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Foto Moșnița Veche 17_66 b

Desen Moșnița Veche 17_66

Slip: prezintă slip de culoare brun-cafenie pe interior, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

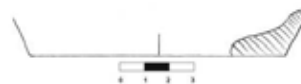
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_67 a

Foto Moșnița Veche 17_67 b

Desen Moșnița Veche 17_67

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

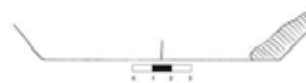
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_68 a

Foto Moșnița Veche 17_68 b

Desen Moșnița Veche 17_68

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cărămidă și de culoare brună pe interior, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

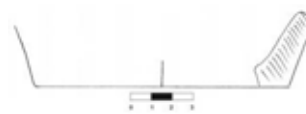
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_70 a

Foto Moșnița Veche 17_70 b

Desen Moșnița Veche 17_70

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare brun cafenie pe ambele părți.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XI-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

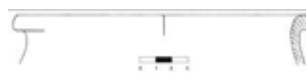
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_94 a

Foto Moșnița Veche 17_94 b

Desen Moșnița Veche 17_94

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas, rotunjită, îngroșată spre exterior, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XI-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

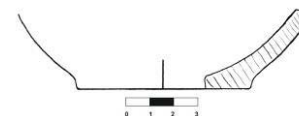
Analogii: vase cu o morfologie a buzei de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica secolelor XI-XIII, vezi de exemplu la Dumbrăvița⁴⁰, Gornea – „Tărmuri”⁴¹, etc.

Foto Moșnița Veche 17_118 a

Foto Moșnița Veche 17_118 b

Desen Moșnița Veche 17_118

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

⁴⁰ F. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. XXXI/7, etc.

⁴¹ I. Uzum, *Locuirea feudal-timpurie de la Gornea - Tărmuri (jud. Caraș-Severin) în Banatica*, 4, 1977, fig. 3/6, etc.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XI-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

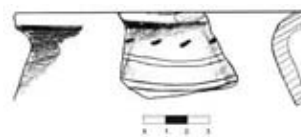
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_141 a

Foto Moșnița Veche 17_141 b

Desen Moșnița Veche 17_141

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului.

Slip: prezintă slip de culoare maronie pe exterior, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu benzi de linii incizate și ciupituri.

Datare: sec. XI-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

Analogii: vase de acest tip se întâlnesc frecvent în cadrul ceramicii medieval-timpurii din situri bănațene, vezi de exemplu analogii la Gornea – „Țărmuri”⁴², Dumbrăvița⁴³, etc.

Foto Moșnița Veche 17_147 a

Foto Moșnița Veche 17_147 b

Desen Moșnița Veche 17_147

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare maronie pe ambele part, puternic corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip și pietricele în cantitate mare, rezultând o pastă cu aspect zgrunțuros.

Ornamente: neornamentat.

Datare: incertă, probabil sec. XI-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

⁴² *Ibidem*, fig. 2., etc.

⁴³ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, fig. XXXI/7, etc.

Foto Moșnița Veche 17_156 a

Foto Moșnița Veche 17_156 b

Desen Moșnița Veche 17_156

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamente incizate, benzi de linii în valuri.

Datare: sec. XI-XIII.

Atribuire culturală: Ev Mediu timpuriu.

Analogii: ornamente de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica secolelor XI-XIII, vezi de ex. la Dumbrăvița⁴⁴, Gornea – „Tărmuri”⁴⁵, etc.

f. descoperiri aparținând evului mediu dezvoltat (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 17_13 a

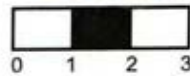

Foto Moșnița Veche 17_13 b

Desen Moșnița Veche 17_13

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița⁴⁶, Timișoara – „Piața 700”⁴⁷, etc.

⁴⁴ *Ibidem*, pl. pl. XXXIX/1, etc.

⁴⁵ I. Uzum, *op.cit.*, fig. 4.

⁴⁶ Fl. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXXXII/1, 4.

⁴⁷ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara, 2007, fig. 68/2.

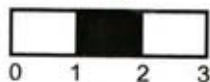

Foto Moșnița Veche 17_17 a

Foto Moșnița Veche 17_17 b

Desen Moșnița Veche 17_17

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt țesit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV- XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_13.

Foto Moșnița Veche 17_52 a

Foto Moșnița Veche 17_52 b

Desen Moșnița Veche 17_52

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

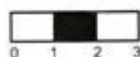
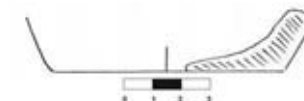

Foto Moșnița Veche 17_53 a

Foto Moșnița Veche 17_53 b

Desen Moșnița Veche 17_53

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametru fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_54 a

Foto Moșnița Veche 17_54 b

Desen Moșnița Veche 17_54

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă pe interior slip de culoare brun-cărmizie, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

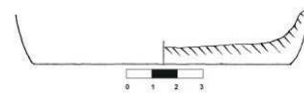
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_55 a

Foto Moșnița Veche 17_55 b

Desen Moșnița Veche 17_55

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe interior un slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_56 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_56 b

Desen Moșnița Veche 17_56

Foto Moșnița Veche 17_59 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe exterior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

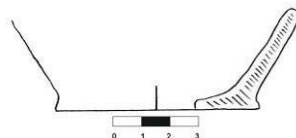
Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_59 b

Desen Moșnița Veche 17_59

Foto Moșnița Veche 17_71 a

Tip: fragment de vas, fund.

Foto Moșnița Veche 17_71 b

Desen Moșnița Veche 17_71

Tip fund: prezintă talpă, slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare brun-cafenie pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

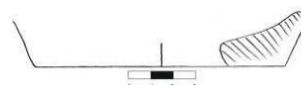
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_72 a

Foto Moșnița Veche 17_72 b

Desen Moșnița Veche 17_72

Tip: fund de vas.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca 11 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

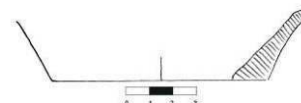
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_74 a

Foto Moșnița Veche 17_74 b

Desen Moșnița Veche 17_74

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

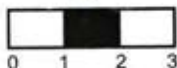
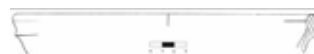

Foto Moșnița Veche 17_79 a

Foto Moșnița Veche 17_79 b

Desen Moșnița Veche 17_79

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, slab îngroșată spre interior, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 25 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_13.

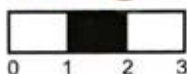

Foto Moșnița Veche 17_80 a

Foto Moșnița Veche 17_80 b

Desen Moșnița Veche 17_80

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă slip de culoare cafenie pe exterior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_13.

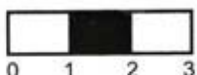

Foto Moșnița Veche 17_82 a

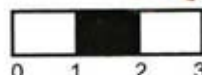

Foto Moșnița Veche 17_82 b

Desen Moșnița Veche 17_82

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: buze de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica medieval dezvoltată de pe teritoriul Banatului de Câmpie, vezi analogii la Dumbrăvița⁴⁸, Timișoara – „Castelul Huniade”⁴⁹, etc.

Foto Moșnița Veche 17_84 a

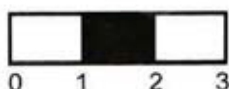
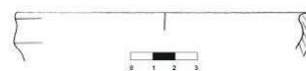

Foto Moșnița Veche 17_84 b

Desen Moșnița Veche 17_84

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

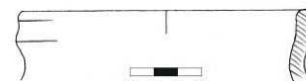
Analogii: vase prezentând o buză cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica evului mediu dezvoltat bănățean, vezi de ex. la Dumbrăvița⁵⁰, etc.

Foto Moșnița Veche 17_85 a

Foto Moșnița Veche 17_85 b

Desen Moșnița Veche 17_85

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XV.

Atribuire culturală: Ev Mediu Dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_84.

⁴⁸ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXI/1, etc.

⁴⁹ A. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului*, S.N., 14, 2006,2, fig. 11/5.

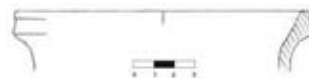
⁵⁰ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. XXXVI/1,2,3,4, etc.

Foto Moșnița Veche 17_86 a

Foto Moșnița Veche 17_86 b

Desen Moșnița Veche 17_86

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_84.

Foto Moșnița Veche 17_89 a

Foto Moșnița Veche 17_89 b

Desen Moșnița Veche 17_89

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare brun-închisă pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_84.

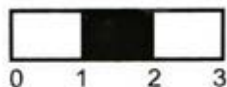
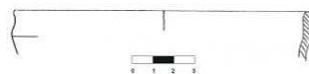

Foto Moșnița Veche 17_90 a

Foto Moșnița Veche 17_90 b

Desen Moșnița Veche 17_90

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

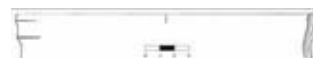
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_84.

Foto Moșnița Veche 17_91 a

Foto Moșnița Veche 17_91 b

Desen Moșnița Veche 17_91

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 17_84.

Foto Moșnița Veche 17_92 a

Foto Moșnița Veche 17_92 b

Desen Moșnița Veche 17_92

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, puternic evazată, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vase prezentând buze cu astfel de morfologie sunt frecvent întâlnite în ceramica medieval dezvoltată din zona Banatului, vezi de ex. la Dumbrăvița⁵¹, etc.

⁵¹ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. XXXVIII/4.

Foto Moșnița Veche 17_101 a

Foto Moșnița Veche 17_101 b

Desen Moșnița Veche 17_101

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație mică.

Ornamente: ornamentat din șiruri de linii realizate „cu ruloul”.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

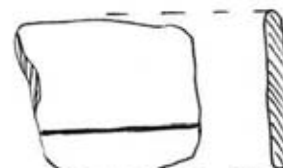
Analogii: poate fi vorba de o piesă de import, dar la fel de bine poate fi vorba de un produs local. În ciuda insistențelor noastre, nu am putut găsi până acum în literatura de specialitate, piese analoage în zona Banatului provenite din contexte de săpătură – piesa are în schimb bune analogii în alte zone ale țării, vezi de ex. la Zalău – „Strada Unirii”⁵².

Foto Moșnița Veche 17_102 a

Foto Moșnița Veche 17_102 b

Desen Moșnița Veche 17_102

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu linie incizată cu un instrument ascuțit.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu numeroase analogii la Timișoara – „Piața 700”⁵³, Timișoara – „Castelul Huniade”⁵⁴, Dumbrăvița⁵⁵, etc.

⁵² D. Culic, *Ceramica medievală decorată cu ruloul descoperită în județul Sălaj*, în G. Rădulescu (ed.), *Vasaria Medievală*, vol. II, Cluj-Napoca, 2010, p. 69-81, pl.4/2.

⁵³ Z. Kopeczny, *op.cit.*, fig. 64/1,7.

⁵⁴ A. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului, S.N.*, 14, 2006, 2, fig. 12/1,2,3.

⁵⁵ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXXIX/3, Pl. LXXXII/7,8, etc.

Foto Moșnița Veche 17_103 a

Foto Moșnița Veche 17_103 b

Desen Moșnița Veche 17_103

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas „cu șauă”, în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

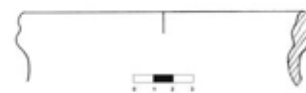
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_128 a

Foto Moșnița Veche 17_128 b

Desen Moșnița Veche 17_128

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița⁵⁶, Timișoara – „Piața 700”⁵⁷, etc.

Foto Moșnița Veche 17_129 a

Foto Moșnița Veche 17_129 b

Desen Moșnița Veche 17_129

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: 12, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

⁵⁶ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXXXII/1, 4.

⁵⁷ Z. Kopeczny, *op.cit.*, fig. 68/2.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, MV 17_128.

Foto Moșnița Veche 17_132 a

Foto Moșnița Veche 17_132 b

Desen Moșnița Veche 17_132

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI;

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, MV 17_128.

Foto Moșnița Veche 17_133 a

Foto Moșnița Veche 17_133 b

Desen Moșnița Veche 17_133

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, MV 17_128.

Foto Moșnița Veche 17_134 a

Foto Moșnița Veche 17_143 b

Desen Moșnița Veche 17_134

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

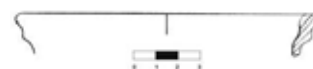
Analogii: vezi *supra*, MV 17_128.

Foto Moșnița Veche 17_135 a

Foto Moșnița Veche 17_135 b

Desen Moșnița Veche 17_135

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată bilateral, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

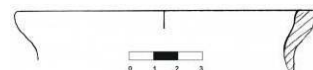
Analogii: vezi *supra*, MV 17_128.

Foto Moșnița Veche 17_136 a

Foto Moșnița Veche 17_136 b

Desen Moșnița Veche 17_136

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: buze de acest tip își găsesc numeroase analogii în ceramica medievală de pe teritoriul Banatului, vezi de exemplu la Dumbrăvița⁵⁸, etc.

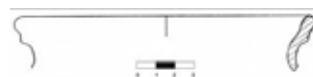
⁵⁸ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl.XLIV/1.

Foto Moșnița Veche 17_137 a

Foto Moșnița Veche 17_137 b

Desen Moșnița Veche 17_137

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, MV 17_128.

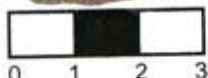
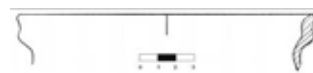

Foto Moșnița Veche 17_139 a

Foto Moșnița Veche 17_139 b

Desen Moșnița Veche 17_139

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, MV 17_128.

Foto Moșnița Veche 17_140 a

Foto Moșnița Veche 17_140 b

Desen Moșnița Veche 17_140

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, MV 17_128.

Foto Moșnița Veche 17_142 a

Foto Moșnița Veche 17_142 b

Desen Moșnița Veche 17_142

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă „coaste” bine profilate pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

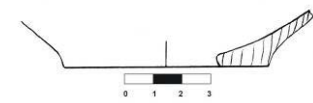
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_146 a

Foto Moșnița Veche 17_146 b

Desen Moșnița Veche 17_146

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie cu nuanțe maronii pe ambele părți.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație foarte fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_148 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

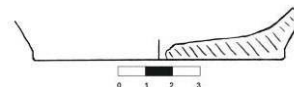
Datare: probabil sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_148 b

Desen Moșnița Veche 17_148

Foto Moșnița Veche 17_149 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

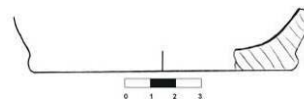
Datare: probabil sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_149 b

Desen Moșnița Veche 17_149

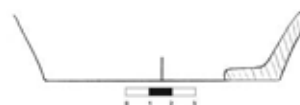
Foto Moșnița Veche 17_150 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Foto Moșnița Veche 17_150 b

Desen Moșnița Veche 17_150

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_151 a

Foto Moșnița Veche 17_151 b

Desen Moșnița Veche 17_151

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca 10, cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_152 a

Foto Moșnița Veche 17_152 b

Desen Moșnița Veche 17_152

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă „coaste” pe interior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

g. descoperiri aparținând evului mediu târziu (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 17_41 a

Tip: fragment de vas, perete.**Dimensiuni:** grosimea peretelui: cca. 0, 5 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata, pastă caolinată.**Ardere:** ardere oxidantă.**Degresant:** măr.**Ornamente:** ornamentat cu caneluri paralele.**Date:** sec. XVII-XVIII (?).**Atribuire culturală:** ev mediu târziu (?).**Analogii:** ornamente de acest tip pe vase din pastă caolinată se întâlnesc la Timișoara – „Castelul Huniade”⁵⁹. Date fiind aceste analogii, nu este exclus ca și fragmentul prezentat de noi să se dateze mai timpuriu, poate în perioada medieval dezvoltată.

Foto Moșnița Veche 17_41 b

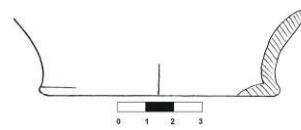
Desen Moșnița Veche 17_41

Foto Moșnița Veche 17_65 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** prezintă talpă.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 8, 5 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata.**Slip:** prezintă pe ambele părți un slip de culoare albicioasă.**Ardere:** ardere necontrolată.**Degresant:** măr.**Ornamente:** neornamentat.**Date:** sec. XVII-XVIII.**Atribuire culturală:** ev mediu târziu.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_65 b

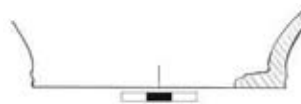
Desen Moșnița Veche 17_65

Foto Moșnița Veche 17_143 a

Tip: fund de vas, prezintă talpă.

Foto Moșnița Veche 17_143 b

Desen Moșnița Veche 17_143

⁵⁹ Z. Kopeczny, *Vesela ceramică medievală de caolin de la castelul Huniade - Timișoara (sec. XIV-XV)*, în G. Rădulescu (ed.), *Vasaria Medievalia*, vol II, Cluj-Napoca, 2010, pl. III/4, V/5, etc.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata olarului.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_154 a

Foto Moșnița Veche 17_154 b

Desen Moșnița Veche 17_154

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită, profil ovoidal.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrată cu roata olarului.

Slip: acoperită pe exterior cu un slip fin de culoare siclam, în mare parte corodat.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentată.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

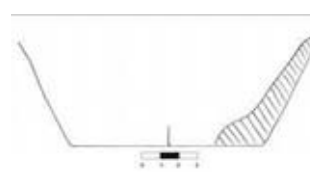
h. descoperiri neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 17_2 a

Foto Moșnița Veche 17_2 b

Desen Moșnița Veche 17_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe ambele părți, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_5 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

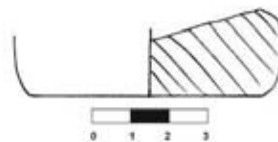
Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_5 b

Desen Moșnița Veche 17_5

Foto Moșnița Veche 17_6 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare.

Ornamente: neornamentat.

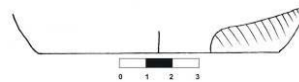
Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_6 b

Desen Moșnița Veche 17_6

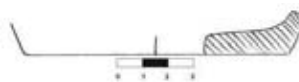
Foto Moșnița Veche 17_58 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Foto Moșnița Veche 17_58 b

Desen Moșnița Veche 17_58

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: incertă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale precise.

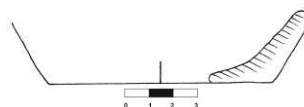
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_60 a

Foto Moșnița Veche 17_60 b

Desen Moșnița Veche 17_60

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe ambele părți un slip de culoare brună, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: incertă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale precise.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_61 a

Foto Moșnița Veche 17_61 b

Desen Moșnița Veche 17_61

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare brună pe exterior, și brună cu nuanțe negricioase pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: incertă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale precise.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_62 a

Foto Moșnița Veche 17_62 b

Desen Moșnița Veche 17_62

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare brună, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie, pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: incertă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale precise.

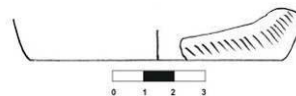
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_63 a

Foto Moșnița Veche 17_63 b

Desen Moșnița Veche 17_63

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe interior un slip cărămiziu.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: incertă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale precise.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_69 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu roata (?).

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_69 b

Desen Moșnița Veche 17_69

Foto Moșnița Veche 17_76 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

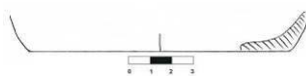
Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_76 b

Desen Moșnița Veche 17_76

Foto Moșnița Veche 17_77 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

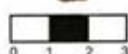
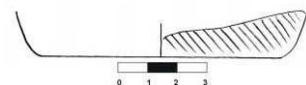

Foto Moșnița Veche 17_77 b

Desen Moșnița Veche 17_77

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

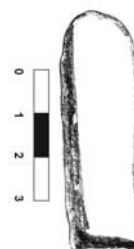
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_108 a

Foto Moșnița Veche 17_108 b

Desen Moșnița Veche 17_108

Funcționalitate: piatră de ascuțit (cute).

Material: gresie puternic cimentată, de granulație fină.

Grad de uzura: scăzut.

Datare: funcționalitatea generală a piesei face ca datarea ei să fie imposibilă în stadiul actual de investigare.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

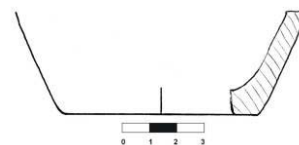
Analogii: dată fiind utilizarea unor astfel de piese în multiple perioade istorice și preistorice, în absența contextului arheologic o relaționare cu alte piese de acest gen socotim că nu își are rostul.

Foto Moșnița Veche 17_119 a

Foto Moșnița Veche 17_119 b

Desen Moșnița Veche 17_119

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: nu poate fi precizată cu certitudine.

Atribuire culturală: nu poate fi precizată cu certitudine.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 17_145 a

Foto Moșnița Veche 17_145 b

Desen Moșnița Veche 17_145

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată..

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: dat fiind caracterul fragmentar al piesei, o datare precisă nu poate fi făcută.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

15.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, A. Stăvilă, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea, A. Gogoșanu

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă în data de 15.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălaș V” / „Drumul boilor N”.

b. reper localizare: situl se află la 2,4 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,3 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și 250 m NNE de „Drumul Boilor” (sectorul de după curba sa de 90°, spre NNV).

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 770 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat la cca. 200 m V de limita vestică a obiectivului Moșnița Veche 17, cu care poate fi pus, eventual, în relație. Ocupă o suprafață mai coborâtă cu cca. 2 m față de cea a obiectivului discutat mai sus, terenul fiind cvasi-plat, fără elemente morfo-geografice evidente în preajmă. Pigmentația solului este brun-cenușie, vizibilă îndeosebi în mușuroaiele de cârțiță, pârlogirea terenului oferind o vizibilitate redusă.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: 0,5 ha.

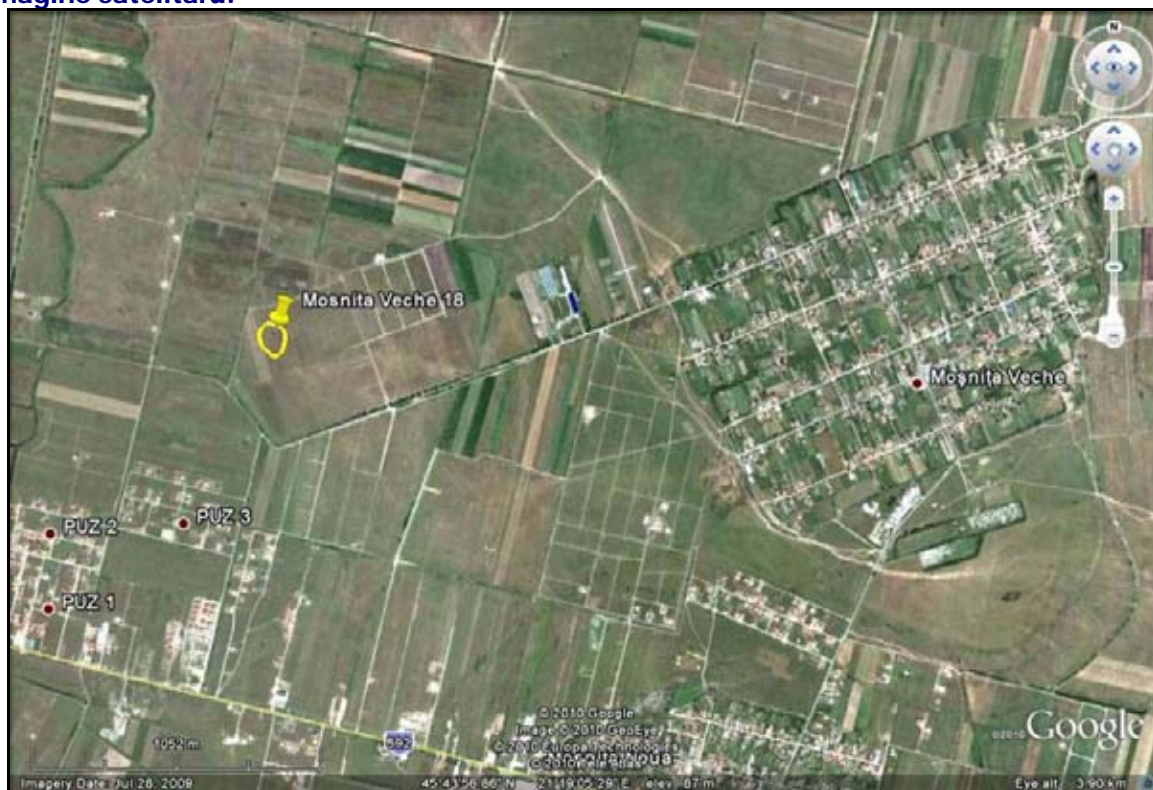
g. coordonate GPS: 45 44 04 N 21 18 12 E, 89 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212524; 477184.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

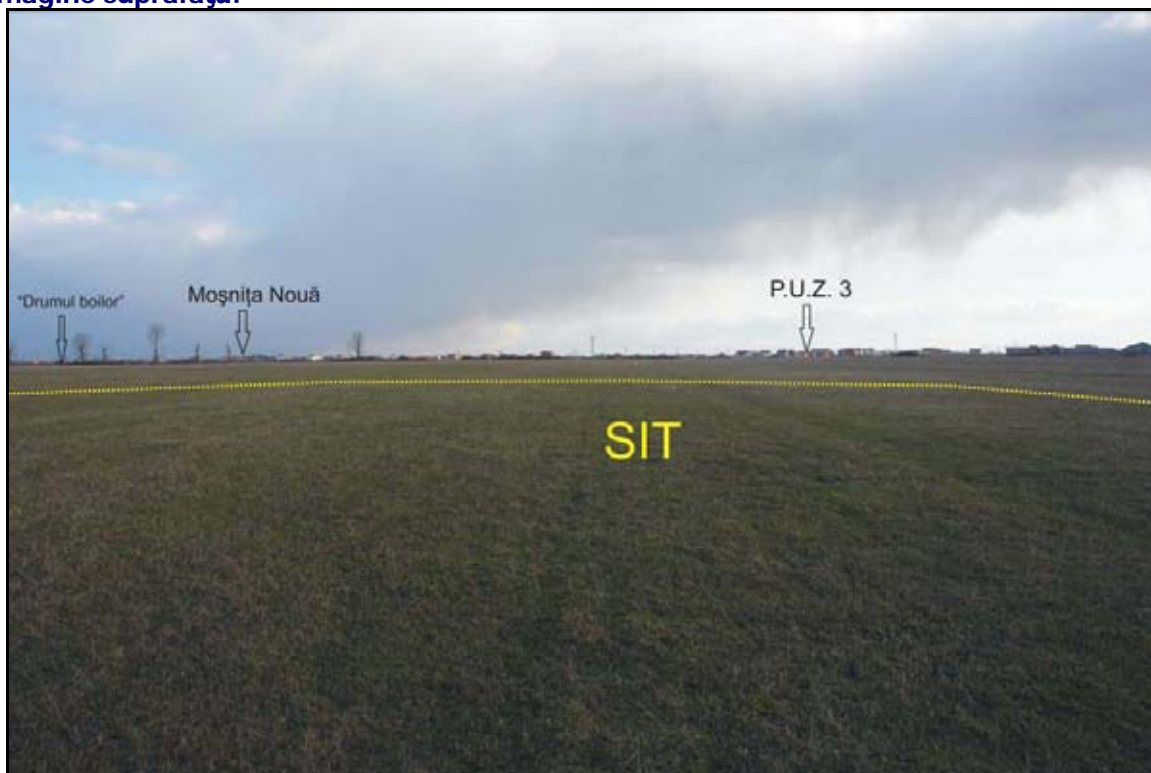

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 18 vedere spre S, spre „Drumul boilor”

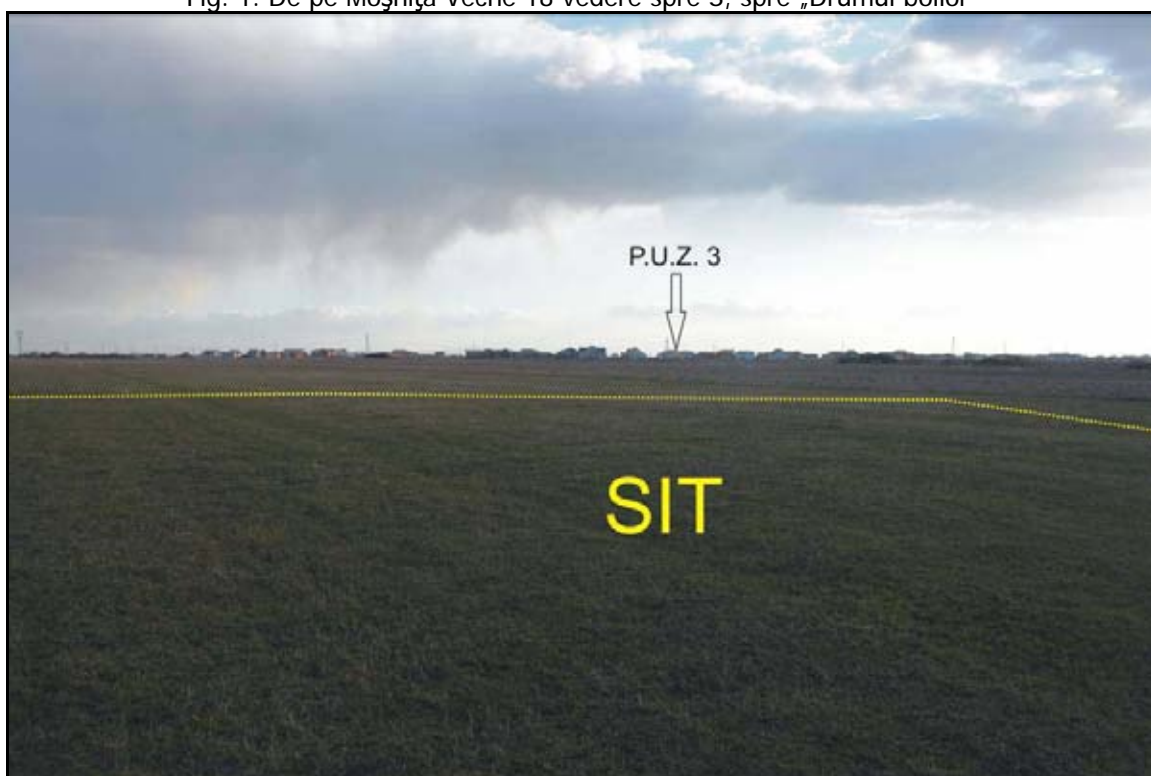

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 18 vedere spre SV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: datare neprecizabilă; preistorie neprecizabilă; epoca bronzului (cultura Cruceni – Belegiș); perioada secolelor II-IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice, situația putând fi generată de pârlogirea terenului, care nu oferă o bună vizibilitate la sol. Analizarea materialului arheologic recoltat, cât și apropierea geografică de marea așezare Moșnița Veche 17, nu exclude ca obiectivul aflat în discuție acum să reprezinte o locuire marginală a precedentului, un răspuns cert putând fi furnizat doar de demararea unor campanii de cercetare sistematică non-invazivă (prospecțiune geofizică) sau săpătură. Materialul ceramic recoltat este prezent în număr destul de mic. Ceramica aparținând preistoriei se prezintă sub forma a două fragmente tipice fiind reprezentată de un perete de vas cu decor pseudo-șnurat și un buton, provenind probabil de la o căniță. Din punct de vedere tehnologic materialul preistoric se încadrează claselor de factură semifină și grosieră, arderea este necontrolată, rezultând culori specifice. Materialul ceramic se încadrează în categoria ceramicii semifine și grosiere, acoperind toate clasele de ardere, rezultând în acest sens culori specifice. Ceramica aparținând secolelor II-IV d.Hr. este reprezentată de fragmente lucrate la roată de culoare cenușie în diverse nuanțe: gri-cenușie, cenușie cu nuanțe maronii și cenușie cu nuanțe cimentii. Ornamentica este foarte săracă, pe un singur fragment ceramic au fost realizate o serie de brăuri paralele. Ceramica lucrată cu mâna aparținând perioadei menționate este reprezentată de câteva fragmente lucrate dintr-o pastă cu mult nisip, fapt ce le dă un aspect zgrunțuros. Ceramica medieval dezvoltată este reprezentată de un singur fragment. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (14); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (29).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

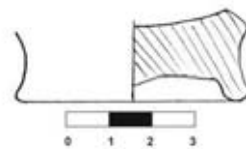
a. material arheologic preistoric, neîncadrabil cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 18_3 a

Foto Moșnița Veche 18_3 b

Desen Moșnița Veche 18_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund inelar.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5,5 cm

Tehnică: lucrat cu mâna (?).

Slip: prezintă slip de culoare brun-cafenie pe interior, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: preistorie (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 18_4 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca, 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cărămizie, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare.

Ornamente: neornamentat.

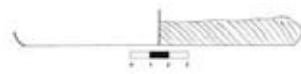
Datare: preistoric nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 18_4 b

Desen Moșnița Veche 18_4

Foto Moșnița Veche 18_5 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,3 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip fin de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

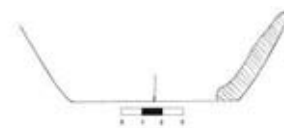
Datare: preistoric nedefinibilă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 18_5 b

Desen Moșnița Veche 18_5

Foto Moșnița Veche 18_8 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 16,2 cm.

Foto Moșnița Veche 18_8 b

Desen Moșnița Veche 18_8

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistoric nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 18_13 b

Foto Moșnița Veche 18_13 b

Desen Moșnița Veche 18_13

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil alungit.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistoric nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

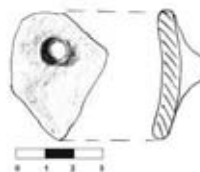
b. material arheologic aparținând epocii bronzului:

Foto Moșnița Veche 18_12 a

Foto Moșnița Veche 18_12 b

Desen Moșnița Veche 18_12

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie pe ambele părți.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: proeminență conică.

Datare: posibil epoca bronzului (?)

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

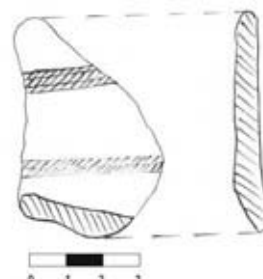
Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite regăsirea unor analogii.

Foto Moșnița Veche 18_14 a

Foto Moșnița Veche 18_14 b

Desen Moșnița Veche 18_14

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cafenie cu nuanțe brune, puternic corodat, pe interior fiind slab observabil.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație foarte fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu două benzi paralele, compuse din câte trei linii realizate cu șnurul.

Datare: bronz târziu.

Atribuire culturală: Cultura Cruceni-Belegiș (faza I).

Analogii: vezi *Supra*, Moșnița Veche 17_125.

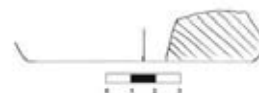
c. material arheologic aparținând sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 18_6 a

Foto Moșnița Veche 18_6 b

Desen Moșnița Veche 18_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: cca. 9,3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

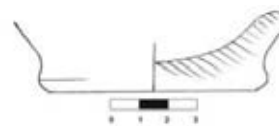
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 18_7 a

Foto Moșnița Veche 18_7 b

Desen Moșnița Veche 18_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

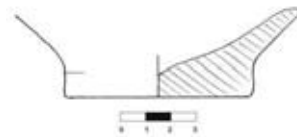
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 18_9 a

Foto Moșnița Veche 18_9 b

Desen Moșnița Veche 18_9

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,3 cm

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare cenușiu-cimentie, corodat în mare măsură.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 18_11 a

Foto Moșnița Veche 18_11 b

Desen Moșnița Veche 18_11

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită, ușor evazată, îngroșată spre interior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 25,7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Săliște”¹, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”², etc.).

¹ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște"* (jud. Caraș Severin), în *Banatica*, 10, 1990, fig. 9/4.

² O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai" (Județul Caraș - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 9/6.

d. material arheologic aparținând epocii medieval dezvoltate (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 18_2 a

Foto Moșnița Veche 18_2 b

Desen Moșnița Veche 18_2

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 9 cm.**Tehnică:** lucrat la roată.**Ardere:** necontrolată.**Degresant:** nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. XV-XVI.**Atribuire culturală:** epoca medieval dezvoltată.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.**e. material arheologic neîncadrabil cronologic sau cultural:**

Foto Moșnița Veche 18_10 a

Foto Moșnița Veche 18_10 b

Desen Moșnița Veche 18_10

Tip: fragment de vas, buză.**Tip buză:** buză de vas rotunjită, îngroșată spre exterior.**Dimensiuni:** diametrul gurii: cca. 20 cm.**Tehnică:** lucrat cu mâna (?).**Ardere:** reducătoare.**Degresant:** nisip cu granulație fină.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** starea fragmentară a piesei și absența ornamentelor nu permite formularea unor atribuiri cronologice.**Atribuire culturală:** imposibil de precizat.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.**V. Data perieghază:**

15.03.2010.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă în data de 15.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Sălaș SV” / „Drumul boilor N”.

b. reper localizare: situl se află la 2,3 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 200 m N de curba de 90° pe care o face „Drumul boilor” spre NV.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 880 m ESE de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat în extremitatea de SV a marelui grind din zona numită „Sălaș” și ocupă o suprafață cvasi-plană, cu o ușoară înclinare de la E spre V și de la N spre S. Pe latura sa de V, de cealaltă parte a „Drumului boilor” se găsește un important meandru fosil, actualmente regularizat și desecat. Pigmentația solului este brun-cenușie, dar pârlogirea terenului oferă o vizibilitate redusă.

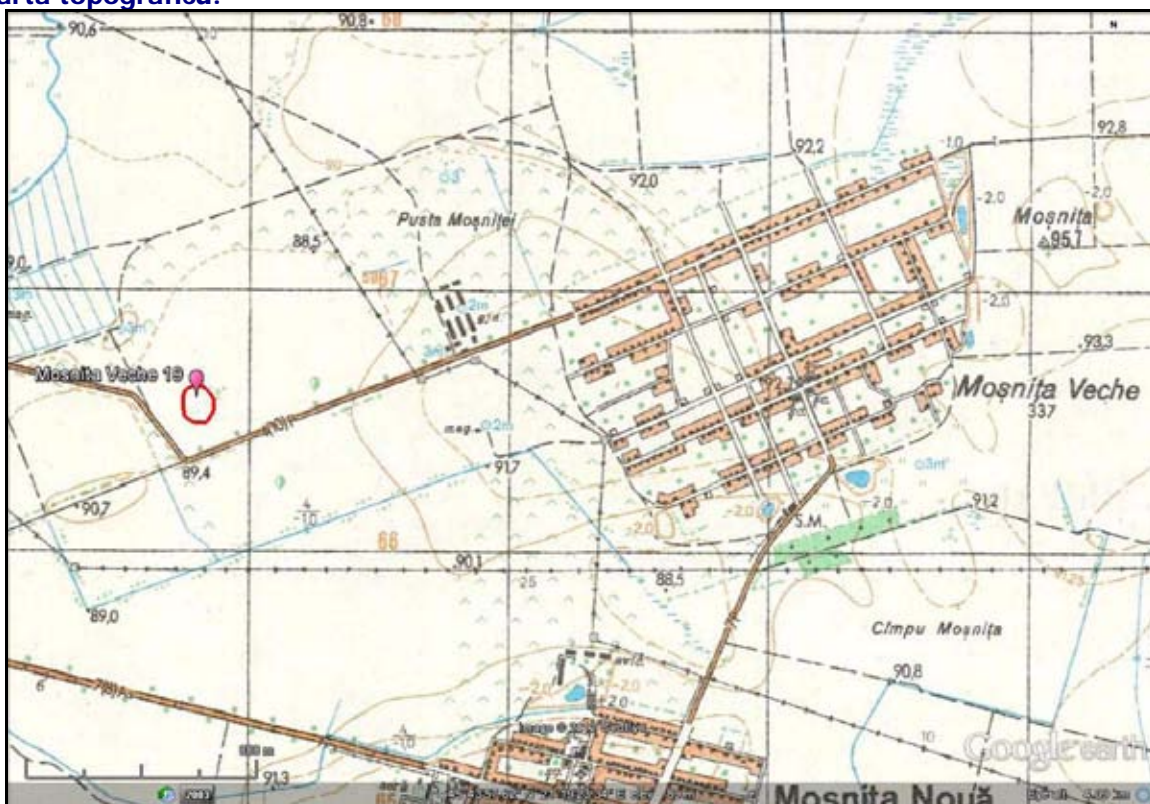
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

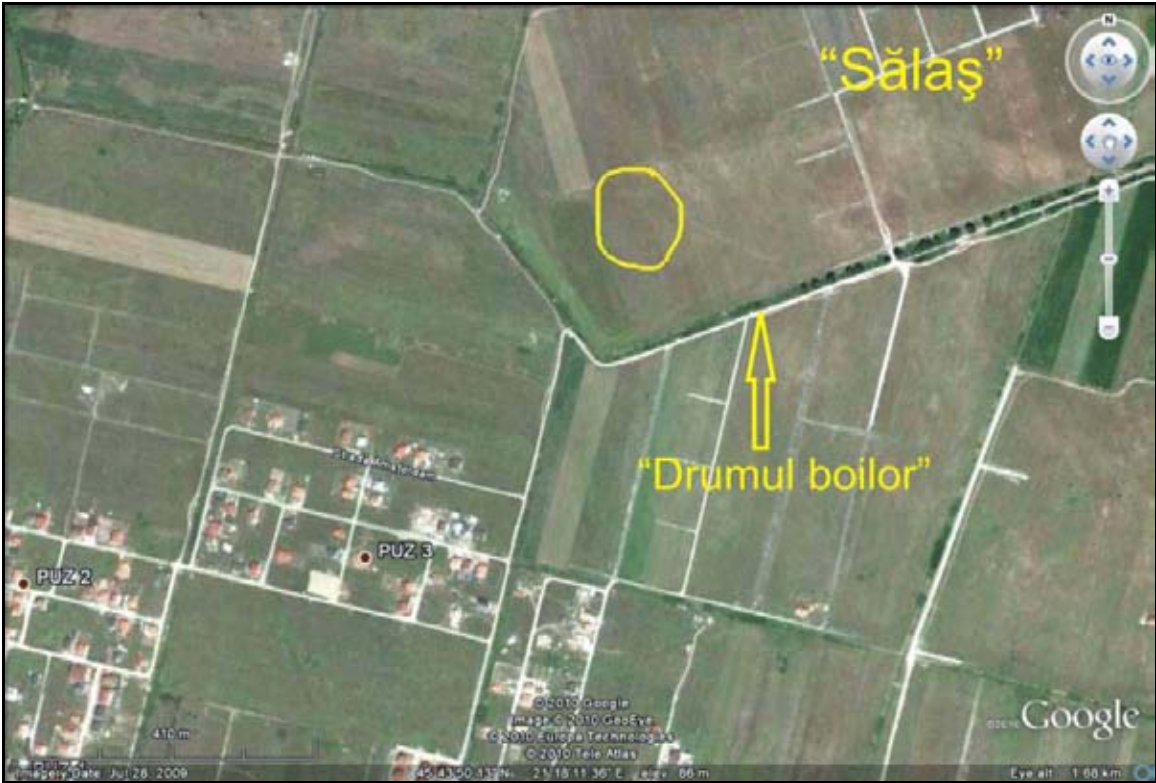
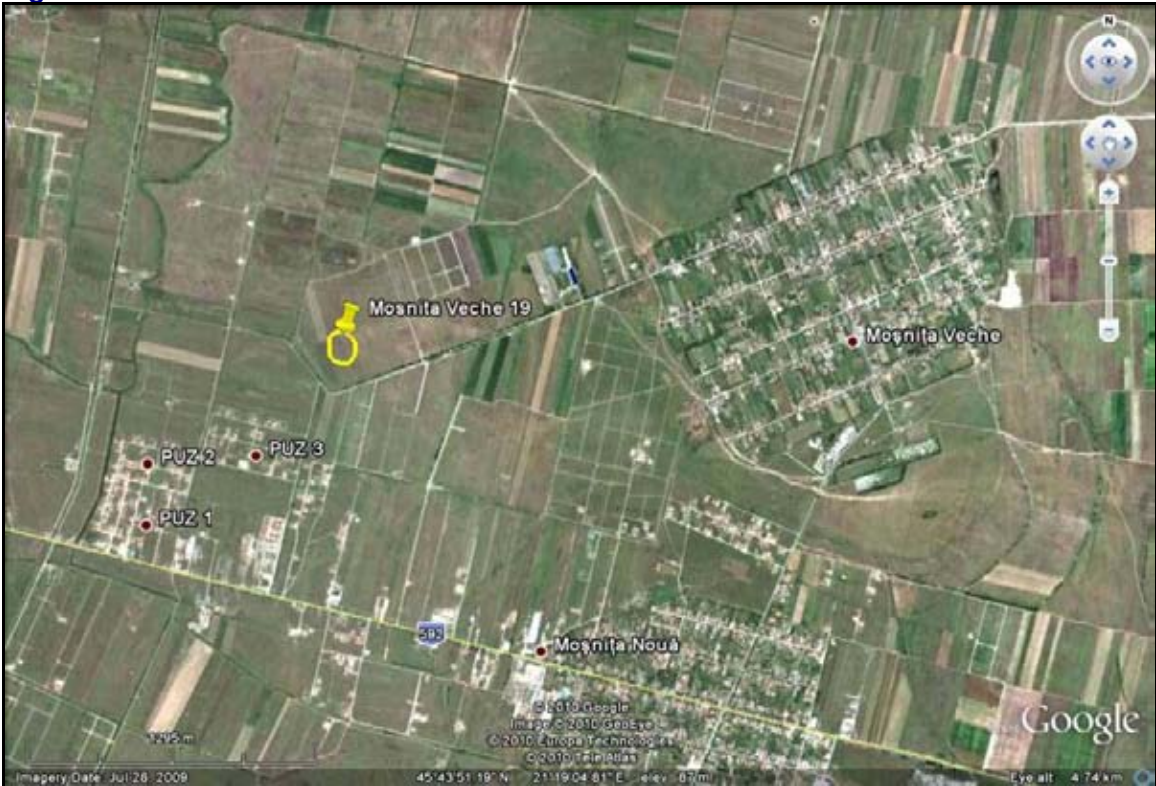
g. coordonate GPS: 45 43 58 N 21 18 14 E, 89 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212559; 476997.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

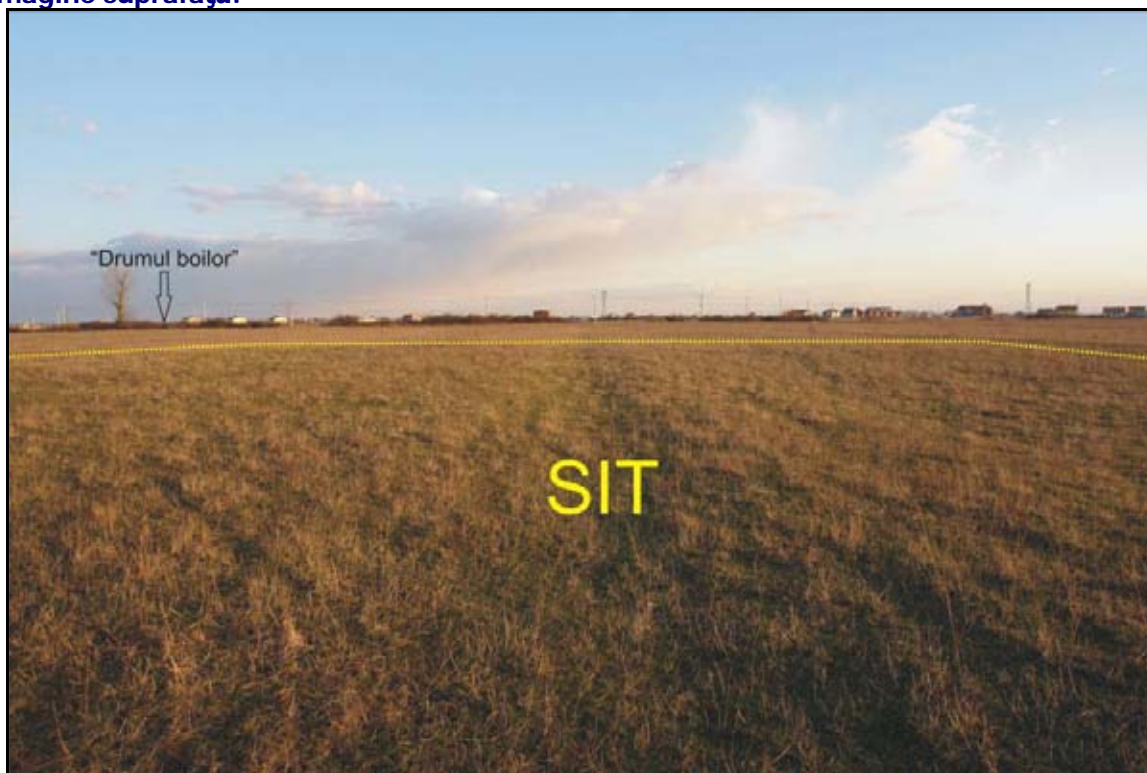

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 19 vedere spre S, spre „Drumul boilor”

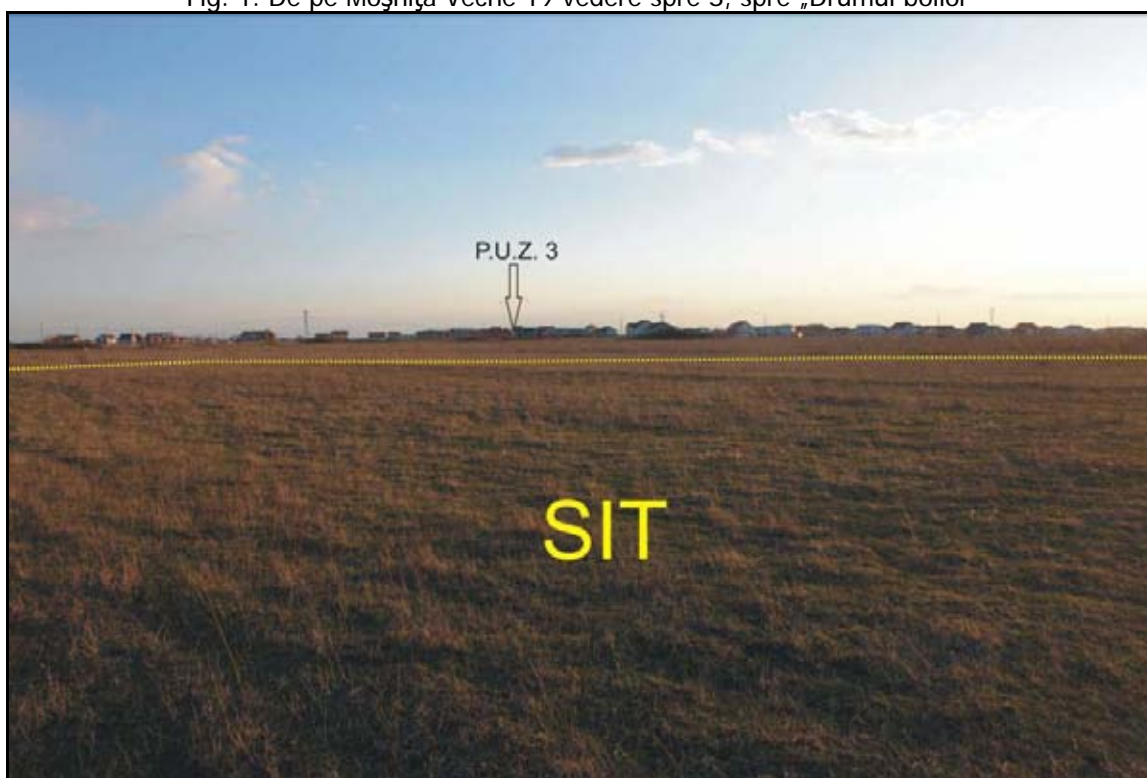

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 19 vedere spre SV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (?); sec. II-IV d.Hr.; epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au surprins sporadice fragmente ceramice, răspândite pe o suprafață de cca. o jumătate de hectar. Ca și în cazul obiectivului precedent, Moșnița Veche 18, nu este exclus ca și acesta să poată fi legat de marea așezare multistratificată Moșnița Veche 16, dar un răspuns ferm va putea fi oferit doar de demararea unor investigații arheologice non-invasive (prospecțiuni geofizice) sau săpătură.

Fragmentele ceramice salvate au fost în număr mic, și într-o stare foarte fragmentară. Câteva dintre ele par a fi preistorice, dar starea lor nu permite realizarea unor încadrări cronologice precise și a unor atribuiri culturale certe. Materialele aparținând perioadei secolelor II-IV d.Hr. sunt la rândul lor într-o stare fragmentară. Un singur fragment ceramic, de dimensiuni mai mari, poate fi datat cu siguranță în perioada medieval-târzie.

Pentru redactare prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (4).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

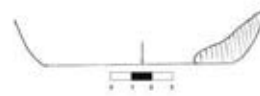
a. materiale arheologice preistorice, neîncradabile cronologic sau cultural:

Foto Moșnița Veche 19_2 a

Foto Moșnița Veche 19_2 b

Desen Moșnița Veche 19_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere mixtă.

Degresant: nisip cu pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Date: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg în preistorie.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

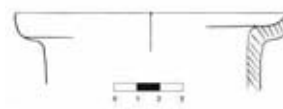
b. materiale arheologice aparținând epocii medieval târzii (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 19_1 a

Foto Moșnița Veche 19_1 b

Desen Moșnița Veche 19_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, evazată, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: buze de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica medieval dezvoltată de pe teritoriul Banatului de Câmpie, vezi analogii la Dumbrăvița¹, Timișoara – „Castelul Huniade”².

V. Data periegheză:

15.03.2010

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

¹ F. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXI/1, etc.

² A. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului*, S.N., nr. 14, 2006, 2, fig 11/5.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan
Desene artefacte: O. Borlea, A. Gogoșanu

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 16.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Uberland”.

b. reper localizare: situl se află la 2 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,5 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,5 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 2 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul ocupă o terasă foarte bine profilată și delimitată de două meandre fosile proeminente, unul amplasat pe latura sa de S (care acumulează apă atunci când nivelul freaticului este ridicat) și un altul pe latura de V. Poziția naturală este una deosebită, ferită de inundații, dar nivelul de locuire este, paradoxal, extrem de redus. Nu poate fi exclusă și o căpăciure cu aluviuni a complexelor arheologice și pe care nici arăturile moderne să nu o fi străpuns. Pigmentația solului este brun-cenușie în zona centrală, unde se concentrează cele mai multe artefacte și gălbui-nisipoasă în zonele marginale.

e. stare actuală: teren arabil și miriște de grâu.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

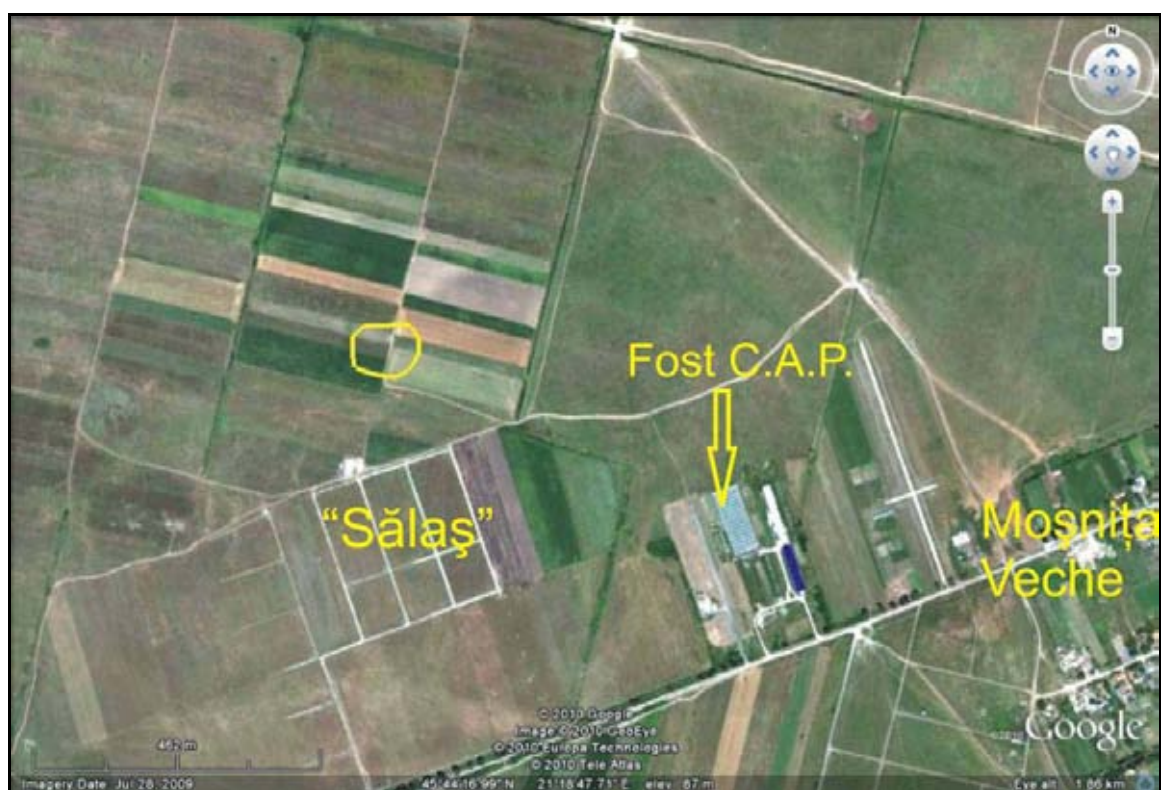
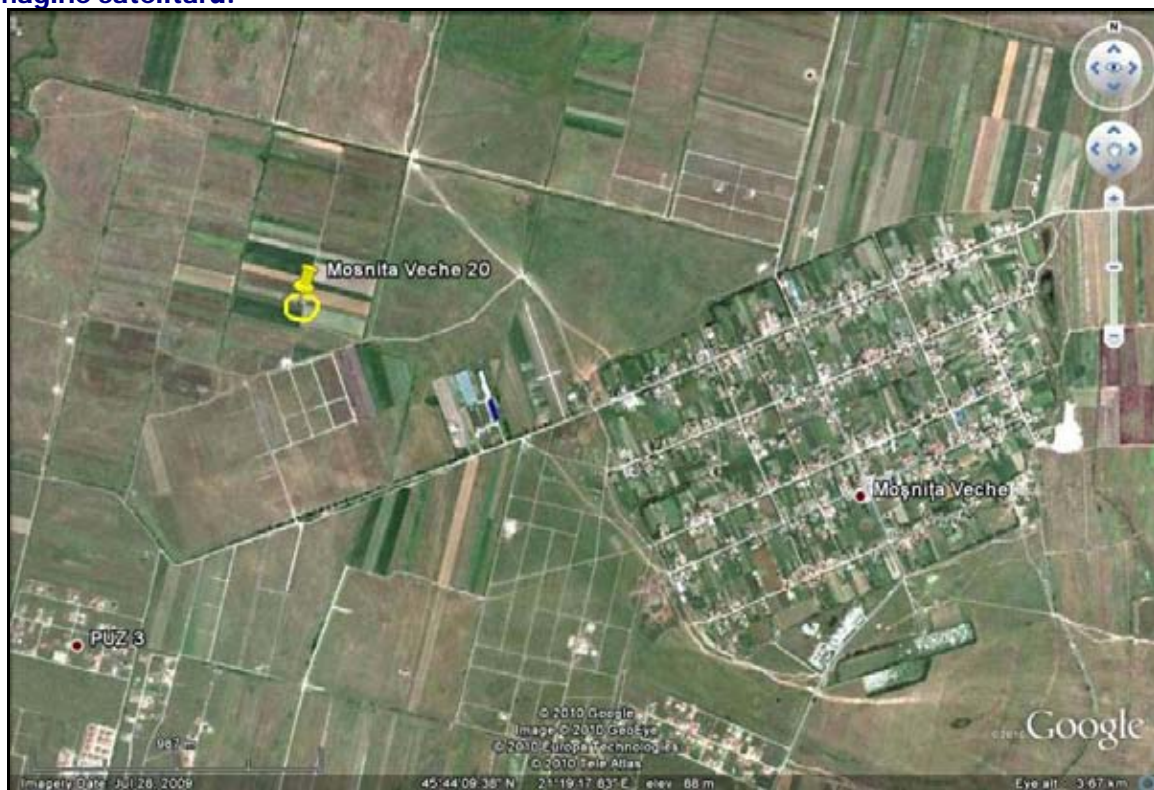
g. coordonate GPS: 45 44 19 N 21 18 32 E, 88,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212977; 477627.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

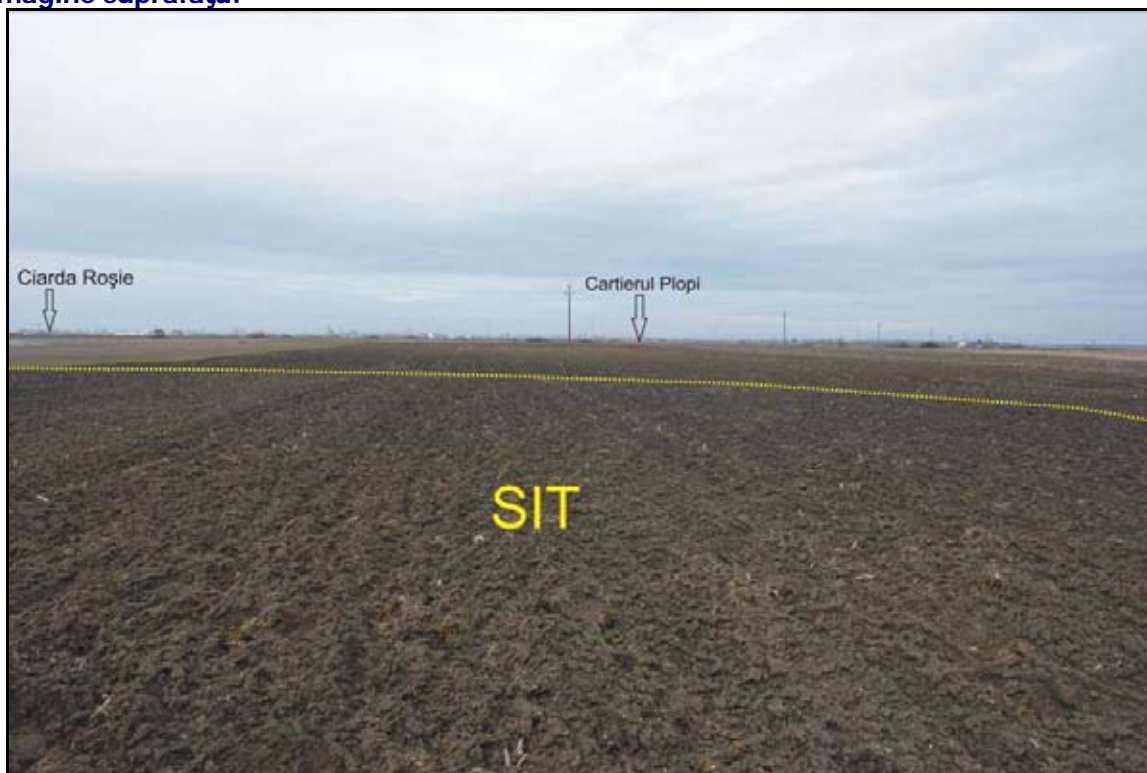

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 20 vedere spre V

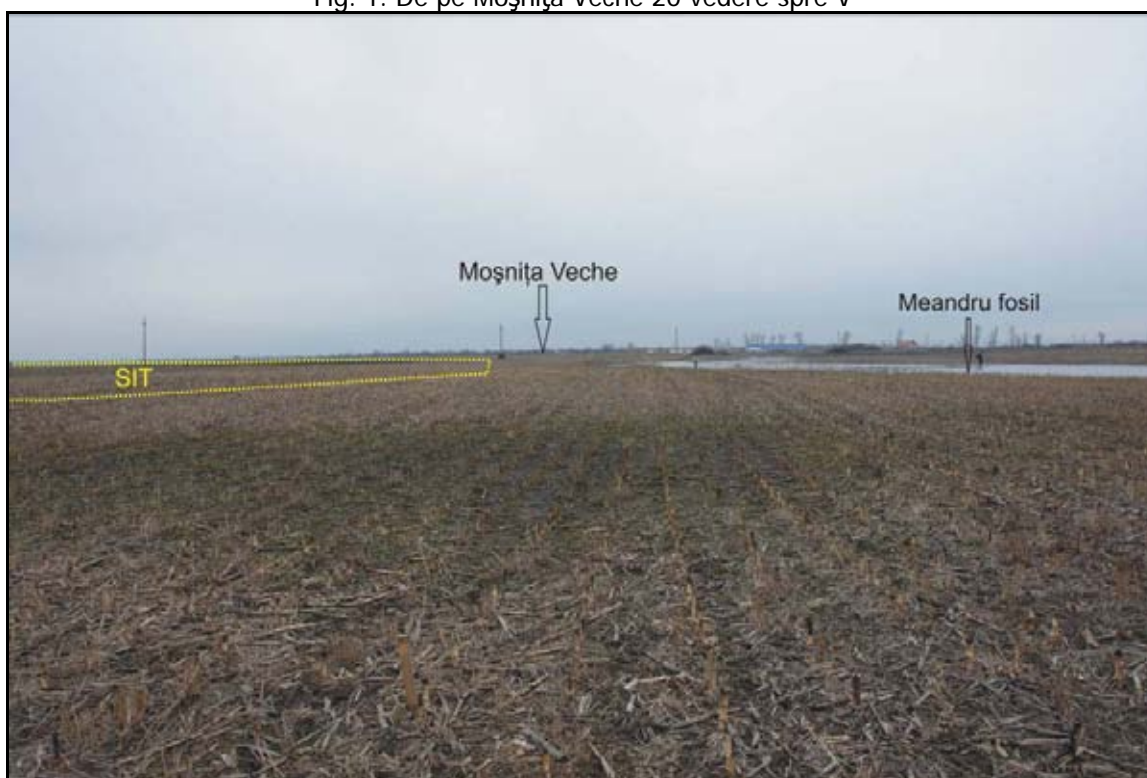

Fig. 2. Moșnița Veche 20 văzut dinspre V

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: preistoric nedefinibil; sec. II-IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte, reprezentate îndeosebi din fragmente ceramice, majoritatea atipice. Unele dintre ele, aparțin preistoriei, dar perioada și atribuirea culturală nu pot fi efectuate din pricina stării lor fragmentare. Materialul ceramic atribuibil secolelor II-IV d.Hr. este destul de sărac și constă în fragmente ceramice lucrate cu roata, din pastă de culoare cenușie. Ceramica din epoca medieval dezvoltată este prezentă destul de slab. Pentru perioada medieval-târzie se remarcă câteva fragmente ceramice smălțuite, de producție locală sau „turcești”. Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (6); fragmente ceramice atipice (25); fragmente chirpic (10); fragmente tuf vulcanic (1)

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. materiale arheologice preistorice, neîncadrabile cronologic și cultural:**

Foto Moșnița Veche 20_2 a

Foto Moșnița Veche 20_2 b

Desen Moșnița Veche 20_2

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip brun-cafeniu la exterior, puternic corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: ornamentat cu un buton tronconic.

Datare: preistorie nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

b. materiale arheologice databile în sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 20_1 a

Foto Moșnița Veche 20_1 b

Desen Moșnița Veche 20_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă un slip de culoare brun-negricioasă, atât la interior cât și la exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

c. materiale arheologice databile în epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 20_6 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe exterior, puternic corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

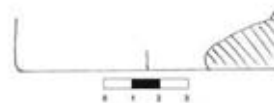
Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 20_6 b

Desen Moșnița Veche 20_6

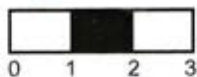

Foto Moșnița Veche 20_3 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin smălțuire pe interior, smălț de culoare vernil.

Datare: sec. XVII-XVII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

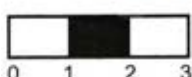
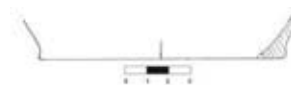

Foto Moșnița Veche 20_3 b

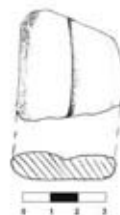
Desen Moșnița Veche 20_3

Foto Moșnița Veche 20_4 a

Foto Moșnița Veche 20_4 b

Desen Moșnița Veche 20_4

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: prezintă șanțuire.

Dimensiuni: diametrul maxim: cca. 1, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentată.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

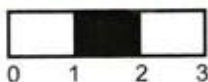

Foto Moșnița Veche 20_5 a

Foto Moșnița Veche 20_5 b

Desen Moșnița Veche 20_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, puternic evazată și lățită.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat cu o bandă albă, pe care au fost aplicate motive florale cu verde și roșu.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegează:

16.03.2010.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă, E. Pirpiliță

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 16.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Odaia lu Bernat” / „Cotu Morii”.

b. reper localizare: situl se află la 2,5 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,6 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,7 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 500 m SE de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul ocupă o terasă foarte bine profilată, dezvoltată la V de un meandru fosil, încă foarte vizibil în terenul din jur, dar drenat de canale moderne de hidroameliorații. Terasa domină cu cca. 2 m arealul înconjurător, fiind ferită de inundații. Pigmentația solului este brun-negricioasă, generată de existența unui substanțial strat de cultură arheologică. Pârlogirea terenului și prezența unei vegetații ierboase abundente nu oferă decât o vizibilitate redusă la sol, ceea ce a determinat echipa de investigare să efectueze două sondaje (40x40x45 cm) pentru verificarea texturii solului. A rezultat un strat de cultură, caracterizat prin existența unui sol brun-cenușiu, cu numeroase fragmente de chirpic și ceramice atipice, cât și pigmenție de arsură.

e. stare actuală: pârloagă.

f. suprafață sit: cca. 3 ha.

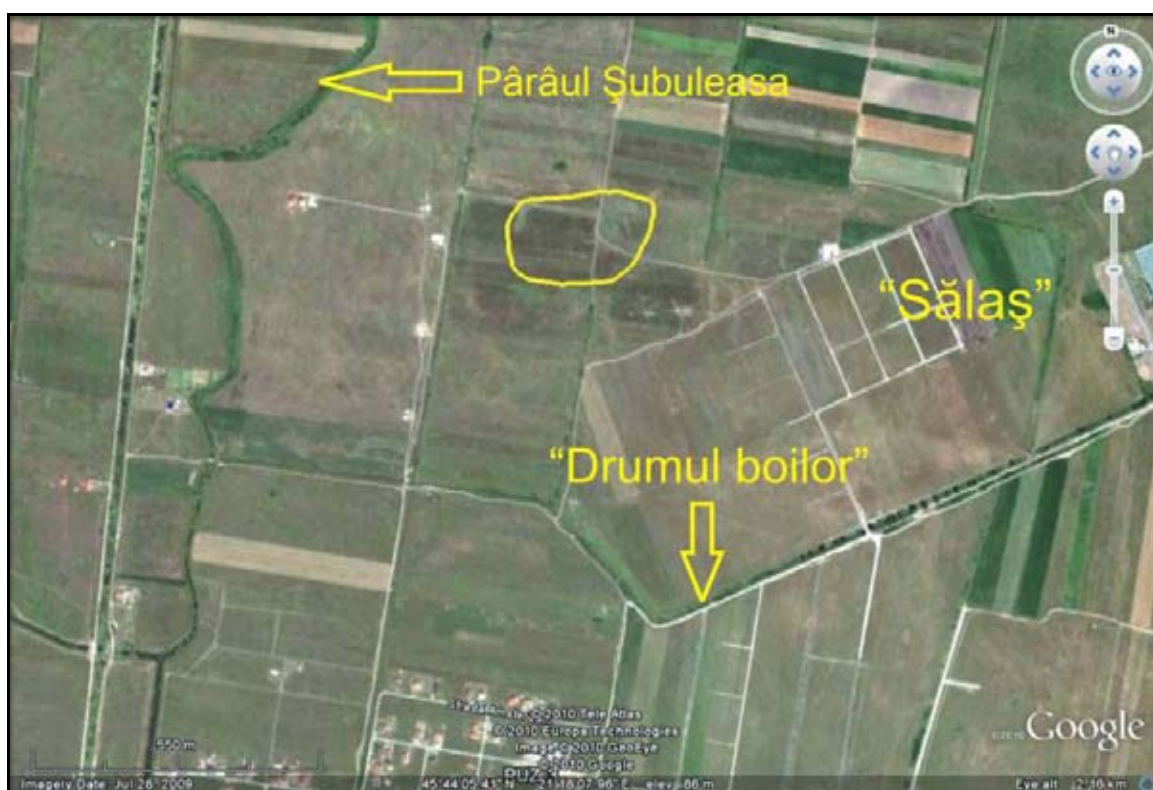
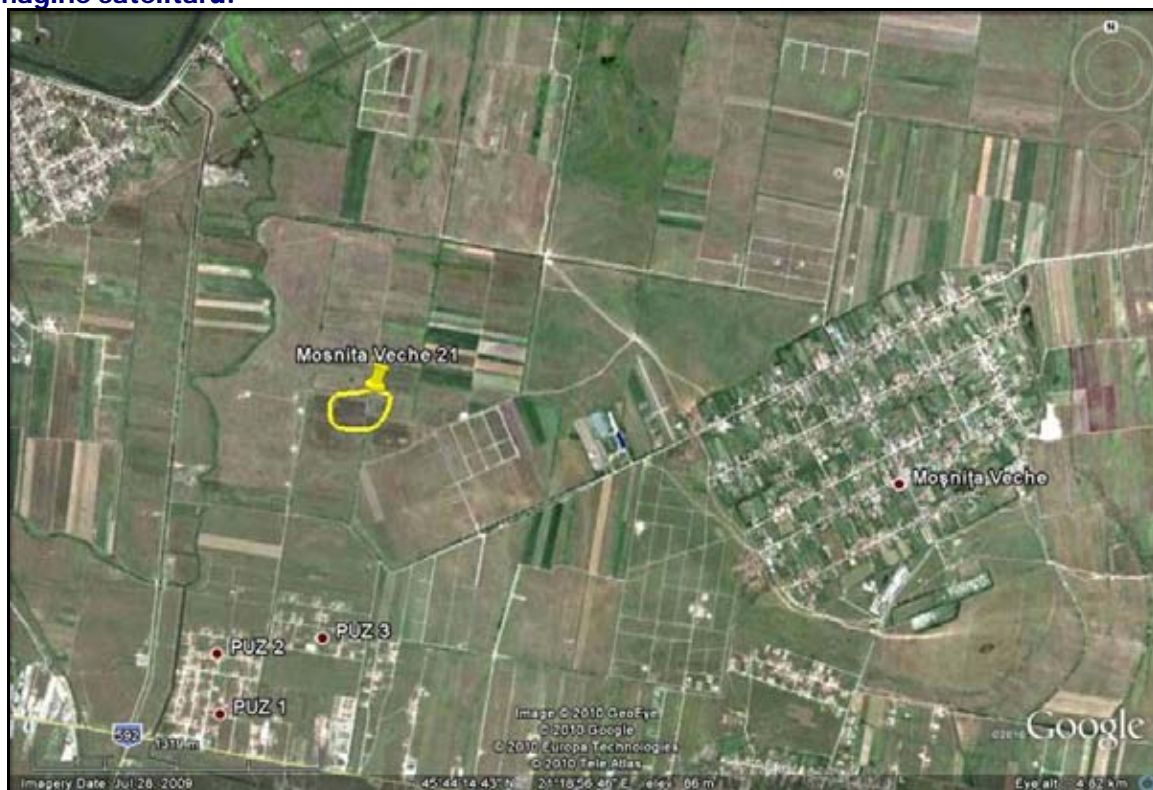
g. coordonate GPS: 45 44 15 N 21 18 08 E, 88,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212453; 477527.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

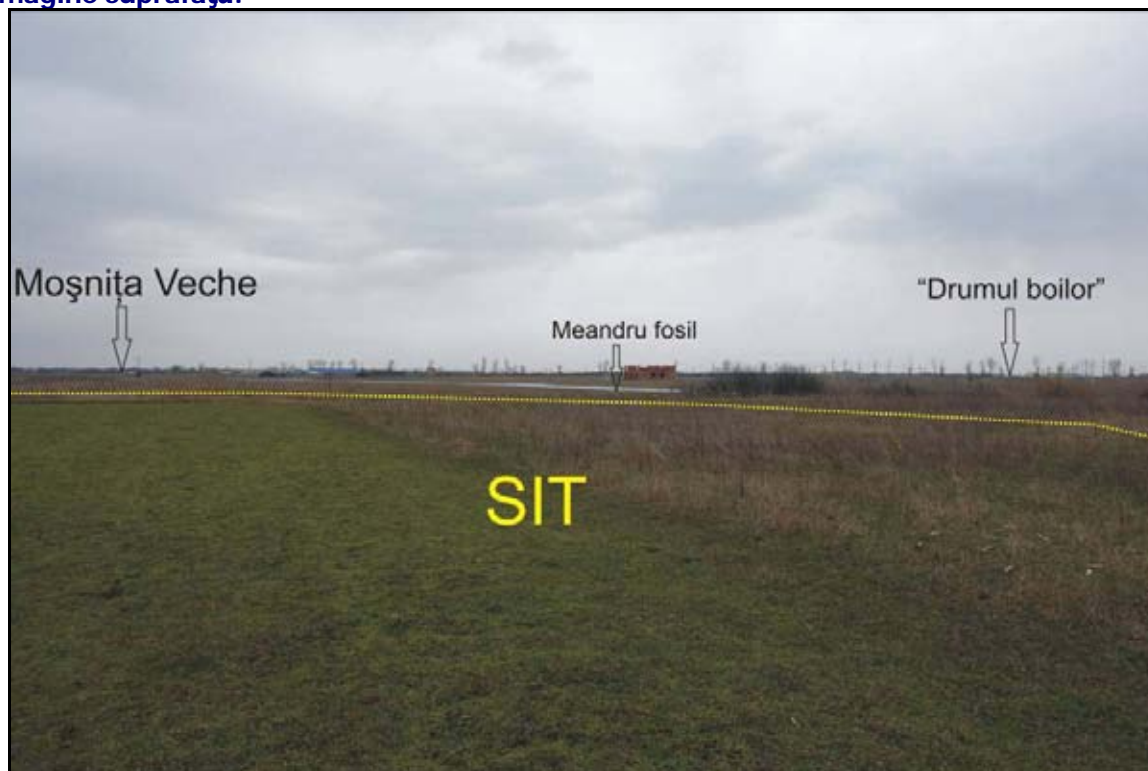

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 21 vedere spre SE

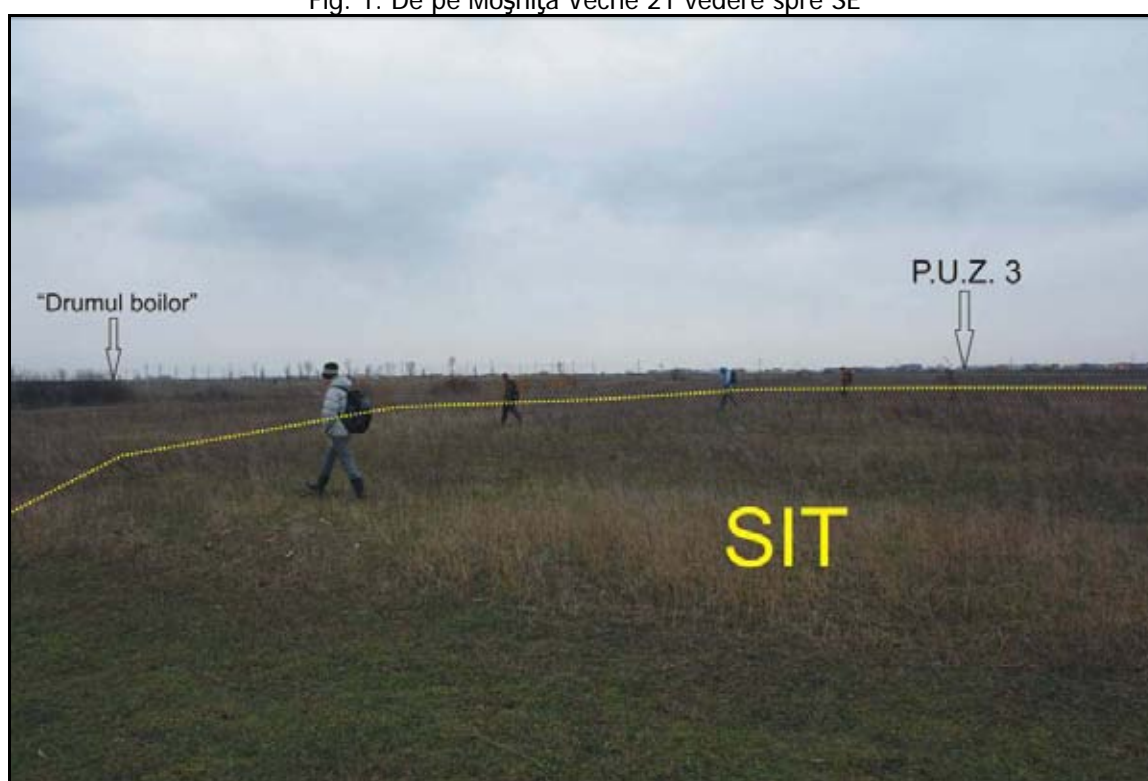

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 21 vedere spre S

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie nedefinibil; epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte arheologice răspândite pe o suprafață de cca. 3 ha, puținătatea pieselor recoltate fiind generată de pârlogirea terenului și vizibilitatea redusă la sol, altfel ceilalți indici revelatori (morfologia terenului, pigmentația solului, etc.) indicând existența unui obiectiv important. Majoritatea fragmentelor ceramice sunt atipice și aparțin preistoriei (perioadă nedefinibilă) și, epocii regatului dac (sec. I î. Hr. – I d. Hr.), cele medieval-târzii fiind puține numeric.

Ceramica salvată este puțin numeroasă și se află, în cea mai mare parte a ei, într-o stare fragmentară. Unele fragmente ceramice aparțin în mod cert preistoriei, dar starea lor fragmentară nu permite realizarea unei încadrări culturale precise. Ornamentația este săracă, întâlnindu-se ornamente plastice (brâu alveolar) și ornamente incizate (bandă de mici linii verticale incizate). Epoca regatului dac este reprezentată de un număr restrâns de fragmente ceramice atipice și neornamentate, majoritar lucrate cu roata dintr-o pastă cenușie, destul de poroasă. Evul Mediu târziu este reprezentat de câteva sporadice fragmente ceramice, unele dintre ele ornamentate prin smălțuire.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (8); fragmente ceramice atipice (55).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

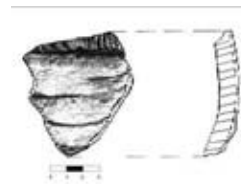
a. materiale arheologice preistorice, neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 21_5 a

Foto Moșnița Veche 21_5 b

Desen Moșnița Veche 21_5

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe ambele părți urme de slip de culoare cenușie, în mare parte corodat.

Ardere: ardere mixtă.

Degresant: nisip cu granulație fină, posibil materie organică.

Ornamente: ornamentat cu benzi de linii verticale sau oblice incizate cu un instrument ascuțit și linii verticale slab profilate.

Date: preistorie nedefinibilă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 21_6 a

Foto Moșnița Veche 21_6 b

Desen Moșnița Veche 21_6

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și pietricele.

Ornamente: ornamentat cu brâu alveolar, realizat îngrijit.

Datare: preistorie nedefinibilă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 21_8 a

Foto Moșnița Veche 21_8 b

Desen Moșnița Veche 21_8

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere mixtă.

Degresant: nisip micaceu cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

b. materiale arheologice databile în epoca regatului dac (sec. I î. Hr. – I d. Hr.):

Foto Moșnița Veche 21_3 a

Foto Moșnița Veche 21_3 b

Desen Moșnița Veche 21_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 21_4 a

Foto Moșnița Veche 21_4 b

Desen Moșnița Veche 21_4

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză rotunjită, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr cu șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea precisă a formei vasului.

Foto Moșnița Veche 21_7 a

Foto Moșnița Veche 21_7 b

Desen Moșnița Veche 21_7

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă vergelată.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică, șamotă și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: toarte de acest tip sunt specifice acestei perioade, frecvent întâlnite în cadrul ceramicii epocii regatului dac (vezi de ex. la Pecica- „Șanțul Mare”¹).

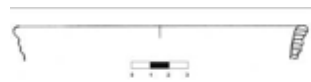
c. materiale arheologice medieval târziu (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 21_1 a

Foto Moșnița Veche 21_1 b

Desen Moșnița Veche 21_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză teșită.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt, puternic corodat.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat cu smalt de culoare portocalie, păstrat doar pe interior.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

¹ I. H. Crișan, *Ziridava*, Arad 1978, vezi pl. 88/5, 9.

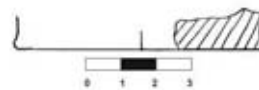
provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 21_2 a

Foto Moșnița Veche 21_2 b

Desen Moșnița Veche 21_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip albicios aplicat pe ambele părți.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

16.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: E. Pirpiliță

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 16.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Odaia lu Bernat”.

b. reper localizare: situl se află la 2,3 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,7 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,5 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 750 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe o terasă sau grind (intervențiile moderne, prin săparea canalelor de hidroameliorații, au schimbat radical peisajul geografic inițial, astfel încât observațiile privind geomorfologia terenului nu pot fi formulate cu certitudine), tăiată pe latura de E de un canal de hidroameliorații. Suprafața obiectivului este cvasi-plană, fără elemente morfo-geografice importante în arealul din preajmă. Pigmentația solului este brun-nisipoasă, cu sporadice fragmente ceramice și de cărămidă medievală, sugerând existența unor construcții izolate și nu a unei așezări propriu-zise.

e. stare actuală: teren arabil și pârlăgă.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

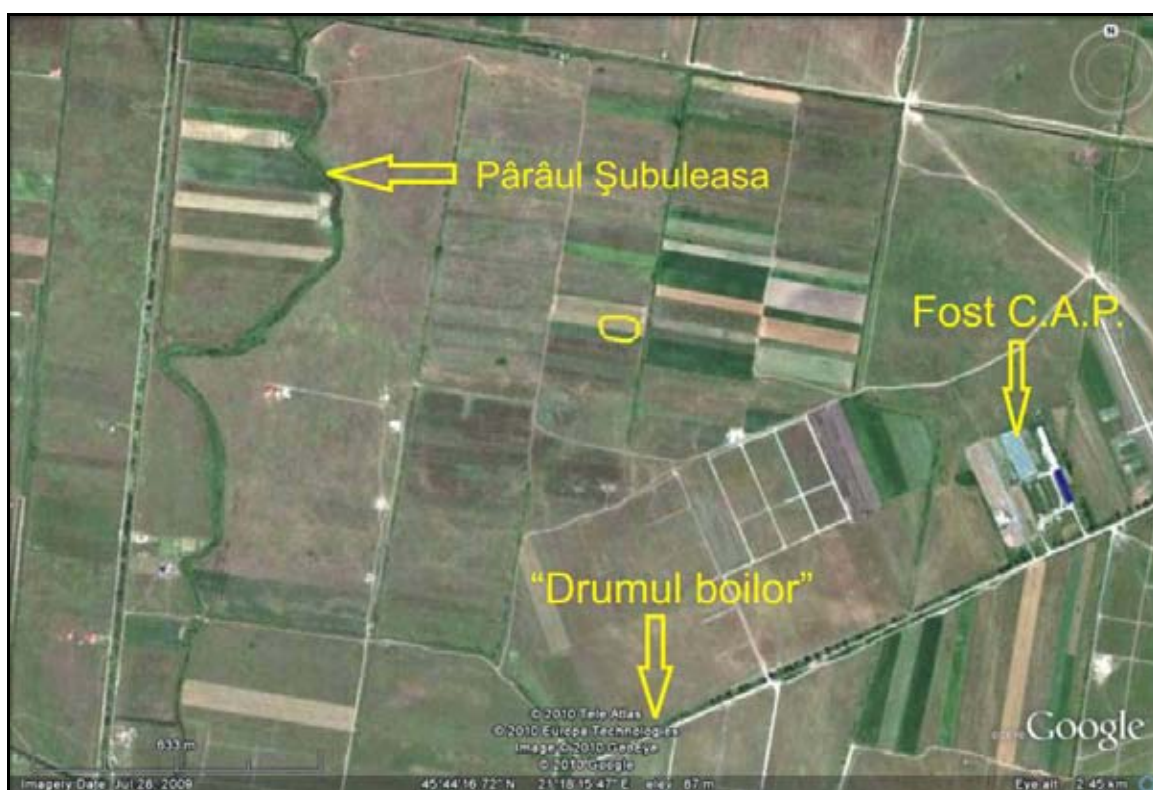
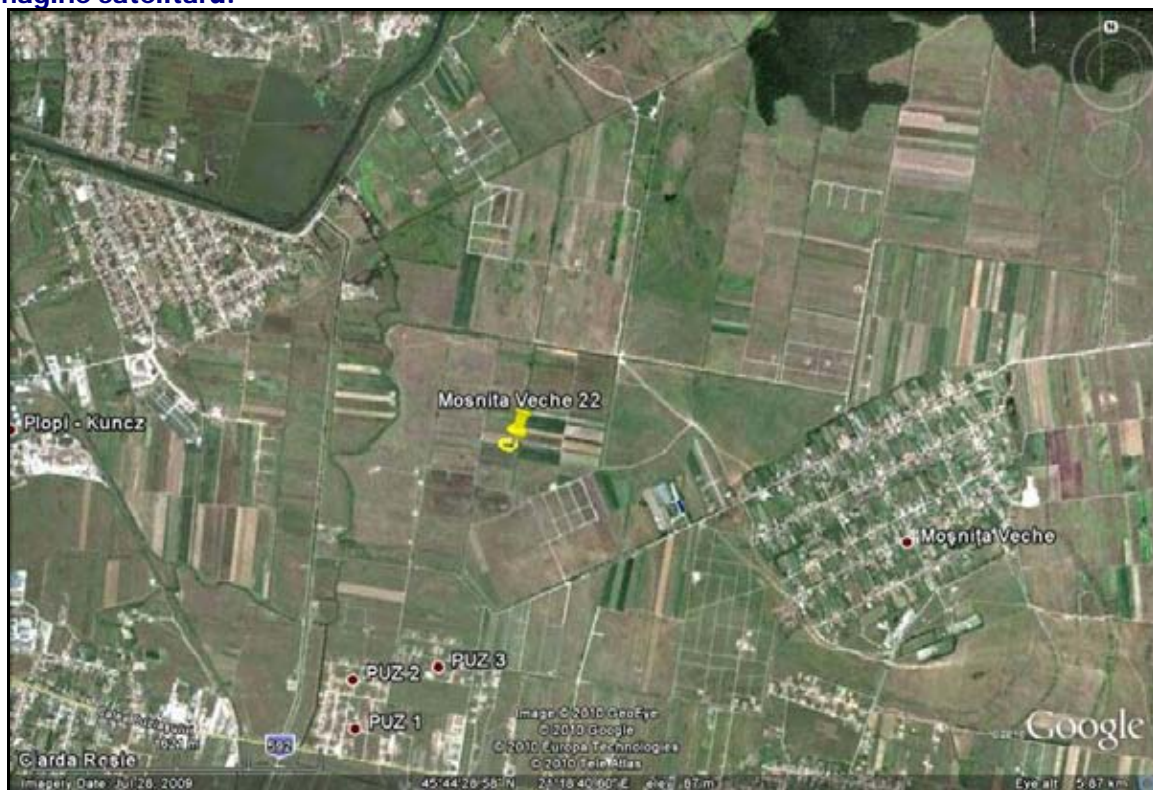
g. coordonate GPS: 45 44 21 N 21 18 19 E, 88,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212699; 477701.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

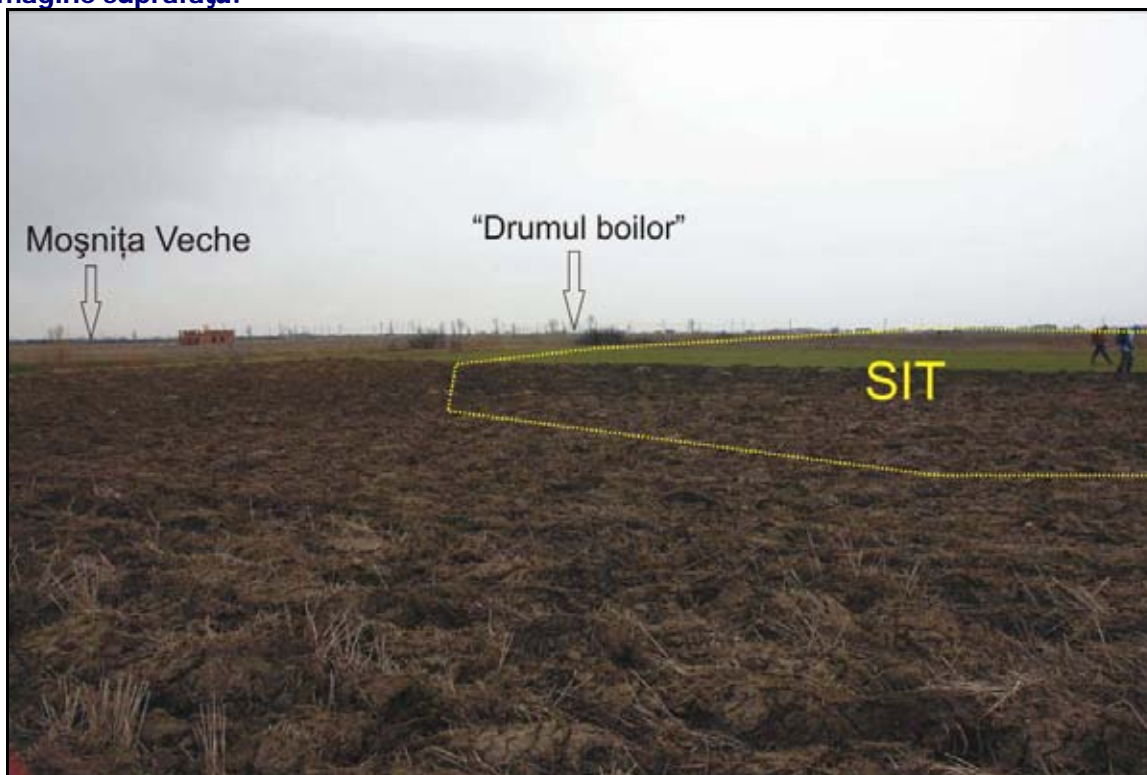

Fig. 1. Moșnița Veche 22 văzut dinspre N

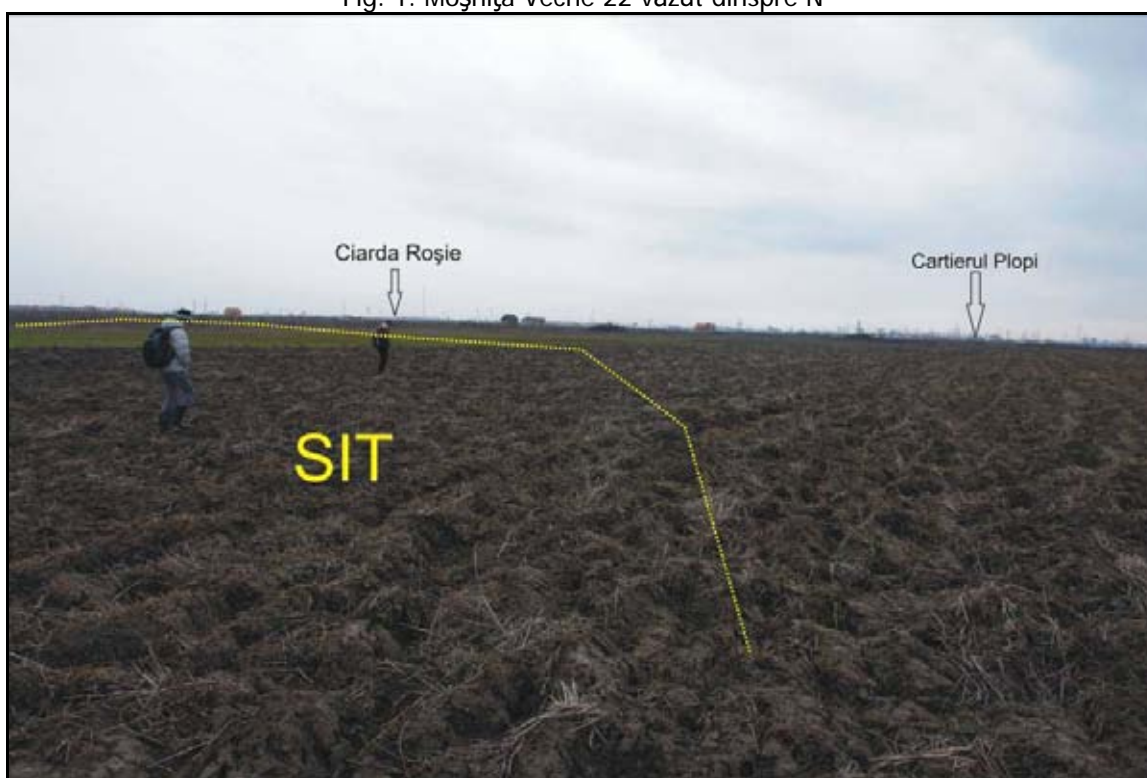

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 22 vedere spre V, spre Timișoara

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie nedefinibil; posibil epoca regatului dac (sec. I î. Hr. – I d. Hr.); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte răspândite pe o suprafață de cca. o jumătate de hectar, frapând diversitatea perioadelor istorice în care pot fi încadrate puținele piese descoperite, situația putând fi generată și de căpăcuirea cu aluviuni a unui obiectiv mult mai important decât cel scos la suprafață de lucrările agricole moderne. Au fost relevate sporadice fragmente ceramice, majoritatea atipice, precum și fragmente de zgură de fier sau fragmente din vase de sticlă medievale.

Materialul arheologic salvat este destul de sărac și aflat într-o stare foarte fragmentară, fapt care ridică mari dificultăți în încadrarea cronologică a pieselor. Unele fragmente ceramice par să aparțină preistoriei, dar dată fiind starea lor fragmentară, atribuirea culturală sau cronologia nu poate fi realizată. Epocii regatului dac ar putea să îi aparțină sporadice fragmente ceramice, din rândul cărora se remarcă un număr de câteva fragmente lucrate cu roata din pastă cenușie, poroasă. Evul mediu dezvoltat este reprezentat de unele mici fragmente, mai numeroase fiind piesele încadrabile evului mediu târziu. Remarcăm în acest sens prezența unor mici fragmente ceramice pictate sau smălțuite și a unui fragment de sticlă, care poate fi însă la fel de bine modern.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice atipice (22); fragmente tuf vulcanic (2); fragment piesă fier neidentificabilă (1); fragmente zgură fier (2); fragment buză vas de sticlă (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. materiale arheologice databile în epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 22_1 a

Foto Moșnița Veche 22_1 b

Desen Moșnița Veche 22_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

16.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 16.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Odaia lu Bernat” / „Rătu Mare”.

b. reper localizare: situl se află la 2,4 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 670 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe o terasă foarte bine profilată, delimitată spre E de un meandru important, încă bine păstrat în teren. Poziția geografică a așezării este una favorabilă, ferită de inundații și cu posibilă sursă de apă de-a lungul meandruului respectiv, actualmente regularizat prin săparea unor canale de desecare. Pigmentația solului este brun-cenușie, cu numeroase fragmente de cărămizi medievale și fragmente din tuf vulcanic, dar cu sporadice fragmente ceramice. Situația poate fi generată de pârllogirea terenului, care oferă o slabă vizibilitate la sol din cauza vegetației ierboase.

e. stare actuală: pârloagă.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

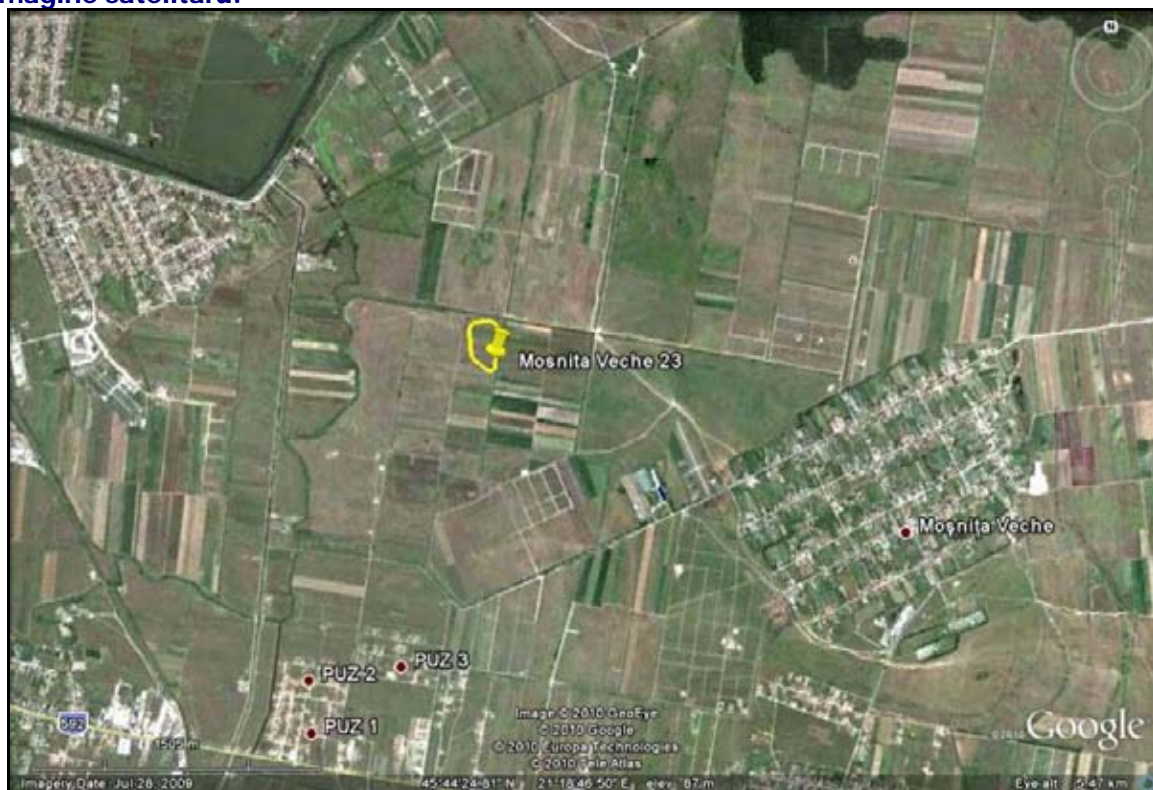
g. coordonate GPS: 45 44 35 N 21 18 22 E, 90,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212784; 478130.

j. harta topografică:

k. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

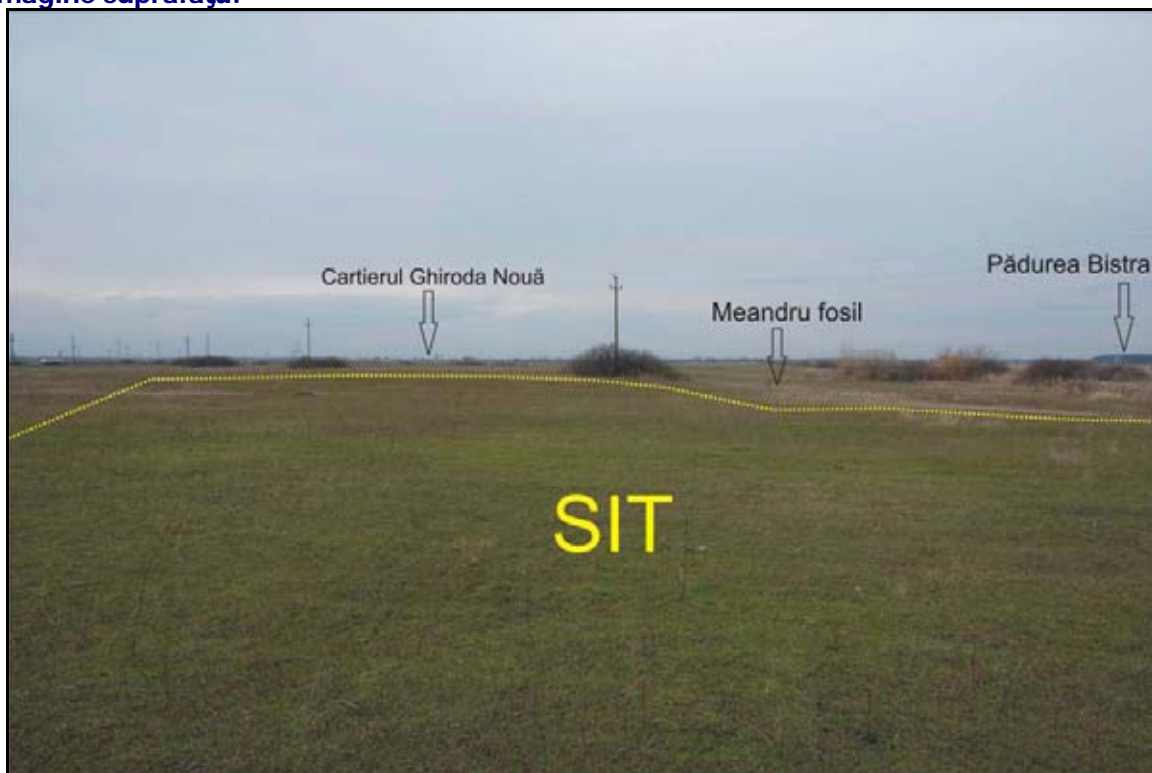

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 23 vedere spre NNV, spre cartierul Ghiroda Noua

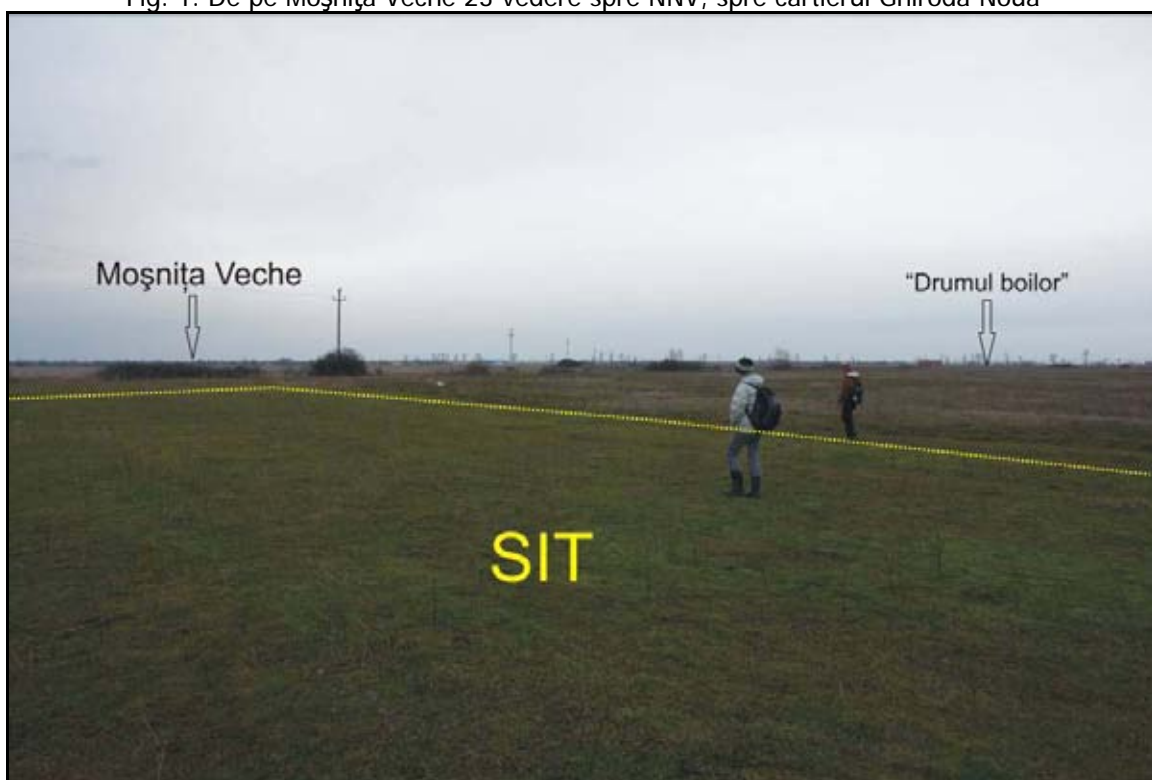

Fig. 2. De pe Moșnița Nouă 23 vedere spre SE, spre localitatea Moșnița Veche

Fig. 3. Fragment râșniță din tuf vulcanic *in situ* pe Moșnița Veche 23

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: datare neprecizabilă; preistorie neprecizabilă (?); sec. II-IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui semnificativ material arheologic, reprezentat din numeroase fragmente de cărămizi medievale, fragmente de râșniță din tuf vulcanic și sporadice fragmente ceramice, toate sugerând existența unui obiectiv arheologic important, „ascuns” totuși de pârlogirea terenului. Printre fragmentele ceramice descoperite se remarcă și piese smălțuite, obiectivul de față putând fi considerat a reprezenta una dintre vetrele de locuire medieval târzie (probabil de sec. XVII) din preajma viitoarei localități Moșnița Veche.

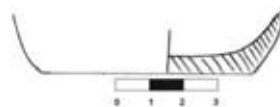
O parte din materialul arheologic salvat pare să aparțină perioadei preistorice, dar starea sa fragmentară nu permite realizarea unei încadrări cronologice precise. Materialul de sec. II-IV d.Hr., constă în câteva fragmente ceramice atipice, lucrate cu roata, de culoare cărămizie cu nuanțe cenușii. Evului mediu dezvoltat îi pot fi atribuite mai multe fragmente ceramice lucrate la roată, dintr-o pastă albicioasă, cu urme de pictură. Fragmentele ceramice smălțuite aparțin foarte probabil evului mediu târziu, dar e greu de spus, dat fiind caracterul lor fragmentar, dacă avem de-a face cu piese de producție locală sau cu piese importate. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (12); fragmente ceramice tipice nedesenate (9); fragmente ceramice atipice (72); fragmente tuf vulcanic (5); fragmente cărămidă medievală (5); fragmente chirpic (7); fragment cute gresie (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. materiale arheologice preistorice, neîncadrabile cronologic și cultural:**

Foto Moșnița Veche 23_2 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 10, 5 cm.**Tehnică:** lucrat cu mâna.**Slip:** prezintă slip de culoare cafenie pe exterior.**Ardere:** ardere necontrolată.**Degresant:** nisip cu șamotă.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi datată foarte larg preistoriei.**Atribuire culturală:** imposibil de precizat.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 23_2 b

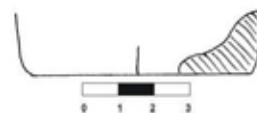
Desen Moșnița Veche 23_2

b. materiale arheologice databile în epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 23_3 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 6,5 cm.**Tehnică:** lucrat la roată.**Ardere:** ardere oxidantă.**Degresant:** nisip cu granulație fină.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. XIV-XVI.**Atribuire culturală:** ev mediu dezvoltat.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 23_3 b

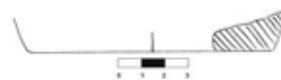
Desen Moșnița Veche 23_3

c. materiale arheologice databile în epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 23_1 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.

Foto Moșnița Veche 23_1 b

Desen Moșnița Veche 23_1

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII

Atribuire culturală: ev mediu târziu

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 23_4 a

Foto Moșnița Veche 23_4 b

Desen Moșnița Veche 23_4

Tip: buton de capac.

Dimensiuni: diametrul părții superioare: cca. 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

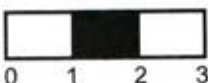
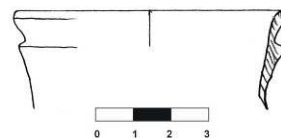

Foto Moșnița Veche 23_5 a

Foto Moșnița Veche 23_5 b

Desen Moșnița Veche 23_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare (?).

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița¹, Timișoara – „Piața 700”², etc.

¹ F. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

² Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Foto Moșnița Veche 23_6 a

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrată cu roata.

Ardere: ardere reducătoare (?).

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 23_6 b

Desen Moșnița Veche 23_6

Foto Moșnița Veche 23_8 a

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrată cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 23_8 b

Desen Moșnița Veche 23_8

Foto Moșnița Veche 23_9 a

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Foto Moșnița Veche 23_9 b

Desen Moșnița Veche 23_9

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,9 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 23_10 a

Foto Moșnița Veche 23_10 b

Desen Moșnița Veche 23_10

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentată.

Date: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

d. materiale arheologice neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 23_11 a

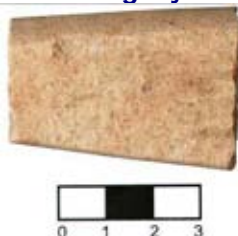

Foto Moșnița Veche 23_11 b

Desen Moșnița Veche 23_11

Funcționalitate: piatră de ascuțit (cute).

Material: gresie.

Grad de uzură: scăzut.

Date: imposibil de precizat.

Atribuire culturală: probabil evul mediu (atribuire dedusă doar din asocierea cu materialul arheologic, tipologia acestora fiind constantă din preistorie și până în prezent).

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

V. Data perieghază:

16.03.2010.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 16.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Odaia lu Bernat” / „Cârna”.

b. reper localizare: situl se află la 2,7 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,1 km S de biserica din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 400 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o suprafață complet plană, la 150 m N de un meandru foarte bine profilat în teren și care acumulează apă atunci când nivelul freaticului este ridicat. O grupare restrânsă de artefacte se concentrează pe o suprafață de sub o jumătate de hectar, sugerând existența unor gospodării medieval-târzii izolate, probabil printre pâlcurile de pădure care acopereau zona. Puținătatea artefactelor este dată și de pârlogirea terenului, vegetația păioasă abundentă obturând vizibilitatea la sol.

e. stare actuală: pârloagă.

f. suprafață sit: 0,5 ha.

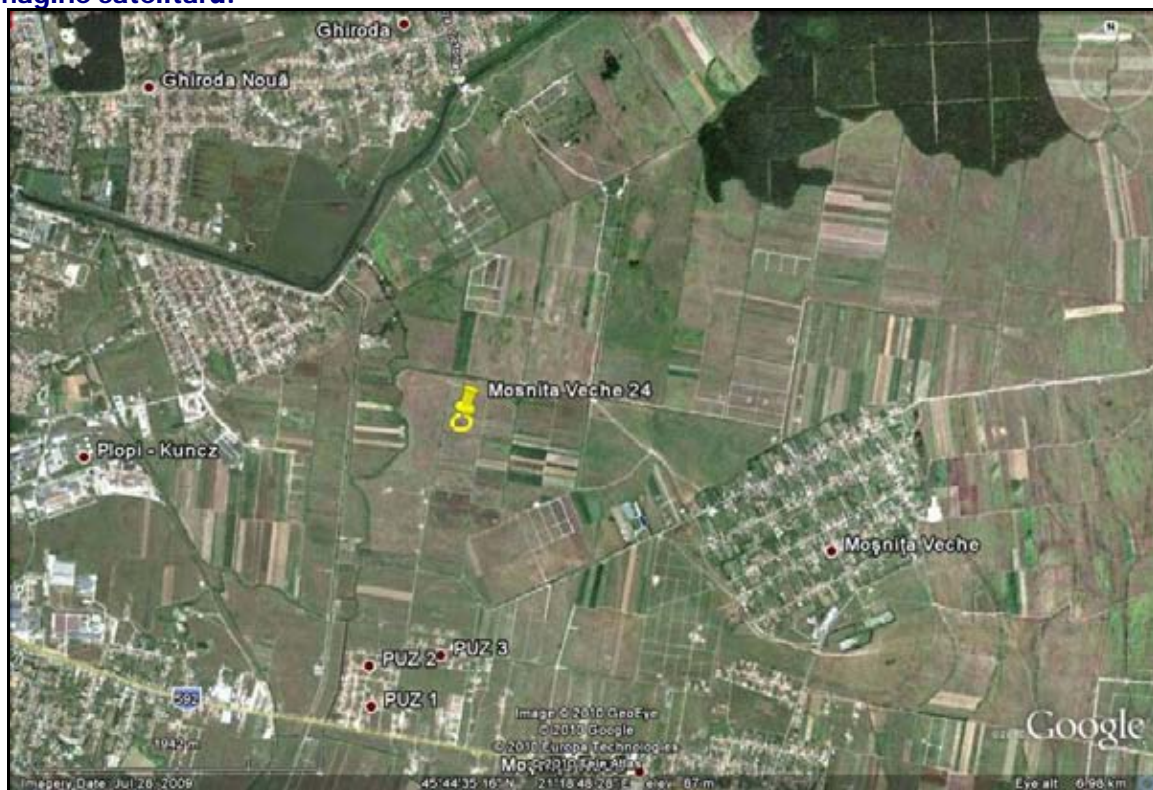
g. coordonate GPS: 45 44 32 N 21 18 08 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212478; 478052.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

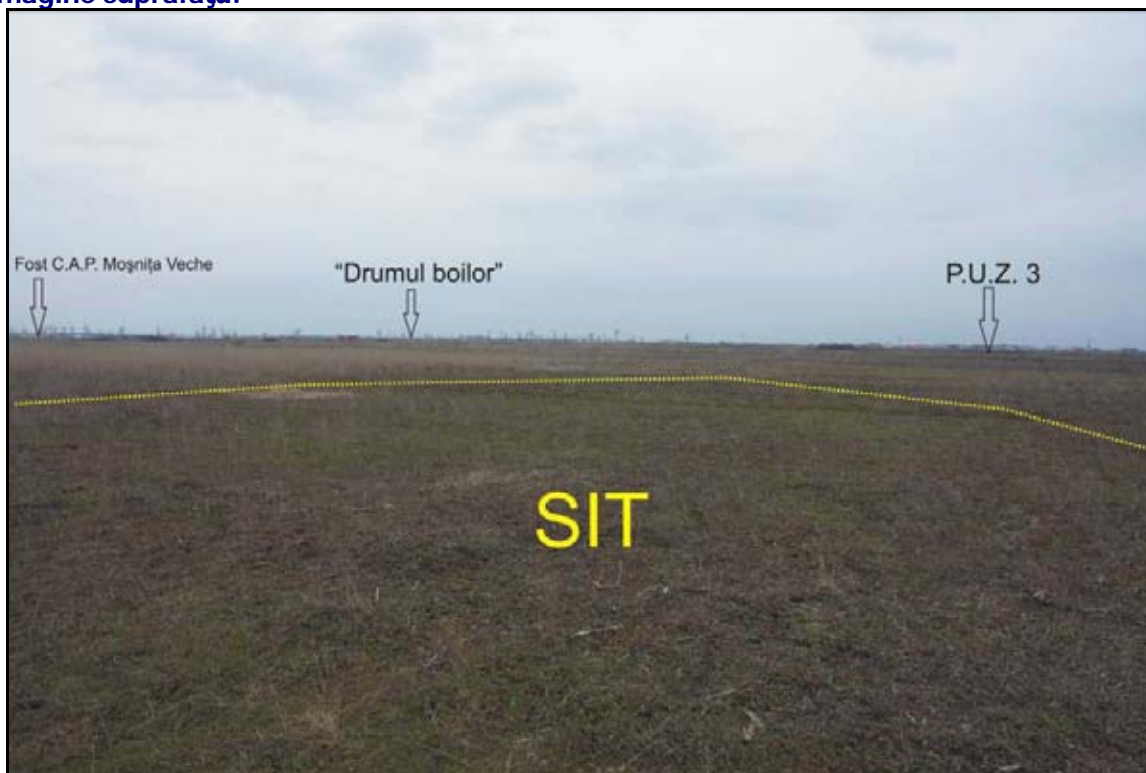

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 24 vedere spre S, spre „Drumul boilor”

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 24 vedere spre ENE, spre colțul de SV al Pădurii Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat sporadice artefacte arheologice, reprezentate din fragmente de cărămidă medievală și de chirpic, cât și din fragmente ceramice medieval dezvoltate și târzii, majoritatea atipice. Este posibil ca acest obiectiv să reprezinte o grupare de locuințe izolate, dezvoltate pe lângă marea așezare reprezentată de obiectivul Moșnița Veche 30 (vezi *infra* întreaga discuție). Pentru întocmirea prezentului studiu s-au recoltat: fragmente ceramice atipice (15); fragmente chirpic (4); fragmente cărămidă medievală (3).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

16.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Rogoza

Desene artefacte: E. Pirpiliță

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 18.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Uberland” / „Cotu Morii”.

b. reper localizare: situl se află la 2,6 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,5 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 250 m N de „Drumul boilor”.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 530 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă un întins platou, dezvoltat pe o terasă de la V de un meandru bine profilat în teren, dar străbătut actualmente de un canal de desecare. Poziția sa este una favorabilă, dominând talvegul meandruului cu cca. 2 m diferență de nivel, fiind astfel ferit de inundații. Pigmentația solului este brun-cenușie, denotând prezența unui important strat de cultură arheologică. Pârlogirea terenului și existența unui păș uscat substanțial obturează vizibilitatea la sol, astfel încât nu s-au putut decât evidenția sporadice artefacte, îndeosebi ceramice.

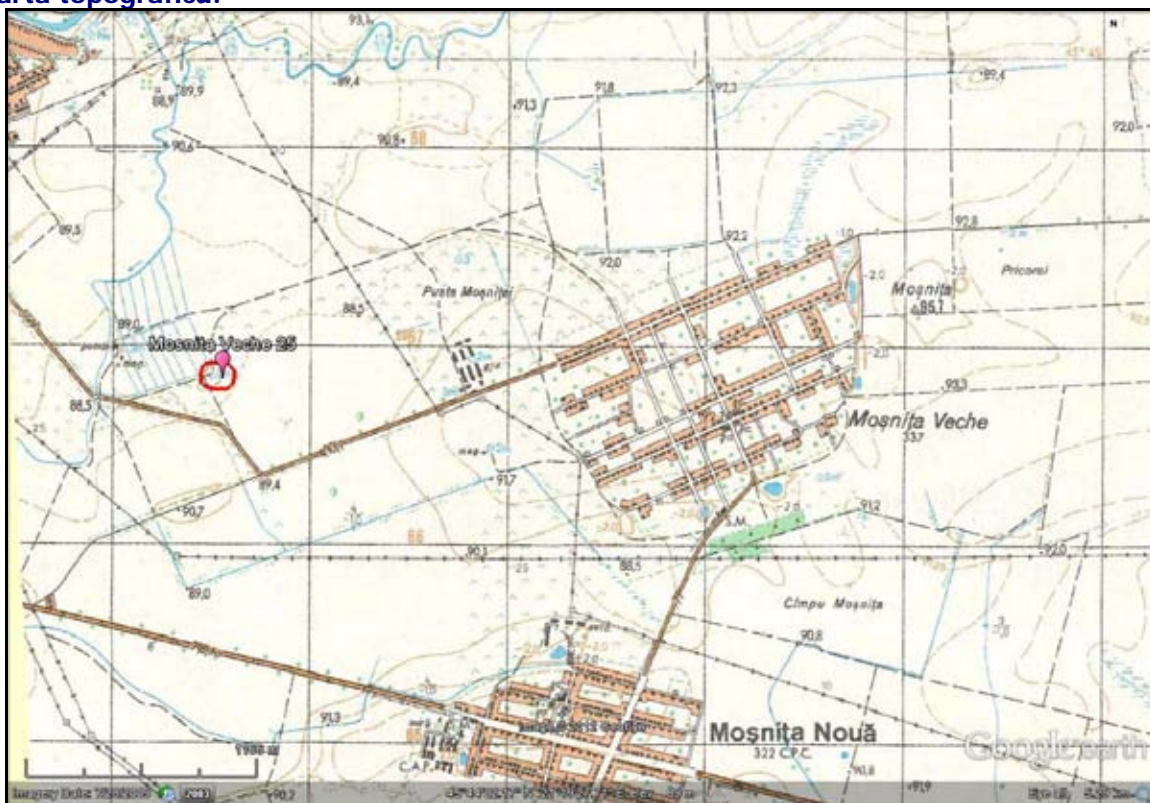
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

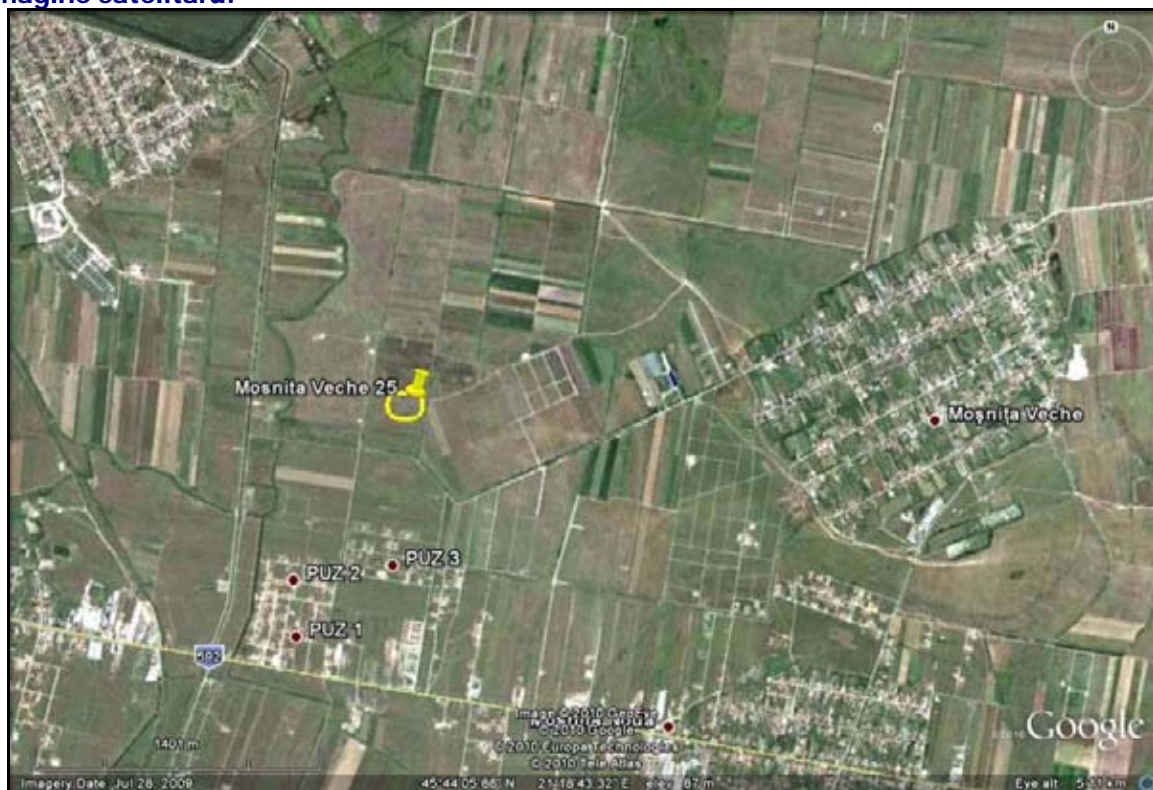
g. coordonate GPS: 45 44 07 N 21 18 03 E, 88,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 477285; 212334.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 25 vedere spre VSV

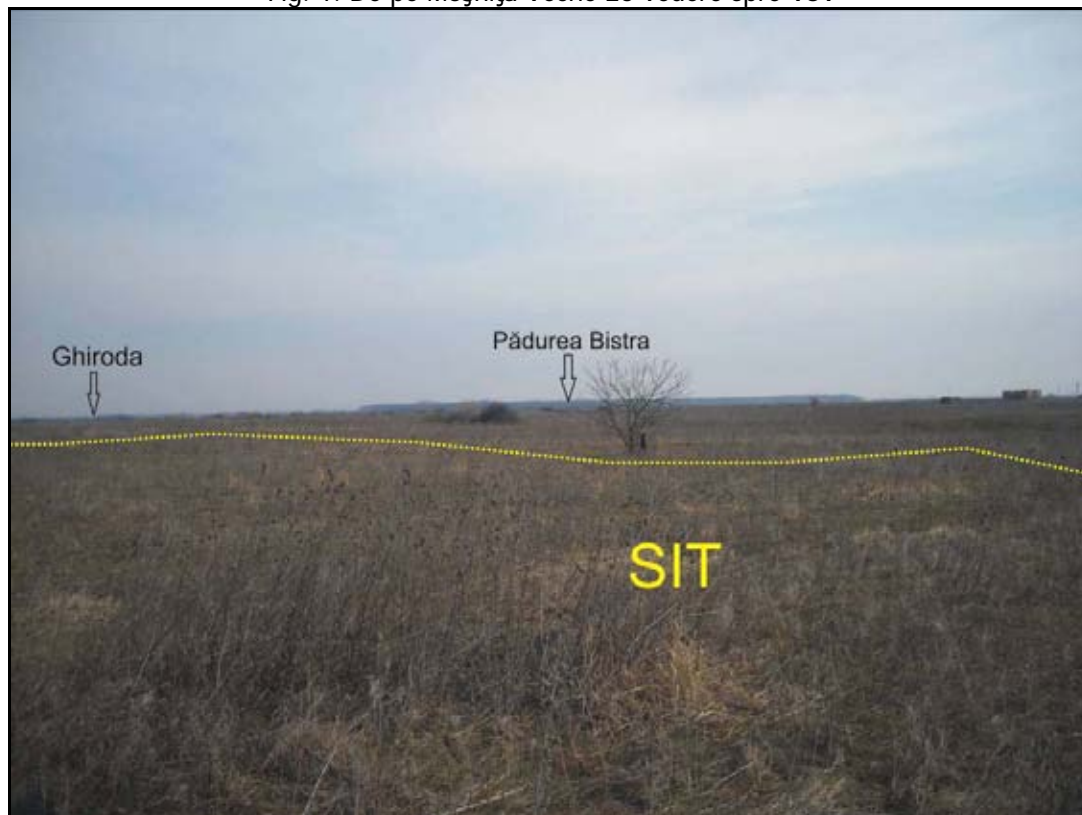

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 25 vedere spre NE, spre Pădurea Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie nedefinibil; neolitic (?); sec. II-IV d. Hr.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice neolitice, majoritatea atipice, asociate cu fragmente ceramice specifice sec. II-IV d. Hr. (atât cenușii, lucrate la roată din pastă de bună calitate, cât și brun-cărămizii, din pastă grosieră, lucrate cu mâna). Puținătatea artefactelor recoltate de noi este cauzată de pârlogirea terenului și vizibilitatea redusă la sol.

Ceramica salvată este puțin numeroasă și aflată într-o stare foarte fragmentară. Unele fragmente ceramice par a fi preistorice, dar starea fragmentară de conservare nu permite realizarea unor atribuiri precise. Câteva fragmente pot fi încadrate, cu rezerve de rigoare, perioadei neolitice. Perioada secolelor II-IV d.Hr. este reprezentată de mai multe fragmente ceramice, lucrate cu roata și cu mâna. Cele lucrate cu roata, mai numeroase, sunt realizate dintr-o pastă de bună calitate, de culoare cenușie în diferite nuanțe: gri-cenușie și cenușie cu nuanțe cărămizii. Ceramica lucrată cu mâna este realizată din pastă cu mult nisip în compoziție, având un aspect „zgrunțuros”.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (5); fragmente ceramice tipice nedesenate (3); fragmente ceramice atipice (18); fragmente chirpic (5).

IV. Analiza materialului arheologic:**a. materiale arheologice neolitice:**

Foto Moșnița Veche 25_5 a

Foto Moșnița Veche 25_5 b

Desen Moșnița Veche 25_5

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, șamotă și materie organică.

Ornamente: buton masiv ovoidal.

Date: probabil neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

b. materiale arheologice databile în sec. II-II. d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 25_1 a

Foto Moșnița Veche 25_1 b

Desen Moșnița Veche 25_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe ambele părți, lustruit pe interior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: prezintă un prag ușor profilat pe partea exterioară.

Datare: sec. II – IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

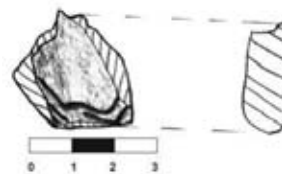
Analogii: buze de vas cu o morfologie similară sunt frecvent întâlnite în ceramica sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”¹, etc.)

Foto Moșnița Veche 25_2 a

Foto Moșnița Veche 25_2 b

Desen Moșnița Veche 25_2

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,9 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: două linii paralele incizate în val neregulat.

Datare: probabil sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului. Ornamente de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica sec. II-IV d.Hr., motiv pentru care socotim că nu mai este necesar să facem trimiteri detaliate.

Foto Moșnița Veche 25_3 a

Foto Moșnița Veche 25_3 b

Desen Moșnița Veche 25_3

Tip: fund de vas.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip fin cu nuanțe brun-cenușii.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr fin micaceu și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului. Ornamente de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica sec. II-IV d.Hr., motiv pentru care socotim că nu mai este necesar să facem trimiteri detaliate.

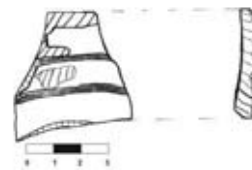
¹ O. Bozu, G. El Susi, *Asezarea romana târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai" (judetul Caras - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 6/9.

Foto Moșnița Veche 25_4 a

Foto Moșnița Veche 25_4 b

Desen Moșnița Veche 25_4

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0, 6 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare brun – deschisă pe interior, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: două linii paralele, orizontale, puternic adâncite.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului. Ornamente de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica sec. II-IV d.Hr., motiv pentru care socotim că nu mai este necesar să facem trimiteri detaliate.

V. Data periegheză:

18.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 18.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu Morii”.

b. reper localizare: situl se află la 3 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 2,8 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,8 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 190 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o întinsă terasă dezvoltată în versantul stâng al Pârâului Șubuleasa, fără a avea elemente morfo-geografice importante în arealul limitrof. Se constată existența, la cca. 100 m S de centrul obiectivului, a unui izvor colmatat actualmente, în jurul căruia se dezvoltă o vegetație specifică de baltă. Pigmentația solului este gălbui-nisipoasă și care, coroborată cu puținătatea artefactelor descoperite, sugerează fie existența unor gospodării izolate, fie că situația este generată de căpăcuirea complexelor arheologice cu un strat de aluviuni.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

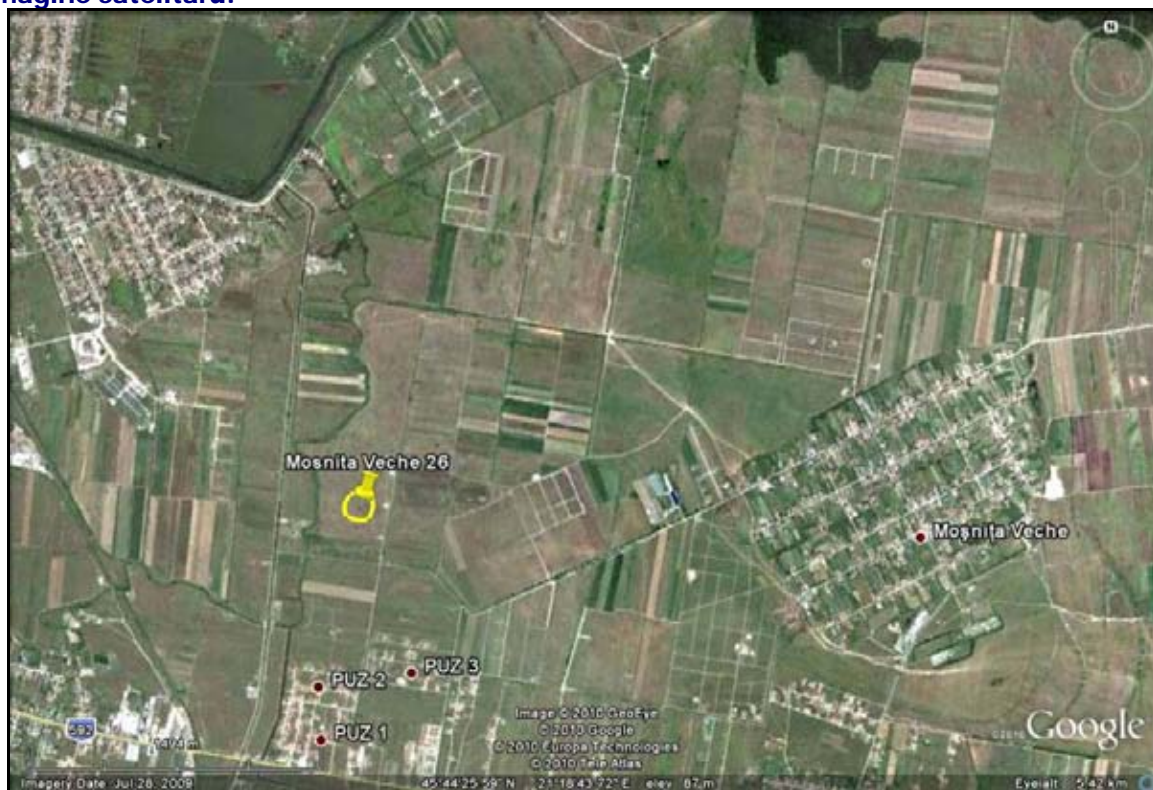
g. coordonate GPS: 45 44 10 N 21 17 47 E, 89 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 211992; 477394.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

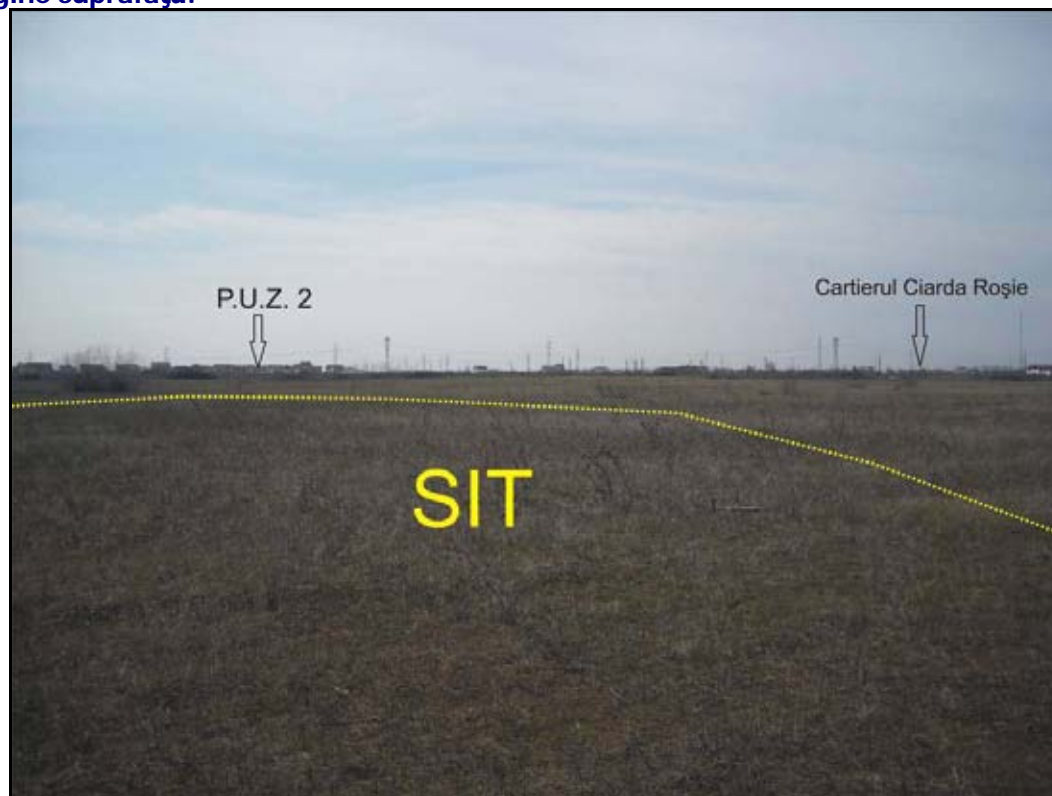

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 26 vedere spre SV, spre Cartierul Ciarda Roșie

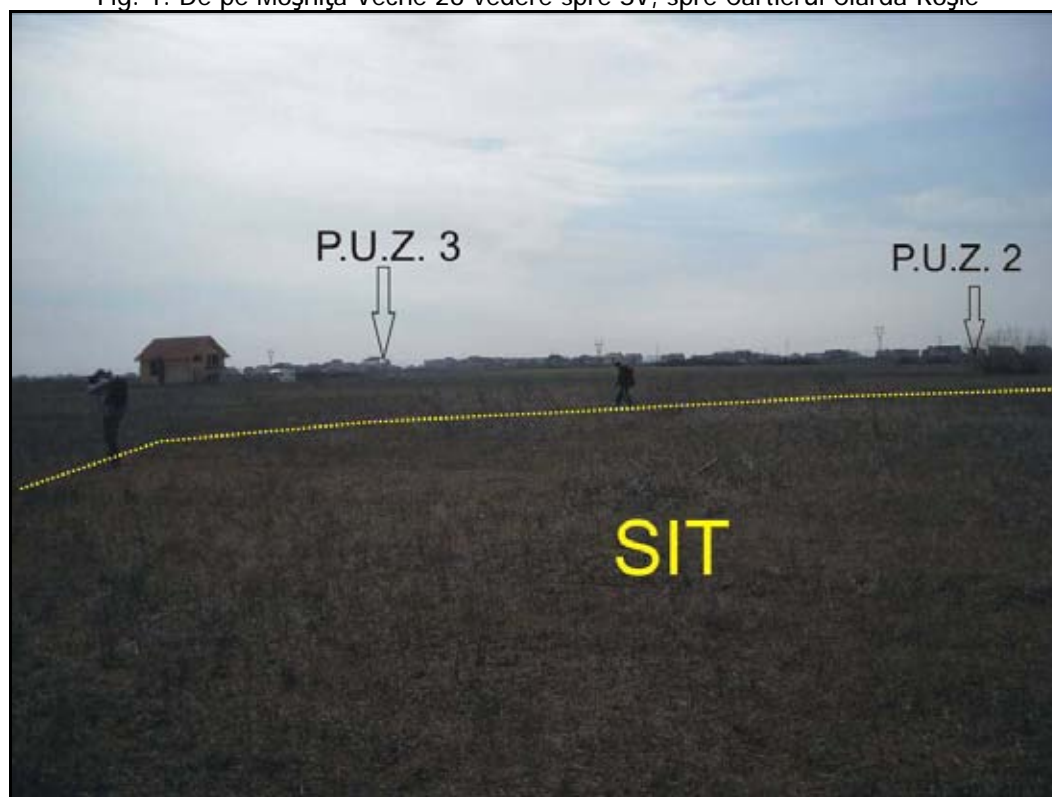

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 26 vedere spre SE, spre zonele de dezvoltare imobiliară P.U.Z. 2 și 3

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: sec. II-IV d.Hr.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice cenușii, lucrate cu roata, specifice sec. II-IV d. Hr., concentrate într-un areal restrâns, de sub o jumătate de hectar. Situația poate fi rezultatul sau al vizibilității reduse la sol, generate de pârlogirea terenului, sau al existenței doar al unor complexe arheologice izolate. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice atipice (9); fragmente osteologice (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

18.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** E. Pirpiliță**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 18.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu Morii”.

b. reper localizare: situl se află la 3 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,5 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 50 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o terasă foarte bine profilată, dezvoltată în versantul stâng al Pârâului Șubuleasa, al cărui talveg îl domină cu o diferență medie de nivel de cca. 2 m. Coroborarea informațiilor surprinse prin cercetările de teren cu hărțile habsburgice ale sec. XIX (a doua ridicare topografică a Banatului și planul cadastral al Moșniței Vechi, datând din 1877) ne arată că la cca. 100 m S de obiectivul în discuție acum era, la începutul sec. XIX, „Moara Moșniței”, amplasată pe apa Șubulesei. De asemenea, în acest sector traversa pârâul sus-amintit o ramură a „Drumului boilor” care unea Moșnița Veche cu Timișoara. Nu este exclus ca o parte din fragmentele de cărămidă medievală prezente la suprafața terenului să provină de la fostele clădiri ale morii de apă de pe Șubuleasa și de la construcțiile dezvoltate în jurul importantului „Drum al boilor”. Suprafața obiectivului este actualmente afectată de demararea construcțiilor pentru o zonă rezidențială. Un element interesant este furnizat de evidențierea, de-a lungul unui canal de îmbunătățiri funciare de pe latura de E a obiectivului, a unor importante mineralizații de fier, apărute în nisipurile aluvionare de la adâncimea de 1,5 m față de actualul nivel de călcare. Așa cum precizăm și mai sus (vezi discuția de la obiectivul Moșnița Veche 6) aceste mineralizații din nisipurile sedimentare puteau furniza o sursă de materie primă în procesul de reducere a minereului de fier.

e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

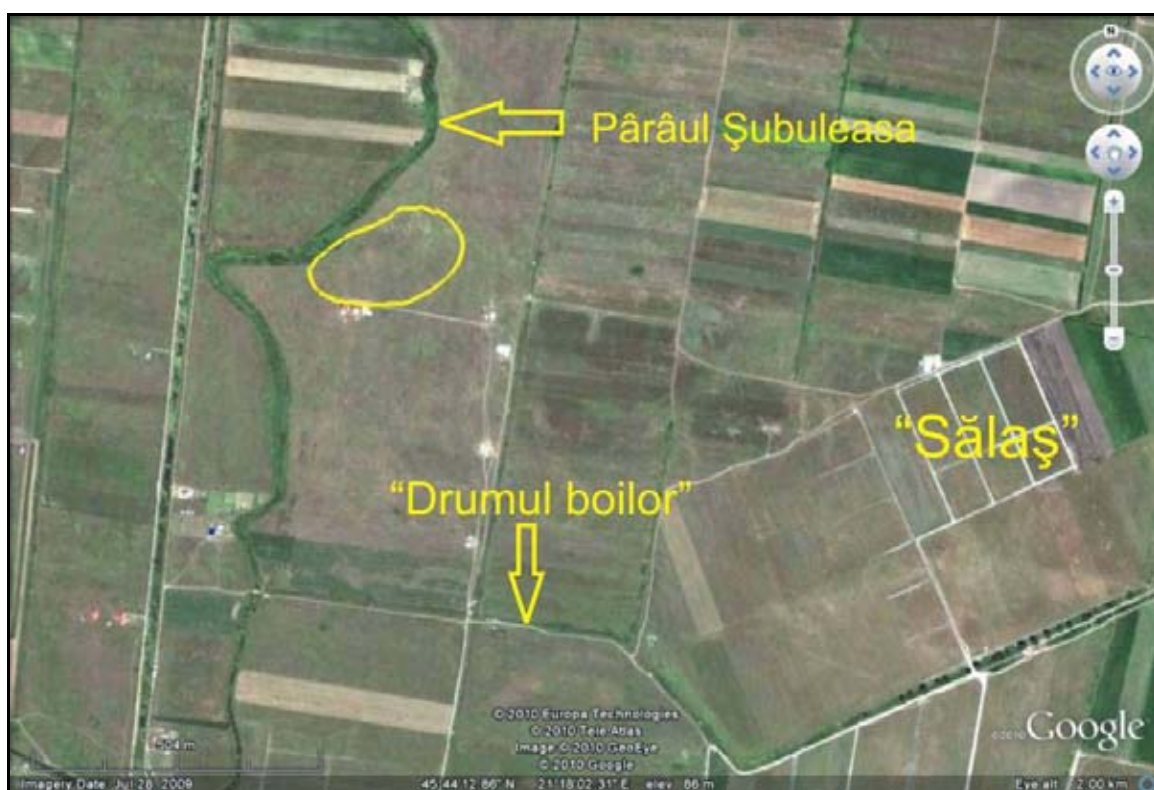
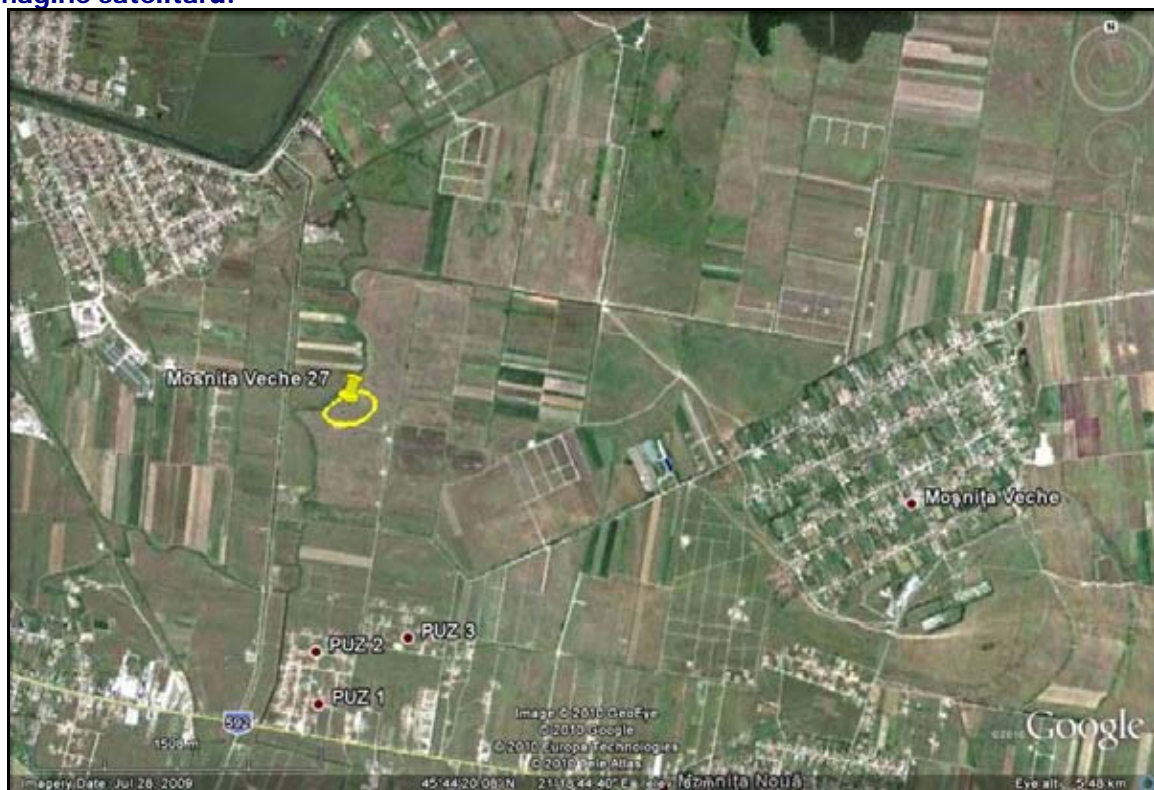
g. coordonate GPS: 45 44 21 N 21 17 45 E, 89 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 211965; 477735.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

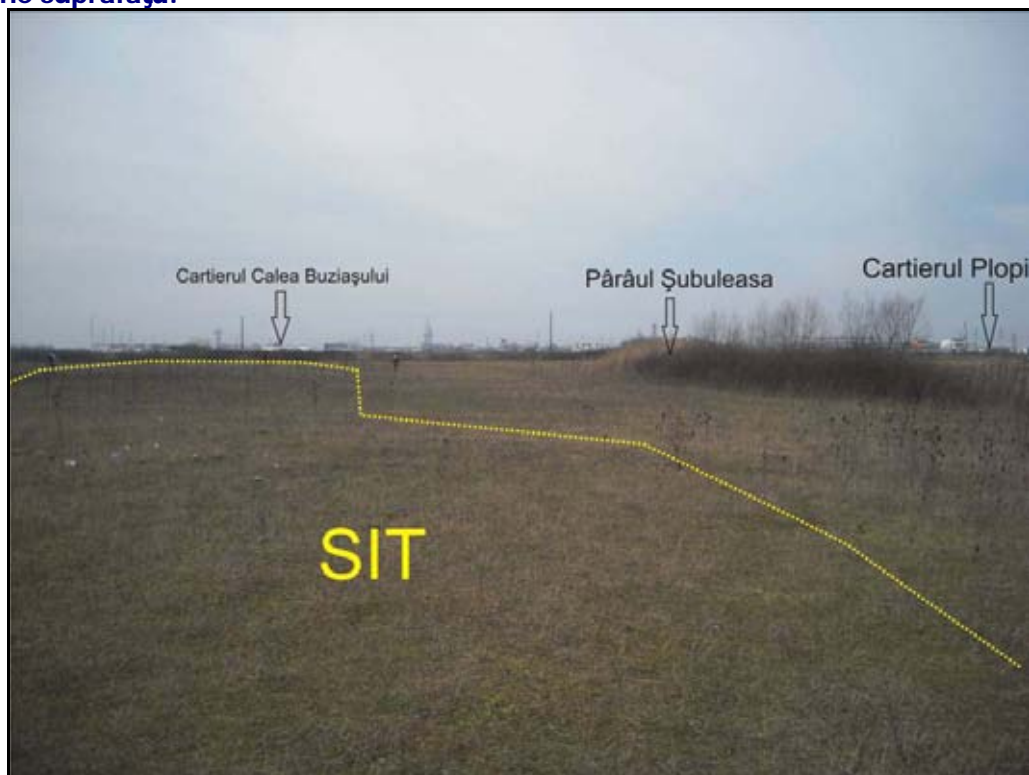

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 27 vedere spre V, spre Timișoara

Fig. 2. Moșnița Veche 27 văzut dinspre NE

Fig. 3. Fragmente ceramice și de cărămidă *in situ* pe Moșnița Veche 27

Fig. 4. Aflorimente de fier apărute la 2 m adâncime pe unul dintre canalele de la E de Moșnița Veche 27

III. Date istorice despre sit:

- a. **tip sit:** așezare deschisă și construcțiile unei mori de apă.
- b. **datare:** sec. XVII-XIX.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au evidențiat existența la suprafața solului a unor importante cantități de cărămidă medieval-târzie și fragmente de piatră de construcție, sugerând existența unor construcții de zid (stabilimentele fostei mori de apă și construcții dispuse de-a lungul „Drumului boilor”, în punctul în care acesta traversează Pârâul Șubuleasa). Pârlogirea terenului nu a permis decât recoltarea unor sporadice fragmente ceramice medieval târziu și premoderne, inclusiv a unor așa-numit „turcești”, smălțuite.

Ceramica salvată este destul de puțin numeroasă și se află într-o stare puternic fragmentară. Ea aparține, integral, Evului Mediu Târziu și perioadei moderne. Ornamentica este bogată, numeroase fragmente fiind ornamentate prin pictură și smălțuire.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (5); fragmente ceramice tipice nedesenate (2); fragmente ceramice atipice (21); fragment recipient de sticlă (1); fragment cărămidă (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. material arheologic databil în sec. XVII-XIX:

Foto Moșnița Veche 27_1 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, smălțuit.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin smălț de culoare albicioasă, linie smălțuită de culoare brun-închisă și linie portocalie.

Datare: sec. XVIII-XIX.

Atribuire culturală: epocă premodernă.

Analogii: fragmente de acest tip, aparținând unor căni, ornamentate într-o manieră similară, au fost descoperite la Timișoara – „Piața 700”¹.

Foto Moșnița Veche 27_1 b

Desen Moșnița Veche 27_1

Foto Moșnița Veche 27_2 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Foto Moșnița Veche 27_2 b

Desen Moșnița Veche 27_2

¹ N. Dinu, *Ceramica de import*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 76/9b, 10b. De notat că autoarea prezintă doar fotografiile ale fragmentelor, fără nici un fel de profile desenate...

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

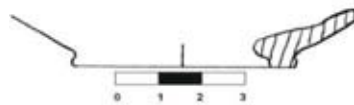
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 27_3 a

Foto Moșnița Veche 27_3 b

Desen Moșnița Veche 27_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund inelar.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: smalt de culoare verde.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: mâl.

Ornamente: prezintă smalt de culoare verde, parțial corodat.

Datare: sec. XVIII-XIX.

Atribuire culturală: epoca premodernă.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 27_4 a

Foto Moșnița Veche 27_4 b

Desen Moșnița Veche 27_4

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 25 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt pe ambele părți.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: prezintă smalt de culoare albicioasă și de culoare gălbuie, în mare parte corodat.

Datare: sec. XVIII-XIX.

Atribuire culturală: epocă premodernă.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegează:

18.03.2010

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** E. Pirpiliță**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 18.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Odaia lu Bernat”.

b. reper localizare: situl se află la 2,8 Km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,3 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 190 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o terasă bine profilată în teren, având forma unui platou, dezvoltată la S de un important meandru fosil, afluent stânga al Pârâului Șubuleasa, menționat în harta cadastrală de la 1877 drept „Râtu Mare”. Suprafața terenului este pârlogită și oferă o vizibilitate redusă la sol, astfel încât numărul artefactelor identificate a fost destul de redus. Sondajul pentru verificarea texturii solului (40x40x50 cm) a relevat existența unui bogat strat de cultură arheologică, reprezentat prin numeroase fragmente de chirpic, arsură și ceramică medievală. De asemenea, la suprafață sunt vizibile sporadice fragmente de cărămidă medievală, toate acestea sugerând faptul că în această locație a existat un grup de complexe arheologice care pot fi puse în legătură cu importanta așezare dispărută și numită în prima ridicare topografică habsburgică (1769-1772) „Das Alte Dorf” (vezi, mai jos, discuția detaliată de la obiectivul Moșnița Veche 30).

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

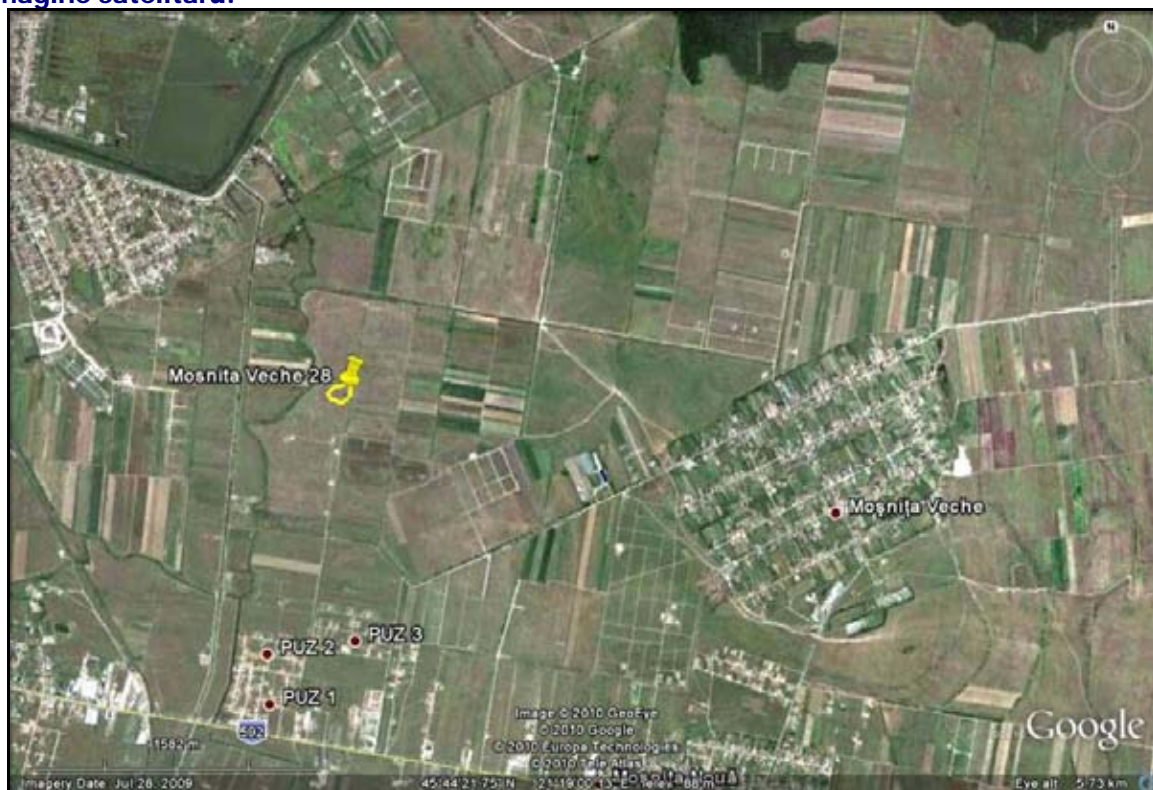
g. coordonate GPS: 45 44 26 N 21 17 58 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212253; 477877.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

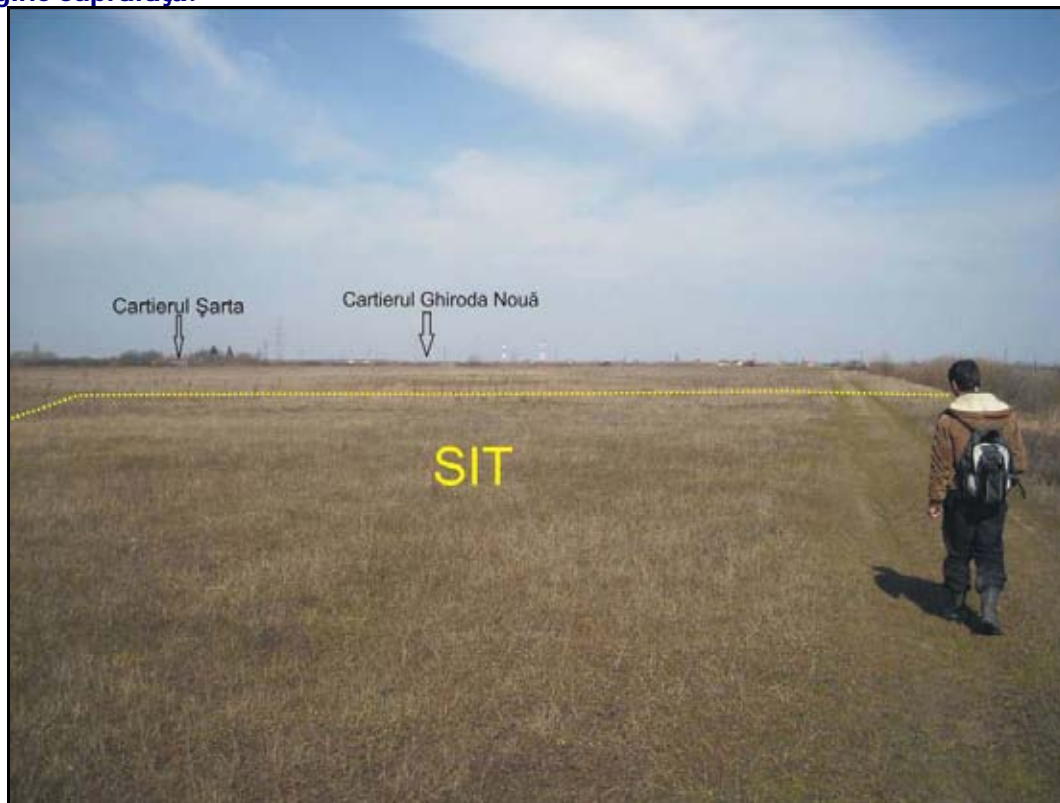

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 28 vedere spre N, spre cartierul Ghiroda Nouă

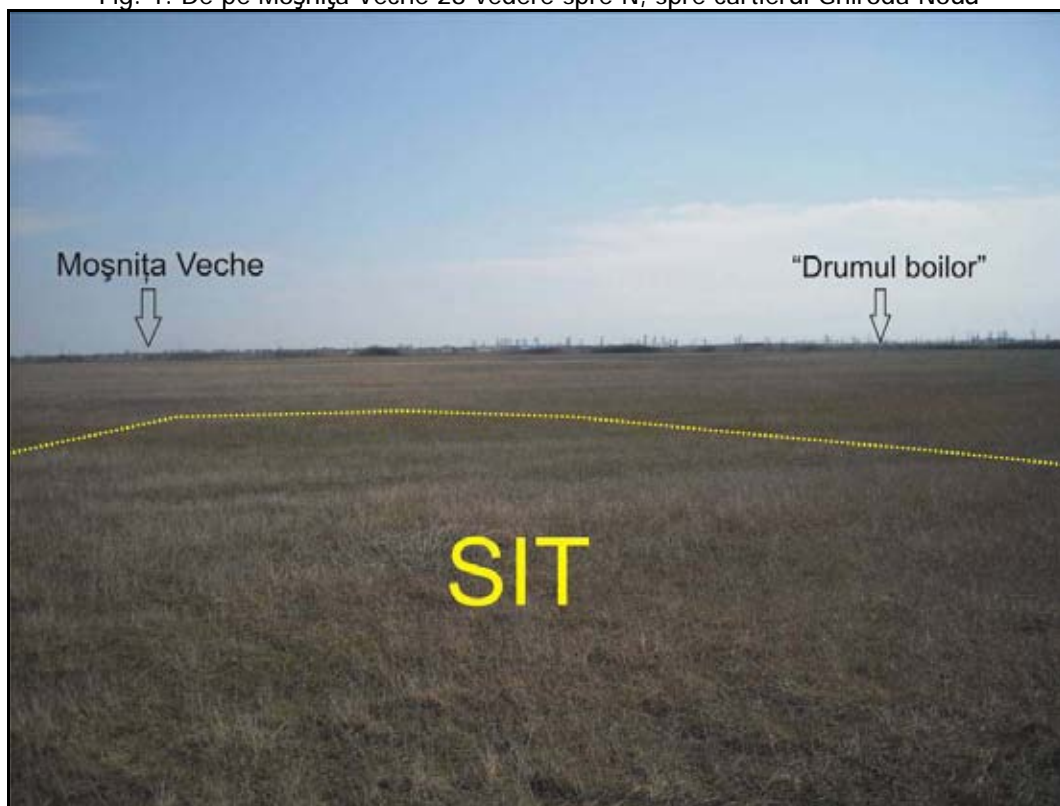

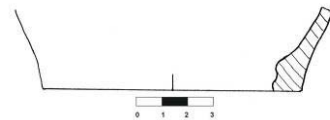
Fig. 2. De pe Moșnița Veche 28 vedere spre SE, spre localitatea Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:**a. tip sit:** așezare deschisă.**b. datare:** sec. XVII-XVIII (ev mediu târziu).**c. material arheologic:** cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte arheologice, reprezentate îndeosebi din fragmente ceramice, majoritatea smălțuite, ce pot fi de factură locală sau „turcească”. Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (4); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (5).**IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:****a. material arheologic aparținând epocii medieval-târzii (sec. XVII-XVIII):**

Foto Moșnița Veche 28_1 a

Foto Moșnița Veche 28_1 b

Desen Moșnița Veche 28_1

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 10 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata.**Ardere:** ardere oxidantă.**Degresant:** nisip cu granulație fină.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. XVII-XVIII.**Atribuire culturală:** ev mediu târziu.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 28_2 a

Foto Moșnița Veche 28_2 b

Desen Moșnița Veche 28_2

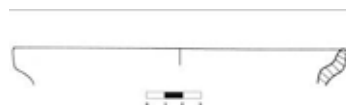
Tip: fragment de vas, buză.**Tip buză:** buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte.**Dimensiuni:** diametrul gurii: cca. 21 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata.**Smalt:** smălțuit pe ambele părți.**Ardere:** ardere oxidantă.**Degresant:** nisip cu sporadice fragmente de șamotă.**Ornamente:** ornamentat prin smălțuire, smalt de culoare verde și smalt de culoare albicioasă, puternic corodat.**Datare:** sec. XVII-XVIII.**Atribuire culturală:** ev mediu târziu.**Analogii:** a se vedea analogii la Timișoara – „Piața 700”¹.¹ N. Dinu., *op. cit.*, fig. 76/9b, 10b, etc.

Foto Moșnița Veche 28_3 a

Foto Moșnița Veche 28_3 b

Desen Moșnița Veche 28_3

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: smălțuit pe interior.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: mâl.

Ornamente: ornamentat pe interior cu smalt de culoare brună, cu nuanțe cărămizii, pictat pe exterior cu alb.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

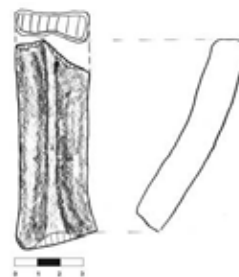
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 28_2.

Foto Moșnița Veche 28_4 a

Foto Moșnița Veche 28_4 b

Desen Moșnița Veche 28_4

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegează:

18.03.2009.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 18.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Odaia lu Bernat” / „Cotu Mariei”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 3 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,2 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 250 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat actualmente pe o suprafață plană, dar relativ înaltă, dezvoltată între un mare canal de desecare în N (zona numită „Stația Mică”) și un alt canal de desecare. Coroborând observațiile de teren cu materialul cartografic avut la dispoziție, am putut constata că marele canal dublu de la „Stația Mică”, împreună cu alte canale moderne de hidroameliorații, fragmentează și modifică radical platoul de la S de „Satul Bătrân”, unde este amplasat și obiectivul în discuție acum. Pârlogirea terenului oferă o vizibilitate redusă la sol, astfel încât cantitatea de material arheologic recoltată este relativ redusă. Ca și în cazul obiectivului precedent, Moșnița Veche 28, și în această situație sondajul de verificare a texturii solului (40x40x50 cm) a relevat existența unui important strat de cultură arheologică, probat prin prezența unui sol brun-cenușiu, cu pigmentație de arsură și fragmente ceramice și de chirpic în compoziție.

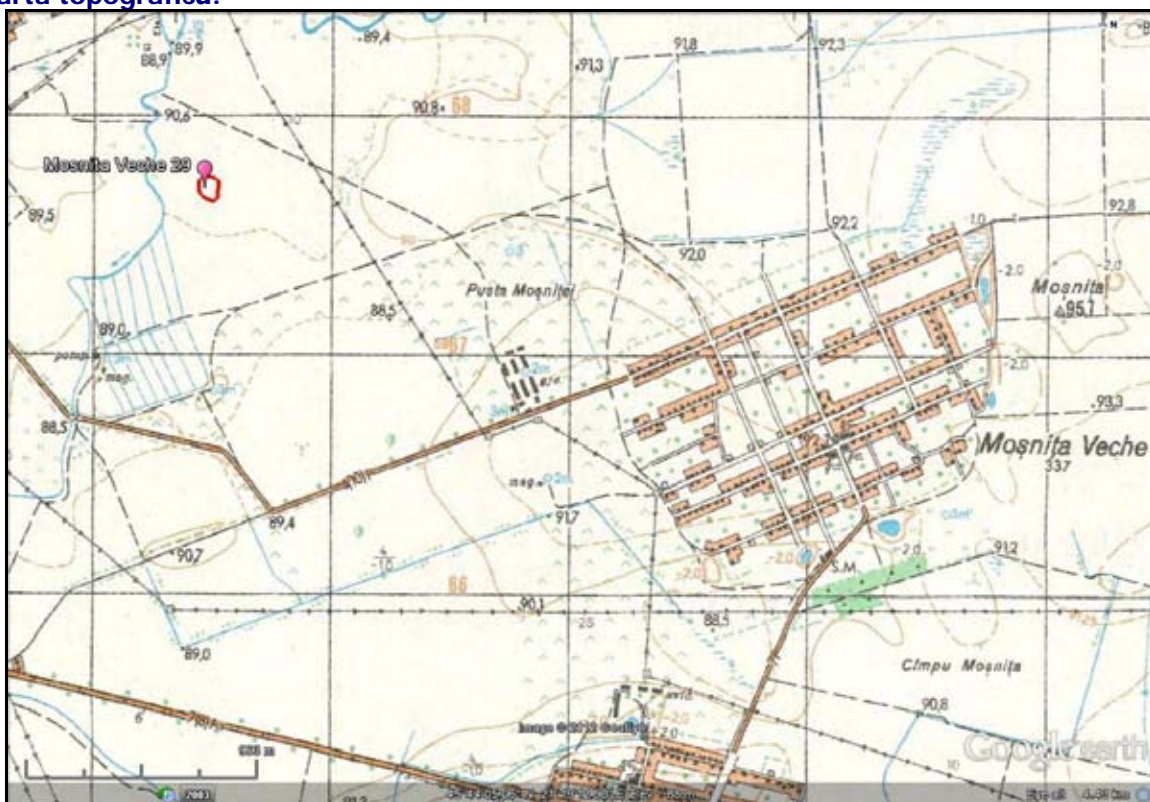
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

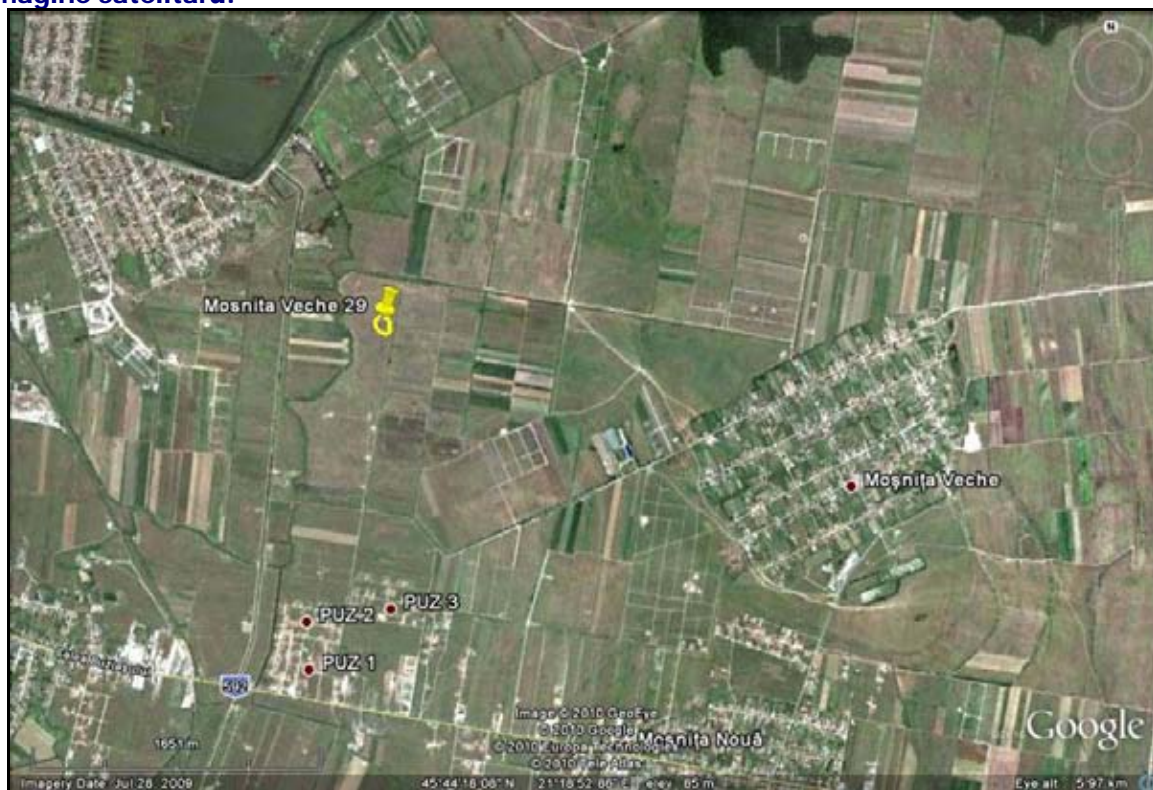
g. coordonate GPS: 45 44 35 N 21 17 59 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212287; 478153.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

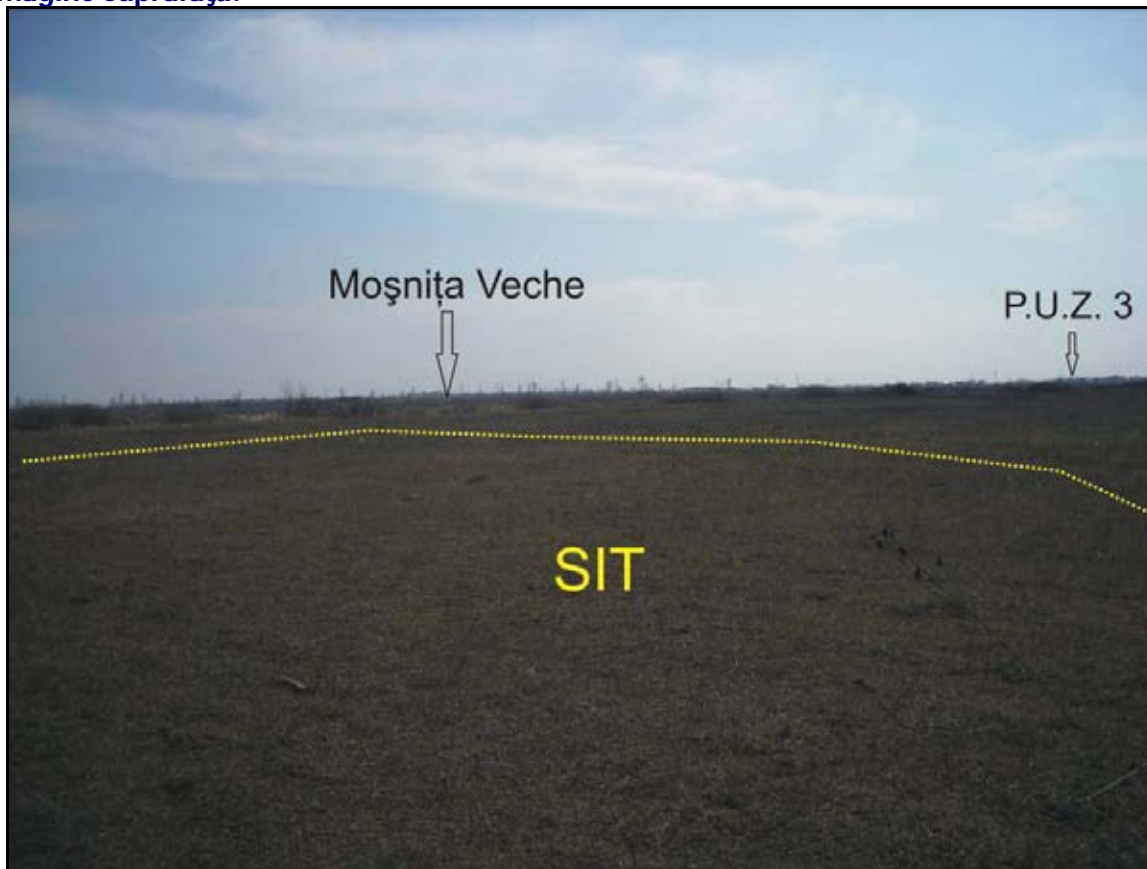

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 29 vedere spre SE, spre localitatea Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice, situație generată de pârlogirea actuală a terenului, care oferă o slabă vizibilitate la sol. Coroborând informațiile culese în teren (fragmente ceramice medieval târzii, inclusiv ceramică smălțuită, de factură locală sau „turcească”) cu datele cartografice habsburgice din prima ridicare topografică a Banatului (1769-1772), reiese că și acest obiectiv reprezintă un grup de locuințe sau anexe gospodărești incluse în vechea vatră a localității dispărute „Das Alte Dorf”. Fragmentele ceramice descoperite se prezintă în cantități reduse, fiind reprezentate îndeosebi de fragmentele atipice, predominând ceramica medieval târzie. Din punct de vedere al ornamentației întâlnim un fragment cu urme de smalt și un fragment pictat.

Pentru întocmirea prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (5); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (5); fragment tuf vulcanic (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. material arheologic aparținând epocii medieval-dezvoltate (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 29_1 a

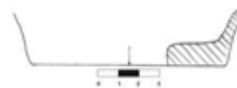
Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm

Foto Moșnița Veche 29_1 b

Desen Moșnița Veche 29_1

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior un slip roșiatic.

Ardere: necontrolată

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 29_4 a

Foto Moșnița Veche 29_4 b

Desen Moșnița Veche 29_4

Tip: picioruș de vas sau tăviță.

Tip picioruș: elipsoidal în secțiune.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin și fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI (?).

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată (?).

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

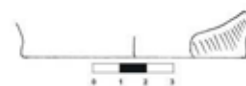
b. material arheologic aparținând epocii medieval-târzii (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 29_2 a

Foto Moșnița Veche 29_2 b

Desen Moșnița Veche 29_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

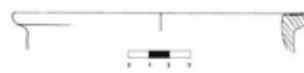
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 29_3 a

Foto Moșnița Veche 29_3 b

Desen Moșnița Veche 29_3

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt teșit, puternic îngroșată și lătită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Smalt: smălțuit pe ambele părți.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: smalt de culoare gălbuie parțial corodat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 29_5 a

Foto Moșnița Veche 29_5 b

Desen Moșnița Veche 29_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, ușor evazată și îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: distingem trei benzi de culoare roșie care delimitează trei registre distincte (observabile în acest caz): primul registru aflat pe buză a fost pictat în alb, pictura păstrându-se pe o mică suprafață din cauza coroziunii; cel de-al doilea registru a fost pictat la rândul său în alb fiind afectat într-o mai mică măsură de coroziune; cel de-al treilea registru observabil este constituit dintr-o bandă pictată de culoare cafenie, mărginită de două benzi de culoare albă. Benzile roșii descrise mai sus reprezintă baza unor prelungiri de formă triunghiulară care se unesc cu „prelungiri” asemănătoare generate de banda de culoare cafenie.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data perieghetă:

18.03.2010.

VI. Autor perieghetă:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea, E. Pirpiliță

Ridicare topo și prelucrare GIS: A. Stăvilă, A. Cîntar, L. Măruia, C. Floca, L. Bolcu

Prospecțiune geofizică: A. Stăvilă, L. Măruia, C. Floca

I. Istoricul cercetărilor¹:

Problematica „Satului bătrân”, respectiv a vechii vetre a localității Moșnița Veche a reprezentat un „caz” relativ larg dezbătut în literatura de specialitate și dificil de rezolvat, inclusiv membrii prezentului proiect lucrând la acest subiect cca. 4 ani, interval în care opiniile formulate pe baza informațiilor acumulate au suferit mai multe mutații. Obiectivul apare menționat ca atare și în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Secțiunea Arheologie (cod LMI TM-I-s-B-06072), fiind considerat a fi, complet eronat, un câmp de tumuli din epoca bronzului. Singurele informații bibliografice despre „tumuli” de epoca bronzului de la Moșnița Veche se regăsesc în repertoriul lui Fl. Medeș și I. Bugilan², unde se afirmă textual: „«Tumuli funerari» din punctul numit «Satu Bătrân», la 3 km nord de sat, sub pădurea Bistra, care au fost incluși pe lista rezervațiilor arheologice declarate ca atare de Consiliul Popular Județean Timiș, sunt, de fapt, ridicături de pământ indicând locul caselor din vatra satului, în sec. XVIII”. Aceste afirmații au indus echipei de cercetare inițială a proiectului *eGISpat Timiș 2007* (Dorel Micle, Liviu Măruia, Adrian Cîntar, Mircea Ardelean) o pistă de investigare care s-a dovedit a fi incorectă abia după 4 ani de cercetări sistematice și aproape exhaustive ale întregului hotar cadastral al actualei localități Moșnița Veche. Așa cum se va vedea, în cazul „Satului bătrân” de la Moșnița Veche avem de a face cu trei tipuri de confuzii: cronologică, de atribuire a funcționalității obiectivului arheologic și topografică.

Primele informații documentare prezintă localitatea *Monisa* ca făcând parte, la 1333, dintre parohiile incluse în dioceza Cenadului³, dar identificarea topografică a acesteia rămâne încă un subiect deschis. Istoria ulterioară a localității comportă o lungă perioadă despre care datele documentare sunt lacunare, dar care pot fi suplinite prin informațiile furnizate de cercetările arheologice sistematice de teren⁴. Alte repere de la începuturile epocii moderne vizează anii 1690-1700, când la Marsigli apare sub numele de *Mosnitza*, apelativ figurat și în conscripția localităților bănățene din 1717⁵, având 50 de case. Cucerirea habsburgică a Banatului aduce schimbări majore în sursele de informare, materialele cartografice ale secolului XVIII oferind date deosebit de importante. Pe harta lui Mercy (1723-1725) localitatea *Mosnitza* apare cu simbolul de sat locuit. De o importanță deosebită sunt harta lui Grisellini, prima ridicare topografică militară a Banatului habsburgic din 1769-1772 și planul cadastral al Moșniței din 1774⁶.

¹ Fișa a fost publicată în aceeași formă de L. Măruia, D. Micle, A. Cîntar, M. Ardelean, A. Stăvilă, L. Bolcu, O. Borlea, P. Horak, C. Timoc, C. Floca, L. Vidra, *ArheoGIS. Baza de date a siturilor arheologice cuprinse în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, p. 318-337.

² Fl. Medeș, I. Bugilan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 149.

³ C. Suci, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, București, 1967, p. 409; E. Pál, *A Temesvári és Moldovai szandszák törökori települései (1554 – 1579)*, Szged, 1996, p. 92; E. Calincof, *Contribuții documentare privind localitatea Moșnița în secolulul al XVIII-lea*, în *SIB*, 16, (1992), 1993, p. 179 (cu bibliografia).

⁴ Asupra acestui aspect, vezi studiul foarte documentat al E. Calincof, *op. cit.*, p. 180-205 (cu bibliografia).

⁵ R. Crețan, V. Frățilă, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007, p. 279; E. Calincof, *op. cit.*, p. 180 (cu bibliografia).

⁶ *Plan Beschreibung des Nationel Orts Moschniza, Temesvar District. Solches Gränzet von Morgen mit Schesvar und Bukovez. Von Abend mit Fabrique. Von Mittag mit Medvesch. Von Abend mit Giroda*, scara 1:7200 (*non vidit*, apud E. Calincof, *op. cit.*, p. 199, nota 17, cu un foarte bun comentariu de geografie istorică confirmat, în mare măsură, de cercetările sistematice de teren din martie 2010).

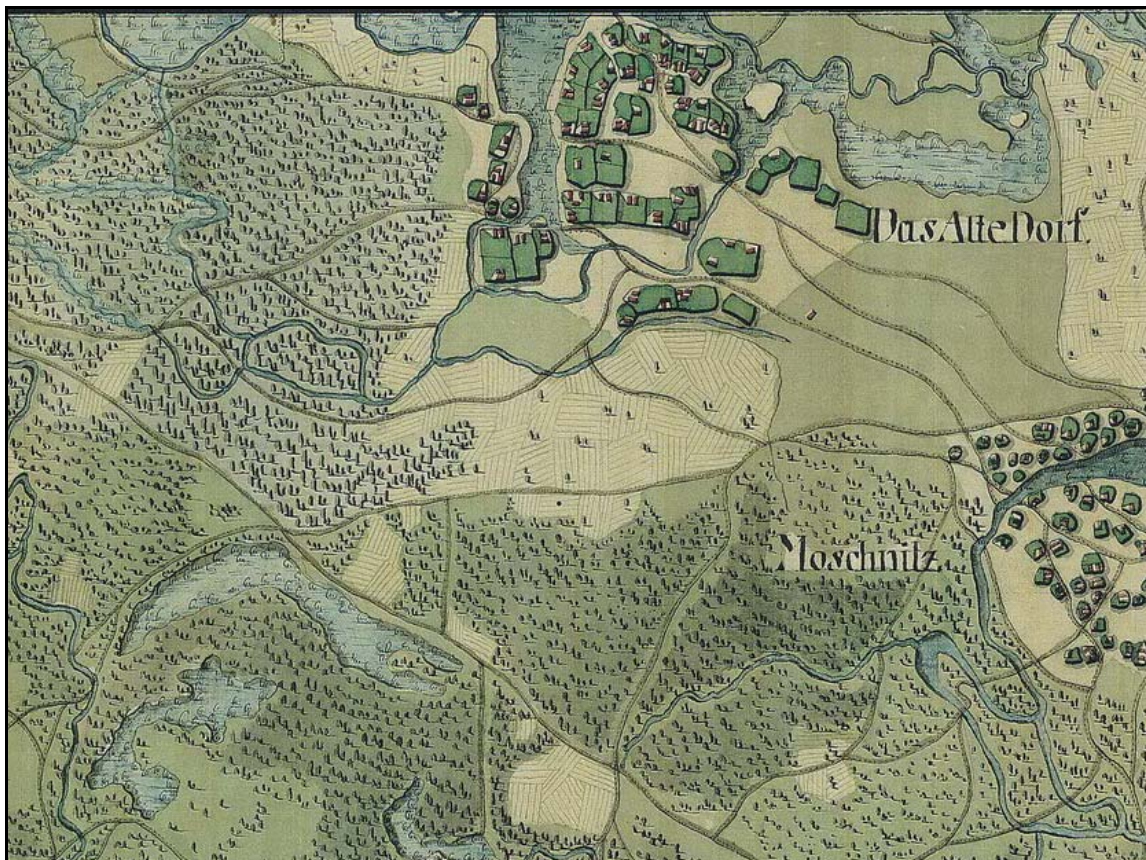

Fig. 1. Amplasarea „Satului bătrân” pe harta habsburgică din 1769-1772

Identificarea în teren a vetrei localității de dinainte de sistematizarea habsburgică a reprezentat o constantă în cercetarea istorică modernă, încercările rezumându-se, în cea mai mare parte, la coroborarea datelor cartografiei secolului XVIII cu toponimia și tradiția locală, păstrată încă în memoria colectivă a comunității. Un astfel de episod al tradiției locale, invocat în toate lucrările care vizează istoria Moșniței, îl are în plan central pe un anume „Moș Niță”, un înțelept al satului de pe vechea vatră, amplasată undeva pe grindurile înconjurată de brațele inundabile ale Pârâului Șubuleasa. Nemulțumiți de dese inundații ale pârâului respectiv și la sfaturile legendarului „Moș Niță”, comunitatea se strămută pe o vatră nouă, undeva mai la S de cea inițială⁷.

Pornind de la aceste informații, în octombrie 2006 membrii proiectului *eGISpat Timiș* demarează informările și verificările de teren. Primul areal de investigare vizează zona Pădurii Bistra (sectorul „Cotul Babei” și „Cotul Ciorii”), unde atât LMI Timiș 2004, cât și repertoriul lui Fl. Medeleț și I. Bugilan plasează „Satul bătrân”, dar fără a se ajunge la rezultatele scontate (se descoperă, cu acest prilej, o așezare neolitică și o așezare medievală de sec. XIV-XV). Ulterior, în urma unor informații în localitatea Moșnița Veche, se identifică în teren arealul unei vetre de sat medieval unde, într-adevăr, se observă la suprafața solului forma unor movile de pământ. Coroborând datele avute la momentul respectiv la dispoziție, s-a considerat că acest punct este cel vizat de LMI Timiș 2004, efectuându-se ridicarea topografică cu Stația Totală.

În contextul demarării proiectului vizând întocmirea monografiei geografiei istorice a localității Moșnița Veche, în martie 2010 se continuă investigațiile din anul 2006, prin realizarea unei cercetări sistematice și aproape exhaustive de teren a hotarului cadastral al localității Moșnița Veche. Observațiile înregistrate cu acest prilej permit formularea următoarelor constatări referitoare la „Satul bătrân”:

⁷ Întreaga discuție la E. Calincof, *op. cit.*, p. 188-189 (cu bibliografia și comentariul critic și pertinent al materialului cartografic de sec. XVIII).

- Plasarea „Satului bătrân” sub Pădurea Bistra este eronată, cercetările sistematice de teren desfășurate în momente prielnice (primăvara devreme, în sezon fără vegetație) neevidențind urme arheologice databile în evul mediu.
- Pe terasele din versantul stâng al Pârâului Bistra, cel care formează latura sudică a pădurii omonime, au fost identificate 11 așezări, majoritatea preistorice (neolitice, epoca bronzului și hallstattiene). S-a evidențiat și o mare și bogată așezare medieval dezvoltată (sec. XIV-XV), probabil vechea localitate dispărută Bistra. Au fost identificate, de asemenea, două mici așezări medieval târzii (sec. XVI-XVII), reprezentând grupuri de sălașe sau comunități izolate, dezvoltate pe terasa proeminentă din versantul stâng al Pârâului Bistra.
- În locația unde tradiția locală plasează „Satul Bătrân”, în zona Pârâului Șubuleasa, cercetările sistematice de teren au identificat o mare și bogată așezare medievală (cea discutată în acest context și denumită Moșnița Veche 30), databilă între sec. XV-XVIII, care poate fi vatra satului, menționată și în cartografia habsburgică a veacului al XVIII-lea. În acest areal, pe o suprafață de câteva zeci de hectare au fost surprinse, pe lângă o așezare centrală, încă alte 10 concentrări distincte de artefacte, contemporane cu marea așezare, putând reprezenta cuiburi de locuințe sau dependințe meșteșugărești (una dintre aceste concentrări este reprezentată de un atelier de fierar, fapt dedus din concentrarea masivă de fragmente de lupă și zgură de fier) (obiectivul Moșnița Veche 36). Paleogeografia zonei a fost marcată profund de intervențiile masive de regularizări, asanări și desecări din perioadă habsburgică și comunistă (nivelul pânzei freatice a fost coborât cu cca. 3 m față de starea naturală), însă observațiile atente din teren au putut decela peisajul actual de cel inițial, siturile ocupând terase și grinduri înălțate cu cca. 2 m față de zonele inundabile sau de băltire.
- Locația topografiată în 2006 ca fiind „Satul bătrân” este reprezentată de o altă vatră medievală, databilă, de asemenea, între sec. XV-XVIII, vatră din care mai sunt vizibile movilele de pământ care, în urma unor informări ulterioare topografierii din 2006 între localnicii bătrâni, ar fi posibil să reprezinte urmele unor foste răsaduri de varză de la mijlocul sec. XX, care suprapun obiectivul medieval (vezi mai jos, discuția de la obiectivul Moșnița Veche 35). Verificările minuțioase de teren au relevat faptul că obiectivul respectiv are o extensie mult mai mare spre E decât zona movilelor, de-a lungul unui meandru fosil. În teren, dar și pe imaginile satelitare și ortofotoplanuri este vizibil traiectul unor valuri liniare de pământ, provenind probabil de la parcelările habsburgice de la finele sec. XVIII, parcelări care au nivelat latura estică a așezării respective⁸. La 620 m NNE de acest punct se regăsește o altă vatră de localitate, amplasată pe un grind înconjurat de mandre fosile, de unde s-au recoltat fragmente ceramice identice cu cele din obiectivul arheologic topografiat pentru LMI Timiș (obiectivul Moșnița Veche 37). În urma analizei materialului arheologic recoltat de la suprafața terenului, se constată numeroase analogii între siturile din zona Pârâului Șubuleasa (unde tradiția locală plasează „Satul bătrân”, respectiv „Das Alte Dorf” din hărțile sec. XVIII) și cel topografiat de noi în 2006, putând reprezenta vetre de sat contemporane sau a căror datare absolută nu poate fi precizată doar prin cercetări de teren.
- Contemporaneitatea dintre localitățile „Das Alte Dorf” și Moșnița, așa cum apare pe prima ridicare topografică habsburgică din 1769-1772, trebuie verificată în documentele epocii, în contextul în care istoria ulterioară a „Satului bătrân” nu mai este cunoscută în cartografia sec. XIX (pe planul cadastral din 1877, realizat după lucrările de regularizări habsburgice, locația „Satului bătrân” de la confluența Pârâului Șubuleasa cu Pârâul Bistra nu mai apare figurată, localitatea fiind complet dispărută).
- În stadiul actual al cercetărilor apare destul de clar că „Das Alte Dorf” („Satul bătrân”) a fost, în a doua jumătate a sec. XVIII, o localitate **contemporană și diferită** de Moșnița de dinainte de sistematizarea acesteia pe actuala vatră (opinie formulată pe baza informației materialului cartografic, dar și pe consistentul „dosar” oferit de cercetările sistematice de teren. „Satul bătrân”, amplasat pe terasele dintre numeroasele brațe de divagare de la confluența pâraielor Bistra și Șubuleasa a fost complet abandonat și strămutat la sfârșitul sec. XVIII, probabil în contextul

⁸ Situația se regăsește și pe o hartă cadastrală din 1787. Vezi E. Calincof, *op. cit.*, p. 189, nota 30 (cu un pertinent comentariu critic, confirmat în totalitate de realitățile actuale din teren).

masivelor lucrări de regularizare a terenurilor mlăștinoase de la periferia Timișoarei. Pare foarte posibil ca locuitorii acestei localități să se fi refugiat (sau să fi fost mutați de către autoritățile habsburgice) spre așezările vecine (Moșnița, Ghiroda, Fabric). Această ipoteză trebuie, cum spuneam și mai sus, verificată în arhivele documentare ale perioadei.

Pe baza acestor date, s-a putut constata că „Satul bătrân” nu are nici o legătură cu actuala Pădure Bistra (așa cum apare informația în *Lista Monumentelor Istorice a Județului Timiș. Secțiunea Arheologie*), dar și că între așezările medievale de pe Pârâul Șubuleasa și cea topografiată de noi în 2006 există o relație de contemporaneitate sau apropiere în timp (doar demararea unor viitoare campanii de cercetări arheologice sistematice va fi în măsură să aducă nuanțări cronologice mai fine decât stricta cronologie dată de materialul arheologic descoperit la suprafața terenului).

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Satu bătrân”.

b. reper localizare: situl se află amplasat la 2,8 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,5 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,5 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 950 m SE de versantul stâng al actualului curs al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe un important grind, dezvoltat între mai multe brațe, actualmente fosile și regularizate prin săparea a numeroase canale moderne de desecare. Terenul pe care este amplasat obiectivul domină arealele joase și inundabile cu diferențe de nivel de peste 2 m altitudine relativă. Analiza materialului cartografic de dinainte de lucrările de hidroameliorații ne arată că în acesta zonă era confluența pâraielor Șubuleasa și Bistra, motiv pentru care întreaga zonă era străbătută de numeroase brațe de divagare (vizibile și astăzi în teren). Cu toate acestea, intervențiile moderne au schimbat radical peisajul inițial, suprafața grindului unde era amplasată vatra centrală a „Satului bătrân” fiind „tăiată” de numeroase canale de desecare, care fragmentează obiectivul arheologic în mai multe sectoare distincte. Pigmentația solului este brun-cenușie, cu numeroase fragmente de cărămidă, chirpic și ceramică la suprafață.

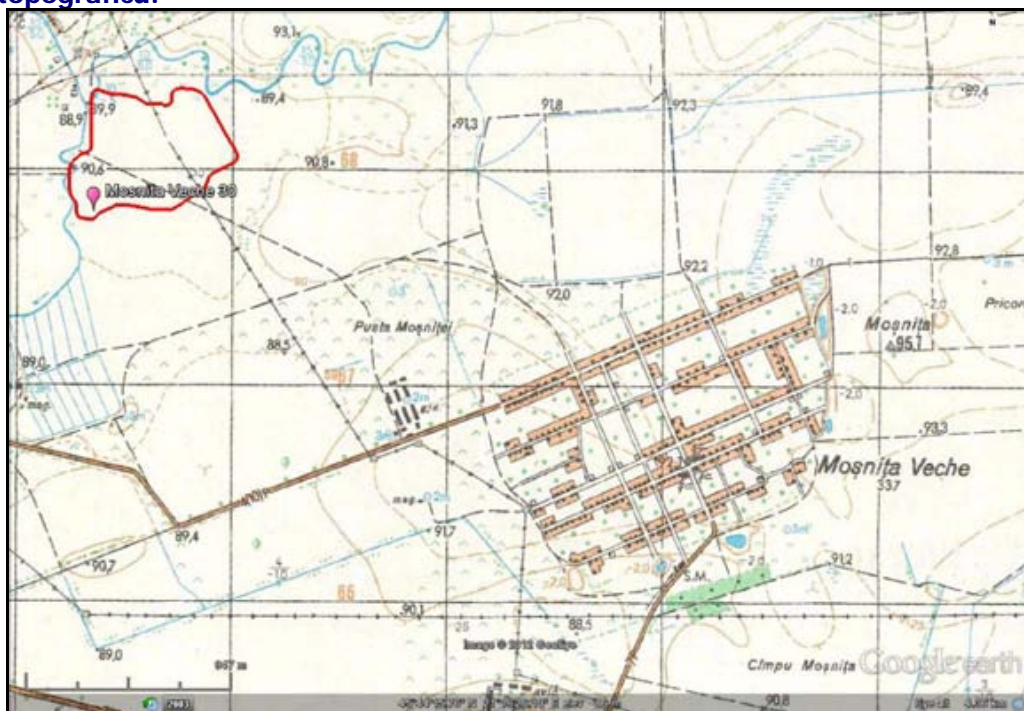
e. stare actuală: teren arabil și pârlăgă.

f. suprafața sit: cca. 25 ha.

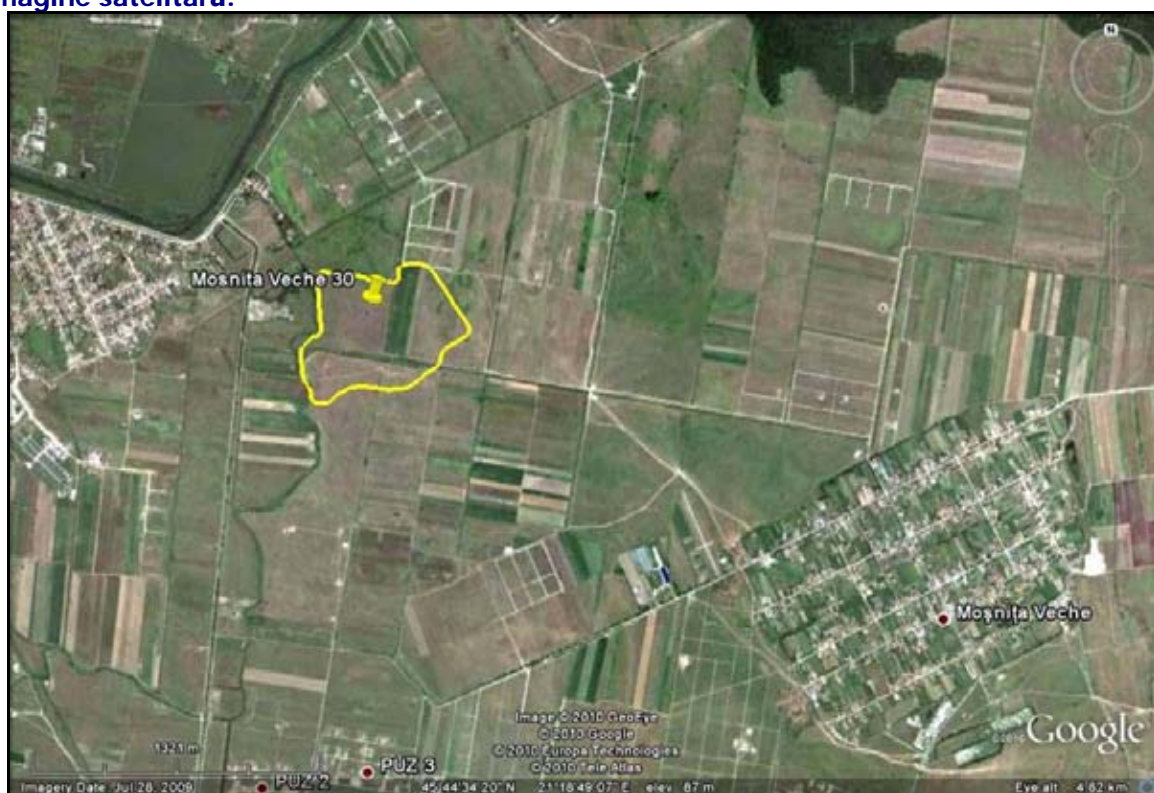
g. coordonate GPS: 45 44 46 N 21 18 05 E. 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212433; 478487.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

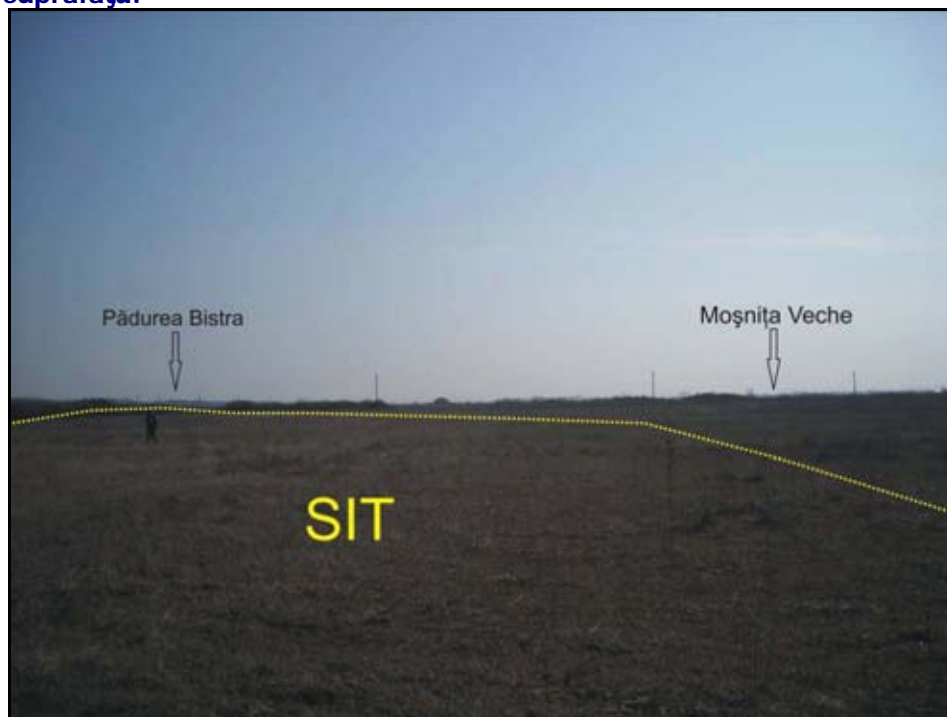

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 30 vedere spre SE, spre localitatea Moșnița Veche

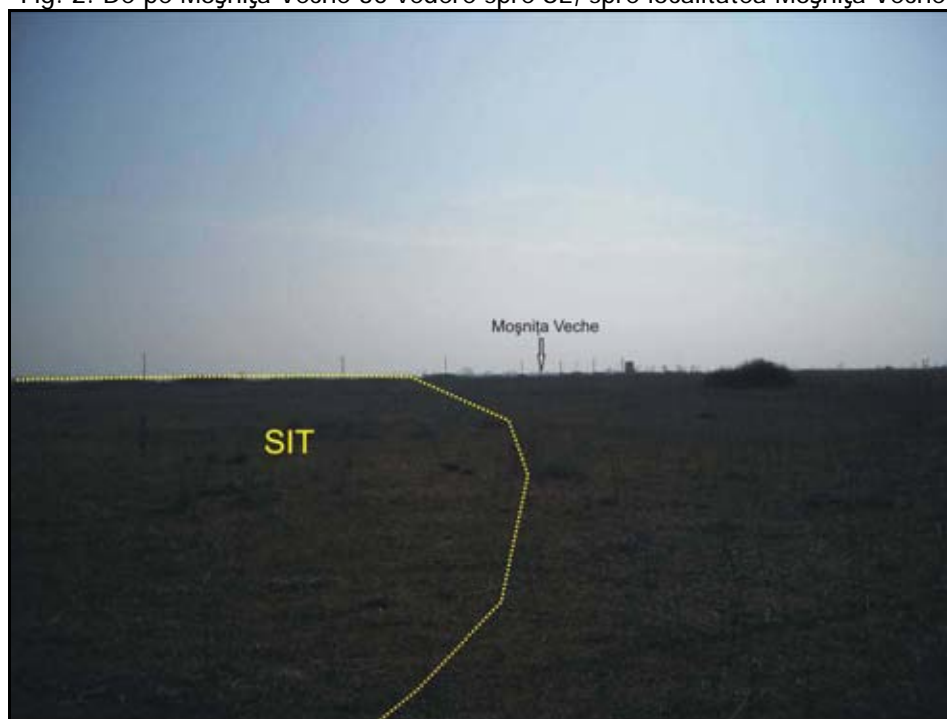

Fig. 3. Extremitatea de SV a obiectivului Moșnița Veche 30, văzută dinspre V

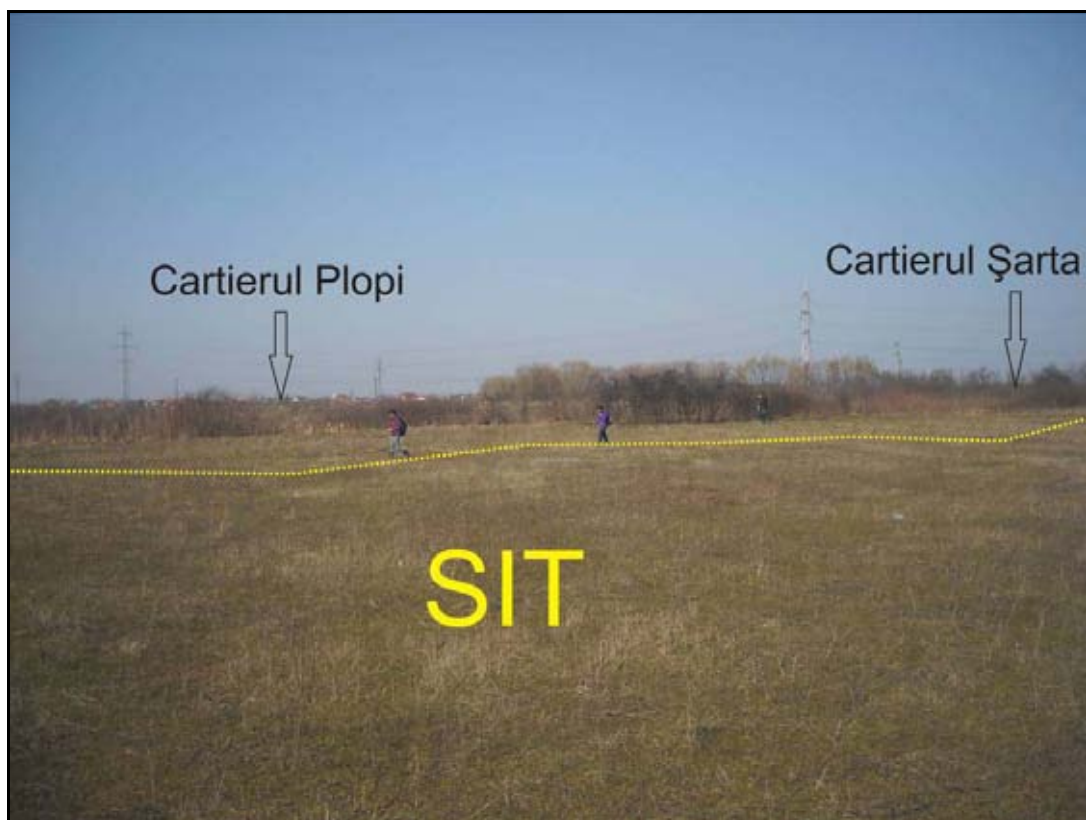

Fig. 4. Limita de NV a obiectivului Moșnița Veche 30, văzută dinspre E

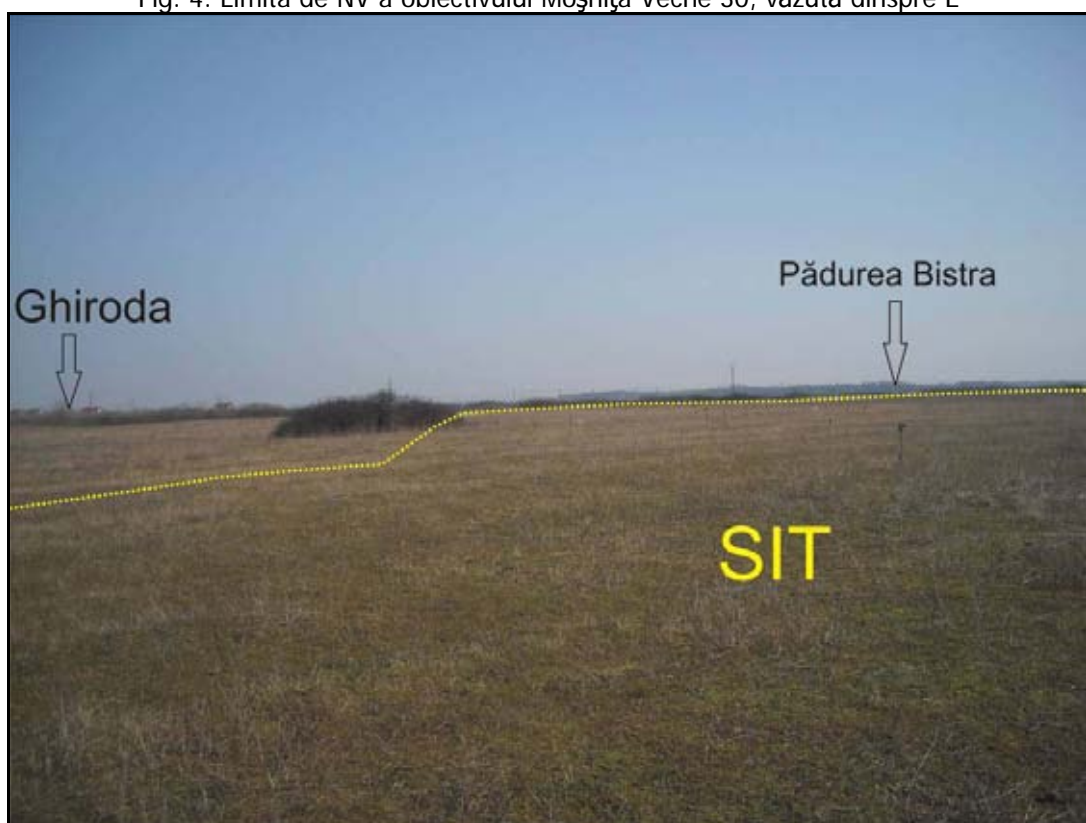

Fig. 5. Limita de NV și N a obiectivului Moșnița Veche 30, văzută dinspre VSV

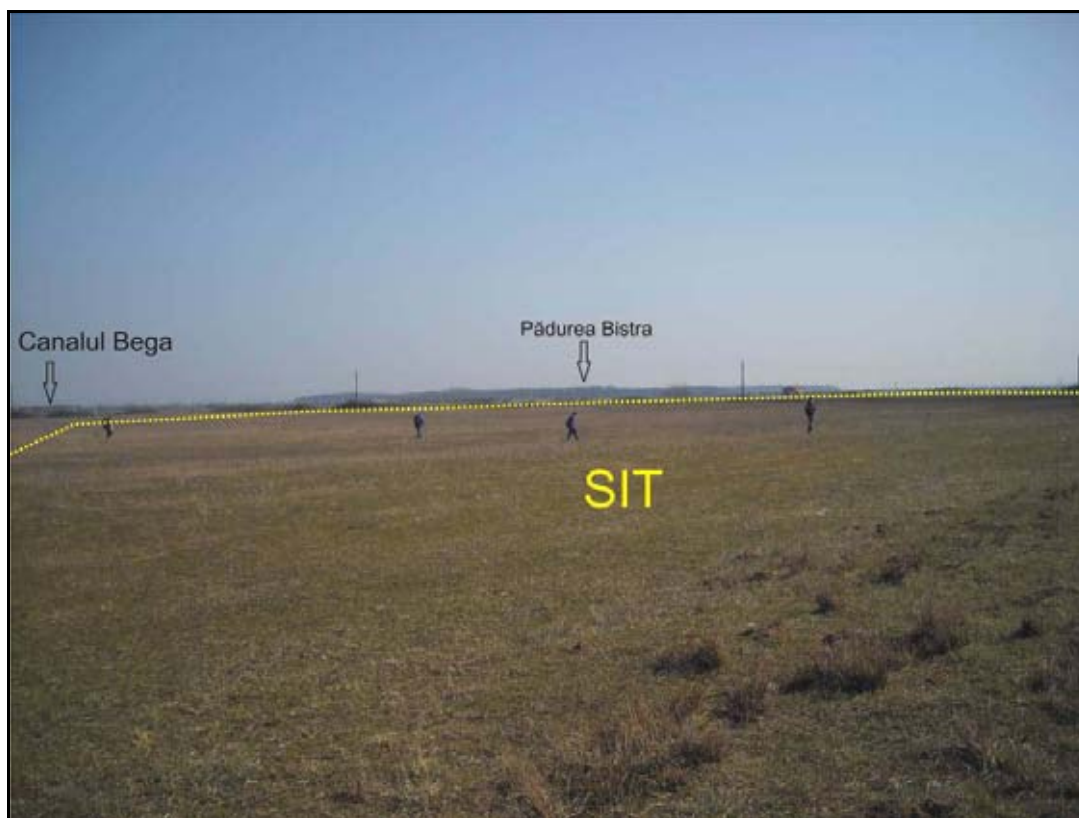

Fig. 6. De pe Moșnița Veche 30 vedere spre NE, spre Pădurea Bistra

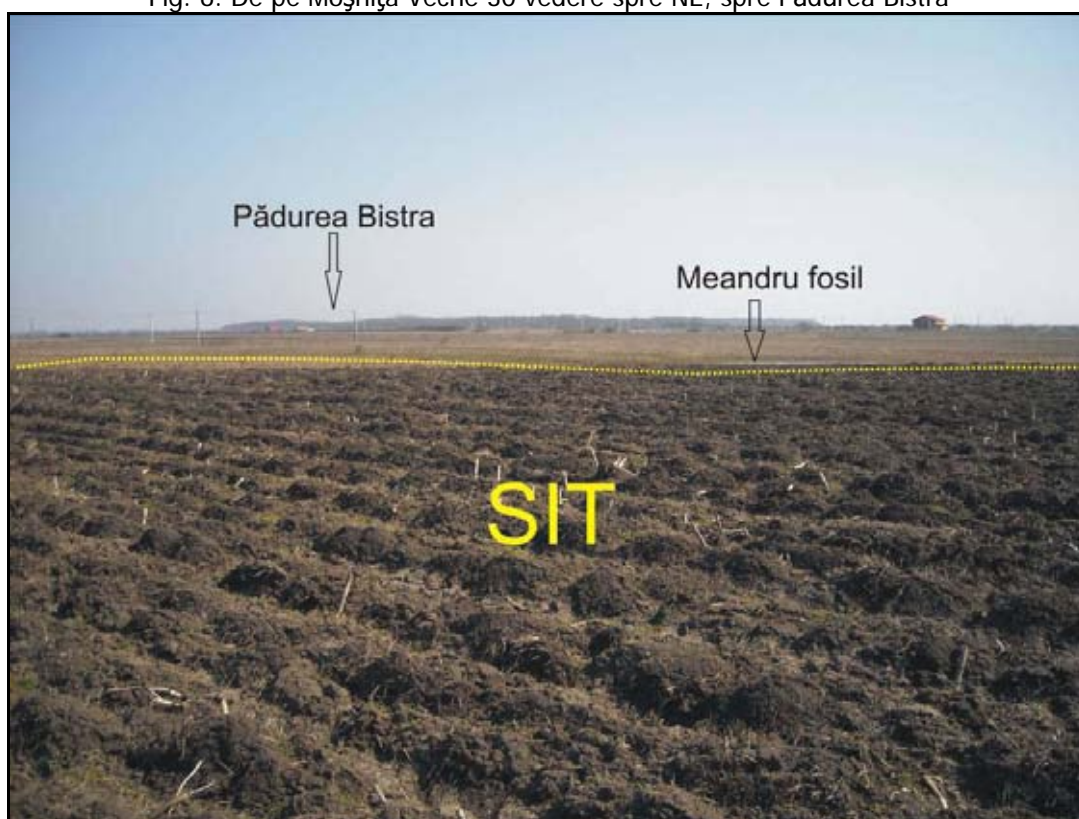

Fig. 7. Limita de NE a obiectivului Moșnița Veche 30, văzută dinspre SV

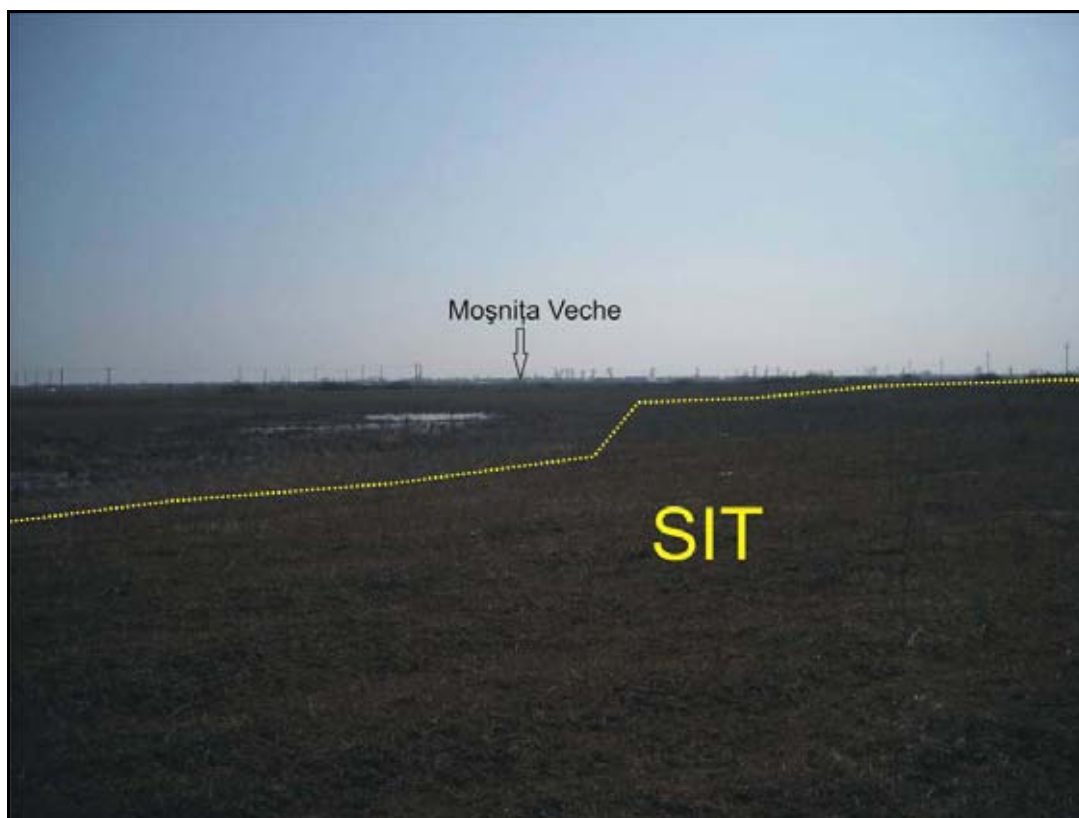

Fig. 8. Meandru fosil de pe latura de N a obiectivului Moșnița Veche 30 (detaliu fotografiat dinspre VNV)

j. planuri topografice:

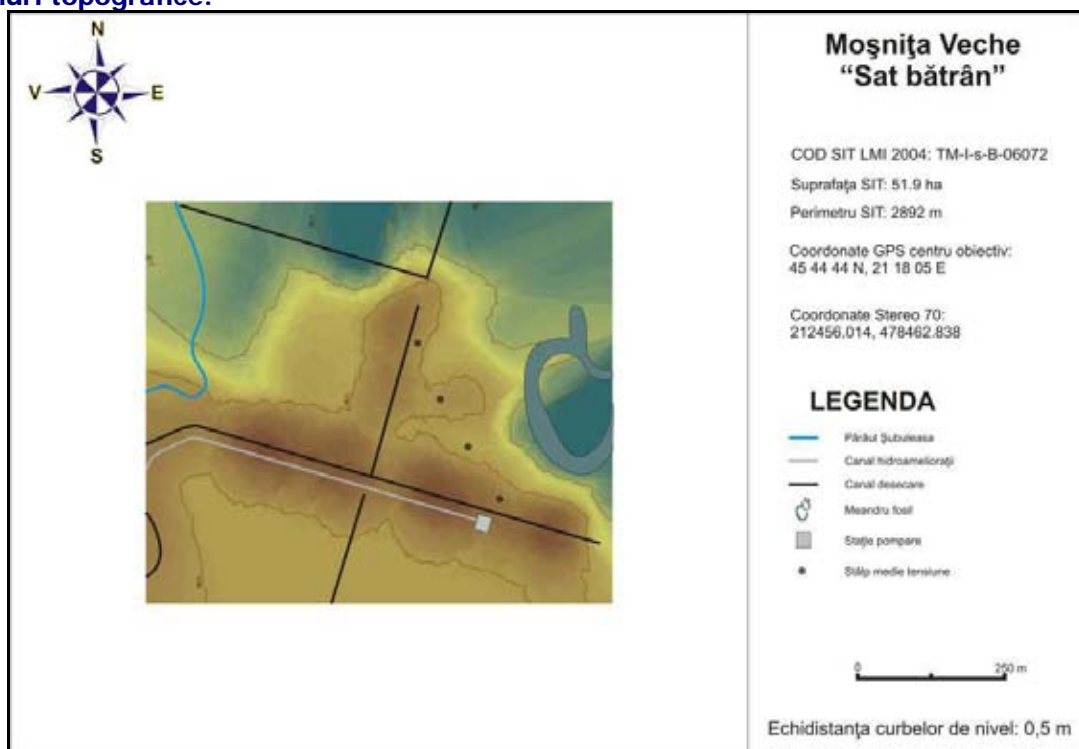

Fig. 9. Planul topografic 2D color, Moșnița Veche 30

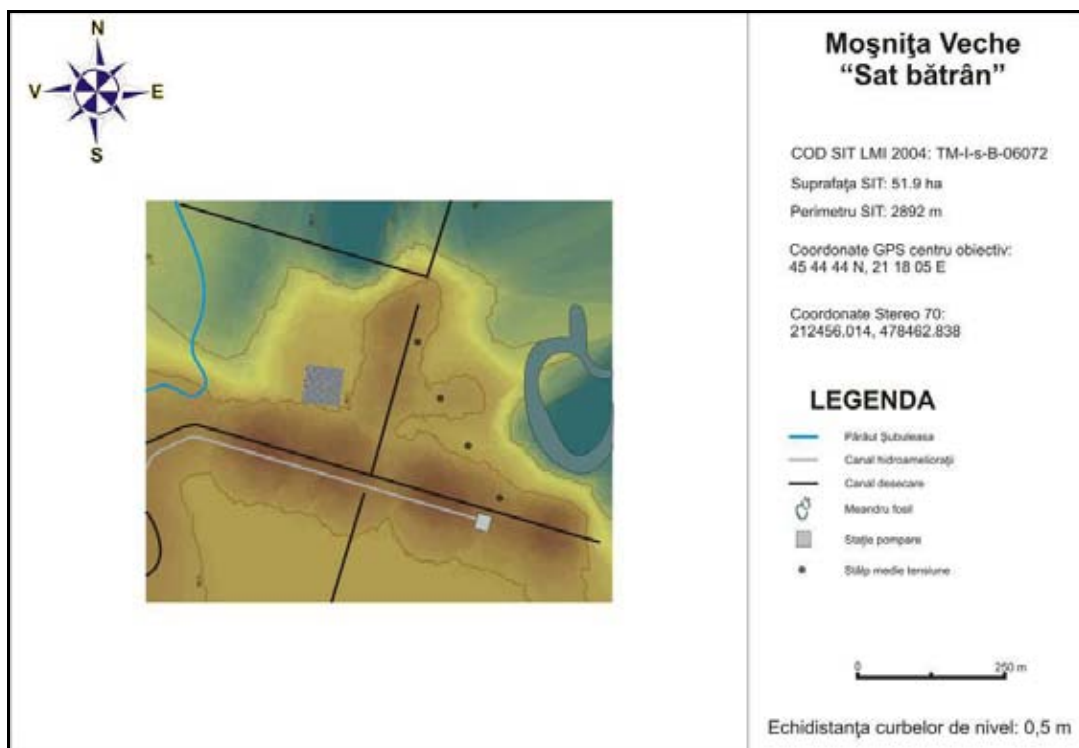

Fig. 10. Planul topografic 2D curbe de nivel și prospecție geofizică, Moșnița Veche 30

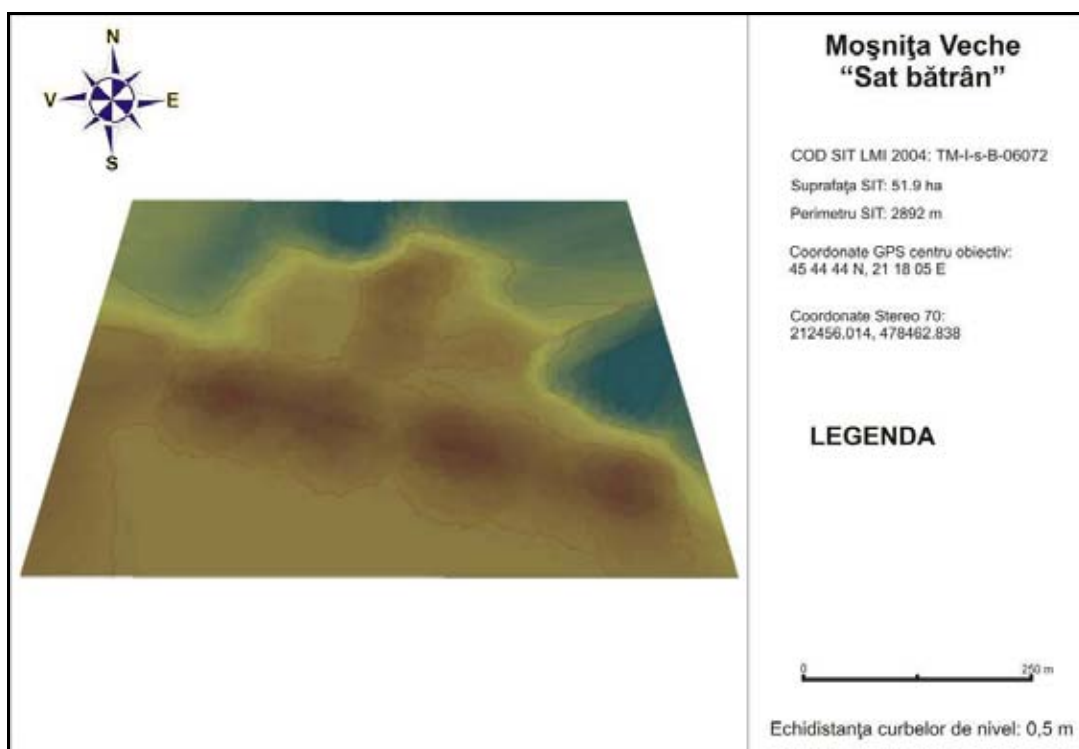

Fig. 11. Planul topografic 3D, Moșnița Veche 30

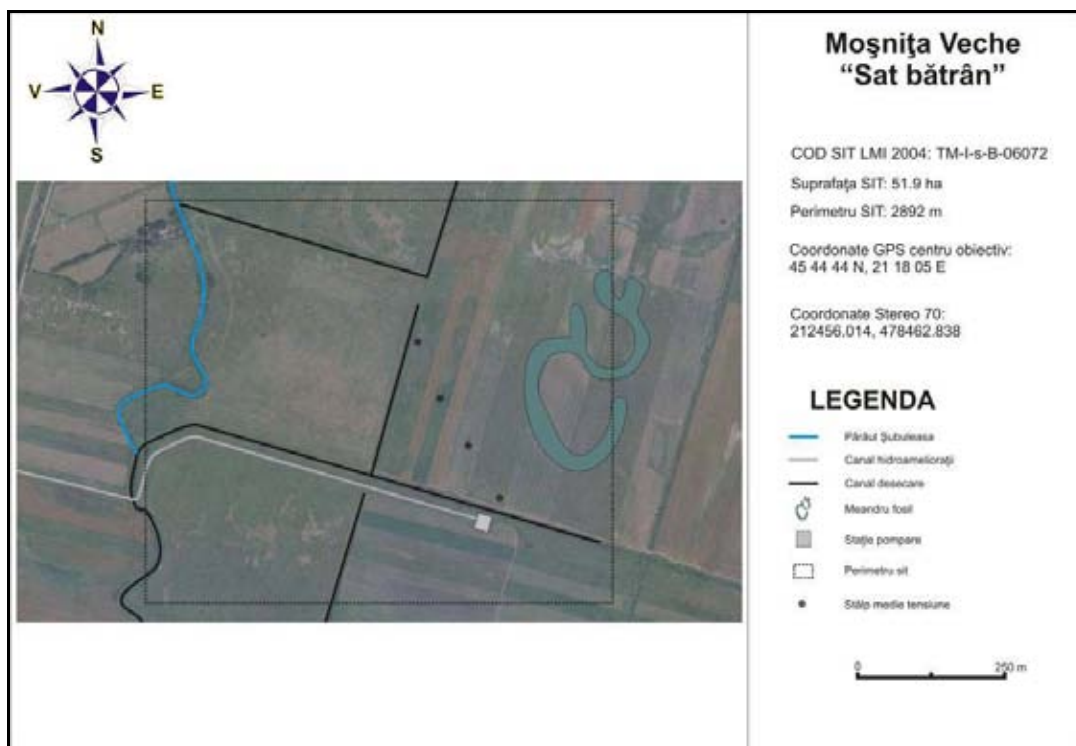

Fig. 12. Planul topografic suprapus peste ortofotoplan

Fig. 13. Plan topografic suprapus peste ortofotoplan (detaliu al prospecțiunii geofizice)

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (relevată prin descoperirea unor sporadice fragmente ceramice atipice și dificil de încadrat cronologic); sec. II-IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui foarte bogat material arheologic, răspândit pe o suprafață de peste 25 ha. Construirea canalelor de hidroameliorații moderne a afectat grav unitatea obiectivului arheologic, acesta fiind fragmentat în cel puțin patru sectoare distincte. Densitatea artefactelor este determinată de starea actuală a terenului (pârloagă – latura de V, unde numărul pieselor recoltate este redus din cauza vizibilității reduse la sol; teren arabil – pe latura de NE, unde se constată aglomerări importante de artefacte). Pe lângă numeroasele fragmente ceramice (multe dintre acestea sunt smălțuite, de factură „turcească”), cercetările arheologice de teren au constatat și prezența unor aglomerări de cărămidă medievală și piatră, ceea ce ar sugera existența unor clădiri, posibil de zid (biserica localității?). Pentru lămurirea unor astfel de ipoteze, arealul respectiv se pretează la efectuarea unor prospecțiuni geofizice, care ar putea identifica locația bisericii și, eventual, a cimitirului care e posibil să evolueze în jurul acesteia. În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (47); fragmente ceramice tipice nedesenate (32); fragmente ceramice atipice (172); fragmente tuf vulcanic (6); fragmente chirpic (10); fragmente zgură de fier (8); fragmente cărămidă medievală (9).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

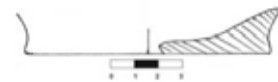
a. material arheologic preistoric, neîncadrabil cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 30_12 a

Foto Moșnița Veche 30_12 b

Desen Moșnița Veche 30_12

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna (?).

Slip: prezintă slip brun-cafeniu la interior și exterior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Date: preistorie, nedefinibil (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

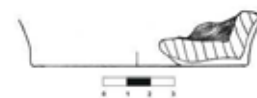
b. material arheologic aparținând epocii medieval-dezvoltate (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 30_2 a

Foto Moșnița Veche 30_2 b

Desen Moșnița Veche 30_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr cu sporadice urme de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_3 a

Foto Moșnița Veche 30_3 b

Desen Moșnița Veche 30_3

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas șanțuită.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie pe ambele părți.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice urme de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

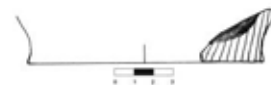
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_5 a

Foto Moșnița Veche 30_5 b

Desen Moșnița Veche 30_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_7 a

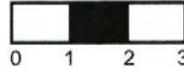

Foto Moșnița Veche 30_7 b

Desen Moșnița Veche 30_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți ale vasului un slip de culoare brun cenușie parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița⁹, Timișoara – „Piața 700”¹⁰, etc.

Foto Moșnița Veche 30_8 a

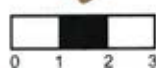
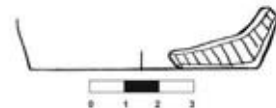

Foto Moșnița Veche 30_8 b

Desen Moșnița Veche 30_8

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

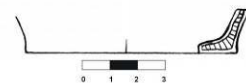
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_9 a

Foto Moșnița Veche 30_9 b

Desen Moșnița Veche 30_9

⁹ F. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

¹⁰ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,7 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_10 a

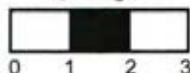

Foto Moșnița Veche 30_10 b

Desen Moșnița Veche 30_10

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

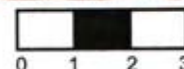
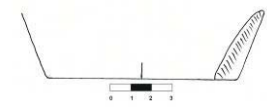

Foto Moșnița Veche 30_13 a

Foto Moșnița Veche 30_13 b

Desen Moșnița Veche 30_13

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de concreții feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

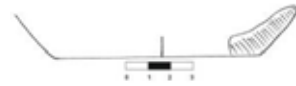
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_14 a

Foto Moșnița Veche 30_14 b

Desen Moșnița Veche 30_14

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, șamotă, fragmente de concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

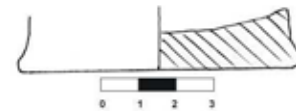
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_15 a

Foto Moșnița Veche 30_15 b

Desen Moșnița Veche 30_15

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadic, șamotă. Ridicat de pe roata olarului „cu șnurul”, judecând după urmele incizate pe fund în lutul încă moale.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_19 a

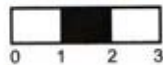

Foto Moșnița Veche 30_19 b

Desen Moșnița Veche 30_19

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip brun-cafeniu pe interior și exterior, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, șamotă, concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_24 a

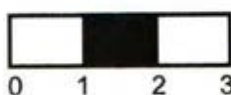

Foto Moșnița Veche 30_24 b

Desen Moșnița Veche 30_24

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11, 3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă un slip fin brun-cafeniu pe interior și exterior,

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și concrețiuni feruginoase și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 30_7.

Foto Moșnița Veche 30_26 a

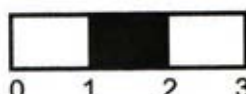

Foto Moșnița Veche 30_26 b

Desen Moșnița Veche 30_26

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

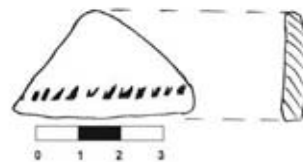
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 30_7.

Foto Moșnița Veche 30_32 a

Foto Moșnița Veche 30_32 b

Desen Moșnița Veche 30_32

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: 0,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: decor realizat „cu ruloul”.

Datare: secolele XIV-XVI (?).

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: poate fi vorba de o piesă de import, dar la fel de bine poate fi vorba de un produs local. În ciuda insistențelor noastre, nu am putut găsi până acum în literatura de specialitate, piese anologice în zona Banatului provenite din contexte de săpătură – piesa are în schimb bune analogii în alte zone ale țării, vezi de ex. la Zalău – „Strada Unirii”¹¹.

Foto Moșnița Veche 30_44 a

Foto Moșnița Veche 30_44 b

Desen Moșnița Veche 30_45

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadic șamotă.

Ornamente: decor format din două linii incizate, cu un instrument bont, dispuse paralel.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu numeroase analogii la Timișoara – „Piața 700”¹², Timișoara – „Castelul Huniade”¹³, Dumbrăvița¹⁴, etc.

¹¹ D. Culic, *Ceramica medievală decorată cu ruloul descoperită în județul Sălaj*, în G. Rădulescu (ed.), *Vasaria Medievalia*, vol II, Cluj-Napoca, 2010, p. 69-81, pl.4/2.

¹² Z. Kopeczny, *op.cit.*, fig. 64/1,7.

¹³ A. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului*, S.N., 14, 2006, 2, fig. 12/1,2,3.

¹⁴ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXXIX/3, Pl. LXXXII/7, 8, etc.

d. material arheologic aparținând epocii medieval-târzii (sec. XVII-XVIII):

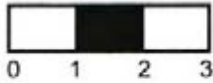
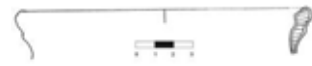

Foto Moșnița Veche 30_1 a

Foto Moșnița Veche 30_1 b

Desen Moșnița Veche 30_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit în două trepte, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15,7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

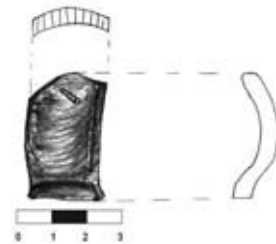
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 30_7.

Foto Moșnița Veche 30_4 a

Foto Moșnița Veche 30_4 b

Desen Moșnița Veche 30_4

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă alungită.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână din pastă caolinată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment. Fragmente ceramice caoilate, apar atât în Evul Mediu Dezvoltat cât și în cel Târziu în zona Banatului, vezi de exemplu la Timișoara – „Castelul Huniade”¹⁵.

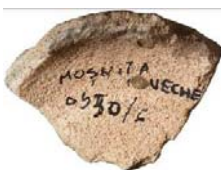
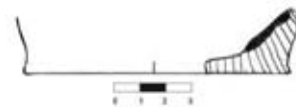

Foto Moșnița Veche 30_6 a

Foto Moșnița Veche 30_6 b

Desen Moșnița Veche 30_6

¹⁵Z. Kopeczny, *Vesela ceramică medievală de caolin de la castelul Huniade - Timișoara (sec. XIV-XV)* în G. Rădulescu (ed.), *Vasaria Medievalia*, vol II, Cluj-Napoca, 2010, *passim*.

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

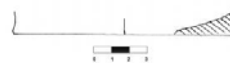
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_11 a

Foto Moșnița Veche 30_11 b

Desen Moșnița Veche 30_11

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

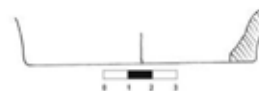
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_16 a

Foto Moșnița Veche 30_16 b

Desen Moșnița Veche 30_16

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 4 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip albicios la exterior.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

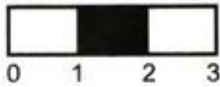
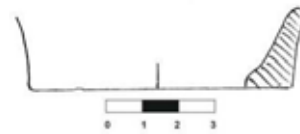

Foto Moșnița Veche 30_17 a

Foto Moșnița Veche 30_17 b

Desen Moșnița Veche 30_17

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip albicios la exterior.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

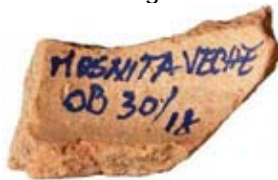
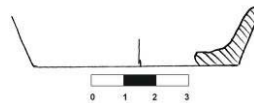

Foto Moșnița Veche 30_18 a

Foto Moșnița Veche 30_18 b

Desen Moșnița Veche 30_18

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu, șamotă, pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_20 a

Foto Moșnița Veche 30_20 b

Desen Moșnița Veche 30_20

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 9, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

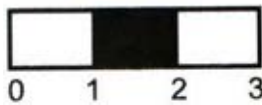

Foto Moșnița Veche 30_21 a

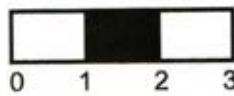
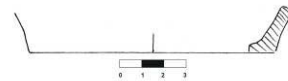

Foto Moșnița Veche 30_21 b

Desen Moșnița Veche 30_21

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare albicioasă pe interior și exterior.

Ardere: ardere oxidantă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_22 a

Foto Moșnița Veche 30_22 b

Desen Moșnița Veche 30_22

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, evazată, puternic lățită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: 22 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt pe interior.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: prezintă smalt pictat de culoare brun-cărămizie, decorat cu trei benzi pictate de culoare albă, precum și o pată smălțuită de asemenea de culoare albă și o alta, de culoare verzuie.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_23 a

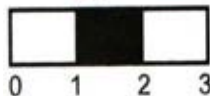

Foto Moșnița Veche 30_23 b

Desen Moșnița Veche 30_23

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză ascuțită, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 30_7.

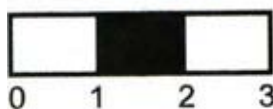
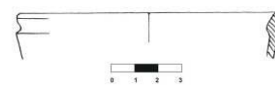

Foto Moșnița Veche 30_25 a

Foto Moșnița Veche 30_25 b

Desen Moșnița Veche 30_25

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză ascuțită, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip albicios la exterior.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 30_7.

Foto Moșnița Veche 30_27 a

Foto Moșnița Veche 30_27 b

Desen Moșnița Veche 30_27

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas, în profil unghiular în partea exterioară, prezintă o perforație circulară.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 2, 2 cm, diametrul perforației: cca. 0, 3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Smalt: prezintă smalt de culoare gri-deschis,

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

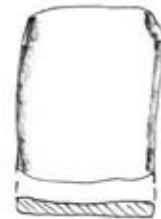
Analogii: posibil să fi aparținut unei căni de factură turcească, date fiind analogiile existente (vezi spre exemplu la Timișoara – „Piața 700”¹⁶).

Foto Moșnița Veche 30_28 a

Foto Moșnița Veche 30_28 b

Desen Moșnița Veche 30_28

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă aplatizată cu margini rotunjite.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip albicios la exterior.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

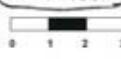
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_29 a

Foto Moșnița Veche 30_29 b

Desen Moșnița Veche 30_29

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

¹⁶ N. Dinu, *op. cit.*, fig. 79/3a, piesele prezentate neavând din păcate alăturate și desene.

provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_33 a

Foto Moșnița Veche 30_33 b

Desen Moșnița Veche 30_33

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Dimensiuni: grosimea maximă: 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_34 a

Foto Moșnița Veche 30_34 b

Desen Moșnița Veche 30_34

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă cu profil ovoidal, șanțuită.

Dimensiuni: grosimea maximă: 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_35 a

Foto Moșnița Veche 30_35 b

Desen Moșnița Veche 30_35

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: prezintă o nervură centrală, ovoidală în profil.

Dimensiuni: grosimea maximă: 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: mâl.

Ornamente: smălțuire de culoare verzuie pe ambele părți puternic corodat.

Date: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_36 a

Foto Moșnița Veche 30_36 b

Desen Moșnița Veche 30_36

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală, prezintă un orificiu în zona de contact cu peretele vasului.

Dimensiuni: grosimea maximă: 2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice urme de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: : secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

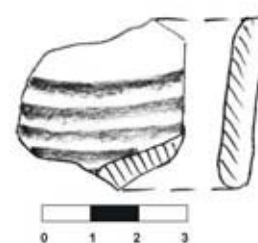
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_37 a

Foto Moșnița Veche 30_37 b

Desen Moșnița Veche 30_37

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin linii pictate cu alb dispuse orizontal și paralel.

Date: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

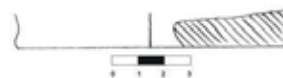
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_40 a

Foto Moșnița Veche 30_40 b

Desen Moșnița Veche 30_40

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată, caolinat.

Ardere: oxidant.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

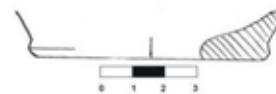
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_41 a

Foto Moșnița Veche 30_41 b

Desen Moșnița Veche 30_41

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip cafeniu deschis pe partea interioară a vasului și slip cenușiu deschis pe partea exterioară a vasului.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_42 a

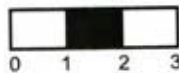
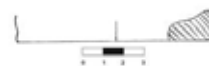

Foto Moșnița Veche 30_42 b

Desen Moșnița Veche 30_42

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare albă pe ambele părți ale fragmentului, în mare parte corodat

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_45 a

Foto Moșnița Veche 30_45 b

Desen Moșnița Veche 30_46

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: șanțuită, alungită.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrată la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_46 a

Foto Moșnița Veche 30_46 b

Desen Moșnița Veche 30_46

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă ovoidală, șanțuită.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,9 cm.

Tehnică: lucrată la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin pictură cu culoare albă, probabil printr-o linie ce urmărește ductul șanțuirii.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 30_47 a

Foto Moșnița Veche 30_47 b

Desen Moșnița Veche 30_47

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: alungită, prezintă șanțuire lată.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrată la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: pictat cu o substanță de culoare cenușiu-albăstruie.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

e. materiale arheologice care nu pot fi încadrate cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 30_30 a

Foto Moșnița Veche 30_30 b

Desen Moșnița Veche 30_30

Funcționalitate: fragment cute.

Material: gresie cu granulație fină.

Dimensiuni: lungime: cca. 5, 5 cm; grosime maximă: cca. 3 cm.

Grad de uzura: ridicat, piesa în stare fragmentară.

Datare: funcționalitatea piesei determina utilizarea acesteia pe o perioadă largă de timp, imposibil de precizat exact.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

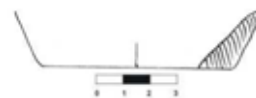
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 30_31 a

Foto Moșnița Veche 30_31 b

Desen Moșnița Veche 30_31

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: neprecizabilă.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Dată: starea fragmentară a piesei impune serioase rezerve în dată.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 30_39 a

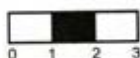

Foto Moșnița Veche 30_39 b

Desen Moșnița Veche 30_39

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm.

Tehnică: neprecizabilă.

Slip: prezintă un slip cărămiziu pe partea exterioară a vasului, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadic pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Dată: starea fragmentară a piesei impune serioase rezerve în dată.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 30_43 a

Foto Moșnița Veche 30_43 b

Desen Moșnița Veche 30_44

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă corodată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Dată: starea fragmentară a piesei impune serioase rezerve în dată.

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

V. Data periegeze:

18-19.03.2010.

VI. Autor periegeze:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrala.

VII. Bibliografie:

- Calincof, Eleonora, *Contribuții documentare privind localitatea Moșnița în secolulul al XVIII-lea*, în *SIB*, 16, (1992), 1993, p. 180-205
- Crețan, Remus; Frățilă, Vasile, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, 2007, p. 279
- Măruia, Liviu; Micle, Dorel; Cîntar, Adrian; Stăvilă, Andrei; Bolcu, Lavinia; Borlea Oana; Ardelean, Mircea; Horak, Petru; Timoc, Călin; Floca, Cristian; Vidra, Lucian, *ArheoGIS. Baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, p. 318-337
- Medeleț, Florin; Bugilan, Ioan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 149
- Pál, Engel, *A Temesvári és Moldovai szandszák törökkori települései (1554 – 1579)*, Szeged, 1996, p. 92
- Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, București, 1967, p. 409

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 19.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Satu Bătrân E” / „Stupini”.

b. reper localizare: situl se află amplasat la 2,6 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,4 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,5 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 1,3 km SE de versantul stâng al actualului curs al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă un grind mai înălțat cu cca. 1 m față de talvegul mai multor meandre, actualmente fosile. Aceste meandre reprezentau, până la lucrările de hidroameliorații moderne, punctul de confluență al Pârâului Bistra cu Pârâul Șubuleasa, iar între ele se aflau mici grinduri pe care cercetările arheologice de teren au descoperit fragmente ceramice medieval târzii, provenind de la pâlcuri de locuințe aparținând tot „Satului bătrân” (Das Alte Dorf din prima ridicare topografică habsburgică – 1769-1772). Peisajul geografic actual este fundamental schimbat, prin săparea unor canale de hidroameliorații, care fragmentează grindurile respective, inclusiv cel în discuție acum. De asemenea, inundațiile celor două pâraie mai sus menționate, au adus un strat substanțial de aluviuni, care au căpăcuit o bună parte din complexele arheologice, astfel încât multe dintre acestea nu pot fi identificate doar prin cercetările de teren. În primăvara anului 2010 s-a urmărit traiectul unui șanț pentru introducerea rețelei electrice, șanț cu o adâncime de 1 m, constatându-se faptul că un strat gros de 60 de cm de aluviuni acoperă complexele arheologice de sec. XVII.

e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară în construcție.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

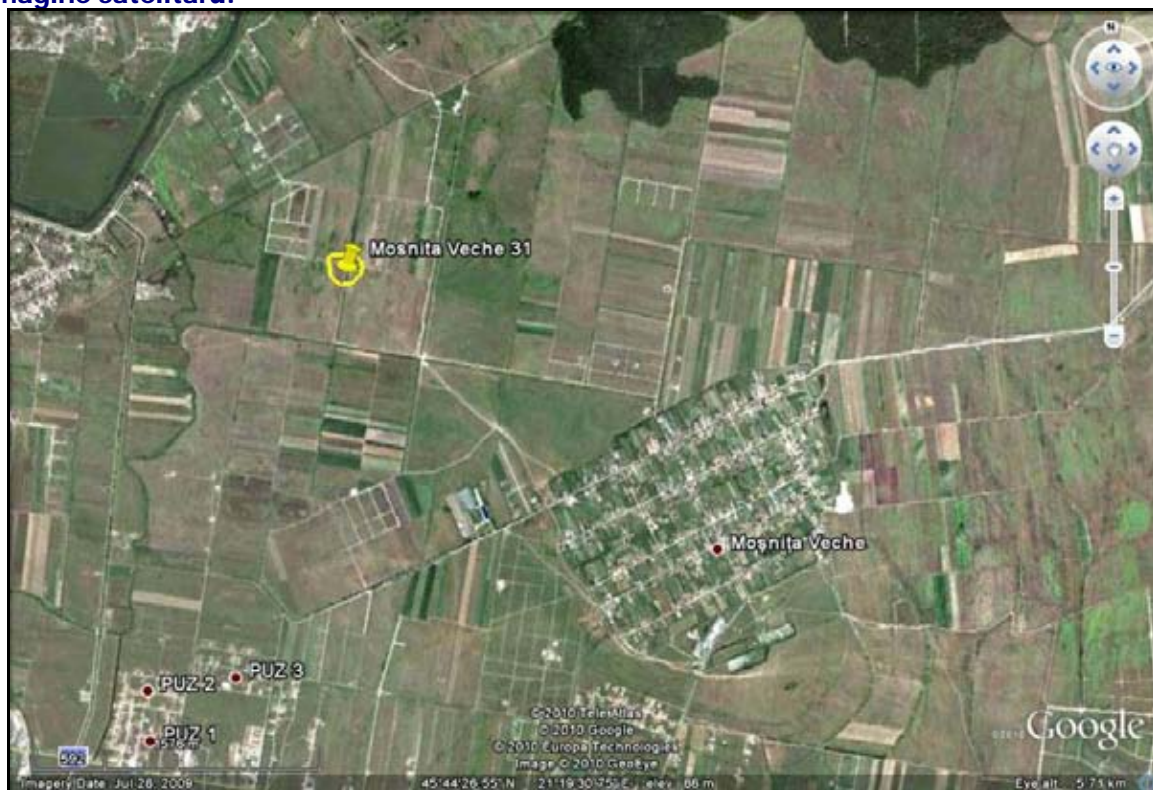
g. coordonate GPS: 45 44 52 N 21 18 32 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213025; 478645.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

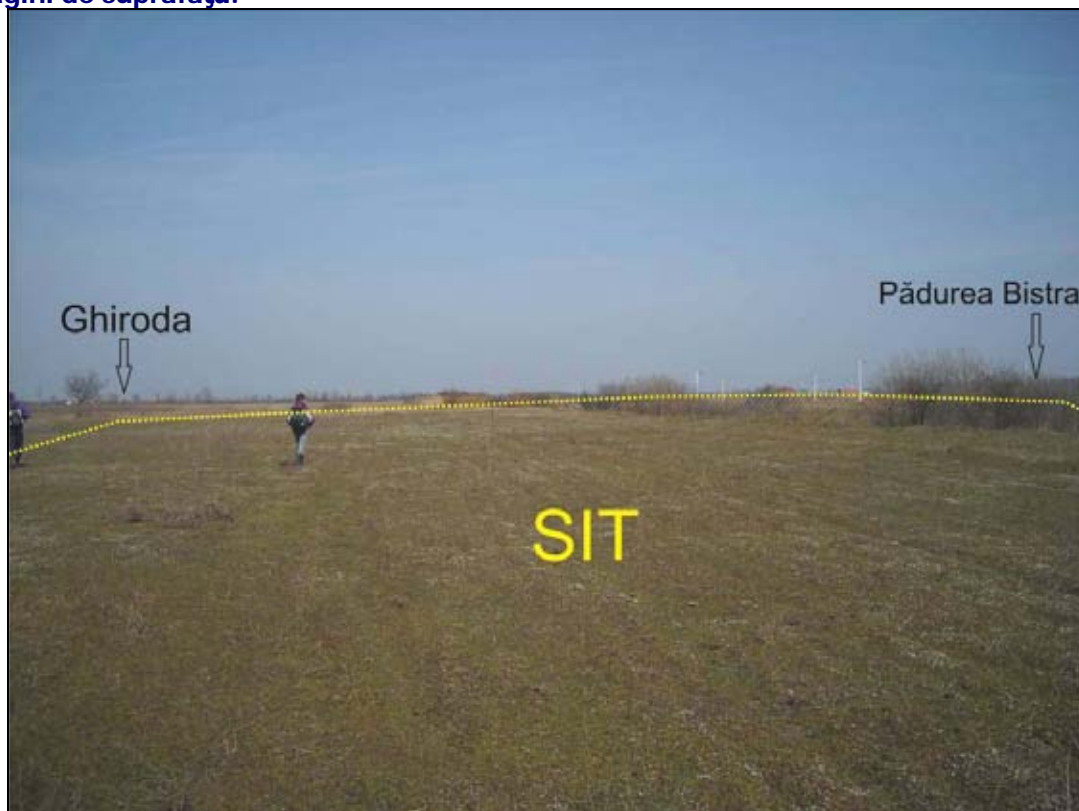

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 31 vedere spre N, spre actualul curs al Canalului Bega

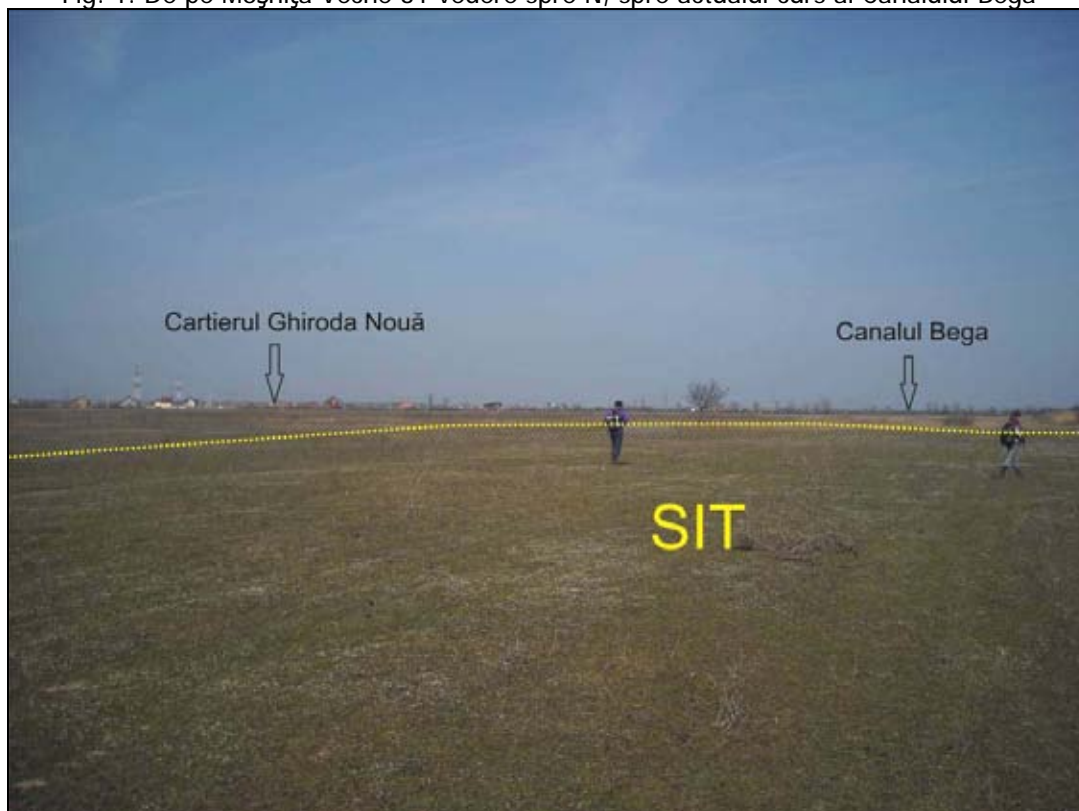

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 31 vedere spre NV, spre Cartierul Ghiroda Nouă

Fig. 3. Extremitatea de NE a obiectivului Moșnița Veche 31 afectată de șanțurile pentru introducerea curentului electric în P.U.Z.-uri

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie nedefinibil; epoca medieval timpurie (sec. X-XII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte arheologice, situație generată de pârlogirea terenului, dar și de căpăcuirea complexelor arheologice cu un strat substanțial de aluviuni. Urmărirea traiectului unor șanțuri pentru introducerea rețelei electrice în cadrul unui cartier rezidențial (care străbat obiectivul arheologic de la V la E), a permis identificarea stratului de cultură medieval-târziu la adâncimea de 0,6 m față de actualul nivel de călcare. Din acest strat provin cantități importante de ceramică medieval dezvoltată și târzie, inclusiv numeroase fragmente ceramice smălțuite, de factură locală sau „turcească”. Au fost recoltate, de asemenea, sporadice fragmente ceramice preistorice, neincadrabile cultural, datorită stării de păstrare extrem de fragmentare. Fragmentele de chirpici recoltate din șanțul modern prezintă amprente de pari, unele de dimensiuni semnificative. În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (29); fragmente ceramice tipice nedesenate (8); fragmente ceramice atipice (58); fragmente chirpici (9); fragmente cărămidă medievală (1); fragmente osteologice (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

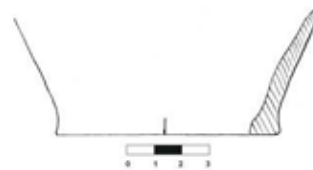
a. materiale arheologice databile în epoca medieval-timpurie (sec. X-XII):

Foto Moșnița Veche 31_11 a

Foto Moșnița Veche 31_11 b

Desen Moșnița Veche 31_11

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe partea exterioară un slip de culoare brun negricioasă, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

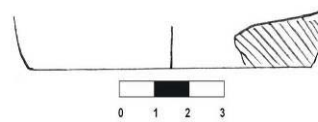
c. materiale arheologice databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 31_2 a

Foto Moșnița Veche 31_2 b

Desen Moșnița Veche 31_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

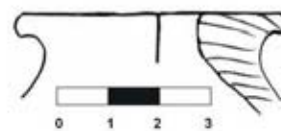
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_3 a

Foto Moșnița Veche 31_3 b

Desen Moșnița Veche 31_3

Tip: fragment capac vas, perforat, cu perforație în profil conic.

Dimensiuni: diametrul părții superioare: cca. 5, 1 cm; diametrul perforației circulare: cca. 1, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip cafeniu-deschis pe interior și exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_4 a

Foto Moșnița Veche 31_4 b

Desen Moșnița Veche 31_4

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: profil ovoidal, margini rotunjite, prezintă șanț median.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

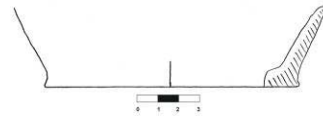
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_10 a

Foto Moșnița Veche 31_10 b

Desen Moșnița Veche 31_10

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

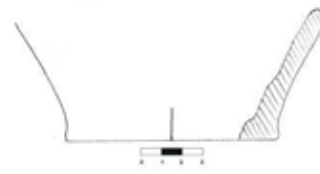
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_13 a

Foto Moșnița Veche 31_13 b

Desen Moșnița Veche 31_13

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,4 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă „coaste” tehnologice pe partea interioară a vasului.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

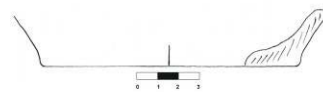
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_17 a

Foto Moșnița Veche 31_17 b

Desen Moșnița Veche 31_17

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

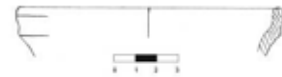
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_21 a

Foto Moșnița Veche 31_21 b

Desen Moșnița Veche 31_21

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu sporadice urme de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

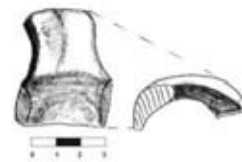
Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița¹, Timișoara – „Piața 700”², etc.

Foto Moșnița Veche 31_26 a

Foto Moșnița Veche 31_26 b

Desen Moșnița Veche 31_26

Tip: fragment de vas, perete cu toartă.

Tip toartă: toartă în profil ovoidal păstrată parțial.

Dimensiuni: grosimea medie: 0,4 cm; grosimea maximă a torții: 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare gri aplicat pe ambele părți, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, sporadic pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

¹ F. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

² Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

d. materiale arheologice databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 31_1 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund inelar.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt policrom pe interior, parțial exfoliat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: smalt policrom, verzui, albicios, maroniu-deschis aplicat pe interiorul vasului.

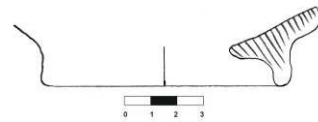
Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_1 b

Desen Moșnița Veche 31_1

Foto Moșnița Veche 31_5 a

Tip: fragment vas, toartă.

Tip toartă: secțiune ovoidală, margini rotunjite.

Dimensiuni: grosime maxim: cca. 1, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

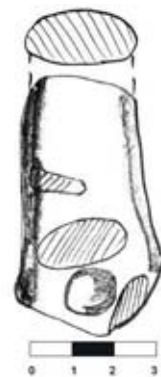
Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_5 b

Desen Moșnița Veche 31_5

Foto Moșnița Veche 31_6 a

Foto Moșnița Veche 31_6 b

Desen Moșnița Veche 31_6

Tip: fragment de vas, toartă, desprins din peretele vasului.

Tip toartă: profil ovoidal, margini rotunjite, canelură pe partea exterioară, șanț realizat prin impresiune digitală pe partea interioară.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_7 a

Foto Moșnița Veche 31_7 b

Desen Moșnița Veche 31_7

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în secțiune ovoidală, cu margini relativ ascuțite.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Smalt: prezintă smalt de culoare oliv pe întreaga suprafață, parțial degradat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: posibil să fi aparținut unei căni de factură turcească, date fiind analogiile existente (vezi spre exemplu la Timișoara – „Piața 700”³).

³ N. Dinu, *op. cit.*, fig. 79/3a, piesele prezentate neavând din păcate alăturate și desene.

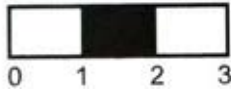

Foto Moșnița Veche 31_8 a

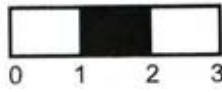

Foto Moșnița Veche 31_8 b

Desen Moșnița Veche 31_8

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în profil ovoidal cu margini rotunjite.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,7 m.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadică șamotă.

Ornamente: rețea de linii verticale și orizontale realizate prin pictură, de culoare brun închisă, aplicate pe exterior.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_9 a

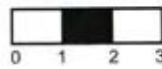
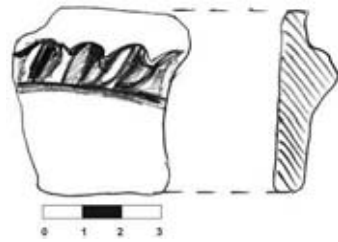

Foto Moșnița Veche 31_9 b

Desen Moșnița Veche 31_9

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt atât la interior cât și la exterior, de culoare oliv.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: brâul alveolar realizat prin presiune cu un instrument bont.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

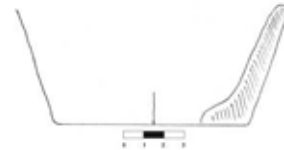
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_12 a

Foto Moșnița Veche 31_12 b

Desen Moșnița Veche 31_12

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

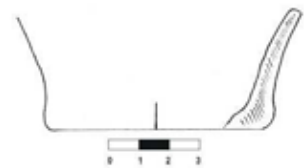
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_14 a

Foto Moșnița Veche 31_14 b

Desen Moșnița Veche 31_14

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Smalt: prezintă smalt slab păstrat.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu și urme de șamotă.

Ornamente: smalt de culoare verzuie aplicat pe exterior, foarte puțin păstrat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

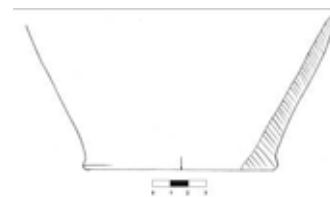
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_15 a

Foto Moșnița Veche 31_15 b

Desen Moșnița Veche 31_15

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare roșiatică pe ambele părți ale vasului, parțial corodat.

Smalt: prezintă smalt pe ambele părți.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr cu urme sporadice de șamotă.

Ornamente: smalt de culoare brun maronie pe partea interioară a vasului, slab păstrat, iar pe partea exterioară regăsim smalt de culoare verzuie parțial corodat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

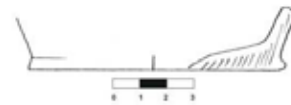
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_16 a

Foto Moșnița Veche 31_16 b

Desen Moșnița Veche 31_16

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

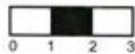
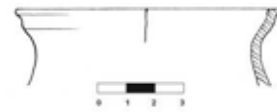

Foto Moșnița Veche 31_18 a

Foto Moșnița Veche 31_18 b

Desen Moșnița Veche 31_18

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele de dimensiuni mici.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

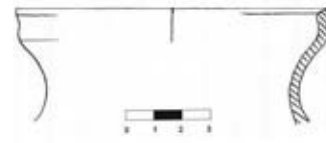
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 31_21.

Foto Moșnița Veche 31_19 a

Foto Moșnița Veche 31_19 b

Desen Moșnița Veche 31_19

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Smalt: prezintă pe ambele părți smalt.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: ornamentat pe ambele părți ale vasului cu un smalt de culoare brun închisă cu nuanțe brun verzui, în cea mai mare parte corodat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

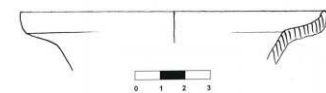
Analogii: vezi supra, Moșnița Veche 31_21.

Foto Moșnița Veche 31_20 a

Foto Moșnița Veche 31_20 b

Desen Moșnița Veche 31_20

Tip: fragment vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, puternic evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă urme de slip cafeniu cu nuanțe albicioase, în cea mai mare parte corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: prezintă analogii la Timișoara – „Piața 700”⁴, etc.

Foto Moșnița Veche 31_22 a

Foto Moșnița Veche 31_22 b

Desen Moșnița Veche 31_22

⁴ Z. Kopeczny, *op.cit.*, fig. 67/7.

Tip: fragment vas, buză.

Tip buză: buză ascuțită, puternic evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 31_20.

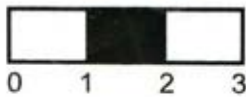

Foto Moșnița Veche 31_23 a

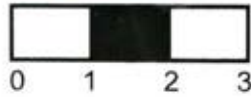
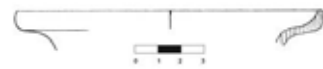

Foto Moșnița Veche 31_23 b

Desen Moșnița Veche 31_23

Tip: fragment vas, buză.

Tip buză: buză ascuțită, puternic evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe partea interioară un slip de culoare albicioasă cu nuanțe de culoare cafenie.

Smalt: prezintă smalt pe exterior.

Ardere: necontrolată.

Degresant: mâl.

Ornamente: pe partea exterioară fragmentul ceramic prezintă smalt de culoare verzuie în mare parte corodat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

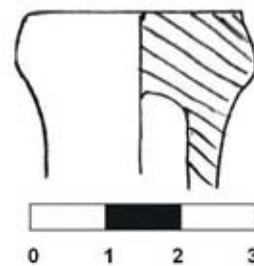
Analogii: vezi *supra*, MV 31_20.

Foto Moșnița Veche 31_24 a

Foto Moșnița Veche 31_24 b

Desen Moșnița Veche 31_24

Tip: buton de la capac.

Dimensiuni: diametrul: cca. 3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu sporadice pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

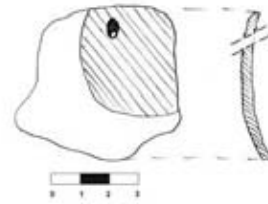
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_25 a

Foto Moșnița Veche 31_25 b

Desen Moșnița Veche 31_25

Tip: fragment de vas, perete de vas, prezintă orificiu.

Dimensiuni: grosimea medie: 0,4 cm; diametrul orificiului: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: linie pictată cu alb.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_27 a

Foto Moșnița Veche 31_27 b

Desen Moșnița Veche 31_27

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă ovoidală în secțiune.

Dimensiuni: grosimea maximă a toartei: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână, prezintă o canelură pe partea inferioară.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_28 a

Foto Moșnița Veche 31_28 b

Desen Moșnița Veche 31_28

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas, ovoidală în secțiune, prezintă două caneluri slab profilate pe partea exterioară și una pe partea interioară.

Dimensiuni: grosimea maximă a torții: cca. 1,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămidă pe ambele părți, bine păstrat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și urme sporadice de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 31_29 a

Foto Moșnița Veche 31_29 b

Desen Moșnița Veche 31_29

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală în secțiune, prezintă orificiu în zona în care a fost lipită de peretele vasului; prezintă de asemenea două caneluri fine pe partea exterioară.

Dimensiuni: grosimea maximă a toartei: cca. 1,4 cm; diametrul orificiului: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și urme sporadice de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data perieghază:

19.03.2010.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 19.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cârna” / „Stupini”.

b. reper localizare: situl se află la 2,9 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,7 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,2 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 1,03 km SE de actualul versant stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă o terasă foarte bine profilată și dezvoltată la N de un meandru încă bine păstrat în teren și care acumulează apă atunci când nivelul freaticului este ridicat. Meandruul respectiv delimitează obiectivul în discuție de marea așezare de pe „Satul Bătrân”, putând reprezenta un alt nucleu al localității „Das Alte Dorf”, menționată pe harta habsburgică din 1769-1772. Suprafața terenului este cvasi-plană și ferită de inundațiile fostului curs al pâraurilor Șubuleasa și Bistra, care aveau punctul de confluență în această zonă. Actualmente arealul obiectivului arheologic este inclus în proiectele de dezvoltare imobiliară, fiind afectat deja de construirea drumurilor de acces și de introducerea stâlpilor de curent electric.

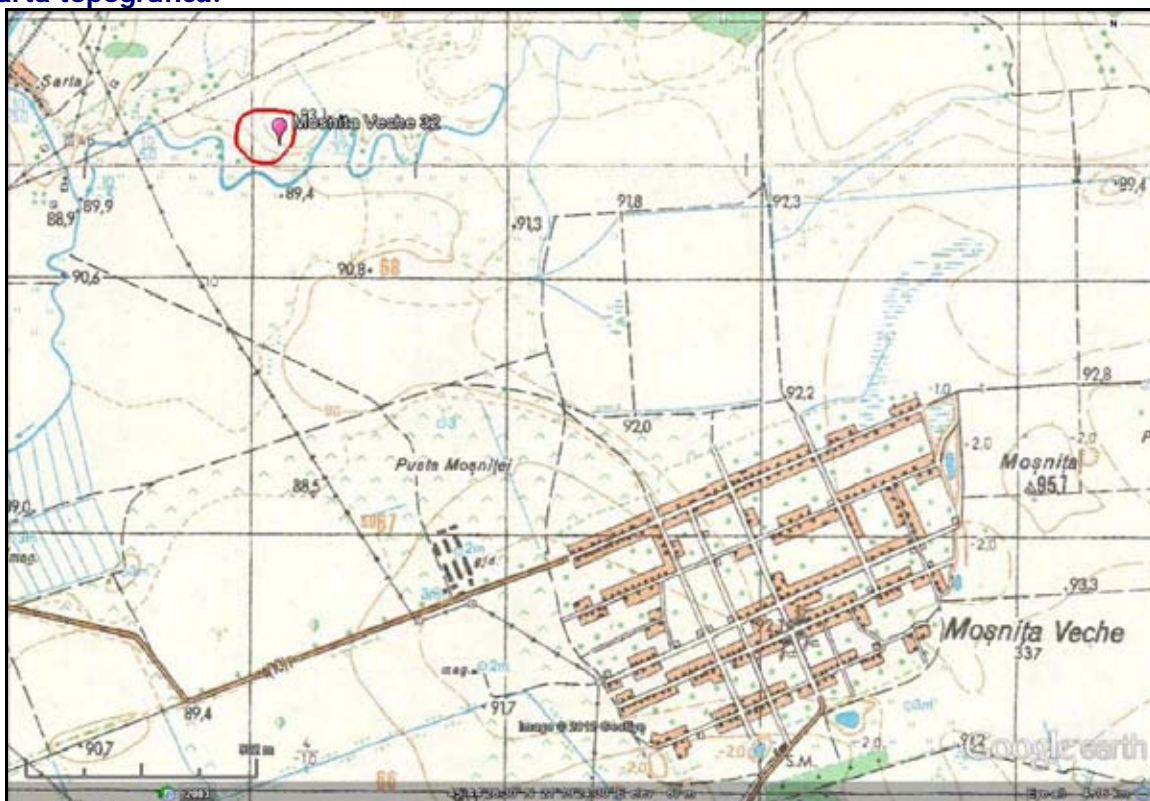
e. stare actuală: teren arabil, pârlăgă și zonă de dezvoltare imobiliară în construcție.

f. suprafață sit: cca. 5 ha.

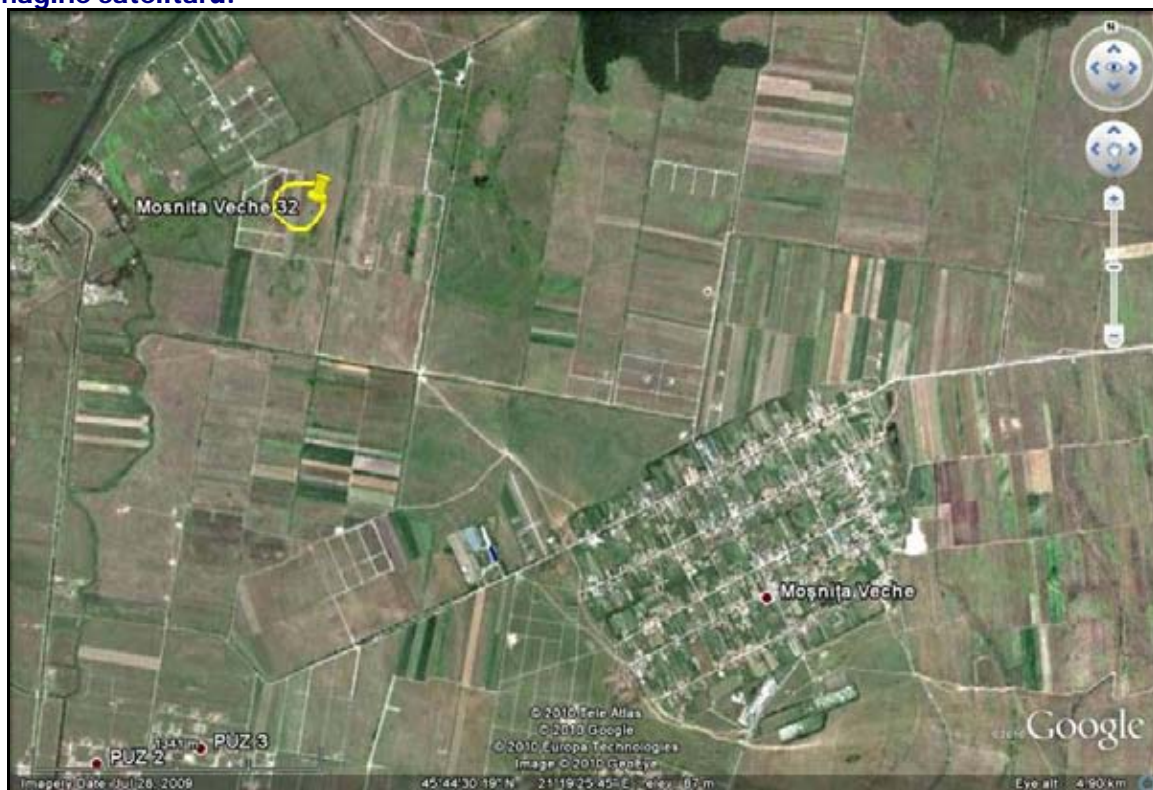
g. coordonate GPS: 45 45 02 N 21 18 26 E, 93 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 212909; 478959.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

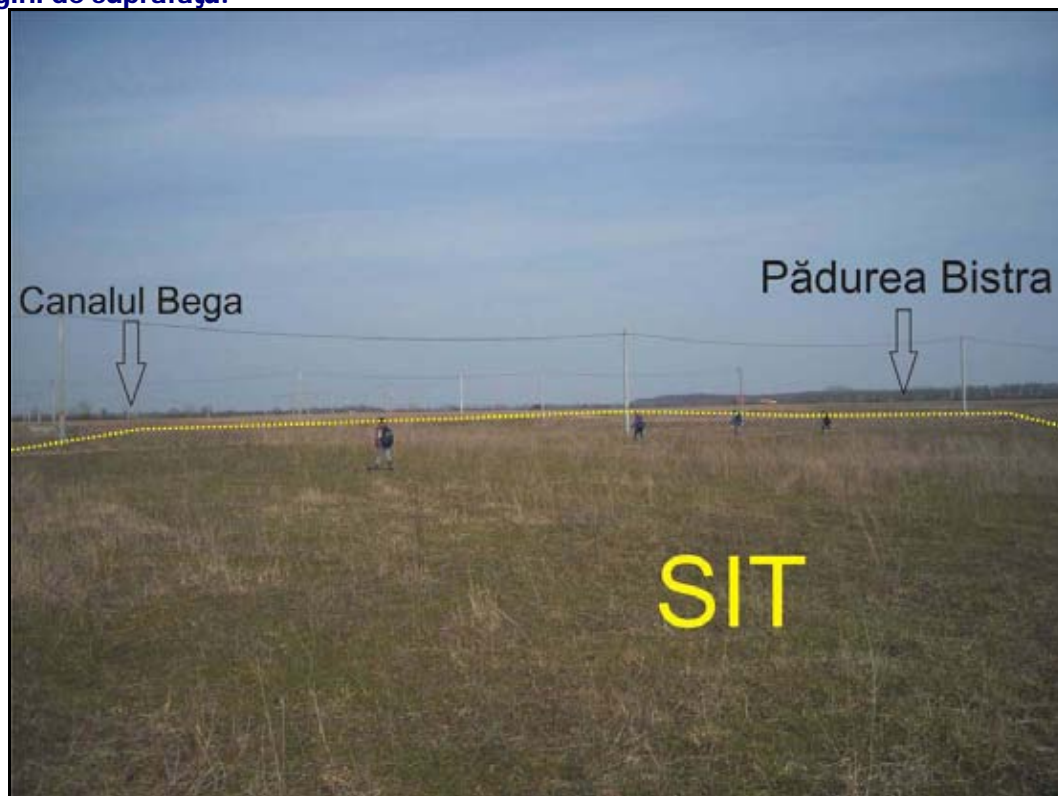

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 32 vedere spre NE, spre colțul de NV al Pădurii Bistra

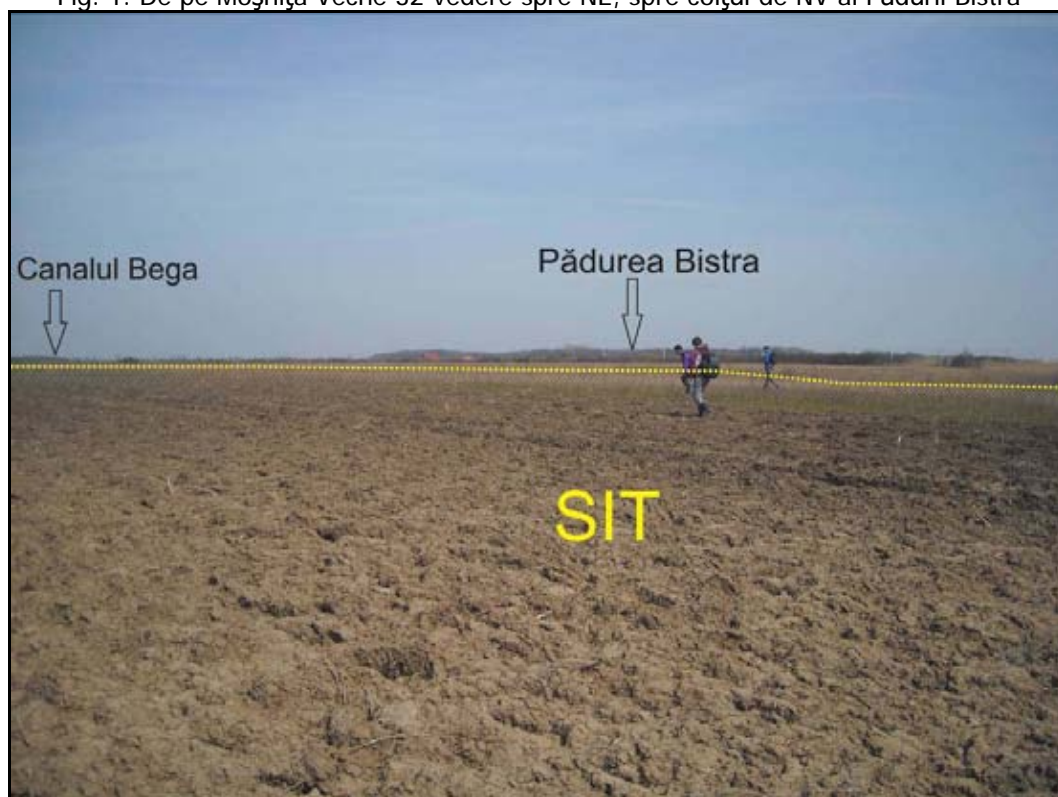

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 32 vedere spre ENE, spre Pădurea Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: datare neprecizabilă; epoca medieval timpurie (?); epoca medieval dezvoltată (sec. XV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: analiza preliminară a materialului arheologic recoltat în urma investigațiilor de teren, impune observația că acesta este similar cu cel provenit din obiectivele Moșnița Veche 30 („Satu Bătrân”) și Moșnița Veche 31, toate trei reprezentând așadar vatra localității „Das Alte Dorf”, menționată în harta din 1769-1772. Se constată, totuși, o densitate mai importantă a fragmentelor ceramice medieval dezvoltate (sec. XV-XVI) în detrimentul ceramicii medieval târzii, inclusiv de factură „turcească”. Putem formula așadar ipoteza preliminară că în această locație a evoluat inițial vatra localității și care, ulterior, s-a extins și la S de cursul vechi al Pârâului Șubuleasa, dar un răspuns în această direcție nu poate fi oferit decât de demararea unor investigații sistematice de viitor. Ceramica recoltată se află într-o stare foarte fragmentară, doar puține forme putând fi reconstituite. Pieseile medieval-timpurii sunt reprezentate de sporadice fragmente ceramice, majoritar atipice. Ceramica medieval-dezvoltată, dominantă din punct de vedere cantitativ, constă dintr-o gamă largă de tipuri ceramice: ceramică cu ardere necontrolată, de culoare brună sau brun-cărmizie și ceramică cu ardere reducătoare, în nuanțe de brun-închis. Întâlnim, de asemenea, și ceramică din pastă albicioasă. Evul mediu târziu este reprezentat de un număr semnificativ de fragmente ceramice, majoritatea arse oxidant. Unele dintre acestea au fost ornamentate prin smălțuire și un fragment a fost realizat din pastă caolinată.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (37); fragmente ceramice tipice nedesenate (9); fragmente ceramice atipice (120); fragmente chirpic (2); fragmente zgură de fier (1); fragmente tuf vulcanic (5).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. materiale arheologice databile în epoca medieval-timpurie (sec. X-XII):

Foto Moșnița Veche 32_23 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

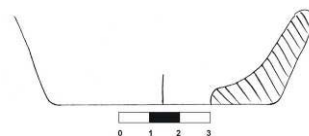
Date: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: epocă medieval timpurie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_23 b

Desen Moșnița Veche 32_23

Foto Moșnița Veche 32_24 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: epocă medieval timpurie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

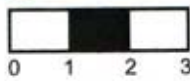
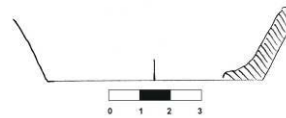

Foto Moșnița Veche 32_24 b

Desen Moșnița Veche 32_24

b. materiale arheologice databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):

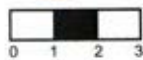

Foto Moșnița Veche 32_6 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

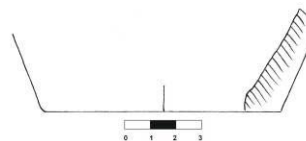
Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_6 b

Desen Moșnița Veche 32_6

Foto Moșnița Veche 32_7 a

Tip: fragment de vas, fund.

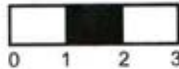
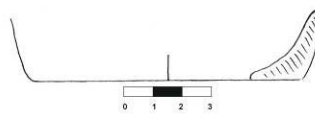

Foto Moșnița Veche 32_7 b

Desen Moșnița Veche 32_7

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

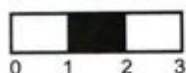

Foto Moșnița Veche 32_8 a

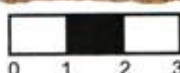

Foto Moșnița Veche 32_8 b

Desen Moșnița Veche 32_8

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_9 a

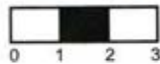
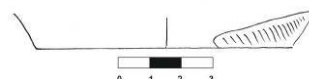

Foto Moșnița Veche 32_9 b

Desen Moșnița Veche 32_9

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

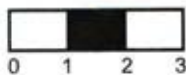

Foto Moșnița Veche 32_12 a

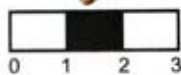

Foto Moșnița Veche 32_12 b

Desen Moșnița Veche 32_12

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare brun cafenie parțial corodat.

Ardere: necontrolată

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița¹, Timișoara – „Piața 700”², etc.

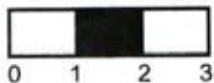

Foto Moșnița Veche 32_13 a

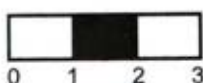

Foto Moșnița Veche 32_13 b

Desen Moșnița Veche 32_13

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 32_12.

¹ F. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

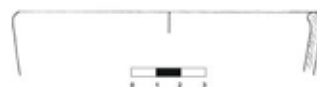
² Z. Kopeczny, *op. cit.*, fig. 68/2.

Foto Moșnița Veche 32_14 a

Foto Moșnița Veche 32_14 b

Desen Moșnița Veche 32_14

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, îngroșată spre interior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă un slip de culoare brun cafenie pe ambele părți puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI (?)

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat (?).

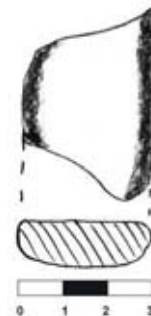
Analogii: în ciuda insistențelor noastre, nu am reușit să găsim în literatura de specialitate consultată, cel puțin până în acest moment, vase medievale prezentând o morfologie a buzei de acest tip.

Foto Moșnița Veche 32_16 a

Foto Moșnița Veche 32_16 b

Desen Moșnița Veche 32_16

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_17 a

Foto Moșnița Veche 32_17 b

Desen Moșnița Veche 32_17

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: nu poate fi precizat datorită stării precare de conservare.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

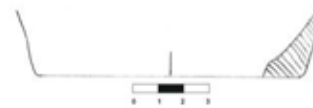
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_19 a

Foto Moșnița Veche 32_19 b

Desen Moșnița Veche 32_19

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun cărămizie pe partea interioară a vasului.

Ardere: reducător.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_20 a

Foto Moșnița Veche 32_20 b

Desen Moșnița Veche 32_20

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip fin de culoare cafeniu deschis pe partea exterioară a vasului.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

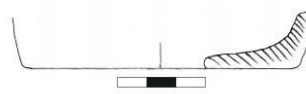
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_22 a

Foto Moșnița Veche 32_22 b

Desen Moșnița Veche 32_22

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_25 a

Foto Moșnița Veche 32_25 b

Desen Moșnița Veche 32_25

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip cărămiziu pe ambele părți ale vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

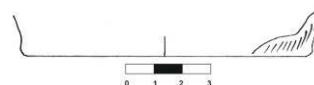
provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_27 a

Foto Moșnița Veche 32_27 b

Desen Moșnița Veche 32_27

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadic fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

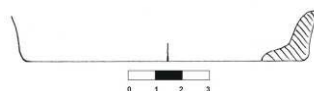
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_29 a

Foto Moșnița Veche 32_29 b

Desen Moșnița Veche 32_29

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

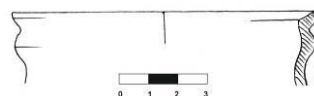
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_30 a

Foto Moșnița Veche 32_30 b

Desen Moșnița Veche 32_30

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medievală dezvoltată.

Analogii: prezintă numeroase analogii la Timișoara – „Piața 700”³, Dumbrăvița⁴, etc.

Foto Moșnița Veche 32_31 a

Foto Moșnița Veche 32_31 b

Desen Moșnița Veche 32_31

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală în secțiune, prezintă un orificiu la îmbinarea cu peretele.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1 cm: diametrul mediu al orificiului: 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medievală dezvoltată.

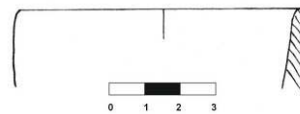
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_32 a

Foto Moșnița Veche 32_32 b

Desen Moșnița Veche 32_32

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas ascuțită.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă pe partea interioară a vasului calcifiere.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medievală dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

³ *Ibidem*, fig. 68/2.

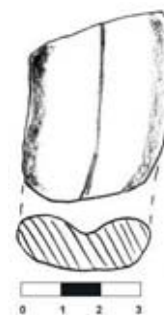
⁴ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXVI/1, etc.

Foto Moșnița Veche 32_33 a

Foto Moșnița Veche 32_33 b

Desen Moșnița Veche 32_33

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală în secțiune cu șanțuire.

Dimensiuni: grosime maximă: 1,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_35 a

Foto Moșnița Veche 32_35 b

Desen Moșnița Veche 32_35

Tip: fragment de vas, toartă. ovoidală în secțiune.

Dimensiuni: grosime maximă: 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip brun cafeniu pe ambele părți.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentată.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_37 a

Foto Moșnița Veche 32_37 b

Desen Moșnița Veche 32_37

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, profilată spre interior.

Dimensiuni: diametru gură: cca. 16,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

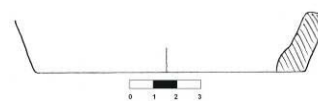
c. materiale arheologice databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 32_1 a

Foto Moșnița Veche 32_1 b

Desen Moșnița Veche 32_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare albicioasă, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_4 a

Foto Moșnița Veche 32_4 b

Desen Moșnița Veche 32_4

Tip: fund de vas.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare albicioasă puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

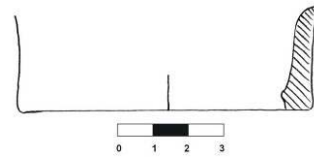
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_5 a

Foto Moșnița Veche 32_5 b

Desen Moșnița Veche 32_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare albicioasă puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mică și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

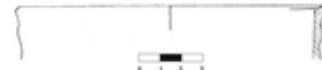
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_10 a

Foto Moșnița Veche 32_10 b

Desen Moșnița Veche 32_10

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

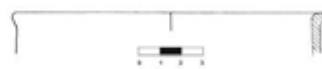
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 32_12.

Foto Moșnița Veche 32_11 a

Foto Moșnița Veche 32_11 b

Desen Moșnița Veche 32_11

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: prezintă pe buză sporadice urme de pictură cu o culoare brun cărămie.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_15 a

Foto Moșnița Veche 32_15 b

Desen Moșnița Veche 32_15

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: prezintă șanțuire pe exterior.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: a fost ornamentat prin pictură, dar aceasta nu se mai păstrează decât pe o mică suprafață situată pe șanțuirea torții.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

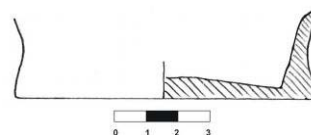
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_18 a

Foto Moșnița Veche 32_18 b

Desen Moșnița Veche 32_18

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,4 cm.

Tehnică: lucrat la roată, partea exterioară a fundului prezintă exfoliere.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr, nisip de granulație fină, posibile particule calcaroase de granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_21 a

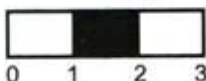
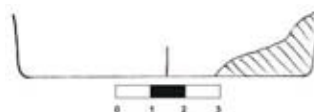

Foto Moșnița Veche 32_21 b

Desen Moșnița Veche 32_21

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,4 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

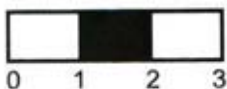
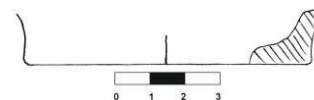

Foto Moșnița Veche 32_26 a

Foto Moșnița Veche 32_26 b

Desen Moșnița Veche 32_26

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

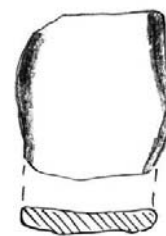
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_34 a

Foto Moșnița Veche 32_34 b

Desen Moșnița Veche 32_34

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală în secțiune.

Dimensiuni: grosime maximă: 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentată.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epocă medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 32_36 a

Foto Moșnița Veche 32_36 b

Desen Moșnița Veche 32_26

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală în secțiune.

Dimensiuni: grosime maximă: 1,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epocă medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

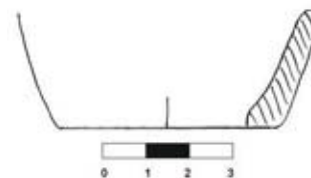
d. materiale arheologice care nu pot fi încadrate cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 32_28 a

Foto Moșnița Veche 32_28 b

Desen Moșnița Veche 32_28

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5 cm.

Tehnică: nu se poate preciza.

Slip: pretintă slip brun cafeniu pe exteriorul vasului.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

19.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: E. Pirpiliță

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 19.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Rātu Mare” / „Cârna” / „Stupini”.

b. reper localizare: situl se află la 2,3 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,1 km de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,8 km S de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 950 m E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe un grind, înconjurat din toate părțile de zone mai joase și care până la lucrările de îmbunătățiri funciare erau reprezentate de meandre fosile. Pârlogirea terenului nu oferă o vizibilitate bună la sol, fapt ce a determinat recoltarea unor sporadice fragmente ceramice, apărute în pământul excavat pentru plantarea unor stâlpi de electricitate din cadrul viitoarei zone rezidențiale. S-a constatat, de asemenea, și faptul că un strat substanțial de aluviuni căpăcuiește complexele arheologice, care pot fi mult mai extinse sau importante față de cât au putut fi identificate și delimitate prin cercetările de teren. Nu este exclus ca și acest obiectiv să poată fi pus în relație cu localitatea dispărută „Das Alte Dorf”, reprezentând un grup de complexe arheologice periferice, amplasate la E de câteva dintre meandrele de la confluența Șubulesei cu Bistra.

e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

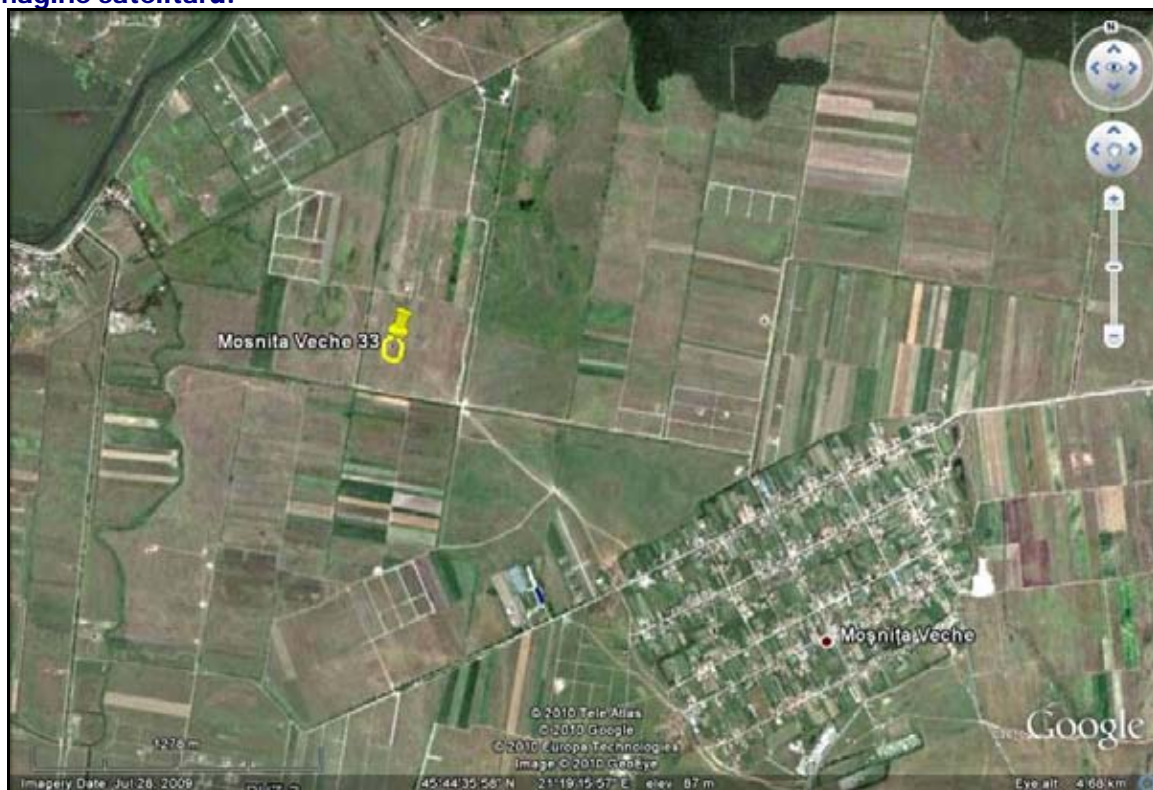
g. coordonate GPS: 45 44 45 N 21 18 36 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213101; 478425.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

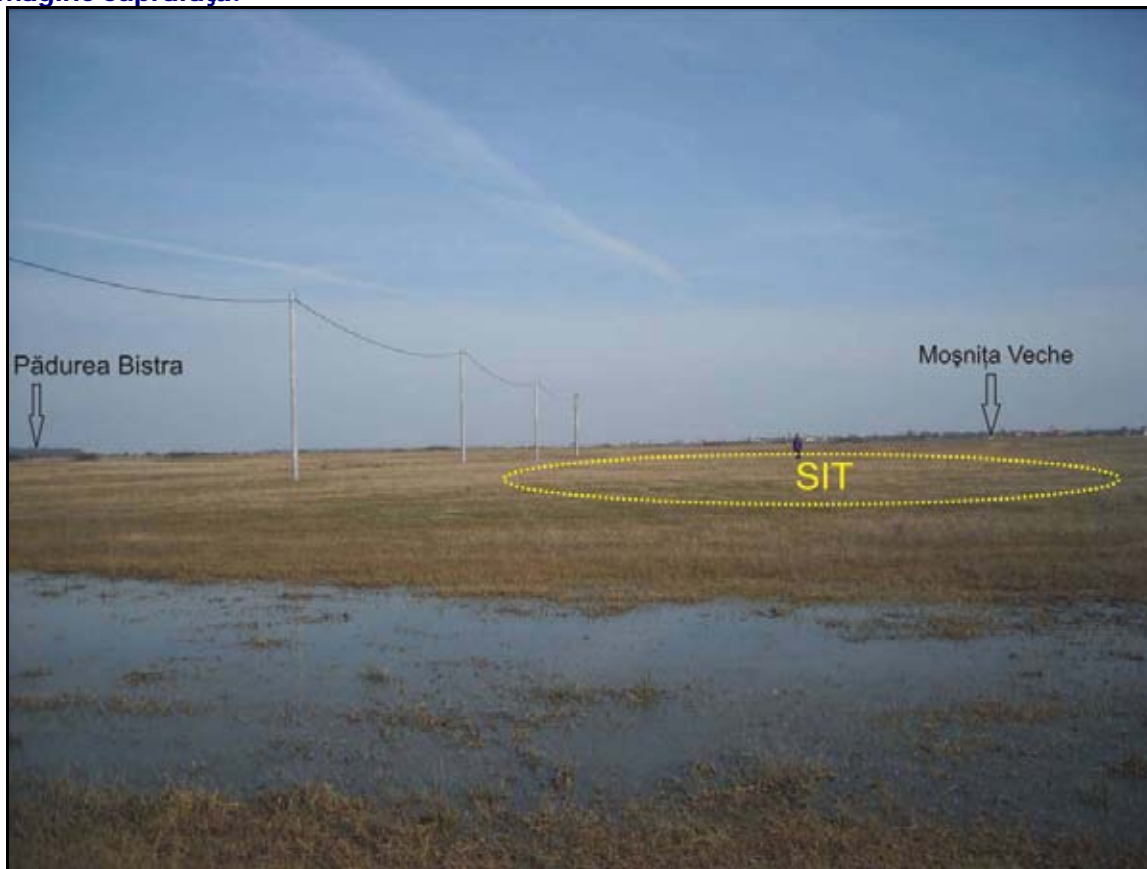

Fig. 1. Moșnița Veche 33 văzut dinspre V

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: secolele II-IV d.H; epoca medieval timpurie (sec. X-XIII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice, situație generată atât de pârlogirea terenului, cât și de căpăcuirea complexelor arheologice cu un strat substanțial de aluviuni. Analiza preliminară a materialului arheologic recoltat arată contemporaneitatea cu celelalte obiective care gravitau în jurul „Satului bătrân” (Moșnița Veche 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34). Materialul arheologic recoltat se află într-o stare fragmentară. Materialul arheologic databil în intervalul secolelor II-IV d.Hr. constă într-un singur fragment ceramic atipic lucrat cu roata de culoare cenușie cu nuanțe brune. Evul mediu timpuriu este reprezentat de un singur fragment ceramic cu mult nisip în pastă. Ceramica medieval dezvoltată este la rândul ei destul de săracă constând în fragmente majoritar atipice. Dominantă numeric este ceramica medieval târzie, în rândul căruia un număr semnificativ de piese sunt ornamentate prin pictură sau smălțuire. A mai fost recoltată, cu această ocazie, și o bucată de zgură de fier.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (10); fragmente ceramice tipice nedesenate (3); fragmente ceramice atipice (23); fragment zgură de fier (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. materiale arheologice aparținând perioadei medieval dezvoltate (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 33_2 a

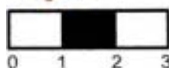
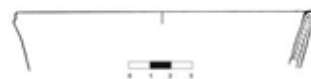

Foto Moșnița Veche 33_2 b

Desen Moșnița Veche 33_2

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu sporadice pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița¹, Timișoara – „Piața 700”², etc.

Foto Moșnița Veche 33_4 a

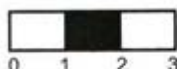
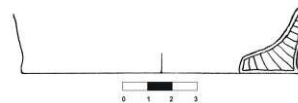

Foto Moșnița Veche 33_4 b

Desen Moșnița Veche 33_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe partea exterioară un slip de culoare cafenie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

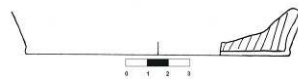
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 33_5 a

Foto Moșnița Veche 33_5 b

Desen Moșnița Veche 33_5

¹ F. Drașovean *op. cit.*, pl. LXXXII/1, 4.

² Z. Kopeczny, *op. cit.*, fig. 68/2.

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe partea exterioară un slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

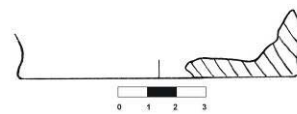
b. materiale arheologice aparținând perioadei medieval târzii (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 33_1 a

Foto Moșnița Veche 33_1 b

Desen Moșnița Veche 33_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,6 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior un slip fin de culoare cărămizie parțial corodat.

Smalt: prezintă urme de smalt pe interior.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat printr-un smalt cărămiziu aplicat pe interior.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 33_6 a

Foto Moșnița Veche 33_6 b

Desen Moșnița Veche 33_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

provine acest fragment.

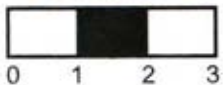
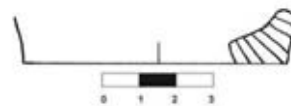

Foto Moșnița Veche 33_7 a

Foto Moșnița Veche 33_7 b

Desen Moșnița Veche 33_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7,1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe partea interioară un slip de culoare cafenie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medievală tardie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 33_8 a

Foto Moșnița Veche 33_8 b

Desen Moșnița Veche 33_8

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip și șamotă.

Ornamente: brâu crestat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medievală tardie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 33_9 a

Foto Moșnița Veche 33_9 b

Desen Moșnița Veche 33_9

Tip: fragment de vas, buză, prezintă rest de toartă.

Tip buză: buză de vas rotunjită, ușor evazată.

Tip toartă: fragment de toartă, ovoidală în secțiune.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm; grosimea maximă a toartei: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Smalt: smălțuit pe interior.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: smălțuire pe interior cu smalt de culoare verzuie, parțial corodat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

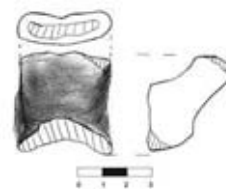
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment. Putea să fi aparținut unui ulcior.

Foto Moșnița Veche 33_10 a

Foto Moșnița Veche 33_10 b

Desen Moșnița Veche 33_10

Tip: fragment de vas, perete cu toartă.

Tip toartă: ovoidală în secțiune, șanțuire pe interior.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,5 cm; grosimea maximă a toartei: 1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu sporadice pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 33_3 a

Foto Moșnița Veche 33_3 b

Desen Moșnița Veche 33_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți un slip de culoare roșiatică, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

19.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 19.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Rātu Mare”.

b. reper localizare: situl se află la 2,1 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,8 km SSE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 1,13 km E de versantul stâng al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: ca și în cazul obiectivului precedent, și acesta este amplasat pe un grind, înconjurat din aproape toate părțile de zone mai joase și care până la lucrările moderne de hidroameliorații au fost străbătute de numeroase meandre fosile. Locația este una favorabilă, dominând zonele inundabile cu cca. 1 metru diferență de nivel. Cercetările arheologice de teren au putut constata și aici faptul că un strat consistent de aluviuni acoperă complexele arheologice, acestea fiind atinse doar superficial de lama plugului din timpul lucrărilor agricole moderne. Atât pârlogirea actuală a terenului (care oferă o vizibilitate redusă la sol), cât și acest strat de aluviuni, au generat recoltarea unor sporadice fragmente ceramice.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

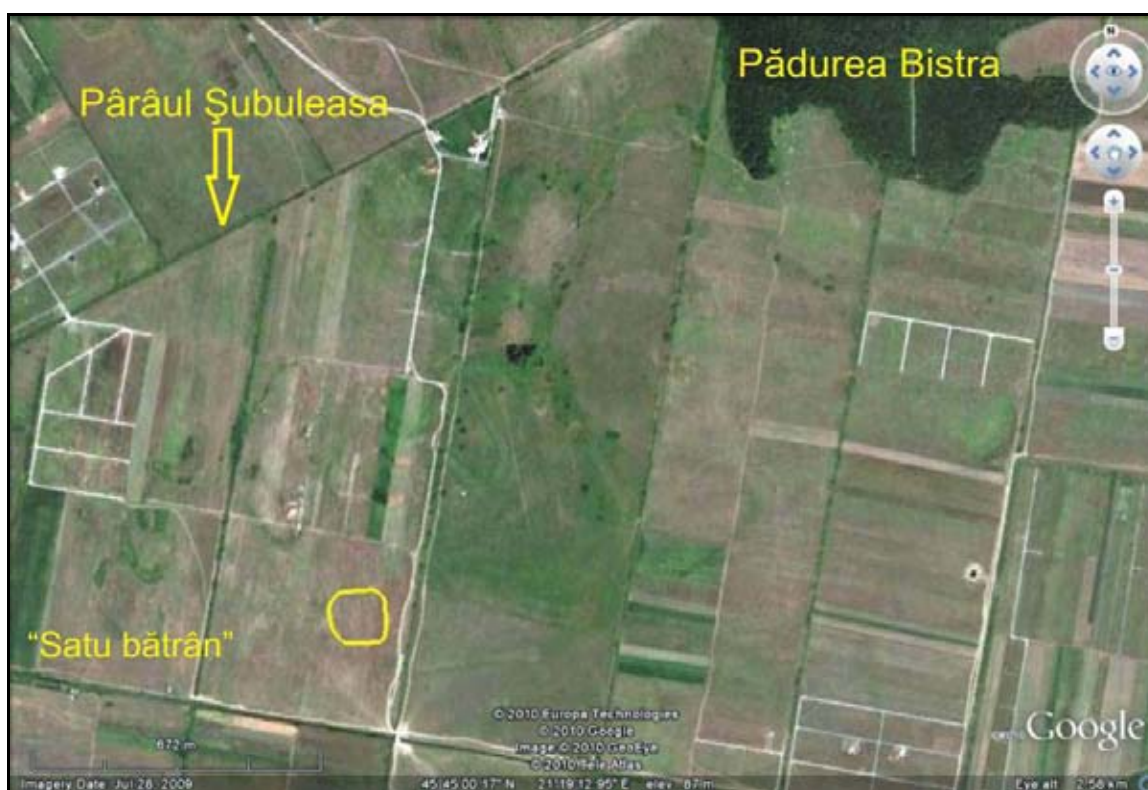
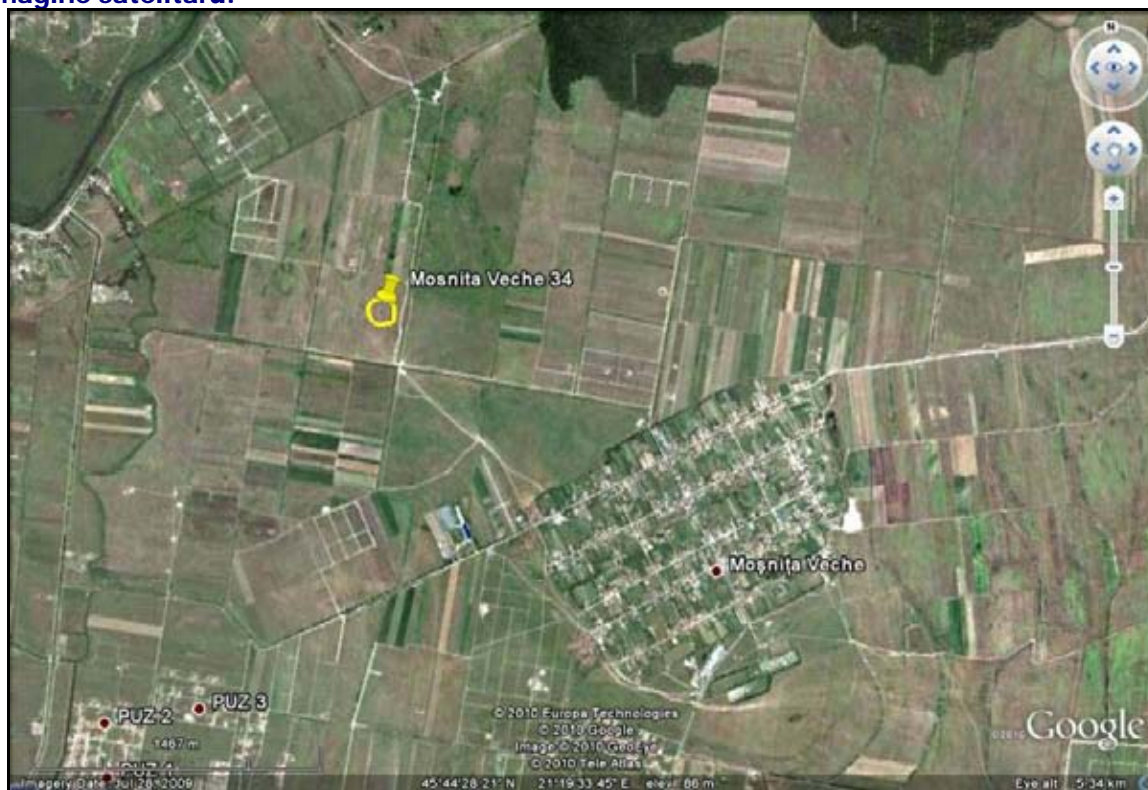
g. coordonate GPS: 45 44 45 N 21 18 46 E, 90,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213317; 478415.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

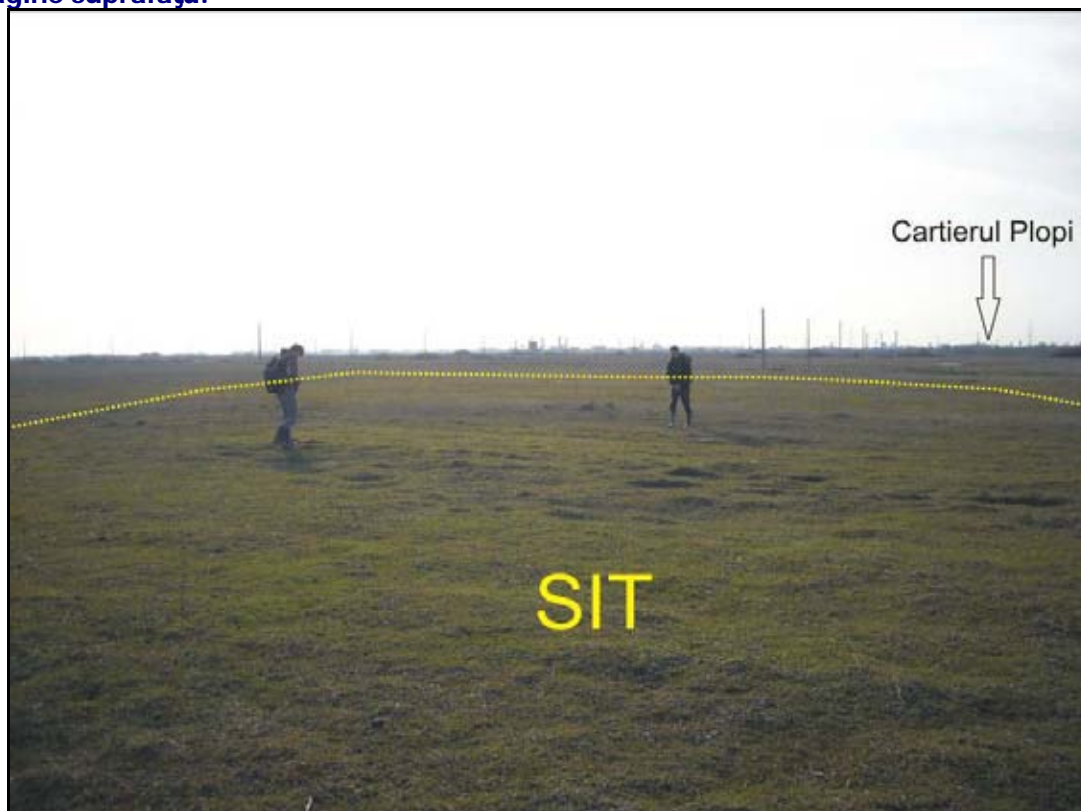

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 34 vedere spre VNV, spre Cartierul Plopi

Fig. 2. De pe Moșnița Veche vedere spre N, spre localitatea Ghiroda

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: datare neprecizabilă; epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.); sec. II – IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au permis evidențierea unor sporadice fragmente ceramice cenușii, atribuite perioadei sec. I î.Hr. – I d.Hr. și sec. II – IV d.Hr. Densitatea cea mai importantă este oferită de fragmentele ceramice medieval-dezvoltate (sec. XIV-XVI), între care se remarcă și fragmente din pastă albicioasă, pictată cu roșu, cu bune analogii în târgurile medievale de la Făget, Margina sau Mănăștiur (toate în Țara Făgetului). Au mai fost recoltate și sporadice fragmente ceramice medieval-târzii, unele smălțuite, de factură locală sau „turcească”. Analiza preliminară a materialului arheologic, precum și amplasamentul topografic al obiectivului, ne îndeamnă să opinăm că și acesta putea să reprezinte un grup periferic de complexe arheologice, pus în relație cu importanta așezare de la „Das Alte Dorf”.

În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (15); fragmente ceramice tipice nedesenate (4); fragmente ceramice atipice (17); fragmente tuf vulcanic (1); fragmente cărămidă medievală (7); fragmente chirpic (4); fragment cute gresie (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

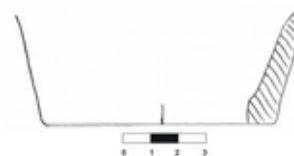
a. materiale arheologice databile în epoca regatului dac (sec. I î. Hr. – I d. Hr.):

Foto Moșnița Veche 34_5 a

Foto Moșnița Veche 34_5 b

Desen Moșnița Veche 34_5

Tip: fund de vas.

Dimensiuni: diametrul fundului: 8,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip cafeniu pe partea exterioară a vasului, corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele I î.Hr. - I d. Hr. (?).

Atribuire culturală: epoca regatului dac (?).

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

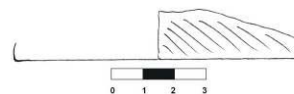
b. materiale arheologice databile în epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 34_1 a

Foto Moșnița Veche 34_1 b

Desen Moșnița Veche 34_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun cărămizie pe partea exterioară și cărămizie pe cea interioară.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

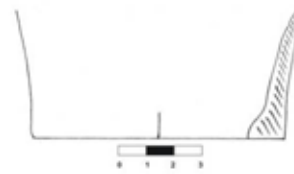
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_2 a

Foto Moșnița Veche 34_2 b

Desen Moșnița Veche 34_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă în partea exterioară slip brun, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

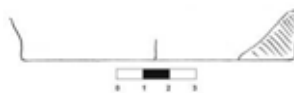
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_3 a

Foto Moșnița Veche 34_3 b

Desen Moșnița Veche 34_3

Tip: fund de vas.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,5 cm.

Tehnică: modul de realizare neprecizabil.

Slip: prezintă slip pe partea exterioară a vasului de culoare brun cafenie.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și pietricele sporadice.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_4 a

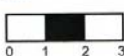
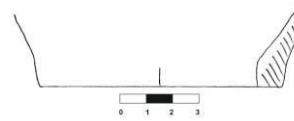

Foto Moșnița Veche 34_4 b

Desen Moșnița Veche 34_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medieval dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

c. materiale arheologice databile în epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 34_6 a

Foto Moșnița Veche 34_6 b

Desen Moșnița Veche 34_6

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: linii dispuse paralel, pictate cu o culoare brun-cărmizie deschisă. Liniile mai sus descrise sunt intersectate de alte două linii pictate cu aceeași culoare, acestea având o dispunere oblică.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_7 a

Foto Moșnița Veche 34_7 b

Desen Moșnița Veche 34_7

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală în secțiune.

Dimensiuni: grosime maximă: 1,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină, pietricele și șamotă în cantități reduse.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epocă medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_8 a

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Dimensiuni: grosime maximă: 0,6 cm.

Tehnică: lucrată la mână.

Slip: prezintă un slip fin de culoare cenușie aplicat pe ambele părți, parțial corodat.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină în cantități semnificative.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_8 b

Desen Moșnița Veche 34_8

Foto Moșnița Veche 34_9 a

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1,4 cm.

Tehnică: lucrată la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

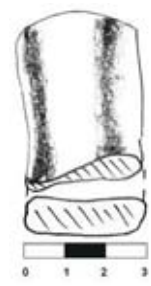
Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_9 b

Desen Moșnița Veche 34_9

Foto Moșnița Veche 34_10 a

Foto Moșnița Veche 34_10 b

Desen Moșnița Veche 34_10

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafeniu deschisă, prezentă pe ambele părți ale toartei.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: pictat cu o bandă dispusă longitudinal pe șanțuirea toartei, iar dintr-o extremitate pornesc, atât spre stânga, cât și spre dreapta, două benzi paralele, orientate oblic față de axul acesteia.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_11 a

Foto Moșnița Veche 34_11 b

Desen Moșnița Veche 34_11

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală în secțiune.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadic pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_12 a

Foto Moșnița Veche 34_12 b

Desen Moșnița Veche 34_12

Tip: toartă de vas, ovoidală în secțiune.

Dimensiuni: grosime maximă: cca: 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe partea exterioară un slip de culoare cărămiziu închisă, foarte puternic corodat, păstrat pe mici porțiuni.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină, pietricele și șamotă în cantități reduse.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_13 a

Foto Moșnița Veche 34_13 b

Desen Moșnița Veche 34_13

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în secțiune ovoidală, prezintă o ușoară șanțuire.

Dimensiuni: grosime maximă: cca: 2,3 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_14 a

Foto Moșnița Veche 34_14 b

Desen Moșnița Veche 34_14

Tip: toartă de vas.

Tip toartă: ovoidală în secțiune, prezintă o ușoară șanțuire.

Dimensiuni: grosime maximă: cca: 1,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină, pietricele și șamotă în cantități reduse.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 34_15 a

Foto Moșnița Veche 34_15 b

Desen Moșnița Veche 34_15

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă șanțuită.

Dimensiuni: grosime maximă: cca: 1,5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: oxidantă.

Degresant: mîl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

d. materiale arheologice neîncadrabile cronologic sau cultural:

Foto Moșnița Veche 34_16 a

Foto Moșnița Veche 34_16 b

Desen Moșnița Veche 34_16

Funcționalitate: cutie.

Material: gresie.

Dimensiuni: lungime maximă: 5 cm; lățime maximă: 2,5 cm; grosime medie: 2 cm.

Grad de uzura: ridicat, se păstrează în stare fragmentară.

Datare: evul mediu (atribuire dedusă doar din asocierea cu materialul arheologic, tipologia acestia fiind constantă din preistorie și până în prezent).

Atribuire culturală: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

V. Data perieghază:

19.03.2010.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

Ridicare topo și prelucrări GIS: M. Ardelean, A. Cîntar, L. Măruia

I. Istoricul cercetărilor:

„Povestea” identificării acestui obiectiv a comportat mai multe etape. În toamna anului 2006, membrii echipei proiectului *eGISpat Timiș* efectuează mai multe campanii de cercetare arheologică de teren non-sistematică spre a identifica și topografia „Satul bătrân” din hotarul localității Moșnița Veche, de „sub Pădurea Bistra, la 3 km N de Sat”, obiectiv inclus în Lista Monumentelor Istorice a Județului Timiș. Secțiunea Arheologie (cod LMI TM-I-s-B-06072). Coroborând puținele date bibliografice și cartografice avute la acel moment la dispoziție, în contextul numeroaselor confuzii și ambiguități din literatura de specialitate, am procedat și la o informare între localnici și autoritățile publice locale de la Primăria Moșnița Nouă (vezi *supra* întreaga discuție privind identificarea „Satului Bătrân” la obiectivul Moșnița Veche 30). Pe baza indiciilor culese la acel moment, am considerat că „mobilele de pământ” din această locație pot reprezenta urmele vechilor case ale vetrei localității Moșnița Veche, de dinainte de sistematizarea habsburgică, procedând la topografierea acestora cu Stația Totală și includerea fișei acestui obiectiv în LMI Timiș. Secțiunea Arheologie (septembrie 2006).

Demararea cercetărilor de teren sistematice (martie 2010), vizând întocmirea studiului *Prospecțiuni arheologice interdisciplinare vizând geografia istorică a localității Moșnița Veche (com. Moșnița Nouă, jud. Timiș) din neolitic și până la începutul sec. XIX*, a lărgit mult arealul de investigare, dar și orizontul de interpretare. Coroborând toate categoriile de informații avute în prezent la îndemână, pare foarte probabil ca structurile topografiate de noi în 2006 ca fiind „Satul Bătrân” să reprezinte construcții mai recente (poate chiar urmele unor răsaduri de zarzavaturi de la începutul sec. XX), care suprapun o importantă așezare medievală, databilă în evul mediu dezvoltat și târziu. Această ipoteză va putea fi verificată doar prin demararea unor campanii de cercetare arheologică non-invazive (prospecțiuni geofizice) sau săpătură.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Săliște” / „Râtu Mare”.

b. reper localizare: obiectivul se află la 2,12 km V de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 3,07 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,44 km SSE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: situl este amplasat la 1,6 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă o terasă bine profilată din versantul stâng al unui meandru, actualmente fosil, din bazinul inițial al Pârâului Șubuleasa sau al Pârâului Bistra (intervențiile hidroameliorative din epoca modernă au schimbat substanțial peisajul inițial). Latura vestică a sitului este distrusă complet de un canal de desecare modern, iar latura estică a fost nivelată, probabil la sfârșitul sec. XVIII, pentru crearea loturilor agrare.

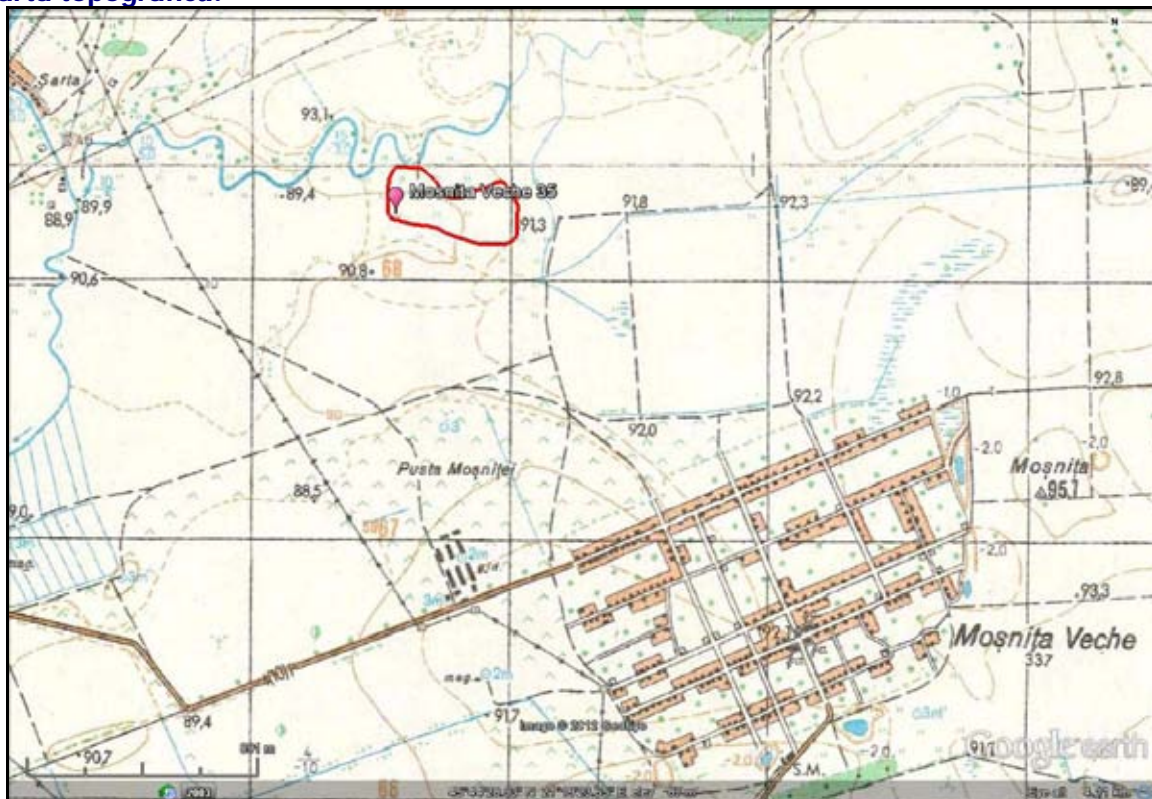
e. stare actuală: pășune.

f. suprafață sit: cca. 10 ha (suprafața topografiată cu Stația Totală în 2006 este de 3,37 ha).

g. coordonate GPS: 45 44 52 N 21 18 59 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213608; 478618.

i. harta topografică:

j. planuri topografice:

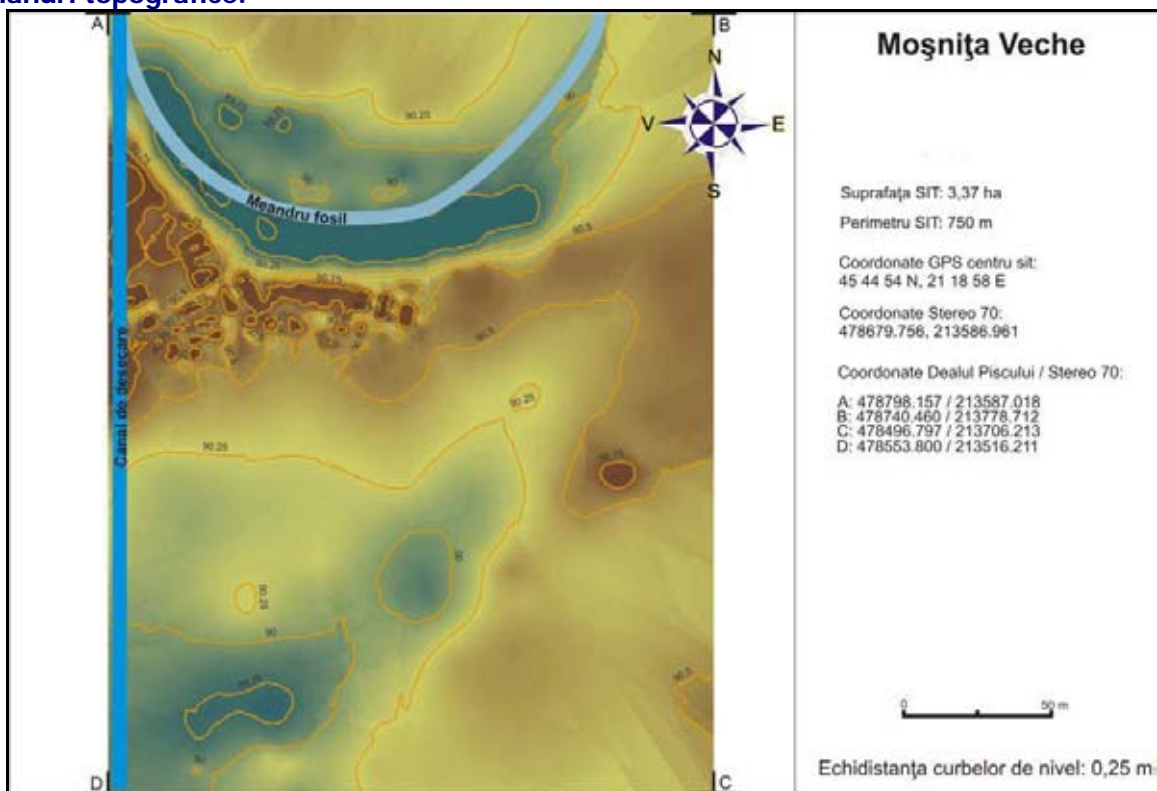

Fig. 1. Planul topografic 2D color, Moșnița Veche 35

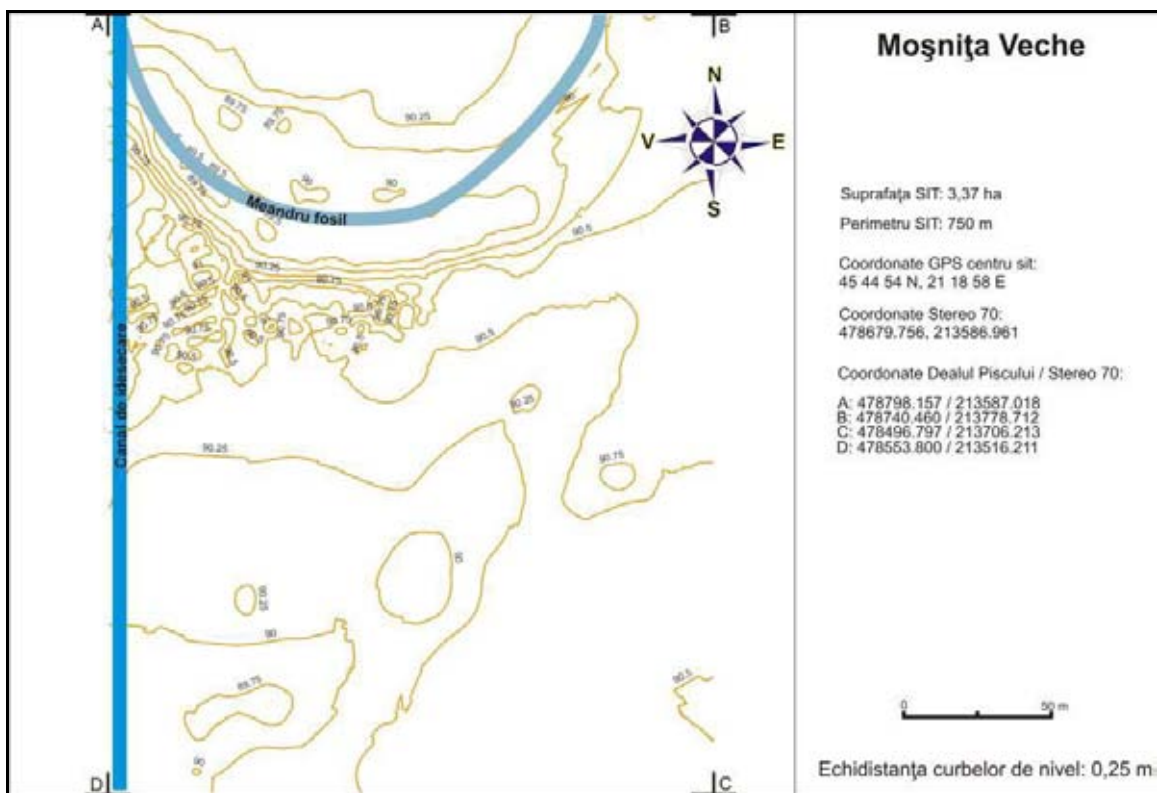

Fig. 2. Planul topografic 2D curbe de nivel, Moșnița Veche 35

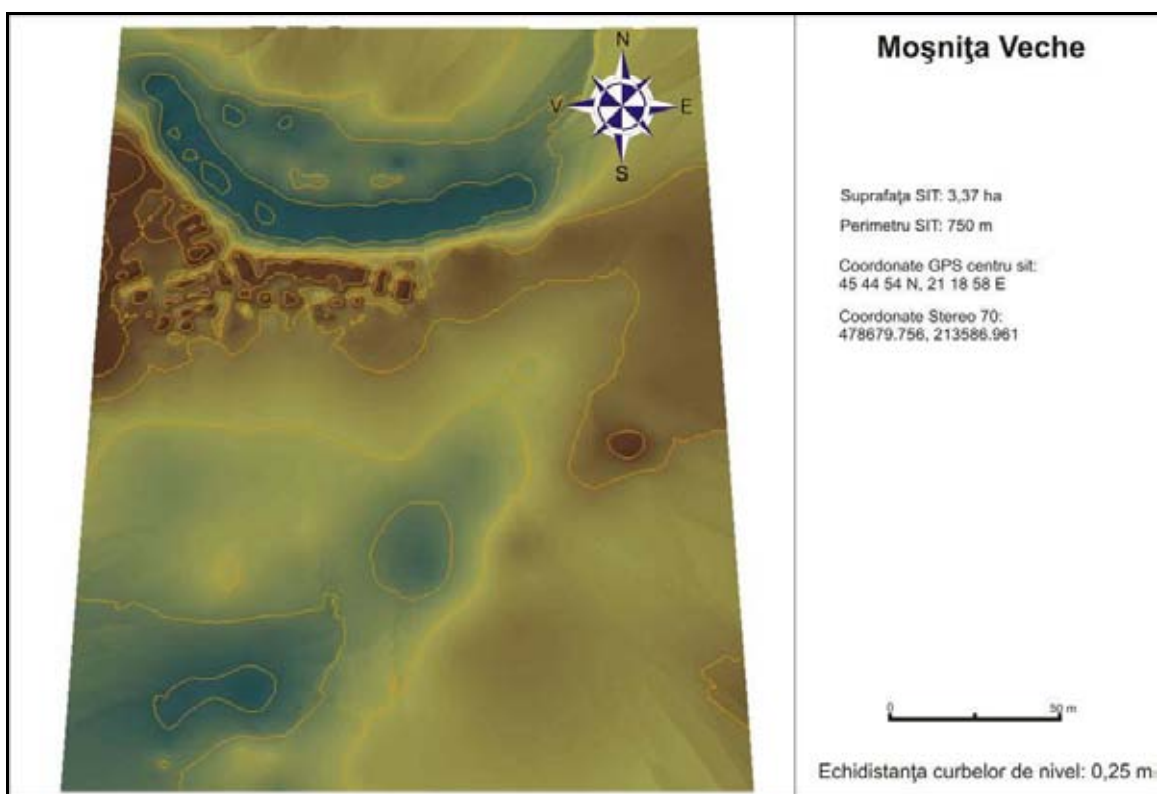

Fig. 3. Planul topografic 3D, Moșnița Veche 35

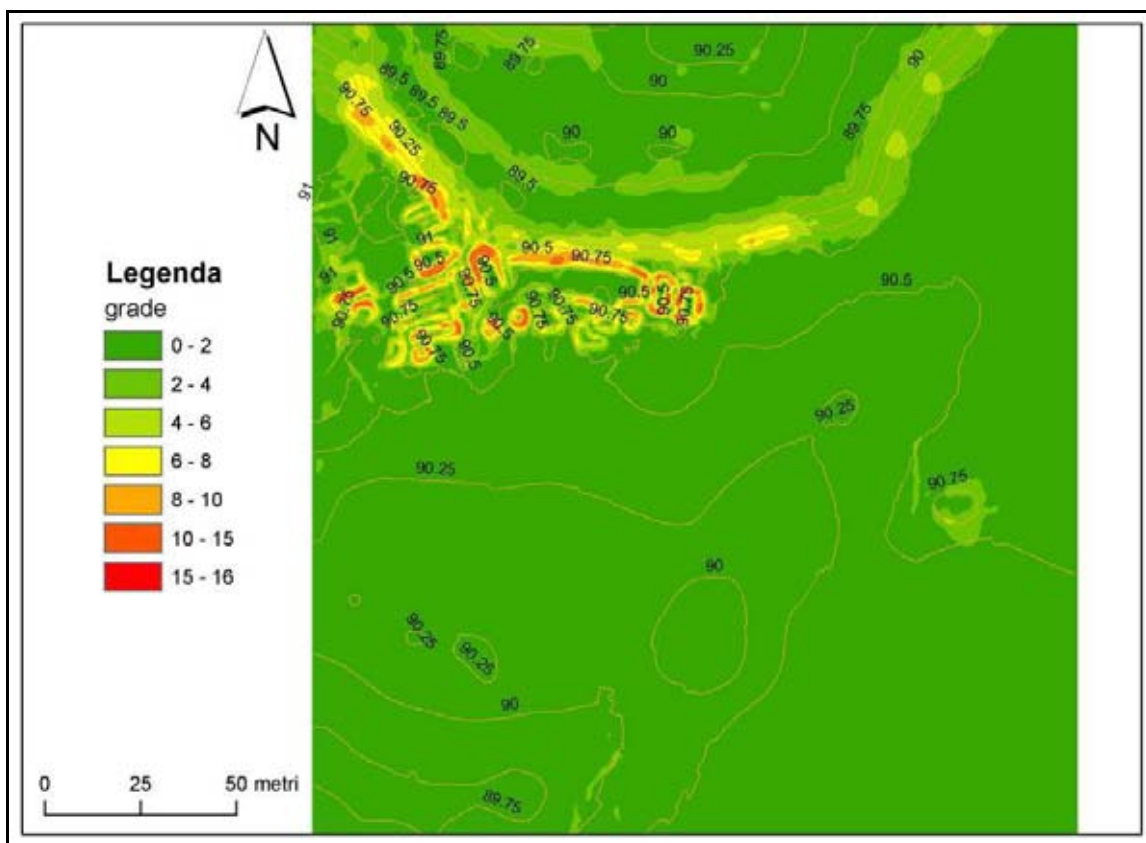
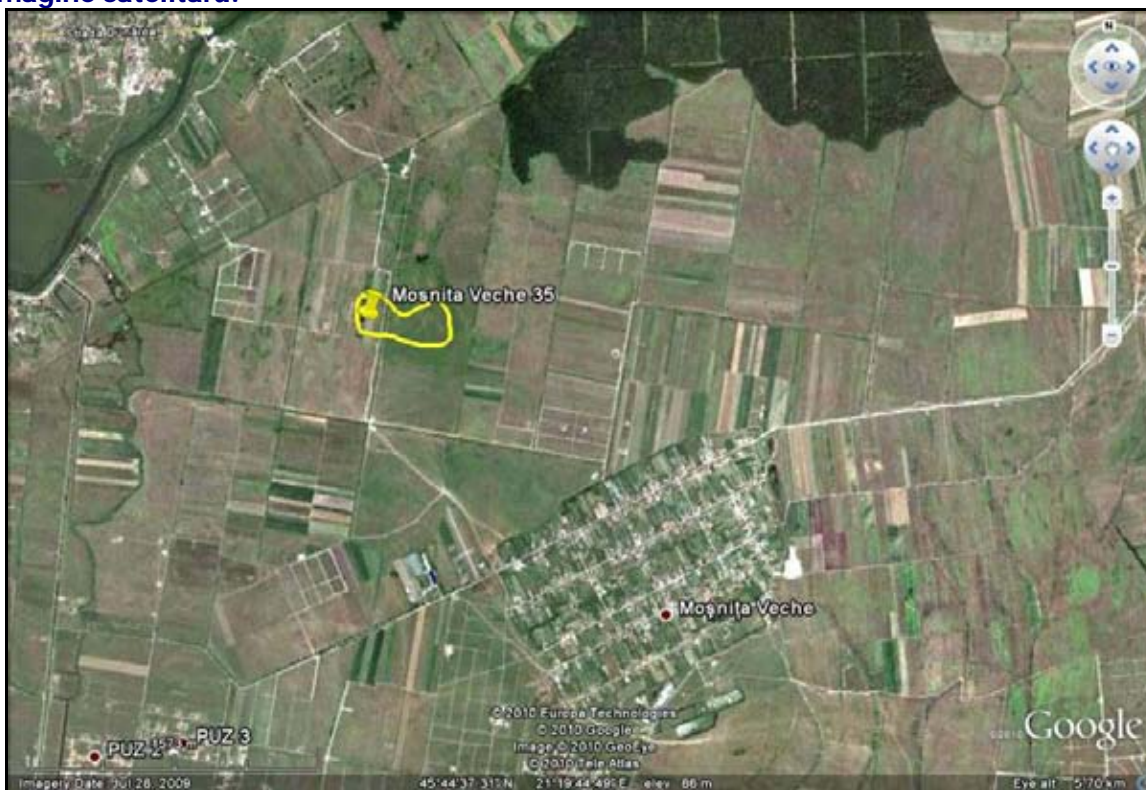

Fig. 4. Harta pantelor de la Moșnița Veche 35

k. imagine satelitară:

I. imagine suprafață:

Fig. 5. De pe Moșnița Veche 35 vedere spre NE, spre latura sudică a Pădurii Bistra

Fig. 6. Meandru fosil de pe latura de NV a obiectivului Moșnița Veche 35

Fig. 7. Moșnița Veche 35 văzut dinspre N

Fig. 8. De pe Moșnița Veche 35 vedere spre E (detaliu)

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat sporadice fragmente ceramice medieval dezvoltate și târzii. Cantitatea redusă de material arheologic este condiționată de faptul că terenul pe care se află situl este pășune și nu a fost supus unor lucrări agricole recente.

Ceramica salvată este destul de puțin numeroasă și constă, în mare parte, în fragmente de mici dimensiuni. Materialele aparțin integral evului mediu dezvoltat și târziu. Ornamentica este relativ bogată, numeroase fragmente prezentând urme de pictură sau de smălțuire.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (24); fragmente ceramice tipice nedesenate (3); fragmente ceramice atipice (71); fragmente chirpic (4); fragmente osteologice (11); fragmente zgură de fier (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

Artefactele culese, desenate și procesate în 2006, respectiv în 2010, au generat o neconcordanță în denumirea pieselor: primele 15 piese au fost recoltate în 2006 și au fost denumite Moșnița Veche 1, iar următoarele 9 piese au fost recoltate în 2010 și au fost numite Moșnița Veche 35.

a. artefacte databile în epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI):

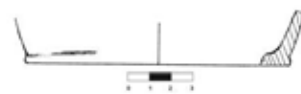
Foto Mosnita Veche 1_1 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Foto Mosnita Veche 1_1 b

Desen Mosnita Veche 1_1

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare negricioasă pe exterior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadică șamotă.

Ornamente: ornamentat prin pictură, benzi oblice cărămizii aplicate pe partea exterioară.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

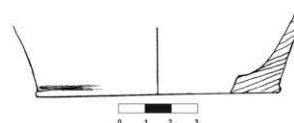
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 1_2 a

Foto Mosnita Veche 1_2 b

Desen Mosnita Veche 1_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe ambele părți, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

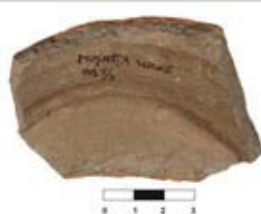
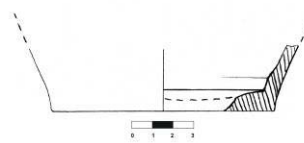

Foto Mosnita Veche 1_3 a

Foto Mosnita Veche 1_3 b

Desen Mosnita Veche 1_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă „coaste” pe interior.

Slip: Pe exteriorul puternic corodat, au fost aplicate probabil mai multe straturi de slip și posibil vopsea.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: starea precară de conservare a părții exterioare nu permite observații.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

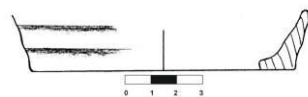
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 1_4 a

Foto Mosnita Veche 1_4 b

Desen Mosnita Veche 1_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip brun cărămiziu pe ambele părți, puternic corodat pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: prezintă „coaste” slab profilate pe partea exterioară a peretelui.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

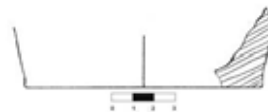
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 1_5 a

Foto Mosnita Veche 1_5 b

Desen Mosnita Veche 1_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: pe exteriorul puternic corodat, au fost aplicate probabil mai multe straturi de slip și posibil vopsea.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: starea precară de conservare a părții exterioare nu permite observații.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

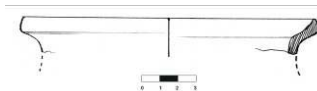
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 1_6 a

Foto Mosnita Veche 1_6 b

Desen Mosnita Veche 1_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, evazată, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă urme de slip brun cu nuanțe cenușii și cafenii pe ambele părți, foarte puternic corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

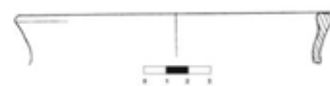
Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată de pe teritoriul Banatului de Câmpie, vezi în acest sens analogii la Dumbrăvița¹, etc.

Foto Mosnita Veche 1_7 a

Foto Mosnita Veche 1_7 b

Desen Mosnita Veche 1_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas teșită, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

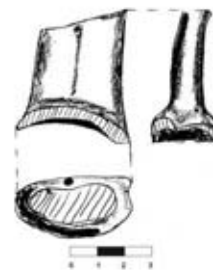
Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată de pe teritoriul Banatului de Câmpie, vezi în acest sens analogii la Dumbrăvița², etc.

Foto Mosnita Veche 1_12 a

Foto Mosnita Veche 1_12 b

Desen Mosnita Veche 1_12

Tip: fragment de vas, toartă, ruptă din perete.

Tip toartă: toartă ovoidală, șanțuită.

Dimensiuni: grosimea maximă a toartei: cca. 2, 3 cm; grosimea maximă a peretelui: cca. 0, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe interior urme de slip de culoare brună, puternic corodat.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

¹ F. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXV/1.

² *Ibidem*, LXXV/2., etc.

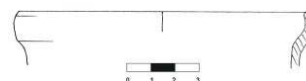
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 35_3 a

Foto Moșnița Veche 35_3 b

Desen Moșnița Veche 35_3

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11, 8 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadic, șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

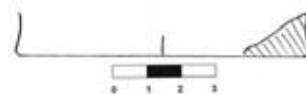
Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița³, Timișoara – „Piața 700”⁴, etc.

Foto Moșnița Veche 35_8 a

Foto Moșnița Veche 35_8 b

Desen Moșnița Veche 35_8

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8, 5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip brun-negricios pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

³ *Ibidem*, pl. LXXXII/1, 4, etc.

⁴ Z. Kopeczny, *op. cit.*, fig. 68/2.

b. artefacte databile în epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Mosnita Veche 1_13 a

Foto Mosnita Veche 1_13 b

Desen Mosnita Veche 1_13

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin pictură, benzi paralele de culoare brună.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 1_14 a

Foto Mosnita Veche 1_14 b

Desen Mosnita Veche 1_14

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin pictură, benzi paralele de culoare brună; afectat puternic de coroziune.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

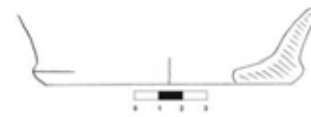
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 35_1 a

Foto Moșnița Veche 35_1 b

Desen Moșnița Veche 35_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt pe ambele părți.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: smalt de culoare verzuie atât pe interior cât și pe exterior.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

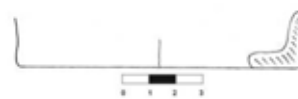
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 35_2 a

Foto Moșnița Veche 35_2 b

Desen Moșnița Veche 35_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 35_4 a

Foto Moșnița Veche 35_4 b

Desen Moșnița Veche 35_4

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas, cu profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Smalt: prezintă smalt gălbui pe întreaga profilatură.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

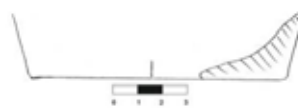
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 35_5 a

Foto Moșnița Veche 35_5 b

Desen Moșnița Veche 35_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

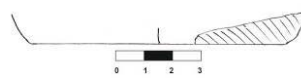
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 35_6 a

Foto Moșnița Veche 35_6 b

Desen Moșnița Veche 35_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 35_7 a

Foto Moșnița Veche 35_7 b

Desen Moșnița Veche 35_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,4 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: epoca medieval târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 35_9 a

Foto Moșnița Veche 35_9 b

Desen Moșnița Veche 35_9

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în secțiune ovoidală.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1, 5 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu, pietricele și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

21.10.2006; 10.12.2008; 09.03.2010; 15.03.2010

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Adrian Cîntar, Mircea Ardelean, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Oana Borlea, Cristina Băltărețu, Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 19.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cârna”.

b. reper localizare: situl se află la 2,6 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,5 km NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,4 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 520 m S de actualul versant stâng al cursului regularizat al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă un mic grind, dezvoltat între mai multe brațe fosile din punctul în care, înainte de lucrările de hidroameliorații, avea loc confluența dintre Pârâiele Bistra și Șubuleasa. Coroborarea datelor topografice habsburgice cu realitățile actuale ale terenului, ne arată că și acest obiectiv făcea parte din marea localitate dispărută „Das Alte Dorf”, reprezentând un complex de la periferia de NE a așezării. Analizând artefactele descoperite la suprafața terenului, cât și pe cele provenind din excavarea unei gropi pentru plantarea unui stâlp electric din cadrul viitorului cartier rezidențial, am putut constata o concentrare importantă de fragmente de zgură și lupe de fier, care ar putea sugera faptul că pe acest grind se afla, izolat de așezare prin meandre, un atelier de fierar.

e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară în construcție.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

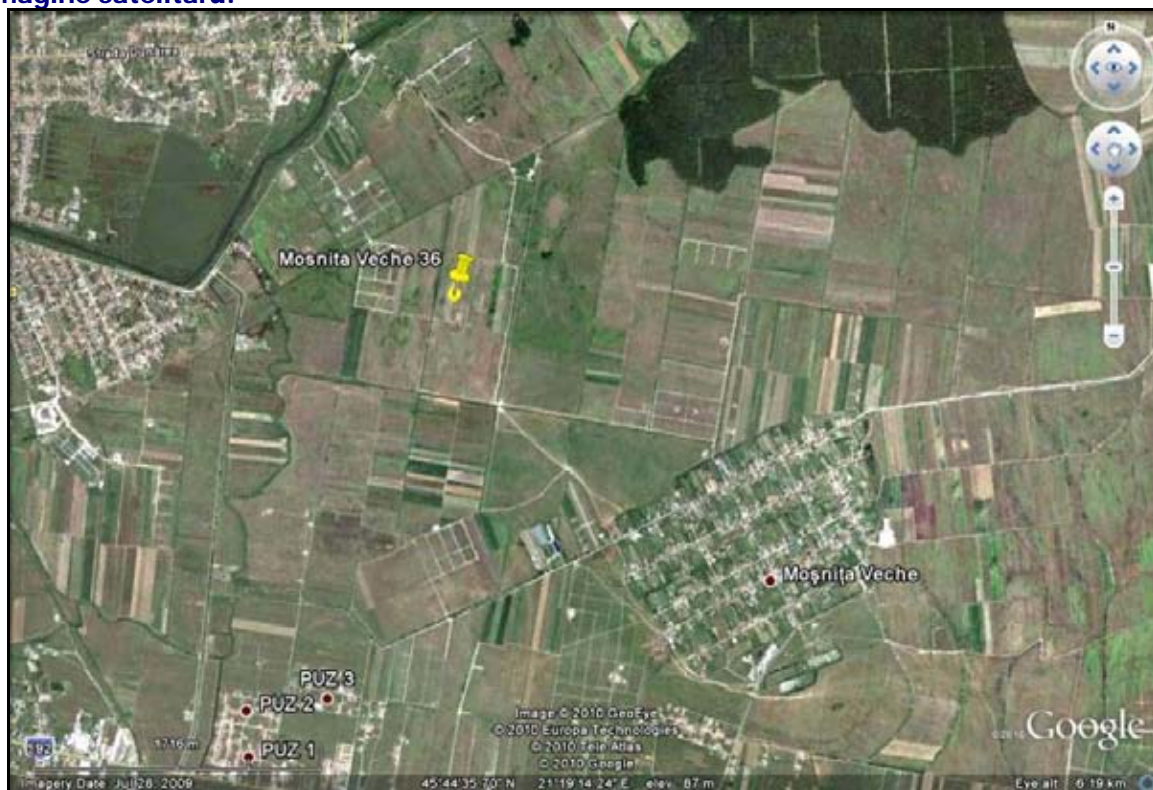
g. coordonate GPS: 45 44 58 N 21 18 40 E, 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 213206; 478822.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

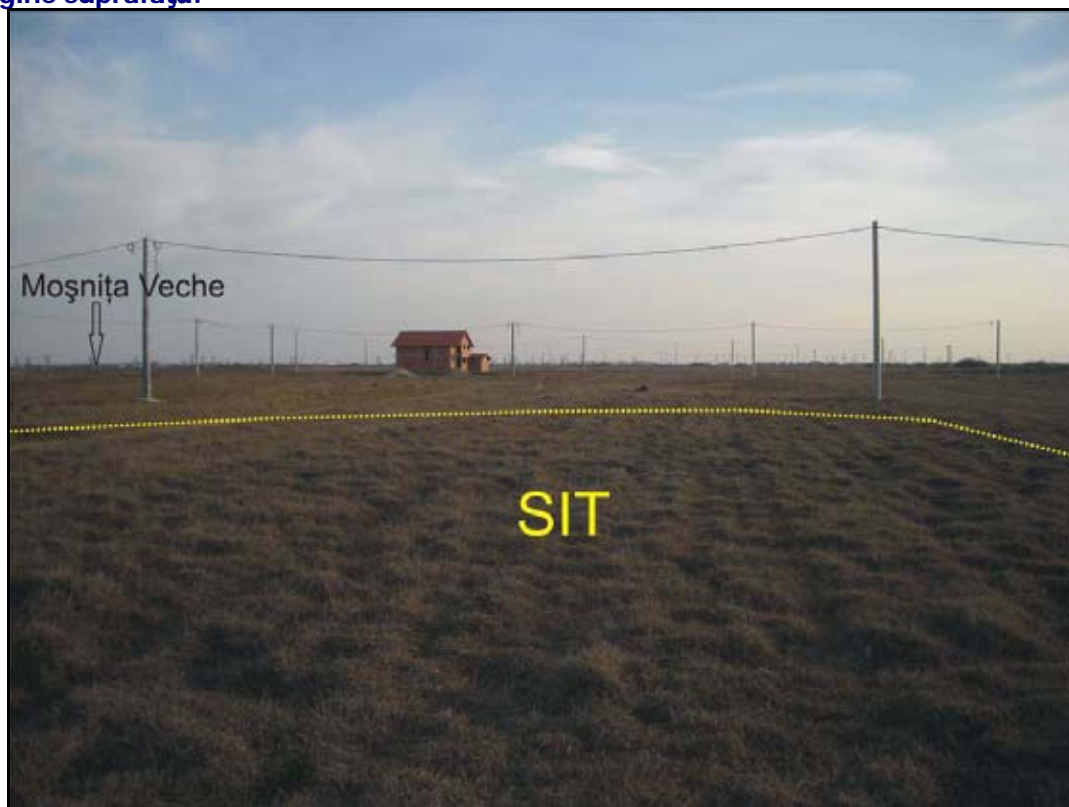

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 36 vedere spre S, spre localitatea Moșnița Veche

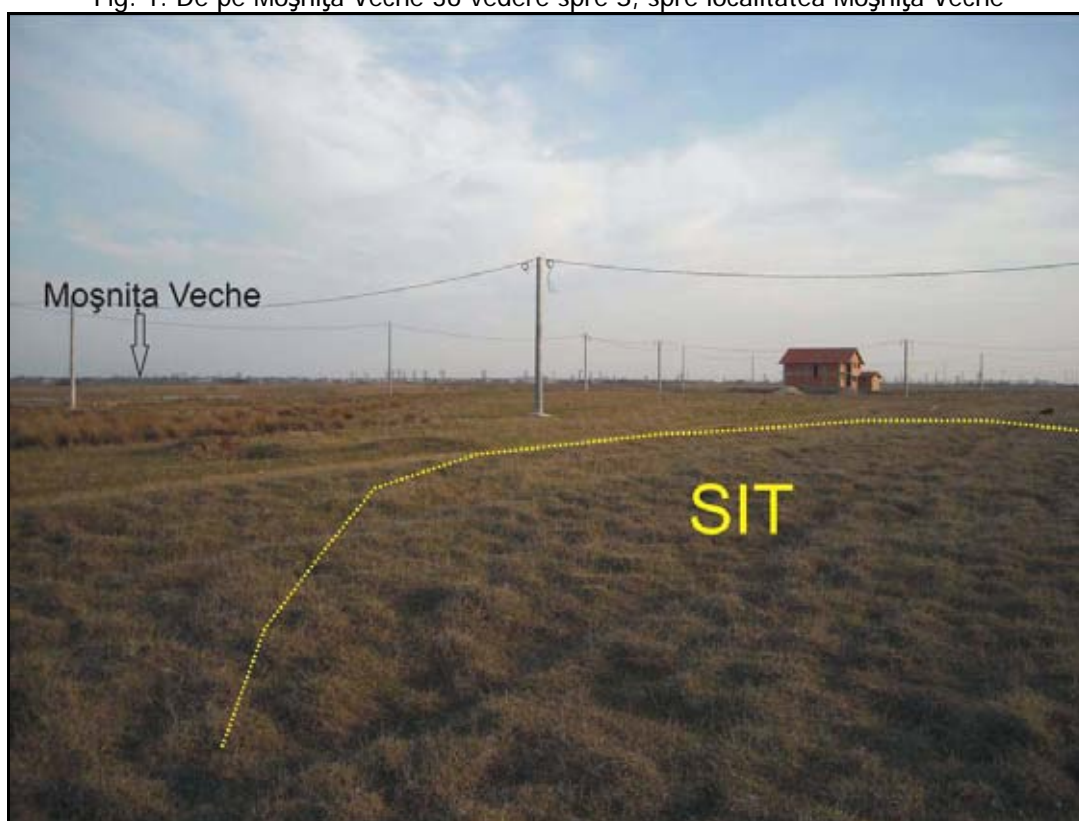

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 36 vedere spre SE, spre localitatea Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: complexe izolate și atelier de fierar (?).

b. date: epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui relativ bogat material arheologic, răspândit pe o suprafață restrânsă, de sub 0,5 ha. Artefactele constau din fragmente ceramice medieval dezvoltate și târzii (inclusiv fragmente ceramice smălțuite, de factură „turcească”), fragmente de lupe și zgură de fier, precum și din importante cantități de chirpic, unele cu amprente de nuielilor. Toate acestea ne-au îndemnat să opinăm, în această etapă preliminară de investigație, că am avea de-a face în această locație cu un atelier de fierar, amplasat la periferia localității dispărute „Das Alte Dorf”.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (17); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (46); fragmente chirpic (10); fragmente zgură de fier (3); lupă de fier (1); fragmente osteologice (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):**

Foto Moșnița Veche 36_1 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_1 b

Desen Moșnița Veche 36_1

Foto Moșnița Veche 36_2 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_2 b

Desen Moșnița Veche 36_2

Foto Moșnița Veche 36_3 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

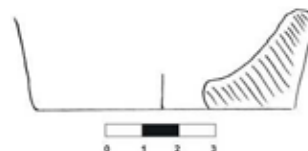
Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_3 b

Desen Moșnița Veche 36_3

Foto Moșnița Veche 36_13 a

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: alungită, prezintă șanțuire pe interior.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_13 b

Desen Moșnița Veche 36_13

b. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 36_4 a

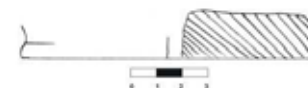
Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Foto Moșnița Veche 36_4 b

Desen Moșnița Veche 36_4

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt, foarte slab păstrat.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr și sporadic șamotă.

Ornamente: ornamentat prin smălțuire pe ambele părți.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

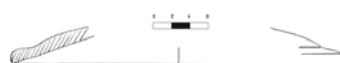
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_5 a

Foto Moșnița Veche 36_5 b

Desen Moșnița Veche 36_5

Tip: fund de capac.

Dimensiuni: diametrul: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_6 a

Foto Moșnița Veche 36_6 b

Desen Moșnița Veche 36_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare (?).

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medievală bănățeană, vezi de ex. la Dumbrăvița¹, Timișoara – „Piața 700”², etc.

¹ F. Drașovean *et alii*, *op. cit.*, pl. LXXXII/1, 4.

² Z. Kopeczny, *op. cit.*, fig. 68/2.

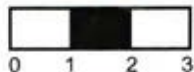
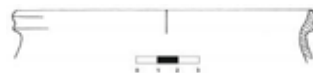

Foto Moșnița Veche 36_7 a

Foto Moșnița Veche 36_7 b

Desen Moșnița Veche 36_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată, două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare (?).

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 36_6.

Foto Moșnița Veche 36_9 a

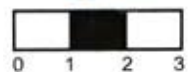

Foto Moșnița Veche 36_9 b

Desen Moșnița Veche 36_9

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă (?).

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_10 a

Foto Moșnița Veche 36_10 b

Desen Moșnița Veche 36_10

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită, aparținând probabil unui castron.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt de culoare verzuie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin smalt de culoare verzuie.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

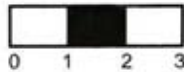
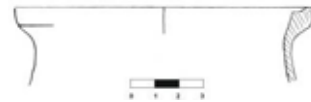

Foto Moșnița Veche 36_11 a

Foto Moșnița Veche 36_11 b

Desen Moșnița Veche 36_11

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată bilateral, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 36_6.

Foto Moșnița Veche 36_12 a

Foto Moșnița Veche 36_12 b

Desen Moșnița Veche 36_12

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în profil ovoidal, ușoară șanțuire pe interior.

Dimensiuni: grosimea maximă: 1 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

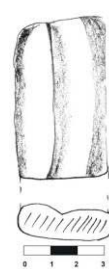
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_14 a

Foto Moșnița Veche 36_14 b

Desen Moșnița Veche 36_14

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: profil ovoidal, prezintă șanțuire pe exterior.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII – XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_15 a

Foto Moșnița Veche 36_15 b

Desen Moșnița Veche 36_15

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe ambele părți slip cărămiziu.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_16 a

Foto Moșnița Veche 36_16 b

Desen Moșnița Veche 36_16

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas țesită, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul maxim: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu roată.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin pictură, culoare cărămizie, prost păstrat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 36_17 a

Foto Moșnița Veche 36_17 b

Desen Moșnița Veche 36_17

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0, 8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamente pictate, cu alb și cu cărămiziu.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

19.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Andrei Stavilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

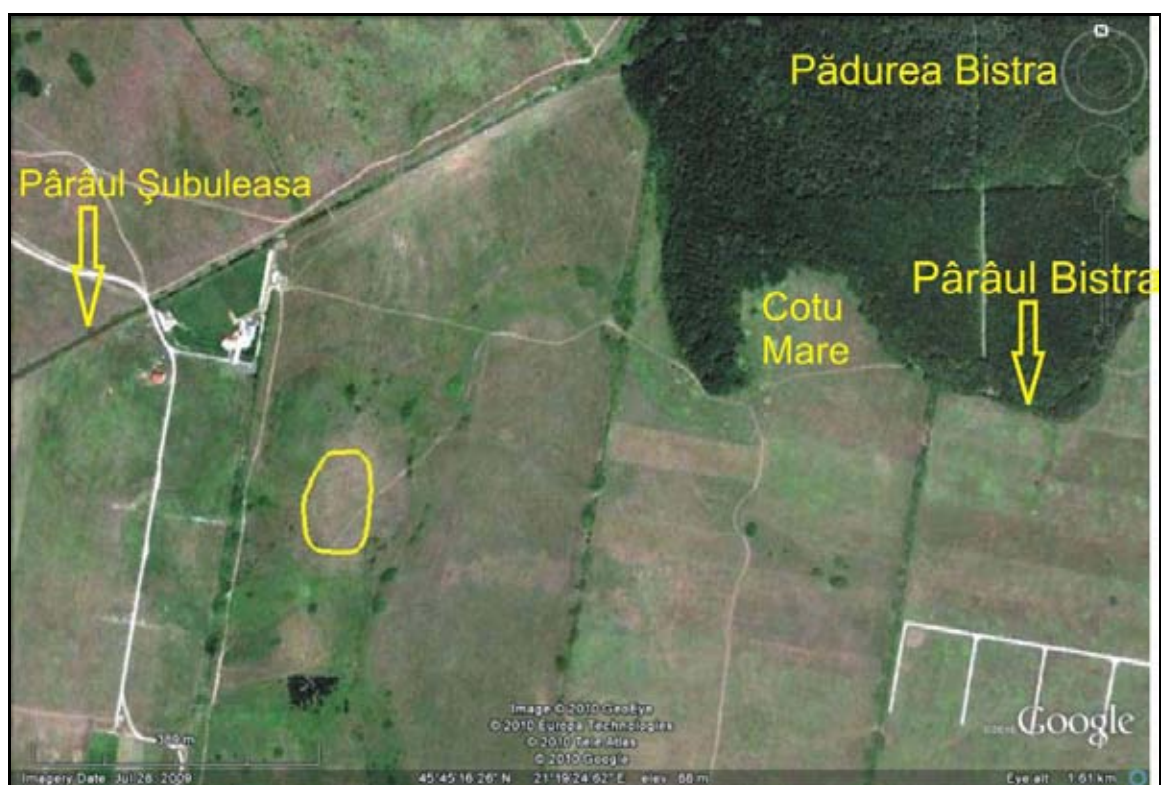
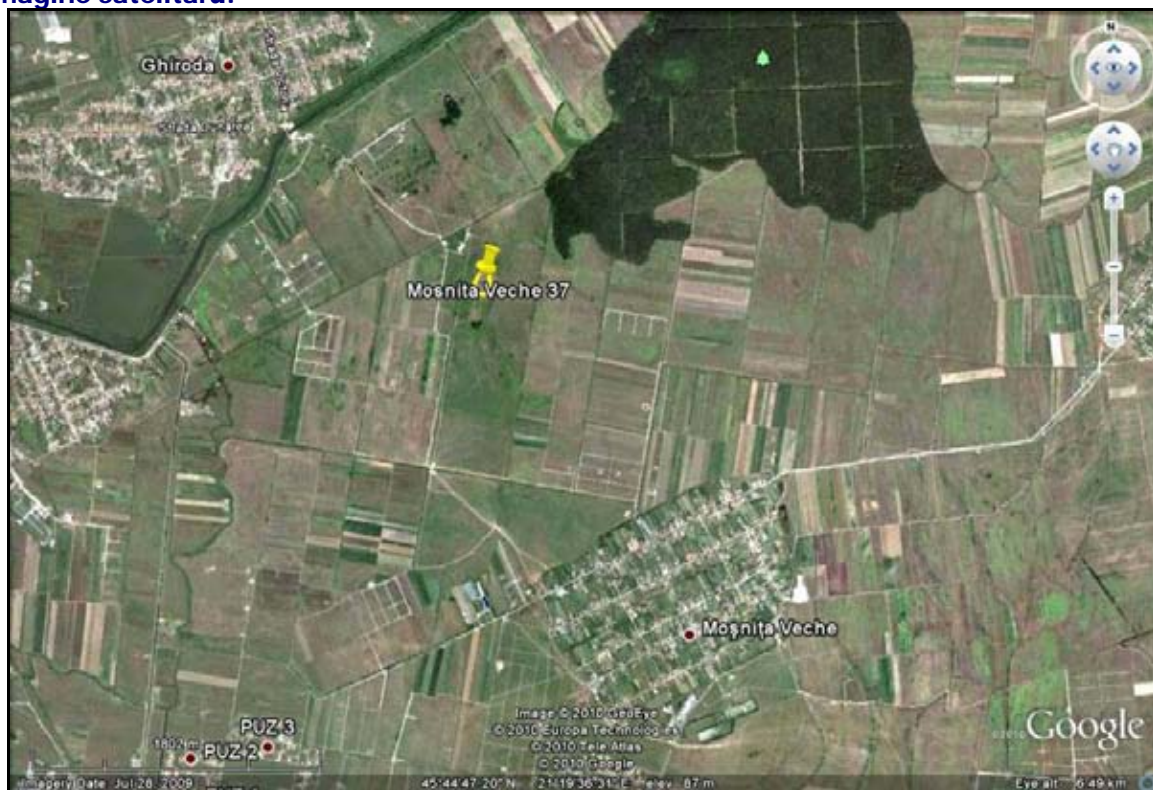
-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** E. Pîrpiliță**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul este descoperit la 1 decembrie 2009 de către Alex Proteasa din Moșnița Veche, care recoltează sporadice fragmente ceramice medievale. În contextul demarării cercetărilor arheologice sistematice de teren din hotarul localității Moșnița Veche, obiectivul este investigat sistematic la data de 21.03.2010 de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă, Elena Pîrpiliță.

II. Date geografice despre sit:**a. punct:** „Săliște”.**b. reper localizare:** situl se află la 2,5 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,8 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,3 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.**c. reper hidrografic:** obiectivul este amplasat la 350 m SSE de actualul versant stâng al cursului regularizat al Pârâului Șubuleasa.**d. descriere geografică:** obiectivul arheologic este amplasat pe un grind foarte bine profilat și delimitat din toate părțile de meandre fosile, generate de confluența Pârâului Bistra cu Pârâul Șubuleasa. Poziția este una deosebit de favorabilă, ferită de inundații, dar și apărată în mod natural de respectivele meandre. Pârlogirea terenului a determinat executarea a două sondaje pentru verificarea texturii solului (40x40x50 cm), rezultând existența unui bogat strat de cultură arheologică, cu numeroase fragmente de arsură, chirpic și ceramică în compoziție.**e. stare actuală:** pășune.**f. suprafață sit:** cca. 1 ha.**g. coordonate GPS:** 45 45 12 N 21 19 08 E, 93 m altitudine.**h. coordonate Stereo 70:** 213830; 479226.**i. harta topografică:**

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

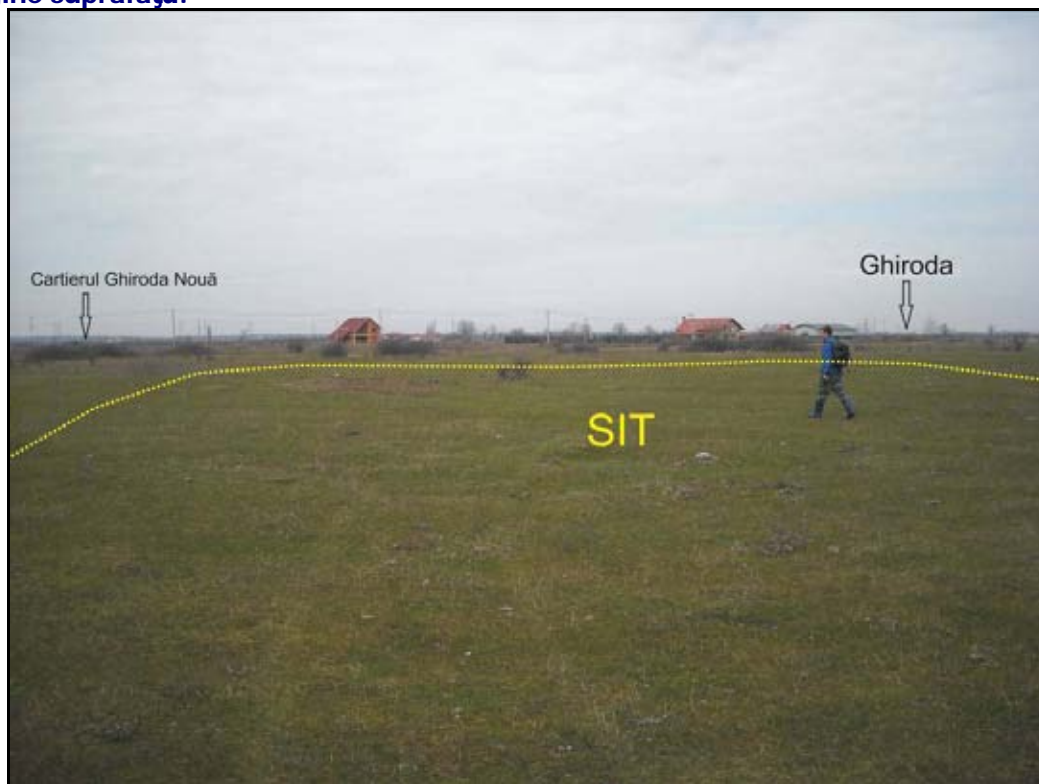

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 37 vedere spre NV, spre Cartierul Ghiroda Nouă

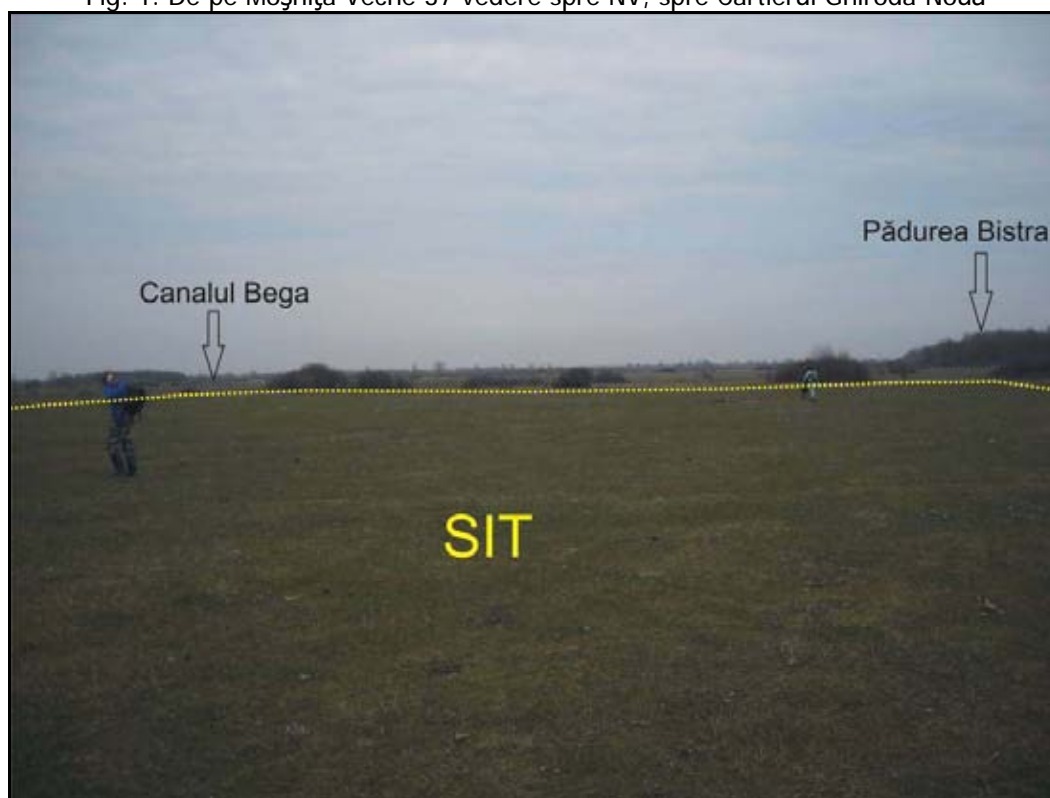

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 37 vedere spre NNE, spre extremitatea vestică a Pădurii Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice medieval dezvoltate și târzii (inclusiv fragmente ceramice smălțuite, de factură „turcească”), situația fiind generată de pârlogirea terenului și de vizibilitatea redusă la sol. În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (5); fragmente ceramice atipice (19); fragmente osteologice (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. artefacte databile în epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI):**

Foto Moșnița Veche 37_3 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare brună.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin.

Ornamente: neornamentat.

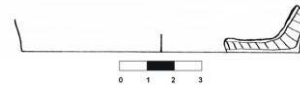
Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 37_3 b

Desen Moșnița Veche 37_3

Foto Moșnița Veche 37_4 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare brună.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin.

Ornamente: neornamentat.

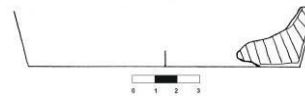
Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 37_4 b

Desen Moșnița Veche 37_4

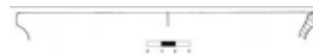
b. artefacte databile în epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 37_1 a

Foto Moșnița Veche 37_1 b

Desen Moșnița Veche 37_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas teșită, evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 37_5 a

Foto Moșnița Veche 37_5 b

Desen Moșnița Veche 35_5

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: pictat cu cărămiziu, ornamentul nu poate fi reconstituit dată fiind starea fragmentară.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegează:

01.12.2009; 21.03.2010.

VI. Autor periegează:

Alex Proteasa, Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă, Elena Pirpiliță.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Rogoza

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în data de 21.10.2006 de către echipa formată din Liviu Măruia, Adrian Cîntar, Leonard Dorogostaiski, Oana Borlea, Cristina Băltărețu, în contextul investigațiilor de teren non-sistematice pentru identificarea „Satului Bătrân”, obiectiv înscris în LMI Timiș. Secțiunea Arheologie. Cu acest prilej s-a observat amplasamentul „ciudat” al obiectivului respectiv, într-o zonă joasă, de băltire și cu vegetație specifică arealelor umede (trestie și papură) și s-a recoltat material arheologic preistoric (posibil neolitic), dar și medieval dezvoltat (sec. XV-XVI). Demararea activităților de investigare arheologică de teren sistematică a hotărului localității Moșnița Veche a determinat ca în 22.03.2010 echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Remus Dincă să întreprindă o nouă verificare a obiectivului.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Șărâmpău”.

b. reper localizare: situl se află la 1,7 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,3 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,3 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 600 m S de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă o zonă „ciudată”, joasă, inundabilă atunci când nivelul pânzei freatice este ridicat, fapt sugerat și de vegetația specifică zonelor umede (papură și trestie). În momentul celor două vizite ale noastre pe obiectiv (octombrie 2006, martie 2010) am luat în calcul și poziția secundară a materialului arheologic, adus cu mijloace mecanice pentru astuparea acestei zone joase. Ipoteza a fost infirmată de scoaterea la suprafața solului de către vizuinile popândăilor, săpate la o adâncime de peste 1 m, a unor fragmente de podine arse, compacte și masive, asociate cu ceramică neolitică. Așa cum se va vedea și mai jos, o situație similară a fost observată și în cazul obiectivului Moșnița Veche 51. În aceasta etapă preliminară de investigație pare plauzibilă afirmația că locuințele neolitice puteau fi amplasate pe piloni, deasupra mlaștinilor, dar un răspuns ferm în această direcție va putea fi formulat doar în urma unor campanii de săpătură.

e. stare actuală: meandru inundabil.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha.

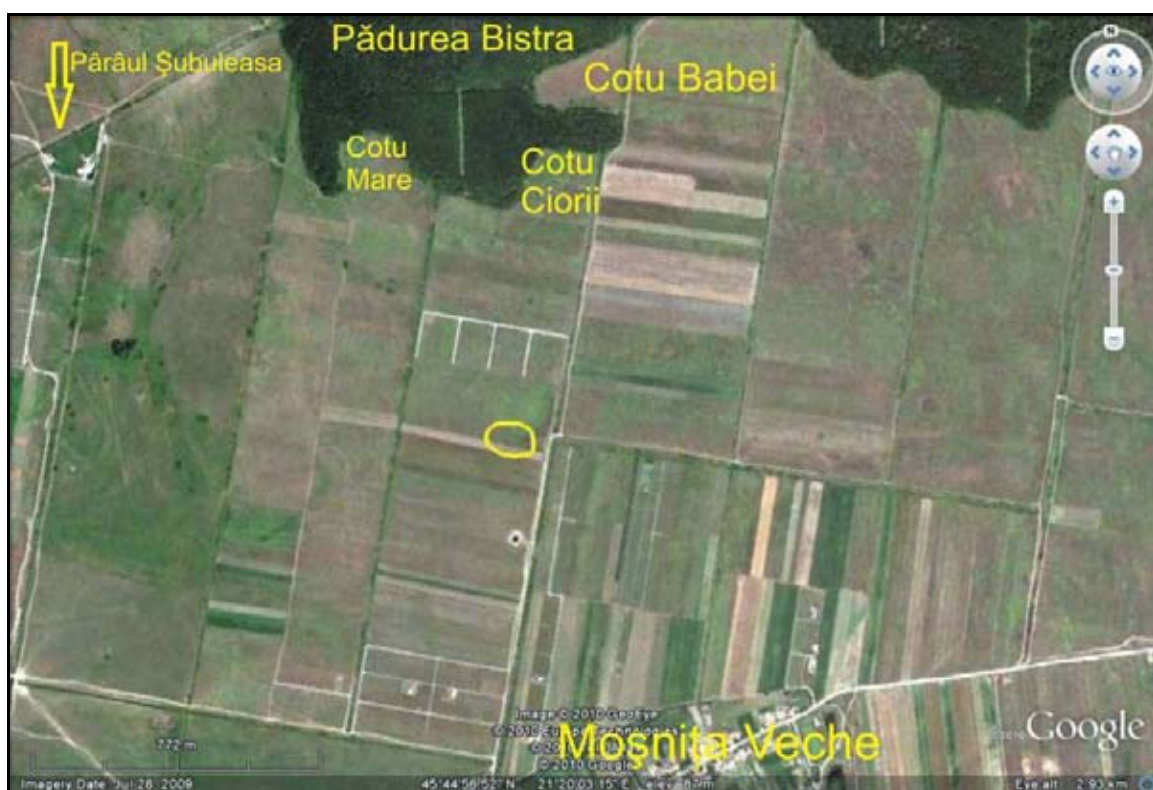
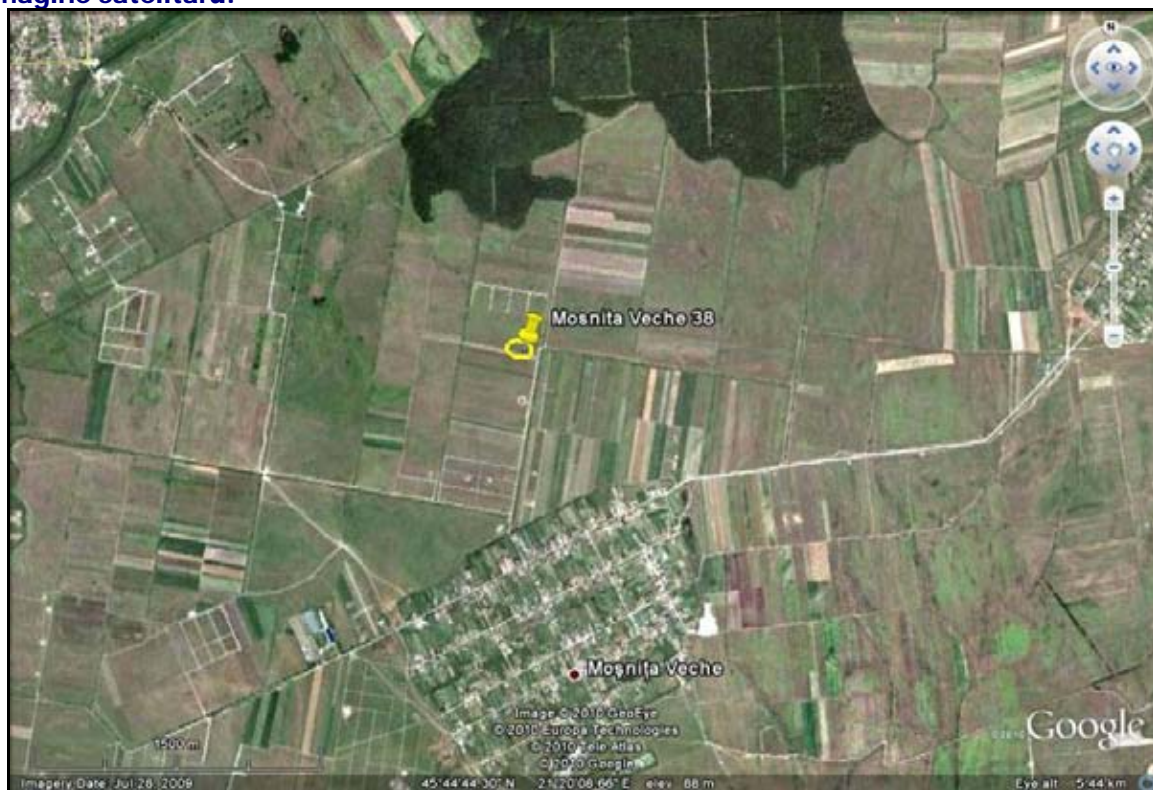
g. coordonate GPS: 45 44 53 N 21 19 54 E, 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214797; 478594.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 38 vedere spre NNV, spre Pădurea Bistra

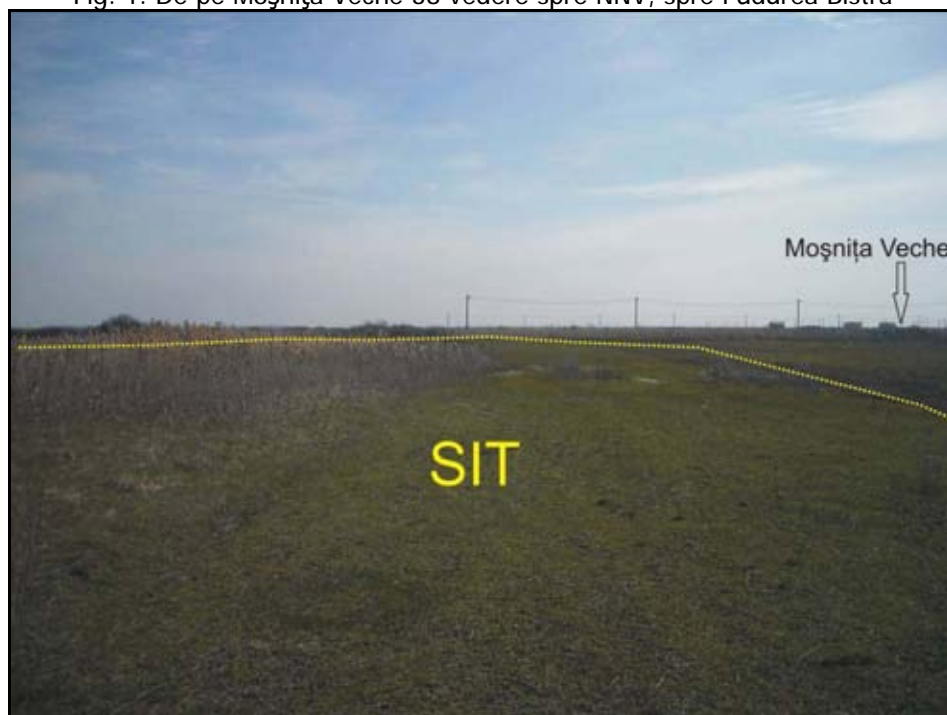

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 38 vedere spre SE, spre colțul de NE al localității Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: neolitic; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI) și medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: în cele două campanii de investigare a acestui obiectiv, au fost recoltate sporadice artefacte, scoase la lumină de galeriile popândăilor. Ceramica salvată este foarte puțin numeroasă și se află într-o stare foarte fragmentară. Neoliticului îi aparțin câteva piese, din rândul cărora

se remarcă pereții de vas ornamentați cu butoni masivi, ovoidali. Evului mediu dezvoltat și târziu îi aparțin câteva mici fragmente ceramice, unele dintre ele ornamentate prin smălțuire.

În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (4); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (18); fragmente chirpic (3); fragmente andezit (1); fragmente osteologice (2); fragment cărămidă medievală (3); fragment mortar medieval (1)

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

Pieseile desenate și provenind de pe acest obiectiv au fost recoltate în cadrul investigațiilor din anul 2006, motiv pentru care au fost procesate într-un alt context și poartă indicativul Moșnița Veche 2, deși în contextul de față vorbim despre obiectivul Moșnița Veche 38.

a. artefacte databile în neolitic:

Foto Moșnița Veche 2_3 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1, 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, cu nuanțe gălbui.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, șamotă, sporadic materie organică.

Ornamente: prezintă buton masiv, ovoidal.

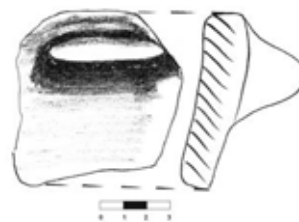
Datare: probabil neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 2_3 b

Desen Moșnița Veche 2_3

Foto Moșnița Veche 2_4 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, cu nuanțe gălbui.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, șamotă, sporadic materie organică.

Ornamente: prezintă buton masiv, ovoidal.

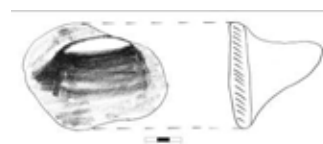
Datare: probabil neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de atribuiri culturale.

Analogii: starea fragmentară a materialului arheologic nu permite realizarea de analogii.

Foto Moșnița Veche 2_4 b

Desen Moșnița Veche 2_4

b. artefacte databile în epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 2_1 a

Foto Moșnița Veche 2_1 b

Desen Moșnița Veche 2_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat pe interior cu smalt de culoare albicioasă, puternic corodat și exfoliat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

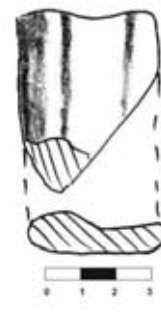
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment iar ornamentația este păstrată mult prea fragmentar pentru a permite încadrări tipologice și analogizări mai precise.

Foto Moșnița Veche 2_2 a

Foto Moșnița Veche 2_2 b

Desen Moșnița Veche 2_2

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: profil ovoidal, prezintă șanțuire.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

21.10.2006; 22.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Adrian Cîntar, Leonard Dorogostaiski, Oana Borlea, Cristina Băltărețu, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma investigațiilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Remus Dincă în data de 22.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Șărămpău”.

b. reper localizare: situl se află la 2 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,7 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 300 m S de versantul stâng al Pârâului Bistra, același care reprezintă și limita sudică a pădurii omonime.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă o suprafață plană, fără repere morfo-geografice evidente în preajmă. Cu toate acestea, terenul este mai înalt, reprezentând probabil un fost grind de dimensiuni mari, aflat la S de actuala Pădure Bistra. Pigmentația solului este brun-cenușie, iar artefactele arheologice au apărut la suprafață exclusiv în pământul excavat pentru construirea drumurilor de acces la viitoarea zonă de dezvoltare imobiliară. Acest fapt sugerează ipoteza că suprafața obiectivului este căpăcuită de un substanțial strat aluvionar, care „ascunde” complexe arheologice pentru o cercetare exclusiv de teren.

e. stare actuală: teren pârlogit și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafașă sit: cca. 0,5 ha.

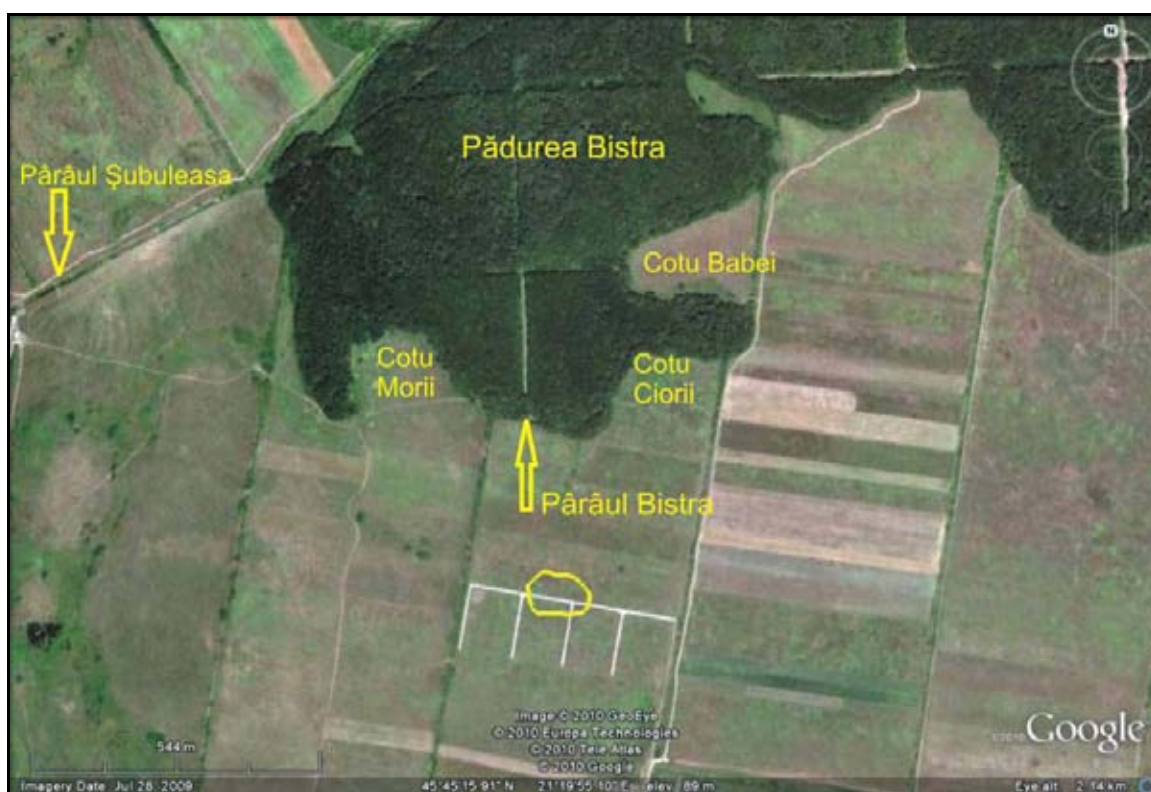
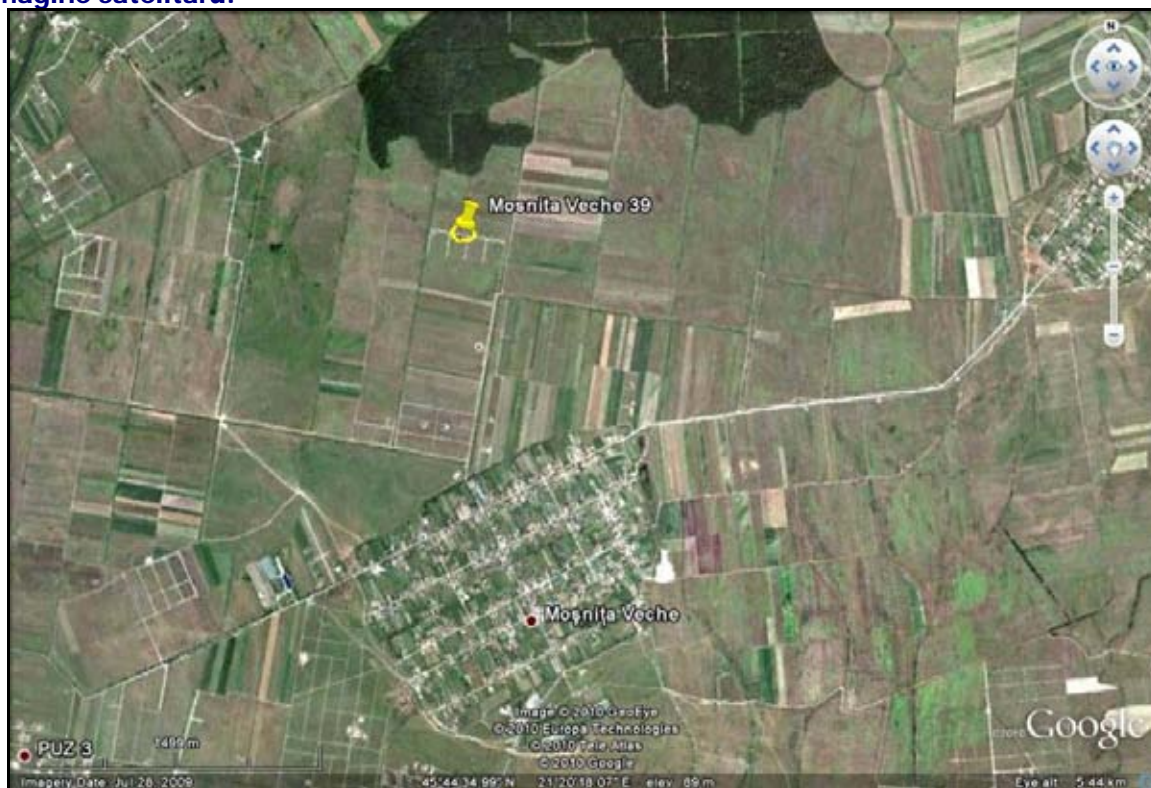
g. coordonate GPS: 45 45 03 N 21 19 50 E, 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214725; 478906.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 39 vedere spre SE, spre localitatea Moșnița Veche

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 39 vedere spre ENE, spre colțul de SE al Pădurii Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte arheologice, provenite exclusiv din pământul excavat pentru construirea drumurilor de acces la zona rezidențială în dezvoltare. Fragmentele ceramice aparțin atât perioadei medieval dezvoltate (sec. XIV-XVI), cât și celei medieval-târzii, de până în prima jumătate a sec. XVIII, fiind descoperite și fragmente ceramice smălțuite, de factură locală sau „turcească”.

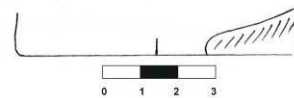
Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (10); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (14); fragmente zgură de fier (1); fragmente chirpic (7).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):**

Foto Moșnița Veche
39_4 a

Foto Moșnița Veche
39_4 b

Desen Moșnița Veche
39_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

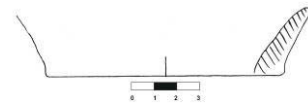
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

b. artefacte databile în epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 39_1 a

Foto Moșnița Veche 39_1 b

Desen Moșnița Veche 39_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 39_2 a

Foto Moșnița Veche 39_2 b

Desen Moșnița Veche 39_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip fin de culoare albicioasă pe ambele părți.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

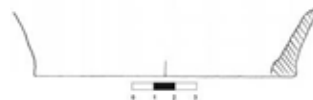
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 39_5 a

Foto Moșnița Veche 39_5 b

Desen Moșnița Veche 39_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip fin de culoare albicioasă pe ambele părți.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 39_7 a

Foto Moșnița Veche 39_7 b

Desen Moșnița Veche 39_7

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în secțiune ovoidală.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 0, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă slip de culoare albicioasă.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 39_8 a

Foto Moșnița Veche 39_8 b

Desen Moșnița Veche 39_8

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în profil ovoidal, prezintă șanțuire.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 39_9 a

Foto Moșnița Veche 39_9 b

Desen Moșnița Veche 39_9

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în profil ovoidal, canelată.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 2, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 39_10 a

Foto Moșnița Veche 39_10 b

Desen Moșnița Veche 39_10

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în secțiune ovoidală.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare albicioasă.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 39_3 a

Foto Moșnița Veche 39_3 b

Desen Moșnița Veche 39_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data perieghază:

22.03.2010.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma investigațiilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Remus Dincă în data de 22.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu Ciorii” / „Livezi V”.

b. reper localizare: situl este situat la 2,4 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4 km NNE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 50 m S de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul ocupă o terasă foarte bine profilată și dezvoltată în versantul stâng al Pârâului Bistra, în golful pădurii omonime, numit „Cotu Ciorii”. Suprafața terenului este cvasi plată și domină cu cca. 3 m talvegul actual al Pârâului Bistra. Pigmentația solului este brun-negricioasă, dar pârlogirea terenului și vegetația ierboasă abundentă nu au permis evidențierea artefactelor decât prin practicarea a două sondaje pentru controlul texturii solului (40x40x50 cm). În cadrul acestor sondaje s-a constatat existența unui substanțial strat de cultură arheologică, cu fragmente ceramice, de chirpic și arsură în compoziție.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafașă sit: cca. 3 ha.

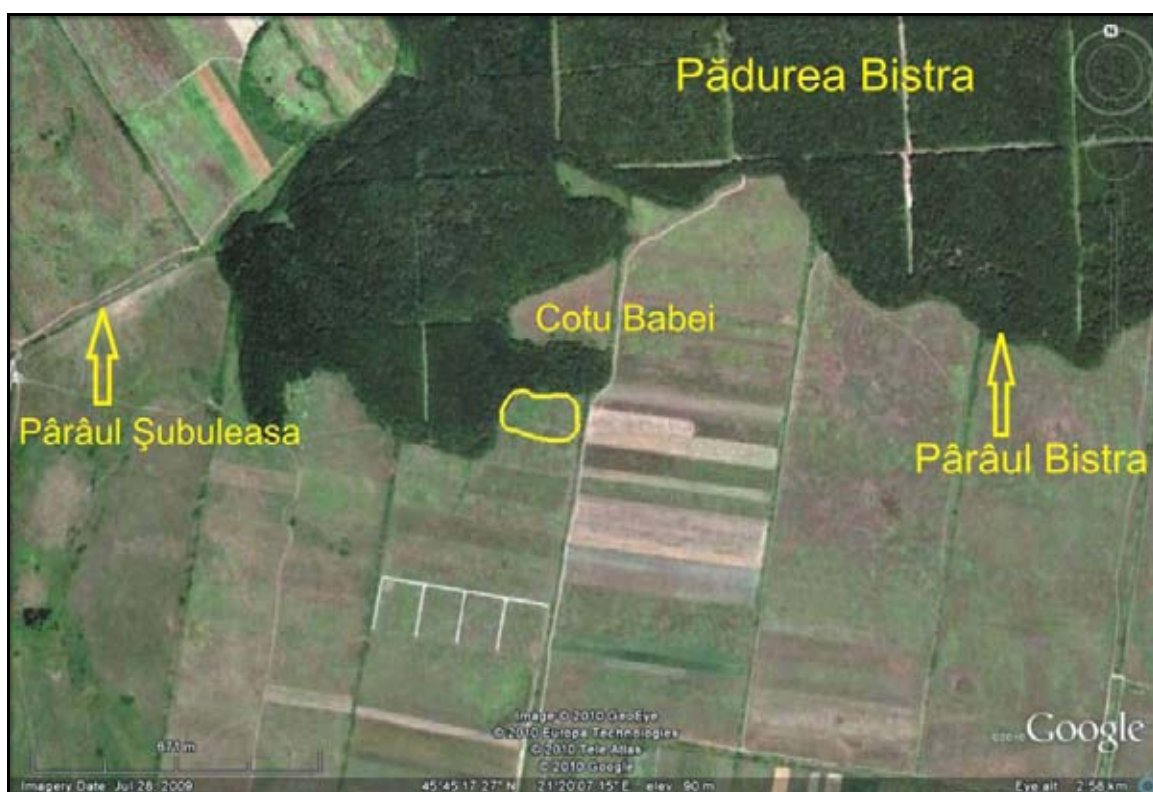
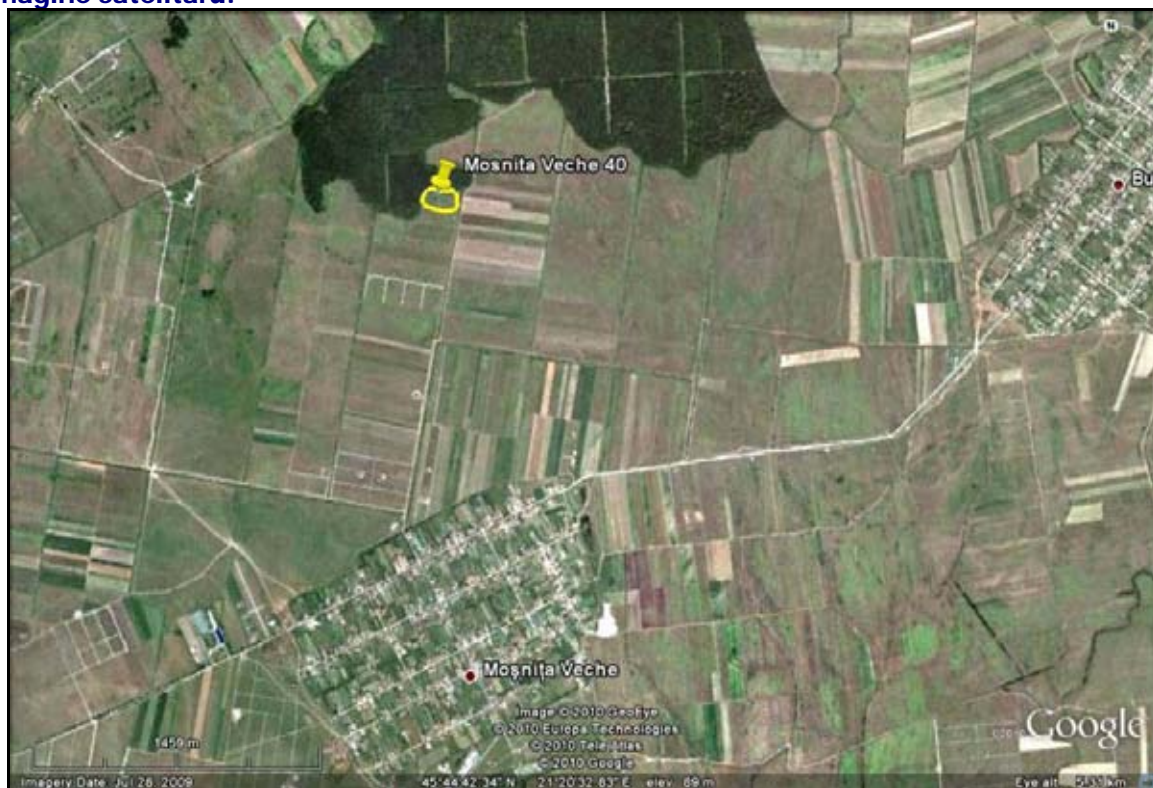
g. coordonate GPS: 45 45 17 N 21 20 01 E, 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214982; 479327.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

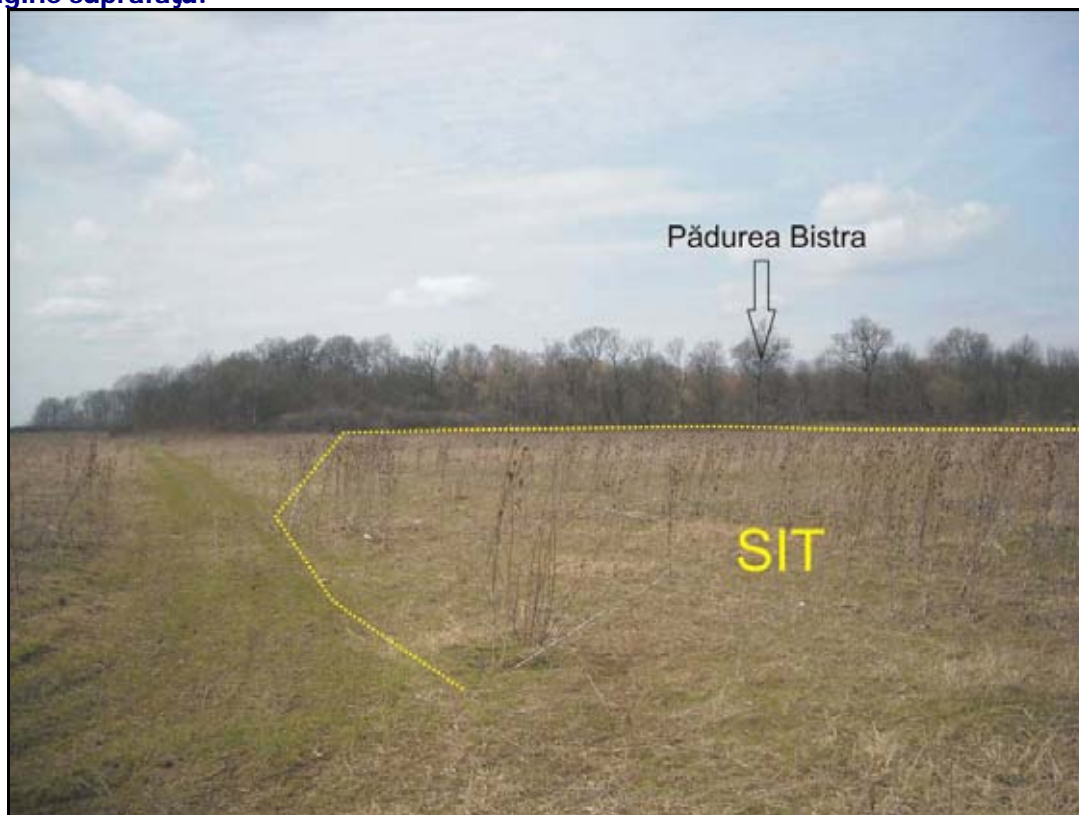

Fig. 1. Moșnița Veche 40 văzută dinspre SE

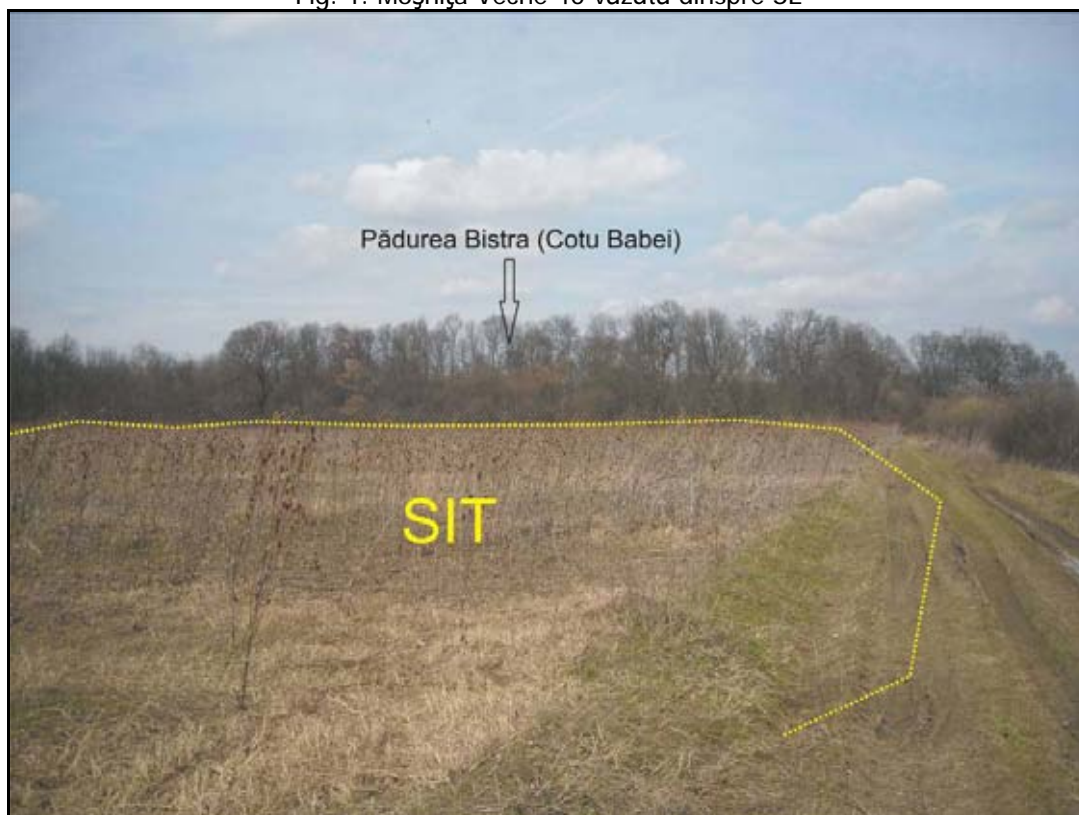

Fig. 2. Moșnița Veche 40 văzut dinspre S

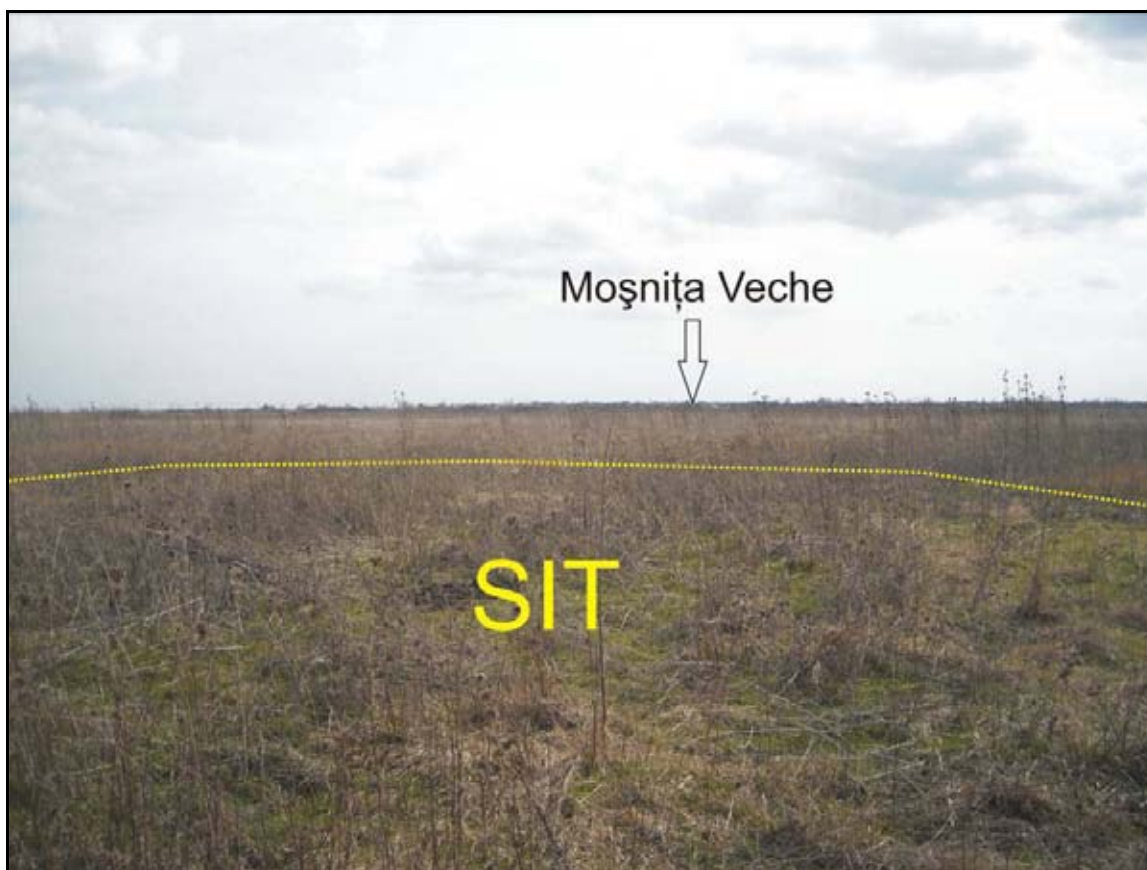

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 40 vedere spre S, spre localitatea Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de suprafață au constatat existența unei așezări medievale importante, care ocupă întreg golful Pădurii Bistra de la „Cotul Ciorii”, dar pârlogirea terenului și vegetația abundentă nu au permis decât recoltarea artefactelor din cele două sondaje de control al texturii solului. Pentru întocmirea prezentului studiu, au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice atipice (6); fragmente chirpic (5).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

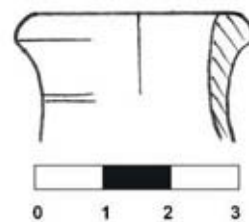
a. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 40_1 a

Foto Moșnița Veche 40_1 b

Desen Moșnița Veche 40_1

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui ulcior.

Tip buză: cu capăt rotunjit îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: 3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: prezintă o urmă de pictură albicioasă pe profilatura superioară.

Date: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

22.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Remus Dincă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma investigațiilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Remus Dincă în data de 22.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu Babei” / „Livezi V” / „Cotu Ciorii”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 2,6 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4,3 km NNE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,9 KM SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 50 m N de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe o terasă bine profilată, în interiorul unui meandru fosil ce formează limita de E a Pădurii Bistra în punctul numit „Cotul Babei”. Terasa dispune de o poziție favorabilă, ferită de inundațiile Pârâului Bistra, dar este afectată, pe latura de E, de construirea unui canal de hidroameliorații modern. Cercetările arheologice de teren au constatat că obiectivul prezintă o extensie scăzută, fapt dedus și din urmărirea texturii și pigmentației solului, care este brun-negricios doar în zona de SE a „Cotului Babei”, restul arealului fiind reprezentat de un sol gălbui-nisipos.

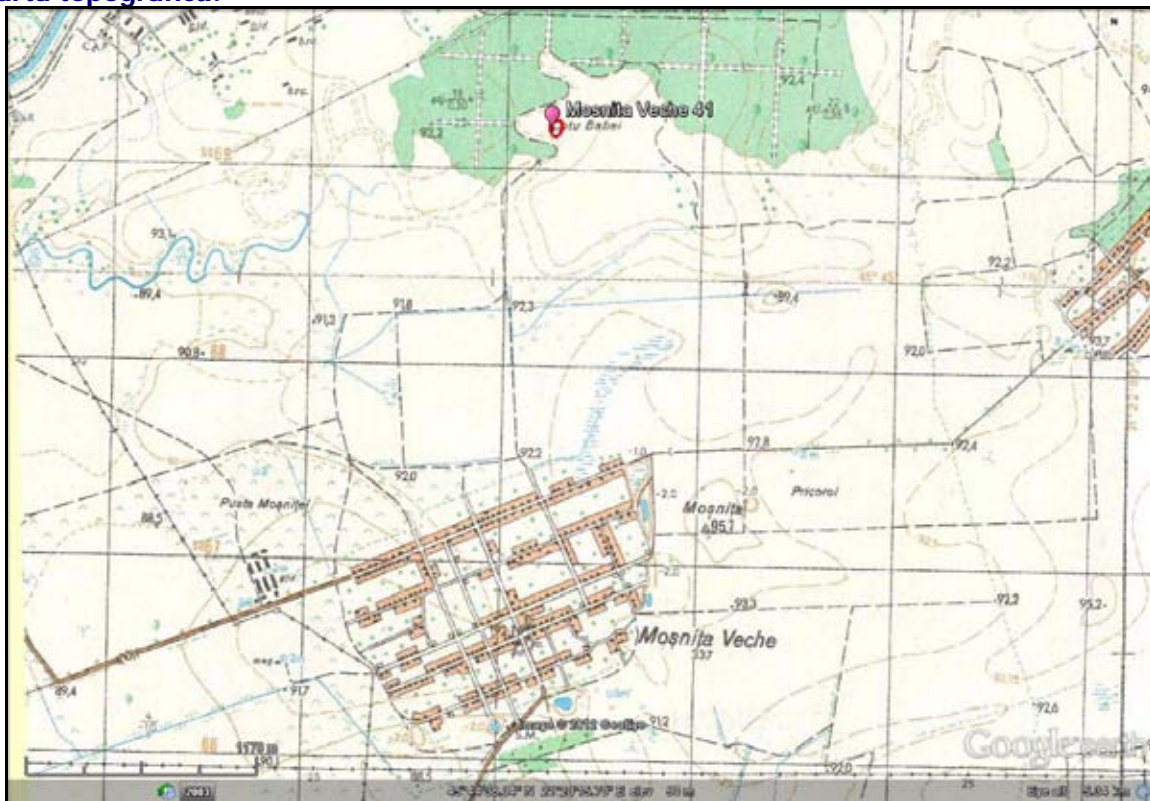
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

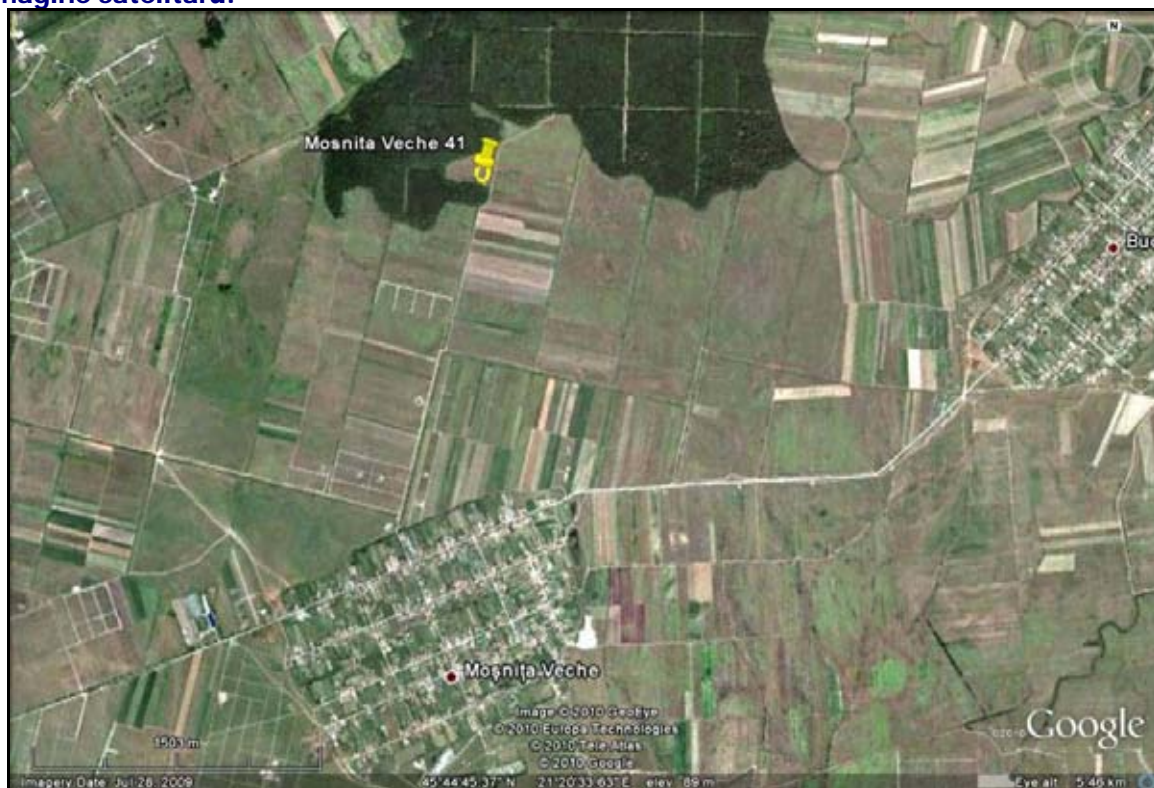
g. coordonate GPS: 45 45 17 N 21 20 01 E, 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214982; 479327.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

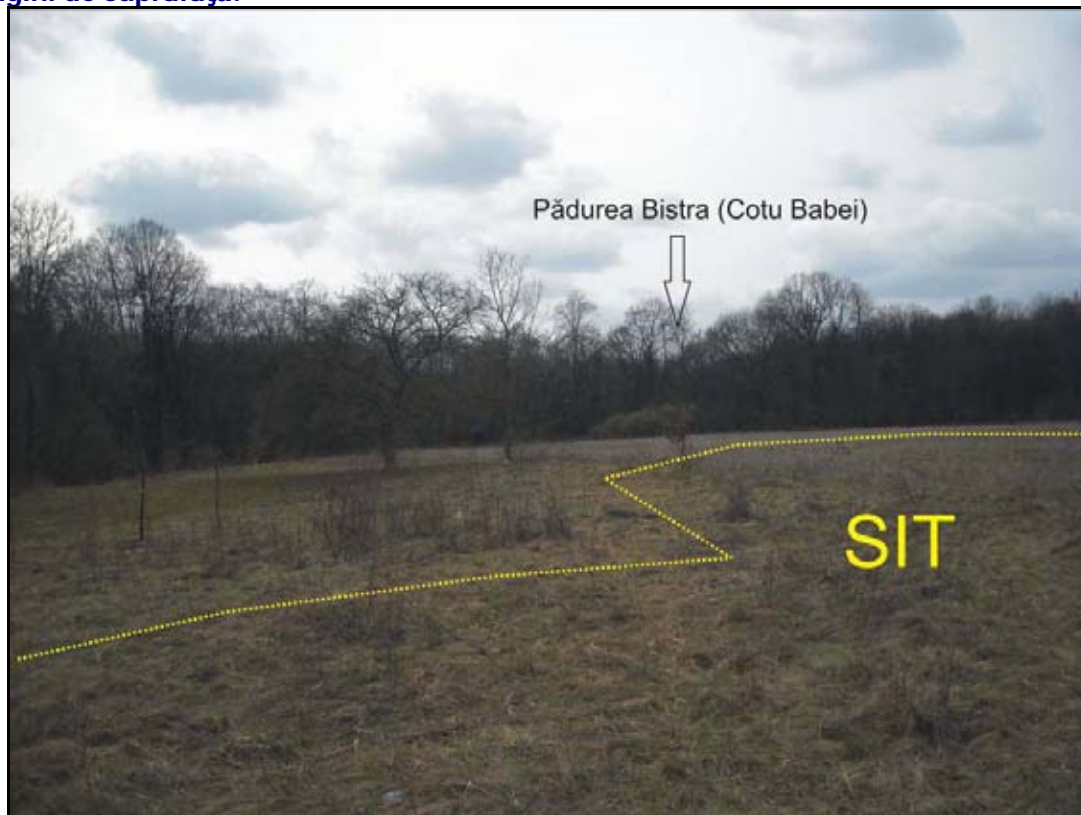

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 41 vedere spre VNV, spre Pădurea Bistra, zona „Cotu Babei”

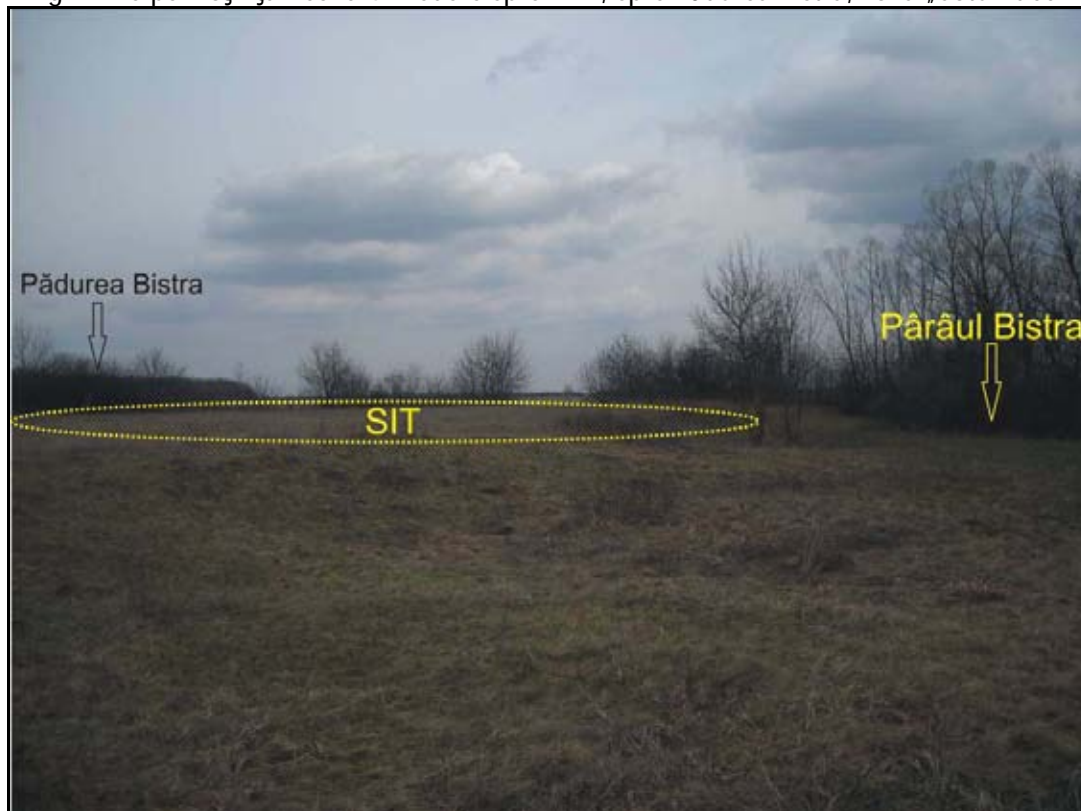

Fig. 2. Moșnița Veche 41 văzut dinspre VNV

III. Date istorice despre sit:**a. tip sit:** așezare deschisă.**b. datare:** epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).**c. material arheologic:** cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice materiale arheologice, situația fiind generată de pârlogirea terenului, care generează vizibilitate redusă la sol. De asemenea, suprafața mică pe care se regăsesc artefactele arheologice, sugerează că am putea avea de-a face cu un grup de gospodării izolate. Pentru întocmirea prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (3); fragmente ceramice atipice (1); fragmente chirpic (4).**IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:****a. artefacte databile în epoca medieval dezvoltată:**

Foto Moșnița Veche 41_1 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 10 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata.**Slip:** prezintă slip păstrat pe interior.**Ardere:** ardere reducătoare.**Degresant:** nisip cu granulație fină.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. XIV-XVI.**Atribuire culturală:** ev mediu dezvoltat.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 41_1 B

Desen Moșnița Veche 41_1

Foto Moșnița Veche 41_2 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** prezintă talpă.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 15,5 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata.**Ardere:** ardere oxidantă (?).**Degresant:** nisip cu granulație fină.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. XIV-XVI.**Atribuire culturală:** ev mediu dezvoltat.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

Foto Moșnița Veche 41_2 B

Desen Moșnița Veche 41_2

provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 41_3 a

Foto Moșnița Veche 41_3 b

Desen Moșnița Veche 41_3

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița¹, Timișoara – „Piața 700”², etc.

V. Data periegheză:

22.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Remus Dincă, Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

-

¹ F. Drașovean, *op. cit.*, pl. LXXXII/1, 4.

² Z. Kopeczny, *op. cit.*, fig. 68/2.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Rogoza

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma investigațiilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Remus Dincă în data de 22.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu Babei N” / „Cotu lu Chentula”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 2,8 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4,6 km NNE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic este amplasat într-un meandru proeminent din versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o terasă foarte bine profilată, dezvoltată într-un meandru proeminent al Pârâului Bistra, într-o poziție deosebit de favorabilă, ferită de inundații și cu sursă permanentă de apă în apropiere. Dată fiind morfologia meandrului respectiv, acesta se putea preta lesne la o fortificare de tip promontoriu barat, dar exact acel sector al obiectivului este afectat de construirea unui canal de desecare modern, încât ipoteza nu mai poate fi verificată doar prin aceste investigații preliminare de teren. Pigmentația solului este brun-cenușie, denotând existența unui important strat de cultură arheologică, dar pârlogirea terenului nu oferă decât o slabă vizibilitate la sol. Cantități importante de material arheologic sunt scoase la lumină de rămăsurile mistreților.

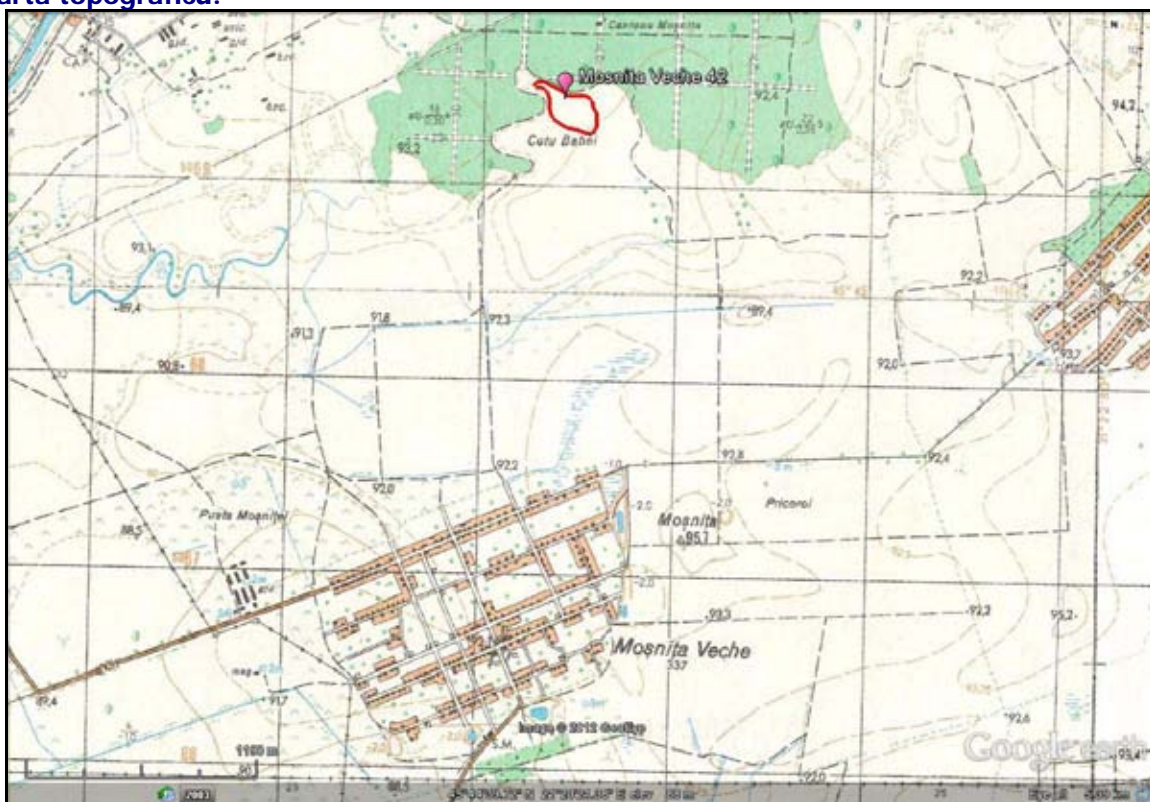
e. stare actuală: teren pârlogit și lizieră de pădure.

f. suprafață sit: cca. 3 ha.

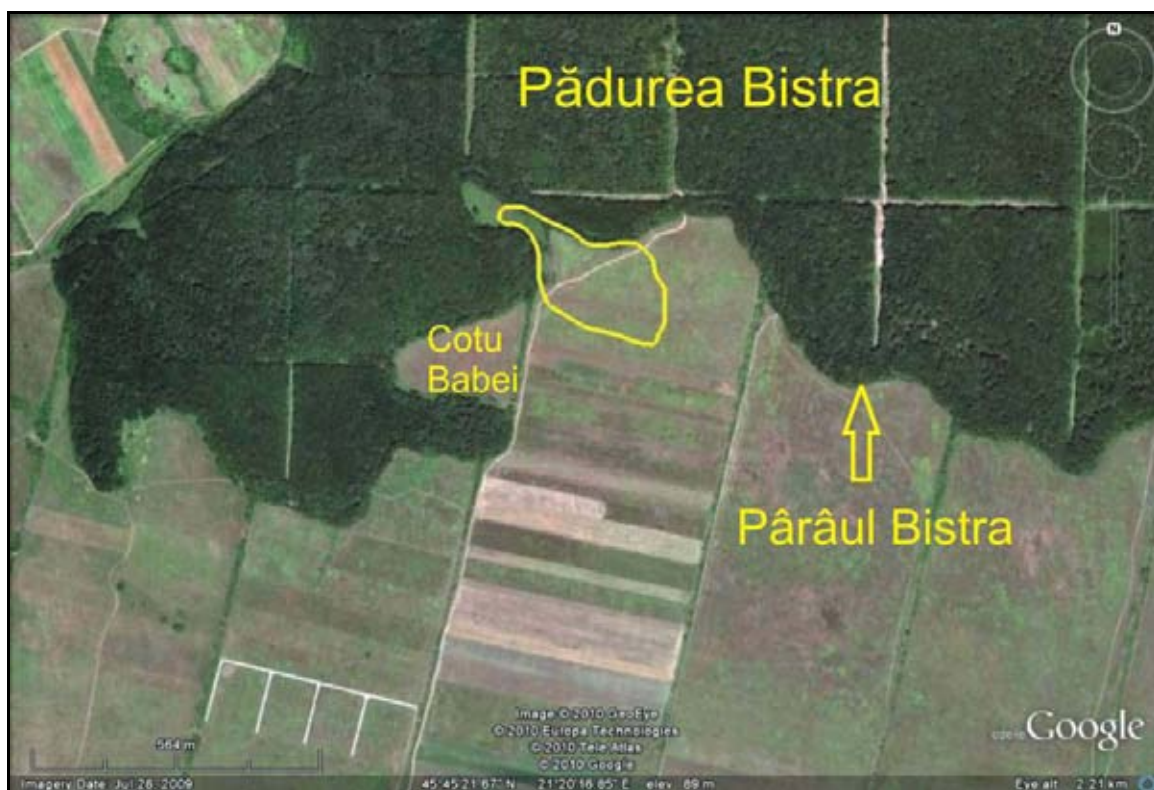
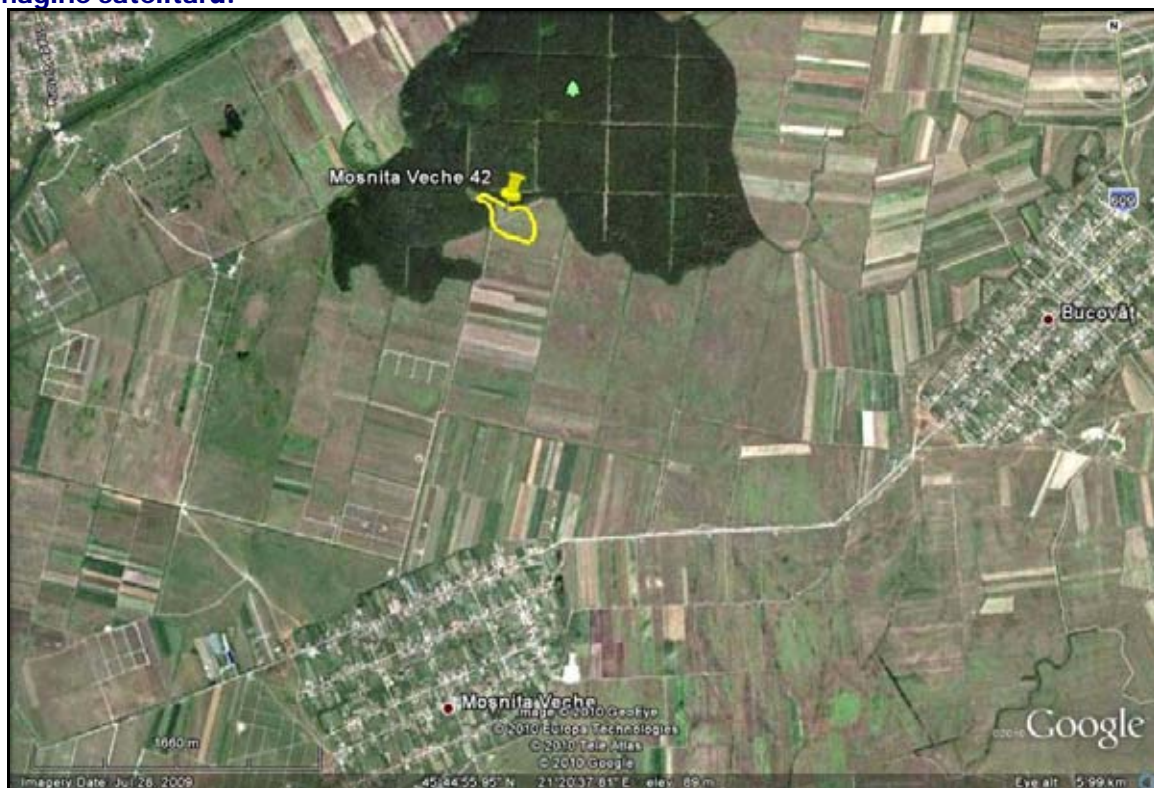
g. coordonate GPS: 45 45 28 N 21 20 16 E, 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215322; 479652.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

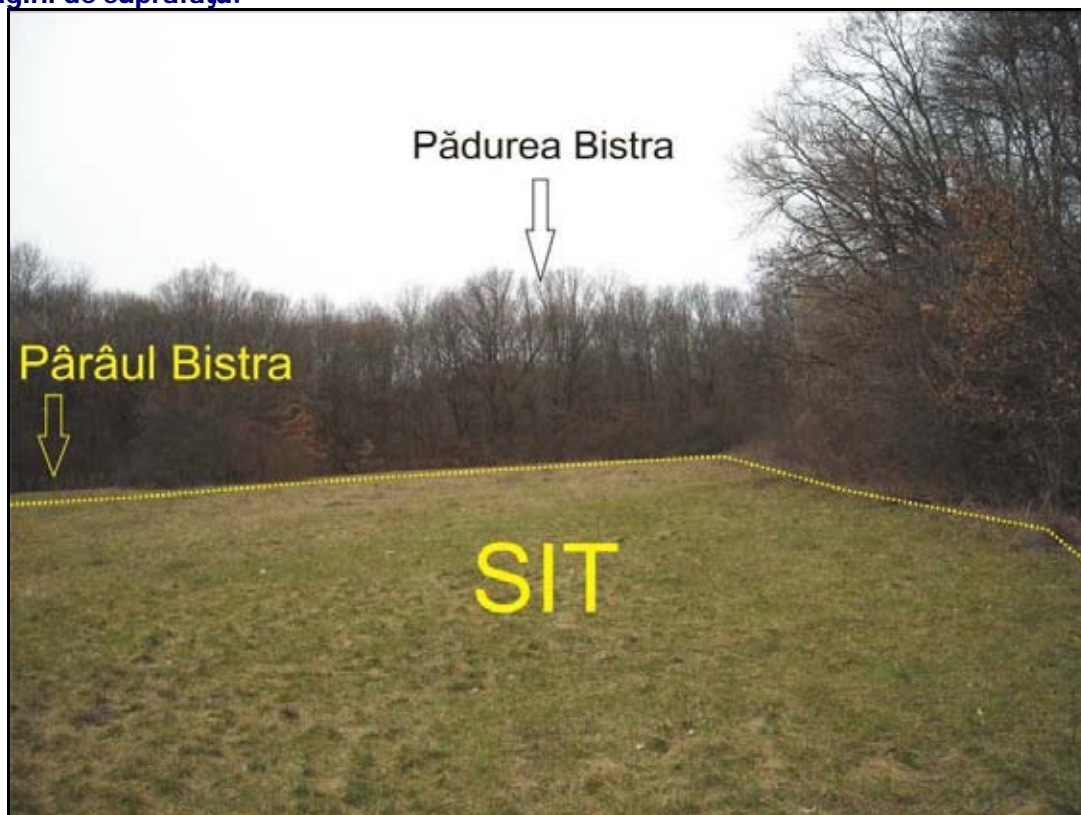

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 42 vedere spre V, spre golful pădurii de la „Cotul Babei”

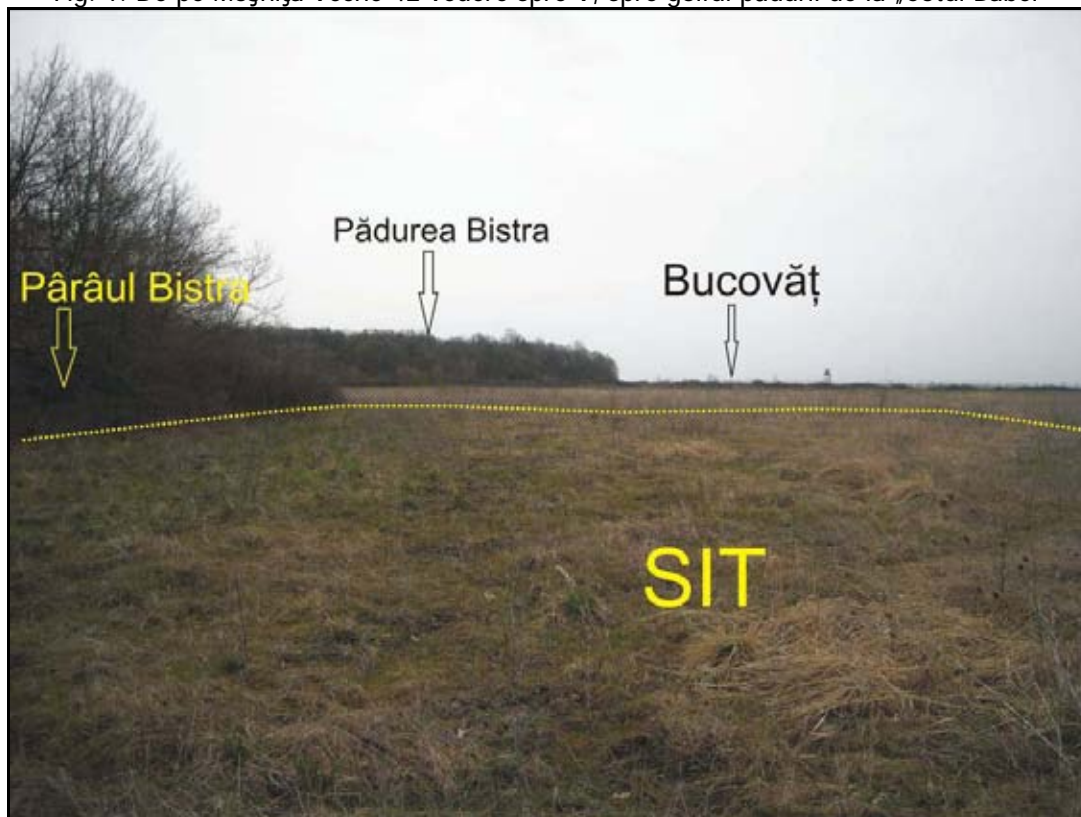

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 42 vedere spre ENE, spre extremitatea de SE a Pădurii Bistra

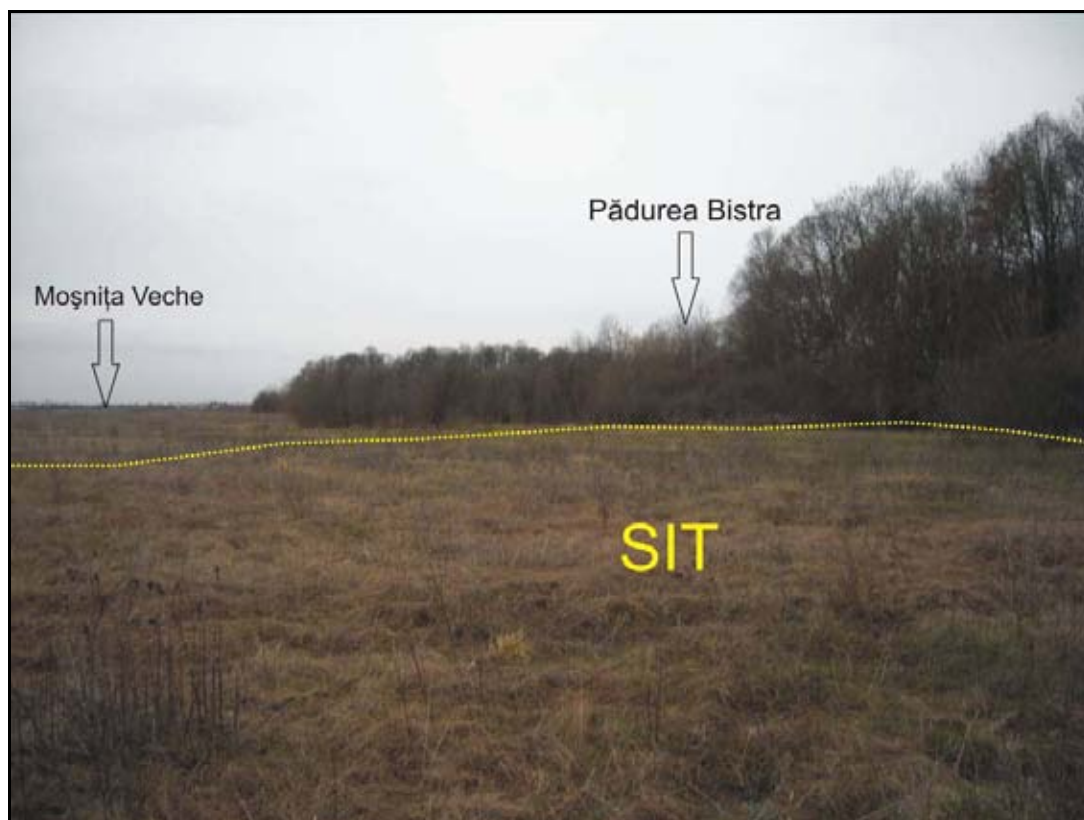

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 42 vedere spre S, spre localitatea Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: datare neprecizabilă; preistorie nedefinibil; neolitic; Hallstatt (cultura Basarabi și/sau Gornea Kalakača); epoca regatului dac (sec. I î. Hr. – I d. Hr.); epoca migrațiilor (?); epoca medieval timpurie (sec. X-XIII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor cantități importante de material arheologic, chiar și în condițiile în care pârlogirea terenului oferă o vizibilitate scăzută la sol. Pe baza datelor acumulate, Moșnița Veche 42 reprezintă unul din cele mai importante obiective arheologice multistratificate din hotarul localității, alături de cele din zona „Sălaș”, respectiv „Satu Bătrân”.

Materialul arheologic salvat, deși destul de numeros, se prezintă într-o stare destul de fragmentară, fapt care în multe situații ridică probleme în ceea ce privește atribuirile culturale sau încadrările cronologice. În acest caz, lucrurile sunt complicate și mai mult de faptul că majoritatea fragmentelor aparține speciei ceramicii grosiere, cu mult nisip în pastă, specie pe care o regăsim în numeroase epoci istorice și preistorice.

Perioadei neolitice îi aparține un număr relativ redus de fragmente ceramice. Un singur fragment este ornamentat, prin șiruri de împunsături. Piese ce ar putea fi încadrate larg epocii hallstatiene sunt reprezentate de un număr de fragmente aparținând unor străchini cu buza invazată sau evazată, uneori torsadate, specifice acestei perioade, ornamentate în unele cazuri cu incizii sau caneluri. Buzele de vas crestate, ca și butonii de tip „creastă de cocoș”, ar putea să aparțină tot acestei perioade. Absența ceramicii fine face dificilă atribuirea culturală, piesele putând fi atribuite atât orizontului de tip Gornea – Kalakaca cât și culturii Basarabi.

Epocii regatului dac îi poate fi atribuit cu certitudine un picior de fructieră și probabil câteva fragmente ceramice grosiere, ornamentate cu brâu alveolar. Evul Mediu timpuriu este destul de bine reprezentat printr-un număr mai mare de fragmente ceramice, în general neornamentate. Nu excludem ca unele din aceste piese să aparțină însă unui orizont cronologic mai timpuriu, poate chiar perioadei migrațiilor. Evul Mediu Dezvoltat este foarte slab reprezentat, doar de câteva sporadice fragmente atipice.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (39); fragmente ceramice tipice nedesenate (7); fragmente ceramice atipice (110); fragmente cărămidă medievală (2); fragmente tuf vulcanic (1); fragmente zgură de fier (1); fragmente cute de gresie (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în preistorie, neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 42_32 a

Foto Moșnița Veche 42_32 b

Desen Moșnița Veche 42_32

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare brună.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu buton ovoidal, alungit, parțial corodat.

Datare: preistoric, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

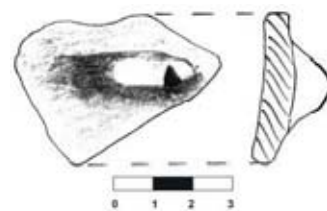
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_34 a

Foto Moșnița Veche 42_34 b

Desen Moșnița Veche 42_34

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,4 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe ambele părți.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mică, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat prin buton ovoidal masiv.

Datare: preistoric, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

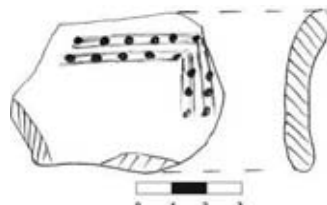
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_37 a

Foto Moșnița Veche 42_37 b

Desen Moșnița Veche 42_37

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație mare și fragmente de șamotă.

Ornamente: șiruri paralele de împunsături, dispuse perpendicular unul față de celălalt.

Datare: preistorie nedefinită.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: verificările din literatura de specialitate nu ne-au permis, până în acest moment, identificarea unor analogii, aspect care rămâne un deziderat de viitor.

b. artefacte databile în neolitic:

Foto Moșnița Veche 42_6 a

Foto Moșnița Veche 42_6 b

Desen Moșnița Veche 42_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14,2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip, pietricele, sporadice fragmente de șamotă și pleavă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil neolitic (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

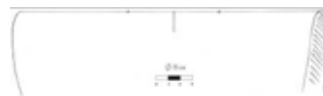
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_23 a

Foto Moșnița Veche 42_23 b

Desen Moșnița Veche 42_23

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 35 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie pe ambele părți, puternic corodat pe exterior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă și de concrețiuni feruginoase, materie organică și urme de pleavă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

c. artefacte databile în prima epocă a fierului:

Foto Moșnița Veche 42_10 a

Foto Moșnița Veche 42_10 b

Desen Moșnița Veche 42_10

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în torsadă.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 26 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: cultura Basarabi (faza timpurie) sau Gornea – Kalakača.

Analogii: străchini cu buza de acest tip sunt foarte frecvente în faza timpurie a culturii Basarabi (vezi de ex. la Piatra Ilișovii¹, Berzasca – „Ogașul Odului”², Lugoj³, Românești – „Peștera cu apă”⁴, etc.), ele întâlnindu-se și în mediul Gornea – Kalakača (de ex. la Satchinez⁵, etc.).

Foto Moșnița Veche 42_12 a

Foto Moșnița Veche 42_12 b

Desen Moșnița Veche 42_12

Tip: fragment vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare.

Ornamente: prezintă șir de linii oblice incizate pe partea exterioară a buzei.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: cultura Basarabi.

Analogii: buze de vas cu o morfologie similară, ornamentate sau neornamentate sunt frecvent întâlnite în mediul Basarabi (vezi de ex. la Berzasca – „Ogașul Odului”⁶, Gornea – „Tărmuri Pod Păzăriște”⁷, Unip – „Dealul Cetățuica”⁸, etc.).

¹ M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl.LXXXIV/20.

² *Ibidem*, pl. LXXVI/3.

³ *Ibidem*, pl. LXVII/2.

⁴ *Ibidem*, pl. LXVI/8, 9.

⁵ *Ibidem*, pl. XLVII/2.

⁶ *Ibidem*, pl. LXXII/1.

⁷ *Ibidem*, pl. LXIV/2.

⁸ Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la L. Bolcu, *Șantierul arheologic Unip "Dealul Cetățuica". Rezultatele preliminare ale campaniilor 2007-2010*, teză de disertație, Universitatea de Vest Timișoara, 2011, (mss).

Foto Moșnița Veche 42_13 a

Foto Moșnița Veche 42_13 b

Desen Moșnița Veche 42_13

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi sau Gornea – Kalakača. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu mai este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 42_14 a

Foto Moșnița Veche 42_14 b

Desen Moșnița Veche 42_14

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: șamotă cu sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: ornamentat prin incizii oblice aplicate pe buză.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: cultura Basarabi sau Gornea – Kalakača (?).

Analogii: buze cu o morfologie de acest tip, ornamentate în acest mod, se întâlnesc foarte frecvent atât în mediul Gornea – Kalakača (de ex. la Satchinez⁹) dar și în mediul Basarabi (Gornea – „Țărmuri Pod Păzăriște”¹⁰, Gornea – „Căunița de sus”¹¹, etc.)

Foto Moșnița Veche 42_15 a

Foto Moșnița Veche 42_15 b

Desen Moșnița Veche 42_15

⁹ Gumă M., *op.cit.*, pl. pl. XLIV/4.

¹⁰ *Ibidem*, pl.LXIV/15.

¹¹ *Ibidem*, pl.LIII/10.

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie cu nuanțe brun-cărmizii, corodat aproape total pe interior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi sau Gornea – Kalakača. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

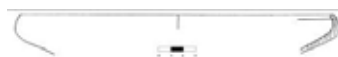
Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 42_17 a

Foto Moșnița Veche 42_17 b

Desen Moșnița Veche 42_17

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 24, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip de culoare brun-negricioasă pe ambele părți.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi sau Gornea – Kalakača. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 42_18 a

Foto Moșnița Veche 42_18 b

Desen Moșnița Veche 42_18

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 29 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 42_19 a

Foto Moșnița Veche 42_19 b

Desen Moșnița Veche 42_19

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 27, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat prin bandă compusă din două linii incizate cu un instrument ascuțit și ornament compus din linii în val.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: faza timpurie a culturii Basarabi/faza târzie Gornea – Kalakača (?).

Analogii: străchini ornamentate identic se întâlnesc în cadrul ceramicii din nivelul inferior al sitului de la Gornea – „Căunița de Sus”¹².

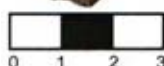

Foto Moșnița Veche 42_21 a

Foto Moșnița Veche 42_21 b

Desen Moșnița Veche 42_21

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

Tip buză: buză cu capăt teșit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi sau Gornea – Kalakača. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuie certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

¹² *Ibidem*, pl. pl.LI/1.

Foto Moșnița Veche 42_22 a

Foto Moșnița Veche 42_22 b

Desen Moșnița Veche 42_22

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unei străchini.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi sau Gornea – Kalakača. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 42_28 a

Foto Moșnița Veche 42_28 b

Desen Moșnița Veche 42_28

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: diametrul mediu: cca. 0, 6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu, cu fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu linii paralele incizate.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale. Poate aparține culturii Basarabi.

Analogii: ornamente de acest tip se întâlnesc frecvent în cadrul ceramicii culturii Basarabi, existând numeroase analogii în acest sens (vezi de ex. la Gornea – „Țărmuri Pod Păzăriște”¹³, Gornea – „Căunița de Sus”¹⁴, etc.).

¹³ *Ibidem*, pl. LXII/18,21,26.

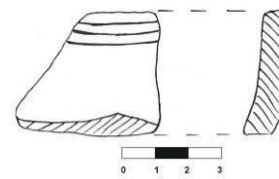
¹⁴ *Ibidem*, pl. LII/7.

Foto Moșnița Veche 42_29 a

Foto Moșnița Veche 42_29 b

Desen Moșnița Veche 42_29

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere neuniformă.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu bandă de linii paralele incizate cu un instrument ascuțit.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale. Poate aparține culturii Basarabi.

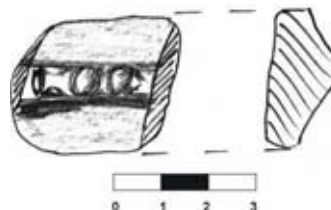
Analogii: vezi *supra*, la fragmentul Moșnița Veche 42_28.

Foto Moșnița Veche 42_31 a

Foto Moșnița Veche 42_31 b

Desen Moșnița Veche 42_31

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie, cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână, prezintă slip cărămiziu pe interior, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu brâu alveolar.

Datare: probabil Hallstatt.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: ornamentele de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor indicii care să permită reconstituirea formei vasului, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 42_35 a

Foto Moșnița Veche 42_35 b

Desen Moșnița Veche 42_35

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână, slip de culoare cărămizie de ambele părți.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: buton de tip „creastă de cocoș”:

Datare: probabil Hallstatt.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: ornamentele de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstattiene. În lipsa unor indicii care să permită reconstituirea formei vasului, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

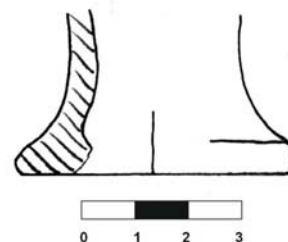
d. artefacte databile în epoca regatului dac (sec. I î. Hr. – I d. Hr.):

Foto Moșnița Veche 42_11 a

Foto Moșnița Veche 42_11 b

Desen Moșnița Veche 42_11

Tip: fragment de vas, picior de fructieră.

Dimensiuni: diametrul piciorului: cca. 5, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cenușie cu nuanțe negricioase.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

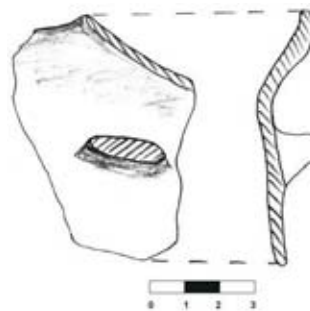
Analogii: picioare de fructieră similare apar frecvent în cadrul ceramicii epocii regatului dac (vezi de ex. la Pecica – „Șanțul Mare”¹⁵, etc.).

Foto Moșnița Veche 42_33 a

Foto Moșnița Veche 42_33 b

Desen Moșnița Veche 42_33

Tip: fragment de vas, perete, prezintă rest de toartă, a aparținut probabil unei căni.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,4 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mică, fragmente de șamotă, concrețiuni feruginoase și sporadice urme de pleavă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: dată fiind starea fragmentară, încadrarea tipologică precisă nu poate fi făcută.

¹⁵ I. H. Crișan, *Ziridava*, Arad, 1978, pl.30, pl.22/1, etc.

Foto Moșnița Veche 42_36 a

Foto Moșnița Veche 42_36 b

Desen Moșnița Veche 42_36

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare.

Ornamente: brâu alveolar realizat neîngrijit.

Datare: sec. I î.Hr.-sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

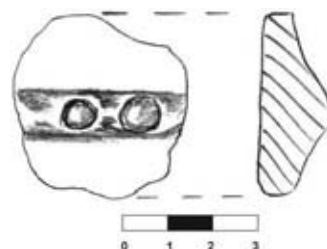
Analogii: brăurile alveolare apar foarte frecvent în cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, în toate așezările cunoscute, motiv pentru care considerăm că nu este necesar să mai facem trimiteri detaliate.

Foto Moșnița Veche 42_38 a

Foto Moșnița Veche 42_38 b

Desen Moșnița Veche 42_38

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu brâu alveolar.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

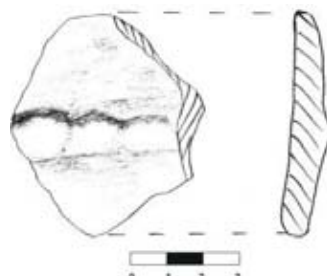
Analogii: brăurile alveolare apar foarte frecvent în cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, în toate așezările cunoscute, motiv pentru care considerăm că nu este necesar să mai facem trimiteri detaliate.

Foto Moșnița Veche 42_39 a

Foto Moșnița Veche 42_39 b

Desen Moșnița Veche 42_39

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu brâu alveolar, realizat neîngrijit.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: brăurile alveolare apar foarte frecvent în cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, în toate așezările cunoscute, motiv pentru care considerăm că nu este necesar să mai facem trimiteri detaliate.

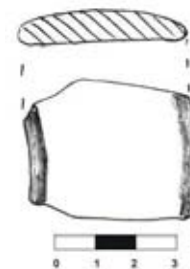
e. artefacte databile în epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 42_27 a

Foto Moșnița Veche 42_27 b

Desen Moșnița Veche 42_27

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

h. artefacte neîncadrabile cronologic și cultural:

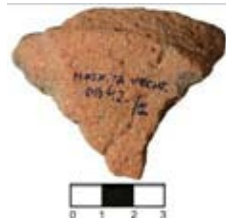
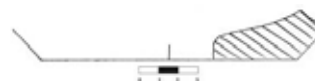

Foto Moșnița Veche 42_1 a

Foto Moșnița Veche 42_1 B

Desen Moșnița Veche 42_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_2 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_2 b

Desen Moșnița Veche 42_2

Foto Moșnița Veche 42_3 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă urme de slip de culoare cărămizie pe interior, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_3 b

Desen Moșnița Veche 42_3

Foto Moșnița Veche 42_4 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și fragmente de șamotă.

Foto Moșnița Veche 42_4 b

Desen Moșnița Veche 42_4

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

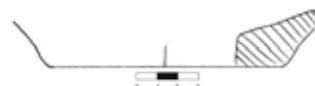
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_5 a

Foto Moșnița Veche 42_5 b

Desen Moșnița Veche 42_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

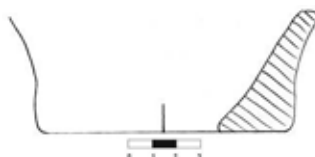
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_7 a

Foto Moșnița Veche 42_7 b

Desen Moșnița Veche 42_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele, sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

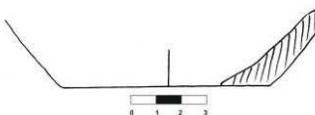
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_8 a

Foto Moșnița Veche 42_8 b

Desen Moșnița Veche 42_8

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_9 a

Foto Moșnița Veche 42_9 b

Des

en Moșnița Veche 42_9

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 16, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_16 a

Foto Moșnița Veche 42_16 b

Desen Moșnița Veche 42_16

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 7, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie, cu nuanțe brune, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

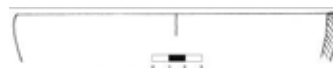
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_20 a

Foto Moșnița Veche 42_20 b

Desen Moșnița Veche 42_20

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18, 8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_25 a

Foto Moșnița Veche 42_25 b

Desen Moșnița Veche 42_25

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil alungit.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

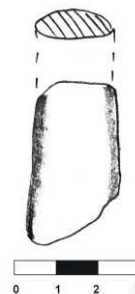
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_26 a

Foto Moșnița Veche 42_26 b

Desen Moșnița Veche 42_26

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 42_40 a

Foto Moșnița Veche 42_40 b

Desen Moșnița Veche 42_40

Funcționalitate: cutie.

Material: gresie.

Dimensiuni: lungimea maximă: cca. 5,5 cm; lățime maximă: cca. 4 cm; grosime maximă: cca. 1 cm.

Grad de uzura: parțial uzată.

Datare: imposibil de precizat.

Atribuire culturală: atribuire dedusă doar din asocierea cu materialul arheologic, tipologia acestora fiind constantă din preistorie și până în prezent.

Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

V. Data periegează:

22.03.2010; 25.03.2010.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stavilă, Remus Dincă, Floca Cristian, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în data de 21.10.2006 de către echipa formată din Liviu Măruia, Adrian Cîntar, Leonard Dorogostaiski, Oana Borlea, Cristina Băltărețu, în contextul investigațiilor de teren non-sistematice pentru identificarea „Satului Bătrân”, obiectiv înscris în LMI Timiș. Secțiunea Arheologie. Demararea activităților de investigare arheologică de teren sistematică a hotarului localității Moșnița Veche a determinat ca în 25.03.2010 echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă să întreprindă o nouă verificare a obiectivului.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu Babei SE” / „Livezi”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 2,4 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,2 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 150 m ESE de versantul stâng al Pârâului Bistra, în dreptul marelui meandru al acestuia de la „Cotu Babei”.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe un teren plan, reprezentat de fapt de o mare terasă dezvoltată în versantul stâng al Pârâului Bistra. Actualmente nu prezintă elemente morfo-geografice evidente în arealul limtrof, peisajul fiind modificat substanțial de lucrările de hidroameliorații și îmbunătățiri funciare din perioada modernă (sec. XVIII-XX). Pigmentația solului este brun-maronie, sugerând o locuire antropică sporadică.

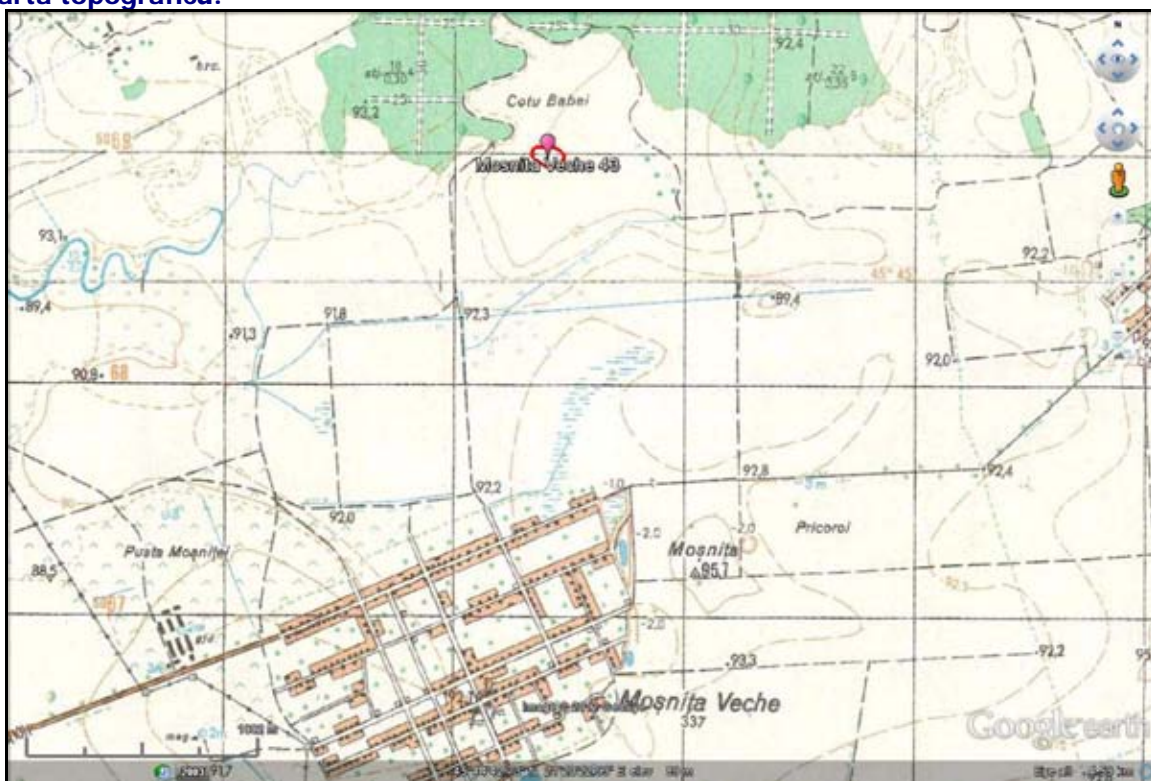
e. stare actuală: teren arabil și pârlăgă.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

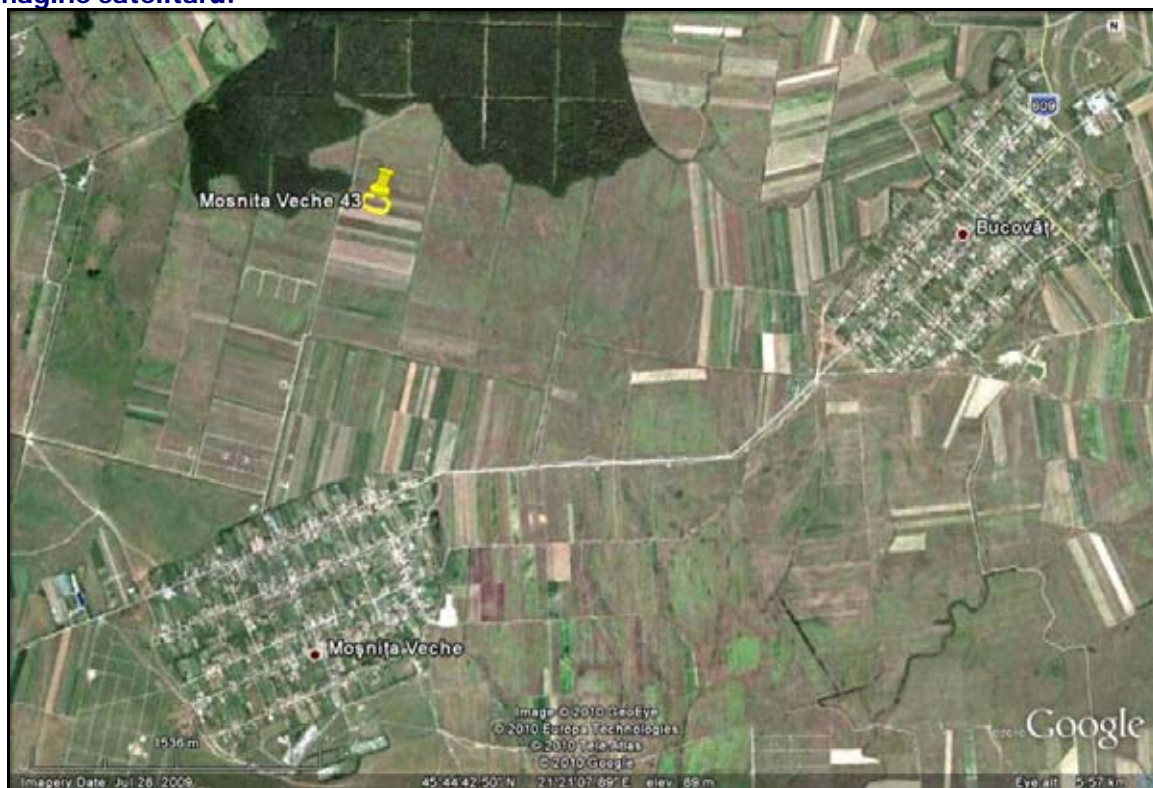
g. coordonate GPS: 45 45 15 N 21 20 15 E, 94 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215282; 479252.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

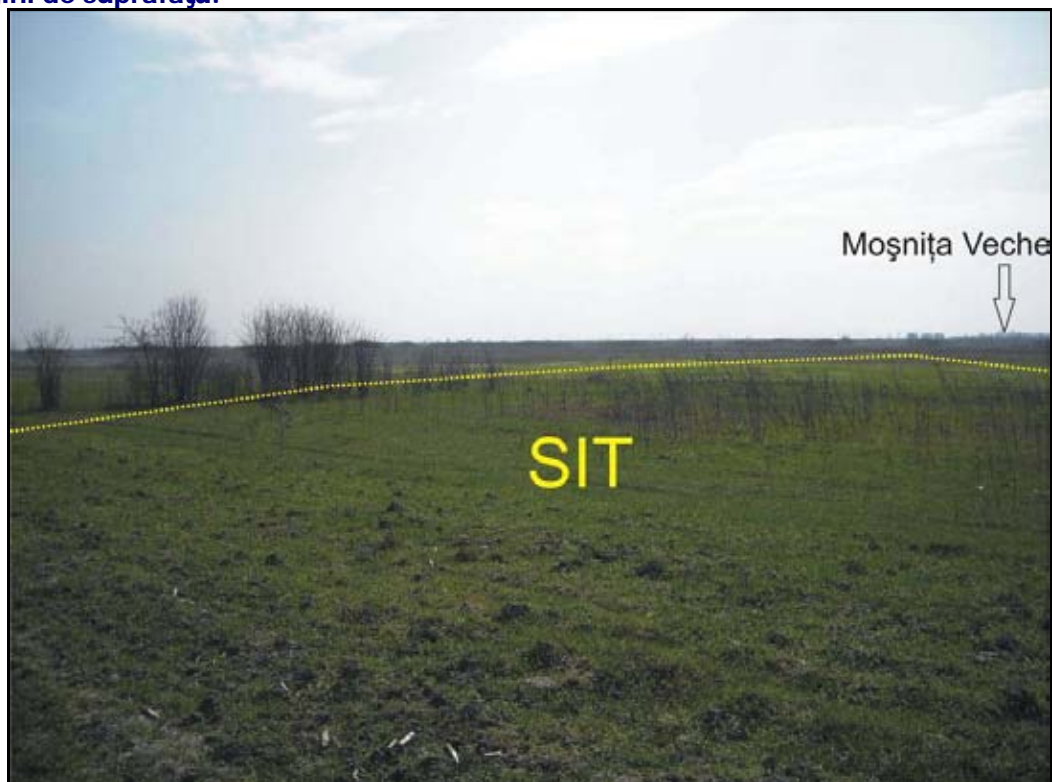

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 43 vedere spre SE, spre colțul de NE al localității Moșnița Veche

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 43 vedere spre VSV, spre extremitatea sudică a Pădurii Bistra

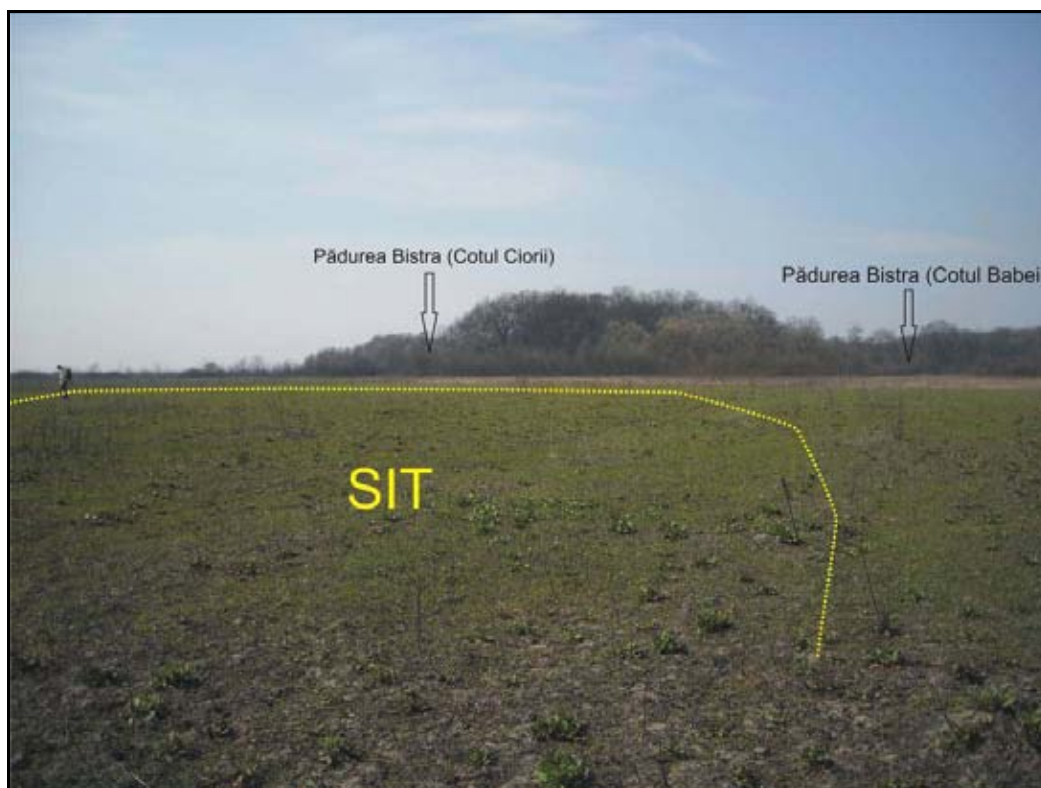

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 43 vedere spre V, spre Pădurea Bistra (zona „Cotu Babei” și „Cotu Ciorii”)

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: datare neprecizabilă; preistorie nedefinibil; Hallstatt; posibil epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr); epoca medieval timpurie (sec. X-XIII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: în cursul celor două vizite pe acest obiectiv (în 2006 și 2010) s-a constatat existența unui bogat material arheologic, databil din Hallstatt și până în sec. XVIII, dar răspândit pe un areal relativ restrâns, de cca. 1 ha. Situația poate fi generată și de căpăcuirea complexelor arheologice cu un strat substanțial de aluviuni.

Fragmentele ceramice salvate sunt numeroase, dar aflate în marea lor majoritate într-o stare puternic fragmentară, fapt care îngreunează destul de mult atribuirile culturale. Unele fragmente ceramice sunt în mod cert preistorice, dar încadrarea lor nu a putut fi făcută. Mai numeroase sunt fragmentele de culoare negricioasă, cu mult nisip în pastă, ce pot fi atribuite, cu rezerve, perioadei Hallstattiene. Epocii regatului dac ar putea să îi aparțină câteva fragmente lucrate cu roata, de culoare cenușie, din pastă poroasă și câteva fragmente lucrate cu mâna, din rândul cărora remarcăm o buză aparținând unui vas borcan. Evul mediu timpuriu și evul mediu Dezvoltat sunt reprezentate de un număr relativ mare de fragmente, evul mediu târziu fiind reprezentat de o serie de fragmente pictate și smălțuite.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (21); fragmente ceramice tipice nedesenate (14); fragmente ceramice atipice (144); fragmente osteologice (2); fragmente chirpic (9); fragmente tuf vulcanic (17); fragmente râșniță tuf vulcanic (1); fragmente cărămidă medievală (2); fragmente zgură de fier (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

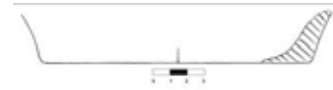
Pieseile ilustrate din cadrul acestui obiectiv au fost procesate în două contexte diferite (2006, în acest caz având indicativul Moșnița Veche 3, respectiv 2010, purtând indicativul Moșnița Veche 43), precizare necesară spre a nu se crea confuzii.

a. artefacte databile în prima epocă a fierului:

Foto Moșnița Veche 43_1 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul gurii: cca. 15, 6 cm.**Tehnică:** lucrat cu mână.**Ardere:** ardere reducătoare.**Degresant:** nisip cu granulație mare.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** probabil Hallstatt.**Atribuire culturală:** starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.**Analogii:** starea fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 43_1 b

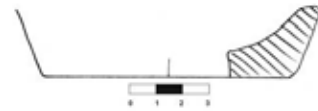
Desen Moșnița Veche 43_1

Foto Moșnița Veche 43_2 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 9,2 cm.**Tehnică:** lucrat cu mână.**Ardere:** ardere necontrolată.**Degresant:** nisip cu granulație mare.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** probabil Hallstatt.**Atribuire culturală:** starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.**Analogii:** starea fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 43_2 b

Desen Moșnița Veche 43_2

b. artefacte databile în epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.):

Foto Moșnița Veche 3_12 a

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas borcan.**Tip buză:** buză cu capăt teșit, ușor evazată.

Foto Moșnița Veche 3_12 b

Desen Moșnița Veche 3_12

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 9,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: vase borcan de acest tip sunt nelipsite din cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, ele fiind prezente, practic, în toate așezările (analogii în zonă la Pecica- „Șanțul Mare”¹, Divici², Unip – „Dealul Cetățuica”³, etc.).

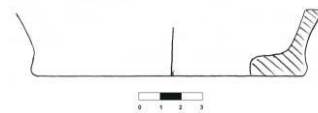
c. artefacte databile în epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 3_2 a

Foto Moșnița Veche 3_2 b

Desen Moșnița Veche 3_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe interior, ușor corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

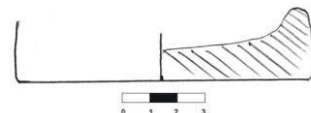
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_9 a

Foto Moșnița Veche 3_9 b

Desen Moșnița Veche 3_9

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă.

¹ I.H. Crișan, *Ziridava*, Arad, 1978, pl.6,7,8, etc.

² M. Gumă, S.A. Luca, C. Săcărin, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice efectuate în cetatea dacică de la Divici între anii 1985-1987*, în *Banatica*, 9, 1987, pl. IV, VI.

³ Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la L. Bolcu, *Șantierul arheologic Unip "Dealul Cetățuica". Rezultatele preliminare ale campaniilor 2007-2010*, teză de disertație, Universitatea de Vest Timișoara, (mss).

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

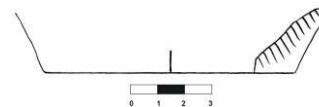
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_3 a

Foto Moșnița Veche 43_3 b

Desen Moșnița Veche 43_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadic șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

d. artefacte databile în epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 3_1 a

Foto Moșnița Veche 3_1 b

Desen Moșnița Veche 3_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare albicioasă pe ambele părți.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_6 a

Foto Moșnița Veche 3_6 b

Desen Moșnița Veche 3_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_7 a

Foto Moșnița Veche 3_7 b

Desen Moșnița Veche 3_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe interior urme de slip de culoare albicioasă, puternic corodat.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_15 a

Foto Moșnița Veche 3_15 b

Desen Moșnița Veche 3_15

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil alungit..

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_16 a

Foto Moșnița Veche 3_16 b

Desen Moșnița Veche 3_16

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas în profil alungit.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

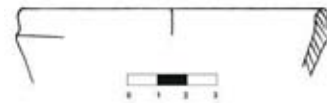
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_4 a

Foto Moșnița Veche 43_4 b

Desen Moșnița Veche 43_4

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare (?).

Degresant: nisip cu granulație mare.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medievală, vezi de ex. la Dumbrăvița⁴, Timișoara – „Piața 700”⁵, etc.

⁴ F. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

Foto Moșnița Veche 43_7 a

Foto Moșnița Veche 43_7 b

Desen Moșnița Veche 43_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare (?).

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: pictat cu bandă de culoare maronie.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 43_4.

Foto Moșnița Veche 43_11 a

Foto Moșnița Veche 43_11 b

Desen Moșnița Veche 43_11

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: secțiune ovoidală, șanțuită.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,7 m.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: prezintă urme de pictură, de culoare albicioasă.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_12 a

Foto Moșnița Veche 43_12 b

Desen Moșnița Veche 43_12

⁵ Z. Kopeczny, in Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: alungită, prezintă șanțuire.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_13 a

Foto Moșnița Veche 43_13 b

Desen Moșnița Veche 43_13

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: alungită, prezintă șanțuire.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 0,4 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

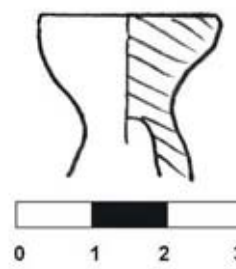
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_15 a

Foto Moșnița Veche 43_15 b

Desen Moșnița Veche 43_15

Tip: buton de capac.

Dimensiuni: diametrul părții superioare: cca. 2,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin pictură, în alb și brun.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

e. artefacte neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 3_3 a

Foto Moșnița Veche 3_3 b

Desen Moșnița Veche 3_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 10, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata (?).

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

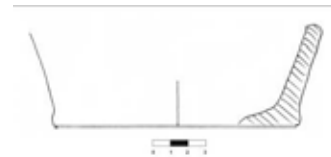
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_4 a

Foto Moșnița Veche 3_4 b

Desen Moșnița Veche 3_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: 10, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

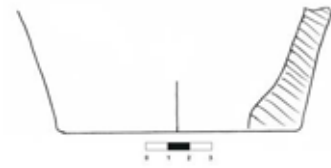
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_5 a

Foto Moșnița Veche 3_5 b

Desen Moșnița Veche 3_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: 8, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

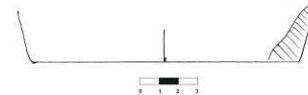
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_8 a

Foto Moșnița Veche 3_8 b

Desen Moșnița Veche 3_8

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 1 cm.

Tehnică: lucrat cu roata (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

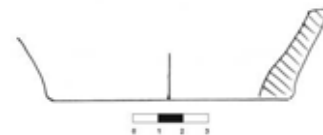
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_10 a

Foto Moșnița Veche 3_10 b

Desen Moșnița Veche 3_10

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_11 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

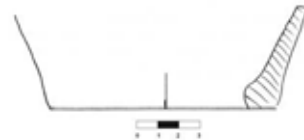
Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_11 b

Desen Moșnița Veche 3_11

Foto Moșnița Veche 3_13 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă slip de culoare brună pe ambele părți, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 3_13 b

Desen Moșnița Veche 3_13

Foto Moșnița Veche 3_14 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Foto Moșnița Veche 3_14 b

Desen Moșnița Veche 3_14

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

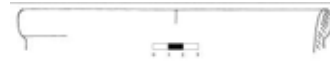
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_5 a

Foto Moșnița Veche 43_5 a

Desen Moșnița Veche 43_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna (?).

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

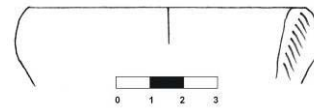
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_6 a

Foto Moșnița Veche 43_6 a

Desen Moșnița Veche 43_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză rotunjită, ușor îngroșată spre exterior..

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 8, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna (?).

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

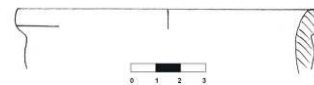
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_8 a

Foto Moșnița Veche 43_8 b

Desen Moșnița Veche 43_8

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită, îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

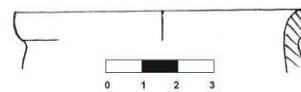
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_9 a

Foto Moșnița Veche 43_9 b

Desen Moșnița Veche 43_9

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 8, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_10 a

Foto Moșnița Veche 43_10 b

Desen Moșnița Veche 43_10

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit..

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 24 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat pe buză cu creștături.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 43_14 a

Foto Moșnița Veche 43_14 b

Desen Moșnița Veche 43_14

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 0, 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă urme de slip cafeniu.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegează:

21.10.2006; 25.03.2010.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Adrian Cîntar, Leonard Dorogostaiski, Oana Borlea, Cristina Băltărețu, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă, Cristian Floca.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma investigațiilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 25.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Livezi”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 2,5 km NNE de biserica orodoxă din Moșnița Veche, la 4,3 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,3 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 250 m SV de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă un întins platou, fără elemente morfo-geografice importante în arealul limitrof, dezvoltat în versantul stâng al Pârâului Bistra. Întreaga suprafață a terenului este mai înaltă decât terenurile joase din jur, fiind ferit astfel de eventualele inundații ale pârâului sus-amintit sau de creșterea nivelului pânzei freatice în perioadele cu precipitații bogate. Pe latura de E este afectat de construirea unui canal de hidroameliorații modern. Pigmentația solului este brun-negricioasă, denotând existența unui bogat strat de cultură arheologic, dar pârlogirea terenului oferă o slabă vizibilitate.

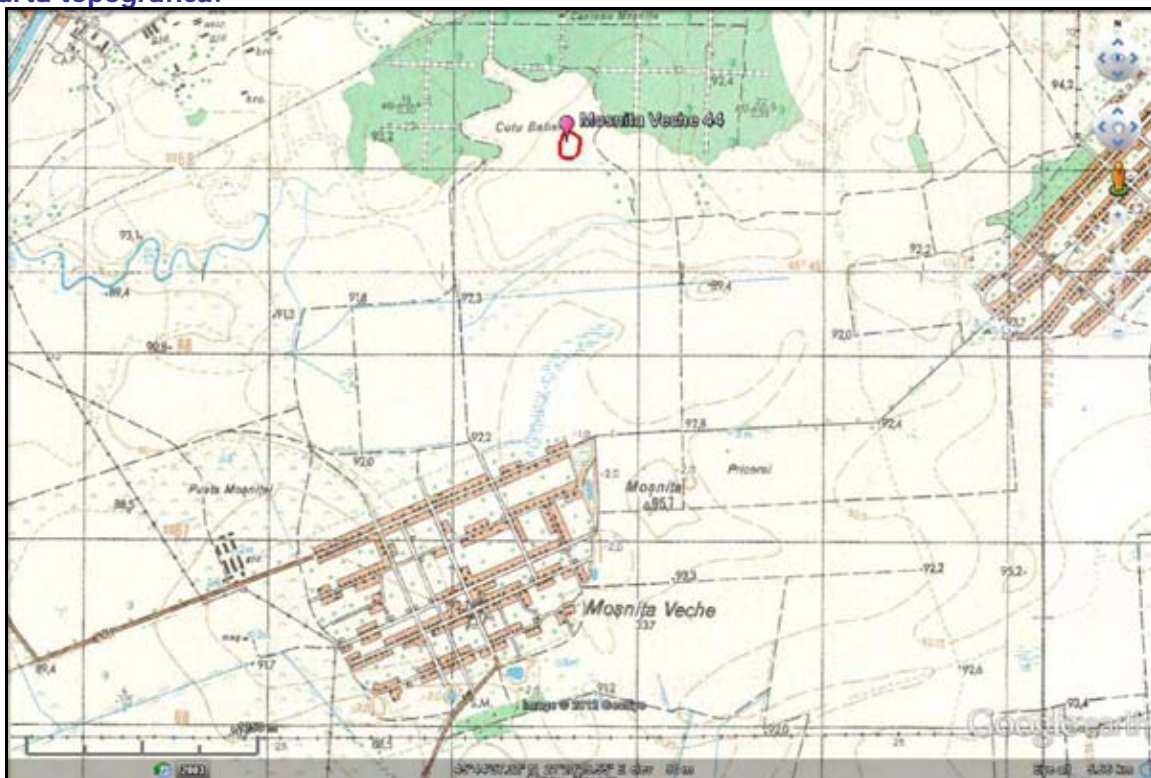
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

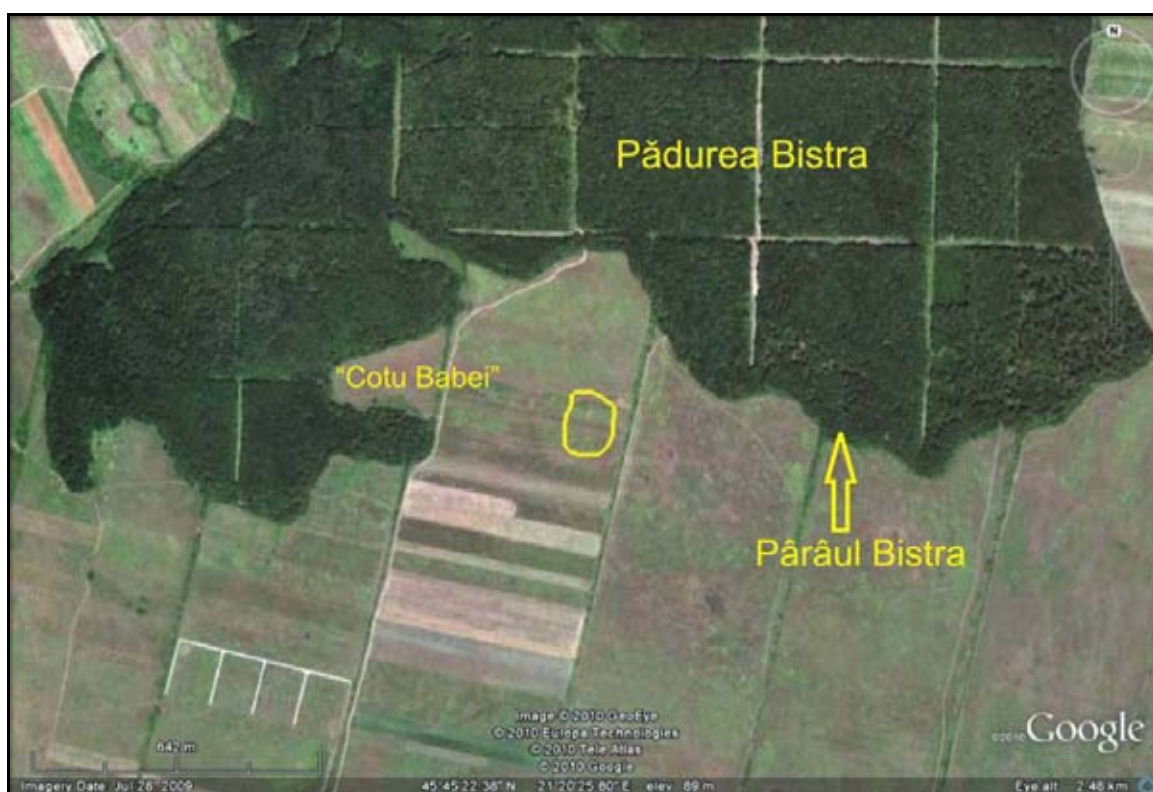
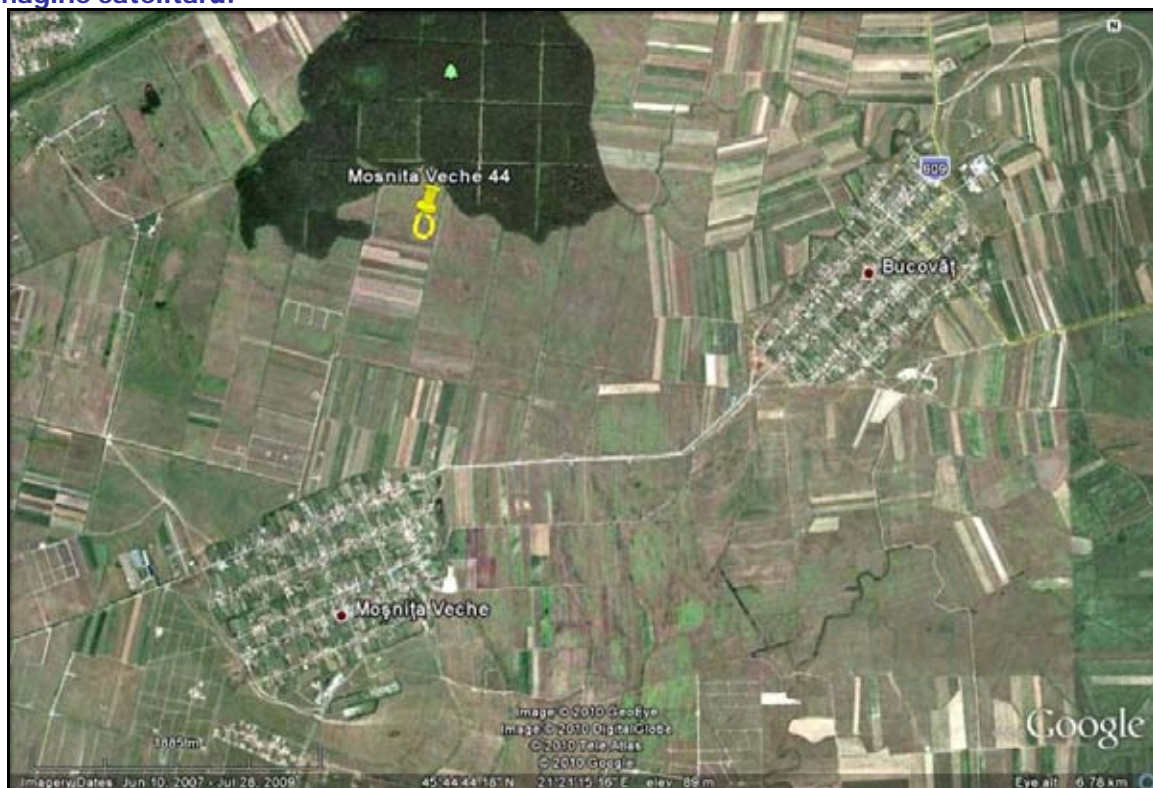
g. coordonate GPS: 45 45 21 N 21 20 25 E, 94 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215506; 479427.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

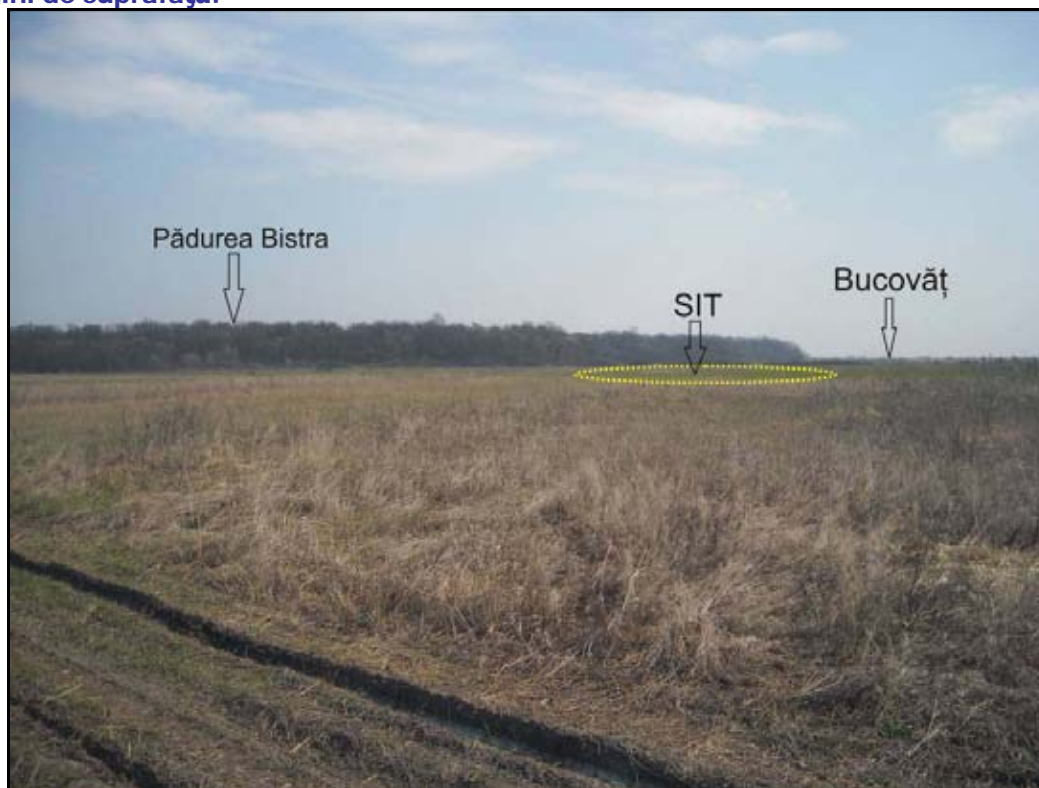

Fig. 1. Moșnița Veche 44 văzut dinspre SV

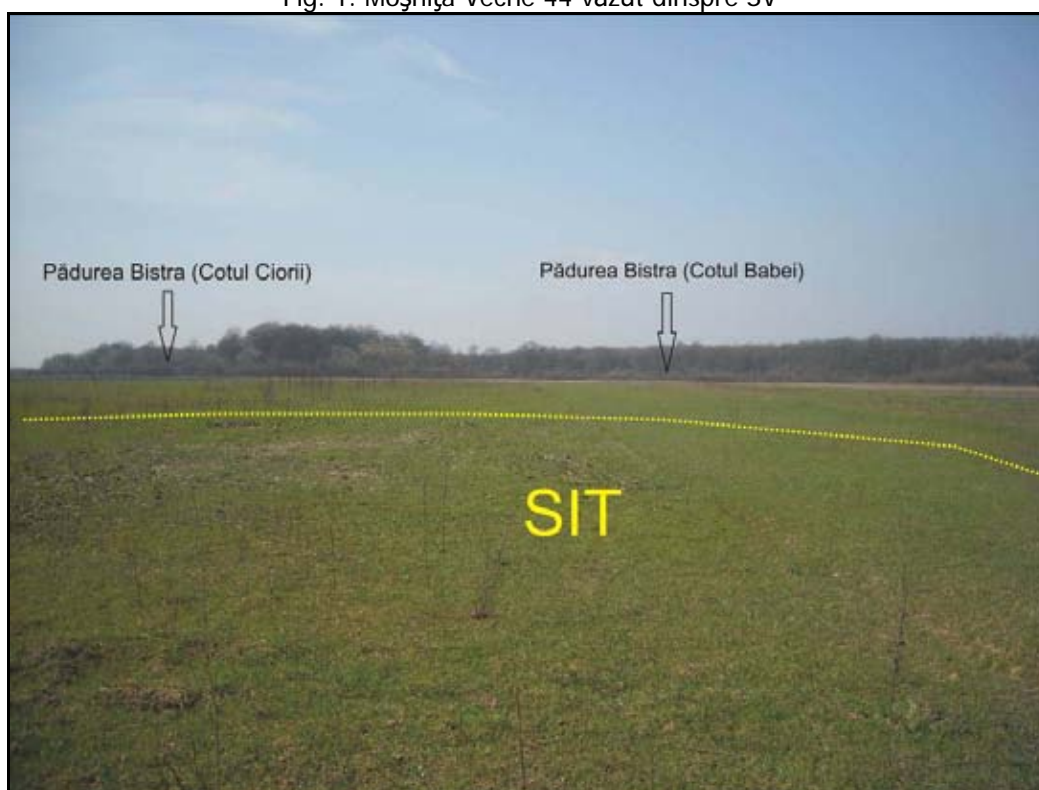

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 44 vedere spre V

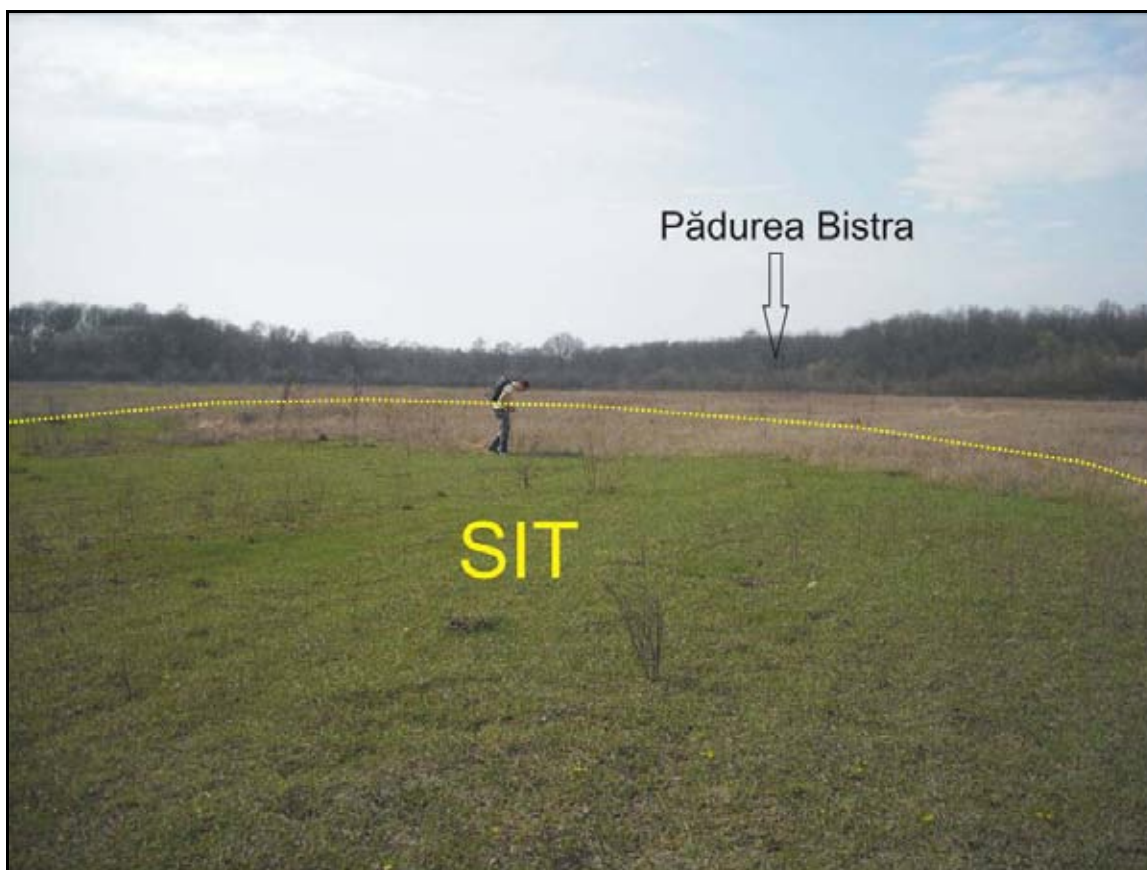

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 44 vedere spre NV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: date neprecizabilă; preistorie nedefinibil; Hallstatt (cultura Basarabi ?); epoca regatului dac (sec. I î.Hr.- sec. I d.Hr.); epoca migrațiilor (?); epoca medieval timpurie (sec. X-XIII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au surprins un bogat material arheologic, chiar și în condițiile în care vizibilitatea la sol este redusă datorită pârlogirii terenului. Dintre piesele tipice recoltate, cele mai numeroase sunt cele hallstattiene, medieval timpurii și cele medieval dezvoltate. Nu este exclus ca obiectivele Moșnița Veche 42,43,44,45 să reprezinte o mare vatră de locuire, care prezintă totuși mici hiatusuri spațiale și a căror limită exactă va putea fi precizată doar prin demararea unor campanii de investigație mult mai amănunțită, inclusiv prin prospecțiuni geofizice.

Ceramica salvată este în cantități semnificative, dar majoritatea fragmentelor salvate se află într-o stare foarte fragmentară. Unele fragmente ceramice pot fi atribuite preistoriei, dar starea fragmentară în care se află nu permite o atribuire culturală. Urmele din perioada hallstattiană sunt relativ numeroase și constau, în mare parte, din fragmente de străchini cu buza invazată și câteva cu buza teșită, ornamentate pe exterior cu linii incizate. Cel puțin o parte dintre aceste artefacte pot fi atribuite cu un grad ridicat de certitudine purtătorilor culturii Basarabi. Epoca regatului dac este reprezentată de un număr relativ restrâns de fragmente ceramice, de mici dimensiuni, lucrate cu mâna și cu roata, neornamentate. O singură formă a putut fi reconstituită cert, anume vasul borcan. Nici piesele atribuibile evului mediu timpuriu nu sunt prea numeroase. Ornamentica acestora, săracă, constă din linii orizontale incizate și linii vălurite – nu excludem însă ca unele din piesele avute în discuție să aparțină unui orizont mai timpuriu, posibil perioadei migrațiilor. Evul mediu dezvoltat este reprezentat de un număr mai mare de fragmente, predominând buzele de vas „în două trepte”, specifice perioadei. Câteva mici fragmente ceramice aparțin evului mediu târziu.

În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (23); fragmente ceramice atipice (102); fragmente zgură de fier (1); fragmente mică (2); fragmente tuf vulcanic (1); fragmente chirpic (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

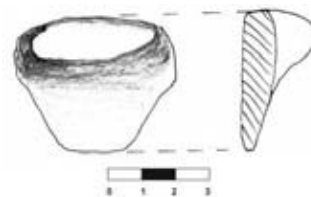
a. artefacte databile în preistorie, neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 44_23 a

Foto Moșnița Veche 44_23 b

Desen Moșnița Veche 44_23

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: ornamentat cu buton masiv, ovoidal.

Datare: preistorie, starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

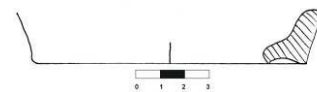
b. artefacte databile în epoca hallstattană:

Foto Moșnița Veche 44_2 a

Foto Moșnița Veche 44_2 b

Desen Moșnița Veche 44_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund inelar.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: dimensiunea scăzută precum și corodarea accentuată nu permite observarea tehnicii de lucru a vasului.

Slip: prezintă pe interior slip cafeniu cu nuanțe cenușii.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt (?)..

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale precise.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite reconstituirea formei vasului.

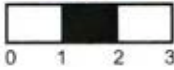
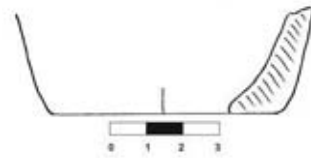

Foto Moșnița Veche 44_4 a

Foto Moșnița Veche 44_4 b

Desen Moșnița Veche 44_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6,3 cm.

Tehnică: dimensiunea scăzută precum și corodarea accentuată nu permite observarea tehnicii de lucru a vasului.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare brun-cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale precise.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite reconstituirea formei vasului.

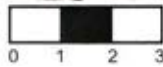

Foto Moșnița Veche 44_5 a

Foto Moșnița Veche 44_5 b

Desen Moșnița Veche 44_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 8,5 cm.

Tehnică: dimensiunea scăzută precum și corodarea accentuată nu permite observarea tehnicii de lucru a vasului.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare brun-cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale precise.

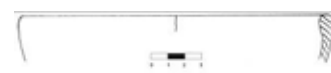
Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 44_8 a

Foto Moșnița Veche 44_8 b

Desen Moșnița Veche 44_8

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei străchini.

Tiă buză: buză de vas rotunjită, ușor îngroșată spre interior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18,2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cafenie cu nuanțe brune, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi sau Gornea – Kalakača. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 44_14 a

Foto Moșnița Veche 44_14 b

Desen Moșnița Veche 44_14

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas ascuțită, ușor invazată, aparținând unei străchini.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă slip de culoare brun-cafenie pe ambele părți, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: prezintă caneluri și bandă de linii orizontale incizate cu un instrument ascuțit.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi sau Gornea – Kalakača (?).

Analogii: străchini cu ornamentică similară se întâlnesc în cadrul culturii Basarabi (vezi de ex. la Berzasca- „Ogașul Odului”¹, etc).

Foto Moșnița Veche 44_18 a

Foto Moșnița Veche 44_18 b

Desen Moșnița Veche 44_18

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas țesită, îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat pe partea exterioară a buzei cu două linii incizate în zig-zag, suprapuse, care formează o „rețea”.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi.

¹ M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, pl. LXXVII/4.

Analogii: buze ornamentate similar se întâlnesc în cadrul ceramicii culturii Basarabi (vezi Unip – „Dealul Cetățuica”²).

Foto Moșnița Veche 44_19 a

Foto Moșnița Veche 44_19 b

Desen Moșnița Veche 44_19

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză rotunjită, ușor invazată, aparținând unei străchini.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Cultura Basarabi sau Gornea – Kalakača. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

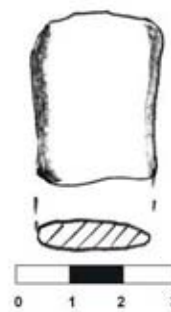
Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 44_21 a

Foto Moșnița Veche 44_21 b

Desen Moșnița Veche 44_21

Tip: fragment de vas, toată.

Tip toată: în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

² Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la L. Bolcu, *Șantierul arheologic Unip "Dealul Cetățuica". Rezultatele preliminare ale campaniilor 2007-2010*, teză de disertație, Universitatea de Vest Timișoara, (mss).

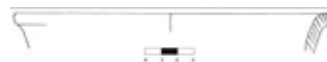
c. artefacte databile în epoca regatului dac (sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.):

Foto Moșnița Veche 44_13 a

Foto Moșnița Veche 44_13 b

Desen Moșnița Veche 44_13

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui vas de tip borcan.

Tip buză: buză rotunjită, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19,2 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare brună cu nuanțe cenușii.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. – sec. I d. Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: vase borcan de acest tip sunt nelipsite din cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, ele fiind prezente, practic, în toate așezările (analogii în zonă la Pecica- „Șanțul Mare”³, Divici⁴, Unip – „Dealul Cetățuica”⁵, etc.)

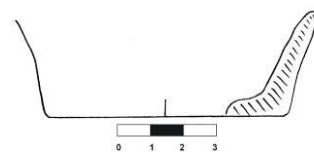
d. artefacte databile în epoca medieval-timpurie (sec. X-XIII):

Foto Moșnița Veche 44_3 a

Foto Moșnița Veche 44_3 b

Desen Moșnița Veche 44_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7, 3 cm.

Tehnică: dimensiunea scăzută precum și corodarea accentuată nu permite observarea tehnicii de lucru a vasului.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII (?).

Atribuire culturală: epoca medieval-timpurie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

³ I. H. Crișan, *Ziridava*, Arad, 1978, pl.6,7,8, etc.

⁴ M. Gumă, S.A. Luca, C. Săcărin, *Principalele rezultate ale cercetărilor arheologice efectuate în cetatea dacică de la Divici între anii 1985-1987*, în *Banatica*, 9, 1987, pl. IV, VI.

⁵ Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la Bolcu L., *op.cit.*

Foto Moșnița Veche 44_17 a

Foto Moșnița Veche 44_17 b

Desen Moșnița Veche 44_17

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata (?).

Ardere: ardere reducătoare.

Slip: prezintă slip de culoare brun-cafenie cu nuanțe cenușii pe exterior, parțial corodat.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat prin șir de incizii realizate cu unghia.

Datare: sec. XI-XIII.

Atribuire culturală: epoca medieval-timpurie.

Analogii: ornamente de acest gen sunt foarte frecvente în ceramica medievală timpurie, vezi de ex. la Gornea – „Tărmuri”⁶, etc.

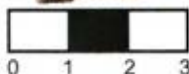
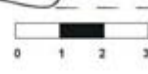

Foto Moșnița Veche 44_20 a

Foto Moșnița Veche 44_20 a

Desen Moșnița Veche 44_20

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu bandă de linii orizontale incizate cu un instrument ascuțit și linie în val incizată cu un instrument bont.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: epoca medieval-timpurie.

Analogii: ornamente de acest tip sunt frecvent întâlnite în ceramica secolelor XI-XIII, vezi de ex. la Dumbrăvița⁷, Gornea – „Tărmuri”⁸, etc.

⁶ I. Uzun, *Locuirea feudal-timpurie de la Gornea - Tărmuri (jud. Caraș-Severin)* în *Banatica*, 4, 1977, fig. 2.

⁷ F. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. XXXIX/1, etc.

⁸ I. Uzun., *op.cit.*, fig. 4.

e. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 44_9 a

Foto Moșnița Veche 44_9 b

Desen Moșnița Veche 44_9

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză rotunjită, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17,3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița⁹, Timișoara – „Piața 700”¹⁰, etc.

Foto Moșnița Veche 44_15 a

Foto Moșnița Veche 44_15 b

Desen Moșnița Veche 44_15

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, îngroșată bilateral, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11,3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

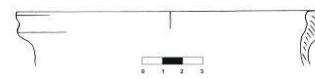
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 44_9.

Foto Moșnița Veche 44_16 a

Foto Moșnița Veche 44_16 b

Desen Moșnița Veche 44_16

Tip: fragment de vas, buză.

⁹ F. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

¹⁰ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Tip buză: buză cu capăt țesit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 44_9.

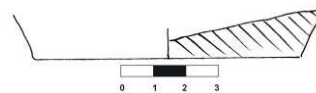
f. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 44_7 a

Foto Moșnița Veche 44_7 b

Desen Moșnița Veche 44_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

g. artefacte neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 44_1 a

Foto Moșnița Veche 44_1 b

Desen Moșnița Veche 44_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 26 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuii cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuii culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 44_6 a

Foto Moșnița Veche 44_6 b

Desen Moșnița Veche 44_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 9, 2 cm.

Tehnică: dimensiunea scăzută precum și corodarea accentuată nu permite observarea tehnicii de lucru a vasului.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică, concrețiuni feruginoase și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 44_11 a

Foto Moșnița Veche 44_11 b

Desen Moșnița Veche 44_11

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20, 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: ev mediu, dar o datare precisă nu poate fi făcută.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegează:

25.03.2010.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma investigațiilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 25.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu Babei E” / „Cotu lu Chentula” / „Livezi”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 1,6 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4,3 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat într-un mare meandru al Pârâului Bistra, astfel încât reperul hidrografic poate fi furnizat atât spre NE (la 370 m SV de versantul stâng al pârâului sus-menționat), cât și spre V (la 210 m ENE de versantul stâng al aceluiași pârâu).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat în mijlocul marelui meandru pe care Pârâul Bistra îl face la „Cotu Babei”, ocupând un areal mai înălțat, ferit de inundațiile acestuia. Suprafața terenului este cvasi-plană, iar pigmentația solului este brun-negricioasă, denotând existența unui substanțial strat de cultură arheologică. Pârlogirea terenului oferă o vizibilitate scăzută la sol și, în consecință, s-au recoltat relativ puține fragmente ceramice.

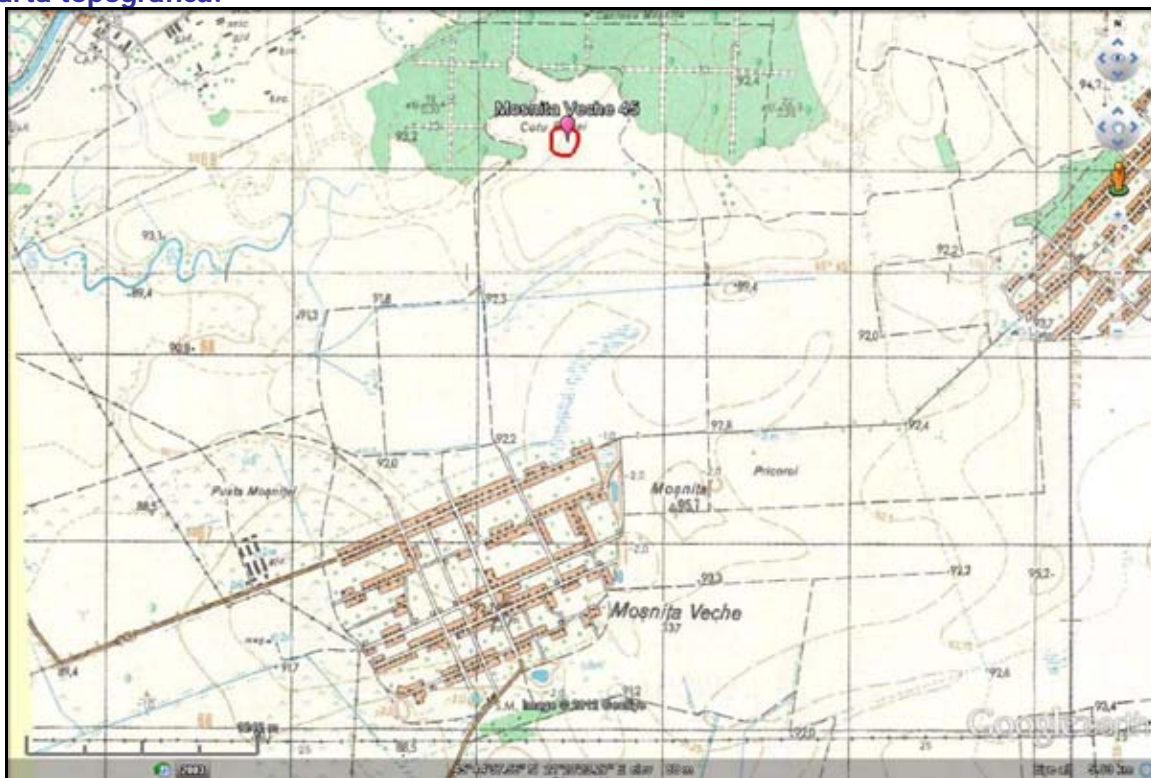
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

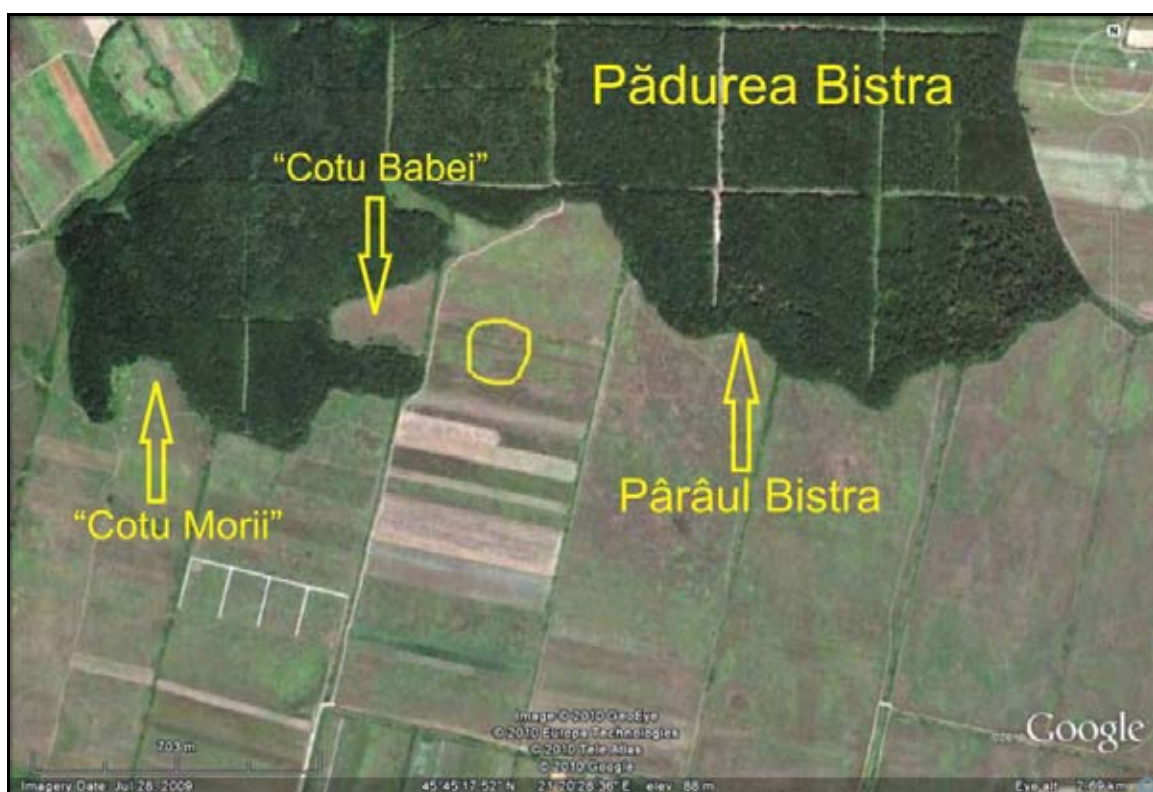
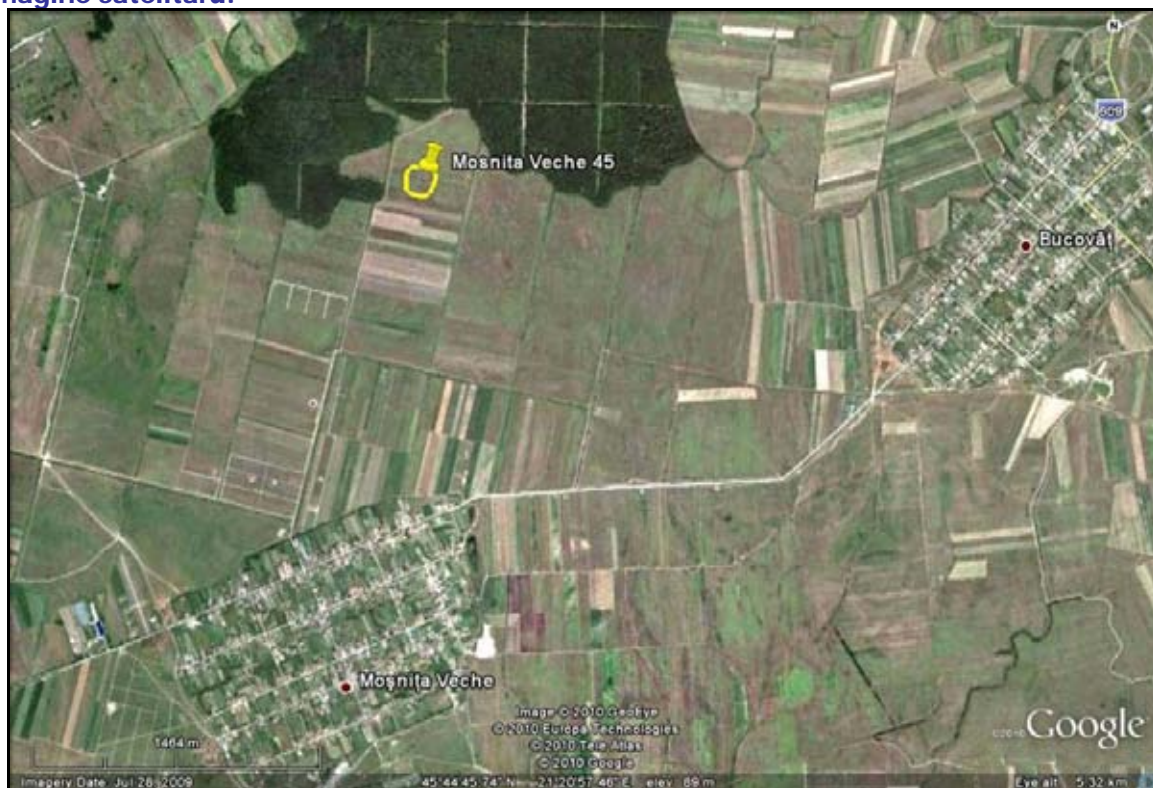
g. coordonate GPS: 45 45 21 N 21 20 19 E, 95 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215377; 479433.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 45 vedere spre ENE, spre latura de SE a Pădurii Bistra

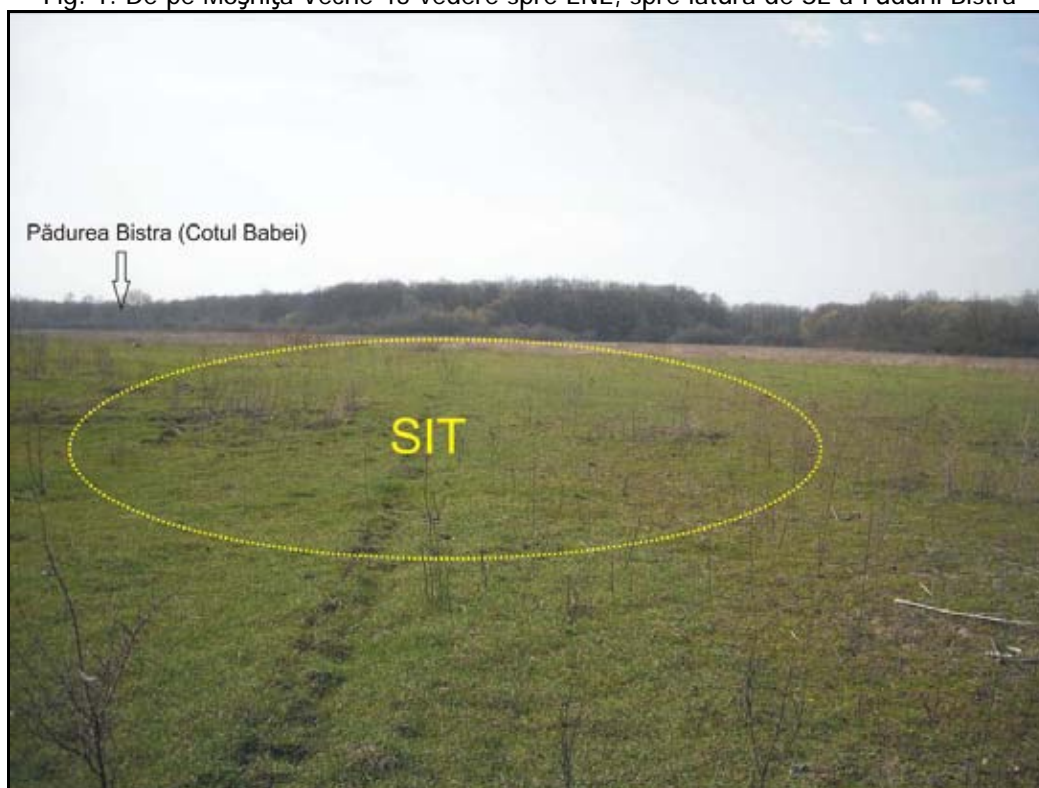

Fig. 2. Moșnița Veche 45 văzut dinspre E

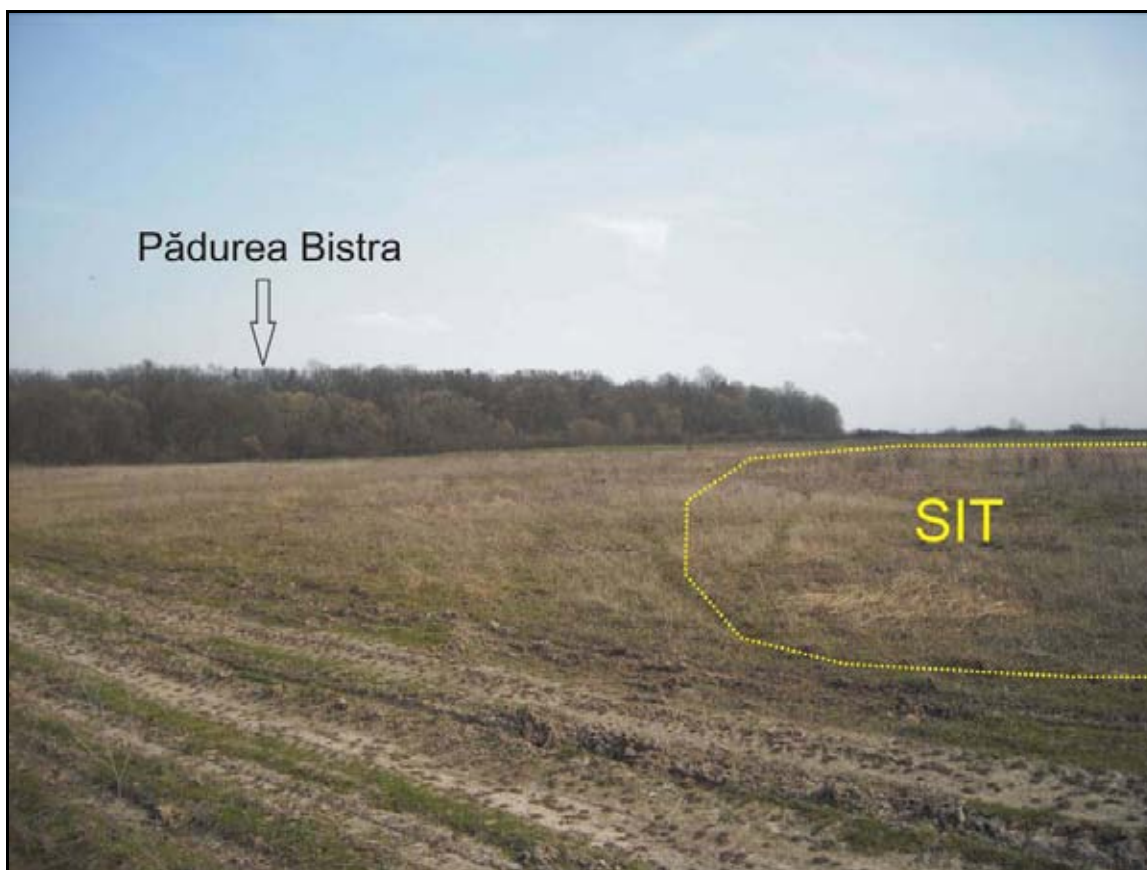

Fig. 3. Extremitatea de N a Moșnița Veche 45 văzută dinspre V

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: datare neprecizabilă; preistorie (?); Hallstatt (cultura Basarabi, faza târzie); epocă medieval timpurie (sec. X-XIII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: așa cum precizăm și mai sus, este foarte posibil ca obiectivele Moșnița Veche 42, 43, 44 și 45 să reprezinte un singur mare obiectiv, dispus pe o suprafață de câteva zeci de hectare, dar care să prezinte anumite hiatusuri spațiale între complexele arheologice (situația poate fi generată și de căpăcuirea elementelor arheologice cu un strat de lut, iar cercetările arheologice de teren să nu fie suficiente astfel în precizarea limitelor precise ale obiectivelor).

Materialul arheologic salvat, deși numeros, este puternic fragmentat. Unele fragmente ceramice aparțin, probabil preistoriei (epoca bronzului?), gradul lor puternic de fragmentare nepermițând însă efectuarea unor încadrări cronologice mai fine. Un lot mai semnificativ de materiale aparține perioadei hallstatiene, din cadrul căruia, un număr de fragmente ceramice pot fi atribuite cu destul de multă siguranță fazei târzii a culturii Basarabi. Mare parte a materialului aparține însă perioadei medievale timpurii (sec. XII-XIII) și târzii (sec. XVII-XVIII). Un mic fragment ceramic lucrat cu roata nu a putut fi încadrat cronologic în niciuna din aceste perioade.

Materialul arheologic discutat constă în: fragmente ceramice tipice desenate (20); fragmente ceramice tipice nedesenate (5); fragmente ceramice atipice (111); fragmente chirpic (4); fragmente tuf vulcanic (1); fragmente zgură de fier (3).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

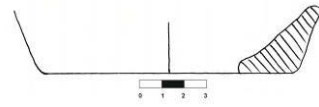
a. artefacte databile în preistorie, neîncadrabil cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 45_2 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: 11,5 cm.**Tehnică:** lucrat cu mână.**Ardere:** ardere necontrolată.**Degresant:** nisip cu pietricele.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi atribuită perioadei preistorice.**Atribuire culturală:** imposibil de precizat.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 45_2 b

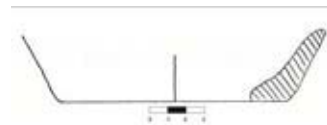
Desen Moșnița Veche 45_2

Foto Moșnița Veche 45_3 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: 15 cm.**Tehnică:** lucrat cu mână.**Ardere:** ardere oxidantă.**Degresant:** nisip, sporadic mică.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi atribuită perioadei preistorice.**Atribuire culturală:** imposibil de precizat.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 45_3 b

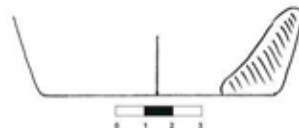
Desen Moșnița Veche 45_3

Foto Moșnița Veche 45_5 a

Tip: fragment de vas, fund.

Foto Moșnița Veche 45_5 b

Desen Moșnița Veche 45_5

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip.

Ornamente: neornamentat.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi atribuită perioadei preistorice.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

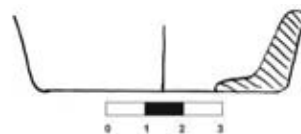
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 45_7 a

Foto Moșnița Veche 45_7 b

Desen Moșnița Veche 45_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: mîl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi atribuită perioadei preistorice.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

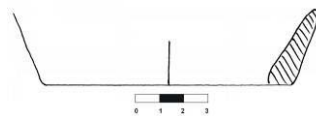
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 45_8 a

Foto Moșnița Veche 45_8 b

Desen Moșnița Veche 45_8

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: mîl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: fragmentul ceramic nu a putut fi încadrat cronologic corespunzător.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 45_17 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: benzi de linii incizate în valuri (?).

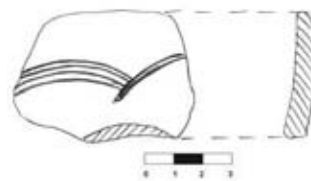
Datare: caracterul fragmentar al piesei nu permite o încadrare cronologică precisă. Piesa poate fi atribuită perioadei preistorice, poate primei epoci a fierului.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 45_17 b

Desen Moșnița Veche 45_17

b. artefacte databile în prima epocă a fierului:

Foto Moșnița Veche 45_1 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară nu permite efectuarea unei atribuirii culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 45_1 b

Desen Moșnița Veche 45_1

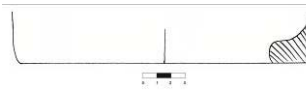
Foto Moșnița Veche 45_6 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Foto Moșnița Veche 45_6 b

Desen Moșnița Veche 45_6

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară nu permite efectuarea unei atribuiri culturale.

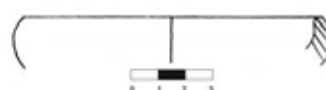
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 45_9 a

Foto Moșnița Veche 45_9 b

Desen Moșnița Veche 45_9

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas subțiată, ușor invazată, aparținând probabil unei străchini.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: Grupul cultural Gornea – Kalakača sau Cultura Basarabi. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

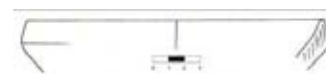
Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 45_10 a

Foto Moșnița Veche 45_10 b

Desen Moșnița Veche 45_10

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas „în torsadă”, cu profil subțiat, aparținând probabil unei străchini.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Grupul cultural Gornea – Kalakača sau Cultura Basarabi. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este

cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 45_11 a

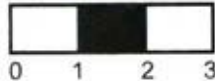
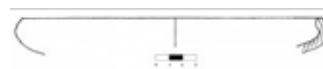

Foto Moșnița Veche 45_11 b

Desen Moșnița Veche 45_11

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas rotunjită, ușor invazată, aparținând probabil unei străchini.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare brună, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin linii incizate paralele ce par să formeze un motiv de tip „zig-zag”.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Grupul cultural Gornea – Kalakača sau Cultura Basarabi. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 45_12 a

Foto Moșnița Veche 45_12 b

Desen Moșnița Veche 45_12

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas „subțiată”, aparținând probabil unei străchini.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Grupul cultural Gornea – Kalakača sau Cultura Basarabi. Dat fiind faptul că forme de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: străchini de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii epocii hallstatiene. În lipsa unor ornamente, sau a unui context care să permită o încadrare culturală mai precisă, socotim că nu este cazul să mai facem trimitere la eventuale analogii.

Foto Moșnița Veche 45_13 a

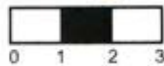
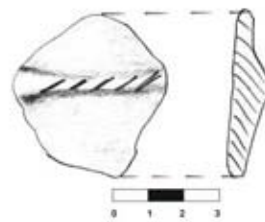

Foto Moșnița Veche 45_13 b

Desen Moșnița Veche 45_13

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie a peretelui: cca 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și pietricele.

Ornamente: ornamentat cu brâu crestat, realizat neîngrijit.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Grupul cultural Gornea – Kalakača sau Cultura Basarabi. Dat fiind faptul că ornamente de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: ornamente de acest gen sunt frecvente în ceramica primei vârste a fierului, motiv pentru care socotim că nu este necesară realizarea unor trimeri și analogii detaliate.

Foto Moșnița Veche 45_14 a

Foto Moșnița Veche 45_14 b

Desen Moșnița Veche 45_14

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie a peretelui: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, șamotă și pietricele.

Ornamente: brâu crestat, realizat neîngrijit.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Grupul cultural Gornea – Kalakača sau Cultura Basarabi. Dat fiind faptul că ornamente de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: ornamente de acest gen sunt frecvente în ceramica primei vârste a fierului, motiv pentru care socotim că nu este necesară realizarea unor trimeri și analogii detaliate.

Foto Moșnița Veche 45_15 a

Foto Moșnița Veche 45_15 b

Desen Moșnița Veche 45_15

Tip: fragment de vas, perete..

Dimensiuni: grosimea medie: cca 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare brună, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare, șamotă și pietricele.

Ornamente: ornamentat cu brâu simplu, realizat neingrijit.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: Grupul cultural Gornea – Kalakača sau Cultura Basarabi. Dat fiind faptul că ornamente de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

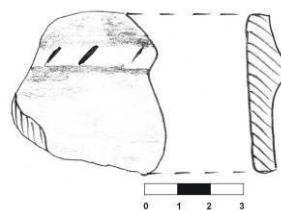
Analogii: ornamente de acest gen sunt frecvente în ceramica primei vârste a fierului, motiv pentru care socotim că nu este necesară realizarea unor trimiteri și analogii detaliate.

Foto Moșnița Veche 45_16 a

Foto Moșnița Veche 45_16 b

Desen Moșnița Veche 45_16

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și pietricele de dimensiuni mari.

Ornamente: brâu crestat, realizat neingrijit.

Datare: Hallstat.

Atribuire culturală: Grupul cultural Gornea – Kalakača sau Cultura Basarabi. Dat fiind faptul că ornamente de acest tip sunt prezente în cadrul ambelor culturi, o atribuire certă și inechivocă nu poate fi făcută.

Analogii: ornamente de acest gen sunt frecvente în ceramica primei vârste a fierului, motiv pentru care socotim că nu este necesară realizarea unor trimiteri și analogii detaliate.

Foto Moșnița Veche 45_18 a

Foto Moșnița Veche 45_18 b

Desen Moșnița Veche 45_18

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă cu profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: acoperit cu un slip de culoare cărămiziu – roșiatică.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și pietricele de dimensiuni mari.

Ornamente: neornamentată.

Datare: Hallstat (?).

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

c. artefacte databile în epoca medieval-timpurie (sec. X-XIII):

Foto Moșnița Veche 45_4 a

Foto Moșnița Veche 45_4 b

Desen Moșnița Veche 45_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip negru păstrat pe interior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip și pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

d. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 45_19 a

Foto Moșnița Veche 45_19 b

Desen Moșnița Veche 45_19

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas, profil alungit..

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mana, din pastă caolinică.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentată.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 45_20 a

Foto Moșnița Veche 45_20 b

Desen Moșnița Veche 45_20

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas cu profil alungit.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mana.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentată.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegează:

25.03.2010.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** E. Pirpiliță**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma investigațiilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 25.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu lu Silcu” / „Cotu lu Chentula” / „Livezi”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 2,7 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4,35 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,6 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 50 m S de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă o terasă foarte bine profilată și dezvoltată în versantul stâng al Pârâului Bistra. Actualmente, extremitatea de NV a obiectivului a fost afectată de construirea unui canal de hidroameliorații modern. Suprafața terenului se prezintă sub forma unui areal cvasi-plat, dar suficient de înalt spre a nu fi afectat de inundațiile Bistrei sau de creșterea nivelului pânzei freatice. Pigmentația solului este brun-negricioasă, relevând existența unui bogat strat de cultură arheologică. Pârlogirea terenului și existența unei vegetații ierboase abundente obturează vizibilitatea la sol, astfel încât artefactele arheologice au putut fi regăsite exclusiv în rămăsurile mistreților sau în cele două sondaje pentru verificarea texturii solului (40x40x50 cm). Coroborarea datelor acumulate asupra acestui obiectiv ne îndeamnă să opinăm ca aici ar putea fi plasată localitatea dispărută Bistra.

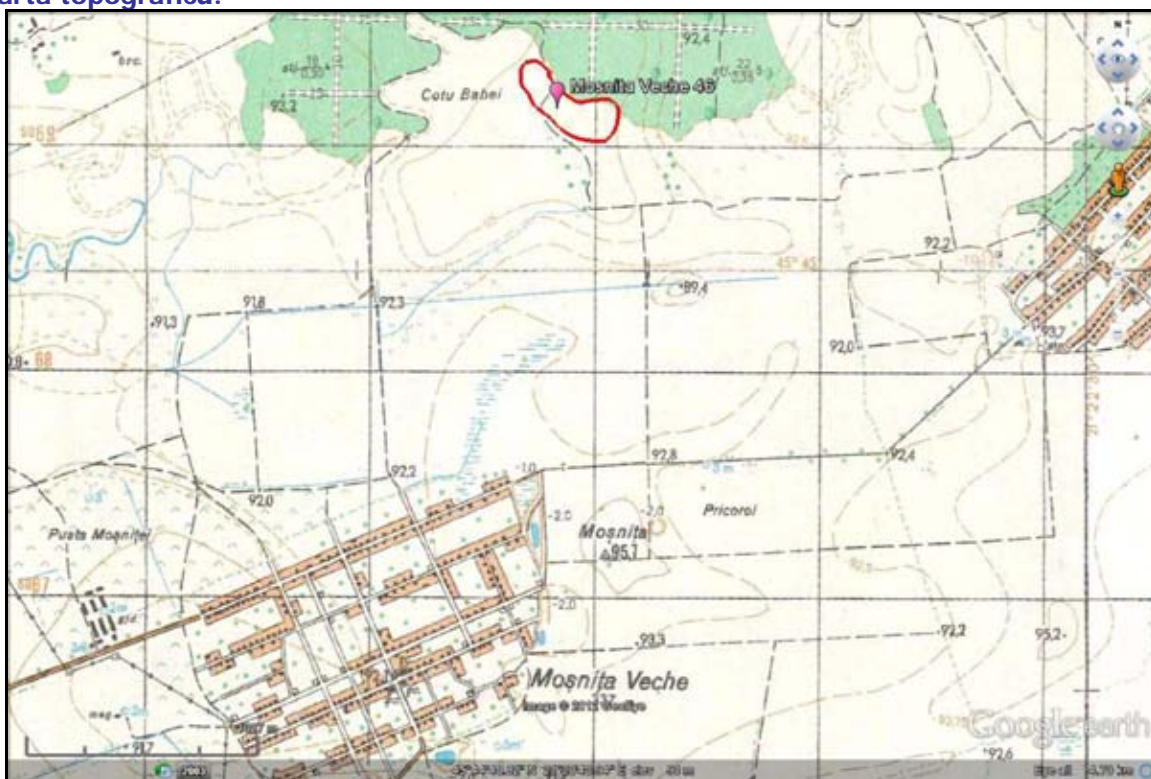
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 6 ha.

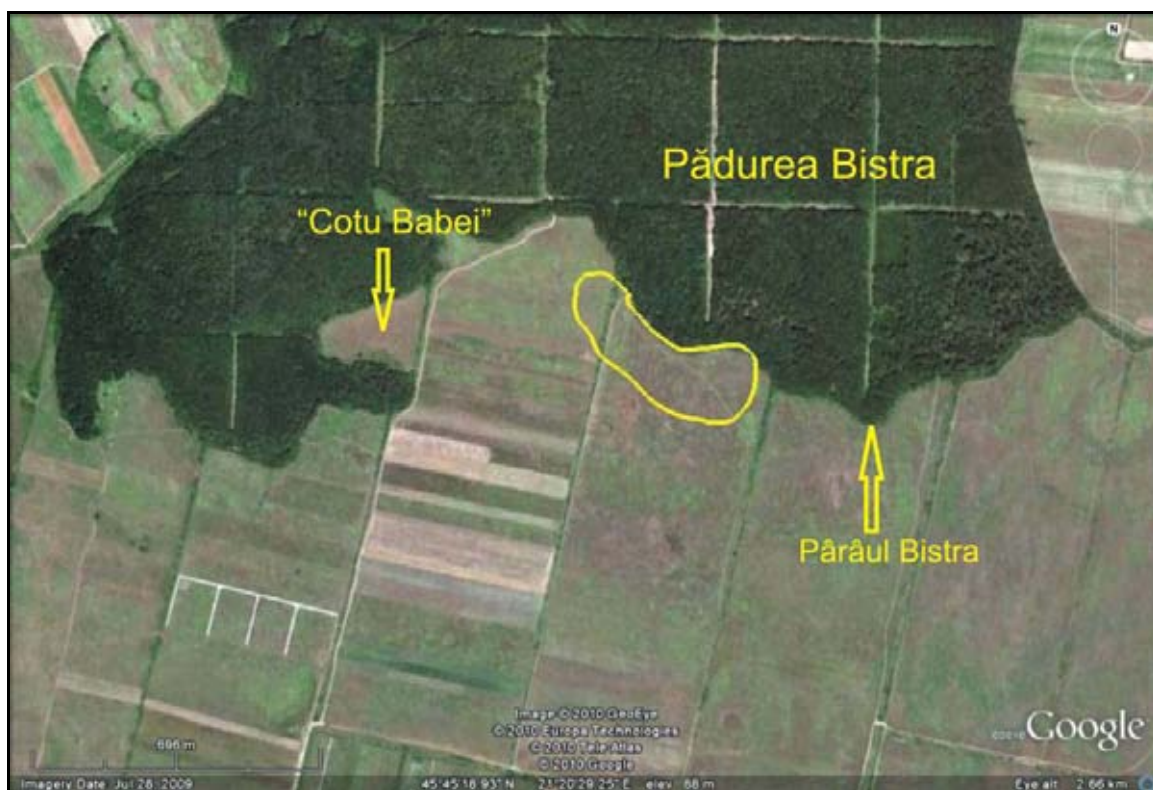
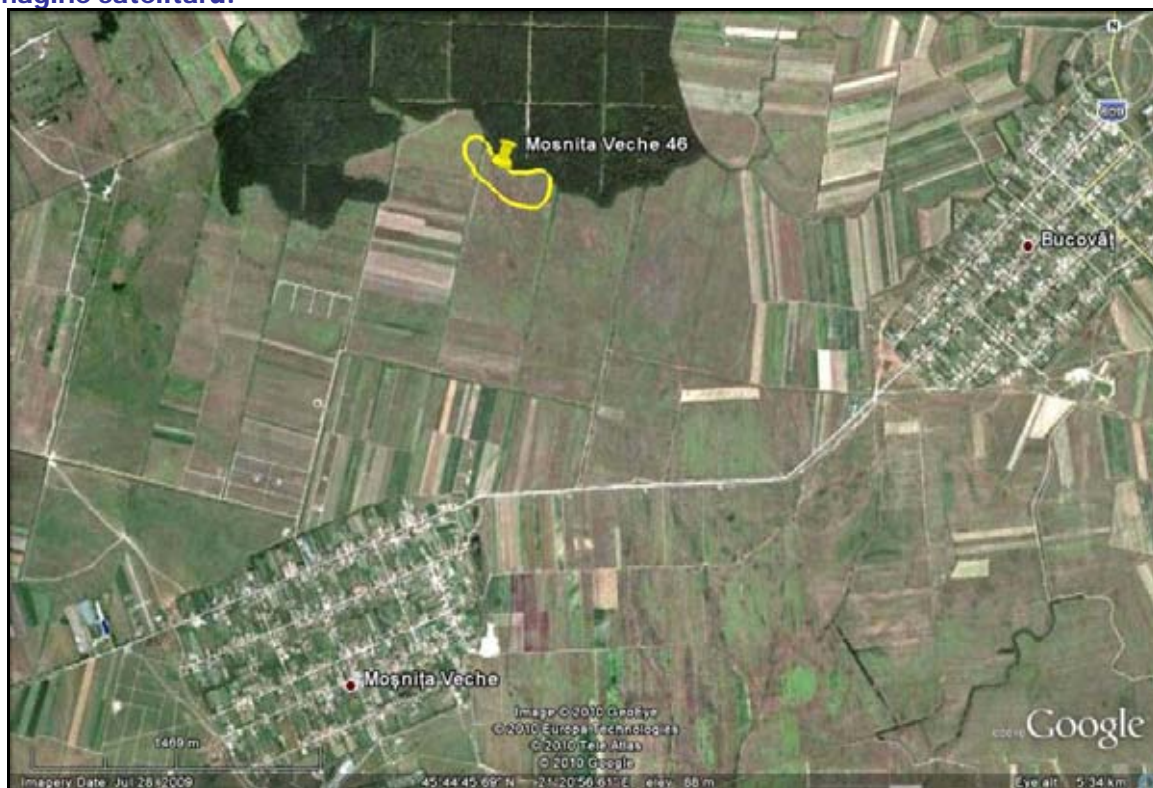
g. coordonate GPS: 45 45 22 N 21 20 35 E, 95 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215723; 479448.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

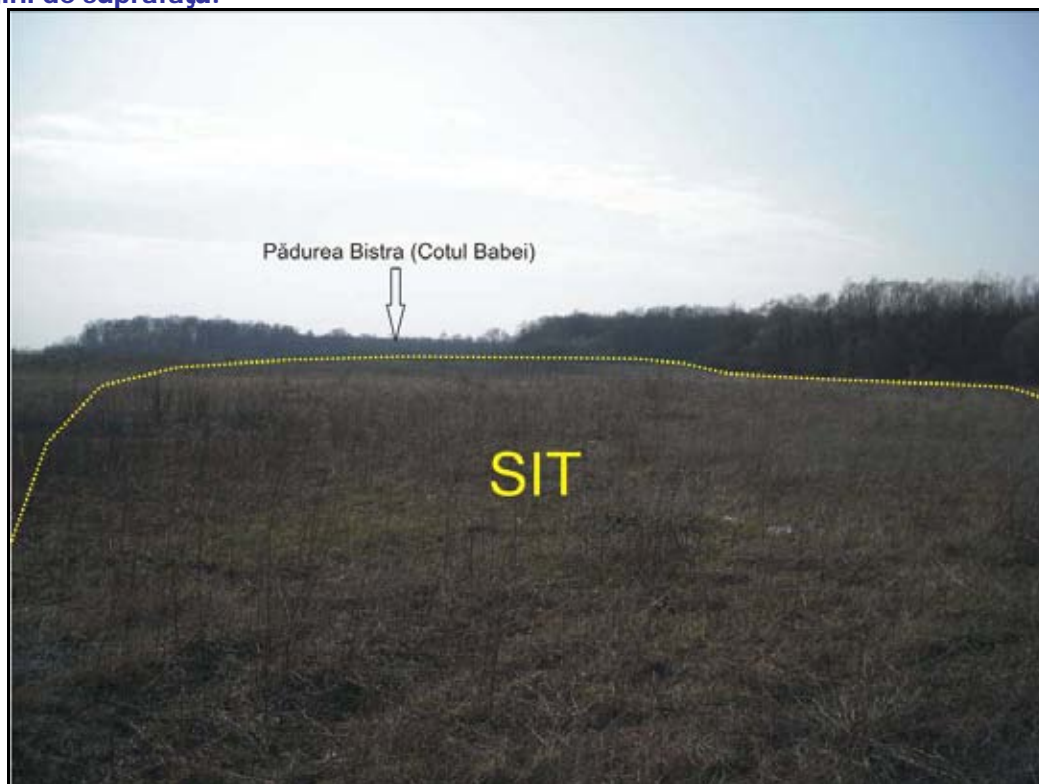

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 46 vedere spre V

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 46 vedere spre E

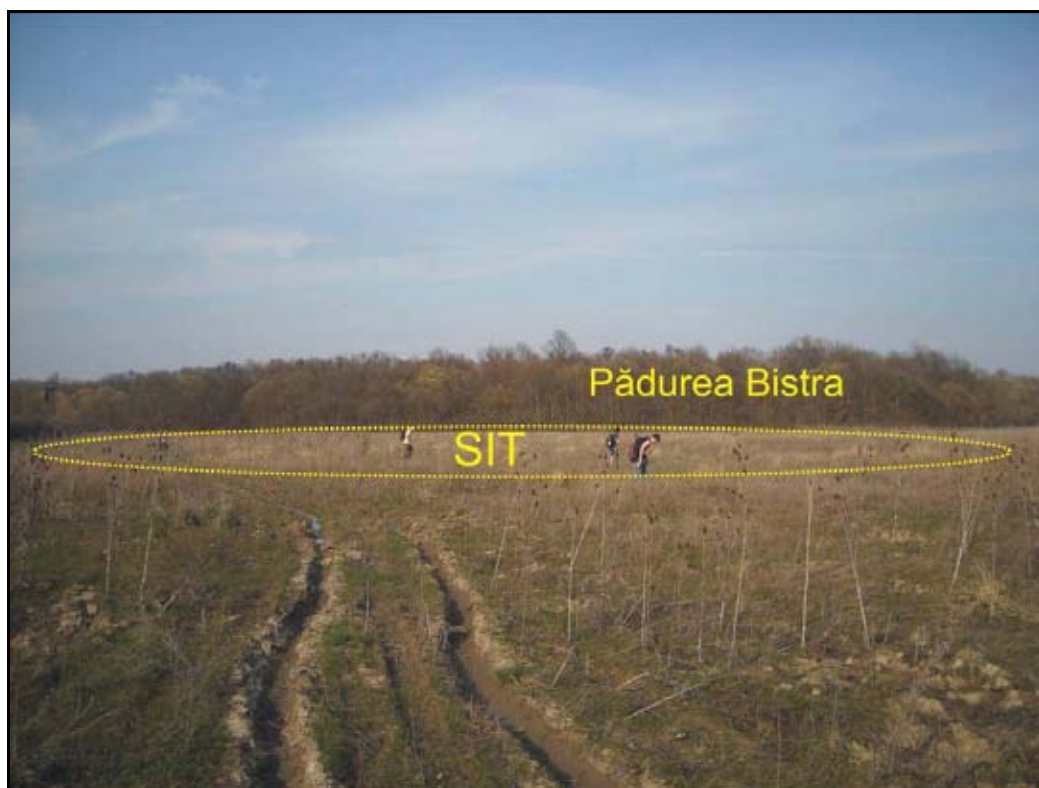

Fig. 3. Moșnița Veche 46 văzut dinspre S

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: date neprecizabilă; preistorie nedefinibil; Hallstatt (Cultura Basarabi); epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.); secolele II-IV d. Hr.; epoca migrațiilor (?); epoca medieval timpurie (sec. X-XII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui material arheologic deosebit de bogat și complex, în ciuda faptului că arealul obiectivului este pârlogit și cu vizibilitate redusă la sol. Datele culese fac din Moșnița Veche 46 unul din cele mai importante obiective investigate de noi în zona Banatului de Câmpie, prezentând și o continuitate de locuire aproape neîntreruptă din preistorie și până la începutul epocii moderne.

Materialul arheologic salvat, deși numeros, se află în cea mai mare parte a sa într-o stare foarte fragmentară, fapt care îngreunează în numeroase situații realizarea atribuirilor culturale. O bună parte a materialului salvat pare să aparțină preistoriei, dar o datare culturală nu a putut fi realizată în aceste condiții. Unele buze de vase, ornamentate pe exterior cu linii incizate în zig-zag, pot fi atribuite culturii Basarabi. Epoca regatului dac este destul de slab reprezentată, puține fragmente ceramice putând fi încadrate acestei perioade. Ornamentica, foarte săracă, este reprezentată în principal de brăuri alveolare. Câteva fragmente ceramice de culoare cenușie, lucrate cu roata, prezentând slip pe exterior, pot fi încadrate larg perioadei secolelor II-IV d.Hr. Evul Mediu Timpuriu este reprezentat de un număr mai mare de fragmente. Unele dintre acestea, arse prost, lucrate cu roata dintr-o pastă cu mult nisip în compoziție, ar putea să aparțină unui orizont cronologic mai timpuriu. Un număr relativ mare de fragmente poate fi atribuit Evului Mediu Dezvoltat, ca de altfel și Evului Mediu Târziu. Din rândul acestora din urmă, se remarcă câteva fragmente care prezintă urme de smalt.

În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (74); fragmente ceramice tipice nedesenate (26); fragmente ceramice atipice (106); fragmente chirpic (3); fragmente osteologice (1); fragment cute gresie (1); fragmente zgură de fier (3); fragmente lupă de fier (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în preistorie, neîncadrabil cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 46_23 a

Foto Moșnița Veche 46_23 b

Desen Moșnița Veche 46_23

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin și șamotă.

Ornamente: ornamentat prin șir de alveole.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_24 a

Foto Moșnița Veche 46_24 b

Desen Moșnița Veche 46_24

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare brună, cu nuanțe cărămizii, puternic corodat pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație medie, șamotă și sporadice pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice

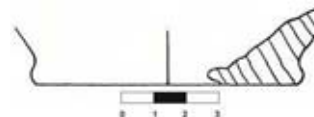
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_33 a

Foto Moșnița Veche 46_33 b

Desen Moșnița Veche 46_33

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_35 a

Foto Moșnița Veche 46_35 b

Desen Moșnița Veche 46_35

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, pietricele și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_36 a

Foto Moșnița Veche 46_36 b

Desen Moșnița Veche 46_36

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cenușie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, nedefinibil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

b. artefacte databile în prima epocă a fierului:

Foto Moșnița Veche 46_7 a

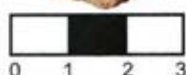

Foto Moșnița Veche 46_7 b

Desen Moșnița Veche 46_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, foarte ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu șamotă.

Ornamente: ornamentat pe partea exterioară a buzei cu line incizată în zig-zag.

Datare: Hallstatt.

Atribuire culturală: cultura Basarabi (?).

Analogii: Vase cu buze ornamentate astfel, se întâlnesc frecvent în cadrul materialului arheologic salvat cu ocazia săpăturilor de la Unip – „Dealul Cetățuica”¹, atribuit de noi culturii Basarabi.

Foto Moșnița Veche 46_17 a

Foto Moșnița Veche 46_17 b

Desen Moșnița Veche 46_17

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: 17 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: probabil Hallstatt.

Atribuire culturală: probabil Grupul cultural Gornea – Kalakača sau cultura Basarabi.

Analogii: starea fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

¹ Material aflat în curs de prelucrare. Vezi mai multe la L. Bolcu, *Șantierul arheologic Unip "Dealul Cetățuica". Rezultatele preliminare ale campaniilor 2007-2010*, teză de disertație, Universitatea de Vest din Timișoara (mss.).

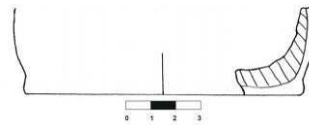
c. artefacte databile în epoca regatului dac (sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.):

Foto Moșnița Veche 46_26 a

Foto Moșnița Veche 46_26 b

Desen Moșnița Veche 46_26

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: cu rezerve, sec. I î.Hr.-sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: posibil epoca regatului dac.

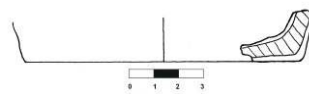
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 46_28 a

Foto Moșnița Veche 46_28 b

Desen Moșnița Veche 46_28

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: cu rezerve, sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: posibil epoca regatului dac.

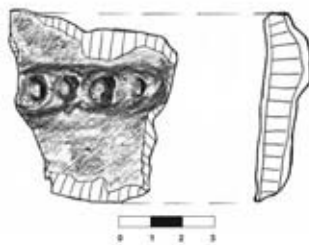
Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 46_47 a

Foto Moșnița Veche 46_47 b

Desen Moșnița Veche 46_47

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna, prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, sporadice fragmente de șamotă și de concrețiuni feruginoase.

Ornamente: ornamentat cu brâu alveolar.

Datare: sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: brăurile alveolare apar foarte frecvent în cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, în toate așezările cunoscute, motiv pentru care considerăm că nu mai este necesar să mai facem trimiteri detaliate.

Foto Moșnița Veche 46_48 a

Foto Moșnița Veche 46_48 b

Desen Moșnița Veche 46_48

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrat cu mână, prezintă pe exterior slip de culoare brună.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă.

Ornamente: ornamentat cu brâu alveolar.

Datare: sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

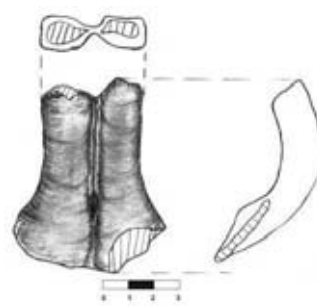
Analogii: brăurile alveolare apar foarte frecvent în cadrul ceramicii dacice din epoca regatului, în toate așezările cunoscute, motiv pentru care considerăm că nu este necesar să mai facem trimiteri detaliate.

Foto Moșnița Veche 46_52 a

Foto Moșnița Veche 46_52 b

Desen Moșnița Veche 46_52

Tip: toartă de vas vergelată.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. I î.Hr. - sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: toarte de acest tip se întâlnesc frecvent în ceramica epocii regatului dac (vezi de ex. la Pecica - „Șanțul Mare”², etc.).

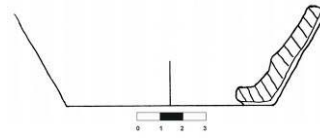
² I.H. Crișan, *Ziridava*, Arad, 1978, pl. 88/14, 88/5.

Foto Moșnița Veche 46_56 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 9 cm.**Tehnică:** lucrat la mână.**Slip:** prezintă pe exterior un slip de culoare brună, parțial corodat.**Ardere:** reducătoare.**Degresant:** nisip micaceu cu granulație fină și șamotă.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** secolele I î. Hr – I d. Hr.**Atribuire culturală:** epoca regatului dac.**Analogii:** starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 46_56 b

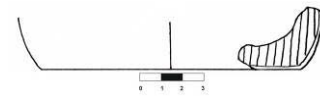
Desen Moșnița Veche 46_56

Foto Moșnița Veche 46_57 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 12,3 cm.**Tehnică:** lucrat la mână.**Slip:** prezintă pe interior slip de culoare brună.**Ardere:** reducătoare.**Degresant:** nisip cu pietricele și șamotă.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** secolele I î. Hr – I d. Hr.**Atribuire culturală:** epoca regatului dac.**Analogii:** starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 46_57 b

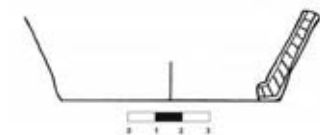
Desen Moșnița Veche 46_57

Foto Moșnița Veche 46_58 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** fund plat.**Dimensiuni:** diametrul fundului: cca. 8 cm.**Tehnică:** lucrat la mână.**Ardere:** necontrolată.**Degresant:** nisip cu granulație fină, șamotă și pietricele.

Foto Moșnița Veche 46_58 b

Desen Moșnița Veche 46_58

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele I î. Hr – I d. Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 46_63 a

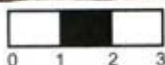

Foto Moșnița Veche 46_63 b

Desen Moșnița Veche 46_63

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă pe ambele părți un slip de culoare cafenie, foarte puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele I î. Hr – I d. Hr.

Atribuire culturală: posibil epoca regatului dac.

Analogii: starea extrem de fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

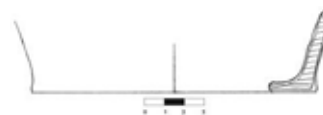
d. artefacte databile în perioada migrațiilor:

Foto Moșnița Veche 46_25 a

Foto Moșnița Veche 46_25 b

Desen Moșnița Veche 46_25

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. VII-IX (?).

Atribuire culturală: posibil epoca migrațiilor (?).

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

e. artefacte databile în epoca medieval-timpurie (sec. X-XIII):

Foto Moșnița Veche 46_4 a

Foto Moșnița Veche 46_4 b

Desen Moșnița Veche 46_4

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 24 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

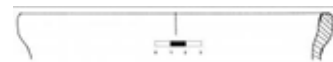
Analogii: vase cu buze prezentând o morfologie similară sunt frecvent întâlnite în ceramica medieval-timpurie de pe teritoriul bănățean, vezi de ex. la Gornea – „Țărmuri”³, Dumbrăvița⁴, etc.

Foto Moșnița Veche 46_16 a

Foto Moșnița Veche 46_16 b

Desen Moșnița Veche 46_16

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină, sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

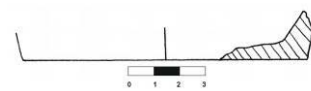
Analogii: vase cu buze prezentând o astfel de morfologie sunt frecvent întâlnite în ceramica medieval-timpurie din spațiul bănățean, vezi spre exemplu analogii la Dumbrăvița⁵, Gornea – „Țărmuri”⁶, etc.

Foto Moșnița Veche 46_29 a

Foto Moșnița Veche 46_29 b

Desen Moșnița Veche 46_29

³ I. Uzun, *Locuirea feudal-timpurie de la Gornea - Țărmuri (jud. Caraș-Severin)* în *Banatica*, 4, 1977, fig. 5.

⁴ F. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. XLVI/6, etc.

⁵ *Ibidem*, pl. XXX/8, etc.

⁶ I. Uzun., *op.cit.*, fig. 3, etc.

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. X-XIII.

Atribuire culturală: ev mediu timpuriu.

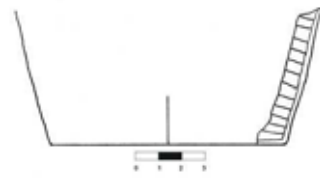
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_54 a

Foto Moșnița Veche 46_54 b

Desen Moșnița Veche 46_54

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun cafenie pe ambele părți, foarte puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu sporadice urme de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

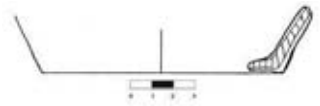
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_55 a

Foto Moșnița Veche 46_55 b

Desen Moșnița Veche 46_55

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă inel slab profilat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun negricioasă pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu sporadice urme de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

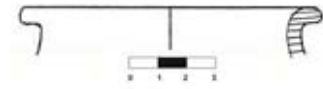
provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_59 a

Foto Moșnița Veche 46_59 b

Desen Moșnița Veche 46_59

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas, cu capăt rotunjit, lățită spre exterior și ușor răsfrântă.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă pe ambele părți un slip de culoare brun negricioasă.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XII

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvente în ceramica medieval-timpurie de pe teritoriul bănănean, vezi spre exemplu analogii la Gornea – „Țărmuri”⁷, Dumbrăvița⁸, etc.

Foto Moșnița Veche 46_60 a

Foto Moșnița Veche 46_60 b

Desen Moșnița Veche 46_60

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și sporadice pietricele.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_16.

⁷ *Ibidem*, fig. 3.

⁸ D. Tănase, *Observații cu privire la ceramica din secolele VIII-X descoperită în așezări din Banatul de Câmpie*, în G. Rădulescu (ed.), *Vasaria Medievala*, II, Cluj Napoca 2010, pl. II.

Foto Moșnița Veche 46_67 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

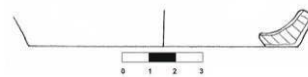
Datare: secolele X-XIII.

Atribuire culturală: evul mediu timpuriu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_67 b

Desen Moșnița Veche 46_67

f. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 46_1 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_1 b

Desen Moșnița Veche 46_1

Foto Moșnița Veche 46_2 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Foto Moșnița Veche 46_2 b

Desen Moșnița Veche 46_2

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița⁹, Timișoara – „Piața 700”¹⁰, etc.

Foto Moșnița Veche 46_3 a

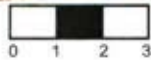
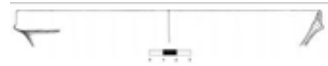

Foto Moșnița Veche 46_3 b

Desen Moșnița Veche 46_3

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt ascuțit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV – XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

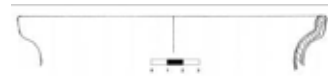
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_5 a

Foto Moșnița Veche 46_5 b

Desen Moșnița Veche 46_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

⁹ F. Drașovean et alii, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

¹⁰ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șepilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Foto Moșnița Veche 46_6 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă pe exterior slip de culoare cărămizie.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornament rar întâlnit realizat pe interior constând în linie în valuri, realizată prin incizie cu un instrument bont.

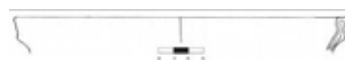
Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: forma de vas își găsește analogii numeroase, vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2. În ciuda insistențelor noastre, nu am reușit să găsim până acum în literatura de specialitate analogii pentru această manieră de ornamentare.

Foto Moșnița Veche 46_6 b

Desen Moșnița Veche 46_6

Foto Moșnița Veche 46_8 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_8 b

Desen Moșnița Veche 46_8

Foto Moșnița Veche 46_9 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Foto Moșnița Veche 46_9 b

Desen Moșnița Veche 46_9

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_10 a

Foto Moșnița Veche 46_10 b

Desen Moșnița Veche 46_10

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_11 a

Foto Moșnița Veche 46_11 b

Desen Moșnița Veche 46_11

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas ascuțită, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă în cantități mici.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_13 a

Foto Moșnița Veche 46_13 b

Desen Moșnița Veche 46_13

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

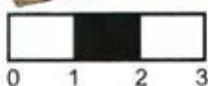
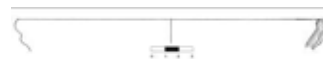

Foto Moșnița Veche 46_14 a

Foto Moșnița Veche 46_14 b

Desen Moșnița Veche 46_14

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22, 4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_15 a

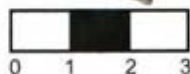

Foto Moșnița Veche 46_15 b

Desen Moșnița Veche 46_15

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_18 a

Foto Moșnița Veche 46_18 b

Desen Moșnița Veche 46_18

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_19 a

Foto Moșnița Veche 46_19 b

Desen Moșnița Veche 46_19

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cărămizie pe ambele părți.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

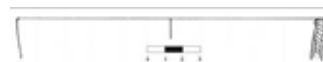
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_20 a

Foto Moșnița Veche 46_20 b

Desen Moșnița Veche 46_20

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte slab profilate.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

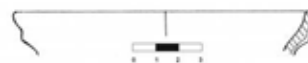
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_21 a

Foto Moșnița Veche 46_21 b

Desen Moșnița Veche 46_21

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 13 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie cu nuanțe cărămizii pe exterior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

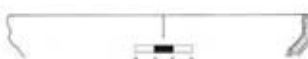
Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_22 a

Foto Moșnița Veche 46_22 b

Desen Moșnița Veche 46_22

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_30 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

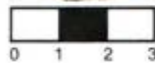
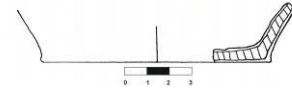

Foto Moșnița Veche 46_30 b

Desen Moșnița Veche 46_30

Foto Moșnița Veche 46_34 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă pe interior „coaste”.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

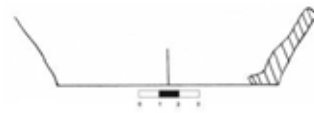
Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_34 b

Desen Moșnița Veche 46_34

Foto Moșnița Veche 46_38 a

Tip: fragment de vas, perete.

Foto Moșnița Veche 46_38 b

Desen Moșnița Veche 46_38

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: ornamentat cu linii orizontale incizate cu un instrument bont.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

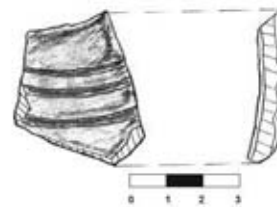
Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu numeroase analogii la Timișoara – „Castelul Huniade”¹¹, Dumbrăvița¹², etc.

Foto Moșnița Veche 46_40 a

Foto Moșnița Veche 46_40 b

Desen Moșnița Veche 46_40

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: ornamentat cu linii orizontale incizate cu un instrument bont.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_38.

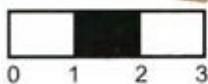

Foto Moșnița Veche 46_41 a

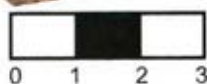

Foto Moșnița Veche 46_41 b

Desen Moșnița Veche 46_41

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu linii orizontale incizate cu un instrument bont.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_38.

¹¹ A. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului*, S.N., 14, 2006, 2, fig. 12/1,2,3.

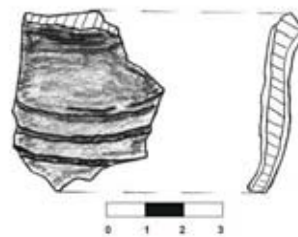
¹² F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXXIX/3, Pl. LXXXII/7,8, etc.

Foto Moșnița Veche 46_42 a

Foto Moșnița Veche 46_42 b

Desen Moșnița Veche 46_42

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu linii orizontale incizate cu un instrument bont.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_38.

Foto Moșnița Veche 46_43 a

Foto Moșnița Veche 46_43 b

Desen Moșnița Veche 46_43

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu linii orizontale incizate cu un instrument ascuțit.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_38.

Foto Moșnița Veche 46_44 a

Foto Moșnița Veche 46_44 b

Desen Moșnița Veche 46_44

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu linii orizontale realizate cu „măturica”.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_38.

Foto Moșnița Veche 46_45 a

Foto Moșnița Veche 46_45 b

Desen Moșnița Veche 46_45

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat cu linii orizontale realizate cu un instrument bont.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 46_38.

Foto Moșnița Veche 46_53 a

Foto Moșnița Veche 46_53 b

Desen Moșnița Veche 46_53

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

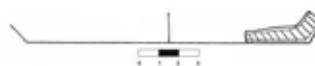
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_61 a

Foto Moșnița Veche 46_61 b

Desen Moșnița Veche 46_61

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă atât la interior, cât și la exterior un slip de culoare brun cafenie.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

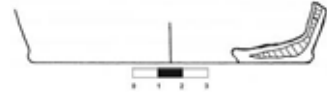
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_62 a

Foto Moșnița Veche 46_62 b

Desen Moșnița Veche 46_62

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare brun cafenie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

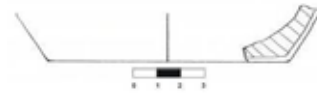
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_65 a

Foto Moșnița Veche 46_65 b

Desen Moșnița Veche 46_65

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,1 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_66 a

Foto Moșnița Veche 46_66 b

Desen Moșnița Veche 46_66

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,4 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mică.

Ornamente: ornamentat prin linii paralele realizate cu un instrument bont.

Datare: secolele XIV-XVI

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 46_38.

Foto Moșnița Veche 46_68 a

Foto Moșnița Veche 46_68 b

Desen Moșnița Veche 46_68

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, prezintă două trepte slab profilate și prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare brun negricioasă, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_69 a

Foto Moșnița Veche 46_69 b

Desen Moșnița Veche 46_69

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, prezintă două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă pe exterior urme de slip brun.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_70 a

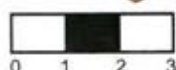
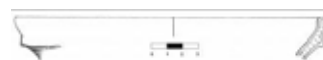

Foto Moșnița Veche 46_70 b

Desen Moșnița Veche 46_70

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior urme de slip brun, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_71 a

Foto Moșnița Veche 46_71 b

Desen Moșnița Veche 46_71

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe exterior un slip de culoare brună, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

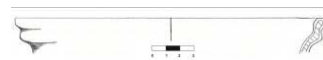
Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 46_2.

Desen Moșnița Veche 46_72

Foto Moșnița Veche 46_72 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare brun cafenie atât la interior, cât și la exterior, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_73 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte, evazată, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți un slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 46_2.

Foto Moșnița Veche 46_73 b

Desen Moșnița Veche 46_73

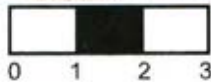

Foto Moșnița Veche 46_27 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare albicioasă pe ambele părți.

Ardere: ardere oxidantă.

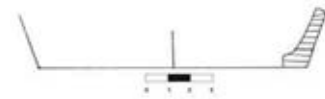
Degresant: nisip cu granulație fină și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Foto Moșnița Veche 46_27 b

Desen Moșnița Veche 46_27

g. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

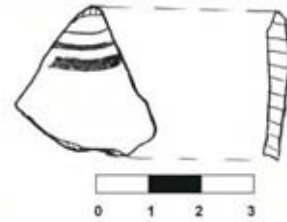
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_46 a

Foto Moșnița Veche 46_46 b

Desen Moșnița Veche 46_46

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin pictură, linii paralele orizontale de culoare cărămidie.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

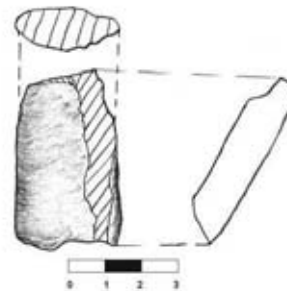
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_49 a

Foto Moșnița Veche 46_49 b

Desen Moșnița Veche 46_49

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: profil ovoidal.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

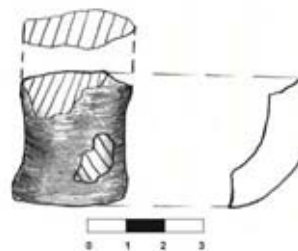
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_50 a

Foto Moșnița Veche 46_50 b

Desen Moșnița Veche 46_50

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas, în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: pictat cu o culoare albicioasă, pictura corodată în cea mai mare parte.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

h. artefacte neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 46_31 a

Foto Moșnița Veche 46_31 b

Desen Moșnița Veche 46_31

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare, pietricele și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

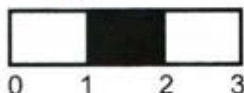

Foto Moșnița Veche 46_32 a

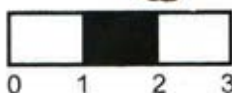

Foto Moșnița Veche 46_32 b

Desen Moșnița Veche 46_32

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, pietricele și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

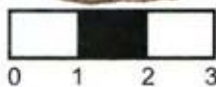

Foto Moșnița Veche 46_37 a

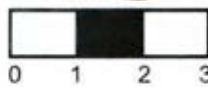
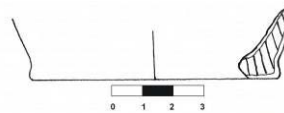

Foto Moșnița Veche 46_37 b

Desen Moșnița Veche 46_37

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe interior slip de culoare cafenie cu nuanțe brune și cenușii, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, nedeterminabil.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

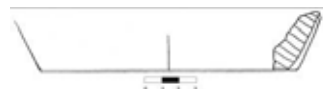
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 46_64 a

Foto Moșnița Veche 46_64 b

Desen Moșnița Veche 46_64

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 15 cm.

Tehnică: lucrat la mână (?).

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

25.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan
Desene artefacte: O. Borlea, A. Berzovan

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma investigațiilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 25.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Costaz” / „Rātu al Lat”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 1,7 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,5 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 4,3 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 1 km S de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă un grind proeminent, dezvoltat la N de drumul comunal Moșnița Veche – Bucovăț, pe o panta ce coboară din Dealul Pricoroi (95,7 m altitudine). Din punct de vedere al compoziției solului, se constată că din această zonă încep spre E și SE terenurile nisipoase (vezi și discuția de la Moșnița Veche 1). Obiectivul discutat acum este amplasat pe un teren cu o pantă care coboară sensibil de la S spre N și a fost secționat pe axe de două mari canale de hidroameliorații moderne (adânci de peste 5 m și cu o lățime pe coamă de cca. 15 m). Aceste canale împart suprafața așezării în patru sectoare distincte, iar terenul din jurul lor este afectat de depunerea și nivelarea cantităților importante de pământ și nisip excavat, astfel încât identificarea stratului de cultură arheologic este imposibilă exclusiv prin cercetări arheologice de teren. Chiar dacă peisajul geografic inițial a fost modificat radical de lucrările de îmbunătățiri funciare moderne, se mai poate observa totuși că pe laturile de S și V, acest grind era înconjurat de meandre fosile, actualmente foarte applatizate.

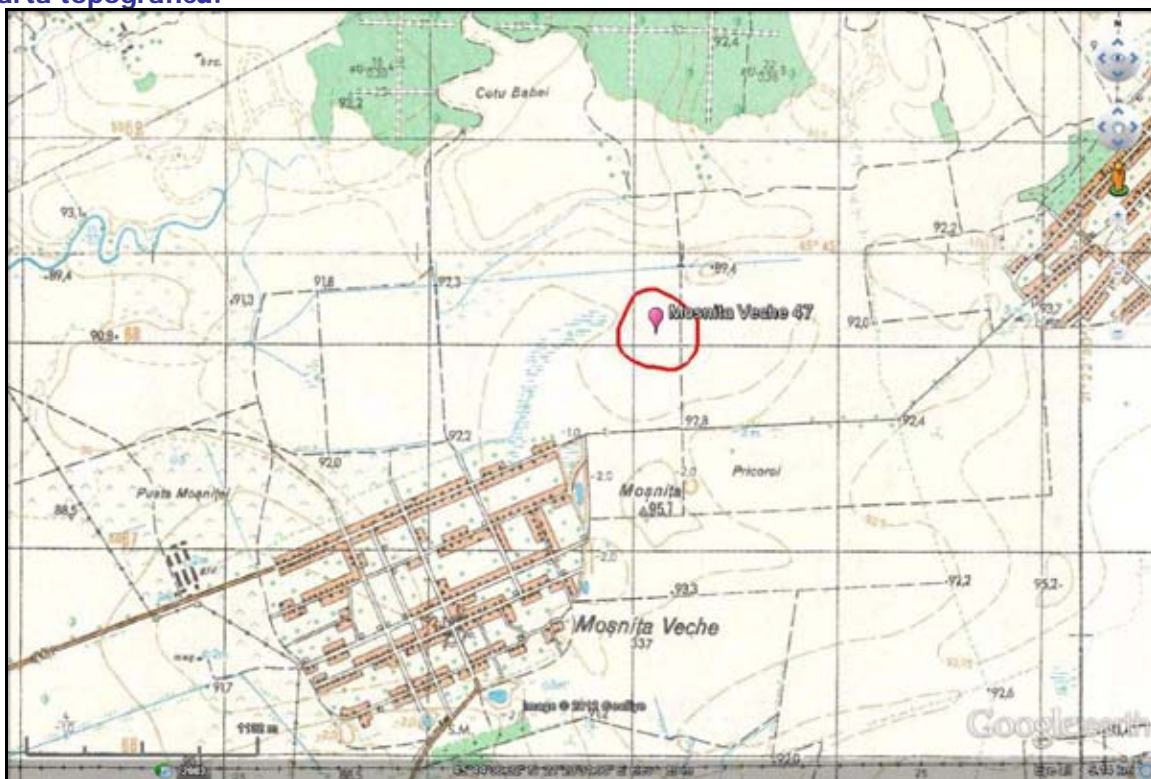
e. stare actuală: teren pârlogit

f. suprafață sit: cca. 3 ha.

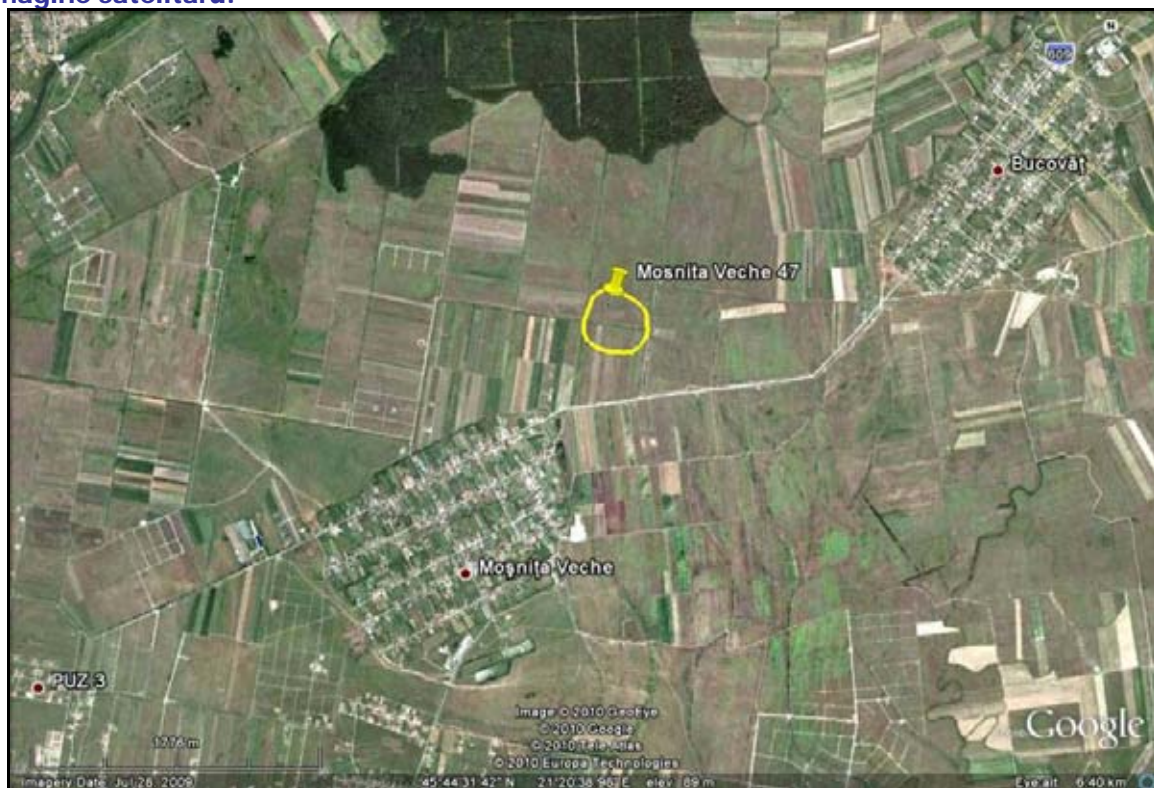
g. coordonate GPS: 45 44 46 N 21 20 48 E, 91 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215953; 478324.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

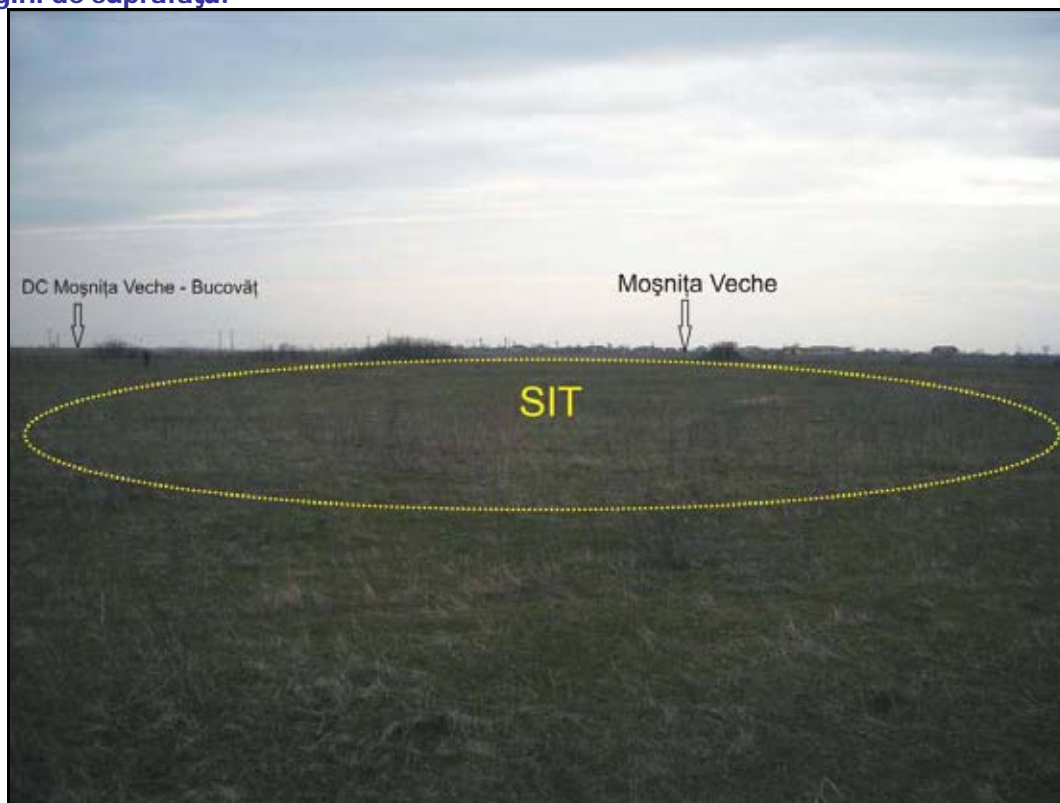

Fig. 1. Moșnița Veche 47 văzut dinspre N

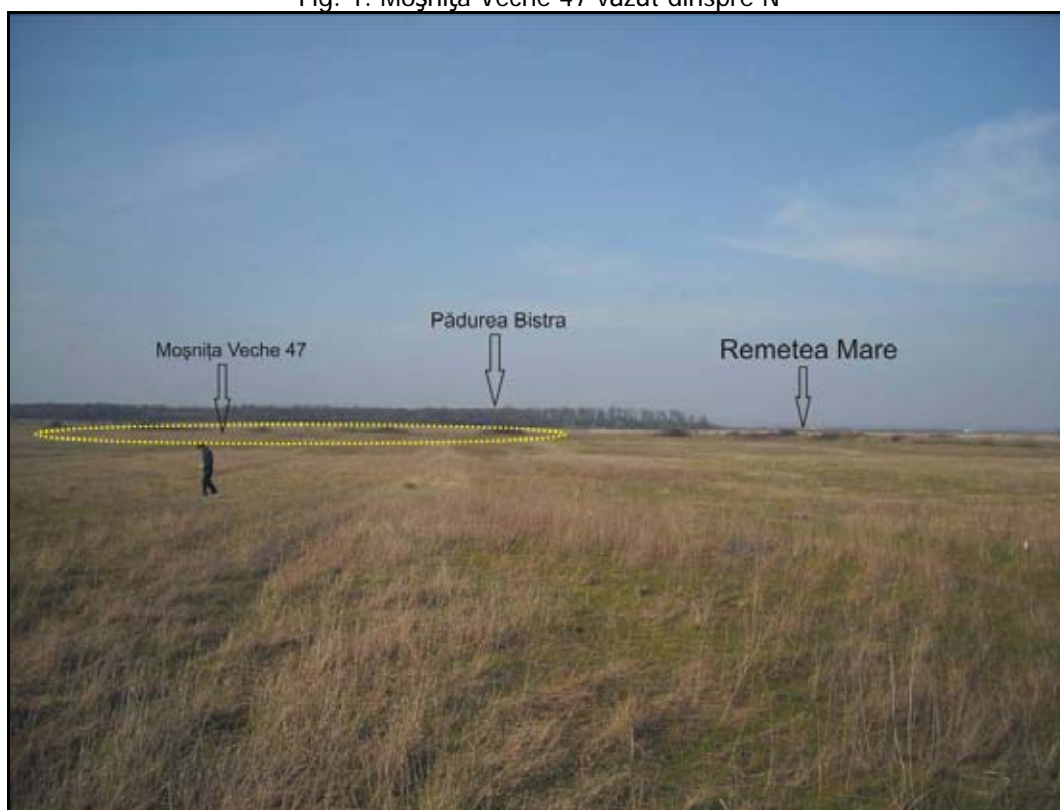

Fig. 2. Moșnița Veche 47 văzut dinspre S, de pe D.C. Moșnița Veche - Bucovăț

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie nedefinită; Hallstatt; sec. II-IV d. Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte, situație generată de pârlogirea terenului și de vizibilitatea redusă la sol. Poziția deosebit de favorabilă a grindului, pe un teren înalt și ferit de inundații, a determinat o locuire intensă a sa. Opinia se bazează pe faptul că pigmentația solului este brun-negricioasă, iar cele trei sondaje pentru verificarea texturii solului (40x40x50 cm) au relevat existența unui bogat strat de cultură, cu fragmente ceramice, de chirpic și arsură în compoziție. Dintre piesele identificate în teren se remarcă un vâscior sau un cap de sceptor care prezintă incizate în pasta crudă mai multe elemente geometrice (triunghiuri, arce, linii verticale, puncte) grupate în registre și a cărei funcționalitate și atribuire culturală nu poate fi efectuată în stadiul actual al cercetărilor. Pentru întocmirea prezentului studiu, au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (8); fragmente ceramice tipice nedesenate (4); fragmente ceramice atipice (55); fragmente chirpic (2); fragmente cărămidă medievală (1); fragment andezit (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

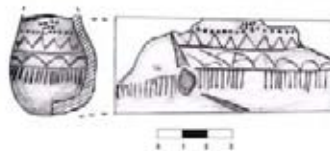
a. artefacte databile în preistorie, neîncadrabil cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 47_2 a

Foto Moșnița Veche 47_2 b

Desen Moșnița Veche 47_2

Tip: piesă cu funcționalitate incertă.

Dimensiuni: înălțimea păstrată: cca. 4 cm; lățimea maximă: cca. 3,5 cm; grosimea peretelui: cca. 0,5-0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornament complex, realizat prin incizare, într-o manieră destul de neîngrijită. Constă în trei registre ornamentale, delimitate prin două linii paralele incizate:

- Primul registru, de jos, este ornamentat prin linii incizate paralele verticale (înălțime cuprinsă între 0,4-0,6 cm);
- Al doilea registru constă în linii incizate ce par să redea arcade dar, pe un anumit sector, ornamentul este realizat într-o manieră confuză;
- Cel de-al treilea registru constă în linii incizate care formează triunghiuri cu vârful în sus, iar deasupra lor sunt dispuse o serie de împunsături ce par să formeze o linie de puncte. Pe un anumit sector întâlnim o aglomerare mai mare de astfel de puncte.

Date: în stadiul actual al documentării, nu am reușit identificarea unor analogii mulțumitoare pentru această piesă, astfel încât datarea o putem plasa larg în preistorie.

Atribuire culturală: lipsa analogiilor mulțumitoare nu permite o încadrare culturală precisă, subiectul devenind un deziderat de perspectivă.

Analogii: neidentificate până în prezent.

Foto Moșnița Veche 47_6 a

Foto Moșnița Veche 47_6 b

Desen Moșnița Veche 47_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt ascuțit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna și slip maroniu păstrat pe interior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, imposibil de datat datorită stării fragmentare.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

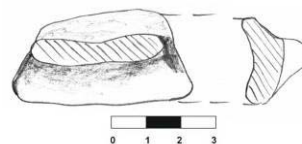
Analogii: starea puternic fragmentară precum și absența oricăror ornamente nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 47_8 a

Foto Moșnița Veche 47_8 b

Desen Moșnița Veche 47_8

Tip: perete de vas cu toartă fragmentară.

Dimensiuni: grosimea peretelui: cca. 0,8 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna și slip maroniu la exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: preistorie, imposibil de datat datorită stării fragmentare.

Atribuire culturală: imposibil de precizat.

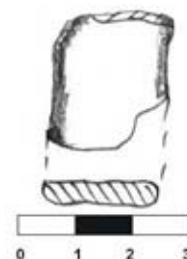
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 47_3 a

Foto Moșnița Veche 47_3 b

Desen Moșnița Veche 47_3

Tip: fragment de toartă-apucătoare, în secțiune elipsoidală.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: mixtă.

Degresant: nisip cu granulație mică și șamotă.

Ornamente: neornamentată.

Datare: preistorie, imposibil de datat datorită stării fragmentare.

Atribuire culturală: dată fiind starea fragmentară a piesei, atribuirea culturală nu poate fi realizată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

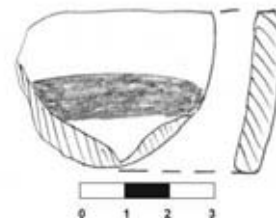
b. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 47_4 a

Foto Moșnița Veche 47_4 b

Desen Moșnița Veche 47_4

Tip: posibil fragment de toartă.

Dimensiuni: grosime medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație medie.

Ornamente: ornament pictat, reprezentat de o bandă de culoare maronie-închisă, dispusă perpendicular pe ceea ce pare a fi lățimea toartei.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

25.03.2010; 26.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma investigațiilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Alex Proteasa în data de 26.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Șărămpău” / „Răsadnițele lu Brant”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 1,1 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, 2,9 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 4 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 1,23 km SSE de versantul stâng al Pârâului Bistra (zona „Cotu Ciorii”).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă o întinsă terasă, sub formă de platou, dezvoltată la V de un meandru fosil important, care străbate zona de NE a localității Moșnița Veche. Terenul pe care este amplasată așezarea este relativ înalt, ferit de inundațiile meandruului respectiv sau de creșterea nivelului pânzei freatice la precipitații bogate sau primăvara, la topirea zăpezilor. Latura estică a sa a fost afectată de săparea unui mare canal de hidroameliorații modern, care detașează obiectivul de versantul vestic al meandruului. De asemenea, nu este exclus ca extensia spre S a așezării să fie suprapusă de grădinile localnicilor din Moșnița Veche (din motive obiective nu am procedat și la verificarea acestei zone). Pigmentația solului, pe întreaga suprafață a sitului, este brun-cenușie, iar lucrările agricole moderne scot la suprafață cantități importante de artefacte arheologice, îndeosebi fragmente ceramice medieval-dezvoltate (sec. XIV-XVI).

e. stare actuală: teren arabil, pârlăgă și zonă de dezvoltare imobiliară.

f. suprafață sit: cca. 1,5 ha.

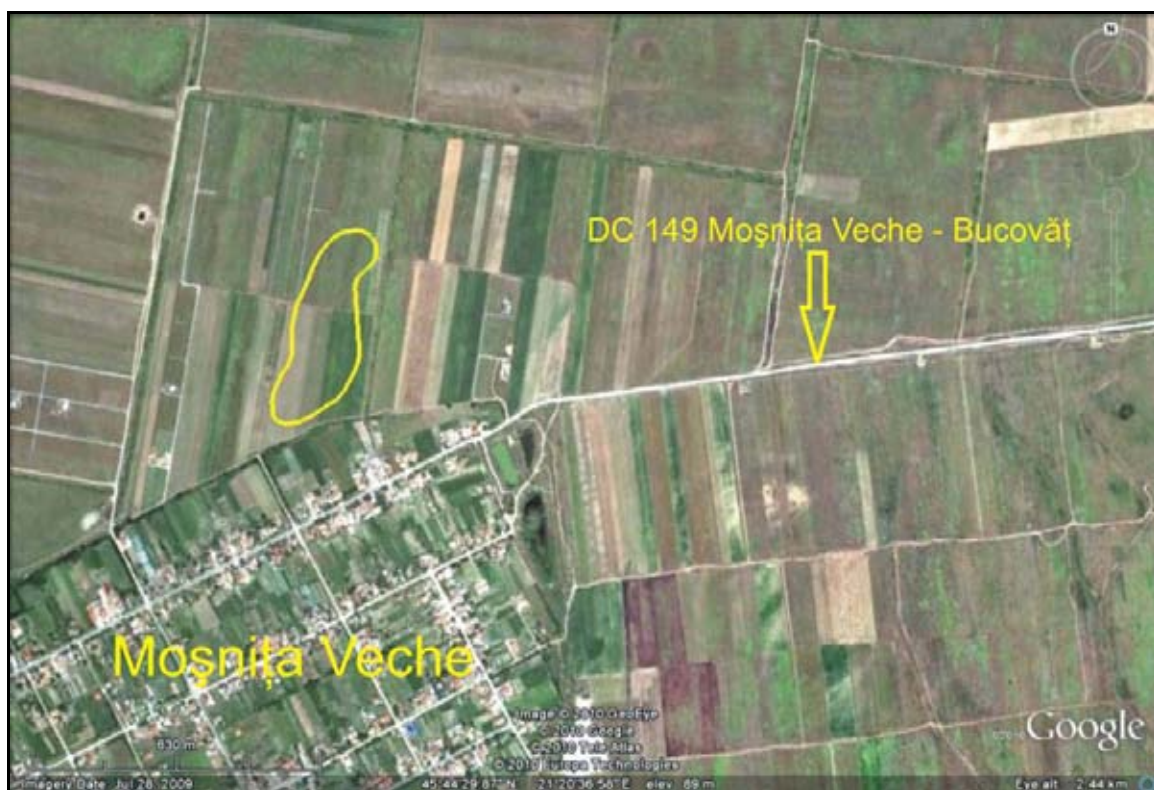
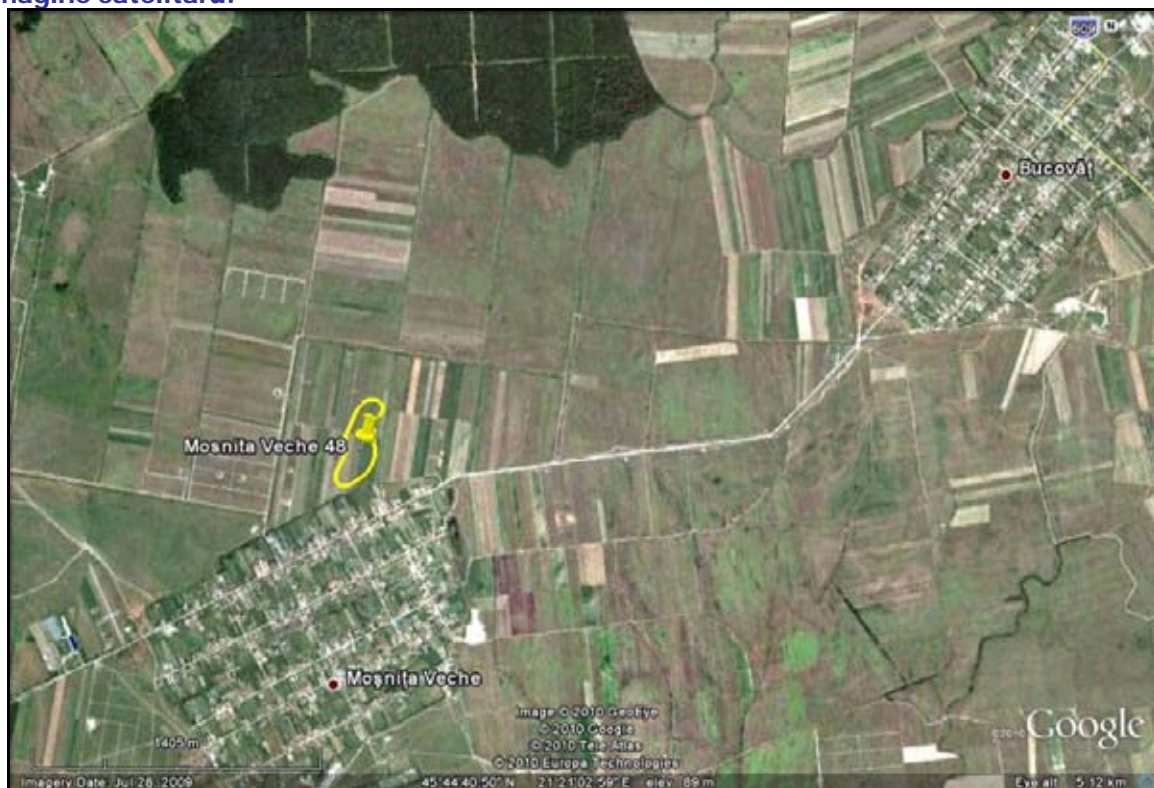
g. coordonate GPS: 45 44 35 N 21 20 10 E, 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215117; 478023.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

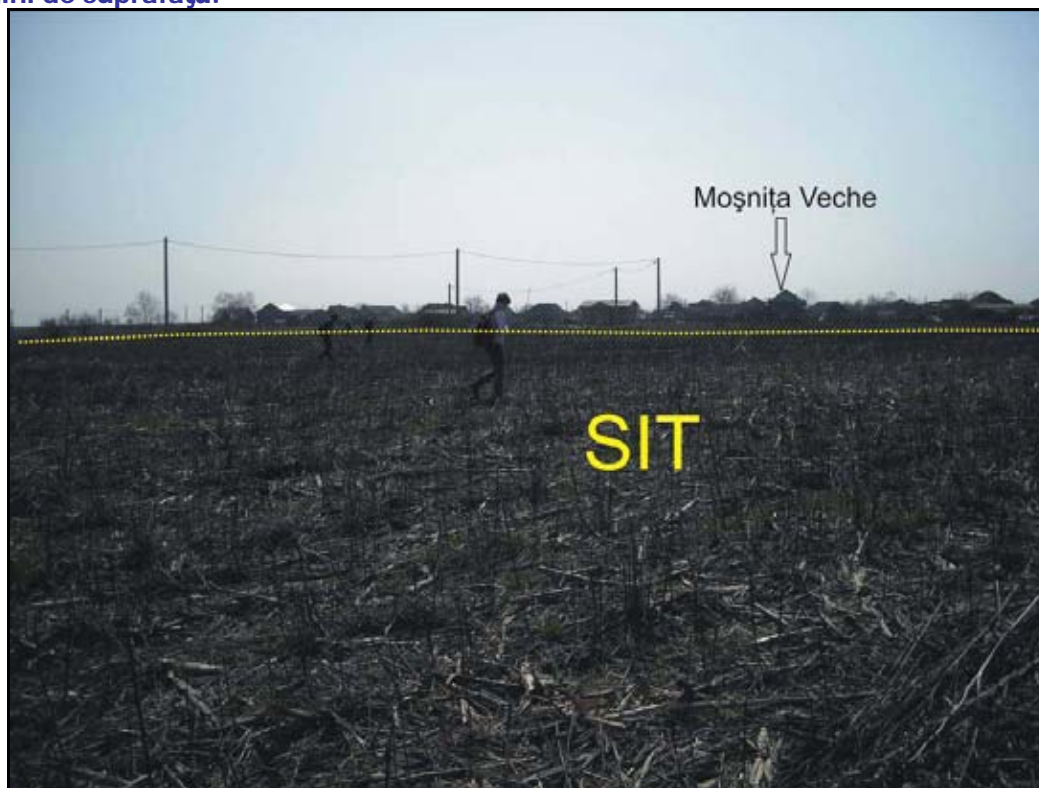

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 48 vedere spre SE, spre colțul de NE al localității Moșnița Veche

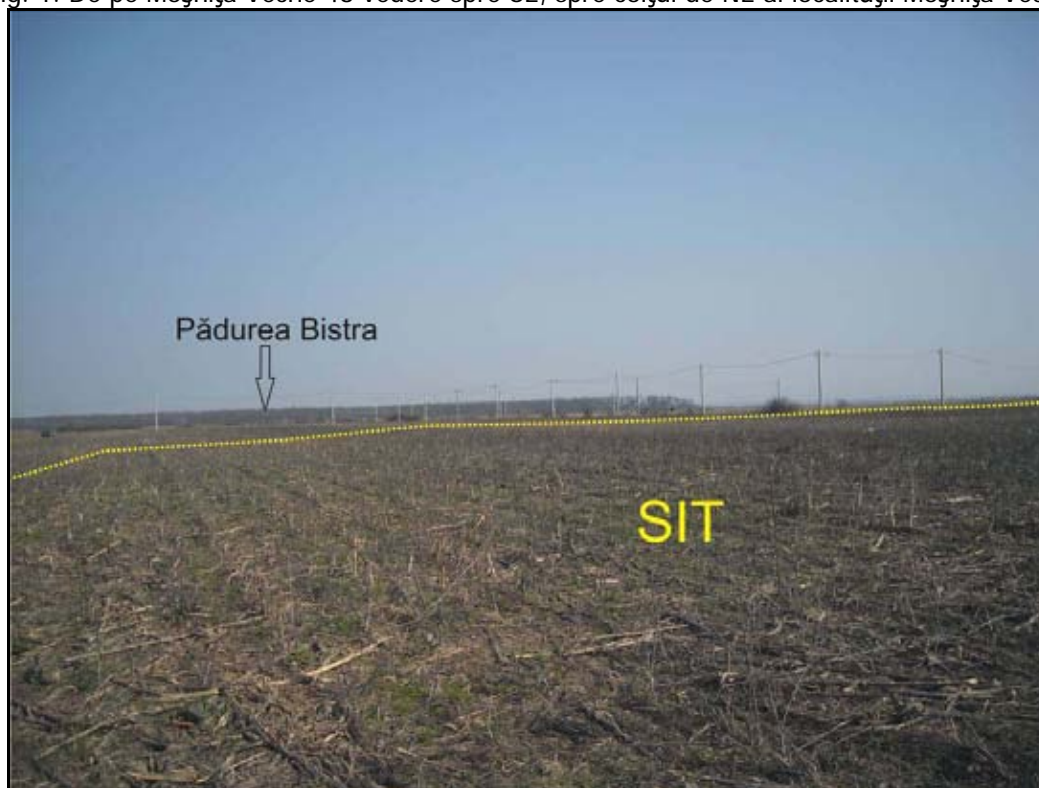

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 48 vedere spre NNE, spre Pădurea Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: datare neprecizabilă; preistorie nedefinită; epoca regatului dac (sec. I î.Hr.- sec. I d.Hr.); epoca migrațiilor (?); epoca medieval timpurie (sec. X-XIII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui bogat material arheologic, dintre care ponderea cea mai importantă o reprezintă fragmentele ceramice medieval-dezvoltate (sec. XIV-XVI), ceea ce ar sugera că în această locație putea să funcționeze o importantă așezare databilă în această perioadă.

Ceramica salvată este destul de numeroasă, dar se află într-o stare foarte fragmentară. Câteva fragmente ceramice, atipice, lucrate cu mâna pot fi atribuite larg perioadei preistorice, dar starea lor precară împiedică orice încercare de atribuire culturală. Fragmentele ceramice cenușii, din pastă poroasă, lucrate cu roata, pot fi atribuite, cu mici rezerve, epocii regatului dac. O buză cu capăt teșit, în formă de „T” (neilustrată), ridică unele probleme în datare, întrucât vase ce prezintă o astfel de morfologie a gurii sunt prezente atât în cultura materială a secolelor I î.Hr. – I d.Hr. cât și în cea a secolelor II-IV d.Hr. Evul Mediu Timpuriu este slab reprezentat, printr-o serie de sporadice fragmente ceramice, marea majoritate atipice. Nu excludem ca unele dintre ele să aparțină unui orizont cronologic mai timpuriu.

Cea mai mare parte a pieselor salvate aparțin însă Evului Mediu Dezvoltat. Ornamentica este destul de săracă și constă doar în benzi de linii incizate prezente pe unele fragmente. Puține fragmente ceramice pot fi încadrate Evului Mediu Târziu.

Pentru întocmirea prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (26); fragmente ceramice tipice nedesenate (4); fragmente ceramice atipice (78); fragmente chirpic (5); fragmente tuf vulcanic (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în epoca regatului dac (sec. I î.Hr.- sec. I d.Hr.):

Foto Moșnița Veche 48_1 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr cu sporadice fragmente de șamotă și materie organică.

Ornamente: neornamentat.

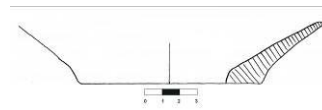
Datare: sec. I î.Hr.- sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: starea fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

Foto Moșnița Veche 48_1 b

Desen Moșnița Veche 48_1

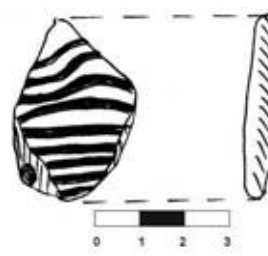
b. artefacte databile în perioada migrațiilor:

Foto Moșnița Veche 48_26 a

Foto Moșnița Veche 48_26 b

Desen Moșnița Veche 48_26

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu roata (?).

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, șamotă și pietricele.

Ornamente: ornamentat cu linii incizate cu măturica.

Datare: cu rezerve, sec. VII-IX.

Atribuire culturală: posibil epoca migrațiilor.

Analogii: starea fragmentară nu permite reconstituirea formei vasului.

c. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 48_2 a

Foto Moșnița Veche 48_2 b

Desen Moșnița Veche 48_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 21,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

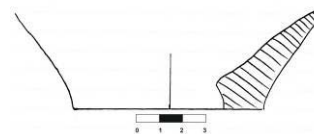
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 48_3 a

Foto Moșnița Veche 48_3 b

Desen Moșnița Veche 48_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie, parțial corodat pe interior.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

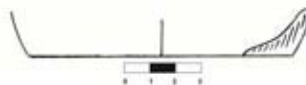
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 48_4 a

Foto Moșnița Veche 48_4 b

Desen Moșnița Veche 48_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

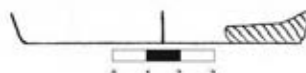
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 48_5 a

Foto Moșnița Veche 48_5 b

Desen Moșnița Veche 48_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie cu nuanțe cenușii, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

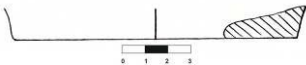
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 48_6 a

Foto Moșnița Veche 48_6 b

Desen Moșnița Veche 48_6

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 48_7 a

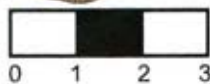
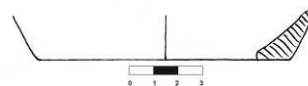

Foto Moșnița Veche 48_7 b

Desen Moșnița Veche 48_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

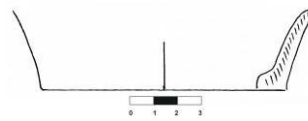
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 48_8 a

Foto Moșnița Veche 48_8 b

Desen Moșnița Veche 48_8

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

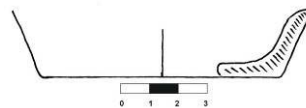
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 48_9 a

Foto Moșnița Veche 48_9 b

Desen Moșnița Veche 48_9

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

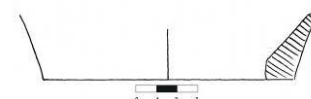
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 48_10 a

Foto Moșnița Veche 48_10 b

Desen Moșnița Veche 48_10

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata (?).

Slip: prezintă slip de culoare cafenie pe ambele părți, puternic corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu foarte mici fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

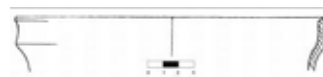
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 48_11 a

Foto Moșnița Veche 48_11 b

Desen Moșnița Veche 48_11

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița¹, Timișoara – „Piața 700”², etc.

Foto Moșnița Veche 48_12 a

Foto Moșnița Veche 48_12 b

Desen Moșnița Veche 48_12

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă.

Ornamente: prezintă urme sporadice urme de pictură, cu negru, pe ambele părți.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

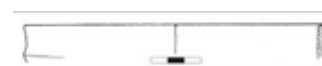
Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 48_11.

Foto Moșnița Veche 48_13 a

Foto Moșnița Veche 48_13 b

Desen Moșnița Veche 48_13

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 48_11.

¹ F. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

² Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Foto Moșnița Veche 48_14 a

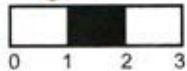

Foto Moșnița Veche 48_14 b

Desen Moșnița Veche 48_14

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 48_11.

Foto Moșnița Veche 48_16 a

Foto Moșnița Veche 48_16 b

Desen Moșnița Veche 48_16

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, în două trepte, ușor evazată, prezintă treaptă pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

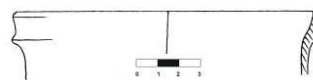
Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 48_11.

Foto Moșnița Veche 48_17 a

Foto Moșnița Veche 48_17 b

Desen Moșnița Veche 48_17

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cafenie, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 48_11.

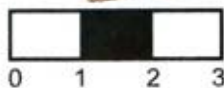

Foto Moșnița Veche 48_21 a

Foto Moșnița Veche 48_21 b

Desen Moșnița Veche 48_21

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20, 8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

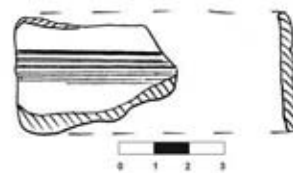
Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 48_11.

Foto Moșnița Veche 48_23 a

Foto Moșnița Veche 48_23 b

Desen Moșnița Veche 48_23

Tip: fragment de vas, perete..

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu bandă de linii orizontale incizate cu un instrument ascuțit.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu numeroase analogii la Timișoara – „Piața 700”³, Timișoara – „Castelul Huniade”⁴, Dumbrăvița⁵, etc.

³ Z. Kopeczny, *op.cit.*, fig. 64/1,7.

⁴ A. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului*, S.N., 2006, 14, 2, fig. 12/1,2,3.

⁵ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXXIX/3, Pl. LXXXII/7,8, etc.

Foto Moșnița Veche 48_24 a

Foto Moșnița Veche 48_24 b

Desen Moșnița Veche 48_24

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu bandă de linii orizontale incizate cu un instrument ascuțit.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 48_23.

Foto Moșnița Veche 48_25 a

Foto Moșnița Veche 48_25 b

Desen Moșnița Veche 48_25

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare brun-cenușie pe exterior, parțial corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu două benzi de linii orizontale incizate cu un instrument ascuțit.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* Moșnița Veche 48_23.

d. artefacte neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 48_15 a

Foto Moșnița Veche 48_15 b

Desen Moșnița Veche 48_15

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19,3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata (?).

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri cronologice.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară și absența oricăror ornamente nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

26.03.2010

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Rogozea, A. Stăvilă, A. Hegyi

Desene artefacte: A. Berzovan

I. Istoricul cercetărilor:

Cu prilejul lucrărilor de îmbunătățiri funciare din anii '80 ai sec. XX, latura de E a obiectivului discutat acum a fost afectat de săparea unui canal de desecare, iar din pământul excavat a fost recuperat un topor cu gaură de înmănușare, aflat în condiții perfecte de preservare și păstrat în colecția familiei Proteasa din Moșnița Veche. Demarând investigațiile sistematice de teren în hotarul localității Moșnița Veche, echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Staviță, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Alex Proteasa efectuează în data de 26.03.2010 noi investigații asupra obiectivului.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Costaz” / „Șărămpău”.

b. reper localizare: situl este amplasat 1,2 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și 4 km SE de biserica ortodoxă din Ghiroda.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 1,2 km SE de versantul stâng al Pârâului Bistra (zona „Cotu Ciorii”).

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este reprezentat de un tumul, relativ aplatizat (are o înălțime păstrată de cca. 1 m și un diametru la bază de cca. 20 m), treimea estică a sa fiind distrusă complet de construirea canalului modern de hidroameliorații. Cercetările arheologice de teren au surprins în profilul generat de canal, fragmente ceramice preistorice atipice și fragmente osteologice umane (inclusiv un fragment de la o calotă craniană), toate putând proveni de la complexele funerare, primare sau secundare, înglobate în respectivul tumul. Din punct de vedere geografic acesta era amplasat pe o terasă bine profilată, dezvoltată la V de un meandru fosil proeminent (vezi și descrierea geografică de la obiectivul învecinat, Moșnita Veche 48).

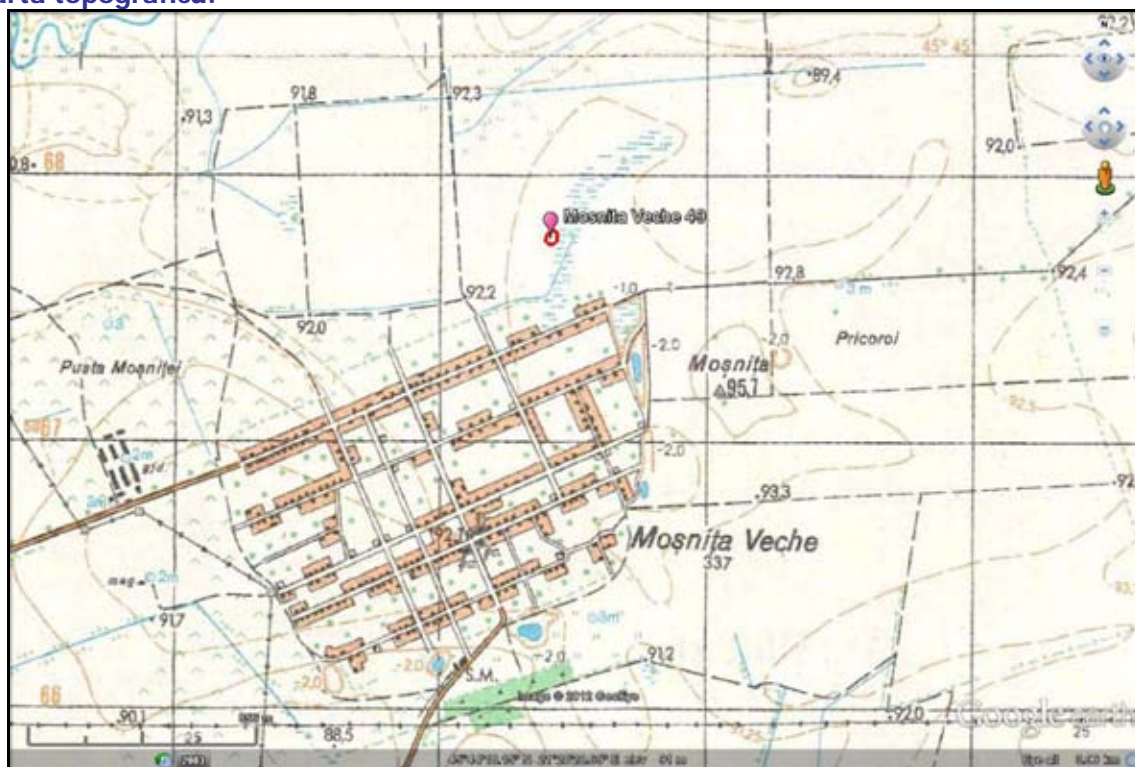
e. stare actuală: zonă de dezvoltare imobiliară și teren afectat de construirea unui canal de hidroameliorații modern.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha.

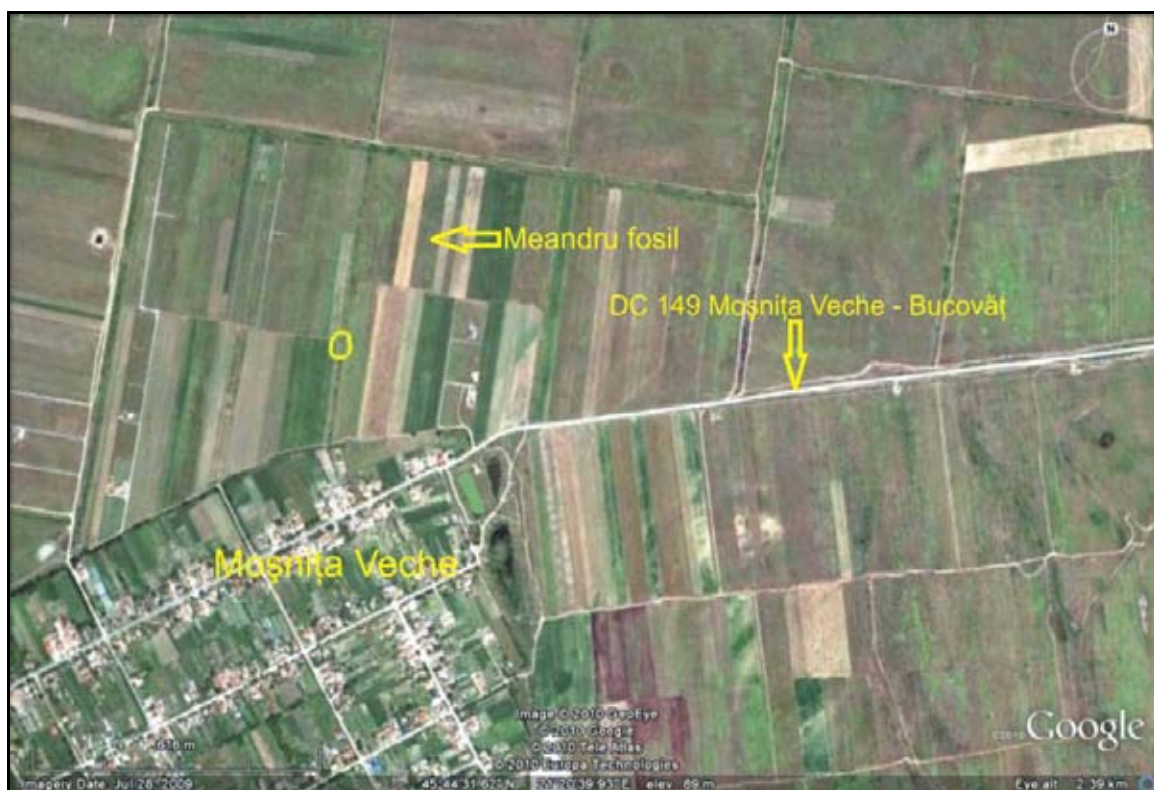
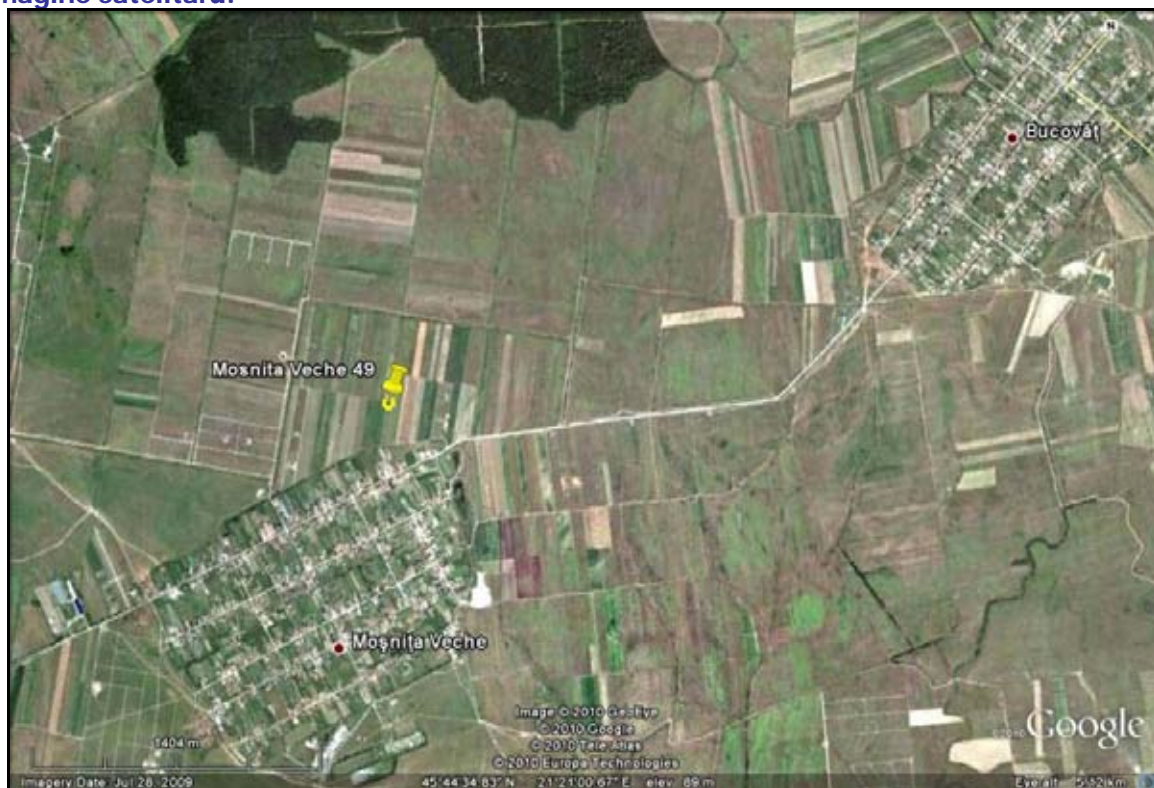
q. coordonate GPS: 45 44 36 N 21 20 15 E, 91 m altitudine.

h. coordinate Stereo 70: 215226; 478048.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

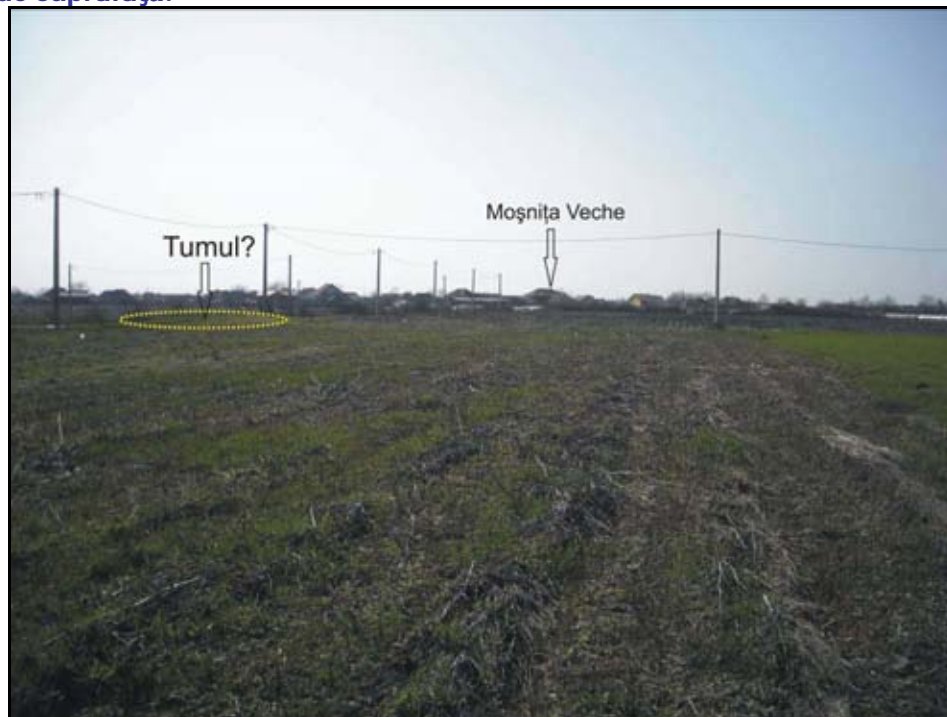

Fig. 1. Moșnița Veche 49 văzut dinspre NV

Fig. 2. Moșnița Veche 49 văzut dinspre VSV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: tumul și locuire secundară în zona tumulului.

b. date: neolitic (fragmente ceramice atipice alunecate în profilul șanțului de hidroameliorații); epoca bronzului (?); epoca medieval dezvoltată (fragmente ceramice atipice alunecate în profilul șanțului de hidroameliorații, provenind probabil din obiectivul alăturat, Moșnița Veche 48).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au putut surprinde următoarele aspecte:

- Suprafața tumulului este suprapusă parțial de așezarea multistratificată de la obiectivul Moșnița Veche 48;
- Atribuirea tumulului epocii bronzului se bazează doar pe analogia cu alte fenomene similare de pe teritoriul Banatului, iar tipologizarea toporului de piatră nu a fost încă realizată în această etapă preliminară de procesare a datelor, urmând a face subiectul unui studiu distinct în perspectivă;
- Fragmentele ceramice neolitice, descoperite pe panta canalului de hidroameliorații, ar putea proveni de la un nivel inferior, acoperit de straturi de aluviuni sau locuiri antropice ulterioare (în cercetările de teren nu au fost identificate fragmente ceramice atribuibile neoliticului). Acest strat neolitic putea fi suprapus de construcția tumulului, dar toate aceste scenarii nu vor putea fi lămurite decât de demararea unor campanii de săpătură.
- Materialul ceramic salvat este sărac și într-o stare destul de fragmentară. Marea majoritate a fragmentelor ceramice aparțin preistoriei, dar perioada nu poate fi definită, dată fiind starea respectivelor fragmente. Un fund de vas cu impresii textile, ar putea fi atribuit, cu rezervele de rigoare, perioadei neolitice. Au fost salvate și câteva piese osteologice, posibil umane, una dintre acestea prezentând evident urme de cremație, iar o alta, urme ale unei intervenții mecanice.

În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice atipice (20); fragmente osteologice (6); fragmente tuf vulcanic (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

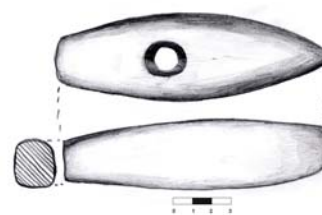
a. artefacte databile în preistorie, neîncadrabile cronologic și cultural:

Foto Moșnița Veche 49_1 a

Foto Moșnița Veche 49_1 b

Desen Moșnița Veche 49_1

Descriere și funcționalitate: Piesa se încadrează în tipologia topoarelor de luptă cu ceafa cilindrică, având umerii arcuiți și reliefați în zona găurii de înmănușare. Orificiul de fixare a cozii e plasat la, aproximativ, jumătatea distanței dintre tăiș și ceafă. Axul longitudinal este drept iar tăișul ușor convex.

Dimensiuni: lungime: cca. 7 cm; lățime: cca. 3 cm.

Material: Gresie silicoasă de culoare verzuie, bine șlefuită.

Grad de uzura: foarte scăzut.

Date: Epoca bronzului (?).

Atribuire culturală: Dat fiind faptul că această piesă a fost descoperită întâmplător și nu prezintă un context arheologic clar face imposibilă o atribuire culturală veridică. Într-o manieră comparativă, pe baza formei toporului se poate lua în calcul o atribuire culturală relativă. Astfel, aceste descoperiri sunt cunoscute în zona mediteranian-italică, Europa centrală și zona balcanică apărând în cadrul unor culturi ca: șnurceramica (Boemia), Glina III - Schneckenberg, Vučedol, Karanovo VII etc.¹

Analogii: Grădina², Tuzla³, Bădila⁴.

V. Data periegheză:

26.03.2010.

¹ E. Tudor, *Un mormânt de la începutul epocii bronzului descoperit la Răcăciuni*, în *SCIV*, 24, 1973, 2, p. 287; A. Vulpe, *Depozitul de la Tufa și topoarele cu ceafă cilindrică*, în *SCIV*, 10, 1959, 2, p. 265- 276.

² P. Hașotti, *Topoare de piatră din epoca bronzului aflate în depozitele muzeului din Constanța*, în *Istros*, 4, 1986, p. 7- 12.

³ M. Munteanu, *Topoare și alte piese de piatră din epoca bronzului din sud-estul României*, în *Pontica*, 24, 1991, p. 407- 418.

⁴ I. Vasiliu, *Topoare din piatră din epoca bronzului aflate în colecțiile Muzeului de Arheologie din Tulcea*, în *Peuce*, 12, p. 9-26 (vezi fig. 2 și 3).

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** O. Borlea**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 26.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Costaz”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 1,3 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 200 m N de DC 149 Moșnița Veche – Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 1,43 km S de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o terasă foarte bine profilată, care coboară sensibil de la S spre N, dinspre Dealul Pricoroi (95,7 m altitudine) spre talvegul unui meandru fosil, încă bine profilat în teren, în ciuda transformărilor radicale ale peisajului cauzate de lucrările moderne de hidroameliorații. Amplasamentul sitului este unul favorabil, ferit de inundațiile sau de creșterea freaticului în jurul acestui meandru. Pigmentația solului este gălbui-nisipoasă, doar în zona complexelor arheologice aceasta căpătând nuanțe brun-cenușii, relevând existența unui important strat de cultură arheologică.

e. stare actuală: teren arabil și zonă de dezvoltare imobiliară în construcție.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

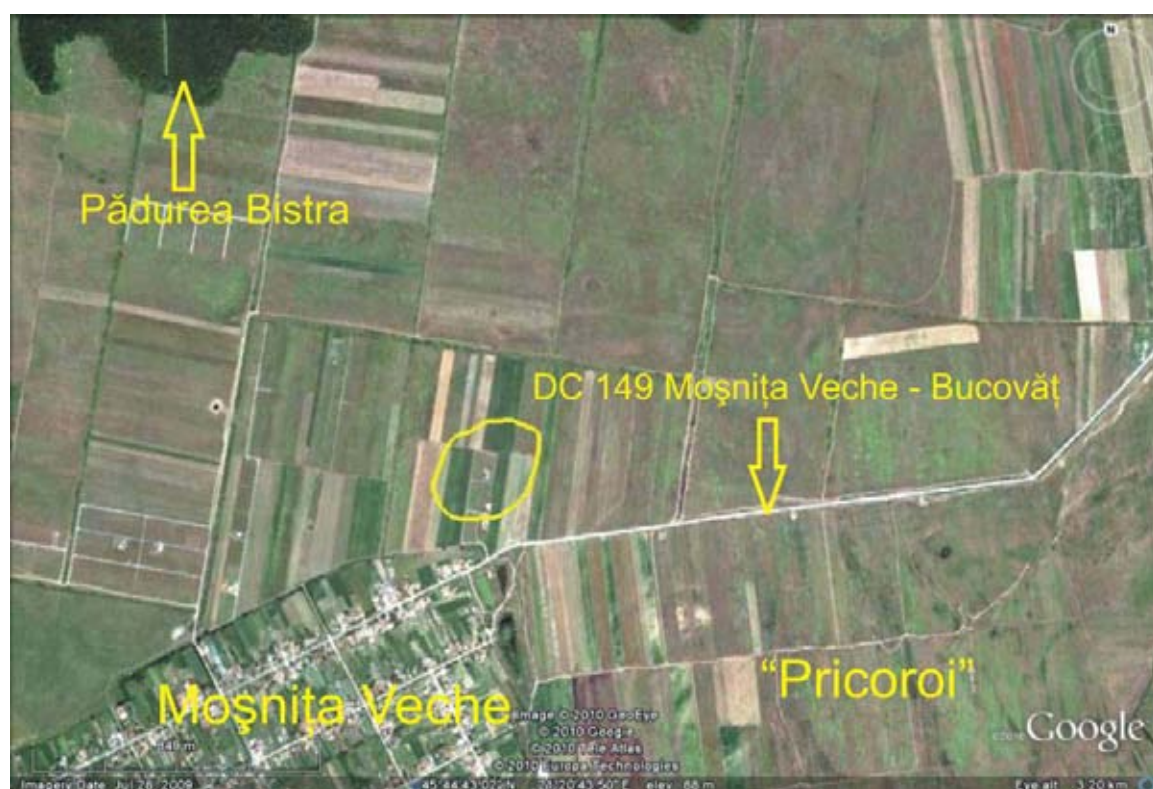
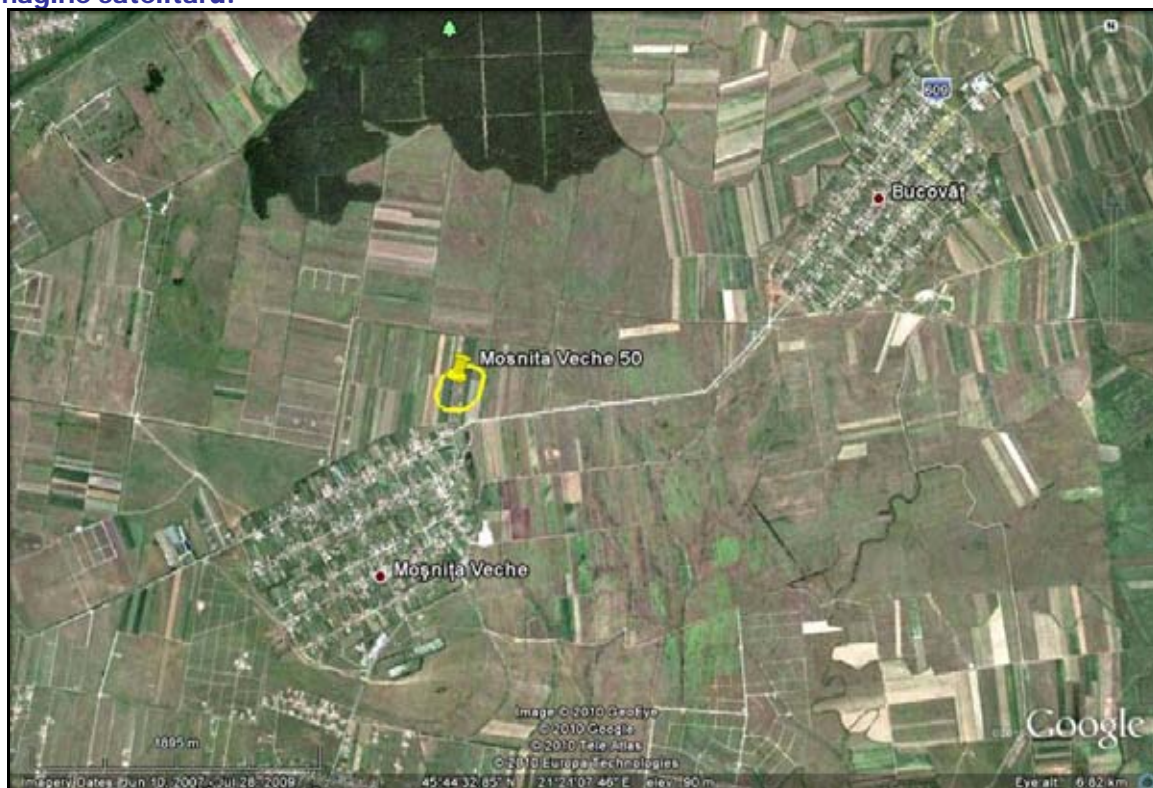
g. coordonate GPS: 45 44 36 N 21 20 26 E, 91 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 478038; 215464

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

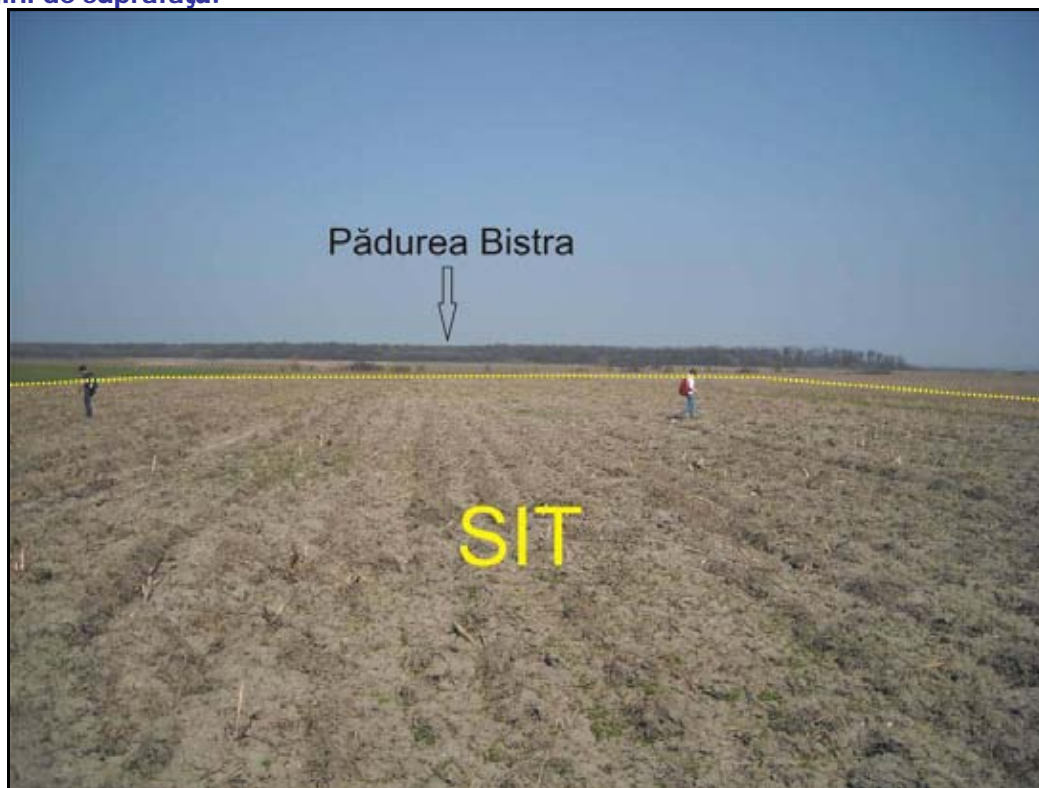

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 50 vedere spre N, spre Pădurea Bistra

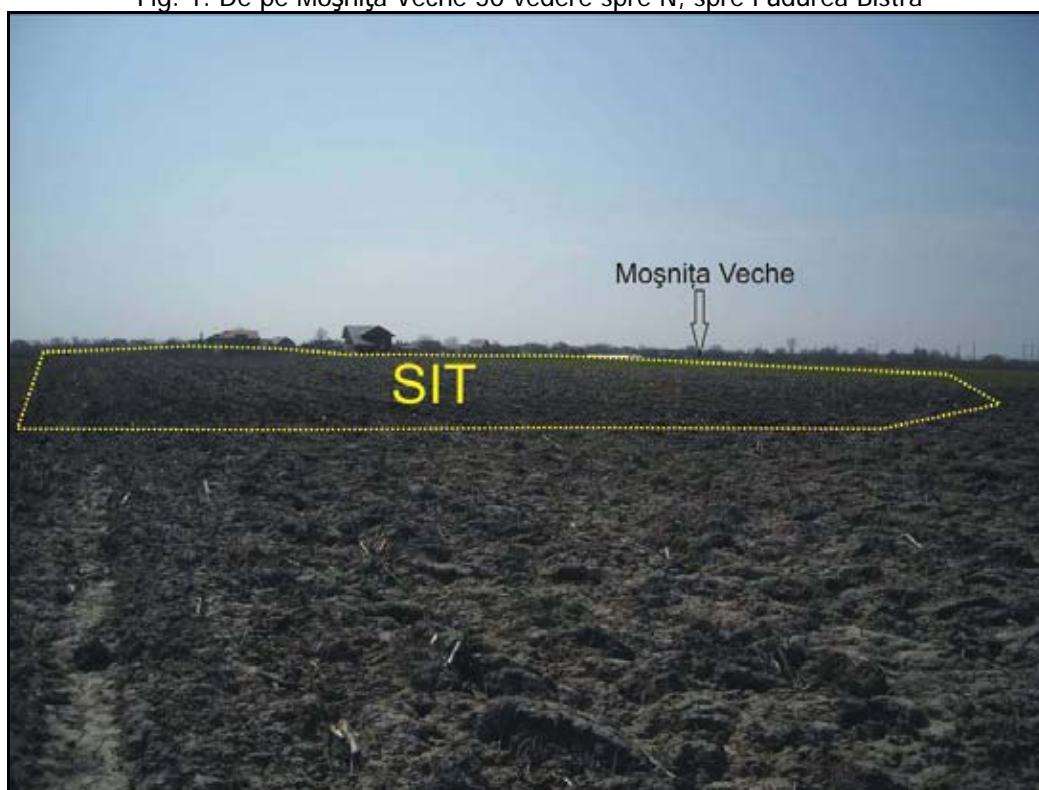

Fig. 2. Moșnița Veche 50 văzut dinspre N

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: secolele II-IV; epoca medieval timpurie (sec. X-XIII); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui bogat material arheologic, reprezentat îndeosebi prin fragmente ceramice medieval-dezvoltate (sec. XIV-XVI), la care se adaugă sporadice fragmente ceramice din perioada sec. II-IV d.Hr.; medieval timpurii (sec. X-XII) și medieval târzii (sec. XVII-XVIII). Fragmentele ceramice încadrabile în perioada secolelor II-IV d.Hr. sunt reprezentate doar de doi pereți de vas lucrați la roată din pastă fină de culoare cenușie. Fragmentele ceramice medievale majoritar atipice aparțin speciei ceramice de uz comun având o pastă de culoare brun cafenie cu nisip de granulație mică ca și degresant. Arderea este predominant necontrolată existând și câteva fragmente ceramice arse oxidant. Starea fragmentară a pieselor nu permite reconstituirea precisă a unor tipuri de vase.

În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (17); fragmente ceramice tipice nedesenate (4); fragmente ceramice atipice (67); fragment cărămidă medievală (1).

IV. Analiza materialului arheologic recoltat:

a. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 50_1 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă un slip brun cafeniu pe partea interioară a vasului, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

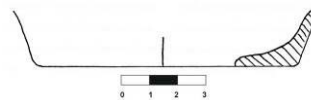
Date: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 50_1 b

Desen Moșnița Veche 50_1

Foto Moșnița Veche 50_3 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

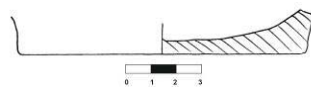
Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 11,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip brun cafeniu pe partea interioară a vasului.

Foto Moșnița Veche 50_3 b

Desen Moșnița Veche 50_3

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

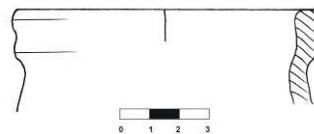
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 50_5 a

Foto Moșnița Veche 50_5 b

Desen Moșnița Veche 50_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: 10 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

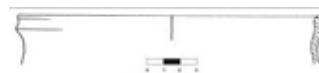
Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița¹, Timișoara – „Piața 700”², etc.

Foto Moșnița Veche 50_6 a

Foto Moșnița Veche 50_6 b

Desen Moșnița Veche 50_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: 18,2 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* MV 50_5.

¹ Fl. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița. DN – varianta ocolitoare Timișoara km. 549+076 – DN 69 km. 6+430*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

² Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

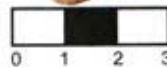

Foto Moșnița Veche 50_7 a

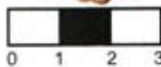
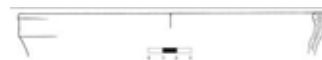

Foto Moșnița Veche 50_7 b

Desen Moșnița Veche 50_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: 21,2 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* MV 50_5.

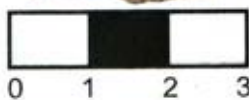
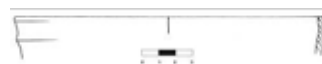

Foto Moșnița Veche 50_8 a

Foto Moșnița Veche 50_8 b

Desen Moșnița Veche 50_8

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18,4 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

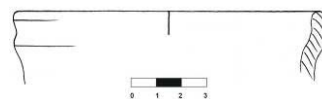
Analogii: vezi *supra* MV 50_5.

Foto Moșnița Veche 50_9 a

Foto Moșnița Veche 50_9 b

Desen Moșnița Veche 50_9

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, în două trepte, prezintă prag pentru capac.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* MV 50_5.

Foto Moșnița Veche 50_10 a

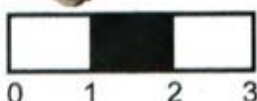
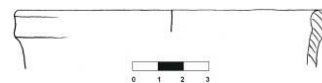

Foto Moșnița Veche 50_10 b

Desen Moșnița Veche 50_10

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

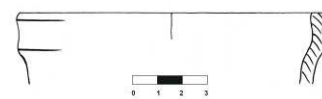
Analogii: vezi *supra* MV 50_5.

Foto Moșnița Veche 50_11 a

Foto Moșnița Veche 50_11 b

Desen Moșnița Veche 50_11

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* MV 50_5.

Foto Moșnița Veche 50_13 a

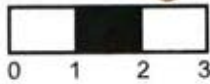
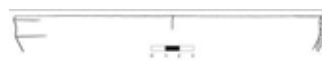

Foto Moșnița Veche 50_13 b

Desen Moșnița Veche 50_13

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* MV 50_5.

Foto Moșnița Veche 50_14 a

Foto Moșnița Veche 50_14 b

Desen Moșnița Veche 50_14

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză rotunjită (starea extrem de fragmentară nu permite alte observații).

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16,2 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 50_15 a

Foto Moșnița Veche 50_15 b

Desen Moșnița Veche 50_15

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată spre exterior, prost păstrată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

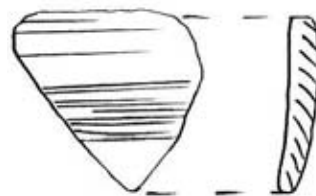
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 50_16 a

Foto Moșnița Veche 50_16 b

Desen Moșnița Veche 50_16

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: 0,5 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: reducătoare.

Slip: prezintă un slip brun cărămiziu pe interior.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă.

Ornamente: linii paralele incizate realizate cu măturica.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: ornamente de acest gen sunt extrem de frecvente în ceramica medieval-dezvoltată din zona Banatului de Câmpie, vezi de exemplu numeroase analogii la Timișoara – „Piața 700”³, Timișoara – „Castelul Huniade”⁴, Dumbrăvița⁵, etc.

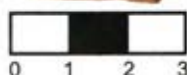

Foto Moșnița Veche 50_17 a

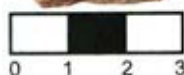
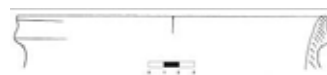

Foto Moșnița Veche 50_17 b

Desen Moșnița Veche 50_17

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, ușor evazată, prezintă două trepte bine profilate.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20 cm.

Tehnică: lucrată la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: vezi *supra* MV 50_5.

³ *Ibidem*, fig. 64/1,7.

⁴ A. Rădulescu, „Castelul Huniade” - Timișoara. Sondajul arheologic din anul 1980, în *Analele Banatului*, S.N., 2006, 14, 2, fig. 12/1,2,3.

⁵ F. Drașovean *et alii*, *op.cit.*, pl. LXXIX/3, Pl. LXXXII/7,8, etc.

b. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 50_2 a

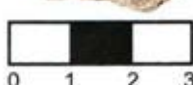
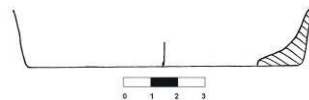

Foto Moșnița Veche 50_2 b

Desen Moșnița Veche 50_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVI-XVII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 50_4 a

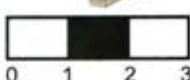

Foto Moșnița Veche 50_4 b

Desen Moșnița Veche 50_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVI-XVII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegează:

26.03.2010.

VI. Autor periegează:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VI. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Rogoza

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 26.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Rătu lu Buci” / „Rătu al Lat”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 2,4 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4,3 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 1,1 km N de DC 149 Moșnița Veche – Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 300 m S de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe un teren plat, fără reperi morfo-geografice importante în arealul din preajmă, cu excepția unui crov de tasare, care evoluează pe latura de sud a sitului. Acest crov acumulează apă din freatic, chiar și în condițiile în care lucrările de hidroameliorații au schimbat radical regimul pânzei freatice, coborând-o cu câțiva metri față de starea naturală. De asemenea, aproximativ prin mijlocul său, obiectivul este străbătut de un astfel canal de regularizări. Pigmentația solului este brun-negricioasă, dar pârlogirea terenului și existența unei vegetații ierboase abundente, nu a permis decât evidențierea unor sporadice artefacte, și acestea scoase la lumină de rămăturile mistreților. Cele două sondaje (40x40x50 cm) pentru controlul texturii solului, au evidențiat un bogat strat de cultură arheologică, cu numeroase fragmente ceramice și de chirpic în compoziție.

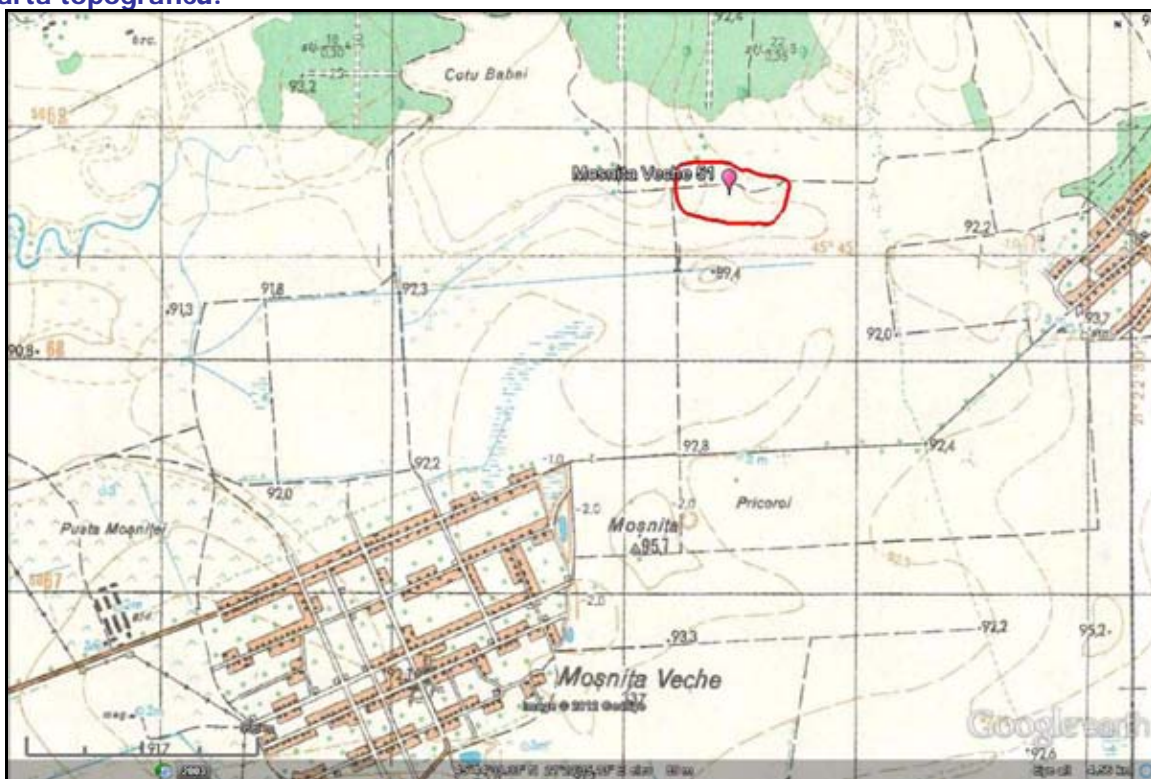
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 4 ha.

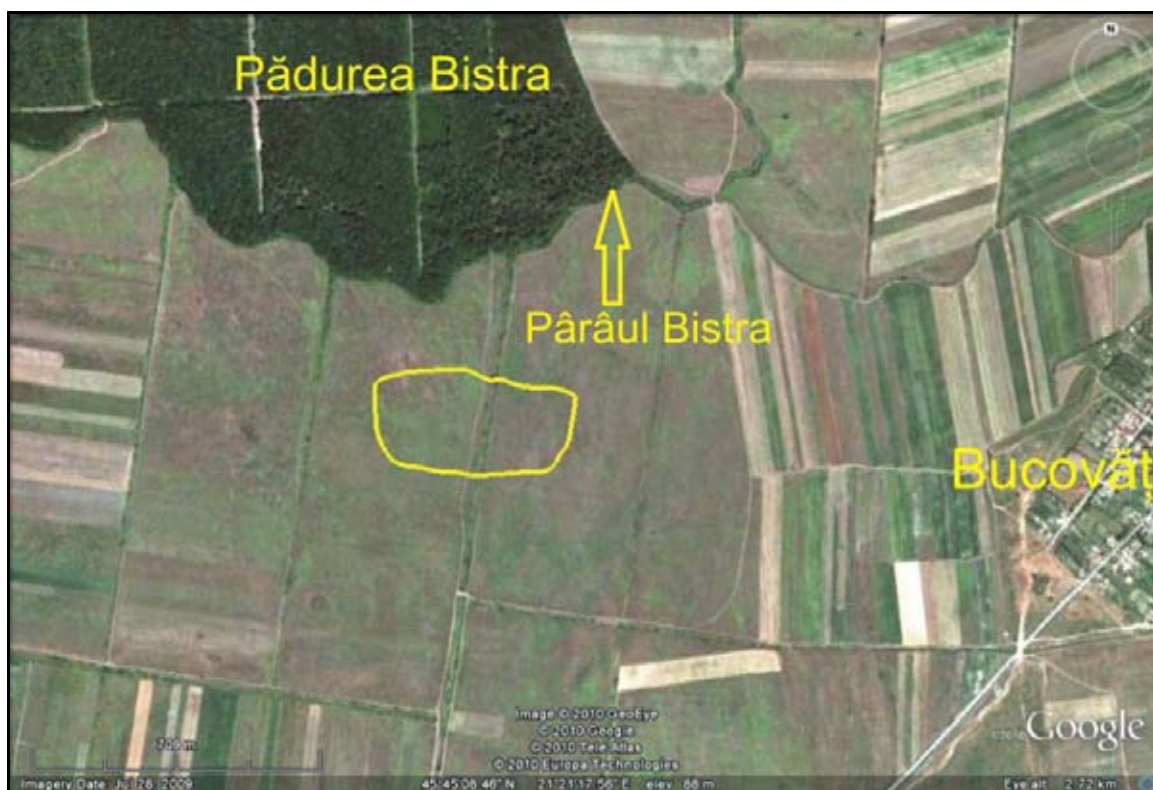
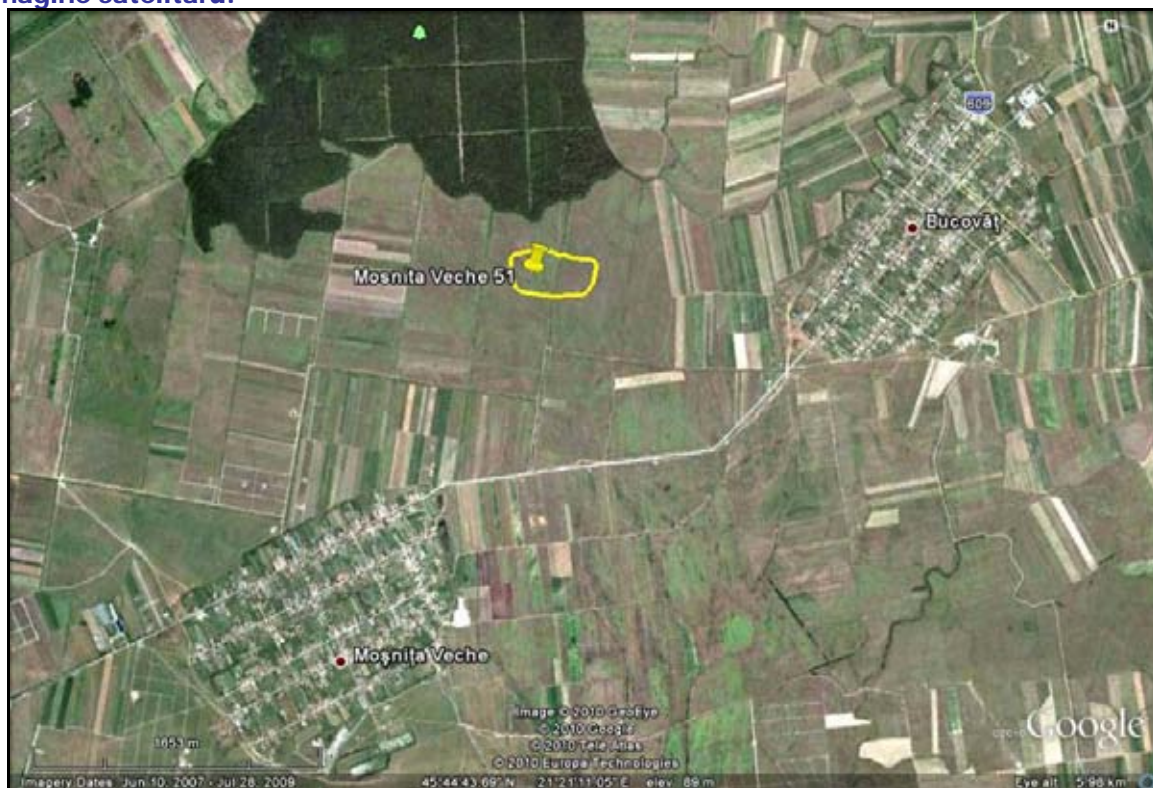
g. coordonate GPS: 45 45 07 N 21 21 03 E, 91 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216307; 478957.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

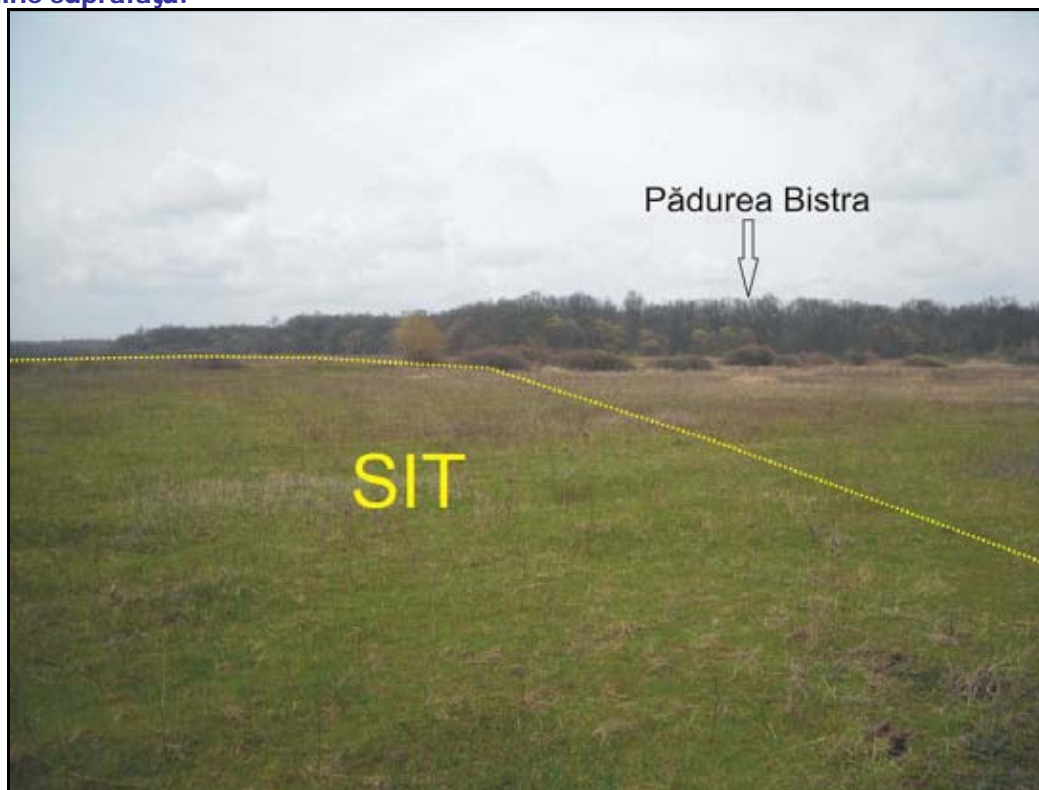

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 51 vedere spre NV, spre Pădurea Bistra

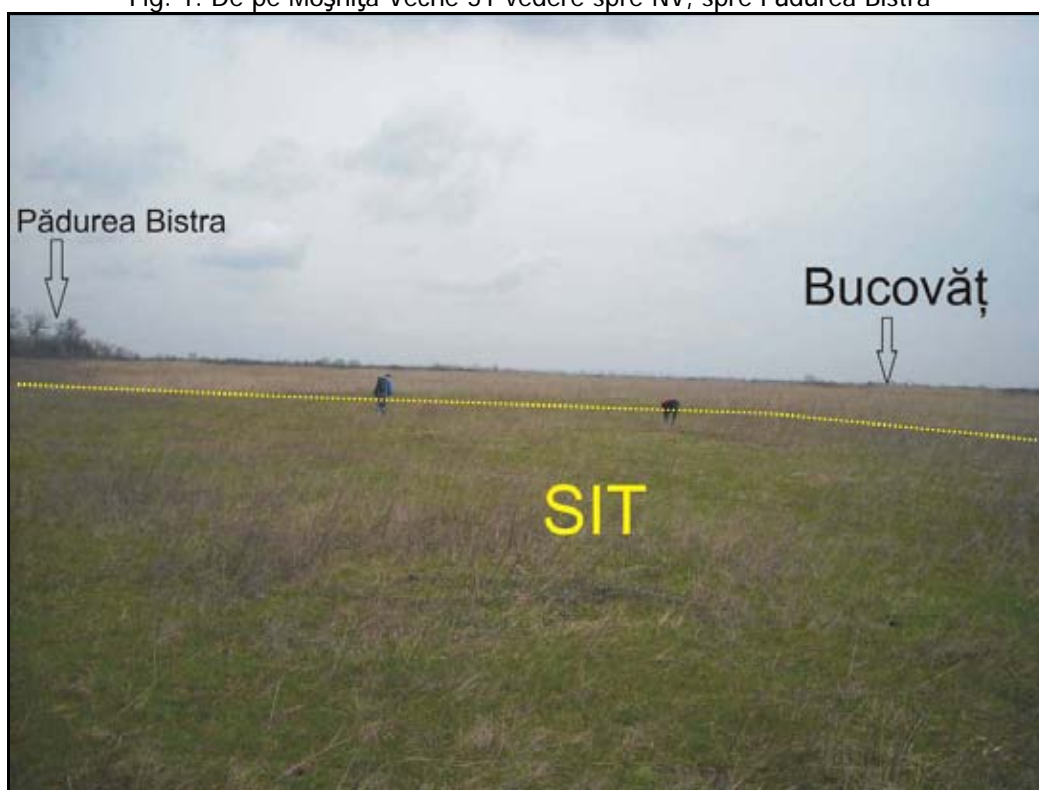

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 51 vedere spre ENE, spre Bucovăț și colțul de SE al Pădurii Bistra

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată (?).

b. date: neolitic; eneolitic; epoca regatului dac (sec. I î.Hr – sec. I d.Hr.); epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui bogat material arheologic, dar care comportă o particularitate „ciudată”: majoritatea covârșitoare a pieselor descoperite este neolitică (fragmente ceramice, podine masive de chirpic, fragmente de lame de silex și obsidian), dar a fost evidențiat și un număr important de fragmente de zgură și lupe de fier (și doar trei fragmente ceramice atipice medieval dezvoltate). Nu este exclus așadar ca pe lângă sau suprapunând importanta așezare neolitică să fi evoluat și posibile ateliere pentru reducerea fierului aluvionar (vezi și, mai jos, discuția de la obiectivul Moșnița Veche 45).

Ceramica salvată, deși destul de numeroasă, se află într-o stare foarte fragmentară. De departe, cele mai multe fragmente aparțin epocii neolitice. Întâlnim atât specia ceramicii grosiere, cât și specia ceramicii fine, prima fiind mult mai numeroasă. Ornamentica este destul de săracă și constă în principal din ornamente plastice (butoni). Este posibil ca un fragment ceramic ornamentat cu șiruri orizontale de mici linii verticale incizate să aparțină poate Eneoliticului (Cultura Baden ?). Secolele I î.Hr. – I d.Hr. sunt reprezentate de câteva mici fragmente ceramice, de culoare cenușie, din pastă poroasă, lucrată cu roata, neornamentate. Precizăm că fragmentele ceramice cenușii, poroase, lucrate cu mâna, prezente în număr semnificativ în cadrul ceramicii salvate de noi, nu aparțin epocii regatului dac cum s-ar putea crede, la o prima vedere, ci neoliticului. Evul mediu dezvoltat este destul de slab reprezentat, materialul încadrabil acestei perioade constând în câteva sporadice fragmente ceramice.

Pentru întocmirea prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (7); fragmente ceramice tipice nedesenate (4); fragmente ceramice atipice (123); fragment lamă de obsidian (1); fragment cute gresie (1); fragmente chirpic (28); fragmente zgură fier (6); fragment lamă de silex (1); fragmente tuf vulcanic (3).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în neolitic:

Foto Moșnița Veche 51_1 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: șamotă cu materie organică și sporadice urme de pleavă.

Ornamente: neornamentat.

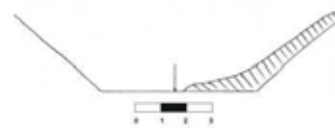
Date: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea unei atribuirii culturale.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 51_1 b

Desen Moșnița Veche 52_1

Foto Moșnița Veche 51_2 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe exterior slip de culoare cenușie cu nuanțe negricioase.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

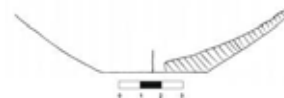
Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea unei atribuirii culturale.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 51_2 b

Desen Moșnița Veche 52_2

Foto Moșnița Veche 51_4 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză ascuțită, lobată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 7 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Slip: prezintă pe ambele părți slip de culoare cafenie cu nuanțe brun-cărmizii, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: șamotă și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

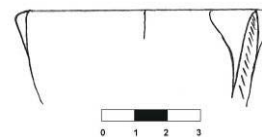
Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea unei atribuirii culturale.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 51_4 b

Desen Moșnița Veche 52_4

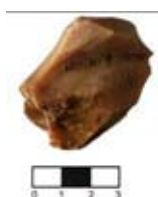

Foto Moșnița Veche 51_6 a

Funcționalitate: nucleu.

Material: silex.

Dimensiuni: lungime 1: cca. 5 cm.; lățime 2: cca. 5 cm.

Grad de uzura: -

Foto Moșnița Veche 51_6 b

Desen Moșnița Veche 52_6

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea unei atribuii culturale.

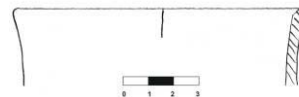
Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 51_7 a

Foto Moșnița Veche 51_7 b

Desen Moșnița Veche 52_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt teșit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 11, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: șamotă și sporadice concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea unei atribuii culturale.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

Foto Moșnița Veche 51_9 a

Foto Moșnița Veche 51_9 b

Desen Moșnița Veche 52_9

Funcționalitate: lamă.

Material: obsidian.

Dimensiuni: lungime: cca. 1, 8 cm; lățime: 1 cm; grosime: cca. 0, 2 cm.

Grad de uzura: nedefinibil

Datare: neolitic.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea unei atribuii culturale.

Analogii: starea fragmentară a piesei nu permite stabilirea de analogii.

b. artefacte databile în eneolitic:

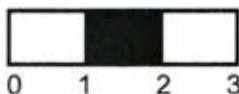

Foto Moșnița Veche 51_8 a

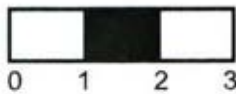

Foto Moșnița Veche 51_8 b

Desen Moșnița Veche 52_8

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu mână.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație mare, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: ornamentat cu șiruri orizontale paralele compuse din mici linii verticale incizate.

Datare: probabil eneolitic.

Atribuire culturală: cultura Baden.

Analogii: Ciumești III¹, Pișcolt – „Nisipărie”², Oradea – „Salca”(„Ghețarie”)³, Sântandrei⁴.

V. Data periegheză:

26.03.2010; 28.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

¹ P.I. Roman, I. Némethi, *Cultura Baden în România*, București, 1978, p. 93, Pl.12/10.

² *Ibidem*, p. 108, Pl. 27/5.

³ *Ibidem*, p. 132, Pl. 51/11.

⁴ *Ibidem*, p. 138, Pl. 57/6.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, O. Rogozea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Staviță, Cristian Floca, Ioan Vedriță în data de 28.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Râtu lu Buci” / „Păduricea lu Ignea”.

b. reper localizare: situl se află la 2,7 NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4,6 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 2,14 km V de biserica ortodoxă din Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 150 m S de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe o terasă bine profilată, flancată pe latura de nord și de vest de un meandru fosil, posibil unul dintre vechile cursuri ale Pârâului Bistra. Diferența de nivel față de arealul din jur este de cca. 1,5 m, fiind astfel ferit de inundații sau de infiltrațiile freaticului. Pârlogirea terenului oferă o vizibilitate redusă la sol, astfel încât s-au practicat două sondaje pentru controlul texturii solului (40x40x50 cm), rezultând sporadice urme de arsură, fragmente ceramice și de chirpic. Rămăsurile mistreților, numeroase în zonă, scot și ele la suprafață artefacte arheologice. Un element interesant este oferit de descoperirea unor cantități importante de chirpic pe latura de SE a obiectivului, într-o zonă joasă, mlăștinoasă și la ora actuală. Nu este exclus, așa cum precizam și la obiectivul Moșnița Veche 38, să avem de-a face cu posibile locuințe pe piloni, deasupra mlăștinilor.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

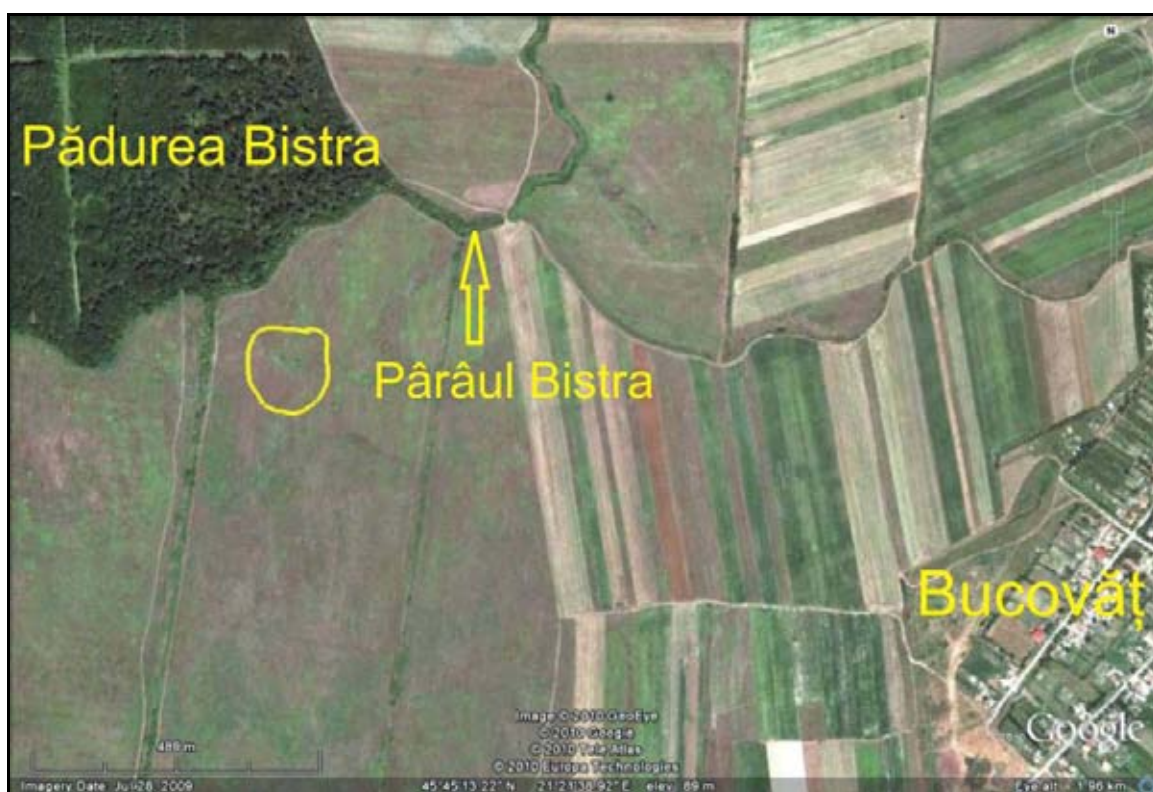
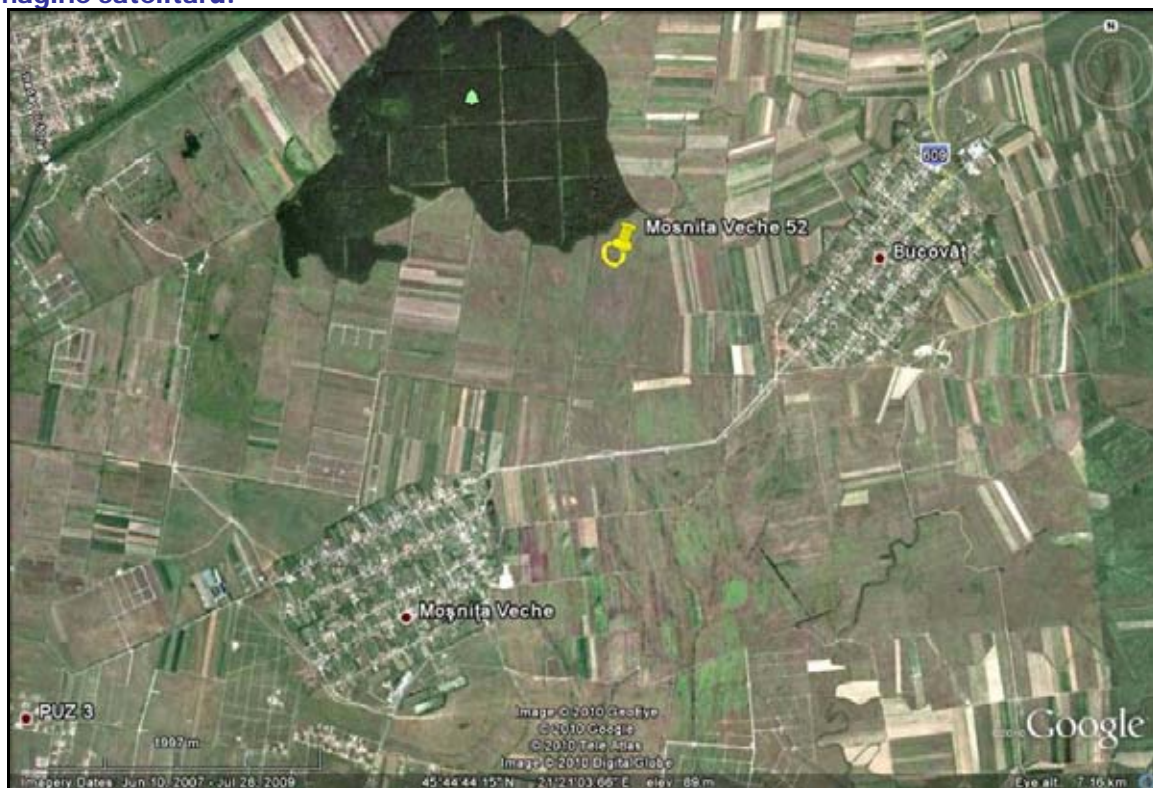
g. coordonate GPS: 45 45 16 N 21 21 15 E, 91 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216579; 479223.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

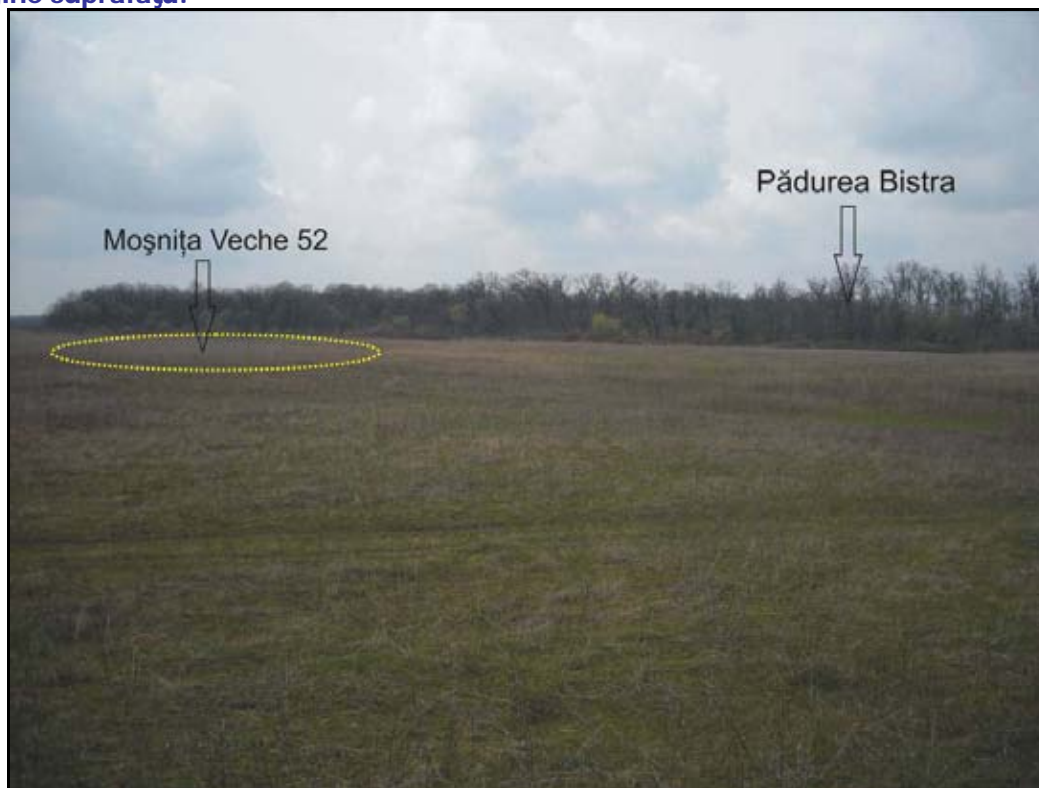

Fig. 1. Moșnița Veche 52 văzut dinspre SE

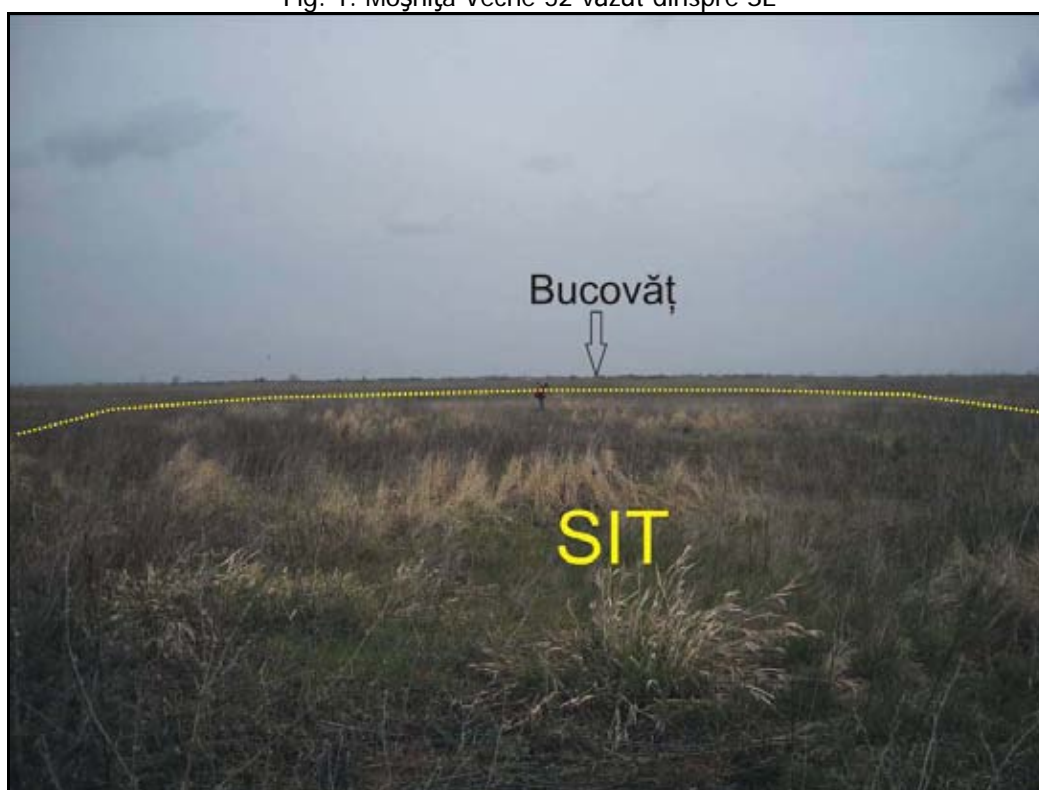

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 52 vedere spre E, spre localitatea Bucovăț

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: neolitic.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui relativ bogat material arheologic, scos la suprafață îndeosebi de rămăsurile mistreților și constând în numeroase fragmente de chirpic (unele de dimensiuni importante) și sporadice fragmente ceramice, majoritar atipice. În vederea realizării prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (22); fragmente chirpic (33); fragment așchie atipică jasp (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

28.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 28.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Iarc” / „Râtu lu Buci” / „Păduricea lu Ignea”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 2,9 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4,7 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 1,8 km V de biserica ortodoxă din Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul este amplasat la 350 m S de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o terasă foarte bine profilată față de terenul din jur, fiind delimitată pe laturile de N și V de un meandru fosil. Latura estică este tăiată de un canal modern de hidroameliorații, care distruge această latură. Pârlogirea terenului și vegetația ierboasă abundentă obturează vizibilitatea, astfel încât artefactele pot fi surprinse exclusiv în rămăsurile mistreților și în profilul generat de canalul de pe latura de E. Pigmentația solului este brun-negricioasă, iar textura nisipoasă, cu numeroase urme de arsură în compoziție.

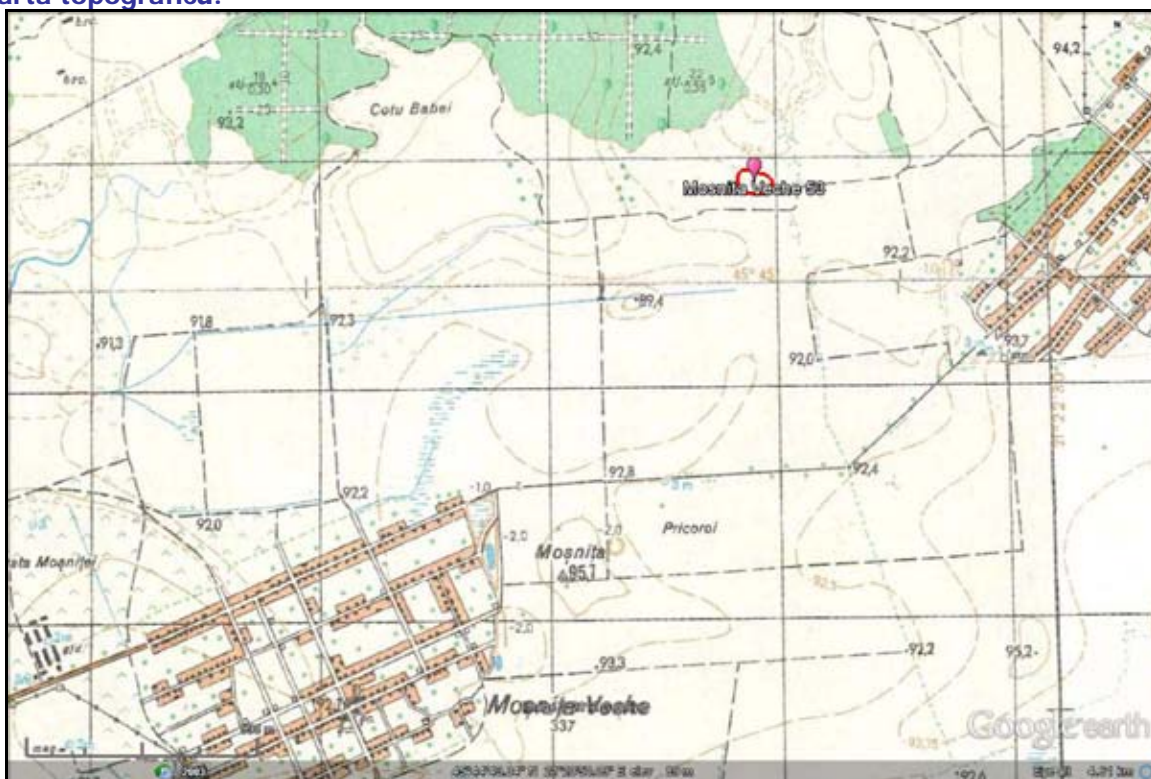
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

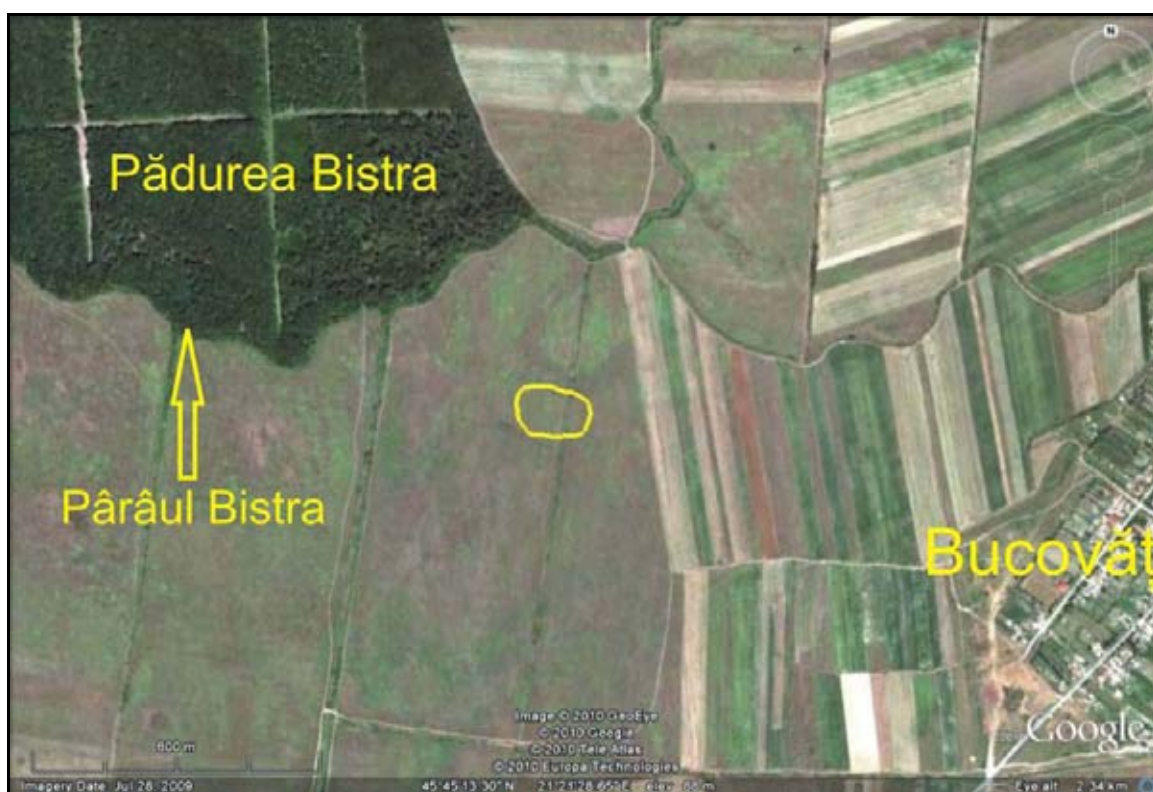
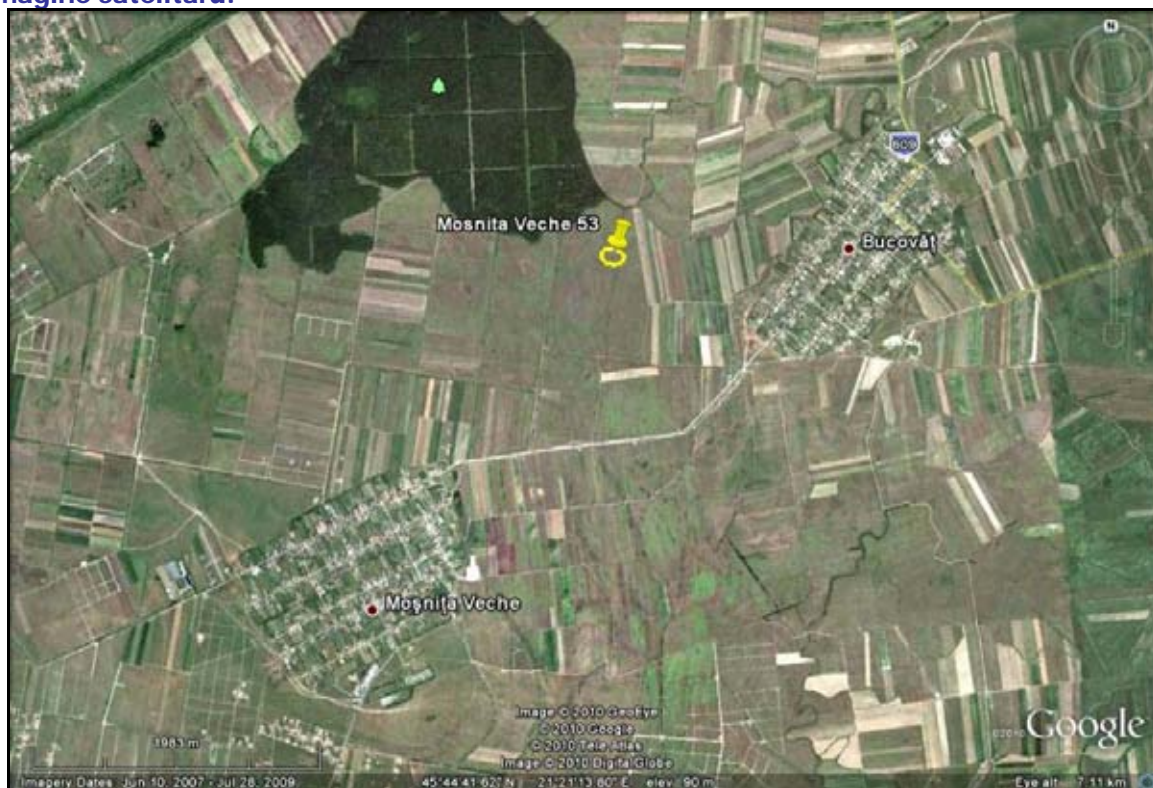
g. coordonate GPS: 45 45 12 N 21 21 25 E, 91 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216789; 479090.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

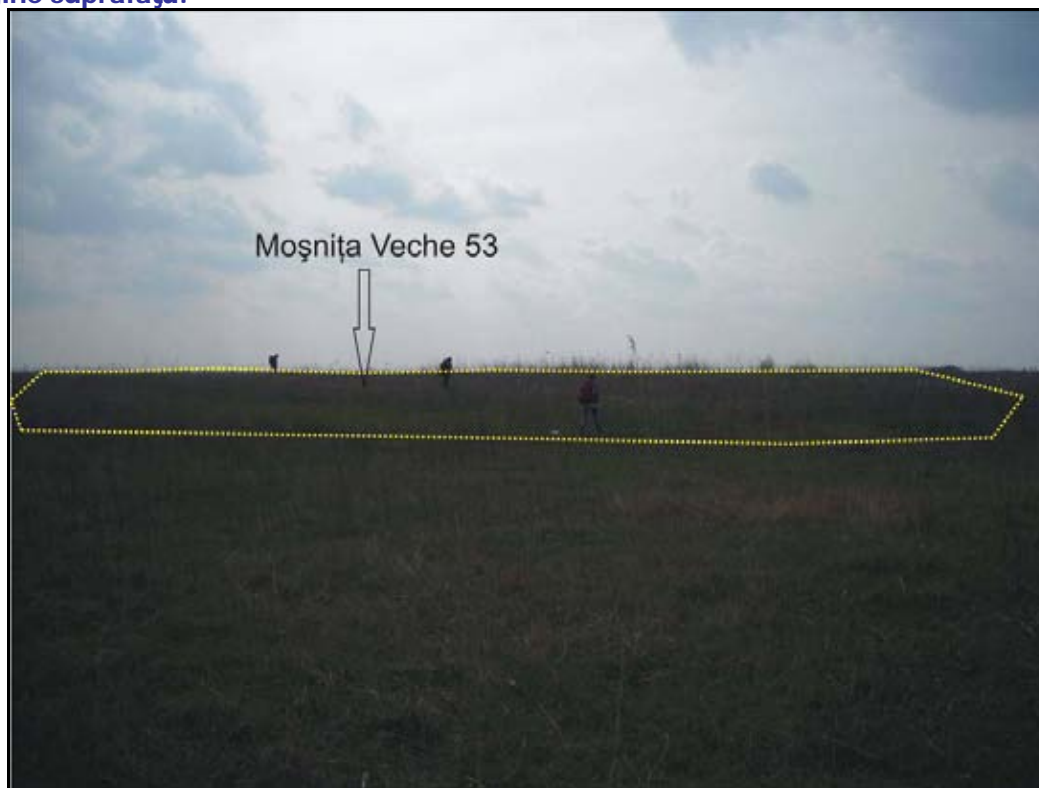

Fig. 1. Moșnița Veche 53 văzut dinspre NNE

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 53 vedere spre SV, spre localitatea Moșnița Veche

Fig. 3. Moșnița Veche văzut dinspre N

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: Hallstatt (?).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice atipice, posibil hallstattiene (fragmente ceramice brun-cărmizii, cu mult nisip în pastă ca și degresant și ardere neuniformă, dificil de atribuit cultural). Pe lângă fragmentele ceramice s-au evidențiat cantități importante de zgură de fier, ceea ce arată că, undeva în zonă, trebuie să fi existat un cuptor pentru reducerea minereului de fier. În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice atipice (8); fragmente chirpic (2); fragmente zgură de fier (8).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

28.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan, O. Rogoza

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă în data de 28.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Iarc” / „Păduricea lu Ignea”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 3 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 4,8 km de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 1,8 km V de biserica ortodoxă din Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 230 m SE de versantul stâng al Pârâului Bistra.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe un grind tipic, înconjurat din toate părțile de cursuri de apă, actualmente desecate. Mai mult, partea mediană a grindului este tăiată de la S la N de un canal de hidroameliorații, năpădit de o bogată vegetație de arbuști spinoși. Pârlogirea terenului oferă o vizibilitate redusă la sol, astfel încât s-a procedat la săparea a două sondaje pentru verificarea texturii solului (40x40x50 cm), rezultând un sol nisipos, cu o bogată pigmentație de arsură, sporadice fragmente ceramice atipice și numeroase fragmente de zgură de fier. Ca și în cazul obiectivului precedent, Moșnița Veche 53, și aici am putea bănui existența unui/unor cuptoare pentru redus minereul de fier.

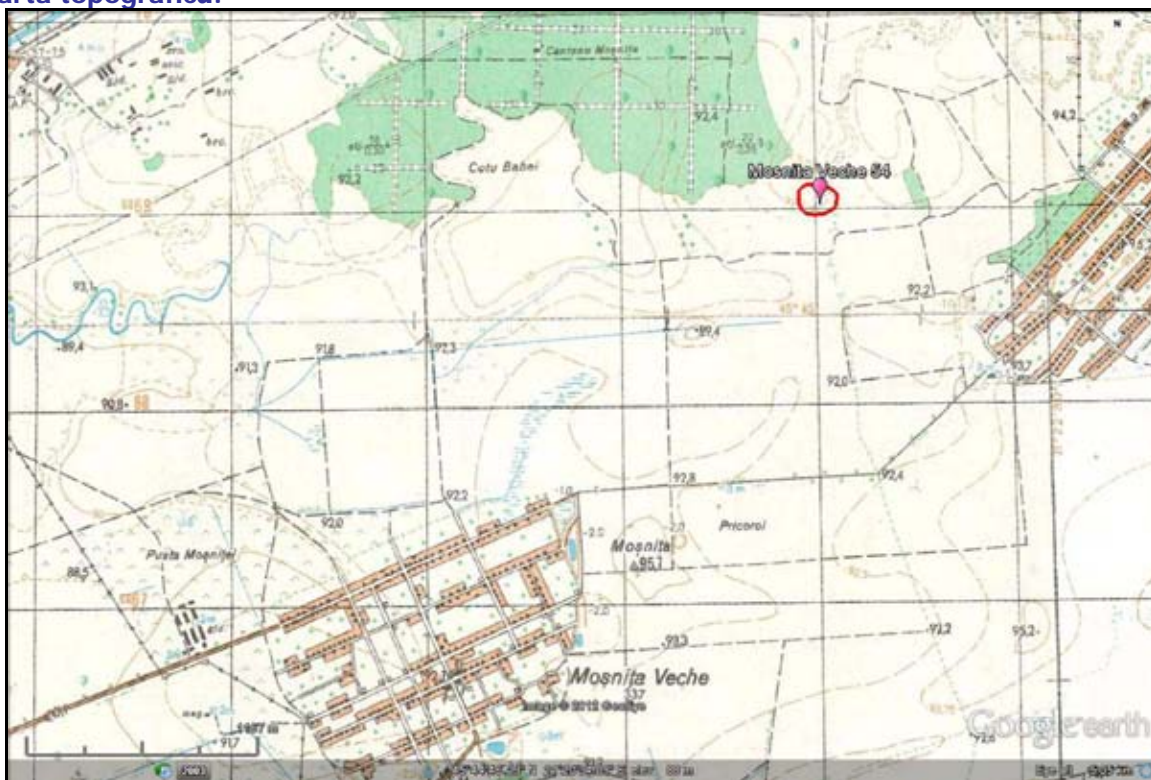
e. stare actuală: teren pârlogit, cu vegetație de arbuști spinoși.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

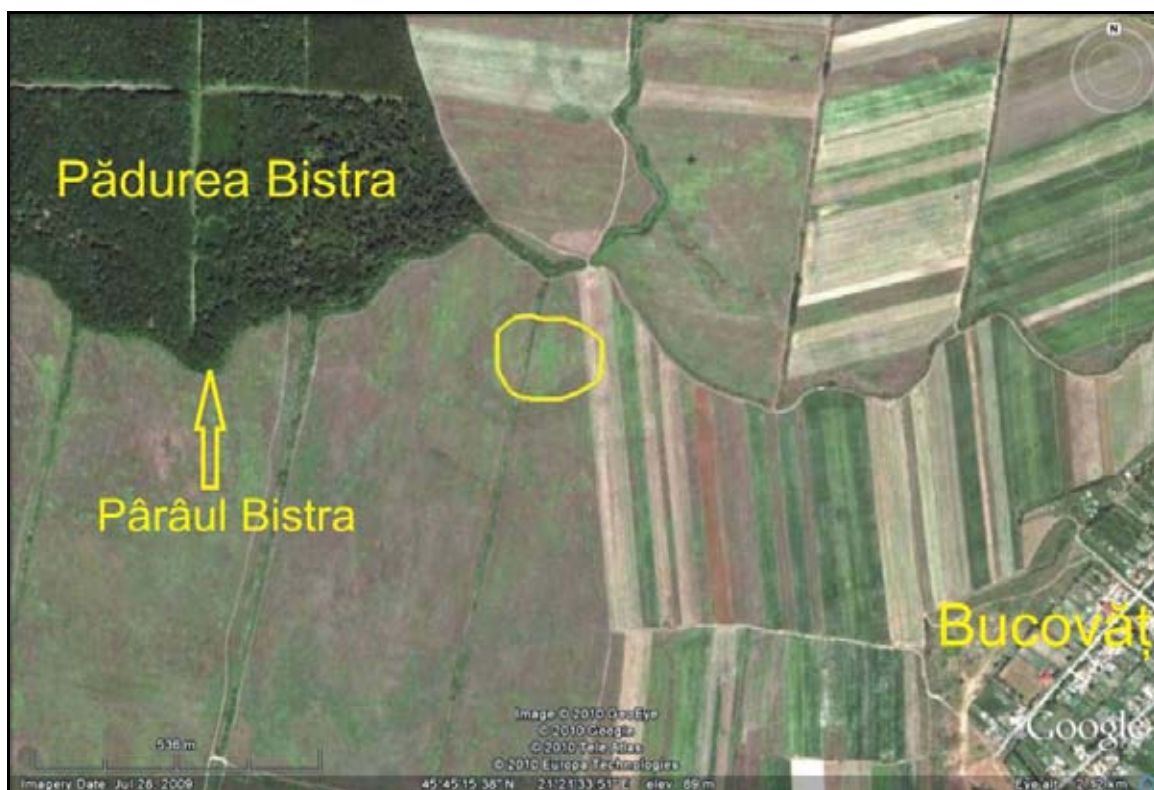
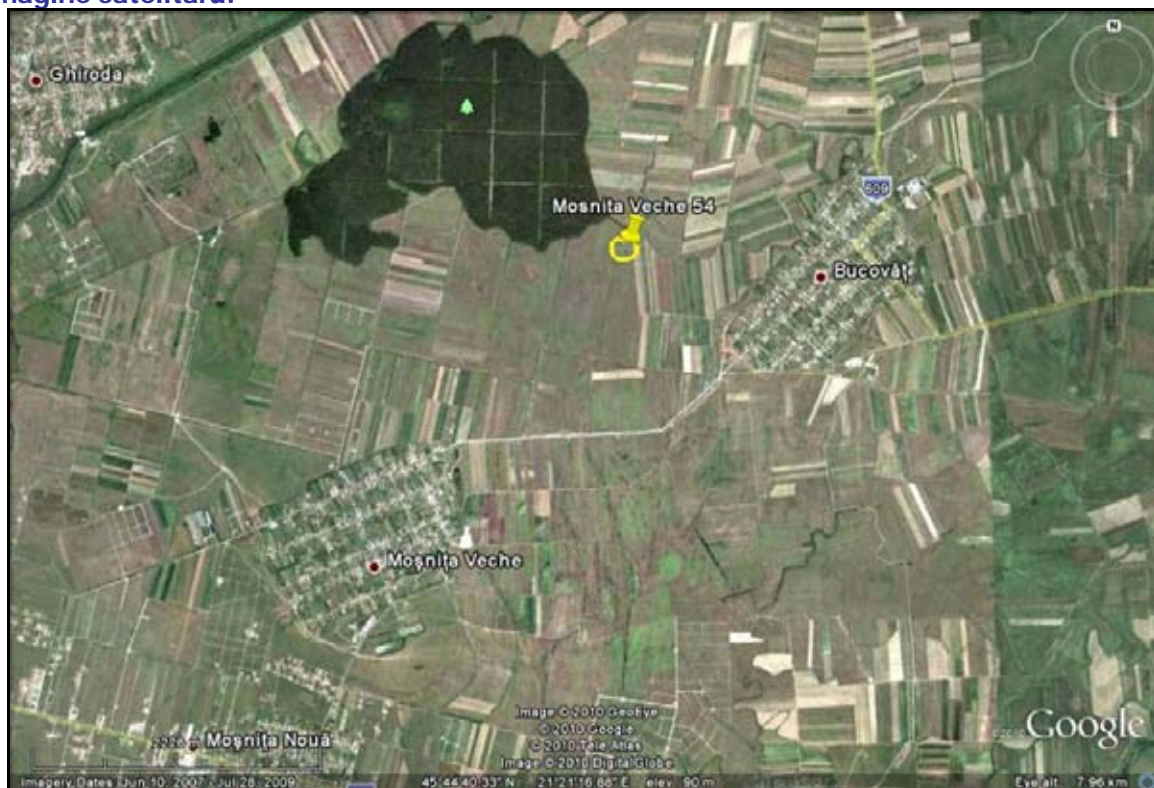
g. coordonate GPS: 45 45 17 N 21 21 30 E, 92,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216904; 479239.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

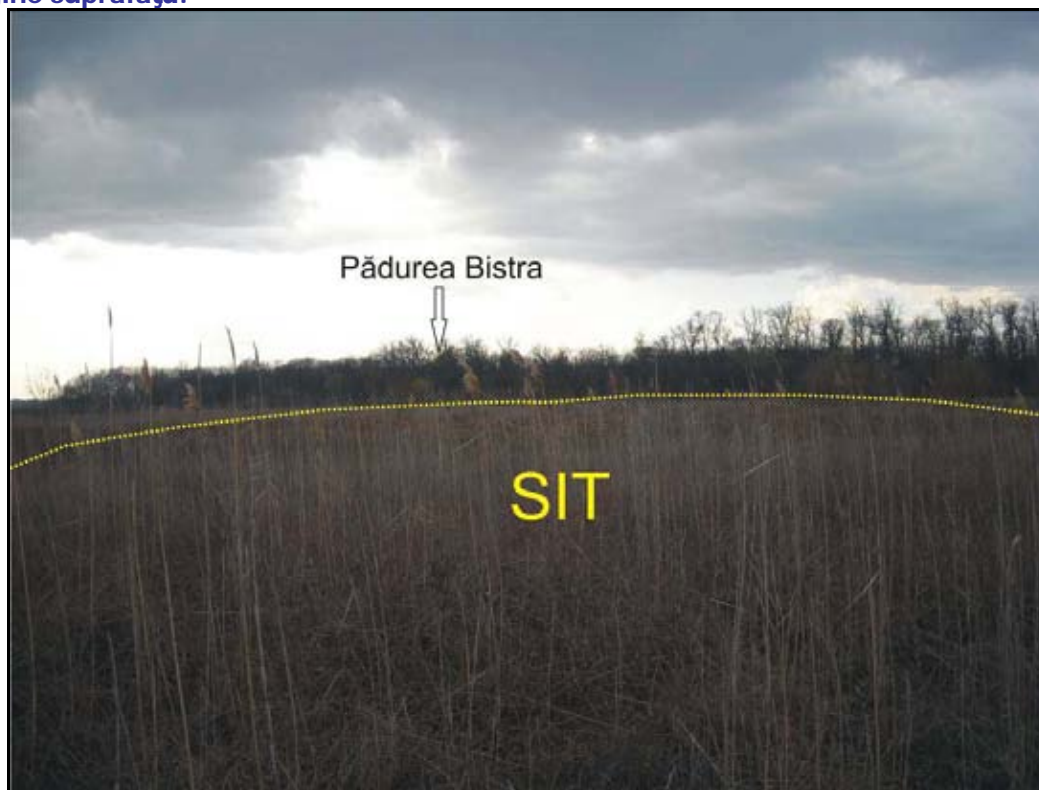

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 54 vedere spre NV

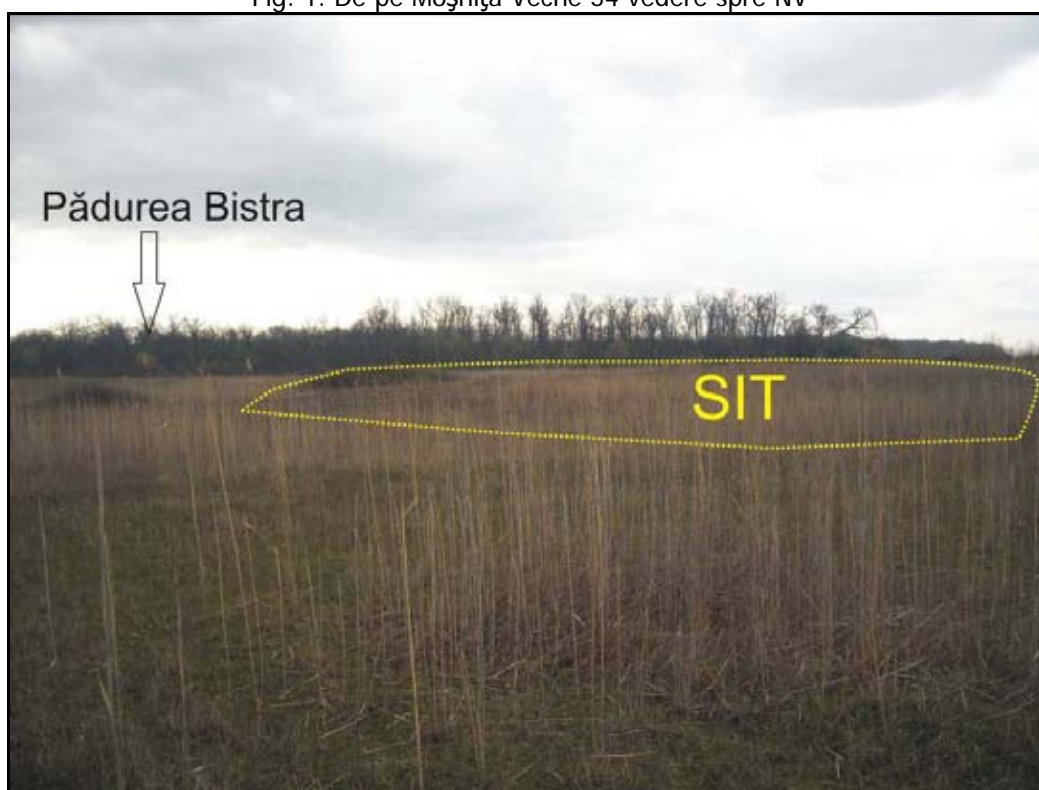

Fig. 2. Moșnița Veche 54 văzut dinspre SSE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată sau/și cuptor pentru reducerea minereului de fier.

b. datare: neolitic; epoca regatului dac (sec. I î. Hr – I d. Hr.).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice neolitice atipice și a unor sporadice fragmente ceramice cenușii-săpunoase, specifice fazei „clasice” a civilizației dacice (sec. I î. Hr. – I d. Hr.), de asemenea atipice. Caracteristica acestui obiectiv este dată de cantitatea importantă de zgură de fier, ceea ce ar sugera existența unor cuptoare pentru reducerea minereului. Pentru întocmirea prezentului studiu, au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice atipice (5); fragmente chirpic (2); fragmente tuf vulcanic (10); fragmente zgură de fier (42).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

28.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, O. Rogoza

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma verificării traiectului unui șanț săpat pentru introducerea rețelei de gaz în localitatea Moșnița Veche de către Liviu Măruia, Dorel Micle, Lavinia Bolcu și Alex Proteasa în data de 20.06.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Rătu Soconilor”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 970 m NNV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 2,31 km N de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 4,18 km VSV de biserica ortodoxă din Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 2,87 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o suprafață cvasi-plană, dar care a dominat cu cca. 1 m o întinsă mlaștină, amplasată la V de poziția obiectivului în discuție. Peisajul inițial a fost modificat radical de lucrările de hidroameliorații, desecări și îmbunătățiri funciare din perioada modernă, pe latura sa nordică aflându-se un important canal de desecare, care afectează o bună parte din suprafața sitului. În cazul acestui obiectiv am putut efectua importante observații legate de nivelul de aluviuni care căpăduiesc siturile arheologice din zona Moșnița, dar și în zona de câmpie, în general. În luna martie 2010, în contextul desfășurării cercetărilor arheologice sistematice de teren, suprafața obiectivului a fost investigată minuțios, efectuându-se chiar și câteva sondaje de control stratigrafic al solului, până la adâncimea de 0,5 m, fără a se descoperi nici un indiciu despre prezența unor intervenții antropice, în acel moment zona fiind declarată sterilă din punct de vedere arheologic. Revenind în zona în luna iunie a aceluiași an, ca urmare a verificării traiectului canalelor pentru introducerea rețelei de gaz, am constatat existența unui bogat strat de cultură arheologic care se găsește începând cu o adâncime de 0,8 m față de actualul nivel de călcare și care nu a putut fi evidențiat în urma unei periegeze clasice. O situație similară am întâlnit și în timpul săpăturilor arheologice sistematice de la Unip „Dealul Cetățuica” din anul 2010, unde latura de est a importantei așezări fortificate a fost declarată sterilă arheologic și după trei ani de cercetări de teren, care nu au relevat nici un indiciu al prezenței umane. În urma efectuării unui sondaj, s-a constatat că stratul arheologic este acoperit de un strat de aluviuni cu o grosime actuală de 0,9 m. În acest context dorim să atragem atenția asupra relevanței evaluărilor de teren efectuate fără supravegherea ulterioară a decopertărilor cu mijloace mecanice a zonelor construibile, multe situri putând astfel să „scape” periegezelor datorită acestor niveluri de depunere aluvionară. În ceea ce privește situația de la Moșnița Veche 55, observarea dispunerii spațiale a structurilor arheologice a fost condiționată strict de traiectul canalului țevii de gaz, în arealul limitrof nefiind vizibile niciun fel de alte indicii.

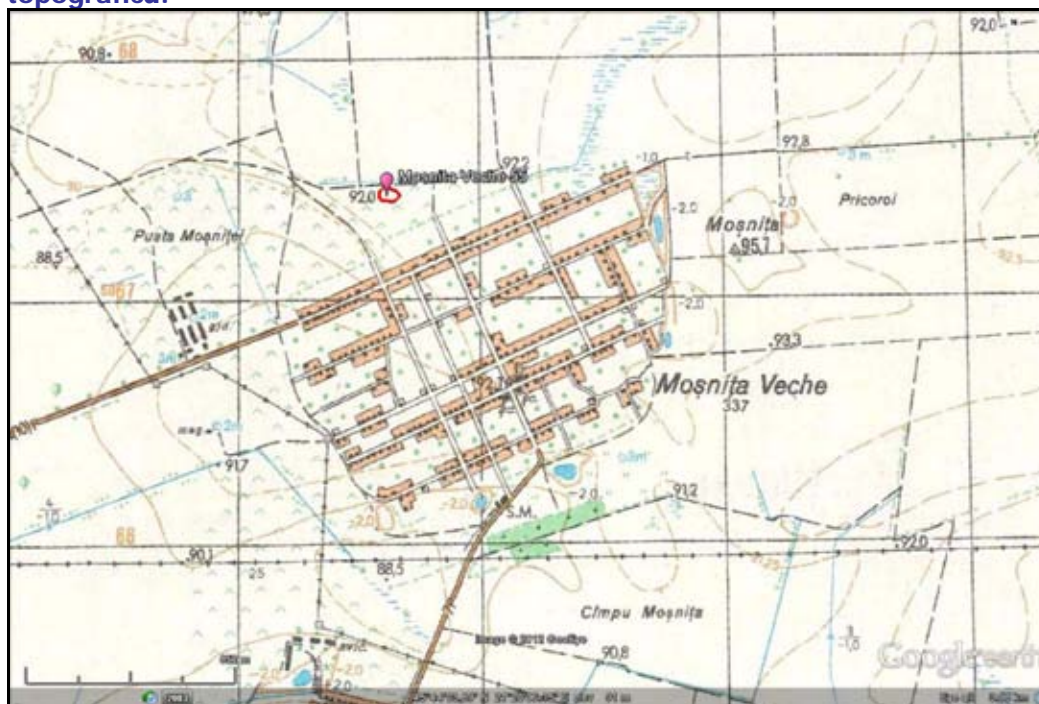
e. stare actuală: pășune și teren viran la marginea localității.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha.

g. coordonate GPS: 45 44 26 N 21 19 39 E, 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214309; 477744.

i. harta topografică:

k. imagine suprafață:

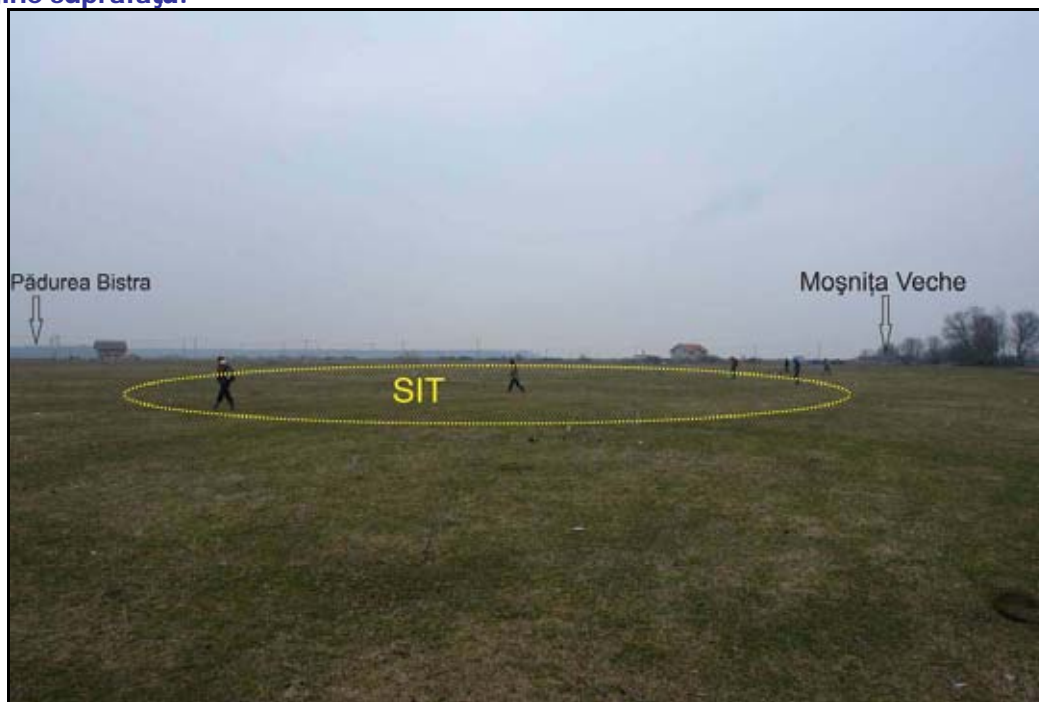

Fig. 1. Moșnița Veche 55 văzut dinspre VSV (imagine din martie 2010)

Fig. 2. Extremitatea nordică a Moșniței Vechi 55 văzută dinspre NV (imagine din martie 2010)

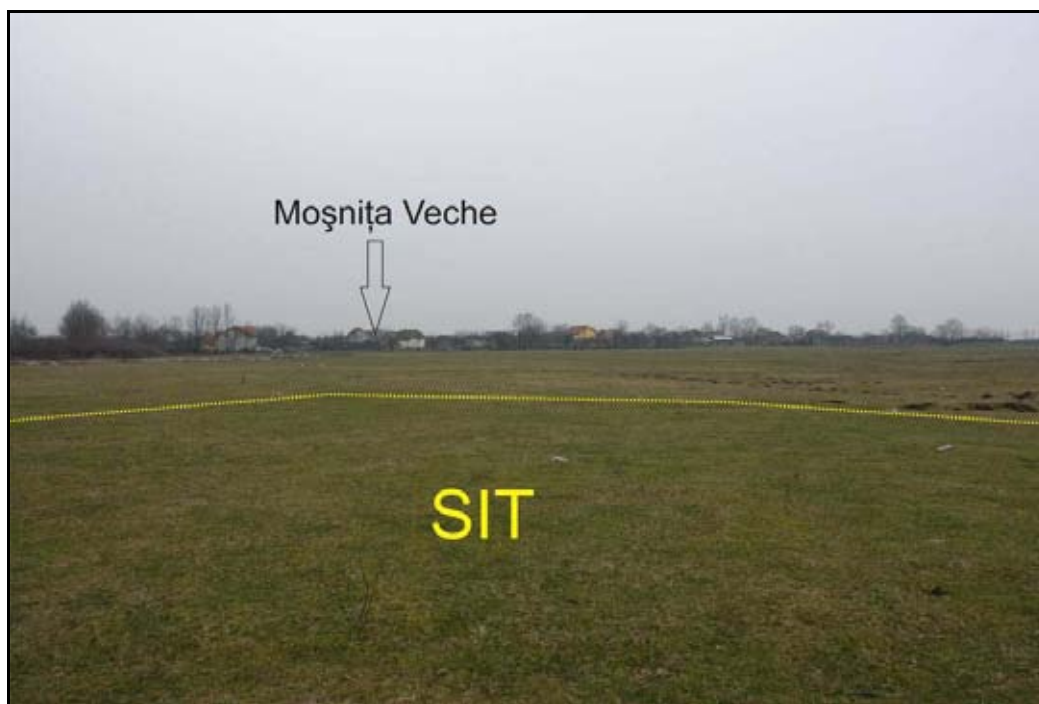

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 55 vedere spre NV (imagine din martie 2010)

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. date: neolitic.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au evidențiat existența materialului arheologic exclusiv în stratul de cultură aflat la o adâncime de 0,8 m față de nivelul actual de călcare și dezvelit de săparea șanțului pentru introducerea rețelei de gaz. Urmărind traiectul acestui șanț, s-a putut constata că acesta taie stratul de cultură cu o grosime de cca. 20 cm, precum și o groapă cu o lățime pe profil de 1,5 m și o adâncime excavată de 0,5 m (aceasta continuă și sub nivelul inferior al șanțului de gaz). Din umplutura acestei gropi a provenit majoritatea materialului arheologic, reprezentat din importante cantități de fragmente osoase animale (inclusiv fragmente de coarne de cervideu) și sporadice fragmente ceramice, majoritatea atipice. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (18); fragmente chirpic (1); fragmente osteologice (29).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

20.06.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Dorel Micle, Lavinia Bolcu, Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma verificării traiectului unui șanț săpat pentru introducerea rețelei de gaz în localitatea Moșnița Veche de către Alex Proteasa în iunie 2010. În luna martie 2011 Liviu Măruia, Ioana Clonța și Claudiu Toma reverifică zona, fără a surprinde elemente arheologice, șanțul respectiv fiind astupat.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Moșnița Veche intravilan”, imobilul familiei Pup Florian.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 570 m NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 3,49 km SV de biserica ortodoxă din Bucovăț și la 610 m SSV de DC 149 Moșnița Veche - Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,97 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: amplasarea obiectivului arheologic în intravilanul localității moderne face redundantă și inutilă descrierea geografică, modificările actuale asupra peisajului inițial fiind majore și nu permit surprinderea formelor geomorfologice naturale. Ca și în cazul obiectivului precedent, respectiv Moșnița Veche 55, și acesta a fost identificat exclusiv în șanțul săpat pentru introducerea rețelei de gaz, la o adâncime de 0,55 m. Activitatea de resistemizare a localității, demarată de autoritățile habsburgice la sfârșitul sec. XVIII, a determinat masive lucrări de demolare a vechii localități și de nivelare a unor meandre care străbat localitatea, rezultatul fiind și căpăcuirea unor structuri arheologice cu straturi de umplutură cu grosimi variabile (de la 0,4 la 1 metru). Identificarea acestora este posibilă astfel doar atunci când se întreprind excavații în intravilanul localității, iar precizarea suprafeței reale a respectivelor obiective este imposibilă și se rezumă strict la observațiile determinate de traiectul sau extensia șanțurilor moderne.

e. stare actuală: intravilanul localității.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha.

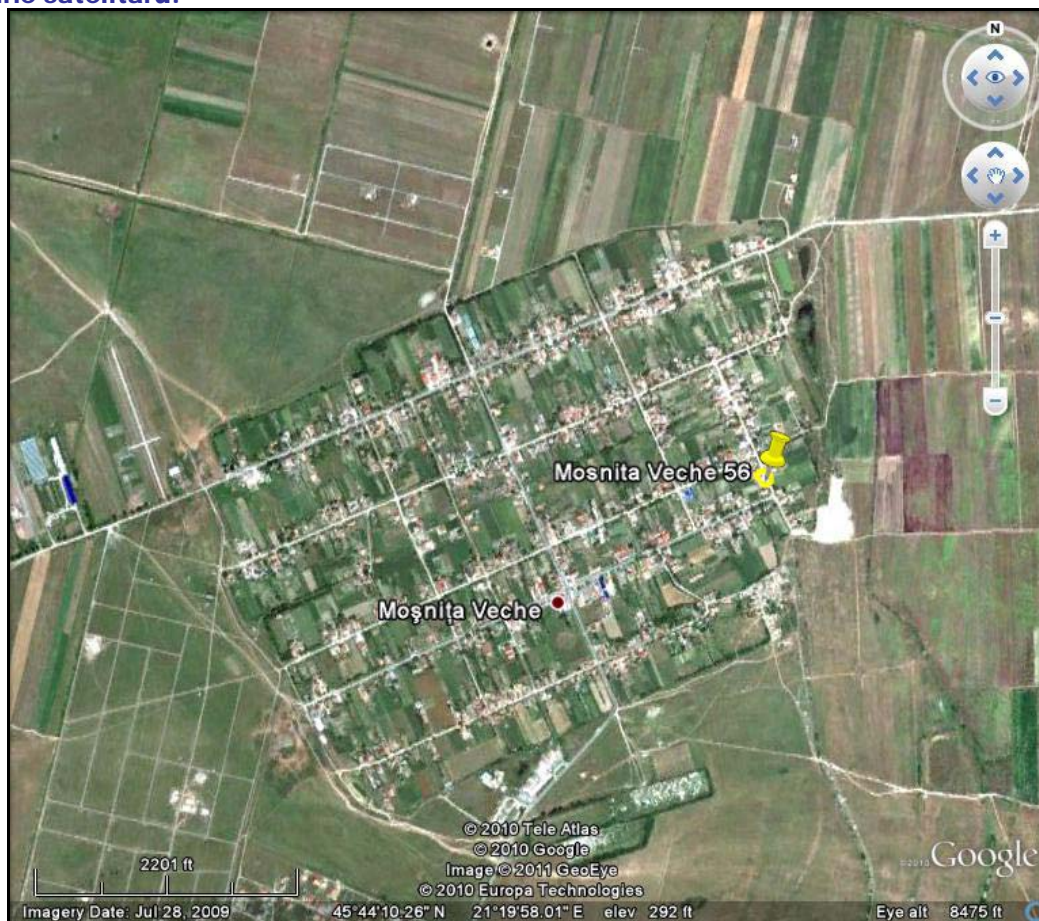
g. coordonate GPS: 45 44 09 N 21 20 25 E, 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215269; 477167.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. Arealul concentrării de artefacte de pe latura sudică a gospodăriei fam. Pup Florian

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. datare: epocă medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: a provenit exclusiv dintr-un strat de cultură descoperit la adâncimea de 0,55 m față de nivelul actual de călcare, având o grosime de 0,2 m și care a putut fi urmărit pe o distanță de cca. 10 m. Interesant este faptul că tradiția locală¹ plasează în această zonă reședința unei pașale otomane de la marginea Timișoarei dar, așa cum au dovedit-o cercetările arheologice sistematice de teren, nu există nicio dovadă clară spre a putea susține o asemenea stare de fapt autentică în hotarul localității Moșnița Veche. În vederea întocmirii prezentului studiu, au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice nedesenate (3); fragmente ceramice atipice (56).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

iunie 2010.

VI. Autor periegheză:

Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

-

¹ Informații verbale Vasile Linția, Alex Proteasa.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

În jurul „Dealului Pricoroi” circulau în conștiința locală din localitatea Moșnița Veche o serie de legende conform cărora în aceasta zonă s-ar putea afla reședința unei pașe turcești, așezate la marginea târgului Timișoarei medievale¹. De asemenea, movila de pământ cu diametrul de cca. 15 m și înaltă de 2,5 m, amplasată la 500 m E „de sat”, menționată în repertoriului tumulilor bănățeni și datorat lui Fl. Medeleț, I. Bugilan² ar putea să fie obiectivul pe care îl discutăm în acest context, dar datele de poziționare sunt prea vagi spre a permite omonimizarea exactă. Într-adevăr, Dealul Pricoroi văzut de la distanță se prezintă sub forma unui tumul, dar o verificare în teren ne arată că forma de teren este naturală și nu se datorează activității antropice. O primă cercetare de teren este efectuată de către Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Andrei Stăvilă, Ioan Vedrilă în data de 29 martie 2010, investigându-se exclusiv zona din jurul bornei topografice cu cota 95,7 m altitudine, prilej cu care se descoperă un relativ bogat material arheologic databil în secolele II-IV d.Hr. Ulterior, în data de 15.01.2011, obiectivul este investigat sistematic de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Kutasi Simona, Păun Marian, delimitându-se arealul și extensia materialului arheologic, fără a se surprinde elemente care să aibă vreo legătură cu prezența turcească sau cu un tumul preistoric.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Pricoroi NV”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,07 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 2,99 km SV de biserica ortodoxă din Bucovăț și la 380 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,93 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic se dezvoltă în jurul cotei dominante a „dealului” Pricoroi (95,7 m altitudine, ceea mai mare altitudine din hotarul cadastral al localității Moșnița Veche, dar și al arealului investigat de noi), ocupând îndeosebi latura nordică a acestuia. „Dealul” respectiv domină terenul din jur cu o diferență de nivel de până la 5-6 metri, apărând ca o prezență marcantă în peisajul de câmpie. Structura pedologică este una nisipoasă, caracteristică întregului areal de la E de Moșnița Nouă și Moșnița Veche, până spre Albina și Bucovăț.

e. stare actuală: teren arabil și pârlăgă.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

g. coordonate GPS: 45 44 18 N 21 20 45 E, 95,7 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215849.820; 477465.098.

¹ Informații Vasile Lintia, inimosul promotor al întregului proiect de investigare a hotarului localității Moșnița Veche.

² Fl. Medeleț, I. Bugilan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 149.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafată:

Fig. 1. Moșnița Veche 57 văzut dinspre V

Fig. 2. Moșnița Veche 57 văzut dinspre N

Fig. 3. Fragmente de arsură din complexe arheologice *in situ* pe Moșnița Veche 57

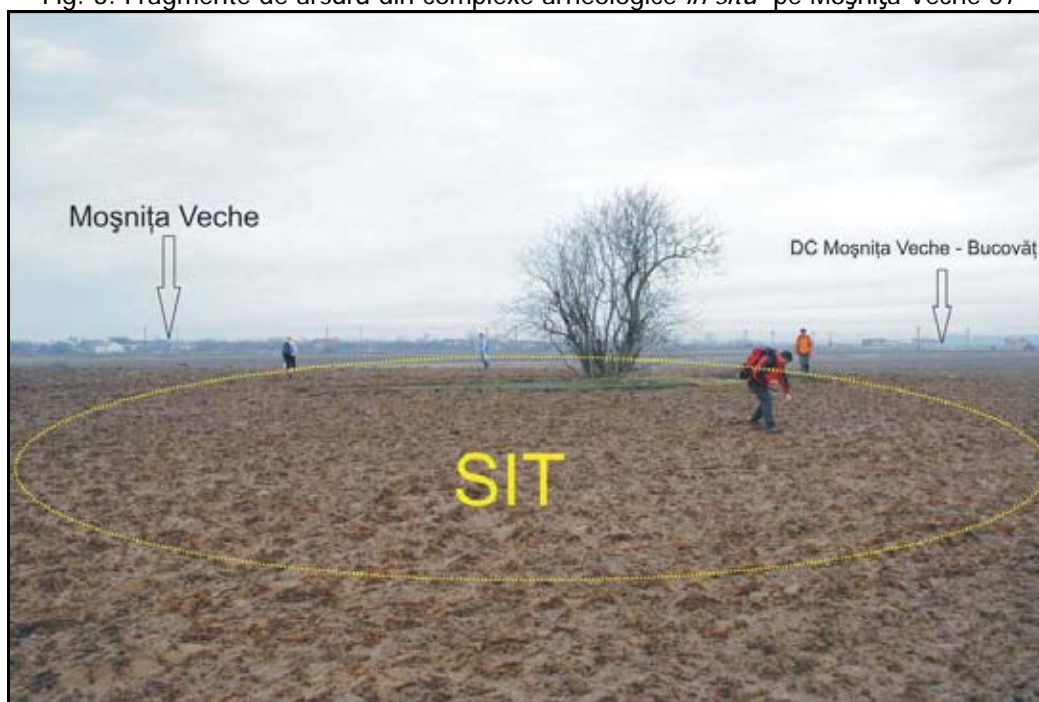

Fig. 4. Zona de altitudine maximă a Dealului Pricoroi

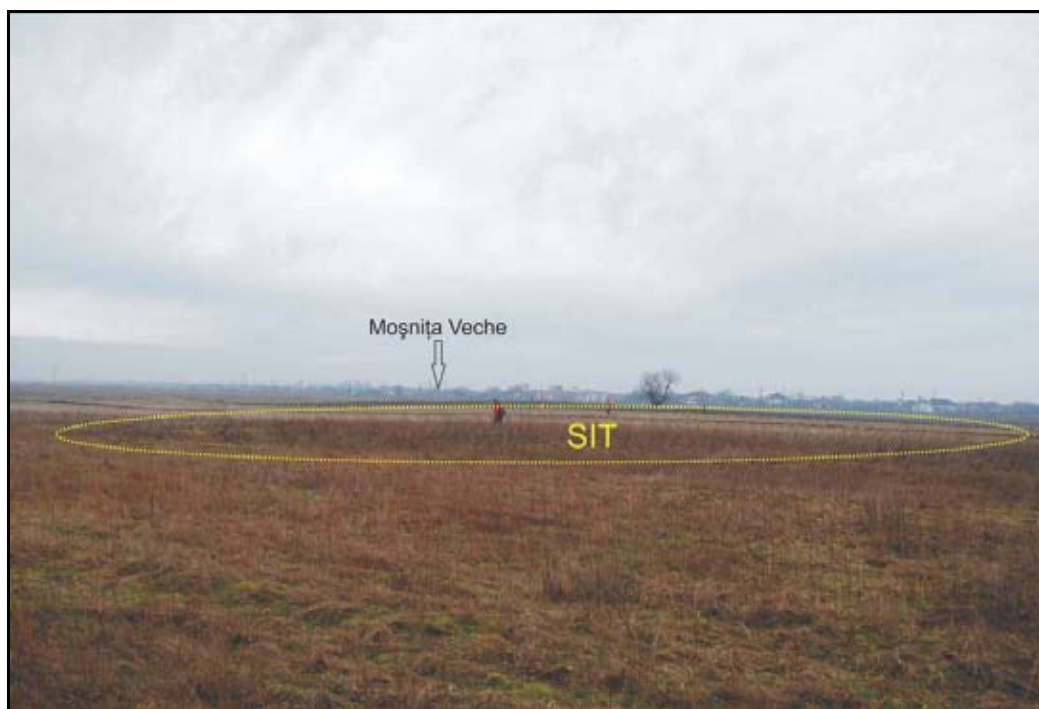

Fig. 5. Moșnița Veche 57 văzut dinspre E

Fig. 6. Latura de NE a Dealului Pricoroi (vedere dinspre E)

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (epocă neprecizabilă); neolitic; epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – I d.Hr.); sec. II-IV d.Hr.; epocă medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epocă medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui substanțial material arheologic, reprezentat îndeosebi din fragmente ceramice, foarte mărunțite de lucrările agricole moderne. Se constată o grupare importantă de artefacte pe latura de NV a Dealului Pricoroi, la cca. 50 m de borna

topografică, pe direcția sus menționată, reprezentate îndeosebi din fragmente ceramice cenușii, databile în perioada sec. II-IV d.Hr. Pe latura de E și NE, în arătură, erau vizibile concentrări de cenușă și chirpici, asociate cu fragmente ceramice preistorice și dacice, sugerând existența unor complexe arheologice atinse superficial de lama plugului.

Ceramica salvată este majoritar atipică. Unele fragmente par să fie preistorice, dat fiind însă caracterul lor fragmentar, încadrarea culturală și atribuirea cronologică nu pot fi făcute. Epoca regatului dac este reprezentată de puține fragmente ceramice, marea majoritate fiind atipice. Nici unul din fragmentele salvate nu prezintă decor. Predomină ceramica lucrată cu roata, de culoare cenușie, cu nuanțe negricioase, având o pastă cu un aspect poros. Ceramica lucrată cu mâna este reprezentată de un perete de vas de culoare brun-cărmizie. Ceramica databilă în intervalul sec. II-IV d.Hr. este predominantă din punct de vedere cantitativ. Specia ceramicii fine, lucrate cu roata, este reprezentată de un număr de piese din pastă de culoare cenușie, în diferite nuanțe: gri-cenușie, cenușie cu nuanțe maronii sau cafenii, majoritatea fragmentelor prezentând slip sau urme de slip fin pe exterior. Unele fragmente ceramice, de culoare roșie, foarte bine arse, pot fi de factură provincial-romană. Ceramica lucrată cu mâna constă într-o serie de fragmente ceramice, puțin numeroase, cu mult nisip în pastă și aspect „zgrunțuros”. Evului mediu dezvoltat și evului mediu târziu le pot fi atribuite doar câteva fragmente ceramice.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (11); fragmente ceramice tipice nedesenate (7); fragmente ceramice atipice (56); fragmente chirpic (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în epoca regatului dac (sec. I î.Hr.- sec. I d.Hr.):

Foto Moșnița Veche 57_1 a

Foto Moșnița Veche 57_1 b

Desen Moșnița Veche 57_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată și puternic lățită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 16 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: cu rezerve, sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.

Atribuire culturală: epoca regatului dac.

Analogii: dată fiind starea fragmentară, reconstituirea formei nu poate fi făcută cu certitudine. Poate fi vorba de o cană sau de un vas cu gât înalt (vezi de ex. la Pecica – „Șanțul Mare”³).

b. artefacte databile în sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 57_2 a

Foto Moșnița Veche 57_2 b

Desen Moșnița Veche 57_2

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, evazată, îngroșată bilateral.

³ I.H. Crișan, *Ziridava*, Arad, 1978, pl. 74.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip fin de culoare cenușie cu nuanțe cafenii, pe ambele părți.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: decorat cu două linii realizate prin lustruire, una pe partea superioară a buzei, iar cea de-a doua sub profilatura exterioară.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: boluri prezentând o buză cu astfel de morfologie sunt extrem de frecvent întâlnite în cultura materială a sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”⁴, Grădinari – „Seliște”⁵, etc.).

Foto Moșnița Veche 57_3 a

Foto Moșnița Veche 57_3 b

Desen Moșnița Veche 57_3

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22,2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, concrețiuni feruginoase, sporadic, fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 54_2.

Foto Moșnița Veche 57_4 a

Foto Moșnița Veche 57_4 b

Desen Moșnița Veche 57_4

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip gri-închis pe interior și exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip foarte fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

⁴ O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai" (județul Caraș - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 9/6, fig. 12/9.

⁵ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște" (jud. caraș Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 9/2,3,4, fig.10/5.

Analogii: vezi *supra*, Moșnița Veche 54_2.

Foto Moșnița Veche 57_5 a

Foto Moșnița Veche 57_5 b

Desen Moșnița Veche 57_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt țesit, evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

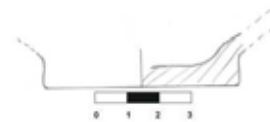
Analogii: doar pe baza buzei, forma vasului nu poate fi reconstituită. Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”⁶, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”⁷, etc.).

Foto Moșnița Veche 57_6 a

Foto Moșnița Veche 57_6 b

Desen Moșnița Veche 57_6

Tip: fragment de vas, fund.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip cafeniu-deschis pe interior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu, concrețiuni feruginoase, sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

⁶ *Ibidem*, fig. 7/5, fig 16/1.

⁷ O. Bozu, G. El Susi, *op.cit.*, fig. 13/1.

Foto Moșnița Veche 57_7 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip cafeniu-deschis pe interior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 57_7 b

Desen Moșnița Veche 57_7

Foto Moșnița Veche 57_8 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,3 cm.

Tehnică: imposibil de precizat datorită stării fragmentare.

Slip: prezintă slip brun-cărămiziu pe interior, puternic degradat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip micaceu grosier.

Ornamente: neornamentat.

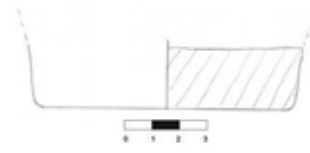
Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 57_8 b

Desen Moșnița Veche 57_8

Foto Moșnița Veche 57_9 a

Foto Moșnița Veche 57_9 b

Desen Moșnița Veche 57_9

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosime maximă: cca 1,4 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Slip: prezintă slip gri-deschis pe întreaga profilatură.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu, șamotă și concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: toarta este de tip comun, frecvent întâlnită, socotim deci că nu mai este cazul să facem trimiteri detaliate.

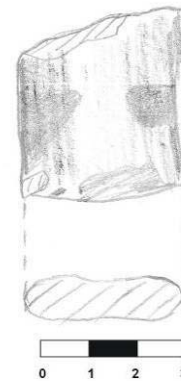
c. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 57_10 a

Foto Moșnița Veche 57_10 b

Desen Moșnița Veche 57_10

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas, ovoidală, margini rotunjite.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Smalt: prezintă smalt verde pe exterior, parțial degradat.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, pietricele, sporadică șamotă.

Ornamente: smalt verzui aplicat pe exterior.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

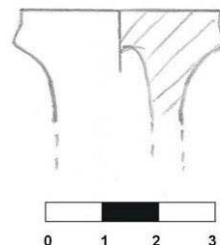
provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 57_11 a

Foto Moșnița Veche 57_11 b

Desen Moșnița Veche 57_11

Tip: fragment de vas, buton de capac.

Dimensiuni: diametrul părții superioare, cca. 3, 5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Smalt: prezintă smalt degradat în cea mai mare parte.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: ornamentat cu smalt oliv-închis, degradat în cea mai mare parte.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

29.03.2010; 15.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Simona Kutasi, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

Medeleț, Florin; Bugilan, Ioan, *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, în *Banatica*, 9, 1987, p. 149

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** I. Vedriță**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Simona Kutasi, Păun Marian în data de 15.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Pricoroi NE” / „La Vinie”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,48 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 2,88 km SE de biserica ortodoxă din Bucovăț și la 100 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,4 km S de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic ocupă un teren cvasi-plat, amplasat la S de drumul de legătură dintre Moșnița Veche și Bucovăț, fără a avea elemente de peisaj specifice. Structura pedologică este una nisipoasă, specifică acestei zone. Actualmente nu sunt vizibile rețele hidrografice în arealul limitrof.

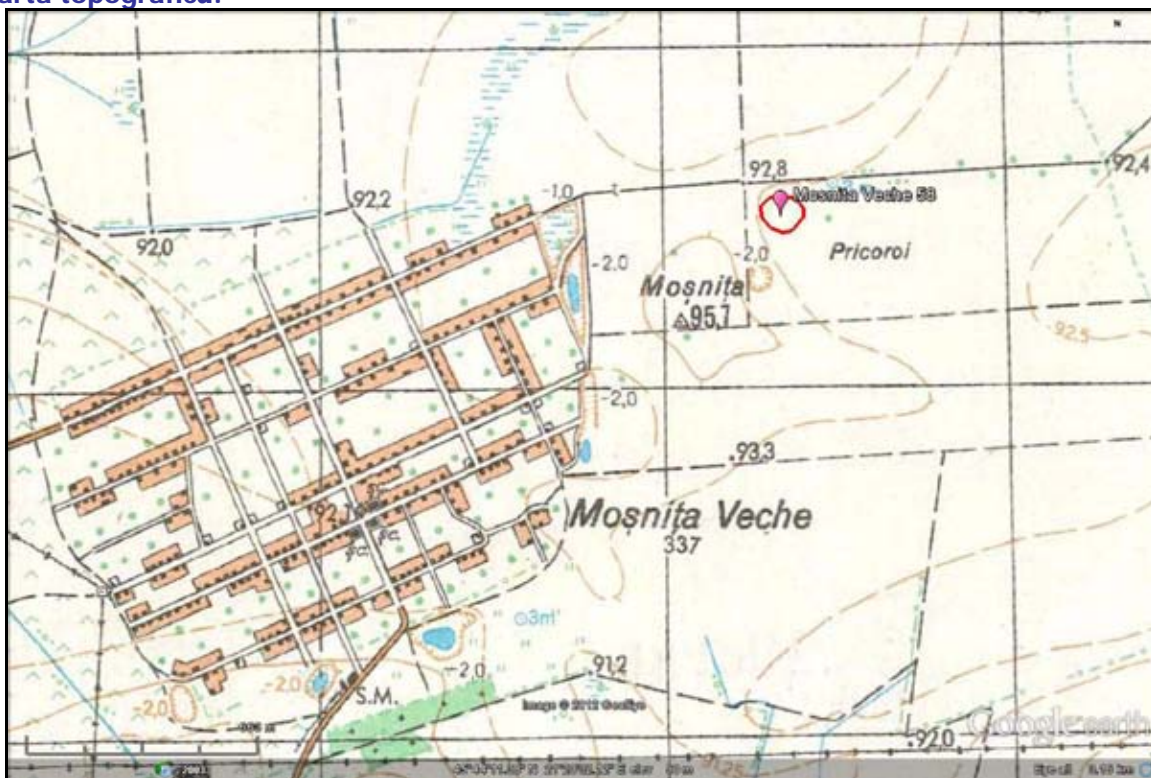
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

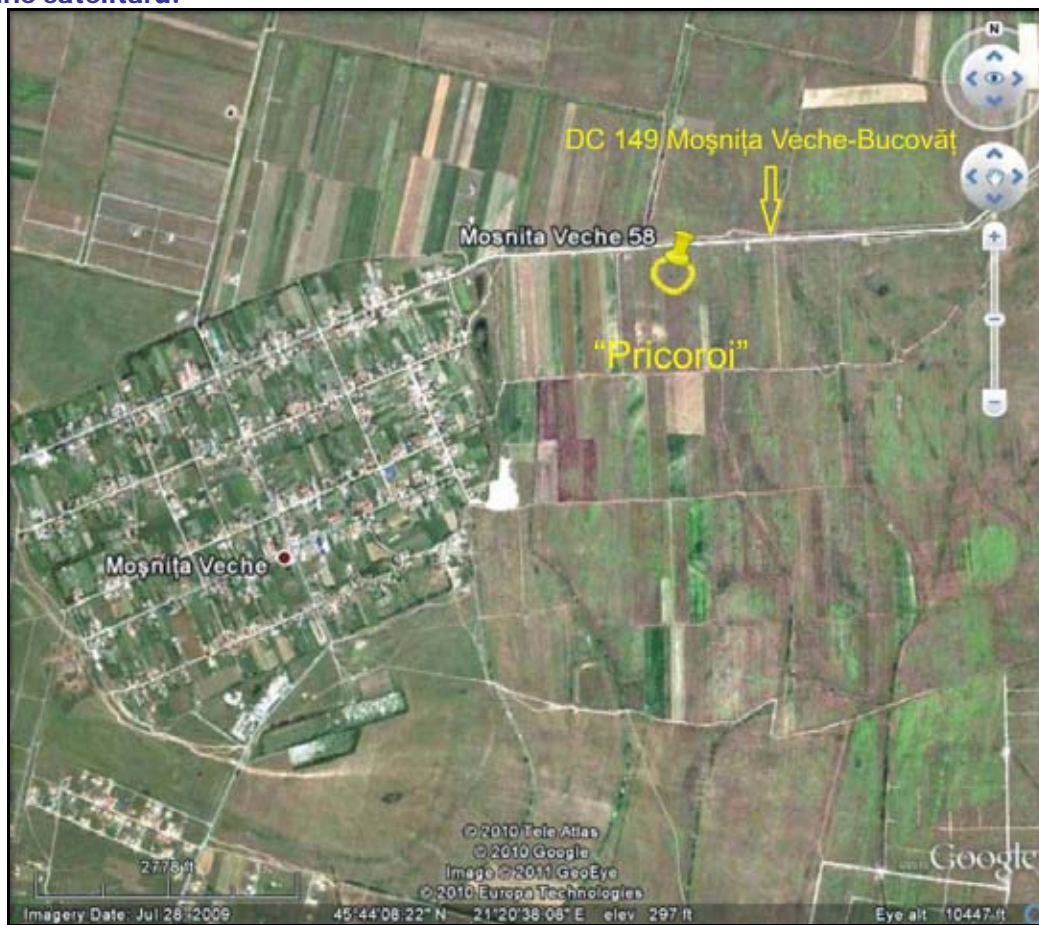
g. coordonate GPS: 45 44 28 N 21 20 59 E, 92,8 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216038.174; 477729.356.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

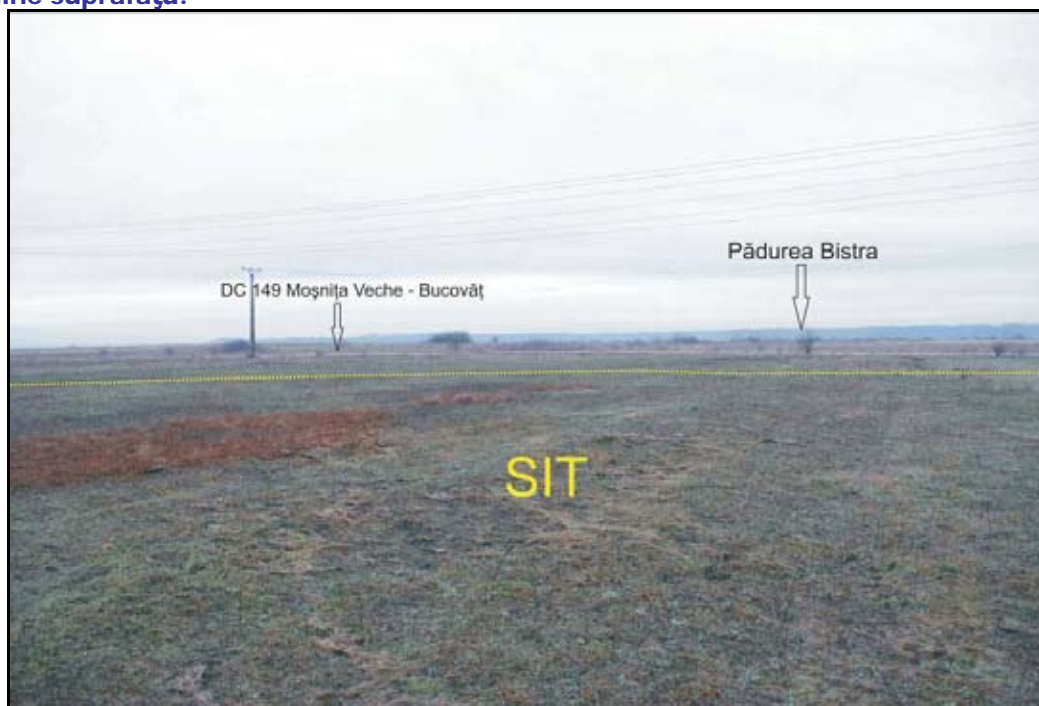

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 58 vedere spre NV

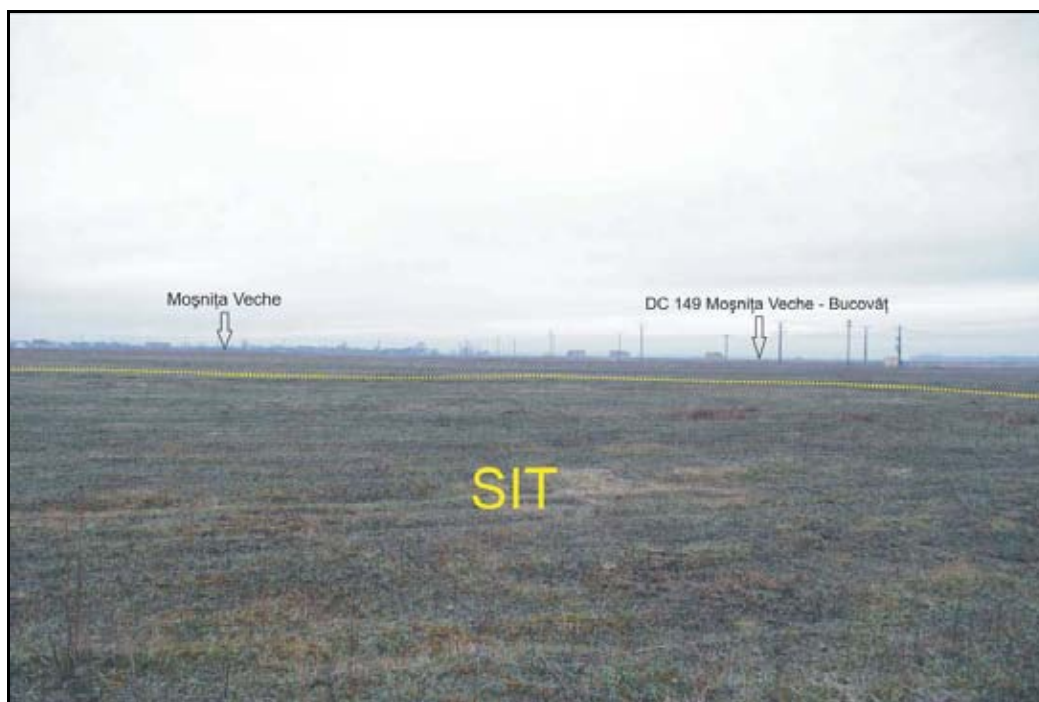

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 58 vedere spre V, spre localitatea Moșnița Veche

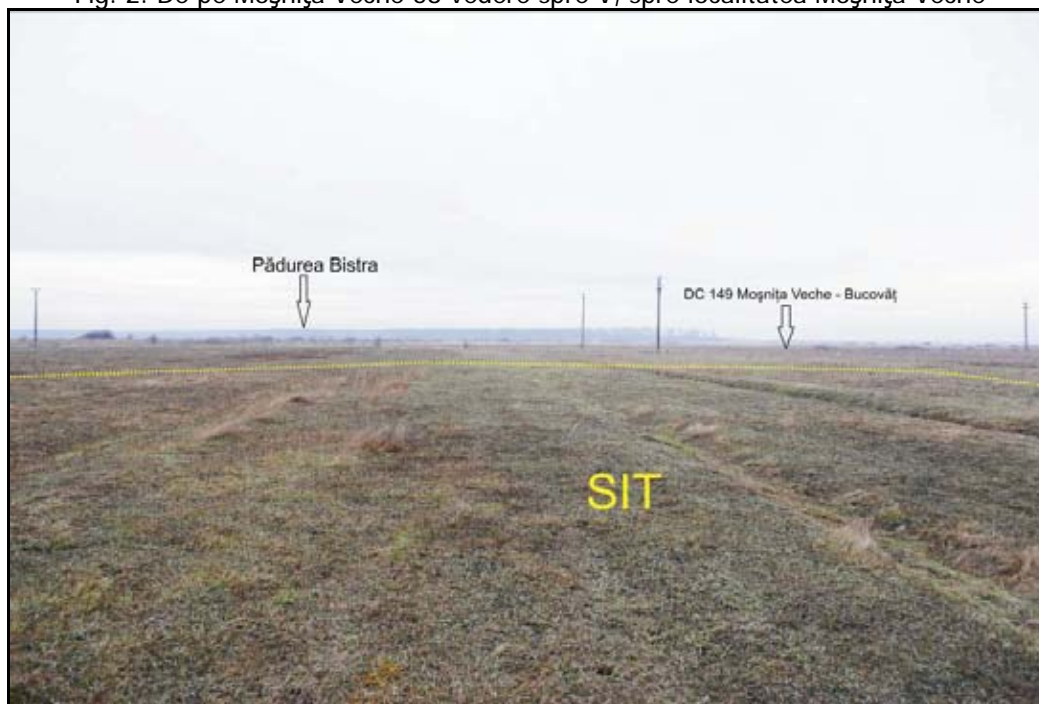

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 58 vedere spre NNE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: secolele II-IV d.Hr.; epocă medieval dezvoltată (sec. XVI-XVI); epocă medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au identificat sporadice artefacte, reprezentate îndeosebi din fragmente ceramice, dar și din fragmente de cărămizi medievale. Puținătatea materialului arheologic poate fi cauzată de puternica pârlogire a terenului, care oferă o vizibilitate redusă la sol. Fragmentele ceramice salvate sunt foarte puțin numeroase și aflate într-o stare fragmentară.

Ceramica databilă în sec. II-IV este reprezentată de doar câteva fragmente, neornamentate, lucrate cu mâna și cu roata. Ceramica medieval dezvoltată este la rândul ei destul de slab reprezentată prin doar câteva sporadice fragmente. Mai bogată este ceramica medieval târzie, chiar de epocă premodernă, care constă dintr-un număr de mici fragmente ceramice, unele dintre ele fiind ornamentate prin pictură și smălțuire.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (5); fragmente ceramice tipice nedesenate (4); fragmente ceramice atipice (13).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 58_2 a

Foto Moșnița Veche 58_2 b

Desen Moșnița Veche 58_2

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas, în profil ovoidal, cu margini ascuțite.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip de culoare brună, puternic corodat.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XIV-XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

b. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 58_1 a

Foto Moșnița Veche 58_1 b

Desen Moșnița Veche 58_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas ascuțită, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: ornamentat prin pictură de culoare brun cărămizie, slab păstrată, atât pe interior cât și pe exterior.

Date: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

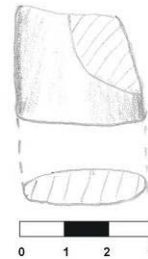
Analogii: vase cu buze prezentând o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medievală – târzie din Banat, vezi spre exemplu la Timișoara – „Piața 700”¹.

Foto Moșnița Veche 58_3 a

Foto Moșnița Veche 58_3 b

Desen Moșnița Veche 58_3

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă de vas, în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Smalt: prezintă urme de smalt.

Ardere: oxidantă.

Degresant: șamotă.

Ornamente: ornamentat prin smalt de culoare portocalie.

Date: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data perieghază:

15.01.2011.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Simona Kutasi, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

-

¹ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/1, etc.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** I. Vedriță**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Simona Kutasi, Marian Păun în data de 15.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Iarc”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,47 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 2,58 km SV de biserica ortodoxă din Bucovăț și la 100 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,73 km SSE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: terenul pe care se află obiectivul arheologic în discuție se prezintă sub forma unui grind nisipos, mai înalt cu cca. 1 m față de arealul din jur, înconjurat de meandre fosile pe laturile de V și S, meandre actualmente mult colmatate și aplatizate datorită lucrărilor moderne de hidroameliorații. Partea mediană a sitului este secționată de un canal de desecare, care furnizează un profil transversal, din urmărirea căruia s-a putut constata o grosime a stratului de cultură arheologică de cca. 0,5 metri. Totuși, pârlogirea terenului și existența unei vegetații ierboase abundente nu au permis decât recoltarea unor sporadice artefacte. Apreciem că obiectivul în cauză poate fi unul important și ar putea fi asociat, în eventualitatea demarării unor campanii de săpătură arheologică, cu valul „roman” III, față de care se află la 300 m V.

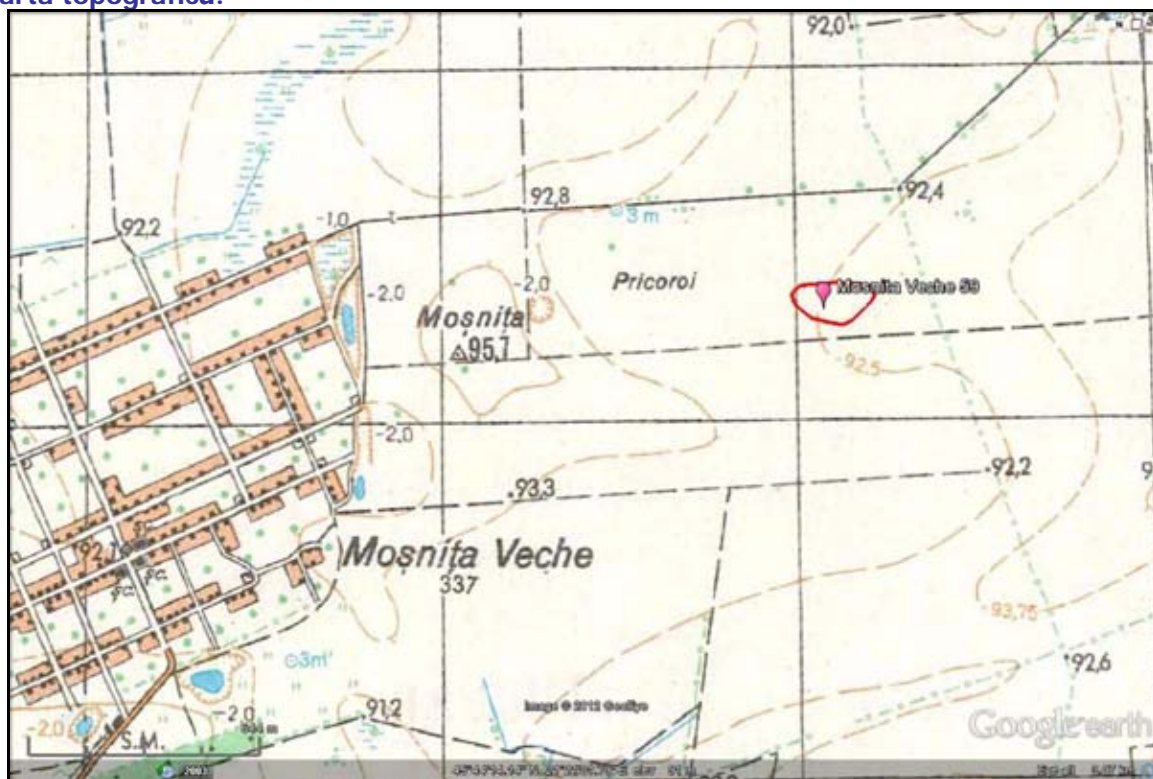
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

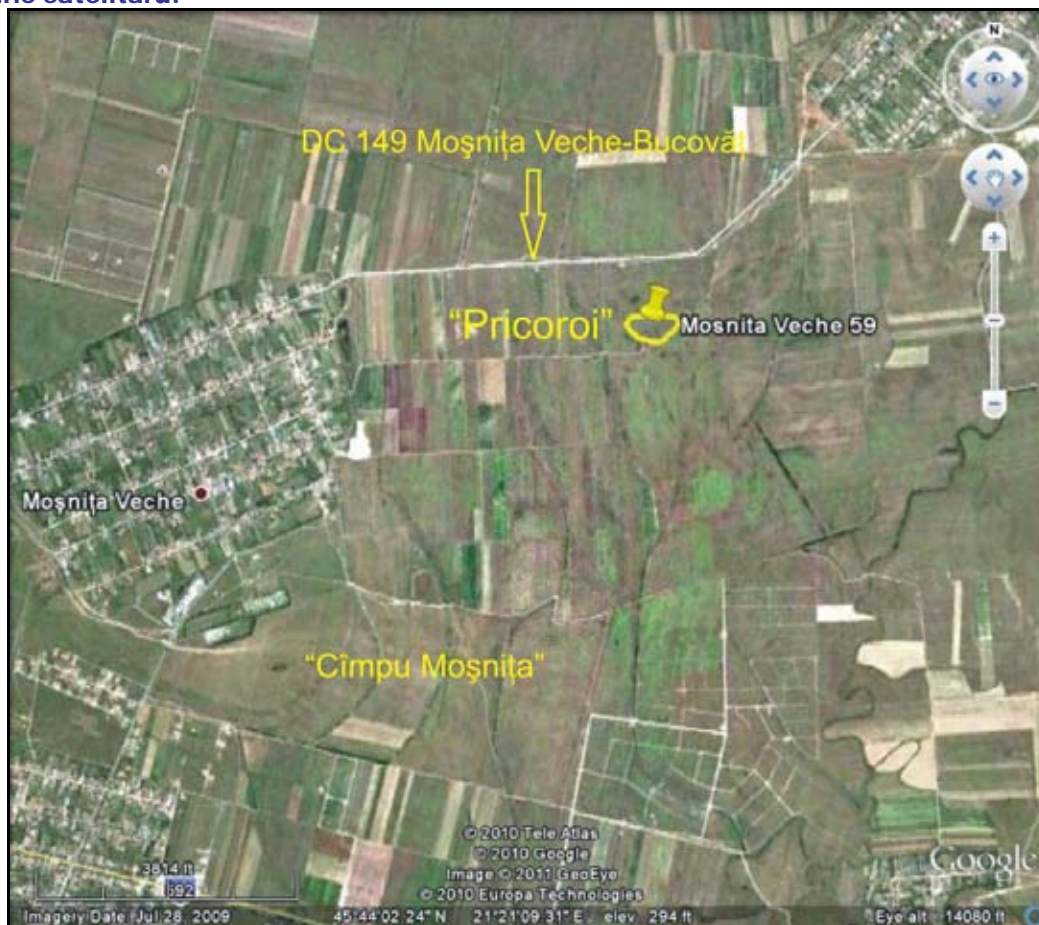
g. coordonate GPS: 45 44 21 N 21 21 33 E, 92,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216760.666; 477473.532.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 59 vedere spre NV

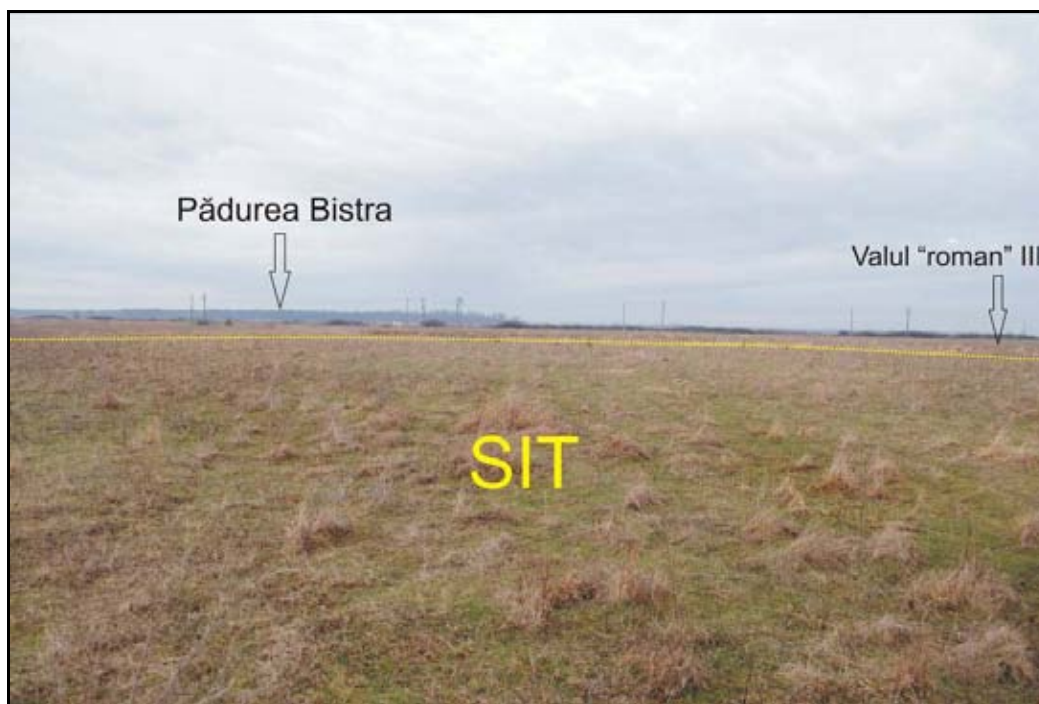

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 59 vedere spre NE

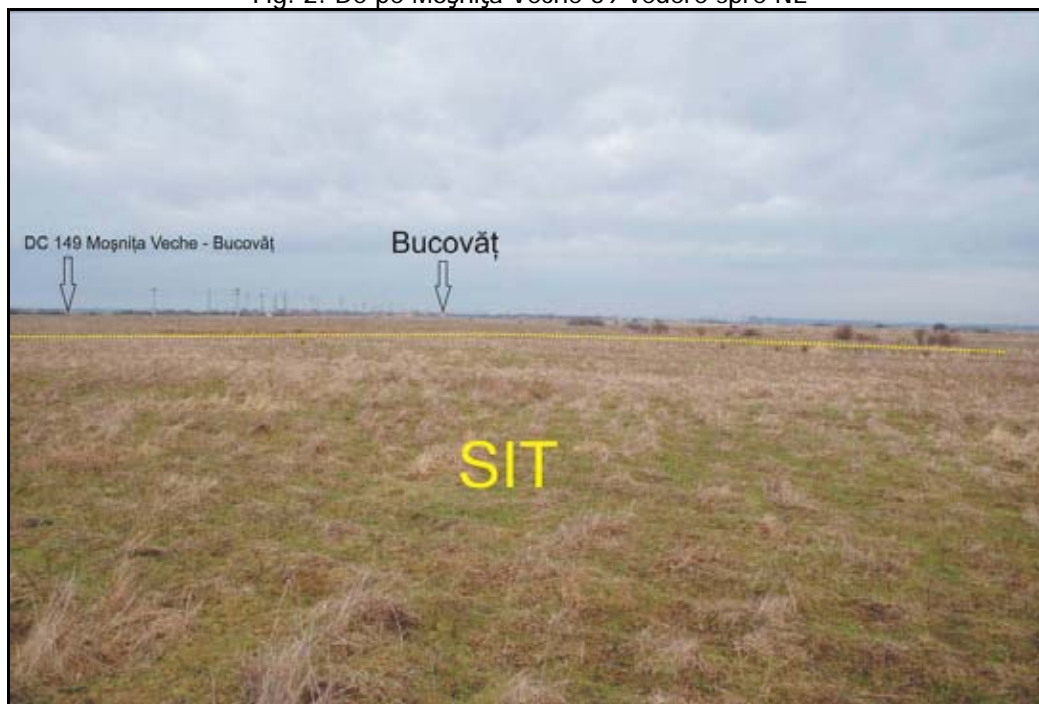

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 59 vedere spre ENE, spre Bucovăț

Fig. 4. Fragment de lustruitor de andezit *in situ* pe Moșnița Veche 59**III. Date istorice despre sit:****a. tip sit:** așezare deschisă.**b. datare:** sec. II-IV.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice cenușii și brun-cărămizii, cu nisip în pastă, specifice perioadei sec. II-IV, precum și a unui fragment de lustruitor din andezit. Pigmentația solului este brun-negricioasă, sugerând existența unui bogat strat de cultură arheologică, dar pârlogirea terenului a furnizat o vizibilitate scăzută. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice atipice (4).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. artefacte databile în sec. II-IV d. Hr.:**

Foto Moșnița Veche 59_1 a

Foto Moșnița Veche 59_1 b

Desen Moșnița Veche 59_1

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.**Tip buză:** buză cu capăt rotunjit, evazată, îngroșată bilateral.**Dimensiuni:** diametrul gurii: 24 cm**Tehnică:** lucrată la roată.**Slip:** prezintă slip gri închis lustruit pe interior și exterior.**Ardere:** reducătoare.**Degresant:** măr.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. II- IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: boluri prezentând o buză cu astfel de morfologie sunt extrem de frecvent întâlnite în cultura

materială a sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”¹, Grădinari – „Seliște”², etc.).

V. Data periegheză:

15.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Simona Kutasi, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

-

¹ O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul „Vinograda-Vlașkicrai” (județul Caraș - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 9/6, fig. 12/9.

² O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - „Săliște”(jud. Caraș Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 9/2,3,4, fig.10/5.

Autor: L. Măruia

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic analizat în acest context este cunoscut din totdeauna localnicilor din Moșnița Veche și Bucovăț, reprezentând hotarul cadastral dintre cele două localități în ultimele două veacuri, fiind un monument vizibil în teren și pentru un „ochi” neavizat, având o înălțime păstrată de peste 1 metru și o adâncime a șanțului, plasat la E, de asemenea, de peste 1 metru¹. În perioada comunistă traiectul acestuia a fost afectat grav de lucrările agricole intensive, care l-au aplatizat semnificativ, astăzi fiind vizibil doar pentru un avizat, prin coroborarea cu imaginile satelitare, amprenta la sol fiind extrem de redusă (în jur de 0,25 m).

Problematica valurilor de pământ care străbat Banatul de la sud la nord este una dintre cele complexe și nelămurite aspecte ale cercetării istorice românești. Chiar dacă dezbaterea istoriografică este una de substanță², tocmai cercetările, atât de teren cât și cele arheologice, sunt cele care dispun de numeroase curențe. Valurile de pământ apar figurate pe majoritatea hărților topografice ale Banatului, începând cu sec. XVIII și până în ziua de astăzi, reprezentând repere majore în cartografia Banatului de Câmpie.

Zeci de studii au abordat traseul, funcționalitatea, datarea și atribuirea culturală dar, cu toate acestea, aceste edificii importante și spectaculoase prezintă foarte multe aspecte nelămurite³. Într-un studiu consacrat cercetărilor de arheologie medievală din Banatul de câmpie⁴, dar care reprezintă un excurs mult mai larg asupra istoriografiei cercetărilor arheologice bănățene, Al. Rădulescu menționează că valurile au fost cartate în anii '70-'80 ai sec. XX de către Constantin Răileanu. Întreprinderea acestuia a rămas, după știința noastră, inedită. În lipsa unor săpături arheologice sistematice și punctuale întrebările care persistă în continuare sunt: cine le-a construit, când au fost edificate, cum sunt construite, care este

¹ Observațiile se referă la anii '50-'60 ai sec. XX (informații Vasile Linția).

² O bibliografie minimală vizează I. Bogdan-Cătănciu, *Evolution of the system of defense works in Roman Dacia*, în *BAR. IS*, 116, Oxford, 1981; idem, *Cercetări aerofotografice pe valurile din Dobrogea. Aspecte demografice*, în *Orgame/Argamum. Supplementa*, 1, 2006, p. 407-428; Al. Borza, *Valul roman de la Timișoara*, în *RISBC*, 10, 1942, p. 375-393; idem, *Banatul în timpul romanilor*, Timișoara, 1943; A. Cucu, *Studiu la harta istorică a Banatului de azi. Dacia Ripensis (Ripensis din trecut)*, Timișoara, 1927; idem, *Valurile romane din Banat. Drumurile romane din Banat*, în *AB*, 2, 1929, 1, p. 41-52; idem, *Harta comparativă a Daciei după coordonatele geografice ale lui Ptolemeu*, Timișoara, 1928; T. Simu, *Drumuri și cetăți romane din Banat*, Lugoj, f. a., p. 23-25; E. Dörner, V. Boroneanț, *O contribuție cu privire la datarea valurilor de pământ din vestul țării noastre*, în *Ziridava*, 2, 1968, p. 7-21; Fl. Drașovean, D. Benea, M. Mare, M. Muntean, D. Tănase, M. Crânguș, F. Chiu, D. Micle, S. Regep-Vlascici, Al. Szentmiklosi, A. Ștefănescu, C. Timoc, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița. DN – varianta ocolitoare Timișoara km. 549+076 – DN 69 km. 6+430*, Timișoara, 2004; E. Garam, P. Patay, S. Soproni, *Sarmatches wallsistem im Karpatenbeckken*, Budapest, 1983; K. Horedt, *Cu privire la problema valurilor de pământ din Banat și Crișana*, în *SCIV*, 16, 1965, 4, p. 725-730; idem, *Zur Frage der grossen Erdwälle an der mittleren und unteren Donau*, în *Actes du IXème Congrès International d'Etudes sur les Frontières Romaines, Mamaia, 6-13 Septembre 1972*, București, 1974, p. 207-214; E. Nemeth, *Armata în sud-vestul Daciei romane*, Timișoara, 2005; E. Nemeth, A. Rustoiu, H. Pop, *Limes Dacicus Occidentalis. Die Befestigungen im Westen Dakiens vor und nach der römischen Eroberung*, Cluj Napoca, 2005; E. Nischer, *Historisch-Kartographisch Darstellungen der „Römer Schanzen“ im Banat*, în *Debreceni Szemle*, 8, 1934, p. 172-185; S. Soproni, *Der spätrömische Limes zwischen Esztergom und Szentendre*, Budapest, 1978; idem, *Die letzten Jahrzehnte des Pannonischen Limes*, München, 1984; D. Benea, *Cu privire la granița de sud-vest a Daciei romane. Stadiul cercetărilor românești*, în *Apulum*, 45, 2008, p. 29-51 (o versiune prescurtată a articolului la D. Benea, *Betrachtungen über die südwestgrenze der Römischen Provinz Dakien. Der stand der Rumänischen forschungen*, în D. Aparaschivei (ed.), *Studia Antiqua et Medievalia. Miscellanea in honorem annos LXXV peragentis Professoris Dan Gh. Teodor oblata*, Iași, 2009, p. 113-131).

³ În acest cadru se înscrie și lucrările mai vechi ale lui I. Pontelly, *Római vagy avar emlékek-e a délmagyarországi párhuzamos, régi műsáncvonalak?*, în *TRÉT*, X, 1883, pp. 139-140; în *TRÉT*, 2, 1886, 4, p. 187-209. Pontelly prezintă „ringurile avare” din Câmpia Tisei și Banat, comentând unele izvoare medievale, cum ar fi o descriere a unui călugăr de la mănăstirea St. Gallen (Elveția), care văzuse aceste „ringuri” la 884.

⁴ Al. Rădulescu, *Cercetări de arheologie medievală în Banatul de Câmpie. Scurt istoric*, în *SIB*, 23-25, 1999-2001, p. 49.

funcționalitatea lor și de ce au fost edificate?! Până la ora actuală, pe teritoriul de astăzi al Banatului, valurile au fost investigate, după datele pe care le deținem noi, în următoarele puncte⁵:

- Valul I, cel mai vestic, se pare că a fost cercetat incidental în contextul investigațiilor arheologice sistematice de la Hodoni „Pustă”. Traseul valului se poate lesne observa pe imaginile satelitare și ortofotoplanuri traversând de la SSV-NNE respectiva așezare.
- Valul II, cel median, singurul care a fost investigat prin cercetări arheologice punctuale la Covăsânț (jud. Arad, la nord de Mureș totuși)⁶, Pișchia⁷ și Dumbravița⁸. În contextul săpăturilor arheologice de salvare de pe traseul autostrăzii Arad – Timișoara, fortificația liniară de pământ a fost investigată în anul 2010 de către o echipă condusă de Ovidiu Bozu, rezultatele fiind inedite în momentul redactării prezentului studiu.
- Valul III, cel estic și cel mai bine păstrat nu a fost investigat prin cercetări arheologice sistematice. O observație stratigrafică a fost publicată⁹ asupra unui profil natural de la Chesinț „Valea Țiganilor” (com. Zăbrani, jud. Arad), într-un sector în care acest pârau temporar secționează traseul valului III.

Între 2006-2009 membri proiectului *eGISpat Timiș*, însoțiți de numeroși studenți, au efectuat mai multe cercetări arheologice interdisciplinare neinvazive asupra celor trei valuri din Banat: analiza imaginilor satelitare și a ortofotogramelor; periegheze pentru stabilirea traseului exact și analizarea elementelor specifice morfografice și morfometrice; corelarea traseului valurilor cu elementele de geomorfologie și peisaj natural; topografierea și cartografierea acestora punctuală; prospecțiuni geofizice, etc. Astfel de investigații au fost efectuate la Hodoni, Biled, Opațița, Șag, Timișoara, Chișoda, Dumbrăvița, Giarmata, Murani, Pișchia, Fibiș, Alioș, Zăbrani, Chesinț, Neudorf, Charlottenburg, Remetea Mică, Bencecu de Jos, Bencecu de Sus, Ianova, Remetea Mare, Moșnița Veche, Bucovăț, Sacoșu Turcesc, Birda, Berecuța etc¹⁰.

În acest context o să analizăm exclusiv un sector al valului „roman” III, amplasat la E de localitatea Moșnița Veche și cunoscut în toponimia locală drept „La Iarc”. Traiectul său apare figurat în toate materialele cartografice, începând de la prima ridicare topografică habsburgică (1769-1772) și până astăzi.

⁵ Un scurt istoric al cercetărilor și opiniilor istoriografice la S. Regep-Vlascici, M. Crânguș, în Fl. Drașovean *et alii*, *op. cit.*, p. 11-14.

⁶ E. Dörner, V. Boroneanț, *O contribuție cu privire la datarea valurilor de pământ din vestul țării noastre*, în *Ziridava*, 2, 1968, p. 7-21.

⁷ Cercetări inedite Fl. Medeleț din 1976, în Pădurea Pișchia, când a fost secționat un sector foarte bine păstrat al valului II, cf. V. L. Ianoșev, *Pișchia. Sat și comună bănățeană de pe malul Beregsăului*, Timișoara, 2007, p. 51-55, 153-154 (fig. 5). D-I Ianoșev ne-a furnizat amabil și alte informații verbale despre investigațiile regretatului Fl. Medeleț, alături de care a participat la săpături. Ne exprimăm gratitudinea față de domnia sa și pe această cale.

⁸ Fl. Drașovean *et alii*, *op. cit.*, p. 7-22 (cu bibliografia).

⁹ E. D. Pădureanu, *Contribuții la repertoriul arheologic de pe Valea Mureșului Inferior și a Crișului Alb*, în *Crisia*, 15, 1985, p. 32.

¹⁰ Un prim raport a fost prezentat de D. Micle, L. Măruia, M. Török – Oance, A. Cintar, C. Timoc, A. Stăvilă, *The Linear Earthworks System in Timis County (SW Romania, Banat region) – a synchronic approach*, la *International Aerial Archaeology Conference AARG 2010*, Bucharest, Romania 15 – 18 September 2010; D. Micle, L. Măruia, A. Cintar, M. Török-Oance, *Die Erdwälle vom rumänischen Banat im Kontext der Landschaftsarchäologie*, în E. Nemeth, Fl. Fodorean, D. Matei, D. Blaga, *Der südwestliche Limes des römischen Dakien. Strukturen und Landschaft*, Cluj Napoca, 2011, p. 82-88.

Fig. 1. Traiectului valului „roman” III în zona Moșnița pe harta habsburgică din 1769-1772

De asemenea, traiecul său este amintit în literatura de specialitate, dar până la ora actuală nu s-au întreprins cercetări arheologice prin săpătură¹¹. Sectorul de val discutat în acest context a fost investigat

¹¹ O sinteză a informațiilor bibliografice la Fl. Drașovean et alii, *op. cit.*, p. 17.

prin cercetări de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Ioan Vedrilă, Simona Kutasi, Marian Păun în 28-29 martie 2010 (sectorul de la N de DC 149 Moșnița Veche – Bucovăț) și 15-16 ianuarie 2011 (sectorul de la S de acest drum).

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Valul roman III”, „La Iarc”.

b. reper localizare: traiectul valului „roman” III discutat în acest context, este vizibil pe distanța numerotată de noi A-B, respectiv punctul A (N) se află la 2,5 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 1,57 km VSV de biserica ortodoxă din Bucovăț și la 440 m SSE de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț. Punctul B (S) se află la 2,92 km SE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 3,01 km NNE de biserica ortodoxă din Bucovăț și la 1,94 km SSE de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț.

c. reper hidrografic: în punctul A (N), valul „roman” III este la 3,04 km SSE de versantul stâng al Canalului Bega, iar punctul B (S) este la 5,41 km SSE de versantul stâng al aceluiași reper hidrografic.

d. descriere geografică: sectorul din valul „roman” III discutat în acest context are o lungime de 2,4 km (măsurată pe traiectul exact al său, vizibil pe imaginile satelitare și pe ortofotoplanuri și nu reprezintă linia dreaptă dintre cele două puncte convenționale ale noastre, A respectiv B). Analizând aceste imagini, se poate constata că fortificația liniară de pământ poate fi urmărită în sectorul numit de noi A (în N) și B (în S), dar în teren situația este mult diferită, intervențiile moderne prin lucrări agricole distrugând aproape complet valul. De asemenea, acesta este secționat prin treimea sa nordică de DC 149 Moșnița Veche – Bucovăț. În momentul investigațiilor noastre (martie 2010), sectorul de la N de acest drum era proaspăt arat și discuit, cu vizibilitate foarte bună la sol. Cu toate acestea, traiectul său este atât de vag în teren, încât a putut fi urmărit doar în corelație cu reperele furnizate de imaginile satelitare. Sectorul sudic al său este actualmente complet pârlogit dar, paradoxal, poate fi urmărit pe o distanță de peste 1,5 km, unde se pierde la N de localitatea Albina. Pe alocuri, valul are o înălțime păstrată de cca. 0,25 – 0,5 m, aceeași adâncime având-o și șanțul, plasat la E. Strict din punct de vedere geografic, terenul pe care îl străbate valul este cvasi plat, fără elemente de peisaj semnificative, cu excepția unor canale de desecare moderne care secționează în două puncte fortificația liniară (vechimea de câteva decenii a acestor canale și înierbarea versanților nu a permis efectuarea unor observații de stratigrafie).

e. stare actuală: teren arabil și teren pârlogit.

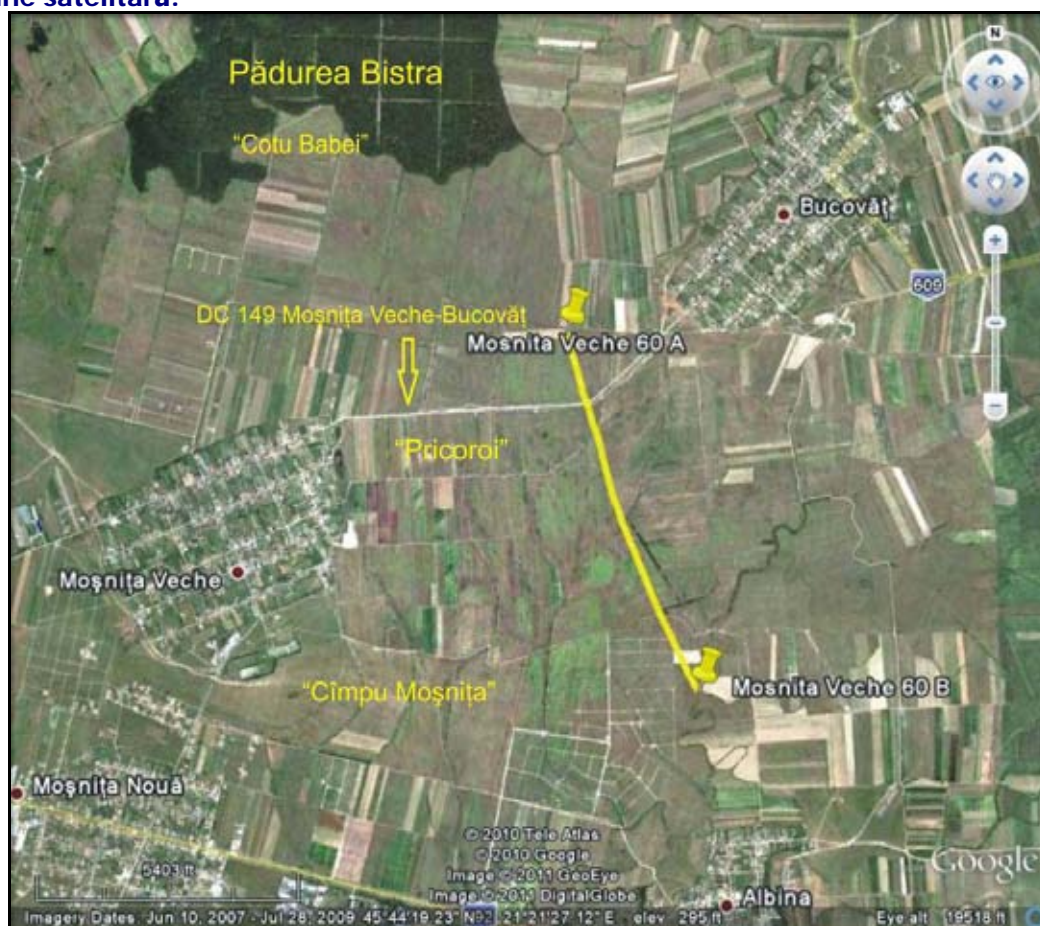
f. coordonate GPS: 45 44 37 N 21 21 37 E (punctul A); 45 43 34 N 21 22 15 E (punctul B); 92 m altitudine (în ambele puncte).

g. coordonate Stereo 70: 216804.716; 478032.466 (punctul A); 217540.238; 476051.873 (punctul B).

h. harta topografică:

i. imagine satelitară:

j. imagine suprafață:

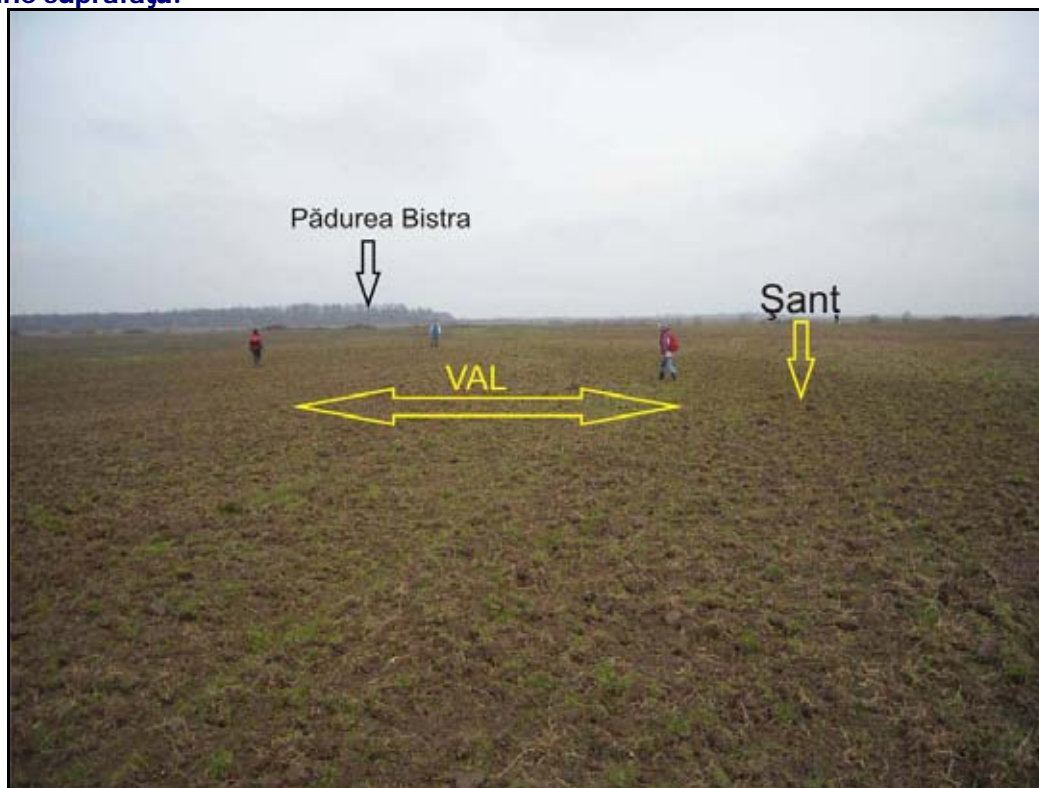

Fig. 1. Sectorul nordic al valului „roman” III de Moșnița Veche văzut dinspre S

Fig. 2. Valul „roman” III de la Moșnița Veche (vedere de la N spre S – detaliu)

Fig. 3. Valul „roman” III de la Moșnița Veche (vedere de la N spre S – imagine de ansamblu)

Fig. 4. Valul „roman” III de la Moșnița Veche (vedere de la N spre S – detaliu)

Fig. 5. Valul „roman” III de la Moșnița Veche (vedere de la S spre N – detaliu)

Fig. 5. Valul „roman” III de la Moșnița Veche (vedere de la S spre N – detaliu cu scară)

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: fortificație liniară de pământ (?).

b. datare: epocă romană (?). În lipsa unor investigații arheologice moderne asupra acestei structuri, datarea sa este ipotetică și convențională, rămânând în sarcina unor cercetări mult mai detaliate în viitor să lămurească această spinoasă problemă.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren nu au surprins nici un fel de artefacte care să poată fi asociate cu valul „roman” III.

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegezei:

28-29.03.2010; 15-16.01.2011.

VI. Autor periegezei:

Livi Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Simona Kutasi, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

- Benea, Doina, *Cu privire la granița de sud-vest a Daciei romane. Stadiul cercetărilor românești*, în *Apulum*, 45, 2008, p. 29-51
- Benea, Doina, *Betrachtungen über die südwestgrenze der Römischen Provinz Dakien. Der stand der Rumänischen forschungen*, în D. Aparaschivei (ed.), *Studia Antiqua et Medievalia. Miscellanea in honorem annos LXXV peragentis Professoris Dan Gh. Teodor oblata*, Iași, 2009, p. 113-131
- Bogdan-Cătănescu, Ioana, *Evolution of the system of defense works in Roman Dacia*, în *BAR. IS*, 116, Oxford, 1981
- Bogdan-Cătănescu, Ioana, *Cercetări aerofotografice pe valorile din Dobrogea. Aspecte demografice*, în *Orgame/Argamum. Supplementa*, 1, 2006, p. 407-428
- Borza, Alexandru, *Valul roman de la Timișoara*, în *RISBC*, 10, 1942, p. 375-393
- Borza, Alexandru, *Banatul în timpul romanilor*, Timișoara, 1943
- Cucu, Adam, *Studiu la harta istorică a Banatului de azi. Dacia Ripensis (Ripensis din trecut)*, Timișoara, 1927
- Cucu, Adam, *Harta comparativă a Daciei după coordonatele geografice ale lui Ptolemeu*, Timișoara, 1928
- Cucu, Adam, *Valorile romane din Banat. Drumurile romane din Banat*, în *AB*, 2, 1929, 1, p. 41-52
- Dörner, Egon; Boroneanț, Vasile, *O contribuție cu privire la datarea valorilor de pământ din vestul țării noastre*, în *Ziridava*, 2, 1968, p. 7-21
- Drașovean, Florin; Benea, Doina; Mare, Mircea; Muntean, Marius; Tănase, Daniela; Crânguș, Mariana; Chiu, Florentina; Micle, Dorel; Regep-Vlascici, Simona; Szentmiklosi, Alexandru; Ștefănescu, Atalia; Timoc, Călin, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița. DN – varianta ocolitoare Timișoara km. 549+076 – DN 69 km. 6+430*, Timișoara, 2004
- Garam, E.; Patay, P.; Soproni, S., *Sarmates wallsistem im Karpatenbeckken*, Budapest, 1983
- Horedt, Kurt, *Cu privire la problema valorilor de pământ din Banat și Crișana*, în *SCIV*, 16, 1965, 4, p. 725-730
- Horedt, Kurt, *Zur Frage der grossen Erdwälle an der mittleren und unteren Donau*, în *Actes du IXème Congrès International d'Etudes sur les Frontières Romains, Mamaia, 6-13 Septembre 1972*, București, 1974, p. 207-214
- Ianoșev, Vasile Livius, *Pișchia. Sat și comună bănățeană de pe malul Beregsăului*, Timișoara, 2007, p. 51-55, 153-154
- Măruia, Livi, *Cercetări interdisciplinare vizând reconstituirea geografiei istorice a Dealurilor Lipovei*, Timișoara, 2011, p. 513-522
- Măruia, Livi; Micle, Dorel; Cîntar, Adrian; Stăvilă, Andrei; Bolcu, Lavinia; Borlea Oana; Ardelean, Mircea; Horak, Petru; Timoc, Călin; Floca, Cristian; Vidra, Lucian, *ArheoGIS. Baza de date a patrimoniului arheologic cuprins în Lista Monumentelor Istorice a județului Timiș. Rezultatele cercetărilor de teren*, Cluj Napoca, 2011, p. 107-118
- Nemeth, Eduard, *Armata în sud-vestul Daciei romane*, Timișoara, 2005
- Nemeth, Eduard; Rustoiu, Aurel; Pop, Horea, *Limes Dacicus Occidentalis. Die Befestigungen im Westen Dakiens vor und nach der römischen Eroberung*, Cluj Napoca, 2005
- Nischer, E., *Historisch-Kartographisch Darstellungen der „Römer Schanzen“ im Banat*, în *Debreceni Szemle*, 8, 1934, p. 172-185
- Pădureanu, Eugen, *Contribuții la repertoriul arheologic de pe Valea Mureșului Inferior și a Crișului Alb*, în *Crisia*, 15, 1985, p. 32.
- Simu, Traian, *Drumuri și cetăți romane din Banat*, Lugoj, f. a., p. 23-25
- Sporoni, S., *Der spätrömische Limes zwischen Esztergom und Szentendre*, Budapest, 1978
- Sporoni, S., *Die letzten Jahrzehnte des Pannonischen Limes*, München, 1984

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** I. Vedrilă**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Marian Păun în data de 16.01.2011. Ulterior, în contextul investigațiilor din intravilanul localității Moșnița Veche, desfășurate de către Liviu Măruia, Ioana Clonța, Claudiu Toma, Alex Proteasa în data de 25 martie 2011, se constată că obiectivul arheologic are o extensie mult mai mare spre V, până la primele gospodării de pe latura estică a Moșniței Vechi.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Gropile lu Cucu”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 800 m NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 3,27 km SV de biserica ortodoxă din Bucovăț și la 500 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,97 km S de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: terenul pe care este amplasat obiectivul arheologic se prezintă sub forma unui grind mai înălțat, fiind delimitat de Dealul Pricoroi, aflat la NE, de o zonă de tasare mai joasă. Înspre V, la limita estică a actualului intravilan al Moșniței Vechi, terenul se ridică din nou datorită existenței unei terase bine profilate, dezvoltate pe marginea unui meandru fosil, astăzi afectat și aplatizat de lucrările edilitare. Pe latura sudică, morfologia naturală inițială a terenului a avut de suferit datorită numeroaselor gropi de extracție a lutului de la o fostă cărămidărie, care apoi au devenit gropi pentru depozitarea gunoierului de la marginea localității moderne. Textura solului este nisipoasă, iar pigmentație brun gălbuie.

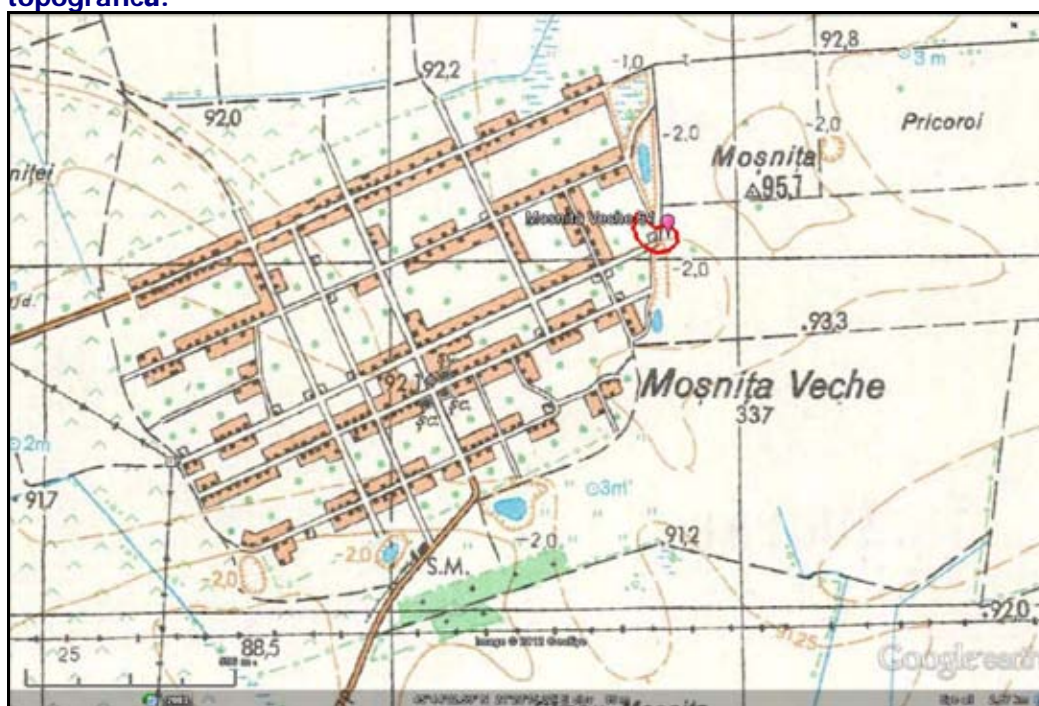
e. stare actuală: teren arabil, groapă de gunoi dezafectată, intravilan al localității Moșnița Veche.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

g. coordonate GPS: 45 44 14 N 21 20 33 E; 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215590.843; 477352.979.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

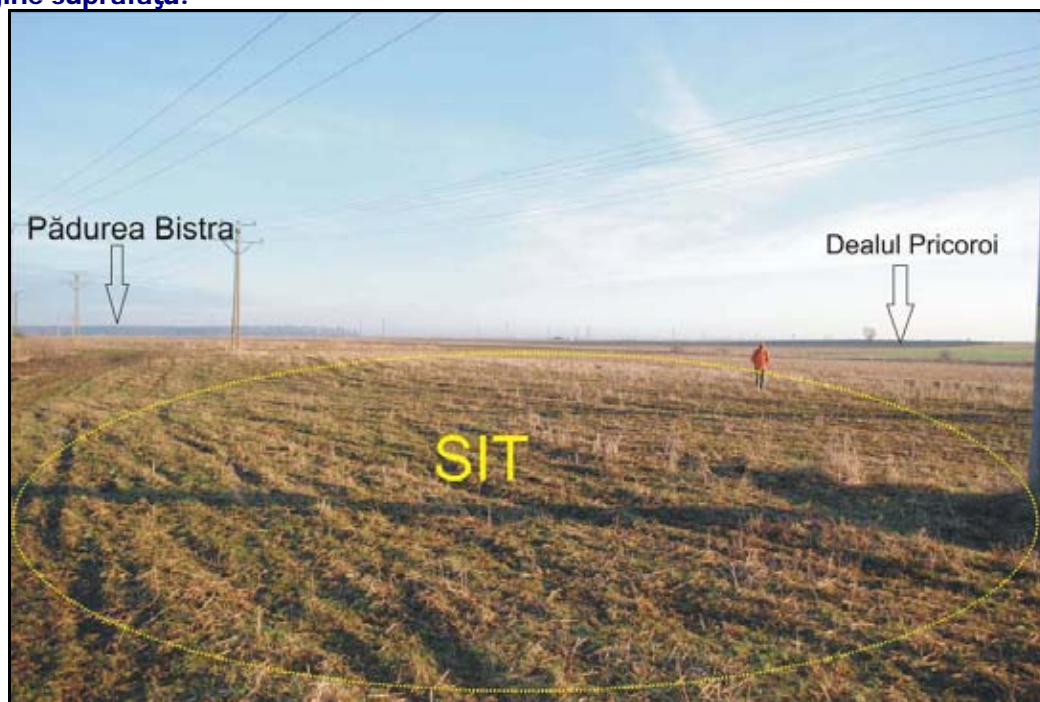

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 61 vedere spre NE

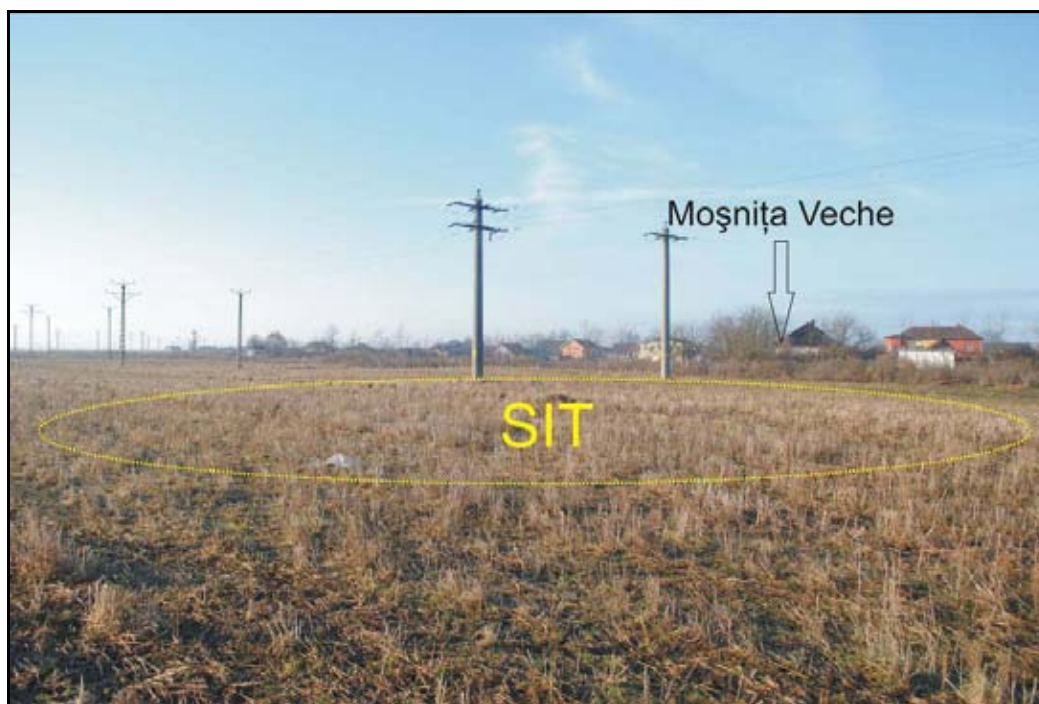

Fig. 2. Moșnița Veche 61 văzut dinspre NE (detaliu)

Fig. 3. Moșnița Veche 61 văzut dinspre NE (imagine de ansamblu)

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. date: secolele II-IV d. Hr.; evul mediu târziu (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui relativ bogat material arheologic, reprezentat din fragmente ceramice specifice perioadei sec. II-IV (fragmente ceramice cenușii, lucrate la roată din pastă de bună calitate, asociate cu fragmente ceramice brun-cărmizii, lucrate cu mâna din pastă grosieră, cu nisip ca și degresant); fragmente de râșniță din tuf vulcanic. Ca și element de specificitate a fost descoperirea unor fragmente ceramice de dimensiuni mari de-a lungului traiectului unui

șanț săpat recent pentru a împiedica depozitarea gunoiului, șanț care a tăiat mai multe gropi moderne de extragere a lutului și în care au fost ulterior aruncate aceste fragmente ceramice, asociate cu fragmente de țiglă din sec. XX. Probabil că, în contextul excavării gropilor pentru cărămidărie, acestea au deranjat complexele arheologice post-romane, ceramica specifică perioadei devenind un „gunoi” care a fost aruncat în alte gropi dezafectate. Din observațiile pe care le-am putut surprinde prin cercetările de teren, obiectivul Moșnița Veche 61 se prezintă ca o importantă așezare databilă în perioada sec. II-IV d. Hr.

Materialul arheologic salvat constă din fragmente ceramice aparținând sec. II-IV d. Hr., unele dintre ele de mari dimensiuni. Predomină net ceramica lucrată la roată, cenușie, în diverse nuanțe: cenușie cu nuanțe cimentii, cenușie cu nuanțe brune, cenușie cu nuanțe cărămizii și cenușie cu nuanțe negricioase. Cea mai mare parte a fragmentelor prezintă slip, în unele cazuri foarte bine lustruit. Ornamentica este destul de săracă, constă doar dintr-o serie de ornamente lustruite. Ceramica lucrată la mână, nu foarte numeroasă, constă într-o serie de mici fragmente cu mult nisip în pastă și cu aspect „zgrunțuros”, neornamentate. Ceramica medieval târzie este reprezentată de un singur fragment.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (8); fragmente ceramice tipice nedesenate (4); fragmente ceramice atipice (34); fragmente tuf vulcanic (2); fragmente osteologice (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 61_2 a

Foto Moșnița Veche 61_2 b

Desen Moșnița Veche 61_2

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas de provizii de tip *dolia*.

Tip buză: buză cu capăt țesit, evazată, lățită spre interior și exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 28 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți un slip de culoare cenușie, lustruit pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vase de provizii (*dolia*) cu o morfologie a buzei similară acestui fragment sunt frecvent întâlnite în cadrul ceramicii sec. II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Freidorf¹, etc.).

Foto Moșnița Veche 61_3 a

Foto Moșnița Veche 61_3 b

Desen Moșnița Veche 61_3

Tip: fragment de vas, buză, aparținând unui vas de provizii de tip *dolia*.

Tip buză: buză cu capăt țesit, evazată, lățită spre interior și exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă pe ambele părți un slip de culoare cenușie, lustruit pe exterior.

Ardere: reducătoare.

¹ D. Benea, *Dacia sud-vestică în sec. III-IV d.Hr.*, Timișoara, 1996, fig. 57/1.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuii etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vezi *supra*, MV 61_2.

Foto Moșnița Veche 61_4 a

Foto Moșnița Veche 61_4 b

Desen Moșnița Veche 61_4

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui castron.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor invazată, îngroșată bilateral, prezintă în zona peretelui un mic orificiu circular.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23,7 cm; diametrul orificiului: 0,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip cenușiu atât la interior, cât și la exterior, lustruit.

Ardere: reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuii etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: analogiile existente sunt foarte numeroase (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”², etc.).

Foto Moșnița Veche 61_5 a

Foto Moșnița Veche 61_5 b

Desen Moșnița Veche 61_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt rotunjit, îngroșată spre interior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie cu nuanțe negricioase pe ambele părți, lustruit.

Ardere: reducătoare.

Degresant: mâl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuii etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: analogiile existente sunt foarte numeroase (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”³, etc.).

² O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște" (jud. Caraș Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 11/5.

³ *Ibidem*, fig. 19/15, etc.

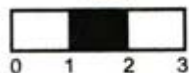

Foto Moșnița Veche 61_6 a

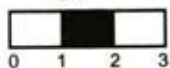

Foto Moșnița Veche 61_6 b

Desen Moșnița Veche 61_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17,2 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip cu granulație mare.

Ornamente: ornamentat prin șir de impresiuni digitale aplicate sub buză.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: analogiile existente pentru acest tip de ornament sunt foarte numeroase în cadrul ceramicii lucrate cu mâna, de tradiție locală, specifică orizontului sec. II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Săliște”⁴,)

Foto Moșnița Veche 61_7 a

Foto Moșnița Veche 61_7 b

Desen Moșnița Veche 61_7

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 13,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

⁴ *Ibidem*, fig. 13/4.

Foto Moșnița Veche 61_8 a

Foto Moșnița Veche 61_8 b

Desen Moșnița Veche 61_8

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,7 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie pe ambele părți, lustruit.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin linie în zig-zag realizată prin lustruire și brâu simplu foarte slab profilat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: ornamente de acest tip sunt foarte frecvente în cadrul ceramicii de sec. II-IV d.Hr., și din acest motiv considerăm că nu mai are rost să oferim trimiteri detaliate.

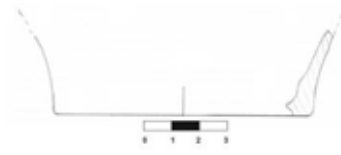
b. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 61_1 a

Foto Moșnița Veche 61_1 b

Desen Moșnița Veche 61_1

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 21 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data perieghază:

16.01.2011; 25.03.2011.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Marian Păun, Ioana Clonța, Claudiu Toma, Alex Proteasa.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** I. Vedrilă**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Simona Kutasi, Marian Păun în data de 16.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Pricoroi SE”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,2 km ENE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 440 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț și la 2,86 km SV de biserica ortodoxă din Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic este la 3,75 km S de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe latura de SE a Dealului Pricoroi, pe o pantă care coboară sensibil de la N spre S. Întreaga suprafață a sitului este nisipoasă, dar cu o pigmentație de arsură consistentă, provenită de la intervenția antropică dată de complexele arheologice existente. Marea dispersie spațială a artefactelor sugerează o locuire sporadică sau de profunzime, dincolo de adâncimea de penetrare a plugurilor moderne. Lipsesc alte elemente de morfologie naturală a terenului care să fi putut reprezenta factori favorizanți în alegerea amplasamentului așezării.

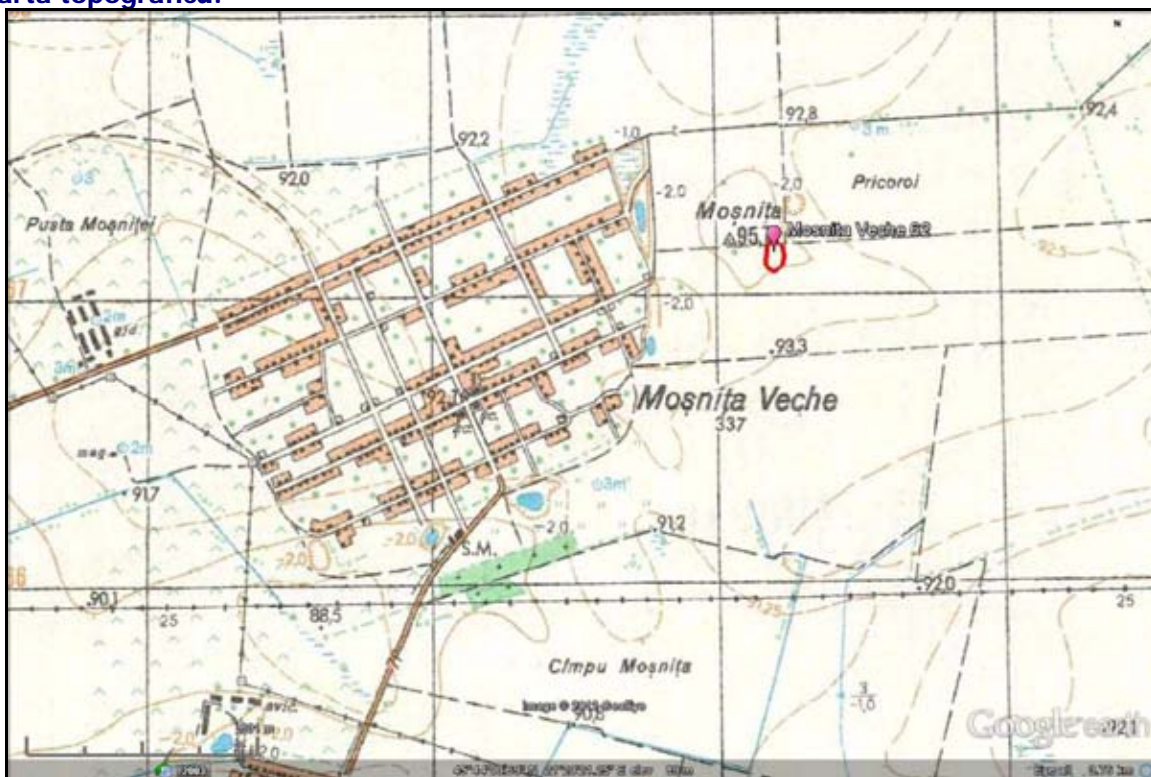
e. stare actuală: teren arabil și pârlăgă.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

g. coordonate GPS: 45 44 17 N 21 20 52 E; 93 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216070.416; 477397.591.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 62 vedere spre S, spre traiectul unui meandru fosil

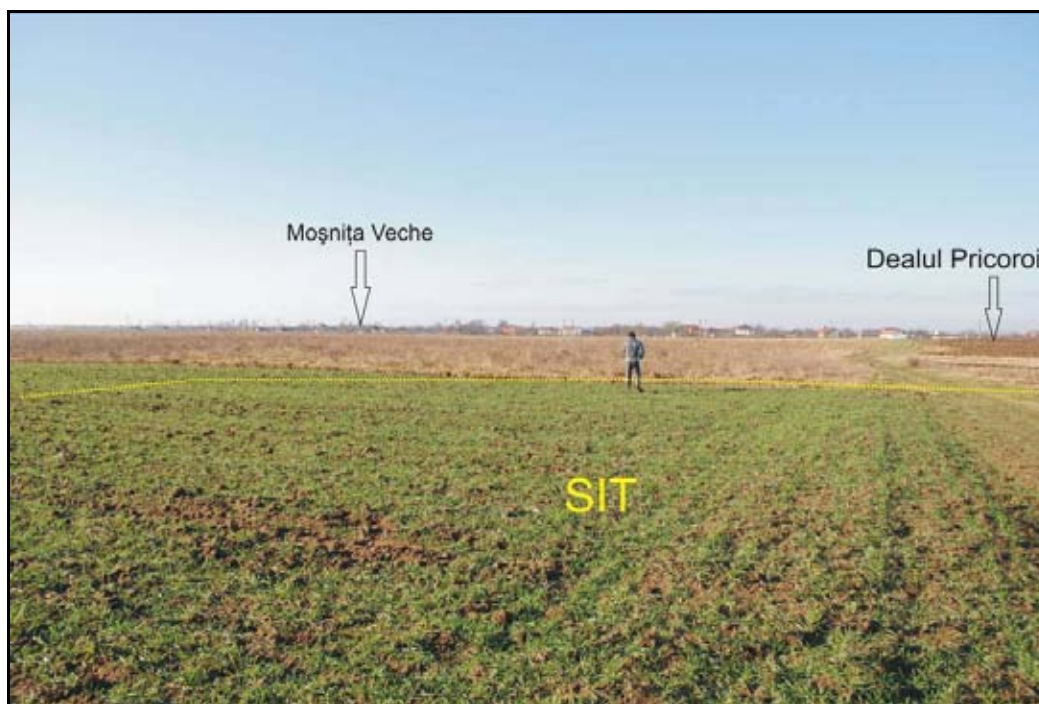

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 62 vedere spre V, spre Dealul Pricoroi și localitatea Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. datare: preistorie (epocă neprecizabilă); secolele II-IV d. Hr.; epocă medievală târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte, reprezentate din fragmente ceramice și un fragment de la o rășniță din tuf vulcanic, situația putând fi generată și de faptul că cea mai mare parte din suprafața terenului este pârlogită, cu slabă vizibilitate la sol. Ceramica recoltată este foarte puțină și aflată în stare fragmentară. A fost recoltat un mic fragment ceramic, atipic, probabil preistoric. Ceramica de sec. II-IV este puțin numeroasă și constă în câteva fragmente, majoritar lucrate la roată, din pastă de culoare gri cenușie, neornamentate. Un fragment ceramic, lucrat la mână, din pastă cu mult nisip în compoziție și aspect „zgrunțuros” poate fi încadrat aceleași perioade. Evului mediu târziu îi aparține un singur fragment ceramic, smălțuit. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice atipice (4); fragment rășniță din tuf vulcanic (1).

IV Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 62_1 a

Foto Moșnița Veche 62_1 b

Desen Moșnița Veche 62_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas cu capăt teșit, îngroșată și lătită spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 26,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie, lustruit, aplicat pe exterior.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr și degresant organic.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr..

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: doar pe baza buzei, forma vasului nu poate fi reconstituită. Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”¹, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”², etc.).

b. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 62_2 a

Foto Moșnița Veche 62_2 b

Desen Moșnița Veche 62_2

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: toartă în profil ovoidal.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1,7 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Smalt: prezintă smalt, parțial corodat.

Ardere: oxidantă.

Degresant: mâl.

Ornamente: ornamentat prin smalt de culoare brună cu nuanțe verzui.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

16.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stavilă, Cristian Floca, Simona Kutasi, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

-

¹ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște"* (jud. Caraș Severin), în *Banatica*, 10, 1990, fig. 7/5, fig. 16/1.

² O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai" (județul Caraș - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 13/1.

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Simona Kutasi, Marian Păun în data de 16.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Pricoroi E”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,37 km ENE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 450 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț și la 2,7 VSV de biserica ortodoxă din Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,78 km S de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: terenul pe care este amplasat obiectivul arheologic se prezintă sub forma unui bot de terasă proeminent, delimitat pe laturile de N, E și S de traiectul unui meandru fosil care încă mai acumulează apă la precipitații bogate, generând un teren mlăștinos, cu vegetație specifică. Diferența de nivel dintre talvegul meandruului și suprafața sitului este de cca. 3 metri, în aceste condiții prezența umană nefiind afectată de inundații sau de creșterea freaticului la precipitații bogate. Textura solului este nisipoasă, iar pigmentația brun-gălbuie, cu sporadice nuanțe de arsură sau chirpic provenind de la complexele arheologice.

e. stare actuală: teren arabil.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

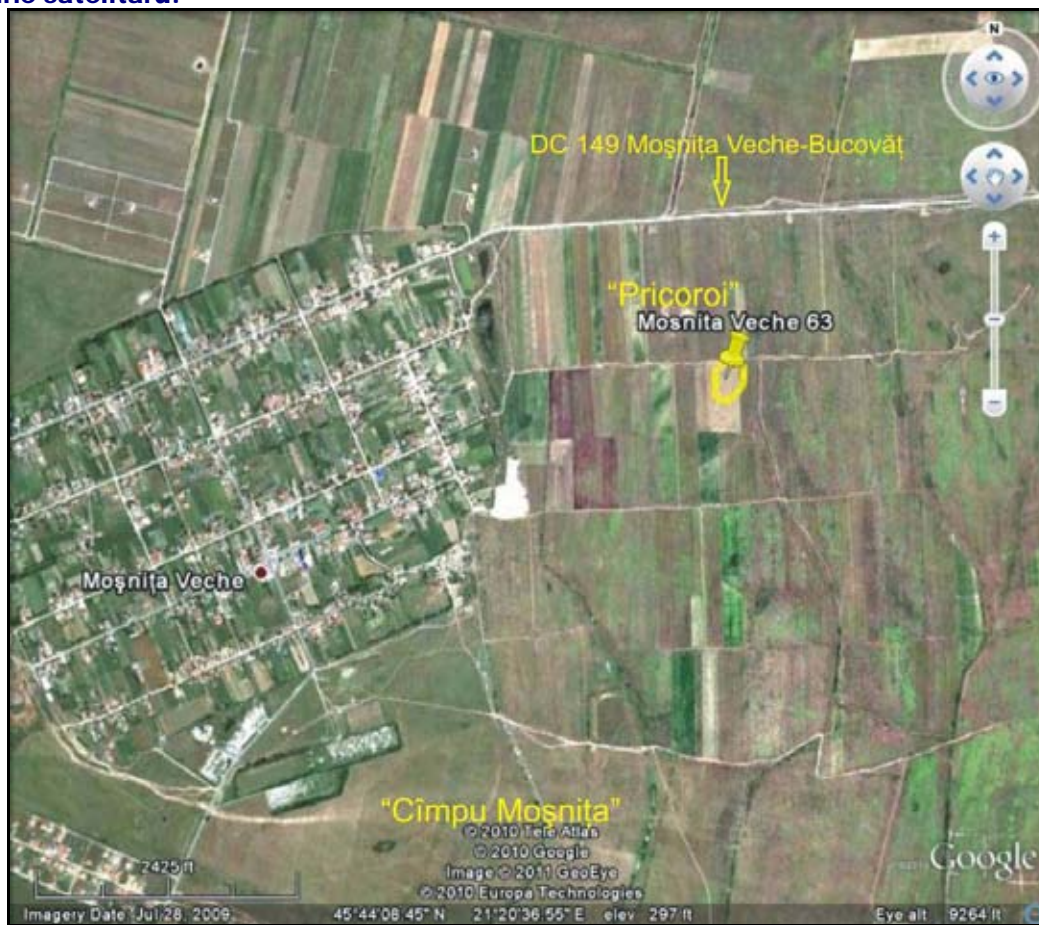
g. coordonate GPS: 45 44 16 N 21 21 02 E; 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216312.433; 477327.328.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

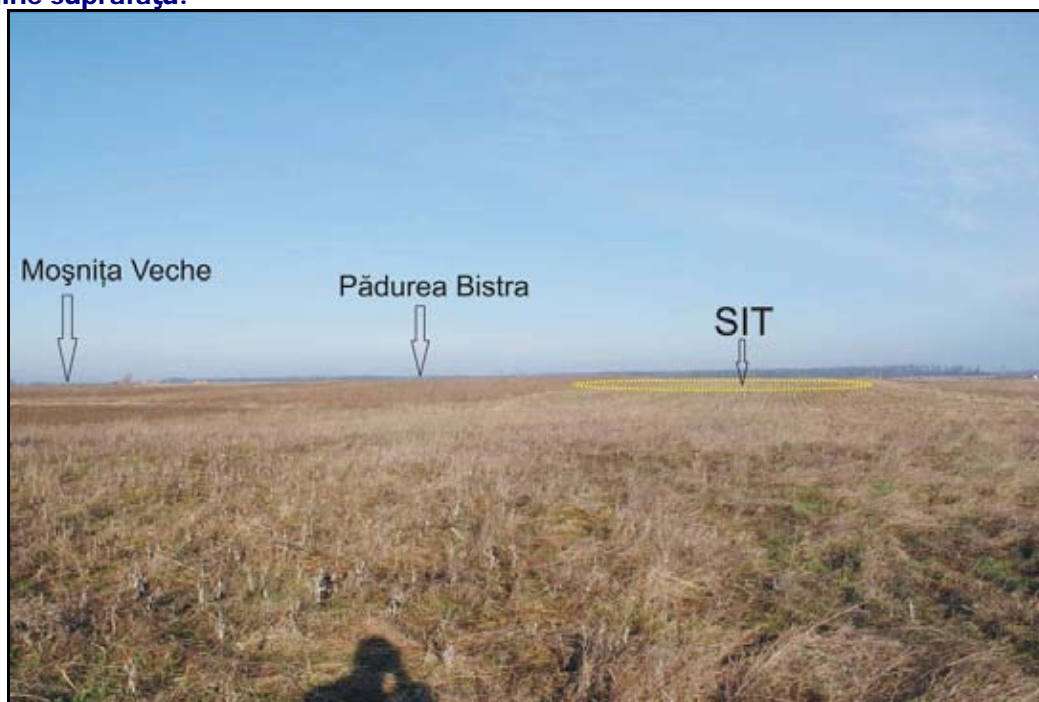

Fig. 1. Moșnița Veche 63 văzut dinspre S

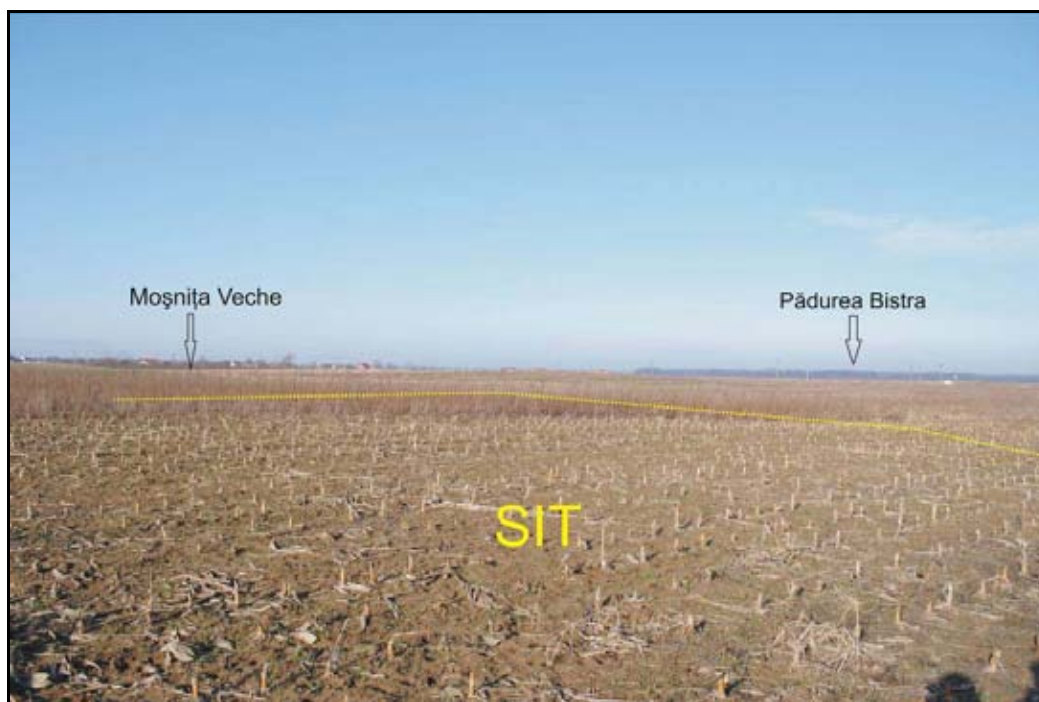

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 63 vedere spre VNV, spre localitatea Moșnița Veche

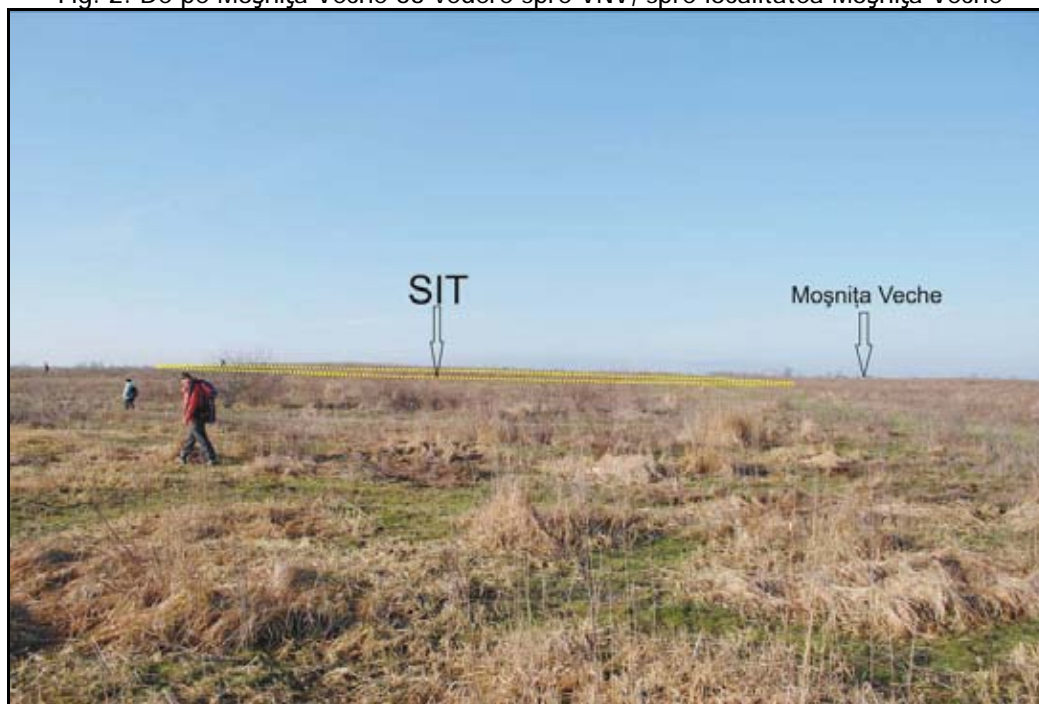

Fig. 3. Moșnița Veche 63 văzut dinspre E

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: epoca regatului dac (sec. I î. Hr. – sec. I d.Hr.) (?); secolele II-IV d.Hr.; epocă medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice specifice sec. II-IV d.Hr. precum și medieval târzie, majoritatea atipice. Predomină specia ceramicii cenușii lucrate cu roata, de factură fină, databila în secolele II-IV. De asemenea, două dintre fragmentele recoltate sunt de culoare brun-cărmizie, arse oxidant, aparținând aceleiași perioade. Ridică

serioase semne de întrebare privind atribuirea altor două fragmente cenușii, care ar putea aparține, cu rezervele de rigoare, epocii regatului dac (starea fragmentară nu permite formulări cronologice mai fine). În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (20).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

-

V. Data periegheză:

16.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Simona Kutasi, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Simona Kutasi, Marian Păun în data de 16.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Pricoroi SE” / „Paulii Popii”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,56 km ENE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 700 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț și la 2,67 km SE de biserica ortodoxă din Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,02 km S de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o suprafață cvasi-plană, dar mai înaltă decât terenul din jur, care este delimitată pe latura sa de V de traiectul unui meandru fosil. În partea sudică a sa, situl arheologic ocupă extremitatea unei terase bine profilate în teren, dar afectată de construirea unor canale de hidroameliorații moderne, care modifică substanțial peisajul geografic inițial. Sursa de apă a așezării putea fi furnizată de respectivul meandru de pe latura de V sau de săparea unor puțuri care să speculeze nivelul freatic aflat aproape de suprafață.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

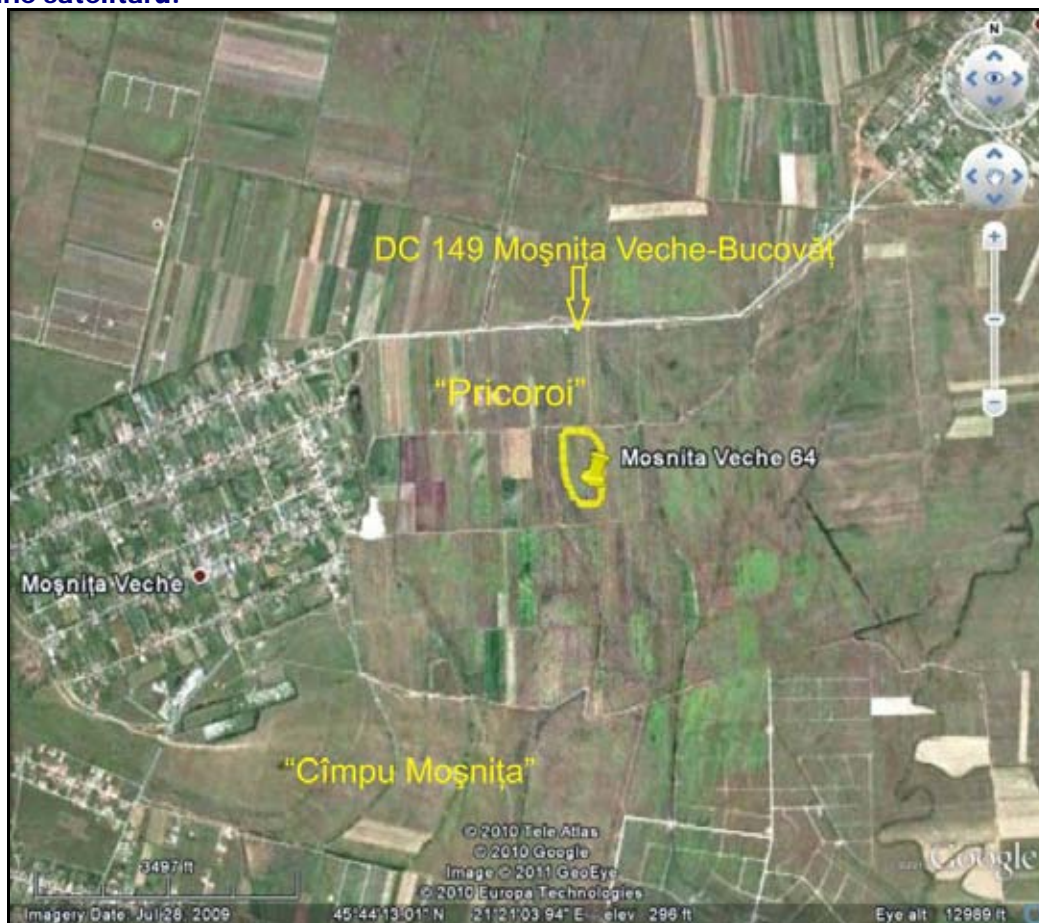
g. coordonate GPS: 45 44 09 N 21 21 14 E; 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216332.508; 477129.922.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

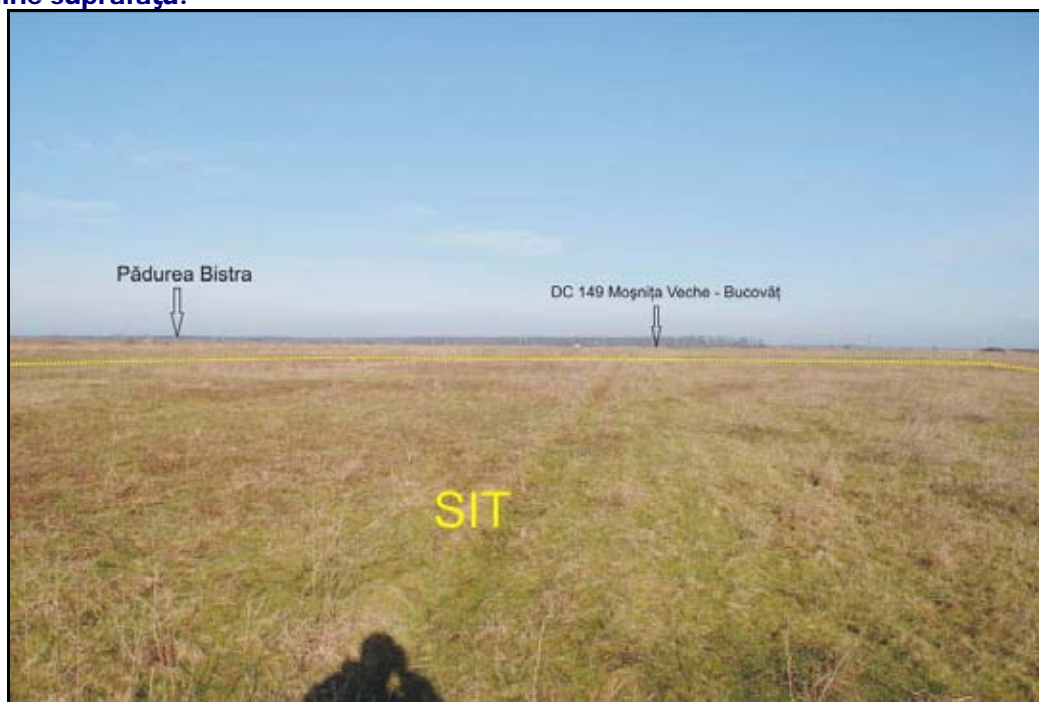

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 64 vedere spre N

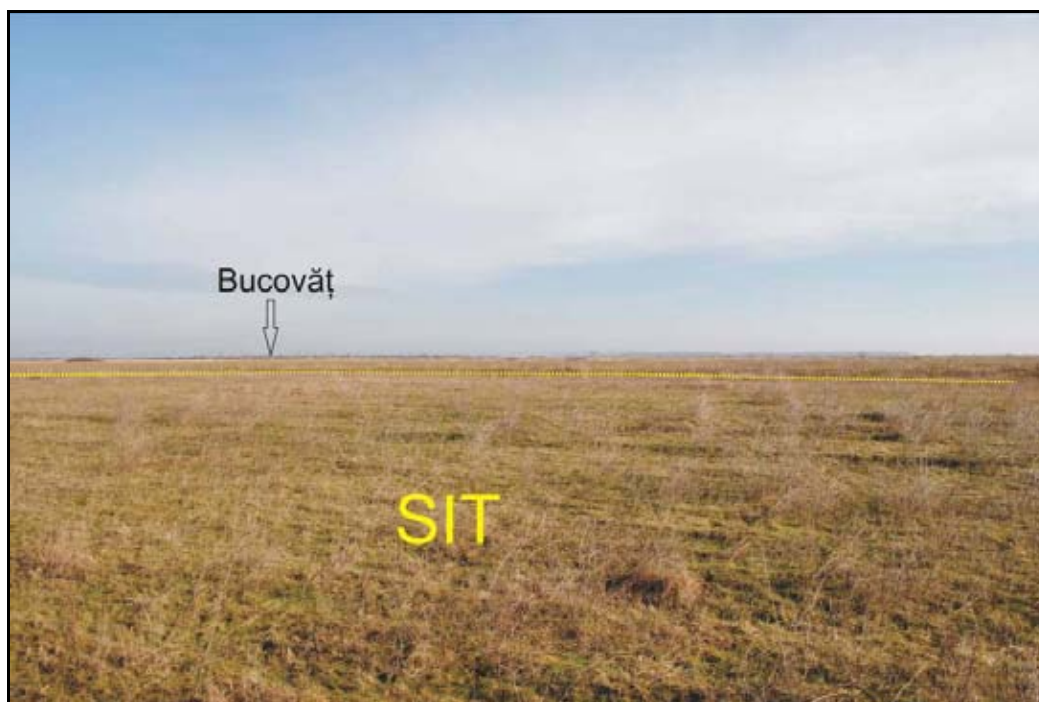

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 64 vedere spre ENE, spre localitatea Bucovăț

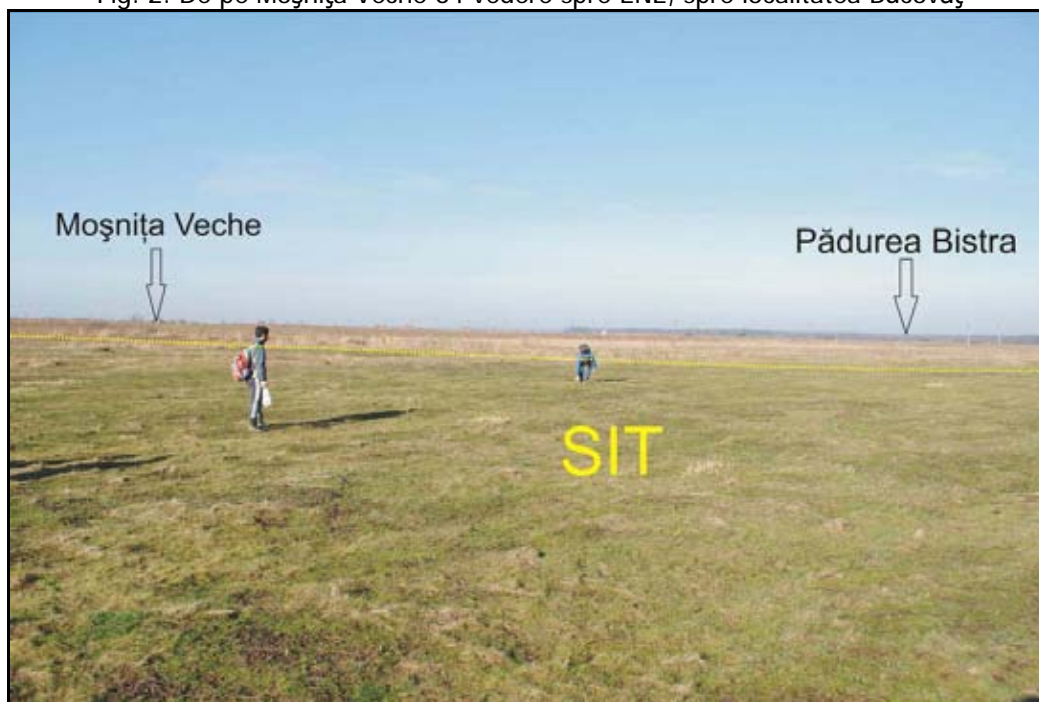

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 64 vedere spre VNV

Fig. 4. Fragment de rășniță din tuf vulcanic *in situ* pe Moșnița Veche 64

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (epocă neprecizabilă); secolele II-IV.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui relativ bogat material arheologic, îndeosebi de sec. II-IV (fragmente ceramice cenușii și brun-cărmizii, cu nisip în pastă), dar și preistoric (fragmente ceramice atipice, din pastă grosieră, neuniform arsă, cu cioburi pisate ca și degresant). Pigmentația solului este brun-cenușie, provenind de la un bogat strat de cultură arheologică, dar pârlogirea terenului nu a furnizat decât o vizibilitate redusă la sol.

Preistoriei îi pot fi atribuite foarte puține fragmente ceramice, majoritar atipice și imposibil de încadrat cultural. Marea parte a materialului se datează în sec. II-IV d. Hr., constatându-se net predominarea ceramicii fine, lucrate la roată. Aceasta este de culoare cenușie și se prezintă într-o gamă largă de nuanțe: gri cenușie, cenușie cu nuanțe cimentii, cenușie cu nuanțe negricioase și cenușie cu nuanțe cafenii. Un fragment ceramic, de culoare roșiatică ar putea fi de factură provincial romană. Ornamentica este destul de săracă și constă în ornamente incizate (linie în zig-zag) și ornamente plastice (brăuri simple, slab profilate sau caneluri foarte fine). Ceramica lucrată cu mâna, este destul de săracă din punct de vedere numeric, conținând o cantitate importantă de nisip în pastă, fapt care îi dă un aspect „zgrunțuros”. Cele câteva fragmente de chirpic salvate prezintă urme de impresiuni lemnoase.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (10); fragmente ceramice tipice nedesenate (4); fragmente ceramice atipice (46); fragmente chirpic (6); fragmente tuf vulcanic (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 64_1 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, îngroșată și lătită spre exterior.

Foto Moșnița Veche 64_1 b

Desen Moșnița Veche 64_1

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

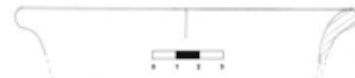
Analogii: doar pe baza buzei, forma vasului nu poate fi reconstituită. Vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”¹, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”², etc.).

Foto Moșnița Veche 64_2 a

Foto Moșnița Veche 64_2 b

Desen Moșnița Veche 64_2

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unei căni.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, evazată, ușor îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 14,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

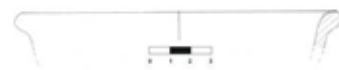
Analogii: căni cu buze prezentând caracteristici morfologice similare sunt extrem de frecvente în ceramica sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”³, Grădinari – „Seliște”⁴, etc.).

Foto Moșnița Veche 64_3 a

Foto Moșnița Veche 64_3 b

Desen Moșnița Veche 64_3

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, ușor îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 15,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip de culoare cenușie cu nuanțe negricioase aplicat pe ambele părți, puternic corodat.

¹ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - "Săliște"* (jud. Caraș Severin), în *Banatica*, 10, 1990, fig. 7/5, fig. 16/1.

² O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul "Vinograda-Vlașkicrai"* (județul Caraș - Severin), în *Banatica*, 9, 1987, fig. 13/1.

³ *Ibidem*, fig. 8/5.

⁴ O. Bozu, *op.cit.*, fig. 12/5.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuii etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vezi *supra*, MV 64_2.

Foto Moșnița Veche 64_4 a

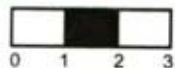

Foto Moșnița Veche 64_4 b

Desen Moșnița Veche 64_4

Tip: fragment de vas, buză, aparținând probabil unui bol.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 21 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuii etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

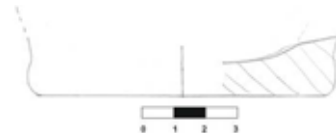
Analogii: boluri prezentând o buză cu astfel de morfologie sunt extrem de frecvent întâlnite în cultura materială a sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Seliște”⁵, Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”⁶, etc.).

Foto Moșnița Veche 64_5 a

Foto Moșnița Veche 64_5 b

Desen Moșnița Veche 64_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuii etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

⁵ *Ibidem*, fig. 9/2,3,4, fig.10/5.

⁶ O. Bozu, G. El Susi, *op.cit.*, fig. 9/6, fig. 12/9.

Foto Moșnița Veche 64_6 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: mîl.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 64_6 b

Desen Moșnița Veche 64_6

Foto Moșnița Veche 64_7 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip cenușiu pe exterior, parțial corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: materie organică.

Ornamente: neornamentat.

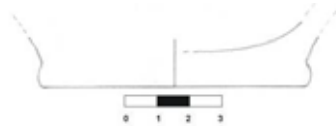
Datare: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 64_7 b

Desen Moșnița Veche 64_7

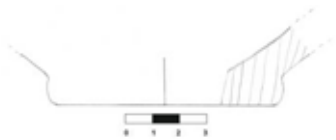

Foto Moșnița Veche 64_8 a

Tip: fragment de vas, fund.

Foto Moșnița Veche 64_8 b

Desen Moșnița Veche 64_8

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,6 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 64_9 a

Foto Moșnița Veche 64_9 b

Desen Moșnița Veche 64_9

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin brăuri simple, slab profilate și linie în zig-zag.

Date: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

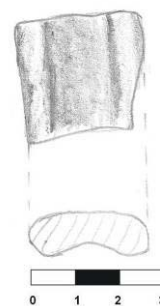
Analogii: forma vasului nu poate fi reconstituită, dar dată fiind grosimea peretelui, se pare că avem de-a face cu un vas de provizii. Ornamente de acest tip sunt foarte frecvent întâlnite în ceramica sec. II-IV d.Hr., motiv pentru care socotim că nu mai este necesar să facem trimiteri detaliate.

Foto Moșnița Veche 64_10 a

Foto Moșnița Veche 64_10 b

Desen Moșnița Veche 64_10

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în profil ovoidal, cu „șauă”.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Date: secolele II-IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuii etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: toate de acest tip sunt foarte frecvent întâlnite în ceramica sec. II-IV d.Hr. (dar și în ceramica dacică din epoca regatului) motiv pentru care socotim că nu mai este necesar să facem trimiteri detaliate.

V. Data periegheză:

16.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Simona Kutasi, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Marian Păun în data de 16.10.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Paulii Popii”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,9 km E de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 740 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț și la 2,46 km SV de Biserica ortodoxă din Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,13 km SSE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe un grind foarte bine profilat în teren, delimitat pe laturile de N, V și S de traiectul unui meandru fosil, actualmente mult aplatizat și străbătut de canale moderne de hidroameliorații. Suprafața sitului domină cu cca. 1 m diferență de nivel terenul din jur, reprezentând o locație favorabilă pentru amplasarea unei așezări, fiind ferită de inundații sau de creșterea nivelului freaticului la precipitații bogate.

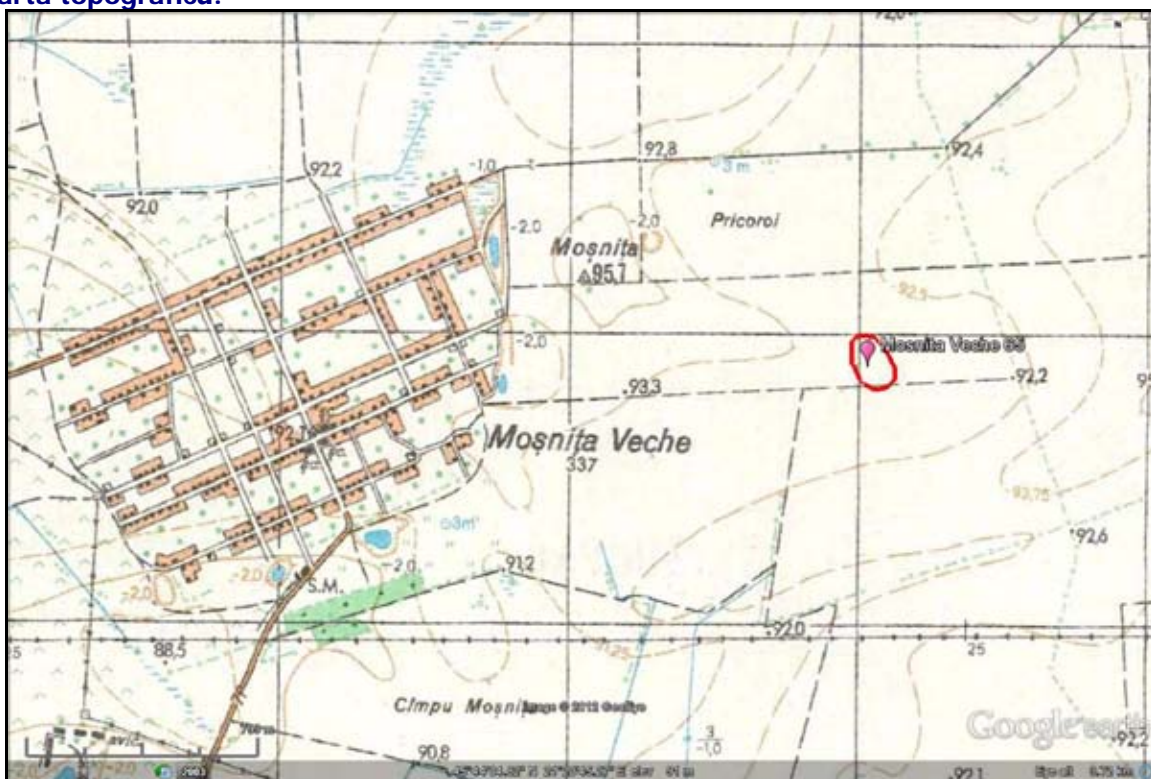
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

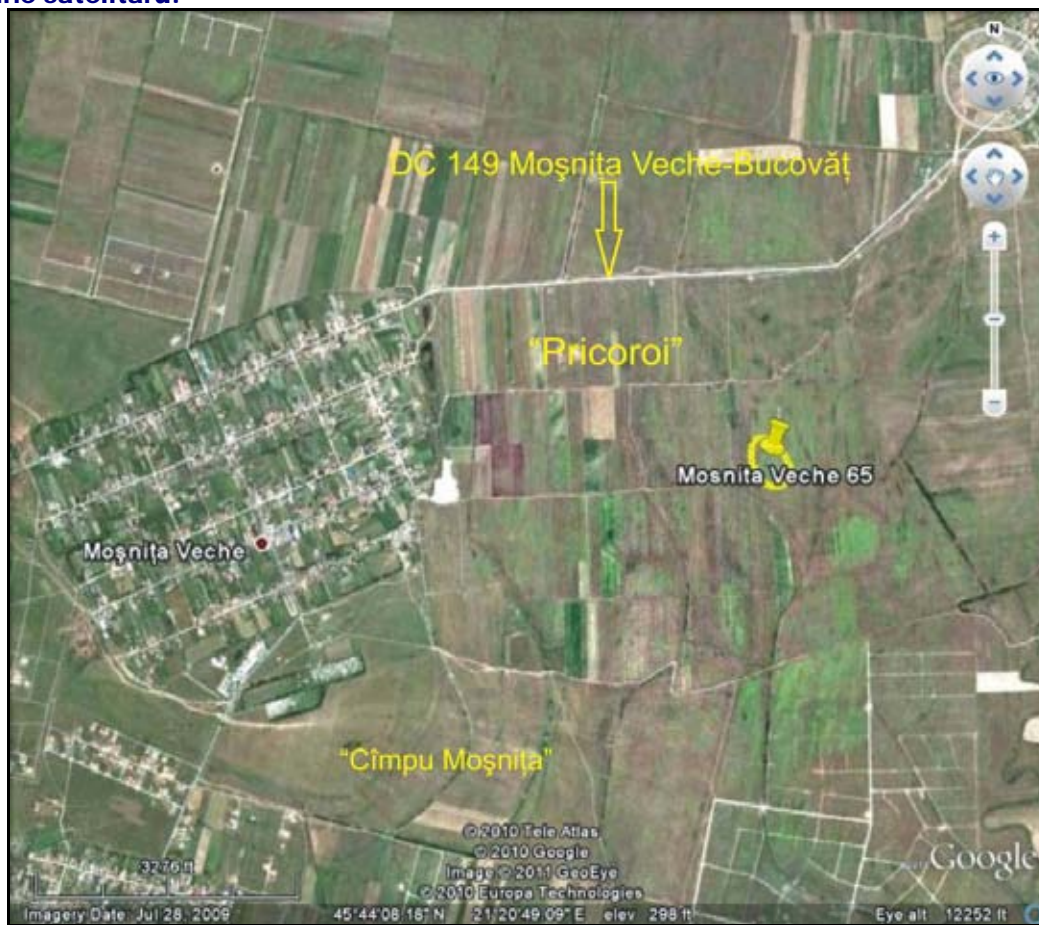
g. coordonate GPS: 45 44 08 N 21 21 30 E; 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216680.477; 477079.734.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

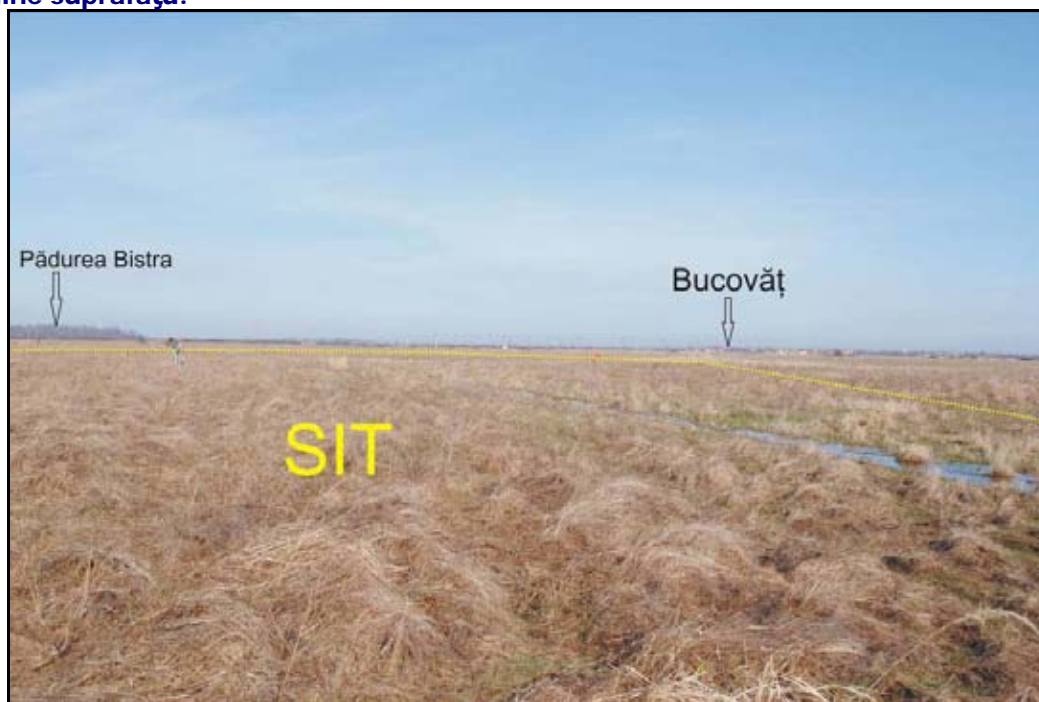

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 65 vedere spre NE, spre localitatea Bucovăț

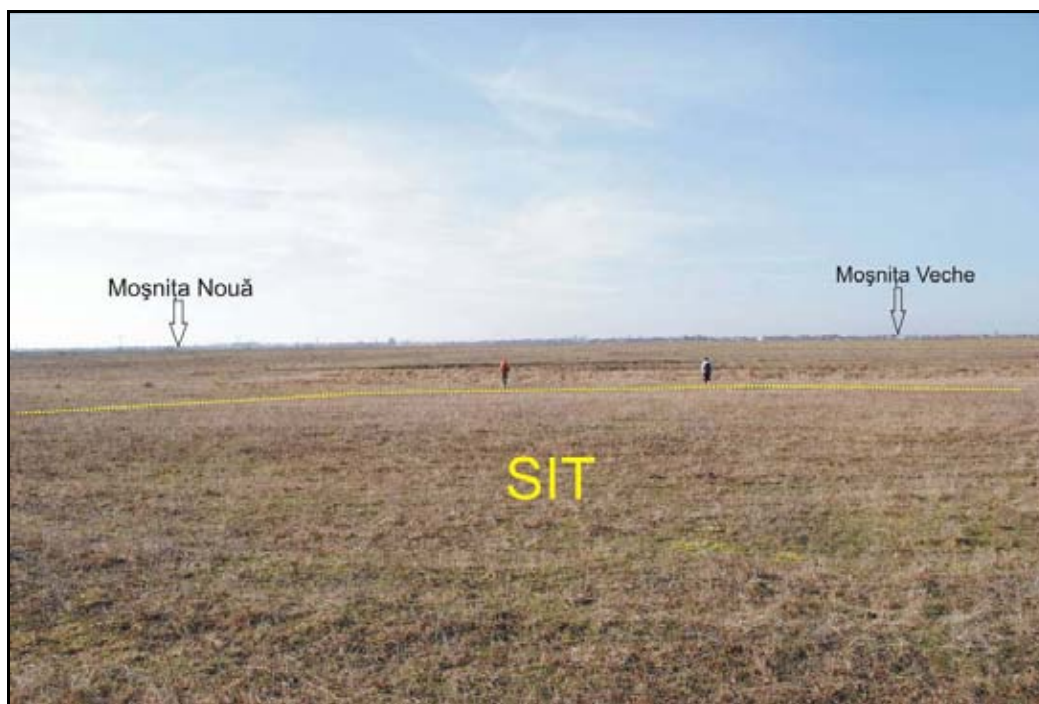

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 65 vedere spre V

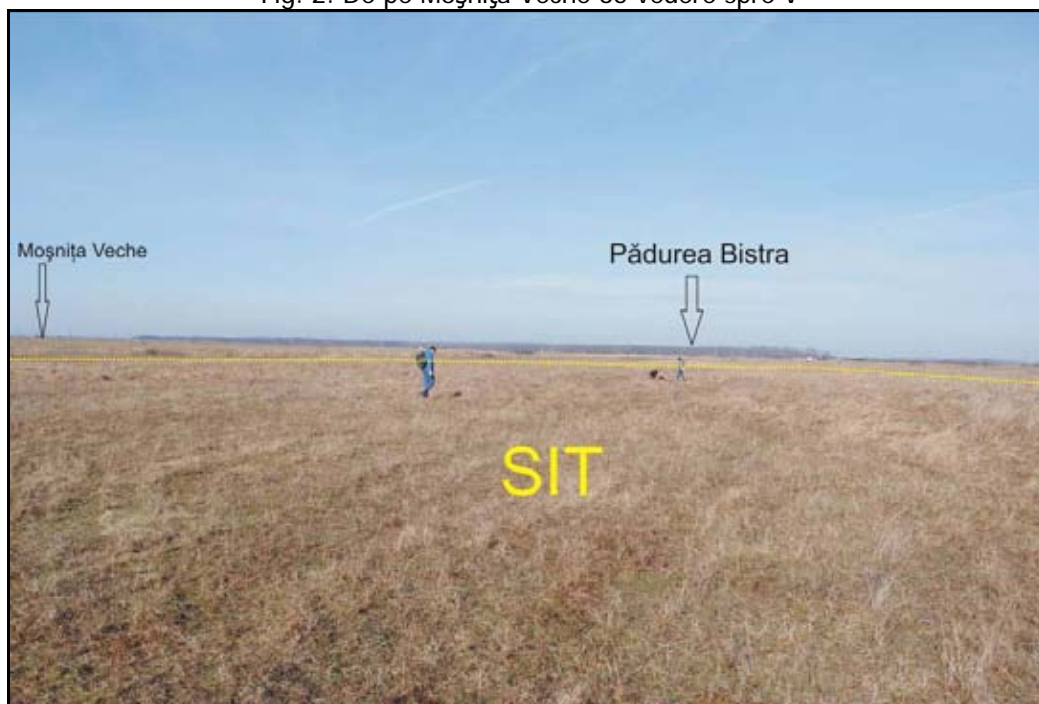

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 65 vedere spre N

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: secolele II-IV d. Hr.; epocă medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au arătat că obiectivul Moșnița Veche 65 poate reprezenta o așezare importantă, fapt dedus din morfologia terenului și din pigmentația brun-cenușie a solului pe o suprafață de cca. 1 ha. Pârlogirea puternică a terenului și existența unei vegetații ierboase foarte abundente chiar și în sezonul rece au făcut ca vizibilitatea la sol să fie extrem de redusă. Pentru a elimina acest impediment s-au efectuat cinci sondaje de control pedologic (40x40x40 cm), toate relevând

existența unui strat de cultură substanțial, de culoare brun-cenușie, cu numeroase fragmente de chirpic și ceramică în compoziție. Întregul material arheologic provenind de pe acest obiectiv a fost recoltat exclusiv din sondajele de control pedologic.

Ceramica salvată este foarte puțin numeroasă și aparține majoritar secolelor II-IV d. Hr., fiind reprezentată de câteva fragmente, foarte prost păstrate, lucrate la roată, de culoare cenușie cu nuanțe cafenii. Ceramica medieval târzie este reprezentată de doar două fragmente, unul dintre ele fiind ornamentat prin pictură.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (2); fragmente ceramice atipice (7); fragmente chirpic (1); fragmente tuf vulcanic (2).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 65_1 a

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: în profil ovoidal, fațetată, prezintă șanțuire.

Dimensiuni: grosime maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat la mână.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele XVII-XVIII.

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 65_1 b

Desen Moșnița Veche 65_1

Foto Moșnița Veche 65_2 a

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,3 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin pictură de culoare brun cărămizie.

Datare: secolele XVII-XVIII.

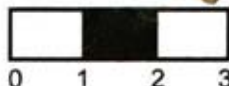

Foto Moșnița Veche 65_2 b

Desen Moșnița Veche 65_2

Atribuire culturală: evul mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

16.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** I. Vedrilă**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Marian Păun în data de 16.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Paulii Popii” / „Cotu Drogovii”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 2,09 km ESE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 890 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț și la 1,94 km NV de biserica ortodoxă din Albina.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,96 km NV de versantul drept al Râului Timiș.

d. descriere geografică: terenul pe care este amplasat obiectivul arheologic este reprezentat de o terasă mai înaltă, delimitată pe latura de N și NV de un meandru fosil bine profilat, actualmente străbătut de un mare canal de hidroameliorații. Poziția naturală a acestei terase este una favorabilă, dominând cu peste 1 metru diferență de nivel respectivul meandru, fapt care o ferește de inundații sau de creșterea nivelului freaticului la precipitații bogate. Pe întreaga suprafață a sitului textura solului este nisipoasă, iar pigmentația brun-cenușie, provenind de la stratul de cultură arheologică.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

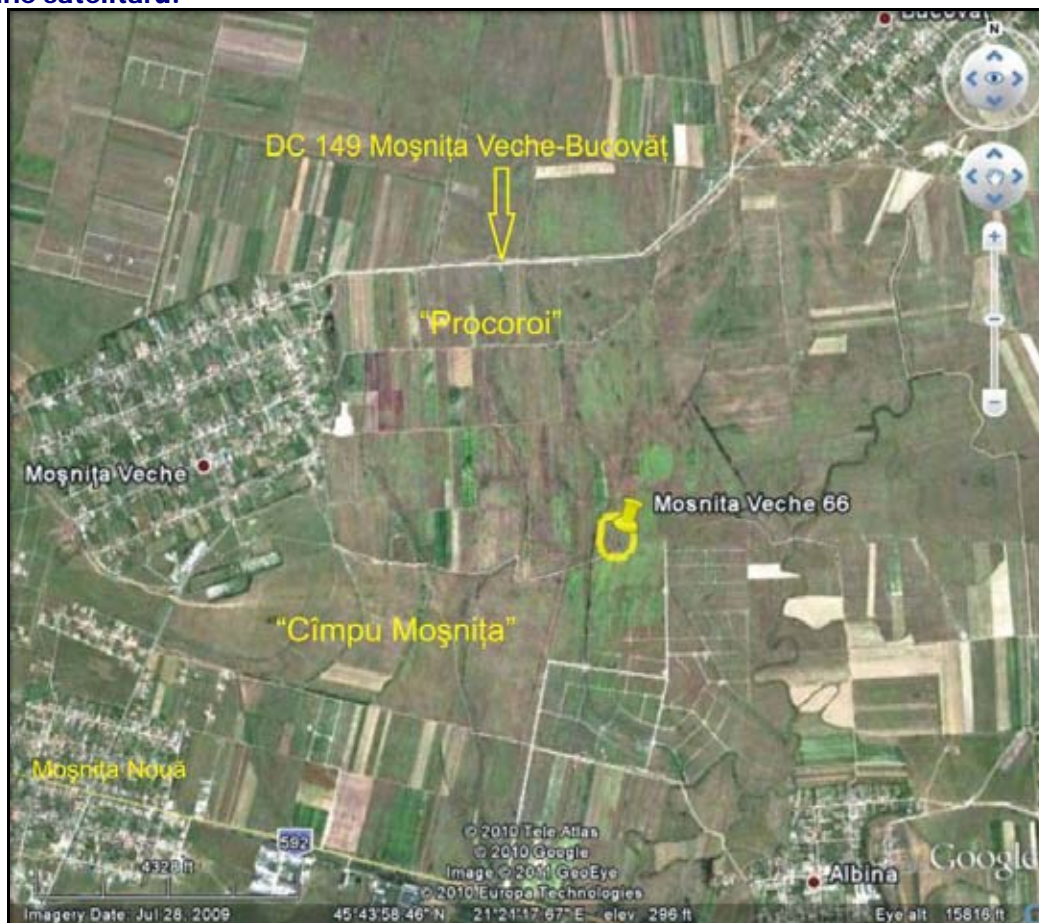
g. coordonate GPS: 45 43 46 N 21 21 38 E; 92,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216843.347; 476332.954.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

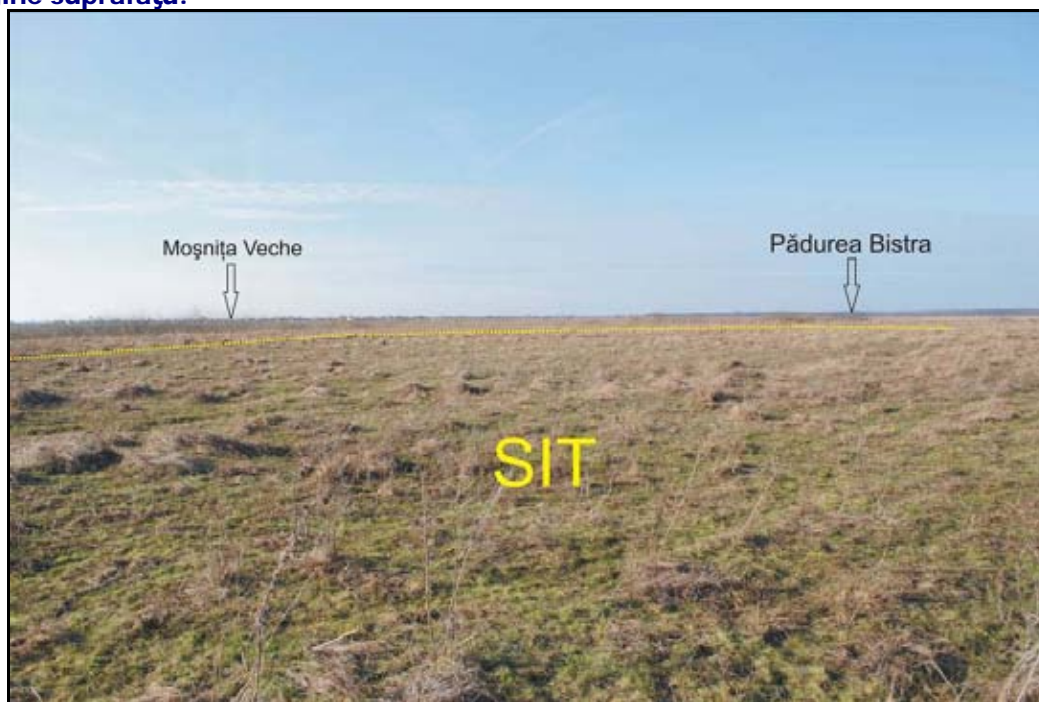

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 66 vedere spre VNV, spre localitatea Moșnița Veche

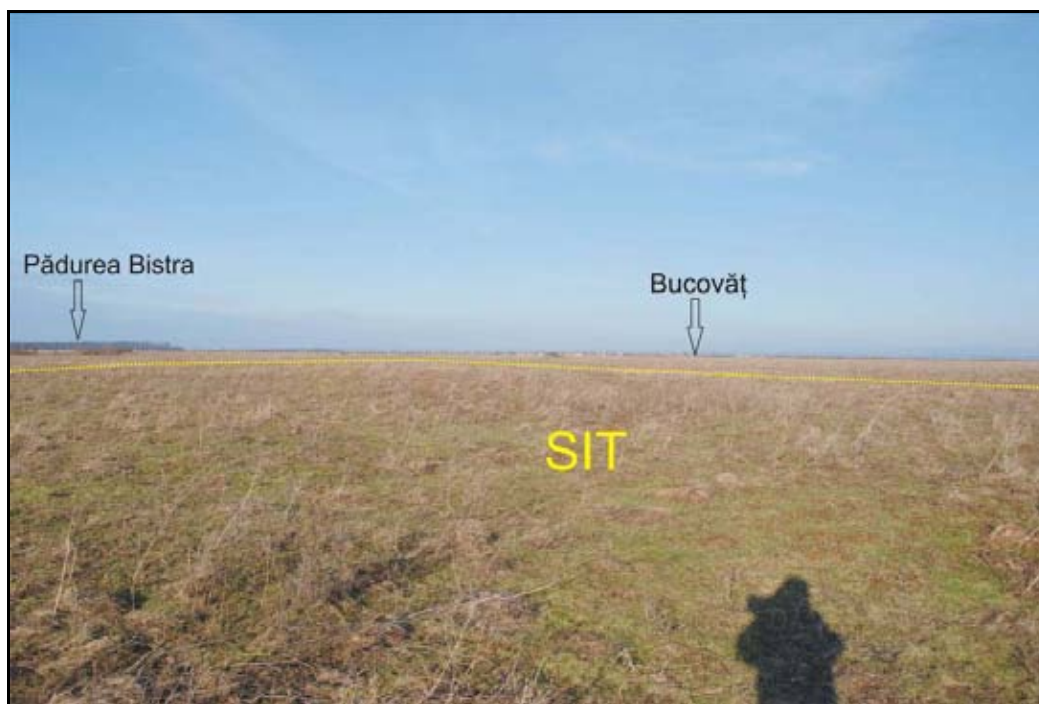

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 66 vedere spre NE, spre localitatea Bucovăț

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. date: epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte arheologice (îndeosebi ceramică, majoritatea atipică), situație generată de puternica pârlogire a terenului și de existența unei vegetații ierboase abundente care o oferă o vizibilitate foarte redusă la sol. Din acest motiv s-au efectuat trei sondaje pentru control pedologic (40x40x40 cm), care au surprins un strat de cultură arheologic, solul având o pigmentație brun-cenușie, cu numeroase fragmente ceramice și de chirpic în compoziție. Artefactele prelevate provin exclusiv din cadrul acestor sondaje, categoriile acestora fiind următoarele: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (9); fragment cute gresie (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

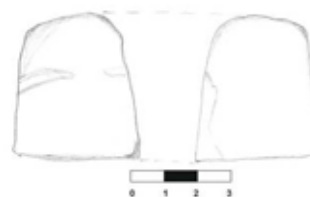
a. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Moșnița Veche 66_1 a

Foto Moșnița Veche 66_1 b

Desen Moșnița Veche 66_1

Funcționalitate: lustruitor.

Material: gresie de granulație fină.

Dimensiuni: lungime: 4 cm; lățime maximă: 3,4 cm; grosime medie: 0,5 cm.

Grad de uzura: ridicat, piesa fiind păstrată fragmentar.

Date: imposibil de precizat, dar asocierea cu fragmentele ceramice medievale sugerează datarea în această perioadă.

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

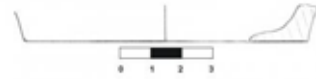
Analogii: imposibil de precizat, dată fiind starea fragmentară a piesei.

Foto Moșnița Veche 66_2 a

Foto Moșnița Veche 66_2 b

Desen Moșnița Veche 66_2

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundulu: cca. 9,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin, micaceu, sporadică samotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV- XVI.

Atribuire culturală: evul mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

16.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** I. Vedrilă**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Marian Păun în data de 16.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Paulii Popii”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 1,7 km E de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 880 m S de DC 149 Moșnița Veche-Bucovăț și la 2,68 km SV de biserica ortodoxă din Bucovăț.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,25 km SSE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: obiectivul arheologic este amplasat pe o suprafață cvasi-plată, dar cu o sensibilă înclinare de la N spre S, diferența de nivel dintre cele două extremități ale sitului fiind de cca. 1 metru. Pe latura sudică a sa a existat un meandru fosil, actualmente aplatizat și afectat de construirea unor canale de hidroameliorații moderne. Textura solului este lutos-nisipoasă, iar pigmentația este brun-cenușie, provenind de la intervenția antropică în urma locuirii.

e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 2 ha.

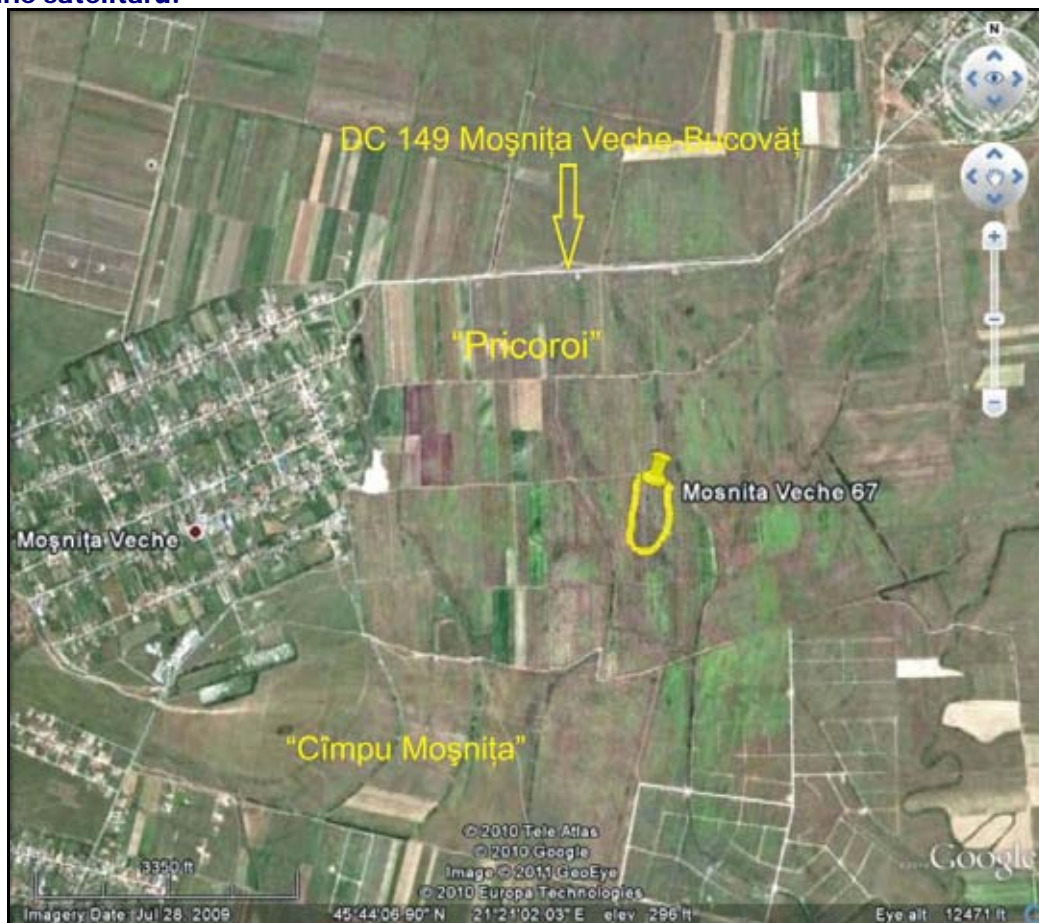
g. coordonate GPS: 45 44 03 N 21 21 23 E; 92,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 216504.564; 476846.018.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

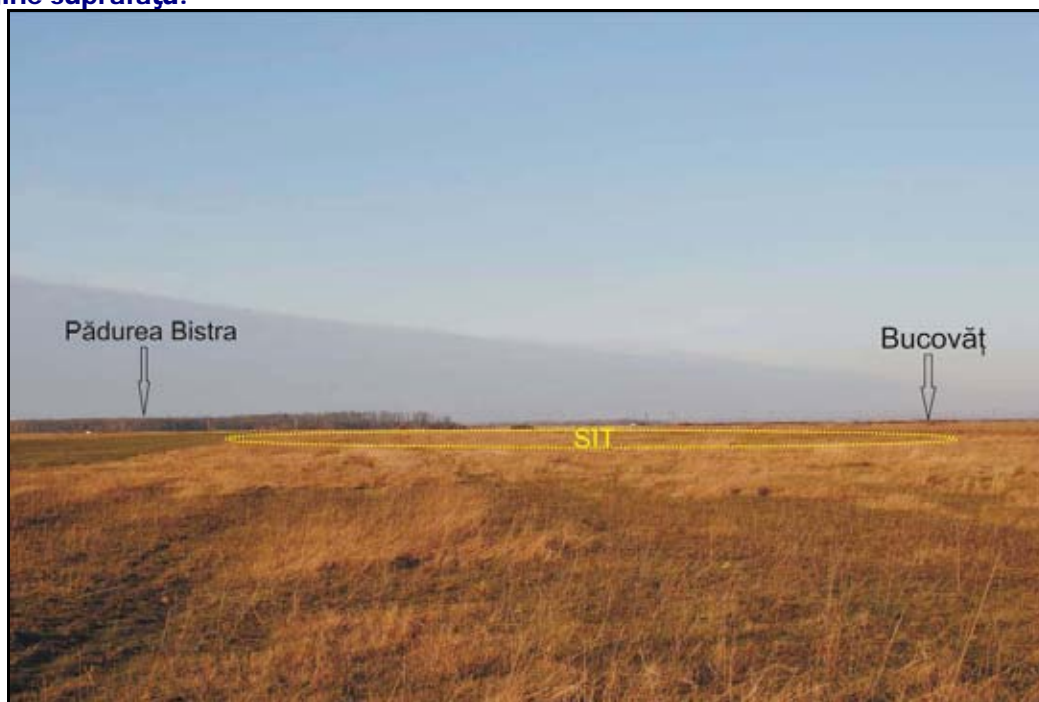

Fig. 1. Moșnița Veche 67 văzut dinspre S

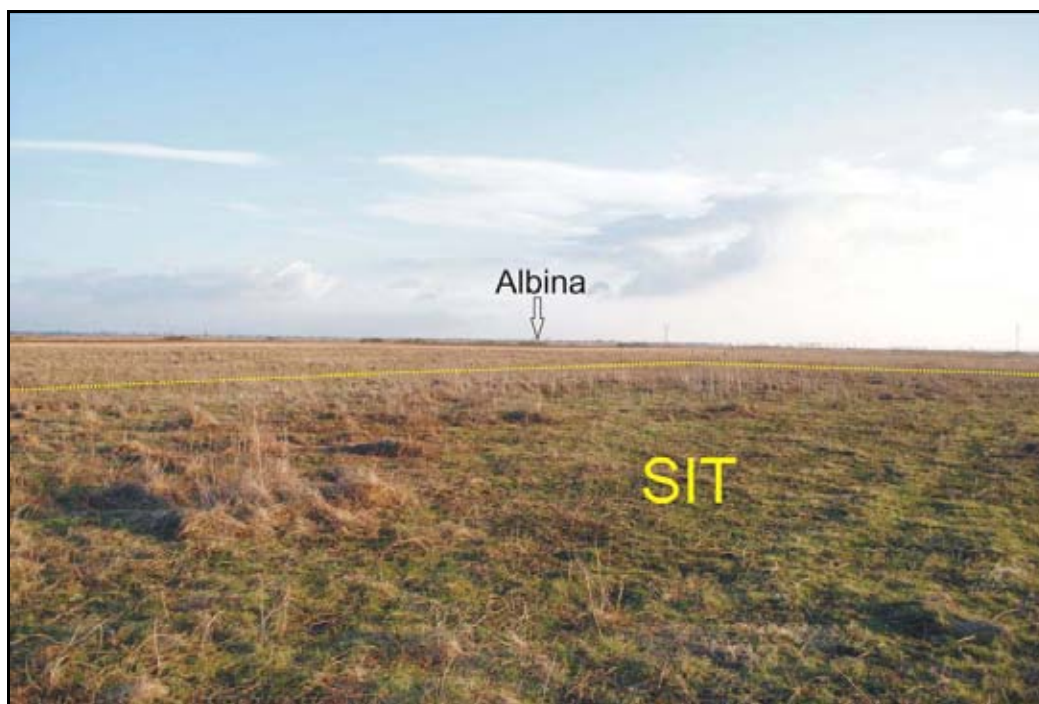

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 67 vedere spre SE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie (epocă neprecizabilă); epoca regatului dac (sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.) (?); sec. II-IV d. Hr.; epoca migrațiilor (?).

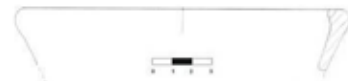
c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unui substanțial material arheologic databil în perioada sec. II-IV și reprezentat din fragmente ceramice cenușii, asociate cu fragmente ceramice grosiere, din pastă cu nisip. Sporadic au apărut fragmente ceramice preistorice, majoritatea atipice, din pastă grosieră, cu cioburi pisate ca și degresant și arse neuniform.

Ceramica salvată este puțin numeroasă și se află într-o stare foarte fragmentară. Preistoriei îi pot fi atribuite câteva fragmente sporadice de mici dimensiuni, imposibil de încadrat cultural sau cronologic. Ceramica ce s-ar putea data în epoca regatului dac constă din câteva fragmente neornamentate. Posibil, dar mai puțin probabil, ca unul dintre fragmentele ceramice salvate să reprezinte talpa unui picior de fructieră. Ceramica de sec. II-IV predomină din punct de vedere cantitativ, în rândul acesteia mai numeroase fiind fragmentele lucrate cu roata, din pastă cenușie, în diverse nuanțe: gri-cenușie, cenușie cu nuanțe maronii și cenușie cu nuanțe cărămizii. Un fragment ceramic de culoare roșie, bine ars, ar putea fi de factură provincial romană. Ceramica lucrată cu mâna este slab reprezentată și constă doar din două fragmente, realizate din pastă cu mult nisip, având un aspect zgrumțuros. Un alt fragment, de culoare negricioasă, ornamentat cu o bandă de linii incizate, ar putea să aparțină, cu rezervele de rigoare, perioadei migrațiilor.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (7); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (30); fragmente chirpic vitrifiat (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. artefacte databile în epoca regatului dac (sec. I î.Hr.- sec. I d.Hr.):**

Foto Moșnița Veche 67_4 a

Tip: fragment de vas, buză.**Tip buză:** buză cu capăt rotunjit, îngroșată spre interior.**Dimensiuni:** diametrul gurii: cca. 16 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata.**Ardere:** ardere reducătoare.**Degresant:** măr micaceu, sporadice concrețiuni feruginoase.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** cu rezerve sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr.**Atribuire culturală:** epoca regatului dac (?).**Analogii:** e greu de spus cu exactitate cărei perioade aparține, există analogii atât pentru o atribuire în epoca regatului dac cât și pentru perioada sec. II-IV d.Hr.

Desen Moșnița Veche 67_4

b. artefacte databile în sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 67_1 a

Foto Moșnița Veche 67_1 b

Desen Moșnița Veche 67_1

Tip: fragment de vas, buză.**Tip buză:** buză cu capăt rotunjit, îngroșată spre interior.**Dimensiuni:** diametrul gurii: cca. 17 cm.**Tehnică:** lucrat cu roata, prezintă slip gri-cafeniu lustruit pe exterior.**Ardere:** ardere reducătoare.**Degresant:** măr micaceu.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. II-IV d.Hr sau sec. I î.Hr. – sec. I d.Hr. (?).**Atribuire culturală:** la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.**Analogii:** vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt frecvent întâlnite în cultura materială a Banatului secolelor II – IV d.Hr. (vezi de ex. la Moldova Veche – „Vinograda Vlașkicrai”¹, Grădinari – „Seliște”², etc.).

¹ O. Bozu, G. El Susi, *Așezarea romană târzie de la Moldova Veche din punctul „Vinograda-Vlașkicrai” (judetul Caras - Severin)*, în *Banatica*, 9, 1987, fig. 9/5,6.

² O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari - „Săliște”(jud. caras Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, fig. 19/15.

Foto Moșnița Veche 67_2 a

Foto Moșnița Veche 67_2 b

Desen Moșnița Veche 67_2

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, evazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 20,2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip de culoare brun-negricios pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr, concrețiuni feruginoase.

Ornamente: neornamentat.

Datare: cu foarte mari rezerve, sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vezi *supra*, MV 67_1.

Foto Moșnița Veche 67_3 a

Foto Moșnița Veche 67_3 b

Desen Moșnița Veche 67_3

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor invazată, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu și sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vezi *supra*, MV 67_1.

Foto Moșnița Veche 67_5 a

Foto Moșnița Veche 67_5 b

Desen Moșnița Veche 67_5

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 10,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă slip brun-cafeniu pe exterior, puternic corodat.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr și concrețiuni feruginoase și materie organică.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 67_6 a

Foto Moșnița Veche 67_6 b

Desen Moșnița Veche 67_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză evazată, caracterizată printr-o îngroșare bilaterală urmată de o ascuțire.

Dimensiuni: diametrul maxim: cca. 14, 2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă un slip fin lustruit, de culoare gri-deschisă, pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin trei șiruri paralele de „coaste”, pe partea exterioară.

Datare: sec. II-IV d.Hr. (?).

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vase cu buze prezentând o morfologie similară se întâlnesc frecvent în ceramica sec. II-IV d.Hr. (vezi de ex. la Grădinari – „Săliște”³, etc.).

Foto Moșnița Veche 67_7 a

Foto Moșnița Veche 67_7 b

Desen Moșnița Veche 67_7

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 19, 3 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă un slip gri-deschis pe interior, iar pe exterior, exfolierea acestuia a generat o formă neregulată.

Ardere: ardere reducătoare.

Degresant: măr.

³ Ibidem, fig. 22/2.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

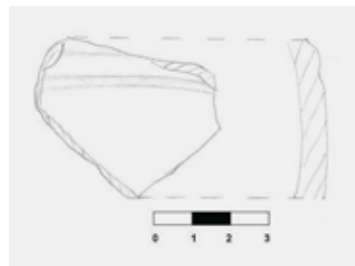
Analogii: vezi *supra*, MV 67_1.

Foto Moșnița Veche 67_8 a

Foto Moșnița Veche 67_8 b

Desen Moșnița Veche 67_8

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,6 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Slip: prezintă un slip fin, de culoare gri, lustruit, atât pe interior cât și pe exterior.

Ardere: ardere reducătoare, de foarte bună calitate.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: ornamentat cu un șanț realizat cu un instrument bont, precum și cu două linii paralele, realizate prin lustruire.

Date: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment. Ornamente de acest gen sunt frecvent întâlnite în ceramica sec. II-IV d.Hr. și socotim că nu mai este cazul să facem trimiteri detaliate.

V. Data perieghază:

16.01.2011.

VI. Autor perieghază:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Andrei Stăvilă, Cristian Floca, Marian Păun.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** I. Vedriță**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 17.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „La Morminți” / „La Țigani”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 640 m SE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 1,77 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 1,5 km N de DJ 592 Timișoara-Buziaș.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,57 km SE de versantul stâng al Canalului Bega.

d. descriere geografică: terenul pe care este amplasat obiectivul arheologic se prezintă sub forma unei suprafețe plane, fără elemente geomorfologice distincte în peisaj, cu excepția traiectului unui meandru fosil, amplasat la 200 m E, meandru care actualmente este străbătut de un canal modern de hidroameliorații. Textura solului este nisipoasă, iar pigmentația este brun-cenușie, provenind de la stratul arheologic substanțial, observații care au putut fi realizate doar în urma efectuării a două sondaje de control pedologic (40x40x40 cm).

e. stare actuală: pășune.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 39 N 21 20 27 E; 91 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215513.559; 476612.605.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

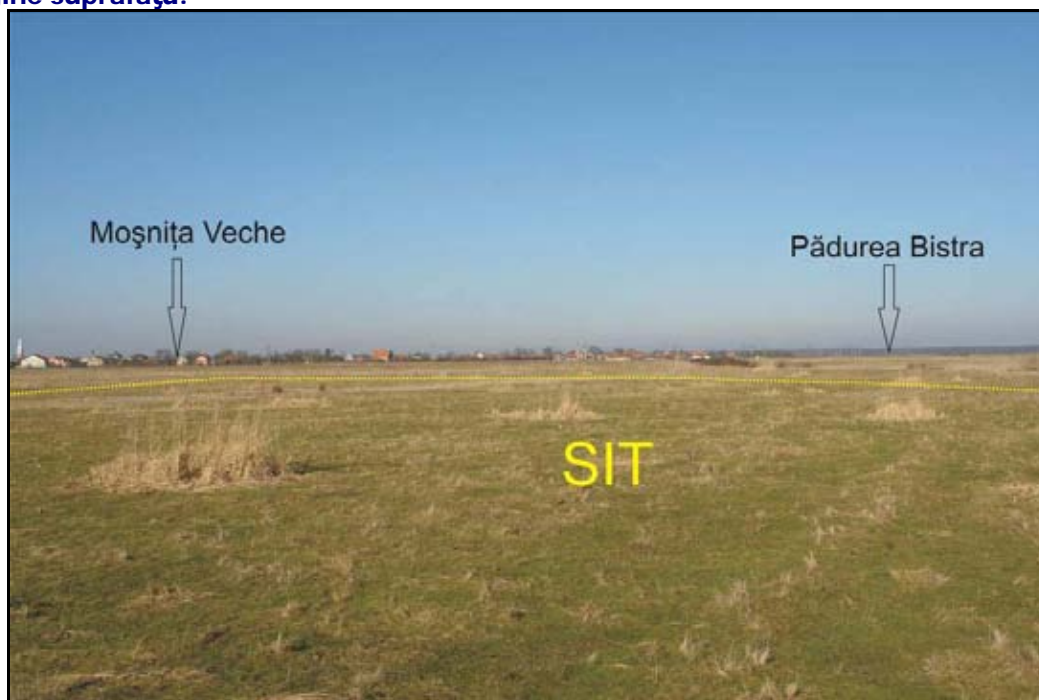

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 68 vedere spre NE

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 68 vedere spre N

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 68 vedere spre NV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. date: Hallstatt (?).

c. material arheologic: faptul că întreaga suprafață a obiectivului este reprezentată de pășunea de la S de localitatea Moșnița Veche, a făcut ca artefactele să nu poată fi descoperite la suprafața terenului, ci exclusiv din cele două sondaje de control pedologic (40x40x40 cm). Cu acest prilej s-a constatat existența unui bogat strat de cultură arheologică, cu fragmente ceramice și de chirpic în compoziție. În vederea

întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice atipice (2); fragment lustruit andezit (1).

IV. Analiza materialului ceramic ilustrat:

a. artefacte databile în prima epocă a fierului:

Foto Moșnița Veche 68_1 a

Foto Moșnița Veche 68_1 b

Desen Moșnița Veche 68_1

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm

Tehnică: lucrat la mână.

Slip: prezintă slip cafeniu pe întreaga suprafață, puternic corodat.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu de granulație medie, pietricele, șamotă.

Ornamente: buton proeminent de formă trapezoidală.

Datare: Hallstatt (?).

Atribuire culturală: starea fragmentară a piesei nu permite formularea unor atribuiri culturale.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

17.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan**Desene artefacte:** I. Vedriță**I. Istoricul cercetărilor:**

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 17.01.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Teren de fotbal Moșnița Veche” / „Gropile lu Blau”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 480 SSE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche; la 1,51 km NE de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 1,37 km N de DJ 592 Timișoara-Buziaș.

c. reper hidrografic: obiectivul se află la 4,28 km SE de versantul stâng al actualului curs al Canalului Bega.

d. descriere geografică: suprafața pe care se află obiectivul arheologic este actualmente ocupată de terenul de fotbal al localității Moșnița Veche, ceea ce a generat o nivelare a suprafeței inițiale. De altfel, întregul areal din jurul cimitirului localității mai sus amintite este mai înalt decât terenul din jur, devenind un punct atractiv pentru amplasarea unei așezări. La sfârșitul sec. XVIII, atunci când a avut loc sistematizarea localității moderne pe actuala vatră, din zonele de la marginea intravilanului s-au extras cantități importante de pământ atât pentru nivelarea accidentelor de relief, precum și pentru realizarea cărămizilor sau a pereților de văiușă. Una dintre aceste gropi se află pe latura nordică a obiectivului discutat în acest context, afectându-l parțial.

e. stare actuală: teren de fotbal.

f. suprafață sit: cca. 0,5 ha.

g. coordonate GPS: 45 43 45 N 21 20 13 E; 90 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214985.379; 476448.549.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

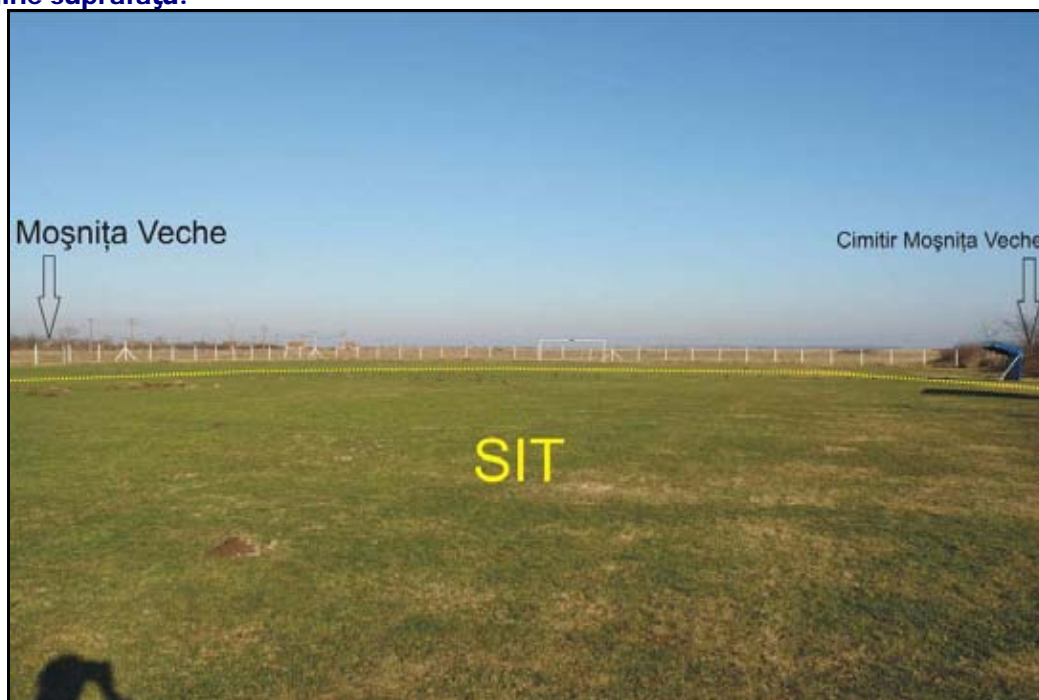

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 69 vedere spre E

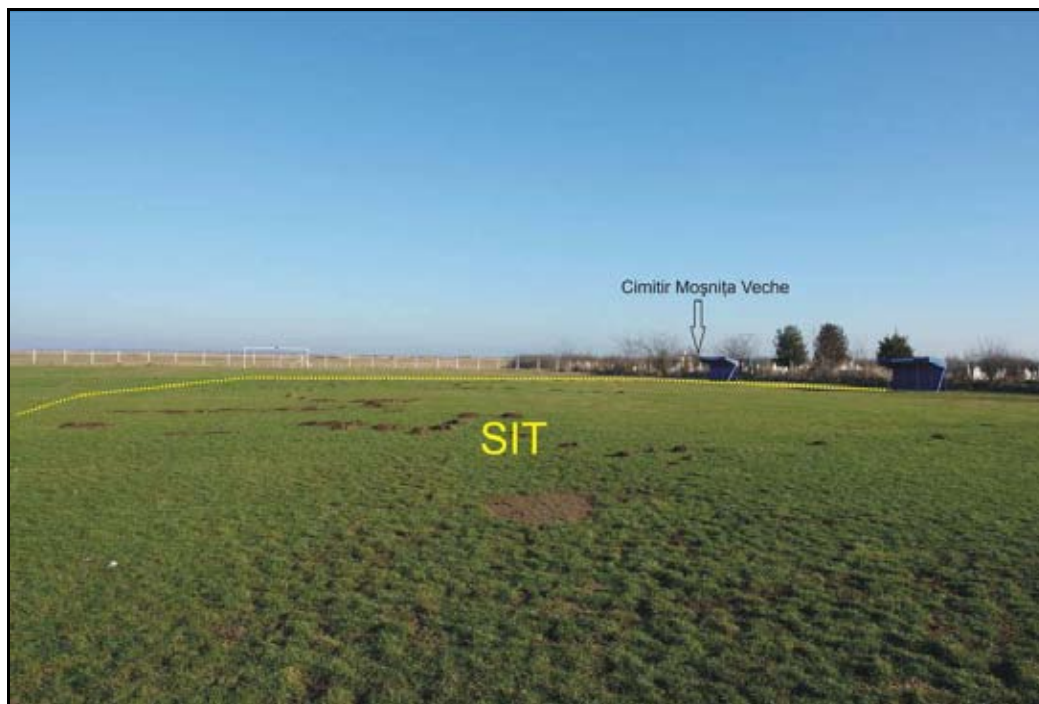

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 69 vedere spre ESE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. date: sec. II-IV d. Hr.

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice artefacte (fragmente ceramice și de chirpic), scoase la lumină de mușuroaiele de cârțiță. Din motive lesne de înțeles (degradarea gazonului terenului de fotbal) nu am putut efectua sondaje pentru controlul texturii și pigmentației solului, dar am putut constata că acesta este brun-cenușiu, generat de intervenția antropică a așezării post-romane. Cantitatea redusă de artefacte este dată și de faptul că suprafața sitului fiind acoperită de terenul de fotbal este curățată periodic, spre a se evita eventuala accidentare a jucătorilor.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (6); fragmente chirpic (4).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în sec. II-IV d. Hr.:

Foto Moșnița Veche 69_1 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor evazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 17 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

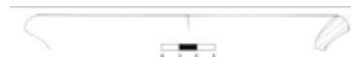
Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Foto Moșnița Veche 69_1 b

Desen Moșnița Veche 69_1

Datare: sec. II- IV d. Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atribuiri etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

17.01.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Lavinia Bolcu, Cristian Floca, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Lucrările agricole desfășurate an de an au scos la suprafață fragmente ceramice sau de cărămidă de care proprietarii grădinilor aveau cunoștință de zeci de ani. Din informațiile pe care le-am cules¹, nu au fost descoperite niciodată obiecte sau piese mai deosebite care să rămână în conștiința colectivă a locuitorilor ca și piese care țin de vreo veche vatră a localității. Observațiile care stau la baza prezentului studiu au fost efectuate în urma cercetărilor de teren desfășurate de către Alex Proteasa, Liviu Măruia, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 25.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: grădina gospodăriei familiei Proteasa și a gospodăriilor vecine.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 340 m ENE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 4,08 km SE de versantul stâng al actualului curs al Canalului Bega.

d. descriere geografică: dat fiind faptul că obiectivul arheologic se află în intravilanul localității moderne, descrierea geografică prezintă o relevanță scăzută, peisajul actual fiind radical schimbat față de cel inițial. Cu toate acestea, la cca. 200 m E de obiectivul discutat în acest context mai este încă vizibil traiectul unui meandru fosil, care acumulează apă la precipitații bogate și cu care grupul de locuințe din vechea vatră a Moșniței de dinainte de sistematizarea habsburgică poate fi asociat. Pigmentația solului este brun-cenușie, dar intervențiile moderne, prin aducerea de pământ sau gunoi, au modificat parțial structura inițială a acestuia.

e. stare actuală: teren arabil din grădinile localnicilor.

f. suprafață sit: cca. 1 ha (suprafață condiționată de desfășurarea perieghezei doar în anumite grădini, dar și de existența suprafețelor construite, a curților sau a drumurilor).

g. coordonate GPS: 45 44 02 N 21 20 19 E; 92 m altitudine.

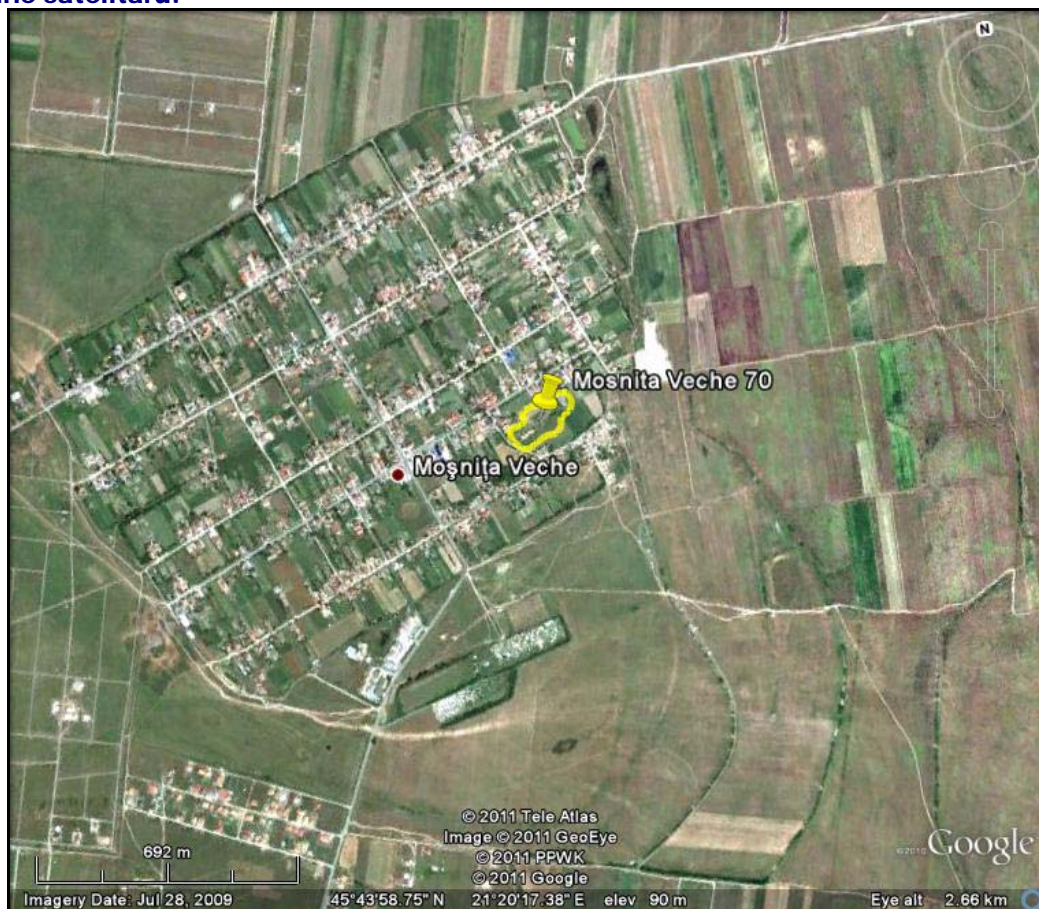
h. coordonate Stereo 70: 215233.239; 477029.422.

i. harta topografică:

¹ Informații Alex Proteasa.

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 70 vedere spre V

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 70 vedere spre NE

Fig. 3. De pe Moșnița Veche 70 vedere spre N

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au descoperit sporadice fragmente ceramice medieval dezvoltate și târzii, răspândite pe o suprafață de peste 1 ha prin grădinile localnicilor din Moșnița Veche. Am constatat o grupare a acestora pe anumite areale distincte, ceea ce ar sugera existența unor grupuri de locuințe provenind de la vechea vatră a localității, de dinainte de sistematizarea habsburgică. Ca și ipoteză preliminară, este posibil ca obiectivele descoperite de noi în intravilanul Moșniței Vechi și

denumite Moșnița Veche 56, 70, 71, 72, 73 să reprezinte grupuri de locuințe sau anexe ale vechii localități, așa cum apar ele și pe prima ridicare topografică militară a Banatului (1769-1772). În momentul sistematizării localității, realizată la sfârșitul sec. XVIII, vatra tradițională a fost dărâmată și terenul nivelat (vezi și discuția de la obiectivele Moșnița Veche 56 și 73). În favoarea acestei ipoteze vin și observațiile efectuate în iunie 2010, când pe traseul șanțului pentru introducerea rețelei de gaz metan, pe strada dintre școala generală și biserica ortodoxă, la adâncimea de 1 metru, am surprins un strat compact de fragmente de cărămidă asociate cu fragmente ceramice specifice sec. XVII-XVIII, care puteau proveni de la aceasta masivă nivelare realizată la sfârșitul sec. XVIII – începutul sec. XIX. Materialul arheologic salvat este foarte fragmentar datorită lucrărilor agricole moderne și atipic în cea mai mare parte a sa. Perioadei sec. XV-XVI îi pot fi atribuite îndeosebi fragmente ceramice caolinat, de culoare albicioasă, unele pictate cu diverse linii sau benzi de culoare roșie sau brună. Perioadei medieval târzii îi aparțin fragmente ceramice smălțuite într-o manieră policromă în diverse combinații. Fragmentarea materialului nu permite reconstituirea certă a unor forme ceramice.

În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (12); fragmente ceramice tipice nedesenate (12); fragmente ceramice atipice (42).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):

Foto Mosnita Veche 70_2 a

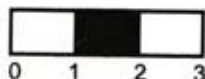
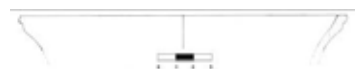

Foto Mosnita Veche 70_2 b

Desen Mosnita Veche 70_2

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: 18 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: necontrolată.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: epocă medievală dezvoltată.

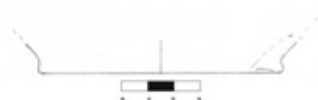
Analogii: vase prezentând buze cu o morfologie de acest tip sunt extrem de frecvente în ceramica medieval dezvoltată, vezi de ex. la Dumbrăvița², Timișoara – „Piața 700”³, etc.

Foto Mosnita Veche 70_5 a

Foto Mosnita Veche 70_5 b

Desen Mosnita Veche 70_5

² F. Drașovean *et alii*, *Săpăturile arheologice preventive de la Dumbrăvița*, Timișoara, 2004, pl. LXXXII/1, 4.

³ Z. Kopeczny, *Ceramica medievală locală (sec. XIV-XVII)*, în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șepilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 68/2.

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9, 2 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie, sporadică șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV- XVI.

Atribuire culturală: epocă medievală dezvoltată.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

b. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 70_1 a

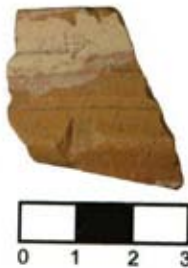

Foto Moșnița Veche 70_1 b

Desen Moșnița Veche 70_1

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză de vas țesită, evazată, ușor îngroșată spre interior.

Dimensiuni: diametrul gurii: 17 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Smalt: prezintă smalt de culoare neagră pe interior și parțial pe exterior.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: ornamentat cu smalt de culoare albicioasă.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 70_3 a

Foto Mosnita Veche 70_3 b

Desen Moșnița Veche 70_3

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 10 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 70_4 a

Foto Mosnita Veche 70_4 b

Desen Moșnița Veche 70_4

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: 14 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Slip: prezintă slip fin pe interior și exterior de culoare cafeniu deschis.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 70_6 a

Foto Mosnita Veche 70_6 b

Desen Moșnița Veche 70_6

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală, aplatizată, cu o ușoară șanțuire mediană.

Dimensiuni: grosime medie: 1 cm.

Tehnică: lucrată cu mâna.

Slip: prezintă slip fin de culoare albicioasă pe întreaga suprafață.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: prezintă o bandă pictată oblic de culoare brun închis.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 70_7 a

Foto Mosnita Veche 70_7 b

Desen Moșnița Veche 70_7

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală, aplatizată, cu șanț median.

Dimensiuni: grosime medie: 0, 9 cm.

Tehnică: lucrată cu mâna.

Slip: prezintă slip fin de culoare albicioasă.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 70_8 a

Foto Mosnita Veche 70_8 b

Desen Moșnița Veche 70_8

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală, aplatizată.

Dimensiuni: grosime medie: 0, 8 cm.

Tehnică: lucrată cu mâna.

Slip: prezintă slip fin de culoare albicioasă.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

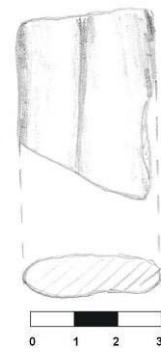
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 70_9 a

Foto Mosnita Veche 70_9 b

Desen Moșnița Veche 70_9

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală, aplatizată cu o ușoară șanțuire mediană.

Dimensiuni: grosime medie: 0, 9 cm.

Tehnică: lucrată cu mâna.

Slip: prezintă slip fin de culoare albicioasă pe întreaga suprafață.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: prezintă o bandă pictată oblic de culoare brun închis.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

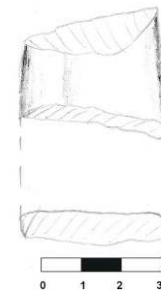
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 70_10 a

Foto Mosnita Veche 70_10 b

Desen Moșnița Veche 70_10

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală, aplatizată.

Dimensiuni: grosime medie: 0, 8 cm.

Tehnică: lucrată cu mâna.

Slip: prezintă slip fin de culoare albicioasă.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 70_11 a

Foto Mosnita Veche 70_11 b

Desen Moșnița Veche 70_11

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: aplatizată, cu margini teșite.

Dimensiuni: grosime medie: 0,5 cm.

Tehnică: lucrată cu mâna.

Slip: prezintă un slip fin de culoare cafeniu deschis pe întreaga profilatură.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

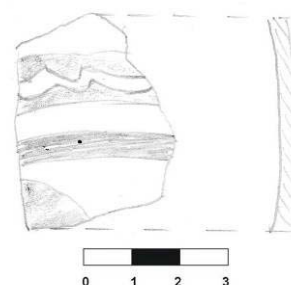
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Mosnita Veche 70_12 a

Foto Mosnita Veche 70_12 b

Desen Moșnița Veche 70_12

Tip: fragment de vas, perete.

Dimensiuni: grosime medie: 0,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: prezintă atât decor pictat cât și incizat. Cel pictat constă din două benzi succesive paralele, una de culoare brun închis și alta albă. În registrul superior linia incizată, vălurită, suprapune și acoperă parțial banda pictată brun închis.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

25.03.2011.

VI. Autor periegheză:

Alex Proteasa, Liviu Măruia, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Lucrările agricole desfășurate în ultimele decenii au descoperit cantități importante de ceramică, iar la săparea unor gropi pentru diferite construcții gospodărești au fost surprinse aglomerări de cărămizi și fragmente ceramice¹. Observațiile de față au fost culese în urma verificărilor de teren desfășurate de către Remus Petrușe, Liviu Măruia, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 25.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Grădina gospodăriei lui Remus Petrusse”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 420 m NE de biserica ortodoxă din Moșnița Veche.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,95 km SE de versantul stâng al actualului curs al Canalului Bega.

d. descriere geografică: ca și în cazul obiectivului precedent, descrierea geografică prezintă o importanță scăzută, peisajul inițial fiind fundamental influențat de construcțiile edilitare moderne, care nu au permis surprinderea unor observații mai amănunțite asupra geomorfologiei naturale a terenului. Mai mult decât atât, din informațiile culese de la fața locului, arealul obiectivului a fost nivelat mecanizat acum cca. 20 de ani, iar în zonele mai joase a fost adus pământ din altă parte, care a căpăcuit eventualele complexe arheologice. În cazul cercetărilor de teren din intravilanul localităților trebuie ținut cont și de faptul că localnicii curăță periodic „impuritățile” (în cazul nostru fragmentele ceramice, de cărămizi, fragmentele osteologice, etc.) și le depozitează la marginea tarlalelor sau le aruncă în altă parte, astfel că periegezele vor surprinde terenuri sterile arheologic. La aceasta se adaugă și puternica poluare modernă, inclusiv prin faptul că o serie de artefacte pot fi găsite în poziție secundară, fiind aduse din altă parte cu gunoii folosiți ca și îngrășământ natural, sau cu pământul utilizat la nivelări.

e. stare actuală: teren arabil din grădinile localnicilor.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha (suprafață convențională, dată de limitările edilitare ale desfășurării cercetărilor de teren).

q. coordinate GPS: 45 44 07 N 21 20 17 E; 92 m altitudine.

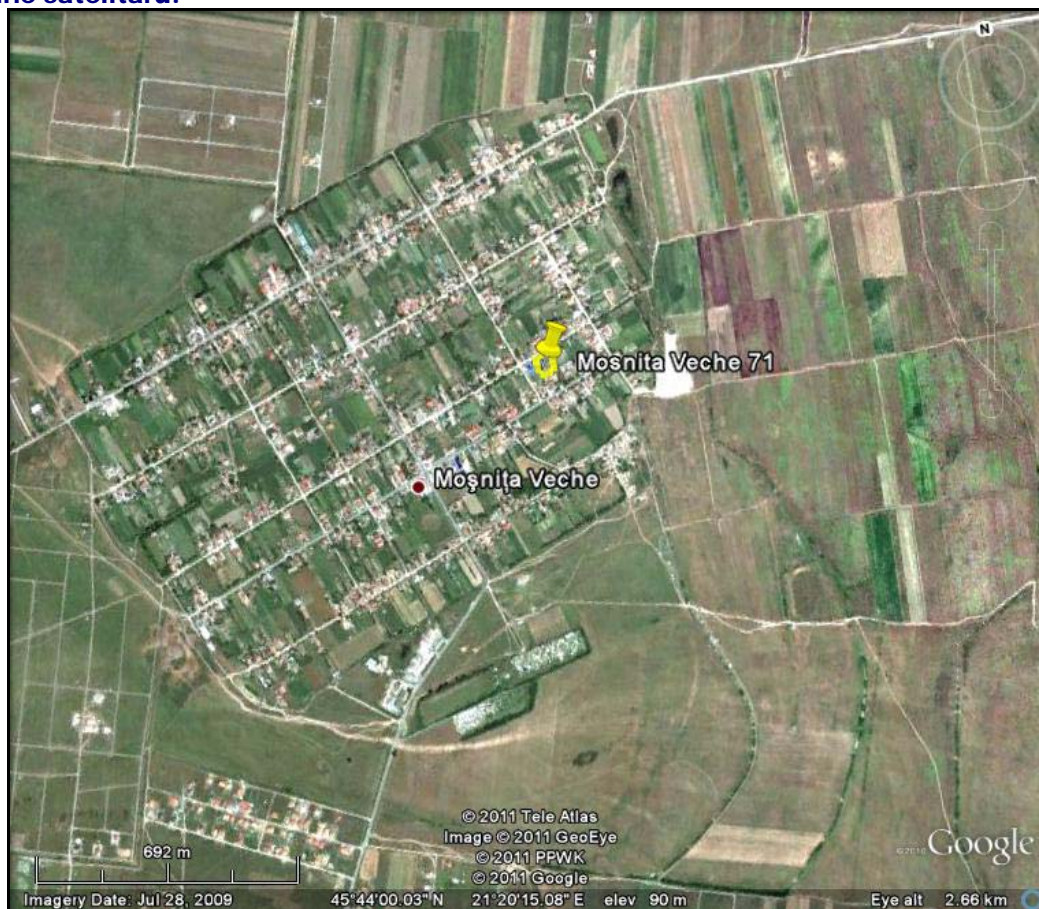
h. coordinate Stereo 70: 215266.359; 477179.735.

i. harta topografică:

¹ Informații Remus Petrus.

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

Fig. 1. Moșnița Veche 71 văzut dinspre SE

Fig. 2. Moșnița Veche 71 văzut dinspre SSV

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă.

b. date: epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice, majoritatea atipice. Situația a putut fi generată și de „curățirea” periodică a terenului și de căpăcuirea cu pământ adus din altă parte. Pe baza datelor culese în teren, a analizei materialului arheologic, precum și prin coroborarea cu datele cartografice oferite de prima ridicare topografică a Banatului, putem opina că acest obiectiv, alături de Moșnița Veche 70 și 72 poate reprezenta unul dintre nucleele vechi localități de dinainte de sistematizarea habsburgică. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost prelevate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (1); fragmente ceramice atipice (12).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

a. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 71_1 a

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală, aplatizată.

Dimensiuni: grosime medie: 0, 8 cm.

Tehnică: lucrată cu mâna.

Ardere: oxidantă.

Foto Moșnița Veche 71_1 b

Desen Moșnița Veche 71_1

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

25.03.2011.

VI. Autor periegheză:

Remus Petruse, Liviu Măruia, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedriță

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor desfășurate în intravilanul localității de către echipa formată din Alex Proteasa, Liviu Măruia, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 25.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „grădina gospodăriei cu nr. 281, familia Lazea”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 110 m VNV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,89 km SE de versantul stâng al actualului curs al Canalului Bega.

d. descriere geografică: datorită intervențiilor moderne semnificative, precum și a limitării cercetărilor de teren la suprafața unei singure grădini, descrierea geografică în cazul acestui obiectiv nu prezintă relevanță. Se constată, totuși, că terenul prezintă o ușoară alveolare spre S, situație care poate să fie generată de traiectul unui fost meandru fosil, actualmente complet acoperit de lucrările edilitare moderne.

e. stare actuală: teren arabil din grădinile localnicilor.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha (suprafață convențională, dată de limitările edilitare ale desfășurării cercetărilor de teren).

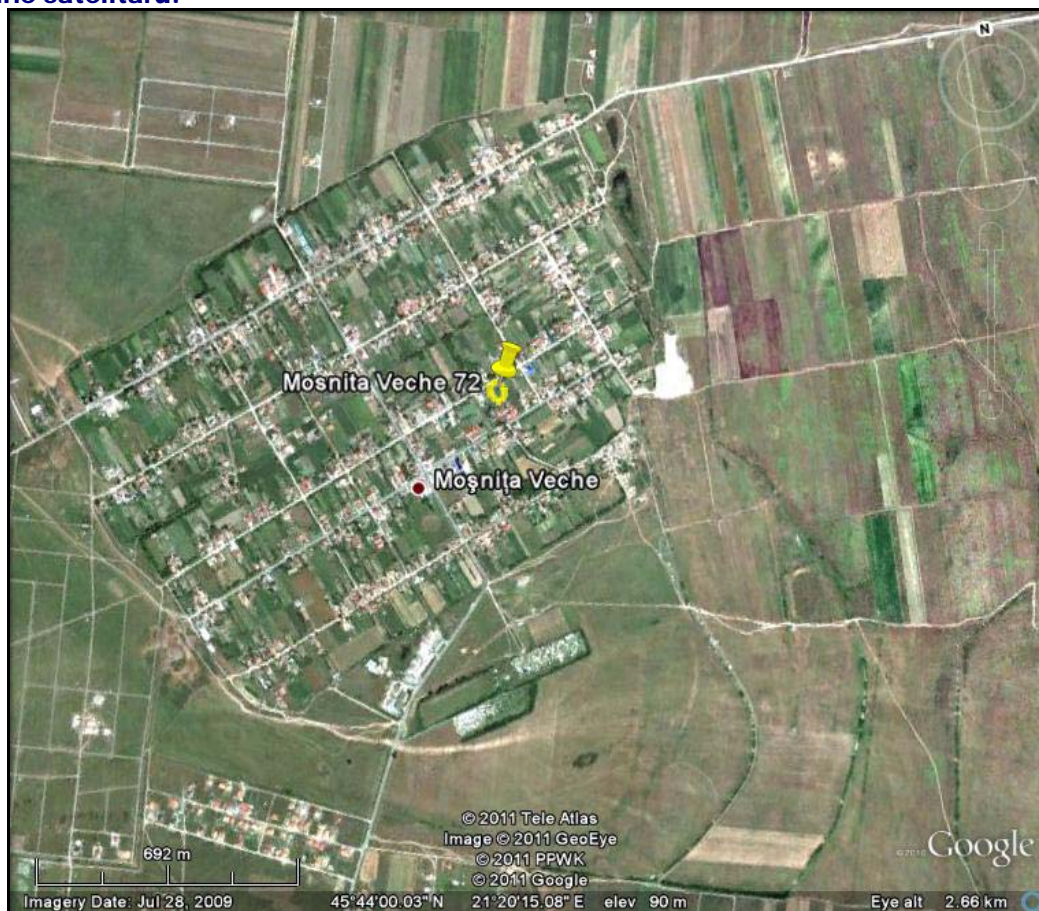
g. coordonate GPS: 45 44 06 N 21 20 12 E; 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 215096.747; 477124.611.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

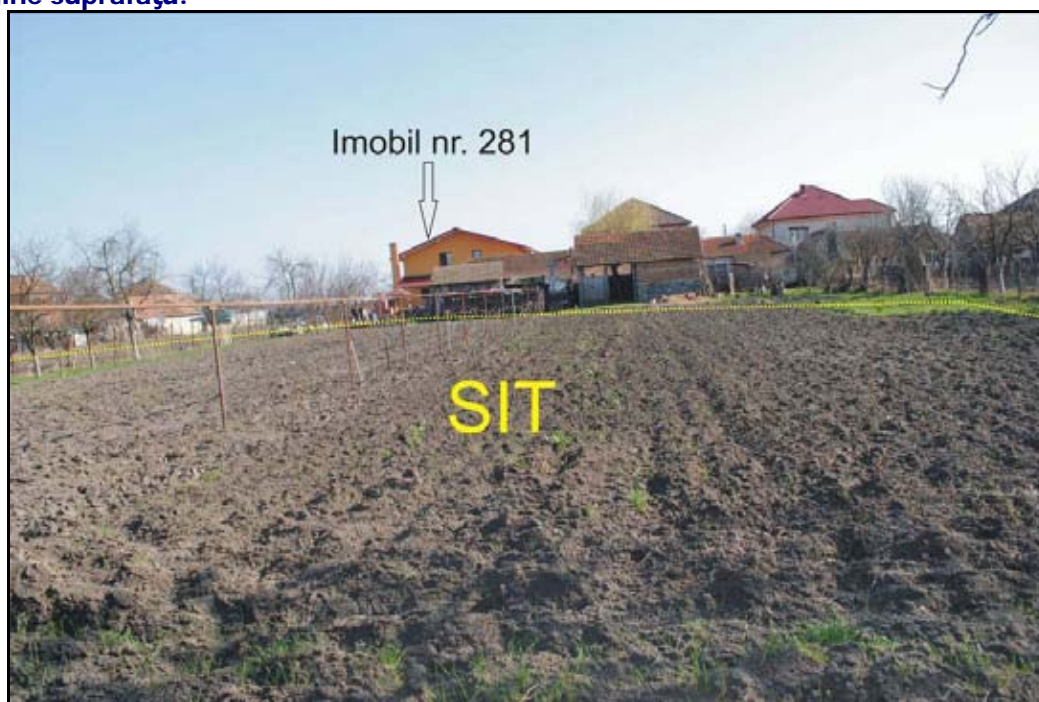

Fig. 1. De pe Moșnița Veche 72 vedere spre S.

III. Date istorice despre sit:**a. tip sit:** așezare deschisă.**b. datare:** epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).**c. material arheologic:** cercetările arheologice de teren au relevat existența unor sporadice fragmente ceramice medieval-târzii și moderne, precum și a unor fragmente osteologice, unele posibil umane, ceea ce ar sugera existența unui cimitir. Ceramica este extrem de fragmentară și nu permite reconstituirea cu certitudine a unor forme. În vederea întocmirii prezentului studiu au fost recoltate următoarele categorii de artefacte: fragmente ceramice tipice desenate (5); fragmente ceramice tipice nedesenate (1); fragmente ceramice atipice (14); fragmente osteologice (3).**d. Analiza materialului arheologic ilustrat:****a. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):**

Foto Moșnița Veche 72_1 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** prezintă talpă.**Dimensiuni:** diametrul fundului: 15, 2 cm**Tehnică:** lucrat la roată.**Slip, smalt:** prezintă slip fin cenușiu deschis pe exterior și smalt de culoare galben deschis, de proastă calitate pe interior.**Ardere:** oxidantă.**Degresant:** nisip fin și sporadic șamotă.**Ornamente:** neornamentat.**Datare:** sec. XVIII.**Atribuire culturală:** epocă medievală târzie.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 72_1 b

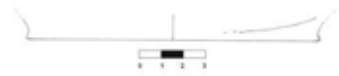
Desen Moșnița Veche 72_1

Foto Moșnița Veche 72_2 a

Tip: fragment de vas, fund.**Tip fund:** prezintă talpă slab profilată.**Dimensiuni:** diametru fund: 13, 3 cm.**Tehnică:** lucrat la roată.**Smalt:** prezintă smalt verde în două nuanțe pe interior.**Ardere:** oxidantă.**Degresant:** nisip fin micaceu.**Ornamente:** prezintă smalt de culoare verde închis și pete circulare de culoare verde deschis.**Datare:** sec. XVII- XVIII.**Atribuire culturală:** epocă medievală târzie.**Analogii:** starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

Foto Moșnița Veche 72_2 b

Desen Moșnița Veche 72_2

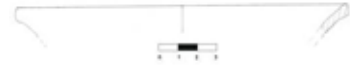
provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 72_3 a

Foto Moșnița Veche 72_3 b

Desen Moșnița Veche 72_3

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză rotunjită, evazată, prost păstrată.

Dimensiuni: diametrul gurii: 17 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Smalt: prezintă smalt de culoare verde pe interior și pe profilatura buzei.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: smalt verde închis pe interior și verde deschis pe profilatura buzei.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Veche 72_4 a

Foto Moșnița Veche 72_4 b

Desen Moșnița Veche 72_4

Tip: fragment vas, buză.

Tip buză: buză rotunjită, ușor evazată, îngroșată bilateral, prost păstrată.

Dimensiuni: diametru gurii: 18 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Smalt: smălțuit pe ambele părți.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație medie.

Ornamente: smalt de culoare verde pe interior și galben pe exterior, parțial exfoliat.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Moșnița Vechi 72_5 a

Foto Moșnița Vechi 72_5 b

Desen Moșnița Vechi 72_5

Tip: fragment de vas, toartă.

Tip toartă: ovoidală, ușor aplatizată, desprinsă din peretele vasului.

Dimensiuni: grosime medie: 1, 2 cm.

Tehnică: lucrată la mână.

Smalt: prezintă smalt albicios pe întreaga profilatură, degradat în cea mai mare parte.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: smalt albicios pe întreaga profilatură.

Datare: sec. XVII- XVIII.

Atribuire culturală: epocă medievală târzie.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

25.03.2011.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Alex Proteasa, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: I. Vedrilă

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul a fost descoperit în urma cercetărilor desfășurate în intravilanul localității de către echipa formată din Alex Proteasa, Liviu Măruia, Ioana Clonța, Claudiu Toma în data de 25.03.2011.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „parcul central al localității Moșnița Veche”.

b. reper localizare: obiectivul arheologic se află la 50 m SV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche.

c. reper hidrografic: obiectivul arheologic se află la 3,85 m SE de versantul stâng al actualului curs al Canalului Bega.

d. descriere geografică: ca și în cazul obiectivelor precedente (Moșnița Veche 70, 71, 72), descrierea geografică prezintă o relevanță scăzută datorită modificărilor majore ale peisajului inițial cauzate de lucrările edilitare moderne. În cazul acestui obiectiv, toate observațiile s-au limitat la urmărirea traiectului unor șanțuri de fundație pentru o construcție amplasată la 50 m E de actuala Școală cu Clasele I-VIII Moșnița Veche. Cercetările din arealul limitrof nu au putut surprinde nici un fel de alte observații, întregul teren fiind afectat de intervențiile moderne.

e. stare actuală: intravilan și zonă aflată în construcție.

f. suprafață sit: cca. 0,25 ha (suprafață convențională, dată de limitările edilitare ale desfășurării cercetărilor de teren).

g. coordonate GPS: 45 43 58 N 21 20 03 E; 92 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 214889.563; 476859.538.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagine suprafață:

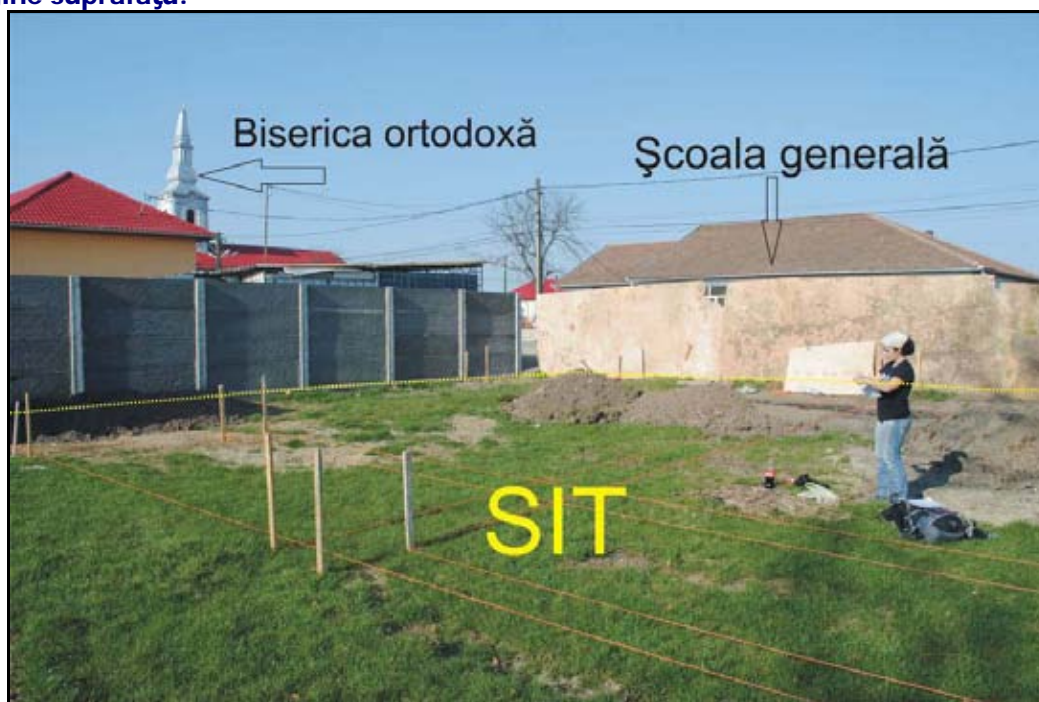

Fig. 1. Suprafața sitului văzută dinspre SV

Fig. 2. De pe Moșnița Veche 73 vedere spre SE

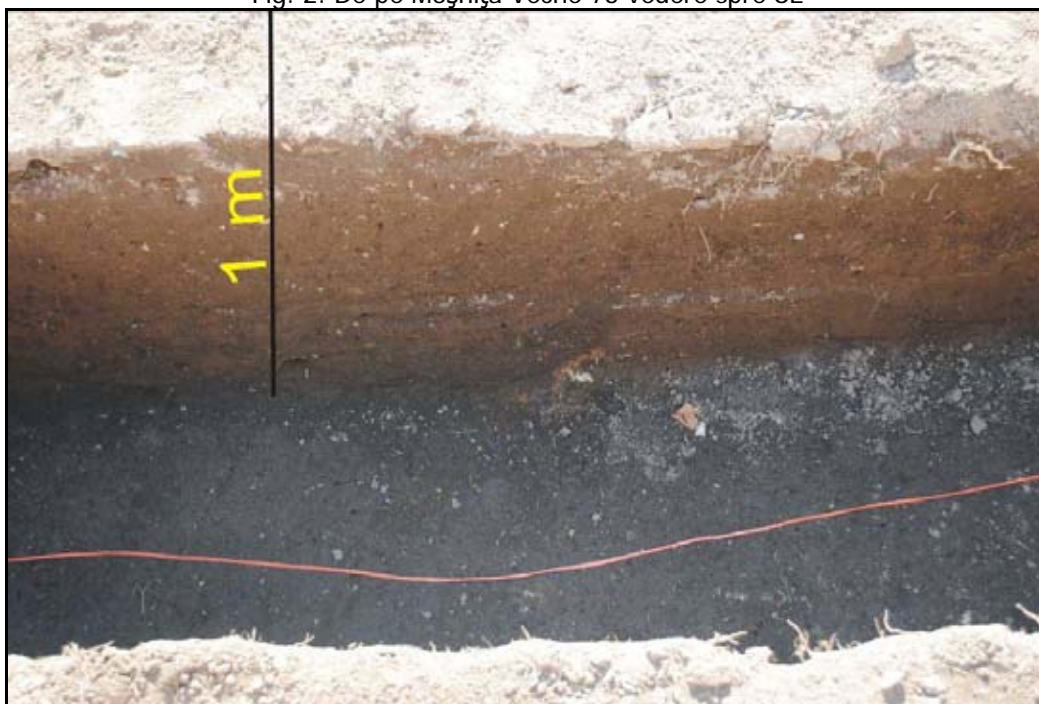

Fig. 3. Peretele vestic al unuia dintre șanțurile edilitare de fundație de pe Moșnița Veche 73

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă și groapă modernă de depozitare a deșeurilor edilitare.

b. date: epoca premodernă (sec. XVII-XVIII) și perioada modernă (sec. XIX-XX).

c. material arheologic: observațiile stratigrafice pe care le-am putut efectua urmărind traiectul șanțurilor de fundație pentru aceasta construcție modernă sunt, din punctul nostru de vedere, extrem de importante în lămurirea nivelărilor masive care au fost realizate în momentul sistematizării localității pe actuala vatră, la sfârșitul sec. XVIII, dar și ulterior. Vechile „cuiburi” de locuințe au fost dărâmate, iar molozul rezultat a fost folosit la nivelarea terenului și astuparea accidentelor de relief. Pe ductul șanțurilor

am constatat că numeroase fragmente ceramice specifice sec. XVII-XVIII, asociate cu dărămături masive (fragmente de chirpic sau de cărămizi) apar cel puțin până la adâncimea de 1,5 m față de nivelul actual de călcare (adâncimea a fost condiționată de săparea șanțurilor de fundație). Materialul arheologic discutat în acest context provine exclusiv din excavarea respectivelor șanțuri și constă din: fragmente ceramice tipice desenate (7); fragmente ceramice atipice (2). De menționat faptul că în pământul aruncat cantitatea de material arheologic medieval târziu și modern este semnificativă, iar o supraveghere arheologică a acestor lucrări ar fi putut oferi informații prețioase pentru problema sistematizărilor habsburgice din Banat.

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:

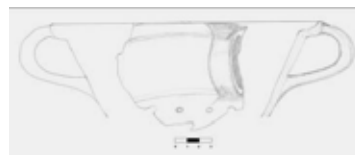
a. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Moșnița Veche 73_3 a

Foto Moșnița Veche 73_3 b

Desen Moșnița Veche 73_3

Tip: fragment de vas, perete, prezintă toartă atașată păstrată integral. Partea inferioară a fragmentului prezintă perforații circulare cu diametrul de 0,5 cm, ceea ce îi dă o funcționalitate de ciur strecurătoare.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 22 cm

Tehnică: lucrat la roată.

Smalt: prezintă smalt olive deschis pe interior și exterior, parțial corodat.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: smaltul aplicat pe suprafața vasului oferă un luciu metalic; vasul a fost de asemenea decorat cu o linie dublă incizată, orizontală, realizată cu un instrument bont.

Datare: secolul XVIII-XIX.

Atribuire culturală: epoca premodernă.

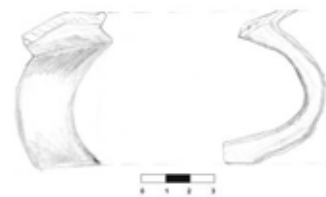
Analogii: ceramică smaltuită de acest tip este frecvent întâlnită în cadrul ceramicii pre-moderne și chiar moderne, ca produs local sau de import. Vezi spre exemplu analogiile de la Timișoara – Piața „700”¹.

Foto Moșnița Veche 73_6 a

Foto Moșnița Veche 73_6 b

Desen Moșnița Veche 73_6

Tip: fragment de vas, toartă.

¹ N. Dinu N., *Ceramica de import*, în în Fl. Drașovean, F. Feneșan, A. Flutur, A. Szentmiklosi, G. El Susi, Z. Kopeczny, H. M-Kiss, R. Șeptilici, N. Dinu, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Timișoara 2007, fig. 76.

Tip toartă: toartă ovoidală, cu margini rotunjite, puternic curbată median.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrată la mână.

Smalt: prezintă smalt bicolor în sectorul care aparține peretelui vasului.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip micaceu cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: toarta în sine este neornamentată, iar peretele de vas păstrat este decorat cu smalt brun închis, respectiv brun deschis.

Datare: secolul XVIII.

Atribuire culturală: epoca premodernă.

Analogii: ceramică smălțuită de acest tip este frecvent întâlnită în cadrul ceramicii pre-moderne și chiar moderne, ca produs local sau de import. Vezi spre exemplu analogiile de la Timișoara – Piața „700”².

Foto Moșnița Veche 73_7 a

Foto Moșnița Veche 73_7 b

Desen Moșnița Veche 73_7

Tip: fragment fund de vas, prezentă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 17,2 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă smalt olive pe exterior, puternic corodat, respectiv galben pe interior, de asemenea puternic corodat. Sub smalt, în interior a existat o peliculă subțire de slip cafeniu deschis.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu, pietricele și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolul XVIII.

Atribuire culturală: epoca medievală târzie.

Analogii: ceramică smălțuită de acest tip este frecvent întâlnită în cadrul ceramicii pre-moderne și chiar moderne, ca produs local sau de import. Vezi spre exemplu analogiile de la Timișoara – Piața „700”³.

b. artefacte databile în perioada modernă (sec. XIX-XX):

Foto Moșnița Veche 73_1 a

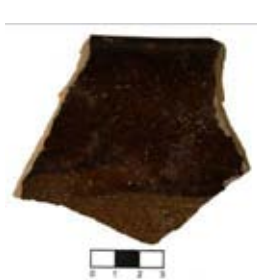

Foto Moșnița Veche 73_1 b

Desen Moșnița Veche 73_1

² Ibidem.

³ Ibidem.

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt teșit, ușor evazată, în două trepte.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 23 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Smalt: prezintă pe exterior un slip de culoare cafenie și pe interior este smălțuit.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin smalt de culoare olive pe interior, foarte bine păstrat.

Datare: secolele XIX-XX.

Atribuire culturală: epocă modernă.

Analogii: ceramică smălțuită de acest tip este frecvent întâlnită în cadrul ceramicii pre-moderne și chiar moderne, ca produs local sau de import. Vezi spre exemplu analogiile de la Timișoara – Piața „700”⁴.

Foto Moșnița Veche 73_2 a

Foto Moșnița Veche 73_2 b

Desen Moșnița Veche 73_2

Tip: vas probabil ornamental de formă globulară, păstrat fragmentar, lipsind partea superioară și cele două toarte.

Tip fund: prezintă talpă și două nervuri.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 4,7 cm; înălțimea maximă păstrată: cca. 8 cm; diametrul maxim al vasului: cca. 7,5 cm.

Tehnică: lucrat la roată, prezintă slip de culoare cafenie aplicat pe exterior și smalt pe exterior și parțial pe interior.

Ardere: oxidantă.

Degresant: măr.

Ornamente: ornamentat prin smalt de culoare gălbuie și smalt de culoare maronie, picurat.

Datare: secolele XIX-XX.

Atribuire culturală: epoca modernă.

Analogii: căzi smălțuite de acest tip sunt frecvente în cadrul ceramicii pre-moderne și chiar moderne. Vezi spre exemplu analogiile de la Timișoara – Piața „700”⁵.

V. Data periegheză:

25.03.2011.

VI. Autor periegheză:

Alex Proteasa, Liviu Măruia, Ioana Clonța, Claudiu Toma.

VII. Bibliografie:

-

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: O. Borlea

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 18.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu Morii” / „Cotu Mariei” / „Pusta”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 3,2 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,3 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3,4 km SSV de biserica din Ghiroda.

c. reper hidrografic: situl se află la 1,2 km SSE de versantul stâng al Canalului Bega și la 280 m V de actualul versant drept al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul ocupă o terasă bine profilată, care domină cu cca. 2 m diferență de nivel talvegul Pârâului Șubuleasa, fiind astfel ferit de inundații. Pigmentația solului este brun-nisipoasă, denotând existența unui sporadic nivel de cultură arheologică.

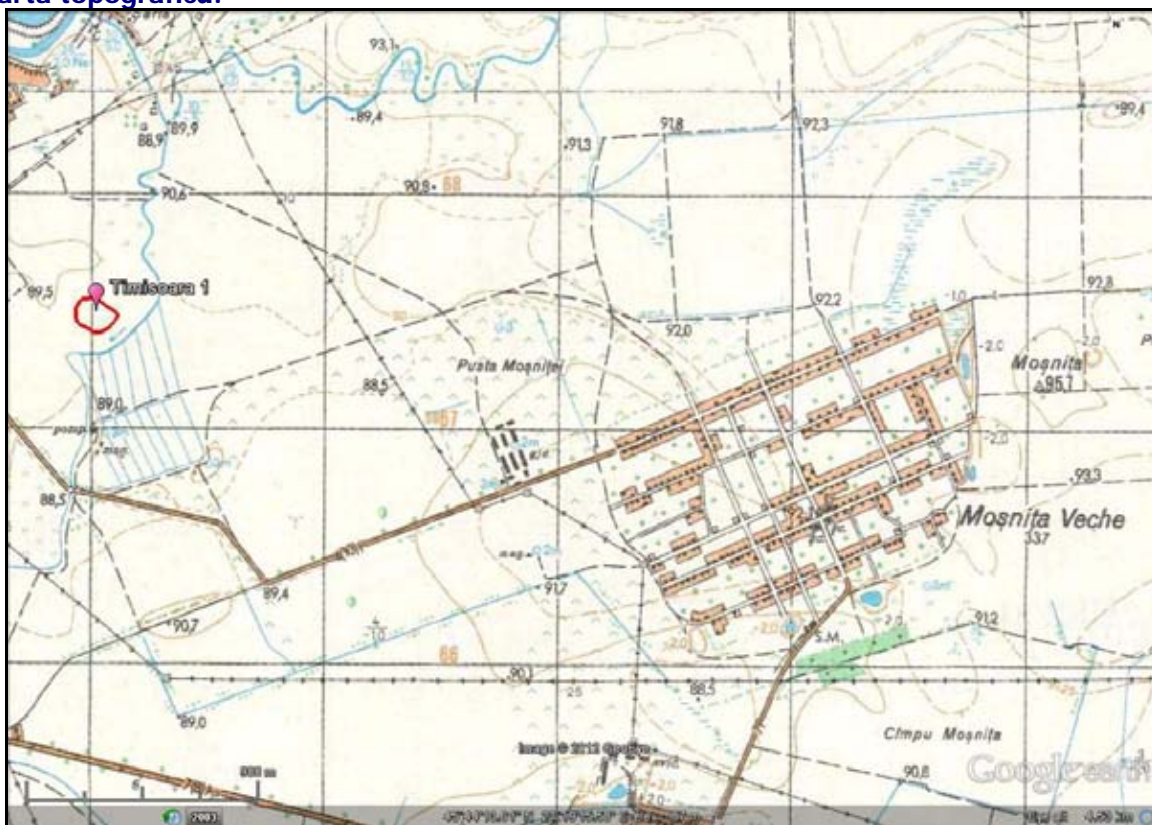
e. stare actuală: teren pârlogit.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

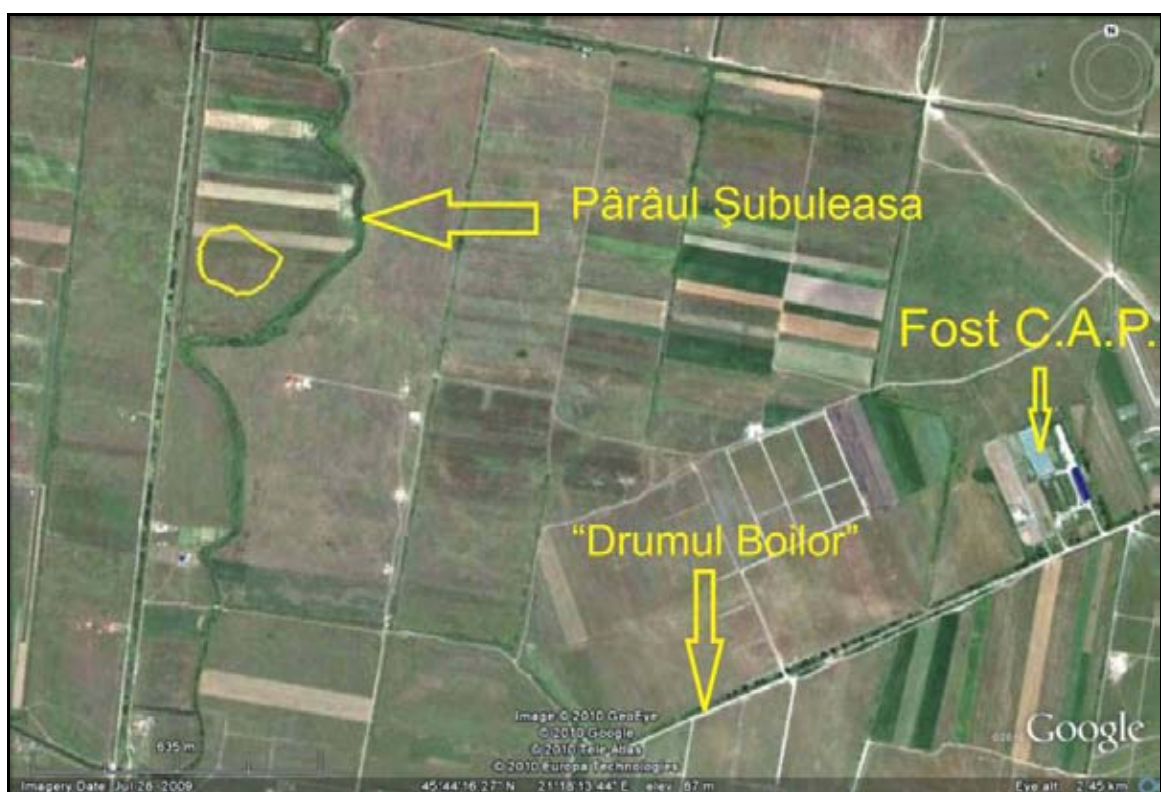
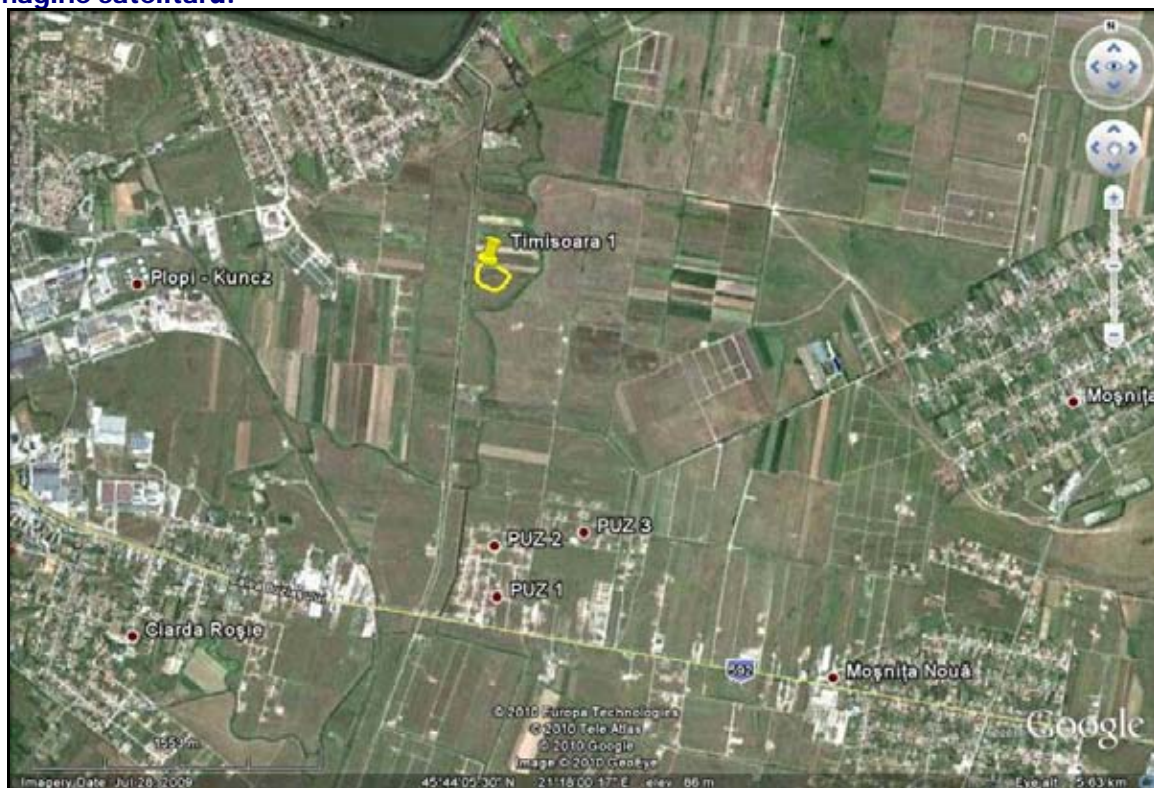
g. coordonate GPS: 45 44 28 N 21 17 38 E, 89,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 211824; 477958.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

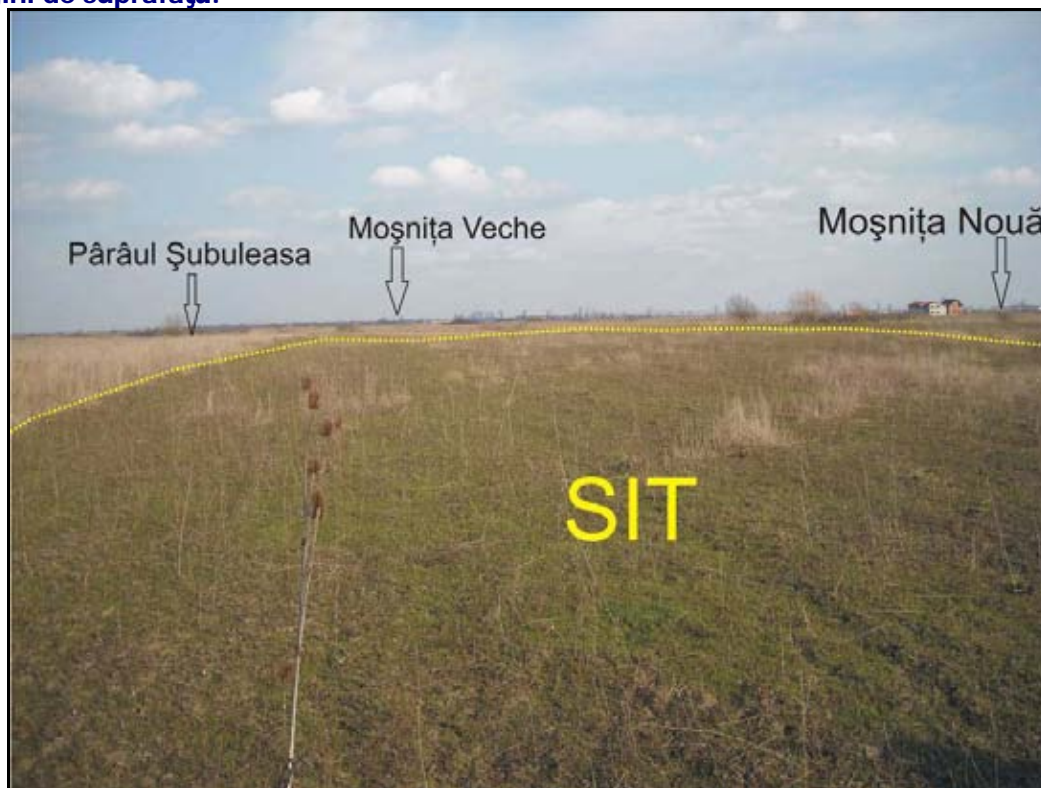

Fig. 1. De pe Timișoara 1 vedere spre ESE

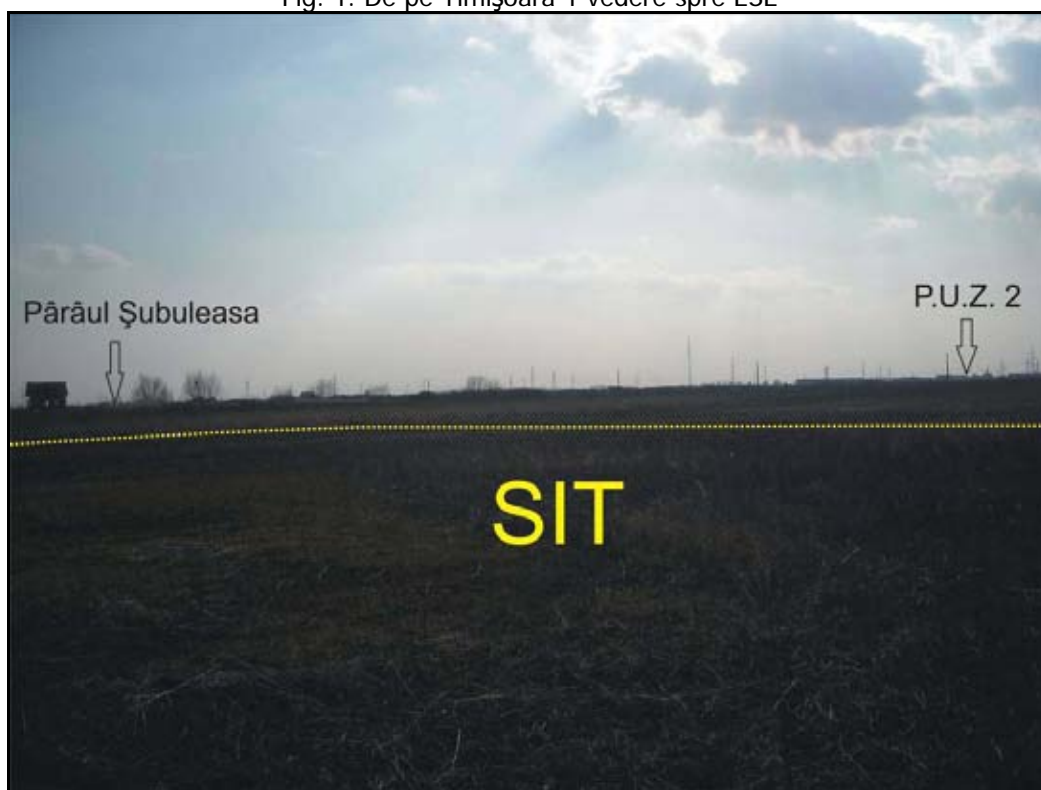

Fig. 2. De pe Timișoara 1 vedere spre SE

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie, epocă imposibil de precizat (?); sec. II-IV d.Hr.; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. considerații generale asupra materialului arheologic: cercetările arheologice de teren au surprins sporadice fragmente ceramice preistorice, imposibil de încadrat cronologic din pricina stării foarte fragmentare și a lipsei ornamentelor. Au fost salvate de asemenea și fragmente ceramice încadrabile larg în intervalul sec. II-IV d.Hr., majoritatea atipice, predominante însă din punct de vedere cantitativ. Remarcăm de asemenea prezența unor fragmente ceramice medieval-târzii (sec. XVII-XVIII). În teren sunt vizibile și sporadice fragmente de cărămidă medievală. Obiectivul Timișoara 1 poate reprezenta o mică comunitate rurală, dezvoltată pe terasa din versantul drept al Pârâului Șubuleasa.

Pentru întocmirea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (6); fragmente ceramice atipice (89); fragmente chirpic vitrifiat (3); fragmente chirpic (11); fragment tuf vulcanic (1).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. artefacte databile în sec. II-IV d. Hr.:**

Foto Timișoara 1_1 a

Tip: fragment de vas, fund.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8,5 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină și șamotă.

Ornamente: neornamentat.

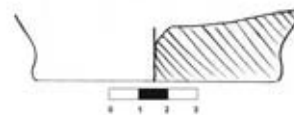
Date: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Timișoara 1_1 b

Desen Timișoara 1_1

Foto Timișoara 1_3 a

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor invazată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 24 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: oxidantă.

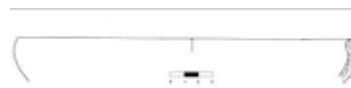
Degresant: nisip cu granulație foarte fină.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. II-IV d.Hr.

Foto Timișoara 1_3 b

Desen Timișoara 1_3

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

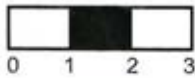

Foto Timișoara 1_4 a

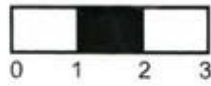

Foto Timișoara 1_4 b

Desen Timișoara 1_4

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată bilateral, slab păstrată.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație foarte fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

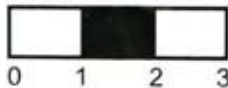

Foto Timișoara 1_5 a

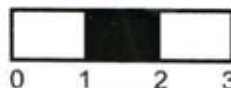

Foto Timișoara 1_5 b

Desen Timișoara 1_5

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, îngroșată bilateral.

Dimensiuni: diametrul gurii: cca. 24 cm.

Tehnică: lucrat la roată.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație foarte fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: vase cu buze de acest tip au fost descoperite la Grădinari (jud. Caraș-Severin), în context de secol II-IV d.Hr¹, și în context sarmatic la Szeged - Tápé², etc.

¹ O. Bozu, *Așezarea daco-romană de la Grădinari-„Săliște” (jud. Caraș-Severin)*, în *Banatica*, 10, 1990, p. 172, fig. 12/6;

² G. Vörös, *A temekezési szokások és viselet egy dél-alföldi szarmata temetőben (Szeged-Tapé)*, în *Studia Archaeologica*, 2, 1996, p. 149, fig. 15/3.

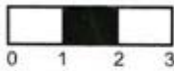
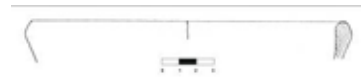

Foto Timișoara 1_6 a

Foto Timișoara 1_6 b

Desen Timișoara 1_6

Tip: fragment de vas, buză.

Tip buză: buză cu capăt rotunjit, ușor îngroșată spre exterior.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 18 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: reducătoare.

Degresant: nisip cu granulație fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: secolele II-IV d.Hr.

Atribuire culturală: la ora actuală, discuțiile din literatura de specialitate nu permit efectuarea unor atriburi etno-culturale certe ale acestui tip de ceramica.

Analogii: buze de vas cu morfologie similară sunt extrem de frecvente în cultura materială a secolelor II-IV d.Hr. Dată fiind starea extrem de fragmentară a acestui artefact, considerăm că nu mai este necesar să oferim analogii detaliate.

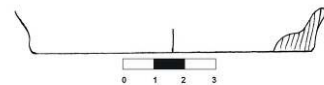
b. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Timișoara 1_2 a

Foto Timișoara 1_2 b

Desen Timișoara 1_2

Tip: fund de vas.

Tip fund: prezintă talpă.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: oxidantă.

Degresant: nisip cu granulație foarte fină.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

18.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca

VII. Bibliografie:

-

Autori: L. Măruia, L. Bolcu, A. Berzovan

Desene artefacte: E. Pirpiliță

I. Istoricul cercetărilor:

Obiectivul arheologic a fost descoperit în urma cercetărilor sistematice de teren de către echipa formată din Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca în data de 18.03.2010.

II. Date geografice despre sit:

a. punct: „Cotu Mariei”.

b. reper localizare: situl este amplasat la 3,2 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Veche, la 3,5 km NV de biserica ortodoxă din Moșnița Nouă și la 3 km SSV de biserica din Ghiroda.

c. reper hidrografic: situl se află la 1,1 km SSE de versantul stâng al Canalului Bega și la 150 m V de versantul drept al Pârâului Șubuleasa.

d. descriere geografică: obiectivul este amplasat pe un bot de terasă, relativ proeminent, flancat pe latura de E de actualul curs al Pârâului Șubuleasa, iar pe cea de N de un meandru fosil, încă bine profilat în terenul din jur și cu apă la precipitații bogate. Latura de E a sa a fost afectată de construirea unui canal de hidroameliorații modern și care preia apă din Canalul Bega în dreptul cartierului Șarta. Pigmentația solului este brun-nisipoasă.

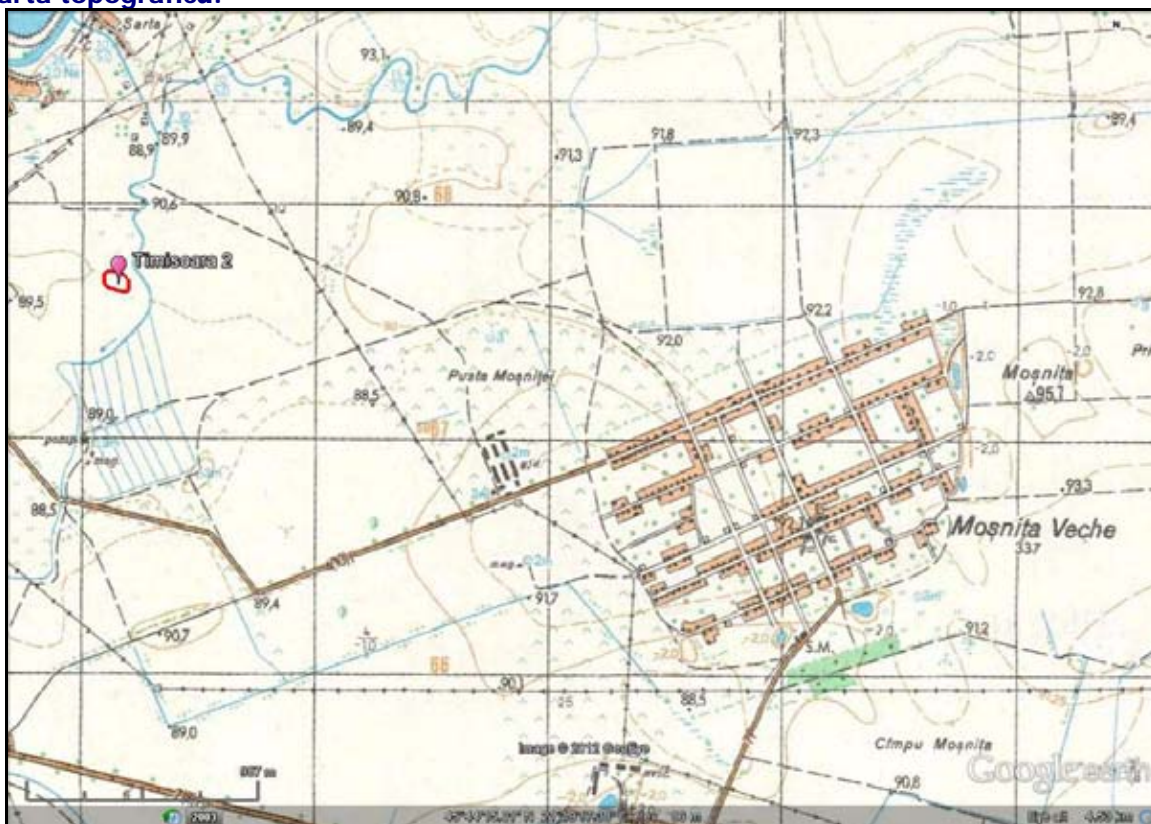
e. stare actuală: teren arabil și pârlăgă.

f. suprafață sit: cca. 1 ha.

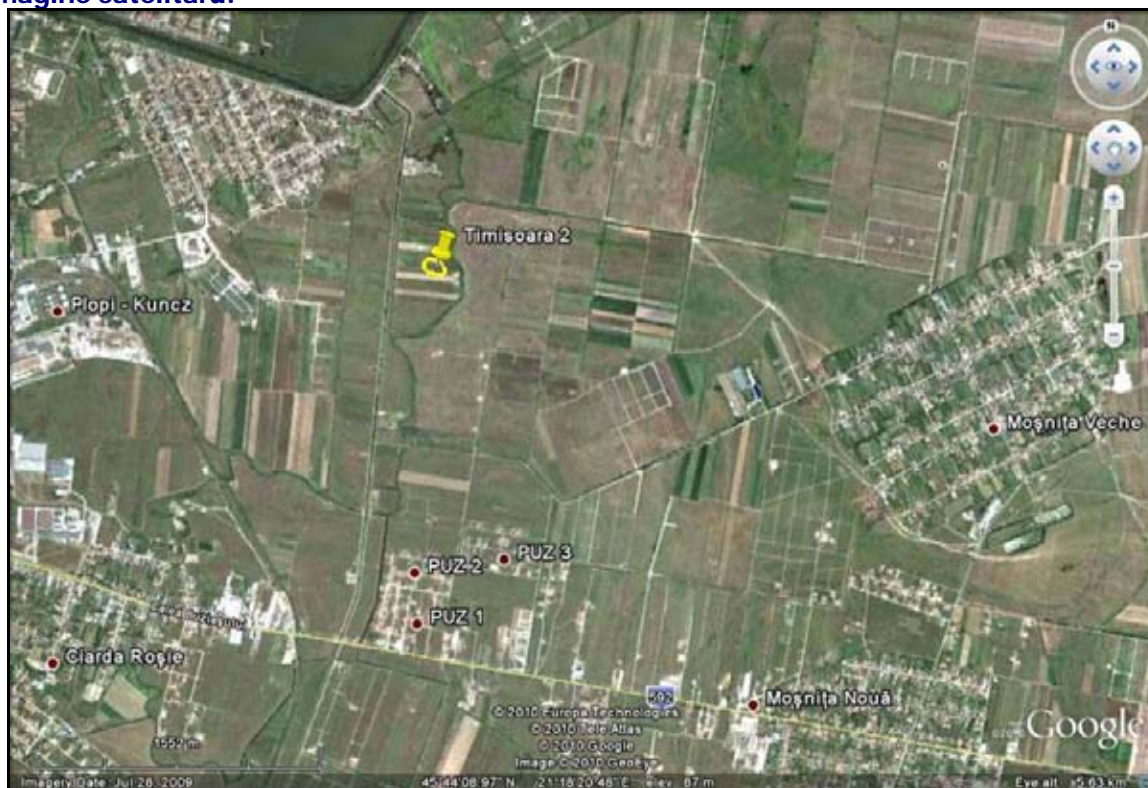
g. coordonate GPS: 45 44 33 N 21 17 45 E; 89,5 m altitudine.

h. coordonate Stereo 70: 211982; 478106.

i. harta topografică:

j. imagine satelitară:

k. imagini de suprafață:

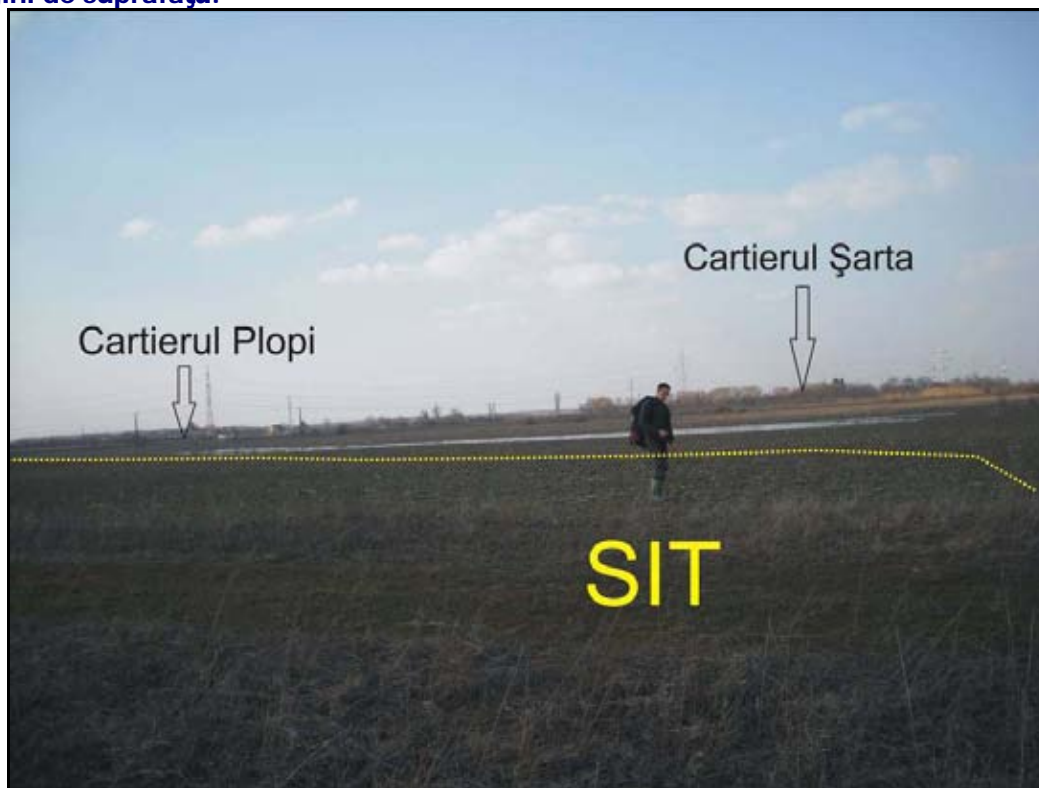

Fig. 1. De pe Timișoara 2 vedere spre NV, spre cartierele Plopi și Șarta

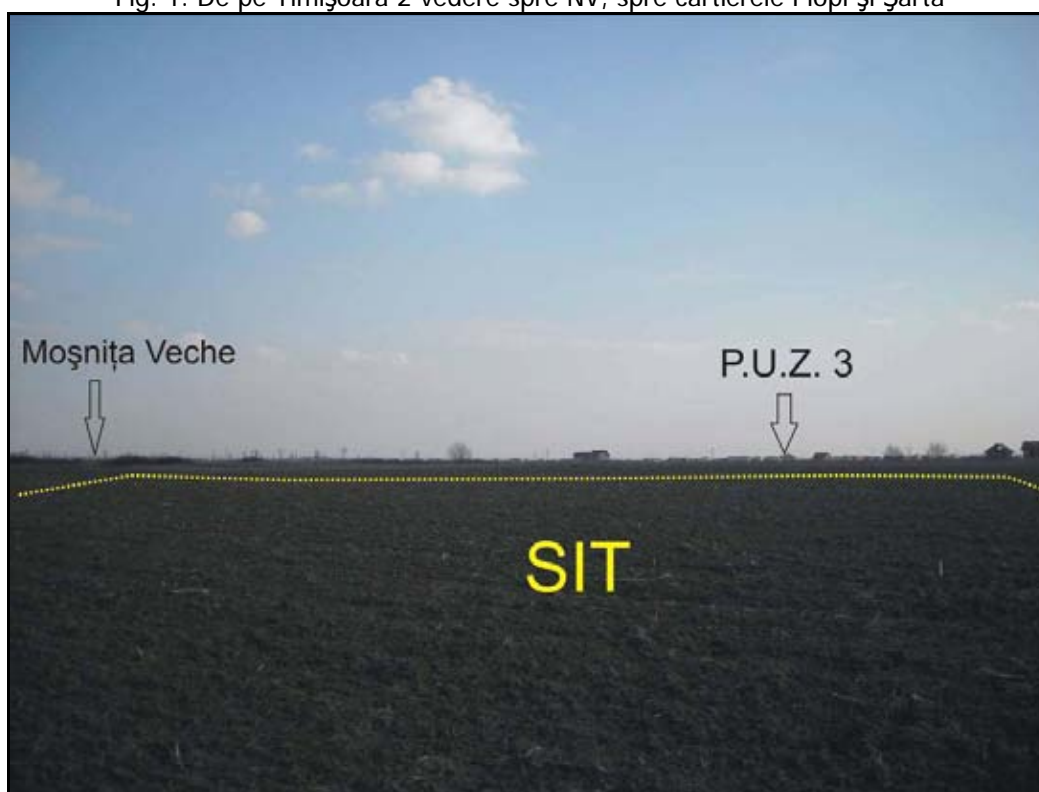

Fig. 2. De pe Timișoara 2 vedere spre SE, spre Moșnița Veche

III. Date istorice despre sit:

a. tip sit: așezare deschisă multistratificată.

b. date: preistorie nedefinibil; epoca medieval dezvoltată (sec. XIV-XVI); epoca medieval târzie (sec. XVII-XVIII).

c. material arheologic: cercetările arheologice de teren au surprins existența unor sporadice fragmente ceramice preistorice (nedefinibile cultural), majoritatea atipice, din pastă de culoare brun-negricioasă, arsă neuniform, cu nisip și cioburi pisate ca și degresant. Nici fragmentele ceramice medievale nu sunt numeroase, situația putând fi generată și de căpăcuirea suprafeței obiectivului cu un strat de măr provenit din inundațiile Pârâului Șubuleasa, astfel încât lucrările agricole moderne nu au bulversat decât stratul superficial al solului (campania de săpături arheologice sistematice din anul 2010 de la Unip „Dealul Cetățuica” a arătat că așezarea „civilă” de la E de fortificație a fost acoperită cu un strat de aluviuni gros de 1 m și care „ascunde” complet complexele de locuire).

Ceramica salvată este puțin numeroasă și se află într-o stare foarte fragmentară. Micile fragmente ceramice, lucrate cu mâna, din pastă grosieră, par a fi preistorice, dar dată fiind starea lor, o atribuire culturală nu poate fi făcută. Mult mai numeroase sunt fragmentele ceramice medievale, aparținând atât evului mediu dezvoltat, cât și evului mediu târziu. Unele dintre aceste fragmente ceramice prezintă urme de ornamentare cu pictură și smalt.

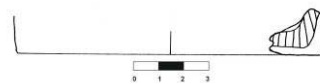
În vederea prezentului studiu au fost recoltate: fragmente ceramice tipice desenate (7); fragmente ceramice tipice nedesenate (3); fragmente ceramice atipice (20).

IV. Analiza materialului arheologic ilustrat:**a. artefacte databile în epoca medieval-dezvoltată (sec. XIV-XVI):**

Foto Timișoara 2_4 a

Foto Timișoara 2_4 b

Desen Timișoara 2_4

Tip: fund de vas.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 12 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere neuniformă.

Degresant: nisip fin micaceu, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Date: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

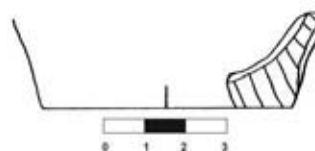
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Timișoara 2_5 a

Foto Timișoara 2_5 b

Desen Timișoara 2_5

Tip: fund de vas.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 6, 1 cm.

Tehnică: lucrat cu roata, prezintă pe exterior slip de culoare cărămizie, parțial corodat.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu, sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XIV-XVI.

Atribuire culturală: ev mediu dezvoltat.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

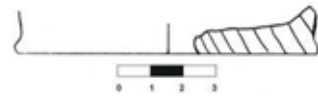
b. artefacte databile în epoca medieval-târzie (sec. XVII-XVIII):

Foto Timișoara 2_1 a

Foto Timișoara 2_1 b

Desen Timișoara 2_1

Tip: fund de vas.

Tip fund: prezintă talpă slab profilată.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 9,2 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere necontrolată.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

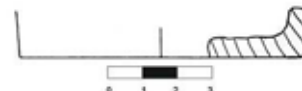
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Timișoara 2_3 a

Foto Timișoara 2_3 b

Desen Timișoara 2_3

Tip: fund de vas.

Tip fund: fund plat.

Dimensiuni: diametrul fundului: cca. 8, 1 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care

provine acest fragment.

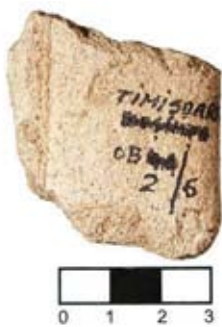
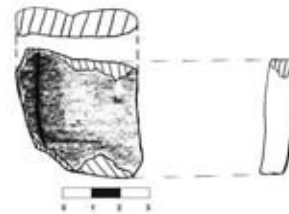

Foto Timișoara 2_6 a

Foto Timișoara 2_6 b

Desen Timișoara 2_6

Tip: toartă de vas, profil ovoidal, prezintă șanțuire.

Dimensiuni: grosimea maximă: cca. 1 cm.

Tehnică: lucrat cu mâna.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu cu sporadice fragmente de șamotă.

Ornamente: neornamentat.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

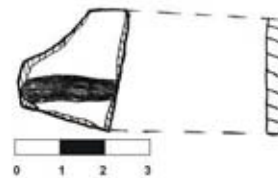
Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

Foto Timișoara 2_7 a

Foto Timișoara 2_7 b

Desen Timișoara 2_1

Tip: perete de vas.

Dimensiuni: grosimea medie: cca. 0,4 cm.

Tehnică: lucrat cu roata.

Ardere: ardere oxidantă.

Degresant: nisip fin micaceu.

Ornamente: ornamentat prin pictura, bandă de culoare cărămizie.

Datare: sec. XVII-XVIII.

Atribuire culturală: ev mediu târziu.

Analogii: starea puternic fragmentară nu permite stabilirea cu exactitate a tipului de vas din care provine acest fragment.

V. Data periegheză:

18.03.2010.

VI. Autor periegheză:

Liviu Măruia, Ioan Vedrilă, Andrei Stăvilă, Lavinia Bolcu, Cristian Floca

VII. Bibliografie:

-

